

חָדָא דְהוּי סְבָרָא הַפּוּכָה מִשְׁנֵי קְרוּבִים וְשׁוּיִם דְקִיל אִם קוֹרַע עַל שְׁנֵיהֶם כ"א מְבֹזָח"ז.
וְתו זִיל בְּתַר טַעְמָא וְשְׂאִינוּ מוֹסִיף כ"ש בְּתוּף ז' מִשׁוּם דְלֹא נִימְנָן לְשַׁלְּלוּ וְאִינוּ נִיפְר
דְקָרִיעָה אַחֲרֵת הִיא. פְּדָאִי בַגְמ' (כ"ו ב) א"כ ה"נ בְּתוּף ז' דַּאִו"א אִינוּ נִיפְר דְקָרִיעָה
אַחֲרֵת הִיא וְאִפְּלוּ מוֹסִיף טַפַּח מִטַּעַם הַנ"ל.

וְהוֹאִיל שְׁנַתְבָּאָר דְּוָקָא מְרַחֵק ג' אֲצַבְעוֹת בְּרוּחָב הַבְּגָד פְּדַמוּכַח מְהָא דְהִגִּיעַ לְטִיבוּרוֹ
מְרַחֵק ג"א שָׁם וּבִשְׁו"ע שָׁם סִי' כ"א. א"כ הוּי קָרִיעָה חֲדָשָׁה מִמֶּשׁ לְכֹן לֹא רְאִיתִי לְשִׁנּוֹת
הַמְּנַהֵג בְּקָרִיעָה חֲדָשָׁה.

וְגַם בל"ז הִי נוֹחַ לִי שְׁלֹא לְקַלְקַל הַבְּגָד בְּרַחְבּוֹ כ"כ: (ב) לֹא קָרַעְתִּי הַט"ק. וְטַעְמִי דְתַנְיָא
אַפְקָרְסוּתוֹ א"מ הַקָּרִיעָה וְהַסְפִּימוּ הַפּוֹסְקִים דְהוּא בְּגָד הַזֵּיעָה.

וְכ' הָרָא"ש סִי' צ' דְאִינוּ עָשׂוּי לְלִבִּישָׁה אֲלֵא פְדִי לְקַבֵּל הַזֵּיעָה וְה"נ אִינוּ מְכַוֵּן בּוֹ אֲלֵא
לְשֵׁם מְצֻנָת צִיצִית. וְהִנֵּה כְּבָר נִדְחָקוּ הָרֵאשׁוֹנִים עַל לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא אִינְהָ מְעַכְבַּת הַקָּרִיעָה
ע' בַּאשְׁר"י שָׁם.

וְהַנְרָאָה לַע"ד דְאִשְׁמוּעֵינָן בְּזָה דַּמְכ"מ שְׁיִיף בּוֹ מְצֻנָת קָרִיעָה וְיוֹצֵא בּוֹ בְּמָקוֹם שַׁא"צ
לְקָרוֹעַ כָּל הַבְּגָדִים וְס"ד דְלֹא שְׁיִיף בּוֹ קָרִיעָה כָּלֵל וְהוּי פְּלִמְטָה מִן הַשְּׂפָה קַמ"ל דְרַק
אִינְהָ מְעַכְבַּת. וְהַנְפְּקוּתָא אִינוּ בְּשַׁאָר קְרוּבִים דְהָא בְּעֵינָן בְּגָד הַעֲלִיּוֹן.

אֲלֵא בְּקָרִיעָה דְבִשְׁעַת יְצִיאַת נְשָׁמָה אוֹ אֲדָם פֶּשֶׁר אוֹ ת"ח שְׂאִינוּ רַבּוֹ דַּא"צ בְּגָד הַעֲלִיּוֹן
דְּוָקָא וְטַעְמָא רַבָּא אִיפָא דְבִשְׁלָמָא בְּקְרוּבִים שְׂאִסוּר לְשַׁלְּלוֹ כָּל ז' אֲלֵמָא דְבְּעֵינָן שְׁיִהָא
נִיפְר קָרִיעָתוֹ כָּל ז' א"כ בְּעֵינָן דְּוָקָא בְּגָד עֲלִיּוֹן.

אַבְל כָּל הַנֵּי קָרִיעוֹת דְשׁוֹלְלִין מִיָּד פְּמִבְּוָאָר בַּש"ע שָׁם סִי' י"ז. וְהַרְמַב"ן ז"ל בַּס' תַּה"א
מַתִּיר אַף לְמַחֲזוֹת מִיָּד מֵאֵי נְפְקוּתָא בְּבָגָד הַעֲלִיּוֹן דְּוָקָא.

וּמִשׁוּם זֶה יֵשׁ לְהַסְבִּיר טַעַם הָרַמ"א בַּס"ב שְׁמִיקַל בְּהֵנִי קָרִיעוֹת אַף בְּשׁוּלֵי הַבְּגָד ע"ש
וְאִם שְׂאִינוּ דוֹמָה לַנ"ד דְהֵתָם תַּנְיָא לֹא יֵצֵא. וְאִפְשָׁר שְׂאִינוּ שְׁיִיף בְּזָה מְצֻנָת קָרִיעָה כָּלֵל.
אַבְל בְּבָגָד הַתַּחְתּוֹן שְׁיִיף מְצֻנָת קָרִיעָה שְׁהָרִי בַּאו"א סְיִיב לְקָרוֹעַ. וְא"כ בְּמָקוֹם דְלֹא
בְּעֵינָן שְׁיִהָא נִיפְר מְהֵנִי אִפְּלוּ בְּגָד הַתַּחְתּוֹן.

וְשִׁפִּיר קַמ"ל הֵאֵי תַנָּא דְאִפְּלוּ אַפְקָרְסוּתֵי שְׁיִיף בּוֹ מְצֻנָת קָרִיעָה. אֲלֵא שְׂאִינוּ מְחַוֵּב
בְּכַבּוּד או"א לְקָרוֹעַ גַּם אוֹתוֹ: (ג) דַּעַת הַש"ע כְּהַרְמַב"ם דְעַל רַבּוֹ קוֹרַע עַד שְׁמַגְלָה אֵת
לְבוֹ וְהַרְמַב"ן ז"ל בַּס' תַּה"א וְהִבִּיאוּ הָרָא"ש סִי' צ' מִשִּׁיג עֲלִיו.

מְהָא דְדוּד לֹא קָרַע אֲלֵא טַפַּח וְאוֹתוֹ קָרִיעָה יִלְפִינָן מְדוּד וְלִי גִרְאָה דְלִק"מ שְׁהָרִי בְּאַמַּת
בַּאו"א הוּי מַה"ד סְגִי בְּטַפַּח. אֲלֵא הוֹסִיפוּ מִצַּד הַסְבָּרָא פְּדַאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי וְהִבִּיאוּ
הַרְמַב"ן ז"ל א"ר אַבְדִּימָא בַר תַּנְחוּם מְפַנֵּי שְׁבִטְלָה מְמַנָּה מְצֻנָת כְּיָבוּד.

וּסְבָרָא זֹו יֵשׁ ג"כ בְּרַב וְנִשְׂיָא שְׁמַצְנָה לְכַבְּדָם יוֹתֵר מֵאו"א וּמוֹרָא רַבָּה פְּמוֹרָא שְׁמִים. וְכֹן
הַנְּשִׂיא מְצָנָה לִנְרָאוֹת מְמַנּוּ פְּדַכְתִּיב שׁוּם תְּשִׁיב עֲלֵיהֶּ מְלָךְ.

וְשְׂאֵנִי דוּד שְׁלֹא חָל עֲלִיו מְצָנָה זֹו שְׁגַם הוּא מְשׁוּחַ מְלָךְ. וְגַם יוֹנְתָן שְׁהִי אַב"ד מְכ"מ לֹא
הִי רַבּוֹ שֶׁל דוּד בְּתוֹרָה.

אדרבה דוד הי' גדול ממנו באסוקי שמעתתא אד"ה פדכתוב וה' עמו. וידוע באגדה ותו דאין הוכחה שלא קרע דוד יותר על שאול.

אלא פי' בפסוק פדי אחיזה משום דפי' על שאול ועל יהונתן ועל בית ה' וגו' ללמד דעל כל אחד חייב לקרוע ועל שמועות הרעות ודאי אין חיוב אלא פדי אחיזה. ואין להקשות מהס"ד בדרף כ"ו א' ואימא עד דהוי פלהו.

דנדאי אי נימא הכי אין חיוב פלל לקרוע על הנשיא לבד. ולא שיניף לקרוע משום בנטול מצנה לבד דא"כ על כל כיב"ז נמי.

ותו דהא באלישע פתיב ויחזק בבגדיו וגו' וגמרינו מהתם קריעה דאב ואם ורבו לענון שאינו מתאחזין פדאימא שם. וכתוב שם ויחזק משמע פדי אחיזה ולא יותר גם על אב ואם.

וביותר הי' להרמב"ן להקשות מאלישע שקרע על אליהו פדי אחיזה. אלא ודאי שאינו מוכח דלא יותר אלא לא פחות מפדי אחיזה.

ובאמת קרע אלישע ודוד מצד הסברא דירושלמי עד שגלו את לבם: (ד) איתא בגמ' שם (כ"ד א) פל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע משמע שא"י בו ידי קריעה. וא"כ אם אינו מתחמם פלל לא שיניף בו קריעה.

והדבר תמוה [וע' תוס' שם] ובפוסקים לא הובא זה הדין פלל ולא בשו"ע. רק בדרף אגב נזכר באשר"י דמצנה לקרוע בשעת חימום.

וע' בטור ריש סי' זה ובשו"ע סי' שצ"ו ובאשר"י סי' צ' כ' בשם הראב"ד. ועוד כ"ז שאותו הבגד עליו אומרים לו קרע ואפילו לאחר כמה ימים מפני שלא קרע בשעת חימום כו'.

(והנראה דטה"ד הוא ובס' תה"א העתיק פל דברי הראב"ד ז"ל ולימא הני תיבות מפני כו' ובאמת אין להם טעם). וגם הסוגיא דשם אינו מוכן דמקשה והא אמרו לי' לשמואל נח נפשי' דרב קרע עלי' תריסר מני כו' ומשני שאני רבנן כו' בשעת חימום דמי.

ומאי מקשה דלא הוי להו לקרוע פלל משום שלא הי' להם שעת חימום. וכי לא מתחממי שמואל ור' יוחנן פכל ת"ח שבבבל דקורעין זע"ז.

אבל למדתי פי' הפיקרא והסוגיא מדברי הרמב"ן ז"ל בס' תה"א. ודאי מצות קריעה והחיוב הוא לעולם אפילו אינו מתחמם אלא שיותר נכון לקרוע בשעת החימום וקושיות התוס' אין לה מקום פלל.

גם אין דבריהם מוכן בל"ז ע"ש ובד"כ. אלא בקורע יותר מהצורך שרי דוקא בשעת חימום ואין בזה משום בל תשחית.

דהא אפילו משום כבוד שרי כמש"כ הפוסקים ז"ל פדמוכח ממשנה דאין מקרעין במועד אלא קרוביו של מת. ש"מ דבחול יש קריעות מפני הכבוד.

ותו דלא גרע מעביד למרמא אימתן' אאיננשי' דביתן' נאפילו בתמתו הי' שרי לקרוע אי לא דאסור לכעוס ע' שבת (ק"ה ב) וקא שכ' הרמ"א סי' ת"ג ס"ד דבמקום שאין לו לקרוע אסור כו' היינו שלא מחמת חימום וכדי לשכף צערו.

אבל מחמת חימום שרי והיינו דקאמר שמואל כל קרע שאינו בשעת חימום א"ק. ע"כ הפי' שעובר על בל תשחית אם אין בקריעה זו מצנה.

ומקשה הש"ס על ק"ה דקרע תליסר מני וס"ד שלא הי' בשעת חימום ורק משום מצנה הי' סגי בחד קדין על ת"ח אבל תליסר יש בו משום ב"ת. ומשני דכשעת חימום דמי ושרי אפילו הרבה לשכף צערו.

נמצא היוצא דהקריעה המקוונת אינו אלא מצנה לקיימה בשעת חימום. אבל חייב אפילו אינו מתחמם.

או עבר זמן החימום רק שיהא בתוך ז' וממילא בת"ח שאין לו זמן אין חייב לקרוע עליו אלא בשעת שמועה או חימום. וזה דאי' (בדף כ"ה א) סבור מה דהוי הוי.

ומבואר באשר"י סי' ק"ו ונ"ל פינון שלא קרעו ביום השמועה אע"פ שהוא בתוך ז' שוב אין קורעין דהא לאו שעת חימום הוא. ור"ל או בשעת שמועה דהוא בתוך ז' לקרוב.

או בשעת חימום דשרי ומצנה לעולם על ת"ח משום כבוד תורה אבל על קרובים אין מצנה בשעת חימום. רק החיוב מצנה יותר שיהא בשעת חימום ומכ"מ בשעת חימום שרי לשכף צערו: (ה) ביו"ד סימן שס"ד לענין הליכה על הקברות.

הנה יש בזה משום בזיון המתים. מיהו באקראי לעבור שרי כמש"כ רש"ב"ם ב"ב (ק"א א) ד"ה קמיתדשי.

מיהו עדיין יש בזה איסור הנאה משום דהוי תלוש ולבסוף חבירו. ונראה דזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' חולין ובמס' ע"ז (מ"ה ב) ד"ה והכא לענין אילן תלוש ונשרש. וקרע שחברו ה"ה פזרוע ע' תוס' סנהדרין (מ"ו ב) ד"ה תלישה. וכבר ידוע הפסק בש"ע בתוס' דמחנן דמי ע' סי' ו' וסי' קמ"ה.

וכ"ת שאני הכא דכבר נאסר בתלוש ליתא דהא הזמנה לאו מילתא הוא. וכשנתלש להניחו על הקבר עדיין לא נאסר עד שהניחו עה"ק נאז נתחברו והוי פזריעה דמים.

ועוד ראי' דעפר הוי מחנן מעיקרו מדכתיב מזבח אדמה תעשה לי. והי' מזבח של גחולשת ממלאים אדמה ובה נעשה מחנן לקרע בה שחי' גבוב ומחנן לעפר האדמה. והר"ן שכ' במגילה פ"ג דהעשבים שנתלשו אסורים בהנאה לטעמי' שלא הכריע במחלוקת רש"י ותוס' במ' ע"ז פ"ג. ולפרש"י ודאי אסור בהנאה אבל אנו קיי"ל כשיטת התוס'.

והכי פסק הרמ"א בסי' שס"ח דמותר למפור עשבים לצורך ביה"ק שזהו כבוד המתים. ואי הוי אסור בהנאה מה"ת לא הי' אפשר למפור שחרי אינו תופס דמיו אלא אינו אסור אלא משום כבוד המתים.

ואע"ג דהרמ"א בסי' שס"ד הביא דעת הר' ישע'י' שהיא דעת רש"י. אינו אלא לכתחילה ראוי להחמיר דנ"מ דאם אפ"ש להזהר שלא לילך גם באקראי על קברות ראוי להזהר אבל לצורך מצוה אין לחוש וסומכין על דעת השו"ע שהיא פשיטת התוס': חיישינן שמא ניקב ולא בעי בדיקה כמבואר ברא"ש רק אחר הקורט דם מבחויז בעי לכתחילה בדיקה דאפילו בבה"כ נמי סברי דבעי בדיקה וקא ודאי לק"מ דלמה חיישינן שם וכאן לא דנה פשוט דאפי' עולא מודה בעובדא דקניא דבעי בדיקה דדמי לנדאי דרוסה פינן דהקוץ נתחב מבחויז ונדאי ניקב בכח.

לכן בעי בדיקה כמה ניקב פירוסה אליבא דרב וכן בסי' כ"ג ששחט ושהה וכדומה. אבל כאן בדרך אכילה דמי לספק דרוסה דשמא לא ניקב אלא מעט דהקוץ אינו נתחב בכח.

ולכן אנו דפסקינן דחיישינן לס"ד מ"מ כ' הרא"ש דלקא ל"ח כמבואר ברא"ש ו"ל: סימן לט ס"ה אם נסתפק כו' הטעם מבואר בתשובת הרשב"א דספק הוא ונעמידנה על חזקת היתר. ותמוה לי דהרשב"א סובר כרבינו יונה ו"ל דספק בטריפות פסול כמבן' בחידושי ד"י (והובאו קצת דבריו בש"ך ס"נ סק"ג) והיא דנשמטה כו' והביא ראי' מההיא אימרתא דבי רב חביבא כו' דדוקא משום דשגרינא שכיח ונפסקה חוט השדרה ל"ש הא אי תרנוייהו שכיחי או לא שכיחי טריפה עכ"ל.

וצ"ל דדוקא בס' שבסירכא דכל הפסול אפילו שלא פסדון נמי מחמת ספק הוא לשיטת הרשב"א דדרכו ליפסק. ומי ימר דיעשה נקב.

אולם לדעת הרמב"ם והשו"ע דמשמע דסברי פרש"י דאין סירכא בלא נקב דכ' בס"ג אם עכו"ם הוציא הריאה כו' נופחין אותה. ומאי מהני נפיחה משום ספק סירכא לשיטת הרשב"א.

ואי משום ספק נקב לחוד הא דעת הרמב"ם דכל ריאה לא בעי נפיחה ולא חייש לנקב כלל. אבל לרש"י נחא דהנפיחה תחת בדיקת הסירכא היא.

וא"כ אין כאן ס"ס אבל באמת הא כ' הר"ן ו"ל לשיטת רש"י דכל נקב בריאה ס' טריפה דילמא עוד תעלה סירכא פסדון ותסתום. וכן אפילו נעשה סירכא שלא פסדון מ"מ אינה אלא ספק דילמא ראויה היא הנקב להסרוך בכסדרן יעו"ש בר"ן.

ולכן יש כאן ס"ס דשמא הוא פסדון ואפילו שלא פסדון שמא ראויה להסרוך פסדון פנ"ל. אולם א"כ לא הנה נצרך הב"י והובא בש"ך סק"ז למש"כ בסירכא יוצא מהדיבוק יע"ש.

ואפ"ש משום דלהראב"ד אין ס"ס אחר דלהראב"ד סירכא שלא פסדון מחמת נקב הוא ולא מהני שום סתימה ונדאי טריפה: סימן נא כ' הרמ"א שספק טריפות לחומרא והוא לכאורה נגד דעת התוס' יבמות כמש"כ הש"ך.

ונדחק ליישב דעת הרמ"א ע"פ הסוגיא דשם ובאמת גם דעת הרמב"ן ו"ל בחי' פהתוס' שהקשה על הא ספק שחיטה פסול ומחזקינן מאסור אמה"ח לנבילה ע"ש. וע"ז י"ל דמקשה על רבה ממשנה מפורשת אבל אביי סובר דאפילו ספק טריפה פסול.

אָבֵל זֹאת תְּמוּנָה לִי דְדַעַת הָרַמְ"א ו"ל מֵהוֹפֶכֶת מְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהַתּוֹס' מְכַשִּׁירִין בְּסִפְקָא טְרִיפָה וּפּוֹסְלִין בְּגַבִּינּוֹת בְּסִפְקָא לְמַפְרַע כַּמ"ש בְּחֻלְיִין (י"א). וְהַרְמ"א מְטַרְיָה בְּסִפְקָא וּמְכַשִּׁיר בְּגַבִּינּוֹת בְּסִי' פ"א וּבְאַמַּת אֵינּוּ מוּבָן דַּעַת הָרַמְ"א ו"ל דְּוֹדַאי יוֹתֵר יֵשׁ לְהַטְרִיף בְּטְרִיפָה לְפָנֵינוּ וְאִין הַסִּפְקָא אֵלָא בְּזִמְנָא.

אָבֵל הַנֶּרְאָה לַעֲנ"ד שְׂאִין פֶּאן מְחַלְוֹקָת וְקוֹשְׂיָא דְלְכַאוּרָה קוֹשְׂיַת הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת מְעִיקְרָא לִיתָא דְהָא חֲזָקָה דְכַשְׁרוֹת הוּא חֲזָקָה שְׂאֵינָה מְבֹרְרַת כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין שְׁמ וַא"כ אִפִּי' לֹא נִחְזִיק מְאִיסוּר אַמְה"ח לְטְרִיפָה יֵשׁ לְהַטְרִיף פִּינּוּ שְׂאִין חֲזָקָה דְכַשְׁרוֹת כָּלֵל אֵלָא וְדַאי לֹא מְקַשִּׁי רַק מְסַפֵּק דְרוּסָה פְּמִבְּוֹאָר בְּדַבְרֵיהֶם שְׁמ.

וְהִיא חֲזָקָה מְבֹרְרַת שְׂלֵא נוֹלְדָה דְרוּסָה וְע' בְּשִׁפְתֵי דַעַת סִי' פ"א. וְהַרְמ"א ו"ל מוֹדָה בְּזָה וְאֵינּוּ מְטַרְיָה אֵלָא בְּסִפְקָא שְׂאֵינּוּ מְבֹרְרָה לְעוֹלָם.

וּבְגַבִּינּוֹת פְּלִיגֵי הַתּוֹס' וְהַרְמ"א ו"ל בְּסִבְרָא אַחֲרַת דְכוּ"ע מוֹדֵי בְּחֲזָקָה דְאֵינּוּ מְבֹרְרַת לְאוּ חֲזָקָה הִיא וּמְקוּרָה מִתּוֹסְפֵתָא טְהוֹרוֹת (פ"ז) לְעֵינֵן קָבֵר הַנִּמְצָא בְּרַה"ר אֵלָא מְטַעַם רַבָּא יֵשׁ לוֹמֵר דְּהַשְׁתָּא יִצְאָה מְרֻבָּה דְבַהֲמוֹת כַּמ"ש"כ הַרְשָׁב"א וְהַר"ן ו"ל.

אָבֵל בְּסִפְקָא שְׂהוּא לְפָנֵינוּ לֹא נוֹכַל לְהַכְשִׁיר מְטַעַם רַבָּא שְׁהַרִי יִצְאָה זֹו מְרֻב בְּהַמוֹת. דְּהָא נוֹלַד בְּהַ רִיעוּתָא וְאִין לָנוּ לְהַכְשִׁיר אֵלָא מְטַעַם חֲזָקָה דְלְמַפְרַע וְה"ה אֵינּוּ מְבֹרְרָה בְּשִׁעְתָּהּ.

וְהַתּוֹס' לֹא סְבָרִי לְהַכְשִׁיר מְטַעַם רַבָּא בְּהַמוֹת וְלָכֵן מְטַרְיָפִים אִפִּי' בְּגַבִּינּוֹת וּמַכְש"כ בְּסִפְקָא טְרִיפָה נִמְצָא הַפֵּל עַה"נ. וְיִצְאָ לָנוּ דְסִפְקָא טְרִיפָה שְׁנִתְבָּרַר בְּשִׁעְתּוֹ וְדַאי פֶּשֶׁר בְּלֹא שׁוּם חוֹלָק עַל סְבֵרַת רַבָּה בִּיבְמוֹת.

עוֹד י"ל סְבָרָא אַחֲרַת לְהִתֵּר גְּבִינּוֹת מְשׁוּם שְׁהַחְזוּקוֹנוּ מַחֲיִים בְּהִתֵּר וְאֶכְלָנוּ מִיֻּנָה וְזָה כָּלֵל גְּדוֹל דְסוּקְלִין וְשׁוֹרְפִין עַה"ת כְּזָה וּמַש"ה א"א לְהַטְרִיף מְסַפֵּק. וּבְעֵינֵן סִפְקָא טְרִיפָה נִרְאָה רֵאִי' לְהַחְמִיר מְהָא דְאִיתָא בְּחֻלְיִין (י') כָּל סִפְקָא בְּשַׁחֲיטָה פְּסוּלָא כָּל לְאַתּוּי סִפְקָא סָפִין פְּגוּמָה וְדַחֲי סִפְקָא שְׁהָה סִפְקָא דְרִיס ר"ל אַע"ג דְּבַעֲיִנּוּ בְּזָה מְעַשָּׂה וְסִיבָה וְלְכַאוּרָה לִימָא פְּשׁוּטוֹ אֶפִּילוּ יֵשׁ מְקוּם לְתַלוּת הַשַּׁחֲיטָה אִין תּוֹלִין דְּבָזָה כו"ע מוֹדֵי אָבֵל בְּסִפְקָא סָפִין לֹא אֵלָא צ"ל דַּע"כ עֵיקַר סִפְקָא שַׁחֲיטָה לֹא מִיֻּרִי אֵלָא בְּהַכִּי.

שְׁהַרִי בְּלֹא מְקוּם לְתַלוּת אִפִּי' בְּטְרִיפּוֹת פְּסוּלָא. וּכְהַרְשָׁב"א.

מִיָּהוּ צ"ע לְרַבָּא דְבַעֲי לְמִימַר אֶפִּילוּ בְּטְרִיפּוֹת חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא בְּמְקוּם נֶקֶב נֶקֶב. א"כ הִיאֲדָּ פִי' בְּרִייתָא זֹו.

הַכִּי נִרְאָה אֵלָא שְׂרַבִּינוּ יוֹנָה הִבִּיא רֵאִי' מְפֹאֵן לְהַחְמִיר בַּא"א וְאֵינּוּ מוּבָן לַעֲנ"ד: סִימָן נַה בְּדִין. אִיעֲכּוּל גִּיבִי' וְלֹא שָׁף מְדוּכְתִי' פְּשׁוּט בְּהַגְהַת רַמ"א וְהַב"י וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים ו"ל לְהַכְשִׁיר כְּלִשׁוֹן הַגַּמ' דְשָׁף מְדוּכְתִי' דְּנֻקָא.

זוֹלַת הַפְּר"ח דִּיִּיק מְשׁוּ"ת הַרְשָׁב"א סִי' רַכ"ו וְהוּא הַדִּין בְּשׁו"ע ס"ו דְּדוּקָא אִיעֲכּוּל מְעוּט גִּיבִי' פֶּשֶׁר. מַש"ה כ' הַפְּר"ח דְּמַסְתְּמָא יְהִי עוֹד שָׁף מְדוּכְתִי' מַש"ה טְרִיפָה.

וְזָה אֵינּוּ בְּמַשְׁמְעוֹת הַש"ס כַּמ"ש כַּה"פ. אִיבְרָא הַדְּיוּק מְרַשְׁב"א וְשׁו"ע חֲזָק וְכֵן הַגְּר"א בְּבִיאורֵיו כ' דַּה"ש"ע נֶגְד דְּבָרֵי הָרַמְ"א.

ומ"ש הפ"מ בכוננת רשפ"א וש"ע בנחסר קורטין מראש האסימא דהוי נשבר סמוך לגוף. הרואה בשו"ת הרשפ"א אינו פן וכ"כ בלבושי שרד בקונטרס שבירת העצמות אות י' ואם יש לדחות צ"ל כהת"ש דמירי בנשבר סמוך לגוף דהוי פנשט.

והא דלא שאל הרשפ"א ע"ז משום דמיעוט בל"ז פשר אבל גם זה דוחק. ותו דא"כ האיך מתפרש הש"ע ס"ו נשבר עצם הקוליות כו' מאי נ"מ בזה והי' צריך לפרש בנשבר סמוך לגוף.

וגם מאי ראי' הביא הב"י מנשבר לנשט לענין רוב ניב' דוקא. דלענין זה נדאי נשט חמור מנשבר וכמ"ש בל"ש שם.

ובחגורת שמואל שעל הלבוש כ' משום תרתי לריעותא ולא נראה פלל פיון דכשר בפשיטות. מנלן דהוי תרתי לריעותא אבל העיקר פשו"ת דמשק אליעזר שהביא הפ"מ בש"ד אות ח' דלהכיר אם נשט אם יש חיכוך ושריטות בבוכנא נדאי שף.

וע"י חיכוך הוי דאל"ה א"א להכיר כו' וכ"כ בב"ה בנשיבוש ע"ש. והפנה דאם בא לפנינו מנח יפה.

מכ"מ יש לחוש בעיכול ניב' דילמא שף מדוכת' ג"כ ואחר השחיטה נקבע למקומה. והבחינה ע"ז הוא דאי נישוף נדאי הי' נחפך מהאסימא.

ומעתה נדאי דלא כהפ"ח דס"ל דעיכול ניב' לחוד משום דעוד ישוף מדוכת'. אלא יש לחוש שפא כפר שף מדוכת' וא"כ אם אין שום חיכוך פשרה ובהא מירי הב"י והרמ"א וביש חיכוך נדאי יש לחוש.

איברא הא דבלא חיכוך פשרה דוקא בהולכת והאסימא הולכת בצדדי בוכנא ונישוף. אבל בנשבר הרגל וא"י להלן פלל לעולם יש לחוש דילמא נישוף ג"כ והא דלא נתחפך משום שלא הלכה והאסימא מנח במ"א.

והיינו שכ' הרשפ"א וש"ע ס"ו בנשבר באמצע הרגל ואעיכול ניב'. דא"כ יש לחוש שפא נשט.

ובזה פתב דאפי' פן הוא פשרה משום שלא נתעפל אלא מיעוט ניב' והיינו שדקדק הב"י לענין נשט ממש. ובזה מירי השו"ע נשבר עצם הקוליות ר"ל מרחוק הגוף.

וגם אעיכול ניב' דא"כ חיישינן שפא נישוף ג"כ מש"ה דוקא במיעוט פשר והפל ניתא. והשתא יש לפסוק בחיכוך או בא"א שאין בחינה בדבר טריפה משום שפא כפר שף מדוכת': חידושים בה' אבילות שנתחדשו לי באבילות אמי מורתי ואחותי הבכירה תנצב"ה.

שנפטר א"מ בא' דר"ח אייר תר"ח. ואחותי בי"א ניסן שלפניו ובאה לי השמועה משניהם זה אח"ז בב' דר"ח אייר ה"ל: (א) קרעתי על כ"א בפני עצמו.

היינו על א"מ בשמאל ועל אחותי בימין פנהוג. שהרי אין מוסיפין על קרע של או"א אלא לאחר ז' ימים.

אָבֵל בְּתוֹךְ ז' אָפִילוּ קְרִיעַת טַפַּח עַל קְרִיעַה דְאו"א לֹא מְהַנִּי כַּדְמוּכַח מְלִשׁוֹן שׁו"ע ס' ש"מ סְעִיף כ"ג דְבִשְׁנֵי קְרוּבִים וּבְתוֹךְ ז' פִּירֵשׁ בֵּין בְּאוֹתוֹ קָרַע עֲצָמוֹ כּו' אוֹ מְרַחֵק ג' אֲצַבְעוֹת כּו'.

וּבְמַת או"א פֶּתַח מְרַחֵק ג' אֲצַבְעוֹת כּו' מִשְׁמַע דְנוֹקָא בְּזֵה הָאֲנָפִין. וְהֵכִי מְבַנְיָר הַטַּעַם בַּס' תה"א טַעַם הַקְרִיעָה.

וּבִאֲשֶׁר"י ס' קי"ח בְּשֵׁם הָרָאָב"ד ז"ל דְלָכֵן אֵינּוּ מוֹסִיף עַל שְׁאָר קְרוּבִים עַל קְרִיעָה דְאו"א מְשׁוּם דְקָרַע שֶׁל או"א לְפַעֲמִים מִתְחַמֵּם וְקוֹרַע וְהוֹלֵךְ יוֹתֵר מֵעַד לְבוֹ. וְאֵינּוּ נִיפְרָר כָּלֵל קְרִיעָה שְׁבַקְרוּבִים וְא"כ אָפִילוּ טַפַּח שְׁלֵם לֹא מְהַנִּי.

וְאֵינּוּ לִזְמַר דְנוֹקָא אִם מֵתוֹ אוֹ שְׁמַע כְּאֶחָד, אָבֵל בְּזֵה ח"ו בְּתוֹךְ ז' מְהַנִּי בְּהוֹסְפָה טַפַּח בְּיִאֲרָתִי וְצ"ל דְכָאֵן נְמִי רֹב הַנְּשֻׁמְטִים מִחֲמַת שְׁחִיטָה הוּא. וְנ"מ דְלֹא בְּעֵי בְּדִיקָה וְדָמִי לְחֻשׁ שְׁחִיטָה וְהַיְלִוּף אֲלֵיבָא דְרַבִּינָא דְמְהַנִּי בְּאוֹמַר בְּרִי לִי וְכַדְאֲמַרִּינֵן שְׁמוּטָה וְשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה דְאו"א כּו' וּמִיָּהוּ אִם שְׁחַט הָא'.

וְנִמְצָא הַשְּׁנֵי שְׁמוּט הַדִּין נוֹתֵן דְלֹא מְהַנִּי עֲדוּתוֹ וְצ"ע וְאָפִשֶׁר דְמִיָּרִי שְׁאִין אֲנִי יוֹדְעִים אֲלֵא מִפְּיֹו וְהַפָּה שְׁאָסַר כּו' אוֹ מִטַּעַם הַמְרַדְכִי בְּרִישׁ חוֹלִין דְכ' דְאָרְף לְהַתּוֹס' מ"מ מוֹחֲזֵק בְּכַשְׁרוֹת נְאֻמָּן יַעו"ש: סִימָן כּו' עֵינֵן ש"ף סק"א וט"ז סקאו"ב.

וְלִי צַע"ג מְדַבְּרֵי הָרָא"ש פ' אֵלוּ טְרִיפּוֹת ס"ה שְׁכ' דְאִם הַגְּרִים בְּתוֹרְבִיץ הַנְּשֻׁט לְאַחַר שְׁחִיטַת רֹב הַסִּימָן טְרִיפָה. וְלִפִּי מִש"כ הַתּוֹש"ו נִיחָא דְדוֹנָקָא בְּמַקּוּם שְׁחִיטָה: סִימָן כח ס"ב עַל כ"ד בְּעָפֵר.

עֵינֵן ט"ז וְלִי נִרְאָה מְשׁוּם דְסֵתֵם כִּיִּסּוּי מִשְׁמַע בְּכָלִי עֵינֵן (ד' פ"ח): שֵׁם בְּהַגְה"ה מִי שְׁשֻׁחַט פַּעַם רֵאשׁוֹן כּו' כְּבָר תְּמָהוּ ע"ז הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל וְאָפִשֶׁר מְשׁוּם דְבְּעֵי הַשְׁתַּדְלוֹת וְאִימּוֹן יָדִים לְשַׁחֲט הָיִי כְּקִנְיָה פְלִים חֲדָשִׁים דְלֹא כָּל אֵינֶשׁ יָכוֹל לְקַנְיִים זֶה הַמְצָנָה.

וְכֵן הִי מְפָרֵשׁ הָא דְמִנְחוֹת מְשׁוּם דְבְּעֵי לְרֵאוֹת סִימָן בְּרַכָּה בְּלִימּוּדוֹ וְאִימּוֹן יָדִים לְעֲשׂוֹת מִנְחָה וְקַמִּיצָה. וְלַעֲנִין צִיצִית נְמִי אָפִשֶׁר בְּעַת שְׁהִי תְכַלֵּת בְּעוֹלָם וְהָיִי נִצְרָכִים לְהוֹצֵאָה מְרוּבָה ע"ז וְהַשְׁתַּדְלוֹת הָיִי מְבָרְכִים שְׁהַחֲיִינוּ.

אָבֵל כְּהִיּוֹם כ' בְּשׁו"ע או"ח דְאֵינּוּ מְבָרְכִים דְאֵינּוּ בְּזֵה שׁוּם שְׁמֻחָה זוּלַת הַבְּגָד בְּעֲצָמוֹ. וְלָכֵן כ' הָרַמ"א ז"ל מִי שְׁשֻׁחַט כּו' וְלֹא כ' מִי שְׁמַכְסָה פַּעַם רֵאשׁוֹן דְלִכְסִיּוֹי לְבַד אֵין צָרִיךְ בְּרַכָּה רַק עַל הַשְׁחִיטָה.

וְהָיִי נִצְרָכִים לְכַרֵּךְ עַל שְׁחִיטָה רֵאשׁוֹנָה אֲלֵא מְשׁוּם אֵיבּוּד בְּרִי'. כַּנ"ל לְתַרְץ דְבְּרִיּוֹ: סִימָן יד שְׁחַט חִי' אוֹ עוֹר כּו' הַמְצִיא הָרַמ"א ז' הַדִּין מִמָּה שְׁהוֹקְשָה לוֹ עַל הַגְה"מ כְּמַבְנוֹאֵר בְּפָנִים.

וְלִי הִי נִרְאָה דְהַטַּעַם מְשׁוּם מִיִן בְּמִינוֹ אֵינּוּ חוֹצֵץ. וְלָכֵן אָפִילוּ נִתְפָּסָה כָּל הַדָּם חֲזִיב לְכַסּוֹת.

אָבֵל דָּם הַבְּהֵמָה אֵינּוּ נִק' מִיִן בְּמִינוֹ הָאֵר דְתַנְיָא לְעַנְיָן נִתְעַרַב בְּדָם הַבְּהֵמָה כּו' ר"י א' אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם (בְּדָף פ"ז ב) מ"מ לְעַנְיָן חֲצִיצָה לֹא מִיָּקָרִי בְּמִינוֹ. וְיוֹתֵר מְזֵה פֶתְבוֹ הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת (ט') ד"ה אָמַר רַב אֲשִׁי כּו' דְאֲחוּתוֹ לֹא הָיִי בְּמִינוֹ יַעו"ש.

וע"כ משום דאין בר בכורה וה"נ דם בְּהֵמָה אינו בר פְּסוּי ודְּבָרֵי הַט"ז אין בְּרוּרִים לי דְּאִפִּילוּ לְמ"ד יִשְׁנֶה לְשַׁחֲטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף הֵינּוּ אִם אַח"כ נִגְמַר הַשְּׁחִיטָה פְּרָאוּי כַּמְבוֹאָר בּוּד' (כ"ט) אָמַר רַבָּא נִתְקַלְקְלָה שְׁחִיטָה קְאָמְרַתְּ כו': סִימָן כ וְהוּא הַדִּין כו' הֵינּוּ מִשׁוּם דְּהוּי ס' נְבִילָה כַּמ"ש הַש"ף ס"ק כ"ז.

ומכ"מ נִרְאֶה לִי מִשׁוּם דְּאִין זֶה סֶפֶק הַשְּׁקוּל אֲלֵא מִצַּד הַדִּין הִי פֶּשֶׁר מְטַעְמִים שְׂכ' הַתּוֹס' עַל רַב חֲסֵדָא. אָבֵל בְּסֶפֶק הַשְּׁקוּל נִרְאִין דְּבָרֵי הַב"ח דל"ד לְסֶפֶק טְרִפָּה.

וְכַמְבוֹאָר בְּתוֹס' (פ"ו) ד"ה מֵאֵי טַעְמָא כו' נְאִי פִּלְגָא וּפְלִגָא כו' וְדְבָרֵי הַש"ף תְּמוּהִים בְּעֵינֵי בְּזָה: סִימָן לֹא ס"ב הַמּוֹחַ עֲצָמוֹ דְּבָרֵי הַש"ף ס"ב תְּמוּהָ בְּעֵינֵי דְעֵשָׂה דִּין נִתְמַזְמַז שְׁוֹה לְנִתְמַסְמָס וְהַפֵּל תְּלוּי בְּיָכוֹל לְעַמּוּד כו' וְקָשָׁה לִי דְאִיָּהּ נוֹכַל לְשַׁעַר בְּמוֹחַ שְׂפָרָאֵשׁ כְּמוֹ שְׂיָכוֹל לְעַמּוּד בְּמוֹחַ שְׂבִישְׁדָּרָה וְלֹא הִי פּוֹסְקִים מְפָרְשִׁים דְּבַר חִידוּשׁ בְּזָה.

וְעוֹד מֵאֵי מְקָשָׁה הַש"ס מְהָא דְתַנִּיָּא נִתְמַזְמַז טְרִיפָה וְצָרִיף לְהַגִּיָּה יַעו"ש. לִישְׁנֵי דְמִיָּרִי בְּשִׁיעוֹר שְׂאִין יָכוֹל לְעַמּוּד וּמֵאֵי קוּשְׁיָא מְהָא דְלוּי דִּילְמָא שְׁיַעַר לוּי מִנְפִּילְתוּ דְהָהוּא גְבָרָא דְנִתְמַזְמַז הַרְבֵּה.

וְעוֹד אֵי תְּלֵי הַפֵּל בְּכַמוֹת לְמָה בְּהִנְמַרְף לֹא פִי הַש"ס פְּלוּם רַק פְּקִיתוֹן וְלֹא פִי פְּמָה וּבְנִתְמַסְמָס פִּי שְׂאִינוּ יָכוֹל לְעַמּוּד הָא בְּהִנְמַרְף נְמִי בְּהִכֵּי תְּלוּי לְדְבָרֵי הַש"ף וְלִי נִרְאֶה כַּפְּשׁוּטוֹ דְלֹא נִתְן הַש"ס שְׁיַעוֹר לְכַמוֹת דְּבַמְשָׁהוּ נְמִי אִינוּ יָכוֹל לְעַמּוּד.

וְכֵן בְּמוֹחַ שְׂפָרָאֵשׁ בְּמַשְׁהוּ טְרִיפָה בְּנִתְמַסְמָס וְאִין אָנוּ צָרִיכִים לְשִׁיעוֹרִים. אֲלֵא הַש"ס פִּי אֵיכוֹת הַמְסוּס דְהֵינּוּ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְעַמּוּד וְהוּא כְּדוֹנֵג וּבְנִתְמַזְמַז לְעוֹלָם כְּשֶׁר דְהַמּוֹחַ הַמְקוּלְקַל גְּחִסָּר וְלֹא יִנְקוּב הַקְרוּם.

וְהָא דְכ' רַש"י וְהַמְחַבֵּר לְקַמְן ס' ל"ב דְנִתְמַזְמַז קֶצֶת כו' לֹא כְּדֵי שְׂיָכוֹל לְעַמּוּד דְאִין דְבָרֵי הַש"ף עַמְּבוֹאָרִים כָּלֵל עַד שְׂיָבֵא הַש"ף וּפִיִּרְשָׁה אֲלֵא לְאִפּוּקֵי אִם גְּחִסָּר כְּלוּ אוּ רְבוּ דְלֹא שְׁיָיָה לְשׁוֹן נִתְמַזְמַז אֲלֵא אִין לוּ מוֹחַ.

אָבֵל קֶצֶת כְּשֶׁר אָף בְּאִינוּ יָכוֹל לְעַמּוּד וּבְמַשְׁהוּ נְמִי א"י לְעַמּוּד וְהָא דְהַעֲתִיק הַש"ף דְבָרֵי רַש"י ז"ל בְּנִתְמַסְמָס טְרִיפָה לֹא כֵן הוּא בְּרַש"י שְׂלַפְנֵינוּ יַעו"ש. וְדְבָרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם צָרִיכִים הַגָּה"ה אוּ פִי אָבֵל אִיָּהּ שְׁהוּא לֹא כִּינּוֹן לְזָה וְגַם לֹא הַכְרִיעַ בְּזָה כָּל הַפּוֹסְקִים שְׂלֹא הַזְכִּירוּ חִידוּשׁ בְּזָה.

וְגַם צְוֹרְתָא דְשְׂמַעְתָּא לֹא מְשַׁמַּע הָכִי. סִימָן לֵג ס"ג וְשֵׁט כו' הַנִּרְאֶה שְׁזָה פְּשׁוּט דְוָשֵׁט שְׂנִיקָב נְבִילָה עַכ"פ אַחַר שְׁחִיטָה.

וְכֵן כ' רַש"י ז"ל ד' ל"ב ב' ד"ה וַיֵּשׁ מִהֵן נְבִילוֹת כְּגוֹן נְקוּבַת הַנְּשֵׁט כו'. וְתְמוּהָ לִי מִתּוֹסְפָתָא פ"א וְהוּבָא מְקַצָּתָה בַּה"ג א וְזָה גְּחִסָּתָא יִשְׂרָאֵל שְׂשַׁחַט כו' פּוּתֵי שְׂשַׁחַט וּמִיָּרֵק יִשְׂרָאֵל שְׁחִיטָה ע"י שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה שְׂחַט בְּזָה דְבַר שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה וַיִּשְׂרָאֵל כָּא וְגוֹמְרָה מְוִתֶּרֶת בְּאַכִּילָה.

וּפִיִּרוּשָׁה מוּבָן שְׁהַרִישָׁא מִיָּרִי בְּעֵשָׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה. וּמ"מ שְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל מִיָּקְרִי שְׁחִיטָה וּמִהֵנִי לְטַהֲרָה מִיָּדֵי נְבִילָה וְסִיפָא שְׂלֹא עֵשָׂה טְרִיפָה מְוִתֶּרֶת אָף בְּאַכִּילָה הָרִי מְבוֹאָר בְּאִם נִיקָב הַנְּשֵׁט לֹא נַעֲשֶׂתָה רַק טְרִיפָה.

והסוגיא בדרף (ל"ב ב') הנ"ל לא מקשה רק מפסוקת הגרגרת דהוי כמי שאינה עד שעלה על הס"ד דקנה שנשחט רובו שוב אין טריפות בריאה משום דכמנח בכדא דמי אבל נשט שניקב לא הוי אלא טריפות בעלמא והראי' דנשט קודם שנגמר רובו אפילו נקובתה בעצמה מן הצד טריפה כמבואר בסי' ק"ו.

ויותר מבואר בתוספתא פ"ב שחט מיעוטו ש"ו ושהה כ"ש או שניקב הנשט כו' טריפה ושחיטתה מטרתה וצע"ג: ס"ד בהגה"ה וכ"ז כו' רק מבפנים כו' הט"ז והש"ף ז"ל לכאורה נחלקו פאן יע"ש. אבל באמת לענן דין שניהם פיונו דאם נמצא קוץ או מחט פולה בין העור והסימנים ותחוב קצת מבחוץ הנשט נדאי טריפה דמי יודע שמה פבר ניקב במקום אחר והוי כמו מחט שנמצא בחלל הגוף.

אבל אם רואין מבחוץ הצנור קוץ תחוב במקום א' דנדאי לא הלה אנה ואנה רק בזה המקום לחוד פשר. וזה פשוט:) ס"ט בהגה"ה ואין עלי' קורט דם פן מוכרח בגמ' דאמרינו ישב איצטריף אבל נמצאת פשיטא פל הני עיני כו' ואי איתא דילמא נמצאת ובגיש בו קורט דם דאין שניף בזה פל הני כו' ועיין בר"ן בריש אלו טריפות אלא דבזה נדאי טריפה אח"כ ראיתי שגם הט"ז פיון לזה: שם שמה הבריא ונתרפא.

לפ"ז לא היה נצרך השו"ע לעיל ס"ז שכ' דלענן נקב נמי אין לו בדיקה מבחוץ. וכן צ"ע לכאורה דברי הרמב"ם בפ"ג מה"ש דין כ"א וכ"ב יעו"ש.

אבל אין בזה שום קושיא דמה דחיישינו משום קרוב לא שניף אלא בנמצא קוץ תחוב ומי יודע אינה יום יולד זה הקוץ ומתי נתחב בו. אבל בהא עובדא דקניא דעלה אמרינו דנשט אין לו בדיקה דאלו הי' בדיקה לא היה לנו לחשוש דבזו הרגע עלה קרום ונתרפא.

והדם עדיין מתנוסס ובהא דחיישינו משום קרום ולא נפרש הא דשמה הבריא כפרש"י שמה ניקב דלפי' הרמב"ם וש"ע אפילו גם הפנימי אינו נקוב רק נתחב בו ואין בו קורט דם מבפנים נמי טריפה דחיישינו משום קרום וכן מוכרחים דברי רבינו ר'נוחם שהביא הב"י שכ' דלהרמב"ם אין לו תקנה בבדיקה.

ולרש"י והרי"ף בלשון א' יש תקנה בעור בבדיקה אם יש שם קורט דם. ולכאורה אם ניקב מבפנים אין שום נפקותא בק"ד מבפנים דהק"ד משום פנים הוא (והא דבבית הפוסות בודקין אחר ק"ד והינו אם ניקב מב' צדדים.

והספק אם מחיים וכן שיטת הסוברים דכאן נמי בעי ק"ד היינו דשמה ניקב מחיים כמבואר בטור שם ואפילו ניקבו שני העורות פשר לזה השיטה) אלא נדאי דמירי בלא ניקב הפנימי.

ולכן לרש"י צריף בדיקה אחר ק"ד ולהרמב"ם לא מהני. וכן מש"כ הרמ"א בהגה"ה לעיל דאם ניקב מחמת קוץ אין בדיקה לפנימי היינו דאנו יודעין דעתה אכלה קוצים ולא קודם ואין החשש משום קרום ובחנם נדחק הש"ף בס"ק כ"א וכ"ב ודבריו אינם נראים לענ"ד דמה שפי' דהרמ"א סבר דלא חיישינו לנתרפא אלא בניקב הפנימי לא נראה פלל דאם נימא חולק בזה על המחבר מוטב היה להש"ף לומר דמפרש שמה הבריא שמה ניקב כפרש"י ותוס' וכמה פוסקים וחולק בזה על המחבר.

אָבֵל בְּאַמַּת אֵין אָנוּ צָרִיכִים לְזֶה וּמִשׁ"כ עוֹד לְחַלֵּק בֵּין נִמְצָא הַקּוּץ לְפָנֵינוּ בֵּין שְׂאִין אָנוּ רוֹאִים שׁוּם קוּץ דְּבָרִים תְּמוּהִים הֵם דְּכִינוּ דְהֶרַמ"א פֶּאן סוּמָה עַל הָרָא"ש דְּפוּסֶק פֶּעֶן לֹא מֵאִי נ"מ. אַדְרָבָּא זֶה סִפְק עַל סִפְק לֹא עַל דְּאַפִּילוּ בְּדְרוּסָה כְּשֶׁרָה וְזֶה וְדָאֵי עַל וְסִפְק נִיֵּקֵב.

וּמָה שְׁהִכְרִיחַ כֹּן מִפְּסָקֵי הַשּׁו"ע דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי תְּמוּהָ יוֹתֵר דְּשָׁם חִיּוּשֵׁינוּ לְשִׁמָּא נִיֵּקֵב הַנְּשִׁיט וְצָרִיף בְּדִיקָה וְאָנוּ לֹא בְּקִיּאִין וְכֵאֵן אֲזִיל בְּשִׁיטַת הָרָא"ש דְּבִקוּץ לֹא קְבוּעַ שְׁהַפּוֹרֶשׁ מִמְּנוּ אֲמָרִינוּ שְׁהוּא מִן הָרוּב שְׂאֵנִי הֵתֵם דְּשִׁינָה בּוּ בִּיטוּל אֲלֵא דְהַתּוֹרָה גְּזָרָה דְּכָל אִיסוּר הַנִּיֵּכֶר בְּמִקּוּמוֹ וְקְבוּעַ פְּמַחְצָה עַל מַחְצָה, וְיִלְפִינוּ זֶה מִהֶקְרָא ספ"ק דְּכִתּוּבוֹת אָבֵל בְּדָבָר שְׁהוּא מִן הַסִּבְרָא לֹא מִתְבַּטֵּל וְאֵין בּוּ עֲנָנוּ בִּיטוּל כְּלָל לֹא אֲמָרִינוּ שְׁהוּא מִן הָרוּב.

וּא"כ בְּשִׁלְמָא הֵתֵם לְעֲנִין עֲרָלָה אִם לְקַט הַכֵּל מִן הָדִין. אָבֵל פֶּאן מִי יִדְעִינוּ אִם חֵלֵב הַכֵּל אִו לֹא וְדָבָר זֶה צ"ע הַרְבֵּה מִיְהוּ לֹא דְמִי חֵלֵב מִקְצַת לְלִקַּט א' דְּכָל מִקְצַת שְׁהוּא נִחְפָּז וְנִבְלָל מְכָל הַגּוֹף וְאַפְשָׁר דְּלֹא כֹן הוּא.

סִימָן טו ס"א אֶפְרוּחַ כו' מִן הָדִין מִיָּד. פֶּסֶק הַשּׁו"ע דְּלֹא כְּרַבֵּינוּ יוֹאֵל בַּהֲג"א וְהוּא דַעַת הַט"ז שר"י פּוּסֶק כְּרַאב"י.

אָבֵל מִשׁ"כ בְּנִקָּה"כ שְׁגַם לְרַבְּנָן אִיסוּר עַכ"פ מִשׁוּם כֵּל תְּשַׁקְצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם. קִשְׁיָה לִי א"כ לְמֵאִי בְּעֵי אֶסְמַכְתָּא מִשׁוּם שְׁרָץ הַשְּׁוֹרֶץ עַל עַל הָאֲרֶץ לְרַאב"י.

כִּינוּ דְהוּא מְדַאוּרֵייתָא אִיסוּר מִטַּעַם אַחַר וְרַאב"י לֹא קֹאֲמֵר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן בְּחוּלִין (ס"ד) וְכִי חִיּוּק לְקָרָא בְּעֵי. וְכֵן פִּירְשׁוּ הַתּוֹס' בְּמִסְכַּת יוֹמָא (נ"ט ב) ד"ה הוּא הָא דְתַמּוּרָה וְכִי יֵשׁ מְעִילָה מְדַרְבְּנָן.

דְּכִינוּ שְׂיֵשׁ מְעִילָה מְדַאוּרֵייתָא לֹא הַנּוֹצְרֵכוּ לְחֻזַּק הַדְּבָר וְזֶה פְּשׁוּט. וְעוֹד הָא דְהֶרַי"ף פ' כְּרַבְּנָן דְרַאב"י הוּא מִשׁוּם הָא דְבִיּצָה (ו' א).

דְּאַפְרוּחַ שְׁנוּלֵד מִן הָדִין אֵין אִיתָא אִף לְרַבְּנָן אִיסוּר מִשׁוּם שְׁקֵץ. וְלִק"מ דְּפִלִּיגִי אַחַר שְׁגָדְלוּ הַכִּנְפִים וְכַמְבֵּן בְּנִקָּה"כ וְעִיקָר דִּין רַבֵּינוּ יוֹאֵל מְבֹאֵר בִּירוּשְׁלַמִי רִישׁ בִּיּצָה: סִימָן טז ס"ו אָבֵל אִם מְכַר הָאֵם אִו הַבֵּן בְּיוֹם שְׁלִפְנָיו כו' נִרְאָה דַּמ"מ אִם נוֹדַע שְׁהָא' שְׁחַט בְּזֶה הַיּוֹם שְׁלִקַּח הַשְּׂנִי שְׁהוּא מְקַח טַעוּת.

ל"מ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן דְּאַפִּי' הִי מִיִּלְתָּא דְשִׁכִּיחָא וְלֹא הִי לְמוֹכֵר לִידַע הוּא מִק"ט. אֲפִילוּ לְהָרָא"ש דְּפִלִּיג בְּכָל טְרִיפוֹת מַחְמַת דְשִׁכִּיחָא וְאֵין הַמוֹכֵר יוֹדַע הִי לְהַלּוּקַח לְהַתְּנוּת אָבֵל פֶּאן שְׁהַלּוּקַח לֹא הִי לִי לִידַע שְׁמֹכֵר כְּלָל דְּמִי לְמַחְט שְׁנִמְצָא בְּבַה"כ.

וְלִכֵּן צ"ע דְּבָרֵי הַשּׁו"ע בַּס"ק י"ב: סִימָן יז ס"א וְצָרִיף שְׁיָהָא הַפְּרָכּוּס בְּסוּף הַשְּׁחִיטָה זֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם. וְרַש"י הוֹסִיף גַּם לְאַחַר גְּמַר שְׁחִיטָה וְכֵן פִּי' כָּל הַסּוּגָיָא דְאֲמַר רַבָּא מְנָא אֲמִינָא לָהּ כו' יַע"ש בְּרַש"י דְכ' דָּאֵם בְּאַמְצַע לִידַתָּה חִי נְתַמְעַט מְכִי יוֹלֵד.

וְע"כ נְתַמְעַט מִתַּחַת אִמּוֹ גַּם אִם חִי בְּסוּף הַלִּידָה עַד שְׁתַּחֲזִי ג"כ מְעַט לְאַחַר גְּמַר לִידָה. וְכַדְרָה זֶה פִּי' לְעֲנִין פִּירְכּוּס אָבֵל תְּמוּהָ לִי דְבִפְלִ' תִּנּוּן בַּמַּס' בְּכוּרוֹת (נ"ז) אִיזְהוּ יְתוּם שְׁמִתָּה אִמּוֹ אִו שְׁנִשְׁחַטָּה וְאַח"כ יִלְדָה.

אלמא דבזוה האופן לא נתמעט מכי יולד אלא מיתום ולא בעי יותר. ומאי זה נסתפק רבא בפ' יתום הואיל שפבר פירשה מתניתו.

לכן נראה לענ"ד שהרמב"ם והמחבר לא פירשו פן כל הסוגיא. אלא שנסתפק רבא בפ' המשנה אי פ' ילדה שהתחילה לילד זה מקרי יתום.

אבל אם מתה באמצע לידה פשר או ילדה פ' גמרה לילד. ואמר רבא דע"כ צ"ל דהפ' ואח"כ גמרה לילד דאי הפ' התחילה לילד פבר אימעוט מוכי יולד.

אבל פינן שהתחילה לילד בחיות קרוי לידה דכיון שנפתח הרחם ונראה כפיקה של ערב לאו בלוע מיקריא פדאמרינן במסכת בכורות (ק"ב). אבל לאו תחת אמו היא עד סוף לידה וא"כ מה שאמר רבא זה פ' למיתה וזה פ' לחיים ונוקא נקיט פהאי לישינא דמתחילה פירש בהמה למיתה ואח"כ הולד לחיים.

אבל בב"א לא הוי יתום וה"נ בנ"ד לענין פרפוס בסוף לחוד פשרה. ובמה שפ' להרמב"ם מדויק לשון הת"כ פ' אמור פ"ח הלכה ד' ר"י הגלילי אומר למה נאמר תחת אמו ונאמר עם אמו אי כתיב עם אמו ה"א ונוקא שיתח' אמו כל ז"י.

ואי כתיב תחת אמו יכול אפילו יצא ממנה פשהיא מתה ת"ל עם אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה א' והנה לשיטת רש"י ז"ל מתחת אמו נפקא לן שיתח' אמו אחר לידה. והשתא ניקח דריה"ג פליג את"ק דלא דריש מעם אמו כלום.

ולא בעי אלא חיות בגמר לידה וקאמר ריה"ג דלכן כתיב עם אמו דתקיימ לו אמו שעה א'. ופרש"י צע"ג וה' יאיר עיני.

והנראה דרש"י לא גריס במשנה ואח"כ ילדה ע"ש בפרש"י ז"ל ותוס' יו"ט: סימן יט ס"א ואם שחט בבית המטבחים כל זה הפסק צ"ע ועיין תשובת תשב"ץ חלק שני סמ"ג שהוא מדמה להא דאמרינן בירושלמי באירוסין בבעילה שאסור לברך קודם ביאה יע"ש ומטעם זה נ"ל מה שנתקשו התוס' על מנהג הראשון שהיו מברכים ברפת אירוסין אחר האירוסין עיין תוס' מסכת פסחים (ז) ד"ה בלבוער.

ואפשר לומר משום קידושי ביאה תקנו שברכים לעולם אחר המעשה כמש"כ התוס' לענין טבילה משום טבילת גר: סימן בהגה"ה וי"א כו' דעתי נראה אחר כל הפירושים דהב"י והרמ"א בד"מ נחלקו בסברא זו.

דהנה הב"י שפתיו ברור מללו דיש נ"מ בין סעודה דיש קבע בין שחיטה דבסעודה אפי' פלו כל המינים אין צריך לברך לכו"ע (לבד דעת הפלפול שהביא בארח חיים) ואפילו מין אחר. אבל בשחיטה כ"ז שלא פלו הנשחטים דעת הסמ"ג דדמי לסעודה ואין נ"מ לכו"ע בין אותו המין למין אחר.

אבל אחר שפלו יש מחלוקת בין הרא"ש והבעה"ט ודעת הטור דבשחיטה אפילו לא פלו אין קבע. וא"כ תליא במחלוקת הרא"ש ובעה"ט לכן לדעתו שפוסק פהרא"ש צריך לברך לעולם בשחיטה והש"ע פ' פהסמ"ג פמבואר בב"י וכהרא"ש.

וסובר הב"י דלאו נוקא סעודה אלא אפילו אכילה כ"ש יש קבע לענין זה וכדאמרינן במס' פסחים (ק"ז) דירקא גריר ולכן אפילו בסתם ידוע שאלו הביאו לפניו הי' אוכל.

וְלָכֵן פָּסַק בְּשׁו"ע או"ח סי' ר"ו דְלַעוֹלָם אֵין צָרִיף לְבָרָה וְכֵן פִּי דְבָרֵי הַטּוֹר שָׁם דל"ד
אוֹתוֹ הַמִּין כִּי לֹא נִחְלָקוּ הָרֵא"ש וּבַע"ט אֲלֵא בְדָבָר שְׂאִין קָבַע מִשָּׂא"כ בְּאַכִּילָה.

וּמִכַּש"כ שֶׁקִּשָּׁה לֹמֵר דִּהַטּוֹר סְתִים כְּהַבַּע"ה וְלֹא פִּהָרֵא"ש וּבָזָה אֵין צָרִיף לְמָה שֶׁנִּדְחַק
הַמ"א שָׁם בְּסִי ר"ו. וּמִשָּׁכ הַב"י סִי' (קע"ז) דְּכִינֵן דְּדַעְתָּי' עַלְגוּיָה כו' פִּי דְסֶתֶם ה"ה
כְּמוֹ דְּדַעְתָּי' עַלְגוּי' וְלֹא כַּמְג"א שְׁבָנָה ע"ז יְסוּד נּוֹפֵל וְנִשְׂאָר בַּק' עַל הַב"י.

וְהַרְמ"א ז"ל סוֹבֵר דְאַכִּילַת פִּירוֹת דְּמִי לְשַׁחֲטָה. וְא"כ ע"כ סְתִים הַטּוֹר כְּהַבַּע"ט
דְּלֵהֲרֵא"ש לְעוֹלָם צָרִיף לְבָרָה.

וּמִכ"מ לֹא הִגִּיהַ פְּלוּם שָׁם בְּאו"ח פְּאַשֶּׁר הִגִּיהַ בִּיּו"ד מִשְׁמַע דְּחִזּוֹר וְהוֹדָה לְהַב"י דְלֹא
סְתִם הַטּוֹר כְּהַבַּע"ט וְשֶׁאֵי אֲכִילָה כַּמִּשָּׁכ וְלָכֵן הִינְצָא מַכ"ז דְּבְאַכִּילַת פִּירוֹת לְעוֹלָם
אֵין צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָה בֵּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין בֵּין מִמִּין אַחַר בֵּין שְׁפָלָה הַמִּין הַא' בֵּין שְׁלֵא
כָּלָה.

וּמ"מ לְכַתְּחִילָה צָרִיף לְכּוּנֵן מִשׁוּם דַּעַת הַפְּלִבּוֹ. וְלִזְנָה פִּינּוֹן הַהַג"ה שָׁם וְזָה שְׁכ' הַמְרָדְכִי
דְּאֵין קָבַע לְאַכִּילַת פִּירוֹת כְּמִבְּנֹאֵר בַּמ"א הַנ"ל סְבַר כְּהַפְּלִבּוֹ.

וּבְשַׁחֲטָה הוּא כְּמִבְּנֹאֵר בְּשׁו"ע כָּאֵן הַפְּלִל שְׁדַּבְּרֵי הַש"ע שָׁם וְכָאֵן הֵם כְּפִשׁוּטָן בְּלֹא דוֹחַק
וּבָזָה אֲפֶשֶׁר לְתַרְזַן קוֹשְׁיַת הַמ"א סַק"מ סַק"ד עַל הַשׁו"ע. סִימָן כַּב ס"א וְנִחְתָּנוּף הַנְּרִידִין
כו' צ"ע דְּבַתוֹה"ב לְהַרְשָׁב"א ז"ל וְכֵן בְּר"ן ז"ל מְבֹנָאֵר דַּה"ה בְּכָל חוּטֵי הַגּוּף וְכַמְבְּנֹאֵר
לְעַנְיָן בִּישׁוּל: שָׁם בַּהַגְה"ה וְאֵם כו' וְיֵשׁ מִחֲמִירִים כו' הוּא דַּעַת הַמְּחַבֵּר דְּפָסַק כְּהָרֵא"ש
דְּבַעֲי נְטִילָה.

וְע"כ מִשׁוּם דְלֹא אֲמַרִּינוּ כְּבוֹלְעוֹ כ"פ מִחֲמַת שְׁנִקְרָא דָם בְּעֵין וְלֹא דְמִי לְלֵב כְּמִבְּנֹאֵר בְּסִי
(ע"ב) וְלֹא מִטַּעַם הַרְשָׁב"א דְּבַסִּי (ע"ו) פָּסַק הַמְּחַבֵּר דְלֹא כְּנוֹתִי'. וְא"כ ה"ה בְּמִלִּיחָה
בְּעֵי קְלִיפָה וְלֹא יַדְעָתִי מִנִּיּוֹן לְהַש"ף (סַק"ו) דְּהַמְּהַרִּי"ל דְּבַעֲי קְלִיפָה הוּא מִטַּעַם חוּמְרָא
בְּלִי טַעַם וְגַם אֵין טַעַם לְחַלֵּק בֵּין לֵב דְלֹא הַחֲמִיר בְּמִלִּיחָה אֲלֵא פִּשׁוּט דְּהַמְּהַרִּי"ל אֲזִיל
בְּשִׁיטַת הַמְּחַבֵּר וְכֵן כ' הַגְּר"א ז"ל יַע"ש.

וְהַרְמ"א דְּפָסַק בְּסִי (ע"ב) דְּאֲמַרִּינוּ בְּוִוְרִידִין כַּב כ"פ לְכֵן סְתִם דְּבַמִּלִּיחָה לֹא בְּעֵי קְלִיפָה:
שָׁם בַּהַגְה"ה וְאֵם הַסִּירוֹ הָרֵא"ש כו' הַמְּחַבֵּר חוֹלֵק ע"ז. וְסְבַר דְלֹא מְהַי וְלָכֵן פ' בְּסַע"ו
דְּבַעֲי דוֹנְקָא נִיקָר כָּל הַחוּטִין כְּדַעַת הַרְשָׁב"א וְר"ן ז"ל.

וְהִנֵּה הַש"ף סַק"ז כְּתַב דְּהָרֵא"ש סְבַר כְּהַרְמ"א הַמַּע"מ פ' הַשׁוֹחֵט הַסִּיב דְּבָרֵי הָרֵא"ש
ז"ל לְכּוּנֵנָה אַחֲרַת יַע"ש דְּדוֹנְקָא בְּשַׁעַה שְׁהַדָּם עֲדִינֵן חַם מְהַי חֲתִיכַת הַנְּוִרִידִין יַע"ש. וְכֵן
נִרְאָה לִי דְכָל מַה שְׁהַקְּיָלוּ דְּמְהַי בְּחֲתִיכַת כָּל הַנְּוִרִידִין הוּא שְׁפִירְשׁוּ הָא דְמוֹזְרִיקֵי דַפ'
גִּיד הַנְּשָׂה לְעַנְיָן כָּל הַגּוּף יַעו"ש בְּר"ן.

אַבְל הָרֵא"ש שָׁם בְּס"ז מִשְׁמַע דַּפִּי עַל הַמְּוִזְרִיקֵי בְּעַצְמָן כַּפִּי הַר"ן ז"ל. וְא"כ מִנִּיּוֹן
דְּמְהַי: סִימָן כַּג ס"ב וִי"א דְּשִׁיעוֹר שְׁהֵינַת עוֹף כו' נִרְאָה רְאִיָּה בְּרוּרָה מְזַבְּחִים (ס"ה ב)
דְּמִלִּיקַת רוֹב בְּשׁוֹר הוּא שְׁיַעוֹר שְׁהֵינַת וּפְשִׁיטָא דְּאֵין בָּזָה כְּדִי הַגְּבָהָה וְהַרְבַּצַּת בְּהֵמָה דְּקָה:
ס"ה הִי שׁוֹחֵט וְחַתָּה כָּל הַמְּפָרְקַת כְּשָׂרָה.

מִצְאָתִי רָאִיהָ בְּרוּרָה בְּתוֹסֶפֶתָא זְבָחִים פ"ח חֲתָףָה כָּל הָרֹאשׁ בַּב"א כו' יעו"ש: סִימָן כד
סי"ז בְּהִגָּהָה מִיְהוּ הַשׁוֹחֵט נֶאֱמָן כו' צ"ע לְדִידוֹ דְּפֶסְקִינוּ כְּהַתּוֹס' דָּאִין ע"א נֶאֱמָן בְּאִיסוּרִין
בְּמָקוֹם חֲזָקָה כְּנֶגֶד וְאִין בְּיָדוֹ.

וְהָא דְנֶאֱמָן עַל הַשְּׁחִיטָה מִשׁוּם דְּבִידוֹ כְּמִבְּנֵי בְּתוֹס' רִישׁ גִּיטִין וּמְנִמְחָה גּוּפָא נֶאֱמָן מִשׁוּם
רֹב מַעֲשָׂיו מְתַקְנִים כְּאֲשֶׁר כְּבָרְהֵ"ס רֵא"י לְשִׁמוּאֵל מִמְתַּנִּיתִין. וְדוּחַק לֹאמַר שְׂיִכּוּל
לְדַחֲוֹת דְּרַק הַלְּיָלָה גּוֹרֵם שְׁלֵא לְשַׁחֲט הָרֹב.

לְכֹן נִרְאֶה דְּזֶה כָּלֵל גְּדוּל שְׁאָסוּר לְסַמְנָה שְׂיִתְקַן אַח"כּ בְּמָקוֹם עֵיכּוּבָא. וְלְכֹן אִם יָכוּל
לְבַדּוֹק אִם שׁוֹחֵט הָרֹב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וְדָאִי יוֹתֵר טוֹב מְלַסְמְנָה עַל אַחַר שְׁחִיטָה.

וְלְכֹן כ' הָרִשְׁבָּ"א ז"ל דְּדַרְשָׁה הַשׁוֹחֵטִים לְבַדּוֹק קוֹדֵם גָּמַר שֶׁהִי וְלַחֲזוֹר וְלְשַׁחֲט וְסוּמְכִין
ע"ז אֶפִּילוּ בְּמוֹמֵר. מִשׁוּם דְּאָסוּר לְכַתְּחִילָה לְסַמְנָה שְׂיִבְדּוֹק אַח"כּ רַק דְּלֹא בְּכָל פְּעַם יָכוּל
לְרִאוֹת הֵיטֵב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה.

הַהֲכָרַח שְׂיִבְדּוֹק אַח"כּ וְקַמ"ל שְׁמוּאֵל דְּאֶפִּילוּ אַח"כּ שֶׁהוּא כְּדִיעֵבֵד. דָּאִין עוֹד תְּקַנָּה
וְה"א דְּסַמְכִינוּ אַרְוֵב שְׁשַׁחֲט אֶת כָּל הַצְּנִרָה קַמ"ל דְּלֹא.

אַבְל בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה פְּשִׁיטָא דָּאִין לְסַמְנָה אַרְוֵב בְּמָקוֹם חֲזָקָה בְּמָקוֹם שְׂיֵשׁ עוֹד תְּקַנָּה. וְזֶה.
הַטַּעַם לְרִשְׁבָּ"א ז"ל דְּלֹא יִשְׁחֲטוּ בְּלִילָה מִשׁוּם דְּלְכַתְּחִילָה בְּעֵי בְּדִיקָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אִם
יִכּוּל וְלֹא לְסַמְנָה עַל אַח"כּ וְה"ה לְזֶה הַטַּעַם בְּיוֹם בְּמָקוֹם אֶפֶל: ס"ג וְאִם יֵשׁ בְּכָלִי מִים.
לְגִירְסַת רִשְׁבָּ"א ז"ל לֹא יִדְעֵנוּ לְכַאוּרָה אִי מוֹתֵר בְּכָלִי מִים.

אַף מִדְּבַרֵי הָרֹא"שׁ ז"ל בַּפ' פִּסּוּי הַדָּם וּבַפ"ק דְּמַסְכַּת בֵּיצָה שֶׁכ' הָא דָּאִין שׁוֹחֲטִין כּוֹי
בְּכָלִי מִשׁוּם שְׁאָסוּר לְשַׁחֲט בְּכָלִי. וְסִינִים שָׁם בְּבֵיצָה דָּאִין לֹאמַר מִטַּעַם אִיחּוּר מְצַנֵּת פִּסּוּי
אַחַר שְׁחִיטָה דָּאִין זֶה כְּדָאִי לְמַנּוּעַ שְׁמַחַת יו"ט.

וְאִי אֵינְתָא לְשַׁחֲט בְּכָלִי בְּמִים בְּאֹפְן שְׂיֵהָא מְרֵאִית דָּם גִּיכָר. וְלִהְיוֹ"ע צ"ל כְּהַטַּעַם הַשְּׁנִי
שֶׁל הָרֹא"שׁ בְּפִשְׁט הַקָּרָא וְשִׁפְףָה אֶת דְּמוֹ וְכִסְהוּ מִשְׁמַע תִּיכְרָף שְׁשַׁחֲט יְכֻסָּה.

וְלְכֹן כ' הַפּוֹסְקִים שְׁאֵם שָׁח בֵּין שְׁחִיטָה לְשְׁחִיטָה יִגְמוֹר פִּסּוּי' שֶׁל הָרֹאשׁוֹן: סִימָן יג ס"ג
בַּהֲגַה"ה וְעַכְשָׁיו כו'. כ' הַשְּׁ"ף דְּהַפּוֹנָה שְׁצָרִיף לְהַמְתִּין עַד ח"י.

וְתַמּוּהָ לִי דָאִי אִין יְדוּעַ שְׁכּוּלֵי חֲדָשִׁי פְּשִׁיטָא וְאֶפִּילוּ נוֹלַד כְּדַרְכּוֹ נְמִי. וְאִי בְּיָדוּעַ וְאִין אָנוּ
סוּמְכִין עַל יְדִיעַתְנוּ אֶפִּילוּ בְּנוֹלַד נְמִי הִי לְהַרְמ"א לְהַגִּיהָ בַּס' ט"ו.

וּמִלְבַּד זֶה אִין הַלְּשׁוֹן סוּבַל מַש"כ אִין לְהַתִּיר כו' וְלֹא שְׂיֵיף זֶה הַלְּשׁוֹן עַל ח"י. לְכֹן נִרְאֶה
לְעַנ"ד דְּהִנֵּה יְדוּעַ דְּרִשְׁבָּ"ג מְחַוֵּלֵק עִם חֲכָמִים בְּנוֹלַד הַנּוֹלַד בְּאֲדָם וּבְבַהֲמָה בְּתַרֵי מִיָּלִי אִי
חֲיִישִׁינוּ לְנַפְל.

וּבְכֹן ח' וְדָאִי אִי מְהַנִּי ל' יוֹם בְּאֲדָם וַח"י בְּבַהֲמָה וְלְרַבָּנָן אִין זֶה סִימָן כָּלֵל. כְּדָאֲמַרְיָנוּ
בְּיַבְמוֹת פְּרַק הָעֶרֶל אָמַר ר' אַבּוּהָ סִימְנֵי סָרִיס וְאִינְלִנּוֹת וְכֹן שְׁמַנָּה עַד שְׂיֵהָא בֶּן כ' ע"ש
פְּרַש"י וְתוֹס'.

והנה לרש"י לרבנן הוא לעולם ספק נפל באדם ולתוס' עכ"פ בעי בן כ' ובבהמה לא ידענו השיעור. ונה ידוע במס' שבת (קל"ו) דאדם ובהמה זב"ז תלי ונהה בולד הנולד עפ"י דין מותר פרבנן רק מדרבנן חזישינו לנפל פדאמרינו לענן אדם בפ' החולץ.

ולענן בהמה מבואר בתוס' בכ"מ לכן בח"י מותר ממ"נ לרבנן ל"ח פלל. ולרשב"ג סמכינן אח"י אבל ביוצא דופן אין לסמוך לרבנן על ח"י אם לא ידוע שפלו חזשינו והוא ספק דאורייתא.

אדרבא הוי בחזקת שלא פלו חזשינו פאשר הי' קודם זה וכיוצא בזה החזקה כ' התוס' במס' בכורות (כ' ב) ד"ה חלב יע"ש. ולכן אסור לעולם והא ל"ק א"כ למה נצרך למעט יוצא דופן בבהמה לענן קרבן לרבנן.

הואיל דהוא בס' נפל דהתם מיירי בידוע שפלו חזשינו: ס"ה בהגה"ה וי"א כו' מרוב הדחוק והקנשי שבזה הגה"ה פי' הדרישה שהרמ"א סובר דגם הרמב"ם מפרש בתוס' דאזלינן בתר מין. ומה שהקשה הש"ך עליו לק"מ דהנה הרשב"א ו"ל כ' לשיטת התוס' דמין עוף נדאי פסול ומין בהמה פשרה נדאי פשר ומין בהמה טמאה הוא ספק והיננו בעיא דפרק המפלט באדם והפוסקים חלקו עליו דנוקא אדם הוא איבעני דאינו מין בהמה פלל וזה הוא שפינו הרמ"א להדרישה.

דלהשו"ע יש לפרש מה שיש לו פרסה דנוקא פרסת סדוקות פהרשב"א ו"ל וי"א דאפי' מין שפרסותיו קלוטות נמי מותר רק שיהא דומה למין בהמה כו' לאפוקי אדם ובזה ניחא הפל ונהה פי' הש"ך תמוה דכ' דלהרמב"ם אפילו דמות עוף או יש לו פרסות מותר.

ומבואר בהר"ן ו"ל להרמב"ם להיפך מהא דנדה הנ"ל. ונהביאו הב"י בקיצור: סימן יד ס"ה עובר שהוציא כו' החלב שלה נאסר.

הטעם דאמרין בגמ' (ל"ד) לכל חלב דגם הוא אמה"ח משום דאין היתר לאיסורו. וא"כ הי' הדין גותן ג"כ שאסור ומש"כ הש"ך סקי"א מפני שהוא הל"מ שאין טריפה מחיים. תמוה לי וכי היתה הלכה בחלב ונהלא פל עיקר היתר חלב הנוצרכו ללימודים בפ"ק דבכורות. ואי נזכר היתר בפ"י לא הנוצרכו לכך.

ואנא מצאנו הלכה לזאת והא דהי' הלכה שאינה טריפה מחיים נ"מ לכמה דברים ללקות משום טריפה ונ"מ לענן מליקה. אבל חלב ממילא אסור משום שאין היתר לאיסורו' אלא צ"ל לדעת השו"ע דנוקא במקום לאו אמרינו שאין היתר לאיסור לאו שבה.

(והא ל"ק דהא פל חלב נמי מפקי מאיסור חלב ודם שאין היתר לאיסורו. ומשום זה הקנשיא הדר הש"ס מאוקמתא קמזייתא שם וצ"ל דמשום דחלב חידוש הוא דהוא אמה"ח א"א ללמוד ממ"א.

רק שיהא דומה למקומה לעיקר היתר חלב ונשפיר אינו דומה פאן לעיקר חלב שיש היתר לאיסור אבמה"ח שבה). ולפ"ז בן פקועה נשפא על בהמה והוליד נמי החלב מותר כהב"ח.

ומש"כ הש"ך דהוא אסור משום טריפה דסימן א' הוא שחוט. קשה לי א"כ היכי קא דניק בריש פרק אלו טריפות מהפסוק זאת החי' אשר תאכלו הא חי' אחרת ל"ת.

ש"מ דְּטְרַיְפָה ח'י דִּילְמָא בכה"ג מִיַּיְרִי קְרָא שְׁהִיא נְדָאי ח'י וְאָסוּר מְשוּם טְרַיְפָה וּבְאַמַּת
לֹא מְצִינוּ בכה"ג לֹא דְטְרַיְפָה אֲלָא שְׁאִין הֵיתֵר בְּשַׁחֲטָה מְשוּם דְּסִימָן א' לֹא בְּעֵי שְׁחִיטָה.
א"כ אִינוּ מְתִיר פְּאָלוּ פְּבָר הוּא שְׁחוּט אֲבָל נְדָאי אִין בּוּ מְשוּם טְרַיְפוֹת אֲבָל בנ"ד בְּעוֹבֵר
שְׁהוּצִיא אֲבָר מְפֹנְרֵשׁ בַּתוֹרָה דִּישׁ בּוּ מְשוּם בְּשָׂר בְּשָׂדָה טְרַיְפָה פְּדָאֲמַרִּינוּ בְּבִהֶמָה
הַמְקֻשָּׁה: שָׁם נִהְרִי זֶה פְּחֻלָּב טְרַיְפָה.

הַקְּשָׁה הַשְּׁ"ף וְהַאֲחֻרוֹנִים ו"ל הֲלֹא נִתְעַרְבַּ זֶה הַחֻלָּב הַיּוֹצֵא מִזֶּה הָאֲבָר בּס'. או עכ"פ
סִפֵּק הוּא וְלֹא אָמְרוּ בֵּה טַעַם נְכוּן (ועמ"ש בְּזֶה בְּמִשְׁנֵה לְמִלְכָּה ה' מְטַמְּאֵי מו"מ פ"א)
וְנִרְאֶה דְעֵיקְרוּ הוּא מְטַעַם מְחֻנְבָּר נִהְגַּם דְּאָדָם וּבִהֶמָה פְּתִלוּשִׁים לִכ"ד עַל פֶּן בַּע"ח מִן
הַדִּין מְבַטְלִי וְלַעֲנִין ע"ז נָמִי לֹא דְמִי לְמַחְנְבָּר פְּמִבְּנֹאֵר בְּחֻלְיִין (מ') בְּרַש"י וּבַתוֹס' וְכוּ
לַעֲנִין פְּמָה דְבָרִים.

מִיָּהוּ כָּל מַה שְׁהוּא בְּגוּף מִיְקָרִי מְחֻנְבָּר מְפַנֵּי שְׁהוּא מְחֻנְבָּר לְגוּף. וְלִכֵּן לַעֲנִין שְׁחִיטָה
אֲמַרִּינוּ שְׁצִפְנוֹן פְּמִחְנְבָּר דְּמִי וְלַעֲנִין הַכְּשֵׁר הוּא פְּתִלוּשׁ.

וּכְבָּר עָמַד ע"ז הַר"ש בַּמַּס' מְכַשִּׁירִין פ"ד מ"ג וְלֹא אָמַר בֵּה טַעַם וּלְפִי דְבָרֵינוּ נִיחָא
שְׁהַצְפְּנוֹן מְחֻנְבָּר הוּא אֲבָל אָדָם בְּכָלְלוּ מִיְקָרִי תְלוּשׁ. וְלִכֵּן רוּק שְׁבַפָּה אִינוּ מְטַמְּא טוּמְאַת
מְשָׁקִין עַד שְׁיִתְלֹשׁ פְּדָאֲמַרִּינוּ בְּעִירוּבִין פ' הַמוּצִיא שְׁהָרוּק מְחֻנְבָּר הוּא וְה"נ בְּחֻלָּב
שְׁבַגוּף אִינוּ מְתַבְטֵל כ"ז שְׁהוּא מְחֻנְבָּר לְגוּף.

וּמִיָּהוּ הַר"ש שְׁפִיר הַקְּשָׁה דְלִכְלֵל אָדָם גּוּפָא בְּכָלְלוּ פְּסוּל לְשַׁחוּט דְּנִימָא דְהַצְפְּנוֹן מְחֻנְבָּר
בּוּ. אֲבָל רוּק לַעֲנִין ט"מ נִיחָא דְכִינּוּן דְּאָדָם אִינוּ מְטַמְּא גַם הָרוּק נָמִי טְהוּר דְּמִחְנְבָּר בּוּ.

וְהֵכִי נָמִי בנ"ד דְּכָמוּ שְׁהַאֲבָר אִינוּ בְּטַל גַּם הַחֻלָּב שְׁבּוּ מְחֻנְבָּר אִינוּ מְתַבְטֵל] דכ"ז שְׁהַחֻלָּב
הוּא בְּגוּף הַבִּהֶמָה אִינוּ מְקַבֵּל טוּמְאַה פְּמִחְנְבָּר עַד שְׁיִצֵּא לְאוּרִי הָעוֹלָם וְצָרִיף הַכְּשֵׁר
פְּדָבָר הַזְּרוּעַ פְּדָאֲמַרִּינוּ בַּמ' שְׁבַת (קמ"ד ב) זָב שְׁחוּלָב אֵת הָעֵז כו' בְּמַאי אִתְכְּשֵׁר כו'
וְלֹא הוּצָרָה אִף קְרָא לְזָה.

דְּבַמְס' חוּלִין (ק"ח ב) אֲמַרִּינוּ תְּלִתָּא קְרָאֵי לַמ"ל עַל כָּל זָרַע זְרוּעַ כו' לְשׁוּמֵר דְּזָרְעִים
כו' וְחַד לְשׁוּמֵר דְּבָשָׁר בְּצִים וְדָגִים. וְלֹא קָאֲמַר לְגוּף הַפְּרִשָּׁה דְּבְעֵי הַכְּשֵׁר אֲלָא דְזָה פְּשׁוּט
הוּא דְּכַמְחֻנְבָּר דְּמִי.

וּתְנִין בַּמ' תְּרוּמוֹת פ"ט מ"ה מָאָה לְגַנָּה ש"ת כו' וְכוּן בַּמַּס' עָרְלָה וְהוּבָא בַּמַּס' גִּיטִין פָּרֵק
הַנְּזִיקִין נְטִיעָה שָׁל עָרְלָה כו' לֹא יִלְקַט וְאִם לְקַט כו'. הַיּוֹצֵא מַכ"ז שְׁמִחְנְבָּר אִינוּ בְּטַל
לְעוֹלָם (וְכוּן נִרְאֶה מְזַבְּחִים (כ"ו א) קַבֵּל וְאִת"פ חֲתוּף פְּסוּל ע"ש בַּתוֹס' ד"ה שְׁחַט דְּגִזְרִינוּ
בְּמַקְדָּשׁ וְלֹא דְמִי לְהָא דַּפ' הַתְּעַרְבוּת דְּכָאן מְתַחֲזִקָה נְתַבְטֵל בְּגוּף הַבִּהֶמָה וְלֹא הִי בְּפְסוּל
מְעוֹלָם.

אֲלָא דְגַם פָּאן בְּשַׁעַת הַקְּבֵלָה הִי דָם פְּסוּל מִחֲמַת מְחֻנְבָּר). וְלִכֵּן זֶה פְּשׁוּט שְׁאָסוּר לְחֻלָּב
לְכַתְּחִילָה דְּאִפִּילוּ ר' יוֹסִי שָׁם לֹא הִתִּיר לְלִקוּט אֲלָא אִם לְקַט וּמְשׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחָא יַע"ש
אֲבָל לְכַתְּחִילָה אָסוּר דְּלֹא לִיבְטֵל אִיסוּר לְכַתְּחִילָה וְע' נוב"ת חיו"ד סי' נ"ד שְׁיִינֵשׁב ק'
הַמַּל"מ לְחֻלָּק בֵּין רוּב לְשִׁשִּׁים וְאִין בְּדְבָרֵינוּ טַעַם דְּנְדָאי צְדָק לְחֻלָּק בֵּין בִּיטוּל רוּב בְּמִינוּ
לְבִיטוּל שְׁשִׁים בְּשִׁלָּא בְּמִינוּ אֲבָל בְּמִינוּ דוּמָה רוּב לְאֵלָף וְזֶה פְּשׁוּט).

ואפילו חלב בשוגג נמי אסור מן הדין דהנה התם דוקא אם לקט הכל מתבטל. אבל אם לקט נטיעה אחת לא אמרינן שהוא מן הרוב.

והטעם או מחמת שאין המחובר מבטל. אכן לשון הירושלמי שהביא הר"ש ז"ל בפרומות שם שאין הקרקע עולה משמע שאין מתבטל.

ונראה לי שהוא פדתנן במ' מעשר שני פ"ב מ"ה זה הכלל כל המתלקט למ"ש כו' וביאור הדבר בירושלמי שם ועיין בנימוק"י ריש פ' הבית והעלי, והיוצא משם שכל דבר שאין שינוי בו ביטול פמעות המתפזרים.

או בדיני ממונות שכ"א וא' היוצא לא אמרינן שהוא מן הרוב. ול"ד לכלולי נראה שצריך ביאור היכי מיירי למה אמר בה הוא המחשב.

מה היתה פוננתו מתחילה והנה פשטחט בהמת חברו ממש ודאי אפי' אמר ששחט לשם כו"ם ממש ולא לצער. אין אנו מאמינים לו לאסור של חברו פדין ע"א ומכש"כ שעושה עצמו רשע בזה.

אבל בשותף אי אמר בפ"י פן הוא נאמן על שאלו לאסרם על כ"א. וממילא גם חברו אינו יודע להכחישו וע"כ נאסרה פולה ע"פ.

דאיך נחלק בהמה הואיל דחציו נאסר על כ"א מצד הדין וע"כ מיירי הש"ע פאן בשאינו לפנינו או שאומר שפנינו לצער. ומ"מ לשי' הרמב"ם ורש"י ז"ל אין אנו מאמינים לו ובזה אתי שפיר.

דהתם בח"מ מיירי באומר בפיו שפנינו לנסף ממש. ומ"מ אין יכול לאסור יינו ש"ח לשותף אף פשוטה לשלם אבל בשותף נאמן ותייב לשלם וקמ"ל שם הטור וב"י לאפוקי ממה שמוכח לכאורה מדברי התוס' במ' ב"ק (ק' ב) ד"ה תייב באחריותו, דבמקום שהוא נמי מפסיד אין תייב לשלם בהיזק שאינו נזכר וקמ"ל דלא פלוג רבנן.

וגם התו' לא אמרי אלא במקום שא"א להזיק אלא בהיזק עצמו כמו התם לענין פלאים. דאינו נאסר אלא במחשבתו לקיימם והוא מחשבת בעה"ב אבל במקום דקנסו רבנן לא פלוג.

וכ' הטור סתם בשותפות וסמך על דבריו בש"ע יו"ד פנ"ל: סימן ה ס"א ואומר זו לחטאתי לאו דנוקא. אלא אם אמר ה"ז חטאת פשיטא דאסור והוא כמקדישו לחטאת.

וקמ"ל אפילו אמר לחטאתי וכן קמ"ל בלשון לשם דתנן במשנה. דה"א דדמי לשם מיכאל שר הגדול וכו' ואסור אף בהנאה מדאורייתא פזבחי מתים קמ"ל דאינו.

אלא נראה כמקדישו ומדרבנן אבל אם אמר ה"ז חטאת ודאי אסור. ודברי הש"ך סק"ו ובנקה"כ תמוה דכ' דהמקדיש צריך שיאמר לחטאת, ובפ"י תנן במ' מגילה איזהו נדבה האומר ה"ז קרבן.

ומקרא מלא פתיב קרבן לה' והוא לשון הקדש פדמניא בנדריים (י') מניין שלא יאמר וכו' ובחטאת נמי פתיב בפ' אחרי לה' חטאת ולא פתיב לחטאת וכן תנן במשנה פרק טרף בקלפי. ועוד נ"ל דדוקא לחטאת.

ומטעם אחר דמשמע מהשו"ע דשוחט כל בהמה אסורה ואמאי היא בתטאת צריף להיות דוקא כשבה או שעירה נקבה ובאשם דוקא איל זכר. אלא כדאמרין במ' פסחים (נ"ג) אסור לאדם שיאמר בשר זה לפסח מפני שנגראה כו' ופרש"י ז"ל ואפי' שחוטטה.

וע"כ הפונה הקדש דמים רק שם אסור לכתחילה לקצת פוסקים מפני שמתפרש על חג הפסח לאכילה וכאן אין לו פ' אלא כמקדישה בשביל חטאת ומ"מ דווקא בהמה הראוי' לקרבן בעלמא.

אבל אנונים ותרנגולים או חיה לא וכדאמרין התם אבל חטי לא. האף דתנן במ' תמורה (כ"ז ב) אמר על בהמה טמאה כו' ה"א לעולה דבריו קיימים.

מ"מ פאן שאינו אלא מראית העין ל"ח פולי האי. וכן פ' המסבר באו"ח פשיטת רש"י ז"ל שם דכל בהמה אסור יע"ש.

הינצא מדברי אלה בשוחט בהמה הראוי' לקרבן שאמר אפילו אמר בלא ל' אסור. אבל בהמה שאינה ראוי' לקרבן דווקא בל' אסור.

והמשנה והמסבר מילתא דפסיקי נקטי: סימן ס"א ושו' וצפון יחידי. לכאורה מניין להשו"ע דציפון יחידי דוקא דבגמ' (י"ח) ת"י שן אשן הא בא' הא בב'.

וציפון אציפון פאן בתלושה כו'. ואפשר לומר דהציפונים אפילו ב' נמי אין בו פגימה אלא עולה ויורד וכשר לכתחילה.

אולם ע"כ צריף לומר דצפון נמי פסול בב' מחמת פגימה דלהא' שפדף (ט"ו ב) דמתניתין אתי כר"ח. א"כ מ"ט דצפון ע"כ משום פגימה ול"ד נקיט צפון בלשון יחיד.

אלא לפי האמת מתרץ הש"ס ברווח יותר דלהכי נקיט בלשון יחיד משום מחובר. ואתי שן וגלי אצפון וצפון גלי אשן דמחובר פסול.

ובזה אין צריף לדחוק כפרש"י ז"ל שם (ט"ו א) ד"ה מפני שהן חונקין דלא קאי אצפון דסליק מיני'. אלא דהמשנה פיון בעצם ועיקר משום פגימה.

אלא דלהכי נקיט בלשון יחיד משום מחובר: ס"ר נעץ ספין כו' ולא הזכיר דין תלושה. דסבר השו"ע דמותר לכתחילה ככ"ע פדעת הגר"א ז"ל והוא תוספתא מפורשת בכל שוחטין בין בתלושה וכו' בין שהספין למעלה כו'.

ורבי לא נחלק עלי' אלא במחובר אבל בהא דהבהמה למעלה בתלושה לא נחלקו רבי ור"ח. והשו"ע סבר פי היכי דלרבי אין הלכה פהברייתא לענין מחובר ה"נ לענין תלוש ולא כן הוא.

אח"כ ראיתי שהפר"ח פן השיג עליו בזה: סימן ס"א ושהשחיז ברחים שלו כו' משמע בדיעבד ככוננת הרשב"א ז"ל מקור הדין הזה דסבר דהשחזה ל"מ ברחים. אבל קשה דהא המסבר פסק בס' קפ"א דהשחזה מותר לכתחילה פליבון.

וכבר הרגיש בזה השו"ע ז"ל ולא אמר בזה מאומה. ועוד יש להבין דברי הרמב"ם בפ"ז מה' מאכלות אסורות והמסבר סי' ה"ל דכתבו בציון משחזה סתם.

ואח"כ בחמין הוסיפו דבר משחיתה כוליה הלא דבר הוא. ונראה לי דכבר עמדו הפוסקים על פי המשנה דסוף מס' ע"ז הספין שפה והיא טהורה דרש"י ז"ל וסיעתו פירשוה אצונן דוקא.

והר"ן ז"ל בשם הרמב"ם אחמין ולמד מהירוש' יעו"ש. ונראה דא"א לומר דהרמב"ם לא פירשה אלא אחמין דא"כ למה הזכיר כלל דין שיפוי בצונן.

הואיל שלא נזכרה במשנה וכי מעצמו הי' צריך להוסיף דמהני שיפוי או דבעי שיפוי ולא מהני בהדחה הא ידעינן מדבעי נעיצה י"פ דווקא. וגם הירושלמי גופא מתחילה אמר דספין נועצה ג"פ בקרקע ומיירי ע"כ בצונן פדאמרי' בש"ס דילן ואח"כ אמר ל"ש אלא בספין קטן כו' ומיירי בחמין כפי הר"ן ז"ל.

אלא הפי' הנכון במשנה דקאי אתרנוניהו וקמ"ל דלצונן לא סגי בהדחה ובעי שיפוי. ובחמין קמ"ל דמהני שיפוי ולא בעי דוקא הגעלה או ליבון משא"כ בכל הכלים.

ומדויק בזה לשון יתור המשנה והספין שפה והיא טהורה תרתי למ"ל. אלא קמ"ל דדוקא שפה ולא מהני הדחה וקמ"ל והיא טהורה לכל דבר אף לחמין.

והש"ס דילן קמפרש מילי דצונן לחוד והירושלמי מפרש תחילה הא דצונן ואח"כ הא דחמין. והנה כבר נחלקו רבותינו בפי' הירושלמי מאי נ"מ בין קטן לגדול.

כמבואר בתוס' פסחים וע"ז או משום פגימות או משום תשמיש ע"י האור. אבל הרמב"ם ז"ל מפרש דספין קטן משתמש בכולו.

וכדרך תשמישו הכשרו שיפוי בכולו והשיפה מוציא במקומו כל הגיעולים. אבל בספין גדול התשמיש במקצתו או ברובו מחמת גדלו.

ומ"מ נבלע גיעוליו בכולו כי חם מקצתו חם כולו. וא"כ השיפוי במקום התשמיש לא מהני דאינו מוציא הגיעולים ממקום ששייר.

אבל הליבון אין לה מפליט גדול ממנו וכבולעו כף פולטו. אבל באמת אי הי' משפה בכולו ודאי מהני דמה לי קטן או גדול.

ולכן לא הזכירו הרמב"ם והמחבר את התוספתא הנה רק הינצא ממנה לפי הפנונה הנה. וכתבו דלענין צונן מהני שיפוי סתם ר"ל במקום התשמיש.

דדוקא דספינא אינו מפליט אלא ממקום התשמיש ושם כבר שיפה אבל לחמין לא מהני שיפוי כזה דהחמין מפליט מרחוק לכן בעי ליבון או שיפוי בכולו. ובזה אתי שפיר גם דברי המחבר כאן דשיפה שלא בכולו פשר בדיעבד.

אבל לכתחילה אסור והא ל"ק דמשמע דדעת המחבר בסי' צ"ד ס"א וס"ז דלא אמרינן חם מקצתו חם כולו. היינו בדיעבד אבל לכתחילה ודאי בעי הכשר בכולו להפליט משם קצת בלועו.

ומ"מ ליבון מהני וכדעת הרמ"א שפירש דברי המחבר בס' קכ"א ס"ו יע"ש. וכן מוכח דעת הרמב"ם הנ"ל מדהזכיר לענין שיפה בכולו ולענין ליבון לא.

מוכח דדעתו ז"ל משום דלבון לא בעי אלא במקום התשמיש וכן פנונת המחבר. דאין לומר דאפי' במקום תשמיש מהני במקצתו הא מבואר דעת המחבר שם דלענין הכשר לא אמרינן חס מקצתו ח"כ בין בהגעלה בין בליבון.

אלא בא להוציא שלא במקום תשמיש דלזה מהני ליבון דכבולעו כף פולטו. אבל שיפה אינו מוציא כלל שלא במקומו וא"א שלא יבלע ע"י תשמישו שפרותחין עכ"פ קצת גיעולים: ס"ג ואם שחט בה בלא הדחה.

נראה לי דהפנונה דקניוח מעט היא אז מהני הדחה. והראי' מדפליגי בספין של כותים משמע הא בספין טרפה דומיא דספין שכ' דמקונח עכ"פ קצת לכ"ע סגי בהדחה.

והרש"ל וסיעת הראשונים ז"ל דפליגי מיירי בלא קניוח כלל פלשון הרש"ל דכ' משמנונית שהוא עליו בעין דלא גרע מספין שכ' כו'. דמשמע דיש בו עוד עדיפות להקמיר ועכ"פ לא גרע דמיירי בדרף השוחטים שתי בהמות תכופות זאח"ז ולא קנחו את הספין בזה שפיר כ' דבעי קליפה.

אבל הש"ע מיירי דקניוח הוי אלא שלא עשו לו הכשר הנצרך: סימן יא ס"א או ביום במקום אופל. הנה הש"ך והט"ז רצו לפרש לרש"י ז"ל שפי' מטעם שפא לא ישחוט הרוב והוא לא ידע.

הפנונה שפא ישפח לבדוק וה"ה ביום במקום אפל ונסתפקו בזה יע"ש. ולי קשה דאי פנונת רש"י שישפח לבדוק אח"ש מאי קמ"ל שמואל דבעינן בדיקת סמנין אחר שחיטה ולמה לא מצאומ"מ אפטר לתרץ בע"א דהתם בקטן הטעם כמ"ש הש"ך דאסור להאכילו אבל לא משום שאינו מונקרים עליו.

אלא דמשום זה מקבל ממנו שלא לאכול מידינו משא"כ במומר הפל בע"כ: ס"ו ולהרמב"ם פסול והא דלעיל בס"א שנגנבו גדיו תירץ הדרישה דדוקא מומר לד"א. והא דהקשה הש"ך מלשון הטור שכתב החשוד על הגנבה משמע מכבר.

אני אומר ולטעמיך הא ע"כ מודי הרמב"ם דחשוד על ד"א אינו חשוד על שחיטה כמו שפסק כמה פעמים דאין הלכה כר"מ. ואין לומר דהיינו להעיד לאחר אבל לעצמו לא הא שיטת הרמב"ם ז"ל דחשוד לאותו דבר נמי נאמן על של אחרים כמבואר בפ"י מה' מו"מ הלכה י"א ובפ' י"א מה' עדות ובכ"מ.

אלא ע"כ דחשוד לאו היינו מומר ובפ"א נמי נקרא חשוד. ומה שהקשה עוד מהרא"ש שכ' ברוב גנבי ישראל וכן כתב הרמ"א לעיל.

הרמב"ם מפרש התוספתא ברוב העיר ישראל ולא הוחזקו כלל בעיר גנבים דאזלינן בתר רוב העיר. והרא"ש ורמ"א סברי דלא פהרמב"ם אדרבה אינני מבין כלל מה שתיירץ הש"ך בשם אביו ז"ל.

דמה לי טרחא דבדיקת הספין או טרחא דחיפוש אחר מומחה ואפילו יש מומחה בעיר. הא כתב הש"ך בעצמו לעיל דלא מהני אלא באומר מומחה פלוני ולא דמי לחמצן של ע"ע.

וע"כ צ"ל דמנמקה בעיר טרחא יותר כמש"כ הבדק הבית ומשה"ב. א"כ להרמב"ם למה מותר בנמצא דלא אמר כלל אלא ודאי פהדרישה ומש"כ הרמ"א דמודי הרמב"ם דלאותו דבר אפילו בחשוד בעלמא אינו נאמן.

פבר כ' הגר"א ז"ל דאינו מוכח כלל מדברי הרמב"ם. אבל נראה לי להוכיח מדבריו ז"ל בפ"א מה' עדות ה"ז שכ' שהרי פשע בעבירה כו' ונאמן לומר יפה שחטתי.

אבל החשוד על דבר א"נ כו' מוכח פהרמ"א ומצד הכלל אשר בידינו החשוד עה"ד א"נ עכ"פ לעצמו. איברא הא כ' הרמ"א לעיל כהמהרי"ק דאע"פ שייצא טריפה מתח"י שחיטתו פשרה.

ומשמע מדברי הגר"א ז"ל שסותר הרמ"א דברי עצמו. ולי נראה לחלק דכבר כ' לעיל דכל ההיתר של הרמ"א מטעם דרוב מעשיו מתוקנים.

וכי היכי דמומר נאמן שלא ישהה מחמת זה הטעם. כן טבח נחשד מ"מ עכ"פ רוב מעשיו הי' מתוקנים אפילו לבדוק הספין.

ובמקרה שנהשד לא יצא מפלל רוב מעשיו אבל פאן מיירי שלא בטבח קבוע. והואיל שנהשד לאכול גבילות אפילו פ"א במה ראינו רוב מעשיו להטריח בבדיקת הספין ומטעם עדות הא א"נ בפ"א כנלענ"ד לתרץ דברי הרמ"א ז"ל.

ולדברי הש"ך בס"ק כ' הייתי יכול לומר ולחלק בין פסקי הרמ"א דשם מיירי בטבח לאחר. אלא שיש לדחות דטבח היינו פרנסתו הוי פלעצמו.

אבל באמת כל חילוק הש"ך אינו מוכן דדבריו ז"ל הי' טובים בנאמנות אמירה. אלו אמר דזה שחוט מטבח יפה אבל בנ"ד דהוא בעצמו צריף לטרונח ולבדוק מה לי לעצמו ומה לי לאחר אלא נראה כמש"כ לחלק בין טבח שרוב מעשיו בבדיקת הספין מתוקנים ובין חשוד בעלמא: ס"ט בהגה"ה מסור כו' ויש מכשירים.

פבר נשאר הגר"א ז"ל בצ"ע על ראית הרשב"א מפל הפסולים ע"ש. אבל בעצם הדין יש לתרץ דעת השו"ע בס' קי"ט דפ' בסתם להכשיר.

דמסור אינו להכעיס פורק עול ולכן מצד הדין אינו כמין. רק לענין תפלין דעיקרו עול מ"ש והוא פרק ממנו.

והא דאמרינן בע"ז (כ"ז ב) דמורידין ולא מעלין היינו משום רודף. אבל לכל המצות אינו כמין להכעיס: סי"א הי' פשר ופסול כו'.

הדין הגה מקורו בתוס' חולין (י"ד) ד"ה השוחט כו'. ועוד אמרינן בסוף השוחט כו' השפתא כיון דמומר כו'.

והקשו האחרונים ז"ל מתוספתא ובאמת הייתי יכול לומר דגירסתם הי' בתוס' ישראל וכותי כו' והתוספתא נשנית ע"כ קודם ששעשאוים כעפ"ם כדתניא שם הכל שוחטין אפילו פותי וקמ"ל דהאף דבעי ישראל ע"ג בהא דישאל אל שוחט עמו מהני כע"ג.

אַלָּא שְׁהִקְשָׁה הַגֵּר "א ו"ל מָהָא דְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' גּוּפָא וְכוּנְנָתוּ ו"ל שְׁהַתּוֹס' תִּרְצוּ לְפִי
שְׁיִטְתֶּם דְּמוּמָר בְּפ"א אִין שְׁחִיטָתוּ פְּסוּלָה אַבְּל לְדִידָן דְּסִבְרִי דַּעֲכ"פ אַחַר שְׁחִיטָתוּ פְּעַם
הָא' פְּסוּל מִפְּאֵן נְאִילָךְ וְכַמ"ש גַּם הַשָּׁד סְקִי"ז.

וְע"כ צ"ל דְּבִאֲמַת פְּשָׁר דְּלָא כְּתו' וְשׁו"ע. אַבְּל לַעֲנ"ד נִרְאָה לְהַכְרִיחַ פְּדַעַת הַתּוֹס'
וְהַשׁו"ע דְּהֵנָּה בְּמ' שְׁבַת (צ"ב ב) נִחְלָקוּ ר"מ וְר"י בְּזָה יָכוֹל וְזָה יָכוֹל בְּחֵיב קָרְבָן וּמִשָּׁם
נִלְמַד הַדִּין לַעֲנֵן מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב פְּהָא דְאֲמַרִּינוּ לַעֲנֵן מִחֲלֻקַּת ר"י וְר"ש בְּזָה א"י וְזָה א"י
דְּפִלְגִי לַעֲנֵן קָרְבָן.

וְקַמְפְּלִגִי בְּקִרְאֵי וְקַמְפְּלִגִי בְּשִׁיטְתָם לַעֲנֵן מו"מ בְּמַס' זְבִין פ"ד מ"ז הִי יוֹשֵׁב עַל ד' רְגְלֵי
הַמְטָה כו' טְמֵאוֹת מִפְּנֵי שֵׁא"י כו' וְר"ש מְטָה. וְפִי שָׁם הַר"ש וְהַגֵּר "א ו"ל דְּלִשְׁטִיטְתֵייהוּ
אַזְלֵי דְר"י סִבְר דַּכ"א הוּא כְּמַסִּיעַ שְׁיִיש בּוּ מִמֶּשׁ כִּינּוּ דְחִבְרוּ א"י זוּלְתוּ.

וְר"ש סִבְר דְּהוּי כְּמַסִּיעַ שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ. וְתַנִּי שָׁם בְּסִיפָא הִי רְכוּב ע"ג בְּהֵמָה כו' טְהוּרוֹת
יַעו"ש וְפִי הַר"ש ו"ל מִשׁוּם דְּהוּי כְּמַסִּיעַ שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ וְא"כ לר"מ דְּמַחְזִיב קָרְבָן דְּסִבְר
דַּכ"א הוּא פְּעוּשָׁה הַפֵּל ה"נ בְּרְכוּב ע"ג בְּהֵמָה טְמֵאוֹת.

וְסַתָּם מִשְׁנָה אֲתִי כַר"י כְּסַתָּם מִשְׁנָה שְׁכַמְס' שְׁבַת וְלִכְאוּרָה לר"י צָרִיךְ בִּיאור לְמָה נִימָא
דַּכ"א הוּי כְּמַסִּיעַ שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ. נִימָא אִיפְכָא וְלִהַחְמִיר אַלָּא כְּמוֹ דְּלַעֲנֵן קָרְבָן פְּטוּר
וְאוֹקְמֵי אַחְזַקַת פְּטוּר ה"נ לַעֲנֵן טְנוּמָא טְהוּר וְלֹא מִטְעַם סְפַק דַּא"כ הוּי חֵיב אֲשָׁם תְּלוּי.

וּבְטְנוּמָא הִי טְמֵא בְרַה"י אַלָּא הַחֲזַקָה עוֹשֶׂהוּ נְדָאי וְה"נ לנ"ד לר"מ דְּסִבְר דְּז"י וְז"י הוּי
כַּא' פְּעוּשָׁה מַעֲשֶׂה הַשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה. אַבְּל לר"י וְכֵן הִלְכָה דְּהוּי כַּא' כְּמַסִּיעַ שְׁאִין בּוּ
מִמֶּשׁ ה"נ הַבְּהֵמָה בְּחֻזְקָת שְׁאִינָה זְבוּחָה.

וְהַשְׁתָּא לַק"מ מָהָא דְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' וְהַגֵּר "א ו"ל דְּנוֹקְמֵי מִתְּנִיתִין כַּר"מ. וְהַתּוֹס' לֹא רְצוּ
לְאוֹקְמֵי מִתְּנִיתִין כַּר"פ דְּלִשְׁטִיטְתֵייהוּ אַזְלֵי בְּסוּגֵיָא דְשָׁם דַּאִין לְמִידָן זִיבָה מִשְׁבַּת ע"ש
תּוֹס' ד"ה וְר"ש וְשָׁם בַּחִי פִּירְשְׁתִּי בַּס"ד.

וְאֲנִן לְדִידָן ע"כ נּוֹקְמֵי הָכִי. אַח"כ רֵאִיתִי שְׁקַדְמֵי בַּעַל תְּפָאֲרַת לְמִשָּׁה ה"ש ס"א וְעֵינִין
בְּב"י ס"ד בְּעֵנִין מִחֲלֻקַּת רַש"י וְתוֹס' בְּבִהַמַּת שְׁוֹתְפוֹת שְׁעָמַד עַל קְוִשְׁנֵיית תּוֹס' הַגָּ"ל:
ס"ג ס"א בְּהִלְכָתָהּ.

ר"ל לְאַפּוֹקֵי בְּשַׁעַת חֲזִירְתָהּ כְּדַתְנָיָא בְּתוֹסְפָתָא פ"א זָרַק אֶת הַסְּפִין כו' מִשׁוּם ר"נ אֲמַרו
כְּדָרְךָ הִלְכָתָהּ כְּשֶׁרָה וְשִׁלָּא כְּדָרְךָ הִלְכָתָהּ פְּסוּלָה. וְלִכְאוּרָה הִפִּי בְּחֻזְרָתָהּ פְּסוּלָה אַבְּל
בְּמַס' חֻלִּין (י"ב ב) בְּשֶׁהִלְכָה וּבָאָה כְּדָרְכָהּ וּפְרַש"י חֻזְרָה וְחֻזְרָה יַעו"ש.

וְכֵן אֲמַרִּינוּ בְּמַס' סְנֵהֲדִרִין (ע"ז ב) וְאָמַר רַבָּא זָרַק צְרוּר כו' וְחֻזַר לְאַחֻרֵי וְהִרְגָה חֵיב
יַעו"ש אֲלֵמָא דְכַחוּ הוּא. אַלָּא פִי הַתּוֹסְפָתָא אִם הִי כְּדָרְךָ הִלְכָתָהּ אֲפִילוּ בְּחֻזְרָה כְּשֶׁר
אַבְּל אִם פְּלָה פָּחוּ וְנִפְלָה בְּעֻצְמָה וּשְׁחֻטָה פְּסוּלָה.

וְכַדְתָּנוּ לַעֲנֵן נְתִינַת אֲפָר פְּרָה בְּמ' פְּרָה פ"ו מ"א וְאַח"כ נִפְּל עַל הַשְׁוֹקַת פְּסוּל יַעו"ש
בְּר"ש דְּחִילָק בְּכָף. וְזָה מְדוּנָק לְשׁוֹן הַתּוֹס' דְּתַנִּי כְּדָרְךָ הִלְכָתָהּ וְלֹא קְתַנִּי בְּדָרְךָ כו' דְּהַפִּי'
אֲפִילוּ בְּחֻזְרָה כְּשֶׁר.

רק שיהא מפחו פדרד הליכתה שיהא נדאי מפחו. והש"ע נקיט מילתא פסיקתא דאלו
בחזרה צריד דייק והבנת האדם אם היתה בקפיצה או בנפילה: ס"ד ס"ב שחט סתם.

לכאורה מוכח מהש"ס שם בחולין דמדמה להא דזיפה לו במתנה והתם דנוקא בשתק
פליגי. אבל אי אמר דרוצה לקבל המתנה נדאי לא אמרינו לבסוף כשצונח הוכיח סופו
ע"ת.

וה"נ דנוקא בשתיק בשעת שחיטה וכן כ' הש"ך בשם הפוסקים. ואנכי בעניי לא ידעתי
ונראה דל"ד כלל דהתם המחלוקת איך היא מחשבתו בשעה שזיפהו.

ואי אמר בפיו שרוצה במתנה לא משגיחין אמתשבה דדברים שבלב אינם דברים. וגם
להא ל"ח דילמא אמר בפיו בינו לב"ע שאינו רוצה במתנה דאפילו אמר ל"מ דעכ"פ
בשעה שאמר לפנינו שרוצה ביטל כל דבריו.

אם לא שמסר מודעא בפני עדים אבל כאן ע"כ החשש דילמא אמר בפ"ע ששוחט לשם
עכו"ם ואנחנו לא ראינו. דאי במחשבה לחוד לא נפסלה הבהמה ואפילו בקדשים מחשבה
אינה פוסלת כדפירש"י בריש מסכת זבחים יע"ש ותוס' בסוף פ' המפקיד ובכ"מ.

דמחשבת פיגול הוא דבור וכן מוכח מהא דמס' גיטין (נ"ד ב) ודילמא דשמענא דפגיל
וכל הסוגיא שם. וכן בסוגין דחולין הנ"ל אבל הכא דשמענא דחשיב וא"כ ע"כ כל החשש
דילמא אמר בפיו.

וא"כ אפילו אמר לפנינו ששוחט לשם מצוה נמי אמרינו הוכיח סופו ע"ת ואמר קודם
שחיטה ששוחט לשם עכו"ם. וסתם שחיטה מייירי בברכה פראוי ואין לה לשם מצוה
שחיטה יותר מ"מ חיישינו.

והא דכ' השו"ע שחט סתם היינו שלא לשם דבר פסול וכן לשון רש"י (מ א) ד"ה לשם
דבר פשר שחיטה סתם. אלמא אפי' אמירה לכשר מיקרי שחיטה סתם: ס"ד ואם יש לו
שנתפות בה.

פילפלו האחרונים ז"ל לתרץ הא דכ' הש"ע בח"מ ותי' הש"ך ז"ל אינו מוכן דאטו לא
איירי אלא בשנתף ביין למפור. אבל ביין העשוי לשתי' נדאי פטור לשלם מצד הדין יש
מחלוקת פידוע.

אבל לנ"ד אין מחלוקת פאשר נבאר עכ"פ קושיות הט"ז במקומה עומדת ולמה לא גיליף
זמ"ז לענין פסולי עדות דהוי כאיסור. ועוד מי לא עסקינן עדות לענין דבר איסור כעדות
אשה וכדומה כמה דברים דבעי עדות פשרים.

ואמרינו דהעובר עבירה שאין בה מלקות פשר ולמה לא אמרינו דהוא חשוד על
השבועה. אבל לענ"ד אין בזה שום תמהון דלא מצד חומרת איסור שבועה פסול יותר
מכל האיסורים אלא מצד דיש בה לאו ודעה הא' שפוסלת בעובר על החרם סבר דאפי'
לאו שאין בה מלקות מצד שאין בה מעשה וכדומה פסול לעדות.

אבל שבועה שנשבע בהר סיני פשוט שאין בה לאו דלא תשבעו פתיב ולא על מה
שנשבעו כבר תדע דא"כ אם אכל דבר איסור יהי' לוקה משום שבועה. אבל בנ"ד לענין
חשוד לאותו דבר אפילו חשוד לקל שבאותו דבר חשוד להחמור שבאותו דבר.

והראני מדתנן בבכורות פ' עד כמה החשוד על המעשרות א"ח על השביעית כו' ולתני
בשביעית גופא דיש בו קל ונחמור. דמכירה וסחורה בפירות שביעית הוא אבקה של
שביעית כדפירש"י במס' סנהדרין ובעירוין.

ופירות המשומרים חמור יותר ומכ"ש משנה זרועה וקצורה. וכיוצא הרבה שנמצא
במעשרות אלא פלגא פניל לן המשנה החשוד עה"ד לא דנו ול"מ ואין בזה שום נפקותא
וה"נ בחשוד על שבועה קלה א"נ על שבועה חמורה מצד עדות.

והקשה הגר"א ז"ל פאן ובסי' קי"ט מהא דאמרינן חשוד אממונא ל"ח אשבועתא. ותי'
דהלכה דחשוד אשבועתא ורק משום ספק מלנה ישנה יע"ש.

וכן הוא האמת כפסק הרי"ף והמחבר בח"מ ס' צ"ב ס"ג אבל נראה דאפילו בל"ז נמי
י"ל מצד סברת התוס' בקידושין ובכ"מ דכ"מ דבעי עדות בעינן דיהי' נאמן בלא שבועה.
וה"ה במקום דבעי ע"א כמש"כ בב"ב (ל"ד א) ד"ה הוי בסופו.

אבל יש לחלק בין היכא דבעי עדים גמורים משא"כ הכא ועוד יש לומר דכיון דאין זה
החשוד דשבועת ה"ס פוסלו מעדות כמש"כ לא פוסלו אף משבועה לענין תובע ונתבע.
ל"מ לדעת התוס' במ' ב"מ (ו' ב) דמן הדין הפל פשרים לשבועה אלא מדרבנן.

ולא פסלו חכמים יותר מלעדות אפילו לסברא הב' דסבר דמה"ת הפסול לעדות פסול
לשבועה. מכ"מ דוקא פסול לעדות ממש אבל פאן דמטעם עדות הוא וכבר אמרנו
דהחשוד על הקל חשוד על החמור שפאותו דבר להעיד ולדון עליו.

ול"ד לנתבע הנשבע דלא מטעם עדות הוא ואפשר דהא דחשוד על הקל חשוד עה"ח
שפאותו דבר. הוא מדרבנן כמו שסבר בבכורות שם אפילו על זיקת אותו דבר אין נאמן.
ואפילו רבנן מודו לאותו דבר ממש אבל אינו נוגע לנתבע הנשבע. ולא החמירו לענין
מזון כ"כ: ס"ד ואומר שפיפה שחט נאמן כו' מןמחה שחט לי.

כבר הכריע הגר"א ז"ל כהתה"ב ולא כבד"ה ומשמרת הבית והאחרונים מיהו נדאי לא
במקרה כתב הרשב"א ז"ל ואמר כו' וחוזר וביאר במשמרת הבית שזהו מטעם שמאמינים
על פה. ובאמת לכאורה תמוה כמבואר בט"ז ונראה לי דהא דסומכין על שחיטת המומר
בדבר שאין טרחא.

היינו דאזלינן בתר רוב מעשיהם מתוקנים העומד נגד חזקת איסור. וא"כ מה שאפשר
לברר מבררין ולכן כ' הרשב"א ז"ל בחידושו דצריף לבדוק הסימנין בעצמו.

האף שאם נאכדו הסימנים פשר דזהו בכלל שחיטה שמאמינים וסומכים שיבדוק קודם
גמר שהי' ויחזור וישחוט אם יוצר. מכ"מ לכתחילה צריף לברר ומכ"מ כ' במשמרת
הבית דסומכין על דבריו שפדק את הסימנין רק דצריף לשואלו והא דאין צריף לשואל
לכל שוחט פשר.

דגם שם רק מחמת רוב דאי לא שמא מצא שאין נשחט רוב הסימנים שאני התם דהואיל
דשחק הוי פאומר דאי לא לא הי' מניח לנו לאכול וסומכין ע"ז הסברא פדמצינו במ'
עירובין (ל"ב) בחבר שאמר לע"ה לקוט לה תאנים כו' מותר לאכול וסומכין על חזקת
חבר האף דבכ"מ צריף לברר.

וְדוֹקָא חֵבֵר שְׁמַת הַפִּירוֹת בְּחִזְקַת מְתוּקָנִים אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁהוּא מְנִיחַ אֶת הַע"ה לְאֶכְוֹל הָוֵי כְּאֹמֵר שֶׁהוּא מִפְּרִישׁ. אֲבָל בְּמוֹמָר צָרִיף לְבִדּוֹק בְּעֶצְמוֹ אוֹ לְשׁוֹאֵלוֹ וְאִין מִן הַתִּימָא דְאִמְרַתּוֹ לֹא מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד.

דְּמַצִּינוּ בַּפ"ד דְּדִמְאֵי מ"א וּב' שׁוֹאֵלוֹ בְּשִׁבְתָּ וְאוֹכֵל עַל פִּיו. וּבְשִׁלְמָא לַהֲמ"ד מְשׁוּם אִימַת שִׁבְתָּ עָלָיו נִיחָא אֶלָּא לְהַטְעֵם מְשׁוּם כְּבוֹד שִׁבְתָּ מֵאֵי נ"מ בְּשִׁאֲלָתוֹ.

וּבְאִמַת הַקְשָׁה בִּירוּשְׁלָמִי אֵי מְשׁוּם כ"ש לְמָה לִי שִׁאֲלָה. וְתִי ע"י עֵילִי פִי עֲשׂוּ עֵינְיָה לְדַבֵּר לְהֶאֱמִינוּ עַכ"פ רֹאִין שְׁנַאֲמַנְתּוּ מַעְלָה קֶצֶת.

וְה"נ פִּינּוֹן דְּבַל"ז בְּדִיעֵבַד פֶּשֶׁר סוֹמְכִין עַל דְּבָרָיו וְהוֹצִיא זֶה הַרְשָׁבָא ז"ל מְדָלָא אֹמֵר רְבָא אֶלָּא בּוֹדֵק סְפִינוּ לְפָנָיו וְלֹא הִזְכִּיר גַּם לְאִחְרָיו ש"מ דִּישׁ תְּקֵנָה לְזֶה וְהָא דָּאִין שׁוֹאֵלִין עַל שֶׁהִי וְדָרִיסָה הֵינּוּ דְמַה"ת לֹמֵר שְׁנַעְשֶׂה מַעְשָׂה הַפּוֹסֵל בְּלֹא מְתַפְּוֹן אוֹ בְּמְתַפְּוֹן וְזֶה אִין צָרִיף לְבָרֵר.

וְע"כ הַשִּׁיגוֹ עַל הַג' שֶׁכ' דְּהָא דְצָרִיף לְבִדּוֹק הַסִּימָנִין הֵינּוּ מְשׁוּם נֶקֶב וְהַגְרָמָה וְכְדוּמָה. וְהַשִּׁיגוּהוּ דְמַה"ת לֹמֵר דְּנַעְשֶׂה מַעְשָׂה הַפּוֹסֵל אֲבָל בְּשִׁחִיטָת רֹב לְמָה לֹא נַחֲוֵשׁ שְׁמָא לֹא נִשְׁחַט הָרֹב.

וְהִרְאָ' דָּאֵם לֹא בְּדָקוֹ הַסִּימָנִין כָּלֵל טְרִיפָה אֶלְמָא דְחֻוּשֵׁשִׁין לְכָף. וְאִמְרַתִי טַעַם בְּזֶה אִף דְּעֵינֵינוּ רֹאוֹת שְׁשׁוּחֻטִין הָרֹב בַּב"א עַפ"י רֹב הֵינּוּ מְשׁוּם דְּהוּא רֹב דְּתִלִי בְּמַעְשָׂה הַנַּעְשָׂה בְּבָלִי דַעַת.

מִשָּׂא"כ בְּשֶׁהִי' וְדָרִיסָה לְהִיפָף דְּהַמַּעְשָׂה הוּא לְפִסּוֹל] אֶלָּא דְסְמִכִינוּ עַל רֹב מַעְשָׂיו הַמְתוּקָנִים בְּכִינְצָא בְּזֶה. אֲבָל צָרִיף לְבָרֵר וְה"ה בַּב"ד אִם יֵשׁ שְׁנֵי סְפִינִין בְּיָדוֹ א' פֶּשֶׁר וְא' פָּגוּם הָאִף שְׁסוֹמְכִין עָלָיו בְּדִיעֵבַד עַל רֹב מַעְשָׂיו הַמְתוּקָנִים מ"מ צָרִיף לְבָרֵר אוֹ שִׁאֲלַת פִּיו.

וְהָא דְחֻמְצוֹן שֶׁל ע"ע דְּמַשְׁמַע דָּאִין צָרִיף שִׁאֲלָה כְּכָר הַקְשָׁה הַבַּה"ב. וְאִפְשָׁר לֹמֵר דְּהֵתָם מְדַרְבְּנָן וְקִנְס בְּעֶלְמָא וְלֹא הִתְקִירוּ כ"כ וְלֵה"א שְׁסַבְרוּהָ דַר"י הִיא אִפְשָׁר דְּסַבְרֵי דְצָרִיף שִׁאֲלָה.

אוּ הִי יָכוֹל הַש"ס לֹמֵר וּלְטַעְמִיף כֵּן הוּא בְּיָאוּר דְּבָרֵי הַרְשָׁבָא וְהַש"ע: ס"ה מוֹמָר לְהַכְעִיס כו'. הוּא דַעַת הַרְמַב"ם דַּפ' כַּמ"ד בְּמַסְכַּת ע"ז וְהוֹרִיאוֹת דְּמוֹמָר לְהַכְעִיס לַד"א הוּא מִיָּן.

וּמִיָּן גּוֹפָא לֹא יִדְעֵנוּ בְּבִקּוּר לְמָה הוּא פּוֹסֵל וְע"כ כ' הַב"ח דְּהוּא מְדַרְבְּנָן וְהוּא בְּרִייתָא (בְּדָף י"ג) שְׁחִיטָת מִיָּן לַע"ז. וְהִדִּין אֵתוֹ דְּמַמ"נ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְהִרְאָ"ש דְּפִסּוֹל כּוֹתֵי הוּא מְשׁוּם וְזַבְחָת וְאֶכְלָת.

הָא סַבְרֵי דְמוֹמָר לְהַכְעִיס לַד"א הָוֵי כְּמוֹמָר. וְע"כ כ' הַתּוֹס' (ג' ב) ד"ה קְסָבֵר דְּעַכּוּ"ם וְאוֹכֵל נְבִילוֹת לְהַכְעִיס פִּסּוֹל מְשׁוּם וְזַבְחָת כו' הָא לַד"א לְהַכְעִיס הָוֵי כְּמוֹמָר בְּעֶלְמָא.

וְכֵן דַּעַת הַרְשָׁבָא וְהִרְאָ"ה וְהַבַּה"מ כַּמַּש"כ הַגָּר"א ז"ל וְכֵן דַּעַת הַרְאָ"ש ז"ל. וְכֵן עֵיבַר מוֹמָר לְהַכְעִיס עִם שְׂאִינוּ בַר זְבִיחָה.

וכן מוכח מדברי הרא"ש במס' ע"ז פ"ב ס"ז שכ' ומומר שפפר בעיקר כו' אלא שכ' הב"י
בסי' קנ"ט דל"ד. ולשיטת הרמב"ם דסבר דמומר להכעיס אפילו לד"א הני מין.

הא לית לי שחיטת עכו"ם פסול אלא משום וקרא לה ומומר להכעיס אינו עובד ע"ז
והני פנכרי קטן שכ' הרמב"ם דהוא מדרבנן. והש"ך ס"ק ט"ז שגה מאד בזה במח"כ
שעיירב דברי תוס' ורא"ש לדעת הרמב"ם (ואולי פנונתו שהואיל דאנן פסקינן בזה כתוס'
ורא"ש).

ובזה פהרמב"ם דמומר להכעיס הוא מין ממילא הני גבילה מחמת ונבחה כו'). אמנם
נדאי אוכל גבלות לתאבון מה"ת אסור ולהרמב"ם מדרבנן.

ולד"א להכעיס לתוס' ורש"י ורשב"א שרי אפי' מדרבנן ולהרמב"ם אסור: שם בהגה"ה
ומי שאינו חושש כו' זה מהרא"ש ולטעמך' פמבנאר בהגנ"א ז"ל. ועוד הביא ראי' לזה
מגיטין (נ"ד ב) מכתבת תפילין.

אבל הר"ן ז"ל גם הוא כתב במשנה שחיטת עכו"ם משום שאינו בר זביחה. ואפ"ה כתב
דמומר שאינו חושש פשר באחר ע"ג.

ולכאורה מוכרח פהר"ן ז"ל דמאי גרע זה מחש"ו דלית בהם משום שאינם בני זביחה
כהא דכתבת תפילין. אלא ע"כ צ"ל משום דאסור ליקספי להו אסורא מדאורייתא א"כ
מומר גמי.

ומכתבת תפילין דהתם בקטן גמי שאין בהם כלל מצות תפילין. וכן נראה הא דאמרין
במ' ע"ז (כ"ז) דערל מחמת שמתו אחיו מ"מ הני בכלל ואתה את בריתי תשמור.

אף דאינו מצוה כלל למול ואסור למול עצמו אלא משום שיש נ"מ לכמה דברים מחמת
ערלתו אכילת תרומה וקדשים קלים ומ"ש. עכ"פ לשיטת הרא"ש קשה וצ"ל דסבר
כהלבוש שהובא בס"א בש"ך סקכ"ז.

אלא שלא הביאו בשלימות ומסיק הלבוש דהא דכשר באחר ע"ג היינו משום דדעתיהו
עליהו והקשו האחרונים דמאי שיאטי' להכא דרק במקום דפסול מחמת פנונה מהני.
אבל מצד הקושי נראה דהפנונה פנון דתלי עיניו עליהם והמה מצוונים להזהירו לשחוט
יפה כדי שלא יאכל גבילה הני פבר זביחה.

והרא"ה ז"ל דסבר טעם מחמת נאמנות אזיל לשיטתו דסבר דמומר אף להכעיס לנבילות
מותר בעומד ע"ג. אלא הא צ"ע דהטור כ' בקטן מןמחה ויודע לאמן את ידיו פשר אף
בפ"ע.

וכ' הב"י דדייק פן מדברי הרא"ש ז"ל. ולדברינו פסול עכ"פ משום שאינו בר זביחה
אבל גם הא לא תברא.

וכונת הטור שאינו עומד ע"ג ומביט בשחיטתו אבל מזהירו שישחוט יפה. ממילא אין
בין ב"א לזאח"ז פהריטב"א.

דלא משום שהאמינתו התורה כשנים אלא משום שע"א נאמן עכ"פ איך שהוא פנונת
התשב"ץ פסק השו"ע תמוה ואפילו ניא דהתשב"ץ פנון לדברי השו"ע פצורתם. דע"כ

אין פאן שתיקה פהודאָה דהבעה"ב עומד וצונח א"כ מאי אינא דבא בב"א עם המוכר אפילו בא הקונה בעצמו לב"ד ואמר שגמאצא בהמת המוכר טריפה מי נאמינו.

בשלמא התשב"ץ סבר פשיטת הרמב"ן ורשב"א כמש"כ דהתורה האמינה ע"א לאיסורין בין להתיר בין לאסור. ולהתוס' להתיר לא מצאנו פלל כמש"כ הרמ"א בסי' קכ"ז ס"ג הג"ל ולאסור נמי מצד שתיקה אלא ע"כ דסבר פהרמב"ן ז"ל.

ושפיר יש לחלק בין בב"א לזאח"ז ודלא פהריטב"א ז"ל. אבל הש"ע פסק בסי' הג"ל פהתוס' ולא זכר פלל לא בב"י ולא בש"ע דעת הרמב"ן וא"כ למה נאמן הקונה אפילו בלא הכחשת המוכר בשלמא הא דסט"ז מייירי בטבת ואמרינן דהבע"ב האמינו עליו דא"כ אין לדבר סוף דכ"א יאמר להבודק אפה עשית להנקה ואינו מאמינה אלא פינו דהקהל האמינהו עליהם הוי פשתיקה והודאָה אבל בסי' י"ז מי נאמין לא שפשווק להטריף בהמת חברו להתוס'.

נדבר זה מרפסון איגרי לפענ"ד ע"כ נראה לע"ד דהאף שבב"י המציא זה הדין מהתשב"ץ. אבל הוא סיבבו לפי דעת עצמו באופן אחר קצת.

(וכן עשה רבינו בדין של המהרי"ק ז"ל דגניזו לטעם תשובה כמ"ש הגר"א) וזה פנונתו דהא ודאי אילו בא א' מן השוק לפנינו והעיד דנטרף בהמתו ש"פ או נדרס לא היינו מאמינים אותו רק הוא שויןא אנפשי' חד"א.

אבל אין נאמן עלינו בלא האמנת בעה"ב אבל אי בא שותף לפנינו והעיד כה ודאי נאמן על חלקו כמאה עדים ואסור לכל אדם ממילא אסורה כל הבהמה עלינו כ"ז שאין השותף האחר מכחישו דכיון דאסורה על כל איף חלקו הבהמה חציו פשר וחקציו פסול וכיון דנאסרה על כ"א שוב נתחזקה באיסור ומלקין עלי' פדין מלקין על החזקות.

וא"כ נאמן פשנים דכיון דמלקין ע"פ דבריו ועיין ברמב"ם פט"ז מה' סנהדרין דין ו' ואם הי' נתפחש בע"א א"כ אין הדבר ברור בעינינו איף מלקין עליו והא עפ"י שנים עדים בעינו. אלא ע"כ דהחזקה עושהו פשנים ושוב אין ע"א נאמן להכחישו ולכן אם בא השותף השני אח"כ וצונח אין שומעין דאתמול הלקוהו ע"ז הטריפות ועכשיו נאמינו לאכול על פיו.

אבל אם באו בב"א אוקמי חד נגד חד ואוקמי אחזקה וכ"ז בקונה דווקא. אבל באיש אחר אין נאמן פלל אפילו בלא הכחשת בעה"ב פשיטת התוס' והשו"ע ובזה ניחא מה שלא פ"י השו"ע בסט"ז אי מייירי בב"א או לא פדפירוש בסי"ז דדין הא' הוא מטעם שתיקה פהודאָה.

ותלי בדעת הארוף הג"ל וכבר כ' שאין מההכרח לומר פמותו רק הארוף ותוס' פסקו פו. (וזה אין ברור בידי) אבל בסי"ז הטעם פשוט וברור אם שלא פיארו הב"י אבל א"א לפרשהו בע"א לענ"ד: שם והעד עצמו כו' הפר"ח תמה ע"ז והש"ף כ' דעיקר הטעם משום חשובה.

ולכן השיג לקמן בס"ב ע"ב על הרמ"א יע"ש והגר"א ז"ל הביא ראיה להרמ"א ז"ל מהא דדי"ח ע"ש. וכ' דהעיקר הטעם לא משום תשובה כהב"י ולא כמהרי"ק.

אף קִשָּׁה מִפְּנֵי מַה נֶאֱמַר בֵּינָן שֶׁהוּא חֲשׂוּד. וְיוֹתֵר אֲנִי תָמַח לְכַאוּרָה עַל שְׁחִיטַת מוֹמֵר לָמָּה נֶאֱמַר לְהוֹצִיא מִחֻזְקַת אִיסוּר אֶף שֶׁלֹּא שָׁבִיב הִתִּירָא וְאָכַל אִיסוּרָא וְלָכֵן ל"ח שָׁמַא יִשְׁהָה.

אָבֵל בֵּינָן דְּבַעֵי עֲדוּת כְּדַבְּרֵי הַפֶּר"ח וְהוּא חֲשׂוּד עַל הַדְּבָר אִיף הוּא נֶאֱמַר. וּמִכַּש"כ לְשִׁיטַת הַגְּר"א ו"ל דפ' בסי' (קי"ט סקי"ח) דְּחֲשׂוּד עַל הַדְּבָר אִינוּ מְעִיד אֶפִּילוּ עַל שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׂאִינוּ נוֹגַע לְזֶה כָּלֵל.

וְעוֹד פֶּסֶק דְּלִתְאָבוֹן הוּא חֲשׂוּד יע"ש א"כ קִשָּׁה עֲלִינוּ הִסְכַּמְתָּ הַגְּר"א ו"ל פֶּאֵן. אָבֵל הַעֲנִינוּ הוּא כַּמֶּש"כ לְעִיל דְּלֹא מִטַּעַם נֶאֱמָנוּת כְּשֶׁר אֵלֵא מִטַּעַם רֹב מַעֲשָׂיו מִתּוֹקְנִים.

תַּדַּע דְּהָא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּסַבְּרֵי אִין ע"א נֶאֱמַר בְּאִיסוּרֵין לְהוֹצִיא מִחֻזְקָתוֹ (עֵינָן מְרַדְּכֵי חוֹלִין ס' תַּק"ע"ט) וְכֵן פֶּסֶק הַש"ע בסי' (קכ"ז) יע"ש בַּהֲג"ה ס"ג וְכָל הֵיכֵי כו' אִיף סְמִכִּינוּ אַרְבֹּב מְצוּיוֹן א"ש מְמַחֲזִין הֵן הָא בְּעֵי עֲדוּת.

אֵלֵא מִטַּעַם רֹב מַעֲשֵׂיהֶם מִתּוֹקְנִים בֵּינָן דְּמִמְחִין הֵן וְהָא דְלִרְבִּינָא דְּסַבְּרֵי דְּחִיּוּשֵׁינוּ לְעֵלּוּפֵי וּמִכ"מ נֶאֱמַר בְּאוֹמֵר בְּרֵי לִי וְהִתָּם לֹא בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא לְהַתְּעַלֵּף אֶפְשָׁר דְּרַבִּינָא מוֹדֵי דְּאִין זֶה חֲשָׁשׁ גְּדוֹל אוֹ דְּבִידוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לְשׁוֹחֲט אֲנָמָן וּכַמ"ש הַתּוֹס' בְּרִישׁ גִּיטִין.

וְיוֹתֵר מְזֵה בְּרוֹב טַבְּחֵי יִשְׂרָאֵל אֶפִּילוּ רֹב עַפּו"ם כְּשֶׁר בְּנִמְצָא וּמִי מְעִיד עַל שְׁחִיטָתוֹ אֵלֵא דְּרוֹב נֶאֱכָלִין הוּא ע"י שְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה] וְה"נ מוֹמֵר וְחֲשׂוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר מ"מ רֹב מַעֲשֵׂיהֶם מִתּוֹקְנִים. וְהָא דְּמִבִּיא הַרְּאִיָּה מְהַרְמָב"ם ו"ל שֶׁכ' ספ"י מַה"ש דְּטַבַּח שְׂפִיזָא טְרִיפָה מִת"י מַעֲבִירִין אוֹתוֹ אִין זֶה רְאִיָּה דְּנֻדָּי הַב"ד מַעֲבִירִין אוֹתוֹ מִטַּעַם קָנָס.

וּמִכ"ש לְפִי דְּבָרֵי לְעִיל שֶׁכ' דְּלַעֲנֵן רַבִּים בְּעֵי קַבְּלָה מִצַּד הַדִּין וְלֹא סְמִכִּינוּ אֲחֻזְקַת חֲבֵר ה"נ כֵּן הוּא מַעֲבִירִין אוֹתוֹ מִחֻזְקָתוֹ לְהִיּוֹת טַבַּח לְרַבִּים וְכֵן מְצִינוּ הִתָּם לְעֲנֵן חֲבֵר בַּמַּס' ע"ז (ל"ט) הַרִי הֵן בְּחֻזְקָתוֹ עַד שְׁיַחֲשָׁדוּ.

וְיוֹתֵר מְבֹנָאָר בַּמַּס' דְּמֵאֵי וּבְכּוֹרוֹת פ' עַד פֶּמָּה אָבֵל בַּכ"ז שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה כְּפֶסֶק הַרְמ"א ו"ל וְלָכֵן בַּע"א הַפּוֹסְלוֹ בֵּינָן שְׂאִין מְאֲמִינִים אוֹתוֹ לְהַעֲבִירוֹ מִמִּילָא גַם הוּא מוֹתֵר מְכָאן וְהִלָּאָה. דְּלוֹ לְבַדּוֹ לֹא שְׂפִיף לֹא מְרָה הַעֲבָרָה לְרַבִּים וְזֶה פְּשׁוּט: סִימָן ב סַע"ב מוֹמֵר אוֹכַל כו'.

הֵן הַש"ף כ' בְּשֵׁם הַב"י דְּאַחַר הַשְׁחִיטָה וְכ' הַטַּעַם דְּסְמִכִּינוּ שְׁבִדָּק הוּא שְׁמִסְתָּמָא בְּדָקוֹ כו' וְלֹא כֵן הוּא כְּמוֹ שְׁמִדְּוִיק לְשׁוֹן ת"ה שֶׁהִבִּיא הַב"י ו"ל וְהוּא נֶאֱמַר לֹא שְׁלֵא נִפְגַּם מוֹכַח דְּכּוֹנְנָתוֹ שְׁבִדָּק בְּבִירוֹר (וְעֵינָן בַּט"ז לְקַמָּן סק"ז בְּשֵׁם ת"ה לְהַרְשָׁב"א מְבֹנָאָר כְּדַבְּרֵי) וְאִין אָנוּ צְרִיכִים לְדִיוּקִים כִּי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א ו"ל כ' בַּפִּי דְּלֹא סְמִכִּינוּ עָלֵינוּ שְׂיַבְדּוּק הַסִּפִּין אַחַר שְׁחִיטָה יע"ש.

וְהַגְּאוּנִים חוֹלְקִים גַּם ע"ז דְּלֹא סְמִכִּינוּ כָּלֵל אֲבָדִיקָתוֹ וּמִש"כ עוֹד הַש"ף דְּמַהֲרָן מִשְׁמַע דְּחוֹלֵק עַל הַרְשָׁב"א ו"ל וְסַבְּרֵי כְּהַגְּאוּנִים בַּמַּח"כ לֹא כֵן הוּא דְּהוּא הוֹצִיא מְדַבְּרֵי בְּרִישׁ חוֹלִין ו"ל וּש"מ דְּבִדִּיקַת סִפִּין לֹא מִיַּעֲכָבָא כו' דְּהָא אֶפִּילוּ בְּיִשְׂרָאֵל מוֹמֵר כו' וּמִיָּהוּ כָּל הֵיכָא דְּאִיתֵי לְסִפִּין בְּפִנְיֵינוּ בְּדָקִינוּ אָנוּ וְלֹא סְמִכִּינוּ אֲבָדִיקַת הַמוֹמֵר.

וליתא דקאי אתחילת דבריו ולאפוקי מדעת הבהמ"א ו"ל דלא מצריף פלל בדיקת ספין
לאחר שחיטה. ותדע דכן פוננתו דכ' ולפנינו נאריף עוד בזה ולא מצינו עוד לו דברים
אלא לקמן בסוגיא דר"ה ור"ח בשיבר עצמות.

והחזיר את דבריו שבכאן דלכתחלה צריף בדיקה אחריו וידוע דהר"ן ברוב דבריו
פירש"א ו"ל והנה הב"י כ' בשם הרשב"א בת"ה ו"ל דאין צריף לבדוק הסימנים אחר
שחיטתו וסמכינו פי הוא לבדוק קודם גמר שיעור שהי'.

ואם יראה דלא שחט השיעור יגמור את שחיטתו. וכן כ' הרשב"א ו"ל בחידושו יע"ש
וא"כ קשה לי לפי המנהג לפסול שהי' כ"ש.

ולכן כבר נהגו שלא לבדוק בסימנים תיכף קודם גמר שיעור שהי' דאין שום נפקותא
בזה. וא"כ במומר ליחוש שפא לא שחט הרוב שלא במתפונן דבדיקת הסימנים אחר
שחיטה הוא לעיכובא ואם אבד טריפה אלמא דחיישינו לכה.

וכן קשה לי אהא דפסקינו רוב מצוין אצל שחיטה כו' ואם נמצא בהמה שחווטה כשר'
ולא הגיה הרמ"א ע"ז מאומה. ולמה לא נחוש שפא לא שחט הרוב שלא בכוננה בשלמא
לדינא דהש"ס המנהג הי' וכן הדין לבדוק תיכף ולראות אם לא שחט הרוב ימהר לגמור
השחיטה כמו שמוכח מדברי הרשב"א.

וכן מוכרח פינו דחיישינו לכה אפילו לענגן דיעבד וא"כ לדין דאין המנהג פן וגם לא
מהני מדי למה לא נחוש לזה. לכן צ"ל דבאמת צריף לבדוק הסימנים בעצמו בין במומר
בין בנמצא: שם ואין ליתן לו כו' על טעם הר"ן ו"ל משום חשש הרואים.

יש לכאורה להקשות מהא דמס' גיטין (ל"ה ב) נודר ועובד יורד ומגרש. והתם ס"ד
דהש"ס דלא מייירי אפילו ברבים ול"ח משום הרואים וזה פשוט שיותר מפורסם לכל
מי שיש לו אשה פסולה ממומר ויש לחלק דהתם בכהנים זריזין לא גזרינו.

אבל לא יכולתי לעמוד על דעתו של הר"ן ו"ל למה הנצטרף לכה. ומש"כ הפמ"ג משום
ס"ס לא נסתפק בטעם הידוע שפא ישכח א"נ פלל דהא לרבינא דאין סומכין על רוב
מומחין וצריף בדיקה מקודם ונקא.

ויש כמ"כ ס"ס פהאי שפא מומחא ושפא לא נשכח מלבדוקו. גם הדינים המסתעפים
מטעם הר"ן ו"ל לפי דברי הב"ח ואחרונים ו"ל קשה מפמה ענינים פיוצא בזה וצע"ג:
ס"ג מומר לתאבון כו' הקשה הט"ז א"כ פסול העדות פדין הקשוד על השבועה.

ובנה"כ תי' דמונא מאיסורא ל"י וכאשר פן כתב בס' קי"ט ובמח"כ שגה בזה דשם
הקשה הש"ף אמאי אמרינו דהמחויב ליטבע ונשבע שבועת ביטוי דחוזר ונשבע ובאמת
לק"מ דיותר מזה אמרינו במס' שבועות (ל"ח ב) הא דיינא דאשבע בה' אלהי השמים
דחוזר ונשבע משום דטעה בדבר משנה.

אף דהאיסור שנה ממש לנקיטת חפץ. ומכ"ש אם נשבע בשבועה יותר קלה ממה שמחויב
דלא מהני.

אָבֵל לְעֵנָן חֲשׂוֹד וְדַאי הֶחֱשׂוֹד ע"ז חֲשׂוֹד ע"ז פְּדֻתָּן (שָׁם מ"ה) הֶחֱשׂוֹד פִּיצָד אַחַת שְׁבוּעַת
שָׁנָא כּו' וְחֲשׂוֹד לְשְׁבוּעַת מוֹדָה בְּמִקְצַת שְׁהִיא בְּנִקִּיטַת חֶפְצֵן. אִיבְרָא בְּשְׁבוּעַת בְּיִטְוֵי דְקִיל
יִוְתָרְעוֹד לְנִטְיָעָה פְּדֻתָּרִינָן בּב"ב פ' הַסְּפִינָה.

וּמְמִילָא יַעֲקֹר אַח"ז וְכֵן כ' הַפּוֹסְקִים לְעֵנָן הַדְּחַת הַבְּשָׁר. וּמכ"מ אִין מְזָה רְאָיָה לַהֲפִמ"ג
דְּבַעֵי נְדָר הַנְּאָה וְלֹא סְמִכִּינוּ שְׁיִגְרִישׁ אַח"ז מִשׁוּם דְּבַעֵי עֲשׂוּי.

וְלֹא תְּלִי בְּדִידוֹן אָבֵל פְּאֵן לְמָה לְנוּ לְחוּשׁ שְׁנִתְעַצֵּל בְּזָה. לְכֵן נִרְאָה עֵינְקָר כַּהֲב"ח וְע' בִּיאֹרֵי
הַגְּר"א ז"ל וְנוֹסִיף בְּזָה אֲפִילוּ נִימָא דְאַלֶּם הוּא גְּמִיר כַּכ"א מ"מ אֲמָרִינָן בְּמַס' עִירוּבִין
(נ"ד) פִּי חַיִּים הֵם לְמוֹנְצֵאֵיהֶם כּו' וְקִשָּׁה לְשַׁכְּחָה.

וְחִיָּשִׁינָן שְׁמָא שְׁכַח אִיזָה דִּין וְזָה פְּשׁוּט וּמ"ש הַט"ז בְּטַעַם הַג"א דְּפָסִיל לְכַתְּחִלָּה בְּאַלֶּם
תְּמוּזָה לְעַנ"ד דְּהָא מְבֹנָאָר בַּהֲג"א שְׁמִסְתַּפֵּק ג"כ אֲפִילוּ אַחַר שׁוּחַט וּמְבַרְךָ לְעַצְמוֹ. וּבְזָה
וְדַאי אִין נִפְקוּתָא דְּהָא אֲפִילוּ פִּקְחָ שְׁיִכּוּל לְבַרְךָ לְעַצְמוֹ יוֹצֵא בְּבִרְכַת אַחַר אֵלָא הַטַּעַם
מְבֹנָאָר בְּבִיאֹרֵי הַגְּר"א ז"ל דְּזָה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וְכָל שֵׁא"י לְעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ א"י לְעֲשׂוֹת
שְׁלִיחַ פְּדֻתָּרִינָן בְּקִדּוּשֵׁין (כ"ג): ס"ח וי"א שְׁשַׁכּוּר ל"י כּו' לְפִי מַש"כ בְּרַגִּיל לְהַתְּעַלְף
שְׁשַׁחֲטוּתוֹ פְּסוּלָה עַד שְׁיִאמַר בְּרִי לִי.

ה"נ מִטַּעַם זֶה בְּשַׁכּוּר כֵּן הוּא וְדִלָּא פְּהַשְׁ"ף ז"ל: ס"ט אֵלָא א"כ כּו' הַטַּעַם פִּרְשׁ"י שְׁמָא
ל"י הָרֹב וְלֹא יָדַע. א"כ בְּאַחַר עַע"ג מוֹתֵר לְכַתְּחִלָּה וְלֵהָא ל"ח שְׁמָא יִטְרִיף וּמכ"מ נְבֹא
לְאַכּוּל כְּמוֹ דְּחִיָּשִׁינָן בְּשַׁחֲטוּת חַשׁ"ו לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְשׁו"ע דְּכִינּוּן שְׁאַחַר עוֹמֵד ע"ג לְרֵאוֹת
אִם שְׁחַט רֹב אוֹ לֹא שׁוּב אִין לְחוּשׁ לְכָף.

וְכֵן אֲמָרִינָן בְּמַס' פְּסָחִים פ"ק הוּא עַצְמוֹ עֲסוּק לְבַעֲרוֹ כּו' אֵלָא מַש"כ בְּשַׁלְטֵי הַגְּבוּרִים
בְּשֵׁם א"ז הוּא עֲצָה טוֹבָה וְאִסּוּר בַּל תִּשְׁחִית שְׁמָא יִקְלַקֵּל הַבְּהֵמָה בְּחֶנֶם וְהוּא מְעֻנָת לֹא
יִוּכַל לְתַקֵּן. וְא"כ בְּבֵהֵמָה חוֹלְנִית וְאִין אַחַר פְּאֵן שְׁיִוְדַע לְאַמֵּן א"י לְשַׁחֲטוֹת מוֹתֵר הַסּוּמָא
בְּאַחַר עַע"ג לַכ"ע: ס"א י"א שְׁשַׁחֲטוּתוֹ אִסּוּרָה הַשְׁ"ף הִבִּיא תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש ז"ל דְּלֹא
בְּעֵי חֶרֶם וְהַטַּעַם דְּעַבְדוֹ אֲנַפְשֵׁיהּ חַד"א.

וְכֵן פֶּתַב הַגְּר"א ז"ל וְצָרִיף בִּיאֹרֵי הָאִיף נַעֲשֶׂה ע"י הַסְּפָמָה חַד"א בְּשַׁלְמָא לְקַמֵּן בְּסִי"ב
בְּאוּמַר שְׁלֹא שְׁחַט נְאָמֵן ע"א. אָבֵל אִם יֹאמַר א' הָרִי הוּא הֵיטֵר וְיִהְיֶי עָלֵי כְּנַבְלָה לֹא אָמַר
פְּלוּם פְּדֻתָּן בְּמַס' נְדָרִים (י"ג) כְּבִשָׁר חֲזִיר אִם לֹא שְׁנִימָא דְּהַסְּפָמַת הַקְּהֵל הָרִי הוּא כְּנָדָר
וְלֹא שְׁיִיף ע"ז הַלְּשׁוֹן חַד"א.

לְכֵן נִרְאָה דְּכִינּוּן דְּבַעֵי עֲדוּת לְהוֹצִיא מִחֻזְקַת אִיסּוּר אַף דְּלֹא בְּעֵי עֲדוּת גְּמוּרָה בְּמִקּוּם
שְׁבִידוֹ פְּאִשָּׁה וְגַב וּמוּמָר דְּכּוֹלֵן נְאָמֵנִין עַל הַשְּׁחִיטָה בְּעַצְמָם. וְאִבּוּהֵן דְּכּוֹלְהוּ נִדָּה דִּילְפִינָן
מִןסְפָרָה לָהּ לְעַצְמָה כְּמִבְּנָאָר בְּתוֹס' רִישׁ מַס' גִּיטִין (ב' ב) וְהָא דְּגִזְלָן פְּסוּל יוֹתֵר מֵאִשָּׁה
כְּמִבְּנָאָר בְּתוֹס' רִישׁ פ"ג מְפָרִיתוֹת דְּהֵתֵם לָאוּ בִּידוֹ וְנְאָמֵן מִשׁוּם שְׁתִּיקָה כְּהוֹדָאָה לְשִׁיטַת
הַתּוֹס'.

אָבֵל כ"ז בְּסֵתֵם אָבֵל אִם אָמַר שְׁאִין מֵאִמִּין לְפָלוּנֵי מְהֵנִי פְּהָא דְּאֲמָרִינָן בְּמַס' קִידּוּשֵׁין
(ס"ג) אִי מְהִימֵן לָךְ דְּלֹא גִזְלָנָא הוּא וְהֵתֵם ע"כ לָאוּ גִזְלָן יְדוּעַ הָנִי. וּמכ"מ יְכוּל לְעֲשׂוֹת
עָלֵי כְּגִזְלָן יְדוּעַ שְׁלֹא לְהֵאֲמִינוּ וְה"נ יְכוּל לְעֲשׂוֹת עַל עַצְמוֹ כְּחֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר דַּא"נ
מִצַּד הַדִּין.

וה"נ הקהל עשו עליהם יתר השוחטים פחשודים. וממילא שחיתותם נבלה מצד הדין ולפ"ז ביש עדים על שחיתותם ששחטו היטב ע"כ שח"פ אם לא מצד החרם ולכן כ' השו"ע א"ת החרם משום דלא פסיקא לי': סי"ד ט"ב כו' כפר תמהו על זה הפסק דהי לנו לומר אוקמי עד נגד עד ואוקמי אחזקת איסור.

וכ' הש"ך ס' קכ"ז סקי"ד באריכות והיוצא מדבריו דהתוס' והפוסקים סברי דהא דאמרינן בכל איסורי תורה עא"נ נכלל בכ"מ שהאמינה תורה רק אם נתקבל בב"ד רק הריטב"א יחיד בדבר וכאן גבי שוחט הגוי כזאח"ז ונתקבל בב"ד.

ולכן פ"י הא דסי' קכ"ז מיירי בב"א. ואנכי תמוה לי כ"ז בפשטות הדברים לומר דשוחט הגוי פנתקבל בב"ד.

ומיניין להמהרי"ק זה הסברא. וגם זה דוסק לומר דהא דסי' קכ"ז מיירי דווקא בב"א ולא הי' להרמ"א לסתום.

ועכ"ז קשה לי דאי סברי התוס' דנאמנות ע"א בכה"ת הגוי פנאמנות ע"א בסוטה וכינצא דגם זה מה"ת מדמביא קרבן פדאמרינן בקידושין (ס"ב ב). א"כ לשיטת הר"י בתוס' יבמות (קי"ז ב) ד"ה הא דבכ"מ שע"א נאמן מה"ת אפי' בב"א אין אחר יכול להכחישו ה"נ בכה"ת וזה נגד משנה מפורשת במס' טהרות פ"ה מ"ט ע"א אומר נטמא וע"א אומר ל"נ כו' ברה"י טמא וברה"ר טהור.

ואפילו נימא שהמשנה מיירי בב"א דווקא נמי קשה להר"י ז"ל שהתורה האמינתו לע"א שאמר נטמא להוציא מחזקתו וגם זה דוסק לומר דהמשנה מיירי בב"א דווקא כמ"ש התוס' ה"ל בתי' א'.

לכן נראה לענ"ד דמעולם לא נחלק שום אדם על הריטב"א ז"ל דבכל א"ת עד נגד עד אוקמינן אחזקה רק התוס' לא הוצרכו לכוף פינן דכל הטעם של ע"א נאמן לא מצד שהאמינתו תורה. רק מצד שתיקה פהודאת בעלים ופשיטא שאם אחר מכחישו לא אמרינן שתיקה פהודאה.

וא"כ אתי הדין שבסי' קכ"ז בפשטי' בכה"ג והא דהמהרי"ק ז"ל הוא מטעם אחר דרוב מעשי השוחט מתוקנים מוציא מחזקת איסור פי היכי דאמרינן ביבמות פ"ב רוב נשים מתעברות ויולדות מוציא מחזקת יבום.

וכן פתבו התוס' בפ' פיסוי הדם (פ"ו) ד"ה מ"ט הקשה כו' אי רוב מעשיהם מתוקנים? הא מותר לאכול משחיתותם יע"ש. ולמה הא בעי עדות להוציא דאין מצרפין עדות פיו עם מעשי עצמו ביחד.

ובזה הדרך נוכל להבין דעת הטור שפסק בקטן אופן ומנחה כשר אף באין אחרים עע"ג. ותמה עליו הפר"ח מאד והשתא עמדנו על טעמו שהוא סובר דכיון שהוא מנחה ושחט כמה פעמים לפנינו עד שאימן את ידיו הגוי רוב מעשיו מתוקנים וכדברי התוס' ה"ל.

איברא המסבר ופוסקים לא פסקו פן ונ"ל הטעם דאמרינן במס' בכורות (פ"ג) רוב דתלוי במעשה אין מוציא מחזקה. וכבר הקשו התוס' מהא דיבמות הנ"ל ותימצו דשאני בר דעת יע"ש.

אבל חש"ו דאין דעתם שלמה אין רוב דתלוי במעשיהם מוציא מהחזקה. ובזה ניחא לי מש"כ הרמ"א לעיל ס"ה דקטן לענין זה הוא עד י"ג שנים ויום א' דמשמע דלא בעי בדיקה אחר סימנין והוא תמוה דהוא ספק דאורייתא.

ואין סומכין על השנים כדאמרינן בגדה פ' יוצא דופן וצריף לדחוק דכוננתו שהביא סימנין. ולפי דברינו ניחא דכיון שהגיע לפלגות ראובן בשניו.

שוב סומכין על מעשיו המתקנים: נחזור לעניננו דלעיל דהא דסי' (קכ"ז) מיירי בזאח"ז ג"כ. ואדרבא אני אומר דפסק הארון מיירי דוקא בזאח"ז כפאשר פן תמה הש"ך ממשנה דכריתות.

ורצה לתרץ דהכוננה שהוא ספק יע"ש (אבל כבר הוכחתי ממשנה דטהרות הנ"ל דתנן ברה"ר טהור) ואין בזה טעם ממ"נ אם העד הא' הוא עיקר מצד שתיקה פהודאה הוא נדאי אסור וכן ברה"ר טמא.

ואי הוי עד נגד עד אוקמי אחזקה אלא הדבר ברור דהארון מיירי בזאח"ז ואז פיון שפכר הודה הבעה"ב ונתחזק באיסור שוב לא מהני העד האחר כמו שאמר בעצמו מפורש שהוא טרפה ונתחזק מיד בדבריו ומלקין על החזקות.

אבל פשפאין בב"א הוי ענ"ע. והמשנה דכריתות ודטהרות מיירי בב"א דוקא להארון ולפי דברי הארון נדאי נחלקו התוס' על הריטב"א ומטעם הודאת הבעלים.

גם הר"י בעל התוס' שביבמות הנ"ל מודה שיש נפקותא בין בב"א לזאח"ז ולא דמי להא דסוטה דהתם מטעם נאמנות לחוד והכא מטעם הודאה. והרשב"א ז"ל אגיל לשיטתו דסבר דמטעם נאמנות לכן אין נפקותא בין בפני הבעלים או לא וכהריטב"א ז"ל דאין נפקותא בין בב"א לזאח"ז.

איברא אף לשיטת התוס' אין מההכרח לומר פהארון דל"ד פלל לאמירת הבעלים בפיו דהוא עצמו מסתפק ואפשר אם יבוא אחר אח"ז ויכחיש יודה גם הוא לעד השני. ויותר מזה אמרינן במס' פרייתות (כ"ד) דמסתפק שפא יוזמו עדיו יע"ש אלא שיש לחלק קצת דהתם א"י פלל.

אבל גם אצלו רגלים לדבר ומיהו מפורש בתוס' פרייתות ריש פ"ג פהארון שכתבו דעד נ"ע זאח"ז נאמן הוא לחייבו חטאת מטעם שתיקה פהודאה פדמסיימי אף שנקטו בלשונם פל מקום שהאמינה תורה כו'.

מכ"מ פל האמנת התורה היינו מטעם הודאת הבעלים. ועתה זכיתי עוד להתבונן במש"כ השו"ע בסי' ל"ט סעיף ט"ו ז"ז.

ולכאורה הוא נגד דברי שמחלק בין בב"א לזאח"ז אבל אחרי רואי בתשובת תשב"ץ בעצמו בחלק שני שאלה פ"ט והנה צריכה ביאור. ונהו תורף דבריו בקצרה בתחילה כ' דאם פאו בב"א אוקמי אחזקה רק הרוצה להחמיר תע"ב ואח"כ דאם בזאח"ז אם פא

המכשיר בתחילה נדאי פֿשר דֿהתורה האמינה בעצם ועיקר להתיר ולא לאסור דילפינו
מןשחט את בן הבקר כו' וא"כ דמי לזה אמר נטמאת מתחלה דה"ה פשנים.

אבל אם המטריף בא מתחלה נסתפק דלא מצינו שהתורה האמינתו והוי כב"א וחסר בזה
וכ' דילפינו מק"ו מלהתיר וכ"ש לאסור. וא"כ אפילו בא האוסר ראשון והמתיר אחרון
הוי כב"א והרוצה להקל יקל והרוצה להחמיר יחמיר.

והדברים תמוהים דלא סיפא רישא. לכן נראה לפרש דעת התשב"ץ פדעת הריטב"א
ז"ל ובתחלה הנה בדעתו שהמתיר חידוש הוא שהאמינתו התורה פשנים מה שאין פן
באיסור.

ולכן בבא זאח"ז ולהתיר קודם הוי פשנים. אבל לפי מסקנתו דאין בין היטר לאיסור
וכ"ש הוא חידושי יו"ד בעזה"י סי' א' ס"א בהגהה.

ולכן נוהגין כו' נראה לסמוך מן הדין כהיא דירושלמי מ' דמאי פ"ה והובא בר"ש שם
ובתוס' מס' יומא (ח') ד"ה תנו התם יע"ש לענין טהרות חבר נאמן לעצמו ולמתארח
אצלו. אבל ברבים בעי קבלה וה"נ לענין שוחט לרבים: וע"פ האמור דדבר הנוגע לרבים
בעינו קבלה לכ"ד נחא קושניית התוס' פתובות (כ"ד א) ד"ה שלי חדש כו' דלא מצינו
שנחשדו ע"ה על החדש.

אבל לא קשה דלמכור לרבים בעי נאמנות לכ"ד. ועפי"ז מיושב דברי הרמב"ם ז"ל פי"ב
הט"ז חשוד שהעיד על אחרים נאמן חזקה אין אדם חוטא ולא לו.

והקשה הראב"ד מהא דאי בירושלמי פ"ד דדמאי דדוקא בנכנס לכרף ואינו מפיר אדם
שם כו'. וישוה הכ"מ דאתי אליבא דר"מ תמוה שהרי נפסק לדינא דבמפיר אדם כו' ע"ש
הלכה ח'.

אבל הענין דנדאי לענין נאמנות איזה פרט דכלל גדול הוא ע"א נאמן באיסורין אפילו
על של עצמו ורק ע"ה א"נ על מעשרות. ומכ"מ על של אחרים נאמן וכ"ז לאיזה פרט
אבל למכור לרבים אין אחד נאמן כלל בלי קבלה ומןמחה לרבים.

וא"כ שפיר מקשה הירושלמי בנכנס לעיר וא"מ אדם שם וכי עד א' נאמן וא"צ להגיה
וכי ע"ה נאמן כהגהת הגר"א ז"ל משום קושניית הר"ש ע"ש. אבל כפשוטו דאפילו חבר
ג"כ אינו נאמן להחזיק את האיש למכור לרבים.

והנה בעירובין פ"ה תנו אין מודדין אלא מןמחה והביאו בשם הירושלמי דעל הדיוט אין
סומכין. וי"ל הטעם משום שהוא שנייה לרבים מיהו באומר עד פאן תחום שבת פי' שפבר
גמד ע"פ ב"ד ע"א נאמן אע"פ שרבים סומכין עליו משום שהוא מילתא דעבידא לגלויי
וכדאיתא בר"ה פ"ב דנאמן ע"א להעיד על החודש משום זה הטעם.

משא"כ במדידת עצמו לא עבידא לגלויי שכיול לומר שעלה חשבונו בהבלעה ובקידור
בא"א: שם דכל המצוין א"ש כו' ובקצת מקומות כו'. נחלקו אם העצם דלא סמכין
ארנבא מטעם מיעוט המצוי פדעת הר"ן ז"ל וא"כ שוב אינו מצוי פמבואר בבבאורי
הגר"א ז"ל.

ואי הטעם משום חזקת איסור פדעת הרא"ש דסבר דהוי מיעוט שא"מ. וכן כ' בספר מעדני יו"ט סט"ז אות ח' וא"כ לא מהני גם האינדנא עד שיביא קבלה וכאלו נחקרו בב"ד לפנינו: שם ואם בדיקו כו' מדברי אגודה.

וכבר תמהו עליו הט"ז והג"ר א"ז ל' משום תרתי לריעותא. ומאי ראי' מר"ח יע"ש ונראה להליץ עליו דדעתו פתרוץ התוס' משום חסר נאמאי וכן סתמו דברייהם בריש גדה דדוקא במקום דאיכא למימר חו"א אולינו בתר הריעותא וכן מוכח מהא דעירובין (ל"ו) רבא אמר התם כו' ולכאורה הא הוי תרתי לריעותא בחזקת שלא עירב ותרומה טמאה לפניך אלא משום שא"א לומר טמא נאמאי והיה יכול הש"ס שם לומר דבמקנה משום תרתי לריעותא טמא וכבר הרגישו התוס' שם.

ובזה יש לבאר מחלוקת ר"ח עם הפסק. דר"ח סבר דדוקא פגימה כדי חגירת הצפון פסולה.

ומיירי בסתם פגימה שהיא כדי חגה"צ ואא"ל פגום נאמאי דפחות מזה לאו פגימה הוא אבל אנו סברי לפי רוב הפוסקים דכ"ש נמי פגימה היא אי הי' מוצאים אות'. וא"כ אפשר לומר פגום נאמאי ובנ"ד נמי מיירי האגודה דטעה בדבר א' ואא"ל שכח נאמאי ומייתי ראיה שפיר מר"ח דכשר.

ולפי דברינו היה אפשר לחלק בכה"ג בין האגודה והרשב"א ז"ל: סעיף ג' אפילו שאלו לו כו' נראה דלעצמו מותר לאכול מהא דתוספתא דמס' טהרות והובא בר"ש פ"ח שם משנה א' ע"ה שקבל עליו כו' יע"ש.

ומחלוקת ר"ע ונחמ"ם נראה דתליא במחלוקת ר"מ ור"י במס' פרייתות (י"ב) אי אדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים. וה"נ אנו סהדי דלא רמי אנפשיה ושם הלכה כר"י.

ולכן פ' ג"כ הרמב"ם ה' א"מ פ"י ה"ז הלכה פחמ"ם דר"ע ובנ"ד נמי פן הוא לענ"ד אי אמר ברי לי: שם בהגה"ה ומי כו' נאמר ברי לי וכו' והנה בב"י נסתפק בזה. וז"ל ולפ"ז כו' אפשר כו' לכן נראה דדייק הרמ"א ז"ל דדוקא באמר ברי לי דלא פהש"ה ז"ל והענין דיש לעיין במה שכתב הרמב"ם דכל מי שלא הוחזק באימון ידים לא ישחוט בפ"ע.

וכן כ' הרמ"א בס"א ולמה אי יפסול ידע דפסול ואי משום דאסור להטריף לכתחילה א"כ בפני חכם נמי. וא"כ אין לדבר סוף אלא שפא יתעלה ולא ירגיש בעצמו.

אבל אחר יפיר בפניו ובזריזות אבריו ובדיעבד לא חיישינו לכה ולא ידענו הטעם אי משום דרוב אינם מתעלפים וא"כ פאן ברגיל חיישינו פההיא דפ"ק דגדה קפצה וראתה וכו' חיישינו כ"ז שלא עקרה פ"א.

או משום דרוב מתעלפים מרגישים. וא"כ גם פאן פשר.

והנה בהגמ"י משמע דכ' משום הלכות א"י הטעם דפסלי נשים משום דבהם מצוי עילוף האף שחולק ע"ז עכ"פ מוכח דהטעם משום דעילוף לא שכיחא. אוילם אין מזה ראיה דמודי כו"ע דבדיעבד ש"נ פשרה: ומ"ש בפ"ה סקי"ג או דרס אינו בב"י.

וכן הנכון לענ"ד דכיון שהי' מוליך בלא הפסק לא שייך דריסה אלא במתכוון לכה פדתנא בתוספתא פ"ב הי' שוחט וחתף את הראש בב"א אם מתכוון שחיטתו פסולה

ואם לאו פְּשָׁרָה. אולם אֶפְשָׁר לְחוּשׁ שְׂמָא מְחַמַּת הַתְּעַלְפוֹת פְּסַק מְלֵהוּלִיף כ"ש וְדַחַק אֶת הַסְּפִין לְמַטָּה בְּלֹא הוֹלְכָה לְכוּן חֲזִישִׁינוּ בְּשִׁיפוֹר לְהַרְמֵ"א מִיְהוּ מְדַמְצִינוּ בְּמַתְנִיתוֹן דְּתַנִּי גַבֵּי דִינֵי שְׁהִי הַשְּׁחִיזוּ אֶת הַסְּפִין וְעָרְף וְלֹא תַנִּי גַבֵּי דְרָסָה מְקוֹדָם.

ש"מ דָּאִין בְּעִינֵיפּוֹת חֲשֵׁשׁ דְּרָסָא וְהַתְּעַלְפוֹת הִינְנוּ עֵינֵיפּוֹת כְּפִירֵשׁ"י (ג' ב) וּנ"מ אִי שְׁחַט בְּמַהִירוֹת עַד וְשֵׁלָא שְׁהָה פְּשִׁיעוֹר אֲלִיבָא דְדִינָא פְּשַׁר מְצַד הַדִּין זוּלַת לְהַמְנַהֵג לְהַטְרִיף שְׁהִי כ"ש: שְׁם וַיֵּשׁ מְחַמִּירִים כּו' נְחַלַּק הַשְּׁ"ף עִם הַרְש"ל ז"ל בְּבִיאוֹר דְּעַת הַמְרָדְכִי אִם קָאִי גַם אֲסַפֵּק אִם יוֹדַע ה"ש.

וְנִרְאָה לְהוֹכִיחַ כְּהַרְש"ל ז"ל דַּע"כ הָא דְאָסוֹר לְכַתְחַלְהָ בְּאַחַר עַע"ג יוֹתֵר מְגַבֵּי גִט וְכִינְצָא כְּאַשְׁרַ עֲמַד הַמְרָדְכִי ע"ז. צ"ל מְשׁוּם דְּחִיּוּשִׁינוּ שְׂמָא יָסִיר עֵינָיו כ"ש וּבְגִט לֹא אִיכְפַת לָן בְּכ"ש א"כ לְשִׁטַּת הַרִי"ף ז"ל וְהַמְחַבֵּר דְּבַא"י אִם הוּא מְוַמְחָה לִיְסַמְיָה שְׂיַבְדְּקוֹנוּ אַח"כ מוֹתֵר לְכַתְחַלְהָ בְּאַחַר עַע"ג דְּאֲפִילוּ יָסִיר כ"ש נְבַדְקוֹנוּ אַח"כ.

אָבֵל לְהַמְרָדְכִי דְסָבֵר כְּהַרְמֵ"א אָסוֹר גַּם בְּאַחַר עַע"ג מְחַמַּת הַטַּעַם דְּשְׂמָא יָסִיר עֵינָיו. וּמֵאִי נ"מ בְּאִינוּ מְוַמְחָה וְדַאי.

וּמִיְהוּ גוּף הַרְאָה יֵשׁ לְדַחוֹת כְּמ"ש הַתּוֹס' (ד' ב') ד"ה שְׂמָא דְנִקְיֵט לְשׁוֹן דִּיעֵבַד מְשׁוּם אִינְיָה מִלְתָּא: סַעִי ה' מִש"כ הַשְּׁ"ף ס"ק כ"ה בְּשֵׁם הַב"י דְּמוֹמְחָה יוֹדַע לְאֲמֹן אֶת יָדוֹ יְהִי שְׁוִין אִין נ"ל. דְּהַיּוֹדַע לְשַׁחוּט פְּנוּנַת הַשְּׁ"ס אִימוֹן יָדִים וּבְדִיוֹק פְּתָבוּ פִן רַש"י וְר"ן ז"ל דְּוִמְיָא דְאִינְיָה מִיְלֵי דְתַנִּי בְּבִרְיָתָא דְאִין שׁוּם נְפִקוּתָא בִּידֵיעַת הַדִּין דּוּק וְתִשְׁפַח.

וּמ"ש עוֹד הַשְּׁ"ף ס"ק כ"ו דְּלְהַתּוֹס' אִינוּ מוֹתֵר לְהַאֲכִיל לְכָלְבִּים בְּאַחֲרִים עַע"ג לְכַתְחַלְהָ אֲלֵא דוֹקָא בְּמוֹמְחָה אוֹ אֲוֹמֵן לַעֲנ"ד דְּהַתּוֹס' מוֹדֵי דְמְצַד הַדִּין מוֹתֵר בְּכ"ע. וְהַרְאָנִי מְהָא דְאֲמֵרִינוּ בְּפ' פִּסּוּי הַדָּם (פ"ו ב) הוֹרָה רַבִּי כַר"מ כּו' וְלִימָא פָּאן בְּקִטּוֹן שְׂיִוְדַע לְאֲמֹן אֶת יָדוֹ דְאִינוּ בְּרוּר כ"כ דְּמַעְשֵׁיו מְקוֹלְקָלִים.

וְכָאן בְּאִינוּ אֲוֹמֵן דְּבִרוּר דְּמַעְשֵׁיו מְקוֹלְקָלִים וְהַרְאָנִי דְאֲפִי בְּאַחַר עַע"ג פְּסוּל אֲלֵא וְדַאי דְזֵה מְצַד הַחֻמְרָא. וְאִין לוֹמֵר דְּכִינוּ דְאֲמַר הִלְכָה כַר"מ וְהִלְכָה פְּחֻכְמִים.

מְשַׁמַּע בְּמֵאִי דְפְּלִיגֵי וּבְקִטּוֹן שְׂא"י לְאֲמֹן א"י לֹא פְּלִיגֵי דְהוֹרָה מְשַׁמַּע הוֹרָה דִּינְצָא מְכַלֵּל מְעַשָּׂה וְהוֹרָה פֶּה כְּדְמַשְׁמַע בְּמַס' פְּתוּבוֹת (ז). וְהוֹאִיל דְמַה"ת מוֹתֵר אַף לְאֲכֹל מַה"ת לְגִזְרֵי לְהַאֲכִיל לְכָלְבִּים.

וְהוּי גְזִירָה לְגִזְרָה וְכוּן כ' הַר"ן ז"ל בְּפ' גַּה"נ ד' רַצ"א לַעֲנִין פֶּת שְׂאֲפָאָה עִם הַצְּלִי שְׂמוֹתֵרַת לְאֲכֹל בְּפ"ע. וְלֹא גְזִירִינוּ שְׂמָא יֹאכְלֵנָה עִם חֵלֶב ע"ש וְכִי"ב הַרְבֵּה וְהָבּוּ דְלֹא לוֹסְיָה עֲלָה: ס"ד אִם הוּא מְוַמְחָה פִי הַשְּׁ"ף סק"ל אִינוּ מְבִנְיָר דְהָא הַמְחַבֵּר פִי דְמוֹתֵר לְסַמְוֵה עַל שְׂיַבְדְּקוֹנוּ אַח"כ וּמְצַד הַדּוּחַק פִי הַפּמ"ג מְחַמַּת שְׂקִשָּׁה הַבְּדִיקָה ע"י פְּתִיבָה אִין סוּמְכִין לְכ"ע.

וְקִשָּׁה לְהַאֲמִין שְׂכִינוּן לְזֵה הַשְּׁ"ף ז"ל שְׂאִין בּוּ רְמֵז לְזֵה. וּבְעֵיקַר הַדְּבָר צ"ע הָא בְּאֵלֶם כְּכִלְנוּ לְבַדּוֹק שְׂלֵא ע"י פְּתִיבָה רַק הוּא יְכַתּוּב תִּיבַת פְּשַׁר אוֹ פְּסוּל וּמֵאִי זוּ טְרַחָא.

ועוד א"כ נוקמי מתניתן הכל שוחטין וש"כ בזה האופן דרישא מיירי בכל אדם וסיפא
באלם וכאן לא יתורץ בתירוץ הגר"א ז"ל ס"ק ה' דרישא וסיפא בעי בדיקה רק בשני
מיני אנשים וכן הוא לרבינא.

איברא אי נדייק בכמו זה נמצא עוד אופנים. ועוד יש להקשות לכאורה מהא דאמרין
במס' גיטין (ל"ה ב) נודר ועובד יורד ומגרש.

וסמכינו ע"ז לכתחילה מחמת שהכהן אינו פסול אלא מדרבנן ואין לה טרחא וכן
יותר מגט אולם אין מזה ראיה דהתם אפילו באיסור דאורייתא יכול לסמוך מפניו שפיר
הנאה ממנה עומד לגרש.

וכי"ב סומכין בדאורייתא במס' פלאים (פ"ב מ"ד) אם רצה גומם עד פחות מטפח כו'
והטעם שלא ינצלח לגבות אלא מקרקעות וכן לר"א אף דסבר דהמקדיש נכסיו פולם
לבה"ב מ"מ אי בעי לשקורי יותר ימצא לו בהיתר מבאיסור דר"א סבר בנדריים ריש פ'
ר"א דפותחין לו בכבוד או"א.

וה"ה בכבוד המקום לפי הרמב"ם בפ"י משניות יע"ש דלא כפי הרא"ש ור"ן ז"ל ומצינו
שר"א סובר בערכין (כ"ח) דאין אדם רשאי להקדיש כל נכסיו יע"ש בגמ' היינו ת"ק
וא"כ שפיר מצי למצוא היתר. ולא שביק אינש היתר ועביד איסורא ולכן הוצרך הש"ס
לומר דסבר דאין שאלה בהקדש.

ובל"ז נמי ניחא דברייתא הוא דאוקמיה מחלוקתם בכה ונדע ר"א בר"ש דסבר ר"א
כב"ש. והנה הרמב"ם פסק כר"א דהמקדיש נכסיו פולן לבה"ב.

וא"כ אין כאן מיגו פדלעיל דמה ירויח בשאלה בשקר יותר מבקנוניא אדרבה אולי לא
ינדקו לו להתיר ולכן שפיר פסק הרמב"ם דבעי שידירנה הנאה. איברא הר"ן שפיר
מקשה.

דהנה הר"ן סבר כר"י דקדושת דמים אינו מפקיע מידי שיעבוד כמבואר בפ' אע"פ.
ובנדריים פ' השותפין.

והא דאמרין דבעי פדי' בדינר הוא משום דר"א. אבל באמת אין קדוש פלל ולכן מהני
דינר וכן דעת התוס' ונחלקו התוס' בעירוכין (כ"ג ב) ד"ה משום ונהר"ן פ' אע"פ
במשלטלין יע"ש.

(וט"ס שם בתוס' הנ"ל וכוונתם על רש"י בכתובות שהביא הר"ן שם) ודעת הר"ן
דהקדש לא גרע ממפר ופקע השיעבוד א"כ הדרא המיגו. דבשאלה יותר הכל משא"כ
בפדיון דלא סגי בדינר פיון דקדוש מצד הדין.

אבל הרמב"ם ז"ל סבר דקדושת בה"ב נמי מפקיע מידי שיעבוד כמבואר בה' ערכין פ"ז
והלכות מלנה ולנה פי"ח. ומ"מ מהני פדיון בדינר א"כ אין נפקותא בין קרקעי למשלטלי
וכולם שווים דנפדים בדינר א"כ אין כאן מיגו פלל.

נדעתי היטב פי פלפול הוא. והנחתי מקום גדול לכ"ת להתגדר בזה בתריפותו וגם אין
מדרכי בכאלה.

אולם לעשות נח"ר לכ"ת וידיד נפשי לא מנעתי א"ע מזאת הפעם אף מה שהתחלתי לדבר בנגידון יש שאלה להקדש עודנה צריכים ישוב וא"א לפ"ד להזיקם כלל. וכ"ת יודיעני נא מה שיעלה ע"ד לתרץ וליישר מעמקי תבונתו: עוד פתב כת"ר מהא דחולין לכאורה היטב פתב דנעלם ממני כל אלה דאם הי' חרות על לוח לבי הסוגיא הזאת הבאתי מפאן רא' לשטת רש"י.

אף לפי דעת מעכ"ת לא הבנתי הלא ישנו בשאלה א"כ מפני מה דמי לקטלה ומקרי שחיטה שאינה ראוי' גם מה שפירש דברי התוס' בענייני לא יוכלתי לירד לסוף דעתו דעכ"פ איסור הקדש רכיב עלה פאשר פבר הרביתי להקשות ע"ז ומה גם שכ' דיהי' מותר באכילה ולפי דברי בענגן יש שאלה בהקדש צ"ל דהא דאמרינו בנדרים (נ"ט) בשלמא קונמות איפא מצנה לאיתשולי כו' ר"ל ומצנה להתחרט.

ופתח לעשות מזה גופא א"א והתינח לדין. אבל להר"י בכור שור ו"ל במרדכי שבועות דסבר דאין פותחין בתרטה רק בפתח דנולד קצת ר"ל דלא הי' בעולם אבל מצוי להיות ונהו פ"י חרטה הנאמר בש"ס יעו"ש א"כ אין נ"מ בין קונמות לתרומה דממ"נ אי נאמר דתערוכות שכיחא והוא פתח טוב גם בתרומה הני דבר שיש לו מתירין.

וצ"ל דסבר כסברת הר"ן ז"ל משום דליפא מצנה ור"ל פיון דלא ניתר מעצמו לא מיקרי דבר שיל"מ גם זאת צ"ל לדעתו ז"ל דהא דאמרינו בהתערוכות דבהמת קרפן שנתערב מותו פולן או ירעו כו' והקשיתי דישאלו עליהו.

ותירוצי אינו עולה לפי דבריו דתערוכות הני נולד וצ"ל לדעתו ז"ל דתערוכות בהמות שלא יפירום הני דבר שאינו מצוי. ולכן הני נולד גמור וסברא גדולה היא.

וה' יורגי דרף הישר בתורתו ועבודתו בלב תמים ידידו עמיתו ומחן' נפתלי צבי יהודא בא"א מוה' יעקב ברלין נ"י. סימן קח ראיתי בכבוד הלבנון.

ומתמיה הוא ומרעהו ידי"נ הרב החרף הישיש מו"ה חיים ליב אינגעש שי' על לשון הרמב"ם בפ"י המשניות מס' פרה (פ"ז מ"ד) שכ' וכאלו יוליד זה אשר לפניו ויעשה לו תמורה ממה שקדם לו אפילו מן האחת (פן הוא בדפוס ווילנא וזיטאמיר ובדפוס אמשטרדם אי' מן האמת וע' להלן) אשר הדברים מיותרים ואינם מוכנים.

והנני בא בזה להבינם בעזרו ית"ש וגם פי נוגעים הדברים להוראה למעשה בדברים הנוהגים בזה"ז ומתחלה אומר שמרן הכ"מ ה' פרה אדומה פ"ח ה"ו הביא לשון פי' המשנה להרמב"ם בזה בקיצור.

ולא הביא זה הלשון כלל אולי היה לפני מרן העתק אחר וחסר שם דברים אלו אבל הקשה קושיא תמורה בהלכה זו בזה"ל. ואין להקשות גם קידוש ראשון הוא בשכר מה שיתן שקדש לו חבירו דשאני התם דבשעה שקידש לו נתן לו דבר אעפ"י שאמר לתת לא מיקרי עושה בשכר ומאחר שנעשה הקידוש בהכשר אינו חוזר ונפסל פשיטן לו [וסברא זו הובא בס' מנצל מאש ובברפי יוסף ח"מ ובפתחי תשובה ח"מ סי' י"ג שלמד מפאן המל"מ דאם אחר שדן את הדין נטל שפרו אין דיניו בטלים אפילו שאל על שפר קודם לכו].

וְנִדְוַע נָשָׁם שְׁיִצָּא ע"ז מְעַרְעָרִין יע"ש] וכש"כ שְׁפִינֵן שְׁהַקִּידוּשׁ הַשְּׁנִי פְּסוּל נִמְצָא שְׁלֹא עֲשָׂה לוֹ פְּלוּם נְאִין פְּאֵן שְׁכָר עכ"ל (וְלִמְדֵנוּ בְּזֶה דַעַת מְרֵן ו"ל שֶׁאֵע"ג שְׁפִינֵן לִיטוּל שְׁכָר מִכ"מ אַחַר שְׁלִבְסוּף לֹא הִי' בְּזֶה שְׁכָר כְּפֶשֶׁר.

וּמִזֶּה יֵשׁ לְלַמֵּד בְּמִש"כ בְּהִגָּהַת רַמ"א ח"מ ס' ל"ד ס"ח דָּאֵם הַחֲזִיר הַמְּמוֹן דִּינֵוּ וְעִדוּתוֹ קִיּוּמִים כּו' שֶׁא"צ אֲפִילוּ לְחַזֵּר לְדוֹן וּלְהַעֲיֵד מִחֲדָשׁ. וְכִבָּר הֵבִיא בִּפ"ת שֶׁם דְּדַעַת הַר"ן ו"ל אִינוּ פֶּן] אֲבָל לְפִי לְשׁוֹן פִּי' הַמְּשֻׁנָּיוֹת לְפָנֵינוּ בָּא רַבֵּינוּ בְּזֶה לְיִישָׁב קִנְשִׁיא זֹו בְּפִשִׁיטוֹת דְּבַמָּה שְׁאֵמֵר רְאוּבֵן לְשִׁמְעוֹן קִדָּשׁ לִי וְאֶקְדָּשׁ לָךְ אִין רֵאִי' דְּשִׁמְעוֹן עֲשָׂה שְׁלֹא כְּדִין וְלֹא קִידָּשׁ לְרֵאוּבֵן אֲלֵא מִשׁוּם שְׁרֵאוּבֵן יַחֲזִיר וְיִקְדָּשׁ לְשִׁמְעוֹן אֲלֵא אוֹמְרִים אָנוּ שְׁגָם בִּל"ז הַפִּיק רְצוֹן רְאוּבֵן לְקִדָּשׁ לוֹ שְׁהָרִי מְצֻנָּה הִיא וְאָסוּר לִיטוּל שְׁכָר עֲבוּר זֶה.

מִשֶּׁא"כ רְאוּבֵן שְׁאֵמֵר קִדָּשׁ לִי וְאֶקְדָּשׁ לָךְ דְּמִשְׁמַעוֹת זֶה הַלְּשׁוֹן בְּשִׁבִיל שְׁתַּקְדָּשׁ לִי אֶקְדָּשׁ לָךְ הָאֵם אֵם לֹא תַקְדָּשׁ לִי לֹא אֶקְדָּשׁ לָךְ מִש"ה הַיְי כְּנוֹטֵל שְׁכָרוֹ. וְאֵע"ג שְׁעֲדִינֵן אִין הַכְּרַח בְּדָבָר וְלֹא אֵמֵר אֲלֵא שְׁמַבְקָשׁ מִמְּנוּ שְׁיִקְדָּשׁ לוֹ וְגַם הוּא יִקְדָּשׁ לוֹ גַּם אֵם לֹא יִרְצָה שְׁמַעוֹן לְקִדָּשׁ לוֹ מִכ"מ הַיְי כְּאֵלוּ הוּא הַמּוֹלִיף אוֹתוֹ לְקִדָּשׁ לוֹ בְּמָה שְׁיַעֲשֶׂה אוֹתוֹ תְּמוּרָתוֹ מִמָּה שְׁקָדָם לוֹ מִן הָאֵמֵת וּמִשְׁמַעוֹת אֵמֵת הִיא מְצֻנָּה וְהַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר לַעֲשׂוֹת בְּחֻבָּם.

וְלְשׁוֹן מְשֻׁנָּבֶשׁ הוּא מִן הַמַּעֲתִיק וְאוּלֵי צ"ל מִן הָא' וּמִשְׁמַעוֹ מִן הַרְאִשׁוֹן. וּמִזֶּה לְמַדְנוּ לְעַנְנֵן עִדוּת בְּאוֹמֵר לְחַבְרֵוֹ הָעֵד לִי וְאָעִיד לָךְ שְׁעֲדוּת הַרְאִשׁוֹן כְּפֶשֶׁר מִשׁוּם שְׁאָנוּ אוֹמְרִים שְׁגָם בִּל"ז נְדָאִי הִיָּה מַעֲיֵד לוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצֻנָּה ע"ז.

מִשֶּׁא"כ הָאוֹמֵר זֶה הַלְּשׁוֹן גִּילָה דַעַתוֹ שְׁלֹא חִפֵּץ לְקַיֵּים הַמְּצֻנָּה אֲלֵא בְּשְׁכָר שֶׁהַשְּׁנִי יַעֲיֵד לוֹ קוֹדָם מִשׁו"ה עִדוּתוֹ פְּסוּלָה. וְהַדָּבָר מוֹכֵן שֶׁזֶּה הוּא לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדִּינִיִּים בְּתִשׁוּבַת הַשְּׁנִי.

וְהַמְּקוֹם יָאִיר עֵינֵינוּ לְעַמּוּד עַל דְּבָרֵי הַרְאִשׁוֹנִים. כִּי הֵמָּה הָאוֹפְנִים אֲשֶׁר רוּחַ הַהוֹרָאָה בָּהֶם נִפְנִים כְּנֶפֶשׁ הָעַמּוּס בְּעִבּוּדָה: נִפְתְּלֵי צָבִי יְהוּדָא בְּרִלִין.

סִימָן קֵט תְּשׁוּבָה עַל שְׁגִיּוֹן רְאִיתִי שֶׁהַמְּנִפְלֵג וּמִדְּקָדֵק הֵר' אֲבָרְהָם לְאַנְדְּמָאן שִׁי' דְּקָדֵק אַחֲרֵי מִש"כ בְּהַעֲמֵק דְּבָר פ' שְׁמוֹת בְּפִסּוּק וּתְמַלֵּא הָאֲרֵץ אוֹתָם מֵהֶם מִבְּעֵי וְכֵן ת"א מְנַהֵן. אֲבָל לְשׁוֹן הַמְּקָרָא אוֹתָם בָּא לְלַמֵּד דְּלֹא אֲרֵץ גּוֹשֵׁן לְבַד שֶׁהִיָּה מְיוֹחֵד לְיִשְׂרָאֵל וּמִלְאָה מִיִּשְׂרָאֵל לְבַד.

אֲלֵא אֲפִילוּ כָּל אֲרֵץ מְצָרִים שֶׁהִיָּה עֵיקָר יְשִׁיבַת עִם מְצָרִים מִכ"מ מְלָאָה הָאֲרֵץ אֵת יִשְׂרָאֵל. וּמִשְׁמַעוֹת אוֹתָם עִמָּם כִּמִּש"כ בִּס' וְיִקְרָא י"ז ה' עה"פ וְנִבְחָחוּ זְבָחֵי שְׁלָמִים לַה' אוֹתָם כו'.

וּבָא ר"א הַנ"ל לְהַשִּׁיג מִכְּמָה קָרָאִי שְׁלֹא נִכְתַּב בְּשִׁמוּשׁ פְּלָל כְּמוֹ וְהַבִּית מְלָא עֵשֶׂן וְעוֹד הַרְבֵּה. ע"כ הַכְּתוּב אוֹתָם הוּא כְּדִין וְכִדָּת וּמִת"א אִין רֵאִי' כִּי לְשׁוֹן אֲרָמֵי לְחוּד וְלֵה"ק לְחוּד עכ"ל.

וְהַנְּנִי לְבָאָר דְּבִכ"מ שְׁפִירֵשׁ הַכְּתוּב אֲצֵל הַפְּעַל מְלֵא הַדָּבָר אֲשֶׁר בּוֹ נִתְמַלֵּא לֹא כְּתִיב שׁוּם שְׁמוּשׁ וְכֵן פְּאֵן אֵלוּ פִּי' הַכְּתוּב וּתְמַלֵּא הָאֲרֵץ בִּנ"י לֹא הִיָּה כְּתוּב שׁוּם אוֹת הַשְּׁמוּשׁ (זוּלַת בִּישׁוּעֵי' ב' כְּתִיב כִּי מְלָאוּ מְקָדָם וְהוּא מִשׁוּם שְׁמִשְׁמַעוֹת מְקָדָם מִמָּה שְׁיֵשׁ בְּקָדָם הִיָּינוּ

כְּשִׁוּף) אָבֵל בְּמָקוֹם שֶׁלֹא פִי אֶצֶל הַפֶּעַל מְלֵא אֶלָּא סָמַךְ עַל הַפְּתוּב מִקְּוֹדֵם פְּתוּב בְּאוֹת הַשְּׁמוּשׁ.

אָבֵל לֹא בְּשִׁוּשׁ אֶת וְלֹא בְּשִׁוּשׁ מ' אֶלָּא בְּשִׁוּשׁ ב' כְּמוֹ בְּקִהְלֵת ח' אֲשֶׁר אֵין נַעֲשֶׂה פְּתוּגָם הֶרְעָה מְהֵרָה ע"כ מְלֵא לֵב בְּנֵי הָאָדָם בָּהֶם פִּי בְּרַעַה דְּכִתִּיב מִקְּוֹדֵם. וְכֵן הָיָה רְאוּי לְכַתּוּב כָּאֵן וּתְמֵלֵא הָאֶרֶץ בָּהֶם אָבֵל שְׁמוּשׁ אוֹתָם מִשְׁמַעוּ בְּדָבָר אַחֵר עִמָּם וּמֵת"א בְּאַמַּת אֵין רְאִיָּה כ"כ.

וְרַק כְּעֵין רֵא"י: עֲבָדִידָה מִשְׁמַעוּ בְּשִׁעָה זוֹ הִנְנִי שׁוֹמֵעַ לְקִיָּים דְּבָרֶיהָ. וְאֵין זֶה עֲבָד שְׁכִינּוֹן הַסְּפָרִי נִפְתְּלִי צְבִי יְהוּדָה בְּרִלִין.

קו ב"ה א' כ"ט לְמִסְפָּר בִּנ"י ת"ר. יְדִידִי וְעַמִּיתִי הַנִּצְמָד בְּעַמְּקֵי לְבָבִי מֵחוּ' הָרֵב כְּבוֹד מו"ה נִפְתְּלִי צְבִי יְהוּדָה שִׁי'.

בְּפֶאֶסֶט הָעֶבֶר פְּתַבְתִּי לוֹ וְשֵׁם בִּיאָרְתִּי מֵה שְׁנַתְחַדֵּשׁ לִי בְּסִדָּר מוֹעֵד. עֵתָה וְכוּ' וְהִנְנִי לְהַשִּׁיבּוֹ בְּדָבָר מְצֻנָה שְׁרָצָה חֲבִיבִי שִׁי' לִישָׁב דְּבָרֵי הִר"מ בְּקִידוּשֵׁין (נ"ז ב) בְּתוֹסְפוֹת מֵה שְׁלִי וְכוּ' לוֹמֵר שְׁפָנַת הִר"מ שְׁמֹתָר בְּאַכִּילָה לְאַחֵר פְּדִיוֹנָן דְּאֵי לֹאוּ הָכִי קְדוּשָׁה שְׁבָהוּ לְהִיכֹן הֶלְכָה.

וְהִיטִיב לְרֵאוֹת דְּמַהְנֵי בְּהֵן פְּדִיוֹן שֵׁע"י הַשְּׁחִיטָה נַעֲשׂוּ בַע"מ וְהָרָאָה לְחוֹלִין (ל') וְרֵאוּיָם לְהַעֲמִידָה וְהַעֲרָכָה ג"כ שֵׁם שְׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם וְרוֹב שְׁנַיִם וְכוּ'. וְהָאֶרֶיף עוֹד שְׁמַעְהָ נִתְּיָשָׁב בְּסוּגִיָּא דְּבָכוֹר וְכוּ' וְכוּ'.

מֵה מִתְּקוֹ לְחִפֵּי אִמְרוֹת יְדִידִי שִׁי' אָבֵל תּוֹרָה הִיא וְאֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד וְכוּ' יְדִידִי אִם לְמַצּוֹא פְּתַח לְהַתִּיר הַבְּשָׂר כִּינּוֹן הִר"ם הִנֵּה יוֹתֵר בְּנִקְלָה לְהַתִּיר לְגַמְרֵי וְלְהוֹצִיא אֶת הַשׁוֹחֵט בַּחוּץ אֶפְיָלוּ מִיַּדִּי כֶּרֶת ע"י שְׁאֵלָה.

וְכַמְבּוֹאֵר בְּש"ס גְּדָרִים (ע"ה) וּב"ב (ק"כ). וְאֵז מִמִּילָא הַבְּשָׂר מִןתָּר אֶלָּא ע"כ אֵין סְתִירָה כִּי בְּכָאן לְשׁוֹן הַגְּמָרָא מֵה שְׁלִי בְּשִׁלְףָה וְכוּ' רְצוֹנָם כָּל זְמַן שֶׁהִיא שְׁלִי אֵין לָהּ הִתֵּר וּמַעֲתָה גַם ע"י פְּדִיוֹן אֵז אֵין זֶה שְׁלִי אֲשׁוּב לוֹמֵר דְּלִשְׁעָה זוֹ נַעֲלַם מִיְדִידִי שִׁי' ש"ס עָרוּף חוֹלִין רִישׁ פ' אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ קְדוּשִׁים בַּחוּץ וְשְׁנִיָּהֶם פְּסוּלִין וְכוּ' וְשֵׁם (דף פ') אָמַר ר' אוֹשְׁעֲנָא וְכוּ'.

וְאִם יֹאמֵר שְׁבָכָאן בְּקִידוּשֵׁין א"ר יוֹחֲנָן בְּשֵׁם ר"מ. וְהִנֵּה בִּפ' פִּסּוּי הַדָּם (פ"ה ב') לֹא לְפָל אָמַר ר' מֵאִיר וְכוּ' מוֹדָה הוּא שְׁאֵין מִתִּירָה בְּאַכִּילָה וְכוּ' ע"ש ע"א.

עֵתָה אֲנִי מֵה שְׁלִבֵּי חִפְץ בְּדַעַת הִר"מ ז"ל וְזֵהוּ שֶׁהִר"מ דְּקִדְקָה מִכְּרִישׁ"י ז"ל שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵי שְׁהַזְרִיקָה הִיא הַמִּתְּרָת בְּקִדְשִׁים בְּפָנִים וְאֵלוֹ שְׁבָחוּץ אֵין מִי שְׁיִתִּירָם וְע' בְּתוֹס' שְׁנִיתוּסָף בְּלִשׁוֹנָם פִּי בְּקוּנְטָרָס וְכוּ' עַל דְּבָרֵי רִשׁ"י ז"ל שְׁלִפְנִינּוּ.

וּמִכּוּוֹן כְּדָבָרֵי ע"ש וּבְזֵה יְסוּלֵק קוּשְׁיִית מְהַרְש"א ז"ל וּמְהַר"ם לּוֹבְלִין ז"ל עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַלְלוּ]. וְע"ז הַקּוּשָׁה הִנֵּה מְצִינּוּ שְׁמִיתָה מוֹצִיאָה מִיַּדִּי מְעִילָה ה"נ שְׁחִיטָה מוֹצִיאָה בְּפָנִים מִיַּדִּי אִיסוּר אִמָּה"ח.

וּמִןתָּרָת בְּאַכִּילָה מֵאִיסוּר אִמָּה"ח רַק שְׁמַעְפֻּכֶת הַזְּרִיקָה הִיא מִדִּין הַקְּרָבָן אִיזָה שְׁיִהְי' וְא"כ בַּחוּץ שְׁאֵין כָּאֵן זְרִיקָה אִיסוּר אִמָּה"ח עכ"פ חֶלֶף הֶלֶף לוֹ ע"י שְׁחִיטָה וּמַעֲתָה מְזַלֵּן

שְׁאֵסוּרָה בְּהִנָּאָה. וְלָכֵן פִּי הַר"מ מֵה שְׁלִי וְכוּ' זו"ז אֵין כ"ח וְיִקְבֵּל רֹב בְּרָכָה וְחו"ש
מֵאדוּה"ש כְּאֹת נִפְשׁוּ מַח"ו הַמְצָפָה וּמִשְׁתּוֹקֵק לְקַבֵּל עוֹד חִידוּשֵׁי תוֹרָה לְהַתְּבוּנָה
וְלְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ: יְדִידוֹ וְעַמִּיתוֹ יַעֲקֹב לֵיב בִּיעֲלִינְקִי.

סִימָן קז ב"ה ג' אֲשֶׁר א"ך בְּטוֹב"ה יִבְרָכוּ בְּגִי יִשְׂרָאֵל ת"ר לִפ"ק. פְּבוֹד יְדִידֵי מַחוּ' הָרַב
הַמְּנֻפֶּלֶג וְכוּ' י"א כ"ש מ' יַעֲקֹב לֵיב שִׁי מְכַתְּבוֹ וְכוּ' וְהִנְנִי לְהַשִּׁיבוֹ עַל דְּבָרָיו מֵעֵטִי הַפְּמוֹת
אֲשֶׁר הִשִּׁיב עַל דְּבָרֵי בִפִּי דְבָרֵי הַתּוֹס' דְּקִידוּשֵׁין (נ"ז ב) וְהַשִּׁיב א"כ שְׂרָצוּ לְמִצּוֹא הַיְתֵר
הַרְבֵּה הִי לְמִצָּא בְּשִׂאלָה: וְאֲנִי אוֹמֵר כִּי אֵין דְּמִיּוּנו עוֹלָה יָפָה.

דָּאֵם נִשְׂאֵל וּמַתִּירִין לוֹ עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקָרוֹ וְכֹאֵלוֹ לֹא הִי שֶׁל שְׁמַיִם מְעוֹלָם. בְּזֶה נִדְּאִי
אֵין לוֹמֵר מֵה שְׁלִי בְּשִׁלְךָ אֲסוּר כִּי לֹא הִי מְעוֹלָם שְׁלִי אֲבָל בְּפִדְי' אַחַר שְׁחִיטָה מ"מ בְּעַת
שְׁחִיטָה הִי נִקְרָא שְׁלִי דְּפִדְיָה אֵינוֹ עוֹקֵר.

וְלֹא עוֹד אֲלֵא אֲפִילוֹ אַח"כ אֲסוּר בְּגִינָה וְעִבּוּדָה וְכדוּמָה פְּמִבְּנֹאֵר בְּתַמּוּרָה (ל"א) וְשִׁפְרִי
הַקְּשׁוֹ בְּתוֹס' דָּאֵם הִפִּי שֶׁל מֵה שְׁלִי בְּשִׁלְךָ אֲסוּר בְּאֲכִילָה מִשְׁמַע נִדְּאִי לֹא מְהַנִּי פְּדִי'
וּבְנִקְל הִי לוֹ לְדַחוֹת אֶת דְּבָרֵי כ"ת דְּהַתִּינַח בַּעַ"ב אֲפֶשֶׁר בְּשִׂאלָה.

אֲבָל אַחַר מִי אֵיכָּא בְּשִׂאלָה וּשְׁנִיחָה דְּבָרִים פְּשׁוּטִים הֵם. אֲלֵא מִפְּנֵי שְׂכ' יְדִידֵי מַחוּ'
שְׂרוּצָה לְהַתְּבוּנָה וְלְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּדְבָרֵי הַנְּצָרְכָתִי לְמַעַן פְּבוֹדוֹ וְאַהֲבַת נִפְשׁוֹ לְהַאֲרִיף עוֹד
וְלִפְלַפֵּל בְּזֶה קֶצֶת.

וְלְכֹאֲוֵרָה הַיִּיטִי מְסַתְּבָה מְאֹד בְּעִנְיָן יֵשׁ שִׂאלָה בְּהַקְדָּשׁ. דֹּא"כ לְמָה אֲרַבַּע חֲטָאוֹת מִתּוֹת
יִשְׂאֵלוּ הַבְּעָלִים עֲלֵיהֶן וְאֵין לוֹמֵר דְּכָף הִזְיָה הַלְכָה (ע' ב"ק ק"י ב' אֲמַרִי חֲטָאת כו') דְּלֹא
מְהַנִּי אֲפִילוֹ עֲקִירָה מְעִיקָרָא.

הָא לִיתָא דְּאֲמַרִינָן בְּשַׁבּוּעוֹת (י"א ב) דְּמַהֲנִי לֵב ב"ד מִתְּנָה עֲלֵיהֶן. מִשּׁוּם דְּעוֹקֵר הַהַקְדָּשׁ
וְעוֹד הָא דְּתַנּוּן בִּפְ' הַתַּעֲרוּבוֹת דָּאֵם נִתְעַרְבַּ קְרָבָן יֵשׁ מִהֶן שְׁיִמּוּתוֹ פְּלוֹ וְיֵשׁ מִהֶן שְׁפָלוֹן
יִרְעוּ עַד שְׁיִסְתַּאֲבוּ.

וְלְמָה לֹא יִשְׂאֵלוּ עֲלֵיהֶם וְכִי כְּלוּן מִיָּרִי בְּשִׁמְתוֹ הַבְּעָלִים וְכֵן הָא דְּאֲמַרִינָן בְּזִבְחִים וּבכ"מ
דְּבַע"ח גִּידְחִין וְאֵין לְהֵם תְּקֵנָה וְלְמָה. וְעוֹד דְּאֲמַרִינָן בְּנִדְרִים (נ"ח ונ"ט) דְּהַקְדָּשׁ הִגִּי דְּבָר
שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מִשּׁוּם דְּאִיתְּנָהוּ בְּפִדְי' וְתַרּוּמָה הוּא דְּבָר שְׂאֵין לוֹ מִתִּירִין הֵגַם דִּישׁ
בְּשִׂאלָה מִשּׁוּם דְּלִיכָּא מִצְּנָה לְאִיתְּשׁוּלִי אִטּוּ פֶּל דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּעֵי מִצְּנָה לְהַתִּיר
הָאף דְּהַר"ן ז"ל ד"ה תַּרּוּמָה בִּיֵּאֵר קֶצֶת טַעַם מִשּׁוּם שְׂאֵין לוֹ הַיְתֵר מְעַצְמוֹ לֹא מִיָּקָרִי
דְּבָר שִׁיל"מ דְּבָרָיו צ"ע דְּמִשְׁמַע מִתּוֹס' ע"ז ב' ד"ה טָבֵל דְּדוֹקָא מְקוּם שְׁיֵשׁ טוֹרַח וְהוֹצָאָה
אֲמַרִינָן כֵּן.

וְיַעֲזִיב עוֹד בְּאַרְיִכוֹת בְּסִפְר תּוֹרַת הַבֵּית לְהַרְשֵׁב"א ז"ל בְּבֵית רְבִיעֵי שְׁעָר רְבִיעֵי דְּגַם הוּא
כְּתַב דְּדוֹקָא מְקוּם שְׁיֵשׁ פְּסִידָא וְכדוּמָה וְאַפְתַּח אֲנָא פְּתַחָא לְנִפְשָׁאֵי וְה' יְהִי בְּעוֹזְרֵי וְאֵל
יִט אֲשׁוּרֵי מְדַרְךָ הָאֲמַת וְנַעֲמִיק עוֹד יוֹתֵר: דְּזֶה יְדוּע דְּנִדְרָה נִיְתָר בְּפִתַח אוֹ בְּחֻרְטָה וְלַדְעַת
הַר"מ מְרוּטְנְבוּרְג דְּוּוֹקָא בְּפִתַח יַעֲזִיב בְּאַרְיִכוֹת בְּמִרְדְּכִי מִס' שְׁבֻעוֹת וְלַדְעַתִּי לֹא יִתְּכֵן
לוֹמֵר חֻרְטָה כְּלוֹ בְּהַקְדָּשׁ מִצְּנָה וְכדוּמָה וְיַעֲזִיב נְדָרִים (כ"ב ב) בְּר"ן ד"ה נְדָרִים וִי"מ
וְכו' הֵגַם שְׂכ' דְּכָבֵר הַתַּעֲנָה הוּא מִשּׁוּם דְּלַתְעַנִּית אֵין שׁוּם מִצְּנָה לַת"ח אֲבָל בְּהַקְדָּשׁ אוֹ

תְּרוּמָה דְּמַצְוֹנָה וְעוֹמֵד אֶפְיָלוּ נְדָבָה מ"מ מְצוּנָה אֵיפָא וְדָאי קָשָׁה לְהֵיוֹת תּוֹהָה עַל הָרָאשׁוֹנוֹת וְאָרְף אִם עֶבֶר וְהַתִּיר בְּזָה הָאֲרָפֹן וּמְצָא חֲכָמִים שְׁהַתִּירוּ לוֹ מַה שְׁעָשָׂה עֲשֵׂה.

אָבֵל לְכַתְחֵלָה א"א וְכֵן פְּתַח אִם יֵשׁ לוֹ פְּתַח וְדָאי טוֹב מְאֹד אָבֵל אִם אֵין לוֹ פְּתַח רַק שְׁיַעֲשֶׂה פְּתַח מְהֵא גּוּפָא דְאִם הָנָה יָדַע דִּיתְעַרְבּ אוֹ יְדַחָה אוֹ יִשְׁחַט בְּחוּץ לֵא הִי נוֹדֵר זֶה הוּא נוֹלֵד גְּמוּר דְּלֵא מְצוּי פְּלֵל.

וְיָדוּעַ דְּאֵין פּוֹתְחִין בְּנוֹלֵד וּמָה נַעֲמֹ דְבָרֵי הַרְשָׁבָ"ם ב"ב (ק"כ ב) ד"ה יֵשׁ הַקְדָּשׁ דְּכ" וּמְצָא לוֹ פְּתַח דְּמִבְּנֹאֵר דְּזָה שְׁנִשְׁחַט בְּחוּץ לֵא הָנָה פְּתַח וּבְזָה יְתַרְץ הַכֹּל בַּעֲזָה"י. וְלִכֵּן הַנְּזָרָה הַש"ס לְוִמֵר בְּהַקְדָּשׁ דְּהָנִי דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְשׁוּם פְּדִיּוֹן וְלֵא מְשׁוּם שְׁאֵלָה אֲרַף דְּהִלְכָה דְּיֵשׁ שְׁאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ.

וְלֵא עוֹד אֵלֵא שְׁזָה הַדִּין שְׁלֵא דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מִבְּנֹאֵר בִּירוּשְׁלַמִי שְׁבִיעִית (פ"ו) דְּאָמַר ר"ש מְשׁוּם ר' יְהוֹשֻׁעַ וּבַש"ס דִּילֵן מִיָּגֵז גִּיזוּ בְּטַעוֹת הַדְּפוּס. וְיָדוּעַ דַּר' יְהוֹשֻׁעַ סָבַר בְּעִירוּכִין (כ"ג) דְּיֵשׁ שְׁאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ וּלְפִי מַש"כ נִיחָא.

אֲרַף עֲדִינִין צ"ע גְּדוּל לְפִי דְּבָרֵי הַסְּוֵגִיָּא דְּעִרְכִין שְׁם דְּאָמְרִין שְׁיֵשׁ לוֹ מִיָּגֵז דְּאֵי בְּעֵי הָנִי שְׁאֵיל. וְדִילְמָא לֵא הָנִי לִיָּה פְּתַח וְנִרְאָה בְּעֵינֵי כְּעַת לְוִמֵר בְּדָרָה פְּלִפּוּל וּבְזָה יְתַרְץ דַּעַת הַרְמַב"ם שְׁם דְּפִסְק כַּר"א דְּיִדְרִינָה הַנְּאָה וְתַמְהוּ עֲלֵיו הַר"ן בְּכַתְּוֹבוֹת פ' אֶלְמָנָה וְנוֹשְׂאֵי פְּלִיו הַכ"מ וְהַלַּח"מ הֵלֵא בְּסַפְרֵיהֶם בְּאֶרְוֹכָה.

וְהִנֵּה כְּבָר הַקְּשׁוֹ בְּתוֹס' שְׁם ד"ה בְּשְׁאֵלָה מְהֵא דְּשַׁבּוּעוֹת יַעו"ש. וְנִלְע"ד דְּהַתָּם אֵין מִיָּגֵז פְּלֵל דְּאוּלֵי פְּתַח אֲמִיתֵי אֵין לוֹ וְאֵין לוֹ מִיָּגֵז אֵלֵא אֵי בְּעֵי לְשַׁקֵּר הָנִי עֶבֶיד פְּתַח מְפֻלְשׁ מְזָה הַשְּׁקֵר גּוּפָא דְּהַבַּע"ח נוֹגְשׁוּ וְזָה בְּאֶמֶת פְּתַח טוֹב וְלַעֲנִין זֶה הָנִי נְאָמֵן בְּלֵא עֲדִים וּשְׁבוּעָה דְּלֵא מְצָרְכִין לְכֹל הַבָּא לְשִׁאוֹל עַל נְדָרוֹ בְּפְתַח לְהַבִּיא עֲדִים.

וּמַכ"ש כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁהוּא מִתְחַרֵּט וּמִי יוֹדֵעַ הָאֶמֶת אֵלֵא נְאָמֵן ע"ז דְּאָדָם נְאָמֵן עַל עֲצָמוֹ בְּאִיסוּרִין יוֹתֵר מִמָּאָה עֲדִים כְּדָאמְרִין בְּכָרִיתוֹת (י"ב א). אוּלָם מ"מ אֵין זֶה מִיָּגֵז דְּמֵאֵי אֶןֶלְמָא הֵאֵי שְׁיִקְרָא מְהֵאֵי שְׁקֵרָא אֲדָרְבָּה זֶה יוֹתֵר לוֹ בְּנִקְל דְּמֵי יוֹדֵעַ אִם יִנְדַּקְהוּ לוֹ כְּדָאמְרִין בְּשִׁבְת פ' פִּירָה וּבְקִדּוּשִׁין (ס"ב ב) וּמָה יִרְוִיחַ בְּשְׁאֵלָה יוֹתֵר מִבְּקִנּוּיָא כִּינּוּ דְּלֵא פְּלַט מְאִיסוּרָא.

וְנִחְזִי אֲנִי בְּעִירוּכִין וְהִנֵּה נִחְלָקוּ ר"א וּר"י בְּשְׁקָלִים. וְהוּבָא בְּתַמּוּרָה וּבַכ"מ הַמְּקַדֵּישׁ נְכָסִיו וְהִנֵּה בְּהֵן בְּהֵמָה הָרְאוּיָה לְהַקְרִבָּה.

וְסָבַר ר"י דְּהַבְּהֵמָה קְדוּשׁ קְדוּשַׁת הַמִּזְבֵּחַ וְהִנֵּה יוֹדֵעַ דְּקְדוּשַׁת הַמִּזְבֵּחַ מְפָקִיעַ לְכֹל הַדְּיָעוֹת מְשִׁיעֵבוֹד וְאֵין לוֹ פְּדִיּוֹן. וְכֵאֵן דְּתַנּוּן הַמְּקַדֵּישׁ נְכָסִיו סָתָם מִיָּרִי נְמִי בְּיֵשׁ לוֹ אֶפְיָלוּ בְּהֵמָה וַא"כ יֵשׁ לוֹ מִיָּגֵז טוֹב דְּאִם הוּא רוּצָה לַעֲשׂוֹת קְנוּיָא עַל הַקְדָּשׁ יוֹתֵר טוֹב לוֹ לַעֲשׂוֹת פְּתַח בְּשַׁקֵּר.

וְכִינּוּ דְּיוֹתֵר יוֹתֵר הַכֹּל דְּנִדָּר שְׁהוּמֵר מְקַצְתוֹ הוּמֵר כְּלוּ וְיִרְוִיחַ א"כ יוֹתֵר מִבְּקִנּוּיָא דַּא"מַכ"מ יוֹדֵעַ דְּרָכּוֹ בְּקוֹדֵשׁ שְׁלֵא לְהַבִּיא אֵלֵא מִן הַשְּׁנוּי בְּפִי' אֵלֵא הֵיא הַתּוֹסְפָתָא שְׁהַבִּיא מַעַכ"ת שִׁי' [טַעוֹת הוּא וּבְאֶמֶת הוּא לְשׁוֹן מְשֻׁנָּה נְגַעִים פִּי"ב] וְרַק יֵשׁ שְׁם קֶצֶת טַה"ד וְצ"ל עֶפְר בְּגָדִים שְׁנִתְנַגְעוּ וְאֶפְר בְּתִים כו'.

והיינו עפר בגדים שפתתן ועשאן מוכין והוי עפר כמו עפרורית זהב. אבל אפר בגדים
נדאי טהור ומוטר ואע"ג דכתיב ממארת קאי על פיתתו ועשאן מוכין ואפר.

אבל שרפן כמצותו הותרו משא"כ בתים דע"כ קרא דממארת בא לרבות אפי' נעשית
מצותו ונתצן אסורין. וממילא אפילו שרפן שאין בזה שום מצנה באיסורין קניימי: והנה
על מה שמיאן מר לקבל הגהתי בשאלתות.

וכאשר באמת גם בכת"י הכי הוא כמו בנדפס וכמש"כ בעצמי בפתח השלשי אות ג' ולא
פחדתי ח"ו אמתו לפני קהל רב מכ"מ מה אעשה שלא מצאתי בעניי ביאור אחר בלשון
רבינו השאלתות דבנגעים היא חומרא במה שלא אמרינו מיפתית שיעורא.

ונאמן עלי מעכ"ת שי' שיש לו ביאור יפה ואם ענותו רבני יודיעני גם טרם יצא לאור
הקו"א אשר ייעד להוציא ברצות ה'. ואמנם גם בל"ז לא אכחד דהכי סנגיא דעלמא שלא
נזכר בכל התלמוד סברא דכתותי מיכתת שיעורי' אלא בע"ז ועה"נ.

ולא לשפתמיט חדא דנכתא בש"ס בשארי אה"נ דלימא הכי וכבר הבאתי בהע"ש לשון
רבינו הגר"א ז"ל באה"ע אלא שלא נתבאר מקור הדברים עד שעמדנו על דברי רבינו
השאלתות ז"ל לפי הגהתי והמקום ית"ש ינחנו באמתו ויאר עינינו להוציאנו מחשכת
הספקות.

אף נפלאתי על מעכ"ת שי' מי סני ליה ליישב דעת בעה"מ והראב"ד כמ"ש הגר"א ז"ל
והראתי לדעת מקור הדברים בריטב"א ח"י סנפה. וה"ה כלה"כ דכתיב בפ"י פן תוקד אש
מכ"מ אינו בלשון מ"ע ממש: מש"כ מעכ"ת שי' ליישב טעם שאין נ"כ בכל יו"ט
בשחרית הוא משום דאז שיש נ"כ במוסף מעמידים על קושיות ר"י אי מה ה"תם כו' וכמו
כן בענין חטאת ג"כ ורק בכל יום שאני דכתיב כל הימים.

תמה אני וכי יאמר מעכ"ת שי' דגם בבהמ"ק לא נשאו פפים ביו"ט ובר"ח במעשה
התמיד ח"ו. וגם הלא בירושלים עוד היום נ"כ גם בשחרית אפילו ביו"ט וזכרוני
ששמעתי כמדונה מחותני הגאון מהרי"ץ הגאב"ד דוואלזין זצ"ל שפעם א' הסכים רבינו
הגר"א ז"ל להנהיג נ"כ בכל יום בבית מדרשו.

ועכבהו מן השמים ונלקח לבית האסורים בעת המחלוקת הנוראה בווילנא ל"ע. ואח"כ
חו"ז הגאון אביר הרועים מוהר"ח ז"ל הסכים ביום א' שביום המחרת יצוה לישא פפים.
ובאותו לילה נשרף חצי העיר ובה"כ שבעיר נראו והתבוננו שיש בזה איזה דבר סוד
בסתרי השפעת הברכה היורד ע"י ב"כ בחו"ל. ואין אתנו יודע עד מה: מה שהעלה מר
בשיר של יו"ט ור"ח.

הנה בגוף הדין במקומם בבהמ"ק אשר נזכה לחדות בבית אלהינו ב"ב. צדקו מאוד דברי
מעכ"ת דהא שיר של שבת דוחה של יו"ט היינו הזי"ו ל"ך.

אבל שיר של תמיד השחר הוא בפ"ע כמו שהי' נספי התמיד קודם להקרבת המוסף
כברייקתא דאבא שאול. וא"כ היו הנסכים של שחר ושל מוספין באים בפני עצמם ע"כ
הי' לקל ניסוף שיר בפ"ע והפל כדבר מעכ"ת שי'.

אבל מה שהעלה מזה להנהיג גם אצלנו שני שירים בימי המוספים לבד ש"ק ומשום שאין אומרים הזי"ו ל"ך והוא מנהג פמה קהילות. אבל נגד הנהוג בבית מדרשו של הגר"א ז"ל וכן בבית הישיבה הק' דפה"ק מימות חו"ז אביר הרועים זצ"ל.

והאף אפשר לומר שלא דק במעשה רב בסי' קנ"ז וקנ"ח בד' רבינו הגר"א ז"ל בדבר שהוא נהוג בכל ר"ח ויו"ט אלא כד הענין שאחרי שמנהג ישראל שלא לומר שיר של תמיד השחר אחר תפלה אלא אחר מוסף וה"ז כמו שני מוספין שמביאין הנסכים בשעה א' ושיר א' לשניהם.

ואולי באמת אם עברו ולא הביאו נסכים אחר התמיד ואחר הקרבת המוסף הביאו שני הנסכים כאחד אפשר שכמו כן אין אומרים גם בביהמ"ק אלא שיר א'. מש"ה ביו"ט ור"ח כשיש שני שירים לפני שיר התמיד ושיר המוסף שהוא מקודש אומרים שיר המוסף.

ולא משום דמקודש קודם דבזה ליתא שהרי תמידים קודמים למוספים ומטעם דאי בזבחים (צ"א). אלא משום דאתחיל במוספים ותדיר ושאת וקדם לשאת יש לגומר דמסיק בזבחים שם.

וכן פסק הרמב"ם ז"ל מש"ה מקדימין השיר של מוסף לשל תמיד שאינו מענין היום כלל. משא"כ בשבת דגם שיר של יום הוא שיהי לקדושת היום ע"כ אומרים שיר של שבת ונדחה הזי"ו ל"ך.

ומזה הטעם אין אומרים הזי"ו ל"ך: ידידו עמיתו נפתלי צבי יהודה ברליון. סימן קה תשובה לר"י באדעס ע"ד מאמר אגדה בספרי.

בספרי פ' נאחזון יש שקראו עצמם עבדים וחשב לדניאל חמ"ו שנקראו עבדים מפי נ"נ. והלא כמו כן אמר עלי לשמואל ואמרת דבר פי שומע עבדך.

והרגיש בעצמו הישוב דבשביל שהכתובים אומרים כן על דניאל חנניה מישאל ועזריה שפיר חשב הספרי שנקראו עבדי ה'. וכ"ה באמת דדרשת חז"ל מצוי מלשון שיחת ב"א וכ"ז אינו רק מדכתיב ברוה"ק בתנ"ך כמו בברכות (ט) עובר עלינו תמיד.

דרשו שהמכניס אורח דומה למקריב תמידיו והלא דברי השונמית היא ומצד הסברא לא קיוונה בדברי פן לדרשה זו. וא"כ לא ניתן להדרש אלא משום דנכתב הכי בספר מפי הנביא.

וכבר כתבתי מזה בהקדמה לחיבורי הע"ש חלק שני אות .

אמנם עדיין לא נתנישב בזה קושית מע"ל אמאי לא חשיב הא דעלי לשמואל ונהרי מכש"כ שיש להביא ראי מעלי שהיה נביא וכהן גדול אף הרשהו לומר עבדך אם לא שנקרא מפי ה' במעלה זו.

ויותר מזה הקשה מע"ל מאסיהו אליהו יונה וחזקיהו שנקראו בפי הכתובים עבדי וגם בנ"נ כתיב עבדי בירמ' (כ"ה ומ"ג) וישב מע"כ עפ"י אגדה בסנהדרין (ק"ה) ועדיין אין בזה פדי שביעה ומחפה לתשובתי.

והנה קודם כל הנני להקדים הבנת המדרש ויקרא רבה פ"א נקראו הנביאים מלאכים
הה"א וישלח מלאך כו' אר"י מבית אב שלהן נקראו הנביאים מלאכים הה"ד ויאמר חגי
מלאך ה' במלאכות ה' ונדחקו המפרשים בבניאור.

ונראה דהנה הוראת מלאך הוא שליח כידוע ושמות התנארי על הפעולה הוא בשני אופנים
או בשעה שהוא עושה פעולה אפילו אינו רגיל בה או בשביל שהוא נוצר ורגיל בה נקרא
ע"ש אותה פעולה אפילו בשעה שהולך בשוק ולא עוד אלא שזרעו נקראים ע"ש פעולת
אביהם כמו משפחת החיטים וכדומה.

והיינו משום שראש משפחתו הי' מיוחד לפעולה זו ומצוין בה ומעתה הנה אפטר לומר
דלא נקרא נביא מלאך אלא בשעה שישלח מהקב"ה. אבל לא בשעה שאינו עוסק
בשליחותו ית"ש ומש"ה הוסיף ר"י שמבית אב שלהן נקראו נביאים מלאכים.

פי' דשם וזכרם הוא תמיד מלאכי ה' אפי' בשעה שאינם הולכים בשליחות כמו הנקרא
ע"ש בית אב שלו. והביא ראיה מדהוצרכו הכתוב לומר שאמר חגי מלאך ה' במלאכות
ה'.

אלמא דאפטר הי' לומר דחגי נקרא מלאך ה' אפילו אינו בשעה שהולך במלאכות ה' הא
ע"כ אתה למד שמב"א שלהן נקראו הנביאים מלאכים. ומעתה נחזור לתנארי עבדי
שהוראתו כמש"כ הרד"ק ריש ס' יהושע שפועל כל עניניו אפילו עניני עוה"ז וצרכיו
לשם פעלו ית"ש.

וזהו באמת לשון המכילתא פ' יתרו עבד מסגל אחרי אדונו. ומכ"מ הוראת עבד אפטר
על אותו שעה שעובד לשם אחר אלא שא"כ לא נקרא בשם המופשט עבד אלא על אותו
שעה והנה נצטוינו בולנו לעבוד את ה' ולא הי' הצווי שלא נעסוק בשום דבר זולת
בעבודתו ית"ש אשר זהו באמת מדרגה גבוהה מיוחדת לחסידי עליון.

אלא שבשעה שאנו עובדין לאלוה מצוה פתעודת כל אדם בר דעת שיש אלוה בורא
ומשגיח בעולם יהי' עבודתנו לה' וכו' היא עבודת ה' פתורה וכמצוה אבל מכ"מ יש שעות
פנויות שאדם עבד מכונן לעצמו פלשון ב"ר עה"פ ויהי האדם לנפש חיה.

ובאיכ"ר עה"פ נתנני ה' בידי וגו'. וכו' יובן מאמרם בפ' מטות עה"פ ואותו מעבד אדם
אתה מפנה עצמך לתורה כו' ביארו חז"ל תנאי הכתוב שהטיל לפני ובשמו תשבע אדם
תהנה במדרגת את ה' אלהיך תירא פאברהם איוב ויוסף ואותו מעבד היינו שכל מעשיך
יהיו לעבודת ה' ולא זולת או אז ובשמו תשבע ואם לאו אסור לישבע אפילו על האמת.

ומעתה מובן שיש נקרא עבד ה' בשעה שהולך ועושה לשמו ית"ש אבל לא זהו הנקרא
עבד ה' תמיד. ובא התנא וחישיב שנקראו עבדים למקום אפילו שלא בשעה שצצו מפי
המקום לילה ולעשות והיינו משום שהיו מיוחדים מעשיהם לש"ש כעבד שמסגל אחרי
אדונו.

אבל בשעה שאמר עלי לשמואל שיאמר דבר כי שומעולדות בילדה בבית ומשום טומאת
אוהל. ור' מאיר דא' בשני שפירים טהור ס"ל לר"י דאפילו העגיל ראש כפיקה ונפתח
הקבר אינו מטמא ולפי זה נשאר הר"ש בקושץ דר"מ אדר"מ יע"ש.

אָבֵל הַרְמַבִּים ס"ל דָּלָא פְּלִיגִי בְּדִין אֹהֶל פְּלָל וְקוֹדֵם שְׁנִפְתַּח הַקְּבֵר הוּא דְמַקְרִי טוֹמְאָה בְּלוּעָה וּלְכ"ע אֵינוּ מְטַמָּא בְּאֹהֶל. וְלֹאֲחֵר שְׁנִפְתַּח הַקְּבֵר שׁוּב אֵינוּ טוֹמְאָה בְּלוּעָה אֲלָא בֵּית הַסְּתָרִים וְזֶה אֵינוּ שִׁינְד אֲלָא לְטוֹמְאָת מַגְעָה.

אָבֵל לְטוֹמְאָת אֹהֶל לְכ"ע טְמָא וּמִשְׁנֵה דְשָׁנִי וְלְדוֹת מִיָּרֵי בְּלִיָּדָה בְּחוּץ וְאֵין פָּאן אֲלָא טוֹמְאָת מַגְעָה. וְע"כ מִיָּרֵי בְּהַעֲגִיל רֹאשׁ פְּפִיקָה שְׁהָרִי וְלָד אֶחָד חַי וּא"כ פְּבָר נִפְתַּח הַקְּבֵר וְאֵין פָּאן טוֹמְאָה בְּלוּעָה.

וּמכ"מ טְהוֹר לר"י מִשׁוּם מַגְעָה בֵּית הַסְּתָרִים וְאֵע"ג דְּלר"ע אֲפִילוּ עַד שְׁלֹא נִפְתַּח הַקְּבֵר הֵינּוּ בְּלֹא הַעֲגִיל כּו' וְהוּא טוֹמְאָה בְּלוּעָה מְטַמָּא בְּמַגְעָה וּכְדַתְנֵן בְּחֻלְיֵן הַסִּיָּה טְמָאָה ט"ז. וְהָא דְהֶאֱשָׁה טְהוֹרָה הוּא מִשׁוּם דְּהִיא מַגְעָה בֵּית הַסְּתָרִים אָבֵל לר"י לֹא מִיבְעֵי בְּלֹא נִפְתַּח הַקְּבֵר דְּהֵינּוּ פְּשִׁלָּא הַעֲגִיל רֹאשׁ פְּפִיקָה שְׁאֵין לוֹ פִּתְה"ק וְהִיא טוֹמְאָה בְּלוּעָה אֲלָא אֲפִילוּ הַעֲגִיל רֹאשׁ.

וְשׁוּב אֵינוּ טוֹמְאָה בְּלוּעָה שְׁהָרִי מְטַמָּא בְּאֹהֶל מְכ"מ אֵינוּ טְמָא בְּמַגְעָה מִשׁוּם מַגְעָה בַּה"ס וּכְפִי מְהַרְשֵׁ"א דְּגַם בְּזֶה הָאֵן הִיא בַּה"ס לר' יִשְׁמַעֵאל וְלְמַד זֶה מְדַרְשָׁה דְּקִרְאֵי כְּדֵאִיתָא בְּגַמ' זֶהוּ דְעֵתִי וּבְרוּר דְּבִזָּה קִי"ל כר"י.

וְעַתָּה גַם בְּגו"ד קִי"ל כר"י דְּהַג"ל אָכֵן מַעַכ"ת נ"י נִתְחַזַּק לִיִּישָׁב דְּבָרֵי מְרֵן ז"ל דְּאֲפִילוּ אֵי קִי"ל דְּעוֹבֵר אֵינוּ מְטַמָּא מְדַרְשָׁה דְּכָל אֲשֶׁר יָגַע עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה מְכ"מ אֲפִשֶׁר לוֹמַר דְּגו"ד ג"כ טְמָא מְדַרְשָׁה דְּהִיא קִרְא שְׁהָרִי הַגַּמ' שְׁקִיל וְטָרִי וּר"ע עוֹבֵר בְּמַעֲי אִשָּׁה טְמָא מְדֹאֹרְיִיתָא מנ"ל.

וּכְפִרְש"י דְּאֲפִילוּ לֹא מִיָּתֵר מְכ"מ מִמִּשְׁמַעוֹתָיו דְּעַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה הִנֵּה לָנוּ לְטָהַר. וְא"כ י"ל דְּהַרְמַבִּים ס"ל הָכִי וְהַגַּם שְׁפִרְש"י קָשָׁה וּכְמוֹ שְׁהַקְּשָׁה הַרְשֵׁב"א מְכ"מ לְק"מ עַל מְרֵן אִם פִּי הָכִי אֲשֶׁרִי מַעַכ"ת נ"י דְּמִשְׁפָּן נִפְשִׁיָּה עַל דְּעַת מְר"ן ז"ל.

אָבֵל אֵין הַדְּבָר מְוַכְרַח וְשִׁפִּיר י"ל דְּמַש"כ הַרְמַבִּים דְּגו"ד מְד"ס הוּא מִשׁוּם דְּהַג"ל. וְלַעֲנֵן פִּי הַסּוֹגֵיָא לְפִי מַש"כ בְּדַעַת הַרְמַבִּים מְבֹאָר יָפָה שְׁהָרִי בְּתִרְתִּי פְּלִיגִי גַם בְּלֹא נִפְתַּח הַקְּבֵר שְׁהִיא טוֹמְאָה בְּלוּעָה גַם בְּנִפְתַּח הַקְּבֵר הֵינּוּ בְּהַעֲגִיל רֹאשׁ דְּשׁוּב אֵינוּ אֲלָא בֵּית הַסְּתָרִים וּמַצַּד הַסְּבָרָא מַגְעָה בַּה"ס בְּזֶה טְמָא שְׁהָרִי דוֹמָה לְשָׁנִי טְבַעוֹת וּמְכ"מ מְטַהַר ר"י מְדַרְשָׁה דְּקִרְא וּר"ע לִית לִיהַ דְּרִשָּׁה זו.

וְאִפְתִּי מְנ"ל דְּעוֹבֵר בְּמַעֲי אִשָּׁה מְטַמָּא בְּמַגְעָה אֲפִילוּ לֹא נִפְתַּח הַקְּבֵר וְהִיא טוֹמְאָה בְּלוּעָה (וּבְלֹא שׁוּם דְּרִשָּׁה בָּא מִשְׁמַעוֹתֵי דְּקִרְא דְּעַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה לְאִפּוֹקִי פְּשִׁיָּה בְּלוּעָה שְׁאֵין מְקַרָּא יוֹצֵא מִיָּדֵי פְּשׁוּטוֹ) וְע"ז מִשְׁנֵי מְדַרְשָׁה דְּקִרְא דְּאֲפִילוּ הוּא בְּלוּעָה מְטַמָּא בְּמַגְעָה: וְעַדִּין קָשָׁה לִי הָא דְּקִרְאָמַר בְּפִשְׁיטוֹת דְּר"ע ס"ל עוֹבֵר בְּמַעֲי אִשָּׁה טְמָא.

וּמְנ"ל לְהַש"ס כ"ז וְהִלָּא לֹא מְצִינוּ בְּרִיָּיתָא מְפֹרְשֵׁת בְּזֶה אֲלָא הָא דְּדִרְיֵשׁ מְקַרָּא דְּע"פ הַשְּׂדֵה לְרַבּוֹת גו"ד וְאִפְתִּי י"ל דְּמְכ"מ בְּלֹא הַעֲגִיל רֹאשׁ וְהִיא טוֹמְאָה בְּלוּעָה טְהוֹר. וְלֹא פְּלִיג עַל ר"י אֲלָא פְּשִׁנִּפְתַּח הַקְּבֵר דְּהֵינּוּ פְּשִׁהַעֲגִיל כּו' וְהִיא בֵּית הַסְּתָרִים וְאֵין לוֹמַר דְּע"כ דְּרִישׁ בְּמַת בְּנִפְשׁ לְרַבּוֹת עוֹבֵר שְׁהָרִי לְרַבִּיעִית דָּם דְּרִישׁ מְדַכְתִּיב וְעַל כָּל נִפְשׁוֹת מַת.

דא"כ לר"י נמי הא דרשינו נפשית מת לענין רביעית דם שמתמא. ובאמת כבר הקשו התוס' בד"ה שתי דתרי קראי למ"ל וא"כ היכן מצינו מחלוקת ר"ע בזה.

ונראה דמקור המחלוקת תליא במשנה אהלוח פ"ב דם קטן שיצא כולו רע"א כל שהיא וחכ"א רביעית. וטעם מחלוקתם מבואר בספרי פ' חקת הנוגע במת לכל נפש אדם להביא את בן שמנה משמע מביא בן שמנה ומביא את דמו ת"ל בנפש האדם להוציא את דמו דברי ר' ישמעאל רע"א נפש אדם להביא את דמו כצ"ל ופי' בן שמנה וה"ה נפל כ"ש משמע מביא את בן שמנה ומביא את דמו פי' אפי' לא הגיע עדיין שיהא בו רביעית שיעור נפש האדם אשר הוא חי ת"ל בנפש האדם פי' בקרא השני פתיב כל הנוגע במת בנפש האדם משמע האדם אשר יכול לחיות בזה השיעור.

והוא רביעית רע"א נפש אדם להביא את דמו פי' במקרא הראשון פתיב לכל נפש אדם משמע אפילו כ"ש. מעתה הא דנ"ל מהא דכתיב במת בנפש האדם דרביעית דם הבא מן המת שמתמא לא שנצרכנו לרבות הטומאה דזה ידענו מדכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא אלא למעט פחות מרביעית אפילו הוא כולו.

והא דקאמר בגמ' האי מיבעי לי' לרביעית דם כו' שמתמא. אורחא דגמ' כהו הוא שהרי נדאי נ"ל מזה המקרא דרביעית מטמא.

אבל באמת לא נצרכנו אלא ללמד דדוקא רביעית והא נדאי לא קשיא לר"י אמאי איצטריו קרא דנעל כל נפשות מת לא יבא שהרי איצטריו לאזהרת פהגים. דכמה טומאות נתרבו ואין פהגים מוזהרין עלי' אבל לר"ע שפיר קאמר דרביעית שמתמא אע"ג שאינו כולו כבר למדנו מהאי קרא דכהגים.

והרי לא בא למעט שאינו מטמא פחות מרביעית אם הוא כולו. וא"כ ע"כ אתי קרא במת בנפש האדם לרבות העובר אפילו הוא בלועה דאע"ג שאינו מבואר בגמ' כ"ז.

מכ"מ אין בזה קושי וביחוד בענין טומאה וטהרה: נפתלי צבי יהודה ברלין סימן קד ב"ה פבוד ידיד ה' וידי"נ הרב הגאון חריף ובקי כש"ת מ' בצלאל הפהג שי' מו"צ בק' ווילנא הגיעני תמול ספרו דמר.

ראשית בפורים לה' ולפהג וקבלתיו באהבה אהבת התורה. אהבת עולם לנפש יקרה עבודת הקודש בפתח נושא לעבדה ולשמרה בכבוד חכמה ותבונה לעשותה ולחקרה (וכך אני מפרש גוסס התפלה ותן בלבנו לשמור ולעשות ולקיים לשמור היינו משנה השנוי מכבר וכדאיתא בקידושין (ל"ז) אשר תשמרון זו משנה.

ובת"כ אי' הכי הרבה פעמים ולעשות היינו חידושי תורה פלשון גמ' שבת (י') תורתו מתי נעשית והשאלות סי' נ"א הביא הגוסס מתי למדה ומתי לקדה הרי שהלימוד דנקרא תורתו דהיינו חידושי תורה תחלה בפ"ע ואח"כ לאחרים מיקרי עשיה וכבר החילותי בקדמת השלשי אות ח' לבאר הגמ' ברכות (י"ז) לעושים לשמה כו' בזה האופן.

ובגמ' יקרי תורה ביארתי הרבה בזה יהי שם ה' מבורך] המקום ית"ש יאמץ חילו דמר להוסיף לקח עיני המעינים והשוקדים לפקח. ויבוסם ונומתק לשומעיהם כמעשה רקח

ומברכותיו של פהו הגדול באהבה תבורך נפשי גם אני העמוס בטרדה ובצער ויגון מרוב פושל ועבודה.

ויצמידני ברחמי על פרי עמלה וסודה עשויים באמת וישר קבועים לפני עם ועדה: והנה מחביבותי דמר החילותי תומ"י לראות באיזה מקומות. ולהיות לעד הנני להעיר אינה דברים במש"כ לענגן אפר בגדים המנגעים שאסורין בהנאה ולמד מתוספתא עתיקתא בערלה (פ"ג).

וחקר עוד באפר בית מנגע מתחלה הנני להעיר דבירושלמי ערלה יש שינוי נוסחאות בדפוס זיטאמיר. ובל"ס פה הוא בדפוס ישן אי' מחלוקת אי תליא איסור בטומאה ומשמע דמסיק דאפילו למאן דס"ל עלו מטומאתן מכ"מ אסור בהנאה ומקרא ממארת וכן פי' בעל פ"מ.

וננס' זו היא הי' לפני המל"מ שהביא מעכ"ת שי' אבל בדפוס אמשטרדם שנדפס עם פי' מהר"א פולדא אי' בננס' אחר והיא שהביא מעכ"ת שי'. ונאמן עלינו הרמב"ן ז"ל שהביא הכי ג"כ בנמוקי תורה ס"פ תזריע.

ואין אחר נוסחת הרמב"ן פלום ולא כהמל"מ ופ"מ: עוד זאת בכל נוס' ירושלמי אי' א"ל שניא היא דכתיב נתיצה נתיצה. מש"ה פי' המל"מ ופ"מ נאחריהם בא מעכ"ת שי' והעתיק שניא היא דיליף נתיצה דבית בג"ש כו'.

אבל בנמוקי הרמב"ן ז"ל אי' הכי שניא היא דכתיב בי' נתיצה. ופירושו כמשמעו מאי מקשת מאפר הבית על הא דתניא כל הנשרפין אפרן מותר הרי בית המנגע אינו בשריפה אלא בנתיצה.

ובאמת לכאורה קשה להיפך דקארי לה מ"ק לה. וכי לא ידע ח"ו דבית המנגע אין מצותו בשריפה.

וצ"ל דמקשה הכי דכמו טעמא דנשרפין אפרן מותר משום דנעשית מצותן כמ"ש התוס' שלהי מס' תמורה. ה"נ בית המנגע דמצותו בנתיצה.

ושריפה בכלל נתיצה ואין נתיצה יותר מזו ומשני דהא ברור דבנתיצה בלי שריפה אסור בהנאה מדכתיב ממארת וא"כ ממילא אפילו שרף גם פן אסור שהרי זה אינו בכלל המצנה. מש"ה אפילו שרפן לסיד אסור בהנאה איך שהוא הפי' בירושלמי ברור שלא מג"ש יליף אלא מגופא דקרא.

מעתה נבא לדין בגדים המנגעים דכתיב בי' שריפה לכ"ע מותר בהנאה שהרי פה שנינו בפ"א כל הנשרפין אפרן מותר. וכ"כ הרמב"ם ה' טו"צ פי"ג הי"ב וכן אם קצצו ועשאן מוכין הרי הן טמאין ואסור בהנאתן מבואר הא אם שרפן ונעשין אפר טהור ומותר בהנאה.

איברא זה הדין שכ' הרמב"ם ז"ל לא נתבאר מקורו ואע"ג שהוא פשיט מפדלא כר"ע בפסול אחר מכ"מ הא אוספו וכשר. ואי אוספו ופסול ע"כ כר"ע ס"ל משום דיש לקמוד פסול קדום מפסול דהשתא שהרי אוספו ופסול.

מיהו רמי ב"ח לא ס"ל הכי אלא אוספו ופסול ודלא כר"ע. וממילא הוא נגד פשיטותי דלוי וקא דבאמת לא גליף פסול קדום מפסול דהשתא.

ובהא דנטמא מסתפק רמב"ח אי דנין השתא מדמיעקרא היינו משום דפסול דהשתא א"א בע"א. משא"כ פסול טומאה יש ללמוד זמ"ז וכיב"ז כ' התוס' בכ"מ לר"ש דסובר שחיטה שא"ר ל"ש שחיטה.

אע"ג דשחטי חוץ ג"כ א"ר היא מכ"מ א"א בע"א הוא. ובדרך חידוד י"ל עפי"ז פסק הרמב"ם ו"ל דניחז על בגד טמא א"ט כפיבוס.

ותמה הכ"מ הא לרבנן דר"א לא דנין כו' ע' בכ"מ ובלח"מ. וי"ל דהסוגיא סובר דדם קדשים מקבל טומאה א"כ י"ל דס"ל אוספו וכשר ואינו מחלק בין אפשר בע"א ללא אפשר בע"א.

וא"כ שפיר שייכא בפלוגתא דר"א ורבנן אבל לפי ההלכה דד"ק אינו מק"ט. וע"כ ס"ל לרב"ח אוספו ופסול ומכ"מ אין דנין פסול קדום מדהשתא משום דא"א וקא מביעי לי אלא בטומאה דאפשר א"כ י"ל דרבנן לא פליגי אדר"א אלא משום דאפשר למי פרה שלא יקבלו טומאה מהמנה.

ומה לי טומאת מת או נדה וכסברת ב"ה בכורות (ל"ה) דסתם טמא משמע אפילו פסולו יוצא מגופו. וה"נ לא ילפינן מש"ז טומאה קדומה מדהשתא אבל פאן דנין לכו"ע ואין טעון פבוס: נפתלי צבי יהודא ברלין: סימן קא לקדם רבינו הרב הגאון כו' כקש"ת מו"ה נפתלי צבי יהודא ברלין שליט"א ילמדנו רבינו אי עשה דוחה עשה בשב ואל תעשה.

לכאורה נראה להוכיח מסוגיא דב"מ (ל"ב א) ת"ר מנין שאם אמר לו כו' ואמאי הא אין עשה כו' ויש להבין קושניית הגמ' אי על טומאה אי על אבידה אי על שניהם פאחד. ורש"י ו"ל הבין דקושניית הגמ' קאי על אבידה דמציינן אבידה עשה ול"ת.

והתוס' (ל' א) ד"ה הא אין פריף על הך דהקא הא הוי לאו ועשה שאינו שו"ב. נראה מזה דמפרשי דקושניית הגמ' קאי על טומאה.

ולכאורה קשה מי הכריחם לזה ולא כפירש"י ו"ל. ויש לתרץ דהתוס' לשיטתם מוכרחין לפרש פן בהקדם קושני' (מדף כ"ו א) אמר רבא ראה סלע כו' אינו עובר אלא משום השב תשיבם וא"כ קשה דילמא מיירי הכרייתא באופן זה דנטלה ע"מ להחזירה ואמר לו אביו שלא להחזיר ואינה אלא עשה ותדחה מפני עשה דכיבוד בשב וא"ת.

ונראה דזה תליא בפלוגתא דבעה"מ ו"ל ורמב"ן ו"ל דלסברת בעה"מ דאיכא ג"כ לאו דלא תוכל ולא בא רבא רק לאפקועי מלאו דלא תגזול א"ש. אף התוס' (כ"ו ב) ד"ה אינו עובר הקשה מהא דקדושין דחשיב שם השבת אבידה לעשה שאין הזמן גרמא הא בלאו הכי איכא לאו ותירצו היינו בענין שפכאן נראה מזה דלא ס"ל כבעה"מ וא"כ הדרא קושניא הנ"ל ולשיטתם מוכרחין לפרש דקושניית הגמ' קאי על טומאה וא"כ מקשים שפיר הא הוי לאו ועשה שאינו שוב"כ.

אָבֵל רִשׁ"י ז"ל יִפְרֹשׁ כַּבְעָה"מ ז"ל וְא"כ יִקְשֶׁה לִפְרֹשׁ"י ז"ל וּלְבַעַה"מ ז"ל קְוֹשֵׁית הַתּוֹסֵס' דְּקִידוּשֵׁינוּ. וְהַנְרָאָה בְּזֶה דְּהִנֵּה הַתּוֹסֵס' בְּקִידוּשֵׁינוּ (ל"ד א) ד"ה מַעֲקָה תִּירָץ הַר"י עַל קְוֹשֵׁיאַ זו דנ"מ הֵיכָא דְּאִיפָא עֲשֶׂה שְׁפַנְגָּד.

אִךְ הַתּוֹסֵס' דְּחוּ תִירָץ זֶה דַּא"כ יִדְלָקוּ נְשִׁים שְׁמֵן שְׁרִיפָה בִּיו"ט. וְהִנֵּה דְחִית הַתּוֹסֵס' אִינוּ אֱלָא לַר"א אָבֵל לְרַבָּא דְסַבְר טַעְמָא בְּשַׁבָּת (כ"ד ב) מְקַרָּא דְּהוּא לְבָדוּ א"ש.

וְא"כ א"ש דְּרִשׁ"י וּבַעַה"מ ז"ל מְפָרְשִׁים דְּקְוֹשֵׁית הַגַּמ' קָאֵי עַל אַבְיָדָה. וּמִדָּף כ"ו לֹא קָשָׁה דְּהָא אִיפָא לָאוּ וְקְוֹשֵׁית הַתּוֹסֵס' מְקִידוּשֵׁינוּ יִתְרָצוּ כַּהַר"י וְדְחִיָתָם אִינְהוּ דְּרַבָּא לְשִׁיטָתוֹ א"ש.

אִךְ זֶה אִינוּ אֱלָא לְבַעַה"מ ז"ל אָבֵל רִשׁ"י ז"ל מְפָרְשׁ (כ"ו ב) דְּלָאוּ אִינְהוּ אֱלָא כו' וְא"כ סוֹבֵר דְּאִינְהוּ אֱלָא עֲשֶׂה וְא"כ הִדְרָא קוֹשֵׁיאַ הַנְּ"ל לְדוֹכְתֵי אִם לֹא דְנִימָא דַס"ל לְרִשׁ"י דְעֲשֶׂה לֹא דְחִי עֲשֶׂה בְּשַׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה.

וְיִטִּיב כְּבוֹד גְּאוֹנָם לְהַשִּׁיב וְכו': יְקוּתִיאֵל בַּר' יְהוֹשֻׁעַ שְׁטִינָן סְפִיר הַחוּנְהָ פ"ק רַאִינְרַאד. יוֹם ב' ר"ח תַּמוּז תַּרְלִז לַפ"ק: סִימָן קַב תְּשׁוּבָה עַל הַנְּ"ל.

מַה שְׁפִירְשׁוּ הַתּוֹסֵס' סוּגְיָא דַב"מ (ל"ב) דְּלֹא כַפְרִשׁ"י. פְּשׁוּט מְשׁוּם דְּאֵי עַל הַש"א הֵי אִפְשָׁר שְׁפַכְּר נָטַל אֶת הָאֲבִיָדָה וְאִין בְּהָ אֱלָא עֲשֶׂה.

וְס"ד שְׁלֹא יַעֲבֹר עַל מ"ע דַכ"א בְּקוּם וְעֲשֶׂה וְלֹא יַחֲזִיר וְכַדְבְּרֵי מַע"כ. אָבֵל הָא שְׁפִירִשׁ"י לְעַנְנֵי הַשְּׁבַת אַבְיָדָה אִין דְּבְרֵי מַע"כ נ"י מוֹבֵן לִי בַמַּש"כ דְּאִין עֲשֶׂה דוֹחָה עֲשֶׂה בַשׁוֹא"ת מַאי אָנְלָמָא דְּהָאֵי עֲשֶׂה מְהָאֵי עֲשֶׂה אֱלָא שַׁב וְא"ת.

אֱלָא רִשׁ"י מְפָרְשׁ א"ל אָבִיו אֵל תַּחֲזִיר. שְׁלֹא יִטוֹל הָאֲבִיָדָה כָּלֵל וְכַמְבֹּנָאָר בַּפְרִשׁ"י בַּמְשָׁנָה בַד"ה שַׁא"ל אֵל תַּחֲזִיר וְהוּא בְּמִקוּם שְׁמוֹתָר לִילָף שָׁם.

וְהָא שְׁלֹא פִי בְּאַמַּת ק' הַגַּמ' קָאֵי עַל טוֹמְאָה לַחוּד. מְשׁוּם דְּאֵי מְשׁוּם טוֹמְאָה לַחוּד הֵי לְהַגַּמ' לִינְשֵׁב כְּמוֹ לְעִיל (ל') דְּדַרְשָׁה דְּקָרָא קָאֵי רַק עַל הַסִּיפָא מַש"ה מְפָרְשׁ דַּה"ק גַּם בְּסִיפָא וְכ"ת הָא גּוֹפָא קָשָׁה נּוֹקְמֵי הַסִּיפָא שְׁפַכְּר נָטַל הָאֲבִיָדָה וְא"ל אָבִיו אֵל תַּחֲזִיר שְׁאִין בְּזֶה אֱלָא עֲשֶׂה וְס"ד דַּשׁוֹא"ת עֲדִיף וְלֹא יַחֲזִיר.

גַּם זֶה נִיחָא דַאֵם כְּפָר נָטַל עוֹבֵר עַל מ"ע דְּהַשְּׁב תְּשִׁיבָם בְּכָל רַגַע כַּפְרִשׁ"י (כ"ו ב) בַּסַּד"ה עוֹבֵר כו'. אָבֵל הַשְּׁב תְּשִׁיבָם אִיפָא מְשָׁנָטַל עַד שְׁיִשְׁיבְנָה וּפְשִׁיטָא שְׁיִשׁ לְעַבְרָר מ"ע דַכ"א בְּקוּם וְעֲשֶׂה מְשׁוּם מ"ע דְּעוֹבֵר בְּכָל רַגַע.

וְקָרוֹב לוֹמַר דְּרִשׁ"י לְטַעְמֵי בְּפִסְחִים (ו') דַּפִּי דַאֵם לֹא בִיטַל הַחֲמִץ וְעוֹבֵר בַּב"י שׁוֹרֶף בִּיו"ט וְדוֹחָה ל"ת וְעֲשֶׂה דִיו"ט מְשׁוּם דַּב"י עוֹבֵר בְּכָל רַגַע וְיִזְדַּעְתִּי דְּאִפְשָׁר לוֹמַר טַעַם אַחַר בְּזֶה וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים אָבֵל קָרוֹב לוֹמַר כַּמַּש"כ מַש"ה הַכְּרַח לְפָרֶשׁ דְּמִיָּרִי בְּלֹא נָטַל לִידוֹ: מַה שְׁרַצָּה לִינְשֵׁב פִּי הַתּוֹסֵס' בְּקִידוּשֵׁינוּ (ל"ד) מְמַה שְׁהַקְשָׁה הַר"י מְשַׁרְיַפַּת קְדָשִׁים לְנָשִׁים.

דְּרַבָּא בְּאַמַּת קְאָמַר טַעַם עַל ש"ק מְשׁוּם הוּא לְבָדוּ אִינוּ יָשׁוּב. דְּכְמוֹ כֵן יִקְשֶׁה בְּכַסּוּי הַדָּם דְּפְשׁוּט בְּבִיצָה (ח) גַּם לְרַבָּא דְּאָסוּר מְשׁוּם דְּאִין עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֶׂה וְכִי נָשִׁים מוֹתָרִין וְהָא דְּרַבָּא קְאָמַר דְּרִשָׁה דְּהוּא בְּאַמַּת אִינוּ מְשׁוּם ש"ק.

אָלָא מְשׁוּם מִיְלָה שׁבִּי דְאֵתְיָא מִקְוֵי וּמִשׁׁה פִּרְשׁׁי וּמִמִּילָא שׁׁק דְאֵפְשֵׁר לְמַחֵר כּוֹ
ר״ל מִשׁא״כ כּה״ד רַק מְשׁוּם ל״ת וְעֵשָׂה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין. סִימָן קג ב״ה ב״ה ח״י
טַבַּת תְּרַל״ח וּוּאֵלֵאזִין.

כְּבוֹד יְדִיד ה' וְעִמּוֹ הֶרֶב הִג' חֲרִיף וּבְקִי כִשׁׁת מו״ה יוֹסֵף שְׁרָגָא פִּינְיָבֵל מְאַלִּין נ״י אֶבֶן
פְּנֵה בִקְרִי נְאֻמָּה ק' בְּרִיסק יע״א: מְכַתְּבוֹ בְּהִדְרַת קוֹנְדֵשׁ מְלַחֲמָתָה שְׁל תוֹרָה הִגִּיעֵנִי א״נ.
וְגַם נִפְתִּי לְשׁוּב לְעֵינֵי בְּשִׁמְעָתָא קָשָׁה עֵתִיקָתָא דָּא.

וְהִנֵּה זֶה דְּבַר מַעֲכ״ת נ״י הֶרֶמְב״ם פֶּסֶק כר״ע כְּדָבָר מְרֵן הַכ״מ הִינּוּ שְׁעוֹנָר בְּמַעֲי אִשָּׁה
טָמֵא. וּמִכ״מ מְתִינְשֵׁב שְׁפִיר הֶלְכָה דְשִׁנֵּי וְלָדוֹת מְשׁוּם דְמוֹדָה ר״ע דְמַגְע בֵּית הַסְּתָרִים
טְהוֹר כִּפִּירשׁׁי חֲוָלִין (ע״ב) דִּמְשׁׁה נִיחָא לר״ע הָא דְהֵאֲשָׁה טְהוֹרָה.

וּאֵע״ג דְשִׁנֵּי וְלָדוֹת הִנֵּה פְּשִׁנֵי טַבְּעוֹת. מִכ״מ מִיְקָרִי מַגְע בֵּית הַסְּתָרִים כִּמְשׁׁכ מְהִרְשׁׁא
בְּנִדָּה (מ״ב) בְּבִיאָר פִּרְשׁׁי דִּמְשׁׁה לֹא נְטַמְאָה הַחֲזִיָּה מְשׁוּם דְמַגְע בֵּית הַסְּתָרִים הוּא.

וְדִיִּיק מַעֲכ״ת נ״י עוֹד לְשׁוֹן הֶרֶמְב״ם מְשׁוּם דְמַגְע בַּה״ס הוּא וְלֹא זָכַר טַעַם דְטוֹמְאָה
בְּלוּעָה הוּא הַפְּכִתִי הִנֵּה וְהִנֵּה לְהַבִּין וְלִירַד ע״ד כִּתְר״ה נ״י וְלֹא יִכְוֹלְתִי דָּאם פֶּן הוּא נִפְל
דַּעַת ר״ע בְּבִירָא. וּבִיאָזָה אֲנִפֵּן ס״ל לר״ע דְעוֹנָר מְטַמֵּא בְּמַעֲי אִמּוֹ מְדַרְשָׁה דְהַנּוֹגֵעַ בְּמַת.

יְבֵא נָא דְבַר מַעֲכ״ת נ״י לְפִרְשׁ דְּבִרְיוֹ אֱלֹהִים וְאַקְבָּלֵם בְּנַחַת. אֶבֶן עַד פַּה וְכֹה בְּרוּר דִּמְשׁׁכ
מְהִרְשׁׁא אִינוּ אֱלֹא לר' יִשְׁמַעֵאל אֶבֶל לר״ע הַחֲזִיָּה טַמְאָה מַה״ת וְה״ה שְׁנֵי וְלָדוֹת
וּמְשַׁנְתִּינוּ כר״י וְהָא שְׁדִיִּיק הֶרֶמְב״ם וְכ' מְשׁוּם דְמַגְע בַּה״ס הוּא הוּא פְּלַפִּי פִי הַר״ש
וְהָרֵא״ש בְּאֵהֲלוֹת פ״ז דְמַחְלוֹקֵת ר״ע ור״י דוֹקָא בְּנִפְתַּח הַקְּבֵר וּמִכ״מ מִיְקָרִי טוֹמְאָה
בְּלוּעָה.

וּא״כ פְּלִיגִי גַם בְּטוֹמְאָת אֲוֵהֶל דִּלְר״ע הַעוֹנָר מְטַמֵּא בְּאֲוֵהֶל מְשׁוּם דְסוּף טוֹמְאָה לְצֵאת.
וְלר״י אִינוּ מְטַמֵּא בְּאֲוֵהֶל עַד שְׁיָהָא נִפְתַּח הַקְּבֵר וְהַעֲגִיל רֵאשׁ כְּפִיקָה וּמְפָרְשֵׁי מְשַׁנָּה ה'
דְשִׁנִּי סִימָן צט ב״ה ה' לְסִדֵּר וְתַחֲזִי נִפְשֵׁי תר״ז לִפ״ק.

כְּבוֹד יְדִיד נ הֶרֶב וְכו' כ״ש מ' חֲזִיִּים יְהוּדָא אֲזִיגְעֵשׁ נ״י. בְּדָבָר אֲשֶׁר הִקְשָׁה לְשִׁאוּל וְלִרְמוֹת
דְּבִרֵי הֶרֶמְב״ם אֲהַדְדִּי הִינּוּ מִשׁׁכ בִּפ״ח מַה' פְּלִי הַמְקַדֵּשׁ ה״ד בְּגִדֵי פְהוֹנָה כו' הִיו
מְטוֹשְׁטִשִׁין אוּ מְקוֹרְעִין כו' וְעַבְד עֲבוֹדְתוֹ פְּסוּלָה.

וְכֹה' בִּיאַת הַמְקַדֵּשׁ פ״א הִי״ד פְּתַב דִּין קְרוּעֵי בְּגָדִים כו' אַעפ״י שְׁעֲבוֹדְתוֹ כְּשֶׁרָה וְלֹא
חִלְלָה וְשִׁנָּה מְשַׁנְתוֹ שְׁלֵהִי ה' בִּיאַת הַמְקַדֵּשׁ שִׁכ' חוּץ מְפָרוּעֵי רֵאשׁ וּקְרוּעֵי בְּגָדִים כו'
שְׂאָם עַבְד עֲבוֹדְתוֹ כְּשֶׁרָה.

וּבְרֵאשׁ עֵינֵי עָלָה בְּדַעַתִּי לְדַחֹק וְלוֹמַר דְּפְסוּלָה לְכַתְּחִלָּה כְּמִסְקָנָא דְסוּגְיָא דְפְסָחִים (ע״ז
ב) ע״ש וְע' בִּיאוּרֵי הַגְּר״א ה' לְוֵלֵב סִי תִרְמ״ו סִק״ז [וְכֵן פֶּסֶק רַבִּינוּ בַּה' פַּה״מ פִּי״א
ה״כ קִמְצָא אֵת הַמְנַחָה וְאַח״כ נְטַמֵּא שִׁירִי' בְּוֹלָן אוּ נְשָׁרְפוּ כו' ה״ז לֹא יִקְטִיר וְאַם הַקְטִיר
הַוֶּרְצָה.

וְלֹא בָּאֵתִי לְפִרְשׁ אֱלֹא לְהוֹדִיעַ צְעָרִי שְׁלֵא הַבְּנֵתִי זֶה הַפְּסֵק דְאָבוּד וְשְׁרוּף וְדֵאִי פְּסוּל
אֲפִילוּ בְּדִיעַבְד כְּדְמוּכַח בְּסוּגְיָא הַנְּ״ל. וְהָא דְתַנְיָא בְּתוֹסְפָתָא מְנַחֹת (פ״ד) נְטַמְאוּ שִׁירִים

או שְׁנַפְסָלוּ או שְׁיָצְאוּ חוּץ לְקַלְעִים כּו' ר"י"א לא יקטיר ואם הקטיר בין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד מוֹדָה ר"י שְׁהוֹרְצָה.

דוֹקָא הֵנִי תִלְתָּא וְנִפְסֵל הֵיִינוּ בְּפִסּוּל הַיְסוּח הַדַּעַת או פְּסוּל טְבוּל יוֹם כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּפִסְחִים (ל"ד ב) וְכֵן יוֹצֵא נִיחָא כּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם. אֲבָל אָבוּד וְשֵׁרוּף מֵה"ת דְּלִירְצוּ וְה' יֵאִיר עֵינַי] וּכש"כ פֶּאן בְּבִרְיִיתָא דְּזַבְּחִים דְּכָלֵּל כְּמָה דְּבָרִים הֵיוּ מְרֻשְׁלִין כּו' וְדַאי יֵשׁ לְדַחֵק וּלְפָרֵשׁ דְּפִסּוּלָה דְּנִקְיֵט מִשׁוּם הֵנִי מִיְלִי.

אֲבָל דוֹחַק גְּדוּל הוּא וְגַם הַסְּבָרָא נוֹתֵן דְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה שְׁנִקְרְעוּ ה"ה כְּכִלֵי הַקּוֹדֵשׁ שְׁנִקְבּוּ וְנִפְסָלוּ דְּאִין מְקַדְּשִׁין כְּדִתְנֵן בְּפ' הַמְּזַבֵּחַ מְקַדְּשׁ. וְאַחַר הָעֵינִין יוֹתֵר רְאִיתִי שְׁיֹתֵר תְּמוּהָ עֵיקַר הַדִּין שְׁבָה' בִּיאַת הַמְּקַדְּשׁ בְּמִקּוּמוֹ דְּמִשְׁמַע שְׁמִפְרֵשׁ בְּגִדֵיכֶם אֵל תִּפְרְמוּ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה.

וּא"כ הָא דְּכִתִּיב בְּפ' אָמור בְּכַה"ג אֵת רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרַע וּבִגְדָיו לֹא יִפְרוּם. ג"כ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה דְּפִשׁוּט דְּבַעֲיֵנוּ א' מִיְיָרֵי שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה כּמ"ש "כ הֶרְמֵב"ן ו"ל בְּנִימוּקֵי הַתּוֹרָה דְּעֵשָׂאן לְשַׁעָה כְּכַה"ג ע"ש וע"א בְּמַכִּילֵתָא דְּמִלְוֵאִים בַּת"כ פ' שְׁמִינֵי דְּלַמְדִּין זֶה מְזֶה וְהֵאִיף אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן וְהִתְנֵן בְּמַס' הוֹרְיוֹת פ"ג כַּה"ג פּוֹרֵם מְלַמְטָה.

וּבְבִגְדֵי כְּהוֹנָה לֹא יִקְרַע כְּתוּב וְאִיף יְדַחַה רְשׁוּת דְּקָרִיעָה שְׁאִינוּ אֵלָּא רְשׁוּת מֵה"ת וּמ"ע דְּרַבְּנָן ל"ת דְּאוֹרֵיִיתָא. ל"מ לְפִרְש"י בְּסוּטָה (ז') דְּפָרִימָה גְּדוּלָה מְקָרִיעָה שְׁנִקְרְעָה לְקָרְעִים הֶרְבֵּה וְדַאי קִשָּׁה.

אֶפְיָלוּ לְפִרְש"י בְּמַכּוֹת (כ"ב) דְּפָרִימָה הֵיִינוּ קָרִיעָה שֶׁל תְּפִירָה וְכֵן פִּי הָעֵרוּף. מַכ"מ קִשָּׁה הָא בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה לֹא הִי תוֹפֵר מְלַמְטָה כָּלֵל כְּדִתְנֵיָא בְּיוֹמָא (ע"ב) ע"ש.

וְתוּ לר' מֵאִיר בְּרֵאשׁ פ' כַּה"ג דְּסִנְהֶדְרִין דְּסוּבֵר דְּכַה"ג רְשָׁאֵי לְצֵאת מִבֵּיה"מ אַחַר מֵתוּ. וְכִי רְשָׁאֵי ג"כ לְקָרוּעַ אֵת בְּגִדֵי הַדְּיוֹט שְׁלוֹ כְּכֵל אָדָם ר"ל בְּגִדֵי חוּל שְׁלוֹ.

וְלִכְאוּרָה הִתִּי רוּצָה לֹאמַר בְּדִרְךָ הַמְּצָאָה דר"מ ור"י לְטַעֲמֵיהוּ אֲזִלֵי דר"מ מְפָרֵשׁ בְּבִגְדֵי הַדְּיוֹט וְלִכֵּן סוּבֵר דְּכַה"ג פּוֹרֵם מְלַמְטָה כְּדִתְנֵיָא בַּתו"כ פ' אֲמֹר ור' יְהוּדָא דְּסוּבֵר אִינוּ יוֹצֵא מִן הַמְּקַדְּשׁ מִשָּׁם.

וּא"כ לֹבֵשׁ בְּגִדֵי כְּהוֹנָה לְטַעֲמֵי דְּאִינוּ פּוֹרַע וּפּוֹרֵם כָּל עֵיקַר כְּדִתְנֵיָא שָׁם וּבַהוֹרְיוֹת שָׁם דְּמִפְרֵשׁ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה. אֲבָל אִין זֶה אֲמַת דְּהָרֵי הֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק דַּא"י מִן הַמְּקַדְּשׁ כָּלֵל וּמַכ"מ פֶּסֶק דְּפּוֹרֵם מְלַמְטָה וּמְלַבֵּד זֶה וְדַאי גַם לר"י מִיְיָרֵי בְּבִגְדֵי הַדְּיוֹט.

דְּמִי לֹא בְּעֵי מֵינָם או מֵינֵעַל לְבֵית הַכֶּסֶף וְלֹבֵשׁ בְּגִדֵי חוּל וְהֵיִינוּ שְׁכַתֵּב הֶרְמֵב"ם ו"ל בְּפ"ה מֵה' כְּלֵי הַמְּקַדְּשׁ ה"ה מֵת לוֹ מֵת אִינוּ יוֹצֵא אַחֲרָיו וַא"י מְפַתַּח בֵּיתוֹ או מִן הַמְּקַדְּשׁ כּו' וְדַאי מוֹדָה ר"י דְּרְשָׁאֵי לְשַׁבֵּת בְּבֵיתוֹ.

וּמַכ"מ לֹא יִפְרוּם בְּגִדָיו וְהֵיִינוּ בְּגִדֵי חוּל וַא"כ דְּבָרֵי רַבִּינוּ ו"ל תְּמוּהָ דְּהָא לֹא כְּתוּב פְּסוּל קָרוּעַ בְּגִדֵי כְּהוֹנָה בַּתּוֹרָה כָּלֵל. וְדָבָר זֶה פִּינְשָׁתִי לְפָנַי גִּיסֵי הָרַב הַגְּדוֹל שִׁי וְהַתְּפִלָּא גַם הוּא עַל כָּל זֶה.

וְאַח"כּ הָאִיר ה' אֵת עֵינַי שְׁנִינוּ יַחַד לְחַדְּשׁ דְּבָר שְׁלֵא הִתְעוֹרְרוּ נו"כ רַבִּינוּ ו"ל. וְהֵיִינוּ דְּהֶרְמֵב"ם ו"ל לֹא מִיְיָרֵי בְּדִין קָרוּעֵי בְּגָדִים בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה כָּלֵל.

ובהנהגה ונדאי פליתנהו דמי ומחללי עבודה אלא מיירי בבגדי חול. וכ"ת א"כ בל"ז הוי יתור בגדים הא ליתא דפסול יתר בגדים אינו אלא פדתניא בזבחים (י"ח) לבש שני מקנסיים או שני אבנטים.

וכן הוא לשון הרמב"ם ז"ל פי"א מה' פלי המקדש ה"ה. והא דתניא שם או יתר אחת לא כפרש"י ז"ל הוסיף עליהם שום בגד בעולם אלא היינו שכ' הרמב"ם שם או פהן הדיוט שילבש בגדי כה"ג.

וכן הא דתניא שם או שהיתה לו רטי' על מפת בשרו תחת בגדו היינו משום חציצה אבל יתר בגד חול פשר לעבודה. וכן נדאי מוכח פשטא דסוגיא דזבחים (י"ט) לעגנו תפילין דמסיק הש"ס דתפילין של ראש יכול פהן להניח ורש"י ז"ל פתב דלאו בגד הוא.

וקשה דבשבת (ס"א א) איתא דדרף מלבוש עבידא ותו דתכשיט מיהא הוי ע' מש"כ רש"י שם (ס"ב א) ד"ה ואחד האשה. ובבגדי כה"ג נכלל הציץ שאינו אלא תכשיט כדאי בספוקה (ה' א) וע' פרש"י ד"ה תכשיט מלבוש אדם.

אלא נדאי דכל מה שאינו מבגדי פהונה אין בהם משום יתור בגדים. ועפי"ז ניקא מה שנתקשו רש"י ותוס' שלהי פ' מקום שנהגו באיסור שפרף ידיו בשיראי ע"ש ולא פתבו משום יתור בגדים איברא הא קשה טובא לכאורה לפרש הסוגיא דזבחים (י"ט) ועירובין (ק"ג) ע"ש.

אבל קרוב לומר דרבא אר"ח דאמר שלא במקום בגדים שלש ע"ש חוצצת הוא כפשוטו ולא משום יתור בגדים כפרש"י ז"ל. וכ"כ הרמב"ם ז"ל שם ולא כפירוש הכ"מ ז"ל אלא משום חציצה.

ולחכי דייק רבינו וכתב פרף על בשרו בגד כו' משמע על בגדיו לית לן בה והיינו משום חציצה. ולא עוד אלא אפ"ר יהודא בר"ח ור"י דנקטי לשון יתור בגדים.

ה"פ משום דהוא בגד בפ"ע חשוב חציצה על בשרו אפילו שלא במקום בגדים. ומחלוקת הראב"ד ורמב"ם לא תליא בפירש"י ז"ל פדעת הכ"מ.

אלא דדעת הראב"ד ז"ל דלרבא אר"ח שלא במקום בגדים בעינן שלש ע"ש. ל"ש במקום עבודה או שלא במקום עבודה ורק ר' יוחנן דלית לי' חציצה כלל מקשי הש"ס דבמקום עבודה מיהא תהוי חציצה פוסל.

אבל לרבא נדאי פוסל בשלש ע"ש. והרמב"ם ז"ל סובר דרבא לא פליג במ"ע דחוצץ בכ"ש.

ואח"כ ראיתי שנשאל ע"ז הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' צ"א. ויישב לחלק בין קריעה למעלה פעל מת ובקראע א' שהוא חייב מיתה ועבודתו פשרה.

בין מקורעים הרבה ולמטה שדומה כמח"ב ואינו במיתה. ואינו נראה כלל דמה לי קראע א' או הרבה ה"ה דומה לכלי קודש שניקב.

וגם עיקר קושייטי במקומה עומדת: והא שהקשה הכ"מ בפ"א מה' ביאת המקדש דלמ"ל הילכתא למיתה תיפוק לן דכתיב את ראשיכם אל תפצעו ובגדיכם ל"ת ול"ת. ותיגרין בלוחם פידוע דדרשה דש"ס לענין מצות קריעה אינו אלא אסמכתא.

ולי נראה דמעיקרא לק"מ דהתם חידוש הוא דהא בני אהרן לאו כה"ג הוי. ומדע דהא אסירא בעבודה הוי באותו יום פידוע שנהג בהם אנינות.

והיוב מיתה על קרועי בגדים ופרועי ראש אינו אלא בשעת עבודה. כמ"ש הרמב"ן ז"ל וכן מסיק הר"ש ז"ל בפ"א דכלים.

ואף להרמב"ם ז"ל אינו במיתה אלא הפסוק כפשוטו ולא מיירי בעבודה אלא על קריעה ממש. וזה אינו לדורות רק הלכה הי' על עבודה בפריעת ראש.

ונה פשוט: סימן ק הקשה הרב ר' ישע' זכרני' פהנא ז"ל בהא שכ' הרמב"ם ז"ל בה' מעה"ק פ"ח גימז על בגד טמא א"צ פיבוס והטעם משום שהדם נטמא והרי דעת הרמב"ם ז"ל בה' פה"מ פ"א הל"ו שדם הקדשים אינו מקבל טומאה.

ובאמת לק"מ דהרמב"ם פוסק דאוספו ופסול וא"כ לא נתמעט מעל הארץ תשפכנו פמים שרי נשפף פמים. ובזה ניקח הא דאיצטריך זה הדרש ולא סגי בהילכתא דמשקי ב"מ דכו.

והרמב"ם פסק בה' ט"א פ"ו פ"ב. פפא דהילכתא גמירי לה וכסתמא דגמרא פסחים (כ' א) שהביא הא דרחב"א אר"י והא דריב"ח ולא פתוס' שם דסובר הש"ס דתלושין לא מפשרי.

אלא משום הא דר"פ וא"כ קשה מאי איצטריך להא דרחב"א. וכיב"ז הקשה הש"ס במ"ק (ד' א) וכינון דהילכתא למשרי ילדה ממילא זקינה אסירי.

אלא ללמדנו דוקא בשעה שאינו נשפף פמים אלא ע"ג המזבח או ליסוד אבל דם שנפסל מקבל טומאה. ועפ"י זה ניקח מה שהקשה הכ"מ על פסק הרמב"ם בגימז מבגד לבגד דא"ט פבוס נגד פשטותא דהש"ס.

וישוב הכ"מ בת"א א' דחוק והת' הב' אינו מוכן לענ"ד. אבל בעי' דרמב"ח מוכיח דאוספו ופסול ובזה ניקח הא דממ"נ אי אוספו וכשר שאינו מוכן לכאורה מאי ממ"נ.

והכי מיבעי לי' ל"מ אי אוספו וכשר דטעון פיבוס אפי' אוספו ופסול אנא כר"ע ס"ל. אבל ה"ק אי אוספו וכשר א"כ י"לא"כ דבר פשוט לרבינו שאף בבגדי חול ע"ג ב"ק הוי תור בגדים ואף פי מחייבין למשפוני נפשין להעמיד דברי רבינו יותר נכון לענ"ד לחלק בין קריעה לפריקה וכפי שפי' הערוף.

ויקרועים פסולין ועבודתו פסולה אבל נפרמו הבגדים אינן פסולין. ולפיכך עבודתו כשרה אבל הפהג הוי פרום בגדים ופסול לכתחילה.

ולענין קריעה הקורע מתוך האלו יצא ובבג"כ הוי נמי מעשה מחט פדתניא בית יד שלה נארג בפ"ע. ועל שהניח הכ"מ בצ"ע דברי רבינו שפוסק בפשיטות מב"מ לא הוי צף בפ"ט מה' רוצח ושמ"נ נראה לי שהוא מוכרע ממקומו דאפשטא בעין.

דְּהוּי פְּלוּגְמָא דת"ק ור' שְׁמַעוֹן דְּאִי אַף לַת"ק הוּי צָף לָמָּה נִקְט עוֹמֵר שְׁהַחֲזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לְעִיר. אַף בל"ז לֹא הוּי שְׁכַחָה מִשׁוּם צָף א"ו לְדִידֵי לֹא הוּי צָף.

וּלר"ש אֵין הֵכִי נְמִי דְאַפִּי לֹא הַחֲזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לְעִיר לֹא הוּי שְׁכַחָה מִשׁוּם צָף אֵלֶּה הַדְּבָרִים מְצִאתִי לְהַעִיר עַל דְּבָרֵי כַת"ר וְאִם שְׁגִיתִי יִסְלַח נָא לְצַעִיר עֲבָדוֹ יְדִידוֹ מִתְּפַבֵּד בְּקִרְבָּתוֹ: חַיִּים יְהוּדָא אֵיגְעֵשׁ.

סִימָן צוֹ תְּשׁוּבָה לַהַגְנָ"ל. רֵאשִׁית אֵינִישֵׁר חִילָלִי מַה שְׁהַעִיר עֵינֵי בְּדַבְרֵי הַלַּח"מ.

וְנִפְּה תִי וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי רִש"י שֵׁם (ע"ח ב) ד"ה אֵלֶּא כּו' ור"י אֵפִילוּ נְשָׁרְפוּ אוֹ אֶבְדּוּ שִׁירֵי קְאָמֵר דָּאִם הַקְטִיר קְנֻמְצָה כְּשֶׁרָה. אֵלֶּמָּא דר"י לֹא קְאָמֵר דְּבַדִּיעֵבַד כְּשֶׁרָה אֵלֶּא בְּמִנְחוֹת וּפְסָק רַבִּינוּ כּר' יוֹסִי.

אוּלָּם מַה שְׁדַמָּה מַע"כ לְרַבִּינוּ כְּמִכְרִיעַ מַעֲצָמוֹ לְחַלֵּק בֵּין הַפְּתוּב בְּפִירוּשׁ לְהַלְמֵד מְמַנּוּ וַע"כ הֵבִיא דּוּגְמָא לְדַבְרֵי מְהָא דְמִשָּׂא בְּחַלֵּל חֶרֶב. לֹאֹ מְטִיבוֹתִי דְמַר הוּא וְרַבִּינוּ ז"ל לֹא הַמְצִיא מַעֲצָמוֹ חֲדָשׁוֹת פְּאֵלָה.

וּבְאַמַּת אֵין לְחַלֵּק בֵּין הַפְּתוּב לְהַלְמֵד מְמַנּוּ ע' תּוּס' קִידוּשֵׁין (כ"ד ב ד"ה הוֹאִיל) ור' יוֹסִי סָבַר דְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים הוּי שְׁנֵי פְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְאֵין מְלַמְּדִים לְמִנְחוֹת רַק לְכַתְּחִילָה וּמִדְּרַבָּנּוּ.

אוֹ כְּמִסְתַּפֵּק יֵשׁ יֵשׁ לְלַמּוֹד מִנְחוֹת וְהָא דְטוּמְאַה ג"כ עֵינְקֵרוֹ לְמַדְנּוּ מְמַשְׁנֵיּוֹת בְּמַס' אֵהֲלוֹת. וְטַעְמוֹ בְּרוּךְ עַפ"י מַש"כ בַּפ"א ה"ב דְּהָא דנ"ל טוּמְאַת מִשָּׂא בַק"ו מְנַבְּיָלָה.

מַכ"מ לֹא שְׁתַּק מְמַנָּה הַפְּסוּק אֵלֶּא מִשׁוּם דְּנִקְלָל מִשָּׂא בְּאוּהֵל ע"ש. וּמִמִּילָא בְּחֶרֶב דְּאֵין בָּהּ טוּמְאַת אֵוְהֵל אֵין בָּהּ טוּמְאַת מִשָּׂא ג"כ וְיֹוֹתֵר מִזֶּה בִּיאָרְתִי בַס"ד עַל הַסְּפָרִי פ' חֲקַת וְאִכ"מ: וּבְמֵאֵי דְאַתִּי עֲלָה עֲדִיין לֹא נִרְאָה פְּלָל שְׁפִינוּ רַבִּינוּ לְחַלֵּק בֵּין קְרִיעָה וּפְרִימָה שְׁהַרִי פְּתַב בַּכ"מ קְרוּעַ בְּגָדִים וְלֹא נִזְהַר בְּלִשְׁוֹנוֹ.

וְגַם עֲדִיין לֹא הִתְחִיל לִיַּיִשֵׁב תְּמִיחֵתִי עַל עֵינְקֵר הַדִּין שֶׁל קְרוּעֵי בְּגָדֵי קוֹדֵשׁ. דְּלֹא נִרְמַז בְּפְסוּק דְּכָל הַמְקַרְאוֹת בְּבְגָדֵי חוּל מִיַּיְרִי וּבְגָדֵי פְּהוּנָה אֲסוּר לְקַרְוַע אַף לְכַהֵן הַדִּיּוֹט.

וְרַבִּינוּ ז"ל כ' בַּפ"ה מַה' פְּלִי הַמְקַדֵּשׁ וְאֵינוּ קוֹרְעַ עַל מַתוֹ כְּשֶׁאֵר פְּהַנִּים שְׁנֹאֵמֵר וּבְגָדֵיו לֹא יִפְרוֹם כּו' אֶבֶל קוֹרְעַ הוּא מְלַמְטָה. מִשְׁמַע דְּפְרִימָה דְקָרָא הֵינּוּ קְרִיעָה וְהַדִּיּוֹט קוֹרְעַ וְגַם תְּפַר לְמַטָּה לִיתָא וְלְדַבְרֵיו מְנַלֵּן דְּכַה"ג אֲסוּר לְקַרְוַע בְּגָדֵי חוּל שְׁלוֹ פְּכָל יִשְׂרָאֵל.

אֵלֶּא וְדֵאִי לֹא מִיַּיְרִי קָרָא אֵלֶּא בְּבְגָדֵי חוּל. וְהָא דְתַנְיָא בַתו"כ רִישׁ פ' צוֹ לְמַעַט שְׁלֵא לְבַשׁ עִמָּהֶם בְּגָדֵי חוּל הֵינּוּ לְכַתְּחִילָה.

וְהָא דְמַרְבָּה בְּגָדִים פְּחוּתִים ג"כ לְכַתְּחִילָה וּבַתְרוּמַת הַדָּשָׁן דְּמִיַּיְרִי בִי וְכַמ"ש רַבִּינוּ ז"ל פ"ב ה' תו"מ ה"י וַע"ש בַּכ"מ בְּשֵׁם הָרִיטְבָ"א ז"ל. וּבְאַמַּת לֹא נִזְכַּר בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ דִּין שְׁלֵא יִלְבַּשׁ עִמָּהֶם בְּגָדֵי חוּל.

וְהַנִּרְאָה דְסוֹבֵר דְרַבָּא אר"ח שְׁאֵמֵר שְׁלֵשׁ ע"ש חוֹצְצוֹת דְּנֹקָא עַל בְּשָׂרוֹ וּמִשׁוּם חֲצִיצָה. לֹא מִשׁוּם תּוֹר בְּגָדִים וְחוֹלֵק עַל הַבְּרִיּוֹתָא.

ואולי משום זה ניתקא שלא הוזכר בברייתא דמני חייבי מיתות בד"ש קרועי בגדים. משום דסברי דבגדי חול יש בה משום תור בגדים ואל תתמה לומר דסוגית אמורא ידחה ברייתות.

דכן מצינו בענין מנורה צפון ודרום או מזרח ומערב שפסק הרמב"ם ו"ל דלא פסתמי דמשניות וברייתות משום סתמא דסוגיא במגילה כמ"ש הגר"א ו"ל בסי' תרע"ו ע"ש: והא שכ' רבינו טעם משום שהולכים רק בבגדי קודש ודאי לא הי' לובשים שום בגד חול ולא מן הדין אלא נראה משום שאין מכניסין חולין לעזרה דרף עבודה.

ע' תוס' ב"ב (פ"א ב) ד"ה ודילמא וראני' ברורה דרבינו מייירי בבגדי חול. מהא שכ' בה' ביאת המקדש פ"א הי"ז וכו' אסור לכל אדם בין פהו בין ישראל כו' או קרוע בגדים כו' וב"כ לישראל מנין.

עוד י"ל דהא דאימעות מבד שלא ילבש עמהו בגדי חול. היינו מדכתיב ומכנסי בד ילבש על בשרו וכו' מבואר בת"כ וא"כ לא נתמעט אלא על בשרו וכמש"כ רבינו ו"ל אכל על בגדיו שרי: נפתלי צבי יהודא ברליון.

סימן צו בישיע השם מוצש"ק ונרא תר כבוד ידיד ה' וידי"נ הרב וכו' כש"ת מוה' נפתלי צבי ברליון נ"י אחדשה"ט וכו' אמרתי להציע לפני הדר"ג את אשר נתקשתי הרבה בדברי התוס' זבחים (צ"ה א) ד"ה והא פעי וכו' במ"ש ונראה דלר"ל דוקא פריה כו' שיכול להעביר ולכבס ע"י צפון עכ"ל ותמוה דהא שאלת התלמוד שם הוא והא פעי ז' סממנין דאר"נ כו' דם חטאת כו' צריכין ז' סממנים.

וא"כ מוכרח דעכ"פ לכתחלה בעינן בדם חטאת רק ז' סממנין וכ"כ הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק ואיך פתבו התוס' שיכול להעביר ולכבס ע"י צפון ומשמע מזה דגם לכתחלה שפיר דמי. ואיפוא מצינו כן והלא לפי סוגיית התלמוד שם בזבחים לא יתכן לפרש כן.

ואם אמנם דעת התוס' בנדה (נ"ו ב) בד"ה בודקות דה"ה פבוס גמור וטוב מועיל בלא סממנים גבי פתם עיי"ש וכ"כ התוסיו"ט מפנרש עפי"ז בנדה (פ"ט מ"י) במתניתין דז' סממנין מעבירין על הפתם דה"ה פבוס טוב מהני להעביר הפתם.

ולא איצטרף ז' סממנין יעו"ש אף גם דברי התוס' הנ"ל בנדה נפלאו בעיני מאד דמלבד שאין דבריהם מוכרחים כלל ולא מוכח משום מקום בדבריהם. וגם אין להם חזר בדבר הזה בדברי הפוסקים הראשונים והרמב"ם פתב מפנרש בפ"ט מה' א"ב ובפ"ד מה' מו"מ דרק אופן זה מהני כשמעבירין ז' סממנים על הפתם לא זולת.

אף גם מלבד זה יפלא דלפי"ז מה מקום לקושיות הגמ' שם בזבחים גם לר"ל מהא דתניא שאין מכניסין מ"ר למקדש. דהלא לדעת התוס' הא גם בלא ז' סממנים ורק בכבוס גמור וטוב במים מהני והא זה יכול לעשות בלא צפון.

ומש"כ עוד התוס' שם ונ"ל אכל מעיל דכ"ג אינו יכול לכבסו ע"י צפון משום דאמרינן במס' נדה (ס"ב א) דצפון אפילו צבע נמי מעבר עכ"ל ולמדו מזה דאפילו צבע דתכלת נמי מעבר. הנה מלבד דלפ"ז יהי' דברי התוס' נגד תלמוד ערוף בב"ק (צ"ג ב) דאי' שם דגם קלא אילן לא עבר ע"י צפון ומכש"כ תכלת כמ"ש המהרש"ל ביש"ש אולם גם

בלא"ה הא מןכרח ממס' נדה שם דלא קאי התם כלל על צבע התכלת דהלא פתב הרמב"ם מפניו בפ"ט מא"ב הל"ו דכ"ז הוא רק בנסתפק שמה הכתם הוא דם או צבע אדום.

אז מעבירין עליו הני ז' סממנין וע"ז הוא דאמרינן התם דצפון אפילו צבע נמי מעבר אבל לא מוכח מהתם כלל על צבע תכלת. וביותר יפלא תמיהתם על פרש"י והרבה יש להאריך בזה אף מה אעשה וידידי הרב המוכ"ז נ"י נחפז מאוד לדרפו לכן קצרתי הפעם במקום הראוי להאריך וכו' ובזה הנני מסיים בכל חותמי ברכות וה' יאריך שנותיו וכו' והנני מחפה בכליון עינים על תשובתו הרמ"ה: סימן צח תשובה להנ"ל הנה אפשר לפרש שהפבוס יהי ע"י צפון.

אבל מעיל א"א בצפון משום דצבעא נמי מעבר וא"כ יעביר פח התכלת ואע"ג דבב"ק אי דקלא אילן אינו מעביר ומכש"כ תכלת אמתי בכ"ז ע"כ התם פירושי שאינו מעביר לגמרי לענין שיהא שנוי העובר.

אבל הבהירות של צבע נדאי מעביר ובאמת צ"ל דכבוס עם מים יפה יפה ג"כ מעביר הבהירות של הצבע דאי לא תימא הכי לא קשה על ר"ל ממעיל: בא בשם ר"י ה"ז עולה לאחר ל"י. מכרה בתוך ל"י אינה מכורה הקדישה אינה הקדש לייקא מילא א"ל לאחר שלשים יום לשייר לי גיזה ועבודה.

הרי הוכיח הרשב"א דמחלוקת היא אי מצוי לחזור מהא דפליגי אי מכרה והקדישה. דהא בהא תליא אי לא מצוי לחזור א"י גם למפור ולהקדיש והכי יש להוכיח מגוף מאמר הירושלמי שהקשה להאי מ"ד תמן אף אומר אמירתו לגבוה כו'.

ואלת"ה הו"ל לתרץ תמן הוא לענין שאינו יכול לחזור בו בלי מכירה והקדש אלא פשיטא דהא תליא (ונזה דלא כמש"כ בחיבורי הרחב דבר עה"ת ס' דברים סי"ב כ"ו) והא דנקיט באמת מכרה והקדישה ולא נקיט חזרה בעלמא.

וכן הא שכ' הרמב"ם הקדישו למזבח ולא נקט חזר מהקדשו לכה"ב. היינו משום דאם לא הקדישו ה"ז מחויב להקים נדרו.

וכמש"כ הרמב"ם בה' מכירה פכ"ב הט"ו דאפילו באומר מה שתלד בהמתי יהי הקדש כו' ה"ז מחויב לקיים דברו וכו' וכש"כ באומר ה"ז הקדש לאחר ל' יום מש"ה נקיט במכרה והקדישה שאין ביזו להקים נדרו אבל באמת ה"ה דפליגי בחזר וכגון דשאל על נדרו.

וכמש"כ הש"ך בחו"מ סי' רי"ב סקי"ב לענין האומר קרקע זו לכשאקננו יהי הקדש וה"ה פאן בחזר. אבל דברי הש"ך אינם מובנים לי דאם שאל על נדרו הרי מהני אפילו בהקדיש דבר שהוא ברשותו.

אלא צ"ל דהנ"מ אי מכרה או הקדישה דהמקדיש דבר שברשותו למזבח א"א למפור או להקדיש לכה"ב. משא"כ באומר לכשאקננו תקדוש דלא קדשה אלא מטעם דצריך לקיים נדרו.

וא"כ אם הקדיש לבה"ב או מכר א"א להקים גדרו ומכירתו מכירה והקדשו הקדש. וכן
בנ"ד באומר ה"ז הקדש למזבח לאחר ל' יום וחסור בו דמהני חזרה למ"ד דאינה כמסירה
להדיוט.

אבל מחויב להקים גדרו ואין נ"מ בחזרה זו אלא אם מכר והקדיש. ולפי דברינו יהי
ראי' מזה הירושלמי לשיטת הרמב"ם נגד שיטת הרא"ש המובא בחו"מ שם דלהרא"ש
דס"ל דאומר ה"ז הקדש לכשאקננו אינו גדר כלל וה"ה באומר ה"ז הקדש לאחר ל' יום
אינו גדר להקדיש אלא לאחר ל' יום חל הקדשו אבל בחזר אז למ"ד שאינו כמסירה
להדיוט מהני וא"צ להקדיש מדין גדר א"כ למאי נקיט הירושלמי בקידושין הנ"ל במכרה
והקדישה ולא בחזרה בעלמא.

והרי כבר הוכחנו דפלוגמיהו אפילו בחזרה לחוד וכהרשב"א ז"ל: ממוצא דברינו
מבואר דהרמב"ם פוסק דלא פרב פפא אליבא דבר פדא דאמירה לגבוה כו' ולא מצוי
לחזור.

ולכאורה הי' נראה דס"ל פהרשב"א לגמרי דהאומר ה"ז עולה לאחר ל"י ה"ז יכול
לחזור. אבל אחר העיון נראה מדנקט הרמב"ם בהקדש לבה"ב אם אח"כ חזר בו
והקדישו למזבח ולהיפך ממחלוקת בירושלמי הנ"ל.

אלא נראה דרבינו ס"ל דאע"ג דבירושלמי פליגי אפי' בהקדש למזבח אבל אנו לא קיי"ל
דמצי לחזור אלא בשארי הקדשות. אבל בהקדש למזבח לכו"ע לא מצוי לחזור בו והוא
מדרשא דקרא דאי' בתמורה (י"ח א) רק קדשיה אשר יהי' לה תשא ובאת.

מאי עביד לי' אפי' ממרעיהו ל"א אפי' ממירגיהו. ורש"י ותוס' נתקשו בזה הרבה
דמה"ת שלא יהי' צריף להביא מן המרעה.

ולל"א יותר קשה היכא עביד עבודה אבל הענין דמייירי באומר שור זה יהי' הקדש עולה
כשאבוא לירושלים. ולמאי יקדיש אדם את שורו בהיותו במדינה אלא כשיבא לירושלים
ובין כה מותר גיזה ועבודה כמבואר בירוש' הנ"ל ללינדא מילא אומר לאחר ל' יום לשייר
לי' גיזה ועבודה.

ואמר הפתוב רק קדשיה אשר יהי' לה היינו שהקדיש לאחר זמן כשיבא לירושלים תשא
ובאת וא"י לחזור אפילו לא בא עוד לירושלים. מזה למדנו דדוקא בקדושת מזבח א"י
לחזור אבל בשארי הקדשות מצוי לחזור ואינו כמסירה להדיוט.

ולא כר"פ ובר פדא אלא פרבא בנדרים דמפרש תרנויהו בבי דברייתא לדמי ופקע בכדי
וכמ"ש הר"ן וכ"כ הרמב"ם ה' מעה"ק פט"ו ה"ו ע"ש ובחזרה לא מייירי כלל ובאמת אי
אמר לדמי מצוי לחזור אבל בר פדא ע"כ מפרש רישא באמר לדמי ובפדיון כמ"ש הר"ן
שם.

וא"כ סיפוי' מייירי בחזרה ואפילו אמר לדמי לא מהני חזרה ומשום דאמירה לגבוה כו'.
ואזלי לטעמיהו בתמורה (ז' ב) דתניא דולד שלמים אפילו בע"מ קדוש.

והני בה בגמ' למאי הילכתא אמר שמואל ליקרב ואליבא דר"א ב"פ אמר לרע"א ולד"ה.
רבא אמר ליקרב ואליבא דר"א.

רפ"א לרע"א לד"ה. והיננו משום דב"פ ור"פ ס"ל דא"א לפרש האי קרא תשא באת דא"א לחזור.

שקרי בכל הקדש כמסירה להקדושה וא"א לחזור וע"כ קאי האי קרא אשר יהי לה תשא ובאת בולד תמין וליקרב וקרא דאם זכר לולד בעלי מומין ולרע"א אבל רבא ס"ל דתשא ובאת אתי אפילו ממרעיהו וכמש"כ דלא מהני חזרה בקדשי מזבח.

ודין ולדות מדרשא דאם זכר נ"ל תרנוניהו זכר אם זכר תמין ובע"מ ומעתה כמו דתמין ליקרב ה"ה נלד בע"מ ליקרב דמחזר קרא נ"ל. והכי פ' הרמב"ם פ"ד מתמורה ה"ט דולד בע"מ ה"ה פולד התמימה לכ"ד ויקרב למזבח.

ואע"ג דכאן מפרש בגמ' ליקרב ואלקבא דר"א ואנן לא קי"ל כר"א. מכ"מ סמיהו הרמב"ם על סוגיא דבכורות (ט"ו ב) אותן ולדות מיפלג פליגי בהו.

איפא מ"ד קדשי ליקרב ואיפא מ"ד קדשי לרע"א. משמע דלכו"ע קדשי ליקרב ומדרשא דהאי קרא דאם זכר הא מיהא דהרמב"ם פסק פרבא ולא כב"פ ור"פ מש"ה פסק בשארי הקדשות דלאו כמסירה להקדושה שלא יכול לחזור אבל בהקדשי למזבח א"א לחזור מדרשא תשא ובאת.

ולא פהירו דקידושין הנ"ל והנה בחיבורי הע"ש סי' קל"ח אות א' פתבתי בזה אבל הבאתי סוגיא דתמורה ראי' לשארי הקדשות וטעיתי בזה. ואדרבה משם הוכחה דבשארי הקדשות יכול לחזור.

וה' יאיר עינינו ונעמידנו על דעת רבותינו הראשונים ז"ל: והנני מתקשה פעת במש"כ הר"ן בנדריים (כ"ט א) בד"ה הקא נמי דאמר לדמי. וכגון דהני בע"מ דאלו תם אפי' אמר לדמי קדוש קדוה"ג.

דקיי"ל המתפס תמימים לבדה"ב ל"י מידי מזבח לעולם עכ"ל. והנה עיקר הדין מפורש בשבועות (י"ט) ובכ"מ הקדשי זכר לדמיו קדוש קדוה"ג.

אבל הראי' מהמתפס תמימים לבדה"ב כו' אינו ענין לזה. דשם בעי פדיון ואח"כ מקדשי קדוה"ג וכאן ממילא קדוש קדוה"ג ואולי ה"ק דכיון דאפילו הקדשי לבה"ב מחוייב לפדותה ולהעמיד על קדושת המזבח ממילא בקדוש לדמיו למזבח נשאר בהקדש מהגוף למזבח.

והנני העמוס בעבודה רבה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן צה ב"ה קאמין מוש"ק אור לכ"ו חשוון התר"ז. אחד"ש כת"ר באהבה נמצאו לי דברי קדשו ביקרת מכתבו מן י"ז דנא.

ראיתי חביבותא דמר אשר שקד לשום לב לאשר דנתי לפניו בהלכה. ועוד חבה יתירה הודיעני באשר לא זז מחבבני.

להודיעני במכתב את אשר עלו על רעיוני לתרץ רומיא דברי רבינו הר"מ ז"ל אשר שאלתיו. אף החופש לנפשי להגיד לכת"ר אשר מצאתי להעיר על דברי מכתבו אשר השתעשעתי בהם והנה את אשר התפלא על פסק רבינו בדין אבוד ושרוף פי"א מה' פסהמ"ק ה"כ.

כָּבֵד עֲמַד ע"ז הָרַב ל"מ בַּפ"א מֵה' אֱלוֹ הַל"ד, וְהַעֲלֶה לְחֶלֶק בֵּין זְבָחִים לְמִנְחֹת. מִשּׁוּם דְּעֵיִקֵּר קָרָא בְּזָבָחִים הוּא דְכָתִיב וּמִצְאָתִי לְרַבֵּינוּ ז"ל פִּיּוּצָא בּוֹ לְעַנְנֵי נּוֹגַע בְּבָגְדִים שְׂנֹנְעוּ בְּמַת שְׁטָמָא ט"ז אָבֵל נוֹשְׂאָן טְהוֹר מִשּׁוּם דְּטוֹמְאָת מִשָּׂא בְּמַת עֲצָמוּ אֵינוּ מְבֹנָאָר בְּפִתּוּב כַּמֶּש"כ רַבֵּינוּ בַּפ"ה מִטו"מ ה"ג.

וְעַל אֲדוּת אֲשֶׁר חִידֵשׁ מַכ"ת לֹמֵר דִּיתּוּר בְּגָדִים אֵינוּ אֱלָא בְּבָגְדֵי קֹדֶשׁ אָבֵל לֹא בְּבָגְדֵי חוּל. וּמִטַּעַם זֶה רוּצָה לֹמֵר דְּקִרְוֵי בְּגָדִים שְׁפֹסוּלִים וְאֵינָם מְחַלְלִים עֲבוּדָה הוּא פְּשָׁבְגְדֵי חוּל שְׁלֵבֶשׁ ע"ג בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵמָּה קִרְוֵים הָיוּ פְּסוּל וְאֵינוּ מְחַלְלֵי עֲבוּדָה אָבֵל אִם הַבְּגָדֵי פְּהוּנָה עֲצָמֵן נִקְרְעוּ מְחַלְלֵי עֲבוּדָה ג"כ.

עַדִּינֵן לְבִי מְהַסֵּס בְּזֶה דְּהָא סְתָמָא קְתַנִּי בְּבְרִייתָא זְבָחִים (י"ח ב) בְּד שְׁלֵא יִלְבַּשׁ שָׁל חוּל עֲמָהֵן. וּבַת"כ יָכוֹל לֹא יִלְבַּשׁ עֲמָהֵן בְּגָדֵי קֹדֶשׁ אָבֵל יִלְבַּשׁ עֲמָהֵן בְּגָדֵי חוּל וְכו' וְאַף שְׁעַל הֵיא בְּרִייתָא אָמְרוּ שְׂיִשׁ מְהֵן לְמַצְוָה וְיִשׁ מְהֵן לְעַכְב.

ע"כ כָּל הַנִּי דְנִקְט בַּתו"כ לְעַכְב נִינְהוּ דְּהָא שְׁחָקִים אֵינָן פְּשָׁרִים אֱלָא בְּדִיעְבַד וְכַמֶּש"כ רַבֵּינוּ בַּפ"ז מֵהַלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדֵּשׁ הַלְכָה ה' וְאַצְטְרִיף לְרַבּוֹת בַּתו"כ מִיִּלְבַּשׁ דְּכְשָׁרִים. אָבֵל כָּל הַנִּי דְמִמְעֵטִינֵן שֵׁם פְּסוּלִים אִף בְּדִיעְבַד וְכֵן מִן דִּין מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ מִשְׁמַע שְׁלֵא הִי לֹבְשֵׁין בְּגָדֵי חוּל ע"ג בְּגָדֵי קֹדֶשׁ אִף דְּאִיכָּא אֲנֹס צִינָה מִמֶּש"כ פ"ז מֵהַכָּה"מ ה' י"ד.

הַפְּהָגִים כּו' אֱלָא חֲלוּק אֶחָד וְהַטַּעַם הֵנָּה הוֹסִיף רַבֵּינוּ מְדִידֵי שְׁבִירוֹשְׁלָמִי דְשָׁקִלִים לֹא הִבִּיא רַק ב' טַעְמִים הָאֲחֵרִים שְׁפָתַב רַבֵּינוּ, וְהִכִּי אִי בְּנִזִּיר (ס"ו א) סְפִיקוּ טַמָּא אָמַר רַבָּא לֹא תִמָּא סְפִק חֲזָא סְפִק לֹא חֲזָא כּו' הָרִי דְאַפִּי הוּא בְּחֻזְקָת טוֹמְאָה.

מַכ"מ סְפִק חֲזָא אֵינוּ רְגָלִים לְדַבֵּר שְׁוֹדָאֵי חֲזָא עוֹד מִש"ה הִיא נְאֻמָּנָת לֹמֵר שְׁלֵא רְאָתָה אָבֵל הִיכָא דְרְגָלִים לְדַבֵּר שְׁרָאָתָה כְּמוֹ בְּשַׁעַת נְסָת וְכַדוּמָה ס"ד שְׁאִינְהָ נְאֻמָּנָת לֹמֵר שְׁלֵא רְאָתָה. מִש"ה פְּתִיב וְאִם טְהָרָה וְגו' אֲפִילוּ הִגִּיעַ וְסָתָה וּבְחֻזְקָה שְׁרָאָתָה.

מַכ"מ אִם טְהָרָה מְזוּבָה נְאֻמָּנָת לֹמֵר שְׁפֵן הוּא: סִימָן צַב לִיקִירֵי הַמְּוִפְלָג וְחֲרִיף מ' מְעַנְדִּיל פְּרִידְמָאן נ"י בַּק' סוּוֹאֵלֵק. אֲשֶׁר עָלָה בְּדַעְתּוֹ דְלִשְׁיַת הַרְשָׁב"ם וְרַמְב"ם אֲפִשֶׁר לְכַפּוֹת לְעֲשׂוֹת טוֹבָה לְחַבְרוֹ בְּמָקוֹם שְׁאֵין שׁוּם הַפְּסָד לוֹ כְּמִבְּנָאָר שִׁיטַת הַרְשָׁב"ם בַּב"ב (י"ב ב).

וְהִכִּי דַעַת הַרְמַב"ם פִּי"ב מֵה' שְׁכָנִים ה"א, הִנֵּה עֵיִקֵּר הָא דְכּוֹפִין עַל מ"ס מְקוּרוֹ בַּב"ק (פ"א) בְּמַהֲלָכִין בְּשִׁבְלֵי הַרְשׁוֹת שְׁלֵמָה אֲמָרָה פְּדַתְנָא הָרִי שְׁפָלוּ פִירוֹתֵי מִן הַשְּׁעָרָה וְאֵינוּ מְנִיחַ בְּנֵי אָדָם לִיכְנֹס בְּתוֹךְ שְׁעָרָהוּ מֵהַ הַבְּרִיּוֹת כּו' עָלָיו הַפְּתוּב אֹמֵר מְהִיּוֹת טוֹב אֵל תִּקְרִי רַע.

וּמְקַשָּׁה הַגַּמ' וְיִמִּי פְתִיב מְהִיּוֹת טוֹב אֵל תִּקְרִי רַע. אֵין פְּתִיב כַּה"ג אֵל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בְּהִיּוֹת לְאֵל יִדְךָ לְעֲשׂוֹת.

וּכְבֵּר בְּיָרְנוּ בַּס"ד בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה סִי קַע"א אוֹת י' דְּזָה הִי מְשַׁפֵּט שְׁלֵמָה בְּשִׁתֵּי נְשִׁים זִוְנוֹת יַע"ש. וְלְכַאוּרָה אֲמָאֵי תְנָא בְּבְרִייתָא עָלָיו הַפְּתוּב אֹמֵר מְהִיּוֹת טוֹב וְגו' וְלֹא הִבִּיא הַמְקַרָּא כְּמוֹ שְׁהוּא אֵל תִּמְנַע וְגו' אֱלָא וְדָאֵי אֵין זֶה הַמְקַרָּא מִמֶּשׁ לְהָא דְתַנָּאֵי הָרִי שְׁפָלוּ פִירוֹתֵי כּו' דְלְכַפּוֹת לְעֲשׂוֹת לְטוֹבַת חַבְרוֹ.

נדאי אינו אלא מדרגה המוסר ככל דברי קבלה ומוסרי ס' משלי. אבל בברייתא תניא שאין יכול למחות בהולכים בשדהו.

ע"ז הוסיפו מקרא אחר מהיות טוב אל תקרי רע וכופין את האדם שלא להיות רע ואסור למחות ומעולם לא שמענו לכפות לעשות איזה דבר לטובת חברו: וע"ז מחלוקת רשב"ם ותוס' ב"ב (י"ב ב) נראה דגם להרשב"ם דכפינו לחלוק לשותף בחלק הנוסח לפניו.

ואין היזק לחברו אין זה אלא בשותף שיש לו חלק בל"ז. ונהרי יש לו ממילא קודם חלוקה זכות בכל השדה אבל אם יבא אדם לחברו להחליף שדהו עמו באופן שאין לחברו שום רעה מזה לכ"ע אין כופין ע"ז להחליף וכמו לרבה דס"ל כופין אפילו באופן שיגיע איזה רעה דזה נדאי לא שייך רק בשותף ה"נ לרב יוסף.

ועפ"ז יש מקום ליישב לשיטת רשב"ם מאי איצטריך לרבות בבכור פקושית התוס'. ולדברינו י"ל דרשב"ם לא קאמר אלא בחלוקת שותפין דיש לכל אחד מהשותפין קודם חלוקה.

משא"כ באחין שיטת הרשב"ם ב"ב (קכ"ו ב) דאין לאח קודם חלוקה. (והכי שיטת רש"י בבכורות (מ"ז ב) בד"ה מסייע לי ואכ"מ) ה"נ דאין יכול לכוף את אחיו לעשות החלוקה כטוב לפניו משא"כ בכור אפטר לכפות וכדקיי"ל פרב זביד דיש לבכור קודם חלוקה.

הא מיהא לכו"ע אין מקום לכפות את האדם לעשות מכש"כ בעסק שמע"ל נ"י מחשב לכפות לאנשי סדרין להגיד כי מתרצים המה במה שמע"כ נ"י יהי נכתב במספר בני קהילת ק' וגם בש"ד ומי יודע מה יחוש בזה לקהל ק' איך שהוא לא יתברך מע"ל לומר כי יכפם לעמוד בדין עמו: נפתלי צבי יהודא ברליון.

סימן צג ב"ה ה' ער"ח אדר תרמ"ו וולאזין כבוד ידידי הרב הגדול חו"ב יקר רוח כש"ת מ' תנחום גרשון נ"י ע"ד הירושלמי מס' נזיר פ' כה"ג דשואל נהרי שהקדישו אביו מרחם כו' לא על נוסח המשנה דילן קאי.

אלא על נוסח הברייתא דמס' סופרים פ"ד משנה ל"א דאיתא שם שנה קדושתו מרחם וזה אין קדושתו מרחם. ע"ז שואל הירושלמי נהרי הקדישו אביו מרחם כו'.

וכמו דאי התם עוד מודה ר"א לחכמים בכה"ג ונזיר שיטמא נזיר ואל יטמא כה"ג וכמש"כ בעל פני משה דהאי ברייתא דמס' שמחות פליג על משנתנו דתנן כה"ג ונזיר. וע"ז מסיים הגע עצמה שהקדישו אביו מרחם כו' ואגב עלינו לבאר דלא כבעל פני משה בפ"ה הגע עצמה כו' שכתב והוי נמי קדושתו ק"ע וכן מש"כ בפני משה למחוק לגמרי הא דאי שם ומודים חכמים לר"א כו' ולא כן הוא אלא מתחילה מפרש הירושלמי למשנתנו דתנן כה"ג ונזיר.

ומפרש דחכמים מודי דכהן הדיוט ונזיר יטמא פהו. ולא פליגי אלא בכה"ג ונזיר דשון באזהרתם בקרובין.

מש"ה פליגי בַּמַּת מַּצְנָה אַבְל פֶּהַן הַדְּיוּט דְּקִיל מַנְזִיר לְעַנְנֵן קְרוּבִים מִשׁ"ה יִטְמֵא פֶּהַן כִּמ"מ. וְצ"ל בִּירוּשְׁלַיִם מוֹדִים חֲכָמִים לר"א בְּכֹהֵן הַדְּיוּט וְנִזְיָר וְשִׁיטְמֵא פֶּהַן הַדְּיוּט כּו' וְלֹא פְּלִיגֵי אֶלֶּא בְּכֹה"ג.

וּמִשׁ"ה לֹא תִנּוּן בְּטַעֲמָא דְחֲכָמִים שְׁזָה קַדְוִשְׁתּוֹ מְרַחֵם כּו' שְׁהָרִי כֹה"ג אִין קַדְוִשְׁתּוֹ מְרַחֵם. אַבְל בְּרִייתָא דְמִס' שְׁמַחֻת תִּנְיָא דְפְּלִיגֵי בְּכֹהֵן הַדְּיוּט וּמְפָרֵשׁ דְּלִפִּי זֹו הַבְּרִייתָא מוֹדָה ר"א לְחֲכָמִים בְּכֹה"ג וְנִזְיָר.

וְלֹא פְּלִיגֵי אֶלֶּא בְּהַדְּיוּט וּמִשׁ"ה אִי שְׁנֵי טַעֲמִים שְׁזָה קַדְוִשְׁתּוֹ מְרַחֵם כּו' וְזֶה קַדְוִשְׁתּוֹ קַדְוִשְׁת עוֹלָם וְכו' וְע"ז קָאִי הִגַּע עֲצָמָה: וְהִנֵּה מְבוֹאָר בְּמִשְׁנֵינּוּ דְכֹה"ג קַדְוִשְׁתּוֹ ק"ע וְהַתּוֹס' יוֹמָא (י"ב) כְּתִבוּ בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלַיִם דְכֹה"ג מְתַמְנָה בְּפָהּ וּמְסַתְלַק בְּפָהּ.

אִיבְרָא בִּהַע"ש (שְׁאִילְתָא קכ"ו אוֹת ב') בְּאַרְנוּ דְּלִיתָא הָכִי בִירוּשְׁלַיִם אֶלֶּא הַתּוֹס' הַבִּינוּ הָכִי מִהַיְרוּשְׁלַיִם לְשִׁיטְמֵיָהּ. אַבְל שְׁיִטְת הַרְמַב"ם אִינוּ פֶּן ע"ש הֵיטִב: הַנְּנִי הַעֲמוּס בְּעִבּוּדָה רַבָּה רוּבְּזֵן תַּחַת מִשָּׂא הַיְשִׁיבָה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָה בְּרַלִּין סִימָן צד ב"ה ד' ו' טַבַּת שְׁלָמָא לְמַר לִפ"ק וּוּלְאִזִּין פְּבוּד יְדִיד ה' וְעַמּוֹ הָרַב הַגְּדוֹל חָרִיף וּבְקִי כִש"ת מוהר"מ מְעַנְדֵּל נ"י הַגִּיעֵנִי מִכְּתַב מַעַכ"ת נ"י בְּשָׁבוּעַ הָעֵבֶר וְלֹא נִפְתִּי מְטַרְדוֹתֵי הַעֲצוּמִים לְרֵאוֹת וּלְעֵינֵי בּוֹ עַד הַיּוֹם.

וְהִנֵּה נִתְקַשָּׁה מַע"כ נ"י בְּהַבְּנַת דְּבָרֵי הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (צ"ג א) מִש"כ וּבְפִירוֹת עֲרוּגָה נְפִי לֹא בְּעֵי מַעֲכָשׁוֹ כּו' וְכ' ע"ז מַעַכ"ת נ"י מְבוֹאָר מִדְּבָרֵיהֶם דְּאַפִּילוּ נְאֻבְדָה הַתְּרוּמָה יְצָאוּ הַפִּירוֹת מִיַּדֵּי טְבָלָן דְּוּמִיָּא דְּמַעֲכָשׁוֹ גְּבִי קַנְנָן מִקַּח שְׁפַתְבוּ שָׁם וְע"ז תַּמָּה הַרְבֵּה וְגַם הַבִּיא תוֹסְפָתָא מְפֻרְשֵׁת דְּאַפִּי אָמַר לְכִשְׁיִתְלָשׁוּ וְנִגְנְבוּ אוֹ שְׁאַבְדָה ה"ז פְּלַכְלָה בְּטַבְלָה כּו'.

וְתַמָּה אֲנִי הֵיכָן רָאָה מַע"כ נ"י מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּאַפִּילוּ נְאֻבְדָה הַתְּרוּמָה. וְהָרִי קוֹדֵם לְזֶה לֹא הַזְּפִירוֹ אֶלֶּא בְּבִיטוּל מַעֲשֵׂה הַקַּנְנָן הֵינּוּ שְׁנִקְרַע הַשְּׁטָר אוֹ נִתְאַכְלוּ הַמַּעוֹת.

אַבְל אִם מִתָּה הַאֲשָׁה וְדָאִי מוֹתֵר בְּקְרוּבוֹתֵי וְה"נ בְּתְרוּמָה לֹא מִיָּרִי רְבוּתֵינוּ אֶלֶּא בְּבִיטוּל הַאֲמִירָה הֵינּוּ דְלֹא מְהַי חֲזָרָה. וְכִסּוּנְיָא דְנִדְרִים (כ"ט) שְׁהַבִּיא מַעַכ"ת נ"י דְּמִשׁוֹ"ה לֹא מְהַי חֲזָרָה מִשׁוּם דְּאֲמִירָה לְגַבוּת פְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט מִמָּשׁ וּלְפִי זֶה הַטַּעַם ה"ה בְּכָל מִינֵי אֲמִירָה לְגַבוּת כִּמִּש"כ הַר"ן.

אַבְל בְּנְאֻבְדָה הַתְּרוּמָה לֹא דְפָרְנוּ וּבְזֶה וְנִדְאִי נ"מ אִי אָמַר לְאַחַר ל"י אִי אָמַר מַעֲכָשׁוֹ. וְכ"כ הַרְמַב"ם ה' עֲרַכִּין פ"ו ה"ט וְז"ל הָאוֹמֵר שׁוֹר זֶה הַקֹּדֶשׁ לְאַחַר ל' יוֹם וְשָׁחְטוּ בְּתוֹךְ ל' יוֹם ה"ז מוֹתֵר בְּהַנָּאָה הַקֹּדֶשׁ לְמַזְבֵּחַ ה"ז הַקֹּדֶשׁ לְמַזְבֵּחַ.

אַבְל אִם אָמַר ה"ז הַקֹּדֶשׁ מַעֲכָשׁוֹ לְאַחַר ל' יוֹם שָׁחְטוּ ה"ז אֶסוּר בְּהַנָּאָה וְאִם הַקֹּדֶשׁ בְּתוֹךְ ל"י לְמַזְבֵּחַ אִינוּ קְדוֹשׁ עַכ"ל. וּבִיָּאָר רַבִּינוּ הַהֲבָדֵל בְּשְׁנֵי דְבָרִים הֵינּוּ בְּאִם שָׁחְטוּ וְשׁוּב אִינוּ רְאוּי לְהַקְדִּישׁ וְהַר"ז פְּמוֹ נְאֻבְדָה הַתְּרוּמָה וּבְחֲזָרָה בְּעִלְמָא דְאִם לֹא אָמַר מַעֲכָשׁוֹ יְכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וּלְעַשׂוֹתוֹ הַקֹּדֶשׁ מְזַבֵּחַ וְה"ה בְּלֵא הַקֹּדֶשׁ לְמַזְבֵּחַ מְצִי ג"כ לְחַזֵּר בּוֹ.

ותדע דהא פתב הר"ן בשם הרשב"א ו"ל דבדין אמירה לגבוה כמסירה להדיוט פלוגתא הוא בירושלמי. והוא במס' קידושין רפ"ג ר' אבנה בשם ר"י ה"ז עולה לאחר ל"י מכרה בתוך ל"י ה"ז מכרה.

הקדישה פ"א לבה"ב] ה"ז קדוש ר' בון ב"ח קומי ר"ז. תמן את אומר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט והא את אומר הכין.

א"ל תמן באומר מכבר ברם הקא באומר לאחר ל"י ואח"כ איתא התם ר' משריפה. ועוד כמה קושיות בפסוקי ד"ג ויובן מתוך הישוב אלא ודאי משום הני תנאי דס"ל אחת ארוסה ואחת נשואה בשריפה.

ומכ"מ ס"ל סקילה חמורה דבאמת לא ממה דב"כ בשריפה הוכחה שהיא חמורה אלא ממה שפ"א הפתוב הטעם את אביה היא מחללת ש"מ דמש"ה החמירה תורה עליה. וכ"כ בעל המאור בפ"א ועדיין לא הי' ראי' למ"ד בין בארוסה בין בנשואה בשריפה די"ל שהטעם קאי על נשואה.

מש"ה הוצרך ר"ש לומר שני פללות נאמרו בב"כ כו' מה נשואה להחמיר אף ארוסה להחמיר. ור"ע דס"ל ג"כ אחת ארוסה ואחת נשואה בשריפה מכ"מ ס"ל סקילה חמורה דלית לי' הוכחה ר"ש מהא דשני פללות תדע דר"ע ס"ל סיף חמור מחנק לפי מה דס"ל ס"פ הנשרפין נביא שהדיח בסקילה דיוק ותשפח ממילא מסתמא פל הסדר כת"ק.

אכן ר' ישמעאל דס"ל דוקא ארוסה ולא נשואה והוא ג"כ ס"ל סקילה חמורה. וא"כ ע"כ אינו מפרש את אביה היא מחללת לטעם פלל והינו דאמרינן ור"י את אביה היא מחללת מאי דריש בי' פדתניא הי' רמ"א כו' פ"א בלא ר"י הייתי אומר שאינו מצוה אלא טעם דבני אדם מבזין אכל לר"י " ע"כ הוא מצוה וכדר"מ): (ב) בדברי הסמ"ע בשם הה"מ בסי' רל"ב.

לענין יכול להבחין ולנסות ברורים הדברים כמש"כ מע"כ שי'. שאם בשעת המקח יכול להבחין ולנסות ולא נסה אינו יכול לחזור גם בלי תשמיש.

ואם בשעת הקנין לא הי' אצלו שיהא יכול להבחין ולנסות ובהגיע לידו לא בחן מיד בעינו דוקא השתמש ואין בדין שום ספק וגם הגאון נתיבות המשפט הי' מורה ודן הכי אלא שלא עמד על פונת הסמ"ע והה"מ ואין הדבר צריך לפנים: (ג) איברא בדין תומים קטנים אם יכולים הבע"ח לעקל הנכסים עפ"י ב"ד כי היכא דלא ליפסדו.

צריכה רבא דהדעת נותן שדומה להא דסי' ע"ג ס"י לענין לפני הזמן ואע"ג שיש לחלק שהרי כאן חוששין אנהנו שפא אינו מגיע שהתפיס צרי מ"מ אחר שאנו מאמינין בשבועה הרי שאינו אלא חשש שלא לגבות עד שישיבע אכל מכ"מ ראוי לעקל.

איברא תליא בעיקר דין דסי' ע"ג שחולק הרא"ש עם הגאון אם הוא מעיקר הדין או תקנה כמבואר ברא"ש ב"ק פ"א סי' ט"ו. דהגאון ס"ל שאינו אלא תקנה וא"כ אפ"ש דלא תקנו ביהמי כמו שלא תקנו לשבע ולטול כמו בשלא בפניו.

משא"כ לשיטת הרא"ש שדין גמור הוא להציל עשוק מיד עושקו ה"נ ביהמי. וא"כ אזיל מה שהביא הגאון רי"ץ אלקנה נ"י בשם תשובת הגאון שאין לחוש לאיבוד נכסים.

שְׁהִגָּאוֹן לְשִׁטְתוֹ קָאֵי וּמִגּוּף גַּמ' דְּעִירְכִין (כ"ב) דַּאי הֵתֵם יְתָמֵי דְאַכְלֵי דְלָאוּ דִידְהוּ כּו' אֵין רַאִי לְחַשֵּׁשׁ אֲבִידַת נְכָסִים לְגַמְרֵי דְהֵתֵם הִפִּי דְאַכְלֵי פִירוֹת הַנְּכָסִים שְׁמִשְׁוֹנְעָבְדִים לְבַע"ח. אָבֵל מַכ"מ סוּף סוּף יָבֹאוּ לִידֵי גְּוִבְיָנָא אֲלָא רַה"ג לְמַד מְזַה דַּה"ה אִם יֵהִי נְאָבֵד הֶקְרָן לְגַמְרֵי וְזֶה אֵינוֹ אֲלָא לְטַעְמֵי דַּכ"ז שְׁלֵא הִגִּיעַ הַזְּמַן לְגַבּוֹת אֵין לַב"ד לְחֹוֹשׁ עַפ"י דִּין לְהַצִּיל עֲשָׂקוּ.

וְהִנֵּה כִּיב"ז יֵשׁ מַחְלֻקָּת בֵּין הָרַא"שׁ וְהַגְּאוּנִים וְ"ל בְּדִין תּוֹפֵס לְבַע"ח בְּמִקּוֹם שְׁאֵינוֹ חָב לְאַחֲרִים שְׂכ' הָרִי"ף בְּפ"א דַּב"מ דְּהָא דִּיכּוֹל לְתַפְּסֵי הוּא בְּמִקּוֹם פְּסִידָא וְאֵינוֹ אֲלָא תַק"ח. וְהָרַא"שׁ סִי"כ"ז חוֹלֵק וְס"ל דְּדִין גְּמוּר הוּא.

וּכְבָר בִּיאָרְנוּ בַּס"ד בְּחִיבּוּרֵי הַע"שׁ סִי"ק"נ אֹת ב' דְּאַזְלֵי לְשִׁטְתֵּיהוּ בְּמָה דְחוֹלְקִים עוֹד בַּפ' הַגּוֹזֵל קָמָא סִי"כ"א בְּעֵנִין הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְגַבּוֹת חוֹבּוֹ כ' הָרִי"ף שְׁיִכּוֹל הַלְוָה לֹאמַר לָאוּ בַע"ד דִּידֵי אֶתְּ וְהָרַא"שׁ כ' ע"ז וְצָרִיד טַעַם לְדָבָר כּו'.

וְנִרְאֶה לִי וְכו' וּבִיאָרְנוּ בְּעֵזְרוֹ יֵת' שְׁדַעַת הַגְּאוּנִים פְּהָרִי"ף. וּמִבּוֹאֵר בְּשִׂאלְתוֹת דַּר"א שְׁמֵ הַטַּעַם מְשׁוּם דְּכַתִּיב מִי בַעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֲלֵיהֶם.

דְּנֻקָא בַעַל וְלֹא שְׁלוּחוֹ וְאֵין לוֹ יְכֻלְת לְהַצִּיל הַעֲשׂוֹק שֶׁהוּא הַמְּלֻוָה אִם לֹא בְּהַרְשָׁאָה וְקִנְיָן. וְה"נ אֵינוֹ יְכוֹל לְתַפְּסֵי בְּשִׂבִיל הַמְּלֻוָה אַע"ג שְׁלֵא יֵהִי לְהַלְוָה שׁוּם הַפְּסֵד בְּדָבָר.

וְה"נ בַּב"ד כ"ז שְׁלֵא הִגִּיעַ זְמַן שֶׁהַמְּלֻוָה יְכוֹל לְתַבְּנֹעַ בְּדִין אֵין לָנוּ לְהַצִּיל עֲשָׂקוֹ אָבֵל לְשִׁטְתַּת הָרַא"שׁ אֵינוֹ פֶּן. וְאַחַר דְּקִי"ל בְּדִינֵי הַרְשָׁאָה פְּסוּגְיָת הַפּוֹסְקִים הָרַאשׁוּנִים וְ"ל דְּהָא דְּבַעֲיָנָה הַרְשָׁאָה לְגַבּוֹת חוֹב אֵינוֹ אֲלָא מְשׁוּם חַשֵּׁשׁ מִיֵּתָה אוֹ בִּיטוּל הַשְּׁלִיחוֹת וִיְהִי הַפְּסֵד לְלוֹהָ.

וְא"כ נִקְטִיבֵנּוּ בְּגוּף הַעֵנִין פְּהָרַא"שׁ שְׁדִין גְּמוּר הוּא לְהַצִּיל הַעוֹשֶׂה אֶף שְׁעוֹד לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ. מִמִּילָא אֲפִילוּ בְּיִתְמֵי הָכִי הוּא: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין סִימָן צַא ב"ה עַש"ק ב' אֵינִיר תַּרמ"ב וּוּלְאִזִּין.

פְּבוֹד דִּידֵי ה' וִידִי"נ עוֹז הָרַב הַגְּאוּן חָרִיף וּבְקִי כַּש"ת מ' שְׁלֵמָה הַפְּהֵן נ"י מו"ץ בַּק' וְוִילְנָא יַע"א מְכַתְּבוֹ כּו' הִגִּיעַנִי וְהִנְנִי לְאַשְׁרֵי חֵילִי דְּמַר עַל אֲשֶׁר הַעִירָנִי עַל מַש"כ הַכ"מ בְּשֵׁם הַר"י גְּוִרְקֵס דְּהָא דְּאַבְרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאַיְמוּרֵי חַטָּאוֹת אֵינוֹ אֲלָא לְאַחַר שְׁנִזְנִיק דָּם עוֹלָה ג"כ אָבֵל אִם עוֹד לֹא נִשְׁחַט הַעוֹלָה הַקְּטָרַת הַחַטָּאת קוֹדֵם לְשִׁחִיטַת עוֹלָה וְהָכִי נִזְנֵאֵי דִּינִיק פִּירַש"י וְהַרַע"ב שְׁכַתְּבוּ אִם נִזְנִיקוּ דָּם שְׁנִיָּהֶם.

וְחוֹזְנֵי בִי מַמ"ש בְּבִיאָרֵי הַע"ד וּמִבּוֹאֵר הָכִי בְּפַרְשֵׁה שְׁאַנּוּ עוֹמְדִים בָּהּ דְּכַתִּיב בְּחַטָּאת מְצוֹרַע וְעֲשֶׂה הַפְּהֵן אֶת הַחַטָּאת וְגו' וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת הַעוֹלָה. וּכְבָר מִבּוֹאֵר דְּבַמְשַׁמְעוֹת וְעֲשֶׂה נְכַלְל גַּם זְרִיקַת הַדָּם גַּם הַקְּטָרַת אֵימּוּרִין כַּמ"ש הַתּוֹס' זְבָחִים (ח') וְהָכִי אֵי בְּסַפְרֵי.

הָרִי מִבּוֹאֵר דְּאַחַר גְּמַר מַעֲשֵׂה הַחַטָּאת יִשְׁחַט אֶת הַעוֹלָה וְהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמְּצוֹת. מְשׁוּם הָכִי מְצוּהָ שְׁחַל בָּהּ אֵין מַעֲבִירִין מִמְּנָה עַד שְׁגוּמְרָה.

מַעֲתָה אֲזִיל הַהוֹכְחָה שֶׁהַבֵּאתִי מִמַּעֲשֵׂה יוֹם הַפְּפוּרִים שְׁשׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין דָּם הַעוֹלָה וּמִקְטִירִין אַבְרִיו וְאַח"כ יִקְטִיר אֶת חֵלֶב הַחַטָּאת. דְּשִׂאנֵי הֵתֵם דְּלֹאֲחַר הַזָּאת דָּם הַחַטָּאת בְּפָנִים.

הפסיק הרבה עד שפשט את בגדי הַבַּד וְלָבַשׁ בְּגָדָיו. וְשׁוּב אֵין שִׁינָף בְּזָה אֵין מַעְבִּירִין עה"מ מש"ה מקדימין העולה.

משא"כ בחטאת חיצונה מִיַּד אַחַר מִתֵּן דָּם אֵין מַעְבִּירִין עלי' עד שִׁמְקִטִיר אֶת הָאֵימורִין אע"ג דְּאִיכָא דְעֵדִיף מִינָהּ הִיא הָעוֹלָה. וּמֵאַחַר שֶׁפֶן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הָא דְכָתִיב בַּפ' שְׁמִינִי וְאֵת הַחֶלֶב וְגו' פְּאַשֶׁר צָוָה ה' אֶת מֹשֶׁה.

להיפוך ממש"כ אֵלָא הִי בְּקַבְלָה דְּאֵין מַעְבִּירִין עה"מ ואע"ג דְּאִבְרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאֵימורֵי חֲטָאת מַכ"מ אִם עוֹד עָסוּק הוּא בְּחֲטָאת אֵין לְעַבְרָה מְמַנָּה. וּמַכ"מ דַּעַת הָרֶאָב"ד בַּת"כ פ' מְצוֹרַע פָּרַק ג' ה"ד כְּדַבְּרֵינוּ מִכְּבָר.

אֵלָא שְׁאֵין הַכֶּרֶח בַּפִּי הַבְּרִייתָא דַּת"כ. וְהִנְנִי מְסִיִּים בְּכַרְפַּת פֶּהוּן וּבָהּא דְכָתִיב בַּפ' שְׁמִינִי וַיִּשָּׂא אֶהָרֶן אֶת יָדָיו אֶל הָעַם וַיְבָרְכֵם וְהִכְתִּיב יָדוֹ.

וּבְנֻדָּאֵי יֵשׁ כְּוָנָה בְּזָה וְגַם לְשׁוֹן אֶל הָעַם אֵינוּ מְדוּנָק וַיִּוֹתֵר הִי רָאוּי לְכַתֵּב עַל הָעַם. וְעַי' מַש"כ רַבִּינוּ בְּחֵי וְנִרְאָה דְקוֹדֵם שְׁנַשָּׂא כְּפָיו הָרִים אֶהָרֶן יָדוֹ אַחַת אֶל הָעַם שְׁיִכְוֹנוּ לְבַרְכָתוֹ שְׁהָרִי לֹא יִדְעוּ מִזָּה שְׁמוּכֵן לְבָרַךְ אוֹתָם.

וּמִזָּה לְמַדוּ בִּירוּשָׁלַיִם מְגִילָה (פ"ד) וְהוּבָא בְּשׁו"ע או"ח סי' רכ"ח דְּאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל הַמְתַּבְּרָכִים לְהַסִּיחַ דַּעַת בְּשַׁעַת ב"כ. וְלֹא יִדְעוּ מִזָּלֵן דְּהַמְתַּבְּרָךְ צָרִיף לְכוּוֹן וְלְשִׁמּוּעַ הַבְּרָכָה.

אֵלָא מֵהָאֵי קָרָא דְהִכְתִּיב יָדוֹ מְשַׁמְעוּ שְׁהָרָא לְהָעַם בְּיָדוֹ אַחַת שְׁיִכְוֹנוּ דַּעַתָּם לְמַה שְׁיִבְרַךְ וְאַח"כ הַקָּרִי יָדוֹ שְׁנַשָּׂא כְּפָיו וּבָרַךְ. הַמְקוּם יַת"ש יִזְכְּנוּ לְרֵאוֹת אֶת מַעַכ"ת נ"י עוֹמֵד בְּעַבְדוֹתוֹ בְּבֵית הַבְּחִירָה ב"ב.

וְעַתָּה מְבַרְכּוֹתֵינוּ תְּבַנְרַךְ נִפְשׁוֹ הָעָמוּס בְּעַבְדוֹתָהּ רַבָּה וּמְבַרַךְ בְּאַהֲבָה וּמְצַפֶּה לְיִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל לְהַתְּהַלֵּךְ בְּרַחֲמָהּ: יְדִידוֹ נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָה בְּרִלִין וּמַחְבִּיבוֹתָא דְמַר גִּיהוּ כְּהֵנָּא רַבָּא. הִנְנִי לְהוֹסִיף דְבָרֵי בְּדִיוֹק הַמְקָרָא בְּפָרָשָׁה שְׁאֵנוּ עוֹמְדִים (א) בַּפ' יוֹלְדֵת כְּתִיב וְלִקְחָה שְׁתֵּי תוֹרִים וְגו'.

וּבְזָב וְזָבָה כְּתִיב יִקַּח לוֹ תִּקַּח לָהּ וְהָאֵי לוֹ וְלָהּ מִיּוֹתֵר. וְנִרְאָה מְשׁוּם דְּבִיּוֹלְדֵת כְּתִיב וְלִקְחָה וְגו' אֶחָד לְעוֹלָה וְא' לְחֲטָאת הֵינּוּ בְּשַׁעַת לְקִיחַת בְּעָלִים.

וְא"כ בַּע"כ מְחַוֵּיבֵת לְהַקְדִּישׁ אוֹתָם וְאָסוּרָה לְהִנּוֹת מֵהֶם תוּמ"י. מַשְׁא"כ בְּזָב וְזָבָה כְּתִיב וְעָשָׂה אֹתָם הַפֶּהוּן אֶחָד חֲטָאת וְגו' הֵינּוּ בְּשַׁעַת הַקְּרָבָה וְא"כ יוֹתֵר טוֹב שְׁלֹא יִקְדִּישֵׁם עַד הַבֵּיאֵם אֶל הַפֶּהוּן כְּדִי שְׁלֹא יָבֵא לְיַדֵּי מְעִילָה.

מַש"ה כְּתוּב לוֹ לְעַצְמוֹ הֵינּוּ לְהִנָּאֲתוֹ שְׁיִהָא מוֹתֵר לְהִנּוֹת מֵהֶם עַד שְׁיִתֵּן אֶל הַפֶּהוּן: (ב) בְּזָב כְּתִיב וְכִי יִטְהַר הַזָּב וּבְזָבָה כְּתִיב וְאִם טְהָרָה מְזוּבָה וּבְאַמַּת אֵין לְשׁוֹן וְאִם מְדוּנָק שְׁהָרִי דְרַף הוּא לְפִסּוּק הַזִּיבָה וְאִם מְשַׁמְעוּ שְׁאֵין הַדְּרַף לְהִיּוֹת כֵּן אֵלָא שִׁמ"מ יֵהִי כֵּן וְלִמָּאֵי כְּתִיב בְּזָה הַלְשׁוֹן.

וְנִרְאָה דְכָלפִּי דְכָתִיב וְסִפְרָה לָהּ וְדַרְשִׁינוּ לָהּ לְעַצְמָהּ שְׁהִיא נְאֻמָּנָת לומר טְהוּרָה הִיא וּפְסָקָה מְלֻזָּב. וְהֵייתִי אומר שְׁלֹא הָאֵמִינָה תוֹרָה אֵלָא שְׁאֵינָה נְגִיד הַחֲזָקָה.

שְׁהָרֵי אֵינָה מְוַחֶזֶקֶת שְׁתַּרְאָה תְּמִיד כַּמ"ש הַתּוֹס' רִישׁ מַס' גִּיטִין (ב') סד"ה עַד אֶחָד וְהַכִּיס"ל כַּהֲר"י לְעֵנִין שְׁלֵא פְּדֻרְפָּה לְהַכִּי נִרְאָה דְּלַפְנֵי תַּשְׁמִישׁ אֲסוּר וְאַחַר תַּשְׁמִישׁ שְׁרֵי וְטוֹב שְׁתַּרְחוּזִין בְּחַמִּין כַּמְבֻּנָּאָר בִּיּו"ד סס"י קפ"ו: וְנִרְאָה טַעַם הַתּוֹס' גַּם בְּשְׁלֵא פְּדֻרְפָּה גַּם בְּמוֹד דַּס"ל דְּכָל דְּרָף תַּשְׁמִישׁ לֹא מִיקָרֵי מִז"ל שְׁהָרֵי שְׁרֵי לְשִׁמּוֹשׁ עִם קִטְנָה וְה"ה שְׁלֵא פְּדֻרְפָּה דְּמִשְׁפְּבֵי אִשָּׁה פְּתִיב וְאֵע"ג דְּכַתִּיב בְּעוֹנְשֵׁין מַכ"מ הִתְקַשׁ הוּא לַכ"ד כְּדַאיִתָּא בְּקִידוּשֵׁין (כ"ב ב) וְעוֹד מִשְׁפְּבֵי אִשָּׁה פְּתִיב כו' וּבְאַמַּת הוּא מְחַלְוֶקֶת הַתְּנָאִים בְּסִנְהֶדְרִין וְהוּי שְׁלֵא פְּדֻרְפָּה כְּמוֹ פְּדֻרְפָּה וְהִיא אֵינָה רְאוּיָה לְהַתְעַבֵּר אַבְּל דְּוָקָא בְּאֵינוֹ מְכוּוֹן לְכַף פְּדֵי לְהַשְׁחִית הַזֶּרַע דַּא"כ הוּי מַעֲשֵׂה עַר וְאוֹנוֹ.

אַבְּל בְּאַקְרָאִי אֵינוֹ מְכוּוֹן לְכַף וְה"ה בְּמִשְׁמִישׁ בְּמוֹד דְּהוּי פְּדֻרְפָּה ס"ל דְּלֹא גָרַע מִשְׁלֵא פְּדֻרְפָּה שְׁהָרֵי בְּאִסוּר מִיקָרֵי תַּשְׁמִישׁ וְנִעְנְוִשֵׁין ע"ז אֶלְמָא דְּמִקָּרֵי תַּשְׁמִישׁ וְאֵינוֹ אֲסוּר אִם לֹא שְׁעוּשָׂה פְּדֵי לְהַשְׁחִית הַזֶּרַע כְּעַר וְאוֹנוֹ מִשְׁא"כ אִם אִשְׁתּוֹ חוֹלְנִית.

הַנְּנִי הַעֲמוּס בְּעַבּוּדָּה. נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָה בְּרִלִין.

בַּס"ד תְּשׁוּבוֹת בּוּדּוֹת סִימָן פֶּט ב"ה ג' י"ד מִנ"א תַּרְל"ח. כְּבוֹד יְקִירֵי הַתְּרִיף וּבְקֵי יְקָר רוח י"א כ"ש מו"ה זָאב וּוְאַלְף בְּרוּדְנָא נ"י הִנֵּה עֵיקָר חִקִּירָה שְׁל מַע"כ נ"י בְּסוּגְיָא דְּחוֹלִין (פ"ד) וְהָא בַעֲי' הו"ה.

וְקו' הַתּוֹס' שְׁהָרֵי מְפַרְפְּסֵת הִנֵּה בַר הו"ה וְיִישְׁבּוּ דְּעוּף שְׁאֵנִי דְּמַפְרְפְּסֵת אֵינוֹ בַר הו"ה שְׁהָרֵי הִיא מִתָּה מִמֶּשׁ. וְאֵינוֹ אֶלְא פְּזַנְבֵּי הֶלְטָאָה שְׁמַפְרְפְּסֵת וּמַע"כ הִרְאָה שְׁגַם דַּעַת רַש"י הַכִּי בְּמָה שְׁדַקְדַּק לְפָרֵשׁ וּמַתְנִיתִין בְּעוֹפוֹת כו'.

וְלֹא נִרְאָה שְׁהָרֵי רַש"י ב"ק (ע"ו) בְּשִׁטַּת הַר"ש קָאִי דִּישְׁרָאֵל בְּטַהוּרָה אֵינוֹ בַר הו"ה אֶלְא מִשׁוּם דְּמִיָּרֵי בְּעוֹפוֹת לְפִי הַס"ד דְּמִיָּרֵי בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. עוֹד הִרְאָה מַע"כ נ"י שְׁהָרֵי מַב"ם לֹא ס"ל הַכִּי מַמַּשׁ"כ בַּה' טְוִמָּאָת אֲוִכְלִין דְּבַהֲמָה וְחִזְיָה וְעוּף שְׁנִשְׁחַטוּ אַע"ג שְׁמַפְרְפְּסִין ה"א מְטַמְּאִין ט"א וְאֵינוֹ רְאִי' כָּלֵל דְּוַדַּאי הִמָּה מְפַרְפְּסִין כַּנִּרְאָה לְעֵינֵינוּ.

וְאַשְׁמוּעֵינוּ דַּמַּכ"מ מִיקָרֵי שְׁהוֹן רְאוּיָן לְאַכִּילָהּ. אַבְּל וְדַאי י"ל דְּפַרְפּוּס שְׁלֵהוֹן לֹא נִחְשָׁב לְחִיּוֹת כָּלֵל וּמַע"כ נ"י הוֹסִיף לְהוֹכִיחַ כִּי כו'.

מְסוּגְיָא דְּהַשׁוּחַט חֲטָאָת הַעוּף חֲטָאָת שְׁלֵשׁ חֲטָאָת וְהוּא מִשׁוּם דְּמִתְקַן מִיַּדֵּי אַמַּה"ח לְגוּי. וַע"כ הַתְּקִינוֹן בָּא מִיַּד כַּמַּש"כ הַתּוֹס' שְׁבַת (ק"ו) הָרֵי דְּמַפְרְפְּסֵת לְגוּי בְּעוּף מוֹתֵר.

וְהַבִּיא מַע"כ בְּשֵׁם ס' גוּר אַרְי' דְּפַרְפּוּס בְּעוּף לֹא אֵימְסָר לַב"נ וְלֹא הַבִּיא מַע"כ טַעְמוֹ וְנִימּוּקוֹ אֶלְא שְׁקִישָׁה הַסּוּגְיָא בְּחוֹלִין (ק"ב) בְּהָא דְּרַב שִׁיזְבִּי מְפָרֵשׁ הָא דַּתְּנִין וְאֵין שְׁחִיטָתָהּ מְטַהֶרְתָּהּ לְעֵנִין אַמַּה"ח לַב"נ.

וְהִנֵּה אִם הִי מַעֲיִין מַע"ל בְּכָל מַש"כ בְּחִיבּוּרֵי הַע"ש בַּסִּי' ו' אוֹת א' וְאוֹת ח' הִי מוֹצֵא יָשׁוּב לַכ"ז. דַּתְּלֵיא בְּמַחְלוּקַת רַב וְר"י בְּטַעַם אִסוּר אַבְמַה"ח לַב"נ.

דְּלִמָּד מֵאַכְל תֵּאכַל מְפַרְפְּסֵת רְאוּיָ' לְאַכִּילָהּ וְשְׁרֵי גַם לַב"נ וְלִמָּד מֵאַף בְּשֵׁר וְגו' מְפַרְפְּסֵת אֲסוּר. אַבְּל בְּשֵׁר עוּף תְּלוּי בְּלִשׁוֹן ב"א וּבְמִקּוּם דְּאֵין בְּשֵׁר עוּף בְּכָלֵל בְּשֵׁר אֵין אִסוּר אַבְמַה"ח נוֹהֵג בְּעוּף כָּלֵל לַב"נ וְכַמ"ש הַרְמַב"ם.

ובמקום דמיקרי בְּשֵׁר בְּלִשׁוֹן ב"א אָסוּר אֶפִּילוּ מִפְּרָפֶסֶת כְּמוֹ בְּהֵמָה וּמִיִּשׁוּב הַכֹּל: אָבֵל
הָא וְדַאי מוּכַח מְהֵא דְרַב שִׁינְבִי דִּישׁ חֵיוֹת גַּם בְּעוֹף מִפְּרָפֶס וְלֹא פְתוּס'. וְכַבֵּר בִּינְאֲרֵתִי
בְּזָה בְּהִשְׁמָטוֹת כְּמוֹ שְׂרָאָה מֵע"כ נ"י מַה שִׁיִּשְׁבַּתִּי לְהֵרֵב ר"נ דְרַב שִׁינְבִי חוֹלֵק עַל הָא
דְּאַבְיִי שָׁם (כ') וְסִתְמָא דַּגְמ' שָׁם (פ"ד) לְפִי יִשׁוּב הַתּוֹס' דְּעוֹף שְׂאֲנִי.

וְהִנְאַנִי מְאוֹד דְּבָרֵי מֵע"כ נ"י שְׁכ' דְּתִלְיָא בְּמַחְלֻקָּת בְּזַבְּחִים (ס"ה) דְּלִרְבָּא דְּמִפְּרָשׁ
דְּחֻכְמִים וְרַאבְר"ש פְּלִיגִי אִי שְׁהִי פּוֹסֵל בֵּין שְׁנֵי סִימְנִין בְּעוֹלֵת הָעוֹף תִּלְיָא אִי יֵשׁ חֵיוֹת
בְּעוֹף לְאַחַר שְׁחִיטַת סִימֵן א'.

וְכַדְיוּק פִּרְשׁ"י בְּזַבְּחִים שָׁם מִמִּילָא לְאַבְיִי שָׁם לִכ"ע יֵשׁ חֵיוֹת. וְהוּא מְקַשֶּׁה בְּחֻלְיִין (כ')
לְשִׁיטַת רְבָא וְלִדְעַת חֻכְמִים דְּנֻקָּא דְּבָרִים אֵלּוּ נְכוּזִים מְאֹד לְכַאוּרָה.

וּא"כ תְּמוּהִים מִש"כ הַתּוֹס' דְּבִין לְרַבְּנָן בֵּין לְרַאבְר"ש פְּרִיף וְהָרִי הַתּוֹס' ע"כ מִפְּרָשִׁי
ג"כ דְּאַבְיִי נְרָבָא מְחֻלְקִים אִי בְּסִימֵן א' מִתָּה אוֹ לֹא. כְּמַבְּנֹאֵר בַּתּוֹס' לְהֵלֵן (כ"א ב) דְּאַבְיִי
לִית לִי דְּמוֹלֵק מִשׁוּם מְצֻנַת הַבְּדֻלָּה.

וּא"כ מִפְּרָשִׁי ג"כ וְתִקְשִׁי לָךְ הִיָּנּוּ דְּנֻקָּא לְרַבָּא דִּס"ל דְּמִתָּה בְּלִי רֹב בְּשֵׁר אָבֵל אִיהוּ
סְבֵר דְּדוֹקָא עִם רֹב בְּשֵׁר הָנִי מִתָּה. וּא"כ נִיחָא דְּעוֹלֵת הָעוֹף מוֹלֵק שְׁנֵים קוּדָם רֹב בְּשֵׁר
וּפִי הַמְּהַרְשֵׁ"א בְּסוּגִין תְּמוּהָ שְׁמִבִּיא מִש"כ הַתּוֹס' לְהֵלֵן לְאַבְיִי לֹא קָשָׁה לְרַבָּא] מְאַחַר
שְׁהַתּוֹס' ג"כ מִפְּרָשִׁי הָכִי וְכַמ"ש מֵע"ל דְּסִמְיָךְ עַל סוּגִיָּא דְּזַבְּחִים א"כ הִיאָךְ כ' הַתּוֹס'
דְּמִקְשָׁה גַם לְרַאבְר"ש וּבְלִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּלִהֵלֵן הִיָּיְתִי אוֹמֵר דְּהַתּוֹס' מִפְּרָשִׁי דְּרַק לְרַבָּא
דְּמִקְשִׁי וְכִי מִתָּה עוֹמֵד וּמוֹלֵק וְתִיקְשָׁה לָךְ עוֹלֵת הָעוֹף כו' אָבֵל אִיהוּ סְבֵר דְּלֹא קָשָׁה כָּלֵל
נְכִי מִתָּה עוֹמֵד וּמוֹלֵק.

וְלֹא הֶעֱלוּ הַתּוֹס' לְדִקְדָּק הַקּוֹשְׁי' מְהֵא דְּזַבְּחִים אָבֵל לְמִש"כ הַתּוֹס' לְהֵלֵן קָשָׁה. אֵלּוּ נִרְאָה
דְּהַתּוֹס' מִפְּרָשִׁי דְּרַבָּא לֹא מִפְּרָשׁ מַחְלֻקְתֵיהוּ דְּחֻכְמִים וְרַאבְר"ש אִי מִתָּה בְּסִימֵן א' אוֹ
לֹא אֵלּוּ לְכוּ"ע מִתָּה.

וּמַכ"מ ס"ל לְרַאבְר"ש דְּשִׁהִיּוֹת פּוֹסֵל וְרַש"י בְּזַבְּחִים לֹא פִּירֵשׁ אֵלּוּ לִת"ק דְּמִש"ה ס"ל
שְׁהִיּוֹת לֹא מְעַכְבִּי מִשׁוּם שְׂאִינּוּ דוּמָה לְבִהְמָה. אָבֵל רַאבְר"ש ס"ל דְּאַפ"ה מְעַכְבִּי.

מִעֲתָה שְׁפִיר פִּירְשׁוּ בַּתּוֹס' דְּמִקְשָׁה גַם לְרַאבְר"ש לְפִי דְּעַת רְבָא וְהָא שְׁהוּכְרַחוּ לְפִרְשׁ
כָּף. וְגַם דְּקִדְקוּ מִפְּרִש"י ד"ה אִי הָכִי כו' וְרֹב שְׁנֵים לְרַאבְר"ש וְעַדְיִין יֵשׁ לְדִקְדָּק לְמֵאִי
פִּירְשׁוּ הָכִי.

וְנִרְאָה מִשׁוּם דְּקָשָׁה לְהוּ הָא דְּקָאֵמֵר בַּגְמ' כָּל הַמְּעַכְבִּי בְּשְׁחִיטָה מְעַכְבִּי בְּהַבְּדֻלָּה כו'
וּפִרְש"י דְּלִכְתַּחֲזִיקָה כּוּלְהוּ בְּעֵי כו' וְע"כ מַה"ת קָאֵמֵר. וְהָרִי לְהֵלֵן פִּרְש"י בַּד"ה וְאִינּוּ
מְבַדִּיל בְּסִימֵן א' דְּבְּסִימֵן ב' אֶפִּילוּ מְצֻנָה לְכַתַּחֲזִיקָה לִיכָּא כְּדַתְּנִיָּא לְקַמֵּן לְחִיבּוּ בַב' סִימְנִים
א"א כו' אֵלּוּ וְדַאי הֵתֵם לִת"ק מִיָּרִי דְּקִסְבֵּר דְּמְצֻנַת הַבְּדֻלָּה בְּעוֹלָה הוּא כָּל שְׁיִשְׁנוּ
בְּשְׁחִיטָה.

וְכֹל שְׂאֵפְשֵׁר בְּהַבְּדֻלָּה יוֹתֵר עֲדִיף וּבְחֻטָּאת הָעוֹף דְּמוֹלֵק כָּל הַסִּימֵן. וְלֹא רֹב שְׁנֵים ע"כ
כְּפִירִש"י מִשׁוּם דְּזָהוּ מְצֻנָה לְכַתַּחֲזִיקָה בְּשְׁחִיטָה וְאִינּוּ בְּכֻלֵּל הַבְּדֻלָּה.

משא"כ שני סימנין אַבל ראבר"ש ס"ל להיפך דגם בעולה אין מצנה בהבדלה יותר מן הצורך בשחיטה. וא"כ אמאי מצנה למלוק רוב שנים ולא נימא סימן א' פולו ובחטאת יהא רובו.

אלא משום דמצנה בשחיטת שנים מה"ת [ונה תליא באמת בדרשה דשחיטת העוף דלב"ק דאיפקיש לדגים אין מצנה אפילו לכתחילה בסימן שני. משא"כ אם נימא מדרשה דזאת תורת הבהמה והעוף סגי לן למעט מדרשה דזאת אלא בדיעבד.

והיינו שהביא רש"י בד"ה ואינו מבדיל וכו' הא דב"ק וכבר כתבתי בזה בהע"ש סי' קכ"ד אות ב' בס"ד]. ועתה ע"כ זה הישוב כל המעפב בשחיטה כו' אתי לראבר"ש.

ואח"כ מקשי לרבנן והא מיעוט סימנין מקשה מתרתי ממיעוט ומסימן שני. ומשני דלרבנן כל שישנו כו' היוצא מזה דמקשה גם לראבר"ש.

וא"כ צ"ל דרבא ס"ל דלכ"ע מתה בסימן א' ואב"י חולק: ידידו נפתלי צבי יהודא ברליון. סימן צ תשובה להרב מ' ליב נ"י מו"ץ בק' ראסין בעזה"י א) אשר הקשה בסנהדרין (מ' ב) הניחא לאב"י אליבא דר"מ כו'.

מה זה ניחא הא לאב"י נשאר בקש"א. לק"מ דהא דמגדף ר"א אימא לאתוי שמונה חקירות לא על המשנה הקשה אלא על רב יהודה שמבאר טעם המשנה מהני קראי ומסיק לרבנן מילתא דאתא בק"ו כו' ע"ז שפיר הקשה אימא לאתוי שמונה חקירות אכל ר"א ס"ל טעם המשנה בא"א ואולי ס"ל כדאי בירושלמי דא' שמואל ודרש"ת וחקר"ת ושאלת היטב והנה אמת נכון.

אלו שבעה חקירות אכל לר"י הוא דמקשה וא"כ רב יהודא פרבא ס"ל ולק"מ. והייתי אפ"ש לומר עוד בדרך המצאה דר' מאיר דקשה אליב' כר"ש ס"ל דשריפה חמורה מסקילה ואיצטריך קרא לאתוי נשרפין.

ניש לכאורה להוכיח דר"מ כר"ש ס"ל מדאיתא להלן (נ"ב א) ור"י האי את אביה היא מחללת מאי דריש בי' לכדתנא הי' רמ"א מה ת"ל כו' משמע דר"מ כר"י ס"ל דאחד ארוסה וא' נשואה בשריפה. וא"כ שריפה חמורה מסקילה ואיצטריך קרא לאתוי שריפה לחקירה אכל באמת איני סובר הכי דקשה לי טובא פרש"י ותוס' דר"ע ור' ישמעאל ס"ל כר"ש והדברים עתיקים (וא"כ צ"ל דמשנתנו (ע"ט ב) דא"ל אלו לא היתה סקילה חמורה לא ניתנה למגדף ועובד ע"ז.

תיפוק לן דנשואה בשריפה ולא ארוסה ש"מ דסקילה חמורה דאחר יכול לפדות משל עצמו כמו פרעון חוב. והגאון ח"ד הסכים לדעת הרמ"א לפי פירושיה דא"א לפדות ממון אחר דדוקא ממון האב בעינן ולא דמי לשקלים ע"ש.

ודבריו תמוה שהרי כל הקרבנות חובה אפילו חטאת חלב פשיטא שיכול להביא על חברו וכדאי בתמורה (י) אלימא לענין כפרה פשיטא דמכר ליה אלא שצריך דעת בעלים כדאיתא בגדרים (ל"ו).

וכן בפטר חמור אי' בכורות (י"א) הפודה פט"ח של חבירו פדונו פדוי והינו משל שליח ע"ש וברור זה פרבינו הגר"א ז"ל אלא מה שמדמה לפרעון חוב אינו פשוט כ"כ ויבאר לפנינו.

אבל בעיקר פונת הרמ"א נראה דמיירי שעושה שליח לפדות משל האב ורעו יגיד עליו. בזה דאין פודין ב"ד בלא דעת האב ודאי הפי' משל האב ור"ל שאין בכתב הב"ד להגבות לפהו חמשה סלעים כמו בכל חוב דעלמא שב"ד יורדין לנכסי הלנה ומגבין למלנה גם בלא ידיעת הלנה.

אבל פאן אע"ג דנדאי פופין ב"ד לקיים מ"ע זו פמו שכופין על כל מצנת עשה. מכ"מ אין נותנים לכהו בלא האב אלא פופין את האב לפדות את בנו וכמו בחיוב קרפן אין ב"ד מקדשין בהמת האדם אלא פופין אותו להקדיש משום שאין ב"ד יכולין להקדיש מה שאינו שלהם.

ה"נ בפדה"ב המצנה שיאמר האב בשעת נתינה לכהו הנני נותן מעות אלה לפדיון בני. ומשו"ה מחויב להפריש חמש סלעים ולומר הרי אלו לפדה"ב.

וכפירש"י בכורות (מ"ז ב) בכהו שהיה לו בכור חלל שאע"ג שאין הפהו צריך ליתן לכהו אחר אלא נוטל לעצמו. מכ"מ פרש"י בד"ה שהרי מפריש לי' ונוטל והכי אי' בשו"ע סי' ש"ה סי"ט הלכה יפריש הפדיון ויעכבנו לעצמו ומזה הטעם פרש"י בערכין (ד') בזה דכהנים פטורין מפדה"ב שהוא מק"ו אם פטרו של ישראל במדבר כו' ולכאורה לא נצרכנו לק"ו אלא בשביל לויים.

או גם לפהנים בשביל פטר חמור דאסור בהנאה לפני הפדיון. אבל בפה"ב לפהנים פשיטא דפטורין כמו דתנן בערכין (כ"ח) הפהנים אינם מחרימים שהחרימים לעצמם אלא רש"י לטעמיה דבעינן הפרשה.

וס"ד דכהנים חייבים להפריש ולעכב לעצמן משו"ה כ' דפטורין מק"ו [איברא השאילתות סי' קי"ח אינו סובר כפירש"י דבעינן להאי ק"ו כמש"כ שם אות ד בס"ד בטעמו ונמוקו]: הא מיהא ברור שאין ב"ד פופין משל אב בלא ידיעתו משום שאין יכולין לומר על מעות שאינו שלהם זה לפה"ב ולא כמש"כ הגאון ח"ד באותו תשובה שב"ד יורדין לנכסי האב כמו כל פריעת חוב.

והא ליתא וכמבואר בהגהת רמ"א ואין ע"ז חולק: ולכאורה לפי דברינו דהמצנה דוקא שיאמר האב שנותן לפדה"ב א"כ לא מהני תפיסת הפהו במקום ספק בכור אדם ואינו דומה לספק בכור בהמה שהוא מופרש ועומד משא"כ פאן אינו יוצא בפה"ב בתפיסת הפהו משו"ה לא מהני תפיסה.

וכ"כ באמת בס' מחנה אפרים ה' זכיה ומתנה סי' ח' ולא פהגאון ח"ד מהא דאי' בכורות (מ"ח) אר"י ז"א שני יוסף ב"ש כו'. אלא מהא שהיא שפוד דבע"ח ממש שגובה בע"כ הן אמת שהיה אפשר לפרש הסוגיא דכמו דבע"ח גובה בע"כ.

ה"נ מחוייבין האחין ליתן לפדה"ב אבל בפרש"י מבואר במה שכ' והכי נמי טורף הפהו ה' סלעים מהנכסים כו' אלא ודאי השעבוד חל אפי' לא פירש עדיין לפה"ב. ומשו"ה

יכול הפהו לתפוס ומכ"מ לא יצא האב ידי מצנה עד שיאמר הנני נותן לפדה"ב ובלא זה ג"כ ע"כ התפיסה דקרקות דמשעבדי לבע"ח אינו מוצא מידי מצנה שיקרי אין פודין בקרקעות.

אלא מכ"מ משונעבדים הקרקעות למצנה זו שימפור ויתן המעות לפדה"ב. וה"נ בספק בכור אדם תקפו כהן אין מוציאין מידו.

אבל אין ב"ד מגבין בלי האב דאי משום חוב הרי הוא ממון שלא ניתן לתבע שאין הפהו מבנרר נאי משום מצנת פדה"ב הרי לא נתקנים המצנה בעוד לא פירש האב שיהא לפדה"ב. אחר כ"ז מוכן דכוננת הרמ"א שאין עושה שליח לפדות את בנו היינו שיהא השליח פודה משל האב.

ויאמר ה"ז לפדיון הבן של פלוני ולא דמי להא דאיתא בבכורות (נ"א) דרב אשי שדר פדה"ב. דהתם רב אשי הפריש המעות לפדה"ב ושלח אותם להפכהו והשליח עשה מעשה קור.

משא"כ אם השליח יאמר הרי אלו לפדה"ב יש מקום לומר דלא מהני השליחות כמו שכתב הר"ן ריש מסכת פסחים דא"א להפקיר ע"י שליח ובמהרי"ט ח"א כתב דא"א להקדיש ע"י שליח. והגאון רע"א בתוספותיו גיטין (פ"ד מ"א) הקשה ע"ז מתמורה (י) דאי דציבור שוין שליח לאקדושי ובמח"כ לק"מ דהתם הפי' דהשליח מקדיש בהמתו בשביל הצבור.

משא"כ שיהא השליח יכול להקדיש את שאינו שלו זה לא שמענו. וא"כ אפטר לומר שאין השליח יכול להפריש משל האב לפדה"ב ולהוציא מידי מצנתו אבל מכ"מ אין הדין ברור שיהא אמירה והפרישה לפדה"ב דומה להקדש והפקר ובהקדש גופא אין הדבר ברור כ"כ.

ויש מקום להקשות מריש פ"ב דקידושין דשקיל וטרי מאי איצטריו לרבות שליחות בתרומה הא אפטר ללמוד מקרבן פסח נאי איתא דלהקדיש אינו יכול. א"כ איצטריו לרבות בתרומה שהשליח יכול לתרום משל בעלים.

העולה מכ"ז שיכול השליח לפדות פדה"ב מממון האב. וכך עשינו מעשה פה אבל זה אינו אלא כשהאב עושה שליח לפדות משל האב.

אבל כשאין עושה שליח אין אדם יכול לפדות משל אב אלא אם האחר מנדב משלו לטובת הפהו לפדותו. ה"ז כתורם משלו על של חברו ואין נ"מ בין אמו של הנולד או איש אחר ואדרבה אם אמו רוצית לעשות פה"ב יש לדקדק אחריה מניין לה ה' סלעים שתוכל ליתן בלי רשות בעלה והכל לפי ראות עיני ב"ד בהליכות עולם שלהם אם היא עשירה או עניה וכדומה.

זהו המתבאר בענין לפי דעתי הקלה. וה' יורנו ונעמידנו על קרן האמת והיא התכלית והחומת: נפתלי צבי הודא ברלין.

סימן פח נשאלתי באשה שמסתפגת בלידה או מניקה שרגילה להתעבר בהנקמה ונחלשת היא והולד כמובן אי רשאית לשמש במוף: כבר נשאל ע"ז הגאון רע"א סי' ע"א וע"ב והגאון צמח צדק סי' פ"ט ומתחלה עלה ע"ד הגר"א לאסור אף לאחר תשמיש.

כדעת רוב הפוסקים דגם לאחר תשמיש יש איסור על הנשים להשחית זרע בעליהן וכסי' ע"ב התיר לאחר תשמיש משום דבל"ז לדעת הרמב"ם מצנה לבדוק אחר תשמיש. ולי נראה דאי משום הא לא אריא דמה ענין בדיקה פרגע להנחת מוה איזה שעה כדי לשאוב את הזרע ואין פרגע בדיקה כדי לשאוב אבל נראה כדעת הגאון צ"צ דכמו דשילש נשים משמשות במוף אלא דחכמים אסרו משום דמן השמים ירחמו.

ונה אינו אלא משום שאינו מצוי שיתעברו אבל במצויות נדאי לכ"ע שרי: איברא לפגי תשמיש צ"ע דהנה היש"ש יבמות הבין דעת רש"י שפירש מותרות היינו לפגי תשמיש וכדעת ר"י בתוס' כתובות (ל"ט ע"א) והכי הבינו הגאונים הנ"ל מדכתבו לתת מוה במקום תשמיש כשהו משמשות.

ומש"ה נתקשה הגאון רע"א בקושניית הרשב"א בחדושי יבמות ובנמוק"י דאי פירש"י דמותרות לשמש לר"מ אבל לחכמים קטנה אסורה לשמש במוף ואמאי הא אינה מתעברת כל עיקר ואין פאן משום השחתת זרע.

ואי מיירי קודם תשמיש אינה דמיון משמש על המוה לתשמיש קטנה דהוי דרף תשמיש וכ"כ הגאון צ"צ דקושניית הרשב"א אינו מוכרחת אבל לי נראה דלא עלה על דעת רש"י להתיר לפגי תשמיש.

ורק לאחר תשמיש מיז וראי' מפירש"י ריש נדה בד"ה משמשות במוף כו' כדי לשאוב את הזרע ואי לפגי תשמיש הכי מפעי כדי לקלוט את הזרע ותו מפירש"י כתובות (ל"ט) שמשחיתות זרע.

ואי לפגי תשמיש הי' לו לרש"י לתלות האיסור יותר בהאיש אלא מעולם לא פגן רש"י על לפגי תשמיש ומש"כ כשהו משמשות רצונו תומ"י אחר תשמיש דאח"כ אינו מועיל כ"כ והכי הבינו הרא"ש והנימוק"י.

מש"ה שפיר הקשו אמאי קטנה אסורה והגאון צ"צ הביא לשון הריטב"א כתובות שכתב בזה"ל ואפילו הנה מונח בשעת תשמיש מזה מבואר בהבנתם בפירש"י, אבל הרואה בחי' הריטב"א מבין דמיירי באיסור והוא טה"ד וצ"ל ואפ"ל לא הי' מונח בשעת תשמיש.

ונראה דהר"י שבתוס' כתובות שכתב דגם לפגי תשמיש יש להתיר משום שאינו מכונן להשחית לטעמי' קאי ביבמות (ל"ד ב) לענין שלא פדרפה שכתב דאפילו משחית זרעו שם שרי משום שאין מכונן לכו'.

ואע"ג דכתב דרק באקראי מותר פשוט דבאמת אין נ"מ בין באקראי בין בתמידות אלא משום דבאקראי אינו עושה פן משום שרוצה להשחית זרע אלא רוצה לטעום טעמא שלא פדרפה וכלשון הגמרא הוריות (י"א) דאמר בעינא לטעום טעמא דאיסורא אבל בתמידות הרי אינו עושה אלא כדי להשחית הזרע ממילא ה"ה פאן שמשמש במוף משום

ספנת האשה שרי אבל רוב הפוסקים לא סהמופה לבדו פשיטא דהזוכה לא אבד זכותו (ויותר נח לומר דהיגנו דאיתא בב"ק (ע) אנתנו אסרה תורה אפילו בא על אמו.

ואע"ג כו' הרי דאפילו באיסור מקרי מכירה. גם לעגנו דו"ה וה"ה לכל דבר ואדרבא מפאן למדנו דברבית א"צ להחזיר גוף הבגד מה"ת.

ורמי ב"ח פריש הגזל בתרא דס"ל דהוי גזל ממש משום דלא ס"ל ראי' מהא דאתנו משו"ה שפיר מקשי הגמ' עליו בב"ק שם. אבל אנו קיי"ל דלא כרב"ח אלא פרבא דאפילו באיסור הוא מכירה].

משו"ה לא הקשו התוס' אלא אם נשבע שלא לגרש דבזה אינו זכות להמגרשת ויותר נראה כפי הגאון קצה"ח סי' ר"ח דגם בזה לא הקשו התוס' דנימא דלרבא אינה מגרשת כלל. דזה נדאי אינו ולא הקשו אלא דלרבא יתא מחויב להחזיר כמו באיסור גירושין לאנוסתו וע"ז שפיר תירצו התוס' שאינו דומה איסור אנוסה שהתורה אסרתו לגרש לאיסור שפדה מלבו.

אבל הא פשיטא דכו"ע דאם עביד מהני לעגנו עיקר הגירושין אלא מה שכתב הגאון הנ"ל בטעמי' ש"ד דנדאי היא מגרשת משום דאיתקיש מיתה לגירושין כמש"כ התוס' בד"ה לעגנו אנוסה זה לא נראה כלל.

דבשלמא התם אפטר לומר הסברא דאיתקיש גם בזה גירושין למיתה דמה מיתה ישנה בע"כ פה גירושין ישנו בע"כ. וראיתי שגם הגאון נוב"ח אהע"ז סי' קכ"ט פי' פן דברי התוס' אבל בנשבע שלא לגרש האיה אפטר ללמוד ממיתה אלא פה יש לבאר דהא פשיטא דעיקר הגירושין מהני אפי' באיסור מהא דמהני באונס שגירש אלא הא קשה נימא שמחויב להחזירה הא מיהא עיקר טעם רבותינו התוס' בנשבע שלא למכור דאם עביד מהני לא משום דהוא איסור שפדה מלבו.

וא"כ הא פשוט דמוכר בשבת קנינו קנין הוא ע"פ סברות שכ' הש"ך ובמסגרת השלחן סי' ר"ח אבל לדעתנו הוא ברור מהא דרבית המקח קנים או משום דאתנו אסרה תורה אפילו בא על אמו אלא דהוא מכירה.

והא שכ' הרא"ש בשו"ת פלל ט' ונהביא הט"ז ביו"ד סי' רכ"ח בשטר שנעשה באיסור חרם שהשטר קנים משום שהוא איסור שאפטר לבטל אינו אלא בשטר שנעשה באיסור ולא בקנין שנזכה אדם דבהאי בכל איסור המקח קנים.

והא דכתובות פל מה דא"ר לא ליזבין כו' לא שייך להא דאיסור אלא משום דיש בזה זכות וחובת חבירו. ודמי פאלו מכר שאינו שלו וכן הא דמוכר מעשר בהמה אינו מכור לא משום דכתיב לא מכר אלא הטעם דבדיעבד אינו מכור משום דהוי ממון גבוה ואינו שלו.

וכן הא שאין שדה נמכר לצמיתות בזמן היובל פי' הפתוב הטעם פי' לי הארץ ויהי שדה שאינה שלו. וכן מש"כ הרא"ש בשו"ת פלל ה' דאם הני תקנת הקהל בחרם שלא יועיל שום מכר ב"ד במקומות בהכ"נ.

וְעָבְרוּ ב"ד וּמָכְרוּ אִינוּ מְכִירָה הֵינּוּ מְשׁוּם שְׂאִינוּ שְׁלָהֶם וְכִיּוֹן שְׁעָשׂוּ בְּאִסּוּר אֵין לָהֶם פֶּח ב"ד יָפָה. אָבֵל הַמוֹכֵר מֵה שֶׁהוּא שָׁלוֹ בְּאִסּוּר הַנוֹגֵעַ לְדִין שְׁמַיִם לְמַדְנֹו דְהַגֵּי מְכִירָה מֵהָא דְרַבִּית זְהוּ הַנֶּרְאָה לַעֲנ"ד בְּטַעֲמוֹ שֶׁל הַתּוֹס' וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהֵבִינוּ בְּשֵׁה"ג בִּיצָה פ' מִשְׁיֵלִין וְהַסֵּמ"ע וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: נִפְתְּלֵי צָבִי יְהוּדָא בְּרֵלִין סִימָן פּוֹז פְּבוֹד הָרַב הַמְּאוּה"ג חֲרִיף וּבָקִי כַש"ת מ' יַעֲקֹב לִיב פְּהֵנָא נ"י מִכְּתַב מַע"כ נ"י הַגִּיעֵנִי.

וְהִנֵּה הַגִּיעַ לִיד מַע"כ בֶּן בְּכוֹר שְׁאָבִיו הֵלֵךְ לְמַרְחוֹק וְחָקַר מַע"כ נ"י הַאִיף לַעֲשׂוֹת בְּפִדְיוֹנוֹ הֵן בְּאַמַּת בְּכָל הַפְּרָטִים הַנוֹפְלִים בְּזֶה הָעֲנִין אֲזִלִּי בְּהֶם גְּמוּשֵׁי רַבּוּתֵינוּ גְּאוּנֵי בְּתַרְאֵי ז"ל וְהֵמָּה מוּבָאִים בְּשׁו"ע וּמִפְרָשֵׁיהֶם.

וְלֹא הִנֵּה לִי לְהַשִּׁיב רַק בְּשִׁלְחוֹ קַאֲנוּוֹעֵרַט וְהֶרְאָה לְדַעַת פִּי נִכְסְפָה נִפְשׁוֹ לְדַעַת גַּם דַּעַתִּי הַדְּלָה ע"כ לֹא אוֹכַל לְחַדְוֹל מִלְהַשִּׁיב וְהִנֵּה בְּדַבְרֵךְ אִם יִכּוֹל הָאָב לְפָדוֹת בְּמָקוֹם שֶׁהוּא בְּיוֹם ל"א בְּעוֹד לֹא נוֹדַע לוֹ אִם יֵצֵא הַנּוֹלָד מִסְּפֵק נָפֵל.

וּכְבָר בָּא דְבָרֵינוּ בְּחִיבּוּרֵי הָעֵמֶק שְׁאֵלָה ס' קס"ז אוֹת י"ז בְּאֶנְרֵף דְּלִפִּי הַמְּסַקְנָא הָא דְמוֹהֵלִין בְּשִׁבְתַּת סְתָם וְלָדוֹת לֹא מְטַעֲמָא דְרַאב"א מְשׁוּם מַמ"נ אִי לָאו ב"ק הִיא ה"ז כְּמַחֲתָף בְּשׁוֹר בְּעֵלְמָא וְהֶרְבֵּה פּוֹסְקִים לֹא סְבָרֵי הָא דְרַאב"א וְכֵן בִּירוּשְׁלַמִּי יְבָמוֹת פִּי"א ה"ז דְּחִי הִיא סְבָרָא ע"ש.

וְגַם הָרַמְבַּ"ם שֶׁכ' בַּה' מִיֵּלָה פ"א הִי"ב הָא דְרַאב"א בִּיָּאָר דְּבָרֵיו שְׁלֹא נִצְרַכְנוּ לְסְבָרָא זֹו אֵלָא בְּסִפְקָ בֶּן ז' סְפֵק בֶּן ח' אָבֵל סְתָם וְלָדוֹת וְדַאי מְלִין וּמְבָרְכִין אַקב"ו וְאִי הִנֵּה מְשׁוּם מַמ"נ וְכַדִּין סְפֵק לֹא הִנֵּה לָנוּ לְבָרַף עַל סְתָם וְלָדוֹת אַקב"ו עַד שִׁיְהִיָּה דְיוֹעַ שְׁפָלוֹ לֹו חֲדָשֵׁיו אֵלָא קִי"ל דְּלֹא מְסַפְקִינוּ בְּנִפְלֵ אֵלָא אַחַר שְׁפָכְרֵ אֵין הַנּוֹלָד בְּעוֹלָם הֵינּוּ שְׁנִפְלֵ מִן הַגָּא אוֹ אָכְלוּ אֲרִי אָבֵל כ"ז שֶׁהוּא בְּחַיִּים אֵין לָנוּ לְהַסְתַּמֵּק שְׁמָא נָפֵל הוּא.

וְכֵן הָרִי"ף שְׁלֹא הִבִּיא הָא דְרַאב"א וּמְבִנְאָר דַּעַתוֹ שְׁאֵין מוֹהֵלִין אֶת הַסְּפִיקוֹת בְּשִׁבְתַּת כַּמ"ש הָר"ן אָבֵל לֹא כַמֶּש"כ הָר"ן דַּס"ל לְהָרִי"ף שְׁאֵין מוֹהֵלִין בְּשִׁבְתַּת סְתָם וְלָדוֹת וְזֶהוּ פְּלֵא. וְתוֹ הָרִי בְּמִשְׁנֵה דְסִפְקָ וְאַנְדְּרוּגִינוֹס אֵין מְחַלְלִין אֶת הַשִּׁבְתַּת פִּי' הָרִי"ף סְפֵק בֶּן שִׁבְעָה סְפֵק בֶּן שְׁמֹנֶה.

מְבִנְאָר הָא סְפֵק בֶּן ט' וְהֵינּוּ סְתָם וְלָדוֹת מוֹהֵלִין בְּשִׁבְתַּת. וַע"כ מְשׁוּם דַּכ"ז שֶׁהוּא חִי אֵינוּ בְּגֵדֵר סְפֵק וְלֹא מְשׁוּם שֶׁהוּא סְפֵק דְרַבְּנָן.

כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֵלָא דַּעַת בַּה"ג וְהָרִי"ף וְרַש"י שֶׁהוּא סְפֵק מַה"ת. וְהָכִי הַכְרַעְנוּ בְּעֲנִיּוֹתֵנוּ שְׁפָךְ דַּעַת הָרַמְבַּ"ם ז"ל. וַאֲע"ג שֶׁיִּדְעַתִּי דַּעַת הַגָּר"א ז"ל בְּאו"ח ס' שֶׁל"א וּבַאֲה"ע ס' קנ"ו אֵינוּ כֵּן.

וְהוֹכִיחַ מִמָּה שֶׁכ' הָרַמְבַּ"ם לַעֲנִין יְרוּשָׁה דְּבֶן יוֹם א' שְׁמַת ה"ה יוֹרֵשׁ. מַכ"מ הָרִי הַב"י וּבְבַדְה"ב אַה"ע ס' קס"ד מְבִנְאָר דַּס"ל שֶׁהוּא מַה"ת וְיִשָּׁב בְּזֶה דַּעַת הַרְמ"ה ע"ש.

וְהוֹכַחַת רַבִּינוּ הַגָּר"א מִיְרוּשָׁה נ"ל לְבָאָר דְּהָא וְדַאי אֶפְיֵלוֹ נִימָא שֶׁהוּא סְפֵק מַה"ת אֵין הַפִּי מְשׁוּם דְּאִיפָא מְחַצָּה נוֹפְלִים חֲלִילָה לוֹמֵר הָכִי מֵה שְׁמִפְרָךְשׁ בְּתַלְמוּד כ"פ מִיעוּט נוֹפְלִים. וְהַחוּשׁ מַעִיד ג"כ הָכִי אֵלָא הַפִּי שְׁלֵמְדְנוּ מִדְּכַתִּיב וּפְדוּנוֹ מִבֶּן חֲדָשׁ תַּפְדָּה.

שהתורה חששה לזה המיעוט ועשתה למיעוט זה לספק גמור וסכרא זו הוכא בתשב"ץ ח"ג סי' רנ"ז. אבל לא מצינו שחששה התורה אלא במצות התורה.

משא"כ ממונא מאסורא לא לפינן. משו"ה לענין ירושה קיימי בדיני דאמרינן רוב אינו נופל וכמו שאנו מפרשין לרשב"ג בולד תוך שלשים מצינו גם לרבנן בעובר לדעת הירושלמי בקא דקיי"ל במי שמת והניח אשתו מעוברת אסורה להנשא.

לפי ש"ס דילן ביבמות פ"ד דל"ו א' משום שאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם שהרי בירושלמי ריש פרק ב' למד מזה דה"ה במת האב והניח אשתו מעוברת צריכה לידע אם הוא ב"ק או לא.

אלמא שאין הטעם כמו בתלמודנו אלא לענין יבום גזרה תורה שיש לנו לחוש בעובר שאמא נופל הוא. וה"ה לרשב"ג בולד לפני ל"י למדנו מפדה"ב שהתורה חששה לזה הספק.

אבל זה אינו מבואר דאפ"י בעודנו חי הוא עומד בזה הספק מהא שאין פודין את הולד בתוך ל' יום אפ"י הוא חי דמזה אין הוכחה שהרי התורה לא חלקה בולדות נאפ"י שידוע שפלו לו חדשיו.

מכ"מ אין מצות פדה"ב עד אחר ל' יום והוא משום שהתורה לא חלקה וכמ"ש התוס' זבחים (צ"ו) בד"ה אלא ומנחות (ל"ז) בד"ה שומע אני. לענין הא דאין כל"ח יוצא מידי דופי ע"ש מעתה נימא דנדאי כ"ז שהוא חי לפנינו אינו בגדר ספק והא שאין פודין אותו הוא משום דמצות פדה"ב אפ"י אחר שמת שהרי אם מת אחר שלשים יום ולא נפדה חובה לפדותו, וא"כ אם הנה הפדיון חל בתוך ל' יום הנה הדין אפ"י מת בתוך ל' יום חייב לפדות ובאמת אז ה"ז בכלל ספק ב"ק משו"ה גזרה התורה שאין מצוה לפדות עד ל' יום.

אחר כ"ז דעתנו שפמו שמוהלין ומברכין בסתם ולדות ואין חוששין שאמא נפל הוא. כ"ז שלא מת הולד בחזקת חי עומד ואין להסתפק שאמא נפל הוא ורשאי האב לפדותו וכך המנהג בישיב' הק' דאב שנודע לו שילדה אשתו זכר והוא בכור פודה אותו ביום ל"א: ובהא דאתי קמיה דמר אם יש ספק שאמא יפדנו האב במקומו אין לעשות מאומה עד שייגיע ידיעה מן האב שאין הוא פודה שמה מאיזה טעם.

אבל אם אין האב פודה בעצמו רבו בזה דיעות גאוני בתראי והנני לבאר מה שנלענ"ד בזה הרמ"א כ' בזה"ל ואין האב יכול לפדות ע"י שליח. וגם אין ב"ד פודין אותו בלא האב ויש לבאר באיזה אופן מייירי הרמ"א הגאון בעל חוות דעת בשו"ת חמדת שלמה סי' ל"ב פתב דמייירי שעושה האב שליח לפדות משל שליח.

והכי נראה לכאורה שהבין הגר"א שהקשה ע"ז תרמי חזא דשלוחו של אדם פמותו. שנית הרי אחר יכול לפדות אפ"י בלא דעת כו' וכש"כ פאן שאינו אלא חוב בעלמא, וכי הפורע חובו ש"ח אינו נפטר הלנה וכו' הרי הבין דעושה שליח לפדות משל שליח.

וניש לדחות דהכי מקשה הגר"א דאחר שאפשר לפדות בלי דעת האב משל עצמו. א"כ ממילא אפשר לפדות משל האב בשליחותו] אלא שנהלקו הגר"א עם הגאון ח"ד מן הקצה אל הקצה.

שהגר"א א"כ בפשיטות התוס' שם (ל"א) בד"ה מיום ליום כו' והתוס' כתבו פאן וכו'. מעתה ממ"נ אם היראים מפרש מעל"ע משעה לשעה מנ"ל דגם בחודש דערכין הוא פן ונהרי לא למדנו אלא שנה שנה מפתח ערי חומה אלא ע"כ מפרש מעל"ע שנתו שלו ולא של מנין עולם.

דזה נ"ל מדכתיב ומעלה כפרש"י נדה וקרא דומעלה קאי ג"כ על חודש דערכין פדתנו שם בד"ה י"ח יום שלשים כלמטה הימנו. וה"ה לענין שנתו שלו ולא של מנין עולם ומפרש דה"ה בחודש חודש שלו ולא של מנין עולם ולא נימא מכן חודש היינו בחודש שנוולד תלוי ושיפורא גרמי דאם יצא אותו החודש חייב בפדיון ע"ז למד מכן חודש דערכין דהתם פתיב ומעלה שהוא מלמד שחודש שלם מעל"ע הוא כמו בשנה דשנה שלם מעל"ע כף הנה נראה דעת היראים.

אבל א"כ קשה טובא למאי כתב היראים וכאשר אמרו חכמים מה בן חודש דערכין מעל"ע כף בן חודש דבכור והוא דרשה שלא נזכר בהגמרא תיפוק ליה דנ"ל בכור ממדבר דכתיב בפ' ומעלה וכדאי' בבכורות (מ"ט) גמר חודש חודש ממדבר.

והובא ביראים שם אלא ע"כ מיירי לענין משעה לשעה וס"ל דבערכין ודאי בן חודש משעה לשעה כמו לענין שנה דנפ"ל מפתח ע"ח ובכור נפ"ל מערכין: נשוב לדברינו דאמאי אין פודין בליילה ונוסיף עוד דודאי הנה מנהג בזמן הראשונים לפדות בליל ל"א מדכ' בש"מ במס' ב"מ (ק"ב) לענין הא דמסיק דביומא דמשלים זמניה ג"כ חזקה שפרע והוסיף בש"מ והובא בהגהות הגרע"א ו"ל דה"ה בפדה"ב ביום ל' והוא פלא לכאורה הלא ביום ל' הוא לפני זמנו לפי מה דקיי"ל פחכמים דר"ע ואי אפשר לפדות בו ומה דוגמא זה ליומא דמשלים זמניה דכל היום זמניה הוא אלא שאינו יכול להכריחו שישלם עד סוף היום משא"כ ביום ל' דפדה"ב א"א שישלם ביום ל'.

אלא למדנו דביום ל' פודין ע"פ דין בערב שהוא ל"א. וממילא אפשר שפרע עוד ביום ל' באופן שלא יתעכלו המעות עד הערב.

ולמדנו מזה דלא כהב"ח ושו"ת נוב"ת דאסור לכתחלה לפדות לפני זמנו משום שא"א לברך ולא כן הוא. והכי מוכרח מסוגיא דב"מ שהביא ראיה מתוך זמנו תנינא מתוך ל' יום דפדה"ב.

ואי איתא מאי ראיה התם א"א לפרוע בתוך זמנו לכתחילה אלא ודאי רשאי לפדות ולברך בתוך זמנו ולהתנות עם הפהן שלא יעפל המעות עד שיגיע זמנו ומכ"מ חזקה שלא פרע בתוך זמנו.

אבל ביום ל' הוי שפיר יומא דמשלים זמנו שהרי הגיע זמנו לשלם בערב שהוא ליל ל"א והא שאין אנו נוהגין הכי הוא משום שנהגו לעשות פרוסום כמש"כ מהרא"י. ובליילה אין פרוסום כ"כ ומכ"מ אין בזה משום איחור המצנה דהא למדנו מפירש"י ב"מ שם ד"ה לא צריכא כו' והוא אמר לו נתתי בבוקר.

משמע שאין דרך האדם לפרוע בליקלה ומשו"ה אין בזה משום זריזות גם כן ונגמא לדבר
הא דאיתא בבכורות (י) לענין פדיון פ"ח רב ששית א' שאינו עובר עליו עד ל' יום.
והרמב"ם פסק ג"כ הכי וכבר הקשה הגאון רי"ט אלגוני.

מאי ניהו הני ל"י הלא זריזין מקדימין למצות דאפשר מיד שנוולד ולא ישב מאומה.
ונראה דהוא דומה לחוב סתם דזמן הלואה ל"י ואסמכיה אקרא במפות (ג' ב) משו"ה
אין בזה משום זריזות אבל לאחר ל' יום מקרי מאחר חובו יותר מזמן הראוי והיינו שכ'
הרמב"ם בה' ב'כורים פי"ב ה"ו ומאחר ל' יום כו' ואין פאן אלא, מצות עיכוב בלבד פי'
לא דלאחר ל' יום מקרי עבר זמנו דנדאי אין בפדיון פ"ח שום זמן אלא מקרי מעכב
ואינו מזורז מעתה נהי דהרא"ש והמחבר לא פסקו הכי לפי פירושים ביישוב רבא שם.

ואין זה דמיון לסתם הלואה שאינו חוב הפתוב בתורה מכ"מ ודאי אפשר לומר דכיון
דאין דרך לפרוע חוב בליקלה אין זה מקרי מעכב. ומכש"כ דעביד משום פרסומי אבל
אם חפץ מצוי לפדותו בליקלה אפילו לפני הזמן ולהתנות שלא יעפל המעות ומצי לברך
ג"כ כמו שהוכחנו: נפתלי צבי יהודא ברליון.

סימן פו פבוד ידיד אהוב הרב המאוה"ג חו"ב הוטיק י"א מ' יעקב זאב נ"י האבד"ק
קרטוב יע"א מכתב מע"כ נ"י הגיע לפה במי שנשבע לכהן א' ליתן לו כסף פדיון בנו
ולא לכהן אחר ואח"כ עבר ונתן לכהן אחר אם יצא ידי חובת פדה"ב.

ומתחלה יש לחקור אם חל השבועה והנה אם נשבע בזה הלשון שאמתן לה פשיטא שחלה
השבועה ולא הוי נשבע ע"ד מצנה וכדאי' בנדרים (ח) גבי האומר אשנה פרק זה
שהשבועה חלה משום דאי בעי כו' ה"נ אי בעי יהיב לכהן אחר והא דאיתא בשבועות
כ"ה בהא דתנן שבועה שאמתן לפלוני ולא אמתן מאי אמתן אילימא לעני והא מושבע ועומד
וכו' ולא אמרינן אי בעי יהיב צדקה לעני אחר וכו' כו"ע עלי' דידיה נפלי באמת לפי
גוססא דילן בגמ' מאי אמתן צ"ל דגוססא במשנה הי' שאמתן ושללא אמתן ולא הזכיר לאיש
פלוני.

והכי משמע לשון הרמב"ם ה' שבועות פ"ה הט"ז או שיתן צדקה לעני אמנם בתוס'
נדרים שם העתיקו הגמ' בזה"ל אילימא שלא אמתן לעני מושבע כו'. ופירש"י דמשמע
הלשון לא אמתן כלל אפי' יהי נצרך לפרנסה.

ולא דמי לנשבע שאמתן דמשמע אפי' לא יבקש ממנו לצרכיו. וא"כ שפיר חלה אם נשבע
ליתן לאיש פלוני משא"כ בנשבע שלא ליתן לאיש פלוני משמע אפי' מבקש לפרנסתו
ושפיר מקשה והא מושבע וכו', ומעתה בנ"ד אם נשבע ליתן פדה"ב לפלוני פהן ודאי
חל השבועה אבל אם נשבע בזה"ל שלא יתן לכהן אחר זולתו הנה מקום לומר דמשמע
אפי' לא יהיה אותו פהן בעיר וכדומה מכ"מ לא יתן לכהן אחר.

וא"כ הרי הוא מושבע וכו' איברא אינו דומה לנשבע שלא ליתן לפלוני עני שזה מצוי
שאותו עני יהיה נצרך לפרנסה והוא מחויב לפרנסו. משא"כ בנשבע שלא ליתן לכהן
אחר זולתו הרי הפהן הזה לפניו.

ואם יהיה סבה ואונס שלא יהיה בעיר באותו יום יהיה פטור משבועתו פדין שבועת אונסין וכדתנו בגדרים (כ"ז) גדרין אונסין כו' וה"ה שבועות. ונראה דזה תלוי בהליכות עולם של אותו הפהן אם מצוי שלא יהי בעיר עפ"י מסחרו וכדומה א"כ אינו אונס.

והוי נשבע לבטל אה"מ משא"כ פשהפהן תמיד בעיר השבועה חלה גם בלשון שלא יתן לכהן אחר זולתו ומעכ"ת נ"י הביא סוגיא דגדרים (פ"ה) גבי גדר פהנים ולויים נהגין לי כו' ופי' בגרבא משום דאם אמר פהנים פולם הוי מושבע ועומד ואין השבועה חלה.

הנה עיקר פי' מעכ"ת נ"י אמת וברור בטעמא דרבא וכמש"כ בחיבור העמק שאלה סי' קל"ב אות י"ז והבאתי ג"כ הירושלמי שהביא מע"כ נ"י אבל בכ"ז אינו ענין לשבועה דהתם מייירי בקונם שחל על דבר מצוה כדתנו שם פ' ב' והא דלא מצי להדיר כל הפהנים הוא מטעם אחר שאין התרומה של הבועלים אלא טה"נ.

אבל הגוף הוא של פהנים ואינו יכול לאסור עליהם. ודבר זה לא שייך בפה"ב ואם אמר קונם פהנים עלי אינו יכול ליתן פדה"ב לשום פהן.

וצריך ליתן לחברו חמש סלעים במתנה וחברו יפדה את הבן] אמנם אם עבר ופדה בכהן אחר מה שעשה עשוי. אפי' לשיטת הגהת מרדכי דהמוכר וכדומה אם נשבע שלא יעשה אם עביד לא מהני.

מכ"מ שאני פדה"ב דהפהן שקיבל משלו קיבל וכדאיתא בכתובות (ק"ב) דמשועבד ליה מדאורייתא. ואפ"י נטל בע"כ פסק הרמב"ם ה' תרומות פ' י"ב הט"ו ואם לקח הפהן שלא מדעת הבועלים זכה בהם כו' וטה"נ אינו ממון אלא שבועה חולקים התוס' חולין (קל"א) בד"ה יש דדבר שיש בו טה"נ לבועלים אם לקחו מוציאין מידו.

והכי דעת הר"ן שם ונהיגו משום דס"ל דטה"נ ממון. אבל פאן שקיבל הפהן מדעת בעלים אפי' הוא אסור מחמת השבועה ליתן לו מכ"מ אם כבר קיבל הפהן ולא מיחה אינו גזול וזכה בשלו.

ובעיקר מחלוקת הגהת מרדכי עם התוס' אם נשבע שלא לימכר ומכר נראה לי דלא כמו שהבין הסמ"ע סי' ר"ח טעם רבותינו התוס' דאם עביד מהני. וקשה טובא מפדי סברא הוא דכיון דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני ומגלן לחלק בין איסור שבתורה לאיסור שבועה לעצמו.

ותו ק' למאי נקטי התוס' בקושיותם לימא דא"ב אם גירש באיסור שבועה שנשבע שלא יגרש ולא הקשו לימא דא"ב אם מכר באיסור שבועה. אלא הא פשיטא להן דלכו"ע אם עביד מהני ולא משום זה הטעם דשאני איסור שבועה מלבו אלא משום דלמדנו מאיסור ריבית דמפורש בסוגיא דתמורה (ו') דמקראי למדנו דאם עביד מהני בין למ"ד דר"ק אינה יוצאה בדיינים בין למ"ד יוצאה בדיינים אינו אלא משום דניחי אינה בהדף ודוקא לדידי' אזהר רחמנא.

ולא לבריה כדאיתא בב"ק (קי"ב) ומזה למדנו דמה דעביד מהני אפילו בכל איסור דעביד המזכה לחברו. ומכ"מ הזוכה לא אבד זכותו וק"ו מאיסור ריבית שגם הזוכה עביד איסור מכ"מ מה דעביד מהני.

מכש"כ באיסור שבוועה שלמק"ו בפ"א דבכורות אם פטרו את ישראל כו' הרי דבלא ק"ו הייתי דן שמחונקין להפריש חמש סלעים. ובלא פירש"י הייתי אומר דלא נצרכנו להק"ו אלא בשביל לנים.

אבל פהנים דהפדיון שלהם פשיטא דפטורין וכהא דתנו בעירכין (כ"ח) רש"א הפהנים אין מחרימין שהתקמים שלהם. והכי נמי תניא בספרי פ' קרח בפטר חמור באדם ובבהמה את שיש לה באדם יש לה בבהמה יצאו לנים שאין לה באדם אין לה בבהמה ולא תני פהנים ג"כ.

אלא משום שהוא פשוט אחר שנוטל לעצמו וסתמא דספרי כר"ש דמתיר פט"ח בהנאה גם בלי פדיון. וא"כ אינו אלא חוב לכהן מש"ה פהן שנוטל לעצמו א"צ ראי' שפטור לפדות.

ולא אמרינן שיהא מכ"מ צריף להפריש טלה ולפדות את החמור וליטול לעצמו ה"נ פדיון הבן לכו"ע אבל הרי רש"י והרא"ש לא ס"ל הכי אלא אפילו מי שפטור מן החוב מ"מ צריף להפריש וא"כ בלי ק"ו הייתי אומר דגם פהן צריף להפריש.

אבל א"כ קשה ספק נמי אמאי א"צ להפריש ש"ה בפט"ח לר"ש פדאיתא בבכורות (י"ב ב) דאליבא דר"ש א"צ בספק לפדות כלל. וכמ"ש התוס' שם (ט' ב) בד"ה לאפקועי דקמו שאינו נותן לפהן מספק בן אינו עורפו מספק.

אלמא דאינו אלא חוב לפהן ואם אינו משלם מלנה זו הפתובה בתורה מחונק לעורפו. מש"ה פיון שאינו אלא ספק ופטור מן החוב אינו חייב לעורפו.

וה"נ מבואר בחולין (קל"ד) בגר ספק א"צ להפריש פדה"ב כלל וה"ה פדיון פ"ח לר"ש. ורק אליבא דר"י דאוסרו בהנאה צריף להפריש מספק אלמא שאינו אלא פחוב בעלמא.

וה"נ מוכח בב"מ (ק"ב) שמוכח מפדה"ב דלאחר זמן פרעון חוב מוחזק הוא שפרע. ואי יש במצוה דפדה"ב חלות על הבכור איזה ענין שמצוה לפדותו אין ראי' מזה לשאר חוב הן אמת דהרי"ף ורא"ש הי' להם נוסחא אחרת ולא הביא ראי' מפדה"ב כלל אלא מברייתא דסתם מלנה שהוא שלשים יום.

מכ"מ מנפסח רש"י ותוס' ההוכחה ברורה וגם הרי"ף לא משום זה הביא ברייתא אחרת אלא משום קושיות התוס' ועוד. הא מיהא מבואר שאין זה אלא חוב הפתובה בתורה.

וא"כ יש לנו לתת טעם על הא דכהן שיש לו בן חלל צריף להפריש. ונראה שהוא משום דגם מי שנותן לפהן חמש סלעים אינו יוצא ידי פדיון זה החוב אלא במפרש שהוא משום פדה"ב או מחשבתו נפרת שהוא בן.

וכדמוכח בסוגיא דכתובות (ק"ב א) ובתוס' ד"ה אמאי. אבל אם באמת הי' מגיע לפהן חמש סלעים זולת חוב של פדה"ב.

ואח"כ נתן לו סתם חמש סלעים ודאי לא יצא אפי' רוצה לחשוב בדעתו שהוא משום פדה"ב והחוב הראשון יהא במקומו. והפהן ג"כ ירצה בכך מכ"מ בנו אינו פדוי וזהו דס"ד בסוגיא דכתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים חייב ליתן חמש סלעים ובנו אינו פדוי.

פ' אפילו נתן לו אח"כ סתם אינו פדוי משום דאפשר שנתן על ההתחייבות. מעתה דבעינו שיהא נזכר שנותן משום פדה"ב.

מש"ה בנוטל לעצמו אין הדבר נזכר אלא במפריש ואח"כ נוטלם. אבל כ"ז במי שחייב ליתן משא"כ בספק שאינו חייב כלל ממילא א"צ להפריש שהרי אינו חייב: ובזה שביארנו דאינו אלא חוב.

ומכ"מ יש בזה מצוה לשלם בזמן שנתחייב כמו כל המצות שזריון מקדימין למצות כמ"ש הרא"ש בסוף מס' בכורות. מי שנולד לו בן בכור וכו' ואחר שיהי' בן שלשים יום לא יאחר מצותו כמו שאמרו חכמים ושמתם את המצות מצוה הבאה לידיה אל תחמיצנה.

והכי לשון המחבר סי' ש"ה סי"א שלא ישהה המצוה ולא משום שיום ל"א הוא מצוה הבא בזמנו יותר מיום ל"ב ואח"כ כמו במצות מילה שיום שמיני הוא מצוה בזמנו יותר מהימים שאח"כ.

אבל בפדה"ב אינו כן שהרי לא כתיב אלא ופדויו מן חודש תפדה לא נתמעט אלא לפני ל"י. אבל לאחר ל' לעולם זמנו הוא.

וכ"כ בפשיטות הגאון רי"ט אלגזי בכורות (פ"א) מהא דשבת (קל"א) א' דאי מן שמינת ימים ה"א למעוטי שביעי אבל משמיני ואילך זמנו הוא מש"ה כתיב וביום השמיני. מעתה בפדה"ב דלא כתיב אלא מן חודש לא נתמעט אלא לפני ל"י אבל אח"כ לעולם זמנו הוא.

ואע"ג שהקשה הגאון הנ"ל מהמכילתא דתנאי דמדכתיב בעשור הי' מתמעט לפני עשור ולאחר עשור. וכן מדכתיב ביום השמיני לק"מ דנדאי לשון בעשור וביום השמיני משמע דוקא זה היום וה"ה אי הנה כתיב בפדה"ב ביום שהוא בן חודש תפדה הי' במשמע דמצותו דוקא באותו יום.

אבל השתא דכתיב מן חודש אינו במשמע אלא שיהא מן חודש והלאה וכמו מן שמינת ימים וזה ברור: אלא דקשה לשון התוס' מו"ק (ח' ב') בד"ה מפני בטיול פו"ר שכ' לענין סעודת ברית מילה בחוה"מ אי נמי פיון שזמנו קבוע אין לבטל זה מפני זה.

אבל סעודת פדה"ב צ"ע אם מותר לעשות בחוה"מ. ואין לומר ה'א זמנה קבוע תינח בזמנו שלב"ז איך יהא מותר.

משמע דפדה"ב איכא זמנו ונשלא בזמנו איכרא כפר הקשה המג"א סי' תקס"ח סק"י על דבריהם במילה הא מצונו במילה ג"כ שלא בזמנו. ומה שמינישב המג"א דבמילה שהוא ערל לעולם הוי זמנו אבל פדה"ב כו' אינו אלא תימא שהרי מפורש בתוס' פיון שזמנו קבוע.

אלמא דבמילה יש זמן קבוע אלא בלא ספק שיש בתוס' שבוש בדפוס כמו שמיצוי הרבה במס' מו"ק. והכי צ"ל אבל סעודת פדה"ב צ"ע אם מותר לעשות במועד ואין לומר בהא זמנה קבוע.

ותו תינח בזמנו כו' וקאי על מצות מילה וכמ"ש דבפדה"ב לא שייך זמנו כלל ובמילה איפא זמנו קבוע בשמיני. אחר שביארנו כ"ז נשוב לגוף שאלת מע"כ נ"י מדוע נהגו שלא לעשות פדה"ב בלילה.

הן בליל ל"א כ' הגאון נו"ב הטעם משום דלפעמים לא פלו כ"ט י"ב תשצ"ג. אבל אם היה ל"א בשבת ונפדה ביום ל"ב אמאי לא יהא נפדה בלילה אפילו אם אינו ת"צ.

ומשום זריזין מקדימין למצות וקושיא גדולה היא. ואוסיף קמחא דעיקר מש"כ הב"ח וש"ך בשם יראים לתלות ברגעים אינו אלא תימא.

וא"כ גם לענין חליצה אם מת הנולד וכן לענין אבלות יהא תלוי אם פלו כ"ט יום י"ב תשצ"ג ששהי דין נפל מפדה"ב אתיא פידוע בשבת (קל"א) וזה לא שמענו וכבר דחה המג"א בסי' של"ט אבל לא ביאר דעת היראים אשר במח"כ הב"ח והש"ך מעולם לא עלה עה"ד לתלות דינים ברגעים כאלה.

אבל ז"ל היראים סי' שנ"ג וטעם דכתיב מן חודש תפדה והיינו ל' יום דכל חודש דקרא בחודש לבנה מיירי דחודש משמע דבר המתחדש והיינו לבנה. וכתיב החודש הזה לכם כזה ראה וקדש ואיזה דבר שפעמים רואה ופעמים אינו רואה הוי אומר זה לבנה וכל חודש סתום ילמד מן המפורש וכל חודש לבנה קבלנו מר"ג דאינו פחותה מכ"ט יום ומחצה וב' ידות שעה וע"ג חלקים וצריך שיהא החודש שלם מעל"ע דאמרנו בנדה פ' יו"ד שכן ושפכת מעל"ע ואמר למאי הילכתא לערכין מן חודש.

וכאשר אמרו חכמים מה בן חודש דערכין מעל"ע פן אמרו בן חודש דפדיון מעל"ע עכ"ל. אין הפונה שחושבין בערכין ובכור רגעים.

דאאל"כ דאי איתא מאי בעינן הלכתא דבן חודש מעל"ע הלא חודש משמע כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים לא פחות ולא יותר. וגם פי' מעל"ע בכל מקום אין הפי' הכי אלא פונת היראים לבאר מנלן דחודש דקרא הוא ל' יום דילמא הוא כ"ט יום כחודש חסר.

ע"ז ביאר דהחודש הזה ודאי הוא יותר מכ"ט יום אלא נכנס ליום השלישי. וממילא נגדר סוף היום אחר תחלת היום.

וכדאי ברה"ש (כ') צריך שיהא לילה ניום מן החודש ויליף מקראי ומזה למדנו דסתם חודש בכה"ת הוא ל' יום אבל אינו נוגע לדין ח"ו: אגב הנני לבאר עוד דברי רבינו היראים. מש"כ וצריך שיהא החודש שלם מעל"ע כו' היינו משעה לשעה ואם נולד בתצי יום לא נגמר זמן חיוב פדיונו אלא ביום ל"א בתצי היום.

וגם זה הוא דבר חדש ונ"מ לכמה גופי תורה לענין חליצה ואבילות. ובשאר פוסקים ראשונים לא שמענו ולא ראינו ל' יום משעה לשעה.

אלא כמו שפנה ימי מילה שאינו משעה לשעה. ולכאורה ע"כ לא זהו פונת היראים דהנה באמת לא נזכר בנדה (מ"ח) מעל"ע בחודש דערכין אלא בשנים דערכין ופרש"י שם מעל"ע מיום ליום.

ולא אַמרינוּן למַנְיָן עוֹלָם שְׁתַּכְלֶה שְׁנָתוֹ עָרַב רַה"שׁ וְאִם נִפְרָשׁ דַּעַת הַיְרָאִים כַּפְרֵשׁ"י
בְּעֶרְכִין (י"ח ב) מַעַל"ע אוֹתוֹ יוֹם וְאוֹתוֹ שְׁעָה לְשָׁנָה הַבָּאָה. וּכְבָר בְּיֶאֱרָנוּ בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה
שְׁאִילָתָא קט"ז אוֹת ב' שֶׁהוּא מַחְלֻקוֹת הָרֵאשׁוֹנִים וְהַדְּבָרִים אַרְנוֹכִים מָאָד.

וְנִימָא דַּדַּעַת הַיְרָאִים דְּבַעֲיָנוּ בְּשָׁנִים מְשַׁעָה לְשַׁעָה וְה"ה לְעַנְיָן חוֹדֶשׁ. אַבְל א"כ קִשְׁיָה
טוֹבָא דְהִנְהָ בְּנִדְהָ שָׁם פֶּרֶשׁ"י בַּד"ה לְעֶרְכִין דַּנ"ל מְדַכְתִּיב וּמַעְלָה גְּבִי שְׁנַת שְׁשִׁים מְשַׁמְעוּ
שְׁנָתוֹ שְׁלוֹ וְלֹא שָׁל מַנְיָן עוֹלָם.

וְאֵע"ג שְׁלֹא נִזְכָּר דְרָשָׁה דְּנוֹמְעָלָה אֵלָא לְעַנְיָן דַּשְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשִׁשִׁים כְּלַמְטָה
הַיְמָנוּ בְּמִשְׁנֵה עֶרְכִין (י"ח). מַכ"מ הַעֲלָה רַש"י דְּגַם זֶה נַפ"ל מוֹמְעָלָה שְׁיָהָא כָּל הַשְׁנָה
לְמַטָּה הַיְמָנוּ וְהַיְיָנוּ שְׁנָתוֹ שְׁלוֹ וְלֹא שָׁל מַנְיָן עוֹלָם אַבְל לַפְרֵשׁ"י דְּעֶרְכִין מַעַל"ע הַיְיָנוּ
מְשַׁעָה לְשַׁעָה.

בְּאַמַּת לֹא פֶרֶשׁ"י דַּנַּפ"ל מְדַכְתִּיב וּמַעְלָה דְּמִזָּה לֹא לְמַדְנֹו שְׁעוֹת אֵלָא נ"ל שְׁנָה מְשַׁנָּה
דְּבִתִּי עָרִי חוֹמָה כַּמֶּשׁ"כְּבְּעֶרְלָה. דְּבָרֵי מַעַכ"ת נ"י מְאִירִים וּבְרוּרִים וְרֹאוּי לְזֹמֶר ע"ז חֲכָם
גְּדוֹל אֲתָה שְׁקִימָת דְּבָרֵי חֲכָמִים: אַכֵּן בְּעֵיקָר מַה דְּשְׁאִילָנָא בְּנוֹטָע אֵילָן שָׁל טַעֲרַקְעִשׁע
פֶּעֶפֶעֶר אִם חֵיִיב בְּעֶרְלָה.

וּמַעַכ"ת נ"י הַרְחִיב הַחֲקִירָה בְּהָא דֹא ר"מ שְׁהַפְלָפְלִין חֵיִיבִין בְּעֶרְלָה. בְּזֵה אֵין דְּבָרֵי
מַעַכ"ת נ"י נְרֹאִין: רֵאשִׁית אֲת אֲשֶׁר הַחֲלִיט מַעַכ"ת נ"י דְּכִמוּ שְׁנִרְאָה שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק
דְּלֹא כַר"מ כֶּף דַּעַת שְׁאָרֵי פּוֹסְקִים וְהֵרֵא"שׁ שְׁלֹא הִבִּיאוּ ג"כ בַּה' עֶרְלָה הָא דַּר"מ אֵין
הַדְּבָר בֵּן.

וּבְפִי' מְבוֹנָר בַּתְר"י ר"פ כ"מ לְעַנְיָן פְּלָפְלִי רְטִיבְתָא בַּפּה"א הַשִּׁיגוּ עַל הָרִי"ף דְּכִמוּ
שְׁחֵיבִין בְּעֶרְלָה הַה"נ לְעַנְיָן בְּרָכָה, וְכ"כ בַּכ"מ ה' בְּרָכוֹת פ"ו בְּשֵׁם הַרְמ"ךְ שְׁהַשִּׁיג עַל
הַרְמַב"ם בְּזֵה הַלְשׁוֹן מְמֵשׁ.

וּמָר דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא יָבִין שְׁהִי זֶה בְּעֵינֵי תַר"י וְרַמ"ךְ דְּבָר פְּשׁוּט שְׁהַפְלָפְלִין חֵיִיבִין
בְּעֶרְלָה וְכִף הַשִּׁיג הָרֵאשׁוֹ"שׁ שָׁם. הָרִי דְּגַם הָרֵאשׁוֹ"שׁ ס"ל הָכִי וְהַרְשָׁב"א יִישָׁב פֶּסֶק הָרִי"ף
לְעַנְיָן בְּרָכָה.

מְשַׁמַּע דְּבְעֶרְלָה מוֹדָה דְּחֵיִיב וְכ"כ בְּשׁוֹ"ת מַהֲרִי"ט ח"ב בְּחֻלְק יו"ד סִי' ל"ד בְּפִי' וְהָכִי
וְדֹאֵי שְׁיִטַּת רַש"י דְּהָא דַּר"מ הַלְכָה הוּא שְׁהִי פִי' בְּסוּפָה (ל"ה) הָא דַּס"ד שְׁאֵין הַפְלָפְלִין
חֵיִיבִין בְּעֶרְלָה. הוּא מְשׁוּם שְׁהַעֵץ שְׁפַל כְּמִין רוֹתֵם כו' וְהַתּוֹס' הַקָּשׁוּ הָא כְּמָה עֲצִים
שְׁפַלִּים הֵם וְצ"ל דַּס"ל לְרַש"י דְּבַאמַת לְמַדְנֹו מְדַרְשָׁא זוּ דְאַפִּילוּ עֵץ שְׁפַל מְקַרִי עֵץ.

וְא"כ וְדֹאֵי כֶּף הַלְכָה: אֵיבְרָא הָכִי נְרֹאָה דַּעַת הַרְמַב"ם שְׁלֹא הִבִּיָא הָא דַּר"מ כְּדַרְכוּ
בְּקוֹדֶשׁ לְהִבִּיָא כָּל פְּרָטֵי דֵינִים הַמְּפוֹרְשִׁים. מוֹכַח דַּס"ל דְּלֹא הַלְכָה כַּר"מ וְכַמֶּשׁ"כ
מְהַר"ם חֲבִיב בַּס' תּוֹסֶפֶת יוֹה"כ פ.

וּבַתְרֵי רִישָׁא אֲזִיל הוּא הָרִי"ף שְׁפַסְק פְּלָפְלִי רְטִיבְתָא בַּפּה"א. וְלֹא מַצַּד הַסְבָּרָא שְׁכ'
הַרְשָׁב"א ז"ל אֵלָא מְעִיקָר הַדִּין שְׁפּוֹסֵק דְּלֹא כַּר"מ לְעַנְיָן עֶרְלָה וְה"נ בְּבְרָכָה.

אַבְל לֹא נִתְבָּאָר עֲדִינָן טַעַם הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל וּמַש"כ מַעַכ"ת מְשׁוּם דַּר' יוֹסִי דֹא
הַפְּנִימִי לְמַאֲכָל וְהַחִיצוֹן לְסִיגָא כו' חוֹלֵק עַל ר"מ אֵין בְּזֵה כְּדִי לִינְשָׁב אֲת הַדַּעַת. וְאֵין

פְּדָאֵי לְהֶאֱרִיף בְּזֶה וְנִרְאָה שֶׁלְמָדוֹ מְהֵא דְפּוֹסֵק בַּגְמ' חוֹלִין (כ"ה) בְּשִׁקְדִים הַמְרִים קִטְנִים פְּטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר.

וְתַרְנוּנֵיהוּ חַד טַעְמָא לַמַּש"כ הַתּוֹס' בְּסוֹפָה שֶׁם דְּהָא דַס"ד דְּפִלְפְּלִין פְּטוֹרִין מֵה"ע הַיָּינוּ מִשׁוּם דְּסוֹפּוֹ לְהַתְיַבֵּשׁ וְלֹא יְהִי מֵאֲכָל וְהַפִּי' דְּעִיקָר מְטַעְתֵּם פְּדִי לִיבִישׁ. וְה"נ בְּשִׁקְדִים דַּאֲע"ג דְּקִטְנִים רְאוּי לְאֲכִילָה מַכ"מ עִיקָר מְטַעְתֵּם הוּא שְׂיֵהִי גְדוֹלִים וְיֵהִי לְתַבְלִין וְלִרְפוּאָה.

וְאַחַר שֶׁפּוֹסֵק בַּגְמ' דְּפְטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר ה"ה דְּפְטוֹר מִן הָעֶרְלָה וְה"ה פְּלְפְּלִין וְהָרָא"ש כ' בְּשֵׁם בַה"ג דְּשִׁקְדִים מְרִים קִטְנִים בַּפּה"ע וְהוּא בַה"ג שֶׁל רִי"ג. אֲבָל בַה"ג שֶׁלְפִנְיָנוּ שֶׁהוּא מַר"ש קִינְרָא מְבֻנָּא לְהִיפּוֹף וְכ' הָרָא"ש דַּאֲע"ג דְּפּוֹסֵק בַּגְמ' דְּפְטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר הוּא מִשׁוּם דְּלֹא נִגְמְרוּ.

וְלִטְעָמִי אֲזִיל דְּפִלְפְּלִין חֲיִיבִין בְּמַעֲשֵׂר וּבְעֶרְלָה וְרַק שִׁקְדִים מְרִים קִטְנִים פְּטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר וְלֹא מִשׁוּם דְּלֹא פְרִי עֵץ הוּא אֲלֵא מִשׁוּם דְּלֹא נִגְמְרוּ. וְכַבֵּר נִתְקַשְׁהָ הַמַּעֲשֵׂר טַעַם בְּזֶה וְגַם הַגְרָא או"ח ס' ר"ב נִשְׂאָר בַּצ"ע בְּטַעַם הָרָא"ש.

וּבְעֵינֵי נִרְאָה דְּהָרָא"ש ס"ל דְּקִטְנִים כ"ז שֶׁהֵם מְתוּקִים אֵינָם רְאוּיִם לְהַצְמִיחַ. וּבְמַעֲשֵׂר הוּא תְּנַאי מִיְחֻד דְּבַעֲיָנוּ רְאוּי לְהַזְרִיעַ כַּמַּש"כ הַתּוֹס' בַּמַּס' ר"ה (י"ב ב) דְּלִמְדוֹנוּ מִדְּכֻתִּיב אֵת כָּל תְּבוּאוֹת זֵרַעָה הַכִּי וְזֶה לֹא שְׂיֵהִי לְעֶרְלָה וְלִבְרָכָה.

וְא"כ פְּלְפְּלִין רְטִיבָתָא חֲיִיבִין בְּמַעֲשֵׂר וּבְעֶרְלָה וּבְבִרְכָה בַּפּה"ע. אֲבָל הָרִי"ף לִית לִי זֶה הַטַּעַם בְּשִׁקְדִים מְרִים קִטְנִים שְׂהִי תָנוּן בַּמַּס' מַעֲשֵׂרוֹת פ"א מֵאִמְתִּי שִׁקְדִים חֲיִיבִים מִשְׁתַּגְמַר הַקְּלִיפָה.

וְאִי בִירוּשְׁלַמִי הַקְּלִיפָה הַדְּקָה וְא"כ גַּם קִטְנִים כָּבֵר הַגִּיעַ לְזִמְן חֲיִיבִין וְא"כ שְׂפִיר אֲפִשֵׁר לְהוֹכִיחַ מְהֵא דְּשִׁקְדִים דְּכִמּוֹ כֵּן פְּטוֹרִים מְעֶרְלָה. וְכִמּוֹ כֵּן הַפְּלְפְּלִים פְּטוֹרִים מְעֶרְלָה וּמַמַּעֲשֵׂר וְדִלָּא כַר"מ.

וְר"מ ס"ל זֶה וְזֶה לְחִיּוּב אֲכֹן בַה"ג שְׁכ' דְּשִׁקְדִים מְרִים קִטְנִים בַּפּה"ע. לַעֲנַ"ד אֵין הַכְרַח לֹאמַר דְּגַם בַה"ג ס"ל הָא דְּפְטוֹר מְמַעֲשֵׂר מִשׁוּם דְּלֹא נִגְמְרוּ כַּמַּס' הָרָא"ש אֲלֵא טַעַם אַחַר יֵשׁ בְּדָבָר.

וְהִנֵּה הָרָא"ש כ' בְּפִשְׁיטוֹת דְּעֶרְלָה וּמַעֲשֵׂר וּבְרָכָה דְּמִיָּין לְהַדְדִי לְפִי סוּגְיָא דְּצִלְף. פִּי דַאֲע"ג דְּקִטְנִים מַעֲשֵׂר אֵילָן דְּרַבְּנָן וְעֶרְלָה דְּאִוְרִייתָא אֵין זֶה מִשׁוּם דְּיֵשׁ שְׂיֵנוּי בֵּין עֶרְלָה לְמַעֲשֵׂר בְּפִי פְרִי.

אֲלֵא מִשׁוּם דְּאֵין חֲיִיב בַּתו"מ אֲלֵא דְּגֵן תִּירוּשׁ וְיִצְהָר פְּדִיעַ שְׂיִטת רַש"י וְתוֹס' וְרַמְבַּ"ן ז"ל. אֲבָל שְׂיִטת גְּאוּנֵי קַדְמָאֵי וְאַחֲרֵיהֶם הַרְמַב"ם ז"ל דְּפְרִי הָאֵילָן חֲיִיב בַּתו"מ מֵה"ת כְּמוֹ עֶרְלָה.

וְא"כ הָא דַּאִי מַעֲשֵׂר אֵילָן דְּרַבְּנָן דְּנִקְא צִלְף וְהַכִּי מְפֻרְשׁ הַנּוֹס' בְּשִׂאֲלֹתוֹת פ' קְדוּשִׁים ס' ק' מַעֲשֵׂר צִלְף דְּרַבְּנָן דַּאֲע"ג דְּלַעֲנִין עֶרְלָה מִיְקָרִי עֵץ מֵאֲכָל. מַכ"מ לַעֲנִין מַעֲשֵׂר דְּכֻתִּיב וְאֲכַלְתָּ לֹא מִיְקָרִי צִלְף הַכִּי מִשׁוּם שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁהוּא אֲלֵא בְּבִשּׁוּל וְשִׂתִּי'.

כּמבּוֹאֵר בְּשִׂאלֹתוֹת שֶׁם בְּטַעַמָּא דב"ש דְּאֶסְתַּפֵּק לְהוּ אִי מִין יָרֵק הוּא. וְנִהִי דב"ה ס"ל דְּמִין אֵילָן וְדַאי הוּא לְעֵנִין עֵרְלָה וְכִלְה"כ מ"מ לְעֵנִין מַעְשָׁר אֵינוּ חַיִּיב אֱלָא מְדַרְבְּנֵן וְכֹן אִי בַר"ה (ט"ו ב) מַעְשָׁר חֲרוּבִין דְּרַבְּנֵן דְּנֹקָא חֲרוּבִין וְכַדְאִי בְּיְרוּשְׁלָמִי מַעְשָׁרוֹת פ"ג ה"א לָא תַתְּנֻבְנִי חֲרוּבִין חֲרוּבִין מְאָכְל בְּהֵמָה פִּי עֵינְקֵרוּ מְאָכְל בְּהֵמָה.

אֱלָא בְּזִמְנָן בְּצוּרְתָּהּ הוּא מְאָכְל אָדָם כְּמוֹ דַּאי בְּשִׁבְתָּהּ (ל"ג) דְּרַשְׁבַּי וְבָנוּ אֵיבְרִי לְהוּ חֲרוּבִי לְמִזְוֵנִי. וְבוּיָקְרָא רַבָּא פִּי"ג צְרִיף יְהוּדַאי לְחֲרוּבִי עֲבָדֵי תַתְּוֹבָא הָא מִיָּהָא אֵינוּ דוֹמָה חַיִּיב מַעְשָׁר מֵה"ת לְעֵרְלָה.

מַעֲתָה בְּטַל הָרָא'י מְהָא דְחֻלְיִין דְּשִׁקְדִים מְרִים קְטַנִּים פְּטוּרִים מִן הַמַּעְשָׁר דְּלָאוּ עֵינְקֵר מְאָכְל הוּא. מ"מ חַיִּיב בְּעֵרְלָה וּמְבָרַךְ בַּפּה"ע שְׁהָרִי בִּפִּי מְדַמָּה הַגְמָ' בְּרַכָּה לְעֵרְלָה לְעֵנִין צָלָף זֶהוּ דַעַת בַּעַה"ג.

אֵיבְרָא גַם זֶה אֵינוּ אֱלָא לְבַה"ג דְּגָרִיס בְּהָא דַּר"י אָמַר רַב צָלָף שָׁל עֵרְלָה בְּחוּץ לְאַרְץ זוֹרֵק אֶת הָאֲבִיוֹנוֹת וְאוֹכֵל אֶת הַקְּפָרִיסִין מְבּוֹאֵר דְּבַא"י קִי"ל כַּר"א דְּקַפְרִיסִין חַיִּיב בְּעֵרְלָה. וְגָרִיס כ"ז הַנּוֹס' דַּאי לְפָנֵינוּ לְחַלֵּק בֵּין מַעְשָׁר צָלָף לְעֵרְלָה אֲבָל הָרִי"ף הִבִּיא הָא דְרַב צָלָף שָׁל עֵרְלָה זוֹרֵק כּו' וְלֹא גָרִיס בְּחוּ"ל וְכֹן פֶּסֶק הַרְמַב"ם.

וְהַנְרָאָה דְּלֹא גָרִיסִי הָכִי וְע' בַּפ"ח עַל או"ח שְׂכ' ג"כ כְּזֶה וְס"ל דְּעֵרְלָה וּמַעְשָׁר שְׁוִין מְמַשׁ. מַעֲתָה אַחַר שְׁפָסֶק הַלְכָה דְּשִׁקְדִים מְרִים קְטַנִּים פְּטוּרִין מִן הַמַּעְשָׁר.

ה"ה מִן הָעֵרְלָה וּמְבָרַכְתָּ בַּפּה"ע וְה"נ פְּלִפְלִין פְּטוּרִין מִן הָעֵרְלָה וּמִן הַמַּעְשָׁר וּמְבָרַכְתָּ בּוֹרָא פַּה"ע: נְחֻזֹר לְעֵנִין דְּרֹב פּוֹסְקִים ס"ל דְּפִלְפְּלִין חַיִּיבִין בְּעֵרְלָה זוֹלַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל. וְגַם בְּדַעַת הָרִי"ף לֹא לְמַדְנֵנוּ אֱלָא מְדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל שְׁהָרִי יִדְעֵנוּ שְׁהַרְמַב"ם עָמַד ע"ד הָרִי"ף בְּדִיוֹק יוֹתֵר מְשַׁאֲרֵי פּוֹסְקִים ז"ל שְׁלֹא הִי לְהֵם דַּעַת הָרִי"ף בְּקַבְּלָה אִישׁ מְפִי אִישׁ כְּמוֹ הַרְמַב"ם ז"ל מְפִי רַבּוֹ הַר"י מִיג"ש ז"ל כַּמֶּש"כ בַּס"ד בְּאַנְרָף בְּקַדְמַת הָעֵמֶק הָרֵאשׁוֹן אוֹת ט"ו.

וְהִנֵּה בְּמָה דְּשִׂאֵלְנָא בְּנִטְיַעַת טַעֲרַקְעִשַׁע פַּעפַּעַר. כְּמַדְנֻמָּה שְׁזָה הַמִּין אֵינוּ נְאָכְל בְּרִטְיַבְתָּא כְּמוֹ פְּלִפְּלִין סְתָם.

וּא"כ לִית דִּין וְלִית דִּינָא שְׁאִין בּוּ עֵרְלָה אֲבָל אִם נְאָכְל בְּרִטְיַבְתָּא ג"כ רְאוּי לְנִהוּג בְּהֵם עֵרְלָה. וּמַש"כ מַעַכ"ת נ"י דְּתַחֲזִילַת נְטִיַעַתוּ בּוֹאֲזַאנִי הוּא פְּדִי לְהָרִיחַ.

אִין בְּזֶה פְּדִי לְפָטוּר מִן הָעֵרְלָה וְהָרִי זֶה דוֹמָה לְנוֹטַע דְּקָל לְמַצָּנַת לוּלֵב אוּ אֲתָרוּג לְמַצָּנָה דַּמְכ"מ חַיִּיב בְּעֵרְלָה. דַּמְכ"מ עֵץ פְּרִי מְאָכְל הוּא וְכַמ"ש מַעַכ"ת נ"י ה"נ בְּמָה שְׁמַכּוּן לְהָרִיחַ.

עוֹד הִי בְּדַעַתִּי לְדַקְדַּק בְּדִין פְּלִפְּלִין מְסוּגֵיָא דְּנִדְהָ פָּרֵק ה' בְּעֵנִין טוֹמְאָת אוֹכְלִין. שְׁפָכְרָ הָעָרוּ הַתּוֹס' בְּיוֹמָא (פ"א) אָף אִין הַשְּׁעָה נוֹתְנַת לְהָאֲרִיף יוֹתֵר כְּמוֹ שְׁרָאָה הַמוֹכ"ז שִׁי רֹב טְרִדְתִּי.

אַחַר כּוֹתְבִי נוֹדַעַתִּי כִּי טַעֲרַקְשָׁא פַּעפַּעַר הוּא מִין יָרֵק מְמַשׁ: דִּידוּ נְפִתְלִי צְבִי יְהוּדַאי בְּרִלִין. סִימָן פַּה ב"ה א' ער"ח אֵייר תַּרמַג וּולֵאזִין.

כבוד הרב הגדול חו"ב מ' צבי הירש ליפשיץ נ"י בק קלימטוויץ. מכתבו השני הגיעני אחר חה"פ והחל לתקור בדבר המנהג שפודין את הבן דוקא ביום.

והוסיף לעלות מענין לענין בגופי תורה בדיני פדה"ב. ובאשר נזקקין לד"ת תחילה ע"כ הגני משיב על אחרון ראשון.

אשר חקר מע"כ נ"י אם חמש סלעים של פדה"ב פחוב בעלמא. או מונח אקרקהפתא דבן הנצרך לפדותו או על אביו לפדותו מאיזה משא קדושה אשר עליו לכאורה הי' מקום להוכיח מפירש"י בכורות (מ"ז ב) בכהן שיש לו בן חלל דחייב בפדה"ב.

ומכ"מ א"צ לפדות שהרי לוקח לעצמו ופרש"י בד"ה שהרי כו' האב הוי מפריש לי' ושקיל לנפשי'. אלמא דבענין הפרשה ובל"ז אינו יוצא ידי מצנת פדיון והכי פסק הרא"ש ושו"ע סי' ש"ה ס"ט הלכך יפריש הפדיון ויעכבנו לעצמו ואי הוי פחוב בעלמא למאי יפריש ורש"י לטעמין בערכין (ד' א) בד"ה פהנים נפטר מפדה"ב בהינצא מכ"ז דלשיטת התוס' אסור מן הדין ליטול המזוזה בין שנועלה בין שמשפירה לישראל.

ורק כשמשפירה לנכרי נוטלה בידו פדתניא בב"מ שם ולשיטת השאילתות דמתיר מיירי הברייתא כשאינו מניח המזוזה במק"א. אבל כשמניחה במק"א לעולם שרי והא דבאמת דקדקו התוס' דמזוזה אינו דומה לציצית.

דאסור כשנועל הבית למדו מדתניא ומנכרי נוטלה בידו ולא תני אם אינו משפירה לישראל נוטלה כו'. אלא אין שום נ"מ אם משפירה לישראל או לא וזה ברור.

המקום ית"ש יאר עינינו ויעמידנו על קרן האמת והיא התכלית והחוטמת כנפש ידידו העמוס בעבודה רבה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן פג ב"ה ה' ר"ח סיון תרלא. כבוד ידיד נפשי שב"ז הרב הג' החרף ובקי וכו' מוהר"ש זלמן סענדר פהנא שי' מכתבו זה שבועים הגיעני ולא נפנתי להשיב מרוב עבודה.

ועתה באתי באשר העמיק הרחוב להתבונן בסוגיא דחולין (קל"ט) אלא דאגבה לאם והדר אקדשה והדרה מעיקרא איחייב לה בשילוח מקמי דאקדשה. והביא הגמ' רא' לסברא זו מדתניא גבי כה"ד ר"י בן יוסף א' הקדיש חיה ואח"כ שחטה פטור מלכסות שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות שפכר נתחייב בכסוי קודם שיבא לידי הקדש.

והקשה מעכ"ת נ"י מאי רא' מכה"ד דעיקר הפטור הוא משום שחטה שא"ר כפירש"י במקומו והפננה הוא פדמסיק לעיל (פ"ד) שהוא מחוסר פדי' פדי' שתהא ראוי' לאכילה והתם גם בלא סברא דכבר איחייב בכסוי עד שלא הקדישה חייב כה"ג כמש"כ התוס' בד"ה יצא זה לענין דם הנתיז.

דאע"ג ששמעולם לא הי' הדם ראוי לכסות מכ"מ חייב בכסוי משום דאם לא נתז לא הוי צריך לגרייה. ה"נ אם לא הקדיש לא הוי צריך פדי' וא"כ מאי רא' לשלוח הקן זהו תורף קושיותו אלא שהאריך.

והנה לא על הסוגיא דגמ' הקושיא פי אם גם על גוף הברייתא דמפרש שפכר נתחייב לכסות קודם שיבא לידי הקדש. ומבואר דוקא בשפכר נתחייב בכסוי האם הקדישה עם גמר שחטה.

פגון שאמר לפני שחיטה תהא קדושה עם גמר שחיטה פטור מפסוי. אע"ג דבשעת שחיטה היתה חולין ואין חייב בכסוי אלא באומר ה"ז הקדש לאחר שתשחט רגע א' שפכר נתחייב בכסוי קודם שפא לידי הקדש ונהרי בדם הנתז אינו פן.

אלא אע"ג שלא נתחייב מעולם חייב בכסוי משום דבשעת שחיטה היא ראויה שלא יהי נתז. אלא צ"ל דכיון דאמר לפני שחיטה תהא הקדש עם גמר שחיטה.

ונדע מתחלה שתבא לידי הקדש קודם שתבא לחיוב פסוי פטורה. ודומה להקדישה תחילה ואינו חייב אלא בהקדישה לפני שחיטה שתהא קדושה לאחר שחיטה והיינו דדייק התנא שפכר נתחייב בכסוי קודם שפא.

ולא תני קודם שנתקדשה אלא דייק אע"ג שהקדישה לפני שחיטה ויודע שתהא הקדש. מכ"מ קודם שפא לידי הקדש נתחייב בכסוי משא"כ הקדישה כה"ג עם גמר שחיטה באמת פטור מפסוי.

ולא דמי לדם הנתז שלא ידע בשעת שחיטה שיהא דמו נתז ולא יוכל לכסות בלי גרירה ונהרי הסוגיא ברור: וסברא זו לחלק בין ידע מתחלה שיחסר מעשה או לא. מקורה בדברי גאון ז"ל שהביא הר"ן גיטין פ"ק ב' בשם רב האי גאון ז"ל לענין מחוסר קציצה.

דלא מיקרי מח"ק אלא היכא דקודם פתיבה הוי דעתה למיגז אבל לא הוי דעתה למיגז לית לן בה. ובהכי אתי שפיר מאי דאיתא שם לעיל גזיני לזמן ונהבין נהילה כו' עכ"ל ושיטה זו מחונקת מאד.

ובה"ג שפוסל קציצת תלוש מיירי ג"כ בזה האופן שפוטב על נגיר שיודע שיקצץ אח"כ. ע' בלשון בה"ג שהביא הר"ן ומינש"ב ג"כ פסקי רש"י.

דהרא"ש הביא בשם רש"י שהכשיר גט שנקצץ ממנו ובפרש"י (כ"א) ד"ה דשקיל לי כו' ואין לחוש שפא ישבור התרס כו' הרי להקפד. ולדברינו מינש"ב שפיר דה"ק ואין לחוש שפא דעתה לקד.

אבל במעשה שהי ברור הי' שמעולם לא פיון הבעל לקד אלא עפ"י סיבה נחתה ממנו אחר הפתיבה מש"ה הכשירו פיון שאפשר הי' שלא לחתוה. והוי כמו פאן בנתז הדם דלא מיקרי מחוסר גרירה וכל דברי הראשונים ז"ל אחת היא ומתיישב שפיר.

מיהו התוס' בשם ר"ת ז"ל העלו לחלק באופן אחר בין נקצץ מעט להרבה. והביאו ג"כ ראי' הנ"ל גזיני לזמן כו' ועוד ראי' מהא דע"מ שהנגיר שלי בין שיטה לשיטה וראי' זו לכאורה מכרחת דאפילו מתחלה חשב לקד פשר.

ואין לומר דמיירי באין דעתו ליקצוץ קודם נתינה אלא יתן לה בשלימות ויהא הנגיר בין שיטה לשיטה שלו ויקצץ אח"כ. דא"כ מאי מקשה הגמ' ותפוק לן משום ספר א' אמר רחמנא ולא שני ספרים.

וע"כ צ"ל כר"ת ז"ל והיינו שלא הביא הר"ן סוגיא דבין שיטה לשיטה ליישב פדעת רה"ג. זהו דעת התוס' אבל מכ"מ אומר אני בעניי שאין מהא דבין שיטה לשיטה ראי' פלל לשיטת התוס'.

וַיֵּשׁ פִּי אַחַר בְּסוּגְיָא וּכְמַשׁ"כ בְּחִיבוּרֵי הַעֲ"ש שְׁאֵילְתָּא דְּפוּרִים אוֹת כ"ט דְּלֹא מְשׁוּם קְצִיצָה הוּא אֵלָא מְשׁוּם דַּא"א לֹוּמַר הַנְּיָר שְׁבִין שְׁיטָה לְשִׁטָּה שְׁלִי. שְׁהָרִי צוֹרֵף פְּתִיבָה הוּא וְחֶסֶר שְׁם בְּדָפוּס וַיִּמְצָא בְּהַשְׁמָטוֹת בַּח"ג בְּשֵׁם חֵי רֶשֶׁב"א בַּמַּס' שְׁבַת יַע"ש.

וַע"כ מִיָּרִי בְּשִׁטוֹת מְרֻוּחִין יוֹתַר מִן הַרְגִיל וְהַצְרֵף. וְהִינּוּ שְׁהַקְשָׁה שְׁפִיר דְּהוּי פְּשָׁנִי סְפָרִים וְדַעַת רַה"ג ו"ל מְחַוָּר מְאֹד.

וְאוּסִיף דְּבָר שְׁהָרִי לְרַשְׁב"ל דְּאִית לִי בְּגִיטִין (ע') דְּכָל דְּסַמְלִי בְּיָדוֹן לֹא הוּי פְּמַחְסוֹר מַעֲשָׂה. א"כ אֲמַאי הוּי קְצִיצָה מְח"מ וְכֹן גְּרִירָה לְעַנְיָן כַּה"ד אֵלָא ע"כ מְשׁוּם דְּמַתְחַלָּה הִי עוֹמֵד דְּוָקָא לְכֹף שְׁפִיר מִיָּקָרִי מְחַסְרָה מַעֲשָׂה.

מַעֲתָה אֲפִילוֹ לְר"י דַּס"ל הֵתָם דְּאֲפִילוֹ סַמְלִי בְּיָדוֹן מִיָּקָרִי מְח"מ. הִינּוּ לְעַנְיָן שְׁאִינוּ בְּר כְּרִיתוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אֲבָל בְּהָא לֹא פְּלִיג דְּלֹא מִיָּקָרִי שְׁאִינוּ פְּתַב וְנָתַן בְּמָה שְׁאִירַע חֶסְרוֹן אִינָה מַעֲשָׂה שְׁלֹא הִי מְוַכְרַח מַתְחַלָּה שְׁיָבֵא לִידֵי פֹד.

וְסוּגְיָא דְּכַסּוּי הַדָּם וְהַהֲבָדֵל בֵּין גַּתוֹ הַדָּם לְהַקְדֵּשׁ לְפָנֵי שְׁחִיטָה שְׁתָּהָא קְדוּשָׁה עִם גְּמַר שְׁחִיטָה מוֹכִיחַ ע"ז: מַה שְׁנִתְקַשְׁה מַעַכ"ת שִׁי בַּתוֹסְפָתָא דְּתַנְיָא בְּהַקְדֵּישׁ הַדָּם אַחַר שְׁחִיטָה דְּחִיב בְּכַסּוּי וּמְבֻנָּאָר הָא הַקְדֵּישׁ הַדָּם לְפָנֵי שְׁחִיטָה פְּטוּר מְכַסּוּי.

לֹא יְדַעְתִּי מַה קָשָׁה לְכַתְר"ה זֶה הַדִּין מְסַתְמָא הִי לְחַו"ל אִינָה דְּרַשׁ ע"ז. וְאֲפֹשֶׁר מְדַכְתִּיב וְשָׁפַף אֶת דָּמוֹ וְאֶת דָּמָם מִיָּבְעֵי אוֹ אֶת הַדָּם.

מִזֶּה דְּרַשׁוּ אֶת דָּמוֹ שֶׁל הַשּׁוֹפָף אִיף שֶׁהוּא הַדְּרַשׁ הַדִּין אֲמַת אַע"ג שְׁלֹא נִזְכַּר בַּתְּלֻמוֹד דִּילָן וּכְמַש"כ הַגְּר"א אַה"ע ס' קכ"ד אוֹת ז' וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מַתְּלֻמוֹד דִּילָן לְהַיָּפֹף מְדָלָא מְפָרֵשׁ רַבָּא הָא דְּתַנּוּ רִישׁ פ' כה"ד בְּחֻלְיִין אֲבָל לֹא בְּמֻקְדָּשִׁין.

שְׁהַקְדֵּישׁ הַדָּם כְּמוֹ שְׁמִפְרֵשׁ הַמְּשַׁנָּה דַּפ' רַאשִׁית הַגִּזוּ בְּחֻלְיִין אֲבָל לֹא בְּמֻקְדָּשִׁין שְׁהַקְדֵּישׁ הַגִּיזָה. אֵלָא נְדָאִי אֲפִילוֹ הַקְדֵּישׁ הַדָּם חִיב בְּכַסּוּי אֲבָל כַּד דְּיִיקַת אַדְרָבָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מַהָּא שְׁיִטַּת תְּלֻמוֹד דִּילָן כְּהַתוֹסְפָתָא.

דְּהִנָּה בַּר"פ רַה"ג אִי' לְרַבָּא אֵלָא צִאָנָף לְמַאי אַתִּי. וְדִיִּיקִי מִזֶּה הַתוֹס' דְּרַבָּא לִית לִי דְּרַשָׁה דַּר' מַנִּי בַּר פְּטִישׁ.

וְקָשָׁה לִי מְנַלִּי לְהַגְמָרָא דְּרַבָּא חוֹלֵק עַל דְּרַשָׁה זֹו דִּיקְלָמָא לְדִינָא מוֹדָה. וּמַכ"מ מִיָּשֵׁב בַּא"א מְרֻוּחַ יוֹתַר אֵלָא וְדָאִי פְּשִׁטָּא לְהַש"ס דָּאִי הוּי לְרַבָּא יָשׁוּב אַחַר לֹא הוּי מְשַׁנֵּי הָכִי מְשׁוּם שְׁאִין מְשַׁמְעוֹת אֲבָל לֹא בְּמֻקְדָּשִׁין הָכִי דְּקָאִי עַל הַגִּיזָה וַע"כ לִית לִי לְרַבָּא הָא דַּרְמַב"פ וַיֵּשׁ לָנוּ לְהַתְּבוּנָה מְנַלִּי לְהַגְמ' הָכִי דְּרַבָּא לֹא הוּי מְשַׁנֵּי הָכִי אִם הִי לֹו פִי אַחַר.

וַע"כ מְשׁוּם דַּאֲלַת"ה לִישְׁנֵי גַם הָא דְּכַה"ד הָכִי בְּחֻלְיִין אֲבָל לֹא בְּמֻקְדָּשִׁין בְּהַקְדֵּישׁ הַדָּם אֵלָא ע"כ מְשׁוּם דְּאֲפֹשֶׁר לִיָּשֵׁב בַּא"א הוּא פִי מְרֻוּחַ יוֹתַר. וְהַמְקוּם יָאִיר עֵינֵינוּ וַיַּעֲמִידֵנוּ עַל קְרוֹן הָאֲמַת כְּנֻפֵּשׁ הָעַמּוּס בְּעַבּוּדָה יְדִידוֹ מְבָרְכוֹ מְלַב רְצוּף אַהֲבָה: נְפִתְלִי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין: סִימָן פַּד ב"ה אוֹר לְיוֹם ב' כ"ב שְׁבַט תַּרְלַד.

כְּבוֹד יְדִיד ה' וִידִי"נ הָרַב הַג' חָרִיף וּבְקִי וְכו' כַּש"ת מ' אֵלִי מְשָׁה נ"י, יְהִי ה' עִמּוֹ וַיִּאֲוֹשֶׁר שְׁמוֹ וַיְבַרְכֵהוּ טַעֲמוֹ מְכַתֵּב מַעַכ"ת נ"י הַגִּיעֵנִי בְּצִירוּף הַקּוּנְטָרַס. וְלַחֲבִיבוּתָא דְּמַר גִּיהוּ רַבָּא נְפִתְלִי לְרַאוֹת בְּטִיבוֹ.

והנה את אשר העלה ליישב פסק הרא"ש והשו"ע לענין דקל שנטע למצות לולב
שחיזבלשם חג של שבועה] ואנו קיי"ל דר"ש דתעשה שבועת ימים עשה סנפה הראוי'
לשבועה. פי' לאפוקי אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצוי' וכדאי' (כ"ג א) וב"ש ור"א לא
ס"ל הכי משום דס"ל סנפה ד"ק בעינן ואם אינה יכולה לעמוד בר"מ אינה ד"ק.

ואב"י הסיב טעמייהו דב"ש ור"א ג"כ משום דלטעמייהו קיימי. אבל אנו קיי"ל פנותייהו
מטעם אחר הא מיהא ברור דר"א ס"ל ד"ק בעינן ומכ"מ בגבוחה הפותל טפח פשר.

וא"כ ה"נ דבעי מזונה אבל מכ"מ אינו דומה קבע דמזונה וקבע דסנפה ל"מ"ד סנפה ד"ק
בעינן. שיקרי פבר כתבו התוס' (ז) דקל הני תנאי דס"ל ד"ק בעינן לא קיימא בחדא
שיטתא אלמא שאין הכרח דמ"ד סנפה ד"ק בעינן יהא פסול כמין צריף משום זה הטעם
דנדאי מכ"מ לא בעינן שיהא הסנפה קבע כבית לגמרי.

ותדע עוד שיקרי (י"ט ב) אי' דברייטא איפכא תניא ר"א מכשיר. אלמא אע"ג דנדאי ר"א
ס"ל דירת קבע בעינן מכ"מ פשר כמין צריף.

מעתה אין הוכחה מהא דמכשיר ר"א בגבוחה מן הקרקע טפח לענין מזונה דחיב. ותו
דכמו בענין הפתח מבואר בשו"ע יו"ד סי' רפ"ז לענין משקוף דבעינן שיהא במזווה
גבוחה עשרה טפחים.

דא"א לעשות משקוף ומזונה יחד ה"נ לענין פותל וקרוי פינן דקיי"ל בסי' רפ"ו דבית
שאין לו תקרה פטור א"א לחשוב הפותל והקרוי יחד. ובעינן עשרה גובה הפתלים: מה
ששאל מע"כ נ"י באשה שמתזין למקורה מי ביטול של קליפת עץ.

והנה מוצאת בבדיקות חתיכות גושנין אדומות ואומרת שלדעתה הוא מצבע אונדם
הקליפות שמאדים את הליחה הלבנה שבמקורה. הן על השערות בעלמא אין לסמוך
אפילו בכתם ודמי לספק עברה בשוק של טפחים אחר שלא ידענו אם דרוך המים
שמתזין להאדים.

אך בקל יש לעמוד ע"ז ע"י הרופא או ע"י בחינה של מע"כ עצמו. אכן אם פנים הדברים
שמאדימים הרי דומה לאשה שיש לה מפה.

ולענין תלי' בג"י הראשונים פבר אזלי בה נמושי וימצא דעות שונות בסידורי טהרה
ובשו"ת ח"ס. ואין בידי להאריך בזה: ע"ד לעבור על הפראם בש"ק.

פבר ראה מע"כ נ"י מסתמא במש"כ בנתיב החיים על שו"ע או"ח סי' רמ"ח וכשאני
לעצמי דעתי נוטה להגאון מ' טיאה ז"ל שאין ענין קנין שביתה לאיסור שיטה. ומה
שהביאו משו"ת הר"ז מלובלין הוכחה לזה מדעת בה"ג לא נראה לי כלל.

ומהכי תיתי יעלה רבינו בה"ג חידוש פנה דמהני קנין שביתה לזה האיסור שאין לו רמז
בגמ'. אלא בה"ג חולק על הר"י בתוס' עירובין וס"ל שאין איסור שיטה בספינה כלל
ולא דמי למעבר כלל.

דדוקא מעבר ששט בה ממקום למקום קרוב והוי דומה לשט משא"כ בספינה: אכן בפי'
מברא דמפורש בגמ' דאסור פליגי הערוף ורש"י דבחולין (צ"ה ב) חזי מברא. פרש"י
מעבורת הנדר שהיתה באה מעבר השני לעבר זה והיינו פאראם.

וא"כ אסור לילה בשבת על הפאראם אבל בערוף ערף מעבר פי' פגון ביצית ודוגית נשן ספינות קטנות שעוברין בהם ב"א בנהר. וא"כ אין הכרח לומר דמעברת הנהר נשוא קבוע הוא בכלל האיסור שדומה לחבית של שיטין ומאחר שהוא איסור דרבנן יש מקום להקל.

וביותר במקום מצנה נשכר תמה הטור בסי' תרי"ג על בה"ג שאסר לעבור במקום מצנה על המעבר וקא פשיטא דלא בא הטור להתיר שיטה עצמה במקום מצנה שהוא נגד מצנה מפני שבת במס' ר"ה.

אלא הקשה על בה"ג דאוסר לילה על המעבר. ומה שהקשה המג"א מהא שכ' הטור בסי' רכ"ח שיטת הר"י לק"מ דנדאי להר"י דאסר אפילו בספינה גדולה וא"כ הפל בכלל שיטה נדאי אסור אפילו במקום מצנה.

אבל לבה"ג דמתיר בספינה נרק במברא אסור גזירה אטו חבית של שיטין. ע"ז הקשה דאם התירו לילה במים שלא לשם תענוג דיש לגזור אטו רחיצה של תענוג מכש"כ מברא דאין לגזור אטו חבית ש"ש.

נראוי לדעת דמש"כ בפרש"י שבת (קל"ט ב) בד"ה ואומר כו' במברא בספינה רחבה העשויה לעבור המים כו' שאין הפי' ספינה גדולה וכשיטת הר"י אלא ספינה קטנה שלא נעשית פי' אם לעבור המים מצד זה לצד זה ואף אינו כדוגית או פאראם שאין דרוך לישון שם שהרי הוא פתוחה מלמעלה ואינו הערמה.

מש"ה פירש"י שנעשית כמו ספינה במקסה והיא רחבה שדרוך לישון שם ג"כ. וה' יאיר עינינו ונעמידנו על האמת: סימן פב וע"ד שאלת חכם.

שחקר אם רשאים ליטול מזוזה מבית שבעליו נועלים אותה על כמה ירחים ולקבוע המזוזה במקום אחר הן כבר ראה עינו יפה בפ"ת בשם בר"י דעת השאלות דר"א דכמו דקיי"ל דמתירים ציצית מבגד לבגד כף מזוזה שרי למישקל מבית לבית.

והוא בסי' קכ"ו ופי' רבינו הטעם דהא דאסור ליטול ציצית מן הבגד ומזוזה מן הבית משום בזיון המצנה היינו בזיון הציצית והמזוזה. וא"כ פשטילים אותם בבגד אחר או בבית אחר אין לנו בזיון למצנה.

והא דקאסר רב להתיר מבגד לבגד היינו משום בזיון המצנה בזו השעה עד שפשטילים לבגד אחר. כ"ז מבואר בשאלות שם אבל דעת רבותינו התוס' במנחות (מ"א ב) ד"ה רב משום דאין לבטל מצנת הטלית מש"ה אין תועלת במה שפשטילים הציצית בטלית אחרת ושמואל מתיר במבואר בתוס' שם הטעם ובחיבורי הע"ש אות ה' ו' בארנו בס"ד.

וע"ד דקיי"ל פשמואל סיימו התוס' שם ולא דמי למזוזה. מבואר דמזוזה אסור ליקח באופן שלא ידורו בה ולא יטילו מזוזה אחרת.

וכמו לענין ציצית דפשטילים מבגד לבגד היינו באופן שהבגד הראשון ישאר ביז בעליו בלי ציצית ויהא מונח בקונפסא. בזה האופן אסור במזוזה והא דאי' בב"מ (ק"א) דאסור ליטול המזוזה כשפשטילים אותה לישראל רבותא הוא.

דאפ"ה אסור אע"ג דהשוכר יטיל מזוזה ולא יהי הבית בטל ובציצית כה"ג אם ימפורק
הבגד לאחר שרי להסיר הציצית. אבל בבית אסור וע"ז נתנו טעם בב"מ שם וכשנוטלת
פאלו מזיק אותן שידורו בבית.

פ"ל ל"מ אם אין אדם נכנס לדור שם ודאי אסור משום שמספן הבית. וזהו שכ' בשבת
(כ"ב א) בד"ה א"נ מזוזה שאני שעשוי להציל מן המזיקין.

פ"ל באשר לא יהי מזוזה ויסתפן הבית אבל פשאר נכנס וקובע בה מזוזה מ"ט אסור.
ע"ז פתבו התוס' דנראה פאלו מזיק אותן שידורו בבית ואפילו אם תומ"י יבא רעהו לדור
בו ויקבע מזוזה אסור משום לא פלוג.

וכמ"ש מעכ"ת נ"י אבל להניחה בלי מזוזה אסור עפ"י הדין לשיטת התוס'. אע"ג שהיא
פטורה עפ"י דין מכ"מ אסור לבטל הבית ממצנה שהי' בה וביותר שיגרום בה ספנת
מזיקין ואשר הוכיח מעכ"ת נ"י מסוגיא דיומא (י) דקאמר דבשאר ימות השנה כו"ע
לא פליגי דפטורה אפילו לר"י.

אלמא דשרי ליטול המזוזה מן הסופה ודחוק לומר דמייירי אם נפסלה. הוכחה מןחכמת
היא מכ"מ לפי הפשט מייירי אם חייב עפ"י דין.

ובאמת לר"י פשקבעו מזוזה בחג לא הסירו לעולם. אלא שקשה הי' למאי נ"מ בזה
שפטורה מן הדין מכ"מ הי' שם מזוזה מימות החג.

איברא לשיטת הגאון רע"א זצ"ל שרמז עלה מעכ"ת נ"י ודאי ניחא דנ"מ דלר"י צריך
לברך בחג. אבל כבר ביארתי בהע"ש סי' קכ"ו אות ז שאין הדין כן וא"צ לברך וגם לא
כמג"א סי' י"ט סק"א ע"ש.

וא"כ נשאר דקדוקו של מעכ"ת נ"י אכן פשאני לעצמי הנני מפרש סוגיא זו באופן
שממילא יתיישב זה הדקדוק. דקשה לי הא שהקשה רבא לאבבי והא סופת החג בחג
קתני וכי אבבי לא ידע משנה זו.

וע"כ גם אבבי מפרש מחלוקת ר"י ונחכמים דלטעמיהו קיימי. ותו מאי דייק והא סופת
החג בחג קתני הרי אי תנו סתם סופת החג ר"י מחייב הי' קשה יותר.

וכבר עמדו בזה בתוס' ובת"י ונראה דלכאורה אין בזה דפליגי ר"י ונחכמים אי סופה ד"ק
או ד"ע כפי ישוב על מחלוקת במזוזה. שהרי גם לרבנן פשר אם תהי' הסופה ד"ק והאיך
תנו סתם ונחכמים פוטרין.

וצ"ל דהמשנה סתם דרף הכשר סופה דלר"י היא ד"ק ולרבנן מסתמא ד"ע והכי מפרש
אבבי. והקשה רבא א"כ למאי תנו בחג הא פמו כן פליגי בדירה כזו שעושין לחג אם
דרים כל ימות השנה.

אלא ע"כ דירה כזו אפילו אם היא דירת קבע ג"כ פליגי ר"י ונחכמים בחג ונקא דר"י
סבר דמשום שהתורה צויתה לעשות ד"ק הרי היא חייבת במזוזה אע"ג שאם דר בסופה
זו בשאר ימות השנה פטורה דמכ"מ אינו אלא ד"ע.

מכ"מ בְּחַג מְהַנִּי צִוּוּי הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתָהּ קָבַע וְכִי"ב כ' הָרָ"ן לַעֲנִין פְּזִיז הַרְאֵשׁוֹן בְּסוֹפָה יַע"ש וְנַחְמִים ס"ל דְּפִטוּרָה לְטַעַמֵּיהוּ. וּבְזֶה הַעֲלָה רָבָא דַּה"ה דְּפָלְגִי בְּסִבְרָא דְדִירָה דַּבְע"כ אִי שְׁמָה דִירָה.

מַעֲתָה עֲמַדְנוּ עַל הַבִּיאוֹר בְּשַׁאֲר יְמוֹה"ש כ"ע מוֹדֵי דְפִטוּרָה אִם דָּרִים בַּד"ק פְּזָה. וְע' תוּס' סַד"ה וְכִי תִימָא שְׁכ' דְּכִינּוֹן שְׁיִוְצָא בְּשַׁעַת גְּשָׁמִים דִּירַת עֲרָאִי הִיא: סְמוּךְ בִּיו"ט מַש"ה הַשִּׁיב הַלֵּל לְזַבְחֵי שְׁלָמִים הַבְּאִתִּיהָ.

פִּי' וַא"כ הַקְדָּשִׁיתִיהָ מְאֵתְמוֹל וְסַמְכְתִי עֲלֵי' פְּבָר הָא מִיָּהָא דְחַשְׁשׁ גו"ע אִינוּ קְרוּב לְחַשְׁשׁ הַנָּאָה כ"ש. וַא"כ מֵאִי מִקְשׁוֹ הַתּוּס' מְבַכּוֹר.

הָא ל"ק דְּנוֹדָאֵי פְּשִׁטָא לְהַתּוּס' דְּחַשְׁשׁוֹ גַּם לְקַדְש"ק שְׁהָרִי אִין מִקְדִּישִׁין סְתָם דְּמִיָּרִי אֲפִילוּ בְּקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. וְתַדְעַ שְׁהָרִי רָבָא יִישָׁב מְשׁוּם דְּנִרְאָה פְּמַטִּיל מוּם בְּקַדְשִׁים וְנָה אִינוּ אֲסוּר אֲלָא בְּקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ כַּמַּש"כ הַתּוּס' בְּפִי' בַּד"ה וְנִשְׁחַטְי'.

וְנִכְלָל בְּאִיסוּר אִין מִקְדִּישִׁין אִפִּי' שְׁלָמִים הָרִי דְחַשְׁשׁוֹ מְשׁוּם אִיסוּר הַנָּאָה דַּק"ק דְּאִיסוּר מַה"ת מִיָּהָת. אוּ אָף יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְגו"ע בְּזִמְנָן רַב.

וְלֹא דְמִי לְהַקְדִּישׁ בְּיוֹם א' לְפָנֵי זְמַן הַקְרָבָה: נַחְזוֹר לַעֲנִין דְּאֲפִשֵׁר הִי לְדַחוּת הַרְאָנִי מְהָא דְשָׂרִי לְאֲבָד קַדְשִׁים בְּיָדִים אִם הַקְדָּשׁוֹ ע"מ לְאֲבָד. לְשָׂרִיפַת הַקְּאָרְעָקְטִין שְׂאִין חַשְׁשׁ שְׁיַעֲבֹר שְׂרָאֵל אִיסוּר מַה"ת.

אֲבָל בְּאַמַּת אִין בְּזֶה שׁוּם דִּיחֻוּי לֹא מִיָּבְעֵי לְדַעַת הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְרַאב"ד פ"ח מַה' עֲרֻכִין דְּהַמְקַדֵּישׁ בְּזֶה"ז אֲפִשֵׁר לְפָדוֹת כְּפִשְׁטָא דְּסוּגִיא דְּעֲרֻכִין א"כ אִין הַחַשְׁשׁ שְׁמָא יָבֵא לִידֵי מַעֲלָה וְאִיסוּר מַה"ת שְׁהָרִי אֲפִשֵׁר לְפָדוֹת אִם הִי הַקְדָּשׁ בַּה"ב וַא"צ לְהַמְתִּין עַל מוּם.

אוּ אִם הִי פְּבָר בַּע"מ אֲלָא ע"כ גַּם בְּלִי חַשְׁשׁ שְׂרִי לְאֲבָד בְּיָדִים מְשׁוּם דְּהַקְדָּשׁ בְּזֶה"ז הַקְדָּשׁוֹ לְאִיבּוּד וְה"נ הַקְּאָרְעָקְטִין. אֲפִילוּ לְשִׁיטַת הַתּוּס' ע"כ שְׂאִין הִפִּי' שְׁמוּתָר לְאֲבָד בְּיָדִים מְשׁוּם דְּלֹא לִיתִי לִידֵי תַקְלָה.

אֲלָא ה"ק לֹא הִצְרִיכוּ לַעֲקֹר אֲלָא מְשׁוּם דְּלֹא לִיתִי לִידֵי תַקְלָה. וְלְטַעַמֵּיהוּ קִיָּמִי דְּאִיסוּר לְפָדוֹת אִם הַקְדִּישׁ בְּזֶה"ז מְשׁוּם קְנָסָא.

וּמַש"ה מְפָרְשֵׁי הָא דְּתַנִּיא וְאִם הַקְדִּישׁ כּו' בְּזֶה"ז וְנִקָּא הִינּוּ דַּמַּש"ה וְנִקָּא בְּהִמָּה תַעֲקֹר כּו' וְלֹא לְפָדוֹת אֲפִילוּ יֵשׁ בָּהּ מוּם. אֲבָל הַהִתְרָא לַעֲקֹר הוּא אֲפִילוּ הַקְדִּישׁ בְּזִמְנָן שְׁבַה"מ"ק קִיָּם וְנִחְרַב הַבֵּית תַּדְעַ שְׁהָרִי פְּתָבוּ שָׁם בְּזֶה"ל וְעוֹד אִי נָפַל בִּי מוּמָא הִכָּא לֹא שְׂרִי אֲלָא ע"י פְּדִיוֹן.

וְאִי אִיתָא דְּדַעַתִּיהוּ דְּלֹא שְׂרִי אֲלָא בְּהַקְדִּישׁ בְּזֶה"ז דְּאִיסוּר לְפָדוֹת. לִימְרוּ בְּפִשְׁטוֹת דְּלֹא שְׂרִי אֲלָא מְשׁוּם שְׂאִין בְּהוּ הִתְרָא לְעוֹלָם אִפִּי' בְּפְדִיוֹן.

אֲלָא ע"כ פְּשִׁטָא לְהוּ דְּהַהִתְרָא שָׁל עִיקוֹר הוּא אֲפִילוּ בְּאִנְפִין שְׁיֵשׁ פְּדִיוֹן. וְרַק מְשׁוּם דַּבְע"כ יִלְיָהּ הַפְּדִיוֹן לְאִיבּוּד מַש"ה אִין נ"מ אִם יֵאָבֵד הַפְּדִיוֹן אוּ הַבְּהִמָּה עֲצָמָה.

וְכ"כ בְּבַכּוֹרוֹת (נ"ג א) בַּד"ה וְאִיזְהוּ אֲבָל מִקְדִּישׁ דְּאֲפִי' נָפַל בּוּ מוּם לֹא שְׂרִי בְּלֹא פְּדִיוֹן וְאִי פְּרִיק לִי מִיָּבְעֵי לְהַשְׁלִיף הַדָּמִים לְאִיבּוּד כּו' וְכ"כ הָרַא"ש שָׁם. הָא מִיָּהָא לְמַדְנּוּ

דלכ"ע שרי לאבד בידים אפילו אין חשש שיבא לידי איסור ואדרבה הא שפכתתי בפשיטות דכתבי קודש שניתנו ללמוד.

ואח"כ בלו והולכים לאיבוד אסור לשרוף בידים אינו אלא לשיטת הרי"ף ורמב"ם וראב"ד דס"ל דהקדיש בזה"ז אין חובה לעקר אלא שרי לפדות. והא דתנא בהמה תעקר בהקדיש בזה"ז היינו משום דאז הוא דשרי לאבד בידים משום דמתחלה הקדישו לאיבוד.

משא"כ המקדיש בזמן הבית ואע"ג שגחרב הבית אסור לאבד בידים. אבל לשיטת התוס' שהוכחנו דס"ל דאפילו הקדיש בזה"ב ונגחרב הבית ג"כ שרי לאבד בידים.

והיינו משום דבע"כ ילף לאיבוד נרק בכור אסור משום דאפשר לאכול במום משו"ה אסור להפסיד קדשים. א"כ כל כתבי הקודש רק שאין בהם אנפרות.

אפילו בלו אחר שהי' בקדושתו רשאי לשרוף בידים כיון דבל"ז ילף לאיבוד. ואין להביא ראי' לשיטת התוס' מדאי' במגילה (כ"ו ב) ס"ת שבלה גונזין אותה אצל ת"ח ואפי' שונה הלכות.

משמע דוקא ס"ת דא"א לאבד משום אנפרות משא"כ שארי ס"ק. הא ליתא דגם לשיטת התוס' קשה אפי' חומשין נמי אסור משום אנפרות.

אלא ודאי הא דדייק הגמ' ס"ת הוא משום דבס"ת גונזין דוקא אצל ת"ח כו' משא"כ שאר כתבי קודש קוברים בקרקע אבל אסור לאבד בידים: ויש להביא ראי' לכאורה לשיטת התוס' מתרומה שהיא קדושה ואסור לאבד בידים.

מכ"מ אם נטמאה ובל"ז ילף לאיבוד שרי לשרוף בידים. איברא לק"מ דתרומה טמאה מצוה ליהנות בשעת ביעורה פלשון הגמ' שבת (כ"ה) ואני הנה נתתי לה את משמרת תרומתי אמרה תורה בשעת ביעורה תהנה ממנה.

ממילא פשם שמצוה לאכול תרומה טהורה כף מצוה ליהנות מתרומה טמאה. ובזה מיושב קושית התוס' על פירש"י שכ' דמצוה לשרוף משום תקלה מדתנו בתמורה דתרומה טמאה בכלל הנשרפין שאסור בקבורה ולפירש"י שרי לקבור ג"כ.

ולמש"כ ניחא דודאי קבורה אסור עפ"י דין שא"ת בשעת ביעורה תהני ממנה. אלא מכ"מ הי' מותר לזרעה ואין הנאה גדולה מזה אלא אסור משום תקלה.

והכי מוכח משבת (י"ז ב) שגזרו על גידולי תרומה משום תרומה טמאה ביז כהן דילמא משהי לה גבי' ואתי לידי תקלה. מבואר דבל"ז הי' מותר לזרוע תרומה טמאה הא מיהא אין הוכחה מהא דשרי לאבד ולשרוף תרומה טמאה דמצותו בכף פי היכי דלהני מינה.

אבל לשי' התוס' שאין מצוה ליהנות אלא היתר ודאי יש להוכיח דשרינן לשרוף תרומה טמאה. בשלמא אי נימא כמ"ש התוס' שם דמה"ת טעון שריפה מדאיקרי קודש ניחא אבל אי נימא שאינו אלא מדרבנן משום דדמיא לקודש שפיר קשה בשלמא קדשים שנטמאו מצוה מה"ת בקודש באש תשרף אבל תרומה מנלן דשרי לאבד בידים.

אלא כמ"ש התוס' דכיון דבל"ז ילף לאיבוד לא שייך בהו תו בזיון קדשים דאיבוד בידים. וה"נ בלאות כתבי קודש שאין בהם אנפרות שרי לשרוף בידים ואחר דשרי מצוה נמי

איכא כי היכא דלא יהי נדרסין פרגלים ומתבזין: הינצא מפל זה דבלאי פתבי קודש שיש בהם אנפרות.

נדאי חובה לגונן באדמה ואסור לשרוף משום ל"ת. ובלאות פתבי קודש שאין בהם אנפרות תליא במחלוקת דלקרמב"ם וסיעתו לא התירו בהקדש לנעול לפניהם הדלת או לעבדינהו גיטרא אי לא משום ל"ת.

אלא משום דהקדיש בזה"ז ומתחלה הוקדשו לאבד ה"נ אסור לאבד בינדים בלאות ספרים שנדפסו להשתמש בקדושתו. ולשי' התוס' דאפי' הקדיש בזה"ב ונחרב הבית שרי לנעול הדלת בפניהם וה"ה לאבד בינדים אי לא משום אנקרה דל"ת.

והוא משום דבל"ז ילף לאיבוד ואין בזה בזיון דהפסד קדשים ורק לעקר הפרסות ויתבזה ביותר לזמן מרובה אסור לאבד. ה"נ מותר לאבד בלאות ספרים אם אין בהם אנפרות.

אבל כ"ז בבלאות שהוקדשו מתחלה כדי ללמוד בהם משא"כ הקארעקטין דמתחלה באו כדי לאבד לכ"ע שרי לאבד בינדים. ובאמת אלו הי' אפשר להדפיס בלי קארעקטין הי' יותר טוב וכמו שאין מקדישין בזה"ז.

אבל כמו שהתירו בית חשמונאי לכתוב את השם בשטרות משום צורך השעיה כדאיתא בר"ה (י"ט) ה"נ פיון שא"א להדפיס בלי קארעקטין שרי משום עת לעשות לה' וגו'. ואח"כ שרי לאבד ולשרוף בינדים לכ"ע ומצה נמי איכא וראוי לעשות אותו יום יו"ט פשם שעשו יו"ט בשעה שזכו שלא יהי האנפרות של שטרות מוטלים באשפה כד נראה לי העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודה ברליון.

סימן פא ב"ה א' ח' שקבט תרמה וואלאזין פבוד ידיד ה' וידי"נ הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מי מישל שמואל שפירא נ"י מכתבו מיום ב"ך טבת הגיעני במועדו. והנני להשיב לפי קוצר דעתי: ע"ד בית העשוי פמין צריף היינו שהכותלים משופעים ונגו וקירותיו אחד פשיטא שפטור ממזונה פינון דקיי"ל דאינו סנפה משום שפוע אהלים לאו פאהלים.

מכש"כ לענן מזונה דבעינו דירת קבע לכ"ע. וכל שאין לה גג בפ"ע אין נאה לדירה כפרש"י בסנפה (ז' ב) כי איבעי לן בשגבונה דופן טפח דכשר לסנפה אם חייב במזונה ונראה לי דמכ"מ פטור כ"ז שאין הכותלים גבוה עשרה.

דגבהות טפח אינו מועיל אלא שלא יהי שפועי אהלים פינון דניכר בזה הגג וכותליו. אבל לענן שאינו דירה לא מועיל גבהות טפח ולא תקשה א"כ אמאי תניא ומודה ר"א שאם הגביהה מן הקרקע טפח.

והרי אבני ס"ל דר"א בעי דירת קבע ובאמת ע"כ לא ממשנה זו לבד הוכיח דר"א ס"ל ד"ק בעינו שהרי אנו קיי"ל סנפה ד"ע. ומכ"מ סנפה עשוי פמין צריף פסול משום דשפועי אהלים לאו פאהלים דמי.

וכבר עמדו ע"ז הראשונים מפרשי הרי"ף ע"ש וצ"ל דאבני למד ממק"א דר"א ס"ל הכי. וביארנו דעיקר למד אבני דב"ש ור"א ס"ל דירת קבע מהא דס"ל הא דכתיב חג הסוכות תעשה שבעת ימים שאין עושין סנפה בחוה"מ.

והיינו סנפה לשם חג של שבועה כדאי נשם (כ"ז ב) [נראוי לדעת דהא דאי' לפנינו עשה סנפה הראוי' לשבועה הוא טה"ד וצ"ל כפי הנסח שבפירש"י עשה סנפה דקדוש מרחם ס"ל לרבנן דרי"ש דמצנה להקדיש בפה וכן בשעיר חטאת דיוה"כ דהגורל קובעו מכ"מ תנן ואומר חטאת לה' מש"ה גם באזפרות דס"ת חובה לקדש בפה שיהא נגמר ונקבע הקדושה ביותר.

אבל אם זה מעכב ממש אין הדבר ברור כ"כ ואכ"מ. הא מיהא פשיט דמכ"מ אפילו לא קידש בפה חל על האזפרה קדושה שיהא המוחק לוקה משום ל"ת אפילו הקארעקטין של שארי ספרים שאין בהם אזפרות מכ"מ ה"ז בכלל כתבי קודש שאסור לשורפן ולאבדן כמבואר ברמב"ם ה' יסוה"ת פ"ו: איברא עד שאנו חוקרים על הקארעקטין שפבר נדפסו נקום ונצווח כמו כן על סתירת אותיות של נשם שנסדרו ביד המסדר וה"ז כמו מוחק כמש"כ בהגהת רמ"א או"ח סי' ש"מ לענין שבת דאסור לשפוך עוגה שיש בה אותיות משום מוחק.

והרבה חקרו האחרונים בפתיחת ספר שרשום אותיות על הדפין. ומכש"כ לענין איסור דלא תעשון כן דסותר ה"ז כמוחק.

ונהי דלענין שבת יש מקום להקל בכ"ז לפי דעת הערוך וסיעתו דפ"ר דלא ניקח ליה שרי בשבת. וביארנו בהע"ש סי' ק"ה דגאוני קמאי קיימי בהאי שיטתא אבל זה אינו רק באיסור שבת משא"כ בשאר איסורין אע"ג דדבר שא"מ שרי בכל איסורי תורה מכ"מ פ"ר דלא ניקח לי' לא קיי"ל כר"ש דמתיר גם בשאר איסורין.

ולזה פיון השאלות שהביא התוס' שבת (ק"י ב). הא מיהא קשה האיד פשוט להיתר סתירת אותיות של סידור האזפרות: אלא עיקר ההיתר משום דאע"ג דסתמא לשם קדושה קאי מכ"מ אם פיון בפירוש שלא לקדש ודאי אין בהם קדושת אזפרה וכמ"ש הרמב"ם שם דמש"ה ס"ת שכתבו מין ישורף עם האזפרות מפני שלא כתבו לשמו אלא שפעלה בדעתו שזה כשאר הדברים כו' וממילא במקום שיותר טוב שלא לקדש השם אין בסתמא לשמה וכמו במצות ל' ד שא"צ פיונה מ"מ אם פיון בפירוש שלא לצאת לא יצא י"ח.

וה"ה במקום שיותר טוב שלא לצאת י"ח מצנה מחמת איזה טעם בסתמא ג"כ לא יצא. וכמש"כ בהע"ש סי' קנ"ד להכריח כ"ז מפסק השו"ע דקיי"ל כפאבוי דשמואל דכפאו ואכל מצה יצא.

וא"כ קשה הא דאיתא בפסחים (קט"ו) באכל חזרת לפני מצה צריך לברך על החזרת שאחר מצה. והקשו התוס' מהא דכפאו ואכל מצה יצא ויישבו דפליגי על אבוי דשמואל.

אבל אנו דקיי"ל כפאבוי דשמואל צ"ל דכיון דיותר טוב שלא לצאת במצות מרור לפני מצות מצה הוי כמו שפי' שאוכל שלא לשם מצוה. וה"נ בקנין דסתם תצירו ש"א קונה שלא מדעתו ומכ"מ פיון שאי מכין שלא לקנות לא קני מש"ה אפילו בסתם במקום איסורא אי' במס' ב"מ (צ"ו ב) דאיסורא לא ניקח לי' דליקני.

וה"נ לעגנו קדושת אנפנה מש"ה אע"ג דבחנמשים וסידורים הנדפסים טוב שיהי' האנפרות קדושים כדי שיועיל ללימוד ולתפלה כדמוכח ממעשה רבא דר"ח דהוי מקדש גם יותר מן הדין כדי שיועיל לקריאת בגי בי רב.

ומש"ה הקפידה תורה בס"ת של המלה שיהיה נכתב ע"י פהנים הלויים היינו ת"ח כדי שיועיל יותר לתכלית המוסר. מש"ה גם בסתמא יש בהם קדושה.

אבל הסידור שאין עומד לקריאה ולימוד יותר טוב שלא לקדש. ומש"ה גם בסתמא לא מיקדשי האנפרות ומזה הטעם אין אנהרה על שריפת האנפנה של הקארעקטין שמתחלה לא נדפסו כדי ללמוד בהם: ועדיין היה מקום לומר דיש בהם איסור מיהא כמו פתבי קודש דאפילו לא פתבו לשמה אסור לאבד.

וכמש"כ הרמב"ם ה' ס"ת פ"ו דס"ת שכתב מין הוי פחומש מן החומשין וא"כ נהי שיהתירו חז"ל לשרוף ספרי המינין. וגם צווי ע"ז כדי שלא להניח להם ולפעולתם שם ונפרון בישראל מכ"מ בל"ז איסור ג"כ איכא מיהא לאבד בינדים דברים שבקדושה: אבל נראה דזה האיסור אינו אלא כשנכתבו ע"מ שיהי' קנימין להשתמש בקדושתן משא"כ אם מתחלה באו ע"מ לאבדם שאין בזה איסור כלל.

וכהא דתנא בע"ז (י"ג) אין מקדישין ואין מעריכין בזה"ז ואם הקדיש ונהקרים ה"ז תעקר ואיזהו עיקור נועל דלת בפניה והיא מתה מאלי'. ומקשה התם אמאי לא נעקר בנישור פרסות מן הארפובה ולמטה ומשני אמר אבני משום בזיון קדשים ומקשה תו ולישונינהו גיסטרך ופירש"י דבהא ליכא משום בזיון קדשים דמתה מהר ומשני דאסור משום לא תעשון.

ולכאורה קשה מאי מקשה ולישוני גיסטרך אפתי הוי איבוד קדשים אפילו בלא אנהרה דל"ת אסור כמו פתבי קדש. ובאמת היינו הך דבזיון קדשים אלא שאין הבזיון גדול כמו נשירת הפרסות דלא מתה מהר והולכת בשוק ומתבזה לזמן מרובה.

אבל נדאי המאבד קדשים היינו מבזה ומש"ה כתב הרא"ש במס' ע"ז פ"א סי"ג דגם נועל דלת בפניה כו' הוי בזיון קדשים וכמ"ש בפ"ח שם דנדאי הכי הוא דכבוד קדשים הוא להחיותו ולפרנסו וכדתנן במעילה פ"ג דולד קדשים ואחרים מתנדבים כן.

ופי' התוס' והרמב"ם שמתנדבין לפרנס הנלדות שלא ימותו ומסוגיא זו דע"ז שם יש ללמוד ג"כ כמ"ש הרא"ש דבנעילת דלת הוי ג"כ בזיון קדשים מדמקשה בפשיטות ולישוני גיסטרך דזה נדאי יש איזה בזיון בינדים אלא נדאי מדמותר לנעול דלת משום דלא הוי בזיון גדול ושרי ה"נ לשונו גיסטרך דהוי נמי בזיון מעט.

ומשני דבזה יש אנהרה דל"ת. איברא לא מצינו שיהתירו לעשות בזיון קטון בדברים שבקדושה אלא בהקדיש בזה"ז שמתחלה נתקדש ע"מ לאבד ושא לא להשתמש בקדושתן אבל אם הקדיש בזמן הבית ונחרב הבית אסור להכניס לכפה ולנעול דלת בפני ג"כ, ובאמת הי' נראה בזה ליישב הטעם שלא מצינו זה ההיתר בבכור לנעול דלת בפניו.

משום דקדושתו מרחם ואינו תלוי בדעת בעליו מש"ה אסור לאבד בינדים אפילו במקום שאפשר לבא לידי מכשול. ומזה הטעם בארנו בהע"ש סי' ד' הא דבהקדש בזה"ז פשיט

דְּשָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה לְהַחֲלִיף וּלְחַלֵּל עַל ש"פ פּמְבוֹאָר בּמס' עֶרְכִּין (כ"ט) וְהָכִי פֶסֶק הָרַמְבַּ"ם בְּה' עֶרְכִּין פ"ח וּבמע"ש כ' הַת"י יוֹמָא (ט') בְּכַמָּה הוֹכַחֹת דְּאָסוּר לְחַלֵּל עַל פְּחוּת מְשׁוּנָן.

וְכֵן הָרַמְבַּ"ם נִסְתַּפֵּק בְּזוֹה. וְלִדְבָרֵינוּ מִיְנוֹשֵׁב שְׁפִיר דְּבִאֲמַת הָוֵי בְּזִיוֹן קְדָשִׁים כְּדֵאִיתָא בִּירוּשְׁלָמֵי מע"ש פ"ד ר"ש בְּרַבֵּי הָוֵי מִקְפִּיד עַל אֵילָן דְּרוּמָאֵי דְהָוֵי מְזוּלְזָלִין בָּהּ.

מִש"ה בְּהַקְדָּשׁ דְּמִתְחַלָּה הִקְדָּשׁוּ לְאַבְדֵי שְׁרֵי מִשָּׂא"כ מע"ש דְּהַרְמָנָא דְרַחֲמָנָא נִיגְהוּ. וְה"נ בּנ"ד דְּוָקָא כְּתָבֵי קוֹדֶשׁ שְׁנִינְתָנוּ לְלִימּוּד אַע"ג דְּנִכְשָׁלִין בְּבִלְאֲתָן מִכ"מ אָסוּר לְאַבְדָּם וּלְשׁוֹרְפָם בְּיָדִים מְשׁוּם בְּזִיוֹן כְּתָבֵי קוֹדֶשׁ.

אָבֵל הַקְּאָרְעֻקְטִין דְּמִתְחַלָּה נִדְפְּסוּ לְאַיְבוּד אֵינָן אֲלָא כְּמוֹ שְׁטָרוֹת שְׁפָתָבוּ בְּהֵן אֲזַנְפָּרָה קוֹדֶם תְּקַנְתָּ יוֹחֲנָן כַּה"ג שְׁוֹדָאֵי לֹא נִזְהָרוּ מִלְשָׁרוֹף לְאַחַר פְּרָעוֹן. וּמִזֵּה הַטַּעַם שְׁמִתְחַלָּה נִכְתָּב ע"ד כֹּן ה"נ שְׁרֵי לְשָׁרוֹף בְּיָדִים הַקְּאָרְעֻקְטִין וּמִצְוָה נָמִי לְמַעַבְדֵי הָכִי כִּי הֵיכָא דְלֹא לִיְתִי לִידֵי תַקְלָה שָׁל בְּזִיוֹן גְּדוֹל שִׁיְהִי מְטוֹלִים בְּאַשְׁפָּה וְגוֹיִם יִתְעַלְלוּ בְּהֵם וְהָוֵי כְּמוֹ מְשָׁל דַּר"מ בְּסִנְהֶדְרִין (מ"ו) עַל הַמְקָרָא כִּי קָלִלַת אֱלֹהִים תְּלוּי מְשָׁל לְמַה"ד כו' כֹּל הָרוּאָה כו' ה"נ צוּרַת הָאֲזַנְפָּרָה וְכְתָבֵי קוֹדֶשׁ שָׁל הַחֲנוּמְשִׁים דּוֹמָה לְאַזְנְפָּרָה וְכְתָבִים שָׁל הַקְּאָרְעֻקְטִין.

וְכָל הָרוּאָה צוּרַת הָאֲזַנְפָּרָה וְכְתָבֵי קוֹדֶשׁ מִתְבַּזֵּה כו' ע"כ אַחֲרֵי שְׂאִין בְּהֵם אֲזַנְפָּרָה דְל"ת מְשׁוּם דְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ מֵעוֹלָם כַּמ"ש שְׁרֵי וּמִצְוָה לְשָׁרוֹף בְּיָדִים וְכְמוֹ בְּהַקְדָּשׁ בּזוה"ז דְהָוֵי שְׁרֵי לְעֵשׂוֹת גִּיסְטָרָא בְּיָדִים אֵי לֹא הָוֵי אָסוּר מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן.

וְאִין לְדַחוּת וְלוֹמַר דְּדוֹקָא בְּהַקְדָּשׁוֹת הַתִּירוּ לְעֵשׂוֹת בְּזִיוֹן הָאָבוּד מְשׁוּם שְׁלֹא יָבֵא יִשְׂרָאֵל לִידֵי תַקְלָה בְּיָדִים כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' בַּד"ה נּוֹעַל אֵין לְתַמּוּנָה עַל כְּכוֹר בּזוה"ז אַמָּאֵי לֹא הִצְרִיכוּ לְנַעֲוֹל דְלַת שְׁלֹא יָבֵא לִידֵי תַקְלָה וְאֶפְשָׁר דְּעֵיבָר הַהִיָּתֵר בְּשָׂאֵרֵי קְדָשִׁים ג"כ אֵינוּ אֲלָא מְשׁוּם הָכִי וְכ"ת א"כ מָאֵי מִקְשׁוּ מִכְּכוֹר שְׂאִינוּ אֲלָא קְדָשִׁים קְלִים וְאִין בְּהֵם מְעִילָה.

וְאַע"ג דְּעֵדִינָן יֵשׁ לְחוּשׁ מְשׁוּם גִּינְזָה וְעֵבּוּדָה דְּבִאֲזַנְפָּרָה מִכ"מ הִי' מְקוּם לּוֹמַר דְּדוֹקָא מְשׁוּם אִיסוּר הַנְּבָאָה כ"ש חֲשֵׁשׁוּ וְלֹא לְאַיסוּר גו"ע שְׂאִינוּ מְצוּי כ"כ. תַּדַּע דְּתַנְיָא בַּפ' אֵלוּ דְּבָרִים אָמְרוּ עַל הַלֵּל מֵעוֹלָם לֹא מְעַל אָדָם בְּעוֹלָתוֹ אֲלָא מְבִיא לְעֵזְרָה וּמִקְדָּשׁוֹ מְשַׁמַּע דְּוָקָא עוֹלָה הָוֵי עֵבִיד הָכִי וְלֹא שְׁלָמִים וְהָכִי נִרְאָה מְדָאֵי פ' שׁוֹאֵל אַר"י מִקְדִּישׁ אָדָם פֶּסְחוּ בְּשִׁבְתָּ וְחִגִּיגְתוּ בְּרַגְלֵי וְקָשָׁה לִי אַמָּאֵי לֹא קָאָמַר כְּמוֹ כֹּן עוֹלַת רְאִיתוֹ דְּשָׁרֵי לְהַקְדִּישׁ בְּרַגְלֵי..

אֲלָא צ"ל דְּעוֹלַת רֵאִי פְּשִׁיטָא דְּשָׁרֵי לְהַקְדִּישׁ בְּרַגְלֵי שְׁהָרֵי אָסוּר לְהַקְדִּישׁ לְפָנֵי הַרְגָּל. מִש"ש"כ הָוֵי דְּשָׁרֵי לְהַקְדִּישׁ בְּעָרְבֵי שִׁבְתָּ וְעו"ט.

מִכ"מ אִם לֹא הַקְדִּישׁ שְׁרֵי לְהַקְדִּישׁ בְּשִׁבְתָּ וְרַגְלֵי. וּבְזֵה מִיְנוֹשֵׁב עוֹד הָא דֵאִי בִּיצָה (כ') ת"ר מְעַשֶּׂה בְּהַלֵּל הַזְּמָן שְׁהִבִּיא עוֹלָתוֹ לְעֵזְרָה לְסַמּוֹךְ עָלֵי בּיו"ט חֲבָרוּ עָלָיו וְכו' א"ל נִקְבָּה הִיא וְלִזְבְּחֵי שְׁלָמִים הִבְאִיתָהּ כו' עַד כֹּל מִי שְׁרוּצָה לְסַמּוֹךְ יָבֹא וְיִסְמָךְ.

וְתַמָּה עָלָה הַגָּאוֹן טוֹרֵי אֲבָן בְּחִגִּיגָה מֵה עֲנִין סְמִיכָה לְמַחְלֻקַת דְּמִבִּיאִין עוֹלַת רֵאִי בּיו"ט. אָבֵל בְּאֲמַת בִּימֵי הַלֵּל עוֹד לֹא הִי' מַחְלֻקַת דְּעוֹלוֹת שְׁהָרֵי בְּפִירוּשׁ אִיתָא בְּשִׁבְתָּ (ט"ו) דְלֹא נִחְלְקוּ שְׂמָאֵי וְהַלֵּל אֲלָא בַּג' דְּבָרִים וְהָא דְּנִחְלְקוּ בְּסְמִיכָה הוּא פְּלוּגְמָא דְּרַבְּנָן וְתָא

קמאי אלא עיקר הקפד תלמידי שמאי הנה משום שידעו דהלל אינו מקדיש עולה ביום הקודם.

וא"כ ע"כ יסמך דהא נדאי דמקצת השם חמור מכולו שם פמבנאר לענין תולין דקיי"ל חולין פולו ולא מקצתו וקסבר המ"צ דהפתובה על המטלית פחויז לשיטה דמי וגרע עוד דבאמת לא נזכר איסור חויז לשיטה בגמ' אלא התוס' במנחות (ד"ל) ד"ה שלשה פתבו בשם ר"ת דשם צריה להיות פולו בתוך הדף.

וכ"כ הרמב"ם ומש"ה כ' במ"צ דמטלית הוא יותר נראה פתלי' מחויז לשיטה. והביא עוד ראי' מגט שפוסלין על קלף הדבוק היינו משום שהוא דומה לחויז לשיטה.

ומכ"מ נראה לי שהיה לו יסוד מסוגית הגמ' והיינו מדתניא במנחות שם. רשב"א משום ר"מ א' אין פותבין את השם כו' פיצד עושה מסלק את הריעה פולו וגונזה ואמאי לא נקדור איזה תיבות ולעשות טלאי ולכתוב עליו את השם ג"כ והרי רשב"א משום ר"מ א' דעושין מטלית פדתניא במ"ס פרק ב'.

אלא נדאי משום דר"מ לטעמיה שאין תולין את השם מש"ה אין פותבין את השם ע"ג טלאי ממילא לדידן דקיי"ל תולין את השם ה"נ דכותבין את השם פולו ע"ג טלאי ולא מקצתו [נראיתי גאון זמנינו בס' באר יצחק סי' כ"ב הביא מפאן ראי' לחינוך ב"י וכ' וזה אין סברא לומר כו' ולדידן דכותבין השם על מקום המחק ע"כ פותבין השם על הטלאי דמנ"ל ואפוישי פלוגתא לא מפשינו באמת לפי דעתו שתלוי במחק שפיר כ' דמנ"ל הא.

אבל המ"צ דמה הא לתולין והיינו הך] איברא גם זה החידוש לדמות מטלית לתלי' קשה להעלות מדעתנו. ויותר י"ל דכמו דפליגי בזה גופא גמ' דילן עם המ"ס פ"ה דשם תני' רשב"א אומר משום ר"מ אין פותבין כו' רחבע"א גונז את הריעה מבו' דלר"מ יש תקנה דהיינו מטלית ולזה פנונו התוס' סד"ה ר' יוסי א' דע"כ אליבא דר"מ פליגי כו' וחסר בלשון התוס' מעתה י"ל דפליגי בעיקר דין מטלית דתני במ"ס פ"ב דרשב"א משום ר"מ מתיר מטלית ות"ק אוסר.

ולפי גמ' דילן מוחלקת השיטה דר"מ אוסר מטלית. ובזה מתיישב עיקר היתר של מטלית שאין לו יסוד עפ"י מ"ס.

וכבר תמה עלה הגאון ח"ס ז"ל ומה שתלה מהרי"ק בירושלמי דתניא דתולין במטלית מבנאר שיטת הרמב"ם דקאי בתפלין והוא הלמ"מ בנדאי. אבל לדברינו הוא משום דלפי ש"ס דילן ס"ל לרשב"א אליבא דר"מ שאין פותבין ע"ג מטלית.

וע"כ ת"ק אית לי' פותבין והכי קיי"ל. ויכולני עוד ליישב הענין בא"א דהמחלוקת במ"ס פ"ב דת"ק אוסר מטלית ור"מ מתיר במקומה קיימא.

ות"ק הוא ר' יהודה דס"ל שהדבק והתפירה אינו עושה לגוש אחד ולטעמי' במס' נגעים פ"י לענין פסיקא שנספקה וקשרה אי מטמא בנגעים. ולטעמי' קאי בשבת (צ"ח ב) דקאמר לר' נחמני' הא דכתיב תמים דליתי שלמים ולא לייתי דנסרא.

ור' יהודה לטעמיה לא מצי מדריש הכי דפשיטא גם בלא תמים שלא מהני דבק. ובזה קיי"ל כת"ק בנגעים וא"כ קיי"ל כר"מ דעושין מטלית.

אָבֵל כ"ז מִיָּרֵי בְּקֶלֶף עַד שְׁלֵא נִכְתָּב וְהִי בָּהּ נִקְבַּ ס"ל שְׁפִיר לר"מ דְּעוֹשִׁין בָּהּ מְטֵלִית
וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ. אָבֵל אִם פְּכָר נִכְתָּב אֵינָה תִּיבּוֹת בִּירֵיעָה וְנִתְקַדְּשָׁה זֹה הַחֲתִיכָה בַּקְדוּשַׁת
הִירֵיעָה שְׁיֵשׁ בָּהּ פ"ה אוֹתִיּוֹת.

וְאִי נִקְדוֹר אֵינָה תִּיבּוֹת לַעֲשׂוֹת טְלָאֵי יְהִי הוֹרְדָה בְּחֲתִיכָה זֹה מִקְדוּשָׁתָהּ. וְאֵע"ג שְׁגַם עָתָה
יִגְנְזוּ אֶת הִירֵיעָה אֵינּוּ דוֹמָה קְדוּשַׁת יְרֵיעָה מִקְדוּשַׁת חֲתִיכָה שֶׁל ג' וּד' תִּיבּוֹת וּמִש"ה א'
גוֹנֵז אֶת הִירֵיעָה בְּנֻלָּה.

וְאֵע"ג דא"כ הוּא מוֹרִיד אֶת הִירֵיעָה מִמְעַלְתָּה שְׁהִיָּתָה מְדוּבָקָת עִם כָּל הַתּוֹרָה הֵא לֹא
אֵיכָפֶת לָן שְׁהָרִי לְפִי שְׁהִיא כַּעַת אֵינָה רְאוּיָ לְכַף לְהִיּוֹת דְּבוּקָה וְאִין הַדְּבָק טוֹב. וְהִיִּיתִי
אוֹמֵר לְפִי זֶה דְּנֻדָּי כִּי דַעַת תִּלְמוּד דִּילָן שְׁלֵא נִזְכָּר הִיתָר קְלִיפָה וְלֹא קְדִירָה וְהִיִּינוּ
מִשׁוּם דְּאָסוּר לְהוֹרִיד חֲתִיכָה זֹה שְׁקוּלָף אוֹ קוֹדֵר מִקְדוּשָׁתָהּ.

וּלְפִי זֶה אֲזַנֵּל הוֹכַחַת מֵהִרֵי"ק מִמָּה שְׁרָאָה ס"ת שֶׁל קְדֻמוֹנִים וְהִי בָּהּ טְלָאִים הִרְבָּה וּל"ק
מִיָּדֵי דְאוֹתָהּ ס"ת הִי מִתְחַלְלָה מְגוֹנָקָת וְעָשׂוּ טְלָאִים. וְכֵן אִם עָבַר הַסּוֹפֵר וְקָדֵר וְעָשָׂה מֵה
שְׁעָשָׂה שְׁלֵא ע"פ דִּין כָּשֵׁר אָבֵל לְכַתְּחִילָה אָסוּר לְקַלּוֹף וְגַם לְקַדוֹר אֵינָה כְּתָב.

אָבֵל מֵה נַעֲשֶׂה וְכִבֵּר נִהְגוּ לְהַקֵּל וּמִצָּאֵתִי מְקוּם לוֹמֵר דְּתִלְיָא בְּמַחְלָקָת ר"מ וּר' יוֹסִי
ספ"א דְּפִסְחִים אִי שׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְמֵאָה עִם הַטְּהוֹרָה. וְהִנֵּה בְּדַעַת ר"מ שְׁאָמַר מִדְּבָרֵיהֶם
לְמַדְנּוּ שְׁשׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְמֵאָה כו' יֵשׁ מַחְלָקָת בְּגַמ' אִי לְמַד מִדְּבָרֵי ר"ת סה"כ.

וּס"ל לר"מ דְּכִינּוּן שְׁסוּף הַתְּרוּמָה לִישְׁרָף לֹא אֵיכָפֶת לָן בְּשִׁמְרִתָּהּ כָּלֵל וְה"ז דוֹמָה לְכַבֵּר
נְטֻמָּאָה וְלֹא מִשׁוּם פְּסִידָא כ"ד שְׁהָרִי בְּבַה"מ ק' שְׁשָׁרְפוּ בְּשָׁר שְׁנֻטְמָא בּוֹלֵד הַטְּוִמָאָה עִם
בְּשָׁר שְׁנֻטְמָא בְּאֵה"ט וְשֵׁם לֹא הִי שִׁינָה פְּסִידָא בְּעֲצֵי הַקְּדוֹשׁ אֲלֵא שְׁזָה הִיתָר פְּשׁוּט וּלְפִי
זֶה בַּקְדוּשַׁת הַחֲתִיכָה שְׁבַתּוּף כָּלֵל הִירֵיעָה דְּנֻדָּי אָסוּר לְקַדוֹר יוֹצִיא ש"ש לְבַטְלָה אֵלְמָא
דְּכַעֲיָנּוּ מִיְהוּ דְּבוּר מִמֶּשׁ.

וְאֵפִי' בְּכוֹר כְּלִי שׁוּם צְנוּרָה וְתִיקוֹן לְמַעֲטָה מִקְדוּשָׁתָהּ אֲפִשָׁר דְּאֵפִי' לְצְנוּרָה תִּיקוֹן הִירֵיעָה
אוֹ פְּסִידָא דְּכַתִּיבַת יְרֵיעָה ג"כ אָסוּר וְלֹא דְמִי לְתְרוּמָה טְהוֹרָה שְׁסוּפָה לִישְׁרָף כְּמוֹ טְמֵאָה.
אָבֵל לְמ"ד דר"מ לְמַד מִדְּבָרֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ שְׁאָמַר אִם יָכוֹל לְהַצִּיל רְבִיעִית בְּטְהָרָה יִצִּיל וְאִם
לֹא יִטְמָאָה בְּיַד מִשׁוּם הַפְּסֵד חֻלִּין.

וְנִחְלָקוּ ר' יוֹסִי וּר"מ אִם חוֹשְׁשִׁין לְהַפְּסֵד מוּעָט דְּעֲצִים ג"כ אוֹ דוֹקָא לְהַפְּסֵד מְרוּבָה
חֻשְׁשׁוּ וּמַעֲתָה הָרִי דְּנֻדָּי אָסוּר לְטְמָאוֹת אֶת הַתְּרוּמָה כ"ז שְׁהִיא טְהוֹרָה אֵע"ג שְׁסוּפָה
לִישְׁרָף. אֲלֵא מִשׁוּם פְּסִידָא דְּעֲצִים שְׁרִי.

וְה"נ אֵע"ג דְּאָסוּר בְּחֻנָּם לְקַדוֹר הַחֲתִיכָה מְכָלֵל הִירֵיעָה מִכ"מ מִשׁוּם פְּסִידָא דִירֵיעָה שְׁרִי
וּא"כ בְּזֶה פְּלִיגִי תִלְמוּד דִּילָן עִם הַמ"ס אֵלִיבֵי' דר"מ. וְאֲנִן קִי"ל כו' יוֹסִי וְנֻדָּי שְׁרִי
לְקַדוֹר וְלְקַלּוֹף כְּדִי לְתַקּוֹן הִירֵיעָה וְהֵא דְלֹא תִנִּי בְּפִרְיָתָא גִיחָא שְׁפִיר דְּנֻדָּי אֵינּוּ מוֹתֵר
אֲלֵא מִצַּד הַדּוּחָק.

אָבֵל אִם אֲפִשָׁר לְתַלּוֹת אוֹ לְמַחֲוֹק אוֹ לְגָרוֹר עֲדִיף וְאָסוּר לְקַדוֹר וְלְקַלּוֹף וּלְהוֹרִיד
מִקְדוּשָׁה: הַיּוֹצֵא מְכָל זֶה דְּלֹא מִיְבַעֲיָא דְּפִסְק שׁו"ת חִינוּף ב"י אֵינִי רוֹאֶה לְהַלְכָה וְאֵפִי'
פְּסִק מְעִיל צְדָקָה אֵין לוֹ יְסוּד.

ואם כי קטנתי לחלוק על פסק הגאונים ז"ל מכ"מ אחר שראינו שהגאון רע"א ז"ל הביא בשם שו"ת גן המלך דאפילו מקצת השם פשר לכתוב על הטלאי אלא שאסר לכתחלה מט"א אין לנו לפקפק ע"ז.

ומכש"כ אם כבר נכתב. ח"ו לפסול ולגנוז את היריעה ולהורידה מקדושתה בלי יסוד חזק וגם לא נזכר בראשונים ז"ל.

איברא לענין לכתחילה כ' הגאון הנ"ל בדרך עצה שאין לכתוב מקצת השם על הטלאי ששא יתפרד ויהי' תעשה ולא מן העשוי. ובאשר גוף הספר אין בידי אין לי לסתור רע"ג דיש לו פרכא חדא דתעשה ולא מן העשוי לא שינוי אלא אם מתחלה נעשה שלא בהכשר.

אבל אם אח"כ נתקלקל לא איכפת לן כמ"ש המג"א בה"צ ובסי' תרכ"ו. ותו דעיקר פסול תעשה ולא מן העשוי בס"ת לא נתבאר בגמ' ולפי פירש"י בסופה (ל"ג) לא שינוי זה הפסול אלא בציצית ובסופה דכתיב בהו תעשה אלא שקשה מדאימא במנחות לענין מזוזה תעשה ולא מן העשוי וביארתי בזה בשאלות ס' קמ"ה ויותר אין להאריך הנני העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודה ברלין סימן פ בעזה"י אדר שנת תר"מ ווילנא.

ע"ד הקארעקטין בבית הדפוס אשר רובי עלים מושלכים לאשפה וגם דורסים עליהם. וגוים מתעוללים בהם בבית המטבחים שלהם וכדומה אי מותר לשורפם ולאבדם בידיים: ולכאורה לא מביעי החומשים והסידורים שיש בהם אנפרות והמאבד ושורף לוקה משום לא תעשון.

ואע"ג דבשעת הדפסה לא נתקדשו בפירוש ולענין הכשר סת"מ בענין שיקדש בפה כמבואר ביו"ד סי' רע"ו. מכ"מ גם סתמא בקדושה קיימי דדמי לעוסק באותו ענין דקיי"ל כר' יוסי לענין מע"ש וקידושי אשה דהוי כמו שפירש.

ומש"ה אין המנהג לקרא חלה בשם ולומר תהוי חלה אלא משום דהאשה מברכת והוי עוסקת בענין וממילא מקדשא והא דאסור לקרוא בס"ת עד שיפרש הקדושה בפה גם בכלל הס"ת גם בקדושת האזכרה היינו משום דמכ"מ הקדושה מיקבע יותר בשפה שפירש בפה.

ומזה הטעם תנו בתרומה וחלה כ"פ וקורא שם וכבר ביארתי בהע"ש סי' ע"ג אות ג' דבשעה שמקיימין המצוה כהלכתה שהפניהם אוכלים התרומה ודאי המצוה לקרא שם בפה ולומר תהוי תרומה או חלה משא"כ בשעה שההכרח לשרוף התרומה יותר טוב שלא להקדיש ביותר אלא כדי לצאת י"ח ומש"ה א"צ לקרוא שם וביארנו דבזה מדויק לשון המשנה בפסחים פ"ד המפריש חלה ביו"ט ש"פ ר"א א"א לא תקרא לה שם עד שתאפה רי"א וכו' אלא מפרשתה ומנחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה.

ולא תנו מפרשתה וקורא לה שם אלא משום דלר"א שפיר קורא שם משא"כ לר"י שנושרפת יותר טוב להפריש לבד. והנה בקרבנות מנבח ג"כ רע"ג דמתקדש במחשבה כדאימא בשבועות (כ"ו) מהא דכתיב כל נדיב לב עולות.

מכ"מ אסור להקריב למנבח עד שיפרש בפה ה"ז עולה לה' כדתניא בת"כ ובגדרים (י') דצריך לומר קרבן תחלה כדי שלאד"מ דאמין דמר ברי' דרבינא מנקטא לי' חזיטי שמורה

בְּאַרְבֵּי. וְאִי מִשׁוּם לִילֵי יו"ט לְחֹדֶד לָמָּה לֵּה אַרְבֵּי אֲלֵא הִי מְהֵדֵר לְאַכְוֹל כָּל יְמֵי הַפֶּסַח אִיבְרָא יֵשׁ לְדָחוֹת וְלוֹמֵר שֶׁא"א לְהוֹכִיחַ מִפְּאֵן אֲלֵא שְׂאֵם רוּצָה לְאַכְוֹל לְחֵם בְּשִׁבְעָה יְמֵי הַפֶּסַח מִצְנָה לְאַכְוֹל שְׂמוּרָה דְּוֹקָא אוֹ חוּבָה וְכִבֵּר הֶרְאִיתִי בְּזֶה בַּהֶע"ש סִי ע"ו אוֹת ג' בְּס"ד מִחֲלֻנְתָּ הֶרְאִישׁוּנִים ו"ל דְּלֵא פְּהֶר"ן.

אָבֵל אֵין רֵאִי דְּמִצְנָה לְאַכְוֹל לְחֵם מִצְוֹת אִיךָ שֶׁהוּא לֹא שְׂמַעְנוּ לְבָרַךְ בְּכָל יְמֵי הַפֶּסַח. וּמִכ"מ מְסוּפָקֵנִי אִם יֵשׁ בְּזֶה מִשׁוּם בְּרָכָה לְבִטְלָה כַּמֶּש"כ בְּשִׂאֵילְתָא דְּפוּרִים סִי ס"ז אוֹת ג'.

וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב טַעְמָא דְּרַב סְעֵדְנִי גְּאוּן לְעַנְנֵן בְּרָכָה עַל טְבִילָה בְּעֶרְב יוהכ"פ שֶׁהִבִּיא הֶרְא"ש וְטוֹר או"ח סִי תר"י: יְדִידוֹ נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָה בְּרִלִין סִימָן עַד ב"ה ר' ג' אָדָר תרמ"ב: כְּבוֹד יְדִיד ה' נְעֻמוֹ הֶרַב הַמֵּאָה ג' וְכו' כַּש"ת מוהר"ח זֹכְמָאן הַפְּהֶן נ"י.

מִכְּתַב מַעַכ"ה נ"י מִן י"ט שְׁבֻט הַגִּיעֵנִי זֶה שְׁבֻעַת יְמִים. וְלֹא יִכְוֹלְתִי לְהִזְקַק לְהַשְׁיֵב דְּבָר עַד הַיּוֹם.

עַתָּה בְּאִתִּי מֵרֵאשׁ בְּדָבָר הַלְכָה וְהוֹרָאָה בְּמָה שְׂנַמְצָא בְּס"ת בְּאוֹתֵיּוֹת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד אוֹת ו' דְּבוּק לֵה' בְּתֵרָא. וְהוֹרָה מַעַכ"ת פְּהַמְבֹּאָר בְּשׁו"ע לְגֵרֹר הַדְּבָק וְנִמְצָא מְעַרְעָרִים עַל הוֹרָאָתוֹ עַפ"י מִש"כ בְּנוּב"ת סִי קס"ט דְּזֶה אֵינּוּ אֲלֵא כְּשֶׁהָיָה הַדְּבִיבּוּק בְּתַחֲלַת הַפְּתִיבָה דַּהֲס"ת פְּסוּל לְכו"ע.

אָבֵל כְּשֶׁנִּצְעָשָׂה דְּבִיבּוּק זֶה בְּסוּף יֵשׁ סְפָק אִם הוּא פְּסוּל דְּלִדְעַת הִירוּשָׁלַיִם הוּא כְּשֵׁר. וְא"כ אֵין זֶה תִּיקוּן וְאָסוּר לְגֵרֹר הַדְּבִיבּוּק וְא"כ ג"כ כָּאֵן יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא נְעֻשָׂה הַדְּבִיבּוּק אַחַר הַפְּתִיבָה.

וְהַשְׁיֵב מַעַכ"ה נ"י מִמ"נ אִם נְעֻשָׂה אַח"כ הֵלֵא לֹא נִתְקַדַּשׁ הַגִּיעֵה וּמִוֹתֵר לְגֵרֹר. וְכֹנֶנֶת מַעַכ"ה נ"י דַּהֲנו"ב לֹא כְּתַב אֲלֵא כְּשֶׁנִּצְעָשָׂה הַדְּבִיבּוּק בְּשַׁעַת פְּתִיבָה בְּסוּף וְא"כ נִתְקַדַּשׁ גַּם הַדְּבִיבּוּק וְאָסוּר לְגֵרֹר אִם לֹא בְּשִׁבִיל תִּיקוּן.

מִשֶּׁא"כ כָּאֵן הִי הַגִּיעֵה בְּרֵאשׁ עֲוֹבֵי הוּא"ו עִם גְּגָה שְׁל הַה'. וְא"כ אִם נִיחוּשׁ שְׂמָא הָיָה הַדְּבִיבּוּק אַחַר גְּמַר הָאוֹת ע"כ הָיָה ע"י נְטִיפָה מְדִיּוֹ.

וְא"כ לֹא נִתְקַדַּשׁ הַטִּיפָה כָּלֵל וְדְבָרֵי מְאִירִין לְשִׁיטַת הַגְּאוּן נו"ב ו"ל. אָבֵל לַעֲנִ"ד עֵיקַר דְּבָרֵי הַגְּאוּן ו"ל אֵין מְאִירִין בְּדַעַת הַשׁו"ע שְׂפָתֵם וְכַתֵּב דְּדְבִיבּוּק אוֹת לְחִבְרָתָה יֵשׁ לְגֵרֹרוֹ.

וְאִי הִי מְקוֹם לוֹמֵר דְּהַשׁו"ע לֹא מִיְיָרִי אֲלֵא בְּאוֹפֵן אַחַד הִי לְהַשׁו"ע לְחוּשׁ שְׁלֵא יִבְנוֹר לְהִיפֹךְ דְּוֹקָא בְּדְבוּק הַבָּא בְּסוּף שְׁכֵבֵר הָיָה הַשֵּׁם פְּהַלְכְתוּ וְיֵשׁ מִצְנָה לְתַקְנוֹ. מִשֶּׁא"כ אִם בְּתַחֲלַת הַפְּתִיבָה הִי פְּסוּל וְכִדְבָרֵי הַמְּרַדְכֵי שֶׁהִבִּיא הַב"י אֲלֵא סְמָךְ הַשׁו"ע עַל סְתִימַת הַלְשׁוֹן דְּבָכָל אוֹפֵן שְׂרִי לְגֵרֹר הַדְּבִיבּוּק.

וְכ"כ הַגְּאוּן רַע"א זצ"ל בְּהַגְהַת או"ח סִי ל"ב. אֲלֵא שְׂיֵשׁ לְבָרַךְ טַעַם הוֹרָאָה זוֹ.

וְהִנֵּה קִשְׂה לִי טוֹבָא שְׁנֵי פְּסָקֵי שׁו"ע בִּיּו"ד סִי רַע"ו סִי"א דְּהַמְחַבֵּר פְּסָק דְּשְׂרִי לְגֵרֹר הַדְּבִיבּוּק. וּמִבְּנוֹר בְּב"י בְּשֵׁם הַמְּרַדְכֵי דַּהֲר"י לְמַד זֶה מִמַּס' סוּפְרִים פ"ה דְּנִפְלָה דִּיּו ע"ג הָאוֹת מוֹתֵר לְמוֹחֲקוֹ דְּאֵינּוּ מִתְּפִינֵן רַק לְתַקְנוֹ.

ובהגהת רמ"א הביא פסק הר"י אספנדרוני בהי' הדבוק של רגל הה"א נוגע מעט בגג באופן שלא נשתנה צורת הה"א ומכ"מ פסול לדעתו דיש לספק אם מותר לגרו ופי' הר"י אספנדרוני דהמ"ס מייירי בנפלה דיו ובטלה צורת האות.

וע"כ יכול לגררה אבל הכא פל העולם קורין אותה ה"א אלא שנפסלה בגיעתה לגגה אחר ולפ"ז מכש"כ מאי ענין דבוק להיא דמ"ס ונהרי בדבוק לא נשתנה האות כלל. וא"כ סתרי שני דינים הללו: אלא צ"ל ע"פ מ"ש הר"י אספנדרוני שם דאי גריר ההיא דבק הוי לי' חק תוכות.

מבואר דאי לא מיפסל משום חק תוכות הנה פשוט אצלו לגרר זה הנגיעה מן הרגל להגג ואע"ג דלא נשתנה צורת הה"א מכ"מ זה הדבוק אינו בכלל קדושה כלל ולא אסר הר"י אספנדרוני אלא משום דע"כ צריף לגרר פל הרגל וזה אסור כמו שהאריף שם.

וא"כ הדבוק בין אות לאות שאין בזה משום חק תוכות שרי גם להרי"א דמקום הדבוק אין בו קדושה כלל אחר שאין ראוי אפילו נימא דכשר אם נדבק בסוף. מכ"מ אסור לדבק מתחלה אין בזה הדבוק משום קדושה כלל ושרי.

ואע"ג דהרי"א הי' מתיר לגרר הנגיעה לחוד לא ע"פ הברייתא דמ"ס. לפי דבריו דהמ"ס מייירי רק בגשתנה צורת האות אלא מצד הסברא שרי פינון שאין בדבוק קדושה כלל.

ואין לחוש שמה שמחוק מעט יותר מן הצורה והוא הסברא שהביא הב"י בשם תה"ד בזה"ל. או נימא איפכא דהכא א"צ למחוק רק מה שנכתב בטעות כו'.

והמרדכי בשם הר"י התיר מהא דמ"ס מכ"מ לא פליגי בדין. וכ"ע ס"ל דבדבוק אין בו קדושה והא שהוצרף ללמוד מהא דמ"ס היינו דס"ל להר"י דנדאי יש לחוש שמה לא יהי' נזק כ"כ וימחוק יותר מן הצורה וכהא דאיתא בסנהדרין (פ"ד ב) דרב לא שביק לברוי למשקיל לי' סילנא דילמא חביל הוי ליה שגגת איסור.

ואיתא שם דאחר שרי משום דהוי שגגת לאו אבל מכ"מ דוקא במקום מצוה דהיינו לרפואה שרי הא בל"ז אסור. וה"נ הי' לאסור דילמא יוסיף למחוק מעט מש"ה הביאו ברייתא דמ"ס וס"ל דע"כ לא מייירי בבטל צורת האות דא"כ למה לן טעמא דאינו אלא מתקן תפוק לן שאינו בגדר מוחק כלל שהרי כבר נמחק כמה שנפל הדיו ואפילו כותב בסיקרא ע"ג דיו נק' מוחק בגיטין (י"ט) מכש"כ בגושפף דיו ובטל צורת האות ולא מצינו איסור במוחק אחר מוחק.

וכל הני דאסרי בזה אחר זה בבכורות (ל"ג ב) מקראי הוא דנפ"ל. וע"כ מייירי אפילו באופן שהדיו לא ביטל צורת האות אלא פסלו בדבוק ומכ"מ שרי משום תקון דהוי מצוה.

וה"נ משום מצוה לא גזיר ופי' לשון הברייתא שלא היתה פנונתו אלא לתקן לא דמש"ה אינו נק' משחית שהרי מכניז לתקן. אלא ה"פ שלא היתה פנונתו למחוק יותר מן הצורה אלא לתקן ולמחוק הדבוק.

ובזה אין שום איסור מחיקה ואין לחוש ששם ימחוק יותר מן הצורך שהרי מצוה הוא. ובה מנושב דעת המרדכי שכ' דונקא בנפל דיו שרי שפבר הנה שם פדבעי ומצוה הי' לתקנו.

אבל הכא בפסול נעשה מתחלתו ולא מן השם הוא זה עכ"ל ולפי הפי' שבשביל תקון לא מיקרי השחתה א"כ מה לי אם יש מצוה או לא. סוף סוף הרי אינו משחית אלא מתקן אלא ודאי זה ברור אם הי' מחיקה במקום שנתקדש אסור אפילו מכונן לתקנו.

כדעת הרי"א ועיקר ההיתר הוא משום שבמקום הדיבוק אינו קדוש ולא תישינו ששם ימחוק יותר שהרי אינו מכונן אלא למחוק הדבק והוי דבר שא"מ ושרי. אבל זה אינו אלא במקום מצוה שהי' השם בקדושה פראוי ומצוה הנה לתקנו כו' [ואע"ג דאכתי איפא מצוה לתקנו היריעה שיש בה הרבה שמות ס"ל להמרדכי דאין סברא דבשביל לתקן אותן שמות יהא עושה דבר שיש לחוש שימחוק זה השם שאין מצוה לתקנו.

וכיב"ז אי' במנחות (מ"ח א) עמוד נחטא בנטאת בשביל שתנפה בנטאת אמרינו עמוד נחטא בנטאת בשביל שתנפה בעולה לא אמרינו. והר"י לא ס"ל הכי אלא לעולם מצוה היא ולא תישינו שיוסיף במחיקה במקום לאו] מעתה אזיל דברי הנו"ב דאפילו נדבק בסוף שרי לגרור.

דמקום הדבוק אינו קדוש ולחוש ששם ימחוק יותר מעט אין לנו משום מצוה כדי לקרות בה ולא יגנוז כל היריעה וכסברת הרא"ש והר"י דבשולמא אי נימא דמחיקת הדבוק יש בה איסור.

אלא דשרי משום דמכונן לתקן ולא בהשחתה בזה יש סברא דאי נימא דכשרה הס"ת בלי תקון א"כ המחיקה אסור מה"ת ומשום ספק תיקון א"א להתיר מה שאסור מה"ת. אבל לפי ביאורנו דבדבוק אין שום איסור מחיקה.

אלא שהחשש ששם יוסף יותר ובשביל מצוה אין לחוש כמו בסנהדרין הנ"ל א"כ מה לי אי בעינו ודאי תקון או ספק במקום מצוה לא גזרו ששם יעשה איסור בלא מתכונן זהו הנראה לי דלא כהגאון נו"ב ז"ל אחר כותבי ראיתי שו"ת הגאון פני יהושע סי' א' שהעלה כמש"כ בזה יע"ש.

וה' יעמידנו על קרן האמת כנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין. סימן עט תשובה לבני הה"ג שייחז' בעזה"י ע"ד פתיבת מקצת השם על הטלוי שכ' בתשובת מעיל צדקה בזה"ל השם שחצני על המטלית וחציו על היריעה נ"ל שהוא יותר גרעון מכתב חציו חוץ לשיטה.

וגם בגיטין פוסלין הפתיכה בשני קלפים דבוקים עכ"ל. ונראה ברור דס"ל דכל השם פשר לכתוב על המטלית ולא פשו"ת חינוך ב"י שהביא בפ"ת ועוד שו"ת שני ואחר שאין זה מה"ת ולכ"ע הוי ממון בעלים.

מש"ה בע"ח נוטלן בחובו אלא שמחויב ג"כ להשאיל למי שירצה. ואין לבע"ח בהם זכות יותר מפעל המעשר הינצא מכ"ז מעכ"ס אינו אלא מנהג ותלוי בדעת בעלים וסתם הכותב ס"ת לעצמו.

מכונן לצאת ידי מצוה והיא שלו ובע"ח גובה בחובו כמ"ש במכתבי הקודם: ובדבר להחם מים למקנה ע"י גוי ביו"ט שני. פשיטא דשרי כמו שראה מעכ"ת נ"י הרבה שו"ת אחרונים ו"ל וגם רבינו עקיבא איגר זצ"ל לא הוצרך ליתן מן המים לשת' אלא ביו"ט ראשון.

ולא ביו"ט שני כמבואר בסי' י"ז והנני להוסיף על דברי רבותינו האחרונים ו"ל דיש מקום והוכחה להתיר ביו"ט שני לצורך טבילה אפי' מלאכה ע"י ישראל. מדאי נדה (ס"ז ב) אשה חופפת כו' אשה חופפת בא' בשבת וטובלת בתמישי בשבת שפן אשה חופפת בע"ש וטובלת במוצאי יו"ט שני של ר"ה שחל אחר השבת.

וקשה למה לא אמר סתם יו"ט שני ש"ג. אלא משום דיו"ט שני ש"ג אפי' הי' אסור חפיה מד' ימים קודם טבילה הי' רשאי לחוף ביו"ט שני עצמו.

מש"ה הוכיח ממי"ט של ר"ה והשתא דקיי"ל דחופפת ד' ימים קודם אסור לחוף ביו"ט שני ש"ג. ששרי אפשר לחוף בערב יו"ט.

איברא בירושלמי מגילה (פ"ד) אי' מימרא זו ובאמת איתא שם יו"ט שני ש"ג. מבואר דאסור לחוף ביו"ט שני ש"ג לצורך טבילה ותליא במחלוקת הראשונים במילה שלא בזמנה אי שרי ביו"ט שני ש"ג.

וכבר העלתי בחיבורי הע"ש פ' ל' שהעיקר פה"ש יו"ד סי' רס"ו דכל הראשונים ס"ל דמילה שלא בזמנה דוחה יו"ט שני ש"ג ולא פה"א"ש ותשב"ץ. אולם נהגו פה"א"ש ולא מהלינו והטעם ששרי גם במת דבפ' התירו בגמ' לעשות מלאכה ע"י ישראל ביו"ט שני ש"ג.

ומכ"מ נהגו להחמיר משום דנפיש ע"ה נאיתי לזקלולי ביו"ט שני אי נעביד מלאכה בדבר מפורסם לרבים. אבל במידי דצינעא הי' מקום להקל מכ"מ חלילה לעשות הלכה למעשה ע"י ישראל ביו"ט שני מלאכה דאורייתא.

אבל ע"י גוי נדאי שרי בלי שום פקפוק כ"ז ביו"ט שני אבל ביו"ט ראשון שקיל וטרי הגרע"א זצ"ל ועלה ע"ד להתיר ע"י גוי בלי צורך שתי'. ומטעם דהוי שבות דשבות במקום מצוה משום דבישול ביו"ט מה"ת שרי משום הואיל נאי מקלעי אורחים.

ואנן קיי"ל דשבות דשבות במקום מצוה שרי נדחה רבינו הנ"ל דאע"ג דקיי"ל הואיל. מכ"מ פ"ן דמשפחת בישול סמוך לחשיכה דלא שייך אי מקלעי אורחים כמש"כ התוס' במסכת שבת (צ"ה א) ואסור מה"ת.

ומש"ה פסקו התוס' דרחיצה אסור ביו"ט בחמין שהוחמו מעיו"ט וא"כ אינו שבות דשבות זהו תנור דברי רבינו זצ"ל. ואני בעניי אומר דלפי דקיי"ל הואיל ליכא למגזור משום סמוך לחשיכה.

והתוס' לטעמייהו אזלי דס"ל דלית לן הואיל כמש"כ בבבלי (ב' ב) ד"ה והי' כו' דרבה לטעמי' אזיל דאית לי' הואיל כו' ואפ' לדין נחא כו' הרי מבואר דס"ל דלא קיי"ל כרבה. וכבר הטילו ספק בזה הפסק בפסחים (מ"ח א) בד"ה רבי א' כו' ור"י דוחה כו' דהא אפליגי רבה ור"ח בהכי פי' וי"ל דהלכה כר"ח דלא ס"ל הואיל.

אָבֵל לְשִׁיטַת הַרִי"ף דס"ל הוֹאִיל וְדַאי שְׁבוּת הוּא דְאַפִּי יָחַם מִיָּם סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה אֶפְשָׁר לְרַחֵן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. וְאַפִּי אִם הוּא כְּבָר רַחֵן אֶפְשָׁר דְּמִקְלָעֵי אַחֲרִים שְׁלֵא רַחֵן.

וּבְאַמַּת הָא שׁכ' הַתּוֹס' בִּיצָה הַנְּ"ל נֶאֱפִילוּ לְדִידֵן כּו' דְּמִשְׁמַע דְּפְשִׁיטָא לְהוּ דְּלֵא קִי"ל פְּרָבָה. הִינּוּ מִשּׁוּם שְׁהוֹכִיחוּ מִסּוּגֵיָא דְשִׁבְתָּ (מ') דְּגָזְרוּ עַל רַחֲצָה בִּי"ט בְּחַמִּין שְׁהוֹחֲמוּ מַעִי"ט.

וְע"כ מִשּׁוּם דְּלֵא ס"ל הוֹאִיל וְהִירוּש' שְׁהִבִּיא מַעַכ"ת נ"י דְּמִבְּנֵי דְּבַחֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ בִּי"ט דְּנֻקָּא פְּלִיגִי וְלֵא בְּהוֹחֲמוּ מַעִי"ט ס"ל פְּרָבָה דַּק"ל הוֹאִיל מִש"ה לֵא גָזְרוּ כ"כ. נְחִזְרוּ לְעַנְנוּ דְּלִפִּי דְּקִי"ל פְּהִרִי"ף דְּאִית לָן הוֹאִיל הִי מְקוּם לְהַתִּיר גַּם בִּי"ט רֵאשׁוֹן ע"י גוֹי כְּמוֹ שְׁעָלָה ע"ד הַגְּרַע"א זצ"ל.

אָבֵל אַח"כ כ' עוֹד טַעַם לְאַסּוֹר מִשּׁוּם דְּאַפְשָׁר בְּלִיל יו"ט שְׁנֵי וּלְמֵאֵי נְדָחָה יו"ט רֵאשׁוֹן וְנָהוּ וְדַאי טַעַם יָפָה לְאַסּוֹר אִפִּי ע"י גוֹי אָבֵל אִם יו"ט רֵאשׁוֹן הוּא עַש"ק וְהַטְּבִילָה הוּא בַּש"ק הַבָּא אַחֲרָיו אֶפְשָׁר דְּשָׂרִי לְהַחֵם ע"י גוֹי וְהַמְּקוּם יָאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ וְלֵא יֵצֵל מִפִּינוּ דְּבַר אַמַּת וְהִיא הַתְּכָלִית וְהַחוֹתְמַת כְּעִתִּירַת הָעָמוּס בְּעִבּוּדָה: נְפֻתֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין.

סִימָן עַז ב"ה ג' ב"ם יְבָרְכוּ יִשְׂרָאֵל תְּרַמ"ח וּוּלְאִזִּין. כְּבוֹד יָדִיד ה' וּפְאָר יִשְׂרָאֵל רַחֲמֵיָא דְּנִפְשָׁי הָרַב הַגָּאוֹן וְצַדִּיק וְכו' כַּש"ת מ' חֲזַקִּיָּה דִּי מְדִינַי שְׁלִיט"א יְהִי ה' עִמּוֹ וּיְבָרְךָ טַעַמוֹ הַגִּיעֵנִי מִכְּתַב קִדְשׁוֹ בְּצַרוּף שְׁנֵי עֲנִינִים.

בד"ת אֲשֶׁר עֲבוּתוֹ הִרְבֵּנִי לְהִיּוֹת אִתִּי מְרַחֵק וּמְבַקֵּשׁ חוֹת דְּעַתִּי הַדְּלָה. וְה' יוֹרְנִי וְלֵא יֵצֵל דְּבַר אַמַּת מִמֵּנִי חֲלִילָה הַנְּגִי מוֹקִירוּ מִלֵּב רְצוּף אַהֲבָה וְעָמוּס בְּעִבּוּדָה רַבָּה. מִשָּׂא לְעֵינַי וְלִישׁוּעַת ה' יוֹשֵׁב וּמִצָּפָה: נְפֻתֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין. ע"ד לְכַתּוּב ס"ת לְקִרְאִים.

הַן כָּל יָקָר רְאֵתָה עֵין מַע"כ הַגָּאוֹן שְׁלִיט"א בְּכַמְּהָ סְפָרִים. וְאַנִּי עֲנִי אַחוּז בְּדַעַתִּי אֲשֶׁר רָאָה מַעַכ"ה נ"י בְּחִיבּוּרֵי הַע"ש.

וְהִיּוּצָא שָׁם דָּאם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא יִנְהַגוּ בָּהּ כְּבוֹד אֶסּוֹר בְּכָל אֲנָפִין וְאַשְׁרֵי הַמוֹסֵר נִפְשׁוֹ עַל זֶה כְּמוֹ שְׁהַשְׁתַּבַּח אַחֲאָב ע"ז שְׁמָסֵר נִפְשׁוֹ וְלֵא נָתַן ס"ת לְמִלְךָ אֲרָם. אָכֵן אִם אִין מְקוּם לְחוּשׁ לְזֶה.

וְאַתִּיּוֹרְנִי הוּא דְּמַתִּיּוֹרְנִי בָּהּ אִין בְּזָה אִיסּוֹר זוּלַת הוֹרְדַת הַקְּדוּשָׁה. וּמִש"ה אִם נְכַתְּבָה ע"ד כֵּן שָׂרִי וְכִיב"ז אִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי סְנֵהֲדָרִין פ"ג סוּף ה"ט סְפָרִים שְׁזָכָה בְּהֵן א"י אִין מוֹצִיאִין אוֹתָן חו"ל.

ר' נָסִי בְּשֵׁם רַא"א אִם כָּתַב ע"מ לְהוּצִיא מוֹצִיא וְכָבֵר רְמִזְתִּי בַּהַע"ש שָׁם עַל מִש"כ בְּשִׂאֵלְתָא ק' אוֹת ח'. דְּזָהוּ טַעַם הַהֲבָדֵל בֵּין הַמְּקַדֵּשׁ בּוֹזֵה"ז תַּעֲקֹר לְבָכוֹר שְׁאֶסּוֹר לְעַקְרוּ.

וְהַנְּגִי מוֹסִיף בְּזָה דְּלִישׁוּב הַתּוֹס' בְּכוּרוֹת (נ"ג א) וְהִרָא"ש שָׁם דְּהוּא מִשּׁוּם דְּבָכוֹר נֶאֱכַל בְּמוֹמוֹ קָשָׁה לִי סוּגֵיָא שְׁלֵהִי בְּכוּרוֹת א"ה מֵאֵי אַרִי תְּרִי אִפִּי חַד נְמִי. וּמֵאֵי קוּשְׁיָא הָא חַד נֶאֱכַל בְּמוֹמוֹ מִשָּׂא"כ תְּרִי דְּחַד הוּא שְׁלָמִים אֶלָּא הַטַּעַם כַּמִּש"כ.

ומעשר בהמה הוי כמו שהקדיש הוא שהרי הוא מונה לרצונו. ועוד יש לדבר בזה ולישב פסק הרמב"ם פ"ו ה"ב ואין זמן ומקום אתי: מש"כ בבר"י דזהו בכלל אין מוסרין ד"ת לנכרי כו' לא נראה כלל דאפילו ללמוד תורה שבכתב לנכרי אין איסור.

וה' צוה ליהושע לכתוב התורה בשבעים לשון בשביל אוה"ע ופי' ומשפטים בל ידעום הוא דינים הנלמד מחקי התורה שהיא נדרשת בהם. כמו שבארנו בס"ד בהרחב דבר בויקרא י"ח ה'.

ויש להוסיף דרבתינו בעהתו"ס הבינו הכי שהרי בב"ק (ל"ח) עמדו על הא דאי קראו וישנו ושלשו. מהא דאי בהגיגה אין מוסרין כו' ואמאי דקדקו רבתינו ז"ל להקשות על אלו הדברים.

אלא משום דפי' דברים אלו הוא פדאיתא בהגיגה (ו' ב) פללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באוהל מועד ונשתלשלו בערבות מואב. וביאור הדברים דתורה שבכתב כמו שהיא נאמר בסיני ונשנה סדר משנה בא"מ פדאי' בפ' פיצד מעברין פיצד סדר משנה כו' ובערבות מואב מסר סדר התלמוד האייף גלמדו המשניות מפללי התורה פדאי' בנדרים (ל"ו) דלא נתנה פלפול' של תורה אלא למשה.

והוא נהג בה טובת עין ונתנה לישראל וזה הי' בערבות מואב. וזהו דברו ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות.

והוא פללי התורה והמדרשות וזהו חקים פדאיתא בקידושין (ל"ט) ואל המשפטים האייף ללמוד הדינים מפללים אלו. ודבר זה אסור למסור לאוה"ע שנא' ומשפטים בל ידעום.

ומעתה דתני קראו וישנו ושלשו היינו תלמוד הקשו יפה הא ומשפטים בל ידעום פתיב. אבל תורה שבכתב אין שום איסור ללמד לגוי.

וה"ה לקראים אסור למפור ס"ת שנקתבה לקרות בה בקרב ישראל. אבל לכתוב עבורם שרי וכן לערפאות ש"ג.

וזה אין נראה מה שהורו רבני ירושלים תוב"ב למפור ס"ת פסולה. דא"כ עוברים על ל"ע שמכשילים אותם באיסור.

ומכש"כ לכתוב לכתחילה בפסול לעשות פרשיותי' הסתומות פתוחות כו' זה אין נראה כלל להטיל מום בקדושים והוי כמקדיש בע"מ למזבח דזילי מילתא פדאי' בתמורה (ז' א): ע"ד אכילת מצה שמורה בשבעה ימי הפסח.

אמת כי כן נמצא במעשה רב פי הגר"א הי' אומר ומחבב אכילת מצה. ולא נתבאר מאין למד רבינו הגר"א ז"ל.

והי' נראה מדאיתא בפסחים דעיקר פרשה זו במעשר שני מיירי וכדתניא בספרי שם אין לי אלא במע"ש שבו דובר הכתוב. ומע"ש עיקרו משום תלמוד ונראה כמ"ש התוס' קידושין (כ"ד א) וב"ב (כ"א) בשם הספרי גדול מע"ש שמביא לידי תלמוד ונראה.

והיינו משום ששוקא בירושלים עד שיאכל מעשרו ועודנו בירושלים יושב ולומד ושומע מוסר ונראת שמים ומי שאינו יכול לישב בירושלים כל משך שמעשורתיו בידו אזי

מחלק מעשורו לעמלי תורה בירושלים ומש"ה נהגו הסותרים שאין יכולים לבלות מעשור כספים שלהם כדי שילמדו המה לתת לאחרים עמלי תורה.

ובאמת אם אותו סוחר רוצה לפרוש עצמו לתורה איזה משה ולאכול מעשורו יחולו ברכות על ראשו. ואחר שכן נהגו ג"כ לקנות ספרים ללמוד בעצמו או להשאילם לאחרים.

והוא קודם לאחרים פדין מע"ש שמהמזנה שיאכל בעצמו בירושלים יותר משחלק לאחרים מעתה מי שקונה ספרים במעשור כספים עפ"י אותו מנהג. יכול למוכרו לאחרים שהרי מע"ש ג"כ למ"ד ממון בעלים הם אפשר ליתנם במתנה ולמוכרם כדאי במס' קידושין (נ"ד ב) וכמו קדשים קלים לריה"ג דאי במס' פסחים (צ') דאפשר למכור.

וכמו בכור בזה"ז שהוא ממון בעלים פדאיתא בב"ק (י"ב) ה"נ מע"ש למ"ד מ"ב הן. אלא דאנן קיי"ל כר"מ דמע"ש ממון גבוה הוא וליתנהו בנתינה ומכירה.

אבל מעשור כספים שאינו מפורש בתורה פשיטא דממון בעלים הם ואפשר למוכרם. אלא המכירה יהי בזה האופן שהי' בידו היינו שיהא הלוקח מחויב להשאילן בשעה שלא יהי' נצרך לעצמו כמו מכירת מע"ש למ"ד ממון בעלים הן שהלוקח מחויב לאוכלם בירושלים פדין מע"ש והיינו שכתב הט"ז בס"י רמ"ט פשקונה בעדו ספרים צריך לכתוב עליו שהוא ממעשור למען ידעו בניו ולא יחזיקו להם עכ"ל.

מבואר דשייך בהם ירושה שהרי שלהם הוא אלא שמחויבים להשאילם בשעה שאין הספר נדרש להם. שהרי עמ"כ הןכ"כ הןכ"כ מעשור כספים שיבאו לתלמוד על ידיהם.

וה"נ בע"ח גובה חובו מספרים הללו בזה האופן שיהי' נוהג בהם דין מעשור להשאילן לכל מי שחפץ ללמוד בהן ואע"ג שבס"פ"ת הביא בשם משנת חכמים להסתפק בזה. כן דעתנו נוטה.

הא מיהא אינו יכול בע"ח לגבות אותם הספרים שיהא שלו ממש. אבל כ"ז בנוהג לקנות ספרי תלמוד ופוסקים.

משא"כ מי שמפריש מעות לקנות ס"ת אינו יוצא ידי מעשור כספים הללו. ומש"כ בבה"ג שיכול לעשות מצוה שאינו מחויב בה ולא מצוה שהוא מחויב בה.

והוא מסוגיא דחגיגה (ח') שיכול להביא נו"נ ממע"ש ולא קרפן חובה. וא"כ הי' רשאי לקנות ס"ת ג"כ אבל כ"ז אינו אלא באופן שיגיע מזה המעשור לזה התכלית שהנפרש מתחילה כמו מע"ש שמקריב בהם קרבנות שיאכל בירושלים.

וה"נ מעשור כספים הנחתן לצדקה יכול לצאת בהם הצדקה שאין עליו חובה ולא שהוא חובה. אבל לקנות אתרוג וכדומה ממע"ש ודאי לא שייך כלל למעשור אפילו אינו חובה.

כמו אם יש לו כדי לצאת י"ח אלא שרוצה להשיג מהנדר יותר ודאי אסור ממעכ"ס וה"ה לקנות ס"ת. ומי שנוהג כן ה"ז טועה ואינו יוצא מצות מעשור כספים כלל.

ומכ"מ הרי המנהיג להפריש המעשור לעצמו וכסבורין שפך פשר לעשות נהרי אין כופין ליתן מעשור כספים פדין. איך שהוא המעות שלו ממש וכן הס"ת וכדומה וממילא בע"ח

גובה ממונה ואין בזה הורדה ושנוי מקדושתה ובכ"מ שתעמוד ה"ה בקדושתה אם לא שיהקדיש ומסר לצבור אינה של בעלים עוד.

אבל כ"ז שאין ידוע שכן אין ראי' ממה שהיא עומדת בהיכל ביהמ"ד שמסרה לרבים שהרי כף דרף ס"ת אפי' של יחיד להעמידה במקום קדוש והוי ככלים העשונן להשאיל ולהשפיר שבחזקת בעלים עומדין וה"נ הס"ת בחזקת בעלי' הראשונים עומדת ובע"ח גובה ממונה אע"ג שידוע שהיא נקנית ממעות מעשר כף דעתי הדלה נוטה וה' יאיר עינינו בתורתו ויעמידנו על קרן האמת והיא התכלית והחזקת פנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברליון.

סימן עו ב"ה א' ט"ז מ"ח תרל"ו וואלאזין. כבוד הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מ' נתן נ"י האבד"ק חאלוי יע"א.

מכתבו הגיעני שנית ע"ד הס"ת שנקתבה במעות מעשר וכתבתי בראשונה שאם לצאת ידי אסמכתא של הירושלמי כבד את ה' מהונף ומראשית כל תבואתו. ודרשו מהונף כמראשית והינינו מעשר עני שכתוב בהו כבוד.

הינינו ומכבוד חונן אביון א"כ אינו יכול לעשות בהם שום דבר מצנה לעצמו רק ליתן לעניים אלא שרשות להשיג בהם איזה טה"נ וכבוד. ומע"כ הביא דברי שו"ת אחרונים שראוי לעשות בהם שארי מצות.

והוסיף להביא שיש מצות שחשובים הם מצדקה לעניים. מתחילה יש לדעת שעיקר מעכ"ס אינו חובה כמ"ש הט"ז סי' של"א אלא מנהג וכמ"ש בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' ע"ד ותלוי לפי מנהג הבריות או בדעת אותו אדם פשר.

אם המנהג שיהא כמעשר עני ודאי אסור לעשות מהם מצנה אחרת אפילו היא גדולה מצדקה לעניים וכמו מעשר תבואה שניתן רק לעניים. וכף הי' בימי הר"מ מרוטנבורג וכתב בזה"ל שאסור לשנות לשום מצנה אחרת משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן אסור כו' ולזה פיון מהרי"ל שבהביא בהגהת הרמ"א סי' רמ"ט.

ואין לעשות ממעשר שלו כו' רק יתנו לעניים. אף בימי האחרונים לא נהגו פן מש"ה פתבו האחרונים ז"ל שאפשר לעשות איזה מצנה ובבה"ג הסב דעת הגהת הרמ"א ז"ל ג"כ לכוננה אחרת.

ואני בעניי פתבתי בחיבורי הע"ש סי' קל"ב שאפשר שיוצאים מידי אסמכתא זו דכבד את ה' מהונף וגו' גם בנרות לבהכ"נ דכתוב בהו באורים כבדו את ה' ומתרגמינן בפנסיא כמ"ש הרא"ש ה' יוהכ"פ.

או אפי' שארי מצות דשייך בהם זה אלי ואנוהו גם זה מיקרי כבוד ה'. אבל אם עושה פן אינו ענין פלל וכלל למעשר עני: וא"כ הכותב ס"ת במעשר כספים אם הוא רוצה לצאת ידי מצות פתיבת ס"ת כמ"ש מעכ"ת שי'.

ודאי היא שלו ממש שהרי אם אינה שלו אינו יוצא ידי מצות פתיבת ס"ת לעצמו. וא"כ בע"ח גובה בחובו פדין ס"ת פדתנן במסכת ביפורים פ"ג מי"ב.

ובע"ח נוטלו בחובו ואשה בכתובתה כס"ת. ומעכ"ת ארפכה אתרי ריכשי כתב שהיא מקיים בנה מצנה גדולה דכתיבת ס"ת.

וכי שיש לה דין מ"ע שאין גובין ממנה. ממ"נ אם אינה שלו האיך יוצא בה במצות כתיבת ס"ת.

ואינה טובה עשה בנה לעניים וכי בעירו אין לעניים ס"ת לקרות. אלא הדבר ברור שלא נהג אותו האיש במעש"כ שלו פדין מ"ע אלא עשה בהם מצות כתיבת ס"ת.

ואין נ"מ לדין אם יצא בנה אסמכתא דכבד את ה' מהונף או לא יצא. הא מיהא הוא פסבור שיצא וע"ד זו הוא מפריש מעשר.

וא"כ הס"ת שלו לכל דבר בלי שום ספק אם לא שבפירוש הקדישה לצבור. וכמ"ש במכתב הראשון ואשר הביא דברי הנימוק"י במס' ב"מ שאפילו ספרים אין ליקח אותם בעד חוב אינו ענין לדברינו שם מירי לענין סידור שמניחין חיי הנפש.

וכן ספרים ההכרחיים לת"ח היינו חיינו וכלשון דאי' במס' מפות (י) תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנא' וחי עבד מידי דתהוי לי' חיותא. ובוה"ז ספרי ת"ח המה רבותיו וחיותא דידי'.

אבל רק המוכרחים ללמודו ובנה פליגי הפוסקים וכ"ז אינו ענין לס"ת וכש"כ לאחר מותו: והנה יש נוהגים במעשר פספים לקנות ספרים בהם לעצמו וגם להשאיל לאחרים. גם ע"ז פתתי שאין בהם מנהג מעשר עני אלא מנהג מעשר שני דמ"ע מוציאין מידו.

ומע"כ נ"י מדמה לטובת הנאה שיש לבעלים במעשר עני. אבל לא כן מע"כ נ"י אלו הי' להם דין מ"ע לא הי' רשאים לקנות אלא ספרים השייכים לתלמידים עניים.

והמה קודמים לו לעצמו ולא פשאר צדקות שמבוא' בהגהת רמ"א סי' רנ"א דפרנסת עצמו קודמת לכל אדם. אבל מ"ע אפילו עני המחזר על הפתחים מוציאין מידו ונותנין לעניים ואין לו ללמוד בהם אם לא שאין עניים שילמדו בהם.

פדאי' שלהי פ' הדרוע גבי לקט ונהרי אנו רואים שהמפריש מעשר לקנות ספרים קונה כפי רצונו פאדם העושה בתוך שלו. אלא שאם בא מי לשאול ממנו משאילו אם אינו צריך לעצמו.

וא"כ אין זה כמ"ע אלא כמעשראחרים תחתיהן. מתניתין פליגא על ר"ל כו' עוד הוא משום תקנה ואח"כ פליגי אמוראי.

אי נפלה לתקלין חזתין או לעתיקין. וקשה האיך יקריבו קרבנות צבור ממעות שהן חולין מה"ת.

ול"ל משום בנטול ברוב הא אין מבטלין איסור לכתחילה. אלא צ"ל דכשם שב"ד יכולין להפקיר בע"כ.

ופטור מן המעשרות פדאיתא בירושלמי שם פ"א מניין שפטור מן המעשרות כו'. כן יכולים להקדיש בע"כ וכש"כ בהוראה דלאו בע"כ הוא אלא הבעלים מקדישין ע"ד הוראתם מרצונם הטוב.

והכא נמי אם אינו בטל מדרבנן יכול להיות שמועלין בו אלא שלא תקנו חכמים שיהו כל הפיס קודש וימעלו בכל פרוטה ופרוטה פיון דיש תקנה דיתללו על היתר. ונחלקו ר"ע ורבנן ר"ע סובר פיון דהראשון שיצא מן הפיס הקדושהו חכמים מועלין בו וממילא שוב לא ימעלו באחרוני שיהי לא הקדושו כל הפיס.

ורבנן ס"ל דאע"ג דאסרו ליהנות מכ"מ לא תקנו פאן חכמים שימעלו בו עד שיוציא כל הפיס. שיהי פשיטא דיש כמה דברים שאסרו חכמים משום קודש ואין בו מעילה.

דלמאי יתקנו קרבן מעילה בכדי אם לא שיש צורך לכה ולהכי בהוציא כל הפיס מודו דמועלין בו. משום דהוי פחוקא שיהי אסור ליהנות מן הפיס משום ספק שגפול בו ולא בטיל ויהי הוציא כל התערובות.

וממ"נ נהנה גם באיסור ודמי לשני שבילין ברה"ר שאם שאלו פאחת טמאים משום דהוי פחוקא. אבל קודם שהוציא כל הפיס אין פאן חוקא דכל א' מהפרוטות אסור מטעם ספק ואין מועלין מספק.

ור"ע לטעמי' דגם על ספק מעילה חייב אשם תלוי ויהי כל א' נאסר מספק. וא"כ הוי פחוקא אם נפטור אותו מפל פיון שביד חכמים לחייבו פמו שיצאו כמש"כ.

וכן מבואר בתוספתא מעילה פ"ג דר"ע לא מחייב אלא אשם תלוי. וע' תוס' סוטה (י"ח) ד"ה חזר שלא נתברר להם כמה נחלקו ר"ע ורבנן ולפי מש"כ פאן נתברר שפיר.

ועוד יש להקדים דמתניתין לא מייירי בכיס פרוטות שוות פמבואר בתו' ד"ה הוי. וידוע דעת התוס' שבעות (מ"ו) ד"ה בטוענו דפרוטות שאינם שוות לאו חד מינא היא.

והשתא יש לבאר דברי התוס' הכי שהקשו וליבטיל האי פרוטה ברובה שיהא מותר ליהנות. וידוע דנשים לא שייך אלא במילי דאכילה וכמש"כ התוס' בכורות (כ"ב א) ד"ה הנה דלא איתמר טעם פעיקר לענין טומאה ה"נ שיעור נשים דנפיק מינה וכי תימא משום דהוי דשיל"מ ולא בטיל א"כ שייך בו מעילה כמ"ש הא ליפא למימר שיהי הוא מדרבנן.

וא"כ לא גזרו בשאינו מינו כמש"כ הר"ן נדרים הנ"ל והכא הוא שאינו מינו פנ"ל. וצ"ל דליפא כו' א"נ משום דהוא חשיב ולא בטיל מדרבנן וכמש"כ.

והכ"מ ז"ל מפרש דמייירי בפרוטות שוות. ונשפיר תירץ משום דבר שיש לו מתירין ודי להפקיע את רבותינו ז"ל דלא להשוות אותם פטועין ח"ו מכ"מ לענגנו אין נפקותא בזה עכ"פ אסור לקרות בה בצבור מחמת חשבו ולא בטיל.

עוד יש פאן טעם דלא ליבטיל וידוע מחלוקת הראשונים הרשב"א והרא"ש פ' גיד הנשה בתערובות יבש ביבש דבטל ברוב אי רשאי אדם א' לאכלן או אף לבשולן פמבואר מחלוקתו פיו"ד סי' ק"ט.

ודעת רבותינו בעהתו"ס בחולין (ק' א) ד"ה ברי' נסתפקו אי רשאי אדם א' לאכלן. אולם בבכורות (כ"ג א) סד"ה גבילה פתבו דלענגן אכילה כל משהו ומשהו פשנכנס בבית הבליעה בטל ברוב כו' משמע דאדם א' שרי אבל לבשולן יחד דליפא האי טעמא אסור וכטומאת משא דמי ע"ש.

ושם (כ"ב א) ד"ה הנה פתבו דלענין טומאה לא חיישינן אם נתבטלו. משמע הא לענין אכילה דטעם פועיקר מה"ת אסור אי נתבטלו.

ומכ"כ אי אסור הוא מה"ת פ"א מה' מטמאי מו"מ הי"ד וכ' שהיא מדרבנן וכ"כ התוס' בכורות (כ"ג א) שם בסוף ד"ה הנ"ל לענין טומאת משא. והביא להסביר עפ"ז מה שהקשו התוס' נדה (ס"א) בד"ה בגד דנבטיל ברונא.

ולכאורה קשה הא דמיא לטומאת משא שלובש הבגד ביחד והסביר הגאון הנ"ל דמשמע להתוס' דבגד שאבד בו פלאים אסור מה"ת וטומאת משא דלא בטל אינו אלא מדרבנן ולי קשה לכאורה דמגנן למדו התוס' דאסור מה"ת.

אי מהא דאסור למכור לעו"ג ששא ומכור לישראל ובדרבנן ל"ח לתקלה. הא ליתא דהרי ארג את הבגד בכרכור של ע"ז אינו אסור אלא מדרבנן כמ"ש הר"ן ס"פ כל הצלמים ע"ש.

ומכ"מ אסור למכור לעו"ג משום תקלה כמש"כ התוס' שם (מ"ט ב) בשם הירושלמי וכ"כ המ"א סי' ת"מ ססק"א דאפילו חמץ שעבר עליו הפסח חיישינן לתקלה זו, וי"ל שלמדו מדאי' שם בנדה מדאורייתא שעטנז פתוב כו' משמע דבשעטנז אסור מה"ת.

להכי נראה להסביר קושיות התוס' דבכלאים לא דמי לטומאת משא שהרי פל' א' בפ"ע מותר ואין האסור אלא בתערובות וכיון שנתבטל לישרי אף מדרבנן אכל בשאר ביטולים האסור במקומו קאי.

עכ"פ מדרבנן מיהא אסור ביחד וכן יש לפרש דעת הרמב"ם ז"ל שכ' בה' פסולי המוקדשין האורג מלא הסיט משער נזיר ומפט"ח ידלק הוא מטעם דדמי לטומאת משא כמש"כ המל"מ שם. והא דמוקי הש"ס שלהי מס' תמורה בצפורתא פ"ב י"ב דדבר הגר"א ז"ל בשנות אליהו במס' ערלה פ"ג.

ומכ"מ פחות ממלא הסיט אין שום הנאה של לבישה ושרי. והרא"ש ז"ל פסק דבענין בצפורתא אזיל לשיטתו.

עכ"פ בבבבשול דעת התוס' ז"ל דאסור משום דמכ"מ נבלעים מן האסור בכ"מ שהוא. וה"נ הס"ת אינו מתפטר אלא בצרוף היריעה הפסולה והיא המעמיד את שמה.

הינצא מכ"ז דללמוד בס"ת זו שרי. דכיון דנתערבה בתוך הס"ת שוב לא יתנו ממנה והנאת הלימוד הוא מצנה ומותר לכתחילה והיינו גניזתה אכל לקרות בה בצבור אסור דיריעה זו אינה קדושה ולא בטלה ברוב משום חשוב או מטעם דהוי פנתבטלו יחד.

דברי המתאבק בעפר רגלי חכמים ותלמידיהם: ידידו נפתלי צבי יהודא ברליון. סימן עה להרב ר' נתן נ"י אב"ד דק"ק חאלוי ע"ד ס"ת שנקתבה ממעות מעשר והס"ת מונחת בהיכל בהמ"ד.

אם יכול בע"ח לפרוע מס"ת זו וה' יאיר עיני. הנה עיקר מנהג להפריש מעשר פספים. עפ"י המבואר בהגהת רמ"א ביו"ד סי' רמ"ט שהוא ליתן לעניים דוקא. מקור לזה המנהג הוא עפ"י הירושלמי פ"א דכתיב כבד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך ומפריש

הירושלמי מהוה כמראשית כל תבואתה שיכבדו את ה' מהון ועונשך כמו מתבואה ופי' הגר"א ז"ל בבבאורי יו"ד דהיינו כמעשה עני ור"ל משום דכתיב בצדקה ומכבדו חונן אביו.

ומש"ה המפריש מעשר כספים דוקא לענים ומי שהי' נוהג להפריש מעשר כספים עפ"י דעת הרמ"א הי' דומה המעות למי שאמר הרי סלע זו לצדקה לעניים ואין הבועלים יכולים לשנות אפילו למצוה אחרת רק ללנות לשעה ולפרוע בזמנו דוקא שהרי עוברים ע"ז בכל תאחר.

וממילא אין יכול לסלק מהם לבע"ח יותר משיוציא לצרכיו שאסור לו אם לא שיודע שפבוא העני לידו ישלם. אמנם אם הבע"ח גובה ממעות הללו בע"כ כ"ז שלא פאו המעות ליד הגבאי לזכות לעניים.

הוא תלוי בתקירה אם הא דאי' בקידושין (כ"ח) אמירה לגבוה כמסירה להדיוט. ה"ה בצדקה וכבר זכו העניים באמירה זו ואין בע"ח גובה מהם או נימא דבצדקה אין בה אלא משום נדר שהבועלים מחויבים ליתן לעניים לקיים נדרן.

אבל עוד לא זכו בהם העניים ולפי זה בע"ח גובה מהם וחקירה זו רבה. והוא באחרונים בחו"מ סי' ס"ו וס"א ובס"פ פ"ז סכ"ה ובאשר אין זה מעין השאלה אין זה המקום לבאר.

אבל כ"ז במפריש מעשר לצדקה או אפילו מנהג אותו אדם פן כמו שהביא הש"ך יו"ד סי' רמ"ט בשם מהר"ם שקונה במעות מעשר זכות להיות בעל ברית או להכניס חתן וכלה לחופה דסוף סוף נותן המעות לעניים אלא שיש לו בהם טה"נ וה"ז פדין מעשר עני המתחלק בתוך הבית כדאי' במס' חולין (קל"א ב) אבל מי שנוהג לקנות ספרים ללמוד בהם בעצמו ולהשאילן לאחרים.

וא"כ אינו מוציאן מרשותו לגמרי לעולם ואפילו בשעה שמזדמן לפניו מי ששואל הספרים ללמוד. והוא רוצה ללמוד הוא קודם לחברו ונהרי מעשר עני מוציאין מידו אפילו הוא עני ג"כ כדאי' בחולין שם אלא ודאי מנהג זה אינו ע"פ אותו המקור של הירושלמי אלא ע"פ מדרש תנחומא פ' ראה עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר מכאן נהגו פרגמטיוטין ומפרישי ימים להפריש א' מעשרה לעמלי תורה ומעין זה הביא התוס' תענית (ט' א) בשם הספרי אין לי אלא תבואת זרעה שחייב במעשר רבית ופרגמטיוטין וכל שאר רנוחים מניין ת"ל את כל.

והנה מבואר באותו מדרש שנהגו להפריש, א' מעשרה לעמלי תורה. דקדקו לעמלי תורה ולא לעניים בעלמא אלא משום שיעורא אבל ביום ראשון פסול משום לקם.

וכן דעת התוס' שם דפסול גם משום מיקמת שיעורא אבל פשיטא דפסול משום לקם. וא"א לעקור סוגיא מפונשית.

והריטב"א הוסיף לומר דעיקר טעם הש"ס ליתא וזה לא ראינו דוגמא. ויש לדעת עוד דעיקר טעם דמיקמת שיעורא דכ' התוס' והרמב"ן ג"כ אינו דבר מוסכם.

וְרֹאשׁ הַפּוֹסְקִים וְ"ל הוּא הַשְּׂאִילָתוֹת פ' מְצוֹרֵע כ' דָּרַק ע"ז וְעִיר הַנְּדַחַת אֲמָרִינוּ מִיְכַתֵּת
שִׁיעוּרָא דְחָמוֹר מְסַנְדֵּל הַמְּוֹחֵלֵט. אֲבָל שְׁאָר אה"נ גְּמָרִינוּ מְסַנְדֵּל הַמְּוֹחֵלֵט דְּבִשְׂרִיפָה
וּמְסִיק הַש"ס יְבָמוֹת (ק"ג) דְּלֹא אֲמָרִינוּ מִיְכַתֵּת שִׁיעוּרָא.

וּע"ע מַש"כ הַגֵּר"א אה"ע סי' קכ"ד ג"כ דְּעַרְלָה וְכֹלֵה"כ לֹא אֲמָרִינוּ מִיְכַתֵּת שִׁיעוּרָא
מִטַּעַם אַחַר ע"ש: אֲלֵא אִי יֵשׁ לוֹמֵר טַעַם אַחַר בְּאַתְרוּג שֶׁל עַרְלָה לְפָסוּל פֶּל ז' הוּא
מַמַּש"כ הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשַׁנְיֹת סוּפָה (פ"ג) דְּמִשׁוּם שֶׁא"ר לֹאכִילָה אִינוּ נִקְרָא פְּרִי
נִכְתוּב פְּרִי.

וְעֵינֵינוּ מ"א סי' תרמ"ט סק"כ שְׁאִין דְּבָרָיו מוּבָנִים פֶּלֶל בְּמָה שֶׁמְחַלֵּק בֵּין אַתְרוּג לְלוּלָב.
וְכִבֵּר דְּבָרוֹ בְּזֶה הַגְּאוּן בְּשׁו"ת חֲמֻדַּת שְׁלֵמָה וּבְשׁו"ת חֲתָם סוּפֵר או"ח עַל דְּבַרְת הַמַּג"א
אֲבָל עֵינֵינוּ הַטַּעַם הוּא כַּמַּש"כ בְּפִי הַמְּשַׁנְיֹת עכ"פ אה"נ וְדַאי הֶפְקֵר גְּמוּר הוּא.

וְאִין לוֹ זְכִי' פִּינוּן דְּאָסוּר בְּהִנְאָה לְכָל אָדָם. וּבְמָה יִזְכָּה וּמִמִּילָא הֶפְקֵר גְּמוּר הוּא וְאֵע"ג
דְּשָׂרִי שְׁלֵא פְּדָרָה הַנְּאָתָן מַכ"מ אִין זֶה עֵינֵינוּ הַנְּאָתָן.

וּמָה שֶׁהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' בַּכ"מ עַל הָא דְתַנּוּן הַמְּקַדָּשׁ בְּעַרְלָה וְכַדוּמָה א"מ וְהָא שְׂרִי לִיְהִנּוּת
שְׁלֵא פְּדָרָה הַנְּאָתָן. לֹא מִשׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן מִחֻמַּת זֶה אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁהָרִי מְהִנָּה אוֹתָהּ
בְּשׁוּנָה פְּרוּטָה שְׁלֵא הִיָּתָה בְּיַדָּהּ לְחֻטְפָּם מִמֶּנּוּ וְלִיְהִנּוּת שְׁלֵא כַּדָּה"נ.

וְהָרִי הוּא דוּמָה לְרַקֵּד בְּפִנְיָ וְכַדוּמָה וְהַגְּאוּן בַּקְּצוּה"ח הַבִּיא רֵאִי דִישׁ זְכִיָּה לֵאמֹר"נ מְהָא
דַּאי בַּב"ק (ס"ו ב) דְּגִזְל חֲמִיץ וְעֵבֵר עֲלֵיו הַפְּסָח א"ל הָרִי שְׁלֵחָה לְפִנְיָה. וְהָא פִּינוּן דְּמִטִּי
עֵינֵינוּ אִיסוּרָא נְדַאי מִיֵּיאֵשׁ וְאֵס"ד יֵאוּשׁ קְנָה אֲמַאי אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלֵחָה לְפִנְיָה וּמַאי קוּשְׁיָא
הָרִי אִי אֲפָשֵׁר לְזַכּוֹת בּוּ.

וְאֲמַאי צְרִיף הַגַּמ' לִיֵּישֵׁב מִשׁוּם שֶׁאִינוּ רוֹצֵה לְזַכּוֹת וְהָרִי אִי אֲפָשֵׁר לְזַכּוֹת וְרֵאִי' נְכוּנָה
הִיא לְכַאוּרָה. וּמַכ"מ נִרְאָה פִּי' בְּעֵינֵינוּ אִיסוּרָא קָרוֹב לְזַמַּן הָאִיסוּר.

שְׂאִי אֲפָשֵׁר עוֹד לְהַצִּיל מִיַּד הַגְּזֵלָן וְלִמְפֹרֵד פְּדִין וְהָרִי מִיֵּיאֵשׁ בַּע"כ. אֲבָל הַגְּזֵלָן בְּיַדוֹ
לְעִשׂוֹת בּוּ פְּמוֹ בְּחֻמְצוֹ וְכִיב"ז כ' הַתּוֹס' ר"פ הַשּׁוֹאֵל בַּד"ה פָּרָה בְּפִי' בְּעֵינֵינוּ עֲבִידְתֵּינָהּ:
וְהִנֵּה הַרְשָׁב"א בְּשִׁיטַת הַרְאָב"ד קָאִי דַּאִה"נ הֶפְקֵר גְּמוּר הוּא.

וּמַש"ה פִּי' בְּנִדְרִים פֶּרֶק בְּתֵרָא בְּסוּגָא דְקוֹנָם פְּהִנָּים וְלוּיִם לִי. דְּהַמְּוֹדֵר הַנְּאָה מְנַכְסִיו
ה"ה הֶפְקֵר וְיִכּוֹל כ"א לְזַכּוֹת בּוּ וְע"ש בְּר"ן.

וְאֵע"ג דַּאִה"נ שְׁיֵשׁ לוֹ הִיתֵר וְדַאי יֵשׁ לוֹ זְכִי' כַּמַּש"כ הַר"ן פ"ק דַּע"ז בְּעֶבְרָא דַּר"א
הַקְּפֵר דַּע"ז שְׁל גוֹי יֵשׁ לוֹ זְכִי' מִשׁוּם שֶׁאֲפָשֵׁר בְּבִיטוּל וְה"ה בְּמוֹה"נ יֵשׁ לוֹ הִיתֵר בְּשִׂאָלָה
וְהָרִי מוֹכַח מִעִירוּבֵין פ"ג בְּמִמְרָא דַּר"ה קוֹנָם כְּפָר זוֹ עָלִי.

וּמְסִיק הַגַּמ' דְּמַעְרַבֵין לוֹ בְּהַ נְהָרִי אִין לוֹ זְכִי' בְּהַ וְאִינוּ שְׁלוּ. אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁאֲפָשֵׁר לִישְׂאֵל
מַש"ה אֲפָשֵׁר לְזַכּוֹת בּוּ.

מַכ"מ פֶּל זֶה פְּשִׁחוֹר וְזָכָה בּוּ מִן הַהֶפְקֵר. אֲבָל כ"ז פְּשִׁלָא זָכָה בּוּ ה"ה הֶפְקֵר וְכָל אֶחָד
יְכוֹל לְזַכּוֹת בּוּ.

שְׁהָרִי בְּשֵׁעָה שְׁנֹדֶר לֹא פִּינּוֹן לְשֹׂאֵל עָלָיו וְהַפְּקִירוֹ וּמַכ"מ בְּעִיקָר הַחִידוּשׁ שֶׁהוֹצִיאוּ מִסּוּגֵיָא דְנִדְרִים דְּנוֹדֶר הַנָּאָה מְנַכְסִי נַעֲשֶׂה הַפְּקָר הוּא עַפ"י פִּירוּשׁ שׁם ז"ל בְּסוּגֵיָא דְשָׁם. אָבֵל בְּשֹׂאֵלְתוֹת שְׁלֵהִי פ' קֶרַח פִּי בֵּא"א יוֹתֵר נִכּוֹן וּמְבֹאֵר שָׁם בַּס"ד: נְחֹזֵר לְדַעַת הַרְשָׁבָא ז"ל דְּנוֹדֶר הַנָּאָה מְנַכְסִי אֶפְשָׁר אַח"כ לְזַכּוֹת בּוֹ מִשּׁוּם שֶׁיִּכּוֹל לְשֹׂאֵל עָלָיו.

וְהִנֵּה בְּשׁו"ת הַרְשָׁבָא א"ס' תַּשְׁמ"ו דֵּהֲמוּדָה"נ מְחַבְּרוּ וְנִתְּן לוֹ לְוֹלֵב א"י לְצֵאת בּוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ זְכִי וְהִינּוּ מִשּׁוּם שֶׁא"א לוֹ לְשֹׂאֵל עָלָיו דְּתַלְיָא בְּדַעַת חֲבָרוּ וּבְסִי' תַּר"ב הוֹסִיף דְּאֶפִּילוּ אִשָּׁה שְׁנֹדֶרָה הַנָּאָה מְאִישׁ וְאוֹתוֹ הָאִישׁ קִיְדָשָׁה בְּחַפְזָא שְׁלֹו אִינְהָ מְקַנְדָּשֶׁת שֶׁא"י לְזַכּוֹת בּוֹ.

וְאֵע"ג שֶׁהִיא יְכוּלָה לְשֹׂאֵל עָלָיו מַכ"מ לֹא אֶמְרִינָן הוּאִיל אֵלָא בְּהַפְּקָר. ר"ל בְּנוֹדֶר הַנָּאָה מְנַכְסִי עֲצֻמוֹ וְנַעֲשִׂי הַפְּקָר אָבֵל מִי שְׁנֹדֶרָה לְמַתְּנַת חֲבָרוּ לֹא מְהַנִּי הוּאִיל.

וְלֹא יִדְעָתִי מִנְּלִי לְרַבִּינוּ סְבָרָא זֹו וְהַגְּרָ"א אַהֲע"ז סִי' כ"ח הִבִּיא רֵאִי מִפְּכָר זֹו הַקְּדָשׁ אֵין מְעַרְבִין לוֹ בּוֹ לַכ"ע וְעֵדֵינָן צ"ע וְהִנֵּה בַּסִּי' תַּשְׁמ"ז הוֹסִיף הַרְשָׁבָא דְּהַנּוֹדֶר הַנָּאָה מְלוּלְבוֹ א"י בּוֹ. וְאֵע"ג שֶׁיִּכּוֹל לְשֹׂאֵל עָלָיו מִשּׁוּם דְּדָמְיָ לְתַרּוּמָה טְמֵאָה בִּיד בְּעָלִים וְלַכְּאוּרָה תְּמוּהָ הֵא נוֹדֶר הַנָּאָה מִפְּכָרוּ מְעַרְבִין לוֹ בּוֹ.

אָבֵל צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַרְשָׁבָא דְּבִאֲתָרוֹג וְלוּלֵב קִי"ל לְכֶם הָרְאוּי לְאָכִילָה. וּמִזֶּה הַטַּעַם א"י בְּתַרּוּמָה טְמֵאָה אֵע"ג שֶׁיִּשׁ לוֹ לִפְהֵן זְכִי בְּגוּנָא וְה"נ נוֹדֶר הַנָּאָה וּבִזְהָ לֹא מְהַנִּי הוּאִיל אֵלָא לְעַנְיָן שֶׁיִּהְיֶה לוֹ זְכִי בּוֹ.

וְא"כ לֹא נִצְרָף שׁוּב הַרְשָׁבָא בַּסִּי' תַּשְׁמ"ו הַנְּ"ל דְּמִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ זְכִי בּוֹ לֹא מְהַנִּי. אֵלָא מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ הִיתֵר אָכִילָה פְּעַת וְכֵן פְּלַל הַרְמ"א א"ו ח' ה' לוּלֵב שְׁנֵי הַדִּינִים כֹּא' מִשּׁוּם דְּטַעַם הַשְּׁנֵי מִסְפִּיק לְשִׁנְיָהֶם: וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן ח"ס בֵּאו"ח.

שְׁכַתְּבֵ רֵאִי דֵּאֵה"נ שֶׁל בְּעָלִים מִסּוּגֵיָא דְּפִסְחִים אֶחָד מִמָּאֲתִים מְלַמֵּד שְׁעָרְלָה עוֹלָה בְּמֵאֲתִים. אֵלְמָא דְּאֵי לֹא מְדַרְשָׁה מְשָׁקָה יִשְׂרָאֵל הוּי שְׁרִי לְהִבִּיא גִסְכִּים מְעָרְלָה.

וְהָרִי א"א לְהַקְדִּישׁ אֵה"נ שֶׁאֵין לוֹ בְּעָלִים. אֵע"כ יֵשׁ לוֹ בְּעָלִים וּדְבָרֵי תְּמוּהִים דְּלֹא בְּאֵנוּ לְלַמֵּד מֵאֶחָד מִמָּאֲתִים אֵלָא דְּתַעֲרוּבוֹת עָרְלָה בְּמֵאֲתִים שְׁרִי.

אָבֵל לְאַסּוֹר נ"ל מִמְשָׁקָה יִשְׂרָאֵל אֶפִּילוּ אִיסוּרֵי אָכִילָה וְע"כ הֵכִי הוּא דְּבַל"ז מֵאֵי אִיצְטְרִיף לְאַסּוֹר אֵה"נ הֵא אֶפִּילוּ אִיסוּרֵי אָכִילָה אִסוּר אֵלָא הִיתֵרָא אֶשְׁמוּעֵינָן קְרֵא]: וְנִרְאָה עוֹד לְהוֹסִיף וּלְהַסְבִּיר דְּלֹא תַלִּי הַהַפְּקָר בְּמָה שֶׁאִיסוּרֵין בְּהַנָּאָה אֵלָא בְּמָה שֶׁמְצָנָה עַל כָּל מוֹצָאוֹ לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם וְהָרִי שׁוֹר הַנְּסָקֵל לְדַעַת ר"ת מְוֹתֵר בְּהַנָּאָה בְּעוֹדוֹ חֵי.

וְכֵן נִרְאָה דַּעַת רַש"י שָׁם בַּב"ק (צ"א א) ד"ה סוֹף סוֹף כו' אָבֵל קְדָמוֹ וְדְנוּהוּ לְיִסְקָל לֹא מְעַנְיָנָן בְּדִינֵי כו' מִשְׁמַע דְּבַל"ז שְׁרִי לְחַרּוֹשׁ בּוֹ. וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הַרְמְב"ם פִּי"א מֵה' נ"מ ה"ז ח' שְׁכ' דְּנוּהוּ ד"נ חוֹזְרִין וְדָנִין אוֹתוֹ ד"מ וּמְהִיכָן גּוֹבִין מִן הַשְּׁבִיחַ שֶׁהַשְּׁבִיחַ בְּרִדְיָתוֹ וּמַכ"מ הַפְּקָר הוּא.

וְכֵן חִמַּץ אֶפִּילוּ לְרִיָּה"ג דְּסוּבֵר דְּמְוֹתֵר בְּהַנָּאָה אֵינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ לְבַטְלוֹ מִחֻמַּת שְׁהַפֵּל מְצוּוּיָן עָלָיו לְבַעֲרוֹ. וּמִיְנוֹשֵׁב גּוֹשְׁיִית הַגָּאוֹן שֶׁאֲגַת אֵרִי בְּתַשׁוּבָה דְּלוֹקְמֵי הֵא דְּתַנְיָא פְּסָחִים (ז א) הִי יוֹשֵׁב בְּבִיהַמ"ד כו' א' שְׁבַת וְא' יו"ט כְּרִיּוּה"ג.

וכן הקשה הגאון בעל פני יהושע ע"ש ולמש"כ ניחא וְהָא שפרש"י ו"ל דְּמִשּׁוּם דְּאִסּוּרֵי
הַנָּאָה הוּא. הֵינּוּ דְּאִזְזִיל לְטַעְמֵי לְפָרֵשׁ וְחֻמֵּי מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה מִתַּחֲלַת שֵׁשׁ כְּמִבְּנֹאֵר
בפרש"י (שם) ד"ה מִשְׁשׁ כו'.

ואע"ג דמה"ת שרי מכ"מ ר"א דאמר שְׁנֵי דְּבָרִים אֵינָן בְּרִשּׁוֹתוֹ ש"א כו' וְאֵלּוּ הֵן חֻמֵּי
מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה כְּגִיל ג"כ שְׁעוֹת דְּרַבְּנָן. וּמִן שֵׁשׁ קוֹשְׁיֵי הַתּוֹסֵף שֵׁשׁ (ו' ב) ד"ה מִשְׁשׁ
וְהִשְׁתָּא א"א לומר משום שֶׁהַכֹּל מְצוּנִין עָלָיו לְבַעְרוֹ.

שְׁהָרֵי לֹא עָבַר עֲדִינִין זְמַן שְׁרִיפָה וּמִצְנַת חֻמֵּים אֵינּוּ אֵלָּא עַל בַּעַ"ב דְּמִצְנַת תְּשֻׁבָּתוֹ
עָלָיו. לְהַכִּי פִי מִשּׁוּם דַּאֲהֵ"נ הוּא: נְחֻזָּר לְעֵינֵי דְּעוֹר שֶׁל הַפֶּקֶר הוּא וְאֵין בְּיַד מִי לְזַכּוֹת
בוֹ לְהַקְדִּישׁוּ בְּקִדּוּשַׁת סַת"מ.

וְהָא דְּאִתָּא בְּגִדִים (ל"ד ב) הֵיטָה לְפָנָיו פֶּקֶר שֶׁל הַפֶּקֶר וְאָמַר פֶּקֶר זֶה הַקְדָּשׁ כו' כְּפָר
פִּירְשׁוּ בְּהָרָא"ש וְהָר"ן ו"ל דְּהוּא בַד' אֲמוּתָיו וְלִהְרָא"ש פִּי שֶׁכְּפָר זָכָה בוֹ וְלִהְר"ן ו"ל
הוּא מִטַּעַם מַגְבִּיּה מְצִיאָה לְחֻבְרוֹ כו'.

כִּינּוּן שֶׁהוּא עֲצָמוֹ יְכוּל לְזַכּוֹת בוֹ (אֵלָּא שְׁדַבְּרִיו ו"ל צ"ע הָא מַגְבִּיּה מְצִיאָה לְחֻבְרוֹ מִטַּעַם
שְׁלִיחוֹת כַּמ"ש הַתּוֹסֵף כְּתוּבוֹת (י"ב א) וְאֵין שְׁלִיחוֹת לְהַקְדִּישׁ כְּמוֹ דְּאֵין חֹצֵר לְהַקְדִּישׁ
כְּמִבְּנֹאֵר בְּתוֹסֵף ב"ב (ע"ט) הַנָּ"ל וצ"ע).

וְאֵין תְּקֵנָה לְצַמֵּר נְעוֹר דַּאֲהֵ"נ אֵלָּא קְבוּרָה וְהֵינּוּ דַתְּנִן בְּמִשְׁנָה דְּהַעֲרָלָה דְּהַאֲוֵרָג צָמֵר
הַבְּכוֹר בְּבָגָד יִדְלַק הַבְּגָד וְהִשְׁתָּא בְּנִידוֹן דִּידֵן נְהִי דְּלִלְמוֹד בְּהָ שְׁרִי. וְאֵין לְחֹשֵׁשׁ שְׁמָא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בִּירֵיעָה זֹאת מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִתְקַדְּשָׁה.

שְׁהָרֵי נִתְעַרְבָה בִּירֵיעוֹת קְדוּשׁוֹת וַאֲ"כ זֶה הִיא גְּנִיזְתָּה וּקְבוּרָתָה. אֲבָל מַכ"מ לְקִרוֹת
בְּצַבּוֹר אֲסוּר מִשּׁוּם שֶׁאֵין בְּהָ קְדוּשַׁת ס"ת וְאֵין לומר דְּלִיבְטַל יִרֵיעָה זֶה בְּרוּב.

שְׁהָרֵי הִיא דְּבָר חֹשׁב וְלֹא גֵרַע מְמַלֵּא הַסֵּיט מְצַמֵּר הַבְּכוֹר דַתְּנִן בְּעֲרָלָה פ"ג דְּלֹא בְּטִיל:
וַיֵּשׁ לִי לְבָאֵר בְּזֵה. דְּהֵנָּה הַמַּל"מ בַּה' מְעִילָה פ"ז הַעֲמִיק בְּדָבָר אֵי הָא דַתְּשֻׁבָּת לֹא בְּטִיל
הוּא מַה"ת אוֹ מְדַרְבְּנָן.

וְתַמָּה עַל מַהֲרִי"ט דְּלֹא זָכַר דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף מְעִילָה (כ"א ב) ד"ה פְּרוּטָה דְּמִשְׁמַע שֶׁהוּא
מַה"ת. וְעוֹד עָלָה בְּדַעְתּוֹ ו"ל שֶׁפְּנִינַת מֶרֶן הַכ"מ ו"ל דְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין הוּא מַה"ת לֹא
בְּטִיל.

וְאֵי תַמָּה הַאִיף אֶפְשָׁר לומר כֵּן וְהָא סוּגְיָא מְפֻרְשֶׁת בְּגִיטִין (נ"ד ב) וְהָא הֵכָא מְדַאֲרֵי תַמָּה
חַד בְּתַרֵי בְּטַל וְרַבְּנָן הוּא דְּגִזָּר. וְעֵיקָרוֹ ש"ד הוּא בַפ' הַתְּעַרְבוֹת (ע"ג ב) וּבְתוֹסֵף ד"ה
אֵלָּא וּבַכ"מ וְכ"כ הַתּוֹסֵף ב"מ (מ' ב) ד"ה קַפְּץ.

וּמַכ"ש דְּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין מְבֻנָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ בִּיצָה (ג' ב) וּבְרִשׁ"י ד"ה אֶפְלוֹ שֶׁהוּא
מְדַרְבְּנָן. וְכֵן לְשִׁיטַת הָר"ן גְּדָרִים (נ"ב) מִשּׁוּם דְּהֵנִי מַב"מ ג"כ אֵינּוּ אֵלָּא מְדַרְבְּנָן.

וְהָכִי מְבֻנָּאֵר בַּכ"מ (נ"ג א) דְּאֲוִרֵי תַמָּה וְדַרְבְּנָן כו' וְע"ש בפרש"י ו"ל. וְזֵה אֵין צָרִיף
תְּלִמוּד רַק צָרִיכִין אָנוּ לִיִּישׁב דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף מְעִילָה הַנָּ"ל.

ויכבד קהל בזה הגאון בעל תשובה מאהבה סי' של"ה. והנראה לי להקדים דאפילו אי מדרבנן לא בטיל יש בו מעילה מה"ת.

דממילא הוא קדוש מה"ת וכמו שפצינו בשקלים בירושלמי פ' שני על הא דתנן בני העיר שוקליונהא שבו מותר לכתחלה. אבל א"כ לרב פפא דמתיר בדיעבד אף במחלטה קשה אמאי אסור לכתחלה.

ובשלמא לשיטת הרמב"ם ותוס' ז"ל דס"ל דגזרינן במילי דהנאה שפא ירבה יותר מפשיעור י"ל דהכא נמי אסור בסנדל שפא יהלף מפשיעור. וכמו דגזרינן במעין בימיה"ח בסוגיא דר"ה והא דלא אמרינן בתקיעת שופר משום דאסור לתקוע ביו"ט בלא מצוה.

וכן במקום דליכא למיגזר כ"כ מותר לכתחלה כמו בעירובין דל"א הנ"ל וד' פ"א עושין לחי אשרה אלא שיש לעיין בדבריהם ז"ל גיטין (כ' ב) בד"ה בכתובת קעקע וז"ל כדאמרינן לעיל כתבו על אה"נ פשר אע"ג דאסור לכתוב דהא מתהני באה"נ עכ"ל.

ואי פוננתם שנהנה במה שפוטט אשתו ונפטר ממזונות וכדומה א"כ יהא אפילו בדיעבד פסול כמו בר"ה שם למ"ד מצות ליהנות נתנו שלא יצא. והטעם משום פל מה דא"ר לא תעביד אפילו בדיעבד ל"מ כמש"כ הטו"א שם.

דאפילו אפיי מודה הכא ע"ש ותו הלא בחליצה ג"כ נהנה בכף כדאי' ביבמות (מ"א ב) דלאחר ג' חדשים ניונית משל יבם ואפילו למש"כ התוס' שם דדוקא בעומד ליבם. מכ"מ הלא יכפוהו לחלוץ וגם כ"ז דאגידא בי' לא יהבו ליה איתתא כדאיתא בכתובות (ס"ד א) ומה לי הנאה גדולה או קטנה ותו הא היא נהנית שתובעת פתובה אלא כפר פירש"י ה"ת משום דמצות לאו ליהנות נתנו.

וה"נ עיקר הגט והחליצה מצוה ניהו ולא דמי לשחיטה דאסור בספין של ע"ז במסופנת כדאיתא חולין (ח' א) דהתם מתקן גוף הבהמה בכף במה שממיתה בי"ד ולא נתנבלה מעצמה כידוע.

ואין לומר דבנדאי בדיעבד מותר מהאי טעמא אבל לכתחלה אסור משום הא הנאה הא שופר ג"כ נהנה בקולו ושרי לכתחלה. וכן בהא דעירובין הנ"ל [ויכבד פיון לכ"ז הב"ח בסי' קכ"ד שחולק על התוס' ועל ח"מ וב"ש שם].

אלא יש לפרש פוננת התוס' דנהנה במה שהוא כותב ויש לחוש שפא ירבה. והרמב"ם ז"ל פ"ד מה' גירושין פתב דכותב על אה"נ משמע לכתחלה ובסברא בעלמא פליגי אי יש לחוש פאן שפא ירבה: פל זה לשיטת הרמב"ם ותוס' ז"ל דחיישי שפא ירבה.

אבל לשי' רש"י ור"ן ז"ל דלא חיישי פלל והא דאסור לטבול במעין בימות החמה משום דלא שייך פאן מצות לאו ליהנות נתנו. אבל בנהנה ממילא שרי כמש"כ לעיל וא"כ אמאי לא תחלוץ בסנדל המוסגר ומחלטה לכתחלה.

אבל ישוּב הענין דנ"מ בין אה"נ שיש להם היתר לאיה"נ שלא יותרו מעולם ומצוה דרבנן לקוברו פדתנו שלהי תמורה ואלו הן הנקברים כו' משום דחיישינן שלא יבאו לידי תקלה וכדאי' במס' ע"ז (ס"ב ב) ליקלינהו וליבדרינהו כו' דילמא אתי בהו לידי תקלה.

ומש"ה אמרו בירושלמי פ' המצניע דר"ש מודה באיסורי הנאה דהמוציא תיב דהוי מלאכה צריכה לגופה לקיים דברי חכמים ויותר מזה פתב הר"ן ו"ל במס' חולין (קיא) דהוא פינפא דאמלח בי בשרא בי ר"א ומברין.

ולא הניחו להשתמש בצונן אלא משום דאין לה היתר להשתמש בחמין לעולם חיישינן דלא לייתי לידי תקלה. משא"כ באה"נ שיש לו תקנה מותר לשהותו לכתחלה ונהרי ע"ז אסור אפילו רק רוצה בקיומו פדאי ע"ז (ס"ד) ואפילו לשמור יי"נ של נכרי בחנם אסור.

ור"א הקפד מצא ע"ז ושמרו עד שבא הגוי וביטל פדאיתא שם (מ"ג). אלא פנין דיש לו תקנה בביטול שרי וקא דאי שם (ס"ד) המתן לי עד שאמפור ע"ז כו' אסור שהיא רוצה בקיומו היינו שרוצה שיהי' ע"ז אבל בקיום כספה וזקבה שרי כמבואר שם בע"ז המתחלקת לפי שברין וקא דמסיק הש"ס וקלא רוצה בקיומו שלא יגנבו כו'.

משום יי"נ לחוד מקשה דלית להו תקנה. אבל בע"ז של גוי ודאי שרי.

ובזה ניחא הפל בעז"ה דסנדל המוסגר אסור משום מוחלט ומחלט שאין לו תקנה ודאי אסור להשהותו. ולהכי אסור לחלוץ בו פנין דבעי קבורה ועובר בכל שעה על מצנה דרבנן.

וסנדל של ע"ז או לולב של ע"ז דיש לה ביטול אינו אסור לכתחילה אלא משום מיאוס. וכו' במודר הנאה דלא בעי קבורה דאחרים יתנו בו.

והוא ג"כ יכול לשאול על נדרו מותר לכתחלה לעשות מצנה וכן יש לפרש הא דחולין (ח) דשרי לשחוט בספין של ע"ז בהמה בריאה. היינו ע"ז דגוי אבל של ישראל אסור לכתחלה דטעון גניזה מה"ת פדאיתא בע"ז (נ"ב א) מדכתיב ושם בסתר ע"ש.

נדבר זה פשוט אצלי ואין עלה חולק ומש"כ הרמב"ם ו"ל דרשאי לכתוב גט על אה"נ לא נחית אלא לגופא דדינא. ומיירי באה"נ שיש להם תקנה וגם התוס' ו"ל הוסיפו לאסור לכתחלה משום דמתהני אפילו ביש להם תקנה.

וקא שהקשו קידושין (נ"ו ב) ד"ה המקדש ובכ"מ דלהוי המקדש באה"נ מקודשת משום דרשאי ליהנות שלא פדרה הנאתן ע"ש. ואמאי הא אסור לשהותו מדרבנן לק"מ שהרי התם בערלה ג"כ מיירי כדמוכח מדבריהם שהביאו מהא דפסחים ע"ש.

וערלה מצנתו בשריפה מה"ת פדאי' במשנה שלהי תמורה. אלא הפנה דיכול ליהנות בשעת ביעורן שלא פדרה הנאתן ולעיקר קושטין בחליצה י"ל למש"כ להלן דאה"נ הפקר א"כ אסור לכתחלה משום שאינו שלו ובחי' רשב"א יישוב משום דגזרינן אטו של ע"ז ועיר הגדחת: וזכינו לדין דאי פתבו ד"ת על אותו ריעה אסור לקרות בו משום דאסור לשהותו ובעי קבורה.

אבל בנידון דידן קלקולו זה תיקונו שהרי אין שום חשש שמהא ישתמשו בו פנין שנכתב עליו ס"ת ועברו אותו בתוך שארי יריעות. איברא דלפ"ז קשה הא דתנן בערלה פ"ג האורג צמר הככור בכגד ידלק הכגד.

ואמאי ידלק יקדישו לפרוכת וכדומה וזה יהא גניזתו ודחוק לומר דמיירי דלא חזי לכך. אבל לפנינו יבואר בטוב טעם שא"א בכך: ונעתיק עצמנו לדין ג' דנשאל בנ"ד.

אי רשאים לקרות בס"ת זו בצבור ונִימָא דִּישׁ עֲלֵה קְדוּשַׁת ס"ת פְּהִלְכְתָּהּ וְהָא גוֹמַר
עֲלִינוּ וְיָאָר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ וְדָבָר זֶה תְּלוּי אִי מְהֵנִי וְאֶפְשָׁר לְהַקְדִּישׁ עוֹר שֶׁל אֵה"נ לַסַּת"מ
ע"י הַזְמָנָה דְּעֵיבּוּד אוֹ ע"י פְּתִיבָה בְּקְדוּשָׁה.

וְהִנֵּה דָבָר זֶה פְּשוֹט דְּכָשָׁם שֶׁא"א לְהַקְדִּישׁ דָּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ פְּדָא'י בַּכ"מ וְאִישׁ פִּי יִקְדִּישׁ
אֶת בֵּיתוֹ מֵה בֵּיתוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ. ה"נ א"א לְהַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁל הַפְּקָר שְׁהָרִי אִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ.

וּכ"כ הַתּוֹס' ב"ב (ע"ט ב) ד"ה אִימּוֹר וְנ"ל וּמִפְּתַח מַה שְׁמַקְדִּישׁ נְמִי אֵינָן קְדוּשִׁים דְּהָאִיָּד
יְכוּל לְהַקְדִּישׁ דָּבָר שְׁלֵעוּלָם לֹא יָבֵא בְּרִשׁוֹתוֹ וְלֹא יִזְכֶּה בּוֹ לְעוּלָם עַכ"ל. וְגַם זֶה פְּרוּר
דְּאִיִּסוּרֵי הַנְּאָה אֵין לוֹ בְּעֵלִים פְּדָאִיתָא בְּכָרִיתוֹת (כ"ד) בְּשֵׁה"נ"ס שְׁהַנְּזוּמוּ עֲדִיו כָּל הַמְּחֻזְזִיק
בּוֹ זָכָה בּוֹ וּפִי דְּהַפְּקָר הוּא וּבב"ק (כ"ט ב) גְּבִי ב' דְּבָרִים שְׂאִינָם בְּרִשׁוֹתוֹ ש"א כו'
פִּרְש"י אֵין חֻמְצָא בְּרִשׁוֹתוֹ דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתִּי אָסוּר בְּהַנְּאָה.

וְשָׁם (מ"ה א) מְשַׁנְּגַמַר דִּינוּ הַקְדִּישׁוֹ אִינוּ מְוַקְדָּשׁ. וּפִירֵשׁ"י דְּלֹא בְּרִשׁוֹתֵי דְּמָרְי' קָאִי
לְאֶקְדוּשִׁי'.

וְאֵל תִּקְשָׁה מְהָא דְּיִשְׂרָאֵל יְכוּל לְזַכּוֹת בַּע"ז שֶׁל גוֹי לְמַהְוֵי ע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶי לָהּ
בְּיִטּוּל. וְכֵן יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכָה בְּחֻמְצָא שֶׁל גוֹי בְּפִסְחָא עוֹבֵר עַל ב"י כַּמ"ש הַפְּר"ח ס' תמ"ו
בְּשֵׁם הַרִיב"ש.

דְּכָבָר כ' הָר"ן ז"ל בַּמַּס' ע"ז גְּבִי עוֹבְדָא דַּר"א הַקְּפָר דְּכִינּוֹן דִּישׁ לָהּ תִּקְנָה יֵשׁ לָהּ בְּעֵלִים.
מִשָּׂא"כ אִיִּסוּר הַנְּאָה שְׂאִין לָהֶם תִּקְנָה וְהַפֵּל מְצוּוֹיִן עֲלֵיו לְבַעֲרוּ פְּדָאִי בַּב"ק (צ"ט ב)
לְעַנּוֹן חֻמְצָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְדָאִי הוּא הַפְּקָר.

וְלֹא כַּמִּש"כ הַגָּאוֹן בַּעַל קְצוּה"ח ס' ש"ה דַּאֵה"נ יֵשׁ לוֹ בְּעֵלִים ע"ש [הַגְּה"ה. וְהָא
שְׁהַקְשָׁה אָחִיו שֶׁל הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל בְּסוּגְי' דַּב"ק (צ' ב) דְּפָרִיף הַש"ס וְכִי קְדַמוּ וְדָנוּהוּ ד"ב
מֵאִי הָנִי לְהַדָּר וְלִידִינְי' ד"מ.

וְאִמְאִי וְהָא הָנִי הַפְּקָר וְכ' הָרָא"ש פ"א שָׁם דְּהַפֵּל מוֹדִים לַר"י דְּנִגְחָא וְאַח"כ הַקְדִּישׁ אוֹ
הַפְּקִיר אֵין גּוֹבִין מְמַנּוּ. וְכ"כ הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ח מַה' גְּזָקִי מְמוֹן לֹא קָשָׁה מִיָּדִי דַּלְפִּרְש"י
ז"ל (י"ג ב) ד"ה וְהוּעַד כו' דְּמִשְׁמַע שְׁיָהָא לוֹ בַּעַל א' כו' וְא"כ פְּשָׁמְכָרוּ ג"כ פְּטוּר וְדָאִי
אֵין הִלְכָה כַּר"י וְכַמָּה סְתָמִי דְּלֹא פְּנִתִי'.

מְשַׁנְּגַח דְּשׁוֹר שְׁנַגַּח דו"ה וְכַמָּה מְשַׁנְּיֹת וְהָרָא"ש וְרַמְבַּ"ם ז"ל מְפָרְשֵׁי דְּוָקָא הַקְדִּישׁ
וְהַפְּקִיר כַּמ"ש הַלַּח"מ שָׁם פ"ח ה"ד. וּבְאַמַּת הַרְמַב"ם מְפָרְשׁ סוּגְיָא זֶה דְּהַמִּית וְהַזִּיק
בַּא"א.

בְּאִנְפוֹן דְּוָדָאִי הַבְּעֵלִים פְּטוּרִים מִזֶּה הַטַּעַם וְקוּשְׁיִית הַש"ס אִינוּ אֶלָּא דְּלִישְׁלַם מְרַדִּי' ע'
נוֹשְׂאֵי כְּלֵי רַבִּינוּ ז"ל פִּי"א שָׁם. ע"כ הַהַגְּה"ה].

וְכָבָר מִחֲלֻקַּת הָרָאשׁוֹנִים הוּא פְּאֶשֶׁר הוּבָא בְּרִיטְבָ"א סוּפָה פ' לִוְלֵב הַגְּזוּל. שְׁכַתְּבָ בְּשֵׁם
הָרָאב"ד ז"ל דְּעַרְלָה פְּסוּל בְּאַתְרוּג מְשׁוּם דַּאֵה"נ וְאֵין בּוֹ דִּין מְמוֹן וְאִינוּ לְכֶם.

וְהַרִיטְבָ"א הַשִּׁיג עֲלָיו דַּמְכ"מ מְיַקְרִי לְכֶם וְהִבִּיא רַאִי מִמַּעֲשֶׁר שְׁנֵי לְמ"ד מְמוֹן בְּעֵלִים
הוּ דְּמִיַּקְרִי לְכֶם. וְהָרִי אֵין בּוֹ דִּין מְמוֹן.

ולא זכיתי להבין פוננתו ו"ל שְהָרִי לְמַ"ד מע"ש מ"ב הן יש להם ד"מ ונמפר כמבואר בקידושין (נ"ו) אלא שאינו יוצא מקדושתו והלוקח אוכלו בירושתו וקריטב"א החזיק לפי זה בשיטת הרמב"ן במלקחית ה' שם דעיקר פסול אתרוג של ערלה משום דמיכתת שיעורא.

והוסיף ע"ד רבותיו ו"ל במדה גדושה שְהָרִי מ"ב"ן עצמו לא הוצרך לזה הטעם אלא כדי לפסול אותו כל ז לפי שיטתו דכל פסולי המשניות פסול כל ז'. ולא מצא טעם משום שאינו לכם לפסול אותו יותר משאול.

מש"ה אמר דעכ"פ פסול משום מיכתתמניי אלא בשחוטטי פנים שהוציאן לחוץ ולא בשחוטטי חוץ כמש"כ לעיל. וא"כ לא מצינו דאיתקיש להיתר אכילה בחוץ והא דנקט הש"ס תרי קראי ולא יליף מג"ש בכור ומעשר ל"ק פיון דאשפח לכל חד קרא בפני עצמו.

וקראי ודאי לאו יתירי נינהו ומכ"מ יש לשיטת הרמב"ם ו"ל מקום פיון דגמר בכור ממע"ש מהפסוק ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' ומהאי קרא נ"ל מצוה דאכילת קדשים בפנים ולא הבא מכ"ע אם שחטן בחוץ כמ"ש לעיל בשמו ו"ל.

שפיר נ"ל דאין איסור כלל בכור בחוץ לארץ משא"כ מעשר בהמה לא אתקיש למעשר שני אלא למצות הבאה: עוד הביא הרמב"ן ו"ל הא דביצה דכ"ז ב' דמייתי בוכרא לקמיה דרבא והוא בחו"ל.

ולכאורה י"ל דמדרבנן מיהא אסור כמ"ש לעיל לרש"י ותוס' ו"ל וי"ל דס"ל להרמב"ן ו"ל דטעם איסור ראית בכור ביו"ט משום מתקן. ואי דרבנן לא שייך מתקן כמו טבילת פלים מטומאה דרבנן דאי שם די"ח דשרי.

ורבא לא חזי ביו"ט ש"מ שהוא מה"ת ודעת הרמב"ם ו"ל אינו פן כמש"כ בבבאור השאלות פ' בא בעז"ה אלא משום מוקצה. וא"כ י"ל שהוא מדרבנן: עוד הביא הרמב"ן ו"ל מהא דבכורות ד"ג ב' שהיא גיורתא כו' דאתיא לקמיה דרבא כו' ואמר לית דחש להא דר"י דאמר אין שותפות עכו"ם פטור מבכורה.

וגם בזה י"ל דאי מדרבנן חייב לא הוי לרבא לומר משום דלית דחש לדר"י תיפוק לן דכל המקיל בארץ הלכה פמותו בחו"ל כמו בכ"ד שנוהג בא"י מה"ת ובחו"ל מדרבנן. אלא גם בחו"ל מה"ת עוד הביא ראי' מחולין (מ"ד ב) ר"ח שרי בוכרא ולא זבין מינ' כו' גם בזה י"ל דס"ל להרמב"ן ו"ל דהא דר"ח לא אכל רק משום פיעור.

דכינן דדיין לא חשיד כמש"כ התוס' שם ד"ה וכן בישוב הראשון ואי הוי איסור דרבנן לא שייך ביה להחמיר כ"כ. ויש לזה ראיה ביבמות פ' ב' דתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה משמע שאין בו שום חשש פיעור.

ולכאורה קשה אמאי אלא משום דאיסור מיאון דרבנן ונחלצה בפניו ג"כ אין לחוש רק שפא אינו היבם והוא חששא דרבנן. והרא"י דסגי באשתמודעניהו לחוד כדאיתא ביבמות (ל"ט ב).

כָּל זֶה יֵשׁ לְדַחֵק וּלְחַזֵּק הַיּוֹכֵחַת הַרְמַב"ם ו"ל [וּבְאֵמַת דַּעַת הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דְּאָסוּר מְשׁוּם כְּיַעוּר וְשִׁטַּת הַמַּתִּירִים הוּא מְשׁוּם סְבִרַת הַיְרוּשָׁלְמִי שְׂאִין שְׁנַיִם מְצׁוּיִם לְחַטָּא בְּשִׁבִיל א' מִשָּׂא"כ בְּמַקְח] וְעֵיקָר דַּעַת הַרְמַב"ן ו"ל אֵינּוּ אֶלָּא לְהוֹצִיא מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּמִשְׁמַע אִפִּי' מְדַרְבְּנָן א"נ בַּחו"ל אֶבֶל אֵי נִרְצָה לֹאמֵר דְּמְדַרְבְּנָן נוֹהֵג וְכֹאשֶׁר הוֹכְחָנוּ מִדַּעַת רַש"י וְתוֹס' ו"ל אֵין הוֹכְחָה לְהַכְרִיעַ בְּהִיפּוּף.

[וְיִמָּה שְׁהַקְשָׁה שָׁם הַרְמַב"ן ע"פ שְׁטָתוֹ מְדַלָּא תַנּוּן בְּכוּר נוֹהֵג בְּאַרְץ וּבַחו"ל כְּמוֹ דְּתַנּוּן גְּבִי מ"ב וְדָחָה דְּכָאן דְּבַפְט"ר תְּלָא רַחֲמֵנָא לָא אִיזְטְרִיף קָשָׁה לִי הָא בְּגִיד הַנְּשָׂה ג"כ תַנּוּן הַכִּי] מִכ"מ כְּבָר סוּגְיָא דְּפוֹסְקִים ו"ל וּפְסַק הַשׁו"ע דְּנוֹהֵג בַּחוּץ לְאַרְץ מִה"ת: וְעַתָּה יֵשׁ לְעֵינֵינוּ בִּירִיעָה הַזֹּאת הָאָסוּרָה אֵי מְוֹתֵר לְלַמּוֹד בְּהָ שְׂלָא בְּצַבוּר.

וְאֵי מְוֹתֵר לְקִרוֹת בְּהָ בְּצַבוּר שְׂיָהָא ס"ת פְּשָׁרָה וּמְקוֹדֶשֶׁת כַּדִּין. וְהִנֵּה לְלַמּוֹד בְּהָ בַּפ"ע תְּלִיא אֵי מְצוֹת לִיְהִנּוֹת נִתְנוּ וְכָבֵר הֶלְכָה פְּשׁוּטָה דְּלָאוּ לִיְהִנּוֹת נִתְנוּ וּמְוֹתֵר לְכַתְחִילָהּ וְכַדְתַּנּוּן בַּפ' אֵין בֵּין הַמְּוֹדֵר וּמְלַמְדוֹ מְדַרְשׁ הֶלְכוֹת וְאַגְדוֹת.

וּפִי' הָר"ן מְשׁוּם דְּמְצוֹת לָאוּ לִיְהִנּוֹת נִתְנוּ. וְאוּלָם קָשָׁה דָא"כ מ"ט דְּאַבְיֵי דְּסוּבֵר בְּדָף ט"ז דְּמְצוֹת לִיְהִנּוֹת נִתְנוּ.

וְקוֹשְׂיָא זֶה הַקְשָׁה הַגָּאוֹן בַּעַל טוּרֵי אֶבֶן בַּר"ה שָׁם וְלֹא יֵישֵׁב בְּדָבָר. וְהַנֶּרְאָה לְתַרְצֵי דְּאַבְיֵי סוּבֵר דְּהַמְּוֹדֵר הַנָּאָה מְחַבְּרוּ לֹא נִדְרָא אֶלָּא מְטוֹבֵת חֲבֵרוּ לְבַד וְלֹא בְּמַקּוֹם שְׂיֵשׁ מְצוּהָ וְטוֹבֵת עֲצוּמוֹ הוּא עוֹשֶׂה שְׂזִיפָה אוֹתוֹ ה' בְּמְצוּהָ כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' ר"ה שָׁם ד"ה הַמְּוֹדֵר הַנָּאָה מְמַעֲיָן.

וּסְבָרָא זֶה יִשְׁנָה גַם לְרַבָּא דְּכִשְׁתַּמְצָא לֹאמֵר דַּעַת הָר"ן ו"ל בְּפִרְק ד' דְּנִדְרִים תַּמְצָא שְׂיֵשׁ ג' סְבָרוֹת לְהַתִּיר בְּמְוֹדֵר הַנָּאָה מְחַבְּרוּ. וְכִשְׂיֵשׁ שְׁתֵּי מִהַשְּׁלֵשָׁה שְׂרֵי נְאִי לֹא אָסוּר וְהִינּוּ מְצוּהָ וּמִדַּעַם דְּנִפְשֵׁי קָא מְהַדֵּר לִיהָ וְהַנָּאָה דְּאִתִּי מְמִילָא וְהִנֵּה סְבָרָא דְּמִדַּעַם דְּנִפְשֵׁי כו' תַנּוּן שָׁם דַּל"ג א' וּמְחִזִּיר לוֹ אֲבִידָתוֹ.

וְתַנּוּן שָׁם ל"ח ב' וּמְרַפָּאָהוּ רַפּוּאֵת הַנֶּפֶשׁ אֶבֶל לֹא רַפּוּאֵת מְמוֹן וּמְפָרֵשׁ הַש"ס דַּמ"א ב' מֵאֵי רַפּוּאֵת מְמוֹן בְּהַמְּתוֹ וְע"ש בַּר"ן ד"ה אֶלָּא דְּבִישׁ שָׁם רוּפָא אַחַר אָסוּר וְהִינּוּ מְשׁוּם שְׂאִין מְצוּהָ דְּהַשְּׁבַת אֲבִידָה.

וְאֵע"ג דְּמִדַּעַם דְּנִפְשֵׁי קָא מְהַדֵּר לִי וּמַש"ה שְׂרֵי בְּשְׂאִין שָׁם רוּפָא אַחַר כַּמֶּש"כ הָר"ן שָׁם. סְבָרָא דְּהַנָּאָה מְמִילָא תַנּוּן שָׁם ד' ל"ה ב' וּמְקָרִיב עָלָיו קִינֵי זְבִים וְכו'.

וְאֵע"ג דְּמַהֲנֵהוּ דְּשְׂרֵי לְמִיכַל בְּקַדְשִׁים כַּמֶּש"כ הָר"ן שָׁם ד"ה הָא קְמַהֲנֵי לִיהָ דְּמְשׁוּם שְׂאִין זֶה אֶלָּא גְרָמָא בְּעֵלְמָא שְׂרֵי. וּבְדָף ל"ו ב' ד"ה אֶלָּא אֲדַעְתִּי דְּנִפְשֵׁי כו' וּבַעַל הַכָּרִי בְּגִרְמָא דְּמַדִּיר בְּעֵלְמָא מְתַהֲנֵי וּבְדָף מ"א ב' ד"ה אֶבֶל כ' דְּהַנָּאָה מְמִילָא אֲתִיָּא כו'.

וּמִכ"מ אֵינּוּ מְוֹתֵר אֶלָּא בְּמַקּוֹם מְצוּהָ כַּמֶּש"כ הָר"ן דַּל"ח א' ד"ה וְנָן אֵת אֲשֶׁתוֹ כו' דְּבַתּוֹרַת מְצוּהָ עֶסְקִינָן כו' וְאֵע"ג דְּמְוֹדֵר מְתַהֲנֵי כו' הַנָּאָה דְּמְמִילָא הוּא. אֵי הֲנִי תַרְתִּי מִדַּעַם דְּנִפְשֵׁי וְהַנָּאָה דְּמְמִילָא כְּמוֹ הִיא דַּמ"א דְּאוּמֵר סַם פְּלוּנֵי שְׂרֵי.

וְעַפִּי"ז נִיחָא מִהָ שְׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' שְׁבוּעוֹת דַּמ"ד ב' ד"ה וְרַב יוֹסֵף הֵיאָדָּה שְׂרֵי לְהַמְּוֹדֵר לְתַקְנוּעַ לוֹ תְּקִיעָה ש"מ הָא מְהַנֵּהוּ בַּפְּרוּטָה דְּעֵנִי. אֶבֶל לַמֶּש"כ נִיחָא דְּהִינּוּ מִדַּעַם דְּנִפְשֵׁי

והנאה דממילא ושרי מיהו פל הא דאמרינו דסברא דמצנה בלחוד לא סגי מבואר מהא שאי שם בנדריים (ל"ג ב) ומחזיר לו אבידתו משום דכי מהדר ליה מדעם דנפשיה קא מהדר ליה.

אבל בל"ז אסור ולא מהני סברא דמצנה לחוד אלא משום צרוף תרי סברות. והא דהנאה ממילא ומדעם דנפשיה שרינו מוכרחת ממשנה דפורע את חובו דשרי לתנו דסובר אברוחי ארי בעלמא הוא ואע"ג דפוטר ממתנת מעות היינו מדעם דנפשיה.

ואין בזה מצנה לשלם חובת חבירו אלא משום דהוי הנאה ממילא ג"כ. וכ"ז לסוגיא דנדריים דל"ג ה"ל שלא הותר השבת אבידה אלא מטעם צרוף סברא מדעם דנפשיה.

אבל אביי יכול לומר דסברא דמצנה לחוד מהני. ומש"ה מחזיר אבידתו ומקריב עליו קיני זבים כו' ומרפאהו רפואת בהמתו במקום שאין רופא או רפואת הגוף אף דיש רופא.

וכ"ת א"כ קשה מהא דתנו דמ"ג א' היו מהלכין בדרך כו' מניחו על הסלע כו' הא מיד ליד אסור אע"ג שהוא מצנה פאשר הוכיח ה"ן בעצמו דל"ט ב' ע"ש. י"ל דלאבני באמת אם אי אפשר בהנחה על הסלע מותר ליתן לו ביד.

רק במקום שאפשר למעט הנאה לאו מצנה לרבות להכי אסור. ורבא לית ליה סברא זו וכבר פליגי מעין זה בשבועות (י"ח א) דרבא הוכיח דמשמש מת בעריות פטור דאי חייב ומשום דאנוס הוא שרי לפרוש כי פירש מיד בהנאה מרובה נמי לישרי ואבני פליג עלה ע"ש.

וכ"ז יישבתי לדעת ה"ן ז"ל ששעליו ועל שיטתו קאי קושיא החמורה ה"ל. וכבר פתבתי דדעת רש"י ז"ל כה"ן ולא כהתוס' ואזלי רש"י ותוס' לשיטתיהו (רה"ש דכ"ז א') ד"ה פינו דלפרון קאתי.

דרש"י כתב דשופר לית ביה משום בל יתנאה דאי הוי בי התנאות. האיד שרי למודר הנאה לתקוע בו תקיעה ש"מ והתוס' לשיטתיהו אזלי וכתבו דיש בו משום בל יתנאה ודע דהבעה"מ ז"ל שכ' דהא דמותר למודר הנאה משופר לתקוע בו תקיעה ש"מ דוקא מצנה דאורייתא ולא בחצוצרות דרבנו דעתו ז"ל כהתוס' דיש בהם הנאה ולא הותר אלא דאתי מצנה ומפיק הנאה שבו אפי' לגי' מותר לתקוע לו דמשמע שיהא אחר תוקע בו היינו ג"כ משום שיש הנאה לשמוע קול שופר כלשון הרמב"ם ה"ל ולהכי אין בלח מצנה דרבנו להפקיע ואזיל קושית ה"ן ז"ל ע"ש שהקשה לדעתי ז"ל דמשום שאין בו שום הנאה שרי.

(וכן תמיהת הטורי אכן שם ע"ע ובאבני מלואים) והא דאיתא בעירובין דל"א א' דלערב באה"נ תלי אי מצות ליהנות נתנו. ואי מערבין לדבר הרשות.

ולכאורה קשה לרש"י ולר"ן ז"ל ממנפ"ש אי מהנאת העירוב קאמר אפילו לדבר הרשות ג"כ מצנה היא. ואי הנאת דאתי מהיתר העירוב אפי' לדבר מצנה ג"כ יש בו הנאת הגוף דאוכל בבית המשמה וכדומה.

אָבֵל לִק"מ דְּלִישִׁטְתּוֹ קָאֵי דִּהֲנָאָה דְּמַמְיֵלָא וּמַצְנָה ג"כ שְׁרֵי אָפִילוּ בִּהֲנָאת הַגּוּף. וְה"נ ע"י עֵירוּב לְמַצְנָה הֵנִי מַצְנָה וְשׁוּב יִשְׁיֵג הֲנָאָה מְמִילָא וּכְמַש"כ הֲר"ן ז"ל עוֹד רִישׁ פ' לׁוּלָב הַגְּזוּל ע"ש.

אָבֵל בְּעֵירוּב לְדַבְרֵי הַרְשׁוּת אֵין בְּהֲנַחַת עֵירוּב מַצְנָה דְּלִהֲנֵי שְׁרֵי מַש"ה הֲנָאָה דְּבָא מְמִילָא מַש"ה אָסוּר: הֲדָרָן לְדִינָא דְּהָא דְּתַנּוּ וּמְלַמְדוּ מְדַרְשׁ הו"א לְאַבְיֵי שְׁרֵי מִשׁוּם דְּמִוְדָר הֲנָאָה מְחַבְרוּ לֹא כִּינּוּן לְהַדִּירוּ מִמַּצְנָה.

וּלְרַבָּא שְׁרֵי מִשׁוּם מְצוֹת לָאוּ לִיְהִנּוּת נִתְּנוּ. וְא"כ מוּכַח דְּסִבְרָא דְּמַצְוֹת לָאוּ לִיְהִנּוּת נִתְּנוּ שְׁרֵי לְכַתְחֵלָה וְכֵן בְּהָא דְּר"ה הֲנ"ל תּוֹקֵעַ בּוֹ תְּקִיעָה ש"מ.

וְקָשָׁה לִי מַהָּא דְּאִיתָּא בִּיבְמוֹת (ק"ג ב) סְנַדְל הַמְּוֹסְגָר וּמְוֹחֵלֵט לֹא תַחְלוּץ וְאִם תַּחְלוּץ תַּחְלוּץ תַּחְלוּץ פְּשָׁרָה וְהַטְעַם מִשׁוּם דְּמַצְוֹת לָאוּ לִיְהִנּוּת נִתְּנוּ כְּפִירֵשׁ"י שָׁם. וּמַכ"מ לְכַתְחֵלָה אָסוּר וּבִשְׁלֵמָא סְנַדְל שְׁל ע"ז נִיחָא מִשׁוּם דְּמָאִיס אָבֵל סְנַדְל הַמְּוֹסְגָר וּמְוֹחֵלֵט אֲמַאי.

וּבְאַמַּת פִּירֵשׁ"י שָׁם לְדַעַת רַב פְּפִי דְּמַחְלָק בֵּין סְנַדְל הַמְּוֹסְגָר לְמְוֹחֵלֵט דְּהָא דְּאָסוּר לְכַתְחֵלָה הַמְּוֹסְגָר מִשׁוּם דְּלֹא לִיתֵי לְמִיעֵבַד בְּמְוֹחֵלֵט. מְבִנְיָא דְּמִשׁוּם אִיסוּרֵי הוֹצִיאֵוּ.

וְקָדְשִׁים שְׁמֵתוּ ג"כ אָסוּרִין בִּהֲנָאָה מַה"ת כְּמַש"כ לְעִיל וּמִשְׁנָה מְפֹרָשֶׁת הִיא בְּזִבְחִים הֲנ"ל לְעֵנִין עוֹר וְה"ה בְּשָׁר בְּקַבּוּרָה מַה"ת דַּמ"ש. וּמַנ"ל דְּהַשְׁחִיטָה בַּחוּץ יִתִּיר בְּאַכִּילָה וְנִהְיֵי דְּלֹא עָבַר עַה"פ לֹא תוּכַל לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיָּהּ וְגו' דְּלֹא קָאֵי אֲלֵא אִם נִשְׁחַט בְּמִקְדָּשׁ כַּדִּין כְּדָאִי בְּמַכּוֹת דִּי"ט ב' לְעֵנִין מ"ש וְה"ה לְכוּלְהוּ.

אָבֵל מַכ"מ בְּעֵשָׂה דְּנֹאֲקֵלֶת לְפָנֵי ה' אֱלֹהֵיָּהּ קָאֵי כְּמוֹ מַע"ש שְׁלֵא נִכְנַס לִירוּשָׁלַיִם כְּמִבְנְיָא בְּרַמְבַּ"ם פ"ב מַה' מַע"ש. וְה"ה קְדָשִׁים שְׁלֵא נִשְׁחַטוּ בְּמִקְדָּשׁ דְּכַתִּיבֵי בְּהָאֵי קָרָא.

וְהִינּוּ דְּאִיתָּא בְּתַמּוּרָה ד"ז ב' בּוּזָה"ז מִי אִיכָּא תָּם שְׁחוּט אֲלֵא עֵינְקָר פִּי הַתּוֹס' קִידוּשִׁין הֲנ"ל לְהַתִּיר בְּפִדְיוֹן. דְּבִשְׁחִיטָה נַעֲשָׂה בַּע"מ כְּמַש"כ רַש"י ז"ל חוֹלִין ד"ל א' ד"ה מְדַמֵּי פֶסַח מִי אִיִּדְחֵי ע"ש.

וּמַהֲנֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה ג"כ כְּמִבְנְיָא דְּחוֹלִין שָׁם דְּמַפְרָסֶת הַנּוּיִן בְּנֵי הו"ה. אִיבְרָא י"ל דְּרַש"י אֲזִיז לְטַעֲמִיָּה ב"ק דַּע"ו ב' ד"ה וְכָל הָעוֹמֵד דְּאַפִּילוּ בַּע"מ שְׁנִשְׁחַטוּ בְּלֹא פְדִי אֵינָם יְכוּלִים לְפָדוֹת מִשׁוּם שְׁאִינָם בְּהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה.

וּכְמ"ש הַתּוֹס' שָׁם ד"ה בְּשׁוּחַט לְחַלֵּק בֵּין שְׁחִיטָה פְּשָׁרָה לְפִסּוּלָה. וְהַתּוֹס' לְטַעֲמִיָּהּ דַּמְכ"מ הֵם בְּהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה.

וְכֵן דַּעַת הַשְּׂאֵלִתוֹת פ' נח סי' ו' ע"ש. וּמַכ"מ בְּעֵינְקָר הַדִּין אֵי יְכוּלִים תְּמִימִים שְׁנִשְׁחַטוּ לְפָדוֹת הֵנִי בְּהָ טוֹבָא רַבּוּתִינוּ הַתּוֹס' ב"ק שָׁם דָּף ע"ו א' ד"ה שְׁחִיטָה שֶׁא"ר וְכַתְּבוּ דְּלֹא מִשְׁתַּמֵּיט שׁוּם תַּנָּא שְׁיָהוּ נִפְדִּין.

וְכַתְּבוּ טַעַם ע"ז דְּמוּם שְׁהוּא מְחִיִּים חָשׁוּב מוּם לְפָדוֹת. אָבֵל מוּם שְׁהוּא לְאַחַר מִיתָה לֹא חָשׁוּב מוּם כְּדַתְּנֵיָּא בְּסוּף תַּמּוּרָה בְּהַדְּיָא מִתּוּ תְּמִימִים יְקָבְרוּ בַּע"מ יְפָדוּ דְּלֹא בְּעֵינֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה אִפ"ה תְּמִימִים יְקָבְרוּ עכ"ל וְדַבְּרִים אֵלוּ מְרַפְסֵן אִיגְרִי וְכַבֵּר פְּלַל בְּזָה הַגְּאוּן רַע"א זצ"ל בְּתַשׁוּבוֹת הַשְּׁנִיּוֹת וְנִשְׂאָר בַּצ"ע.

אָבֵל הַנְּרָאָה דה"פ דְּזָה נְדָאֵי לָא בְּעֵי לְמִימַר לְאַחַר מִיתָה מִמֶּשׁ. דְּפִשְׁטָא דְּבִשְׂרָא בְּעֵלְמָא
הוּא וְתוּ הָא כָּאן נַעֲשֶׂה הַמּוּם בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה וְכִסְוֵינָא דְּחֻלְיִין הַנְּ"ל אֵלָא כּוֹנְנָתָם בְּשַׁעַת
מִיתָה.

וּבִשְׂלָמָא הָתָם בְּחֻלְיִין ה"ק אֵי בְּעֵי אֶפְשָׁר לְפָדוּת בְּמַקְצַת שְׁחִיטָה. אָבֵל הָכָא שְׁנִשְׁחַט וּמַת
הָוֵי כְּמוּם בְּשַׁעַת מִיתָה.

וְהִבִּיאוּ רָאִיָּה דְּלָא מְהַנִּי עַפ"י שְׁיִטְתָּם ו"ל בְּמַס' בְּכּוּרוֹת דְּל"ד א' דְּמִסְוֹנָתָ שְׁאִין לֹו
רְפוּאָה הָוֵי כְּבַע"מ וּא"כ קְדָשִׁים שְׁמַתוּ ע"כ לְפָנֵי מִיתָה הִי גּוֹסְסִין כְּבַע"מ וּמַכ"מ אֶסּוּרִין
זֶה בְּרוּר דַּעַת הַתּוֹס' ו"ל. אָבֵל עֶפְרָא אֲנִי תַחַת כְּפּוֹת רְגְלֵי רַבּוּתֵינוּ ו"ל.

וְזֶה הַדִּין דְּמִסְוֹנָתָ הָוֵי כְּבַע"מ קָשָׁה עָלֵי לְקַבֵּל שְׁהֵם ו"ל הַקָּשׁוּ שְׁם בְּכּוּרוֹת דָּא"כ לְמָה
אִין שׁוֹחֲטִין עַל אֲחֻזּוֹת הַדָּם פִּינּוּ דְּהָוֵי כְּמוּם שִׂא"י לְהַתְּרַפְּאוֹת. וְיִישְׁבוּ דְּמַדְרַבְּנּוּ אֶסּוּר
עוֹד תִּירְצוּ דְּהָוֵי כְּמוּם עוֹבֵר וְלִמַּד מִזֶּה הָרָא"ש ו"ל דְּמִנְתָּר מַה"ת לְהַטִּיל מוּם קְבוּעַ עַל
כְּבַע"מ עוֹבֵר (וּכ"פ בְּשׁו"ע אָבֵל בְּרַמְבַּ"ם ה' א"מ פ"ב כ' דָּאֵם סָפֵק אִם הוּא מוּם קְבוּעַ
אוּ מ"ע.

אִם עָשָׂה בּוּ מוּם אִינוּ לּוֹקָה מְבּוֹנָר דְּעַל מ"ע לּוֹקָה] וְאַסְבְּרִיָּה הָרָא"ש ו"ל דְּתַמִּים יִהְיִי
לְרִצּוֹן כְּתִיב כְּשֶׁהוּא תַמִּים לְהַקְרִיבוֹ לְמִזְבֵּחַ אִזּוּ מוּם לֹא יִהְיֶה בּוּ וְקָשָׁה לִי בְּתַמּוּרָה דְּל"ג
תַּנְיָא אוּ אִינוּ אֵלָא כְּבַע"מ עוֹבֵר כּו' ת"ל אֶשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ כּו' פִּי וּבְכַע"מ עוֹבֵר סוֹפּוֹ לְהַקְרִיב
לְמַחֲר.

וְה"נ סוֹפּוֹ יִהְיִי לְרִצּוֹן. וְתוּ הָאִיךָ יֵשׁ לֹו דְּמִיּוֹן לְכַע"מ עוֹבֵר הָא א"י לְהַתְּרַפְּאוֹת וְע' תּוֹס'
שְׁם דְּל"ח ב' ד"ה בְּרַקָּא וְנִזְכָּחִים י"ב ב' ד"ה וּש"מ ע"ש.

א"כ הַדָּק"ל אִמְאֵי לֹא נִשְׁחַט עַל אֲחֻזּוֹת הַדָּם כְּמוֹ דְּמִנְתָּר לְהַטִּיל מוּם אָבֵל לְעַנ"ד דְּאֲחֻזּוֹת
הַדָּם אִינוּ כְּבַע"מ דְּמוּם לֹא אִיקְרִי אֵלָא כְּשֶׁהוּא נִיפְרָא מִבְּחוּץ כְּדָאִיתָא שְׁם דְּל"ט א' מַה מוּם
מֵאֲבֵרָאֵי כּו'. וְה"ה כְּחֻלְיָה זְקָן וּמְזוּנָה שְׁאִין שׁוֹחֲטִין עָלֵי' כְּדַתְּנָן בְּפ' כָּל פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין
מִעֲשֶׂה בְּזִכָּר שֶׁל רְחֵלִים זְקָן כּו' וְלֹא נִיפְרָא עַד שְׁהַנְּטֵל בּוּ מוּם.

רַק לְעַנְיָן אִיסוּר הַטֵּלַת מוּם תַמִּים יִהְיִי לְרִצּוֹן כְּתִיב וְלִזְהָ לֹא בְּעֵי מוּם כְּדָאִיתָא שְׁם דְּל"ט
א' לְעַנְיָן חֲסָרוֹן מִבְּפָנִים כִּי מִיבְּעֵי לָן לְאַפְסוּלֵי מַאי תַמִּים יִהְיִי לְרִצּוֹן כְּתִיב. וּבְתַמּוּרָה
דְּכ"א א' בְּתַמּוּרַת בְּכוֹר וּמִעֲשֶׂר מַהוּ לְהַטִּיל בּוּ מוּם פִּינּוּ דְּלָאוּ לְאַקְרוּבֵי קָאֵי כּו'.

וּמִמִּילָא לְפִי דְּבָרֵי גִסְתָּר הָרָא' מְדַתְּנִיָּא מַתּוּ תַמִּימִים יִקְבְּרוּ כּו'. וְאוּלָם יֵשׁ לְהִבִּיא רָאִיָּה
אֲחֻרַת מִתַּמּוּרָה דְּל"ז ב' דְּתַנְיָא כָּל הַקְּדָשִׁים שְׁנַפְּלָ בְּהֵם מוּם וּשְׁחָטָן רַמ"א יִקְבְּרוּ וְחַכ"א
יְפָדוּ.

וְאֵי אִיתָא מַאי בְּעֵי שְׁנַפְּלָ בְּהֵן מוּם וְאַח"כּ שְׁחָטָן תִּיפּוּק לִיָּה דְּהַשְׁחִיטָה עֲצָמָה הִיא הַמוּם.
אֵלָא לֹא מְהַנִּי הַפְּדִי' מִטַּעַם הַתּוֹס' ו"ל (מִיָּהוּ זֶה י"ל דְּאֶסּוּר מִשּׁוּם שְׁיַעֲשֶׂה הַמוּם בְּיַדִּים
לְשִׁיטַת הַתּוֹס' הוּא מְדַרְבְּנּוּ וְדַעַת הַרְמַבַּ"ם שְׁאֶסּוּר מַה"ת מְדַכְתִּיב לֹא תֹאכַל כ"ת כְּמִבְּנִין
בְּה' פְּסָה"מ פִּי"ח ה"ב) וְדַעַת הַר"מ ו"ל בְּקִדּוּשֵׁי דְּמִהַנִּי פְּדִי'.

אָבֵל בְּלֹא פְּדִיּוֹן פְּשִׁטָּא דְּטָעוֹן קְבוּרָה מַה"ת עַכ"פּ בְּהָא נְחֻתִינּוּ וְסַלְקִינּוּ דְּהַצְמֵר וְעוֹר
שְׁנַתְּלֵשׁ בְּקְדָשִׁים תַמִּימִים אֶסּוּרִים מַה"ת וְה"ה בְּנִשְׁחַט בְּתַמּוּתוֹ בְּלֹא פְּדִיּוֹן אוּ בְּכוֹר דְּלֹא

מְהַי פְּדִיוֹן. וְאִין בְּזֵה מַחְלֻקָּת וּמְשֻׁנָּה מִפְּנֵי הַשֵּׁת הַיָּא גַם אִין לְהַקֵּל מְשׁוּם דַּעַת הָרַמְבַּ"ם
ז"ל שְׂאִין בְּכוֹר נוֹהֵג בְּחוּ"ל.

דְּכָבֵר מְחֵי לֵה מְאָה עֲנוּכְלֵי וְאִיפְסִיק בְּשׁו"ע דְּלֵא פְּנֵתֵי ז"ל. וּמכ"מ פִּינֹן שְׂבָא לְפָנֵינוּ נִיקוּם
וְנִשְׁנָה פֶּרֶק זֶה וְנִדְוֵעַ דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ן ז"ל וְהִבְיָאוּ הָרֵא"ש פ' כָּל פֶּה"מ וּבְסֻמוּף נִדְקָדַק בְּהֵם
אִיה"ש.

אָבֵל מִקְוֵם נְעִינֹן סְנוּגֵיָא א' בְּכֹרוֹת דל"ו ב' ר' שְׂמֵלָאֵי וּר"י נְשִׂיאָה כּו' אָמְרֵי הַתְּרַת
בְּכוֹר בְּחוּ"ל ע"פ ג' בְּנֵי הַכְּנֻסָּת וּפִירֵשׁ"י בְּחוּ"ל שְׂאִין רָאוּי לְהַקְרִיבָה כּו' וְקָשָׁה מֵאֵי נ"מ
בְּמָה שֶׁא"ר לְהַקְרִיב הָא לְאֲכִילָה אָסוּר וּמכ"ש"כ לְדַעַת רֵשׁ"י קִידוּשֵׁין הַנִּז"ל וְהָא דְפִירֵשׁ"י
בְּחֻלּוֹן מ"ד ב' שְׂרֵי בְּנוֹכְרָא דְשׁוֹחֵט קְדָשִׁים בְּחוּץ וְהֵתֵם בְּכוֹר בְּחוּ"ל הָנִי ה"ק דְּכִמוּ
דְּאָסוּר בֵּא"י מֵה"ת ה"נ אָסְרוּ בְּחוּ"ל מְדַרְבְּנֹן וְעַדִּין צְרִיף בִּיאוּר הַסְּנוּגֵיָא דְמִשְׁנֵי אֵי
מִמֵּתְנִיתִין ה"א בְּחוּ"ל אִפִּי' שְׂאִינָם מְנוֹבְהָקִים וְהָא דְקִתְנֵי מְנוֹבְהָקִים לְהוֹדִיעָהּ פָּחוּ דר'
יוֹסִי כּו' לִימְרוּ דס"ד מִתְנִיתִין בֵּא"י לְהִכִּי תְנֵי מְנוֹבְהָקִין קמ"ל דְּאָפִי' בְּחוּ"ל וְיֹוֹתֵר קָשָׁה
לְהִבִּין מִש"כ הַתּוֹס' ד"ה הַתְּרַת שְׂכ' וּמִמֵּתְנִיתִין לֵא שְׂמַעִינוּ לִיה דְּאִיפָא לְאוּקְמֵי בְּזֵה"ז
כּו' קָשָׁה אֲדַרְבָּה מִמֵּתְנִיתִין ס"ד דְּאָפִילוּ בֵּא"י מְוֹתֵר.

וְנִרְאָה דְפְּשִׁטָּא דר"ש וּר"י נְשִׂיאָה לֵא בָּאוּ לְפִסְוֹק כּר' יוֹסִי דְדוֹקָא בְּחוּ"ל מְהַי ג'
הַדְּיוֹטוֹת וְלֵא בֵּא"י אֲלֵא מְפָרְשֵׁי מְשֻׁנְתֵינוּ דְמִיָּרֵי בְּחוּ"ל וּפְסָקוּ כּת"ק. וְשְׂפִיר מְקָשָׁה
הַש"ס עַל רְבָא מֵאֵי קמ"ל דְּבַעִינֹן מוּמִין מְנוֹבְהָקִין מִתְנִיתִין הִיא.

וְדְבָרֵי הַתּוֹס' מִתְבָּאָרִים עִפִּי"ז דְקָשָׁה לְמָה לְהוּ לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן הַיָּתֵר יוֹתֵר הָנִי לר"ש וּר"י
נְשִׂיאָה לְמִימֵר דְבֵא"י אָסוּר וְזֵהוּ שְׂכַתְבוּ הַתּוֹס' דְּאֵי מִמֵּתְנִיתִין ה"א דְּבְחוּ"ל ג"כ אָסוּר
וְדוֹקָא בְּזֵה"ז. לְהִכִּי אֲשַׁמּוּעִינוּ הַתְּרַת דְּאָרְף בְּזִמְנֵי הַבֵּית מְוֹתֵר בְּחוּ"ל.

עכ"פ מְבֹנָאָר דִּישׁ נ"מ בֵּין חוּ"ל לֵא"י. אִיבְרָא הָרַמְבַּ"ן ז"ל פִּי' בְּחוּ"ל שְׂאִין מְנוֹמְחִין
מְצוּיִן כְּמִבְּנֹאָר בְּדְכָרֵיו ז"ל שְׂהוּבָא בְּרֵא"ש דְּמִקְשָׁה עַל הָרַמְבַּ"ם שְׂמְפָרֵשׁ בְּפ"ג ה"ב
בְּכֹר שְׂיָצָא מֵא"י לְחוּ"ל וְהוּא ע"פ שִׁיטְתוֹ דְּבְכוֹר אִינוּ נוֹהֵג בְּחוּ"ל וְלֵא פְּמָרְן הַכ"מ
שְׂנִדְחָק לְפָרֵשׁ פְּנוֹת רַבִּינוּ ז"ל עִפִּי"ז דַּעַתוֹ דְּהָרַמְבַּ"ם בְּשִׁטַּת הָרֵאָב"ד וְהָרַמְבַּ"ן ז"ל עוֹמֵד.

וּמִקְשָׁה הָרַמְבַּ"ן דֵּא"כ לְמָה לִי לְאֲדַכּוּרֵי חוּ"ל מְקוּם שְׂאִין בְּכוֹר נְמַצָּא אֲלֵא בְּדוֹחֵק. לִימָא
מְקוּם שְׂאִין שְׂם מְנוֹמְחָה כּו' וְהִכִּי מְפָרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם ז"ל כַּמִּש"כ דְּמִיָּרֵי בְּיָצָא מֵא"י לְחוּ"ל.

וְע"כ הַטַּעַם מְשׁוּם שְׂאִין מְנוֹמְחִין מְצוּיִן וְעַדִּין אִינוּ מְדוֹקְדָּק לְשׁוֹן הַש"ס ה"א בְּחוּ"ל אִפִּי'
כּו' מֵאֵי אִיבָא בְּחוּ"ל אוּ בֵּא"י לֵא הָנִי לְהַש"ס לומר אֲלֵא ס"ד אֲפִילוּ שֶׁא"מ כּו'. וְאָפְשָׁר
בְּאֵמַת כְּף הִזְה גְּרַסַּת הָרַמְבַּ"ן ז"ל וְאֵתִי פִּשְׁטָא דְשְׂמַעְתָּא אֲלִיבָא דְרַמְבַּ"ם וְרַמְבַּ"ן וְלִפְנֵי
רֵשׁ"י וְתוֹס'.

וְנִרְאָה דְשְׁנֵי גְּנוּסְחָאוֹת הִי בְּגִמְרָא גִי' א' אֵי מִמֵּתְנִיתִין ה"א בְּחוּ"ל אֲפִילוּ מוּמִין שְׂאִין
מְנוֹבְהָקִין קמ"ל וְהִינֵנוּ גְּנוּסְחַת רֵשׁ"י וְתוֹס'. וְנוּסְחָא אַחֲרַת אֵי מִמֵּתְנִיתִין ה"א אִפִּי' מוּמִין
שֶׁא"מ וְהָא דְקִתְנֵי כּו' וְהִיא גְּנוּסְחַת רַמְבַּ"ן וְכִיב"ז יֵשׁ הַרְבֵּה בְּש"ס.

ועוד יש לכאורה להביא ראיה דאין בכור נוהג בחו"ל מה"ת מדמקשה הש"ס קידושין (ל"ז א) הרי תפלין ופט"ח דכתיב בהן ביאה ונוהג בארץ ובחו"ל. ולמאי נקט פ"ח ולא בכור בהמה טהורה דקדים בפסוק אלא דא"נ בחו"ל.

וי"ל דבהמה טהורה י"ל דמש"ה פתיב בהו ביאה משום דכתיב שם לה' ובכור בחו"ל לכ"ע אין מצוה להקריב לה' נאפ"י לר' ישמעאל כמש"כ התוס' תמורה (י"ח א) ד"ה אפילו בשם הספרי וכ"ת א"כ מאי צריכי ר"י ור"ע לדרישי אחרוני שם (כ"א).

וי"ל משום דבאמת מתרץ הש"ס בפ"ח עשה מצוה זו שבשבילה תפנס לארץ וא"כ אין ראיה אפילו בבהמה טהורה. אבל להס"ד ודאי י"ל כמ"ש ולהיפך לא קשה הא אין מצוה זו תלויה בארץ ותנן כל מצוה שא"ת בארץ נוהג בין בארץ בין בחו"ל די"ל דמתניתין ר' ישמעאל כדמוקי אפ"י שם מאן תנא דפליג כו' ר"י.

ור"י ס"ל דאם באו מחו"ל יקרבו א"כ ודאי נוהג בחו"ל ונהנה הרמב"ן ז"ל הביא ראיה דנוהג בחו"ל מה"ת ממעשר בהמה דאיתא בכורות ר"פ מעשר בהמה דנהי דליקרבו א"נ בחו"ל מכ"מ ליקדש נוהג וה"נ גבי בכור.

ולכאורה יש לדחות דבמעשר בהמה איתקש בפסוק ובהבאתם שמה וגו' אבל ליקדש מיהא קדוש גם בחו"ל אבל בכור איתקש בפסוק לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ג"כ. ונילף מה מע"ש אין איסור אכילה בחו"ל ה"נ בכור בחו"ל.

והא שהוכיח ז"ל מדמגמיר גמירי בכור ומעשר אהדדי. ה"כ לא גמרי מהדדי תדע דנקיט הש"ס בכור ומעשר קראי אחרוני ולא גמר מהדדי מיהו לק"מ על הרמב"ן ז"ל דהפסוק לא תוכל לאכול וגו' לאהזהיר דכתיב לא יאכל קודש.

אף הנאת הקדש דמעילה הזהיר כו' מוכן אבל קרקע פי היכי דנתמעט ממעילה ממילא אין לאו בהנאתה אפילו לשיטת הרמב"ם ז"ל ריש ה' מעילה דהא דלוקין על הנאת הקדש מהא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וגו'.

וה"ה לשאר כל קודש בין קדשי מזבח בין קדשי בה"ב ע"ש. וא"כ יש להקשות ממנפ"ש אי נכלל פאן אפילו בה"ב.

מה"ת לחלק בין מחובר לתלוש. אבל ל"ק פלל דודאי מפשטא דקרא לא ידענו אלא קדשי מזבח אלא מדגמרינן בת"כ מקדשי ה' דאיכא מעילה בקדשי בה"ב ונ"ל חטא חטא מתרומה.

ה"נ נ"ל דמה תרומה לוקין על זרות ה"נ על מעילה דקדשי בה"ב לוקין ורק משום דבעינן לאזהרה מקרא מפני ש להתרות בו ע"כ צריכין אנו לדמות קדשי בה"ב לקדושת מזבח. ולפרש קרא דלא תוכל לאכול וגו'.

גם בקדשי בה"ב. משא"כ קרא דתרומה דכתיב וכל זר לא יאכל קודש א"א להסבירו גם על קדשי בה"ב דלא שייך בו זר דהכל זרים אצלה.

וכן דרוף הרמב"ם ז"ל בכל מקום לרמז הלאוין בקרא מפני ש. אבל קרקע שאין בו מעילה מה"ת לילף מהאי קרא דלא תוכל לאכול וגו' ללאו.

והשפּתּא י"ל דרש"י ג"כ פּינן דגמרינן מתרוּמָה דענש ונהזיר על קדשי בה"ב מקרא דלא תוכל וגו'. וְהֶרְאֵב"ד ז"ל שפּתּב שם ופשוטה מזו היא מתרוּמת הקדשים לא תאכל ומשמע מדברי הכ"מ דכּינן לדעת רש"י ז"ל דנ"ל לאו מתרוּמָה עצמה ולא נראה דא"כ למ"ל להֶרְאֵב"ד להביא האי קרא דלא מיירי בתרוּמָה עצמה אלא בּחזוּה נשוק כדאיִתא ביבמות דס"ח.

תּיפּוק ליה מדכתיב וּכְל זָר לֹא יֹאכַל קוֹדֵשׁ אֲלֵא גַם הֶרְאֵב"ד ז"ל מודה להרמב"ם דיש להסביר הלאו באיזה פשט המקרא. רק משום קרא דלא תוכל לאכול וגו' מיירי עיקרו בחוץ אלא במפות די"ז איִתא דקאי ג"כ על עולה ומשום זרות.

להכי ניחא ליה להביא יותר קרא דבתרוּמת הקדשים ל"ת דאיירי בקדשים. וה"ה לכל קדש אפילו בה"ב ומהאי קרא נ"ל פל מה דנ"ל מג"ש דמועלין [ולא כמו שרצו התוס' זבחים דמ"ה א' ד"ה דומיא דעל בה"ב אין לוקין אלא כמסקנתם דלכ"ד גמרינן אפי' בה"ב].

הא דאין מועלין אחר שנעשה מצותו. גם בהנאה מותר מה"ת כדמוכח ביומא דנ"ט ובכ"מ לענין דם קדשים והטעם פּינן דנ"ל עיקר זה מע"ע ותה"ד דהנין שני כתובים הבאים כא' ושניהם אין בהו מעילה דבעגלה ערופה תניא בתוספתא פרה פ"א דארף הגוזז ועובד בה אינו לוקה.

ומכש"כ שארי הנאות ואי היו מועלין בה היו לוקין כמש"כ המל"מ ריש ה' מעילה בשם הרמב"ם בסה"מ דכ"מ שמועלין לוקין מקרא דלא תוכל לאכול וגו' ונדריה אשר תדור אלא ע"ע אין בה מעילה. וכ"כ התוס' יומא דנ"ט בד"ה נהרי ע"ש וכן תה"ד מבואר בתוס' שם דאין מועלין בו ולשון מועלין דאיִתא שם ל"ד.

ולא כהכ"מ פ"ב מה' מעילה הי"ד שהביא ראיה למש"כ הרמב"ם שם דשן המזבח החיצון מועלין בו כו' מהא דפליגי רב ור"י במעילה ד"ט. והלכה כר"י וסתמא דהש"ס בכ"מ דתרוּמת הדשן אע"פ שנעשית מצותו מועלין בו.

וסובר מרן הכ"מ ז"ל דדשן המורם ומניחים אצל המזבח שנה לדין הדשן הצבור ע"ג המזבח. ותליא בפלוגתא דרב ור"י וסתמא כר"י ואאל"כ דבמעילה די"א ב' הוי שם הש"ס משעיר המשלח דאתי אליבא דרב ביומא דס"ז ב' אלא לא תליא הא בהא פלל.

דתרוּמת הדשן אע"ג דרבי קרא לאיסורא מדכתיב ושמו. מכ"מ הרי אזיל לאיבוד ונבלע בקרקע כדאיִתא יומא דכ"א ב' לא מיקרי קדשי ה' כמו חטאת המתות דמשום דאזלי לאיבוד לא מיקרי קדשי ה' ואין מועלים בהו.

ולא פליגי אלא בדשן הצבור ע"ג המזבח שחסר מלאכת הוצאת הדשן עכ"פ פּינן דנ"ל מע"ע ותה"ד שאין בהם מעילה ורק איסורא בעלמא. הא בכל שנגמר מצותן איסורא נמי ליכא.

ואפילו למש"כ תוס' זבחים דמ"ו א' בד"ה נהרי דמועלין בתה"ד מ"מ הרי גמרינן נמי מע"ע ומכש"כ להמסקנא ממעטינן הערופה ולא אחר הגה"ה ונבאותו ענין ראיתי לבאר

דברי הרמב"ם ז"ל ה' מעילה פ"ב הי"א יצא לנחל קדרון מועלין בו כו' משמע מעילה גמורה מה"ת ולא פהראב"ד שם שהשיג מהא דיומא דנ"ט ב'.

ונראה דהרמב"ם ז"ל גריס ביומא פדאיתא במעילה די"א מ"ט דמ"ד אין מועלים בהם ולא כגי' דילן ביומא ע"כ לא פליגי כו' ופליגי ר"ש ורפנן אי מועלין מה"ת לאחר זריקה וא"א למפור וכ"כ הרמב"ם בפ"י המשניות מעילה פ"ג שאין הלכה פ"ש דאמר מועלין בךמים ע"ש וסתמא דמתניתין ביומא פרפנן ולהכי נמכרים לגננין לזבל וסובר כר"ח כהן הובא בתוס' שם דחכמים הקדישו הדים ומועלין מה"ת.

ומה שהקשו מקושיות הש"ס מעילה די"ב א' והאיפא דם קדשים כו' ואי איתא שאני דם דחכמים קדושה לק"מ דהש"ס מקשה מדר"ש דסובר דמועלין בו מה"ת וממילא וכש"כ די"ל דמדברבנו יש מעילה בדבר שלא הנה בו מעילה מקודם ע"כ].

היוצא מדברינו דקדשים קלים ובכור בתוכם אסורין בהנאה מה"ת ועדיין צריף ביאור אי תלש שערו או חתף עורו מחיים אי מותר מה"ת או לא. ולכאורה משמע מדברי התוס' בכורות דכ"ה ד"ה שער.

ומעילה י"ב ד"ה חלב ובחולין דל"ו א' דמותר הגיזה מה"ת וכן בר"ש ערלה פ"ג. אבל תמוה לכאורה בשלמא פה"מ דמהני פדיון רק חלב אסור מגזה"כ י"ל דגיזה מותר אבל במקדשין תמימים דמירי בי' בחולין שם האיף אפשר קדושה שבהן להיכו הלכה ומה בין קדשי מזבח לקדשי בה"ב דאיתא חולין דקל"ה א' דצמרן בעי פדי'.

ובפ"י תנו בזבחים דק"ג כל שלא זכה המזבח כו' שנאמר עור העולה אשר הקריב. וכן בקדשים קלים כמבואר שם בפסוגיא אר"ע כו' שהמפשיט את הבכור כו' ואפילו ר"ע לא אמר אלא מפני שהדם מרצה על הפסולין ע"ש.

אבל בל"ז פשיטא דעור הבכור אסור בהנאה מה"ת ולא עוד אלא שהתוס' בכורות דכ"ו א' ד"ה התולש כתבו בפ"י להקפד דנדאי בעי פדי' ונסתפקו האיף מהני פדי' הא בעי העמדה והערכה ע"ש היטב.

אלא הדבר ברור דבלא פדיון אסור והא שכ' התוס' דהגיזה מותר הוא כלפי דתנו במעילה די"ב חלב המוקדשין לא נהנין ול"מ. ולא מהני פדיה שהרי אסור גם בפסולי המוקדשין שפבר נפדו.

וממילא מוכן דחלב תמימים ג"כ לא מהני פדיה. והא דאיתא התם די"ב כ"מ שאמרו חכמים ל"ג ול"מ דמיו יפלו ללשכה דוקא מה שאמרו חכמים.

אבל מה שאסור מה"ת איפא דלא מהני פדיה פחלב המוקדשין ודישון המזבח לדעת התוס' יומא ה"ל. ודישון מזבח הפנימי לד"ה כמש"כ התוס' זבחים דמ"ו א' ד"ה ונהרי ומראה נוצה דאסור מה"ת פדאי' שלהי מסכת תמורה.

וכל חטאות המתות דתנו ריש פ' ולד חטאת ועפי"ז תבין מש"כ התוס' מעילה שם ד"ה חלב שהקשו אמאי אין מועלין בחלב. ותימצו דנהי דאסור מכ"מ פיון דאינו ראוי לבא למזבח אין מועלין דלא הוי קדשי ה' כו'.

ולכאורה תמוה אמאי גרע מדמי עולה דמועלין בהם ה"נ דמיהם יפלו לעולה אלא דפשיטא להו דחלב המוקדשין אין להם פדיון. והא שכ' התוס' ד"ה ודמיו יגיע ללישפה כו' וה"ק ר"א כ"מ שא"ח קדוש וא"ק כמו חלב המוקדשין כו' הוא טעות הדפוס וצ"ל כמו דם קדשים.

עכ"פ ברור דחלב המוקדשין אין לו פדיון וס"ד דה"ה צמר. ולמדנו רבותינו ו"ל דלא דמי צמר לחלב ובפסולי המוקדשין שפכר נפדו מותר.

וממילא בתמימים מהני פדיה ודוקא תולש צמר מעולה דמהני פדיון ולא בככור ומעשר דליפא בהו פדיון אין להו היתר לעולם אלא אם נשחט אח"כ במקדש והתירו הזריקה. או אם הומם אח"כ ונשחט במדינה הא בל"ז אסור מה"ת ויותר מזה כתב הרא"ש פ"א דבכורות סי"א בפטר חמור דאסור בהנאה דאם גזו שפירו בעי קבורה אע"ג שאין בו משום לא תגזז מכ"מ שפירו אסור בהנאה כמו בכור בהמה טהורה.

ומיהו אי נתלש שער בכור בע"מ תלישתו מתירתו מה"ת אפילו מת אח"כ. כמש"כ התוס' דלא מצינו שאסרה התורה בפסה"מ אלא חלב.

ובכור בע"מ כפסה"מ שפדו דמי. ואע"ג דאי לא נתלש מחיים ומת אסור הצמר מה"ת.

נהרי הוא פטור דבקבורה כמבואר בזבחים דק"ג וק"ד א' דר"ע בגבולין מייירי ור"ל בבע"מ שנשחט ונמצא טריפה ע"ש. וה"ה הצמר והיינו דאיתא בבכורות דכ"ז א' נאי עקב' איפכא מיבעי' לי נראה עם הגיזה אסור דמיתה קאסרה לי אינו נראה עם הגיזה מותר דמעיקרא תליש.

וחכמים אוסרין מדרבנן אפי' נתלש מחיים נחזור לענין דצמר תמימים אינו מותר אלא בפדי' והיינו דאי' בפסחים דל"ז א' ונתחמם בגיזי עולה שמעל דכ"ז שלא נפדו מועלין בו ובל"ז י"ל הקדישו לדמי עולה כמש"כ התוס' בכורות שם ד"ה התולש לענין שופר ש"ע.

והנה נתברר דא"א לצאת לחולין מידי קדושה בש"א אלא בפדיון. וא"כ עדיין נשאר לנו לבאר דברי התוס' קידושין דנ"ז ב' בד"ה מה שלי שהקשה הר"מ על פירש"י ו"ל דכמו שפצנו מיתה מוציא מידי מעילה אע"ג שלא נזרק הדם.

ה"נ יתנה השחיטה מתיר בחוץ אע"ג שלא נזרק הדם ומוציא מידי אבר מה"ח ודברים אלו תמוהין דמה לי שהוציאו מידי אמה"ח מידי אסור הקדש בסעודת ברית מילה אם מותר לאכול בבית.

משום עוסק במצוה פטור מן המצוה כמו בחתן. הדין מבואר בשו"ע או"ח תר"מ ס"ו דסעודת ב"מ כו' חייבין בסוכה.

מבואר שאם א"א לישוב שם בסוכה מבטלין הסעודה. ואע"ג דמלשון המג"א שכ' די להם בעשרה אנשים משמע הא אותם עשרה אנשים בכלל עוסקי במצוה הם.

מכ"מ אין הפי' פן כמבואר במהרי"ק דאינו מצוה שיהא בה פדי לבטל מ"ע דסוכה. ואע"ג דסוכה קיל דאפילו הולכי דרכים ושומרי פירות פטורין מסוכה משום תשבו פעין תדורו.

ואין מחויב לבטל דרכו ושמירת פירוטיו משום מצנת סנפה. פבר פ' התוס' סנפה (כ"ו)
דמשמעות תשובו פעין תדורו שיהא נוהג פאדם בביתו שאינו מונע מלצאת לדרך אבל
שיהא מצנה דוחה מ"ע דסנפה פעינו דנקא מ"ע ממש.

ואני אומר עוד דכ"ז לא הוצרכנו אלא לשיטת התוס' (כ"ה ב) בד"ה משום דאפילו פבר
הגיע זמן חיובא דמצנה מכ"מ אם עוסק במצנה אחרת רשאי לבטל מ"ע זו. אבל שיטת
רש"י שם דהא דעוסק במצנה פטור מה"מ אינו אלא בהתחיל לעסוק במצנה לפני חיובא
דמצנה אחרת.

אבל להתחיל במצנה שיש בה ביטול מצנה שפבר הגיע חיובה דינדה אסור. והכי מוכח
דעת הרמב"ם ושו"ע או"ח סי' ע"ב ס"ד א"כ בל"ז לא דמי ברית מילה לחתן ושושביניו
דהתם ע"כ ה' הנשואין לפני הקה"ג וכמש"כ המג"א סי' תר"מ סק"א וא"כ פבר חל עליהם
המצנה של שמחת חתן.

משא"כ המסובין על ברית מילה לא הגיע מצנה זו עד שפבר חל מצנה דסנפה. ותדע
דגבי חתן נמי תנא חתן ושושביניו וכל בני הקופה.

משמע שפבר היו בקופה ונתחייבו בשמחת חו"כ זו. הא שיבא אדם מן השוק לשמח
בשמחת חו"כ ואע"ג שיקיים בזה מצנה דשמחת חו"כ.

מכ"מ אסור לבטל מצנת סנפה. והיינו משום דמצנת סנפה קדומה: ידידו נפתלי צבי
הודא ברלין: סימן עג ב"ה ג' פסלו תרמ"ו.

פבוד ידידי הרב הגדול חו"כ י"א מ' חיים נ"י ע"ד השאלה אשר שהדליקה גרות בש"ק
שחל ביו"ט. ונודע לה אבלות ונהגה אבלות בפעשה קלה זו עד שחשקה.

אם עולה לה שלא תצטרך לנהוג אבלות אחר הקה"ג: לענ"ד לא מיפעי אם פבר נהגה
אבלות שעולה לה שהרי לדעת הרמב"ם אין לנו תוספת בש"ק ויו"ט פלל. והדלקת
הגרות אינו קפלה וא"כ היתה מחויבת לנהוג אבלות וממילא עולה לה.

ואפילו נימא שגם לדעת הרמב"ם שאין בהדלקת הגרות חיוב לשבות ממלאכה מכ"מ
אחר שפבר נהגו בכף. נעשה כנדר וכמ"ש הלבוש בקבלת שבת פמב"ן בלבוש סי' רס"ג.

מכ"מ אינו נדר ממש כ"ז שלא אמרה בפיה הנני מקבלת שבת. אבל בל"ז אינו אלא
פמנהג שלשה פעמים דהוי כנדר כמ"ש הרא"ש והר"ן בנדרים (פ"א ב).

ובזה האופן נדחית מפני המצנה וכדאיתא בבבבכות (ו') פל הרגיל לבוא לביהכ"נ ולא פא
יום אחד. הקב"ה משאיל בו שנא' מי בכם ירא ה' אשר הלה חשכים ואין נוגה לו.

ואם לדבר מצנה הלה נוגה לו כו'. פ' דכיון שהוא רגיל לבוא לביהכ"נ בכל יום נעשה
עליו כנדר.

ומש"ה אם לא פא יום א' הקב"ה משאיל בו ומענישו ע"ז כמ"ש הריב"ן שלהי מס' מכות
(כ"ד א) בד"ה פגון ראבר"ש כו' אלמא בחייו ה' רגיל לדקדק בכף לפיכך הקפיד הקב"ה
כו' וה"נ מי שרגיל לבוא לביהכ"נ ובכ"ז מפני שיש בו נדר מצנה הלה נוגה לו.

ומזה יש לדון דמי שנוהג בהדלקת הנרות איסור מלאכה ובקדושת השבת שלדעת הרמב"ם וסיעתו אינו מעיקר הדין וא"כ אינו אלא מנהג טוב. ונדחית מפני מצות אבילות שחלה עליו וממילא עולה ובאבילות הלכה פדברי המיקל.

כ"ז דברנו באם פבר נהגה אבילות אבל אם באה לשאלה אם תנהוג אבילות. יש להתיישב פדבר.

אם מחויבת לנהוג אבילות בשעה זו. או לא אחרי שהלכה פסוקה פדעת בה"ג דהדלקת הנרות הני קבלת שבת עפ"י ד"ת משום תוס' שויו"ט וא"כ אין מורין לה לנהוג אבילות. ונראה דזה תלוי אם תוס' יו"ט מועיל גם לשמחת יו"ט או רק לשביתת מלאכה ולא למצות שמחה. ואם נימא דאינו מועיל לשמחת יו"ט אין מורין לנהוג אבילות בפרהסיא דהיינו לחלוץ מנעל ולישב על הארץ.

שהרי מכ"מ הוי פקדושת שבת שאין נוהג אבילות בפרהסיא מיהא אסורה בשמחה ובשאר דברים שפצנעה. ידידו העמוס בעבודה רבה: נפתלי צבי יהודה פרלין.

סימן עד מעשה היה סמוך לק"ק מינסק בשנת ת"ר שנסחט בכור תם בעבירה. ונעבד העור לשם ס"ת ונעשה יריעה ולא יכלו להפירה ונשאל האיד דין דס"ת אם יכולין לקרות בה.

וה' ינחני באמתו ואל ימעדו אשורי ולא יצל מפי דבר אמת: ראשית יש לעיין ולברר דרוך פלל. שפצינו פמה פרטים דתנו לא נהנין ולא מועלין כמו קדשים קלים ומחנפר ודבר שנעשה מצנתו.

ועוד פמה פרטים אי האיסור הנאה ודאי מדרבנן פינן דלא מועלין או לא. ולכאורה משמע מפירש"י ע"ז דכ"ט ב' ד"ה אבל אמרו ל"נ ול"מ.

וכל היכי דתנו הכי שרי מדאורייתא כו' ושם דמ"ב ב' ל"נ מדרבנן. ובתמורה ד"ג א' גבי קדשי עו"ג ל"נ מדרבנן וכן פי' המפרש מעילה ד"ג א' דהא דתנו חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין היינו דרבנן.

והכי פירש"י תמורה דכ"ב א' במשנה ל"נ מדרבנן ותוס' נזיר דכ"ד א' ד"ה דמי חטאת. אבל פד דייקין א"א לומר פן שהרי בקדשים קלים דתנו לא נהנין ול"מ והוא במעילה די"א המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ול"מ.

והוא ודאי אסור מה"ת פאשר יבואר לפנינו. ועוד תנו התם די"ב חלב המוקדשים כו' ל"נ ול"מ ואסור מה"ת פמבואר בתוס' שם ובכ"מ אלא ונדאי אין זה פלל.

אדרבה בפסחים דכ"ו א' איתא מדאמר קול ומראה נריח אין בהם משום מעילה מעילה הוא דליכא אבל איסורא איכא. והתם מדאורייתא קא אסר רבא ע"ש ויש לבאר בכל פרט מאין הוא האיסור והיכן רמיזא באורייתא ומה שפירש"י בע"ז ה"ל ר"ל פל היכי דתנו הכי אבל אמרו ל"נ ול"מ היינו מדרבנן.

דוקא לשון אַבל אַמרו משמע הָכִי. וְכֵן מִתְפָּרֵשׁ הָא דְמַעֲיֵלָה י"ב ב' דְאָמַר ר"א כ"מ
שְׂאֵמְרו חֲכָמִים קְדוּשׁ וְאֵינּוּ קְדוּשׁ דְמִיּוּ יִפְלוּ לְלִישָׁפָה דְּוִקָא פְּשָׁאֲמְרו חֲכָמִים וְכַאֲשֶׁר
יְבִנְאוּ לְהֵלֵן.

וְהָא דְמִפְרָשׁ הַגַּמ' ע"ז דמ"ב וּתְמוּרָה ד"ג ל"נ מְדַרְבְּנֵן לֹא מְשׁוּם הָאֵי פְּלִלָא אֱלָא מְשׁוּם
דְאֵין שְׁם רְמֵז מַה"ת. וּפִירֵשׁ"י תְמוּרָה וְקִדְשִׁים שְׁמִתּוּ אֲסוּרִין בְּהִנְאָה מַה"ת פְּמוּ אִם
נִשְׁחַטּוּ בַחוּץ דְאֵי בְּקִידוּשֵׁין דנ"ז ב' מַה שְׁלֵי בְּשָׁלְהָ אֲסוּר וּפִירֵשׁ"י ו"ל בְּהִנְאָה דְמִי יִתִיר
הִנְאָה שְׁנֵאָסַר בְּהַ מְחִיִּים אַחַר שְׂאֵין דְמוּ נִזְרַק.

וְעוֹד נִדְבַר מִזֶּה אִיהוּ"ש: וְאַבְאָר אֵיזָה פְּרָטִים דְתַנּוּ בְהוּ ל"נ וּל"מ. קִדְשִׁים קְלִים מְבִנְאוּ
בְּכִרְיָתוֹת דכ"ג ב' דְאֲסוּרִים מַה"ת דְמוּקִי הָא דְכְתִיב כָּל חֶלֶב לֵה' בְּוֹלְדֵי קִדְשִׁים דְאֲסוּר
חֶלֶב וְאֲסוּר מְעִילָה בְּהִדְדֵי הַדְּדֵי קִאֲתִי וּע"כ בְּשָׁלְמִים מִיִּירֵי דְאֵי בְּחֻטָּאֵת הָא לְמִיתָה אֲזֵלִי
וְאֵין בָּהּ וּבְחֻלְבָּה מְעִילָה אֱלָא בְּשָׁלְמִים.

וּכ"כ הַתּוֹס' שְׁם דְמְשׁוּם דמכ"מ אֲסוּרָא מִיָּהּ אֵיכָא מַה"ת. וְעוֹד רֵאִי מְסוּפָה ד"ט א'
מְקִישׁ סוּפָה לְחַגִּיגָה.

מַה חַגִּיגָה אֲסוּר בְּהִנְאָה כּו' וְהֵתֵם דְרִשָׁה גְמוּרָה הִיא כמ"ש הַתּוֹס' שְׁם ד"ה מְנִין. וְעוֹד
רְאֵיהּ מַר"ה דכ"ח א' שׁוֹפָר שְׁל שְׁלָמִים לֹא יִתְקַע בּוּ וְאִם תְּקַע לֹא יִצָּא מְשׁוּם דְאֲסוּר
רְכִיב עָלָהּ.

וּע"כ אֲסוּר דְאוֹרֵייתָא הוּא פְּאֲשֶׁר יְבִנְאוּ לְהֵלֵן בְּעַנְיַן מְצוֹת לֹא לְהִנּוּת נִתְנוּ. וְתוּ דְאֵי
מַה"ת מְנוֹתֵהּ הָאֵיךְ פְּלִיגֵי רַבְּנָן עַל רִיזָה"ג וְסַבְרֵי דְשְׁלָמִים מ"ג הוּ.

וּרִיזָה"ג ג"כ מוֹדָה בְּזִמְנָן הַבֵּית וּבְתָם פְּדֵאִיתָא בְּתְמוּרָה ד"ז וְהֵרִי מְמוֹן בְּעֵלִים הֵן דְשָׁרִי
לְהִנּוּת מְמַנּוּ לְבַד גִּיזָה וְעַבּוּדָה אֱלָא וְדֵאֵי אֲסוּר מַה"ת וּכ"כ בְּתוֹס' נְדָרִים ד"י א' וּבכ"מ.
וְהַטְעַם דְמְבִנְאוּ בְּתְמוּרָה דל"א א' תְּנַבַּח וְאֶכְלֵת בְּשָׂר אֵין לָהּ בְּהֵן הִיתָר אֱלָא מְשַׁעַת
נְבִיחָה וְאֵילָךְ.

וְהֵתֵם בְּפִסּוּלֵי הַמְּוֹקֵדִישִׁים מִיִּירֵי דְמַהֲנֵי פְדִיּוֹן וּבְלֹא פְדִיּוֹן אֲסוּר כש"כ בְּקִדְשִׁים קְלִים
תְּמִימִים דְלֹא מְהַנִּי פְדִיּוֹן. וְכֵן בְּמִחְוָרָה יְדוּעַ בְּמַעֲיֵלָה ד"ח ב' שְׂאֵין בְּהֵם מְעִילָה וּמכ"מ
אֲסוּר בְּהִנְאָה מַה"ת מְדַבְּעֵי פְדִיּוֹן דְכְתִיב וְנָתַן הַכֹּסֶף וְקָם לוֹ וּבְכֹוֹרוֹת ד"ט ב' מִי אֵיכָא
מִיָּדִי שְׁהַקְפִּידָה עַלִּי תוֹרָה לְפָדוֹת בְּכֹסֶף צוּרָה וִיָּהּ שָׁרִי בְּהִנְאָה.

אַבְל מַכ"מ אֵין לוֹקִין עָלָהּ לֹא מִיָּבְעֵי לְפִירֵשׁ"י פְּסָחִים דל"ג א' ד"ה וּחכ"א בְּאַזְהָרָה
דְרַבְּנָן נְמִי כּו' מַה תְּרוּמָה דְנִימוּק הַוֹלֵד וְנַעֲשֶׂה דָם וּמִתְעַרַב בְּדָם א"כ הָוִי מִין בְּמִינוּ וְאֵינּוּ
בְטָל לר"י. וְיִישָׁבְתִי כִּישׁוּב הַתּוֹס' שְׁם (כ"ז ב) בַּד"ה מְשׁוּם.

וּמַע"כ נ"י דְחָה יָפָה שְׁהֵרִי פִירֵשׁ"י שְׁהוּא כְּרָקָב וּכְנָצֵל וְלֹא כפ"י הַתּוֹס' מְשׁוּם מֵת שְׁלָם
אַמְנָם יְדַעְתִּי כִּי כֵן אַבְל רוּאָה אֲנִי דְקָדוּק פִירֵשׁ"י בּוּזָה"ל כָּל גּוֹפּוֹ שְׁל מֵת פְּאֵן וְהָוִי לִי
כְּרָקָב וּכְנָצֵל. דְאֵלוּ לֹא הָוִי כָּל גּוֹפּוֹ לֹא הָוִי לִי דִין רְקָב וּמֵאֲחַר שְׁנַתְעַרַב אַע"ג שְׂאֵינּוּ
בְטָל מַכ"מ אֵין לוֹ דִין רְקָב זֶה הִי דַעְתִּי אַז.

אַכֵּן עֲתָה נִרְאָה לִינִישָׁב בַּא"א דר"י מוֹדָה דְאִם בְּתַחֲלַת הַוִּיתּוּ נִתְעַרַב בְּמִינוּ בְטָל וְכֵן פְּאֵן
אַחַר שְׁנַתְמַחָה וְנַעֲשֶׂה דָם מִתְעַרַב בְּתַחֲלַת הַוִּיתּוּ לְדָם בְּדָם אַחַר. שְׁפִיר בְטָל וְלִמְדַתִּי זֶה

הסבֵּרָא מְשִׁיטַת הָרִ"ן בְּנִדְרִים (נ"ח) דְּהָא דְקִי"ל דְּבָר שִׁיל"מ לֹא בְטֵל הוּא מְשׁוּם דְדוּמָה לְמִין בְּמִינוּ וְהָרִי דְשִׁיל"מ יְדוּעַ בְּאו"ח ס' ש"כ ס"ב וּבִיו"ד ס' ק"ב דְּאֵם לֹא הִי הָאִסּוּר נִיפְרָ קוּדָם שְׁנִתְעָרַב בְּטֵל.

וה"ה מִין בְּמִינוּ לר"י אֵם לֹא הִי נִיפְרָ שֶׁהוּא מִין בְּמִינוּ קוּדָם שְׁנִתְעָרַב כְּמוֹ כָּאן שְׁמִתְחַלְהֵי הִי בְּשׂר וְלִיקְחָהּ וְכִשְׁנִימוֹחַ וְנִעְשָׂה דָם הָרִי מִתְעָרַב בְּדָם אַחַר שְׁפִיר בְּטֵל. וְאֵע"ג שְׁדַעַת רִש"י בְּבִיצָה (ד' א) דְטַעַם שֶׁל דְּבָר שִׁיל"מ לֹא בְטֵיל הוּא מְשׁוּם אֲדָנָא כֹּל בְּאִסּוּרָא כּו'.

הֵינּוּ לְדַעַת רַב אֲשִׁי דַס"ל דַּה"ה סָפֵק בְּדָבָר שִׁיל"מ אֲסוּר אֲבָל סְתָמָא דְגַמ' שֶׁם דְסָפֵק מְוַתֵּר וְרַק תְּעָרוּבוֹת אֲסוּר וְדַאי י"ל מְטַעְמֵי שֶׁל הָרִ"ן. וְעֵינֵן מ"ש בַּהֲע"ש סִימָן מ"ז אוֹת א' בַּס"ד: יְדִידוֹ נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִין סִימָן עַא ב"ה ה' כ"ז שְׁבַט תַּרמ"א וּולאַזִין.

כְּבוֹד הַמְּוִפְלָג חֲרִיף שׁוֹחֵר טוֹב יְקָר רֵוַח מ' יְחִיאֵל יִצְחָק נ"י מְקַאֲוֹנָא מְכַתֵּב מַע"כ נ"י הַגִּיעַ וְכו'. אֲשֶׁר הָעִיר מַע"כ נ"י כִּי בַחֲקִירָה אִי מְקִלְתָּא דְעַבְיָדָא לְגִלוּנֵי מְהַנִּי בְּמַקוֹם חֲזָקָה.

תְּלִיא בְּמַחְלֻקַת הַרְמַב"ן וְהָרָא"ש בְּשֵׁם מְהַר"ם מְרוֹטְנְבוּרְגַּי אִי נֶאֱמָן עַד א' לו' מֵת קְרוּבוֹ לְהִתְאַבֵּל לֹא סְדָתָא הִיא וְהֵינּוּ הָךְ שֶׁהִבִּיא הַגָּאוֹן טוּרֵי אֲבָן ז"ל שִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהָא דַּע"א נֶאֱמָן לְהַשִּׂיא אֲשֶׁה אֵינוֹ אֵלָא מְדַרְבְּנָן וּמְשׁוּם דְדִיִּיקָא וּמְמִילָא לְעַנְנֵן אַבְלוֹת אֵין ע"א נֶאֱמָן אֲבָל אֲנִי בְּעֵנֵי דְחִיתִי בַּהֲע"ש שֶׁלְהִי כ' בָּא דְטַעַם הַתּוֹס' מְשׁוּם שְׁאֵין זֶה נִקְרָא עַבְיָדָא לְגִלוּנֵי כ"כ.

וְהַרְמַב"ן ס"ל דַּע"א נֶאֱמָן לְהַשִּׂיא אֲשֶׁה מַה"ת מְשׁוּם דְעַבְיָדָא לְגִלוּנֵי אַע"ג שְׁאֵינוֹ בְּרוּר שִׁיִּתְגַּלְהֵי כְּמוֹ קִנְדָּשׁוֹ ב"ד אֵת הַחֻנְדָּשׁ וְה"ה לְעַנְנֵן אַבְלוֹת. וּבְאֵמַת מַחְלֻקַת הַתּוֹס' וְהַרְמַב"ן תְּלִיא בְּתַרִי לִישְׁנֵי דְבְּכוּרוֹת (ל"ו) בְּהָא דְנֶאֱמָן הַפְּהֵן לוֹמַר בְּכוּר זֶה נָתַן לִי פְלוּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמוֹ.

מְשׁוּם מְקִלְתָּא דַּע"ל אַע"ג שְׁאֵינוֹ מְוַכְרַח שְׁיִתְקוֹר אַחֲרָיו. וְל"ב ס"ל שְׁאֵין זֶה מְקִרֵי ע"ל וּפְסִיק הַש"ס שֶׁם וְהִלְכְתָּא כַּל"ק, וְכְתָבוֹ הַתּוֹס' דַּע"ג דְּכָאן פְּסַק הַגַּמ' כַּל"ק מַכ"מ בְּעֵדוֹת אֲשֶׁה לֹא הִימְנִי אֵלָא מְשׁוּם דְדִיִּיקָא כּו'.

פִּי דְבְּבְכוּר הַקִּילוֹ מְשׁוּם דְאַפִּי הַטִּיל הַפְּהֵן הַמוֹם בְּנִדְמִים ג"כ אֵינוֹ אֲסוּר בְּאֲכִילָה מַה"ת כַּמְש"כ הַתּוֹס' שֶׁם (ל"ד א) בַּד"ה וּמִי קְנִיס. אֲבָל דַּעַת הַרְמַב"ם בַּה' פְּסוּלֵי הַמְּוִקְדָּשִׁין פִּי"ח ה"ה דְּהַמְטִיל מוֹם בְּנִדְמִים הָאוֹכֵל מֵהֶם ה"ז לוֹקָה מְשׁוּם לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה.

וְא"כ יֵשׁ בְּזֶה אִסּוּר מַה"ת וּמַכ"מ פְּסַק הַגַּמ' כַּל"ק דְּמִקְרֵי עַבְיָד לְגִלוּנֵי. וְה"ה בְּעֵדוֹת אֲשֶׁה הָיִי מַה"ת וְכֵן לְעַנְנֵן אַבְלוֹת.

וְעוֹד הָאֲרַכְנוּ בְּזֶה בִּיבְמוֹת (צ"ב) דְּבָהָא פְּלִיגֵי ר"נ וְרָבָא אִי טְעוֹת הוּא אוֹ הוֹרָאָה דְרַב נַחְמָן ס"ל כַּל"ב. וְרָבָא ס"ל כַּל"ק וְעֵיקָר הַהִיקָר מְשׁוּם הָעַד וְע"ל: וְע"ד הוֹכַחַת הַגָּאוֹן הַנּו"ב ז"ל מְהָא דִּיבְמוֹת דְלֹא מְהַנִּי עַבְיָדָא לְגִלוּנֵי בְּמַקוֹם חֲזָקָה לְפִי מַש"כ הָרִי"ף שְׁאֵין הִגֵּר נֶאֱמָן כּו'.

לבד מה שדחיתי בהע"ש שלהי פ' בא ג"כ אין מפאן שום הוכחה דעכ"פ עד אַחַד מיהא
בְּעֵינַי. וְכַאן הֵגַר לְעַצְמוֹ אִינוּ בְּתוֹרַת עַד כָּלֵל וּמִש"ה פֶּסֶק הָרִי"ף דְּעַד א' בִּיבְמָה מְהַנִּי
כְּרַבָּא.

מִשׁוּם דְּעֵיקָר הַטַּעַם שֶׁל הַהִיתָר מִשׁוּם דְּעֵבִידָא לְגִלּוּנֵי וְלֹא מִשׁוּם דְּדִינְקָא מִש"ה אִין נ"מ
בְּהָא דְזִמְנִין דְּרַחֲמָא אוֹ דְסִנְיָ לִי כִּינּוּן דְּעֵיקָר הַטַּעַם אִינוּ מִשׁוּם דִּינְדָּה. מִשׁא"כ בִּיבְמָה
עַצְמָה דְאִין עָלָה שָׁם עַד וְהָא דְנִאֲמַנְתָּ הוּא מִשׁוּם חֲנֻמָּר שְׁהַחֲמַרְתָּ עֲלֵי בְּסוּפָה כּו' מִש"ה
בִּיבְמָה דְאִיכָּא דְסִנְיָ אוֹ דְרַחֲמָא א"נ.

וְהוּא מְרַבֵּן שְׁהַקְשָׁה הִיא עַצְמָה תּוֹכִיחַ ס"ל כ"ב. וְלֹא תִקְשָׁה הָרִי בְּסוּגֵיָא דְבְּכּוֹרוֹת
הַנ"ל בְּהָא דְכֹהֵן נֶאֱמָן כּו' הָרִי כֹהֵן לְעַצְמוֹ.

הָא לֹא קָשְׁיָא דְהֵתָם אִין הַדְּבָר בְּרוּר שְׁהַכְּהֵן הַטִּיל מוּם רַק חֲשָׁד בְּעֵלְמָא. מִש"ה הִיכִי
דְּעֵבִידָא לְגִלּוּנֵי אִינוּ חֲשׂוֹד וְנֶאֱמָן אֲפִילוּ לְעַצְמוֹ כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

מִשׁא"כ בְּהַנִּי דְחֻזְקַת אִיסוּר וּבְעֵינַי עֵדִים לְהוֹצִיא מִחֻזְקַת אִיסוּר וּבְעֵבִידָא לְגִלּוּנֵי נֶאֱמָן
אֲפִילוּ עַד אַחַד. אַבְל דְּנִקָּא ע"א וְלֹא הוּא בְּעַצְמוֹ נִזְהָ פְּשׁוּט וּבְרוּר וְהַמְקוֹם ית"ש יַעֲמִידֻנוּ
עַל קֶרֶן הָאֲמַת וְהִיא הַתְּכֵלִית וְהַחֻזְמַת הַנְּנִי הַעֲמוּס בְּעֵבֻדָּה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין.

סִימָן עב ב"ה לְכַבּוֹד הָרַב מ' פִּלְטִיאַל נ"י בְּבֵאלְטִימָאֲרָא. אֲשֶׁר חָקַר הֶלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּמִי
שְׂנוּדַע לֹו ע"י דְּלוּג רַב שְׁמַת קְרוּבוֹ שְׁחִיב לְהַתְּאָבֵל עָלָיו בְּמַקּוֹם אַחֵר.

וְנִסְתָּם הַגּוֹלָל בְּיוֹם מְחָר אוֹ שְׁלִישֵׁי מֵאִימְתֵי יִתְחִיל הָאֲבֵלוֹת אִם יֵשׁ לוֹ דִּין מֵת אֲשֶׁר
מְשַׁלְחִים אוֹתוֹ לְמַקּוֹם אַחֵר שְׁמַתְחִילִים לְהַתְּאָבֵל מִיָּד. נִרְאֶה בְּרוּר דְּזִנָּה הַדִּין אִינוּ אֵלָּא
בְּמִי שְׁמַתוֹ מְנוּטָל לְפָנָיו וְהוּא מִתְּעַסֵּק עִמּוֹ וְאֵז כְּשֶׁמוֹסְרוֹ לְקוֹנְבְּרוֹ נִפְטָר הוּא מִמְּנוּ וְנוֹהֵג
אֲבֵלוֹת.

מִשׁא"כ מִי שֶׁהוּא בְּעִיר אַחֲרַת וְלֹא נִתְּעַסֵּק עִמּוֹ אִינוּ נוֹהֵג אֲבֵלוֹת עַד שְׁנִקְבַר מִמֶּשׁ. וְהִכִּי
מְבֻנָּאָר בִּיּוֹ"ד ס' ש"ע ס"ו מִי שֶׁהוֹדִיעָהוּ שֶׁצָּלְבוּ גוֹיִם קְרוּבוֹ בְּעִיר אַחֲרַת וְנוֹהֵג אֲבֵלוֹת
מִיָּד כּו' וְחוֹזֵר וּמוֹנֵה מְשִׁיקְבַר.

הָרִי אַע"ג שְׁאִין בְּדַעְתּוֹ לִילֵף לְאוֹתָהּ עִיר בְּקוּבְרָתוֹ מִכ"מ אִין עֲלֵי חַיִּיב הָאֲבֵלוֹת עַד
שְׁיִקְבַר. וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁיֵשׁ עָלָיו דִּין אוֹנָן לְאַסְנוֹר עָלָיו בְּשֶׁר וַיִּין עַד שְׁיִשְׁמַע שְׁנִקְבַר.

(כְּמֻבְנָאָר בְּעוּבְדָא דר"ת שְׂנוּדַע לוֹ שְׁמַתָּה אַחֲוֹתוֹ בְּמַקּוֹם רְחוּק מִמְּנוּ וְאֵכֵל בְּשֶׁר וְשְׁתָּה
יִין מִשׁוּם שְׁיֵשׁ לָהּ בַּעַל וְאִינָּה מְנוּטָלָת עָלָיו. וְחִלְקוּ עָלָיו כְּמֻבְנָאָר בְּרֵא"ש מו"ק ס' ק"ב)
וְהִכִּי מְבֻנָּאָר בְּסִי ש"מ א"ס"ג מְקוֹם שְׂנוּהֵגִים כּו' וְלֹא אַחֵר שְׂנוּתְעַסְקוּ הַקְּרוּבִים בְּצָרְכֵי
הַקְּבוּרָה וּמְסֻרוּהוּ לָהֶם מְוִתְרִים הַקְּרוּבִים בְּכֶשֶׁר וַיִּין.

הָרִי דְּנִקָּא אִם נִתְּעַסְקוּ הַקְּרוּבִים וְכִלְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיא הָרֵא"ש שָׁם מִי שְׂנַמְסַר
לְרַבִּים אוֹכְלֵי בְּשֶׁר וְשׂוֹתָהּ יִין. דְּנִקָּא נִמְסַר מִיָּד לְיָד מִשְׁמַע וְכִדְאִי בְּמַס' ב"מ (ח') דְּלִשׁוֹן
מוֹסְרִינָה כְּאַדָּם הַמוֹסַר דְּבַר לְחִבְרוֹ.

וְלֹא קָאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי אִם מִתְּעַסְקִים בּוֹ אַחֲרִים הוּא אוֹכְלֵי בְּשֶׁר וְשׂוֹתָהּ יִין. וְהִ"ה אִם
הִמַּת בְּעִיר אַחֲרַת וְכְמֻבְנָאָר שָׁם ס"א אֵלָּא שְׂבִיזָה נְחִלְקוּ ר"ת וְהָרֵא"ש בְּהָא דְּמַתָּה אַחֲוֹתוֹ
שֶׁל ר"ת בְּעִיר אַחֲרַת וְהוּבָא בְּש"ף שָׁם.

אָבֵל אַבְלוֹת וְדָאֵי אֵינּוּ נוֹהֵג עַד שְׂיִקְבֵּר וּמָה שְׂדֻקְדָּק מַע"כ נ"י מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם וְשׁו"ע
ס"א שַׁע"ה ס"ב מָה שְׂפָתָבו וְאֵינָם יוֹדְעִים מְתֵי יִקְבֵּר מוֹנֶה מְשִׁיחֲזָרו כו'. דְּקָדוּק נִכּוֹן הוּא
וְנִרְאֶה בְּרוּר דְּלֹא שְׂיֵשׁ נ"מ אִם יוֹדְעִים שְׂיִקְבֵּר לְמַחֵר אוֹ לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְכַדוּמָה.

אֵלָא בָּא לְאִפּוּקֵי אִם יִקְבֵּר הַיּוֹם אֵין חַיּוּב הָאֲבְלוֹת מִיַּד שְׁנַמְסֵר לְפִתְפִים וְלֹא בָּא זֶה הַדִּין
לְהַחְמִיר עַל הַקְּרוֹבִים אֵלָא לְהַקְלֵל לְהַתְחִיל מְנַיִן שְׂבַעָה מְאוֹתוֹ יוֹם. וְהַכִּי דְנִיִּיק לְשׁוֹן הַגַּמ'
בְּמו"ק (כ"ב א') מְכִי מְהַדְרִיתוֹ אִפְיִיכוּ מִבְּבָא דְאַבְיֵלָא אֶתְחִילוּ מְנוּ.

וְלֹא קְאָמֵר אֶתְחִילוּ אֲבָלוּ. אֵלָא אִם אֵין נ"מ בְּמַנְיִן אֵין עֲלֵיהֶם חוֹמֵר מְנַהֵג אַבְלוֹת.

וְרַק אִם יֵשׁ נ"מ בְּמַנְיִן שְׂבַעָה. יְנַהֲיֵגוּ אַבְלוֹת מִיַּד פְּדֵי שְׂיִמְנוּ מְאוֹתוֹ יוֹם.

וּבְזָה מְיַנְשֵׁב הַירוּשְׁלָמִי שְׂהֵבִיא הָרָא"ש שֵׁם נְמָסֵר לְרַבִּים אוֹכֵל בְּשָׂר וְשׁוֹתָה יַיִן. וְהַקְּשָׁה
הָרָא"ש מֵאֵי קַמ"ל הָרִי חָל עָלָיו אַבְיֵלוֹת וְהַעֲלָה דְמִיַּרְי שְׁלֹא יֵצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ דְּלֹא מְהַנִּי
לְנַהֲגֵי אַבְיֵלוֹת אֲבָל אוֹכֵל בְּשָׂר וְשׁוֹתָה יַיִן.

אֲבָל לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם הַפִּי פְּשוּט דְאַפְיֵלוּ פְּשִׁיחָה נִקְבֵּר בְּאוֹתוֹ יוֹם וְאֵינּוּ חַיִּיב לְהַתְּאָבֵל
מִיַּד מַכ"מ אוֹכֵל בְּשָׂר וְשׁוֹתָה יַיִן מִיַּד. וְזֶהוּ פִּי לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְאֵינּוּ יוֹדְעִים מְתֵי נִקְבֵּר
הַיַּיִנוּ שְׂמָא יִקְבֵּר לְמַחֵר וְיֵהִי נִצְרָךְ לְמַנּוֹת יוֹם שְׁלָם.

אֲזִי מוֹנֶה מַעַת שְׂיַחֲזָרוּ פְּנִיחָם וְאִז מִתְחִילִין לְהַתְּאָבֵל מִיַּד דָּאִם לֹא יְנַהֲיֵגוּ בְּאַבְלוֹת מִיַּד לֹא
יַעֲלָה לְיוֹם. וְנִרְאֶה דְבְּזָה פְּלִיגֵי ר"א וְר"י בְּדַכ"ז א' דַּר"א צְוָה לְכַפּוֹת אֶת הַמְּטוֹת מְשִׁיחָא
הַמַּת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ וְרִי"א מְשִׁיחָתוֹם הַגּוֹלָל.

וְהַמְּחַלְנֶקֶת הוּא מְשׁוּם שְׁנַמְסֵר ר"ג לְרַבִּים וּבְנֵי בֵיתוֹ וְשָׂאָרוּ בְּבֵית וּקִי"ל. כַּר"י וְע'
מַש"כ בְּהַעֲמֵק דְבָר בְּעִיקָר דִּין זֶה נְמָסֵר לְרַבִּים כו' מְבוֹאָר בְּמַקְרָא בְּאַבֵּל הָאֵטָד אֲשֶׁר
לְמַצְרַיִם: וּמָה שְׂשָׂאֵל מַע"כ עוֹד בְּמַצְנַת סוֹפָה.

אִם א"א לִישֵׁב בְּסוֹפָה זֶהוּ יְסוּד הַיְשׁוּב. וְהִנֵּה חֲשַׁבְתִּי דְרָךְ מַעַכ"ה נ"י בְּלַמּוּד הַסְּנִיגוֹת
דְּעִירוּבִין וְסוֹפָה וּפְסַק הָרָאשׁוּנִים.

וְלֹא יִכּוֹלְתִי לְהַעֲמִיד רַגְלֵי וְתַמָּה אֲנִי הַיָּאָרְ אֲפָשָׁר לְפָרֵשׁ הָא דְאַבְיֵי הַכִּי דְקָאָמֵר רִיבֵר"י
ס"ל פְּאָבוּה דְאַמְרִינֵן רוֹאִין אַף בְּפָחוֹת מַפ"ט. וְלֹא הֵבִיא אֵיזָה מְקוֹר דַּר"י ס"ל כְּפֹךְ דְּהָא
דַּר"י אֵית לִי רוֹאִין בְּמַשְׁנָה שֵׁם רְחֻבָה אַע"פ שְׂאִינָה בְּרִיאָה אֵינּוּ עֲנִיָן לְטוֹמְאָת אֶהְלוֹת.

וְאֶדְרָבָא לְעַנְיִן אֶהְלוֹת מְפֹרֵשׁ בְּתוֹסְפָתָא וְהוּבָא בַר"ש פ"ח הַתְּרִיפּוּ רוֹאִין אוֹתָן פְּאָלוּ הֵן
שְׁפוּדִין ש"מ. וְאֵין בְּזָה מְחַלְנֶקֶת וְכִי אֲפָשָׁר דְאַבְיֵי סְמִיךְ עַל תּוֹסְפָתָא דְאֶהְלוֹת לְעַנְיִן
סְכָכוֹת שְׂהֵבִיא מַע"כ נ"י אוֹ תּוֹסְפָתָא אֶתְרַת.

אֵלָא וְדָאֵי אַבְיֵי לֹא מְיַרְי פְּלָל בְּעִיקָר דִּינָא שֶׁל חֲבוּט רְמֵי שְׂהוּא הַל"מ. אֵלָא בְּהָא דַּר"י
בַּר"י מְכַשִּׁיר הַקּוֹרָה גַּם בְּאֶנְפֵן שֵׁא"א לְהַנִּיחַ לְבָנָה עֲלֵי בְּזָה אָמֵר דַּס"ל פְּאָבוּה דְתַנֵּן
הַתָּם רִי"א רְחֻבָה אַע"פ שְׂאִינּוּ בְּרִיאָה.

אֲבָל בְּיוֹתֵר מַג"ט שְׂיֵשׁ בְּזָה חֲסָרוֹן אַחַר הַיַּיִנוּ דְלֹא אָמְרִינֵן חֲבוּט רְמֵי לֹא מְיַרְי אַבְיֵי. וְאֵי
ס"ל פְּרָבָא דְלֹא אָמְרִינֵן חֲבוּט רְמֵי בְּפָחוֹת מַפ"ט.

ע"כ צ"ל פאוקימתא. דסנפה ונבוא לסנגיא דסנפה דמפרש מעכ"ה נ"י דרבא חולק על אבבי ודחוי קא מדחי.

והפלא היכן ראה דרבא חולק הרי רבא לא הנפיר דריבר"י פלל. ורב אשי הוא דמקשה לרב פהנא תלמידו דרבא מהא דריבר"י.

ור"כ משני דריבר"י מייגרי בפחות מג"ט. ואי איתא דאבבי מפרש דריבר"י מייגרי ביותר מג"ט וכאבוה ס"ל וחולקים ע"ז הכלל.

אמאי לא משני דהכי ס"ל לרבא דריבר"י פאבוה ס"ל ואין הלכה פנומניהו אלא ברור שאין בזה מחלוקת כלל. ואדרבה ע"כ מוכח שגם ר"י בתוספתא הנ"ל טעמא אחרנא אית לי דאי איתא דר"י חולק בזה הכלל וס"ל חבוט רמי אפילו בפחות מטפח נימא באמת דריבר"י פאבוה ס"ל גם בהא.

אלא פשיטא שאין מחלוקת בזה. אע"ג שפצינו לענן פי תקרה יורד וסותם דר"י חולק על חכמים בס"פ כל גגות.

והיינו לשי' התוס' שם (פ"ו) היינו באין רחב ד' טפחים ולפרש"י שם פליגי אי אמרינן פי תקרה יורד וסותם במקום מפולש שרבים בוקעין דלית לי' לת"ק פי תקרה יו"ס כדאי בסנפה (י"ח ב) מודינא לך בההיא דהו"ל כמבוי המפולש וע"ש בפירש"י.

אבל בחבוט רמי אין שום מחלוקת דבפחות מפ"ט לית לן זה הכלל. והא דר"י בסככות לא משום דאמרינן חבוט רמי אלא הא דמביא את הטומאה חומר מדרבנן הוא כמ"ש הר"ש בפ"ח דאהלות גם לרבנן דמטמאין אע"ג שיש אור כ"ש ביניהם.

והא דחוצצין הוא ונדאי ע"פ דין אע"ג שאין אומרים חבוט רמי דמכ"מ אין פאן פ"ט שהרי יש ענף למטה וענף למעלה עד שפותם את האור: נחזור לענן דלכ"ע ר"י בר"י לא מייגרי אלא בפחות מג"ט. ולא פליגי אלא אי רואין בקורה שאינה יכולה לקבל אריח אי אמרינן רואין פאלו יכולה לקבל.

והרא"ש בעצמו פוסק באמת כת"ק דאפי' בפחות מג"ט אור בין עליונה לתחתונה פסול. אכן הרמב"ם מכשיר והי' לפניו הגנוס' ברי"ף הכי [ולא כמו שזכרנו לפנינו ברי"ף וטה"ד הוא כדמוכח גם מדברי הרא"ש והיינו משום שהקשה הגמ' בסנפה מריבר"י ש"מ דהלכה הכי וכמ"ש הגר"א סי' שס"ג.

ולא עוד אלא דלשון הרמב"ם פי"ז מה"ש מוכיח דאפילו ביותר מג"ט הוא מכשיר בקורה ולא פסוגיא דסנפה. אבל דוקא בקורה דלא בעינן אלא היכר כמ"ש בב"י סי' שס"ג.

כ"ז אינו ענין לטומאת אהלות: ודאמינן עלה קושיות מעכ"ה נ"י הי' עולה עה"ד בהשקפה הראשונה להוכיח מזה דאם בקורה של מעלה יותר מרחב טפח אמרינן חבוט רמי אפי' האור פחות מטפח ולא פהר"ן וריטב"א ונהגהת רמ"א בסי' תרל"א.

ובאמת הי' נראה דרש"י ותוס' חולקין על הר"ן שהרי דייקי בסנפה שם בד"ה ותני עלה. אבל אין ביניהן פותח טפח נמצא שאין בעליונות טפח כו'.

משמע שאם הי' בעליונות רחב טפח אמרינו חבוט רמי אפי' למטה פחות מטפח ונהרי מבואר בחי' ריטב"א (הנדפס ע"ש הרשב"א ב"ש"ש להרשב"א) דזה תלוי ב"שוב הגנוסחא שדחו רש"י ותוס' ע"ש: אבל אחר העיון אין בזה פדי ישוב.

קדא דא"כ צריך לפרש הא דתנו בפ"י דאהלות בארובות שאין בה פ"ט נתן דבר כו' מ"ירי דוקא שבדבר הי' טפח וזה לא נזכר בשום מקום. שנית דבאמת הוא מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע גבי זיזין.

דתנו הי' העליון עודף עה"ת פחות מטפח טומאה תחתיה. תחתיה וביניהן טמא ביניהן או תחת המותר ר"א אומר תחתיה וביניהן טמא.

והיינו משום דס"ל חבוט רמי אפילו באויר פחות מטפח רק שהזיו למעלה רחב יותר מטפח שהרי הוא נמשך מן הבית. ור' יהושע חולק ונהלכה כר"י וקא דתנו אם הטומאה תחתיה אפילו תחת המותר טמא.

הוא כמ"ש מעכ"ה נ"י משום שסוף הטומאה לצאת משם הא מיהא קי"ל כר' יהושע. והכי דעת הרמב"ם ז"ל כמו שדקדקו בלשונו בה' סופה פ"ה הכ"א שכ' והוא מכונן נגד שפת היורד הא מיהא מה שעלה עה"ד בחי' ריטב"א ור"ן דבעינו דוקא שיהא האויר שנה ממש להקורה.

נסתר ממשנה דזיזין הנ"ל] וכ"כ בפ"י המשניות אהלות פי"ב מ"ה בזה"ל. וכבר קדם לך בשבת (כ"ו) שמן השרשים שצאמר גוד אחית מחיצה גוד אסיק מחיצה כו' וכבר התבאר בתוספתא שזה בשני תנאין שיהא ברנחב כל קורה פותח טפח וביניהם אויר ג"כ פ"ט כו': אחר שכן אנו מבחיץ בקושיות מעכ"ה נ"י.

אבל כמו כן קשה עלינו משנה באהלות פי"ח גבי אכסדרה שנסדקה כו' נתן את הקנה בארץ אינו מביא אה"ט עד שיהא גבוה מהארץ פ"ט ונהרי מ"ירי לב"ה בסדק כ"ש וגם סתם קנה הוא פחות מפ"ט.

וא"כ הרי הקנה כמו הקורה בין הקורות כף הקנה בין תצאי האכסדרה ואמאי אמרינו כאן גוד אחית שפתי הסדק להקנה. או גוד אסיק הקנה לשפתי הסדק אלא ודאי כלל הוא באהלות מה שלא שייך לשפת וסופה.

היינו היכן שעומד להסתם כמו סדק וארובה אמרינו שיוורד וסותם או עולה וסותם אפי' בפחות מטפח. ולא בעינו רחב טפח אלא בקורות וזיזין שקבועין ועומדין להיות כן.

אחר שכן חוזר בפ"י המשנה דאהלות פ"י מ"ה בארובות שאין בהם פ"ט והטומאה בבית. בין למעלה בין מלמטן אין טמא אלא הבית וה"ה למעלה לחוד כפ"שטא דמשנה שכוונה א' למשנה הקודמת.

ורק במשנה זו דס"ל להרא"ש דאם הטומאה נגד ארובה עולה היא למעלה משום שיהא רצוצה. ואח"כ הקורות יורדות וסותמות ואינו יורד למטה וכמו שיישבתי בשו"ת שישבתי להגר"ב זצ"ל תוספתא פ"ט דקדוק לשון התוספתא לפנינו שהטומאה יורדה ע"ש (ור' יהודה לא מ"ירי שם אלא בהא דאם יכולין לקבל מעזובה בינונית ולא כמו שהבין מעכ"ה נ"י) והכי מתבאר לשיטת הרא"ש שני תוספות שהביא מעכ"ה נ"י

מקדש דרבי וחקמים פליגי בכלים שנגד הבית היינו למטה וכמש"כ שלדעת הרא"ש
אפילו למעלה מן המת ממש טהור כל שיש חור פחות מטפח בין בית לעלי ולמעלה
סותם שהטומאה עולה ואינה יורדת.

וע"ז אמרו חכמים שהקורות יורדות וסותמות שלא תרד הטומאה. ואם שמעכ"ה נ"י לא
כתב כן: ואשר העלה מעכ"ה נ"י בתוך ביאור משנה דקדירה.

דכלים שלא פנגד הטומאה שבתוך הקדירה טמאין משום דין פלים הנוגעים בכלים
דהו"ל דיקרב בדיקרב. במח"כ לשי' הרמב"ם ורמב"ן והגר"א ז"ל אין דיקרב בדיקרב
אלא מדרבנו ורק באדם.

והא דכלים מפלים טמא הוא מדין חרב ה"ה פחל ול"ד פלי מתכות אלא כל פלי שטף.
ורק לשיטת רש"י ותוס' והר"ש בפ"א הוא משום דיקרב בדיקרב אפילו בכלים.

ומכ"מ דוקא בכלים שנעשין אה"ט לאפוקי כל"ח שאינו נעשה אה"ט לעולם. ובדבר
הקושיות שהרבה מע"כ נ"י עפ"י פללים שבה' שבת אינו כן.

ורק לענין גוד אחית היינו חבוט רמי בפחות מטפח פ"א בגמ' דסנפה דבכ"מ כן הוא: ידיו
נפתלי צבי יהודא ברלין. סימן ע ב"ה ב' י"ג פסלו תרלח וואלאזין.

פבוד הרב הגדול חריף ובקי י"א הנתיק כש"ת מ' אפרים הפהן נ"י. מכתב מע"כ נ"י וכו'
הגיעני זה שבוועים וכו'.

דברי מע"כ נ"י בעמק הלכה ראיתי גם עתה ומרוב טרדה העמוס עלי פידוע למע"כ נ"י
וכו' ע"כ לא נפנתי עד היום וכו' ועתה הנני לחזור ולשנות את הפירוק. מה שהקשה מע"כ
נ"י בפרש"י נדה (י"ח) דמפרש בנמצא ביד גוי.

אלא משום דעיקר קושיות הש"ס בנדה מהא דנמצא משמע במקום שאין רגיל להיות
שם והיינו שנוי וכן הא דתשעה צפרדעים דתניא ובנמצא ולא תנו ואם פירש. אלא
בנמצא משמע שלא במקום הרגיל להיות מונח שם: והנה בב"ב (כ"ד א) אי' אמר אפ"י
אף אנו נמי תנינא דרוב וקרוב הלף אחר הרוב.

ומסיק דהדר בי' רבא מההיא. ולכאורה תמוה אמאי הדר בי' רבא ואדרבא דחוי רבא
הוא פשוט.

שהרי עיקר הדין דר"ח דרוב וקרוב הלף אחר הרוב הוא בקורבא דמוכחא לדעת התוס'
(כ"ג ב) בד"ה מתיב ר"ז. ואפילו לא נימא הכי מכ"מ זה ברור דברוב המוכח פשיטא
דהלף אחר הרוב.

ולא אצטרף ר"ח אלא ברוב שאינו מוכח יותר מהקרוב ודם דמקור הוא רוב ומצוי.
אלא צ"ל דאפ"י מפרש הא דר"ח דמייירי שנמצא בגג פרוזדור וא"כ אינו מצוי כלל.

ובזה מיושב קושיות התוס' נדה (י"ט א) בד"ה כאן ע"ש ורבא ס"ד דע"כ מייירי בקרקע
פרוזדור. משום דאי נמצא בגג פרוזדור הי' לנו לחוש למיעוטא אחר ולטעמ' בחולין
(ט) דגמר איסורא מספנתא.

ולכאורה אינו מוכן דעת רבא דלמד בבגוי מעין שפא זאב ונטלן דחוששין לנקב מהא דראה צפור המנקר בתאנה. וא"כ אפילו בל"ז שפא זאב אלא נאבדו ולא בידק ג"כ כמו במים מגולין דבלא שום ריעותא חיישינן לנחש.

וצ"ל דנדאי דוקא מים דנחש מסר נפש' עלי' חיישינן פדאיתא בע"ז (ל') בגין וה"ה מים וחלב דשלתן שוין במשנה דתרומות פ"ח וא"כ הוא דומה לריאה דחוששין לסרכא משום שהוא מצוי.

משא"כ שארי דברים שאין מצוי כ"כ לאכילת נחש. באמת אין חוששין כמ"ש התוס' בע"ז שם דפי תאנה אין חוששין משום שאין בו שינוי.

ומכ"מ בראה צפור שהוא מנקר בתאנה חוששין וה"נ בנטל זאב כ"ז הוא דעת רבא. ובזה יובן פירש"י תולין (י"ב) דהיכא דנאבדה הריאה ולא בידק פשר דסמכינן אדרב הונא דאמר דנשחטה בתזקת היתר עומדת.

וכבר הקשה המרדכי ע"ז מאי ענין בגי מעין לריאה דסרכות מצויות. ולדברינו ניחא דלרבא דאיסורא דומה לספנתא שני אופנים אוסרות מן הדין היינו בטריפות המצוי דריאה דדומה למים מגולין.

ונעשה בהם שינוי דבא זאב ונטלן דדומה לראה צפור המנקר בתאנה. וכמו דקיי"ל בהא פרב הונא ה"נ בהא אי דמי' איסורא לספנתא: והנה רבא הדר בי' ג"כ.

ורא' לזה שהרי מפרש מחלוקת רשב"ג ורחמ"ם בחוששין לנפל בנפל מן הגג נאכלו ארי. אלא דגם באירע שנוי בגלד מכ"מ לא חיישינן לנפל לרבנן.

ונאפי' רשב"ג לא חייש אלא משום דגלי קרא דחוששין לנפל. וכ"כ בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רנ"ז מזה מוכח דבמקום אחר לא חיישינן למיעוט אפילו אירע בו שינוי.

והיינו סוגיא דב"ב ה"ג' דאפי' מוקי לה בגג פרוזדור ומכ"מ הולכין אחר הרוב אע"ג שאין מצוי. ורבא רצה לדחות דהתם מיירי בקרקע פרוזדור דהוי רוב ומצוי דאי בגג דהוי שנוי באמת חוששין למיעוט.

והדר בי' רבא מההיא ויותר מזה פתבנו בהעמק שאלה סי' קס"ד אות י"ד: וכ"ז ראה עינו של רש"י. ופי' הא דר' יוחנן דמיירי אפי' בדאיכא שנוי לא חיישינן למיעוטא.

מקור הא דאמרן והיינו אפילו נמצא בגג פרוזדור שליא דהוי שנוי הרגילות שהפילה שליא. ומכ"מ אין חוששין שפא אשתני ולא הי' בשליא ולד פלל וכן חתיכה.

ומקשה מתשע חנויות ומתשעה צפרדעים ומניא ובנמצא דמשמע שלא במקום הרגיל להמצא. כפירש"י בקרקע וה"נ בצפרדע מיירי בנמצא אפי' במקום שאין ראוי להיות שם: אחר שפן מיושב הא דלא פרש"י בהא דשליא משום ספק נימוק רובו עד שלא יצא הגלד.

דא"כ אין ראוי מכאן שפולו משונה גם הרוב גם המיעוט. ואין ראוי מכאן שלא לחוש למיעוט יוצא מן הרוב היכא דברוב אינו משונה מש"ה פי' דהמיעוט הוא דיש שליא בלא גלד.

ועיקר יצירת השליא ברחם הוא כדרך הטבע ורוב שליות המה בולד ומיעוט בלי ולד. וע"ז קאמר דאפילו נולד בשנוי במה שהפילה אין חוששין שמה נולד השליא בלי ולד אלא הולכין אחר רוב ולדות: מה שהקשה מע"כ בתוס' חולין (י"א ב) וכ"כ הר"ש מ' פרה פ"ב הא דחטאת קריא רחמנא.

והקשו התוס' מהא דלאחר פדי מותר לגזוז מה"ת וישיבו משום דלאחר פדי שוב לא קריא חטאת. ובסוגיא דבכורות (כ"ה א) מבואר דאפילו בתמות רשאי לגזוז משום שהיא קדושת בה"ב.

וא"כ קשה אמאי הא חטאת קריא רחמנא לכאורה הוא פלא אבל מזה למדנו דהתוס' לא מפרשי פרש"י אלא שאני פרה דלא שכיחא דמש"ה לא גזרו בקדושת בה"ב דא"כ האי אלא מותר. ובאמת יש שמוחקים תיבת אלא.

אבל רבותינו התוס' מפרשו דלפי המסקנא הוא ישוב אחר ואפילו הי' קדושת מנבח שרי משום דלא שכיחא. והטעם של ההיתר הוא משום דלב ב"ד מתנה עליהם.

ויש עוד לעיין בזה בסוגיא דשבועות ואין העת עמדי להאריך יותר: ידידו נפתלי צבי יהודא ברלין סימן סט ב"ה ג' מנ"א תרל"ח וואלאזין. ירום וינשא כבוד ידיד ה' ועמו הרב הג' חריף ובקי וכו' כש"ת מו"ה יהושע העליר נ"י האב"ד דק"ק טעלז יע"א.

המקום זהא בעוזרו והלכו רבים לאור מדברו. מכתב מעכ"ת נ"י בצרוף קונטרס הגיעני. לשמחת לבבי בשמים א) ראיתיו מתהלך ברחבה ומדבר גדולת לבאר כי פסק הרא"ש וטור ושו"ע התמוה בעיני הוא משנה מפורשת ואמנם חכמה גדולה היא ליישב ולקיים דברי רבותינו ז"ל.

נהרי גם אני בעניי נדחקתי ליישב התוספתא פ"ה דאהלות לדעת רבינו ז"ל כמבואר בתשובתי להגר"ב ז"ל. ושמחה לאיש אור הראשונים ז"ל כי זהל ב) כי הגיעני לעיין בהלכה עמומה אשר בעוה"ר לא רבו החברים המדברים בה.

עד שייצפנו ה' לאור יקרות וקפאון והנה לא נכחד ממעכ"ת נ"י כי אני עמוס בעבודה מפמה דברים. כמעט חדשים לבקרים ע"כ לא יכולתי להפנות לשמעתא דא דבעיא צילותא טובא ונמשך עד פה והנני להשיב אך שלא ע"ס הקונטרס כי אם לפי הסדר המכוון אצלי.

ובקיצור: תחילת דברי חכמה דאם טומאה באויר הארובה שבין בית לעלי' פחות מפ"ט ולמעלה סתום. אם נימא דהטומאה מתפשט מן הארובה לצדדי הבית אין הטומאה רצוצה ואינה עולה בפחות מפ"ט.

ואם נימא שאינה מתפשטת א"כ היא טומאה רצוצה ועולה למעלה. והוא לשון הרמב"ם ה' ט"מ פט"ז ה"ו לפי שכל טומאה שאינה תחת פ"ט הרי היא כרצוצה.

אלא שבה אנו דנין אמאי לא נימא דהסתימה שלמעלה ה"ה יורדת למטה ותתפשט. וממילא? הא למטה טמא ולמעלה טהור וכפשטא דמשנה אהלות (פ"י מ"ה) דבטומאה בבית בין מלמעלן בין מלמטן אין טמא אלא התחתון ומודה מע"כ דלפי הפשט הגלוי

הפונה בלשון משנה זו כמו במשנה הקודמת בליש בהם פ"ט שה"ה למעלה לחוד ה"נ באין בהם פ"ט.

ואחר שרואין אם שהסתימה יורדת ה"ה בטומאה באויר הארובה. ולא פהרא"ש וממילא למעלה טהור.

ומעכ"ת נ"י הוסיף קומחא דהכי מפני דאיהו פ"ה ופי"א דאהלות שנגד הזוית חכמים מטהרים משום שאני רואה את הקורות פאלו יורדות וסותמות [אבל מה שהביא מע"כ נ"י תוספתא פ"ה. יישבנו לדעת הרא"ש כמש"כ]: והעלה מעכ"ה נ"י דע"כ אין הקורה יורד וסותם בפחות מפ"ט עפ"י סוגיא בסופה (כ"ב) דלא אמרינו חבוט רמי בפחות מפ"ט.

וא"כ ע"כ פי' פבא הא' שבמשנה ה' ה"ל בין מלמעלה בין מלמטן אין טמא אלא התחתון וה"ה מלמטן לבד. ולא כמשמעות משנה ד' והא דתניא בתוספתא ה"ל דעת חכמים להקפיד הוא במחלוקת שנוי' בעירובין דאב"י א' דריבר"י דס"ל רואין בשיטת ר"י קאי דאית לי' רואין.

ומפרש מע"ל דהפונה אפי' עליונה למעלה מג"ט מהתחתונה ולא פבא בסופה (כ"ב). ור"ב רק דחוי קא מדחי שאף ריבר"י מייירי באין גבוה ג"ט וכו' אף רבנן מודי.

אבל באמת דעת ריבר"י שאף בגבוה הרבה אמרינו חבוט רמי אפילו בפחות מטפח משום דס"ל פאבוה וכאב"י ונהו שיטת הרי"ף והרמב"ם ושו"ע שפסקו דבפחות מג"ט אמרינו לכ"ע רואין וחכמים דתוספתא היינו ר"י והוסיף להראות דר' יהודה נדאי ס"ל חבוט רמי בפחות מטפח מהא דתניא בסככות רי"א רואין את התחתונות פאלו הן למעלה וכו' אלמא דלא מהני להו פדי' ומזה תשפיל דמש"כ התוס' שם בזה"ל וה"ק ר"א כ"מ שא"ח קדוש וא"ק כמו חלב הפוקדשין.

טה"ד הוא וצ"ל דם קדשים והינו לאחר שזנרק הדם על המזבח דעפ"י ד"ת מותרין וחכמים אמרו שאין יכולין ליהנות מהם ומש"ה נמפרין לגננין לזבל והדברים עתיקים. הא מיהו ברור דגידולי קדשי מזבח אסור בהנאה מה"ת ולא פהגאון ה"ל: אמנם בישוב דברי הרמ"א.

יש להקדים טעם מחלוקתן של הטור ורבינו ישע"י בעפר הקבר. והנה מתחילה יש לדעת דעפר תלוש שמתחבר עם האדמה אינו כשאר תלוש ולבסוף חיברו אלא פאלו ששארש בארץ.

נדבר זה מפני דתוס' סנהדרין (מ"ו) בד"ה תלישה דעפר חשיב טפי מחובר מעץ הנעוץ בארץ. ואם שדברי רבותינו ז"ל א"צ חזוק.

מכ"מ טוב לעינים לראות מקורו בתורה והוא דכתיב מזבח אדמה תעשה לי ונדרשינו בזבחים (נ"ח א) שיהא מחובר באדמה. שלא יבנו לא ע"ג מחילות ולא ע"ג כפיין אע"ג שהכפיין מחוברין בארץ.

מכ"מ אינו אלא כמו תלוש ולבסוף חיברו ואינו מחובר ממש. והרי במזבח הנחשת שעשה משה הי' ממלאין אותו באדמה תלושה ומניחין אותו על הארץ.

ובזוה נקרא מנבח אדמה מחובר באדמה. הרי מבואר דעפר המנוח על האדמה ה"ז כאילו הנטוע בארץ והוא ממש פהשקה דמים במים ה"ז פנריעה כפירש"י ביצה (י"ז ב) ובכורות (כ"ב א).

ה"נ עפר בעפר הוי נריעה ואחר שפן תליא מחלוקת הטור עם ר"י במחלוקת רש"י ותוס' בחולין (ט"ז א) דפרש"י בד"ה צור כו' קנה עומד מאליו שלא נטעו אדם שם. מבואר דאם נטעו הוי פתלוש ולבסוף חיברו אע"ג שגשרש והכי ס"ל בע"ז (מ"ה) לענן נטעו ולבסוף עבדו.

והתוס' חולקין בחולין שם בד"ה או שהי' כו' ובע"ז שם. וס"ל דגשרש בארץ הוי פעלה מאליו ומחובר מעיקרו וה"נ עפר שנתלש וחיברו.

והנה פבר נפסק ביו"ד סי' ו' להחמיר ובסי' קמ"ה להקל כשיטת התוס'. וה"נ בעפר שעל הקבר מותר עפ"י ד"ת ואע"ג דמתחילה נתלש לשם קבר אינו דומה לנטעו מתחלה לע"ז דבשעה שגחפר אינו אלא הזמנה ולא מילתא היא.

ואח"כ פשמכסין את הקבר נעשה מחובר בגייעה באדמה ולא נאסר לשיטת התוס' והשו"ע. ואע"ג דמתחלה מכסין הקרשים ונאסר אותו עפר מכ"מ רוב העפר מחוברין מן הצד עם האדמה מתחלה ולא נאסרו.

מעשה מש"כ בהגהת רמ"א בסי' שס"ד די"א דהקרקע כו' הוי תלוש ולבסוף חיברו אסור אינו אלא לכתחילה ראוי להחמיר כשיטת רש"י ור"י. והנ"מ בזוה לענן לדרוס עה"ק באקראי דאי משום כבוד המת שרי באקראי כמ"ש רשפ"ם והובא בט"ז שם אבל אי אסור מה"ד אסור אפילו באקראי.

ע"כ ראוי למנוע אם אפשר אבל בסי' שס"ח דמייירי בשעת הדחק היינו לרפואה או למפון לשמירת ביה"ק קיי"ל כשיטת התוס' והשו"ע אפי' להקל. ומש"כ מעכ"ת נ"י דאפילו לרבינו ישע"י אין להחמיר יותר משלשה טפחים שהוא שיעור תפיסת המת דברי חכמה הוא.

אבל מכ"מ יש לחקור אם הא שמרבין עפר על הקבר הוא בשביל החיים כדי שיפירו את הקבר וכדומה. באמת לא נאסרו אבל אם הוא בשביל כבוד המת והוי כמו מצבה ושאר תכריכי המת יותר מההכרח דמכ"מ נאסר הכל.

ומה שהוסיף מעכ"ת נ"י לחקור אם הנטיעה יונק ממקום אסור וממקום פשר אם בטל האיסור. ונכנס לחקירת הגאון צל"ח זצ"ל בהא שכ' המרדכי שלהי מס' חולין דאם אינו ניכר האיסור לא בטל והקשה מהא דקיי"ל להיפך דאפילו דבר שיל"מ בטל בכה"ג.

לא אכחד ממעכ"ת נ"י דמכבר אין דעתי נוחה מהקושא והישוב ע"ז. דהמרדכי שלהי חולין לא אמר אלא בבא לעולם בעירוב כמו ריקת דם וש"ז שיש בהם מתחלת ביאה לעולם רוק וזיבה.

ובזוה לא שייך ענן בטילה אלא מין במינו הוי ברירה וע' מש"כ התוס' סוטה (י"ח). אבל אם בא לעולם בלי עירוב כמו טיפה הנסחט בשבת מן הענבים.

הרי יצא הטיפה בפ"ע אלא שלא נזכר לנו עד שנתערבה בזה שינה ביטול כמו בכה"ת ועוד קיל דאפילו בדבר שיל"מ בטל והוא ג"כ עפ"י הירושלמי ריש מ' ביצה דמש"ה ביצה מוקצה לא בטלה דאם יש אחת לאיסור והיא מוכחת על פולן דוקא שהוקרה לנו מכבר ונתערבה.

אבל פשהיא לא נזכר לנו עד שנתערבה בטלה וה"נ ביניקה פל יניקה הולך בפ"ע ומתערב בגוף האילן ושפיר בטל. אלא שיש לחקור בפירוש"י גיטין (נ"ג ב) דבמחנך לא בטיל עד שיתלוש ואסור לתלוש בידיים דהוי כמבטל איסור אלא אם נפלו מאליהן או שנתלושו ע"י גוים שרייזן ובזה הי' נראה ליישב קו' הט"ז וש"ך יו"ד סי' י"ד בתערובות חלב של אבר הינצא דלא בטל בחלב פשר של כל הגוף.

וכיב"ז קשה בביצה (ל"ז ב) תחומין קא ינקי מהדדי ואמאי לא בטלי. ונראה דהוא משום דכ"ז שהחלב בבהמה הוי מחנך כמו לענין שחיטה ביו"ד סי' ו' בצפון ושן דבהמה. והדברים עתיקים ואכ"מ. וה' יאיר עינינו בתורתו.

וישמדנו על קרן האמת כנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין. סימן סח ב"ה להרב העריף מ' יוסף הפהן נ"י בק"ק מעזריטש.

מה שהקשה בסוגיא דנדה (י"ח א) בשלשה מקומות הלכו בו אחר הרוב. שליא דתנן שליא בבית הבית טמא ופירש"י דרוב שליות אינם בלא נלד.

והקשה מע"כ מהא דתנן בבכורות פ"ג דר"ע אמר דשליא פוטר הבהמה מבכורה ונהרי ר"ע חייש למיעוטא לענין חלב אינו פוטר. וא"כ אמאי שליא פוטר: עוד הקשה מע"כ לפי מה שיישבו התוס' בנדה שיטת רש"י ממה שהקשו בסוגיא דב"ק (י"א) דמוכיח הגמ' דאין מקצת שליא בלא נלד מהא דתנן שליא שיצאה מקצתה אסורה באכילה משום דאי הוי ס"ס לא הוי אסור באכילה ולפירש"י אפתי הוי ס"ס ושמא אין נלד ושמא לא יצא רוב.

ויישבו דמירי שראו שיש בשליא נלד. ותמה מע"כ מסוגיא דחולין (ע"ז) במחלוקת ר"א ור"י דמוכח דמתניתין מירי בלא ראו נלד בשליא.

הא לק"מ דנדאי ר"א ור"י סברי דאפילו לא ראו נלד בשליא אסורה באכילה משום דגזרינן מקצתה אטו פולה. וכמ"ש התוס' ב"ק שם סד"ה שליא בישוב השני והתוס' בנדה לא יישבו אלא לפי ס"ד דגמ' דאם יש ס"ס אינו אסור באכילה.

עוד הקשה מע"כ א"כ מאי הוכיח הגמ' בב"ק דאין מקצת שליא בלי נלד. דילמא מירי שראו מקצת נלד במקצת השליא שיצא גם זה לק"מ דבל"ז יש להקשות לפמ"ש התוס' שראו נלד בשליא א"כ מאי תנן סימן נלד באשה וסימן נלד בבהמה.

והפ"י שהוא טעם על הא דאסור באכילה כפירש"י בב"ק שם בד"ה ה"ג כו' פלומר מפני כו'. ואי פתוס' למה לן זה הטעם הרי ראו נלד אלא ודאי ה"פ דמש"ה אנו צריכין לבדוק אח"ז משום דהוא סימן ואם אינו נזכר באמת שרי באכילה משום ס"ס אף מחנך לבדוק אולי יש נלד משום שהוא סימן.

אָבֵל אֵי גֵימָא שְׁרָאוּ בְּמִקְצֵת שְׁיַצָּא וְלֹד הַק"ל מֵאֵי אַרְיָא סִימֵן וְכו' כ"ז בְּיַאֲרָנוּ יִשׁוּב
הַתּוֹס' לְפִירֵשׁ"י אָבֵל רַש"י לֹא פִינּוֹן לְזֶה אֶלְא אַע"ג שְׁלֵא רָאוּ ג"כ אָסוּר בְּאַכִּילָה אֶפְיֵלוּ
לֵהס"ד דְּלֹא אָסוּר בְּאַכִּילָה אִם יֵשׁ ס"ס.

מכ"מ דְּנֻקָּא ס"ס הַשְּׁקוּל מִשָּׂא"כ דִּילְמָא לִיפָּא וְלֹד כָּלֵל וְדָאֵי הָנִי מִיַּעוּט שְׁאִינוּ מְצוּי
שְׁהָרֵי תַנּוּן סִימֵן וְלֹד כו'. וּבְמִיַּעוּט שְׁאִינוּ מְצוּי לֹא נִחְשָׁב ס"ס כָּלֵל כַּמ"ש הַתּוֹס' פְּתוּבוֹת
(ט' א) בַּד"ה לֹא צְרִיכָא כו'.

וא"ת א"כ בס"ס נָמִי כו' וְכ"כ הַמַּג"א ס' וּמִמִּילָא מִיְנוֹשֵׁב קו' מַע"כ דַּאֲע"ג דַּר"ע ס"ל
בְּחֻלָּב שְׁאִינוּ פּוֹטֵר מַכ"מ מוֹדָה בְּשִׁלְיָא שְׁפוֹטֵר מִשּׁוּם דְּזֵהוּ מִיַּעוּט שְׁאִינוּ מְצוּי דְּאַפְיֵלוּ
ר"מ מוֹדָה דְּלֹא תִיַּיְשִׁינּוּ: וְאִם תִּקְשָׁה דַּא"כ מֵאֵי רֵאִי בְּנֻדָּה שֶׁם בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת כו'
דִּילְמָא שְׁאִנִּי שְׁלֵיָא דְסַפֵּק שְׁלֵיָא בְּלִי וְלֹד הָנִי מִיַּעוּט שְׁאִינוּ מְצוּי.

וּבְאַמַּת קֶשֶׁה לְמֵאֵי פִירֵשׁ"י הֵכִי וְלֹא כַּפִּי הַתּוֹס' דְּשָׂמָא נְמוֹק הַנְּלֹד תַּחֲלָה. אָבֵל יֵשׁ בְּזֵה
הַסְּנֵיגָא הַעֲמוּסָה עֲנוּמָק בְּפִירֵשׁ"י.

רְבוּתֵינוּ הַתּוֹס' פְּתוּבוֹ בַּד"ה אַחַר הָרֹב. דַּר"י לֹא חָשִׁיב אֶלְא הֵיכִי דְּאִיפָּא חֲזָקָה נֶגְדַּ הָרֹב
וְא"כ צ"ל דְּקוֹשְׁיֵית הַגַּמ' מִתְשַׁעָּה צְפָרְדַּעִים אִינוּ אֶלְא מְרִישָׂא דְּבְרִייתָא תְּשַׁעָּה צְפָרְדַּעִים
דַּאֲע"ג דְּאִיפָּא חֲזָקָת טְהָרָה נֶגְדַּ הָרֹב.

וְזֵה פְּלֵא אַמַּאי לֹא הִבִּיא הַגַּמ' רִישָׂא דְּתוֹסְפָתָא תְּשַׁעָּה שְׂרָצִים. וְשֶׁם בְּתוֹס' ד"ה לְמַעוּטֵי
רוּבָא דְּאִיפָּא חֲזָקָה בְּהַדְּנִי פְּתוּבוֹ דַּר"י מִיְיָרֵי בְּאִינוּ רֹב גָּמוּר וְהִינּוּ דְּאַשְׁמוּעִינּוּ ר"י.

וְגַם זֶה קֶשֶׁה לִי אַמַּאי מִקְשָׁה הַגַּמ' וְהֵאִיפָּא תְּשַׁע חֲנוּיּוֹת וְאִינוּ בְּאַרְנוּ בַּס"ד דְּעֵיקָר רְבוּתָא
דַּר"י. הוּא דְּאַפְיֵלוּ הֵיכָא דְּאִיפָּא שְׁנוּי מִמָּה שְׁדַרְדָּר לְהִיּוֹת וְהִי מְקוּם לְחֻשׁוֹב פִּינּוֹן דְּאַשְׁתַּנִּי
אַשְׁתַּנִּי וְלְחוּשׁ לְמִיַּעוּטָא ג"כ.

וּכְמוֹ שְׁיִבְנוּאָר לְפִינּוּ דְּרַבָּא הִי ס"ל הֵכִי בְּזֵה קַמ"ל ר' יוֹחָנָן דַּמְכ"מ הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב.
וּמִקְשָׁה הַגַּמ' מִתְשַׁע חֲנוּיּוֹת וּבְנֻמְצָא פִירֵשׁ"י בְּקַרְקַע.

וְזֵה דְּלֹא פְּסוּגָא דְּחֻלִּין (צ"ה) לְדוֹד ה' אוּרֵי וְגו' מְפָאן וְאִילָף אִם תְּקוּם עָלֵי מְלַחְמָה וְכו'.
וְעוֹד בַּפ' וְלִקְחָתֶם לְכֶם וְגו' עַה"פ גְּעִימּוֹת בִּימִינָה נְצַח וּמְבֻנְאָר ג"כ בְּסַפְרֵי רֵאשׁוֹנִים ז"ל
מִש"ה יֵשׁ לְהַזְהֵר מִן הַחֶרֶם בְּעַת שְׁהַגִּיעַ זְמַן קְרִיאָה אֵלָיו בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב אֵלֵינוּ כו' וְאִין
לְהַאֲרִיף בְּזֵה.

אָבֵל מַה זֶה עֲנִין לְחוֹדֵשׁ אֱלוּל. שְׁאֲדַרְבָּה בְּזֵה הַחֻדֵשׁ רָאוּי לְעֲשׂוֹת הַכּוֹן לְקִרְאָת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וְלִכְפּוֹת לַד"ת.

וְאִז אִם יִהְיֶה דִין לְמַטָּה לֹא יִהְיֶה דִין לְמַעְלָה פְּדַתְנִיָּא בְּסַפְרֵי ר"פ שׁוֹפְטִים. וּמִש"כ עוֹד
טַעַם שְׁרוּצָה מַעַכ"ה נ"י לְנַהֵל עֲדָתוֹ בְּנַחַת וְלֹא בַּחֲמָה יִהְיֶה בְּרוּף טַעַמוֹ בְּעַנְיָנִים הַנוֹגְעִים
לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ.

מִשָּׂא"כ בְּעַנְיָן הַנוֹגֵעַ לְהַצִּיל עֲשׂוּק מִיַּד עוֹשְׁקוֹ עַל כִּיב"ז אֵיתָא שְׁלֵהִי מַס' הוֹרִיּוֹת פְּמְדוּמָה
לְכֶם שְׁשֻׁרְרוֹת הוּא עֲבָדוֹת הוּא. וְהֵלֵא עַל מַע"כ נ"י חוּבָה הוּא לְעֲשׂוֹת כָּל הָאֶפְשָׁר לְהִבִּיא
לַד"ת.

הן אמת אם היתה הנתבע גבר אדם ויש ליגרא ממנו רשאי להסתלק מן הפפי' בזה האופן.
וכמבואר בחו"מ סי' י"ב ס"א בהגהת רמ"א.

וראני לזה הוא גם פסחים דנ"ג ב' א"ל תודוס איש רומי כו' או בעל אגרופין הוי ופירש"י
מפני היראה. ועמש"כ בס"ד בחיבורי העמק שאלה ח"ג בשאילתא הנוספת אות כ"ט
דמחלוקת הראשונים הוא בנוסחת הגמ' סנהדרין כו'.

אי הגוס' שמא יתחייב החזק ונמצא רודף לדין. או הנו' שמא נתחייב רק לחזק ונמצא
חזק רודפו כמש"כ השאילתות פ' משפטים ובה"ג כ"ז בגבר אדם.

אבל אחר שאינו אדם ומכש"כ שהגיע לביטול תפלה דרבים זה שלש שבועות. ונמצא
זה נוגע לצרכי הצבור חובה על מע"כ נ"י לכופו בחרם שיבד לד"ת ולא לטרדי לצבור
כ"כ: אמנם בעיקר השאלה בדבר הנהוג לקבול בצבור.

והובא בשו"ע או"ח שלהי סי' נ"ד ובחו"מ סי' ה' ס"ב בהג"ה שאין לקבול בימים
הנוראים כו' ועיקר הקבלה זו לעכב התפלה בצבור לא נזכר שהיה בזה תקנת הגאונים
ז"ל אלא מנהג שנהגו מכבר.

וחרם ר"ג שהביא הסמ"ע סי"א לא היה אלא להיפך שלא לבטל את התפלה בשבת ויו"ט
אם לא שפכר ביטל ג"פ. ולא בכל ב"כ שבעיר אם לא שפכר ביטל בבהמ"ד שהוא הולך
ג"פ ולא הועיל אבל עיקר מנהג זה לא ידענו שיהא כח בתובע לבטל תפלת הרבים
בשבילו ונראה דמקור המנהג בפ' החובל דצ"ב קרית חברה ולא ענה רמי גופא רבא
שדי בי'.

וע' ברא"ש שכ' בשם גאון דרשאין לקבול בעש"ג וזהו גודא רבא. ונראה להוסיף דזהו
שלמדין מן הכתוב (יחזקאל כד) יען טהרתיה ולא טהרת מטונמאתה לא תטהרי עוד.

פי' דבאמת אסור לילך בעש"ג וגורם חה"ש שאין לו טהרה ומקנה פידוע אבל אחר
שהנתבע מסרב לילך לד"ת רשאי התובע לילך בעש"ג ולגרום חה"ש ועונש חה"ש חלה
על הנתבע שהביא לידי כף.

והיינו לא תטהרי עוד וענין לילך בעש"ג נקרא ג"כ הקבלה בשו"ע או"ח סי' תקל"ט וע'
במג"א שם. וה"נ הקבלה לבטל הצבור מן התפלה אע"ג דנראה שאסור לעשות כן והוא
מכ"ד דברים שמעפבים את התשובה מונע רבים מלעשות מצוה כמבואר ברמב"ם ה'
תשובה פ"ד ה"ד.

מ"מ היינו גודא רבא שיתעוררו הצבור ויכופו בכל האפשר לנתבע. ועונש המניעה
לרבים ממצות תפלה חלה על הנתבע והוא בכלל לא תטהרי עוד.

אבל עדיין לא שמענו שמי שמשתמט ומתפלל בצבור יחול חרם עליו או התובע יכול
להחרים ע"ז. ומכש"כ אותם האנשים שאין בידם לעשות מאומה לכוף את הנתבע
ובאמת אמין למעכ"ה פי נער הייתי וגם זקנתי ב"ה.

ולא ראיתי בימי הגאונים שקדמו ולא בעת פזאת שיהא התובע מעכב תפלת הרבים
שלשה שבועות ואין עונה. ממ"נ אם אפשר להצבור לענות ולכוף את התובע באיזה דבר
נדאי חובה שיתאספו בעלי הקהלה הק' ויעשו כל מה שבידם ובכחם.

ומע"כ נ"י רבא דעמין וכל מילי דמתא עלי רמיא יעזור אחריהם והאל הגומר לטוב ית' יהי עמקה. ואם חלילה אין עצה לכוף את הנתבע האיף יהא התובע מטריד את הצבור כ"כ אחר שאין בידם לכופו: סימן סז ב"ה להה"ג מ' אברהם משה הלוי נ"י אבדק"ק סו סלאוויץ.

ע"ד שהח"ק עוקרים אילנות מבה"ק ישן כדי להרחיב מקום פנוי אי רשאים ליהנות מהעצים ולכה"פ לעשות מהם גדר לבית הקברות: ראשית דבר הביא קושיות האחרונים על הרמ"א דבסי' שס"ד הביא דעת הטור בשם רבינו ישע' דגם העפר שחפרו את הקבר ואח"כ חזרו ונתנו עליו אסור בהנאה כדין תלוש ולבסוף חברו.

ובסי' שס"ח כ' הרמ"א בפשיטות וכן מותר ליהנות מהעשבים שעל הקברות או פירות אילנות שעליהם לצורך הקברות כגון שהמושל כו' מוכרים דברים אלו כדי להציל הקברות מיד עפ"ם שזהו כבוד המתים.

משמע שאינו אסור אלא משום כבוד מתים. וא"כ מותר גם לרפואה כהא דעובדא דסנהדרין (פ"ו) בקברי דרב ומעכ"ת נ"י פתב דנדאי דעת הרמ"א שאסורין בהנאה מן הדין כדעת הר"י וכמ"ש הר"ן מגילה פ"ג דאסורים בהנאה.

ומכ"מ שרי לצורך בה"ק ביחוד וכהא שהביא בתה"ד ראי' מחזקי' שקצץ דלתות היכל כדי לשמור את בהמ"ק. אע"ג דקדשי בה"ב אסורים בהנאה מה"ד עכ"ד.

ובאמת אלו פתב הרמ"א דמותר למכור העשבים להנכרי בשביל שמירת ביה"ק. הי' ראוי לומר כמעכ"ת נ"י דאע"ג דאסורים בהנאה פתכריכי המתים.

מכ"מ בשם שמונתר להלביש ולעשות צרכי המת בהם ה"נ מותר לעשות בהם שמירת המת ושהרי לכה"ה הוקצו ונאסרו בשארי הנאות. אבל מש"כ הרמ"א דשרי למוכרם נדאי קשה.

דאחר שאסורים בהנאה ואין תופסין דמים מאי מהני מכירה [לישראל ואפי' לגוי אסור שפא ימכרם לישראל] וגם תכריכי המת נדאי אסור למוכרם כדי לעשות בהם צרכי המת ובה חמורין מקדשי בה"ב דתופסין דמים וכשם דמחללין אותם כדי לעשות לבדק הבית ה"נ מחללין בשביל המקדש.

משא"כ תכריכי המת וא"כ האיף שרי למוכרם. אלא נדאי דעת הרמ"א דעפ"י דין שרי בהנאה ורק משום כבוד המתים.

והעלה דשמירתן הוא כבודם: איברא מה שישב הגאון חתם סופר סי' שכ"ז דאפילו לדעת ר"י דהעפר אסור מה"ד. מכ"מ הגידולין מותרין משום דהאסור הוא מע"ע דכפרה כתוב בה פקדשי מזבח ופקדשי מזבח אין מעילה בגידולין עכ"ל.

אין דברי הגאון זצ"ל נראין כאלו. לבד מה שהקשה מע"ל נ"י דלרבא אין הלימוד מע"ע. ויותר מזה יש להקשות לפמש"כ בהע"ש פ' חקת בזה ואכ"מ. אמנם בעיקר הענין מש"כ הגאון דפקדשי מזבח אין מעילה בגידולין מש"ה מותר אין הדבר כן דרק אין מעילה.

אָבֵל אָסוּרִין מֵהַתְּבִיאָה כְּמוֹ חֵלֶב הַמְּנוּקָדָשִׁין דְּבִהּוּ אִי בְּתַמּוּרָה (ל"א ב') אֵין מְעִילָה בְּגִידוּלִין וּבְפִי' פְּתִיבוּ הַתּוֹס' מְעִילָה (י"ב ב') וּבכ"מ דְּאָסוּרִין בְּהִנָּאָה מֵהַתְּבִיאָה דְּכַתִּיב בְּשׂוֹר וְלֹא חֵלֶב. וְאַפִּילוּ גִיזָה נְשַׁכְתְּבוּ דְשִׁרְיָא מֵהַתְּבִיאָה וְרַק לְגִזּוּ אָסוּר אֵין הִפִּי' דְּמִתְרִין בְּלִי פְדִיוֹן.

שְׁהָרִי בְּפִירוּשׁ אִי בְּפִסְחִים (ל"ג) וְנִתְחַמֵּם בְּגִיזֵי עוֹלָה שְׁמַעֲל. וּכ"כ הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת (כ"ו א') ד"ה הַתּוֹלֵשׁ דְּבָעֵי פְדִי' וְחִקְרוּ הָאֵיף יַעֲשֶׂה הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה.

אֵלָא כְּלַפִּי דְחֵלֶב הַמְּנוּקָדָשִׁין אָסוּר בְּהִנָּאָה וְלֹא מֵהֵי פְדִי' שְׁהָרִי אָסוּר גַּם בִּפְהַ"מ שְׁפָכָר נִפְדּוּ. מִשָּׂא"כ בְּצִמְרָא אֲפֻשָׁר דְּמִתְרַבְּרִי בְּפְדִי' הָא מִיְהוּ גִידוּלִין אָסוּר מֵהַתְּבִיאָה.

וְאַל תְּדַחֲנֵי מְדָאִי בַע"ז (מ"ב) דְּלֹא נִהְגִּין מְדַרְבְּנֵן. וְהָכִי פִירֵשׁ"י בְּתַמּוּרָה (ג') גְּבִי קְדָשִׁי עִפּוּ"ם לֹא נִהְגִּין מְדַרְבְּנֵן.

וְהָכִי פִי' הַמְּפָרֵשׁ בְּמְעִילָה (ג') דְּהָא דְתַנּוּ חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת לֹא נִהְגִּין מְדַרְבְּנֵן וְהָכִי פִירֵשׁ"י (כ"ב א') וְהַתּוֹס' נְזִיר (כ"ד א') ד"ה דְּמִי חֲטָאֵת דְּכ"ז אֵינּוּ כָּלֵל בְּכ"מ דְּתַנּוּ לֹא נִהְגִּין וְלֹא מוֹעֲלִין דְּוַדָּאִי אִיכָּא טוֹבָא דְּאָסוּר בְּהִנָּאָה מֵהַתְּבִיאָה.

וְגְבִי קְדָשִׁים קְלִים תַּנּוּ ג"כ לֹא נִהְגִּין וּל"מ בְּמְעִילָה (י"א) הַמְּפָרֵשׁ מְעוֹת לְנִזְיָרְתוֹ ל"ג וּל"מ. וְאָסוּר מֵהַתְּבִיאָה כְּמ"ש הַתּוֹס' בְּכַרִּיתוֹת (כ"ג ב').

וְהָכִי מְבַרְאָר בְּסוּפָה (ד"ט) מְקִישׁ סוּפָה לְחִגִּיגָה וְכֵן הִרְבֵּה וְרַק בְּמְקוֹם דְּאֵין רֵאִי מֵהַתְּבִיאָה לְאֲסוּר. בְּזָה אָמְרוּ חֲכָמִים לֹא נִהְגִּין מְדַרְבְּנֵן אֲבָל חֵלֶב הַמְּנוּקָדָשִׁין אָסוּר בְּהִנָּאָה מֵהַתְּבִיאָה.

וְכֵן וְלֵד קְדָשִׁים מְדַרְשֵׁה דְקָרְאִי וְלֹא תִיקָשָׁה מְלִשׁוֹן רִשׁ"י בַע"ז בְּמִשְׁנָה (כ"ט ב') בַּד"ה אֲבָל אָמְרוּ לֹא נִהְגִּין וּל"מ כָּל הֵיכָא דְתַנּוּ הָכִי שְׂרִי מְדַאוּרֵייתָא אֲבָל רַבְּנֵן גְּזָרוּ כו'. דְּכַוְנַת רִשׁ"י דְּוָקָא הֵיכָא דְאִי לְשׁוֹן אֲבָל אָמְרוּ הֵינּוּ מְדַרְבְּנֵן.

וְכֵמוֹ כֵּן הָא דְאִי בְּמְעִילָה (י"ב ב') אַר"א כָּל מְקוֹם שְׂאֲמְרוּ חֲכָמִים קְדוּשׁ וַא"ק דְּמִי יִפְלוּ לְלִישְׁפָּה דְּוָקָא הֵיכָא דְאָמְרוּ חֲכָמִים שְׁהוּא מְדַרְבְּנֵן. וּבְזָה דְּמִי יִפְלוּ לְלִישְׁפָּה וּפִי' הַתּוֹס' הַגְּזָרִין מְחֻיָּבִין לְטַפֵּל לְמוֹכְרֵן וּלְהַגִּיעַ דְּמִי לְלִישְׁפָּה.

וְהָכִי פִי' הַרְמַב"ם ה' מְעִילָה פ"ה ה"ו אֲבָל זֶה אֵינּוּ אֵלָא כ"מ שְׂאֲמְרוּ. מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְתַנּוּ לֹא נִהְגִּין וּל"מ יֵשׁ מֵהֶם שְׂאֵין לְהֵם דְּמִים כָּלֵל כְּמוֹ חֵלֶב הַמְּנוּקָדָשִׁין וּבִיַּצִּי תוֹרִין דְּאָפִי' פְּסַה"מ אָסוּרִים.

נִמְצָא בְּכָל הַשְּׁבָטִים אַחַר הַפְּרָטִים נִמְנָה הַפֵּל. אֵלָא הַהִתְחַבְּרוֹת יְהוּדָה וְשִׁמְעוֹן מֵהַ שְׂאֵין כֵּן בְּכָל שְׁבָט וּמֵה הֵיכָא מְקַרָּא חֲסֵר אִם הֵיכָא מוֹנָה שְׂמוֹנָה עָרִים מִיְהוּדָה וְאַח"כּ כָּלֵל.

וְעִיר אַחַת מְשִׁמְעוֹן אֵלָא וְדָאִי כָּף הָעִנְיָן דַּאֲע"ג שְׁנַתְּפָרֵשׁ הָעָרִים שְׁהַבְדִּילוּ מִיְהוּדָה וְשִׁמְעוֹן. מִכ"מ הֵיכָא עוֹד כְּפֵה עֵיירוֹת שְׁנִיתָן חֲצָיִים אוֹ אֵיזָה חֵלֶק מֵהֶם לְשִׁמְעוֹן וְלֹא נִתְפָּרְשׁוּ אֵלּוּ אֵלָא בְּשִׁבִיל שְׁנַתְּיַחֲדוּ לְשִׁמְעוֹן.

וְלֹא יְהוּדָה בְּלִבָּד הֵיכָא כָּף אֵלָא כָּל הַשְּׁבָטִים כְּמֵאֵמֶר יַעֲקֹב אֲבִינוּ וְאַפִּיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל. שְׁהֵיכָא שְׁבָט שְׁמְעוֹן מְעוֹרָב מְעֵט מְעֵט בְּאֵיזָה עֵיירוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

מִיְהוּ לְמ"ד לֹא נִתְחַלְקָה לְשִׁנֵּי שְׁבָטִים צ"ל דְּהַגִּיעַ אֵיזוֹ חֲצָרִים הַסְמוּךְ לְעֵיירוֹת לְשִׁבָּט שְׁמְעוֹן. הָא מִיְהוּא בְּרוּר שְׁהֵיכָא שְׁבָט שְׁמְעוֹן נְפוּץ בְּיִשְׂרָאֵל לְבַד הָעָרִים הַמְיֻחָדִים לְהֵם.

והיינו דאיתא בב"ר פ' נִיחֵי כָּל הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוּיִם כְּוֹלֵן מִשָּׁל שְׁמֵעוֹן פִּי סְמוּדָה לְשִׁמְעוֹן הָיָה וְעַ"כּ בְּהַע"ש ס' ל' אוֹת י"ג: נְחֻזָּר לְעֵנִין דִּיש לְדִיִּיק לְמֵאֵי כְּיִיל הַפְּתוּב שְׁנֵי שְׁבָטִים אֵלּוּ יַחַד אִם לֹא שֶׁהָיָה כַּמָּה עֵינֵירוֹת מִנְחָדִים לְשִׁנְיָהֶם וְאַחַת אוֹ שְׁנַיִם מִתְּשַׁע עֵינֵירוֹת אֵלּוּ הָיָה פְּלֶגָא מֵהָאֵי וּפְלֶגָא מֵהָאֵי מִש"ה פְּתוּב תְּשַׁע מֵאַת שְׁנֵי הַשְּׁבָטִים.

דאל"ה אֵלּא שְׁמֵנָה מֵהָאֵי וְאַחַת מֵהָאֵי לְפָרוּשׁ פְּירוּשֵׁי זֶהוּ בִּיאוּר כְּלָל הַסְּוֶגְיָא. אָבֵל א"כ הָיָה צ"ל הַגְּנוּסַח מֵאֵי לָאו פְּלֶגָא מֵהָאֵי וּפְלֶגָא מֵהָאֵי.

פִּי עֵיר אַחַת אוֹ שְׁנַיִם הָיָה כֵּן וְדַחֵי לֹא ח' מֵהָאֵי וּא' מֵהָאֵי וְשִׁפִּיר מִקְּשָׁה א"כ לְפָרוּשׁ פְּירוּשֵׁי. אָבֵל לְפָנֵינוּ אִי אַרְבַּע וּפְלֶגָא מֵהָאֵי וְאַרְבַּע וּפְלֶגָא מֵהָאֵי וּבְקִוּוּשֵׁי הַש"ס פִּירש"י ה"ג אֵימָא ד' מֵהָאֵי וְחִמְשׁ מֵהָאֵי.

וְיִוְתֵר תְּמוּהָ הַגְּנוּסָא שֶׁהֵבִיא בְּתֵי רמ"ה בזה"ל אַחַר הַיְשׁוּב דְשִׁקְלֵי אַרְבַּע מֵהָאֵי וְחִמְשׁ מֵהָאֵי. וּמִקְּשָׁה נִהְלֵא מִדַּת הַדִּין לִוְקָה וּמִפְּרָקֵינוּ אַרְבַּע כָּל קַבֵּל חִמְשׁ כְּלוּמַר כְּגוֹן שְׁאַרְבַּע שָׁל שְׁבָט זֶה שְׁקוּלוֹת כְּגוֹד חִמְשׁ שָׁל שְׁבָט הָאֲחֵר עכ"ל הרמ"ה וְזֶה תְּמוּהָ דְנֻדַּי הָיָה מִשְׁבָּט יְהוּדָה הַרְבֵּה מִשְׁבָּט שְׁמֵעוֹן.

וּמִסְתַּמָּא מִשְׁבָּט יְהוּדָה הַמְּנִין הַמְּרֻבָּה וְגַם הַפְּירוּשׁ הִלְזוּ אֵינּוּ שֶׁהָרִי בְּאַמַּת הִי שְׁמֵנָה מִיְהוּדָה וְעֵיר אַחַת מִשְׁבָּט שְׁמֵעוֹן. אָמְנָם רְאוּי לְדַעַת דְּעֵיקַר הַמְּחַלְקָת דר"י ור"ל אִי מְחַלְקִין א"י לְשְׁבָטִים.

וּפִירש"י בְּתַחֲלָה כְּשֶׁחֲלָקוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ הָיּוּ רִשְׁאִין כּו' וּא"כ קִשָּׁה מֵאֵי דֵהוּי הוּי וְתוּ הָכִי מִיְבַעֵי נְתַחֲלָקָה עֵיר אַחַת לְב' שְׁבָטִים אוֹ לֹא נְתַחֲלָקָה. אָבֵל הַרמ"ה פִּי בזה"ל אִם מְשִׁיחַ כֵּן דוּד בָּא וּבְאִין לְחַלּוֹק א"י וְעֵיר אַחַת נוֹפְלָת בֵּין שְׁנֵי תַחּוּמֵי שָׁל שְׁנֵי שְׁבָטִים [הַיְיִנוּ תַחּוּמֵי יְחֻזְקָאֵל] חוֹלְקִים אוֹתָהּ לְשְׁנֵי שְׁבָטִים חֻזְקָה לְשְׁבָט זֶה וְחֻזְקָה לְשְׁבָט זֶה.

וּר"ל אָמַר אֵין חוֹלְקִין אֵלּא אוֹתָהּ עֵיר נְתַנָּה ע"פ הַגּוֹרֵל לְאַחַד מִשְׁנֵי הַשְּׁבָטִים. וְיִשׁ אוֹמְרִים תִּנְתֵּן לְאוֹתוֹ הַשְּׁבָט שְׁרוּבוֹ בְּתַחּוּמוֹ.

וְלֹא מִסְתַּבֵּר דֵּהָא תִּינַח הֵיכָא דְאֵיכָא רֻבָּא מֵהָאֵי וּמִיעוּטָא מֵהָאֵי. אֵלּא הֵיכָא דְאֵיכָא פְּלֶגָא מֵהָאֵי וּפְלֶגָא מֵהָאֵי הֵיכִי עֵבְדִּינָן עכ"ל הרמ"ה ז"ל.

וְהִנֵּה בל"ס אע"ג דְּעֵיקַר מְחַלְקוֹתָן לְזֶה הִפִּי קָאֵי לְעַתִּיד מַכ"מ כְּכָה נְחֻלְקוּ שְׁחֻלּוֹקָה דִּיהוּשַׁע. וְכַדְמוּכַח מִקְּוּשֵׁי הַש"ס מִמִּתְּנִיתָן דַּע"נ וְכֵן מִקְּרָאֵי דִּיהוּשַׁע מִיְהוּ בְּזֶה יִשׁ לְנוּ מְקוּם לְפָרוּשׁ הַסְּוֶגְיָא יָפָה דְּזֶה קִשָּׁה לְהַגְמָ' יְתוּרָא דְכֻלְלֵי כַמ"ש בְּנֵי הַה"ג שִׁי וְדָרְשׁוּ בְּזֶה דְקָאֵי בִּיהוּשַׁע וּמִרְמֻזֵי לְעַתִּיד לְבּוֹא כְּדָרְוּ הַמְּקָרָאוֹת אֲשֶׁר כְּפַטִּישׁ יְפוּצֵץ סָלַע כִּי דָבַר ה' הִפָּה (כַמ"ש בְּקִדְמוֹת הַשְּׁנֵי אוֹת ב' בַּס"ד) וְהִי לַע"ל ב' אִם שְׁלֵא יְהִי אוֹתָם הַעֵינֵירוֹת כְּלָל.

מַכ"מ הַעֵינֵירוֹת אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּהוּ לְעוֹבֵד הָעֵיר מְכָל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל יְהִי נִימָן בְּאוֹתוֹ סְכוּם הַמְּפֹרָשׁ בְּכָל שְׁבָט. וְהָיָה מִשְׁבָּט יְהוּדָה וְשְׁמֵעוֹן תְּשַׁע עָרִים.

וְאִם דַּלַּע"ל לֹא יְהִי סְמוּכִים כְּלָל כְּמִבְּנֵי בְּחֻלּוּקֵי דִּיחֻזְקָאֵל מַכ"מ יְהָיָה סְכוּם הִלְזוּ מִשְׁנֵי הַשְּׁבָטִים הָאֵלּוּ וּמִש"ה מִקְּשָׁה בְּלִשׁוֹן שִׁיְהָיָה לַע"ל שֶׁהָרִי אִז לֹא יְהָיָה מְרֻבָּה חֻלְקָה יְהוּדָה

משל שמעון. וקאמר ארבע מהאי נארבע מהאי פ' משבט יהודה יהי' ניתן ארבע ערים ופלגא.

ויהי' שנייה אותה עיר פלגא ליהודה ופלגא ללוי וכן בשל שמעון הרי דיחלק עיר אחת ליהודה ולוי וכן לשמעון ולוי. ומשני לא ד' מהאי וקמ'ש מהאי ומקשה לנו הרמ"ה נהלא מדה"ד לוקה כו'.

והדבר מוכן דבעת חלוקה דיהושע נתפרש בא"א האי תשע ערים וכפי המפורש אלא בחלוקה דלעתיד יהי' פן הפי'. וככה יש הרבה מקראות שמתפרשים לשני זמנים בפונות מחולקות וע' מש"כ בהע"ש סי' קס"ו אות ה' בס"ד: ואגב אודיעה פ' הפתוב ביהושע כ"א וניתנו ממטה בני יהודה וממטה בני שמעון את הערים האלה אשר יקראו אתהו בשם.

ומקרא זה מיותר והכי מיבעי ליה למכתב ויהי לבני אהרן וגו' וניתנו להם ממטה בני יהודה וממטה בני שמעון את קרית הארבע וגו' וכלשון של כל השבטים. לכן נראה דפי' אשר יקראו אתהו בשם יש לזה פגנת אחרת שקודם שנתנו אותם לפהגים הפרישו אותם לצרכי פלל ישראל.

וכמו דחברון הנפרשה לעיר מקלט והיתה נקראת בשם עיר מקלט פכה היו תשע ערים אלו מפרשים לענינים אשר נועדו לצרכי הפלל. ובאשר יהודה הי' גביר באחיו וחלקו הי' גדול מכולם הנה חושש לצרכי הפלל יותר מפל ישראל ומפריש עיר זו לאותו דבר ועיר זו לאותו דבר שיבואו שמה מפל שבטי ישראל שיהיו נדרשים לזה הפרט.

וע"ז השם נקראת. ואחר שהפרישו אותם מסרום לפהגים שהם יהיו משגיחים על הענינים.

באשר הנה היו פנוים ומוכשרים לכל דבר שבקדושה ולכל דבר פללי וכדכתיב ושוטרים הלויים לפניכם והי' יאיר עיני: סימן סה ב"ה ה' לסדר וממדבר מתנה תרמ"ח וולאזין. פבוד ידיד ה' ועמו הרב המאוה"ג וכו' מ' פתחיה הארענבלאס נ"י דומ"ץ בק"ק ווארשא.

מכתב מעכ"ה נ"י ע"י התלמיד היקר נ"י הגיעני והאחרתי להשיב דבר פראוי פי באמנה בשל פחי לעיני ולפתיבה מרוב טרדה ועבודה. ועתה נפנתי לעיני בדברי מעכ"ה נ"י במה שהמנהג שאופין חלה בית האופה כמה בעה"ב בתנור אחד.

ויש שנוטלין חלה בעיסה פדין. ויש שמאחרין עד אחר אפיה וא"כ הרי התנור בולע מטבל ומבליע בעיסה שפבר נתקנה.

וגם קרוב שנוגעים העיסות זב"ז ואין לומר דמהני מה שאח"כ מפרישין חלה מן האפוי ויתוקן גם הבלוע שהרי אין מפרישין מן החיוב על הפטור דמה"ת ברובה בטל. ואני אומר דדוקא בתורם מן החיוב על הפטור לבדו אין תרומתו תרומה ויהא התרומה שנותן לכהן בטבלו כפירש"י פסחים דנ"א א'.

משא"כ פאן מפריש מן החיוב על עצמו היינו על עיקר העיסה והאפוי שחיב. וממילא קאי ההפרשה על הבלוע ג"כ: סימן סו להרב הג' ר' מרדכי נ"י אב"ד דק' קוזניצע: ע"ד אשר הגיע לשאול בד"ת.

הן אין היום מוכשר להשיב דבר על אפניו. אף עשה דכבוד תורה דמר דוחה שארי דברים המטרידים את הדעת.

והנני להשיב בקצרה: ראובן תובע את שמעון לד"ת. ושמעון מסרב ומעבב ראובן את תפלת הצבור זה שלש שבועות ויותר.

ומסתפק מעכ"ה נ"י אם יש איסור על הצבור להתפלל. או חרם מתקנת ר"ג המנוזפר בסמ"ע סי' י"א ואם מוסיף התובע להכריז חרם על המתפללים בצבור אם כדין הוא עושה זהו תורף דברי מעכ"ה נ"י: ואני תמה על מעכ"ה נ"י מראש אחר שלפי שטף דברי מכתבו ניפר שאין הנתבע אלם.

ויכולים מע"כ נ"י ובעלי הקהלה לכפותו מדוע לא התרימו כדין השו"ע. ואשר כתב מעכ"ה נ"י הטעם ע"ד שמבואר בשו"ע או"ח סי' תר"ב שאין נותנין חרם בעשי"ת ובמג"א סי' תכ"ט מבואר שבכל חודש תשרי אין נותנין חרם משום שתלוין בדין.

תמה אני מה לחודש אלול לזה דווקא בימי הדין אין לעורר דינים ולהוסיף הרנה על הצמאה שיהי' עוד עונשי חרמים ושבועות שנופרעים עבורם כל העולם. זה הטעם כתב רבינו הגר"א במקומו.

ולי העני נראה זה הטעם טוב על הא שאין משיביעין בב"ד אבל הא שאין מקריזין חרם. הוא משום שבשעת מלחמה מסוכן מאד דבר החרם באשר שמסלק השכינה מישראל אם יש עובר חרם.

ומעשה עכן ויהונתן בן שאול יוכיחו דמיד שעברו על החרם נכשלו במלחמה. ומש"ה פתיב בריש פ' עקב בשעת מלחמת ישראל בפנענים ולא תביא תועבה אל ביתך וגו' כי חרם הוא, פי' מש"ה מסלק השכינה ההולך לפני ישראל בשעת מלחמה כדכתיב דברים כ' ד' כ"ג ט"ו.

וה"נ בימים נוראים שעת מלחמה עם שרי עובדי כוכבים המקטריגים כדאיתא ברבא פ' אחר פכ"א עה"פלהפריש חלה ושוב פטורה כל העיסה האיה גתיר לכתחילה למכור לחלקים ושהלוקחים יפרישו חלה ויברכו.

והנחתום לא יפריש ולא יברך. ותו פינן דבהפרישת חלה של הנחתום כו' פנ"ל הרי דבריו סותרים זא"ז.

תחלה כתב שהנחתום אינו מפריש ואינו מברך. ואח"כ כתב שהנחתום המברך תחלה פוטר כל העיסה אלא ודאי הנה המנהג שהנחתומית מפרישת כדי צורך ביתה מהעיסה הגדולה ומברכת כדין ומנחת המותר להלקוחות.

ואמר הב"ח שפינן שנתחייבה הנחתומית להפריש על כל העיסה א"כ הוי מצוה בה והאיה אפטר למכור המצוה המוטלת עלי'. ומאי מהני מה שהיא מפרישת על החתיכה שמפרישת לעצמה הא נתחייבת להפריש על הכל ותו דכיון שהיא יכולה לפטור במה שנוטלת חלתה מחתיכה שלעצמה את כל העיסה לית לה למוכרה לחלקים ולגרום ברכות לכל א' דהוי בזה ברכה שא"צ כמו שהנחתום עצמו לא הי' ראוי לחלק עיסתו לשני הפרשות.

ולברך על כל הפרשה משום ברכה שא"צ ה"נ אסור למכור לאחרים ולגרום ברכה שא"צ זהו דעת הב"ח. אבל פשיטא דמכ"מ לא נפטרו אותם החתיכות בהפרשת הנחתומית לחתיכה שמנחת לעצמה.

והא דנהגי לחלק לחתיכות גדולות כדי שיעור חלה לכל אחת ולא אפילו לחתיכות קטנות לכל א' שהרי כבר נתחייבו בעריסה אחת. לפי הפשט נהגו הכי ע"פ מורים גדולים שחשו שלא יבאו הנשים להפריש אפילו כשילושו מתחילה פחות מכשיעור.

אמנם לפנינו יבואר עוד טעם ע"ז הא מיהא מהב"ח אין שמץ דיוק. אף ממש"כ הט"ז בשם מ"ב משמע קצת הכי שכ' בזה"ל ה"נ אולינו לחומרא בטר דעתו והוי פאלו פל בצק גילוש בפ"ע ותייב כל אחד ליטול חלה משיעור חלה שלו עכ"ל.

משמע דאם היה גילוש פאחת נפטר ממילא כל העיסה בהפרשת חלה של הנחתום. אבל חלילה לומר שאפילו חישב בפירוש שלא לפטור או אפילו שכח להפריש על הכל שמכ"מ פוטר הכל.

אלא באשר הענין מסור לנשים ומפרישות סתם ויש לחוש שהנחתומית המפרשת חתיכה לעצמה ואנפית בפ"ע ונוטלת חלה סתם בלי שום מחשבה. ואי הוי פלישה א' שא"צ מוקף בזה"ז ממילא נפטרת כל העיסה וא"כ הוי ברכה לבטלה, מש"ה העלה המ"ב המצאה דכיון דדעת הנחתומית לחלק.

נהי דאם דעתה היה לחלק לעיסות קטנות פחות מכשיעור לא היה מועיל לפטור מחלה משום שאם לא תמכור כו'. הא מיהא מהני לחומרא לענין דלחלק לעיסות גדולות הוי כגילוש בפ"ע.

וא"כ בענין אף גם בזה"ז פמבואר בסי' שכ"ג בהגהת הרמ"א מש"ה הנחתומית שהפרישה חתיכתה למק"א לאפות הוי אינו מוקף ואינו פוטר: וע"פ זה ההמצאה מוכן למאי הנהיגו דוקא, לחלק לכדי שיעור דאלו היה פחות מכשיעור לא היו יכולין להפריש ממנפ"ש.

אי הוי כמו שדעתו לחלק פטור לגמרי אי אינו דומה לדעתו לחלק הוי פלישה אחת וא"צ מוקף וא"כ נפטרו ממילא בלי מחשבה ולענין מחלקות הב"ח מטעמים שנתבאר ח"ד דמצוה בו ואינו ראוי למכור מצוה המנוטלת עליו.

תו דהוי ברכה שא"צ. באמת אין הקרח בדבר דבטעם הראשון נהי דאלו עשה מתחלה לעצמו אינו ראוי למכור וכדתנו בדמאי פ"ה אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך ומיירי אפילו לחבר.

מכ"מ אם מתחלה לא גילוש אלא כדי למכור בטבלה אפשר דשרי דאי לא היתה מתחלה יודעת שחברתה תקנה ממנה לא היתה לשה פלל. ומתחילה דומה ללשה בשליחותה והוי כמו שהמנהג דהבא לשחוט לבעה"ב הגון עופות וכדומה מכבד אותו במצות כסה"ד מה שפני' הנהיר הפתוב מי ששחט הוא יכסה.

אלא כיון שמתחלה שחט ע"מ פן. והוי כמו הוא בא בשליחות בעל העוף לשחוט והוי כמו ששחט הוא בעצמו וכענין דכתיב בפסח ושחטו אותו.

באשר שהמצוה על בעלים לשחוט והשוחט בא בשליחותו. מש"ה דומה פאלו שחט בעצמו, ה"נ במי שמתחלה שחט ע"מ שיכסה בעל העוף אינו בא לשחוט אלא בשליחותו. וסבא זו עצמה במי שלשה שהקונה יפריש חלה. הוי שלשה בשליחותה והקונה נעשה אח"כ כמו שהטבל שלה מתחלה.

ואע"ג שעדיין אינו דומה לשחיטת עוף של בעה"ב דהכא בשעת לישה הקמח של הנחתום. מכ"מ הסבא נותן שמתחלה זכתה המצוה למי שתקנה ולא חל עלי' המצוה אם לא שלא תמפור וע' מש"כ בהע"ש סי' ק' אות ח' וסי' קמ"ה אות י"ט לענין קדושה סבא כיב"ז.

ומש"כ עוד הב"ח בענין ברכה שא"צ לא ידעתי בעניי זה האיסור בשני בני אדם שהיה אפשר לפטור ולעשות המצוה באדם א' ובברכה א'. והרי בבהמ"ק עסקו הרבה פהנים בקרבן א' גם בהעלאתה גם באכילה וכולם היו מברכין פדיון.

אע"ג שהיה אפשר שיעשה בכהן אחד מכ"מ מצוה במרובין וברוב עם הדרת מלך וכמו כן בכל מצות אם אינו מניעה מצד מצוה בו בבעליו. היא מיהא מנהג הנחתום ודאי יצא עפ"י גדולי דורות קדמונים ו"ל אלא שרבותיו של הב"ח ערערו בדבר.

ולא נודע טעמם ונימוקם ו"ל אולי משום דהנחתומית כשמפרשת לעצמה סתם ממילא נפטרת כל העיסה משום דלא בעינן מוקף. והמצאת הגאון מ"ב ו"ל אינו מוכרחת כ"כ אבל זה ברור דמי שמכונן שלא ליטול חלה כי אם מפלי א' לא נפטר הנשאר במק"א: ואגב אודיע מה שנשאר רבינו הגר"א בתימא הגהת הרמ"א ס"ג יעו"ש.

נראה ברור פ"י ההגה"ה דמירי שנאפה ג"כ יחד. וידוע דלא מהני חילוק אלא בבצק והעלה רמ"א דאם נאפה ביחד שלא בדעתן פטור.

ולמד מדעת ר"ל בחלוק בעיסה ה"נ לדין בחלוק פת. ודרף הרמ"א להסב דברי ראשונים בכונה אחרת כמו שנהגו הראשונים ו"ל במאמרי הגמ' כמש"כ במלקחית ה' שלהי מס' ע"ז.

וכ"כ בהע"ש סי' ל"ה אות ט"ו ובכ"מ הכי נהג הרמ"א להביא לשון הסמ"ג ובכונה אחרת. ואם שאין ראיה מעיסה לר"ל לאפיה אליבא דר"י דס"ל הממרז כרי' ש"ח שלא מדעתו חייב ואפיה כמירוח בכרי דמי מכ"מ למד זה הדין מהירושלמי ושו"ע סי' זה ס"א דמחלק בין מקפיד לאינו מקפיד וכבר כתב הגר"א ע"ז ג"כ דלא דק.

דאפילו אינו מקפיד כל שדעתו לחלק קודם אפיה אין מצטרפות אבל פגנת המחבר שנאפה יחד עם זה החבור ולא מהני דעתו לחלק אבל אם מקפידים על זה גם האפיה לא מהני לחייב חלה: ואשר נשאלת בסוגיא דסנהדרין דקי"א בהא דנחלקו ר"י ור"ל אי חולקין עיר אחת לשני שבטים או לא.

ומקשה מהא דכתיב ערים תשע מאת שני השבטים האלה מאי לאו ד' ופלגא מהאי וד' ופלגא מהאי לא ד' מהאי וקמ"ש מהאי א"ה לפרוש פרושי קשיא. והרי בספר יהושע מפורשים שמות הערים תשע אלו ולמי הן היינו שמנה מיהודה ורק עיר עין משבט שמעון.

ואין בזה פלא משום דכתיב מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעיטו. וא"כ מה הקשה המקשן ומה תירץ המתרץ.

והעלה ב"ג שה"ל ע"פ מש"כ הר"ד"ק בדה"י שבשע"ה שהפריש יהושע הערים ללויים עוד לא נכבשו והפרישו אחרים תחתיהם לפי שעה. והביא הא דתוספתא מכות פ"ב וירושלמי שם אע"פ שהפרישו שכם בהר אפרים לא היתה קולטת.

הפריש קרית יערים תחתיה עד שכבשו את שכם אע"פ שהפרישו קדש בגליל לא היתה קולטת הפרישו גמלא תחתיה עד שכבשו את קדש עכ"ל. ומעתה אני אומר דהש"ס דייק לישנא יתירא ערים תשע מאת שני השבטים האלו.

דכ"ז מיותר דכבר פתיב שמה מתחלה שנתנו הערים האלה מיהודה ומשמעון ומפוןשים בשמותיהן מנינא למ"ל. ע"כ פי' הש"ס דכוננת המקרא דיהושע הפריש את הערים האלה המפונשין בשמותיהן.

אף לאשר לא יכול הדבר הזה להתקיים פי' והפנעני אז בארץ. ע"כ הוסיף יהושע לאמר דדבר זה אינו מעכב להיות הערים האלה המפונשים דוקא הם ולא אחרים ואם אין הלויים יכולים לבא בערים אלו מפני הפנענים יפרשו אחרים תחתיהם כאמור בתוספתא. אף דבר זה מעכב שיהיו ערים תשע מאת שני השבטים האלו. וכן בכל הפסוקים האחרים אשר הוסיף המקרא למנות ערים ארבע ערים שתיים ערים שלש.

פכה היתה פנונת יהושע שלכתחילה יפרישו הערים המפונשים ואם לא יוכלו לבא אליהם יפרשו אחרים עד שיהיו ערים פך. ומעתה יבואו דברי רבותינו ז"ל כי המקשן הקשה ע"פ דרכו כי מאחר שלא פירש רק ערים תשע מאת שני השבטים האלה.

דאף דבר זה מעכב ולא פירש כמה משבט זה וכמה משבט זה משמע דבאיזה אופן שיהיו תשע ערים האלו אפילו ד' ופלגא מהאי וד' ופלגא מהאי ע"כ דברי ב"ג ש"ח"ל. והוסיף כי עדיין הדברים מגומגמים דלפי הנראה גם העיירות האחרים שיפרישו תחתיהן יהי' לפי מספר הערים שהפרישו מתחלה ואם בראשית ההפרישה הי' שמנה מיהודה ואחת משמעון גם העיירות האחרות יהיה פך: והנה לדעתי כל הסוגיא מוכרחת בלי שום דוחק ורק דיוק הלשון.

ויותר פירש"י ז"ל קשה ולא מיתורא כי זה הלשון שהעו"ג הראשון אמר לו שלא בשעת קניית הפרה. זה אפשר לזכור אפילו לא רמי' אדעתיה אז.

ועוד דכאן גם הדעת גותן שלא הנה סומך העו"ג בשעת קנייה על דבר המוכר. ומסתמא לא הנה באופן של השביח מקחו אמר בן.

וזהו פסק תה"ד בסי' רע"א דאפילו אמר העו"ג בשעת קנייה דילדה ככר. אלא שהנה הדברים נראין שאין בדעת העו"ג להערים בזה שאפשר לסמוך ע"ז בחולבת.

מכש"כ באומר העו"ג ששאל ושמע מן העו"ג שלא בשעת קנין. ובאמת כל מסל"ת אינו ברור כ"כ שאינו מכוון בדבריו.

נהרי משום הכי הקמירו בעדות אשה בענין מסל"ת. ואם היה כל מסל"ת ברור למאי הקמירו בעדות אשה.

אלא ודאי אין בזה אלא אומדנא טובה שאין העו"ג מכנין להגיד לאיזה פניה. וא"כ כל שהעו"ג אומר שהעו"ג הראשון אומר לו שלא בשעת קניה יש לסמוך עליו.

אבל מספק שמה אומר לו בשעת קניה ואינו מסל"ת א"א להתיר. וכמש"כ בשו"ת חות ואיר והוא בפ"ת.

ולא שייך לומר שהוא ס"ס שמה אומר לו שלא בשעת קני'. ואפילו אומר לו בשעת קנין שמה שלא להשביח מקחו אומר הכי וכמש"כ מע"כ נ"י.

דזה אינו אלא ספק אחד אם אומר כדי להשביח מקחו או לא. וע' תוס' פתובות ד"ט א' בד"ה ואיב"א כו' וי"ל שם אונס חד הוא: אכן עוד יש מקום להתיר אם יחקור הישראלי מהעו"ג השני באופן שלא יהא יודע דנדקדש לענין.

וישאל ממנו איך האמין להעו"ג המוכר שפכר ילדה. ואולי ישיב שהי' בידו לחקור משכני העו"ג אם ביפרה בהמתו או לא.

פדקדף העו"ג השכנים שיודעים כל אחד מה שביד חברו וכדאיחא בעירובין דע"ה ב' דעו"ג מפעא פעי. ואם הוא באמת מילתא דעבידא לגלויי נאמן העו"ג אפילו אינו מסל"ת.

אלא שיש לברר הדבר בס"ד: ומתחלה יש לבאר דשני אופני מילתא דעבידא לגלויי יש חדא דעבידא לגלויי בברור. ושנית דאפשר דעבידא לגלויי ולענין ישראל שאינו נאמן בלא עבידא לגלויי.

איכא תרי לישני בבכורות דל"ו במימרא דרב נאמן הפהו לומר בכור זה נמן לי ישראל במומו ופסק הגמ' כל"ק דגם זה האופן מיקרי עבידא לגלויי. וע"ש בתוס' בד"ה והלכתא.

והתוס' לטעמייהו דס"ל דעיקר היתר דעד אחד במת בעליה הוא תקנתא דרבנן וכמ"ש ביבמות דפ"ח א' ד"ה מתוך. אבל לדעת הרמב"ם דפסק דעד אחד נאמן עפ"י ד"ת משום מילתא דעבידא לגלויי.

היינו דאפשר שיבא הבעל ויתגלה שקרו. נראה דהיינו ספיקא דגמ' ביבמות דצ"ג ב' בהא דעד אחד ביבמה מאי אי עיקר טעם ההיתר משום דמילתא דעבידא לגלויי נאמן העד.

וסברא דדייקא ומינסבא אינו אלא הוספה משום חומר עריות. או להקפד עיקר הטעם הוא משום דדייקא ומינסבא.

ומשום עבידא לגלויי א"א לסמוך באינו בברור שיבא לידי כף. ובזה פליגי עוד בדצ"ב רב נחמן ורבא אי הוראה הוא או טעות.

דר"נ ס"ל דעיקר ההיתר הוא משום דדייקא ומינסבא. וא"כ אינו מעיקר ד"ת והוא חדוש הוראה.

ורבא הוכיח דעיקר ההיתר משום דהוי מילתא דע"ל. דאי הוי עיקר היתר משום דדייקא א"כ היה הדעת נותן דאלו אתי חד ושרינן לה ואתו תרי ואסרנא.

הרי חזינו דלא דייקת וא"כ אי אתי חד אחרינא שוב לא שרינו לה. אלא ודאי מדשרינו לה עפ"י עד אחרינא.

ש"מ דעיקר הסמיכות הנה על העד משום דע"ל. ואע"ג דחזינו דעד קמא שיקר במילתא דע"ל.

מכ"מ העד השני בחזקתו הוא דלא משקר. ומש"ה דוקא עד אחרינא משא"כ עד הראשון אלו הי' בא ואמר דעכשיו מת הבעל ודאי אינו נאמן שהרי שיקר במילתא דע"ל.

ורבא לטעמין פסק דעד אחד ביבמה נאמן: נחזור לענין דבישראל איכא תרי אנפני מילתא דע"ל. וקיי"ל דלעולם ישראל נאמן.

ובעו"ג תליא במחלוקת דתניא בחולין דס"ג ב' לוקחין ביצים וכו' ומסיק הגמ' באומר של עוף פלוני וטהור דהוי מילתא דע"ל. ודעת הרמב"ם דוקא ישראל נאמן ולא עו"ג והכי דעת המחבר ביו"ד סי' פ"ג ס"ז וסי' פ"ו ס"א.

ואע"ג דדעת הרמב"ם לענין טעימה בתערובות סומכין על העו"ג משום דעבידא לגלויי לחוד. וצ"ל דבעו"ג בעינו דוקא עבידא לגלויי בברור משא"כ של עוף פלוני ומי יודע אם ינדמן העוף לבדוק אחריו אבל דעת הראשונים להיפך בטעימה לא סמכינו על עו"ג משום דעבידא לגלויי אלא בצירוף מסל"ת.

ובעוף פלוני נאמן משום דעפ"י רוב הסימנים לבד מוכיחין שהם של עוף טהור. אלא משום דאיכא דעורבא דדמי לדיונה בעינו שיאמר העו"ג ג"כ.

אבל עיקר הסמיכות הוא הסימנים: מעתה בנ"ד אפשר דהוי עבידא לגלויי ולא בברור. ולדעת הפוסקים סמכינו משום דרוב חולבות ילדו.

וסמכינו על הרוב בצרוף מאמר העו"ג. אבל לדעת הרמב"ם לא מהני פאן הטעם מילתא דעבידא לגלויי שהרי אינו ברור שיתגלה.

אבל לדעת הרמב"ם קיי"ל דחולבת לבד סגי. וא"כ אם העו"ג יאמר דבשעת קנין הנה אפשר לדעת ע"י שכני העו"ג לכ"ע סגי דברי העו"ג הראשון לסמוך עלי' הא אם לא הנה אפשר לגלויי ע"י שכני העו"ג אין מקום לסמוך על דבר העו"ג הראשון שאמר בשעת קנייה שפכר בכרה.

כ"ז נראה לענ"ד הנני העמוס בעבודה רבה: נפתלי צבי יהודה ברלין. סימן סד תשובה לגדול אחד ע"ד חלה בלישה אחת פתב הה"ג שי' שראה בשו"ת הרא"ש בכ"ל ב' ס"ב על דבר אשה שתקנה מקצת פירות ואח"כ נזכרה שלא הפרישה עדיין חלה מן העיסה והפרישה חלה מן העיסה הנשארת בעריבה ובשעת האפיה נתערבו יחד החיוב עם הפטור.

והאריף בזה רבינו הרא"ש ז"ל לתקן הדבר ע"י אפיית עיסה אחרת או ע"י הפרישה מכל א' וא' ואני תמה לפי הפלל המסור בידינו מגדולי האחרונים הב"ח וט"ז סי' שכ"ו סק"ב והש"ף סק"ד דכל עיסה שנילושה ביחד נפטרת בחלה אחת אף אם לא הנה מן המוקף.

ואף אם לא תשוב כלל לפטור הכפרות האחרות ואיסור גמור להפריש חלה אחרת. וכן תפס להלכה הגאון מליסא בס' מקו"ח סי' רנ"ט.

וכן אני רגיל להורות תמיד עפ"י האחרונים הנ"ל. ומעתה נבוא אנכי בהוראה זו כי לפי הגראה לא היתה תשובה זו למראה עינים.

שקרי פתבו פולם זה הדין לדבר פשוט. ולא זכרו לדברי הרא"ש אלה ולאפשר שאלה זו מצויה וביחוד בחלות מצות בפסח.

ע"כ אשאלה נא מאת הד"ג שי' שיורני וילמדני דעתו בזה למעשה ע"כ דברי הה"ג שי': במח"כ הה"ג שי' תחלת הוראתו בזה לקלוקלא. ולא סדקתא היא לי כי מכבר אני מורה ובה להיפך.

ומעולם לא עלה ע"ד הב"ח וט"ז ונש"ף בזה. והגאון מקו"ח ז"ל רצה להעלות פו וכו' בזה"ל כדמשמע קצת ביו"ד כו'.

ואח"כ חזר בו גם הוא וכו' דבסי' שכ"ד בט"ז ס"ק י"ג ובנש"ף ס"ק כ"א משמע להיפך. וסיים ע"ז ובטלה דעתי.

ובאמנה דברי הגאון מקו"ח ז"ל תמוהין ביותר שהסביר טעם וראיה לזה. מדלא בעינו בנלוש ביחד מן המוקף וע"כ דא"צ לתרום מזע"ז.

רק פינן שקורא שם חלה ממילא נפטר כל העיסה דאם הנה צריף לחשוב להפריש מזע"ז אז הנה צריף להיות מן המוקף כמו בתרומה עכ"ל. ולא ידעתי שום חילוק בין חלה לתרומה בדין מוקף.

דבא"י בעינו מוקף גם בחלה ובחלת חו"ל הקילו דאוכל והולך ואח"כ מפריש משום דלא בעינו מן המוקף וה"ה תרומה כדאימת בבכורות פ"ג והקילו בזה חכמים. אבל לא עשו יסודות אחרות שממילא יפטר ולא יהא מועיל לחלק כלל ואדרבה הרי תרומת מעשר מה"ת לא בעינו מן המוקף כדתנן במס' ביכורים.

ורק מדרבנן בעינו מוקף כמש"כ התוס' גיטין ד"ל בד"ה מעשר. ומכ"מ ודאי אין מקום א' נפטר ממילא בתקנת מקום א': ועיקר הדיוק מדברי אחרונים ז"ל אינו רואה כלל.

מש"כ הנש"ף בשם הב"ח בזה"ל נתו דכינון דבהפרישת חלה של הנחתום פטורה כל העיסה לית לן למוכרה לחלקים ושיבאר כ"א ברכה בפ"ע משום ברכה שא"צ עכ"ל הדיוק דאע"ג שאין הנחתום מכנין לפטור רק החתיכה שאופה לצרכי ביתו.

ממילא נפטר כל העיסה אבל אדרבה מזה מבואר להיפך דמאי קאמר ברכה שא"צ דקיל. לימא ברכה לבטלה דחמור ותו אינו מוכן דברי הב"ח שכתב שני טעמים שאינו מסכים למנהג שנהגו שהנחתומים מוכרים חתיכות מעיסה גדולה אחת והלוקחים מפרישים חלה.

נדא פינן דהמצוה חלה עליו"כ"ע. וכש"כ הקא דרוב מסייע לרוב דרובא עדיף מחזקה לפי זה אף ר"ת מודה לזה דחולקת בכה"ג פטור מבכורה עכ"ל מע"ל דבר גדול דיבר מע"כ שי' בעיקר הסוגיא.

דמחלוקת התנאים ואחריהם הפוסקים אינו אלא במקום דליכא צירוף רוב בהמות דמתעברות ויולדות. אבל האיך אפשר לומר פן הא בתחלת סוגיא דבכורות שם מקשה הש"ס מכאן ואילך ספק אמאי ספק הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן.

פ"י בשנה שראויות להתעבר כל בהמה לפי טבעה השנוי במשנה. ונראה מכ"מ דרש"י ז"ל דקדק שפיר וכדעת מעכ"ת שי' דזה"ל בד"ה חלב פוטר אם חולכות אפילו בתוך שנתה או שנולדה בבית ישראל ולא ראינוה יולדת עד לאחר שנתה כו'.

האריה כ"כ לאפוקי הלוקח בהמה מן הנכרי והיא לאחר שנתה. דיש לה רוב מתעברות ויולדות ג"כ.

לכ"ע חלב פוטר מחמת צירוף תרי רובי. אבל פליגי בתרי אופני.

חדא במה שמיירי כל הסוגיא דשם בטנוף. דעז יש יולדות וחוזרות ויולדת בשנה ראשונה ללידתה.

וע"ז שקיל וטרי הגמ' בילדה בשנה ראשונה לבסוף. אי חוששין לטנוף באותה שנה או לא.

וע"ז האופן מייירי מחלוקתם דר"ע ור"י אי חלב שחלבה בשנה ראשונה פוטר לומר דנדאי ילדה. ובזה באמת אין רוב אלא בתוך שנתן ודאי הוא רוב שתתעבר ותלד.

אבל לא שני פעמים. עוד המציא רש"י מחלוקתם בנולדה בבית ישראל וכיון שלא נודע לבעליו אם ילדה כדרך הבהמות שמולידים בבית בעליהם.

יצאה מרוב בהמות מתעברות ויולדות. ומש"ה פליגי אם חלב מוכיח מיהת שילדה ועזוב בשדה.

אבל בנולדה בבית גוי והיא לאחר שנתה באמת לכו"ע חלב פוטר זהו פירש"י. אבל הרי התוס' שהביא מע"כ ביארו שגם בחצי שנה ראשונה של עז הם בחזקת מתעברות ויולדות.

ומש"ה חייש ר"י לטנוף. ומכ"מ פליגי בהא ר"ע ור"י אם חלב פוטר.

הרי דשיטת התוס' להיפך מדברי מע"ל שי'. וע"כ משום דהני תרי רובי שמראות שילדה פחד מיחשבי ומש"ה חוששין למיעוט ונחזקה שלא ילדה.

והנה כבר נהגו כר"ת וכהגהת רמ"א ז"ל אפילו בפרה שבשנה ראשונה ושני' א"א שתלד. ובשלישית היא בכלל רוב מתעברות ויולדות.

ומה לנו עוד לחלק בין שנה שלישית לשביעית. וא"כ נמת דבריך לשיעורין.

והו אמת שאחר התקירה היפה קשה לומר שלא ילדה עדיין. אבל כבר עמד ע"ז מהרא"י בס' תה"ד שממנו יצאה הוראת הגהת הרמ"א בזה.

וכ' בס' רע"א בזה"ל ושאלתי ודרשתי מיהודים וארמאים נשים ונאנשים רבים אם ראו מימיהם פרה חולבת שלא ילדה כבר. ולא שמעתי אחד מהם שראה זאת מעולם.

אף בעזים שמעתי ממקצתם שלפעמים הן חולבות ה' או ד' שבועות לפני הלידה. וא"כ אי אפשר פרה א' מאלף הוי מיעוטא דלא שכיחא.

ומיעוט דמיעוט לא אמרינן בי' סמוך מיעוטא כדאי' בהדיא בתוס' ואשר"י ומרדכי. ואע"ג דתלמודא לא תשיב הך דאין חולבות אא"כ יולדות כי אם לרובא ולא לרובא דרובא כמו שהוא בבהמות שלנו י"ל דבהמות שלהם הי' משונות מבהמות שלנו.

וכה"ג אי' בהדיא בתוס' ואשר"י פ' א"ט כו' וא"כ גם להך מילתא אין דוסק אם נחלק בדבר אמנם אין נראה להתיר מהאי טעמא לחנודא כלל לסמוך על חקירתנו שהוא נגד קבלת התלמוד. ולומר שנשתנה בזמנינו.

וגם הגאונים שפתבו לאסור ולהתיר מזה הנה צריכים לומר שלא כתבו דברייהם לזמנינו ולא רצות שאנו יושבים בהם כו' עכ"ל. ומי יבא אחרי דברי מהרי"א ז"ל אשר ממנו יצא הוראה זו לישראל.

שאין לסמוך על אומדנות אלו שבנדאי ילדה אם לא בהוכחה אחרת כמו מסל"ת או צירוף אחר וחסלילה להקל. עצתי שיתקרו בחצר שקנה הפרה אחר.

אם ילדה ולעשות בתורת מסל"ת באופן שלא יהי' נ"מ לגוי רק בתורת ספור. ואז נתיישב בדבר ידידו הדוש"ת: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן סג ב"ה ב' לסדר וממדבר מתנה תרמ"ב וולאזין פבוד הרב מ' מרדכי נטע נ"י מכתבו הגיע לפה. ואני לא הייתי בבית ע"כ נתאחר תשובתי עד פה.

ונה דבר הנשאלה. אחד קנה פרה חולבת מן העו"ג ובמשך ימים ילדה זכר.

וישאל את העו"ג אם ילדה אצלו והשיב כי גם הוא קנה אותה מעו"ג. והמוכר אמר לו שילדה כבר.

ולפי פסק הרמ"א שאין לסמוך על חלב לחוד כי אם בצירוף מסל"ת אבל החקירה גם בדבר העו"ג השני שמכר לישראל גם בדבר העו"ג הראשון שאמר להעו"ג השני כי כבר בפרה. אם יש לסמוך על דבריהם.

והמקום ית"ש יעזרני לעמוד על האמת: והנה בדבר העו"ג השני. הספק הוא משום שפא ע"י שאלת ישראל.

אע"ג שלא ידע העו"ג שנוגע הנשאלה לסמוך עליו בדבר הוראה. מכ"מ הרי בא בשאלה. וכבר ראה מעכ"ת נ"י בפ"ת בשם שו"ת חות יאיר דאפילו ע"י שאלה מיקרי מסל"ת והביא ראיה מטעמת כותי בסי' צ"ח. והנה אם מעיקר הדין מדשם נאמן לפי תנמו אפילו בשאלה ה"נ בנ"ד.

אין בזה שום הוכחה דהתם עיקר הסמיכות על העו"ג הוא משום דעבידא לגלויי כמ"ש הש"ך ססק"ב ולא עוד אלא דעת הרמב"ם שם דלא בעינן כלל שלא יהא העו"ג יודע שסומכין עליו כמבואר בב"י שם.

מש"ה אפילו לפירוש"י בחולין דצ"ז דבעינן שלא יודיעוהו כו' והכי פסק השו"ע. מכ"מ עיקר הסמיכות הוא על עבידא לגלויי.

משא"כ בנ"ד דלפי דעת הפוסקים דמדרבנן אין סומכין על רוב דחליבה וה"ז ככל איסורי דרבנן שסומכין על גוי במסל"ת אפשר שאינו אלא בשלא בשאלה. וזהו משמעות מסית לפי תנמו.

כפירש"י בבכורות דל"ה א' לאתויי מסל"ת שלא שאלום קסדור כו': איברא אין פירש"י ברור לכו"ע. דלפי פירש"י הרבותא דלא מיבעי אם שאלו הקסדור מה טיבו של זה שאינו נשחט והישאל מוכרח להשיב.

ואין שום הוכחה דמכונן הישראל שיהא הקסדור עושה בו מום. אפילו לא שאלו הקסדור ורק הישראל מספר לפי תנמו.

והי' מקום לחשוב מש"ה סיפר כדי שיהא העו"ג עושה בו מום מכ"מ מותר. וכ"כ באמת הרמב"ם בה' בכורות פ"ב ה"ט א"מ אלו נפל בבכור זה מום היתי שוחט כו'.

אבל הטור בסי' שי"ג כתב בזה"ל עו"ג או תינוק מטיל בו מום מעצמו אם לא פינון להתירו מותר. אפילו אם שאל למה אין שוחטין אותו והשיבו לו כו' והכי איתא בשו"ע שם.

ונראה דמפרש לאתויי מסל"ת ששואל בפ' למה אינו נשחט והוא סיפר הטעם. דנראה דמש"ה הטיל בו מום כדי שיהא נשחט.

הא מיהא אין הכרח דמשמעות מסל"ת היינו דוקא שלא בשאלה: ונראה דתליא באשלי רב רבבי בעדות אשה. דהנה מדאיתא ביבמות דקכ"א היכא משפחת לה מסל"ת כי היא דהוי קאמר מאן איכא בי חינואי שכיב חינואי.

משמע דרק פאן שקיל וטרי בפ' מסל"ת. משא"כ בב"ק דקי"ד ב' לא שאל בגמ' ה"ד מסל"ת.

ואין לומר דסמכו על הא דיבמות דה"ה בכל מקום מסל"ת הכי הוא. א"א לומר פן שגרי לדעת הר"ן בענין בעדות אשה קישור דברים והכי נוטה דעת הרמב"ם בפ"ג מה' גירושין.

והא נדאי דזה אינו אלא בעדות אשה הרי ברור דרק ביבמות מפרש הגמ' מהו מסל"ת פן ולא בכל מקום ממילא מוכח דלדעת הריב"ש שהובא בב"י באהע"ז סי"ז דלא בעינן קישור דברים פלל רק שלא יהא בשאלה ה"נ דוקא ביבמות בעדות אשה הכי הוא.

משא"כ בכל מקום דבעינן מסל"ת אפילו בא בשאלה מיקרי מסל"ת. מעתה לפי דעת הר"ן וסיעתו אפשר כפירש"י דמסל"ת אינו במשמע אלא שלא בשאלה אבל אגן קיי"ל פהריב"ש כמשמעות פסק הרמ"א באה"ע שם והכי דעת השאלות כמש"כ בסי' קנ"ט אות ז וכ"כ הב"י שם שפך נהגו גאוני עולם.

ממילא בכל מקום דבעינן מסל"ת אינו במשמע דוקא שלא בשאלה. וכפ' הטור בפ"ד סי' שי"ג ה"ל ואין להחמיר בנ"ד יותר ממה שפינון הרמ"א ו"ל: מעתה נבוא לחקירה השנייה בדבר העו"ג הראשון.

וְנִזְהָר שֶׁיִּשְׁמַר עוֹד הַפְּעָם יִשְׁרָאֵל מִן הָעוֹלָם הַשְּׁנִי אִימְתִי אָמַר לוֹ הָעוֹלָם הַרְאִישׁוֹן
אִם בְּשַׁעַת מְכִירַת הַפָּרָה אוֹ קוֹנָדָם לְכֹן אוֹ לְאַחַר הַמְּכִירָה. בְּאַנְפֵּן שֶׁלֹּא שִׁינָה הַחֲשָׁשׁ
דְּלִהְשִׁבִיחַ מִקְחוֹ אָמַר כֵּן וְדָאֵי סוּמְכִין עָלָיו, וְאִין חֲשָׁשׁ בְּזֵה שְׁמָא שְׂכַח הָעוֹלָם הַשְּׁנִי מִשׁוּם
דְּהוּי מִלְּתָא דְלֹא רְמִי עָלָיָה וְלֹא אֲדַעְתִּיָּה כַּמֶּשׁ"כ מִע"כ נ"י דְּזֵה אִינוּ אֶלָּא בְּעִנְיָן
שֶׁהַרְגָּשׁ דְּקַ וְנִצְרָה לְכַוֵּן הַדַּעַת שְׂכֹן הוּא בְּזֵה אֲמַרִּינוּ דְּמִלְּתָא דְלֹא רְמִי עָלָיָה לֹא
אֲדַעְתִּיָּה.

מִשָּׂא"כ בְּזֵה שְׂמִי אֲמַר הָעוֹלָם הַשְּׁנִי מֵאֵי דְנִתְקַשְׁשָׁה בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם פ"א מֵה' שְׁמִיטָה וְיִוָּבֵל
לֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דַּעְתּוֹ. דָּאֵי כִּינּוּ דְכִינּוּ דְנִטְיָעָה מְדַרְבָּנָן לֹא קָנְסוּ כו' יֵשׁ לֹאמַר כְּמוֹ לר"מ
מְתַרְץ הַש"ס מְפָנִי הַחֲשָׁד אוֹ מְפָנִי הַמְּנִיג ה"נ לְדִינָן וּר"י דְּמִיָּקֵל דְּבִאר"י חֲמִירָא כו'.

וְאִי כִּינּוּ לְמָה פָּסֵק דְנִטְיָעָה מְדַרְבָּנָן נֶגֶד סְתָמָא דְהַש"ס גַּם ר"ת פָּתַב כֵּן. וְגַם הַר"ש בַּפ"ב
דְּשִׁבְעִיעִית לֹא פְּלִיג אֶלָּא דְאַפִּילוּ לְמ"ד דְּתוֹלְדוֹת אָסוּר מֵה"ת אֲתִי מִתְנִיתִין שְׁפִיר דָּאֵי
מְהַלְכָה כְּפִי הִיָּתָה הַלְכָה חֲרִישָׁה וְקִצְרָה וְתוֹ לֹא.

וְאִי מֵהַפְּסוּק בְּחֲרִישׁ וּבְקִצְרִי ה"נ כֵּן הוּא וְאִי הָא נְטִיָעָה בְּכָלֵל זְרִיעָה לְעִנְיָן שְׂבֵת. ה"נ
חֲרִישָׁה וְקִצְרָה אַחַת הִיא וּפְרָט הַפְּתוּב דְּתוֹ לֹא.

וְאִי מִשׁוּם דְּלָמָּה סְתָם הַש"ס דְּלֹא כְּהִלְכְתָּא יֵשׁ לֹאמַר דְנִטְיָעָה דְּגִיטִין הִינּוּ גִרְעִין. וְנִטְיָעָה
דְּהַרְמַב"ם אֵילָן.

וְלִכֵּן שִׁינָה הַסֵּדֶר וְכַתְּבַת הַבְּרָכָה וְהַרְפָּכָה וְנִטְיָעָה: בִּירוּשְׁלַמִי דַח"י דְּכָר פִּירְשִׁתִּי אֵילָן
עֲשָׂרָה קַדְמֵיָתָא הִינּוּ דְּמִתְנִיתִין מְלֵא יֵשׁב כו'. וְנִטְעַם שֶׁל גְּבִינְתָן וְקוֹשֵׁיָא שֶׁל ר"ת מְבוֹנָר
בַּמ"א: סִימָן סָא ב"ה ג' גִּיסָן תַּרְמ"ג וּוְאֵלָאזִין.

כְּבוֹד הָרַב מְכַתֵּב מִע"כ נ"י הַגִּיעַ. וְאַשְׁרֵי דְרַשׁ מְפָנִי ע"ד מֵה שְׁרָאָה בְּשׁו"ע הַגָּאוֹן מוהר"ז
מְלָאדִי ז"ל בְּדִין מוּם שְׁפַכְכוּר יָדַע מִע"כ נ"י שְׁפַכְכוּר בָּא מִעֲשָׂה לִידֵי.

וְגַם אֲנִי רְאִיתִי דְּבָרִים הַלְלוּ. וְהֵנָּם מְנוֹטְעִים בַּמַּח"כ הַגָּאוֹן ז"ל.

וְרֵאשִׁית דְּכָר תְּלָה בַּמֶּש"כ וְכַמְבוֹנָר בְּפִסְקֵי מֵהֵרָא"י ז"ל. וְז"ל פִּסְקֵי תַה"ד סִי' רַכ"ד
דְּסָחוּס הוּא קֶשֶׁה בְּמִשְׁמוּשׁ הִיד וְיֵשׁ לוֹ גּוֹבָה קֶצֶת בְּפָנִים בְּתוֹף הָאוֹנָן כו' פְּסָבוֹר הַגָּאוֹן
ז"ל שֶׁמֵהֵרָא"י כִּינּוּ שִׁיָּהָה הַחֲתוּף בְּמָקוֹם הַגּוֹבָה בְּתוֹף הָאוֹנָן.

אֲבָל א"כ הוּא לְמֵאֵי כ' תַחֲלָה הוּא קֶשֶׁה בְּמִשְׁמוּשׁ הִיד אֶלָּא הִפִּי' שִׁיָּהָה הַחֲתוּף נוֹגֵעַ
בְּרֵאשׁ הָאוֹנָן בְּמָקוֹם הַקֶּשֶׁה אַע"ג שְׂאִין בּוֹ שׁוּם גּוֹבָה. אֶלָּא שְׁמִסְיָים סִימָן אוֹתוֹ קוֹשֵׁי
שִׁישׁ לוֹ גּוֹבָה בְּפָנִים בְּתוֹף הָאוֹנָן.

אֲבָל הַחֲתוּף דְּנִקָּא שְׁלֵא בְּמָקוֹם הַגּוֹבָה. וְהִכִּי מְבוֹנָר לְשׁוֹן בַּה"ג בַּה' בְּכוֹרוֹת.

אֲוֹן פְּגוּמָה מֵרֵאשׁ הַשְּׁפָה בְּעוֹר וּבְסָחוּס כְּדִי שִׁתְּהָא מְשֻׁמְשֵׁת בְּסָחוּס. פִּי' לֹא בְּגוֹבָה שְׁשֵׁם
א"צ לְמִשְׁמוּשׁ הִיד אֶלָּא גַם הָעִין רוֹאָה הַגּוֹבָה.

אֶלָּא בְּרֵאשׁ הַסָּחוּס שְׂאִין שְׁם גּוֹבָה רַק בְּמִשְׁמוּשׁ הִיד מְרַגִּישִׁים שְׁם אִיזָה קוֹשֵׁי. וְהִכִּי
מְבוֹנָר בְּפִירִשׁ"י וּבְשׁו"ע שְׁלֵא הוֹצִיָּאוּ אֶלָּא הָאֵלִיָּה רַכָּה שֶׁל אֲוֹנָן.

וְהוּא הָעוֹר שֶׁבְּשִׁפְתַת הָאוֹנָן. וְהִנֵּה הַט"ז הִבִּיא לְשׁוֹן רַש"י בְּחֻמְשׁ גְּדַר הָאֲמָצְעִי שְׁבָאוֹנָן.

ופי' הט"ז הוא הגובה שבאמצע האונן שהוא עשוי כמין גדר בפני נקב האונן. והשיג ע"ז בעל תפארת ישראל שעל משניות שהרי אין לבהמה גדר באמצע האונן ומה שיש בעומק האונן כעין מחיצה קטנה לא עדיף ממחיצה אמצעי שפחותם דהוי כמום שבסתר.

והנה יפה השיג לפי הבנתו בלשון הט"ז דס"ל שיהא הסתף בעומק במקום שהוא כעין גדר. והוא פדעת הגאון מלאדי ז"ל וע"ז השיג יפה.

אבל באמת חלילה להט"ז למיטעי בזה. וגם הוא לא בא אלא לפרש לשון רש"י גדר האמצעי שבאונן דמשמעו דהסחוס הוא בולט בגובה.

ובאמת אינו כן. מש"ה הוסיף הט"ז אותו קנשי הוא גדר בעומק האונן אבל הסתף מוכרח להיות דוקא בשפת האונן שהוא במקום נראה.

ולא למעלה דהוי מום שבסתר. וכבר הרגיש גם מעכ"ה נ"י בזה.

וכבר הודיעני רב אחד שנמצא נדפס באיזה ספר השגה על הוראה זו של הגאון מלאדי ז"ל ונשכחתי שם הספר ומה שדרש מעכ"ה נ"י ממני ע"ד חומרת האחרונים ז"ל לאסור החלב מבהמה האוכלת חמץ בפסח.

אם כן הוא בביצת תרנגולת האוכלת חמץ. ומלבד שמע"כ נ"י חילק בטעם יפה.

עוד יש חילוק היותר פשוט. דחלב הוא או מדם הבהמה או ככל דבר היצא מן החי מגופו ובשרו פדאיתא בבכורות ד"ו.

דמש"ה עלה עה"ד לאסור חלב באכילה. משא"כ ביצה היא פירשא בעלמא כמ"ש התוס' חולין דס"ד בד"ה שאם ריקמה.

דלולי דרשת חז"ל הי' סברא להתיר אפי' ביצת טמאה טריפה: ונראה ליישב בזה מה שעמדו רבותינו בעהתוס' בחולין די"ד א' בד"ה בהמה. דהכא משמע דאביי ס"ל סתם בהמה לאכילה עומדת וגבי תרנגולת אמר אביי בריש ביצה דעומדת לאכילה ועומדת לגדל ביצים.

ואפשר לומר דנדאי סתם בהמה לחליבה עומדת היינו לאכול החלב מיד ולא לעשות גבינות לסחורה. וכן סתם תרנגולת לביצים עומדת היינו לאכול הביצים ולא להוציא מהם אפרוחים.

וקסבר אביי דבהמה מיקרי בזה עומדת לאכילה. שהחלב מגוף הבהמה משא"כ תרנגולת.

אבל הגמ' חולק וס"ל שאין אכילת החלב מועיל לגוף הבהמה לענין מוקצה שבה. וכדאיתא בשבת די"ט אר"נ עז לחלבה ותרנגולת לביצתה כו' וראוי לדעת דמש"כ הב"י באו"ח סי' תק"ה בשם הפלבו והביאו הט"ז שם דאפילו עומדת לחלבה אין חלבה מוקצה אם אין עומדת לגבן ולייבש גבינות לסחורה דומיא דתרנגולת העומדת לגדל ביצים ולהוציא אפרוחים וכ"כ הר"ן עכ"ל (והוא טהד"פ וצ"ל הר"ן) והוא המאור ריש מסכת ביצה ומ"מ גם הר"ן פ' חבית הביא פנה בשם הרמב"ן].

אין הפוננה דהבהמה עצמה אינה מוקצה כמו שהבין הרש"ל. והקשה יפה דבגמ' משמע דתלוי בעומדת לחלבה לחוד והיינו דאיתא ספ"א דשבת.

ודחיית הט"ז אינו אלא תימא. דבשבת שם גם בתרנגולת איתא סתם לביצתה.

אלא פונת הפלבו דלעגן חלב אע"ג שהבהמה מוקצית מ"מ החלב אינה מוקצה אם לא שעומד לגבן והיגו שפתב הפלבו אין החלב מוקצה. ומקור הדברים הוא במאור ריש מסכת ביצה שפא ליישב הא דאיתא ריש מס' ביצה אי בתרנגולת העומדת לגדל בצים מוקצה הוא.

נהרי בפ' חבית איתא חולב אדם לתוף הקדירה. ואפילו בשבת לדעתו ז"ל.

נהרי בהמה בשבת ודאי מוקצה הוא. מש"ה יישוב דאע"ג דהבהמה מוקצה אין החלב מוקצה.

ודנקא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים להוציא אפרוחים הונו גם הביצים מוקצה. ובסמוך הביא המאור עוד ראיה לזה הסברא מדאיתא ריש מסכת ביצה בשבת נמי תשפרי.

הרי דאע"ג דהתרנגולת מוקצה בשבת הביצה אינה מוקצה. ומזה למדנו שיטתו דהא דחולב אדם לתוף הקדירה מייירי אפילו בעומד לחליבה רק שלא לגבן דהוי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים להוציא אפרוחים דהוי גם הביצה מוקצה.

וכבר הביא גם הר"ן שיטה זו בפ' חבית בשם הרמב"ן. אבל לעגן בהמה עצמה ודאי לא דברנו שפל לחליבה היא מוקצה וכן התרנגולת כל לגבי ביצים היא מוקצה.

ולא כמו שהבינו הרש"ל והט"ז בכונת הפלבו: ומה שחקר מע"כ נ"י במנהג הנשים שלא להשתמש בפסח בקדירות שמבשלים בהם ביצים כן הוא מנהגם ואומרות שהוא משום חשש שנדבק בקליפתו איזה חימוץ.

וכן מחמירות בקדירה שמבשלים תפוחי אדמה עם הקרום העליון. ואע"ג שאוכלין הביצים עצמם.

שם הוא משום שמסירין הקליפה וגם הוא בדיעבד. משא"כ הקדירה ולחמרת הנשים אין קץ.

ועכ"ז נרמז במקרא ושמרתם את המצות ופי' הרמב"ם בה"פ פי' שמרו אותה מפל צד חימוץ. ולפום צערא אגרא וגם מעכ"ה נ"י שפרו מרובה על כל חקירה טובה.

וימצא חיים צדקה וכבוד: סימן סב ב"ה ג' א' דהגבלה בברכת השנה פכוד הרב המאוה"ג מןפלג וחרף משפיל מ' יוסף שי'. מכתבו הגיעני היום.

ואשר עלה בדעתו להתיר בהמה שילדה ולא נודע אם ביקרה משום שיש לה סימנים שהיא בת חמש. או בת שבע.

וכ' מע"ל בזה"ל דאנו סהדי דרוב בהמות בנות חמש מתעברות ויולדות בתוך זמן זה פעמים ושלש אף דהוי רוב התלוי במעשה ולא הוי רוב גמור. מכ"מ הא כ' התוס' ורא"ש רפ"ג דבכורות גבי חששא דמטיפות לר"י דמסייע ליה האי רובא דבהמות מתעברות ויולדות וכש"כ עד חמש שנים פשיטא דיש לצרף זה לרוב דחלב פוטר מבכורה עכ"ל.

והוסיף עוד בסוף מכתבו בזה"ל ואחרי שהתוס' בפ"ב דע"ז גבי גבינות כ' דהיכא דחזקה
מסייע לרובא חשיב המיעוט למיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן כ'לנו"ג ומשתכר בהם
רשאי. דלו ממש משמע כדמוכח בקידושין (מ' א') ע"מ שיש לו כו' ואם הראה לה עה"ש
כו' ובגמ' ל"צ אעפ"י דנקיט בעיסקא.

וברישא לא הוצרך למתני אלא דלו פשיטא דלו ממש ואשה לית לה מגרמא כלום.
אדרבה לכאורה כ"ש הוא מה לענין קרבן דהחמירו עליו דאפילו למפור נכסיו נראה
דחייב דבתוספתא ערכין פ"ב תניא דאין אומרים לו לה לנה לה ועשה מלאכה כו' ואל
יביא ק"ע לאח"ז.

הרי דלא הטריחוהו אלא משום חביבה מצנה בשעתה ולכן סמיה ענין לה הא דר"ש
דדקטר חלבים דטעמו משום חביבה מצנה בשעתה (פסחים ס"ח א' מנחות ע"ב) ויותר
מבואר בת"כ (פ' ויקרא פרישת חטאת פי"ט).

למדנו דלהחליף בגדו על שזה צריך דאין זה איחור יותר מלוקח בכסף. ומכ"מ אשה אינה
צריכה להביא ק' עשיר ואף הערפה לא מציינו אלא בערכין ע' ב"מ (קי"ד א').

ואף בערכין דמסדרין אין משיירין בידו מכספו כלום כדמוכח ערכין (ז' ב') היו בידיו
כו' מכ"ש לענין לשו"פ דהקילו בזה הרבה. הן בכסף חמשים שקלים הן בכלי תשמישו
דבלשו"פ ומ"ע לכו"ע אין מחייבין.

אבל בצדקה פליגי רש"י ור"ת בכתובות (ס"ח א'). ויש לי ראי' לתוס' מתוספתא פ"ו
דנדה יש נוטל מ"ע ואינו נוטל צדקה כו'.

אלא שיש עדיין לומר דלא דמי דבשלמא בקרבן אין ביד האשה מאומה ממה ליקח טלה.
אבל לקט שו"פ דתלוי בפרנסת העני ומזונות אית לה אבל גם זה יש לדחות.

דקא תלמוד דאם יש בידו מאתים וזו הוא פדי מזונות לכל השנה פידוע א"כ אשה שיש לה
לומר איני נזונת ואיני עושה מנלן דאסורה ללקוט. ואין לומר דנכפיה לה לעשות
מלאכה ולהתפרנס ממעשה ידי' או להשתעבד לבעלה.

זו מנין לנו דכופין לעשות מלאכה כדי שלא יצטרף לצדקה. אלא שיש לנו לדייק מהא
דיש בידו נ' וזו והוא נו"ג כו'.

והוא דבעיניו דוקא שיהא משלו דמשמע דאין כופין לישא וליתן במעות של אחרים אף
שנותנים לו על שנה תמימה. אלא צ"ל דכל שיש לו מזונות ברור פעת.

רק על להבא צריך להכין. ע"ז אומרים שיתהפך בזוי אבל כל שאין לו אף על היום
אלא במלאכה אין אנו מכריחים אותו לזה.

וא"כ באשה שפעת יש לה מזונות ברורים כופין אותה לעשות מלאכה ובזה דברי אדוני
מזוקקים. אבל גם זה אין מוכרח דנדאי אף שיש לו חמשים וזו ואינו נו"ג.

אלא שהוא פועל יכול ללקוט כפועל לחוד דמוכח מהא דב"מ (י"ב) דיכול ללקוט. ואין
לומר דשמא לא יתמי לי' פעולה דשכיחא פעולה בכל יום וע' מש"כ הר"ן פ' כל
הנשבעים דכדי חייב דשכיח אינו אלא יום ביומו.

אָלָא טעם דנו"נ היינו משום דנדאי לא יעשה מעותיו אנפרות ונפסיד עסקו. אָבֵל מְלָאכָה לחוד אָפְשָׁר דְּלָא ירְצָה לעשות וא"כ אשָׁה נְמִי מְוַתֵּר.

(ואולי לשיטת הר"ן בכתובות דהאומרת א"נ וא"ע צריכה לעשות ששה מלאכות לבד מצמר. ה"נ נדאי לא תאמר א"נ וא"ע אָבֵל לשיטת תוס' ורא"ש בסוגיא דמורדת יש לומר דלוקטת): מה שראה את דברי בענן בכור ודייק להרמב"ם שכ' דמעשר נמכר חי בע"מ מה"ת.

ע"כ צ"ל דבכור נמכר חי וזה א"א פבר ראיתי זה ההלכה והזפרתי במכתבי העבר. וכן הוא דלהרמב"ם נמכר בכור חי תם וכן כ' בפ"א מה' בכורות לענן תם בזה"ז וה"ה בחו"ל ולא הנצרך לפרש דפסק כר"ע ע"ש בהלכה ה' ועי' בלח"מ פ"ו ה"ב.

אָלָא שְׁהוּא ו"ל פסק בפשיטות כריה"ג דסתם משנה פנותי'. ואני אומר לדעת הרא"ש ו"ל שסתפק בזה ואמרתיו אף דאסור בתם בזה"ז כמו בחו"ל דדמי לכה אָבֵל בע"מ מודי.

והנה דעת הרמב"ם צריך ביאור דבכורות בפ"ה מבואר דחי עכ"פ אסור במעשר מה"ת בין לדרש רבא אימתי עושה תמורה מחיים. ובע"מ נמי עושה תמורה אפילו מעשר דלא פתיב בי' בתמורתו טוב ברע או רע בטוב דמשמע מיני' אפילו בע"מ פדתנן בתמורה (ד"ט).

מכ"מ שנה לכל התמורות כדמוכח שם (י"ג א') ונהרי מעשר בפלל הי' כו'. ודברי הכ"מ תמוהים וכן לדרש רב אשי אָלָא צ"ל דהרמב"ם סבר דכולי דרשות שם מיירי אליבא דרבנן דריוה"ג דכל הגדשים ממון גבוה (ויש לי ראי' ע"ז פאָשָׁר יבואר).

ובכור חידוש הוא (ע' ירושלמי קידושין פ"ב ה"ז מבואר דכו"ע מודי בבכור וכמ"ש, ועוד אדבר מזה) ומחמרי במעשר כמו בכל הגדשים קלים. אָבֵל לריה"ג דסבר דמעשר חידוש הוא יש למעט החידוש כל דאָפְשָׁר ודרשי הפסוקים לדרשא אחריתי.

וראני' לזה מהא דזבחים (ט' א') למלקי עלי' משום בל יגאל. והנה מדברי אדוני מוכח דהוכיח מזה דאף לאחר שחיטה אסור מה"ת דלא פברא וכן משמע לכאורה מהתוס'.

אָבֵל פליאה בעיני דשם מיירי דשחט פדין בפנים לשם מעשר. וזה לכ"ע אין נמכר שום קרבן אפילו בכור אָלָא פה' פי' הסוגיא לעבור על מכירתו בלאו דבכל הגדשים לא מצינו לאו אָלָא מסברא ידענו דמשלחן גבוה קא זכו.

ולאו אורח ארעא פטעם רש"י בתמורה (ז' ב') או כמסקנא דקידושין (נ"ג) דילפינן מקרא אָבֵל לאו לא מצינו ובמעשר יש לאו לזה. אָבֵל קשה עדיין דבכורות אמר רבא דדומיא דתמורה ולאחר שחיטה לעולם אין עושה תמורה.

זהו קושיות התוס' שם וצריך לומר דשם אליבא דרבנן אָבֵל לריה"ג דבע"מ נמכר לא דרשינן זה ההיקש. ומה שכתבתי מכבר דמכירה תלוי בממון שלו נדאי פן הוא כדמוכח מסוגיא דב' ק במקומה דמעט מעשר מקרבן שבועה משום דאין נמכר וכן מבואר בקידושין (נ"ד ב') אליבא ר"מ מי מצי יחיב לי' במתנה.

וְהָא דְהוּכִיחַ מְשַׁלְמִים בְּמוֹמֵן דְּמוּכַח מְסַנְהֶדְרִין (ק"ב ב' ב') דְּשַׁלְל שְׁמִים הֵן וּמכ"מ נְמַפְרִים וְצִיָּין ע"ז רש"י בְּהִזְהֵב וְהוּא שֵׁם (נ"ו ב') קְדָשִׁים אָמַר הָרִי עֲלֵי עוֹלָה כּו' תְּרִי תְּמִיָּהּ חֲזִינָא הֶכָּא. חָדָא דְלוּ נְסֻכִים בְּהַחֲלִט דְּשַׁלְמִים בְּמוֹמֵן לְרַבְּנָן לָאוּ מְמוֹן שְׁלוּ הֵן.

לָאוּ קוּשְׁיָא הִיא הָא דְנִמְפְרִים לְדַעְתֵּי דְעָרְפִי לְדַמַּר קְנֵשָׁה דְקְדָשִׁי קְדָשִׁים לְכוּ"ע לָאוּ מְמוֹן שְׁלוּ הֵן. וּמכ"מ נְמַפְרִים בְּמוֹמֵן אֵלָא הָתֵם הַפְּכִירָה פְּפִדִי הִיא הֵינְנוּ שְׁהַקְדוּשָׁה חָל עַל הַמְּעוֹת וְהַמְּעוֹת אֵז אֵינָם שְׁלוּ.

אָבֵל מְכִירָה שְׁיָהָא הַבְּהֵמָה בְּקַדְוִשְׁתָּהּ וְדָאִי אֵין לָהּ וְהָא דְשַׁקְלִינוּ וְטָרִינוּ בְּמַכְרַ מְיִירִי בְכ"מ שְׁיָהָא הַבְּהֵמָה בְּקַדְוִשְׁתָּהּ כְּמוֹ בְּכוֹר. אָבֵל פְּדִי מְקַרָא מְפֻנְרָשׁ הוּא דְהַכֵּל יְכוּלִין לְפַדוּתָהּ וּמַעְשָׁר שְׁנֵי לר"מ דְּמְמוֹן גְּבוּהָ הֵן וְאֵין נְמַכְרַ וְנִיתָן מְכ"מ הַכֵּל יְכוּלִין לְפַדוּתָן.

וְעוֹד נִפְלָא בְּעֵינֵי אִיף פִּירְנִס הַסּוּגִי דְסַנְהֶדְרִין דְשֵׁם מְבֻנְאָר דְשְׁמוּאֵל סָבַר דְלַרְבָּנָן בְּתָם פְּלִיגִי ע' רש"י ד"ה וְכָל שְׁקָרָב כּו' פְּגוֹן בְּכוֹר וּמַעְשָׁר אֶפְילוּ בְּתַמּוּתָן כּו' וְהֵינְנוּ פְּלִיגָא דְאִיהוּ מוֹקִי לָהּ אִפִּי בְּתַמִּימִים כּו'.

וְנָה תִימָא דְכוּ"ע סְבָרֵי דְמַעְשָׁר מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא וּמכ"ש רַבְּנָן דְרִיָּה ג' אֵלָא כְּפִי הַסּוּגִי דְשְׁמוּאֵל סָבַר דְעָרְפִי דְלָאוּ מְמוֹן שְׁלַל בְּעָה"ב מְיִקְרִי מְכ"מ שְׁלַל הָעִיר הָוִי. דַּעַכ"פ נְאָכְלִין בְּעִיר אֵלָא שְׁאִין לָהּ בְּעֵלִים וּר"ש תְּרַתִּי קמ"ל לֹא כַת"ק דְסָבַר דְקְדָשִׁים קָלִים מְמוֹן בְּעֵלִים הֵן וְעָדִיף מְשַׁלְל הָעִיר וְלֹא לָאוּ מְמוֹן הֵן וְעָדִיף מְשַׁלְל הָעִיר.

אֵלָא לָאוּ מְמוֹן בְּעֵלִים הֵן וְלָאוּ שְׁלַל הָעִיר דְאֵין נְאָכְלִין לְעוֹלָם וְאִף בְּמוֹמֵן בְּעֵי פְדִי וְאֵין רִינַח לְעִיר בָּהּ. אָבֵל בְּכוֹר וּמַעְשָׁר נָהִי דְלָאוּ מְמוֹן בְּעֵלִים הֵן שְׁלַל הָעִיר הָוִי וְהַנְּצָרָה לְמַעַט מְבַהֲמָתָהּ.

וּמכ"מ יֵשׁ לְדִיָּיק דְשְׁמוּאֵל סָבַר דְשַׁלְמִים בְּמוֹמֵן לָאוּ מְמוֹן בְּעֵלִים הֵן. דְאִי אֵיתָא הָא יְכוּל לְמַכְרָן בְּמוֹמֵן בְּלֹא פְדִי וְהוּי הַמְּעוֹת חוֹלִין וְשַׁלְל הָעִיר.

אֵלָא דִישׁ לְדַחוּת דְמִי יִקַּח בְּהֵמָה קְדוּשָׁה בַּע"מ בְּלֹא פְדִי דְלֹא חֲזִי לְמִידֵי אֵלָא לְתַקְלָהּ בְּגִיזָה וְעַבְדוּתָהּ. וּבְעֵיקָר הַדְּבָר לְרַבְּנָן אֵנִי מְסוּפָק בְּשַׁלְמִים בְּמוֹמֵן מֵאִי הָוִי.

דְּמַהֲרוּשְׁלָמִי דְקִדְוִשִׁין הַנִּי"ל מְשַׁמַּע דְרַבְּנָן יְלִפִי מְמַעְשָׁר. אָבֵל בְּכ"ק שֵׁם מוּכַח לְכַאוּרָה דְק"ו הוּא אִי בְּכוֹר לָאוּ מ"ב מְכ"ש שְׁלָמִים.

וַיֵּשׁ לְדַחוּת מְשׁוּם דְרַבִּינָא נְדַחָה שֵׁם וְעוֹד יֵשׁ לְדוֹן בְּזָה דְשֵׁם לְרִיָּה ג' דְסָבַר בְּבְכוֹר אֶפְילוּ תָם שְׁפִיר יְלִיף מְק"ו. אָבֵל לְרַבְּנָן דְסָבָרֵי דְבְכוֹר נְמִי דְנוֹקָא בַּע"מ נְמַכְרַ יֵשׁ לְסַתּוֹר הַק"ו.

דְּדוֹקָא בְּכוֹר דְאֵין צָרִיף פְדִי וְנְאָכְל בְּמוֹמוֹ אָבֵל שְׁלָמִים דְקְדִישֵׁי טְפִי לֹא. וְעוֹד מוּכַח דְסוּגִיָא דְבְכוֹרוֹת אֵתִי לְרַבְּנָן מְדַהֲבִיא הַש"ס הַפְּרִיָּתָא בְּכ"ק בְּבְכוֹרוֹת נְאָמַר ל"ת וְנְמַכְרַ תְּמִים חִי כּו' וּבְבְכוֹרוֹת תְּנִי סָתָם וְנְמַכְרַ הֵינְנוּ לְמַר פְּדִיאִית וְלְמַר פְּדִיאִית לִי'.

עַכ"פ מוּכַח מְדַבְרֵי הַרְמְב"ם דְהַסּוּגִי דְבְכוֹרוֹת אֲזַלָא לְרַבְּנָן. וּמכ"מ מְמַעְטִינוּ מֵהוּא דְבְכוֹר נְמַכְרַ וְלֹא כְּמוֹ שְׁנַדְחָקוּ לְעַשׂוֹת דְרִשׁוֹת חַדְשׁוֹת: מַש"כ בְּבִיאוֹר הַיְרוּשְׁלָמִי טַעַם יְפָה הוּא.

אולם מה שהקשה על פירושי גם הוא הבין דהרשב"ם יחידאי הוא בפירושו דכירה דירושלמי מירי בפתחו מן הצד. דלא כבכל מקום אלא שכל הפוסקים לא פסקו כהירושלמי מטעמם דסבירא להו דהטעם משום שלהבת.

אבל הירושלמי מפרש הטעם משום הבלא וגם המאה"פ שם פי' דפי' הירושלמי עיקר דהרשב"ם והפסק דפוסקים בלא טעם נכון על מחלוקתם ולדידי גיחא דפירשו כמש"כ ונחלקו בטעמם ואולי יש להם ראי' לדחות טעם ירושלמי או מצד הסברא: והא דקרו לרב חנניא ורב הושיעה סבריהון דרבנן.

נראה לי משום דהו רבנן פדאיתא בפסחים (קי"ב) ומזלזלי בהו ומשום חשיבותייהו קרי להו הכי: בע"מ שקדוש מרחם אף בע"מ הוי ממון גבוה בין חי ובין שחוט ונהרי שנה ממש בכור בע"מ למע"ב תמים וא"כ י"ל אי לאו מיעוטא דהוא הוי אמינא פשם שאסור למפנר מע"ב תמים חי הקא נמי אסור למפנר בכור בע"מ בין חי ובין שחוט שהרי דינם שנה.

וילפינן ממיעוטי דהוא דלאחר שחיטה מותר במכירה אף דהוי ממון גבוה. אבל בע"מ חי לעולם אסור במכירה אליבין דרבנן.

ואף שגראה מדעת התוס' והרא"ש דלאחר שחיטה פשיטא לי' דממון בעלים הוא מדנאכל לנכרים היינו בטר מיעוטי דהוא דמותר במכירה. תדע שהרי מע"ב במומו דג"כ נאכל לנכרים מ"מ אסור במכירה מדרבנן.

וא"כ י"ל דרבנן אסור בכור בע"מ חי במכירה כ"ז לפי שיטתו אבל העיקר נראה דלא תליא פלל מכירה בממון בעלים שהרי שלמים במומן הוי ממון גבוה אליבין דרבנן וכדאי' בסנהדרין קי"ב א') לשיטת רש"י שם דרבנן שלמים שהוממו שלל שמים הוא.

ומשמע שם דחמירי ממע"ב ובכור דבמומן נקראו בהמתה עי"ש. ואפ"ה איתא במכירה וכמ"ש רש"י בפ' הנהב גבי אונאה וי"ל אע"ג דקיי"ל המוכר שלמיו לא עשה ולא כלום מ"מ במומין יכול למפנר.

והיינו ע"כ אליבין דרבנן וכדאיתא בכ"ז עד שישתאבו וימכרו כו'. ולר' יוסי אפילו תמים איתא במכירה כדמוכח בפסחים (צ"ג א') ועיין במל"מ בפ"ו מה' מעילה וכן משמע מל' רש"י דתמורה (ז' ב') מוכרין אותו תמים חי וכו' ע"ש ברש"י: ע"ד מה שפי' בירושלמי ר"פ פירה בגוף הפירוש איני יודע מה חידוש על דברי המפרש שגם הוא פירש עד כמה נקרא עלי'.

ור"ל דלמעלה מזה השיעור אינו קרוי עלי' ומותר אפי' בלא גריפה. ומאי דאסברא לן בטעמו של מ"ד ג' משום דכירה של נחתומים בעי מעזיבה ג' וס"ל דה"ה למעלה.

הנה דעת רוב הפוסקים אינו פן אלא שלמעלה בעי הרחקה ד' אמות אפי' בכירה שאינו של נחתומין מפני השלהבת העולה. ע' בטור ואחרונים אם פתח הפירה למעלה בכירה דמתניתין דידן דאירי שפתחו למעלה.

ומאן דס"ל הֵתָם בְּכִירָה שֶׁל נִחְתוּמִין גַּם לְמַעַלָּה ג"ט יִחִידָאֵי הוּא וס"ל דְּכִירָה שֶׁל נִחְתוּמִין יֵשׁ לוֹ מַעְזִיבָה גַּם לְמַעַלָּה וּפְתָחוּ מֵהֶצֶד וְהָרִי מִשְׁנַתִּינוּ בְּוֹדָאֵי אֵינְרִי בְּכִירָה שֶׁפְתָחוּ לְמַעַלָּה. וְתוֹ דְּלִפִּי פִירוּשׁוֹ א"כ לֹא אֵינְרִי מִשְׁנַתִּינוּ אֲלֵא בְּכִירָה שֶׁל נִחְתוּמִין.

וְהָא לִיפָא לְמ"ד אֲלֵא דְמִשְׁנַתִּינוּ אֵינְרִי בְּכָל הַפִּירוּת בֵּין שֶׁל נִחְתוּמִין וּבֵין שֶׁל בַּע"ב. ע"כ אִין טַעַם זֶה מְחֻנָּר אֲלֵא י"ל לְפִי מֵאֵי שְׁפִי הַרְמַב"ם ז"ל בְּמִשְׁנֵה רַפ"ח דְּכָלִּים הַקְּלָתוֹת וְכו' דָּאָם פְּחוּתָה מַג"ט אִין הַקְּדָרָה מְתַבְּשָׁל עוֹד עֵי"ש א"כ א"ש בְּפִשְׁיטוֹת דְּדוֹקָא עֲלֵי אָסוּר וּבְעֵי גְרִיפָה בְּגָפָת וְקָרוֹי עֲלֵי מְקוּם שֶׁדְּרָפָה שֶׁל קְדָרָה לְשִׁפּוֹת שָׁם וּבְעֵי עַד הֵיכָא וּמִשְׁנֵי עַד ג' פִּי אִם נָתַן הַקְּדָרָה לְמַעַלָּה מִן ג' מְמָקוֹם שֶׁדְּרָפָה שֶׁל קְדָרָה לְהַנְתֵּן.

אִם אִין הַקְּדָרָה רְאוּנִי לְהַתְּבַשָּׁל מְחוּם הַפִּירָה. וְכַשֵּׁם שָׁאָם פְּחוּתָה הַפִּירָה מְלַמְטָה ג"ט וְרַחוּק קַרְקַע הַפִּירָה מְמָקוֹם שֶׁדְּרָפָה לְהֵיזוֹת קַרְקַע הַפִּירָה שׁוּב אִין הַקְּדָרָה מְתַבְּשָׁלֶת.

כֵּן אִם הִרְחִיק אֶת הַקְּדָרָה מְלַמְטָה ג"ט מְמָקוֹם שֶׁפִּיתָתוּ שֶׁל קְדָרָה הַנְּהוּג אִין הַקְּדָרָה מְתַבְּשָׁל שָׁם. וְרִשְׁאֵי לְהַשְׁהוֹת שָׁם אֲפִילוּ אֵינְהָ גְרוּפָה וְאֵע"ג דְּאֲפִשָׁר מ"מ הֵיז סוּלְדָת גַּם לְמַעַלָּה מַג"ט מ"מ שְׁרִי לר"ח כִּינּוּן שָׁאִין דְּרָפָה לְהַתְּבַשָּׁל שָׁם, וְא"כ לֹא ס"ל כַּמ"ד שְׁאָסוּר לְהַפְשִׁיר בְּמָקוֹם שֶׁהֵיז סוּלְדָת וּר' מְנָא פְּלִיג וְאָמַר עַד מְקוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲרִיץ.

וּלְדִידִי אָסוּר אֲפִילוּ לְמַעַלָּה מַג' טְפָחִים וְאִינוּ מְוַתֵּר אֲלֵא לְמַעַלָּה מִמֶּשׁ שָׁאִין קַרְקַע הַקְּדָרָה יוֹרֵד פְּלָל לְחַלֵּל הַפִּירָה שֶׁנָּהָ נִקְרָא עוֹשֶׂה חֲרִיץ: אַרִיב"ב מְפָנִי שְׁהָאוּר שׁוּלְטָת עַד מְקוּם שֶׁהֵיז שׁוּלְטָת כַּצ"ל.

ע' בְּתוֹסְפָתָא פ"ו דְּכָלִּים וְהֵבִיא הַר"ש מִיַּחַם וְכו' מְקוּם שְׁהָאוּר שׁוּלְטָת עֵי"ש. וּר"ל כ"מ שָׁאִין הֵיז שׁוּלְטָת מְסַתְמָא שְׁלֹטָה בְּהֵן הָאוּר לְפִיכָף אָסוּר אִפִּי אֵינּוּ רְאוּי לְהַתְּבַשָּׁל שָׁם.

וְאֲתֵיא כַּמ"ד אָסוּר לְהַפְשִׁיר בְּמָקוֹם שָׁאִין הֵיז שׁוּלְטָת וְעֵיקַר רְבוּתָא אֲתֵי לְאֲשְׁמוּעֵינוּ אִיסוּר וְלֹא הִתִּירָא כְּמוֹ שֶׁהֵבִין מַע"ל. דְּהָא בְּהַדְלָתָהּ תַּנּוּ הַמִּיחָם שֶׁפִּינְהוּ לֹא יִתֵּן וְכו': וְהוֹאִיל וְאֲתָא לִידָן בְּיָאוּר הַלְכָה זוֹ אֲעִתִּיק לִידִידֵי מַה שֶׁכְּתוּב אֲצִלִּי בְּגִלְיוֹן בְּיָאוּר פֶּל הַלְכָה זוֹ שֶׁנִּשְׁטָה בְּזֵה הַמְּפָרֵשׁ מִפִּי הָאֲמִיתִי בַּמַּחֲכָת"ה: קְטָמָה וְנִתְלַבְּתָה מֵהוּ וְכו' בְּעוֹ קוּמִי ר"ב וּר"ח חֲבַרְיָהוֹן דְּרַבְּנָן.

טַעַם דְּקָרִי לִי הַש"ס דִּינָן בַּכ"מ לר"ח חֲבַרְיָהוֹן דְּרַבְּנָן מְפֻרָשׁ אֲצִלִּי בַּעֲזָה"י בַּמְק"א: לְבָא וּלְשַׁעְבֵּר מְבַעֵי לִי מַה שֶׁהוֹרָה ר"ח רְבָא דְּמִוְתָר אִי הוֹרָה בְּדִיעְבַד דְּוִקָא וְהֵינּוּ לְשַׁעְבֵּר. אוֹ אִם הוֹרָה אֲפִילוּ לְהַבָּא פְּלוּמַר אִפִּי לְכַתְחִילָה נְמִי שְׁרִי לִיתָן אִפִּי נִתְלַבְּתָה.

(וְהַרְבֵּה פְּעָמִים בַּש"ס זֶה עַל לְשׁוֹן לְכַתְחִילָה קָרִי לִי לְבָא): עֵבֶר ר' אֲמִי וְאֲדָרוֹן חֲבַרְיָנִי הֵינּוּ ר"ז וּר"א דְּכּוֹלֵן תְּלַמִּידֵי ר"ח הִי: וּבְעוֹן מְחַזֵּר עֲלֵינוּ הַשׁוֹאֲלִים הִי רֹצִים לְרַדְּוֵף אַחֲרֵיהֶם לְשִׂאוֹל אֶת פִּיהֶן הָאִיף הִתִּיר ר"ח: א"ל ר"ח חֲבַרְיָהוֹן דְּרַבְּנָן מֵאֵן דְּהֵנִי עוֹבְדָא הֵנִי עוֹבְדָא.

פִּי מַעֲשֶׂה שֶׁהִי כָּף הִי (כַּה"ג בִּירוּשְׁלַמִּי דְּכִלְאִים פ"א וּבכ"ד). וּר"ל אֲפִילוּ יֵאמְרוּ לְכֶם שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הִי לְשַׁעְבֵּר בְּדִיעְבַד.

שְׁכַבְרָה שֶׁהוּא עָלִיו. מ"מ י"ל דְּלַעוֹלָם אִף לְכַתְחִילָה ג"כ הִי מְתִיר ר' חֲזִיָא אֲלֵא מַעֲשֶׂה שֶׁהִי כָּף הִי: וְלָכֵן צְרִיכָא לְבָא.

ור"ל אכתי נשאר הספק אם מותר לכתחילה והשתא מקשה שפיר. אם תאמר שלא התיר ר"ח אלא דיעבד.

א"כ אפילו בשל עלי בתחלה נמי פדתנן כו' האיך עבידא נטע פחות מל' יום לפני שביעית כו'. דעת ר"ת הביאו בתוס' ר"ה והר"ש בשביעית דנטיעה הני תולדה.

ואינו אסור בתוס' שביעית עיי"ש בר"ש. מיהו מ"מ אפ"ה אסור ליטע פחות מל' יום לפני שביעית דסבר דקלוטה הוא בל' יום וקולט בשביעית וה"ז אסור אפי' בזה"ז דליפא תוס' שביעית וכדמוכח בסוג' דר"ה.

נדברי המפרש בזה תמוהין שכתב דמותר בזה"ז אף בתוך ל' יום. וזה אינו דבתוך ל' יום ודאי אסור מפני שקולט בשביעית וגם לפי דבריו ונדאי תמוה דא"כ אמאי אסור למ"ד מפני מנין פינו שבהיתר נטעה אלא פשיטא דאסור.

ע"כ פ"י מוהר"א בזה במס' תרומות נראה עיקר: ואתיא כמ"ד מפני הקשד ברם כמ"ד מפני המנין קנסו בשוגג כו' קאי אמתניתין דשביעית פ"ב אין נוטעין ואין מבריכין וכו' פחות מל' יום לפי ר"ה ואם נטע והבריך וכו' יעקר ומשמע לי' בין בשוגג ובין במזיד ואתיא כמ"ד מפני המנין כצ"ל וכמפורש לעיל למ"ד מפני קשד אין פאן קשד.

ואולי קאי אתוספת' שהביא בירושלמי שם בשביעית נטע ומת בנו אסור לקיימו עיי"ש בירושלמי. ודע דיש לתמוה על דעת הרמב"ם שכתב ר"פ א' מה' שמ"ט ויובל דנטיעה הני תולדה ואינו אסור אלא מדרבנן עיי"ש.

מהו סוג' דגיטין פ' הגזיקין דלהכי בשביעית בין שוגג ובין מזיד יעקר משום דבדאורייתא קנסו שוגג וכו'. ובחדושי ישבתי בעז"ה על נכון ועמה אשמע מה בפיו אם מצאו דבריו מכוונים: בפ"א בסוג' דח"י דבר.

נשתבש המפרש במכת"ה וה"פ תני י"ח דבר גזרו ובי"ח רבו ובי"ח נחלקו. ונחשיב אלו הן שגזרו פתו וכו'.

תמן תנינן אלו פוסלין חשיב בזה י"ח ממה שרבו ונהדר קאמר אלו הן שגזרו. הוא כמו אמר מר אלו הן שגזרו ומפרש אילן עשרה קדמייתא והיינו פתו וכו'.

והשאר מן מה דתני רשב"י. ועל הטסני ועל שמנן ועל אידיהן כצ"ל על בניהן כו' ועל שכבת זרען כצ"ל במקום בפוריהן.

והשתא ממילא רנוחא שמעתתא ולקמן מקשה על הא דשכבת זרען דתני בבבביתא ולא כן אמר ר"א בשם ר"ח ש"ז של עכו"ם טהורה. ומשני שא"א לצאת בלא מ"ר פדאיתא בתוספתא דזבים פ"ה עיי"ש: דודו ומוקירו מאיר ברלין.

סימן ס תשובה לדודי הרב מ' מאיר ברלין שי' מ"ץ דק"ק מאהליב בעזה"י והוא יגחני בדרה אמת: מה שפשוט לי בהר"ן ז"ל דאשה שבעלה עשיר אסורה בלשו"פ מהא דמי שיש לו ק' זוז כו' וכתב עוד דלא דמי לקרבו דמביאה קרבו עני דהתם לענין חיובא.

אבל לענין לשו"פ היכא מצא ללקוט ויש לה מזונות. לכאורה לא סיפא רישא אבל שפיר דקדק בדבריו.

דמטעם הָראשון לאו דְנוקא הוא דְנוקא מי שְׂיש לו קתני היינו שהנ' זוז הוא שְלו מְש. אָבֵל אִם יֵש בְּיָדוֹ נ' זוז וְהוּאֵבֵל בְּהִנָּאָת דְמִי דְאִיתָא בְּבְכוּרוֹת שָׁם צָרִיכָא עֵינָא דְרִש"י ז"ל פִּי אִם הַשְּׁפִירָה.

וְלְכַאוּרָה מֵאֵי נ"מ בֵּין מְכִירָה לְשְׁכִירוֹת שְׁכִירוֹת לְיוֹמָא נְמִי מְמַפְרָה הוּא. וְהַשְּׁפִיר עוֹלָתוֹ וְשְׁלָמִיו ג"כ חֻלְיוֹ הֵן וְגַזְל הֵן בְּיָדוֹ וְדְמִי שְׁכִירוֹת יִפְלוּ לְנִדְבָה כְּדְמִי מְכָר.

אֵלָא גְרָאָה דְפִי כְּעֵין פִּי הָרָא"ש ז"ל שְׁפִי אִם מְכָרוּ לְמִי שֶׁאִי שֶׁהוּא פִט"ח ע"ש וְכְעֵין קִנְסָא הוּא שְׁמַפְקִיעַ מִן הַמְצָנָה. אָבֵל רִש"י ז"ל מֵאֵן בְּזָה דֵא"כ יֵש לְקִנְסוֹ לְר"ש כְּמוֹ לְר"י.

דְכִינֵן שְׁמְכָרוּ וְלֹא הוֹדִיעַ הַפְּקִיעוֹ מִמְצוֹת פְּדִי' נְעֲרִיפָה לְגַמְרִי וְאִם יָדַע שֶׁהוּא פִט"ח לְר"י נְמִי שְׂרִי (ע' ט"ז) לְכֵן פִּי שֶׁהַשְּׁפִירוֹ לְמִי שֶׁאִי וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְיִחְזִירוּ נְמַצָּא שְׁלֹא הַפְּקִיעוֹ מִמְצָנָתוֹ רַק הַכְּשִׁילוֹ בְּאִסּוּר הַנְּאָה לְר"י וְקִנְסוֹ אֵת דְמִי.

אָבֵל מְלִשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם ז"ל מְשַׁמַּע דְלְעוֹלָם דְמִי אִסּוּרִין בְּהִנָּאָה אֶפְיָלוֹ מְכָרוּ וְיִוָּדַע שֶׁהוּא פִט"ח וְיִוָּתֵר מְדְמִי שְׁוִי דְטָלָה. וִי"ל דְהַטְעַם מְשׁוּם דְעַשְׂאוּהוּ כְּאִסּוּר מְשׁוּם קְדוּשָׁה.

וְהַמּוֹכֵר עוֹלָתוֹ וְשְׁלָמִיו דְמִי יִפְלוּ לְנִדְבָה ה"נ אִסּוּרִין בְּהִנָּאָה דְכָאן לֹא שְׂיִיף נִדְבָה. וְכַאֲמַת כ"כ הַתּוֹס' ב"ק (ס"ח ב') ד"ה הוּא דְמְשׁוּם לְתַא דְהַקְדָּשׁ אִסּוּר (אֵלָא שְׁדַבְרֵיהֶם צ"ע מֵאֵי אַהֲנִי לֵן דְהָא גַם לְר"ש מוֹכַח בְּבְכוּרוֹת דִּיכּוֹל לְפַדּוֹתוֹ בְּלֹא דַעְתּוֹ.

וְלֵכֵן מֵאֵנוּ הַתּוֹס' בְּבְכוּרוֹת לְתַרְץ פֵּן וְיִוָּתֵר פְּשׁוּט לְתַרְץ קוֹשְׁיָתָם ז"ל דְר"ה סָבֵר דְהַתּוֹרֵם מְשָׁלוֹ עַל ש"ח א"צ דַּעַת בְּעָלִים וְכֵן פִּי הָרַמְבַּ"ם ז"ל) וְהָא דַתְּנֵן וְאִם מְכָרוּ וְקִדָּשׁ בְּדַמִּיהֶן מְקוֹדָשׁת מְשׁוּם דְאִינוּ אֵלָא אִסּוּר קִנְסָא דְרַבְּנָן.

אִף דְהִי בְּהַ טוֹבָא בְּמַקְדָּשׁ בֵּאֵה"נ דְרַבְּנָן מְכ"מ פֵּאן אִינוּ אֵלָא אִסּוּר קִנְסָא וְדְמִי לְחֻלְיוֹ בְּעִזְרָה לְמ"ד דְרַבְּנָן דְמַקְדָּשׁוֹת. וְהָרָאָב"ד ז"ל פְּלִיג וְסָבֵר כְּפִי הָרָא"ש ז"ל דְדוֹנָקָא לְמֵאֵן דְלֹא יָדַע קִנְסוּהוּ מְשׁוּם דְהַכְּשִׁילוֹ בְּאִסּוּר אָבֵל מֵאֵן דִּינַדַּע אִינוּ תוֹפְס דְמִי.

וְאִם נְבוֹא לְפַלְפֵל בְּדַבְרֵיהֶם ז"ל נוֹכַח לּוֹמֵר דְאֲזִילִי כְּדַעַת הָר"ן בַּע"ז פ"ה דְכָל אַה"נ אִם הִי' לְהֵם דְמִים הִיוּ נְתַפְסִין מִן הַדִּין דְמָה לִי הֵן וְמָה לִי דְמִיהֶן. וְא"כ פִט"ח דִּיש לְהֵם מְמוֹן יוֹתֵר מְדְמִי הַטָּלָה תוֹפְס אֵת דְמִי הַיִּתְרִין מְדְמִי הַטָּלָה דְכ"ז שְׁלֹא פְדָאוּ אִסּוּר בְּהִנָּאָה וְתוֹפְס אֵת דְמִי.

וְהָא דַתְּנֵן מְכָרוּ וְקִדָּשׁ בְּדַמִּיהֶן מְקוֹדָשׁת שְׁאֲנִי הָתָם דַּע"כ מֵיָרִי בְּמַתְנִיתִין לְמֵאֵן דְמוֹקִי לְהַ מַחֲיִים וְאֵלִיבָא דְר"י בְּשִׁאֲנֵן שְׁוִין דְבִינִי וְבִינִי כְּדְמוֹקִי הַש"ס בְּבְכוּרוֹת (י"ט ב') וְא"כ אִם מְכָרוּ אִין נְתַפְסִין בְּדַמִּיהֶן.

אָבֵל הַבְּרִיָּתָא מֵיָרִי בְּשְׁוִין יוֹתֵר מְדְמִי שְׁקַל וְשְׁפִיר דְמִי אִסּוּרִין. מִיָּהוּ מִן הַדִּין מְהִנִּי לְהַמְעוֹת פְּדִי' וְלֹא מְגוּף הַפִּט"ח (אִם פִּי יֵש לְחַלֵּק כְּהִיא דְהַלּוּקָת בַּמ"ש) מִיָּהוּ אִינֵן נְפָדִין אֵלָא בְּשְׁוִין וְלֹא בְּטָלָה דְלֹא שְׂיִיף טָלָה אֵלָא לְפִט"ח.

וְכִינֵן דְבַעֲי שְׁוִין שׁוּב אִין נְפָקוּתָא בְּפְדִי' הַלְזוּ אִף דְאִין בְּהֵן אִסּוּר אֵלָא הַמּוֹתֵר מְדְמִי שְׁקַל. אָבֵל דְמִי שְׁקַל הַיִּתֵר הֵן.

וא"כ מהני פדי' מ"מ הא מסקינן במס' ע"ז פ' השוכר דאם שוכרו למאה חביות ויש בהן חבית אחת של י"ג דמי כולן אסורין. דלא הי' שוכרו בלא אסור בכלל ע"ש בר"ן ה"ג לא מהני פדי' ודמי כולה אסור אבל הראב"ד ז"ל פליג עלה התם.

וסבר דכיון דפסקינן כר"א דפודין מהני פדי' לדמי האסור. ה"ג מהני פדי' לדמי האסור והשאר מותר.

לכן כ' הראב"ד ז"ל שיתן דמי האסור לכהן והוא יפדה לעצמו והשאר מותר זה נ"ל דר"ה פלפול. אבל הפשוט שסובר פדעת הרא"ש ז"ל שחולק על סברת הר"ן ז"ל.

ומפרש גם הירושלמי בע"א ע' ברא"ש קידושין פ"ב. ולכן דמיו מותרין לעולם רק אם לא ידע ובתורת קנס כמש"כ: היוצא מדברי בעז"ה דפה"מ וכן בכור בע"מ מותר בכל הנאות לבד מגיזה ועבודה.

וא"כ מותר לחמם ידיו בצמרו במחנך וילצורכו ולצרכה מותר אבל הצמר שנתלש אסור מדרבנן. והרבעה ג"כ אסור דדמי לעבודה רק חלב אסור מה"ת וכ"ז בבע"מ אבל תם אסור בכל הנאות וצמרו וקרניו הפל אסור.

עד שיפול בו מום ומותר אף שנתלש בתמותו. וכן פט"ח אסור בכל הנאה שבעולם וגיזתו והנאת דמיו למר פדאית לי' ולמר פדאית לי'.

וה' יתמכני בימין צדקו וישפילני בדרך תמים ואמונה אמן: סימן נט תשובה מדודי הרב מ' מאיר ברלין שי' מ"ץ דק"ק מאהליב. בהא דרמי לן אהא שכ' הר"ן ז"ל בנדרים (פ"ג ב') ד"ה אימא סיפא דאי אכלה מבעל היכא מותרת בלקט שו"פ דהא דהא לאו עני' היא.

מהא דאמרינן בב"מ פ"ק (י"ב א') ואשתו מלקטת אחריו ע"כ. מאי דסבירא לי' למר דהר"ן יחידאי היא חלק עלינו את השוין דנראה פשוט לענין דינא לית מאן דפליג שאם בעלה עשיר והיא נזונת משל בעל דאסורה בלקט שו"פ דמי גריעי ממי שיש לו נ' זוז ונו"ג בהם והא דנאדו שארי המפרשים מפ' הר"ן בפ' הסוג' היינו משום דלא פסיקא להו דכל היכא שזונת משל בעל הוי הבעל עשיר דמי לא עסקינן שהבעל גופי' מתפרנס מלקט שו"פ והיא ג"כ נזונת משלו.

וקמ"ל מתניתין דאפי' בכה"ג יש לה להנזות מלקט שו"פ ממה שמלקטת בעצמה ג"כ. ולהכי נאדו בפ' הסוג'.

אבל לענין דינא מודי לדברי הר"ן ז"ל שאם יש לבעל ר' זוז או נ' ונושא נזונת בהם והיא נזונת ממנו שאסורה בלקט שו"פ. ולא מבעי לפמ"ש הרמב"ם בפ' המשנה פי"ד דנגעים מי"ג דלהכי מחייב בקרבן עשיר בשביל אשתו עני' משום דאשתו כגופי' דמיא א"כ פשיטא דאסורה משום ה"ט בלקט שו"פ.

אלא אפילו לפי מאי שפירשו שם רש"י ותוס' ושאר מפרשים משום דהבעל חייב בקרבנות אשתו מתנאי פתובה. משמע דוקא משום דחייבי' עלי' רמיא.

אבל היא עצמה היתה יכולה להביא קרבן עני' בהנהך קרבנות דלא רמי' עלי' דבעל מתנ"כ אע"ג דהבעל עשיר היינו דווקא לענין חיובא אבל לענין לקט שו"פ היכא מציא ללקוט

וַיֵּשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת: וּמַאי דְקָשְׁיָא לִי מָהָא דפ"ק דב"מ גַּם מֵעַכְשָׁה הֵטִיב לְרֵאוֹת לְחֻלְקָא דְלַעֲנָן בְּעָלִים וְדַאי אֵינּוּ נִקְרָאת בְּעַלְת הַשְּׂדֵה דְלַהּוּי אָסוּר מִשׁוּם לְהַזְהִיר הָעֵינִי עַל שְׁלוֹ.

וּמַר שְׁמִיעַ לִי מִסְבָּרָא דְנִפְשֵׁי וּבְהִדְיָא מִתְגַּיְנֵן לָהּ פ"ק דְקִידוּשֵׁין (כ"ד א') גְּבִי אִשָּׁה פּוֹדָה מֵע"ש דְמִקְשָׁה בְּפִשִׁיטָה הָא אָמַר רַחֲמָנָא לְפִרְש"י הֵתָם. דְאִשָּׁה אֵינָה נִקְרָאת בְּעַלְת הַמַּעֲשֶׂר בְּשֵׁל בְּעַל ע"ש וּכְאֲחֵר חֲשׂוּבָה וְאֵינָה מוֹסִיף חוֹמָשׁ.

וְאִפִּילוּ לְפִר"ת הֵתָם בְּפִי שְׁמַעְתָּתָא מ"מ לַעֲנָן הַדִּין ע"כ מוֹכַח מִבְּרִייתָא דְאִשָּׁה נִחְשָׁבְתָא כְּאֲחֵר. וְכֹן נִרְאֶה לַעֲנָן פְּשִׁיעָה בְּבְעָלִים אִשָּׁה לֹא נִחְשָׁבְתָא בְּעָלִים.

אִךְ בִּירוּשְׁלַמִי פ"ק דְקִידוּשֵׁין וּבִמְע"ש פ"ד וּבְעִירוּבִין פ"ז מִשְׁמַע דְמִפְרָשֵׁי לְהַךְ בְּרִייתָא דְאִשָּׁה פּוֹדָה מֵע"ש דְבָהָא גּוֹפֵא פְּלִיגָא אֶלְיָבִי דַר"מ אֵי אִשָּׁה נִחְשָׁבְתָא בְּעָלִים עֵי"ש. וַיֵּשׁ מְקוֹם לְהַשְׁוֹת הַסְּוִיטוֹת וְאִכְמ"ל: וְאִפְתִּי צָרִיף הַדְּבָר יָשׁוּב לְפִי הַפִּי שְׁהִבִּיא הַרִיטְבָא שְׁם בְּחִידוּשֵׁי דְהָא דְמִקְשָׁה אֲבֹנָה הָא עֲשִׂיר הוּא.

מִשׁוּם דְמִשְׁמַע לִי דְהַשְׁלִישׁ עוֹלָה לַר' זִוּוּ וְאִכְמ"ל הַדָּק ל"א א"כ אִמַּאי אִשְׁתּוּ מְלַקְטָת אַחֲרֵיו. וְדוֹחֵק לֹאמַר דְאֵינָה בְּאֵינָה נְזוֹנָת מִשְׁלוּ וְצָרִיף לֹאמַר לְדַעַת זֹו דְשִׁיעוּרֵי דַר' זִוּוּ הֵינְנוּ לוֹ לְבַד וְאִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה צָרִיף ת' זִוּוּ וְע' בַר"ש פ"ח דְפָאָה.

וְאִכְמ"ל י"ל דְחֻלְקוֹ אֵינּוּ עוֹלָה אֶלָּא ר' זִוּוּ וְקַמ"ל דְאִשְׁתּוּ יֵשׁ לָהּ זְכִי לְנִפְשָׁה מְדַאֲוֵרִיתָא וְלְהַכִּי מְלַקְטָת אַחֲרֵיו. וְהָא דְלֹא בְּעֵי לְמִימַר דְגַם לַר' זִוּוּ אֵינּוּ עוֹלָה דַא"כ מַאי קַמ"ל דְבָנוּ וְאִשְׁתּוּ מְלַקְטִים אַחֲרֵיו פְּשִׁיטָא.

אֲבָל הַשְׁתָּא קַמ"ל דְאִשְׁתּוּ אֵינּוּ זְכִי מְדַאֲוֵרִיתָא: בְּמַאי דְאִתִּי לְפָשׁוּט סְפִיקוֹ שֶׁל הָרַא"ש ז"ל פ"ק דב"ק בְּכַהֵן שְׁקִדְשׁ אִשָּׁה בְּבָכוֹר. דְלִרְבָּא דַס"ל דְגַם מֵע"ב מְוֹתֵר מַה"ת בְּמַכִּירָה לְאַחֵר שְׁחִיטָה בְּבָכוֹרוֹת (ל"א א').

א"כ ע"כ פִּי אֲמַרִינָן בְּתַמּוּרָה (ה' א') דְהוּא דְכָתִיב בְּחֻרְמִים לְמַעוּטֵי בְּכוֹר דְלֹא דְמִי לְמַע"ב. א"כ ע"כ מְוֹתֵר בְּבָכוֹר גַּם מַחֲיִים בְּעַ"מ אֵלוּ דְבָרֵיו וְתַמְנִי בְּעֵינֵי דְאֲגַב שְׁיִטְפִּי אִשְׁתְּמִיט לִי דְבָרֵי הַרְמָב"ם ז"ל בַּפ"ו מַה' בְּכוֹרוֹת דְפָסַק אֶלְיָבִי דְרָבָא.

דְמַעֲשֶׂר בְּהֵמָה אֵינּוּ אָסוּר בְּמַכִּירָה מְדַאֲוֵרִיתָא אֶלָּא תַמִּים וְחִי. אֲבָל בַּע"מ אִף חֵי מְוֹתֵר בְּמַכִּירָה מְדַאֲוֵרִיתָא עֵי"ש (מִיְהוּ בַש"ס דְזִבְחִים פ"ק ט' א') מִשְׁמַע דְאִף לְאַחֵר שְׁחִיטָה אָסוּר בְּמַכִּירָה וְע"ש בְּתוֹס' ד"ה לְמַאי נ"מ).

וְאִכְמ"ל ע"כ צ"ל מְמִיעוּטֵי דְהוּא גְּבִי חֻרְמִים דְבָכוֹר אִפִּילוּ תַמִּים חֵי מְוֹתֵר בְּמַכִּירָה. וְהָא וְנִדְאֵי לְרַבָּנָן מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא וְאִכְמ"ל לְמִיקָם פְּלוּגְתָא דַת"ק וְרַבָּנָן דְפְּלִיגֵי נְמִי בְּבָכוֹר כְּדַמּוּכַח מְסוּגֵיָא דַפ"ק דב"ק (י"ב א') לֹא מִשְׁפַּחַת לְכַה"פ אֶלָּא בְּבָכוֹר תַמִּים חֵי בּוּזָה"ז אוּ בְּגִבּוּלִין.

דְבַא"י בְּזִמְן בִּיהַמ"ק לַכ"ע מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא וְע"כ גַּם רָבָא מוֹדָה בְּזָה וְכֹן רַב אִשִּׁי דַס"ל כְּרָבָא. א"כ מְוֹתֵר דְתַמִּים חֵי דְמְוֹתֵר בְּמַכִּירָה וְאִפְ"ה הוּי מְמוֹן גְּבוּהָ.

וְע"כ צ"ל דְאֶלְיָבִי דְרַבָּנָן דַס"ל בְּכוֹר מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא אִף בַּע"מ מִשׁוּם דְהוּי מִמְתַּנּוֹת כְּהוֹנָה. א"כ בַּע"מ דְבָכוֹר שְׁנֵה לְמַע"ב תַמִּים דְמַעֲשֶׂר בְּהֵמָה בְּעַל מוּם לַכ"ע הוּי מְמוֹן בְּעָלִים שְׁהָרֵי אֵין בּוֹ שׁוּם קְדוּשָׁה וְנִאָּכַל בְּמוּמוֹ לְבְעָלִים מַכ"מ.

רק בכורוֹחֵלֵב אָסִיר מַגְזֵה"כ וְעוֹד מְדַכְתִּיב כְּצָבִי וְאַיִל. כְּדַמְקֹשֵׁי הַש"ס לְגַבֵּי וְלָדוֹת
בְּבָכוֹרוֹת (ט"ו ב') וּמָהָא גּוּפָא רַאִי דְמַאִי פְּשִׁיטָא לְהַש"ס כ"כ וּמָהָא דְכ' רַש"י וְז"ל
בְּזַבְחִים (ק"ד א') וְלֹא הִתִּירוּ הַכְּתוּב אֲלֵא בְּאַכִּילָה כְּדַכְתִּיב בְּשַׁעְרֵי תַאכְלָנוּ ע"כ ל"ד
דְּהָא לְאַחַר שְׁחִיטָה מוֹתֵר בְּכָל הַנְּאוֹת.

אֲלֵא מִשְׁעָה שְׂרַאֵי לְאַכִּילָה קְאָמֵר לְאַפּוֹקֵי מַת. וּמָהָא דְקִידוּשֵׁין (י"ג) מוּכַח לְהִיפּוֹף
מְדַנְקֵיט גִּיזָה וְעִבּוּדָה וְלֹא נִקְיֵט אִיה"נ וְהָא דְמַקְשָׁה מְבָכוֹרוֹת (ט' ב') וְלִלְיִשְׁנָא דִילְפִינּוּ
פַט"ח מְבָכוֹר נִילָף מִבְּע"מ דְּלֹא חֲזִי לְהַקְרָבָה כְּמוֹהוּ אֲנָא אֲמִינָא לְהִיפּוֹף נִילָף מְבָכוֹר
בְּע"מ עוֹבֵר וְזָקֵן חוֹלָה וּמְזוּהָם דְּלֹא חֲזִי לֹא לְהַקְרָבָה וְלֹא לְמַדִּינָה וְאָסוּר בְּהַנְּאָה וְה"נ
פַט"ח ה"ה כְּמוֹהוּ.

וְהָא דְאִיתָא שָׁם (ד"ב) אֵין אִיסוּר חָל ע"א פְּשִׁיטָא דְלֹא פִינּוּ הַש"ס לְהָא דְקִי"ל אֵין
אַחַע"א. כְּדִי שְׁנַדְקָדֵק שְׂאֵין בְּזָה אִיסוּר מוֹסִיף דְּזָה הַכָּלֵל לֹא נֶאֱמַר אֲלֵא לְעִנּוּ עוֹנְשֵׁין.

אֲבָל וְדַאי מִיחַל חֲזִינָא דְאֵי פִקְע הַדַּר חֲזִינָא כִּידוּע אֲלֵא ה"ק אֵין אִיסוּר נְתַפְס בְּקוֹנְשָׁה.
וְע' רַש"י ד"ה אֵין אִיסוּר וְהָא שְׁכ' הַתּוֹס' בְּזַבְחִים (ע' ב') שְׂאֵין נ"מ בְּפַדִּי בְּתַעֲרוּבוֹת
טְרִיפָה.

הֵינּוּ שְׂאֵין כְּדַאי לְפָדוֹת וְלָמָּה יָרְעוּ עַד שְׂיִסְתָּאָבוּ. וּמִי פְתִי יָסוּר הֵנָּה לְפָדוֹתוֹן לְקַלְקֵלָה
וְע"כ צ"ל הֵכִי דְהָא לְכוּ"ע צָמֵר קְדָשִׁים תְּמִימִים אָסוּר בְּהַנְּאָה וְבְע"מ מוֹתֵר לְדַעַת דוּדֵי
הָרַב שִׁי.

כָּלְלוּ ש"ד דַּפּה"מ שְׁנַפְדוּ וְכֵן בְּכוֹר בְּע"מ קְבוּע פִּינּוּ שְׂרַאֵי לְשַׁחוּט הָרִי הוּא כְּחוּלִין לְכָל
הַנְּאוֹת לְבַד גִּיזָה וְעִבּוּדָה וְחֵלֵב דְאָסוּר מַגְזֵה"כ וְהַגִּיזָה מְדַרְבְּנּוּ לְרַש"י שְׂמָא יָבֵא לִידֵי
גִיזָה וְלְרַמְב"ם וְז"ל שְׂמָא יִשְׁהָא עַד אַחַר שְׁנָה.

וְכֵן הִרְבְּעָה אָסוּר מְדַרְבְּנּוּ דְדָמֵי לְעִבּוּדָה אֲבָל בְּכוֹר תָּם וְדַאי אָסוּר בְּהַנְּאָה מַה"ת כְּכָל
קְדָשִׁים קְלִים דְאָסוּר בְּהַנְּאָה מַה"ת כְּמַש"כ הַתּו' בְּכ"מ. וְכֵן מְבֹאָר בְּסוּפָה (ט' א')
וּמְפָרִיתוֹת (כ"ג ב') ע"ש וְה"ה הַצָּמֵר שְׁלוֹ אָסוּר מַה"ת דְּכִינּוּ דְכְּתִיב אִם שׁוֹר אִם שֶׁה
לֵה' הוּא כָּלוּל בְּכָלֵל כְּמוֹ בְּשׁוֹר הַנְּסָקֵל דְכְּתִיב סְקוּל יִסְקֵל הַשׁוֹר וְכָלוּל בְּכָלֵל וְאַפְּי' פְּרָשׁ
בְּעֵי מִיעוּטָא בְע"ז (ל"ד ב') מְבַשְּׂרוּ כְּעֵין בְּשָׂרוּ.

וְהָא דְפָרַשׁ קְדָשִׁים מוֹתֵר מַה"ת הֵינּוּ מְשׁוּם דְמַעְלָמָא קְאָתִי וְלֹא מִגּוּף הַבְּהֵמָה כְּדַאי
בְּמַעֲיָלָה (י"ב ב'). אֲבָל מַה שְׁגָדֵל מִגּוּף הַבְּהֵמָה בְּכָלֵל הַבְּהֵמָה הִיא וּמַאִי בֵין צָמֵר לְחֵלֵב.

כְּמוֹ דְדָם נִעְפֵּר וְנִעְשָׂה חֵלֵב ה"נ צָמֵר גָּדֵל מְלַחְלוּחִית הַבְּהֵמָה כְּדַאי תָּא בְּנִדָה פ' בָּא סִי
שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁנִינָה יוֹנְקִים כו' (וּכְלָפִי סְנוּאָתָא דְמַר קְאָמִינָא דְכִינּוּ דְחִילָק בֵין בְּכוֹר לְכָל
הַקְדָּשִׁים שׁוֹב לֹא הוֹצֵרָה לְחִילָק בֵין חֵלֵב לְצָמֵר דְאֵין חֵלֵב לְבָכוֹר).

וְעוֹד דְכָמוּ בְשַׁעָה שְׁהוּא מְחוּבֵר ה"ה כְּמַהוּ בְּקוֹנְשָׁתוּ וּבְמַאִי פִקְע לְאַחַר שְׁנַגְזוּ. הָא קוֹנְשָׁה
בְּכַדִּי לֹא פִקְעָה כְּדַאי בְּנִדְרִים פ"ג וְאַפִּילוּ בְּמַת הוֹצֵרָה הַכְּתוּב לְמַעַט שְׁעָרָן לְאַחַר
שְׁנַתְלָשׁ.

וְהָא שְׁפָתַי הַתּוֹסֵ' בְּבַכּוֹרוֹת (כ"ה ב') וְהָר"ש עָרְלָה פ"ג דְּאָפִילוּ עוֹלָה תְּמִימָה הַגִּיזָה מְוֹתֶרֶת. אֵין הַפְּנוּנָה שְׁלֵא בְּעֵי פְדִי דְהָא מְשַׁנָּה מְפֹרְשֵׁת בְּזַבְחִים כָּל שְׁלֵא זָכָה הַמְזַבֵּחַ בְּבִשְׂרָה כו'.

וּכ"כ הַתּוֹסֵ' לְהִדְיָא (כ"ו א') ד"ה הַתּוֹלֵשׁ אֶלָּא כָּלפִי דְתַנּוּ חֲלָב הַמְּוֹקְדִישִׁין כו' ל"ג וּל"מ וְלֹא מְהַנִּי פְדִי'. מְדַאָסוֹר אַף בַּפֶּה"מ שְׁנִפְדּוּ וְשֵׁם לֹא שְׁיִיךְ פְדִי' וּמְמִילָא גַם בְּקִדְשִׁים לֹא מְהַנִּי פְדִי'.

וְהָא דְאִי בְּמַעֲיֵלָה (י"ב ב') כ"מ שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים קְדוּשׁ וְאִינוּ קְדוּשׁ דְּמִיּוּ יִפְלוּ לְלִשְׁפָּה דְּוֹקָא כ"מ שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן. אֲבָל מָה שְׁאָסוֹר מַה"ת יֵשׁ הַרְבֵּה דְלֹא מְהַנִּי פְדִיָּה כְּחֲלָב הַמְּוֹקְדִישִׁין וְדִישׁוֹן הַמְזַבֵּחַ וְדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַפְּנִימִי ע' תּוֹס' זַבְחִים (מ"ו א').

וּמְוֹרָאָה וְנוֹצָה דְאָסוֹר מַה"ת וְאִין מוֹעֲלִין וְלֹא מְהַנִּי פְדִי' וְאִי הֵינּוּ דוֹרְשִׁים תְּזַבֵּחַ וְלֹא גִיזָה כְּמִשְׁמַעוּ הִי' הַגִּיזָה לְעוֹלָם אָסוֹר וְלֹא מְהַנִּי פְדִי' וְלִמְדַנּוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל דְּאָפִילוּ עוֹלָה תְּמִימָה מְוֹתֶר פִּי' בְּפְדִי'.

וּמְמִילָא בַּפֶּה"מ מְוֹתֶר שְׁפָכֵר נִפְדּוּ אֲבָל בְּבַכּוֹר תָּם לֹא מְהַנִּי פְדִי' וְכֵן כְּפִנוּת הַר"ש ו"ל שָׁם. דְּבַכּוֹר בַּע"מ וּמְוֹקְדִישִׁין תְּמִימִים שְׁנִיחֵן דְּרַבְּנָן.

וּבְזָה מִיִּירֵי הֵתָם לְפִירוּשׁוֹ ו"ל (וְסוֹבֵר כְּתִי' הַג' שֶׁל תּוֹס' הַנְּ"ל וְד"ל) מַכ"מ כִּיּוֹן שְׁהוּמָם הַבְּכּוֹר הַתּוֹתֶר הַצֶּמֶר שְׁנִתְלַשׁ כְּדַמּוּכַח בְּבַכּוֹרוֹת (כ"ו א') בְּכּוֹר וּמַעֲשֵׂר לֹא תִבְעֵי לָךְ כו' מוּכַח דְּרַק מִשׁוּם גְּזִירָה אָסוֹר וְלֹא מַה"ת דְּכִמּוּ שְׁהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה שֶׁל הַמְּוֹקְדִישִׁין מְהַנִּי לְצֶמֶר שְׁנִתְלַשׁ דְּלֹא מַעֲשֵׂה בְּגוֹפּוֹ הוּא אֶלָּא מְמִילָא רְאוּי לַהו"ה.

ה"ג הַמּוּם שְׁנַעֲשֵׂה מְמִילָא מוֹעֵיל גַם לְצֶמֶר הַנְּתַלֵּשׁ. וְעוֹד דְּזָה הַפְּלֵל דְּכָל דְּמְהַנִּי פְדִי' בְּמְוֹקְדִישִׁין מְהַנִּי מוּם לַחּוּד בְּבַכּוֹר וּא"כ כְּמוֹ שְׁמוֹעֵיל פְּדִיָּת הַבְּהֵמָה בְּמְוֹקְדִישִׁין ה"ג מְהַנִּי מוּם בְּבַכּוֹר.

וְהִנֵּה לֹא נִחְלְקוּ הַרְבֵּב"ם וְהַר"ש ו"ל בְּזָה מַעוֹלָם (וּמָה שְׁצִיִּין מִשְׁעַר הַמֵּת בְּעֶרְכִין ז' ב') הֵתָם שְׁעַת מֵימָה אֹסֵר וְהַשְׁעַר כְּבָר מֵת גַם מַחֲזִיִּים וְצ"ל לְרַש"י הָא דְצָרִיךְ מִיעוּטָא בַּפ' דָּם הַנִּדָּה לְעַנְּן טוֹמְאָה מִשׁוּם שֵׁן וְצָפוֹרֵן לַחּוּד.

וְשַׁעַר דְּנִקְט בְּדָרְךְ אַגְבֵּי אֲבָל צֶמֶר הַבְּכּוֹר נֶאָסֵר מֵאִז שְׁמַחְוִבְרִין וְגַם נִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים עַל פִּירַש"י הֵלֵא הוּא בְּתַשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א) וְהָא דְתַנּוּ מְוֹקְדִישִׁין בּוֹ אֵת הָאִשָּׁה לְרִיָּה"ג דְּקִסְבֵּר מְמוֹן בְּעָלִים הֵן.

וְכֵן ה"ג כָּל קִדְשִׁים קָלִים כִּי הֵיכִי דְרַשְׁאִי לְהַמְנוֹת עַל הַפֶּסַח לְרִיָּה"ג כְּדֹאִיתָא בְּפֶסְחִים פ' הָאִשָּׁה וְהוּא יִהְיֶה בְּמַעוֹת. כ"ז לַק"מ דְּמַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוֹת נִתְּנוּ (אִם שְׁהַתּוֹסֵ' בַּע"ז (ס"ב) כְּתִבוּ בַּע"א ע"ש) וְקִדְוִשֵׁי אִשָּׁה וּמְכִירָה לְמִינֵיהּ פֶּסַח מְכִירָה דְּמַצּוֹה הִיא.

וּמְוֹתֶר אֶפִּילוּ לְכַתְחֵלָה כְּדַתְּנּוּ מְלַמְדוֹ מְדַרְשׁ הַלְכוֹת וְאַגְדוֹת ע"ש בְּר"ן (וְהָא דְקָשָׁה לְהַר"ן ו"ל לְאַבְיֵי כְּמוֹ שְׁהַקְשָׁה הַגָּאוֹן בְּעַל טוֹרֵי אֲבָן ו"ל בַּמַּס' ר"ה תְּיַרְצֵתִי יָפָה וְאִכ"מ לְהַאֲרִיךְ) הַגַּם דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת מִיְבָמוֹת (ק"ג) סְנַדֵּל הַמְּוֹחֵלֵט לֹא יִחְלוֹץ כו' וַע"כ מִשׁוּם הַנָּאָה הוּא דְאָסוֹר לְכַתְחֵלָה.

אָלאַ די"ל משום דלאו נעלו הוא ולכתחלה בעינן נעלו וכן קשה מה שכ' התוס' בגיטין (כ' ב') ד"ה בכתובות. דהא דכתבו על איה"נ פשר היינו בדיעבד משום דמתהני.

וע"כ ה"פ משום דעכ"פ יש בה הנאה הגם דמצנה היא ולכתחלה אסור צ"ל דאי לא מצות לאו להנות נתנו אף בדיעבד אסור משום כל דאמר רחמנא ל"ת ע' בטורי אבן ר"ה (כ"ח). הרי דהנאה במקום מצנה אסור לכתחלה.

אבל להיפך קשה מהא דעירובין (ל"א א') מצות לאו להנות נתנו מותר לכתחלה הגם דיש שם הנאה דממילא דומיא דגט ונחליצה. וצריף בזה ביאור דברים להבין פשר דבר ואכ"מ.

אבל קשה הא דתנן בכור מוכרין אותו תם חי כו' וצריף לדחוק דמייירי במקום מצנה. ולא בא אלא להורות דיש לו דין מכירה דממון בעלים הו' ועוד צ"ע דברי הרא"ש בבכורות פ"א סי"א שכ' אכל למשקל מיני' כו' שפיר דמי.

והלא נהנה מאיה"נ ואפי' הנאה דממילא אסור שלא במקום מצנה: אבל כ"ז לכתחלה אכל בדיעבד ודאי תופס קידושין מן הדין דקדשים קלים למ"ד ממון בעלים הו'. ולא משום שיש נפקותא בין אה"נ דקדשים לשאר אה"נ אלא כל אה"נ דכונתה שיהי' להו' היתר בפונה פרוטה מקודשת בהו'.

ויותר מזה הקשו התוס' בקידושין פ"ב דליקדשי בערלה משום שראוין שלא פדרף הנאתו אף דשם י"ל דעכ"פ אין הפרוטה שלו. דאה"נ אין להם בעלים וה"ה דפקר מכ"מ דעת התוס' דלא בעינן שיהי' הפרוטה שלו רק שיהנה אותה בש"פ.

מה שלא הי' לה מקודם לכן מכש"כ פאן דקדשים קלים ממון שלו הם לאכול בשו' ועורו ולהתרצות בו. ואם יתנהו לה הרי מהנה אותה בש"פ פשיטא דמקודשת מן הדין רק לרבנן דריה"ג אינו יכול ליתנו לה דממון גבוה הוא.

ומשלחן גבוה קא זכי הוא ולא אחר פיוצא בדבר בגד הפוסגר שאסור בהנאה פדתנו בננעים (פי"א מי"ב) קצצו כו' ומותר בהנאה הא כ"ז שהיא טמא אסור בהנאה מכ"מ אם קידש בו את האשה ה"ה מקודשת.

דיש לו בעלים ויש לו ש"פ אם יטהר ונהו הפפל שמשלם בפ"ח משום שיש לו בעלים וממון. וכן צמר פט"ח ודאי אסור לר"י ואסור בכל הנאות.

(לא פדברי דודי הרב שי' דתלוי בשני לשונות שבש"ס וברמב"ם פסק דילפינו מבכור וצמרו מותר). וכדמוכח בכורות (י' ב') ואסור בגיזה ועבודה דר"י ומקשי הש"ס היינו רישא.

ותמיה מאי תלוי איסור גיזה ועבודה לאה"נ קדשי בדיק הבית יוכיחו אלא פשיטא להש"ס דאינו לוקה על גיזה ועבודה. דנתמעט מבכור צאנה ודלא פלשנא בתרא דנשאר בקושא.

וע"כ צ"ל פן לענן הלכה דפסקינן כר"י בהא ולא בשותפות עכו"ם. וע"כ ממעטינן מבכור צאנה פט"ח ומכ"מ אסור בגיזה ועבודה היינו הנאתו ע' ברא"ש שם דמבואר פן ואסור מצד הסברא.

וא"כ סוֹבֵר הַש"ס דָּגַם ר"י דְרִיש כֵּן וּמְפָרְשֵׁי הַבְּרִיּוֹתָא דְלֹא פְּלִיגֵי אֶהְדְּדִי בְּדְרָשָׁא דְקִרְאִי
וְגַם ר"י סוֹבֵר דְּמַמְעֻטִּינָן מְדַכְתִּיב שׁוֹר וְצֹאן. וְלֹא פֶתַח בְּכוֹרָה לְמַעוּטֵי דְשׁוֹתְפוֹת אֲלֵא
בְּא לְמַעוּטֵי אָדָם וּפְט"ח וְכֵן ר"ש דְרִיש מְהֵדִיּוֹק שׁוֹרָה וְצֹאנָה לְמַעוּטֵי עֶכְפּוֹם.

דְּלֹא גִימָא דְלֹא אִמְעוּט מִבְּקָרָה בְּחֻלִּין (קל"ז) דְּוָקֵא לְעֲנֵן קֶרְבָּן דְּמִיָּרִי בְּהִכִּי אֲבָל לֹא
לְעֲנֵן אִיסוּר. וְה"ה שָׁל חו"ל לר"ע קמ"ל דָּאִין בּוּ קְדוּשָׁה כָּלֵל עכ"פ וּדְאִי הַגִּיזָה אִיסוּר.
וְה"ה כָּלֵל אַה"נ מ"מ יְכוּל לְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה כִּינּוּן דְּשׁוֹנָה כְּסָף לְהָאִשָּׁה אִם תִּפְדְּנוּ. וּמֵאִי
אִיכְפַת לָן מַה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ עֵתָה וְלֹא גָרַע מְשׁוֹנָה פְּרוּטָה בְּמִדֵּי וְעֲדִיף
שְׂיִכּוּלָה לְפָדוּת תִּיכָף.

אֲבָל אִם לִית בִּי בִינֵי וּבִינֵי אִינָה מְקַדְּשֵׁת כר"י. וְהָא דְלֹא מוֹקְמֵי הַר"מ וְהַרְע"ב ו"ל
בְּמַחְזִימ וְכר"י וּבְדִלָּא שְׁוִי דְסִתְמָא קְתַנִּי מִשְׁמַע דְּכָל פְּט"ח א"מ: הַרוּנִי וְעֲנֹתוֹ הַרְבְּנֵי וּמָר
דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא יָדַע בְּנִפְשׁוֹ כִּי עֲדִינָן צְרִיכָה עִיּוּנָא רַבְתָּא.

וּשְׁמַעְתָּתָא דָּא בְּעִי' צִילוּתָא קִימְחָא טַחִינָא לְנִפְוֹתָא. וְע"כ הַרְשֵׁנִי לְמִשְׁקַל וּמִיָּטְרֵי וְלָדוֹן
לְפָנֵי בְּקָרְקַע וְשָׁלֵא לְמִשְׁוִי נִפְשָׁי כְּעוֹנָה עַל רַב שְׁמוּעָה זֹו נָאָה וּשְׁמוּעָה זֹו כו'.

אִמְיָא לְהִיּוֹת כְּנִדּוֹן בִּפ"ע. וְאָדוּנִי בְּחִסְדּוֹ יִשִּׁים עֵינּוּ עֲלֵיהֶם וְיִבִּין לְהִיכֵן עֵינֵי מְטִיפִין
וְאִין מְפָרְשִׁין לְחֻכָּם כִּי"ב.

וְטָרַם אֲעֲנָה אֲנִי תְּפִלָּה מִהַנּוֹתָן מַעֲנָה לְהַכִּין מַעֲרָכֵי לְבָבִי עַל אֲפִיקֵי מִי מְגֻנְחוֹת וְאֵל יִצְיֵל
מִפִּי דְבַר אֲמַת. וְנִכּוֹן לְבָבִי בְּטוֹחַ עַל אָדוּנִי אֲשֶׁר יַעֲמִיק עוֹד בְּשְׁמוּעָה זֹו כְּמִנְחַת קִדְשִׁים
הַצְרִיכָה י"ג נֶפֶשׁ דְּקָה אַחַר גֶּסֶה וְעַלּוּבָה הַעֲיֶסָה שְׁהַנְחֹתוֹם מְכַל חֲמֵדָה מְשׁוּסָה.

ע"כ אִינְנִי בּוֹטֵחַ עַל הָעוֹלָה עַל רוּחִי עַד אֲשֶׁר יוֹדִיעֵנִי אָדוּנִי בְּחִסְדּוֹ אִם יַעֲרַב עָלָיו שְׂיַחִי.
וְלֹא אֲשִׁים אֲזַנִּי כְּאַפְרָכְסֵת לְשִׁמּוֹעַ בְּלִימוּדִים כְּדְבָרֵי דוֹדִים כִּי זֶה כָּל יִשְׁעֵי וְכָל חֲפָצֵי כָּל
עֲתוּתִי.

וְה' יְכוּנֵן כְּסָאוֹ עַל מְרוֹמֵי הָאֲנָשׁוֹר וְלְהִיּוֹת בְּאַרְצֵי הַחַיִּים מְאֹשְׁר כְּנִפְשׁוֹ וְנִפְשׁ ב"א תְּלַמִּידוֹ
דו"ש וְטוֹבָתוֹ כָּל הַיָּמִים: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין. בְּמֵאִי דְקָא הוֹינָא אִם בְּכוֹר בַּע"מ
אִיסוּר בְּהִנָּאָה זוּלַת אִיסוּר גִּיזָה וְעִבּוּדָה.

וּנ"מ לְהַתְחַמֵּם בְּצִמְרוֹ שְׁעָלָיו כְּעֲנֵן שְׂאֲמָרוּ פְּסָחִים (ל"ג א') שְׂאָם נִתְּפֹנֵן לְהַתְחַמֵּם בְּגִיזֵי
כו'. וּמִקְוִיָּא דְלֹא הוֹי עִבּוּדָה כְּדָאִי חֲגִיגָה (י"ז ב') אֲקוּפֵי יְדֵיכֹו.

וּבְשִׁעָה שְׁהַצְמָר מְחַוְבָּר וְנִדְאִי ה"ה כְּמוֹהוּ דְאַפִּילוּ שְׁעַר הַמַּת דְּמַמְעֻטִּינָן מִקְרָאִי מְטוֹמָאָה
מכ"מ בְּשִׁעַת חִיבּוּרָן ה"ה כְּמוֹהוּ כְּדִתְנֵן בְּאַהֲלוֹת פ"ג וּבְנִדָּה פ' דָּם הַנִּדָּה. וְזֶה לֹא הוֹי
שְׁלֵא כְּדָרָף הַנְּאָתוֹ דְמוֹתָר לְכַתְחִילָה לְדַעַת הַתּוֹס' ו"ל.

וּכְעֲנֵן שְׂאֲמָרוּ בְּמִנְחוֹת (ד"ע א') בְּמַחְוֶבָּר לֹא עֲבִידֵי אִינְשֵׁי כו' דְּהֵתָם מִשׁוּם דְּגִחְזֵן וְאָכִיל
לָאו אֲוֹרְחֵי' וּבְטָלָה דַּעַתוֹ אֲבָל כה"ג וְדָאִי דְרָף הַנְּאָתוֹ הוּא וְעוֹמֵד לְהַתְחַמֵּם. וְעוֹד נ"מ
לְהַנִּיחַ עָלָיו מְלַבּוּשׁ שֶׁהוּא לְצוֹרָף הַבְּכוֹר וְהַבְּעָה"ב נְהַגָּה מַה שֶׁהוּא מַעֲבִיר אֶת הַמְּלַבּוּשׁ
מִמְקוֹם לְמְקוֹם.

דמשום עבודה שרי דהא בפרה אדנמה וע"ע לא אסור לצרכו ולצרכה אלא משום דכתיב
אשר לא עובד בה מ"מ פדאיתא בפסחים (כ"ו א') אבל בקדשים דכתיב לא תעבוד וְלֹא
פתיב לא יעבד וְנוקא לצורכו אסור.

אבל משום איסור הנאה אסור דהוי לא אפשר וקא מפוניו ואסור לרבא שם. וסברא
פשוטה היא דלאו עבודה היא פינון שהיא להנאתה ונהנאה מיקרי.

ובקדושין (כ"ב ב') זה נהנה וזה נהנה כו' אלמא דבהנאת עצמו לא מיקרי עבודה. הגם
דלקאורה מדמי הש"ס שם איסור עבודה לאה"נ היינו לס"ד דלא ידע מנה הדרש.

אבל להמסקנא מדאצטריף קרא לרבות ש"מ דלאו עבודה הוא בכ"מ. הגם שיש לדחות
דלרבא דאסור בכ"מ לא איצטריף קרא אלא להנאה דממילא.

וניחא לי' כההיא דעלה עלי' זכר אבל במעשה לעולם אסור בלא קרא. מכ"מ יש להביא
ראי' דרק משום רבוי הפסוק אסור לצורכו ולצרכה.

דאיתא בסוטה (מ"ו א') אלא מעתה לא יהא שאר עבודות פוסלות בפרה אלמא אמר ר"י
אמר רב כו'. ומתריץ שאני פרה דיליף עול עול וקשה דלהלן בסמוך מסיק דרב ע"כ לא
יליף מג"ש זו.

מדפסיל בפרה בהנחה ובעגלה במשיכה וע"כ יליף מאשר. ועוד תימא למה להש"ס להא
דרב וכי פעורה זו ששנה רבי במשנתנו במס' פרה דעבודה בפרה פסול.

לכן נראה דגוף עבודה פשיטא לי' דפסול ולא קשה מידי וידע מהברייתות דלהלן אלא
מעודה של שקין דנקיט רב דהוי גם לצורכה להגין מפני החמה והזבובים. אלא שהיא
גם לצורכו ופסול בע"ע מדכתיב אשר לא עובד בה.

ומקשה נימא דבה עכ"פ ממעט לצורכו ולצורכה בפרה ומתריץ דיליף מג"ש פי' אפילו
לרב דיליף מאשר מכ"מ פינון דגלי לן קרא שפיר ילפינו מג"ש להא דגילוי מילתא בעלמא
הוא. וע' תוס' ב"מ (ל' א') ור"ש פרה פ"ב מ"א.

ואי איתא דלפי האמת עבודה דומיא דהנאה הוא וכדלעיל לא ממעטינו מבה אלא עבודה
דנעשה ממילא וניחא לי'. ואין להקשות ליקשי הש"ס מעלה עלי' זכר דפסולה.

די"ל דגם זה דרשינו מעול דכתיב עלה ולא העלה דמשמע גם ממילא אסור ושאר עבודות
ילפינו מאשר. ובהו מדויק לשון התוספתא פרה והובא בר"ש פ"ב פל עבודה כו' פוסל
בפרה.

הכניסה לרבקה כו' פי' מוסיף על הפלל הנה שאין חייב במוקדשין ופוסל בפרה. ומה
הטעם הא שאין מרביעין בבכור כו' הוא מדרבנן (עי' מ"מ פ"א הל' מעילה): ועוד נ"מ
לענין גיזותי' וקרני' פאשר נבאר איה"ש דאף לאחר תלישה ה"ה פמוהו: והנה פשיטא
דצמר בכור בע"מ מותר מה"ת כמ"ש התו' בבכורות (כ"ה א') ובכ"מ.

ונה א"א לומר דהשחיטה מתירו דכיון שנתלש מחיים לא מהני המעשה בגוף הבהמה
שאח"כ. כדמוכח מזבחים (פ"ו א') בעצמות שפרשו לפני זריקה וכש"כ מחיים כמ"ש
התוס' בבכורות (כ"ו א').

ואפני' למ"ד דמהני דווקא בפירשו לאחר שחיטה כמש"כ רש"י ז"ל הטעם דדמי לבשר
דגם הוא נפרש מהדמם בשעת זריקה ומכ"מ הזריקה מתירו ה"נ כ"ד שאינו ראוי למזבח.
אבל דם הקזה שנופרש מחיים מועלין בו לעולם.

ולכן אמר ר"ז דם הקזה אסור בהנאה ומועלין בה. תרמי.

לומר דלא דמי לקדשים שיש להן היתר זריקה אלא פשאר איה"נ שאין להם היתר וכמו
שלא מהני שחיטה לאבר מן החי או בשר מה"ח. הא תינח לר"י בחולין (ק"ב) דיליף
מבשר בשדה טריפה הוי פטריפה שאין לה היתר אבל לר"ל מא"ל.

ואפילו לר"י הא פליג על דר"ש בטריפה שם (ס"ח ב'). וכן מה שהוכיח הש"ס בכורות
(ד"ו) דחלב מותר מנאת עשרת חריצי חלב וכדומה לזה דילמא לא הותר אלא לאחר
שחיטה ולהלן עוד אדבר בזה איה"ש: ועוד ראי' מר' יוסי במשנה דבכורות (כ"ה ב')
דע"כ סובר פו.

דהמיתה אינה מתרת ולא פליגי ר"מ ור"י אלא בגזירה דרבנן. וכן משמע מהר"ש ריש
פ"ג דערלה שכ' דהא דקיל בצמר הבכור דמייירי בבע"מ.

ואי איתא דלא הותר בבע"מ אלא לאחר שחיטה וכי פסיקא להתנא דמייירי הכי. ועוד
נבאר איה"ש דצמר תלוי בכל הנאות הגוף.

ועוד ראי' מדתניא בבכורות (ט"ו ב') אבל קדם הקדשן כו' לפני פדיון מועלין בהם כו'.
ואי אסור לאחר פדיון בהנאה מה"ת ממילא לוקה על המעילה במזיד פדין מעילה
באזהרה או במיתה פידוע.

דהא תלמוד דלוקה על הגיזה ועבודה משום דאקדרי' לאיסורא קמא כמ"ש התוס' בכ"מ.
ה"נ פיון דאין לו היתר אלא מזביחה ממש ואילף לוקה על המזיד במעילה.

ולמה תני לפני פדיון מועלין בהן לאחר פדיון כו'. הגם דסתם מעילה בשוגג מכ"מ
ליתני הגוזז והעובד והנהגה מהן סופג כו' אלא ודאי פלל התנא שוגג ומזיד במעילה שאין
בהם איסור מעילה.

וכן מבואר בתוס' פסחים (מ"ז) ד"ה ובמקדשין כו' ולפ"ה ניחא כו' אלמא דאין בהנאה
מלקות. וע"כ מותר לגמרי מה"ת ואין לחלק בין פה"מ שנופדו ובין בכור שהומם.

דהא הפסוק תזבח ואכלת בפה"מ שנופדו פתיב ומיני' הוא דילפינן כל המיעוטים שנתמעט
מגיזה ועבודה ובבכור סתמא פתיב בשעריה תאכלנו ואי סברא לחלק נימא דלא הותר
אלא אכילה דבפה"מ רבי בספרי מפברכת ה' אלקיה.

והא דדרשינן אין לה בהן היתר אלא משעת זביחה ואילף. פבר פירש"י ז"ל בתמורה
דלמעט חלב וגיזה אתי ולהתוס' רק חלב [אדרבה מוכח להיפך מדפירש"י ז"ל בבכורות
(ט"ו ב') דזה התנא דסבר פודין את הקדשים כו' ודריש אין לה בהן היתר כו' דלא דריש
בשר ולא חלב דממילא נכלל החלב בכלל איה"נ.

ולא פּי' דְמִיעֵט בְּשֵׁר וְלֹא חָלַב אֶפִּילוּ לֹאח"ש ש"מ דְסָבַר רַש"י ז"ל כּמ"ש דְבִלְא פְסוּק
יְדַעִינּוּ דְשַׁחֲטָה אִינוּ מִתִּיר הָאִסוּר שְׁנִתְּלַשׁ מִגּוֹף הַקְּדוּשָׁה. וּא"כ לִתְנָא דְדַרְיֵשׁ הֵכִי ש"מ
דְסָבַר דְכָל הַנְּאוֹת מוֹתֵר מַחֲיִים.

וְאִין לֹוֹמֵר דְמַחְלַב יְדַעִינּוּ שְׁאָרֵי הַנְּאוֹת א"כ מֵאֵי נִדְחָקוּ הַתּוֹס' שֵׁם בְּמִיעֵט בְּשֵׁר וְלֹא דָם
וְכִתְבוּ ז"ל אַע"פ שְׁהַדְרָשָׁה אֵינָה מִיּוֹשְׁבַת עַל הַדָּם כּו' אֶלְמָא דְלֹא מְמַעֲטִינּוּ אֶלְא בַר
אֲכִילָה פְחֻלָּב וְלֹא שְׁאָרֵי הַנְּאוֹת וּלְפִי דַעֲתֵי הֵייתִי מְפָרֵשׁ דְלֹא פְרַש"י ז"ל שְׁנַחְלָקוּ כ"כ
הֵנִי תַרְתִּי בְרִייתוֹת אֶלְא לכו"ע דְרַשֵׁי בְשֵׁר וְלֹא חֻלָּב.

וּלכ"ע מוֹתֵר בְּכָל הַנְּאוֹת כְּמוֹ אֲכִילַת פְּלָבִים דְמָה לִי הַנְּאָה זֹו אוּ זֹו וְכִי מִיתָה מִתִּירוּ
לְהַנְּאָה. וּמָה שְׁדַרְשׁ אִין לָךְ בְּהוּ אֶלְא מִשְׁעַת זְבִיחָה הֵינּוּ מִשְׁעָה שְׁרָאוּי לְזְבִיחָה.

לְאִפּוּקֵי קוּדָם הַפְּדִיּוֹן וְלֹא נִימָא דְלֹא בְּעֵי פְדִיּוֹן אֶלְא לְשַׁחֲטָה וְאֲכִילָה לְחוּד וְאִי גְדִינִיק
אֲנִי לְשׁוֹן הַש"ס נִימָא דְלָכֵן תְּנִי מִשְׁעַת זְבִיחָה וְלֹא קָאֵמֵר אֶלְא מְזַבִּיחָה וְאִילָךְ. אֶלְא ה"פ
מִשְׁעָה שְׁרָאוּי לְזְבִיחָה וּכ"ת מְנַלֵּן לְמַדְרַשׁ הֵכִי דִילְמָא הִפִּי פְפִשׁוּטוּ הָא לִק"מ דְדִינִיק
הַש"ס דַּע"כ ה"פ מְדַמִּיעֵט בְּשֵׁר וְלֹא חָלַב אֵי קָאֵי אַחְלָב שְׁלֹאֲחֵר לְשַׁחֲטָה כְּבַר הַתֵּר
בְּסַפְרֵי פ' רָאָה אֶלְא אַחְלָב שְׁנַחְלָב מַחֲיִים וְאִי לְאַסוּר לְאַחֵר לְשַׁחֲטָה פְּשִׁיטָא דְלֹא מְהַנִּי
כְּדַלְעִיל אֶלְא לְאַסוּר מַחֲיִים וְאִי כָּל הַנְּאוֹת אִסוּר וְתַזְבַּח מִמֶּשׁ פְּשִׁיטָא דְחֻלָּב בְּכָלֵל.

אֶלְא פְּשִׁיטָא דְכָל הַנְּאוֹת מוֹתֵר וְחֻלְבוֹכְבָּר נִתְעוֹרֵר בְּזָה הַמַּל"מ בַּה' יִסֵּה"ת ע"ש וְכֵן
לַמ"ש הַר"י קוֹרְקֵס בַּפ"ב מַה' א"מ דְבַהֲקָדָשׁ נִהְיָה פְחוֹת מִש"פ אִין בּוּ אִסוּר דְאוֹרִייתָא
וְעִי"ש בַּמַּל"מ וּכ"כ הַרְשֵׁב"א בְּחַדוּשֵׁי' לְגִיטִין פ"ק (י"ב ב') בַּד"ה פְחוֹת מִשׁוּ"פ עִי"ש
וּבְשָׂאֵר אִסוּרֵי קִי"ל דַּח"ש אִסוּר מַה"ת וְע"כ צָרִיף לְחַלֵּק בֵּין הַנְּאָה דְקַדְוָשִׁים לְשָׂאֵר
אִסוּרֵי הַנְּאָה וּא"כ כ"ש אִסוּר הַנְּאָה דְבָכוֹר אֶפִּילוּ תָם.

דְמִשׁוּם לְתָא דְהַקְדָּשׁ הוּא שְׁאִינוּ דוֹמָה לְשְׁאָרֵי אִסוּרֵי הַנְּאָה: וְאַפְתִּי אֵיכָא לְמִדָּק הָא
דְמִשְׁמַע בְּסוּגֵיָא דְבָכוֹרוֹת דַּפְט"ח אִסוּר בְּהַנְּאָה מַחֲיִים לר' יוֹדָא כְּשָׂאֵר אִסוּרֵי הַנְּאָה.
דְהָרִי כְּנִיֵל לְהוּ בְּמַתְנִיתִין דְקַדְוָשִׁין לַפְט"ח בְּהַדִּי עָרְלָה וְכַה"כ וּבְעֵי לְאוּקְמִי' מַחֲיִים וְכַר'
יוֹדָא וְכִינּוּן שְׁפָל עֵינָר אִסוּר הַנְּאָה דַּפְט"ח יִלְפִינּוּ מְבָכוֹר א"כ דִּיּוּ לְהִיּוֹת כְּפִדוֹן כְּמוֹ אִסוּר
הַנְּאָה דְבָכוֹר: וְהִי אֶפְשָׁר לֹוֹמֵר דְהֵינּוּ דְאֵיכָא בְּנִייהוּ בֵּין הַנְּדָה תְּרִי לִישְׁנָא.

בְּטַעֲמָא דר' יוֹדָא דְאִסוּר בְּהַנְּאָה דְלִתְרוּצֵי' קָמָא דְאִסוּר מִשׁוּם סְבָרָא דְמִי אֵיכָא שְׁצָרִיף
לְאַפְקוּעָא אִסוּרֵי בְשָׂה וְכו'. וּא"כ פִּינּוּן שְׁפָל עֵינָרוּ שְׁל חַמּוֹר אִינוּ עוֹמֵד אֶלְא לְהַנְּאָה
ע"כ צָרִיף לְאַפְקוּעֵי כָּל אִסוּר הַנְּאָה שְׁבוּ וּמַעֲיָקְרָא אִסוּר בְּהַנְּאָה לְגַמְרִי.

מִשָּׂא"כ לְאִידָךְ לִישְׁנָא דִילְפִינּוּ מְבָכוֹר לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל וְהֵינּוּ מְבָכוֹר בַּע"מ קוּשְׁטָא
הוּא דְאִינוּ אִסוּר בְּהַנְּאָה אֶלְא בְּגִיזָה וְעֵבֻדָה וְקָרִי לִי אִסוּר הַנְּאָה פִּינּוּ דְאִסוּר בְּעֵבֻדָה
וְהַשְׁתָּא אֵיכָא לְמִימֵר דְכִי בְּעֵי הַש"ס לְאוּקְמִי' מַתְנִיתִין דְהַמְקַדָּשׁ בַּפְט"ח אִינוּ מְקוֹדָשׁת
מַחֲיִים וְאַלְיָבִי' דר' יוֹדָא הֵינּוּ לְהַדִּי שְׁנוּי' דִילְפִינּוּ מְסַבְרָא אֲבָל לְאִידָךְ שְׁנוּי' דִילְפִינּוּ
מְבָכוֹר בַּלֵּא"ה לֹא מְצִי לְאוּקְמִי' אֲלִיבִי' דר' יוֹדָא וּמַחֲיִים אֶלְא דַּע"כ מִיִּירִי לְאַחֵר עֲרִיפָה
דְאִזּוּ וְנִדְאֵי אִסוּר בְּהַנְּאָה כְּשָׂאֵר אִסוּרֵי הַנְּאָה.

וְהֵינּוּ שְׁדַחַק הַר"מ וְהַרְע"ב ז"ל שֵׁם וּבְעָרְלָה פ"ג לְאוּקְמִי' לְאַחֵר עֲרִיפָה. וְאַע"ג דַּס"ל
נְמִי כר' יוֹדָא דַּפְט"ח אִסוּר בְּהַנְּאָה מַחֲיִים וְהֵינּוּ דַּס"ל דִילְפִינּוּ מְבָכוֹר וְדוֹמָה לְאִסוּר

הנָאָה דְּכּוּר וּמֵהָא דְּתַנָּיָא הַגּוֹנֵב פִּט"ח מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כְּפָל מוֹכַח ג"כ דְּאִינוּ דוּמָה לְשַׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה דַּאֲל"ה כְּפָל מֵאֵי עֲבִידְתֵּי: וְעַפ"ז יֵשׁ מְקוּם לִישָׁב מֵה שְׁהִקְשָׁה הַנוֹב"י עַל הָא דְקוּי"ל דִּפִּט"ח דְּמִי אִיסוּרִים כְּדֵאִי בְּסוּגְיָא מִמְשַׁנָּה עֲרוּכָה דְּקִדּוּשֵׁי הַנְּ"ל מְכָרָו וְקִדְשׁ בְּדַמְיָהוּ מְקוֹדְשֵׁת דְּבַעֲי לְאוּקְמִי אַף מַחֲיִים וְכַר' יוּדָא.

וְתִירוּצֵי שְׁל הַנו"ב תְּמוּהָ כַּמ"ש הַגָּאוֹן מוֹהֲרַע"ק אֵיגַר בְּתִשׁוּ' ס' ק"ס וְגַם קוֹשְׁיָת הַרְאָב"ד חֲזָקָה וְכִי הוּא מֵאִיסוּרִים שְׁתּוֹפֵס דְּמִי וְתִירוּצוֹ שְׁל הַגָּאוֹן הַנְּ"ל בְּשׁו"ת שֵׁם דִּישׁ לוֹ פְּדִיּוֹן ע"כ תּוֹפֵס דְּמִי תְּמוּהָ.

דְּהָא תַנּוּ הֵתָם נְמִי עֲגָלָה עֲרוּפָה וְע"ע יֵשׁ לָהּ פְּדִיּוֹן כְּדֵאִי בְּתוֹסְפָתָא דְּפָרָה הַבִּיאוּ הַר"ש שֵׁם פ"א חֲנוּמֵר בְּפָרָה וְכו' וְע"ע מ"מ פ"א מֵה' רוּצָח וְאִם יֵשׁ לָהּ פְּדִיּוֹן ה"ז דוּמָה לְשַׁאָר קְדָשִׁים דְּבִדְעֵבֵד אִם פְּדָה שְׁנָה מֵאַה מְנָה בְּפָרוּטָה מְחֻלָּל.

עֵינָו בְּטוּרֵי אֶבֶן מְגִילָה (כ"ג ב') אֵף לַעֲנ"ד נִיחָא בְּפִשְׁטוּת דְּבִירוּשְׁלָמֵי דְּקִדּוּשֵׁי הַנְּ"ל קָא יִהִיב טַעְמָא אֵהָא דְּתַנּוּ מְכָרָו וְקִדְשׁ בְּדַמְיָהוּ מְקוֹדְשֵׁת מְשׁוּם שְׁאִינוּ דְּמִיָּהוּ וְש"מ דְּמְקִדְשֵׁי בְּגִזְל וְהַבִּיאוּ הַר"ן ר"פ הַשּׁוֹכֵר אֵה"פ וְפ"י הַר"ן ו"ל דְּאֵי לָאו הֵאֵי טַעְמָא דְּלֵא הֵנִי דְּמִיָּהוּ הֵנִי אִיסוּרֵינוּ מְשׁוּם דְּאִמְרֵינוּ מֵה לִי הֵן וּמֵה לִי דְּמִיָּהוּ.

כְּדֵאִמְרֵינוּ בְּעֻלְמָא וְהִי לֹן לְאַסוּר בְּהַנָּאָה מֵהַדְּמִים כְּמוֹ שְׁאִין נְהִינָו מְגוּפּוֹ וְעֵיקָר הַהִיתָר שְׁאִין זֶה דְּמִיָּהוּ שְׁל אִיסוּר הַנָּאָה שְׁהוּא כְּהַפְקָר שְׁאִין לוֹ בְּעֻלִים ע"ש דְּמִשׁו"ה צָרִיף קָרָא בַע"ז וּבְשִׁבְעֵיית שְׁתּוֹפֵס דְּמִי.

מְשׁוּם אַעֲפ"י שְׁאִינוּ דְּמִיָּהוּ וְאַפ"ה אִיסוּר מְגוּזָה"כ אֶבֶל אֵלוֹ הִי דְּמִיָּהוּ לֵא הִי צָרִיף קָרָא וְהַשְׁתָּא י"ל דְּהֵתָם לְפִי הַס"ד דְּמוּקֵי מַחֲיִים וְכַר' יוּדָא דְּמִשׁו"ה אֵינָה מְקוֹדְשֵׁת ס"ל ע"כ דְּאִיסוּר כְּשַׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה מְשַׁשׁ כְּמוֹ עֲרָלָה וְכוה"כ וְלֵא חֲשִׁיב רַוּוּחָא דְּבִינֵי בִינֵי דְּאֵי בְּעֵי פְּרִיק לִי בְּשָׁה דַּאֲל"ה הִיתָה מְקוֹדְשֵׁת א"כ לְפִי סְבָרָא זֹו וְיִוּדָאֵי אִם מְכָרָו וְקִדְשׁ בְּדַמְיָהוּ מְקוֹדְשֵׁת מְפָנֵי שְׁאִין דְּמִיָּהוּ כְּלָל כְּשַׁאָר אִיסוּר הַנָּאָה מְשַׁא"כ לְמֵאֵי דְּמַסִּיק בְּכּוּרוֹת פ"ק דְּמַתְקַדְשֵׁת בְּרוּוּחָא דְּבִינֵי בִינֵי.

וְאַפְּיָלוֹ אֵי יִלְפִינָו מְסַבְּרָא וְכ"ש לְלִישְׁנָא בְּתֵרָא דִּילְפִינָו מְכּוּר א"כ אֵין זֶה דוּמָה לְשַׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה נְמַצָּא קוּלוֹ חֲנוּמֵרוֹ הֵרִי יֵשׁ לוֹ דְּמִים לְבַעַל הַחֲמוּר שְׁהֵרִי אֵיכָא רַוּוּחָא דְּבִינֵי. שְׁפִיר אִמְרֵינוּ מֵה לִי הֵן וּמֵה לִי דְּמִיָּהוּ וְגַם דְּמִי אִיסוּר בְּהַנָּאָה כְּמוֹ פִּט"ח עֲצוּמוֹ וְלֵא קִשְׁיָא מִיִּדֵי קוֹשְׁיָת הַרְאָב"ד דְּאִטוּ הוּא מֵאִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׁתּוֹפֵס דְּמִי דְּדוּקָא בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׁאִין לוֹ מְכִירָה כְּלָל אֵינוּ תּוֹפֵס דְּמִי.

מְשַׁא"כ בַּפִּט"ח יֵשׁ לוֹ מְכִירָה וְיִוּדָאֵי תּוֹפֵס דְּמִי וְאִמְרֵינוּ דְּמֵה לִי הֵן וּמֵה לִי דְּמִיָּהוּ כַּמ"ש הַר"ן ו"ל וְדְּמִיָּהוּ ג"כ אִיסוּר בְּהַנָּאָה וּז"ב. וְיֵשׁ לְהַעֲמִיס זֶה ג"כ בְּפִי הַמְשַׁנָּה לְהַרְמַב"ם שְׁכַתְבַּת דְּמַחֲיִים אִיסוּר הַנָּאָה דְּמִי וְלֵאח"מ הַנָּאָה גּוּפּוֹ.

וְר"ל הַנָּאָה דְּמִי א"כ אֵינוּ כְּשַׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׁאִין לוֹ שׁוּם מְכִירָה כְּלָל. מְשַׁא"כ לְאַחַר עֲרִיפָה הֵרִי הוּא כְּמוֹ אִיסוּר הַנָּאָה מְשַׁשׁ דְּקִרוּי הַנָּאָה גּוּפּוֹ: וְעוּד יֵשׁ לִישָׁב דַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל בְּפִשְׁטוּת דִּי"ל אַע"ג דְּפִשׁוּט בְּכּוּרוֹת שֵׁם (י"ב א') (כִּיּוֹן דְּקִנְיָ לִי בִינֵי בִינֵי לֵא דְּמִי לְהַקְדֵּשׁ וְהֵינָו דְּלֵא דְּמִי לְגַמְרֵי לְהַקְדֵּשׁ וּמְחַשֵּׁב מְמוֹן מְשׁוּם דְּאִית לִי רַוּוּחָא אֶבֶל מ"מ אִיסוּר מִדִּין הַקְדֵּשׁ וְכַדְאִמְרֵינוּ הֵתָם וְכִי פּוֹדִיָּהוּ בְּשׁוּוֹנֵי לֵא יֵהִי זֶה חֲמוּר מִן הַהַקְדֵּשׁ אֵלְמָא

דפט"ח משום לתא דהקדש הוא וא"כ י"ל פינון דהקדש תופס דמיו ומינו' ילפינו לשביעית.

א"כ ה"ה לפט"ח דאסור משום הקדש תופס דמיו. והנה בהקדש קיי"ל דאם מכר הקדש שישאר בקדושתו הדמים חולין ואינו תופס אא"כ מוציא ל חולין.

ומשו"ה קיי"ל המוכר שלמיו לא עשה ולא כלום בפסחים (פ"ט ב') ע"ש. אבל אם לקח שוכר מלאכה עבור בהמת הקדש ונדאי הדמים אסורים שתופס דמיו.

א"כ ה"ה בפט"ח משום לתא דהקדש אם מכרו הדמים מותרים אבל אם השפירו דמיו אסורים. וזה שדקדק רש"י לכתוב דמיו אסורים אם השפירו.

משא"כ אם מכרו וכן פנונת הרמב"ם. (ויש מקום לישב עוד ד' הרמב"ם דדמיו אסורים היינו למוכר עצמו וכדעת רש"י בע"ז (נ"ד ב') וע' במל"מ בפ"ה מה"א דאפ"ה מקודשת בו יע"ש).

ואפשר דגם בבכור כה"ג אם עבר והשפירו דמיו אסורים אלא די"ל דאע"ג דילפינו מבכור מ"מ דון מינה ואוקי באתרא נחמיר פט"ח מבכור. משום שאין עומד אלא להנאה.

פי אסרינו לי' אסור טפי: אבל פט"ח לאחר עריפה ונדאי אינו תופס דמיו וא"כ יש לעיין בדעת הרע"ב ז"ל ספ"ה דבכורות במתניתין דהשוחט את הבכור ונדוע לו שלא הראהו לחכם. שפי' דברי שא לא תני ומכרוהו לנכרי משום דבכור אסור בהנאה.

והבין בתויו"ט שם ובחבורו על הרא"ש משום דבכור תופס דמיו והדמים אסורים בהנאה ג"כ. ולפ"ז ונדאי תמוה הלא מכרו וקדש בדמיהו מקודשת אפילו בפט"ח לאחר עריפה.

והסמ"ע ס"ס רל"ז כתב משום דלמוכר עצמו אסור ע"ש. ויש להעמיס זה ג"כ בדברי הרע"ב וכו' דוחק.

אלא נראה פנונת הרע"ב פשוט מה שכתב דאסור בהנאה אין ר"ל שהדמים אסורים. אלא לעולם הדמים מותרים בהנאה אלא ר"ל פינון דבכור אסור בהנאה א"כ אין זה דמיהו.

אלא גזל הו' בידו וכדאי בירוש' א"כ אין לבעל הבכור שום זכות במעות שלקח הלוקח עבור איסורי הנאה שהרי הו' כהפקר. משא"כ בטריפה שהו' דמיהו וזה ברור ובחנם השיג עליו התיו"ט ותלה בוקי סריקי בהרע"ב ז"ל במחכ"ה: בהא סלקינו ובהא נחתינו דהנאה דבכור אפילו תם אינו דומה לשאר איסורי הנאה והגיזה שלו אם הוא בע"מ והתירו מומחה לכ"ע מותר מדאורייתא אפילו מחיים.

אפי' מה שנשר ממנו בעודו בתמותו הותר לאחר שהתירו מומחה מדאורייתא ואינו אסור אלא מדרבנן שנהא כנהגה ממנו כל זמן שהוא בחיים. וא"כ קרניו נמי אסורים כל שהוא בחיים והכי משמע בירושלמי דמעשרות פ"ק ע"ש גבי מע"ב.

מיהו קרניו לאחר שהיטתו ונדאי שרי אף שנשר מחיים דגבי קרניו לא שייך החששא שפא אתי לאשהוי' דלא שייך אלא לענין הצמר שנושר מעט מעט. אבל הגיזה שנשר מהתם לדעת הרמב"ם נראה דאסור מה"ת בעודו בתמותו.

נדעת הר"ש נראה דמה"ת מותר וגם בזה אינו אלא איסור דרבנן. אבל שארי הנאות
מגופו של הבכור ונדאי אין שום חילוק בין בכור תם לבע"מ.

ויקדושתן שנה בכ"ד מה דמותר בבע"מ ה"ה בתם רק לענגן הגיזה וקעור טריפה לדעת
הרמב"ם ז"ל. זהו מה שרציתי לבאר בזה בס"ד ובעזרתו ית"ש אבטח פי נחני בדרך
אמת אמן: סימן נח ב"ה במוצאי מנוחה כ"א טבת הדר"ת לפ"ק.

ר' מאיר חכם וסופר אשכול הפנפר דודי ומעודדי הרב הגדול מעוז ומגדול וכו' כ"ש מ'
מאיר ברלין נ"י: הגיעני בהדרה תשובתו המאושרה מפנינים יקרה. ובמכתבואיסור.

משמע ג"כ דאיסור הנאה דפה"מ שנה לפט"ח דאי חמור מיני' לא שני' אין איסור חל
על איסור: וכן משמע ג"כ דעת התוס' ממה שהקשו בפ' התערובות (ע' ב') ד"ה ולטריפה
דמאי נ"מ ברע"י פינן דהוי טריפות דלא ידע לו א"כ אסור לאוכלו וכו'.

ואי לענגן להנות בו מחיים הרי אסור בגיזה ועבודה עיי"ש ואי אמרת דקודם שגפדה
אסור בכל הנאות ואחר שגפדה מותר בשאר הנאות א"כ אהני טובא. אלא לאו ש"מ
דלענגן הנאה מחיים ס"ל דאין חילוק בין קודם פדיון ובין אחר פדיון וה"ה לענגן בכור
אין לחלק בין תם לבע"מ: וכן יש להוכיח מהא דקיי"ל דהחלב של פה"מ אסור בהנאה
מדדרשינו בשר ולא חלב.

והיינו מדאורייתא כדמוכח בבכורות פ"ק (ו' ב') מדגלי רחמנא בשר ולא חלב וכו' ודלמא
התם בהנאה וכ"כ התוס' במעילה פ"ג (י"ג א') ד"ה איתשל עיי"ש. (ויש לתמוה על
התוס' שלא הביאו תלמוד ערוך דבכורות ה"ל).

ואם פה"מ מותר בהנאה מהיכן חל איסור הנאה על החלב. וע"כ צ"ל דפה"מ אסור
בהנאה וא"כ כ"ש בכור בע"מ: מיהו ע"כ צ"ל שאין פל הנאות שבו אסור שהרי הגיזה
עצמה הן מפה"מ והן מבכור בע"מ שרי מדאורייתא אפילו כ"ז שהוא בחיים כמ"ש
התוס' בבכורות (כ"ד א') וכ"כ הר"ש ז"ל בפ"ג דערלה דהגיזה מותרת אף בבכור תמים.
כדמוכח מהסוג' דבכורות ומדברי הר"ש ע"כ מוכח דאיירי מחיים עיי"ש. וכן משמע
מלשון הירושלמי שם דאיירי מחיים מדקרי לי' דבר שיל"מ עיי"ש.

וכן דעת התוס' נראה להתיר אף מחיים מדדחקו לתרץ תנבוח ולא גיזה הוא לאו דוקא
ואמאי לא תירצו דהיינו מחיים. וכן ממה שהקשו אהיה דאיצטריך קרא להתיר דם
פה"מ דמי גרע מגיזה ולא תירצו דאתי להתיר דם פה"מ אף קודם שנשחט רובו דהוי
מחיים.

דאי לאו קרא לא הייתי מתירו לדם ה"ל אלא להמתין אחר שפבר נשחט. וכן מוכח
מדברי התוס' בפ"ג דמעילה (י"ב ב') ד"ה חלב דבעי לשנוי' דמשו"ה אין מועלין, משום
דהחלב מותר דומיא דגיזה והתם ע"כ מחיים איירי וע"כ צ"ל דעת התוס' להתיר בפה"מ
הגיזה גם מחיים אלא דיש מקום לומר דדוקא בפה"מ.

אבל בכור בע"מ דחמור יאסור הגיזה מחיים והא דמוכח הסוג' דלא אסור אלא משום
דאתי לאשהוי' היינו אם הניחו עד אחר השחיטה אז חוזר להיתרן מדאורייתא אבל בעודו
בחיים אסור.

ועפ"ז הי' מתיישב בַּרְנוּקָא קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בר"פ הַתְּעֻרּוּבוֹת (ע"ה ב') ד"ה בְּכוֹר וּד"ה הַפְּדוּ. דְּמַאי נ"מ בְּמַאי דְּאַהֲנֵי פְּדִיוֹן וְהַשְׁתָּא אִיפָּא נ"מ טוּבָא לְהַתִּיר הַגִּיזָה עֲצֻמָּה מַה שְׁנָשֵׁר מֵאֲלִיו לְעֲנֵן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא.

וּנ"מ טוּבָא לְעֲנֵן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא וְכַה"ג (מִיְהוּ עוֹד יֵשׁ לִישֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּאַהֲנֵי פְּדִיוֹן לְעֲנֵן לְזִכּוֹת בְּכַפֵּל שְׁלוֹ. לְפִי מַאי שְׁחַלְקוּ הַתּוֹס' בְּב"ק וּבִתְמוּרָה (ח' ב') בֵּין בְּכוֹר בְּע"מ וּבֵין פֶּה"מ לְאַחַר שְׁנִפְדּוּ.

אַלָּא שְׂאֵי אֲפֻשֵׁר לֹדַר פֶּן לְעֲנֵן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא לְהַתִּיר הַצְּמֵר שְׁנָשֵׁר מִחַיִּים לְאַחַר שְׁחִיטָתוֹ. וְהָרִי מִשׁו"ה פְּסִיקָא לְהוּ לְהַתּוֹס' דְּאִם הִחְלַב אִיסוּר מִחַיִּים אֵין סְבָרָא שְׁאַחַר הַשְׁחִיטָה יִחְזוֹר לְהַתִּירוֹ שְׁכָבַר חַל עָלָיו אִיסוּר הַנָּאָה אִיךָ יִחְזוֹר לְהַתִּירוֹ ע"י שְׁחִיטָה שְׁל זֶה וְדוּנְקָא אִם מְדַאוּרִייתָא שְׂרִי וְרַק שְׁאַסוּר מְדַרְבְּנֵן כֹּל זְמַן שֶׁהוּא בְּחַיִּים וְהִינּוּ כְּדֵי שְׁלֵא לְהַנּוֹת בְּכּוֹר מִחַיִּים.

הַתָּם הוּא דִּי"ל דְּלְאַחַר שְׁחִיטָה פְּקַע אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּלֵא שְׂיִיךָ לְמִיגְזוֹר שְׁמָא אֲתִיָּא לְאַתְהֵנוּ! מְבָכוֹר וְאִינוּ אִיסוּר רַק אֲלִיבָא דְּחַכְמִים וּמִשׁוּם שְׁמָא אֲתִי לְאַשְׁהוּי! וּמִחֲשַׁשׁ זֶה יֵשׁ לְאַסְוֹר אַף לְאַחַר שְׁחִיטָה אֲבָל לֹא לְעֲנֵן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא וְהָא אִיזְטְרִיךָ קָרָא כְּבִרְכַת ה' אֲלִיקִיךָ גו' בְּסִפְרֵי לְהַתִּיר כֹּל הַנְּמָצָא לְאַחַר שְׁחִיטָה.

אַבָּל לֹא מַה שְׁנָשֵׁר מִמֶּנּוּ בְּעוֹדוֹ בְּתַמּוּתוֹ קוֹדֵם שְׁחִיטָה בְּשַׁעַת אִיסוּר: וְתַדַּע דְּאִי אֲמַרְתָּ דְּמִחַיִּים אֲסָרָה הַתּוּרָה וְהַשְׁחִיטָה מִתִּירְתוּ א"כ תִּיקְשִׁי לר"י אֲלִיבָא דְּעַקְבִּי דְּמַתִּיר אֲפִי בְּמַת הַגִּיזָה שְׁנָשֵׁר מִמֶּנּוּ וְהָרִי בְּמַת וְדַאי אֵין כָּאֵן שׁוּם דְּבָר שְׁנִיתִירוּ וְהָאִיךָ חוֹזֵר לְהַתִּירוֹ ע"י הַמִּיתָה וְלֹדַר דְּבִזָּה גּוּפָא פְּלִיגִי הוּא דְּבָר שְׂאֵין הַדַּעַת סוּבְּלַתוֹ דְּמִשְׁמַע בְּגַמ' דְּלֵא פְּלִיגִי אֲלֵא לְעֲנֵן אִיסוּר דְּרַבְּנָן אֲבָל מְדַאוּרִייתָא כ"ע מוֹדָה דְּמוֹתֵר אֲפִילוּ אִם מַת הַבְּכוֹר כְּשֶׁהַתִּירוֹ מוּמָחָא: רַק שְׁלִשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשַׁנָּה שְׁם וּבְעֵדוּת נְרָאָה דְּבָכוֹר תָּם אִיסוּר הַגִּיזָה מְדַאוּרִייתָא.

וּכְשֶׁהוּמָם וְהַתִּירוֹ מוּמָחָא חוֹזֵר לְהַתִּירוֹ גַּם הַשְׁעַר שְׁנָשֵׁר בְּעוֹדְנֵוּ בְּתַמּוּתוֹ מְדַאוּרִייתָא רַק אִיסוּר מְדַרְבְּנֵן כ"ז שֶׁהוּא בְּחַיִּים עִי"ש. וְכֵן מִשְׁמַע מְסַתִּימַת הַרְמַב"ם בְּחִבּוּרוֹ דְּבְּכּוֹר תָּם אִיסוּר הַגִּיזָה מְדַאוּרִייתָא וּבְע"מ מוֹתֵר הַגִּיזָה וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁהַתִּיר גַּם הַגִּיזָה שְׁנָשֵׁר מִמֶּנּוּ בְּתַמּוּתוֹ וְהַסְנֵגִי מִיּוֹשְׁבַת אֲלִיבָא ג"כ.

אַלָּא דַּהֲר"ש וְנֻדַּאי פְּלִיגִי עָלָיו וּמַתִּיר אַף גִּיזַת בְּכוֹר תָּם עִי"ש בְּפ"ג דְּעַרְלָה וְהַרְמַב"ם לְשִׁיטָתוֹ וּמַחְלֵק לְעֲנֵן כַּמ"ד בֵּין תָּם וּבֵין בְּע"מ כְּמוֹ לְעֲנֵן עוֹר טְרִיפָה דְּמַתִּיר בְּע"מ וְאִיסוּר בְּתָם ע"ש בַּה' בְּכוֹרוֹת וְכֵן לְעֲנֵן עִיר הַנְּדַחַת בַּה' יִסֵּה"ת לְחַלֵּק בֵּין תָּם לְבְּע"מ דְּמִיקְרֵי שְׁלָלָה עִי"ש.

וְרַבּוֹ הַחוֹלְקִים עָלָיו אֲבָל בְּע"מ וְנֻדַּאי לְכ"ע שְׂרִי הַגִּיזָה מִחַיִּים. וְאִי אֲמַרְתָּ דְּאִיסוּר הַנָּאָה בְּכּוֹר בְּע"מ שְׁוֵה לְשְׂאֵרֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה א"כ אֲמַאי שְׂרִי הַגִּיזָה מְדַאוּרִייתָא הָא קִי"ל דְּשְׁעַר אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִיסוּר.

כְּדַאיָּתָא בְּעִירוּכִין פ"ק. וְע"כ צ"ל דְּהַשְׁעַר שְׂאֵינוּ מְגוּפּוֹ שְׁל בְּכוֹר מוֹתֵר בְּהַנָּאָה וְאֵע"ג דְּאִמְרִינֵן בְּגִיטִין פ' הַשּׁוֹלֵחַ (ל"ז א') דְּשְׁעָרוֹ כְּגוּפּוֹ וּמוֹעֲלִין בּוֹ הִינּוּ לְעֲנֵן הַקֹּדֶשׁ וְכְמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר.

וכן יש לדקדק מהא דאמרין בקידושין (נ"ז א') לא מצינו בע"ח שנגאסרים ולא מקשה מבכור בע"מ ופה"מ דחולין גמורין הן ואפ"ה אסורין בהנאה: וכן מהא דאמרין בפ"ב דבכורות (ט"ו ב') אי דאתעביר ואתיליד לאסר פדיון וולד צבי ואיל ניהו.

וכתבו התוס' ה"תם (י"ז א') ד"ה תמורה דכיון שנפדית פקעה קדושתו לגמרי כצבי ואיל ואע"ג דאסור בגיזה ועבודה אין פח לאסור מועט פנה לחול על הנוולדות אלמא משמע דשרי בהנאה שאלו הי' אסור בכל הנאות הי' חל על הנוולדות ג"כ כמו שהוכיחו התוס'.

נהרי וולד הנמצא במעי חטאת למ"ד במעי אמן הו' קדושין אסורים פדאי' בתמורה (י"א א') והכא משמע דשרי לכו"ע. וע"כ צ"ל דפה"מ לאסר פדיון שרי בהנאה חוץ מגיזה ועבודה דאסור: וכן יל"ד מהא דאמרין בזבחים (שם ע"ה) דמתפיס בכור לבה"ב מהו והיינו בכור בע"מ.

ומשמע ה"תם בכולי' סוגי' דחל על הבכור קדושת בד"ה מחיים ואי אמרין דאסור בהנאה מחיים האיך חל עליו קדושת בה"ב וכה"ג הקשו התוס' ביומא (נ"ט ב') ד"ה נהרי ע"ש. וכן יל"ד מהא דקיי"ל בפ"ק דמעשרות ומקדשין בו את האשה והיינו אפילו לכתחילה ואי אמרת דאסור בהנאה האיך שרי לקדש בו לכתחילה הלא קדושין מחשב הנאה.

וכמ"ש בס' הצ"ח ספ"ק דפסחים עי"ש וע' במל"מ בפ"ה מה"א וע"כ צ"ל דאין אסור הנאה דבכור שנה לשאר אסורי הנאה ואינו אסור להנות מחיים אלא מגופו של בכור. ולכן אסור להנות גם מהחלב דמחשב כגופו משום דדם נעפר ונעשה חלב.

אבל הטפל לבשרו כמו שפירו' וגיזותי' וכן וולדות פה"מ לא חל עליו אסור הנאה דבכור. ובקדשין הוא דאסור גם הצמר משום דאקדשי' בפה משא"כ בבכור דמאילו קדוש וכה"ג אמרין בעירובין (ז' ב') לענין שער ה"תם גמר דין אוסרתו וכו' ע"ש והשתא ניחא בפשיטות הא דתנו בערלה פ"ג דצמר בכור בעי מלא הסיט ובמקדשין תנו דבעינן כ"ש משום דצמר הבכור אין בו אלא אסור דרבנן ואפילו לבתר לדעת הר"ש.

משא"כ במקדשין דאסור מדאורייתא מיהו לפי מאי דאיתא ה"תם בירושלמי משום דבר שיל"מ ג"כ ניחא דבכור איל"מ. אלא דבירוש' הקשה שם דגם בבכור הו"ל דבר שיל"מ והיינו לעקביא דס"ל דמותר לאסר שחיטה ואפשר דמתיר אפילו בהשירו ולא חש להשיבו משום דאיכא למימר דמתניתין אתיא פרבנן: ומיהו גם אסור הנאה דקדשין ג"כ אינו דומה לשאר אסורי הנאה מהא דס"ל לריה"ג המקדש בק"ק מקודשת דמזון בעלים הוא.

והא ק"ק אסור בהנאה פדאמרין בפסחים פ"ג גבי עצי שלמים ובר"ה פ"ג לענין שופר של שלמים ובכ"ד. וכ"כ התוס' בתמורה (ג' א') ד"ה לא נהנין ע"ש ואם הוא כשאר אסור הנאה מ"ש דמקודשת משאר אסורי הנאה דא"מ.

וכן אמאי קרינן בו ומעלה מעל לחייב בכפירת ממון הרי דבר האסור בהנאה אינו מחשב ממון כלל ואין לו בעלים. וכדאמרין אידך לאו דמרי' קא טבח וכן בירושלמי אמתניתין דמקרו וקדש בדמיהו מקודשת מפני שאינו דמיהו ע"ש.

שוב ראיתי בס' קצה"ח סי' מ"ו שנתעורר בזה אלא הדבר ברור שאין איסור הנאה דקדשים דומה לשאר איסורי הנאה ודבר שאין נהנה מגופו של הקדש אינו אסור בהנאה. ונ"ל דמשו"ה מותר להנות בקדשים שלא כדדה"נ אפילו לכתחילה כדמשמע בכ"ד ובשאר איסורים אסור לכתחילה מדרבנן אפילו שלא כדה"נ להלכות בכור ב"ה, יום ב' ט' טבת אשריך וטוב לך לפ"ק פ"ק מאהילאו פרצון ה' אל יראו כן יברך גבר ירא ה' ב"א חביבי הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מו"ה נצי"ב נ"י.

זימנין סגיאיין נדרשתי מפבוד מע"ל ומאחי היקר מוהר"ץ נ"י לעינין בהנה מילי מעליינתא דאסקו בשמענתא דבכור ונחזינא הנה זקוקין דנור דנפקא מפומייהו להדדי והב בסופה.

אפס מטרת שערין תמידין פסדרן במס' אחריתא לא הי' לי פנאי לנסף בשמחת ד"ת בשעשועין דאורייתא בענין זה ואחר עד עתה ביומא דחננופתא האלו ונתתי לב לעינין בזה ולהעלות עה"כ מה שהעליתי בענין זה לפום רהיטא בס"ד.

והנני מריצן לפני מעכ"ה ונהרצותי הדברים גם לפני אחי שיח' וברוב דברים הסכים עמי רק באיזה פרטים מתנצח לעמוד על דעתו. ואני הנלענ"ד פתבתי.

והעלתי כל חלקי הסותר ושמענתא ממילא רוןחא. ובקשתי ממעכ"ה שישים עיינו בזה פיד ה' הטובה עליו ולהודיעני.

ומיני' ומינין תסתיים שמענתא אליבא דהלכתא. ואף כי במילתא דתל' בסברא שער הדחויים לא ננעלו.

וכל הדברים יגעים. אף בו אבטח כי ראיות צודקות עפ"י רהיטת הסוגיא יתנו עידיהן ויצדקו שוב אין לחדש רק שלומה יגדל לנצח כחפץ נפשו ונפש דודו כוסף הצלחתו: מאיר בא"א מוהרר"י יודל ברלין חופק"ק סימן נז בעז"ה מאי דקא מבעי' להו.

אם בכור בע"מ אסור בהנאה לגמרי אף זולת איסור גיזה ועבודה. או לא.

ונ"מ לענין לישב בצלו להגן בחמה מפה"ח. ובכור תם מפשט פשיטא להו דאסור.

הנה לענין לישב בצלו מסתברא דשרי אף בכור תם. דהוי שלא פדרך הנאתו שרי אינו עשוי לצל וכדאי' בפ"ב דפסחים שאני היכל וכו'.

ומשמע ודאי דאפי' לכתחילה שרי (וע' במל"מ בה' יסודי התורה פ"ה) ולענין שאר הנאות פגון לרפוב עליו או לסמוך בו א"כ היינו עבודה דאסור אף בע"מ מה"ת ואין להסתפק רק לענין קרניו שנשאר ממנו מחיים מהו לחצוצרות.

ויש להסתפק גם בכור תם אע"ג דאמרינן במעילה פ"ג (י"ג א) מה בכור מועלין בו ופי' התוס' שאסור להנות בכל שיש בו. ונהרי בכור תם קרוי איסורי הנאה בכ"ד ובגדרים (י"א ב) המתפס בכור תם מהו והיינו בכור מחיים.

(וע' בהשגות הראב"ד בפ"א מה' נדרים הט"ו ע"ש). וש"מ דאסור בהנאה כמ"ש הר"ן שם מ"מ י"ל דעיקר איסור הנאת הבכור משום שעומד לקרב ע"ג המזבח ואינו אסור בהנאה אלא בשרו ולא קרניו כמשי"ת להלן בעזה"ת לענין הגיזה.

ואת"ל דבכור תם אסור אף קרניו מ"מ בע"מ הןפקע קדושתו וקרי לי' חולין בכ"ד נהרי מאכילין אותו לאחר שחיתתו אף לעו"ג. א"כ י"ל דמחיים אין בו שום אסור הנאה ואינו אסור מדאורייתא אלא בגיזה ועבודה שלא לזלזל בו אבל לא שארי הנאות: לכאורה י"ל כיון דקיי"ל דבכור בע"מ שמת אסור בהנאה ואף העור אסור בהנאה והיינו מדאורייתא כדמוכח מהא דדרשינן בפ' שור שנגח דשור של פה"מ שפפל לבור דפטור משום והמת יהי' לו מי שהמת שלו.

ואי עורו מותר מדאורייתא ע"כ הרי המת שלו וכמ"ש התוס' שם ובר"פ התערוכות (ע"א ב) סד"ה ובטריפה ע"ש. ואי אמרת דמחיים מותר בהנאה מהיכן חל עליו אסור הנאה אח"כ.

וכדאמרינן נמי בחולין (פ"ב א) דעגלה ערופה אינה משנה דאם מותר מחיים מותר לאחר שחיתתה ג"כ עיי"ש. מיהו יש לדחות דהכא הרי חל עליו אסור גיזה ועבודה מחיים נהרי זה אסור הנאה וכיון שחל עליו קדושה אחר שמת לא פקע קדושתו ואסור בהנאה לגמרי.

ואין זה דומה לעגלה ערופה אי שרי מחיים אין עליו שום קדושה מחיים. ועוד י"ל דפט"ח לר"ש יוכיח דס"ל דפט"ח מותר בהנאה מחיים ואפ"ה אסור בהנאה לאחר מיתה כדמוכח בבכורות (ט' א) דה"ה אף אם מת מאליו ס"ל לר"ש דאסור בהנאה.

דאל"ה אדפריף התם ליתני' ומודה ר"ש בפט"ח ובב"ח לימא ולטעמיך נמי ליתני' ומודה ר"ש בפט"ח ולאחר שחיתתה דבכה"ג איירי התם ולא לאחר עריפה. וע"כ דגם לאחר מיתה ושחיתתה ס"ל לר"ש דאסור בהנאה.

וכן שור הנסקל לדעת ר"ת ז"ל הביאו התוס' ר"פ התערוכות ובקידושין (נ"ז ב) ד"ה הרי עיי"ש דמחיים מותר בהנאה ואפ"ה לאחר שחיתתה ומיתה אעפ"י שלא נסקל אסור בהנאה. וא"כ י"ל דה"ה בכור בע"מ מחיים מותר בשאר הנאות וכשמת אסור בכל הנאות ויש מקום להוכיח להיפוך אליבין' דר"ע דס"ל בפ"ב דזבחים (ק"ג ב) עור טריפה שיהופשט קודם שנמצא טריפה יאותו הפהנים בעורו.

ומשמע מדברי התוס' בזבחים שם (ע"א ב) ד"ה ובטריפה שהקשה לר"ע מהא דב"ק והמת יהי' לו דלר"ע ה"ה במת ג"כ יאותו בעורו עיי"ש. (וע' שבעות י"ב ב' תוס' ד"ה משום עורו עיי"ש) ואי אמרת דמחיים אסור בהנאה האף חוזר להיתרו לאח"כ.

וע"כ צ"ל דגם מחיים הי' מותר להנות בעורו ודוחק לומר דבהא גופא פליג ר"ע ונחכמים אי בכור בע"מ מותר בהנאה. וכן יש להוכיח מהא דס"ל לר' יוסי במתניתין דבכורות (כ"ד ב') דגיזה שנסר והניחו בחלון מותר לר"ע אפילו אם מת הבכור ע"ש והאף חוזר להיתרו לאחר מיתה וש"מ דגם מחיים ג"כ מותר בהנאה.

אלא שלקמן יתבאר בעז"ה דשאני גיזה שלא חל עלי' קדושת הבכור וכן י"ל גם העור אליבין' דר"ע אבל הבשר ודאי אסור בהנאה. והבשר אף ר"ע מודה שהבשר בקבורה כדאיתא התם ועכ"פ אין להכריע מזה מה דין בכור בע"מ מחיים לענין שאר הנאות: ולכאורה נראה שאין מקום לחלק בין בכור בע"מ ובין בכור תם בעודו בחיים.

פדאָמרינן בכ"ד אין לך בו אלא היתר אכילה. וכלשון רש"י זבחים (ק"ד א') ד"ה דאפילו בגבולין שלא התירו הכתוב אלא באכילה עי"ש וכן גבי שאר פה"מ אמרינן בקידושין פ"ק (י"ג ב') מידי דהוי אפה"מ מעיקרא אית בי מעילה ואסורה בגיזה ועבודה פרקינהו מעילה לית בי ואסירי בגיזה וכו' ומוכח התם מדמדמי לי לענין אסור עשה דא"א דאינו מותר בפה"מ לאחר פדיון אלא מה שהתירה התורה בפירוש אבל מה שלא התירה התורה באיסורו הוא עומד.

וכמ"ש התוס' בחולין לענין מלקות אגיזה משום דאקדרי' קרא לאיסורי' עיי"ש וכמ"ש התוס' בפ' ג"ה ונין שפה"מ לאחר פדיון אין בו היתר אלא לאחר זביחה ממילא שמעין דמחיים באיסורו הוא עומד כמו קודם פדיון ולא מהני לי פדיון אלא לענין שאינו חייב מעילה.

אבל מ"מ בהנאה אסור מחיים וא"כ כ"ש בכור לאחר שהומם דלא מהני לי פדיון וקמור משאר פה"מ כמ"ש התוס' בב"ק ובתמורה (ח' ב"י) ע"ש ואית בי קדושה טפי שאינו נמכר באטלו וכה"ג והיינו מדאורייתא כמ"ש התוס' בזבחים (ע"ג ב') עיי"ש א"כ כ"ש דאמרינן דקדושתו שנה בין שהוא תם ובין שהוא בע"מ פשהו בחיים לענין אסור הנאה: ויש להביא ראיה לזה מהא דאמרינן בפ"ק דבכורות (ט' ב') דפטר קמור אסור בהנאה מחיים משום דאצטריף בכור צאנף למעוטי שותפות נכרי.

והשתא ממילא אסור פט"ח בהנאה עי"ש ופירש"י משום דילפינן מבכור עי"ש משום דלא גרע מבכור עי"ש. ואע"ג דאיכא למימר דהשתא נמי אמרינן סברא דמעיקרא מי איכא מידי דבעי לאפקועי לאיסורי' בשה וכו'.

מ"מ משמע לי לרש"י ז"ל דהשתא אדחי' תירוצי' קמא לגמרי ומשמע התם בכולהו סוגי' דאיסורי' דפטר קמור מחיים אסור בכל הנאות שבו ע"ש. והשתא אי אמרת דדוקא בכור תם דחוי להקרבה הוא דאסור בהנאה אבל בע"מ שאינו עומד להקרבה מותר בהנאה וא"כ מאי חזית דקמדתית פט"ח שהרי אינו עומד להקרבה לבכור תם שעומד להקרבה ולאוסרו בהנאה.

טפי אית לן למילף מבכור בע"מ שג"כ אינו עומד להקרבה כמו פט"ח ולהתיר לפט"ח ג"כ בהנאה ולאסור רק גיזה ועבודה. ובכולי' סוגי' משמע דאסור בכל הנאה.

וע"כ צ"ל דבכור בע"מ אסור ג"כ בהנאה כמו בכור תם לשיטת רש"י ז"ל דיליף פט"ח מבכור. וכן נראה שטפת לשון רש"י בבכורות (שם) גבי פה"מ דאסור בהנאה ובגיזה ועבודה.

ואע"ג דאפשר לומר משום הנאת חלב קאמר דאסור בהנאה כמו שיתבאר: וכן משמע קצת מדאמרינן התם מהו לפדות בפה"מ אלבי' דר' יודא דאמר פט"ח אסור בהנאה משום דאין אסור חל על ל' יסלקו ידי הנזתנים לגמרי ולא יוסיפו להיות גורמים מצנה זו בעבירה וגם הפל יודעים וזיל קרי בי רב הוא אפילו בקרב חכמי אוה"ע דשנה שביעית בקרב ישראל שבת לה', וכבר נודע פי הבארוך הנדיב שליט"א, לא תקצר ידו להחיות את אנשים התלויים בה, ואחינו שמחים שזכו לשמוע פי נתקיימה תחלת קדושת הארץ

על ידם, ויותר מאשר הנני חושש לחרבן הישוב ראוי לחוש יותר לאנשי המושבות שלא ילכו בטל כל השנה ולא יגיעו ח"ו לבטלה המביאה לידי שעמום ועבירה ח"ו.

ולזה עלינו לשית לב פאשר הודעתי להגבאים המשתתפים עמדי במצוה זו אבל להתיר עבודה ח"ו אינו עולה ע"ד בשום אופן, דברי הדו"ש: כבוד הרב הגאון וכו' אב"ד דק"ק נביארק. ע"ד מסחר האתרוגים בשנה זו שהיא שנת שביעית אין דעתי נוחה כלל, ועוד בשני שביעיות שעברו בעוד לא היה פרי אילנות ביד ישראל היה לי דו"ד את הגאון מהר"ש סאלאנט נ"י איד להשתמש באתרוג מאה"ק, כי לפי דעת הרמב"ם (פ"א מהל' תרומות) דקיי"ל קדושה שניה קדושה לעתיד לבא וא"כ היא דתרומות ומעשרות כמו חלה הוי דרבנן משום דבעינו ביאת פולקם אבל שביעית הוא מדאורייתא כמש"כ הכ"מ שם וא"כ קיי"ל אין קנן לעו"ג בא"י ופירות יש להן קדושת שביעית ואסור להוציאן מא"י לח"ל ואסור לסחור בהם ואסור ליתן דמי אתרוג למי שלא שמר את המעות לאכלן בקדושת שביעית כדאיתא בסופה (דל"ט) וע"כ פאשר כבר הוציאו סוחרים אתרוגים מא"י השתדלתי שישלחו לי אתרוג באופן שאשלם דמיו אחר הקח ותיכף אחר הקח צויתי לטגן את האתרוג ולאכול בקדושת שביעית ואח"כ שלחתי את המעות ושוב אינו חל קדושת הפירות כדאיתא בע"ז (דס"ב), כ"ז היה אז ועתה שהאתרוגים המה פירות שביד ישראל ודאי עלינו להנהיג בהם קדושה שלא להוציאם לחו"ל ואין לנו לעשות בהם סחורה ואף ע"ג שהתירו הגאונים העבודה מרוב דוחק ופלא מדעתי ורצוני כלל, מכ"מ קדושת שביעית נוהג בהם, ועלינו המשתדלים להקים ישוב א"י עלינו לשמור קדושתה, וה' יהיה עמנו ויגיה חשפנו ויעמידנו על קרן אורה, ולשוב למצנת קדושת הארץ ומעשרות וכל פרטי הקדושה במהרה, ונודה לה' חסדו ואמונתו לבית ישראל בגבורה: ידידו נפתלי צבי יהודא ברלין.

להרב וכו' מו"ה משה שלמה אבד"ק איליא שנת תרל"ג. ע"ד השור שנמצא נקב בבשר החופה את רוב הפרס ולא היה פשעור סלע, אלא שהיה ספק אם היה ע"י גניחת קרן או שנגף ע"י קוז, וא"א לבדוק אברים פנימים, והטריף מר משום דבמ"ז (סי' נ"א סק"ג) כ' דאם נשתהה זמן מה א"א לבדוק אפילו קנה רחב משום שמא קרום עלה, הנה באם היה העור של השור בשלימות פשיטא דכשר, ואין לנו לחוש כלל, אלא תולין ע"י נקב ע"י חולי, כהספמת התב"ש וקביאו השפתי דעת (סי' מ"ט), אבל אם ניקר שהיה ע"י גניחה או קוז, כגון שהיה העור נקרע וספק במה, ידוע בחולין (נ"ג ב') ספק קניא ספק שונרא אימר קניא מחייה, ה"נ אימר ע"י קרן ואין לחוש לנקבים דקים ומכש"כ הכא דהוי ס"ס, דאפילו ודאי קץ ג"כ אינו אלא ספק טריפה, אלא הא דחייש מר משום שנשתהה, וחוששין אפילו לקנה רחב כפסק הפ"מ, באמת יש מקום לחלוק ולומר דאע"ג דנקטינן חוששין שמא הבריא ונתרפא מ"מ לנקב גדול אין חוששין שמא נתרפא, ואח"כ ראיתי שהתב"ש (סי' נ"א) כתב פו, והוא דעת הפר"ח, אלא שמ"מ החמיר התב"ש והפלל לפי ראות עיני המורה: מה שנתקשה מע"ל שי על הפ"מ הנ"ל ממה שכ' (בסי' מ"ח בש"ד סקי"ט) שאין חוששין שמא הבריא בהמסס כמו בנפש וכו', טעה בכוננה, דהתם בהמסס אין חוששין לנקב כלל, דלא מחזקינו איסורא, משא"כ בנפש חיישין מטעם שביארו.

וכן בקוץ שנמצא בחלל הגוף כמבואר בגמ' שיש לחוש לזה לניקב, אלא לעננו אי מהני בדיקה להא העלה הפ"מ דבזמן מרובה יש לחוש שמה נתרפא, ומה שהקשה מע"ל מהא דריאה למאי נצרך מע"כ לפסק הש"ך הא דינא דגמ' הוא בריאה שבודקין בנמצא בו מחט, ומקשה לשיטת הש"ע וקרמב"ם דחוששין שמה הבריא ונתרפא, וא"כ בדיקה דריאה מאי מהניא, ובאמת זו היא קושית הרשב"א והפר"ח (סי' ל"ג) על קרמב"ם ו"ל שפסק חוששין שמה נתרפא, והישוב ג"כ דווע, דבריאה אי עלה קרום על המפה הנה סירכא פידוע, ואין לחוש אלא שמה עדיין לא עלה קרום ולזה מהני בדיקה, משא"כ בשאר אברים: מה שרצה להורות בעירה מקדירה בש"ך ב"י על פלי חלב ב"י, דלפי שאין מבשלין בש"ך פי אם לערף רבע מהקדירה וג' חלקים תבשיל, וא"כ הרי יש בירקות שבשולן אח"כ באותה קדירה ששים נגד רבע דופן הקדירה שבלע מבש"ך וא"כ מותר הכלי חלב, הן הוראה זו לאו חדמא היא, וכבר הורה פן בעל פתחי תשובה (סי' צ"ה) לעננו כ"פ שהגיס קדירה של שעורים שיש בה חמאה א' מארבעים, ואח"כ נתחב הפך בקדירה ש"ב, שא"צ ששים אלא נגד חלק א' מארבעים של הפך, וסמך עצמו על דברי הט"ז (סי' צ"ב) והוא ממשנה בתמורה פ"א אין המדומע מדמע אלא עפ"י חשבון, ואין המדומע מחמץ אלא עפ"י חשבון.

והשיג בזה על הגאון פני אריה, ולכאורה הוראה זו מוכרחת, אבל לא שמעתי מורין כן, ומעשים בכל יום ומטרפינו, וכד דייקת לא טב הורה דהא נדאי אם נפל חתיכה של אמתן שעורים שיש בה חמאה הבלולה בכל הקדירה, א"צ ששים נגד כל השעורים, אלא על א' מארבעים של אותה חתיכה, שהרי החמאה נבלל בכל הקדירה של שעורים בשונה, וא"כ אין באותה חתיכה אלא א' מארבעים של החמאה, אבל הפך הבולע מהחמאה ומהשעורים אין הבליעה בשונה דאין כל הדברים מבליעין בשונה, והרי החוש יעיד שאם יבשל חמאה לחוד, ויבשל שעורים לחוד, לא יחא דומה בלוע דקדירה של החמאה לבלוע דקדירה של השעורים, דשמנונית מפעפע ומבליע ביותר, וא"כ אין אנו יכולין לומר שהפך בלע א' מארבעים של כל הקדירה, דנדאי בלע החמאה יותר משעורים, וכיון שאין דווע כמה בלע וזה ברור, וממילא גזרו על כל שני מינים המפליטים בקדירה כמו כן, כמו שגזרו דכל דבר צריך ששים, אפילו מינים שאין נותנים טעם בפחות מששים, וע' הע"ש (סי' כ"ד אות ט'), ואינו דומה להוראת הט"ז שגפ"ל חלב מעורב עם מים על קדירה של בש"ך, ונדאי אין צריך ששים נגד המים אלא נגד כל החלב שיש בטיפה המעורבת ההיא, והרי ברור שהחלב נתערב במים בשונה בכל הקדירה של חלב, ויודעים אנו לשער בזה הטיפה כמה חלב הנה בו, ומעתה בענין הוראת כת"ר שי' יבין ג"כ שאינו דומה בליעת הקדירה מהמים לבליעתה מן הבש"ך נדאי שמנונית הבש"ך הבליעו יותר מלפי ערך הרבע וא"כ צריך ששים כאשר היתה כולה בש"ך, והכי נהוג: נפתלי צבי יהודא ברלין.

אין קנין לעו"ג להפקיע מתו"מ מכ"מ יכול להפקיע משביעית דקרא פתיב והיתה שבת הארץ לכם ולא לעו"ג והוא מספרא פ' בהר (פ"א פסקא ו') לכם ולא לאחרים ולמד מן הב"י דה"ה בהא דכתיב והיתה שבת הארץ דחל קדושת שביעית על הארץ היינו בקרקע שלכם ולא לאחרים דעו"ג שזרע בשדהו בא"י לא חל קדושת שביעית ולא בפירוש קרבן אהרן שם כאשר האריך בזה הגאון בעל פאת השלחן וכתב שפן המנהג בארץ ישראל שאין נוהג שביעית בש"ך עו"ג והתוס' במנחות (דפ"ד) כתבו בתירוץ אחד

די"ל קצירך ונזירך דידך אין דהקדש לא, ואפילו להמל"מ שהביא תוספתא וירושלמי דעל הקדש חל קדושת שביעית מקרא הושבתה הארץ שבת לה' מכ"מ משמע דאי לאו קרא דלה' לא היתה נהגת בהקדש ע"כ מןכרחים אנו לומר דהיינו ממעטין מקרא והיתה שבת הארץ לכם וכמו דממעטין הקדש לולא הקרא דלה', ממעטין נמי גבי עו"ג כמו גבי חמץ דכתיב לא יראה לה שלף א"א רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ולפמש"כ התוס' בפסחים (ד"ד) ד"ה מדאורייתא בביתול בעלמא סגי מטעם דמאחר שביטלן הוי הפקר ומותר מדאמרין אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, הרי היכי דממעטין אחרים וגבוה ממעטי נמי הפקר, וכן משמע בתוס' סנה' (דל"א) ד"ה באשרה של משה שכתב פגון שהגביה על מנת שלא לקנות לולב ביו"ט שני, הרי דס"ל להתוס' דלולב של הפקר אם הגביה ע"מ שלא לזכות אינו יוצא ביו"ט ראשון דלא חשיב לכם וע' כפ"ת שם שנדחק בזה דלמא לכם רק למעוטי גזל משום דיש לו בעלים אבל הפקר דאין לו בעלים לא, הא מיהא דס"ל להתוס' דמשמעות דלכם שיהיה שלו וממעט קרא אפילו של הפקר א"כ לפ"ז הכא דכתיב נמי והיתה שבת הארץ לכם לאכלה דחל קדושת שביעית על הארץ לכם ולא לאחרים א"כ בקרקע דהפקירא אין צריך לחול קדושת שביעית דלא הוי לכם כמו לולב וחסמין לדעת התוס' והא דאמרין בגדרים (מ"ב) ארעא נמי אפקרא הרי דבלא"ה קרקע בשביעית הפקירא התם שאני דרק לצורך אכילה אפקרא אבל גוף הקרקע אינו הפקר ונשפיר נוכל לומר דבקרקע דהפקירא לא יהיה נהג בו קדושת שביעית וכמו קרקע של עו"ג וקרקע של הקדש אי לא הוי מרבינן ליה מן לה', וא"כ הלא יכולים אחינו בעל הנחלות להפקיר את אחרונתם בפני שלשה דהוי הפקר לכ"ע כמו דמצינו בשו"ע או"ח (סי' רמ"ו) אם השפיר או השאיל בהמה לעו"ג והתנה עמו שיחזיר לו ליום השבת ושוב לא יחזיר לו דיכול להפקיר ואינו עובר וילדעת הרבה פוסקים מותר להשפיר לכתחלה על דעת זה שייפקיר א"כ יפקירו את נחלתם והאדמה לא תשם, וא"כ על ידי פועלים עו"ג לפ"ז נראה לכאורה דבנדאי שרי דהא עו"ג אינו מצנוה על מלאכת שביעית והשדה נמי לאו דישאל הוא אלא דהפקירא ואין בה משום שביית שדהו, וראיתי בס' מהרי"ט ח"ב (סי' נ"ב) שכתב לענין שכירות בהמות לעו"ג לחרוש בשביעית לא תיבעי לן דשרי פי תיבעי לן אם מותר להשפיר שדהו לעו"ג בלא טעמא דארנונא, ונראה דבהבלעה שרי ואעפ"י שבשנה שביעית עצמה לא שייך הבלעה מ"מ כשהשפיר לו לשבע שנים בשבע מאות זוז שרי ולא דמי למשפיר תנור ורחים שלוקח ריוח יום יום, דהכא כיון שהשפיר לו שנים מרובות אם שפיר חד שתא משלם במיטבא דאורחא דמילתא הוא שאינה זורעה שנה אחר שנה שמא תכחיש אלא פאותה ששנינו הופך שער שתי שורות לכאן וזורע את הבור נמצא שכשהוא נוטל שכר שדהו לא שכר שביעית הוא נוטל אלא שכר שאר השנים, וכן מצאתי לאבא מארי שהתיר להשפיר שדהו ובהבלעה ע"י שנים אחרים עי"ש: ונפלאתי עליו הפלא ופלא בתלתא חדא האיה משפחת לה להשפיר לעו"ג בא"י, הא קיי"ל דאסור להשפיר לעו"ג מדרבנן גזירה אטו מכירה ועוד שמפקיע ממעשר והוא הלכה פסוקה ביו"ד (סי' קנ"א סעיף ח'). שנית כמו דאסור להשאיל או להשפיר בהמה לעו"ג בשבת משום דאדם מצנוה על שביית בהמתו פן אסור להשפיר שדהו לעו"ג בשביעית משום דאדם מצנוה על שביית שדהו בשביעית, דכן אמרין במס' ע"ז (דט"ו) א"ר מי דמי התם אין אדם מצנוה על

שביתת בהמתו בשביעית הכא אדם מצנוה על שביתת בהמתו בשבת א"ל אבני וכל היכא דאדם מצנוה אסור ונהרי שדה דאדם מצנוה על שביתת שדהו בשביעית ותנן כו' חזינן דגמרא מדמי לה לשביתת בהמה בשבת ואיך מצי להשפיר לעו"ג ע"י הבלעה, שלישית, תמהני אם שרי להשפיר שדה לעו"ג מאי טעמא דצריף ע"י הבלעה, בשלמא בשבת אנפקחן השוכר את הפועל לשמור את הפרה וכו' אין נותקין לו שכר שבת ואם הנה שכיר חודש נותנין לו שכר שבת דבשבת אסור שכר שבת והטעם פרש"י בכתובות (דס"ד) דאסור משום מקח וממכר ושכירות אבל בשביעית אפילו הוי שכר שביעית מאי איכפת לן וכי בשביעית אסור פרקמטיא דנאסר שכר שביעית דהא דאמרין לאכלה ולא לסחורה הוא רק בפירות שביעית אבל לא בשאר דברים ע"כ דבריו תמוהין לי להתיר ע"י שכירות בהבלעה ולאסור שכירות בלא הבלעה, אלא תרנונייהו צריף לאסור משום שביתת שדה אבל אם הפקיר בפני שלשה אז גם בהמה בשבת שרי ולית ביה משום שביתת בהמתו גם בשדה לית ביה משום שביתת שדה, וכה"ג מצינו בירושלמי (פ"ט משביעית) ר' יצחק הוי ליה עובדא שהנה זמן לבער פירות שביעית אמתא שאל לר' יאשיהו א"ל חמי תלת רחמין ואפקר גדמיהון.

הרי מצינו עצה זו לענגן פירות שביעית כן לדין גבי קרקע עצמה, ואולי ע"י הדחק יכול הישראלי לבדו לעשות המלאכה בהשדה כמו דאמרין בסנהדרין (דכ"ו) אגוסטין אני ופרש"י שכיר בשדה עו"ג הרי דאם השדה אין בה דין שביעית יכול גם הישראלי עצמו לעסוק בה, ואפילו התוס' שהקשו עליו מהא דאין עוהדין עם העו"ג בשביעית ראיתי הרבה מתרצין קושית התוס' משום דרב סבר בברכות (דל"ז) קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבוא וספור דשביעית בזה"ז דאורייתא אבל אי שביעית בזה"ז דרבנן מותר לעשות עם עו"ג בשדהו ואולי כמ"כ בשדה הפקר, ואיני אומר כן להלכה רק לתפוס את הרע במקצועו, וה' יזכנו למנות שמקטין ויובלות ויזכנו לראות בנחמת ציון, בשוב ה' שבות עמו: לכבוד הרב וכו' מוהר"ר יודל לובצצקי מו"ץ בק"ק פאריז.

ע"ד שנת השביעית כבר הורו והגו מלב דעות המחפשים קולות עפ"י ראשית דעתם שהחליטו דשביעית בזמה"ז דרבנן, ולזה היסוד הוסיפו דברים, אבל אני לא כן דעתי כי דעת הרמב"ם ברור אצלי שהוא ס"ל שביעית אסור בעבודה מה"ת דלא כאב"י במו"ק והכי פשוט בדברי מרן הכ"מ (ספ"א מה' תרומות) וכ"כ בפשיטות הגאון שאגת ארזיה התדשות בקו' עבודת קרקע (סט"ו), והוכחתי עוד דרש"י פסק הכי דלפנינו איתא בקידושין (דל"ח) בזמן שאי אתה משמט קרקע במדבר ולאחר שגלו היינו כאב"י במו"ק, והתוס' הביאו פירש"י במדבר דליכא חרישה וזריעה, מבואר הא זולת זה אין זמן שאי אתה משמט קרקע ודלא כאב"י, והדברים צריכים ביאור מנ"ל לרבתינו ז"ל דלא כאב"י: הן אמת בירושלמי שביעית (ספ"ט) איתא דשביעית בזה"ז דרבנן וכן בעוד איזה מקומות, אבל זה אינו אלא בפירות שביעית דמה"ת מצוה להפקיר כמש"כ הרמב"ם (בפ"ד מה' שביעית ויובל) מדכתוב והשביעית תשמטנה ונטשתה וזהו ג"כ בכלל שמקטה דבזמן שאין יובל אין שמקטה אבל עבודת השדה אינו בכלל שמקטה לדעת הרמב"ם, ומעולם לא נמצא חשודים על השביעית אלא בקדושת פירות שביעית ולא בעבודה ובסנהדרין (דכ"ו) ראה ר"ל חורש בשביעית אמר פהו וחורש, ולא עלה ע"ד לומר שהאיש הנה חשוד, אלא פהו משום שהמה מקילים בקדושה, ועוד רבה בזה אצלי

דברים, ובעיקר הענין בשעה שהיו פל ישראל על אדמתם הנה הדבר קשה יותר לקיים מאשר עתה ובכ"ז לא נקראו שומרי שביעית גבורי כח עושי דברו במדרש רבה ותנחומא ריש פ' ויקרא אלא על הפקר פירות ולא על מניעת זריעה כי לנו לדעת ולהאמין כי בזה תלוי ישוב הארץ פמבואר בתורה.

ונפלא ממני על מע"כ נ"י היודע ומשפיל על רוח אנשי ליטא ואגפיה פי עיקר שהמה מנדבים על ישוב הארץ אינו בשביל להחיות איזה סף אנשים פי אם להושיב נשמות ארצנו הקדושה וגם זה לא להושיב מחוז פלישתניא פי אם קדושת א"י ואם לא יקנים קדושת הארץ פראוינהדינים טפי מינו, והא דמכריז ר' ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא התם לא משום פסידא דהא קתני שם במשנה משרבו האנסים וקאמר עלה בגמרא מהו ניהו ארנונא הרי דקרי להו אונס היינו שאנסו אותם שיזרעו בשביעית כדי שיהיה להם לקחת את הארנונא, ואפילו לתרוץ הראשון בתוס' שלא היה פק"נ מ"מ אנסו אותם בעונש יסורים ומניעת מאכל ומשטה או הפאת הגוף בפרט שכן היה צווי מלך אשר מחויבים לזרוע וענוש יענוש מי שיעבור על זה וא"כ פיון שהוא דרבנן במקום אונס המלך לא העמידו חכמים דבריהם אף כי לא היה חשש ספנה, וראיה לזה דגבי ר' ינאי מטעם אונס התיר ולא משום פסידא הוא מירושלמי סנהדרין ובמס' שביעית דמקשי על ר' ינאי הא ברבים אפילו על מצנה קלה ימסור נפשו דס"ד דירושלמי שפוננתם היה להעבירם על הדת, ומסיק שלא היה פוננתם אלא למגבי ארנונא להנאת עצמן והקשה הר"ן ומהרי"ט בת' ח"ב (בסי' נ"ב) ויפרעו להם דמים אותם שיש סיפוק בידם לפרוע ואמאי מכריז ר' ינאי פוקו וזרעו לדרוש להו למאן דאפשר ליה לרצות בממון דאסור וכ"ת שלא היה המלכות מתרצה בממון א"כ פוננתם להעביר ובפרהסיא יהרג ואל יעבור, וי"ל שלא היו רוצים שתהיה הארץ שממה שהיו רוב השדות לישראל הרי לה להדיא שהיתה פקודת המלך שיזרעו משום הארנונא ולא יכלו לפטור אפילו בממון ולכן הכריז ר' ינאי שיעשו פקודת המלך כמצווה עלינו בכל הש"ס והאחד הוא בפרכות (דף י"ט) וגזרו על שיש בהן משום אין בהם ומשום פבוד מלכים לא גזרו בהו רבנן ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במק"א דכן איתא להדיא בתוס' גיטין (דף ס"ב) ד"ה אין עוזרין בסופו וז"ל א"נ שביעית בזה"ז דרבנן ואע"ג דמדרבנן אסור לעו"ג אחר גבי מלך התירו ור"ל דלא גזרו חכמים גבי מלך, והרמב"ם (פ"א מה' שמיקטה ויובל הי"א) פתב וז"ל משרבו והטילו מלכים על ישראל לעשות מזונות לחיילותיהן התירו לזרוע בשביעית דברים שצריכים להם עבדי המלך בלבד וכן מי שפפאו אנס לעשות בשביעית בחנם כמו עבודת המלך וכיוצא בהם ה"ז עושה ומהשגת הראב"ד שם משמע דהרמב"ם אפי' בזמן שהוא מה"ת התיר ואם נימא שבמקום ספנה מיירי ומשום פק"נ שריא א"כ למה נקט וכן מי שפפאו אנס לעשות בשביעית פיון דמשום פק"נ שריא מה לי אנס מלך או אנס אחר, וע"כ הנראה דבאמת ברישא לא מיירי הרמב"ם במקום שיש סכנת נפשות רק הטילו המלכים לעשות מזונות לחיילותיהם ומי שלא ימלא את פקודתו ענוש יענוש כחוק הקצוב, ופסק הרמב"ם דאף שאין זה סכנת נפשות רק משום דבר מלך שלטון משום הך אונס לבד התירו לזרוע אף בעת שהיה מה"ת, והטעם י"ל כמו שפסק המג"א באו"ח (סי' תרנ"ו) שמוטר לעבור על ל"ת מפני שלום מלכות והביא ראיה מהא דרצו חז"ל להקריב את הקרבן אשר הביא בר קמצא ועשה בו מום אלא שר"ז בן אבוקולס

מִיָּה שְׁלֵלָה יֵאָמְרוּ בְּעֲלֵי מוֹמִים קִרְבִּים ע"ג הַמְזֻבָּח שְׁלֵלָה יִדְעוּ שֶׁהַטַּעַם הִיָּה מִשׁוּם שְׁלֹם מַלְכוּת מִשְׁמַע לִוְלֵא הַאִי גְזֵרָה הָיוּ עוֹבְרִים עַל ל"ת לְהַקְרִיב בַּע"מ ע"ג הַמְזֻבָּח מִשׁוּם שְׁלֹם מַלְכוּת, וְע"כ פֶּסֶק הַרְמַב"ם הֵקָא נְמִי שְׁמוֹתָר וְכַתֵּב עוֹד וְכֵן מִי שְׁפָפְאוֹ אָנֹס לַעֲשׂוֹת הַר"ז עוֹשֶׂה וְהֵקָא מִטַּעַם אָנֹס וְחֻשׁ שִׁכְנָה מְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת וְהוּא שְׁנֵי דִינִים דְּשִׁנְיָן דָּא מִן דָּא וְדַבְרֵי הַרְמַב"ם פְּמִין חוֹמֵר.

עכ"פ מהא דר' ינאי אין ראיה לנגידון דינדון דאין פאן אונס מן אחרים רק שאין לו פרנסת אשתו ויבניו דזה מקרי אונסא דנפשיה, ובצדק נוכל לומר פאן פרכת הש"ס בב"ב (דף מ"ז) ודילמא שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחרניא אונסא דאחרניא מקרי אונסא ואונסא דנפשיה לא מקרי אונס: וראיתי לגאון א' שכתב וליתר שאת יכולים למכור לישמעאל המפירו, אלא שאסור למכור שדות לעו"ג בא"י ולפ"ז בחמץ קודם הפסח שנהגו שמהדידה אחר הפסח וא"כ האחריות חלה על המוכר צריף למכור גם הסדר דשכירות לא קניא נהרי אסור למכור בית בא"י וצ"ל דסומכין על מש"כ הט"ז ביו"ד (סי' קכ"ד סק"ד), דישמעאלים דינם כגר תושב, וראיה דר"י שדר קורבנא לאבידרנא ורב לבר ששה, וצ"ל דלא תחנם לא קאי רק על מאן דפלח לע"ג וה"נ לענין מכירה דנפקא לן מלא תחנם לא קאי עליהם וא"כ אפשר למכור לישמעאל המפירו ותהוי שביעית של עו"ג, ואפתי י"ל דר"י ורב משום דרף שלום הוו משדרי, ומ"מ י"ל דמשום הפסד נמי יש להקל בזה עכ"ל, ובאמת הה"ג הנ"ל ברח מהזאב ופגע בו ארי פי רוצים להמלט מאיסור שביעית בזה"ז דרבנן לרוב הפוסקים ופגע באיסור מכירת קרקע לעו"ג בא"י שהוא איסור דאורייתא לכו"ע, ומה שהביא ראיה ממכירת חמץ וע"כ דסומכין על מש"כ הט"ז דישמעאלים דינם כגר תושב וראיה דר"י שדר קורבנא לאבידרנא, נשתוממתי על המראה, פי מעולם לא אמר הט"ז דישמעאלים דינם כגר תושב, דהא גר תושב בעי לקבל עליו ז' מצות בפני ג' חברים ואין מקבלין ג"ת אלא בזמן שהיובל נוהג, רק הט"ז כתב הטעם על הך דינא שהביא המחבר בעו"ג שאינו עובד שאינו אוסר ברואה דהא דאסור בהנאה הוא רק מדרבנן שמה פלח וגר תושב לא פלח וה"ה עו"ג שאינו עובד נמי אינו אסור רק בשתים וראיתו מהא דר"י שלח קורבנא לעו"ג ביום אידו ואמר ידענא דלא פלח הרי דלדברים שחששו חז"ל דילמא פלח מהני פשידעניו דלא פלח אבל לדברים שאסור לעו"ג מה"ת מאי מהני דלא פלח סוף סוף עו"ג הוא ולא גר תושב: והרב הנ"ל חשב דהראיה הוא האיך נתן מתנה ר"י לאבידרנא הא אסור ליתן מתנה וניחא ליה משום דלא פלח מותר ליתן מתנה ולא קאי הלוא דלא תחנם אם אין עע"ז וא"כ גם מכירת קרקע בכלל זה, וכל זה הוא טעות גמור דהלאו דלא תחנם הן במתנה הן במכירת קרקע שהוא איסור דאורייתא בעו"ג ומותר בגר תושב אף אם הוא עו"ג דלא פלח נמי אסור כמו שהוכיחו התוס' וכן כתב המל"מ בדרף מצותיה לדעת הראב"ד אף דפליג במצוה דלא ישבו בארצה וסובר דדוקא בשבע עממין מ"מ בלא תחנם מודה דאפילו בשאר עממין אסור והא דנתנו לו ר"י מתנה זה ל"ק פלל, דמסתמא לטובת עצמו נתן לו דלא הוי בכל תחנם כמש"כ התוס' בע"ג (דף כ') ד"ה ר"י, רק ראית הט"ז הוא מהא דנתן ביום אידם כדאיתא שם בש"ס (דף ס"ה) וע"ז לא מהני טובת עצמו דחיישינן דילמא אזיל ומודה ואסור מדרבנן וע"כ משום דאמר ידענא דלא פלח ולא חיישינן לזה כמו כן לאסור בהנאה נמי דהוא רק מדרבנן דילמא פלח אי ידעניו דלא פלח אינו אסור

אָבֵל גַּבִּי אִיסוּרָא דְלֵא תַחֲנַם אוּ לְמַפְנֵי קַרְקַע דְּהוּא אִיסוּר דְּאוּרִייתָא אַף אַם לֵא פִלַח רַק אַם הוּא גַר תּוֹשֵׁב מִן תְּרֵיזֵי גַר תּוֹשֵׁב גְּמוּר שְׁקִיבֵל עָלָיו בְּפָנֵי ג' חֲבָרִים וְאִין מְקַבְּלִין בּוּזָה"ז א"כ אִין מְקוּם לְדַבְּרֵי הָרַב הַגָּ'ל, וְח"ו שְׂיִמְכְרוּ אֶת הַחֲמִץ לִישְׁמַעְעָל עִם הַבֵּית אֲשֶׁר שָׁם הַחֲמִץ דְּהָא יַעֲבְרוּ אִיסוּר דְּאוּרִייתָא וְהוֹכַחְתּוּ מִמְכִּירַת חֲמִץ אִינִי יוֹדַע הָכִי חוֹב הוּא לְמַפְנֵי חֲמִץ עִם הַבֵּית הֵלֵא יְכוּלִים לְמַפְנֵי לְעו"ג שְׂיִקַּח בְּבֵיתוֹ הַחֲמִץ וְכֵן עוֹשִׂין בְּאַרְצֵי הַקְּדוּשָׁה מוֹכֵר לְעו"ג שְׂיִקַּח הַחֲמִץ בְּבֵית שְׁלוֹ וְעַפ"י רֹב בְּתֵיהֶם שְׁכוּרִים מִן הָעו"ג וּמְשַׁפְּרִין אֶת הַפֶּחַ אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם מֵהָעו"ג לְעו"ג הַקּוֹנֶה הַחֲמִץ, וְכֵן אֵיתָא בְּגִמְרָא (דף ס"ה) לְהַדְיָא דְפָרִיף עַל הָא דַר"י שְׂדֵר קְוֵרְבָנָא לְאַבְיָדְרָנָא בְּיוֹם אִידוֹ, וְאָמַר יִדְעָנָא דְלֵא פִלַח, וְהַתְנִינָא אִיזְהוּ גַר תּוֹשֵׁב כֹּל שְׁקִיבֵל עָלָיו בְּפָנֵי ג' חֲבָרִים א"כ מֵאִי מְהַנִּי דְלֵא פִלַח, וּמְשַׁנֵּי כִי תִנְיָא הֵיִיא לְהַחְיוּתוֹ, הָרִי לְהַדְיָא לְהַחְיוּתוֹ שְׁנָה עֲנִין דְּאוּרִייתָא הַנּוֹגַע לְגַר תּוֹשֵׁב צָרִיף דְּנֻקָא גַר תּוֹשֵׁב שְׁקִיבֵלְהוּ וְזֶה אִינוּ רַק בְּזִמְנֵי שְׁהִיָּה הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, וְכ"כ הָרַמְבַּ"ם (פ"י מ"ה ע"ג וּפ"י ד' מ"ה ל' אִיסוּרֵי בִיָּאָה) דְּגַר תּוֹשֵׁב שְׂמֹנְתָר לְהוֹשִׁיבוּ בֵּא"י אִין מְקַבְּלִין אֶלְא בְּזִמְנֵי שְׁהִיבֵל נוֹהֵג, וְהָרַמְבַּ"ד דְּפָלִיג הוּא רַק עַל יְשִׁיבַת הָאָרֶץ כַּמֶּש"כ שָׁם בְּהַשְׁגוּת א"א אִינְנוּ מְשַׁנֵּי לּוֹ בִישִׁיבַת הָאָרֶץ וְהַתָּם הַטַּעַם דְּכַתִּיב פֶּן יִחְטִיאוּ אֶתְּךָ לִי וְכִינּוּן דְּקִיבֵל עָלָיו מְצוּת מִן תְּרֵיזֵי לֵא תַחֲנַם לִיתָן מִתְּנָה אוּ לְמַפְנֵי קַרְקַע לְעו"ג דְּאִיסוּר וְרַק לְגַר תּוֹשֵׁב שְׂרִי זֶה לֵא מְהַנִּי מַה שְׁקִיבֵל עָלָיו מְעַצְמוּ כְּדָאֲמַרִּין בְּש"ס דְּאִין מְצוּוֹן לְהַחְיוּתוֹ וְהָרַמְבַּ"ד גּוֹפֵיָה בְּהַשְׁגוּת (פ"י ד' מ"א ב') כְּתִיב אֶבֶל אִין אָנוּ מְצוּוֹן לְהַחְיוּתוֹ א"כ מֵהַסְתָּם הוּא בְּכָלֵל דְּלֵא תַחֲנַם דְּכִינּוּן דְּאִין אָנוּ מְצוּוֹן לְהַחְיוּתוֹ ה"ה כְּעו"ג, וְהַמְשַׁנֵּה לְמַלְךָ כְּתִיב בְּדִרְךָ מְצוּתִיךָ דְּאִפִּילוּ דְלַעַת הָרַמְבַּ"ד דְּלֵא דְלֵא יִשְׁבוּ בְּאַרְצֶיךָ רַק בּוֹ עֲמִמִּין אֶבֶל אֶלְיָא דְכ"ע מְכִירָה לְכָל עו"ג נְאֻסְרָה מְלֵא תַחֲנַם וְכִינּוּן דְּאִיסוּרֵי בְּש"ס לְהַדְיָא דְּאִין אָנוּ מְצוּוֹן לְהַחְיוּתוֹ בְּאִם לֵא קִיבֵל עָלָיו בְּפָנֵי ג' חֲבָרִים הוּא עו"ג וְאִיסוּר לְמַפְנֵי לּוֹ בְּנֻדָּאֵי מְדָאוּרִייתָא וְזֶה אִין כָּל סֶפֶק: וּמַעֲתָה נַחֲפָשָׁה וְנַחֲקוּרָה בְּעֵצָה לְאַחַב"י הַנְּתוּנִים בְּמִצּוֹק וּדְפָקוּם שְׁנָה אֶחָד לְפִי מֶש"כ רַבִּינוּ בֵּית יוֹסֵף בְּתוֹשִׁבַת אֲבָקַת רוֹכֵל (ס"י כ"ד) לְהַכְרִיעַ דְּבַשְׁל עו"ג אִינוּ נוֹהֵג שְׁבִיעִית אַף דְּקִי"ל לְשִׁאֲתָהּ אוֹמֵר לּוֹ שְׂיַעֲבֹר עַל אִיסוּר דְּאוּרִייתָא לְפָרְנָס אֶת אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו, אֲמֹר לְשִׁכְנֵי וְכִי יִמּוּךָ אַחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ וְהַחֲזִיקָתָּ בּוֹ, וְאִפִּילוּ גַבִּי אֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן דְּקִיל דְּאִיסוּרֵי בְּכָל דְּוֹכְתֵי הַלְכָה כְּדַבְּרֵי הַמִּיקָל בְּאֶבֶל חֲזִינָן בְּמו"ק (דף כ"א) לְאַחַר ג' יָמִים אִם הוּא עָנִי וְאִין לּוֹ מַה יֵּאֲכַל עוֹשֶׂה בְּצִנְעָה תוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאִיסוּרֵי בִירוּשָׁלַיִם אֶבֶל אֲמָרוּ חֲכָמִים תְּבֹא מְאָרָה לְשִׁכְנֵי שְׁהַצְרִיכוּהוּ לְכֹף, ע"כ אִם שְׁבִיעִית בּוּזָה"ז דְּאוּרִייתָא, ח"ו לְהַתִּיר מִשּׁוּם חֶסֶד פְּרִנְסַת אִשָּׁה וּבָנִים, וְעַי' תוֹס' חֲגִיגָה (דף י"ח) וְרַא"ש מו"ק (ס"א) שְׁהַקְשׁוּ עַל מ"ד מְלֵאכֶת חוּה"מ מ"ה"ת אִיךָ הַתִּירוּ חו"ל דְּבַר הָאֲבָד וְכֵן אִם אִין לּוֹ מַה יֵּאֲכַל וְהִיכֵן מְצִינוּ אִיסוּר דְּאוּרִייתָא מְקַצְתוֹ אִיסוּר וּמְקַצְתוֹ מִן תְּרֵיזֵי וְכֵן אִם שְׁבִיעִית בּוּזָה"ז דְּאוּרִייתָא אִיךָ נִתִּיר מִשּׁוּם פְּרִנְסַת אִשָּׁה וּבָנִים לְעַבְרָה עַל עֵשָׂה וּל"ת, וְהִיכֵן מְצִינוּ אִיסוּר דְּאוּרִייתָא מְקַצְתוֹ אִיסוּר וּמְקַצְתוֹ מִן תְּרֵיזֵי וְכָל הָאִיסוּרֵי בּוּזָה אִיךָ לְמוֹתֵר כִּי כֵן מְפִנְרֵשׁ בְּרִשְׁבָ"א וְר"ן בְּפָרֶק לְוֵלֵב הַגְּזוּל שְׁפָתָבוּ מְהָא דְּאִיסוּרֵי אִילוּ מְתַרְמֵי לִיהַ תְּלִתָא מְצוּנָה יְהִיב לְכֹלֵי בֵיתָהּ מְשַׁמַּע דְּאִפִּילוּ מְצוּנָה עוֹבְרַת כְּלוּלָב וְסוּפָה אִינוּ מְחֻנְיָב לְתַת אִפִּי שְׁלִישׁ מְמוֹנָו וְזֶה תִּימָא אִיךָ נִתְּנוּ דְּמִים לְמְצוּנָה עוֹבְרַת וְכַתֵּב הָרַמְבַּ"ד כְּדִי שְׁלֵא יָבֹא לְיַדִּי עוֹנֵי וְיִפִּיל עֲצָמוֹ עַל הַצִּיבּוֹר שְׁהַעוֹנֵי כְּמִיתָה, וּמ"מ זֶה דְּנֻקָא בְּמ"ע בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה אֶבֶל בְּמַל"ת אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ יִתֵּן קוֹדֵם שְׂיַעֲבֹר וְכֵן

הלקה פסוקה באו"ח (סי' תרנ"ו) ובי"ד (סי' קנ"ז) ונ"ל ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר צריך ליתן הפל ולא יעבור על ל"ת וא"כ מאי דהוי צריך ליתן לכתחלה את פל אשר לו לפרנסתו ופרנסת אשתו ובניו מה דלא הוי לא כ"ש שאין רשאי לעבור בל"ת ועשה להרויח מזה לפרנס את אשתו ובניו: ואפילו נימא דהלקה דשביעית בזה"ז דרבנן, צריכה ראיה רבה שיהא מותר לעבור על איסור דרבנן משום פרנסת אשה ובנים וכל סמיכותם של הרבנים אשר התירו עד עתה יסוד ראיתם הוא רק מהא דר' ינאי הכריז פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא והקשו בתוס' איה התיר איסור תורה משום ממון ומירצו דשביעית בזה"ז דרבנן וכתבו הרבנים הנ"ל הרי לנו היתר מפורש שלא לנהוג דיני שמטיטה משום הפסד ממון ואם משום ארנונא התיר ר' ינאי עבודת קרקע בשביעית מכש"כ משום פרנסת האפרים שאין להם מקום אחר למחיתם הכי צדיקים אנחנו יותר מר' ינאי עכ"ל, אמנא במטותא מינייכו רבנן אם פה תאמרו שמקרי הפסד ממון מה שישדות נשארין בורים בשעת השמטה ואין להם מוצא לחיות נפשם וכבר אמרתם ששביעית בזה"ז דרבנן מותר משום הפסד ממון וא"כ נפל איסור דרבנן בשביעית בבירא, ואדרבא חזינו בריש מו"ק דתנו משקין בית השלחין בשביעית ומקשים שם בין למ"ד משום חורש בין למ"ד משום זורע בשביעית מי שרי ומתרח בזה"ז דרבנן ומכ"מ רק משקין בית השלחין אבל חרישה וזריעה אסור, וע"כ דזה לא מקרי פסידא רק אעבורי רנוחא וזה לא שרי רבנן וכמו דמצינו בפרקמטיא בחוה"מ במו"ק (דף י') דאמר רבא פרקמטיא פל שהיא אסור ואמרינן בירושלמי אין ידע דלא מזבין והוא פחות מן קרנא וזבין ואי לא לא מזבין דאעבורי רנוחא לא מקרי פסידא כמו כן הכא אבל משקין בית השלחין וכן שדה האילנות שרי הטעם כמש"כ הרמב"ם (פ"א מהל' שמטיטה ויובל ה"י) ונ"ל ומפני מה התירו פל אלה שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימית פל עץ שבה והואיל שאיסור הדברים האלה מדבריהם לא גזרו על אילן וכן בארנונא דר' ינאי זה מקרי פסידא ממש שצריך לשלם את המס כמה שעתיד השדה הזה להוציא וא"כ ע"י זה הפסיד מפיסו ולא אעבורי רנוחי וע"כ שרי אבל פאן דהוא חסרון פרנסה מקרי רק אין לו מה יאכל וזה ההיתר דאין לו מה יאכל לא מצינו רק בחוה"מ ובאבל לאחר ג' ימים אבל בשביעית לא מצינו בתלמוד שהתירו מלאכה האסורה באין לו מה יאכל ומן הסברא דוקא במועד התירו שאין לו מה יאכל כמש"כ רש"י במו"ק (דף י"ג) ד"ה אלא אמר ר"א דאם אין לו מה יאכל אין לה צורך יו"ט גדול מזה ובאבילות לאחר ג' דשרי אין לו מה יאכל י"ל משום דעיקר הטעם שאסור אבל במלאכה נפקי לן מקרא והפכתי חגיכם לאבל מה חג אסור אף אבל אסור במלאכה וכדאיתא במו"ק (דף ט"ו) א"כ מסתייע לזמות לחול המועד אבל שביעית פל שהיא משום מלאכה אסור כמו דאמרינן במס' ע"ז (דף נ:) מי דמי שביעית מלאכה אסר רחמנא טרחא שרי וא"כ אפילו אין לו מה יאכל מחויב להתפרנס מן הצדקה ואסור לעשות מלאכה: וראיה לזה דאין לו פרנסתו לא דמי למקום דאיפא פסידא מהא דפסק הרמב"ד הובא ברא"ש רפ"ב דמו"ק דלית הלכתא פרשב"ג דאמר גבי אבל זיתין הפוכין ואין שם אלא הוא עושה בצנעה, והביא ראיה מהא דאמרינן אבל פל ג' ימים הראשונים אסור לעשות מלאכה ואפ"ל עני המתפרנס מן הצדקה ואין לה אבדה גדולה מאבדת גופו וע"כ דלא מהני באבל פסידא והרא"ש דחה ראיתו וכתב ועני המתפרנס מן הצדקה אין פאן אבדת גופו שהוא גיזון

מקנפיה של צדקה הרי לה ברור דזה לא מקרי פסיכא דאבל לדעת הרא"ש היכא דאיכא פסיכא מותר לעשות ואם אין לו מה יאכל אסור לעשות לעצמו ואדרבה מחויב להטיל עצמו על הצניבור וא"כ גם גבי שביעית דלא מצינו שיהתירו חז"ל אין לו מה יאכל אין בו פח להתיר אפילו אם נימא דבזה"ז דרבנן, ומחויב להטיל עצמו על הצניבור: ואפילו אם אמיןא פדעת הרב דלמד מק"ו ממה דהתיר ר' ינאי משום ארנונא דהוי פסיכא מכש"כ פרנסת האיפרים שאין להם מקום אחר לפרנסתם ג"כ אין שום היתר מזה דבאמת פל מילי דאסרו רבנן אפילו במקום פסיכא לא שרינו כמו דאמרינו ביצה (דף כ"ב) בעי אפיי מרבה מהו לכבות הדליקה ביו"ט היכי דאיכא ספנת נפשות לא תיבעי לה דאפילו בשבת שרי כי תבעי לה משום איבוד ממון מהו א"ל אסור וכיבוי דליקה הוא מלאכה שאין צריכה לגופה דהוי דרבנן וכן מצינו עו"ג שפא לכבות אין אומרים לו פבה אף דלא הוי רק שבות דשבות והכי דייק הש"ס בתרי דוכתי (מו"ק דף ב' ובדי"ג) בזה הלשון מועד משום טרחא הוא ובמקום פסיכא שרי רבנן הרי דמדקדק הש"ס לומר דמשום דכאן אסרו טרחא ובמקום פסיכא לא אסרו טרחתו רק להרויח אסרו להטריח במועד אבל לא במקום פסיכא, אבל הא דאסרו רבנן שביעית בזה"ז הוא פועין דאורייתא שהיה בזמן הבית והוי פכל איסורי דרבנן שאסור במקום פסיכא וכ"כ הש"ס ב"שער האותיות להדיא על שביעית בזה"ז אפילו למ"ד דרבנן מ"מ פל דתיקון רבנן פועין דאורייתא תיקון וע"כ לא מצינו הלשון בש"ס גבי שביעית ובמקום פסיכא שרו רבנן רק הש"ס מתרץ בשביעית בזה"ז דרבנן וע"כ משקין בית השלחין ובאמת לאו משום פסיכא שרו דהא אין לה פסיכא גדולה מזו שמניח שדהו בור שנה אחת ואפ"ה אסרו רבנן רק הטעם של משקין בית השלחין הוא כמ"ש הנ"י שם שפל המלאכות חשובות דסגי להו פעם אחד בשנה אסרו חז"ל אבל השקאה דצריכה תמיד לא מקרי עבודה חשובה ולפיכך שרי וכן הריטב"א נדחק שם בטעמים למה אסרו ניפוש והתירו השקאה הלא תרנוייהו השוו בש"ס או משום חורש או משום זורע ונדחק לחלק משום דניפוש טרחתו מרובה ומשקה טרחתו מועטת, וגם דבריו תמוהים הלא בפירוש קאמר שם הש"ס בד"ב בשלמא מועד משום טרחא אלא שביעית אמאי הרי דלא אסרו בשביעית טרחא וכן בע"ז (דף נ"ד) מי דמי שביעית מלאכה אסר רחמנא טרחא שרי והרמב"ם נתן טעם משום הפסד ג"כ קשה מדוע אסרו ניפוש, וצ"ל דהשקאה הוא הפסד מרובה אבל ניפוש הוי הפסד מועט ומצינו לחז"ל באיסורי דרבנן נפקותא בין הפסד מועט להפסד מרובה כמו דאמרינו בשבת (דף קנ"ד) היתה בהמתו טעונה טבל ועששיות מתיר את החבלין והשקין נופלין אע"פ שמשתברין וקאמר הש"ס מאי אע"פ שמשתברין מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו קמ"ל וע"כ מוכרחין לומר דהשקאה קים להו לחז"ל דהוי הפסד מרובה וחששו אבל ניפוש הוי הפסד מועט ולא חששו, וא"כ הדבר מסור לחז"ל מהו הפסד מועט ומהו הפסד מרובה ומה דלא מצינו שהתירו בפירוש אין בידינו להתיר משום הפסד דהרי בעינינו ראינו בניפוש בזה"ז אסרו והשקאה התירו ומכש"כ חרישה וזריעה דזה עיקר האיסור דשביעית דלית דינא ודינא דאין פח בידי אדם להתירו, וכמה דחוק הש"ס על ר"ג וב"ד שביטלו תוספת שביעית היכי עקרי תקנתא דשמאי והלל ואמר אימור פה התנו ביניהן פל הרוצה לבטל יבוא ויבטל וכתבו התוס' שמא יתקלקלו הקרקעות ואינן מגדלין בלא חרישה לאחר זמן והיה להם פח להתיר שחשו להפסד רבים שלא יגרמו רעה לעולם

ואנו מחכמי התלמוד ניקו וניגמר וזוטר דאית בהו הוי ידעי דרכי התורה גשמי השנה ואין ליושביה אפילו מים לשתייה, ומי גרע אפקעתא דמלקא במה שהיא מונע ע"פ מצותיה ממה שמונע ע"פ עונש ומכש"כ במצות שביעית שתלה הפתוב שכרה ועונשה בצדה בשכרה כתיב ונתתי גשמיכם בעתם, ובארץ הנהלצה הזאת אשר אין בה הרבה מים הוא עיקר קיום הישוב, ועוד הרבה ברכות שם פ' בחקותי מה שיהיה אחר שנת שביעית אם ישמרו מעבודת השדה בשביעית, וגם בשנת השביעית עצמה כתיב ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה, ואין זו ברכה שבפ' בחקותי דשם כתיב ונתנה הארץ יבולה דמשמעו הובלה ממקום אחר, משום שיש תחבולות לאומנים כו' כמבואר בהעמק דבר ע"ז המקרא, זהו הברכה בשני תבואות, אבל הברכה בשנת שביעית דכתיב בפ' בהר שיהיו האילנות נוטנים פירותיהן גם בלי עבודה, וכן יש ירקות הגדלים מאליהן, ואכלתם לשבע כמבואר בהע"ד, והנה ניפר מזה השגחת ה' ביחוד לשומרי שביעית, וראינו שני פרשיות במצות עליה לירושלים בשלש רגלים בפ' משפטים ובפ' תשא ומשוננים בלשון, כמבואר בהע"ד, כ"ז ביארנו בפעם שקל ישראל ישבו בארץ והנה באמת הדבר לפלא איך נתפרנסו בלי עבודת השדה וכתיב עוד וכי תאמרו מה נאכל וגו' וצויתי את ברכתי וגו': אכן עתה בהיות יושביה הגוים עובדים את אדמתם ומעט היושבים בקאלאניות אין זה דבר קשה כלל לקנות תבואה מהגוים יושבי הארץ, וגם היום רבו המתנדבים ומשתדלים בישוב הארץ, מכש"כ בהגיע שנה שביעית אפקעתא דמלקא מלך ה' צבאות אלהי הארץ, ועם ה' יושבי חו"ל שמחים לשמוע פי הגיעו לקיים קדושת הארץ ובשמחת לבכם יודו את ה' ואת עמו יושבי הקאלאניות אשר יצאו להיות חלוצים במלחמת החיים תחת השגחת ה' הפרטית בארצו, וכבר שמענו אשר אחר שנתברך בתבואות השדה בשנה זו הששית מה שלא היה פן זה עשר שנים, ואין זה אלא השגחת ה' כדי שימצאו רצון לשמור משמרת התורה וישוב הארץ וכן ירבה נדבות מיראי ה' ושומרי תורה, ובזה יקונים ישוב הארץ בשלימות ברצון ה', וכן יהיו מאמינים שאם לא ישמרו מצות שביעית הרבה עונשים יש למקום ית' כמו עצירת גשמים וארבה וכדומה ח"ו, הפלל יש לנו לדעת ולשום אל לבנו, דכמו קיום האומה הישראלית תחת זרועות עולם ואין קיומם ע"פ שכל אנושי הטבעי בהליכות עולם, אשר לפי הנראה אין טוב לישראל כי אם להתבולל בעמים ולחפון קרבתם בכל האפשר, ואנחנו רואים את ההיפך, שכל מה שאנחנו רוצים להתקרב למעשי אוה"ע ולהתקרב להם יותר מהמדה הדרושה לצרכי פרנסה, המה שונאים אותנו ביותר.

וכאשר אנחנו מאבדים צורת ישראל היינו בעיניהם פקוף בפני אדם, וכמאמר הושע הנביא נבלע ישראל ע"כ היו בגוים ככלי אין חפץ בו פי' כשצורת ישראל נבלע בתוך הלב ואינו ניפר בחוץ ע"כ היו בגוים לבנו ולדבר שאין בו חפץ, וכך היא משונה א"י מפל הארצות דעיקר קיומה אין ע"פ טבע הליכות כל ארצות הגוים, ואינה תלויה אלא בהשגחת ה' ע"פ מצותיו, היינו הפרשת תו"מ וכמו שאמר מלאכי ובחננוני נא בזאת וגו', וכן בקיום מצות שביעית כמבואר בתורה, אכן יותר מאשר עלינו לחוש לבטול הישוב ע"י העדר עבודת הארץ בשנה אחת, עלינו לחוש לקלקול יושבי הארץ אשר יהיו הולכי בטל מפל עבודה בשדה שנה שלמה, ובטלה מביאה לידי שעמום הדעת ולידי עבירה ח"ו וע"כ פתוב בתורה פ' בהר באמצע פרשיות שביעית ויובל, ועשיתם את חקותי ואת

משפטי תשמו ונעשיתם אנתם וישבתם על הארץ לבטח, והפני' ע"ז דחוקותי המה המדרשות, ומשפטי אלו הדינים, כדתניא בספרי ובקדושים (דף ל"ז) והמדרשות הינו הפללים שהתורה נדרשת בהם, והמשפטים אלו הדינים היוצאים מן הדרשות, ואמרה תורה אשר בשני השביעית ויובל שאין עבודה בשנה והולכים בטל וגם אין לנו גרנות דגן הנדרשים למלחמה, וא"כ יש ספנת מלחמה אז ע"כ תתעסקו בתלמוד שהן המה המדרשים והדינים היוצאים מהם, ובזה תהיו בטוחים מן המלחמה ותשובו על הארץ לבטח ככה בזה"ז עלינו לשית עצות שלא ילכו אנשי הקאלאניות בטל, ולהעמיד לכל קאלאניע אנשי תורה ומוסר שיטיפו לפני האנשים כפי ערכם בהלכות ואגדות ומוסרים טובים ואמונה בה', ומה מאןשר הנדיב הידוע בכשרון מעשיו וחסדיו כהררי אל עם יושבי הקאלאניות שזכהו ה' להושיב נשמות הארץ, עתה בשנה זו יוסיף להשיג ע"י אנשים המאשרים שיטיבו בשם הנדיב גם במילי דגופא למלאות מחסורם כיד ה' הטובה עליו גם במילי דשמיא, כמו שידענו רצונו שיהיו האנשים התלויים בחייהם עליו בא"י הולכים בדרך התורה והמצוה בשלימות, עתה בשנת השבייתה מעבודת הגגן ישגיח להעמיד בכל קאלאניע איש מיוחד וילמד את האנשים כפי ערכם, המצות אשר יעשה האדם מישראל וחי בהם, וכמו כן מוטל חובה רבה על העוסקים בשיוב הקאלאניות שאינם תחת הנדיב שליט"א כ"א ע"י נתינות נדבות מאחינו ב"י בכל תפוצותיהם שיעשו בשום לב שיהיו האנשים היושבים בארץ שומרים מצות שנת השביעית כאשר יגידו להם ת"ח שיהיו מיוחדים בכל קאלאניע ולהורות הדרך מה שמותר לעשות על פי הוראות גאוני ירושלים טוב"ב ומה שאסור, וכן יהיו מחויבים כל היושבים לשמוע מת"ח מוסר ותורה כפי ערכם, וידעו ויבינו וישפילו פי לא להושיב ארץ פלשתיים אנחנו מנדבים כי אם להושיב נשמות ארץ הקדושה לה' ולישראל עמו ובאופן זה שיהיה נשמר בקרב יושביה התורה והמצוה, ואם יהי נשמע במרחקים כי שבתו בשביעית יתברו המתנדבים כדכתיב בנחמיה כי שמחת יהודה על הפהנים וגו' ולהיפך אם יהי נשמע כי לא שבתו מעבודת השנה חלילה אזי ירפו ידי המתנדבים, ולא יוסיפו להיות גורמים מצות השיוב הבאה בעבירה, ויחדלו לשלוח עוד, ורעה זאת להיושבים הרבה מאשר ישבתו מעבודת השנה.

ואנחנו בשם ה' נדגול ואל אלהי ישראל ואלהי הארץ נשים בטחוננו. הנני העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברליון והנה הרבה מרבני הזמן יוצאים במחול לבקש עצה ותושיה עבור אחינו האפרים והכורמים באה"ק בשנת השמטה וראיתי מהם הרבה דברים אשר לא כד"ת אמרתי לזרות ולהבר את התבן מן הבר ויתבררו ויתלבנו והמשפילים יבינו: רב אחד כי יחם לבבו על מאות נפש אחב"י בארץ והפריז על המדה וכתב שאפילו אם היה שביעית בזה"ז מדאורייתא היה מקום להקל על פי דברי התוס' סנהדרין (דף כ"ו) ונ"ל א"נ י"ל דפק"נ הוא ששואל להם המלך מס ואין להם במה לפרוע ומתים בתפיסת המלך וכונת התוס' בתירוץ הב' אפילו את"ל שביעית בזה"ז מדאורייתא אבל משום חשש פק"נ שרי, וסיים, וכיון שכן צא ולמד אם התירו איסור שביעית מחשש שהמלך ישאל את המס ועי"ז יוכל למות בתפיסה על אחת כמה וכמה יש להתיר איסור זה מחשש הנדאי שבני ביתם ישאלו מאתם את המס הטבעי הבו לנו לחם וכו' עי"ש: נשתוממתי לראות, אשר רב יתיר בפומבי איסור דאורייתא בשביל מזון

האשה והבנים באמרו שהוא פק"נ הלא התוס' כתבו ומתים בתפיסת המלך היינו משום דעבור מס הארנונא פשאין לו לשלם יאסר בתפיסה עד שישלם או עד זמן הקבוע מטעם המלך, ואף שכתב הרא"ש במס' ב"ב (סי' כ"ב) שכל מה שמתחדשין פורעניות על ישראל אפי' מענגן אותם ביסורים ומגיעת מאכל ומשתה גובין הפל לפי ממון דעיקר פוננתם על הממון וכן כתבו תר"י בשם רב האי גאון בפרק בתרא דברכות גבי ג' צריכין להודות וז"ל וקבויש רוב פעמים הוא קבויש עבור ממון ואין סכנתו כ"כ מ"מ מקרי ספק פק"נ שדוחה את המצנה והרמב"ם בהלכות מתנות עניים כתב המעלים עין מפדיון שבויים עובר על לא תעמד על דם רעהו והצל לקוחים למות וכדאיתא בש"ס ב"ב (דף רש"י) פל המאוקר בפסוק זה קשה מחבירו כו' שבי קשה מכולם דכולהו איתנהו ביה ועי' רש"י שם וכן איתא בשו"ע יו"ד (סי' רנ"ב סעיף ג') פל רגע שמאחר לפדות היכי דאפשר להקדים הוי פאילו שופך דמים, אבל פרנסת אשה ובנים לא מקרי פק"נ ואפי' פרנסת עצמו נפקה הלכה שם (סי' רנ"ג סעיף י') עשיר המרעיב עצמו כו' אין משגיחין בו ואלו בפדיון שבויים (סי' רנ"ב סעיף י"א) מי שנשפך ויש לו נכסים ואין רוצה לפדות עצמו פודים אותו ע"כ, הרי דנה הוא פק"נ ממש דדוחה את כל התורה אבל פרנסת אשה ובנים לא מקרי פק"נ להתיר ע"ז איסור דאורייתא, ואדרבה עדאבל הא פשיטא דסתמא דגמ' בד"ד דשקיל וטרי בהא דשני פרקים מבואר דנה פשוט שאסור מה"ת ויש להוכיח דקיי"ל שהוא מה"ת מדאי' ס"פ מקום שנהגו דרב יוסף איקפיד על ר"א שקיים דברי המיקל ואי דרבנן ואמאי לא נימא דהלכה פהמיקל, איברא לשיטת ר"ת דס"ל דבזמן הבית נהג יובל מה"ת משום דהיה מיקרי פל יושביה עליה, משום דירמיה החזירם, והנה פמו כן בשוב ה' שבות עמו מבבל, א"כ גם לאחר החרבן עד חרבן ביתר היו רבבות ישראל בא"י ונהג יובל מה"ת, ור"ג וב"ד אי נימא דהוא ר"ג דיבנה סתם ר"ג, א"כ הנה לפני חרבן ביתר ונהיה עוד המזבח קיים והקריבו פסחים פדאי' בסנהדרין (דף י"א) מש"ה שפיר מקשה הגמ' על ר"ג וב"ד האיה התירו שני פרקים ומסיק רב אשי משום שלא הנה גיסוף מים דאע"ג שהנה המזבח קיים, מכ"מ לא הקריבו שום קרבן משום דכתיב בקללה והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח גיחחכם, וא"כ א"א להקריב קרבן דכתיב לריח גיחח, משא"כ פסח דלא פתיב ביה ריח גיחח, וכבר כתבתי זה בחי' הע"ד בפ' ראה על שמור את חדש האביב וגו', וא"כ אין ראיה מפאן דגם דבזה"ז הוא מה"ת, אבל כ"ז לר"ת דס"ל דיובל נהג מה"ת בבית שני ולא פדאי' בערכין (דף ל"ב) מנו יובלות לקדש שמטיין, אבל לפרש"י והרמב"ם בפ"י מה' שמטייה ויובל דכ' פדאי' בערכין דרק מנו יובלות משום שמטיין א"כ ודאי מבואר מסוגיית הגמ' דפשיטא דעבודת הארץ אסור בזה"ז מה"ת, ובעיקר פי' ר"ת דיובל נהג בבית שני מה"ת, משום שהקשה על פרש"י מהא דאיתא בכריתות דהביאו אשם על ש"ח וא"י דמאורסת לע"ע ומשעה שבטל יובל בטל ע"ע פדאי' בערכין (דף כ"ז), לק"מ לפרש"י גיטיין (דף מ"ד א') ד"ה ואם לחשף, דל"ד מאורסת לע"ע וה"ה לכל ישראל, ומה שהקשה מדתנן בערכין שנהג דין פתי ע"ח, מיןשב שפיר בפירש"י ערכין (דף ל"ב ב') בזה"ל ודאי לא הנה יובל נוהג שיהיו עבדים נפטרים משום יובל ולא שדות חוזרות עכ"ל, הרי דניק דוקא הני מילי, אבל איסור עבודת הארץ ביובל וכן פתי ע"ח ודאי נהגו ורק הני פתי מילי לא הנה נוהג משום דאם תקנו חזרת ע"ע הנה עבד עברי נוהג בכ"ד (דקל הטעם שאין דין ע"ע משום

דְּכָתִיב עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל יַעֲבֹד עַמּוֹד, וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה א"כ נִימָא דְאִין דִּין מְכִירַת שְׁדוֹת כָּלֵל מְשׁוּם שְׁאִין חוֹזְרוֹת בַּיּוֹבֵל, אֲלָא ה"פ דְּכָתִיב אַחַר הָאֵי קְרָא טַעַם פִּי עֶבְדֵי הֵם וְגו' לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּפְּרֵת עֶבֶד, וּפְשֻׁטָא דְקָרָא הוּא טַעַם עַל חֲזָרְתוֹ בַּיּוֹבֵל שְׁלֹא יִמְכְּרוּ מ"ע לְעוֹלָם, וְא"כ בְּזִמְנֵי שְׁאִינוּ חוֹזְרֵי בַּיּוֹבֵל, ה"ז מִמִּפְּרֵת עֶבֶד וְכָתִיב לֹא יִמְכְּרוּ, מִש"ה אִין דִּין ע"ע כָּלֵל, וְאִם הָיוּ מִתְקַנְיִם חֲזָרָה בַּיּוֹבֵל מְדַרְבְּנֵן) וְהָיָה נוֹהֵג ע"ע הָיָה מוֹתֵר בְּשִׁפְחָה, וְמֵה"ת אִינוּ נוֹהֵג וְאִסּוּר בְּשִׁפְחָה, מִש"ה הַנִּיחוּ בְּזָה עַל ד"ת, וּמִמִּילָא גַם שְׁדוֹת אִינֵן חוֹזְרוֹת דְּהָנִי תְּרֵי כְּתִיבֵי בְּהַדְדֵי אֲבָל שְׁאֵר מִיְלֵי וְדָאֵי נְהָגוּ וְלֹא כְּתוּס' גִּיטִין (דָּף ל"ו ב'), וְאַחַר שְׁיִישְׁבֻנוּ א"נ פִּרְש"י וְהִרְמַב"ם שְׁפָתָבוּ דְאִין יוֹבֵל נוֹהֵג בְּבֵית שְׁנֵי, גִּרְאָה פִּי ר"ת בְּדוֹחַק גְּדוּל לומר דְּהַלֵּל תִּיקוּן בְּמָה שְׁיֵהָא הַחֲרָבֵן לְאַחַר מְאָה שְׁנִים, וְהָרֵי לֹא מְקַדִּים אִינְשׁ פְּוֹרְעָנוּתָהָ לְנִפְשֵׁיהָ מְכַש"כ לְעִשׂוֹת תִּקְנָה עַל מַה שְׁיֵהָא אַחַר שְׁיִחֲרַב הַבַּיִת, וְגַם לְשׁוֹן לְדָרְבֵי תִיקוּן אִינוּ בְּמִשְׁמַע דוֹר שְׁאֵחַר הַחֲוֹרָבֵן, וְגַם הַתוּס' בְּגִיטִין נִשְׁאַרוּ בְּקוֹשְׁיָא, וְעוֹד תְּמוּהָ לִי מֵאֵי מְהַנִּי בְּמָה שְׁחֲזָרוּ מִבְּבָל כָּל הַשְּׁבָטִים, הָרֵי בְּעֵינֵי דְוָקָא שְׁיִשְׁבֻוּ כָּל הַשְּׁבָטִים עַל מְכוֹנָם וְלֹא מְעוֹרְבֵינֵן, וְכַבִּית שְׁנֵי לֹא הָיָה כָּהֵן, שְׁהָרֵי כְּמָה מְקוֹמוֹת לֹא כְּבָשׁוּ כָּלֵל: אַחַר שְׁנִתְבְּרָר דְאַחַר שְׁגָלוֹ בְּבֵית שְׁנֵי לֹא נְהָג יוֹבֵל א"כ הַדָּק"ל מֵאֵי מְקַשָּׁה הַגַּמ' בְּמו"ק עַל ר"ג וּב"ד בְּעֵנֵי שְׁנֵי פְּרָקִים, אֲלָא פְּשֻׁטָא לְהַגְמ' דְּלֹא קִי"ל כְּאַבְיֵי, אֲלָא שְׁבִיעִית נוֹהֵג בְּזֵה"ז מֵה"ת מְשׁוּם דְּעִבּוֹדַת הַשְּׂדֵה אִינוּ בְּכָלֵל שְׁמִיטָה, וְהָא דְכָתִיב וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמֹטָנָה הוּא כְּפִי הִרְמַב"ם מ"ע לְהַשְּׁמִיט כָּל מַה שְׁתּוֹצִיא הָאָרֶץ בְּשְׁבִיעִית שְׁנֵי אִסּוּר וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמֹטָנָה וְזֵהוּ דְכָתִיב קְרָבָה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָה וְרַעְיָה עֵינָהּ בְּאַחִיָּה הָאֲבִיוֹן, פִּי מְשׁוּם דְּבִשְׁנַת הַשְּׁמִטָה כָּל הַגְּבוּלוֹת מְלֵאִים אֲבִיוֹנֵי אָדָם מִש"ה רַעְיָה עֵינָהּ, וְכֵהָא בְּאַמַּת אֲפֻשָׁר לומר שְׁלֵרְבֵי אִינוּ נוֹהֵג מֵה"ת בְּזֵה"ז, כְּלוּמַר מַה שְׁנִכְלָל בְּהָאֵי קְרָא וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמֹטָנָה וְגו', וְהִינֵנוּ דָאֵי בִּירוּשְׁלַמֵי שְׁבִיעִית (ספ"ט) דְּאִסּוּר פִּירוֹת שְׁבִיעִית תִּיקוּן ר"ג, וְכֵן אֵי בְּכ"מ בִּירוּשְׁלַמֵי הִינֵנוּ בְּשְׁבִיעִית (פ"ח ה"ד) וְעוֹד הִינֵנוּ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית, וְכֵן בְּכ"מ דְּמִיָּרֵי בְּש"ס דִּילֵן חֲשׂוּדִים עַל הַשְּׁבִיעִית מִיָּרֵי בְּקִדּוּשַׁת פִּירוֹת וְשְׁאִסּוּר בְּסַחֲוָה, וְכֵהָא אִסּוּר אֲכִילָה לְאַחַר הַבְּעוּר וְעוֹד הַרְבֵּה אֲבָל מְעוֹלָם לֹא נִחְשְׁדוּ עַל עִבּוֹדָה בְּשְׁבִיעִית, תַּדְע דְּבִסְנֵהֲדָרִין (דָּף כ"ו) בְּשַׁעָה שְׁרָאָה ר"ל אַחַד חוֹרֵשׁ בְּשְׁבִיעִית אָמַר כֵּהֵן וְחוֹרֵשׁ, וּפִירֵש"י שְׁכֵהֵן מִיְקַל בְּקִדּוּשָׁה וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁד א' מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיַעֲבֹד עִבּוֹדַת הַשְּׂדֵה בְּשְׁבִיעִית רַק כֵּהֵן, וְכִיב"ז חֲשִׁידֵי כֵהֵנִים עַל הַטְּלַת מוֹם בְּכַפּוּרִים וְהוֹכַחְתִּי בְּחִיבּוּרֵי הַע"ש פ' בָּא דַעַת הַתוּס' דְּכֵהֵנִים חֲשִׁידֵי עַל דְּבָרִים שְׁבִיעִית וְלֹא כְּדַעַת הַטוֹר הָא מִיָּהָא פְּשׁוּט הָיָה אִסּוּר עִבּוֹדָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְגַם הִרְז"ה לֹא הִקְיָל אֲלָא בְּשְׁמִיטַת כְּסָפִים, אֲלָא הִרְז"ן בְּגִיטִין פ"ד כְּתִב בֵּין בְּעִבּוֹדַת קַרְקַע בֵּין בְּשְׁמִיטַת כְּסָפִים וַיֵּשׁ לָנוּ לְפָרֵשׁ בֵּין בְּעִבּוֹדַת קַרְקַע לְאַבְיֵי בֵּין בְּשְׁמִיטַת כְּסָפִים לְכו"ע, אֲלָא לְכַסּוּף הַעֲלָה הִרְז"ה סְבָרָא לְהַקְלֵל גַּם בְּעִבּוֹדַת הָאָרֶץ מְשׁוּם דְּבְעֵינֵן שְׁיִקְדָּשׁוּ אֶת הַשְּׂדֵה כְּדָכָתִיב וְקִדְשָׁתֶם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שְׁנָה וְעַכְשָׁיו שְׁאִין מְקַדְּשִׁין הַיּוֹבֵל א"א לְהִיּוֹת שְׁבִיעִית.

וּבְמַח"כ דְּבָרֵי תְּמוּהֵים מְסוּגֵיָא דְּעֶרְכִין (דָּף ל"ב) מְנוּ יוֹבְלוֹת לְקַדָּשׁ שְׁמִיטִין וּמְקַשָּׁה הָא תִינַח לְרַבְּנֵן דְּס"ל שְׁנַת הַיּוֹבֵל הִיא שְׁנַת חֲמִשִּׁים שְׁאִינוּ עוֹלָה לְמַנְיָן אֲלָא לְר"י דְּס"ל דְּשְׁנַת חֲמִשִּׁים עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן לְמֵאֵי מְנוּ יוֹבֵל, וְנִשְׁאַר בְּקוֹשְׁיָא, וּלְדַבְרֵי הִרְז"ה מְוֹרְחִים הָיוּ לְקַדָּשׁ יוֹבֵל דְּבַל"ז א"א לְנִהְיֵג שְׁמִיטִין, אֲלָא וְדָאֵי לֹא קִדְּוִישׁת יוֹבֵל נוֹגַע לְשְׁבִיעִית אֲלָא מְנִין יוֹבֵל וּבְשְׁנֵי שְׁבִיעִית עֲצָמָם לֹא כְּתִיב הַקְדָּשׁ כָּלֵל אֲלָא בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל.

ובעיקר דברי הר"ן ה' לענין שמיתת כספים שאינו נוהג בזה"ז אפילו מדרבנן משום דאין מקדשין את היובל אפילו מדרבנן, ומפרש ה' דאי' בערכין מנו יובלות לקדש שמיתין אבל יובלות לא קידשו, אינו אלא לרבנן דרבי דלא תלי שמיתא ביובל, אבל לרבי ע"כ נהוג יובל לכ"ד, דבלא זה לא היה אפשר לנהוג שמיתין, זהו דברי הר"ן ה' והביאו הר"ן ג"כ קשה טובא מסוגיא זו דערכין דא"כ למאי אוקי פרייתא זו פרבנן ובקונשיא לר"י לוקמי פרבי, ותו אחר דלרבי צ"ל דנהג יובל בכ"ד מדרבנן א"כ מנלן דלרבנן לא היה הכי, אלא ע"כ צ"ל דא"א לנהוג יובל מדרבנן לכ"ד, היינו לענין חזרת עבד ביובל, א"כ עבד? הא מותר בשפחה, ומכ"מ שביעית נהגו מדרבנן לענין שמיתת כספים נחזור לענין דאיסור עבודת האדמה בזה"ז אסור מה"ת וא"א להקל בזה, וגם פבר התאספו בימי נחמיה הפחה וקבלו את השנה השביעית כמבואר בס' נחמיה מקרא ל"ב ונטל את השנה השביעית וגו', וה' שפכתו שאינו אלא ספק באותן השנים, גם זה ליתא.

שקרי כ' הרמב"ם בפ"י מהשו"י שפבר נהגו פהגאונים, וביטל רבינו דעתו מפני קבלת הגאונים, וכמו שפכת דהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה ובהן ראוי להתלות, וא"כ ה"ז פדאיתא בקידושין (ד"פ) מלקין על החזקות סוקלין ושורפין עח"ח, וכן בהא שהחזקנו בזה המנין, וביחוד אמרו חז"ל בפ"י המקרא אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי דקאי על קביעת השנים שמספמים מן השמים כמו שאנו קובעים ואפילו למפור לעו"ג דאפשר לומר דלית בהו משום לא תחנם משום דערביים אינם עו"ג מכ"מ הא לישאל אסור לחרוש אפילו בשל עו"ג, וא"א לגבב קולות אלא אי נימא שאסור מדרבנן, ולא לפי דרבנו שאסור מה"ת, אף באיסור פירות שביעית יש לגבב קולות וכבר הביא הכ"מ בפ"ד מהשו"י המקילתא דאע"ג שע"פ ד"ת פורץ בה פרצות בשדותיו ובגנותיו מכ"מ מפני תיקון העולם גזרו חכמים שלא פרוץ, ובאמת יש מקום לומר דהתורה לא אסרה להפקיר גידולי אילן אלא כדי שיאכלו אביוני עמך, וחסית השדה, משא"כ השתא דנכרים יאכלו, וכן יש מקום לומר להקל ולשמור את האילן שלא יתקלקל, אבל לעבוד עבודת השדה חלילה להתיר ויהיה חז"ש בדבר, וה' דר' ינאי דאמר פוקו ורעו בשביעית משום ארנונא.

פבר נאמרו בזה בראשונים ז"ל וממש"כ הרמב"ם דמותר לזרוע מעט בשביל מס המלך, משמע לי דס"ל דלא אסרה תורה אלא כדי אסיפה לגורן דהיינו לאכילה משא"כ בשביל ארנונא והנה בזמן שישבו בני"י על אדמתם היה מצוה זו קשה הרבה מאשר עתה דאז לא הוי מקום לקנות מעו"ג באותה שנה, וגם מחו"ל לא היו מנדבים, ומכ"מ ברבה ובתנחומא ר"פ ויקרא דקרי לשומרי שביעית גבורי כח עשי דברו, מפרש מהו הגבורה חזי שדהו ביורי פרמי ביורי ויהיב ארנונא ושתיק, ובתנחומא אי' רואה שדהו מופקרת אילנותיו מופקרו ויהסיגין מפורצין פירותיו נאכלין וכובש יצרו ושותק וזהו גבורה, ולא חשיב מניעת חו"ז לגבורה, משום דמצוי בא"י העדרשמוט בזמן שאמה משמט קרקע אמה משמט כספים, דבעבודת הארץ בשביעית קרי משמט קרקע, ונדאי שפיר מיקרי דבר השמטה, אפילו לפי ר"ת דפי' אתה משמט קרקע היינו יובל שמשמטין השדה מן הקונה והכי פי' הרמב"ם בריש פ"ט מה' שמיתא ויובל, אבל איסור עבודת הארץ לא נקרא שמיתא, מכ"מ שמיתת פירות היינו להפקיר גידולי שדה ואילן בלי עבודה ונדאי מיקרי שמיתא כמש"כ הרמב"ם (פרק רביעי ה' כ"ז) מ"ע להשמיט כל מה שתוציא

הָאֲרֵץ בְּשִׁבְעֵיט שְׁנָאֲמַר וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשָׁתָה, וְע"ז כְּתִיב בַּפ' רָאָה כִּי קָרָא שְׁמִיטָה לָהּ וּכְתִיב קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה]: רְאִיתִי דְעוֹת אֵינָה רַבָּנִים מִיּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם תּוֹב"ב וְאַחֲרֵיהֶם מְלֹאוֹ גַם גְּאוּנֵי הַדּוֹר יצ"ו לַחֲוֹת דַּעַת וְהַחֲלִיטוּ דְהָא פְּשִׁיטָא דְלִרְבִּי דַס"ל בְּשִׁתֵּי שְׁמִיטוֹת הַכ"מ אַחַת שְׁמִיטַת קִרְקַע וְאַחַת שְׁמִיטַת כְּסָפִים, בְּזִמְנָא שְׁאַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע אַתָּה מְשַׁמֵּט כְּסָפִים בְּזִמְנָא שְׁאַי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע אִי אַתָּה מְשַׁמֵּט כְּסָפִים, הָרִי מְבֹאֵר דְאִין אִיסוּר לְעִבּוּדַת קִרְקַע בּוּזָה"ז, לֹא מִיְבַעֲיָא לְפִירִש"י בְּזִמְנָא שְׁאַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע הֵינְנוּ עִבּוּדַת הָאֲרֵץ, הָרִי מְבֹאֵר דְיֵשׁ זִמְנָא שְׁאַי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע וְהֵינְנוּ בּוּזָה"ז [וְלִטְעָמִיָּה קָאִי כְפִירִש"י בְּחֻמְשׁ בַּפ' מְשַׁפְּטִים וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַטְנָה מְעִבּוּדָה, הָרִי קָרִי הַעֲדָר עִבּוּדַת הָאֲרֵץ שְׁמִטָּה וְהַטַּעַם שְׁאַי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע בּוּזָה"ז פִּירִש"י בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף כ"ו) בַּד"ה פּוֹקוּ וְרַעוּ בְּשִׁבְעֵיט, שְׁבִיעִית בּוּזָה"ז דְרַבְּנָן דְּבִטְלָה קְדוּשַׁת הָאֲרֵץ, פִּי דַס"ל כְּרַבְּנָן דְר' יוֹסִי בִּיבְמוֹת (דָּף פ"ב) דְקְדוּשָׁה שְׁנִיָּה נְמִי בְּטָלָה, וְזֶה הַטַּעַם הֵבִיא רִש"י גַם בְּגִיטִין (דָּף ל"ו א') בַּד"ה בְּזִמְנָא שְׁאַי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע כְּגוֹן עֲכָשְׁיוּ שְׁבִטְלָה קְדוּשַׁת הָאֲרֵץ, וְזֶה דְלֹא פְטַעַם שֶׁכ' רִש"י שֶׁם בַּד"ה בְּשִׁבְעֵיט בּוּזָה"ז מְשׁוּם דְסִמְיָךְ עַל הָא דְאִי בִירוּשָׁלַיִם גִּיטִין שֶׁם דְתִלְיָא בְּשְׁמִיטָה דְיוֹבֵל, וּבְאַמַּת שְׁנֵי בְרִייתוֹת הֵן בִירוּשָׁלַיִם שֶׁם מִתְחַלָּה אִי דְקָשָׁה עַל הַלֵּל לְמ"ד מַעֲשָׂרוֹת מֵה"ת מְשׁוּם דְלֹא בְּטָלָה קְדוּשַׁת הָאֲרֵץ, מִשָּׂא"כ לְמ"ד מַעֲשָׂרוֹת בּוּזָה"ז דְרַבְּנָן דְּבִטְלָה קְדָה"א נִחָא, דַּאֲע"ג דְשְׁמִיטַת כְּסָפִים לֹא שְׁיָיָךְ לְקְדוּשַׁת הָאֲרֵץ מִכ"מ הָא תִנְיָא בְּשְׁנֵי שְׁמִיטוֹת הַכ"מ בְּזִמְנָא שְׁאַי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע אִי אַתָּה מְשַׁמֵּט כְּסָפִים אֲלֵא דְשֶׁם הַפִּי מִחֲלֻקַּת אִי בְּטָלָה קְדוּשַׁת הָאֲרֵץ בְּרַאשׁוֹנָה, וּמְאַלְיָהֶם קִבְלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת בִּימֵי עֲזָרָא וְא"כ גַם בְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי מַעֲשָׂרוֹת וּשְׁבִיעִית מְדַרְבְּנָן וּבְזֶה תְלוּי שְׁמִיטַת כְּסָפִים, אֲבָל לְמ"ד מַעֲשָׂרוֹת מֵה"ת, א"כ שְׁבִיעִית ג"כ מֵה"ת קָשָׁה וּמְשַׁנֵּי דַמְכ"מ מוֹדָה בְּשְׁמִיטָה שֶׁהוּא מְדַבְּרִיהֶם מְשׁוּם דְתִלְיָא בְיוֹבֵל, וְיוֹבֵל לֹא הִיָּה בְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי, הָא מִיָּהָא לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא שֶׁהוּבָא בַגְמ' דִּילָן הוּא פְּלִשׁוֹן הַבְּרִייתָא רַאשׁוֹנָה בִירוּשָׁלַיִם דְגִיטִין, דְשֶׁם וְדָאִי הַפִּי אִי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע הֵינְנוּ עִבּוּדַת הָאֲרֵץ וּכְפִירִש"י, אֲלֵא מְשׁוּם דְבַגְמ' דִּילָן לֹא נִמְצָא מִחֲלֻקַּת אִם בְּזִמְנָא הַבֵּית הִיָּה קְדוּשַׁת הָאֲרֵץ שְׁלֹא בְּחִיּוֹב שְׁנִימָא בְּזֶה דְעִבּוּדַת הָאֲרֵץ בְּשִׁבְעֵיט הִיָּה מְדַרְבְּנָן מְזֶה הַטַּעַם דַּאֲע"ג דְלַעֲנָן מַעֲשָׂרוֹת סוּבֵר ר"ל בִּיבְמוֹת שֶׁם דְאַפִּילוּ לִר' יוֹסִי דַס"ל דְקְדוּשָׁה שְׁנִיָּה לֹא בְּטָלָה מִכ"מ תו"מ הִיָּה מְדַרְבְּנָן בְּבֵית שְׁנֵי, מִכ"מ שְׁבִיעִית לֹא הִיָּה הַדִּין נוֹתֵן שְׁיָהָא דְרַבְּנָן דְרַק בְּמַעֲשָׂרוֹת מְשׁוּם דְדָמִי לְחֻלָּה דְכְתִיב בְּבוֹאֲכֶם בְּבִיאַת פְּוֹלְכֶם, כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם ספ"א מֵה' תְּרוּמוֹת, אֲבָל בְּשִׁבְעֵיט לֹא הִיָּה הַדִּין נוֹתֵן וְא"כ מִש"ה הֵבִיא רִש"י דְאַבְיִ סָמָךְ עַל הַבְּרִייתָא הַשְּׁנִיָּה דִירוּשָׁלַיִם, אֲבָל כ"ז לְאַבְיִ דַמַס' גִּיטִין, שְׁמִיטָה הֵיָּתֵר פְּרוּזְבוּל בְּזִמְנָא הַלֵּל, אֲבָל בַּמּו"ק דְלֹא מִיָּרִי בְּזִמְנָא הַבֵּית מִש"ה פִירִש"י הַטַּעַם שְׁבִטְלָה קְדָה"א, וְהִכִּי פִירִש"י בְּקִדּוּשִׁין (דָּף ל"ח) בְּזִמְנָא שְׁאַי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע בְּמִדְבָּר וּלְאַחַר שְׁגָלוֹ, מְבֹאֵר דְבְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי הָיָה מֵה"ת, וּמִיּוֹשֵׁב בְּזֶה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שֶׁם אֲמַאי לֹא הֵבִיא בַּמּו"ק בְּרִייתָא זֹו דְתִלְיָא בְיוֹבֵל, וְלְדַבְּרֵינוּ נִחָא, דַּבַּמּו"ק אִין אֲנוּ נִצְרָכִין לְזֶה דִירוּשָׁלַיִם], אֲפִילוּ לְשִׁיטַת ר"ת וְהִכִּי פִי הֶרְמֵב"ם דְאִי אַתָּה מְשַׁמֵּט קִרְקַע הֵינְנוּ יוֹבְלוֹת [וְהֶרְמֵב"ם לְטַעְמִיָּה דְפִי בַפ"ד וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַטְנָה הוּא מְצֻנָה לְהַפְקִיר פִּירוֹת הַגְּדִלִים מְאַלְיָהֶם] וְא"כ לֹא נִזְכָּר בְּבְרִייתָא עִבּוּדַת הָאֲרֵץ פְּלָל, מִכ"מ הָרִי אַבְיִ בַּמּו"ק לְמַד מְבְרִייתָא זֹו דְרַבִּי דְחִרְיָשָׁה וְזִרְעָה בּוּזָה"ז דְרַבְּנָן, וְע"כ מְשׁוּם דְאַבְיִ ס"ל דְחו"ז דוֹמָה לְשְׁמִיטַת כְּסָפִים, וְאִין חוֹלֵק

על אביו ואנון קיי"ל כרבי לדעת רוב הפוסקים זולת הרמב"ן ו"ל, א"כ נראה ברור דאסור עבודת השדה בזה"ז הוא אסור דרבנן כ"ז דעת גאוני בתראי, וגם הביאו הרבה מאמרים בירושלמי ויבואר לפנינו ובספ"ט דשביעית מפני דשביעית ר"ג וב"ד תקנו: אבל לאחר העיון בפסקי ראשונים, לא נמצא בשום פוסק דאסור עבודת אדמה בזה"ז דרבנן, הן בדעת הרמב"ם לא נתיישב דעת מרן הכ"מ בה' שמיתא ויובל אבל בה' תרומות (פ"א הכ"ו) כ' בפשיטות דקדושת עזרא נתקדשו לע"ל לשביעית מה"ת ולתרומה מדרבנן, ובאמת כל עין רואה דבפ"ט פיון שהגיע לשמיתת פסחים כ' הרמב"ם הא דאביו בגיטין, דכיון שאינו ביובל אין שמיתת פסחים מה"ת, ובריש ה' שביעית לא כתב מאומה הא דאביו במו"ק, מבואר דהוא מה"ת וראוי לדעת שהוא שכ' בתרומות שהוא דרבנן משום דכתיב פי תבאו הוא טה"ד וצ"ל בבואכם היינו בחלה] וס"ל דאע"ג דנתקדשה הארץ לעולם כר' יוסי ביבמות, מכ"מ סתמא דגמרא בכ"מ תרומה בזה"ז דרבנן וע"כ משום דלמדין מחלה, ולזה הסכים הגר"א ביו"ד (ה' תרומות סק"ו) שדעת הרמב"ם מוכרח ודלא כסה"ת, אבל שביעית דכתיב פי תבאו, אפילו בביאת מקצת הני ביאה, ואין ראיה גדולה מזה שלא הביא הרמב"ם שהוא דרבנן פדרכו ו"ל, אלא פשוט שהוא מה"ת, (וכ"כ בקונטרס עבודת קרקע להש"א החדשות סי' ט"ו) ומש"כ בפ"י ה"ט ובזמן שאין היובל נוהג אינו נוהג אחד מפל אלו אלא שביעית בארץ, והשמטות פסחים בכ"מ מדבריהם, האי מדבריהם לא קאי אלא על השמטת פסחים, כמש"כ מרן בפ"ד, ולהלן יבואר דהכי דעת רש"י, וגם על ר"ת הבינו מדלא כתב במס' גיטין דה"ה זריעה וחרושה, ש"מ דוקא שמיתת פסחים דומה ליובל, ולא עבודת הארץ, ואע"ג דבקידושין (דף ל"ח) כתבו דה"ה חו"ז לא בא בזה אלא לפרש הא דאביו במו"ק אבל אין הלכה ה"כ, ונהי שאין הכרח בדעת ר"ת כ"כ, אבל מכ"מ לא מצינו מי מהראשונים שיאמר ה"כ בפירושו, וגם הר"ן ה"ה שהביא בבה"ת שהיקל הרבה לענין שמיתת פסחים לרבי דתלוי ביובל ובזמן שאין מקדשין אין שמיתת פסחים אפילו מדרבנן, כ"ז רק בשמיתת פסחים, ולא עבודת הארץ, אלא בסוף העלה הר"ן ה"ה עוד טעם שאין נוהג פלל שביעית בזה"ז ויבואר לפנינו, ובאמת ה"כ מוכח סוגיית הש"ס במו"ק דלא כאביו, מדשקיל וטרי בהא דר"ג וב"ד בטלו שני פרקים שלפני שביעית היכי אתו ר"ג וב"ד ומבטלי קראי לר"ע או הלכתא כר"י, ואי נימא שהוא דרבנן מאי קושיא הרי אפילו בתולדות לאביו דס"ל שהמה בלאו, מכ"מ יישב דבשביל שהוא דרבנן, לא אסרו אלא אבות ולא תולדות משום פסידא מכש"כ ד"ל דבשביל שאינו אלא דרבנן לא גזרו אלא על עצם שביעית דבלאו ולא על תוס' שאינו אלא הל"מ, אלא פשיטא להגמ' דעבודה בשביעית אסור מה"ת ודלא כאביו, וטעמא דמלתא בהא דפליגי על אביו, תליא בפירושו ברייתא דרבי דלפרש"י מחולק הגמ' בפ"ל לשון רבי בשעה שאי אתה משמט קרקע, דלא פנון רבי פלל על בזה"ז, והיינו תרי לישני בפרש"י קידושין (דף ל"ח) דלפנינו אי' בפירש"י על בזמן שאי אתה משמט קרקע, במדבר ולאחר שגלו, והתוס' הביאו לשון פירש"י במדבר דליכא חרישה וזריעה, מבואר דבזה"ז אסור מה"ת, אחר דקיי"ל כר' יוסי דקדושה שניה לא בטלה, ותדע עוד דה"כ פשיט בגמרא שהרי במו"ק שם (ד"ב) רבא א' לעולם רבנן וכו' מנל' לרבא דרבנן דרבי פליגי על חו"ז הלא מחלוקת רבנן אינו אלא בהקישא דהשמטה שמוט, אבל במה שאמר בזמן שאי אתה משמט קרקע, לא מצינו שחולקים פלל, ואין לומר משום דגם זה

תלוי בהקישא דהשמיטה שמוט, בזמן שאי אתה משמט ביוכל כפירש"י גיטין (דף ל"ו)
הא ליתא, שהרי בכל מקום פירש"י בטעמא דרבי משום דבטלה קדושת הארץ, כמבואר
בפרש"י דקידושין לפנינו שכ' לאחר שגלו, ובסנהדרין (דף כ"ו) פ"י בדר' ינאי משום
דבטלה קדושת הארץ, ולא פ"י משום דתליא ביוכל, ובגיטין ג"כ שם פ"י זה הטעם, ורק
בהא דאפ"י שם דמירי בזמן הלל מוכרח לפרש דסמיה על הקישא דירושלמי, אבל פאן
במו"ק לא נצרכנו אלא על בזה"ז, וא"כ מנלן דרבנן פליגי על רבי בהא, אלא הדבר
פשוט דכמו בזמן הבית היה אסור מה"ת ה"נ בזה"ז לרבנן, ורק לרבי דקיי"ל פנותיה
סובר אפ"י דמקלל דאיכא זמן שאי אתה אוסר עבודת קרקע והיינו לאחר שגלו דלא
מסתבר ליה לפרש דמירי במדבר דליכא חו"ז, אבל סתמא דגמ' ס"ל דרבי מכונן על
זמן המדבר, אבל בזה"ז אפילו לרבי אסור מה"ת כ"ז לפירש"י, אבל לדעת הרמב"ם
ור"ת בפ"י שני שמיטות דרבי צ"ל דפליגי בהא גופא, אי חו"ז בכלל שם שמיטה ותלוי
ביוכל, או כפי הרמב"ם תשמטנה קאי על פירות שביעית, ולא על עבודת שביעית, שלא
חל עליו מעולם מצנת מילה, שוב אין מצנה למשנה ערלתו פדי לקיים בו מצנת מילה:
גם מה שכתב מע"כ, דהמאחר מבטל מ"ע שיש בו צד פרת, דייק מע"כ צד פרת, ולא
כתב מ"ע שיש בו פרת היינו משום דעל מצנת שמיני ליכא פרת, מש"ה כתב צד פרת
אם לא ימול כלל, אבל באמת גם צד פרת ליכא על האב, ואינו חייב פרת אלא הערל
עצמו אם אינו מל עצמו בגדלותו, הא מיהא בנולד אחר שקיעה פשיטא שנימול בתשיעי
ואם הוא שבת בעשירי, ומשנה מפונשת היא: איברא בעובדא דמר שהיה גם בזה ספק
אם נולד לאחר השקיעה או לפני השקיעה היה מקום לומר דמלין בספק שביעי ספק
שמיני משום דהוי ס"ס ושם לפני שקיעה ושם בה"ש הוי יום, מכ"מ אי בא לפני
השאלה הייתי מורה לאחר המילה (משום דזה הספק אי לפני שקה"ח או לאחר שקה"ח
הוי ספק שאפשר שיתברר ע"י אנשים שהיה אז בשעת לידה, וכל ספק שאפשר שיתברר
הולכין לחומרא), ומנא אמינא לה דהנה ידוע בהגיע לשני גדלות ובדקו ולא מצאו
שערות חוששין שם נשרו, והטעם דחוששין מספק, משום חזקה דרבא פידוע פ' יוצא
דופן, וא"כ אם היה ספק בשנים ג"כ ובדקו ולא מצאו שערות היה הדעת נותן שלא
לחוש שם נשרו, ואין לחוש לקידושין, ובאמת נסתפק בזה הרשב"א בתשובה (סי' אלה
רט"ז), ומכ"מ אנו קיי"ל דחוששין לקידושין כמ"ש בב"ש אה"ע (סי' קנ"ה סכ"ב),
וכתב הטעם משום דהפל ספק אחר הוא, וה"נ בנ"ד הפל ספק אחר אי הוי יום או לילה,
ובחיבורי הע"ש (שאילתא קט"ז אות ז) הארכתי הרבה וביארת דעיקר הטעם הוא
משום שהוא ספק דאפשר שיתברר אזלינו להחמיר והראיתי לדעת שזהו טעם משנתנו
ביבמות פרק אלמנה ספק בן תשע שנים ויום א' ספק שאינו כו' פוסל מן הספק, ורבתינו
התוס' נתקשו בזה, אבל לפי הפשט הטעם משום שהוא ספק שאפשר שיתברר ע"י
אחרים שנותיו, וה"נ בנ"ד הוי ספק שאפשר שיתברר דנולד אחר שקה"ח וא"כ יש לה
לילה לחומרא, וכעין ראיה הוא ממשנה ר"פ ר"א דמילה, דתנן קטן נימול לשמונה
ולתשעה כו' נולד בה"ש נימול לט', וע"כ פ"י לתשיעי דאפשר הוא בתשיעי וא"כ ליתני
קטן נימול לשבעה היינו אם נולד ספק אם לפני שקה"ח או לאחר שקה"ח נימול לספק
שביעי, אלא ודאי דזה אי אפשר בשום אופן לאקדומי לפני שמיני בבירור: נפתלי צבי
הודא ברלין.

סימן נה ב"ה ג' ל"ג בעומר תרל"ח. לכבוד הרב וכו' כקש"ת מו"ה ראובן יצחק מו"ץ דק"ק ריגא: מכתב מע"כ נ"י וכו', ואשר הוסיף מעכ"ת נ"י להציע דבריו היקרים בענין מציצה בשבת, אשר התחזק בכל עוז שימצוץ הפורע ומהטעם שכתבתי בהע"ש, דפק"ג, דחוייה טוב למעט בדיחויים, והפורע כ"ז שאין מסלק ידו אין פאן דחוי אחר, ואשר חילקה דמר שפנון הוא ואני לדעת אחת, ובכ"ז לא אכחד ממע"כ נ"י שאינני יכול למחות בעיר, באשר נעשה הרגל לעשות מציצה פיבוד ולא כמו שארי פקו"ג, ע"כ הנני מצדד לחשוב דזה הפקו"ג הוא כמו הותרה, מטעם שפכר נתנה שבת לדחות מפני מילה, וה"ז כמו אברים ופדרים שאין זמנם קבוע ודוחה שבת בשביל חביבה מצוה בשעתה, ומ"מ עיקר ההיתר הוא משום שפכר ניתן שבת לדחות אצל שחיטה כדאיתא בפסחים (דס"ט) ה"ג פקו"ג דמציצה, ועוד יש מקום לומר דאחר שא"א להיות מילה בלי מציצה, א"כ פקו"ג זו הותרה, כמו כל דבר שדוחה שבת בע"כ כמ"ש בהע"ש שם והרי ע"כ זהו הנ"מ בין מציצה להא דאי אבדיר סמנין לפני המילה דקיי"ל פהרז"ה שאין מוהליו בשבת כדי שלא נבא לדחות שבת בשחיקת סמנין ואמאי מותר למול ואין אנו חוששין לדחות שבת של מציצה אע"כ שאני סמנין דאפשר לעשות מע"ש משו"ה היא דחוייה אם נתפזרו אחר המילה, מש"ה אם נתפזרו לפני המילה אסור למול כדי שלא נבא לדחות שבת, משא"כ מציצה עצמה דא"א לעשות לפני המילה, ה"ז הותרה וה"ז כמו כל מצות שפכרין בם את המכונדין, ולא דמי לפקו"ג שטוב טוב שלא להגיע לפקו"ג ולא לדחות אה"ש, ולא לידי ספנה בחול, משא"כ מציצה היא פקו"ג שמצוה להגיע לזה, ומש"ה הני מצוה בעשייתה כמו מילה עצמה ומיקרי הותרה, אחר כ"ז הנני אומר הפלל הידוע הנח לישאל כו' ידידו העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן נו לכבוד הרב וכו' אבד"ק טווער. מכתבו מן מ"ד למב"י הגיעני, ואני עמוס בעבודה רבה והגיעני מי זקנה ושיבה, וכבד עלי משא הפתיכה, ע"כ נמשך תשובתי עד היום, והנה נסתפק מע"ל אם לסמוך על הוראת הט"ז ביו"ד (סי' קט"ו) שהתיר לקצוץ אילנות שיש בהם פירות כדי לבנות במקומם בית, ובעניי הנני מסכים למע"כ נ"י שיש להזהר מזה, שלא לקוץ משום איזה שווי יותר משוני האילן, דבל"ז שיש הנאה בהשחתה יותר מקיומו כל דבר אסור משום בל תשחית כדמוכח בגמ' (דקכ"ט א') דלולי בל תשחית דגופא עדיף הנה אסור לשפור פלי משום הנאת הגוף, אלמא דהשחתת האילן דחמיר שיהי יש בזה ספנה וגם התורה החמירה בו שאין מלקות כל בל תשחית אלא על הקוצץ אילנות כמבואר ברמב"ם הל' מלכים פ"י והכי מוכח במכות (דכ"ב) ולימא משום קוצץ אילנות שלוקה משום ואותו לא תכרות, ולא קאמר משום בל תשחית וטעמא דמילתא פתבתי בחיבורי העמק דבר במקומו והיינו שהביא הגמ' להוכיח שיש בקציצת אילנות חומר מדא' רב האי דיקלא דטענו קבא אסור למקציה פי' דבאמת קב תמרים בכל השנה ה"ז פאינו, וכל הנאה וצורה הרי שנה יותר ומכ"מ אסור לא משום שווי האילן אלא משום חומר האיסור, וכל הטעון קב מיקרי עושה פירות ויש להזהר בו לבטל כל הנאה אשר יש בהשחתת האילן, ורק המפורש בגמ' שרי דהיינו מה שפי' הרמב"ם שם שמיזיק אילנות אחרים מהא דשמואל משום דגם הניזוקין הנה אילנות ולא אולמא דזה האילן המזיק מהם, או שמיזיק שדות אחרים, שאינו שדות בעל האילן, וזה למדנו ממשנה דב"ב ובחרוב ובשקמה מוכח הא אין במקום האילנות שדות אחרים רק של בעל האילן אסור

לקוץ, ומחויב לסבול ההיזק ולא להשחית האילן שיש בזה לאו ולוקה, אבל היזק הבריות דוחה האיסור שבזה, כמו שנדחה האיסור לעולם בהם תעבודו שאסור לשחרר משום מצוה לקיים דברי המת כמ"ש התוס' גיטין (דל"ח א') וכן הרבה, או מפני שדמיו יקרים, והוא מימרא דרבנא, והיגו משום שאם העץ יקר מן הפירות הרי העץ הן המה הפירות ותכלית האילן, אבל הנאות אחרות של השחתת האילן מיקרי השחתה אסור, פה הנה נראה דעת הרמב"ם ז"ל, איברא רבינו הרא"ש פתב כפי' ואם הנה צריף למקומו מותר, ועדיין יש מקום לחלק בין הנאות של השחתת האילן ולומר דוקא דהתועלת פא לבצעלים עם ההשחתה, משא"כ אם רוצה לבנות שם, ומי יודע דלמא לא מסתייע מילתא, וכהא דמגילה (דכ"ו) לא ליסתר אינש בי כנישתא כו' משום פשיעוּתא, וכל דבר שאין התירו רק מה שיתקן אח"כ אסור פדתנן במסכת פלאים (פ"ב) לא יאמר אָנרע ואח"כ איפּה כו' ה"נ אסור להשחית את האילן ואח"כ יבנה בית שמה לא יבנה ונמצא עובר על ל"ת פה דעתי הקלה נוטה: ב"ה, ה' לסדר והשביעית וגו' תרל"ח.

קונטרס דבר השמטה [נה השם נאה לענין, אע"ג דאצל שמטת כספים נאמר זה הלשון וזה דבר השמטה, ולא בעבודת הארץ מכ"מ לא מיבעיא לפרש"י בפריקתא דרבי בשתי שמטות הפתוח מדבר, וזה דבר השמטה שמוטגדול כ"כ, וכבר אמרתי לידידי שלגמר ההוראה יש לראות בעין איך הוא נעשה שלום והנני ידו מוקירו ושאר: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן נג ב"ה ב' ב' סימן תרל"ז. לכבוד הרב וכו' מו"ה נתן רובין האבד"ק חאלוי הגיעני מכתבו, ואשר שאל חוות דעתי על עצת איזה מורה הוראה, להמתין ולדחות מילת תינוק שחש אביו למולו מחמת מיתת בניו הראשונים ר"ל שלשים יום ואמר שהוא סגולה, אינני מסכים להוראה זו כל עיקר, ואם יש באמת איזה חשש שבניו של אותו אב מתו מחמת מילה, היינו שמתנווננים וחסו אחר המילה זמן מרובה עד שמתו, אסור למול גם לאחר ל"י ואין לסמוך ח"ו על סגולה זו, ואם אין מקום לחשש מילה היינו שהיו התינוקות בריאים ממש ואח"כ מתו מאיזה חולי, ח"ו להמתין ולדחות מ"ע דשמיני משום סגולה שאין בו ממש, וכמו שאסור לדחות עיקר מצות מילה מחמת סגולה פה אסור לדחות מ"ע דשמיני, וראיה לדבר, מדכתבו התוס' חולין (דמ"ז ב') דר"נ שאמר המתינו, הוא משום דס"ל דבתרי זימני הוי חזקה, ואי פרש"ג לא הוי אומר המתינו, הרי מבואר דכ"ז שלא נתחזק שמתים מ"מ אין לדחות מ"ע דשמיני ג"כ, ואין להקשות על התוס', הרי אפילו בלא חזקה פלל יש להמתין ברואין ינוקא אדום וירוק פדאיתא בשבת (דקל"ד) אמר אב"י אמרה לי אם האי ינוקא דסנמק כו', דתנא אר"נ כו', איברא הנה קשה לרבותינו, אמאי נצרך אב"י ללמוד האי דינא מאמיה תיפוק ליה דר"נ אמרה, אלא ע"כ מעובדא דר"נ אין הוכחה אי ס"ל דאין לחוש על סנמק וירוק פלל, ורק משום דשנים מתו הנה מקום לחוש, ואלו לא ראה אותו אדום, לא הנה מניח למול פלל אבל השתא פשראה אדום הנה סומך ע"ע לומר דאדמימותו גרם, או להיפך דאדום לבדו ג"כ אין למול עד שיפול בו דמו.

והא דמספר ר"נ שראה שני ילדות שמתו היינו לאשמועינן דאפ"ה הנה סומך ע"ע לומר דרק האדמימות גורם, ואחר דאמרה ליה אם, הבין אב"י דר"נ ג"כ ה"כ ס"ל, זה ברור

בפירוש הסוגיא, מעתה הכריחו התוס' דע"כ ר"נ כרבי ס"ל דאי פרש"ג היאך ס"ד דאב"י דלר"נ אפ"ש לומר דאדם נרוק לבדו אין לחוש, ורק משום שמתו פ"ב שני ולדות הא כמו שאין לחוש לרש"ג ללדות מילה לגמרי בשביל שני ולדות שמתו ה"נ אין לומר המתינו ולדות מ"ע דשמיני, אלא נדאי כרבי ס"ל וא"כ שפיר י"ל הכי והכי, זהו פי' דברי התוס', מעתה מבואר דהתוס' ס"ל שא"א לומר המתינו לרש"ג בתרי זימני ואין ללדות דבאמת אפילו לרש"ג אסור לומר המתינו משום תרי זימני ומ"מ הוכיחו התוס' דר"נ כרבי ס"ל דאי פרש"ג האיד מתנישב לפי האמת דסומק ונרוק לבדו אסור למול, והא דסיפר ר"נ שמתו שני ולדות הוא לאשמועניו דאפ"ה סמך ע"ע שהאדמימות גרם, ולרש"ג מאי רבותא הרי בתרי זימני אין דוחין המילה לגמרי, אבל אי הוי פוננת התוס' הכי הוי להו להוכיח מדסיפר שראא ראשון ומת שני ומת שלישי וכו', אבל מדכתבו התוס' ההוכחה מדאמר לה המתניי מבואר דלרש"ג לא ה"ה לר"נ להמתין אי לא הוי אדמימות לחוד ספנה למול והדעת נותן דאין ללדות מ"ע דשמיני, אם לא עפ"י חזקה שראוי מחמת זה ללדות כל המילה אם ינצרך ולא משום סגולה בעלמא שאין לה עיקר, ומה שעמדתי על לשון הרמב"ם הל' אישות (פט"ו ה"ב) דמש"ה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה משום שהעוסק במצוה פטור מה"מ וכש"כ בת"ת והקשיתי וכי העוסק בת"ת פטור מפל המצות ויישב מע"כ נ"י דהרמב"ם פונן למש"כ באופן שאפ"ש לקיים המצוה בזמן אחר או ע"י אחר, לא כן ידי סובל לשון העוסק במצוה פטור מן המצוה, אלא שפטור אפילו שלא יעשה מצוה אחרת לגמרי כמו בהא דברכות דחתן פטור מק"ש, ומקור הדין בזבחים (ד"ק) דעוסק במתו פטור מק"פ, וע"ע סנפה (דכ"ה ב') אבל בעוסק בת"ת אינו פטור מן המצוה אלא ת"ת קודם אם אפ"ש שיעשה אותה מצוה לאח"ז, או ע"י אחר, וא"כ האיד למד רבינו זה הדין מהא דעוסק במצוה פטור מן המצוה וכש"כ בת"ת, הרי דאינו כש"כ פלל, דת"ת האף דהיא מ"ע יקרה מפל המצות מכ"מ אין בה פח בעוסק בה לפטור מן המצוה דע"מ פן נתנה התורה פדי לעשות המצות ע"כ עודני נבוא בהבנת דברי רבינו אשר בכ"מ המה מאירים וה' ירד לי בגבורים להבין ולהשפיל פלשון רבותינו הראשונים המלמדים ומורים, נפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן נד ב"ה ה' י"ג אדר תרמ"ו.

לכבוד הרב וכו' מו"ה מרדכי אריה מ"ץ ב"ק זוניניהאראדקע: הן הגיעני בקיץ העבר קונט' מעכ"ה בפלפול התלמידים במס' פסחים ולא נפניתי לעיין ולהשיב מפני הכבוד, פי עבודתי תמה וטרדתי עצומה, עתה הגיעני מכתבו בדבר הוראה, והנני להשיב בעזרו ית"ש, בדבר תינוק שנולד אחר השקיעה פי שמישי, באופן שיש ספק אם הגיע לבה"ש פידוע מחלוקת גאוני קדמאי ובתראי בשיעור ביה"ש, והורה מעכ"ה למול את התינוק בעש"ק, משום שקשה למע"כ על הא דתנ"א בתוספתא דמגילה נולד בה"ש מאחרין ולא מקדימין דאחר שמונה מצוה ובתוף שמונה אין בו מצוה, מה מועיל הא דאחר ח' מצוה עכ"פ עבר במה שאינו מל בח' על עשה שיש בו צד פרת, ובמל תוף ח' נהי דלא עשה מצוה עכ"פ יצא כמש"כ הרמ"א (בסי' רס"ב) ואף שהש"ף חולק אבל מתוספתא משמע פרמ"א דתוף ח' ליכא מצוה משמע דיצא רק דליכא מצוה וא"כ קשה, והאריף בשוב הענין עד שהגיע להוראה זו, במח"כ מע"כ נ"י לא טוב הורה, דברור הדין דבתוף שמונה אין זה מילה פלל, וכמ"ש הרש"ב"א בתשובה שהביא הב"י (בסי' רס"ד) דמי שצריך

למול הילד לפני זמנו משום סכנה, אין נ"מ אם ימול ישראל או עו"ג, שאין זו מילה אלא חתיכת בשר בעלמא, והכי פסק הרמ"א שם, ומגוף התוספתא משמע הכי דפי' אין זה מצוה משמעו שאין בו מצוה כלל כמש"כ הב"י יו"ד (סי' רפ"ט) דלשון אין בו מצוה כמשמעו פדתנו העושה תפלתו עגולה אין בו מצוה, וע' מש"כ בהע"ש (סי' קמ"ה אות ג'), וגם הדעת נותן שפך הוא, שהרי קי"ל פהירו שלמי יבמות פ' הערל, דלפני שמונה לא נקרא ערל כלל ומותר לסיכוו בשמן של תרומה, והכי פסק הרמב"ם (פי"א מה') (תרומות), וא"כ היאך אפשר לומר דאם מל בתוך שמונה יצא ידי המצוה, וה"ז פנוטל חלה לפני עריסה שאינו חלה כלל, והכי פירש"י קידושין (דס"ב א') דלהכי תרם במחנך אינו תרומה כלל משום דכתיב ראשית דגנה דוקא מידי דמיצונו, הרי דעושה המצוה קודם שנתחייב באותה מצוה אינו יוצא בה כלל, ואפילו התוס' שהקשו על פרש"י והביאו מהא דמעשר לפני מירוח הוי מעשר, ומש"ה הוצרכו להביא ראיה אחרת שאינו תרומה, היינו משום דלפני מירוח איכא דרשה דקרא בביצה (די"ג) דמע"ר שהקדימו בשבולין פטור מתר"ג שצאמר ונהרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר, ולא תרומה גדולה מן המעשר, הרי דמעשר מיהא הוי, מש"ה הקשו שפיר א"כ לימא דבמחנך ג"כ הוי תרומה, אבל מצד הסברא נדאי לפני זמנו אינו מצוה כלל, והמל לפני זמנו, לבד שפירא לבטלה, עוד ביטל מ"ע לעולם, שהרי לא ימול עוד לאחר זמנו, ובאמת אם היה אפשר למשנה הערלה עד שיהא אפשר לקיים מצוה מילה היה נראה שמצוה לעשות פן כמו מי שיש לו מפה בקיבוצה וא"י להניח תפילין, ונדאי מצוה לרפא המפה כדי שיקיים המצוה, וע' מש"כ בחיבורי הע"ש (סי' י' אות א'), עוד הכרח דלפני זמנו אינו מצוה כלל מקושיות הר"ש שהביא הרא"ש פר"א דמילה הא מיהא ברור דלפני זמנו אינו מילה כלל, וכמ"ש הרמ"א (בסימן רס"ב) דהמל בתוך שמונה א"צ להטיף ד"ב משום שפכר יצא, ביארת' בהע"ש דה"ק שפכר אין לו ערלה, ודומה לנולד מהול שא"צ להטיף דם ברית אלא משום ספק ערלה פבושה, משא"כ המל בליה ולאחר זמנו שפכר חל עליו שם ערל, וחילוק זה הוא דעת הר"י יעו"ש, איברא לפי זה שאנו מדמין המל בתוך זמנו לנולד מהולכ"ז דברנו דרף כלל במקום שאסור ליטול שפר, ועתה נדבר בפטרות בנ"ד, מדברי מעכ"ה נ"י ודברי שפנגדו הה"ג נ"י שמענו, דענין רח"ש הנהוג במדינה שהרבנים מקבלים מנשואי אשה, הוא בשביל סידור קידושין שהוא דבר מצוה ואסור באמת לקבל שפר ע"ז כמו שפר הוראה וסידור גט לדעת הרע"ב ונתינת קבלה לשו"ב שהוא הוראה, והא שנוטלים דבר קצוב הוא כמו שהתירו לאילא לקבל שפר על ראית בכור, מטעמים הידועים ומבוארים בהלכות הרמב"ן שם וברא"ש וע' מש"כ האורים בחו"מ (סי' א') לענין דיינים, אבל א"כ אינו רשאי אלא בדבר קצוב כמנהג המדינה, ונהי דכל קהלה שתקנה לעצמה ליתן לרבם יותר או אפילו בלא קצבה כי אם לפי ראות עיניו, מהני שפיר על כל בני הקהלה, ובכל זה הוקשו דברי הה"ג מקאבעלאק מדבר מעכ"ה נ"י והוצק חן בדבריו, ואין בזה שום דמיון למוכס שאין לו קצבה, מטעם שכתב הוא ועוד טעמים, אבל כ"ז על בני עירם משא"כ אם בא אחד מעיר אחרת לישם וסידר לו הרב קידושין, לא מהני קבלת אותו קהלה לחייבהו יותר כמנהג המדינה: אבל בעיקר הדבר לבבי לא כן יחשוב, אלא ענין רח"ש הנהוג אינו עבור סידור קידושין שהרי אפילו אם הרב אינו מסדר בעצמו ולא בשליחותו מכ"מ מחוייב ליתן רח"ש, אלא הוא בשביל שקני

החנּוּפָה וְהַכִּיפָה וְגַם מְקוּם הַחֲנוּפָה בַּחֲצַר בֵּיהֶ"כ" נִקְנְוּ הַקְּהָל הַמָּה, וְגַם הַשְּׂמֵשִׁים שְׁעוֹסְקִים בְּכַבּוּד הַנְּשׂוֹאִין הַכֹּל שְׂכִירֵי הַקְּהָל הַמָּה, וְהַמָּה אֵינָם מְרִשִׁים אֶת שְׁלֵהֶם כִּי אִם לְשֵׁלֶם אֶת הָעוֹבֵד הָעִיר בְּכָל מִילֵי דְמִתָּא דְעֵלְיָה רַמְיָא כְּפָה וְכָף, וְאִ"כ יֵשׁ לָהֶם כַּח עַל כּוֹן עִיר אַחֲרַת לְעַפְב דְּבָרִים אֱלוֹ יוֹתֵר מֵעַל כּוֹן עִירָם שְׂיֵשׁ לוֹ ג"כ אֵיזָה זְכוּת בָּהֶם, וְאוֹתוֹ זְכוּת שְׂיֵשׁ לָהֶם מְסֵרוֹ לְהֵרֵב שְׂיִבְקֵשׁ שְׂכָרָם וְהֵינּוּ רִשְׁיוֹן הַנְּשׂוֹאִין בְּקְהָל כְּפִי דְעֵתוֹ, וְאֵין בְּזָה שְׂמִיץ אִיסוּר, רַק חֲנוּסֵר ד"א לְהַעֲמִים עַל אֲנוּרַח הַרְבֵּה, וְהוּא מְקַצֵּה רַגְלֵי אוּרְחִים מְעִירָם, וְגַם בְּזָה עֲלִינוּ לְשִׁפּוּט אֶת הָרֵב בְּצִדְקָה מְסִתְמָא יִדְעֵ לֵב חֲקֻמְתוֹ עֵת וּמִשְׁפֹּט זֶה הָאָדָם, וּבְחֻנָּם הַרְעִישׁ מֵעַכ"ת שִׁי' אֶת הָעוֹלָם בַּמַּח"כ, וְהוּא יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ מִלְּכַד בְּהוֹרָאָה, וְיַעֲמִידָנוּ עַל קַרְן הָאֲמִת כַּנְּפֵשׁ הָעֵמוּס בְּעִבּוּדָה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין סִימָן נב ב"ה ד' כ"ח תַּמּוּז תר"ל.

כְּבוֹד הָרֵב וְכו' מו"ה מִיכָאֵל יִרְמִי' נ"י. מְקַתְּבוּ הַגִּיעֵנִי וְעַד הַיּוֹם לֹא הִצַּצְתִּי בְּעֵינַי דְּשִׂאִילָנָא כִּי לֹא עָמְדָה לִי הַשְּׁעָה וְהַיּוֹם הָאֲצִלְתִּי שְׁעָה לְעֵינַי בְּדָבָר הַבָּר אֵינֶשׁ דְּמַהֲלָף בְּאַרְחוֹ דְּתַקּוּן שְׂרָאָה בְּבִשְׂרוֹ, וְהֵינָה צִיץ דְּקַ רַחְבּוֹ כְּמֵלֵא קִשׁ נִמְשָׁף מְעוֹר הַגִּיד עַד הָעֵטְרָה וּמְכֹסֶה הַחֲרִיץ אֲשֶׁר בֵּין הַגִּיד וְהָעֵטְרָה, אֲלֵא שְׂבִמְקוּם הַחֲרִיץ נִרְאָה נֶקֶב וְחִלּוּל בֵּין הַצִּיץ וּבֵין הַגִּיד אֲשֶׁר מִזָּה מוֹכַח שְׁהִיָּה חֲתוּף וּקְרוּעַ וְחִזּוֹר וְעֵלָה וְנִדְבַק לְמַעְלָה לְבִשְׂרָה הָעֵטְרָה וְגַם נִרְאָה שְׂהִצִּיץ הוּא מְעוֹר הַפְּרִיעָה וְעֵתָה הַגִּיעַ לְשִׂאוֹל אִם כּוֹן הוּא עוֹר הַפְּרִיעָה, אִם יֵשׁ בַּעַה"פ דִּין צִיץ הַמְּעַכְבִּין אַה"מ כְּמוֹ בְּעוֹר הַחֲתוּף.

וְהֵינָה כְּבָר הָרָאָה מֵע"כ שִׁי' מְפֹרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי רַבִּינוּ בַּעַל א"ז הַגְּדוֹל דְּתַלְיָא בְּמַחְלוֹקַת ר"ת וּר"י וְשִׁיטַת ר"ש"י כַּהֲר"י אֶמְנָם מֵע"כ הַגִּיעַ לְחִיבוּר הַשְּׂאֵלְתוֹת וְאַחֲרָיו לְדַבְּרֵינוּ בַּהַע"ש, וְהוֹצִיא מֵהֶם דְּהַשְּׂאֵלְתוֹת בְּשִׁיטַת ר"ת דְּצִיץ הַמְּעַכְבִּין אֶת הַפְּרִיעָה מְעַפְב, וְעוֹד הוֹצִיא דְּלִפִּי דְּבָרֵי בַּהַע"ש אֵין בְּזָה מַחְלוֹקַת, וְלִכ"ע הִכִּי הוּא דְּלִרְש"י וּר"י הַפְּרִיעָה הֵינּוּ גוּף הַמִּילָה, וּמִמִּילָא צִיץ מְעַכְבִּין בְּפְרִיעָה כְּמוֹ בְּחִיתוּף אֲבָל לֹא כְּנוֹן מַעֲלַת כְּבוֹדוֹ יָפָה כְּאֲשֶׁר יְבֹנָא, וּמִתְחַלָּה יִקְשֶׁה לִי שִׁיטַת ר"ת דְּמְפָרֵשׁ אִף סוּף מִילָה הוּא צִיץ הַמְּעַכְבִּין אַה"פ, מְנַלְן דְּקָאֵי עַל צִיץ וְלֹא עַל גּוּף הַפְּרִיעָה שְׂמַעְפְּכַת בְּשִׁלְמָא לְפִירש"י וּר"י ע"כ מִיְיָרֵי בְּצִיץ, אֲבָל לְפִיר"ת דְּמִיְיָרֵי בְּפְרִיעָה מְנַלְן דְּבְצִיץ מִיְיָרֵי וְע"כ צ"ל דְּגַם הוּא ס"ל כְּפִירש"י וְהֲר"י בַּמַּש"כ דְּגוּף הַפְּרִיעָה יִדְעֵנוּ שְׂמַעְפְּכַת מְדַכְתִּיב וְשׁוֹב מוֹל הָרִי דְּקָרִי לְפְרִיעָה מִילָה, וּמִזָּה יִדְעֵנוּ שְׁהִיא מְעַכְבַת אֲלֵא שְׂאֲכַתִּי לֹא יִדְעֵנוּ דְּצִיץ שֶׁל הַפְּרִיעָה אֵי הֵן בְּכֻלָּל מִילָה, וְע"ז אֲתִי קָרָא בַּפ"ע, מַעֲתָה לְמַדְנּוּ מִזָּה דְּגַם לְפִירש"י וּר"י שְׂכַתְּבֵנוּ בַּהַע"ש דְּיִדְעֵנוּ דְּפְרִיעָה דּוּחָה שְׂבַת מְדַכְתִּיב וְשׁוֹב מוֹל אֵינּוּ אֲלֵא גּוּף הַפְּרִיעָה אֲבָל צִיץ בְּפְרִיעָה לֹא שְׂמַעֵנוּ כְּלָל, אַחַר שְׂכּוֹן נְבוּאָה לְהַשְּׂאֵלְתוֹת שְׂכַתְּבֵנוּ וּמְנַלְן דְּפְרִיעַת מִילָה דּוּחָה שְׂבַת, לְמַדְנּוּ דְּמְפָרֵשׁ סוּף מִילָה עַל גּוּף הַפְּרִיעָה שְׂמַעְפְּכַת וּמִמִּילָא דּוּחָה שְׂבַת, וְהֵא דְּאִיתָא הֵתָם בְּגִמְרָא דְּתַנּוּ אֱלוֹ הֵן צִיץ כו' וְכָל הָעֵנִין הֵינּוּ בִּיאוּר עַל מַה תְּחַלַּת מִילָה מְעַפְכַת שְׂלֵא שְׂיָף לֹאמַר עַל גּוּף הַחֲתוּף שְׁהִיא הַמְצָנָה עֲצָמָה, וְלֹא שְׂיָף לְשׁוֹן מְעַפְכַת, מַש"ה מְפָרֵשׁ דְּקָאֵי עַל הַצִּיץ, מַה תְּחַלַּת מִילָה הֵינּוּ צִיץ שֶׁל הַחֲתוּף מְעַכְב אֶת הַחֲתוּף אִף סוּף מִילָה הֵינּוּ פְרִיעָה עֲצָמָה מְעַכְבִּין אֶת מְצוֹת הַמִּילָה, וּמְפָרֵשׁ ה"ג הוּא תְּחַלַּת מִילָה אֲבָל צִיץ הַמְּעַכְבִּין אֶת הַפְּרִיעָה לֹא שְׂמַעֵנוּ כְּלָל וּבְאֲמַת לְפִי לְשׁוֹן רַבִּינוּ וְבַה"ג מַה תְּחַלַּת מִילָה דּוּחָה אֶת הַשְּׂבַת לֹא נִצְרַכְנוּ לְפָרֵשׁ דְּקָאֵי עַל צִיץ שֶׁל הַחֲתוּף אֲלֵא עַל הַחֲתוּף עֲצָמָה, וְאוּלַי בְּאֲמַת כְּפָה הוּא נוֹס' רַבִּינוּ וְבַה"ג בַּגְמ' מַה תְּחַלַּת מִילָה

דוחה את השבת כו' ולא גרסי פלל כל הענין של ציצין, איך שהוא לדעת השאלות ובה"ג לא שמענו דין ציצין בפריעה פלל, איברא מדברי אלה למדנו שלא כמ"ש בהע"ש דלר"ת יש לברך על פריעת מילה, שהוא דבר בפ"ע, אבל לדברינו אלה אינו כף אלא ר"ת בזה פנש"י ור"י ס"ל דפריעה עצמה למדנו מדכתוב ושוב מול שהיא מילה עצמה, ורק לשיטת השאלות ובה"ג אינו פן, נמצא דעת כל הפוסקים ז"ל זולת ר"ת ז"ל שאין לפריעה ציצין פלל, והנה מע"כ חקר עוד גם לשיטת ר"ת ז"ל אם יש לסמוך על החזקה ורוב מצויין אצל מילה מן מחין הן כמו שאנו אומרים בשחיטה או אפשר דבאיסור פרת שאני, והביא דברי הרשב"ד ז"ל מסוגיא דחולין (די"ב), ודחה מע"כ נ"י דהראב"ד לטעמיה דס"ל דק"ש מעכב א"כ יש מקום לחוש שמה לא קרא שם, ונכנס לחקירה בדעת הרשב"ד דלכו"ע אין בזה עיכובא, ובאמת אפילו אי נימא דק"ש אינו מעכב, מכ"מ יש לחוש לכמה דברים שיש בהן עיכוב, והרי משום זה נהגו אפילו ע"ה להפריש תרומה וסלה ע"י חברים כדאיתא בגיטין (ד"ס) [ובעיקר הענין דקריאה שם יש לדחות דמ"כ הראב"ד ולא קרא שם היינו שלא ברוך ג"כ, ועדיין יש בזה דברים אף אכ"מ, ואין העת נותן לזה] וא"כ שפיר מבואר שאין נ"מ בין שחיטה דאיסור לאו לטבל דהוי במיתה, וגם בל"ז לא נצרכנו להפלל דרוב מצויין אצל שחיטה מן מחין הן אלא במנהג שהיה בימי הגמ' דכל הפא לשחוט שוחט, וכן היה בתרומה.

אבל שוחט בזה"ז דהוא בדוק לרבים, וכן אומן לרבים, דאם לא מל שפיר מעברין ליה בב"ד פשיטא שאם מל הרי הוא מוחזק למוהל אומן. עוד חקר בפירוש גובה של עטרה ואין בפי מלה וגם אין עתי בידי לבא במערכת דבריו רק בני הה"ג שי' הראה לי בספר יד הקטנה ח"ב ד"ה מילה חוקר בזה כ"צ ונחזקה ע"ז המחבר שלא הוציא מת"י דבר שאינו מתוקן.

עוד יש לחקור אי הוי בכלל שאינו מעכבין אה"מ, אם נימא דמכ"מ מצוה למול משום זה אלי ואנוהו, וידוע מחלוקת הרמב"ם והטור בזה, וכבר ביארתי לפני מע"כ שי' דאע"ג דמשמע מסוגיא דיבמות (דמ"ז ב') נשתפירו בו ציצין המעכבין אה"מ חוזרין ומלין וכו', אבל שאינו מעכבין אין חוזרין ומלין, מכ"מ י"ל דדוקא גבי גר הכי הוא דתניא גתרא מטבילין אותו מיד, אלמא שאין משהין בין מילה לטבילה משו"ה אין משהין בשביל ציצין שאינם מעכבין אבל בל"ז מצוה למול אפילו שא"מ, או אפשר שאני מילה דאיכא צערא טובא ליכא בזה משום זה אלי ואנוהו, ושמעתי לפרש הא דאיתא בשבת (נ"ג קלג ב') דתניא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במ"ע, עשה לפניו סופה נאה כו', אבא שאול אומר ואנוהו הני דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה הנה חנון ורחום, שבא א"ש כלפי הדרש של ת"ק מצות נאות, בא לדרוש דמ"מ במקום צערא יש לדרוש מהאי קרא להיפוך, כ"ז נצרכנו באופן שלא הנה מתוקן כ"צ מתחלת המילה, משא"כ אם נימא שאחר המילה נתקלקל בודאי אין להצטרע בחנם והנה באמת הוכחה גדולה היא מדנראה נקב במקום החריץ ש"מ שהיה קרוע אז.

הינצא מכ"ז, אם הוא עור הפריעה ודאי אין מקום לחוש, אבל אם הוא עור החיתוף, אולי בקל יש לעשות מספרים דקים מאד, ולהניח באותו נקב שבחריץ ולחתוך שם וממילא יתגלה העטרה, ובזה האופן כמדומה שלא יהיה הפאבב"ק (נ"ג קט"ז א') הנה

בורח מבית האסורין וא"ל טול דינר והעבירני אין לו אלא שקרו, ובהא נמי אסור לקבל שקר יותר משום מצות דהשבת אבידת גופו דכתיב והשבתו לו, ומכ"מ מבואר בחו"מ (סי' רס"ד ס"ח) דזה אינו אלא אם עדיין לא נתן, אבל אם כבר נתן לו אינו יכול להוציא מידו, בכל זה היה מקום עדיין לומר דזה אינו אלא נתן לו בשתיקה, בזה אומרים אנו שנתן לו במתנה, משא"כ בפירוש לו שאף מההכרח נותן ה"ז גזל ולא פמעות שכירות שהוא פמכירה ואם ביקש ממנו עבור מצנה איזה חפץ דוקא מחויב להחזיר אותו חפץ כמו בגזילה, וכמו דס"ל לרמ"ב"ח ריש פ' הגזל בתרא דאם קיבל ברבית איזו חפץ ה"ז גזל ממש, ויכול להוציא ממנו החפץ והוכיח מזה דהא דאין היירששים מחזירין הוא משום דהוי שינוי רשות, וה"נ לדין דלא קיי"ל פרמי ב"ח באיסור רבית, מכ"מ בזה האיסור לקבל שקר עבור מצנה הוי גזל, והיה עוד מקום ללמוד ולדייק הכי מהגהת הרמ"א ביו"ד (סי' של"ו) הכי שכ' אבל אם התנה בשכר הרופא חייב ליתן לו שחכמתו מכר לו ואין לו דמים ואע"פ שיש עליו מצנה לרפאותו כו' אין מוציאין הממון מידו כו', משמע דוקא בזה האופן שמבקש שכר הרופא שמחוייב אפילו ליתן כפי שהתנה אז אין מוציאין הממון מידו, אבל במבקש מחיר הרפואות יותר מן הראוי שבזה אפילו הבטיח לשלם כמבוקשו אין לו אלא שקרו כמו במעבורת בזה האופן אפילו כבר נתן לו שלא ברצון מוציאין הממון מידו.

אבל באמת כל זה אינו ובכל אופן אין מוציאין הממון מידו, והן הן הדברים שכ' הטור שם ומקור מקומו טהור בדברי תורת האדם להרמב"ן בס' תה"א וסיים הרמב"ן והטור בזה"ל שאין זה פדין רבית שיוצא בדינינו דרמנא אמר וחי אחיה אהדר ליה פי הכי דניחי עכ"ל, והנה אפילו ברבית דכתיב וחי אחיה ומוציאין בדינינו, מכ"מ אין לו דין גזל ואם קיבל איזה חפץ ברבית א"צ להחזיר החפץ מה"ת כמבואר בפ' הרבית (דף ס"ה א'), וא"צ אלא להחזיר דמי החפץ ומזה למדנו דבשאר איסור שקיבל ע"פ מה שהתנה עם חברו א"צ להחזיר אפילו מחיר החפץ, שהרי לא כתיב בזה וחי אחיה אהדר ליה כמ"ש הרמב"ן, והא שכתב אין מוציאין הממון מידו ע"כ לא מייירי באופן שצריך גם ליתן לו, אלא ה"ק דאפילו א"צ ליתן לו ויכול לומר משטה אני בה, מכ"מ אם כבר הוציא השכר מידו, אין מוציאין מידו, ובאמת האיסור לקבל שקר שנה בין בשכר הרופא בין במחיר הרפואות כמבואר בשו"ע שם, דבכל אופן יש מ"ע והשבתו לו, ואם היה הדין ברפואות אם קיבל בהכרח יותר מן הראוי שמוציאין מידו ה"נ היה הדין בשכר הרופא, וממילא בהבטיח א"צ ליתן שהרי אינו אלא גזל, אבל אחר שהעלה הרמב"ן דבאיסור לקיחת שכר מצות אין מוציאין ממנו ממילא בשכר הרופא מחוייב אפילו לקיים תנאו, הן אמת שיש מקום להקשות ברבית גופא מכלן לדייק מדכתיב וחי אחיה עמך לדידך אזהר רחמנא לבריה לא אזהר להחזיר, שאין זה גזל לעולם, אפילו קיבל הרבית בהכרח וא"צ להחזיר גוף החפץ ומזה נלמד בשאר איסורין שקיבל ע"פ תנאי, אפילו קיבל בהכרח א"צ להחזיר כלל כמ"ש, דלמא לא כתיב וחי אחיה עמך אלא בנתן לו רבית ברצון כסתם רבית כמש"כ הרא"ש פ' הרבית ס"ב, בהא א"צ להחזיר אלא משום מ"ע וחי אחיה עמך, אבל אם קיבל בהכרח באמת נימא דגזל הוא וכדעת רמ"ב"ח וה"נ בשאר איסורין שקיבל ע"פ תנאי, אבל נראה דרבא לטעמיה בב"ק (ד"ע) דאמר אתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו, ולמד רבא מזה דאפילו אינו מחוייב ליתן אי תבע בדין, מכ"מ אם נתן

אינו מתנה אלא מכירה, מזה למד דבכל המתקבל באיסור וא"צ ליתן בדין משום דקים ליה בדרבה מיניה, מכ"מ אם קיבל אינו מתנה אלא מכירה, ה"ה משום אם עביד נגד התורה ולא מהני, מכ"מ אם פבר נתן אינו מתנה אלא מכירה, וממילא אפילו קיבל בע"כ אינו גזל אלא מכירה, ורמי ב"ח דלא ס"ל הכי מש"ה שפיר אקשו ליה בב"ק שם, אבל רבא יושב פרמי ב"ח וקטעמיה, ומזה יובן מש"כ הרא"ש בפ' הרבית סוף סי' ו' דהך דרשה דר"ע שמעינן מעמך וכו', מבואר הלשון דנוקא הך דרשה למדנו מיתורא דעמך, ולא הא דאמרנו לבריה לא אזהר רחמנא, ולא כמש"כ בפלפלא חריפתא שם, ולכאורה קשה באמת מנלן מן הסברא דלברין לא אזהר רחמנא אלא כמ"ש דגם בלא דרשא דחי אחיה ג"כ היינו יודעין שאין מוציאין ממנו, מהא דאתנן אסרה תורה וכו', וקא הפתוב וחי אחיה, שמ"ע עליה להחזיר הרבית אבל רק לדידן אזהר רחמנא ולא לברין, וא"צ לכתוב עמך אלא לדרשה דמ"ע, הא מיהא ברור שפכל קבלת שפר בדבר איסור אין לו דין גזל אלא מכירה.

והנה הרע"ב פתב ואין זה בעיני אלא גזלן ואנס והוסיף רבינו לשון אנס, ללמדנו שאין לו דין גזלן אלא דין אנס שהוא חמס כפרש"י ב"ק (דף ס"ז) חמסן דיהיב דמי ונדף קי"ד פ"י יותר אנס דקתני גבי גזלן הוא חמסן דיהיב דמי.

והיינו פדאיתא שם (דס"ב), והתוס' כתבו שם דבלשון תורה חמס וגזל שנה, והכי הנה במשמע מהא דאיתא בסנהדרין (דק"ח א') בדור המבול שלא נחתם גז"ד עד שפשוטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס, אבל בירושלמי ב"מ (פ"ד) והכי איתא בב"ר פל"א איזהו חמס איזהו גזל אר"ח חמס אינו ש"פ וגזל שנה פרוטה, למדנו דפירוש חמס אפילו דלכתחלה הוא גזל מכ"מ אין מוציאין ממנו בדינינו, ונהו שדקדק הרע"ב ז"ל שהוא גזלן ואנס: אבל עיקר מש"כ הרע"ב שהוא גזל ואחריו מלאו גאוני בתראי בנוטל שפר קבלה וכדומה שהוא גזל, אינו לפי דעת הרמב"ן והטור והגהת הרמ"א הנ"ל, שהרי הרופא אסור ליטול שכרו יותר מהראוי משום מ"ע והשבתו לו, וא"כ האיך פסקו דמכ"מ אם הבטיח ליתן להרופא הרבה אין מפקיעין מידו חיוב שלו, אחר שהוא גדול היאך הוא מחויב ליתן פהבטחתו, מדע שהרי באיסור אבק רבית שאין מוציאין מידו בדינינו והיינו משום דלא אמרינן בזה וחי אחיה אהדר ליה מכ"מ מבואר בב"מ (דס"ז א') דא"צ לקיים הבטחתו, ולא עוד אלא שהלקה פסוקה ב"ד (סי' קס"א ס"ד), דאם הוציא המלנה אבק רבית בע"כ מוציאין מידו אלא ודאי פשיט להרמב"ן והטור והשו"ע שאין מדמינן איסור רבית לזה האיסור ליטול שכר מצוה, דאיסור רבית פשם שיש איסור לפסוק רבית בשעת הלואה משום לא תשימון עליו נפש ה"נ יש איסור בפ"ע על לקיחת רבית, מש"ה אפילו אבק רבית שאין בו דרשה וחי אחיה אסור ליקח, מש"ה א"צ לקיים הבטחתו, ואם קיבל בע"כ ה"ז גזל, משא"כ איסור ליטול שכר מצוה אינו אלא בשעת פסיקת שפר כדי לעשות מצוה, אלא חובה לעשות בחנם שנאמר פאשר צוני וגומר מה אני בחנם כו' אבל אחר שפבר פסק שפר שוב אין איסור לקבל שפר, מש"ה חובה גם לקיים הבטחתו במקום שאין שם הטעם של משטה אני כה, ונמצא דאחר שעבר על פסיקת שפר בשביל עשיית מצוה דומה לאחר שעבר על לקיחת רבית דבשניהם מה שעבר עבר, ושוב אין מוציאין זכותו ממנו, רק ברבית דאורייתא פתיב וחי אחיה אהדר ליה, ונהו דעת הרמב"ן והשו"ע ולא כהרע"ב, ומזה יש ללמוד דבכוננה לא הביא המחבר באה"ע (סי' קנ"ד)

לשון הרע"ב רק פתב פי הרע"ב קרא תגר כו' ולא פתב הלשון שהמה גזלנים, והוא משום דבזה פשיט דלא קיי"ל כהרע"ב כמו שפסק ביו"ד לענין הרופא, ורק מכ"מ איסור יש בזה לבקש שְכָר לעשות מצוה, ואשר מזה יש לחוש על הכשר הגט כמו בהא דדינא בטלים, וע"ז השיב הרמ"א בהגהתו יפה, והרע"ב ס"ל דפי' הדרשה מה אני בחנם כו' הוא שאסור ליטול שכר, ולפי דעתו ז"ל הרופא שהתנה הרבה מן הראוי א"צ ליתן לו, וכבר הביא הרמב"ן בעצמו דעת החולקים עליו בזה וס"ל דטעם שיכול לומר משטה אני בך, הוא משום שהוא מצוה לעשות בלי שכר, ובאמת הוא דעת רש"י ג"כ ביבמות (דק"ו) בד"ה אמר ליה פנין דחליצה פשרה היא משום דינא נמי לית ליה פנין דעליה רמזא למעבד, והרמב"ן הקשה ע"ז דהא חליצה אינו חובה עליו למיחלץ אם הוא רוצה לניבם, ורש"י לטעמיה שם (בדל"ט ב') דאי אמרה דברים גיפרים כו' פניפנין ליה ונחליץ כו' והתוס' הרבו להקשות ע"ז, וכבר זכינו ליישב פרש"י בחיבורי העמק שאלה (סי' קנ"ד אות א'), הא מיהא דעת רש"י וסייעתו דלא פהרמב"ן ושו"ע, ולכאורה אינו מוכן סבא זו וכי בשביל שהיה מחויב לעשות המצוה בלא פיסוק שכר והוא עבר על מ"ע זו וביקש שכרו אינו חייב לשלם לו וכי העושה מלאכה לחבירו בשבת א"צ לשלם שכרו משום שעושה עבירה, אלא נדאי ס"ל לרש"י וסייעתו דפי' הדרשה מה אני בחנם כו' היינו שאסור לקבל שכר, וכהרע"ב, אבל אנן לא קיי"ל פ"ש"י לענין חליצה כמבואר באה"ע (סי' קס"ה), מש"ה לא קיי"ל פ"ש"י והרע"ב ביו"ד (סי' של"ו) לענין רופא, ואין בלקיחת מעות עבור מצוה שמץ גזל, אלא איסור בקשת שכר, אבל אחר שפכר לא רצה לעשות מצוה בלא שכר, אין בלקיחת המעות משום גזל ולא כהרע"ב ז"ל: א"צ לומר במקום לוי כו'.

ולכאורה אינו מוכן היאך אפשר לעלות במקום לוי הלא הפהן קורא פעמים, אלא צ"ל דמירי בפעם השני אחר שקרא ישראל שקורין פהן ואח"כ ישראל במקום לוי, פנין שאין שם לוי שלא קרא עדיין, וכך המנהג אצלנו בש"ת.

הגהת מע"כ נ"י בפירש"י חולין נכונה היא ומרוב טרדא הנני בחותמי שים שלום וברכה ?אשר חילו ויושבי בצלו ישאו ברכה לרגלו כנפשו ומשאלו וכנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן מט ב"ה ב' ט' סנין תרמ"א וולאזין.

כבוד הרב וכו' כש"ת מוהר"ר נתן נ"י, מכתבו הגיעני א"נ, ואני הייתי בדרך ובאתי שלום ערב חג העצרת ולא נפניתי להשיב עד היום, והנה עיקר השאלה של מעכ"ה נ"י אם יכול איש לקבל לעצמו מעות מעשר עבור חוב שמגיע לו מכמה שנים על עניים שלקחו ממנו בהקפה בחנות, כפר הובא שאלה זה בנוב"ת כמש"כ מעכ"ת נ"י ובפ"ת, והנני לשנות פרק זה בס"ד: והנה זה ברור שגם לר' זעירא בירושלמי דס"ל דאפילו לא הלנהו עמ"כ, יכול להפריש עליהן, מכ"מ אינו דומה להא דתנן המלנה מעות את הפהן וכו' דבמתניתין מירי בלא שאלת הפהן והלוי והעני, וכמבואר במשנה ואינו חושש שמא מת פהן כו' וזהו עיקר המשנה בזה הפרק, משא"כ לא הלנהו עמ"כ א"א להפריש בלי רשות הפהן וכמ"ש הנו"ב ז"ל וכמבואר באמת בתוספתא שהביא הירושלמי שם אמר לו הפריש עליהן מחלקי כו' ובזה האופן מדייק ר"ז דמשלו מפריש וא"צ לכל הדחוקים שכ' בזה הגאון נו"ב ליישב לר"ז דיוק לשון המשנה, ואחר שכן יש להבין מ"ט דר' אמי

שְׁאָסֵר אֶפִּילוּ בְנוֹתָן רְשׁוֹת, וְנִרְאָה דְבִאֲמַת אֵין בְּזַה הָאֲנָפִן מְצֻנֹת נְתִינָה פְּרָאוֹי, וְכַדְמִקְשֵׁי בַגְמ' דִּילֹן, וְאֵע"ג דְּלָא אֲתִי לִידְלִי, וְפִירִשׁ"י וְהִיאָדָּה יֵצֵא יְדֵי נְתִינָה, וְע"ז יִישְׁבּוּ בְּש"ס דִּילֹן פִּידוּעַ, אֲבָל בִּירוּשְׁלַמִי דָּחוּ הָא דְמוֹקֵי הַש"ס דִּילֹן כַּר' יוֹסִי, וְגַם הָא דְמִינְשֵׁב בְּמִפְרִי פְּהוֹנָה וְלוֹיָה, וְהָא דְתַנְיֵן עֲנִי וְיֵשׁ מִפִּיר לְעֲנִי, וְע"כ אֵינוֹ אֲלָא תַק"ח לְטוֹבַת פְּהוֹן וְלוֹי וְעֲנִי שְׁיִשְׁגוּ הַלְנָאָה ע"ז, וְא"כ פְּלִיגִי אֵי לֹא תַקְנּוּ אֲלָא בְּזַה הָאֲנָפִן, שְׁלוּ ע"ז בְּיַחֲוֹד מִשָּׂא"כ בְּלוּ סִתָּם, אוֹ דְמַהֲנֵי תַקְנָה זוֹ אֶפִּילוּ בְּזַה הָאֲנָפִן אֲלָא שְׁצָרִיף לְשָׂאוֹל רְשׁוֹת, וְכ"ז הוּא לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלַמִי, אֲבָל לְש"ס דִּילֹן דְמִינְרִי בְּמִפְרִי פְּהוֹנָה וְלוֹיָה, וּמִסְתַּמָּא מוֹקֵי הַכִּי גַם בְּמַעֲשֵׁר עֲנִי, אוֹ שְׁזָפָה לוֹ ע"י אַחַר פְּשִׁיטָא דְאֶפִּילוּ חֲזִיב בְּלֹא לְוָה עַמ"כ, מַהֲנֵי אִם נוֹתֵן רְשׁוֹת, וּמִמִּילָא יֵשׁ עוֹד נ"מ דְלִפִּי הִירוּשְׁלַמִי לַר"ז אֵינוֹ אֲלָא בְּחִיב ע"פ מְלָוָה וְלֹא בְּקַבְלָה בְּחֻנוֹת שְׁעֵשֶׂה הַמְלָוָה לְטוֹבַת מְסַחְרוֹ, וְנִדְאִי לֹא תַקְנּוּ שְׁיִהָא מַהֲנֵי הַפְּרָשָׁה עֲבוּרוֹ בְּלִי זְכוּי וְנְתִינָה, אֲבָל לְדַעַת תַּלְמוּדְנוּ פְּשִׁיטָא דְמַהֲנֵי בְּכָל אֲנָפִן אִם אֵף נוֹתֵן לוֹ רְשׁוֹת, וְאֶפִּילוּ נְתִינָאשׁ מְלָוָה מִן הַחוּב לְפִי דְקִי"ל בַּחוּ"מ דַּמְכ"מ אִם יֵשׁ לְלוֹה חֲזִיב לְשִׁלְמֵי א"כ מַהֲנֵי לְהַפְרִישׁ אִם נוֹתֵן רְשׁוֹת, וְלֹא דְמִי לְמַשְׁנַתְנוּ דְמִינְרִי בְּמְלָוָה רַק עַל תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׁר, וְאִם לֹא יִהְיֶה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׁר בְּשָׁנָה זוֹ אֵינוֹ חֲזִיב כְּלָל כְּמַבְנִיָּא בְּסוּגְיָן כִּינּוּן דְכִי לִית לִיהָ לֹא יִהְיֶה לִיהָ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְתוּבְעוּ עוֹד מִש"ה א"א לְהַפְרִישׁ ע"ז עוֹד, מִשָּׂא"כ בְּלוֹה סִתָּם, דְאֶפִּילוּ הָעֲנִי וְנְתִינָאשׁ הַמְלָוָה, מְכ"מ הַלְוָה חֲזִיב וְאִם יִמְצָא יְדוֹ לְשִׁלְמֵי מְחֻיב לְשִׁלְמֵי מַהֲיָא תִּיתִי שְׁלֵא יִהְיֶה רְשׁוֹת לְהַפְרִישׁ ע"ז הַחוּב.

אֲמַנָּם עֲדִינּוּ הִיָּה מְקוּם לוֹמַר דְלְדַעַת הַרְמַב"ם שְׁפוּסֵק דְדוּקָא בְּמִפְרִי פְּהוֹנָה וְלוֹיָה אוֹ בְּמִזְפָּה ע"י אַחַר ה"נ בְּמַעֲשֵׁר כְּסָפִים דְּוִקָא בְּזַה הָאֲנָפִן מַהֲנֵי רְשׁוֹת, אֲבָל הַרִי הַרְמ"א בִּי"ד הִבִּיא זֶה הַדִּין וְלֹא פִירֵשׁ דְּוִקָא בְּאֵלוּ הָאוֹפְנִים שְׁרִי, וְכַבֵּר עֲמַד ע"ז בְּש"ף וּבִיאורֵי הַגְּר"א, אֲבָל לְעַנ"ד דְּוִקָא בְּהִנֵּי דְכְּתִיב נְתִינָה דְבַעֲיֵן מַתְנָה מִמֶּשׁ וּפְרַעוֹן חוּב לֹא קִיָּים מְצֻנֹת נְתִינָה, אֲבָל בְּמַעֲשֵׁר כְּסָפִים דְּלֹא נִזְכָּר בְּתוֹרָה אֲלָא בְּרַמְזוֹ אוֹ פְּדִיאִי בִירוּשְׁלַמִי פְּאָה כְּפַד אֶת ה' מֵהוֹנָה וּמִרְאשִׁית כָּל תְּבוּאָתָהּ, מֵהוֹנָה כְּמִרְאשִׁית אוֹ מִדְּכִתִּיב עֵשֶׂר תַּעֲשֵׂר, עֵשֶׂר בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְעֲשֵׂר כְּמוֹ שֶׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסֵף בְּמִס' תַּעֲנִית מְדַרְשׁ תַּנְחוּמָא פ' רֵאָה, הָא מִיָּהָ לֹא כְּתִיבָא בְּלִשׁוֹן מַתְנָה, וְא"צ אֲלָא לְהַנּוֹת לְעֲנִיִּים מַעֲשֵׁר כְּסָפוֹ, שְׁהָרִי עֵשֶׂר תַּעֲשֵׂר עֵינְקָרוֹ בְּמַע"ש שְׁאִין שֵׁם נְתִינָה כְּלָל, וְגַם כְּפַד אֶת ה' מֵהוֹנָה אֵינוֹ דְּוִקָא בְּמַתָּן לְעֲנִי וְהָרִי גַם בְּנֵר לְבִיהַכ"נ מִקְרִי כְּבוֹד פְּדִיכְתִּיב בְּאוּרִים כְּפָדוּ ה', וְלִפִּי זֶה כָּל שְׁמַהֲנָה לְעֲנִי אֶפִּילוּ שְׁלֵא בְּמַתָּן מִמֶּשׁ ה"ז בְּכָלל כְּבוֹד ה' פְּדִיכְתִּיב וּמְכַבְּדוֹ חוּנּוֹ אֲבִיוֹן, מֵאַחַר שְׁכּוֹן לְכוּ"ע א"צ זְכוּי ע"י אַחַר, רַק שְׁנֵי תַנְאִים הֵינּוּ שְׁיִהָא הַלְוָה עֲנִי הַרְאוֹי לְקַבֵּל צְדָקָה עִתָּה, וְגַם שְׁיִהָא מְנוֹתָר מְשִׁלוֹ שְׁלֵא יִקַּבֵּל לְצָרְכֵי עֲצָמוֹ אֲלָא לְפְרַעוֹן חוּב הַמְּוֹטֵל עָלָיו לְמִשָּׂא אֲזִי יָכוֹל לְנַכּוֹת: סִימָן נ גִּרְאָה דְהָא דִּיאִי בִּי"ד (סִי' ר"מ סכ"ה) וְכֵן אִם הָאָב מוֹחָה בְּפִן לִישָׂא אֵיזָה אִשָּׁה שְׁיַחְפוֹץ בָּהּ, א"צ הֵבֵן לְשִׁמּוֹעַ אֶל הָאָב, זֶה אֵינוֹ אֲלָא בְּאֲנָפִן שְׁאִין בְּאִשָּׁה שְׁחָפֵץ בָּהּ בְּזִיוֹן וְצַעַר לְאָב אֲבָל בִּישׁ בְּזִיוֹן אֲסוּר לִישְׁאָנָה וְהִנֵּה נֶאֱמַר ע"ז הַדִּין שְׁאָר טְעָמִים בְּמַהֲרִי"ק (שׁוֹרֵשׁ קס"ו א') דְּכְבוֹד אָב אֵינוֹ אֲלָא בְּמָה שְׁנוֹגֵעַ לוֹ לְהַאֲכִילוֹ וְכַדוּמָה, אֲבָל בְּמָה שְׁאֵינוֹ נוֹגֵעַ לוֹ אֵין חֲיוֹב, וְזֶה הַטַּעַם הִבִּיא בְּבִיאור הַגְּר"א ז"ל בְּשֵׁם חֵי רַמְב"ן וְרַשְׁב"א יְבָמוֹת פ"א שְׁאִין עֵיקָר מְצֻנֹת כ"א אֲלָא בְּמָה שְׁיֵשׁ לוֹ הַנָּאָה כו', וְלִפִּי זֶה הַטַּעַם אִם הִיָּה נוֹגֵעַ נְשִׂיאַת אִשָּׁה זוֹ לְהַנְאֹתוֹ הִיָּה מְחֻיב לִישְׁאָנָה וְלֹא אַחֲרֵת, וְכַש"כ שְׁאֲסוּר לִישָׂא אִשָּׁה שְׁהִיא בְּזִיוֹן אָב דְּגָרַע טוֹבָא דְקָאִי בְּאֲרוּר מְקַלָּה אֲבִיו וְאָמוֹ,

ואפילו מחילת אב דקיי"ל דאב יכול למחול ע"כ, מכ"מ על בזיונו א"א למחול כמש"כ השאלות דר"א (סי' ס') והכי פשיט בשו"ת הריב"ש והובא בבד"ה יו"ד (סי' של"ד), עוד נאמר טעם ע"ז הדין במהרי"ק שם משום דמצנה לישא אשה שנושאת חן בעיניו, וא"כ יש בדבר נדנוד עבירה למחות על הדין שלא ישאנה, ובזה אין מצות כ"א.

, ובאמת כ"כ התוס' בכורות (דף כ"ט א') דהא דאי דמותר לילה לבה"פ לישא אשה אפילו באפשר לישא גם בל"ז, אלא מכ"מ רוצה באשה זו, ונחשב למצנה והיינו כמו ללמוד תורה אמרינן אף ע"ג שאפשר ללמוד במק"א משום שלא מכל אדם זוכה ללמוד, וה"ה לא מכל אשה אדם זוכה להפנות: איברא כ"ז דוחה מצות כ"א מהא דאי ביבמות (ד"ו) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה', פלגם חייבים בכבודי, וכ"ז אינו אלא מ"ע דמורא וכבוד אבל בזיון דקאי בארור מצוינו: סימן נא ב"ה ה' ל"ז בעומר תרמ"ב וולאזין אל כבוד הרב כ"ש מו"ה יצחק פינקעלשטיין נ"י מכתב מעכ"ה נ"ו הגיעני בשבוע העבר וצירף למכתבו קונטרס חקירה בהלכה מה דשקיל וטרי עם הה"ג מו"צ ד"ק קאבעלאק נ"י ובקשה נפשו היקרה לדעת חוות דעתי הדלה, והנה לא יכולתי בשום אופן לפנות איזו שעה להשיב מרוב העבודה העמוסה עלי וכהיום השקפתי בעיני, ונה אשר העליתי בעזרו ית"ש: בדבר רב אחד אשר שכרו הוא מענין נשואין ולא קצבו לו מן הקהל, כי אם לפי דעתו יכול לבקש עבור הרשיון שיתן לסדר קידושין וחסופה, ואירע אשר בא אחד מעיר אחרת לישא שם אשה, והיה כבר טבחו טבוח והכל מוכן לסעודה, ולא נתן הרב רשיון לסדר קידושין עד שיתנו לו סכום יותר מן הראוי, ולא היה עצה כי אם לתת להרב כמבוקשו, אף בפירוש אמר שאינו נותן כי אם מההכרח, ועתה הגיע לשאול אם יכול לתבוע את הרב ולהוציא ממנו בדיינין אחר שעל כ"ז כ' הרע"ב במס' בכורות בזה"ל ואין זה הרב בעיני אלא גזלן ואנס כו', א"כ אפשר להוציא גזלו מידו והנה מעכ"ה ופנגדו הה"ג נ"י שקלו וטרו אם בהיתר ביקש הרב מה שילבו חפץ או לא אבל מדעת שניהם נשמע שאם היה באיסור ומכונה בפי הרע"ב גזלן ואנס ראוי להוציא ממנו ואע"ג שפמו דתנו בבכורות דאסור לקבל שכר משום מצנה, הוא הדין בבביתאע"ה אם ימות יבא אחר במקומו, אבל ת"ח שמת אין לנו פיוצא בו כמבואר בהוריות (דף י"ג א'), אבל לישבה שאינו אלא לכבוד, ס"ד דכה"ג קודם שהרי חובה לכבודו משום דכתיב וקדשתו, מש"ה צריכין אנו לדרשה זו דיקרה היא מפנינים, והכי מוכח דעת הירושלמי דכסות יש בו פק"נ, דאי שם עד כדון בשניהם להחיות ולהחיות או זה לכסות וזה לכסות הרי שהיה זה להחיות וזה לכסות, נשמענה מן הדא דמר ריב"ל בשם ר"ח ב"א פסות אשת חבר ותיי ע"ה פסות א"ח קודם לחיי ע"ה, וע"כ מירי דיש בכסות ספק פ"נ, אבל תלמוד דילן מפרש לכסות הוא רק לכבוד, מש"ה מפרש מקרא, ולמדנו מזה דת"ח קודם משום שני טעמים, חדא דתועלתו מרובה לרבים, שנית משום דמחוייבים הם להוקירו משום כבוד התורה: סימן מח בעזה"ת יום ה' ה' ניסן, תרמ"ג: להרב וכו' מ' אליהו ליבאן נ"י מו"צ בקאלאניע זאטישאק.

מכתב מע"כ מיום ב' תזריע הגיע במועדו, ומחמת טרדות הימים נתאחר תשובתו, ועתה באתי בעזרו ית"ש. ע"ד אשר שאל באחד שהיה נוהג לתת מעשר כספים והיה מחלק חציו לרמב"נ וחסיו לעו"ש על פתח ביתו, ועתה מת אחיו והניח יתומים קטנים, והוא צריך לשכור מלמד לתורה ולתפלה, אם יכול ליקח כל מעשרותיו ע"ז ביחוד כי מחציתם

לא יספיק לו, והוסיף לשאול כי זה האיש אינו זוכר אם נדר בפירושו לתת חצייו לרמב"ן או נהג פן בל"ג, וכן השאלה אם צריך התרה או לא, ונהג בשו"ע או"ח (סי' תקס"ח) איתא מי שנוהג להתענות בעשי"ת ואירע ברית מילה מצנה לאכול וא"צ התרה כי לא נהגו להתענות בכה"ג, משמע דוקא מצנה שמצוי להיות בעשי"ת והנוהגים להתענות רגילים לאכול בסעודת מצנה זו, משו"ה סתם הנוהג להתענות ע"ד פן הוא נוהג ג"כ, ולפי זה אם אירע איזה דבר מצנה שלא שייך ע"ז לומר שפך נהגו המתענים פגון אם אירע איזו חולי שמצנה לאכול צריך התרה, והכי מבואר ב"ד (סי' רי"ד ס"א) וכ"כ הש"ך שם, אבל המג"א (סי' תקפ"א סקי"ב) כ' דה"ה דיש להקל למי שנוהג להתענות בעשי"ת ואירע לו מקצת חולי א"צ התרה, והנה נראה דאשתמיטת' להמג"א מש"כ המחבר ב"ד, אבל הגאון בעל דגול מרובה ב"ד יישוב וכתב דדוקא אם רוצה לחזור מעיקר מנהגו צריך התרה, אבל אם אירע לו חולי במקרה ונצרך לאכול בזה הפעם א"צ התרה, כמש"כ המג"א, ולפי הדברים האלה היה נראה במי שנוהג במצנה והגיע לו ענין שצריך לשנות מנהגו הטוב למצנה אחרת צריך התרה, ולא מיבעיא לדעת הש"ך דדוקא בנוהג במצנה דרבים נהגי הכי ועל דעתם הוא נוהג והרבים נוהגים לשנות מנהגם למצנה אחרת אז לא בעי התרה אפילו לדעת המג"א ודגול מרובה, ג"כ ב"ד דרוצה לשנות מנהגו כ"ז שיהיה נצרך להיתומים, ואח"כ חוזר מנהגו ליתן לרמב"ן צריך שאלה והתרה, ולא עוד אלא אפילו היה נצרך רק בזו השנה לצורך איזה מצנה שהגיעו במקרה, ג"כ נראה מדעת המג"א דרק משום דמנהג המתענים להקל בזה התענית, משו"ה יש להקל ג"כ באירע לו מקצת חולי, דמסתמא דומה מצנה זו למצנה דברית מילה, משא"כ במנהג שאינו שייך לרבים כלל בזה מודה המג"א שאם רוצה לשנות למצנה אחרת בעי התרה, שיהי סיים המג"א בזה"ל אם לא מי שמתענה יותר ממה שנהגו הצ'יבור, פי' וא"כ אינו נגרר לדעת רבים משו"ה צריך התרה, וא"כ ב"ד ש'מנהגו ליתן מחצית מעשרו לאה"ק ולא שייך בזה מנהג רבים, ועתה פ'שנצרך לשנות לדבר מצנה אחרת אפילו במקרה צריך התרה כ"ז היה נראה לכאורה.

אבל לענ"ד אינו פן אלא כל שלא נדר בביתו שפתי ורק שנהג פן במצנה, אע"ג ש'מחויב לשמור מנהגו מדקתיב לא יחל דברו כמ"ש הראשונים במס' נדרים (דף פ"א) מכ"מ במקום מצנה רשאי לשנות בלי התרה, כדמוכח בפסחים (דף נ"א ב') רבא אמר לעולם אסיפא, וה"ק אין בזה משום שינוי המחלוקת כו' וכ' הרא"ש משמע הא לא אפשר בלא מחלוקת היה לו לעשות מלאכה עמהם דגדול השלום ויש לו לעבור על מנהג מקומו פיון דלית בו איסורא דאורייתא אלא שנהגו בו איסור, ועיקר מנהג יחיד שאסור לשנות מ'מנהג רבים הוא דנפ"ל בנדרים שם, והנני להוסיף מ'מאמר מפורש בברכות (ד"ו ב') אמר רבין בר"א אר"י פל מי שרגיל לבוא לביהכ"נ ולא בא יום א' הקב"ה משאיל בו ש'נאמר מי בכם ירא ה' שונמע בקול עבדו, אשר ה'לך חשכים ואין נוגה לו, אם לדבר מצנה ה'לך נוגה לו כו', ונהרי אין חיוב לכל אדם לילך להתפלל דוקא לביהכ"נ, אלא מי שרגיל במצנה זו נעשה עליה פנדר, משו"ה אם ש'נה יום א' הקב"ה דורש מ'מנו, מכ"מ אם לדבר מצנה ה'לך נוגה לו, ולא כמג"א הנ"ל, ולפי דברינו יש ליישב דעת המחבר ב"ד הנ"ל דמשו"ה צריך התרה דכיון שרוצה לשנות מנהגו לחלוטין כמ"ש ב'דגול מרובה, ויכול להיות שלא יהיה נצרך לשנות מפני חסרון בריאות, ומכ"מ לא יהיה נוהג

להתענות עוד משום שפבר עקר מנהגו משו"ה צריף התרה, אבל אם לעולם יהא מצוה אחרת גורם שנוי מנהגו א"צ התרה, ולפ"ז בנ"ד אפילו רוצה לעקור מנהגו לגמרי מלשלוח לרמב"ן משום היתומים שהגיעו לפניו א"צ התרה, דכאן א"א לומר ששם לא ישמור מנהגו אפילו פשלא יהיה לו מצוה אחרת דזה נדאי אין לחוש בנ"ד, שהרי נוהג להפריש מעשרותיו כמו שהיה ובע"כ יתן אותם לאיזה מצוה ויהיה נוגה לו, וא"כ צריף לפרש הא דא"י באו"ח (סי' תקס"ח) דמשו"ה מי שנהג להתענות בעשי"ת ואירע ברית מילה א"צ להתענות משום שלא נהגו להתענות בכה"ג, היינו שאם נהגו להתענות אפילו בדבר מצוה א"א לשנות גם בזה האופן, אבל סתם מי שנהג בדבר מצוה, ואירע לו מצוה אחרת שנוצרה לשנות מנהגו א"צ התרה, מיהו בנ"ד שנסתפק אותו האיש אולי נדר בפירושו, בעי התרה, ואע"ג דשיטת הר"ן בנדריים (ד"ז) דספק בצדקה הוי פשאר ד"מ דספק ממונא לקולא, מכ"מ הרי דעת הרשב"א והרמב"ן אינו כן, וגם אחרי שאפשר בשאלה ה"נ ספיקו אסור פדאי' במס' ביצה (ד"ד א') ע"ש בפירוש"י בד"ה רב אשי אמר וכו', והר"ן לטעמיה בנדריים (דף נ"ב) דפ"י טעם דדבר שיל"מ לא בטיל מטעם דלא שייך להתמיר בספק, והדברים עתיקים, הא מיהא ראוי לשאול על מנהגו שאם נדר בפירושו יתירו לו, ואע"ג שאין להתיר נדרי מצוה, מכ"מ שאני הכא דמתירין ג"כ בשביל מצוה: עוד שאל מע"כ הבדלה בביהכ"נ וקידוש לבנה איזה קודם אם שייך לומר בזה אפוקי שבתא יש לאחר וכמו בספירה והבדלה, נראה ברור דכל החקירה בקדימה ואיחור אינו אלא באופן שאפשר לעשות בזו השעה שתי המצוות משא"כ בהבדלה בביהכ"נ, דשם א"א לקדש הלבנה, כי אם לצאת ולקדש, והבדלה הגיע החובה בשעה שעומדים בביהכ"נ ודאי שהיו מצוה לא משהינן ומבדילין תחלה ואין מחמיצין את המצוה, וכדאי' בזבחים (דף צ"א) איבעיא להו תדיר ושאינו תדיר וקדם ושחט לשא"ת ברישא מי אמרינן פיון דשחטין מקריב ליה או דלמא יהיב לאחר וממסר בדמו עד דמקריב לתדיר כו', ומסקינן דגמרי לשאינו תדיר שמתחיל ברגע זו בזריקה משא"כ התדיר שלא נתחייב עדיין, וה"נ קידוש לבנה לא נתחייבו עד שייצאו מביהכ"נ ויראו את הלבנה פשיטא דמבדילין תחלה.

ומה שהקשה מע"כ על הגאון רע"א זצ"ל במש"כ דהבדלה דאורייתא משו"ה ראוי להקדימו לספירה דרבנן, וכ' מע"כ דהבדלה בביהכ"נ לכ"ע דרבנן, לא נהיר פלל שהרי משו"ה מבדילין בביהכ"נ כדי להוציא למי שאין לו זין פדאי' בשו"ע (סי' רצ"ה), ושוב לא יבדיל בביתו, וא"כ הוי דאורייתא, אף עיקר קושיות הגאון ז"ל דיש להקדים דאורייתא דרבנן, אינו מוכרח פלל וכמבואר בשו"ת ש"א (סי' כ"ב) ודבריו מוכרחין: עוד שאל מע"כ נ"י בשמחת תורה שמרבים לקרות את כל הנמצאים בביהכ"נ, וקורין כ"פ פהו, ואם אין שם לוי שלא עלה לתורה אם יותר טוב לקרות עוד הפעם אותו לוי, או לקרות הפהו במקום לוי, זה הדין מבואר באו"ח (סי' קל"ה ס"י) נהגי לקרות פהו אחר פהו בהפסק ישראל ביניהם, והקשה הב"י הרי יש לחוש לפגם השני, ויישב דקורא עוד הפעם ללוי בין הפהו וישראל, והקשו האחרונים אם אין שם לוי מה יעשו, ויישב המג"א דקורא הפהו פעמים, וסיים ואפשר לומר דכולי האי לא שרינו לקרות פהו באמצע ושיקרא פעמים, והט"ז יישוב בא"א.

הא כו"ע מודו שא"א לקרות את הלוי שקרא בראשונה עוד הפעם, והכי מוכח בטור שם שכתב בשם רב עמרם ובתר דקרי פהו לוי וישראל קרי מאן דבעי אי בעי פהו למיתני

ומיקרי שפיר דמי, וכשאינן שם כהן וקורא לישראל במקומו אומר במקום כהן כד' כו', אבל העולה במקום לוישאי ללות לעצמו וכיב"ז כ' הרא"ש בשם הרמב"ד מ' תענית (פ"א סי' ט"ז) לענין קבלת תענית ע"ש, מיהו עליו להזהר שלא יתקבץ חוב גדול עד שיהא עליו למשא לשלם אח"כ שיקר נדרו להפריש דבר קצוב בכל שבוע יהיה כד' שלא יכבד עליו לקנות ס"ת מהנדרת כפי זה הסף שעולה במשך י"ח שנים דבר קצוב פנה, שעולה לערך מאה ועשרים ושלשה ר"כ לפי חשבון שתי שנים ומחצה שעלה לשבעה עשר ר"כ, ואם יהיה לנה סף מסוים שיהיה עליו משא להקים נדרו, לא הועיל כלום, אלא יהא זריז להחזיר מיד, ויותר טוב שיעשה מהסף המקובץ בידו גמ"ח על משכנות מוכטחין עד בוא השעה לקנות ס"ת א"ה בזה הסף: ולענין אם יכול לקנות שארי ספרים באלו המעות, הא פשיטא דאם לא קיים זה האיש מצנת פתיבת ס"ת עדיין ודאי אסור לשנות, שהרי לדעת רוב פוסקים מצנת פתיבת ס"ת לא בטל גם היום, אפילו לדעת הרא"ש שפכת שיותר מצנה לקנות שאר ספרי תלמוד, כ' הט"ז והג"ר א"ה ב"ד (סי' ע"ר) שלא כתב אלא לענין לנדב ס"ת לבהכ"נ, ולא לעצמו, אמנם אפי' כבר יש לו ס"ת, ובזה ודאי יותר מצנה לזכות לאחרים בספרי התלמוד ואחרונים, מכ"מ זה אינו אלא אם בא לשאול מאתנו האיה יעשה מצנה במקומו, אבל אם כבר נדר לקנות ס"ת מהנדרת ודאי אסור לשנות מכל הינצא מפיו, תדע שהנדר להביא שלמים והביא עולה לא יצא, אע"ג שעולה קדושה משלמים, מכ"מ עליו להקים נדרו, ולא עוד אפילו ס"ת אין לו רשות אלא לקנות ס"ת אחת מזה הסף, ותהיה מהנדרת, ולא יקנה שני ס"ת ויתן לשני פתי פנסיות הצריכים לה והוא יותר ראוי, מכ"מ אם נדר לקנות ס"ת אחת אין לו רשות לשנות, ומשנה מפורשת היא במנחות הרי עלי שור במנה והביא שנים לא יצא אפילו זה במנה חסר דינר וזה במנה חסר דינר, וה"נ נדרו היה לקנות ס"ת בזה הסף, ככל הינצא מפיו יעשה הנני העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן מו ב"ה ד' י"ב בחודש הראשון תרמ"ז. פבד הרב וכו' מו"ה מתתיהו נ"י שו"ב ב"ק יעליסאנוועט.

מכתבו מן ה' דנא הגיעני, ובא בשאלה באחד שנדר ליתן ש"ס להשיבה הק' ואין ידו משגת לזה, אכן יש לו מקור מוצא מן דבר יום ביומו על יד הרבה ויהיה לו לעזר לא מעט, אלא שאין משגת מצדקה לצדקה, ולדעתו דמע"כ אין זה שינוי מה שהוא הולך למק"א אלא יותר נראה למע"כ דתלוי בהסכמת דעתו ע"כ דבריו, ולא ביאר מע"כ על איזה צדקה הולך פרוטותיו מדי יום ביומו, שיהא שיקר לומר ע"ז שהולך אל מקום אחד, ושיהא תלוי בדעתו, והנראה דיש לאותו איש קנפה להחזקת השיבה הק' אשר הוא נותן באותה קנפה יום יום, נעמה רוצה להחליף על קניית ש"ס, ובזה נראה למע"כ שהפל הולך אל מקום אחד, ותלה זה בדעתו, אבל כ"ז אינו אלא באם לא היה נדר ליתן ש"ס על השיבה, אלא היה רוצה לעשות מהקנפה שנותן מדי יום יום על החזקת השיבה לשנות ולקנות ש"ס כד' שיהא שמו נקרא על דבר מסוים, בזה האופן היה חל השאלה אם רשאי לשנות החזקת השיבה הק' על ש"ס.

אבל לפי ספור השאלה שנדר ש"ס שלם על השיבה הק', ה"ז נדר בפ"ע מלבד נדרו הראשון ליתן מדי יום יום פרוטה להחזקת השיבה, היא אפטר לפטור נדרו השני

בַּנְדָּר הַרְאִישׁוֹן, אֶפְיָלוּ הָיוּ שְׁנֵיהֶם לְהַחֲזִיקָה הַק', וְהָיָה כְּדָאִי בְּנִדְרִים (דָּף י"ט) אִי דְאָמַר הַרְיָנִי נִזְר הַיּוֹם ה"נ לְמַחֵר הָא קְרָא בְעִי, וְהַדְּבָרִים אֲרַנְפִּים בִּינִי"ד (סִי רל"ט סִי"ד), וְע' מִש"כ בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה (סִי"ד אֹת א') (אִיבְרָא יֵשׁ לָנוּ לְדַעַת עֲנִינְ הַמוֹצָא מִן דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ אִם הָיָה בְּנִדָּר אוֹ לֹא, וּמַע"כ לֹא בִּינְאָר הַשְּׁאֵלָה אֶל נְכוּן: וְע"ד הַמְתַּנְדָּב גְּרוּת לְבִיהַכ"נ וְעַכְשָׁיו נִתְפַּשֵּׁט הַמְאֹר בְּנִפְט אִם אֶפְשָׁר לְצַאת י"ח לְהֵאִיר בְּנִפְט שֶׁהוּא עוֹד מְאִיר יוֹתֵר מִנֵּר, נִרְאֶה דָאִם אָמַר בְּפִירוּשׁ גְּרוּת אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחֲלִיף עַל נִפְט, אֶפְיָלוּ נִימָא דְנִפְט מְאִיר יוֹתֵר, הַרְי הוּא דוֹמָה לְאֹמַר הַרְי עָלֵי אֵיל וְהִבִּיא שׁוּר דְּלֹא יֵצֵא, וְאֶפְיָלוּ מִינ א' תַּנְנ שְׁלֵהִי מ' מְנַחוּת דָאִם אָמַר הַרְי עָלֵי שׁוּר שְׁחוּר וְהִבִּיא לָבָן, לָבָן וְהִבִּיא שְׁחוּר לֹא יֵצֵא, וְאָף ע"ג שְׁהַתוּס' פְּתַבּוּ שֵׁם דְּחִלּוּקִים מְקַצֵּת כְּדָאִי בְּנִזְר אֲנִפְמָא לְמִשְׁכְּנִי חִינְרָא לְרִדְיָא, מִשְׁמַע דְּבָלֵי חִלּוּק פְּלָל יֵצֵא, ה"נ יֵשׁ מְקוֹם בְּאִיזָה פֶּרֶט דְּנֵר טוֹב יוֹתֵר מִנִּפְט, אֲבָל אִם נִדָּר אִם סֶתֶם לְהֵאִיר לְבַהכ"נ יֵצֵא בְּנִפְט ג"כ, וְע' סֶפֶר נֵר לְמְאֹר כְּבָר פְּתַבְתִּי לְמַע"כ נ"י אוֹדוּתִיּוֹ כִּי יֵשׁ בּוֹ אִיזָה הַעֲרוּת יְקָרוּת, אִף הַרְבֵּה בְּדַפּוּס ר"ת אֲשֶׁר קִשָּׁה לְעַמּוּד עַל כְּוִנְתוֹ בְּנִקְל.

וּמַחֲמַת טְרַדַת הַחַג אֵין עֵת לְהֵאֲרִיף יוֹתֵר הַנְּנִי מְכַרְכוֹ בְּכַרְפַת הַחַג לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם לְהַפִּיק רְצוֹן מִלְּפָנָיו ית' וּמְבַרְכוּתִיו תְּבוּרָה נִפְשׁוֹ לְהַגְדִּיל תוֹרָה וּלְהַאֲדִירָה כְּנִפְשׁ הַעֲמוּס בְּעַבְדוּתָה רַבָּה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין סִימָן מַז וְעַל דְּבַר הַשְּׁאֵלָה מִי שְׂבָא לִידּוֹ ת"ח מִיּוֹשְׁבֵי חו"ל לְקַבֵּל צְדָקָה וְגַם א' מִיּוֹשְׁבֵי אה"ק, לְמִי רְאוּי לְהַקְדִּים אִם לָבָן אה"ק כְּמִבְּנָאָר בַּה' צְדָקָה (סִי רנ"א) וְיּוֹשְׁבֵי א"י קוֹדְמִין לְיּוֹשְׁבֵי חו"ל אוֹ לְת"ח כְּמִבְּנָאָר שֵׁם דְּכָל הַגְּדוֹל מְחַבְּרוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ, דְּבַר זֶה יֵשׁ לְבָאָר בְּעוֹז"ה, הֵן מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם וְהַמְחַבֵּר בִּס"ט נִרְאֶה דְאֶפְיָלוּ אָבִיו אִם אֵינּוּ ת"ח, ת"ח קוֹדֵם לוֹ, אֲלֵא שְׁהַש"ף סְקִי"ז תְּמָה ע"ז, וְהוֹצִיא מְדִיּוּק לְשׁוֹן הַמְּשָׁנָה דְתַנְנ הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ עוֹמְדִים בְּבֵית הַשְּׁבִי פוֹדָה אֶת רַבּוֹ וְאֵת"פ פוֹדָה אֶת אָבִיו, וְשֵׁם מִיִּירִי כְּשֵׁאִין הָאָב ת"ח, וּמַכ"מ דְּנִקְא בְּרַבּוֹ שְׁהִבִּיאֻ לְחַיִּי הַעוּה"ב קוֹדֵם לְאָבִיו וְלֹא ת"ח אַחֵר, וּמַש"ה נְדַחַק הַש"ף לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְהַמְחַבֵּר יַע"ש.

וְהָיָה הַדַּעַת נוֹתֵן דְּדוֹקָא אָב קוֹדֵם לְת"ח, וְלֹא שְׂאָר קְרוֹבִים, וְהָכִי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְדָאִי בְּכַתְּנוּבוֹת (דָּף פ"ה) אָמַר נְכִסֵי לְטוֹבִיָּה, קְרוֹב וְת"ח ת"ח קוֹדֵם, אֲלֵא שְׁהַגְּאוֹן ח"צ בְּשׁוֹ"ת דְּחָה רְאִיָּה זֹ מְדָאִי שֵׁם דְּשָׁכָן וְקְרוֹב מְאִי ת"ש טוֹב שָׁכָן קְרוֹב מְאָח רְחוּק, אֲלֵמָא שְׂאִין הוֹכְחָה מְצוֹנָאָה לְעַנְיָן צְדָקָה, שְׁהַרִי בְּצְדָקָה וְדָאִי קְרוֹב קוֹדֵם לְשָׁכָן, וְלַעֲנִי"ד הוֹכְחָה זֹ בְּמִקוּמָה דְת"ח קוֹדֵם לְקְרוֹב לְצְדָקָה, דְּבִשְׁלֵמָא לְעַנְיָן שָׁכָן וְדָאִי דוֹקָא בְּצוֹנָאָה אֲמַדִּינָן דַּעַת הָאָדָם הַמְּצוּנָה שְׁהִיָּה דַּעַתוֹ לְמִי שְׂרָגִיל עֲמוֹ יוֹתֵר, וְשָׁכָן קְרוֹב טוֹב לְהִיּוֹת רָגִיל עֲמוֹ מְאָח רְחוּק, מִשָּׂא"כ בְּצְדָקָה גְּזַרְתָּ הַפְּתוּב הוּא לְהַקְדִּים לְקְרוֹב, מִשָּׂא"כ קְרוֹב וְת"ח אֲמַאי אֲמַדִּינָן דַּעַת בַּעַל הַמְּצוּנָה שְׁכַוִּינָן לְת"ח יוֹתֵר מִלְּקְרוֹב, בַּע"כ הוּא מְשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא יֵשׁ זְכוּת לְמִי שְׁמַהֲנָה לְת"ח יוֹתֵר מִמִּי שְׁמַהֲנָה לְקְרוֹב וּכְפַרְש"י דְּמִסְתַּמָּא אָדָם יֵצְדִיק מְעַשְׂוֹ לְזְכוּת בְּשַׁעַת מִיתָה כו' וְא"כ לְמַדְנּוֹ דְּכִמּוֹ כֵּן יוֹתֵר יֵשׁ לְזְכוּת בְּצְדָקָה לְת"ח מִמָּה שְׂזוֹכִין בְּנִתְיָנָה לְקְרוֹב: וְהָיָה רְאִיתִי בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם שׁוֹ"ת שְׁמֵשׁ צְדָקָה, דְּגַם בְּעַנְיָי עִירוֹ קוֹדְמִין לְת"ח, וְהָיָה הַדְּבָר תְּמוּהָ בְּעִינֵי, וְרְאִיתִי בְּגוֹף שׁוֹ"ת שְׁמֵשׁ צְדָקָה, וְהָיָה מִיִּירִי שֵׁם בְּמִי שְׂרוּצָה לְקַמֵּץ מְעַנְיָי עִירוֹ וְלְשַׁלּוֹחַ לְת"ח, בְּזֶה פְּתַב דְּעַנְיָי עִירוֹ קוֹדְמִין, אֲבָל אִם הַת"ח לְפָנָיו בְּזֶה וְדָאִי מוֹדָה דְת"ח קוֹדֵם דְאֶפְיָלוּ אִי נִימָא דְמְצוּנָה לְהַקְדִּים לְבְנֵי עִירוֹ,

מכ"מ הרי עשה דכבוד תורה עדיף פדאיתא בשבועות (ד"ל) וכתובות (דף ק"ה), והיגו משום דמ"ע לכבד את החכם בפניו שהווא פבוד תורה דעדיפא.

מעשה הנה מקום ליישב לשון הרמב"ם והמחבר ג"כ, דאע"ג דדיוק המשנה שפיר דאב קודם לת"ח לפדות ולהשיב אבידה דוקא בקני שאין הת"ח לפניו, וליפא בזה משום פבוד תורה רק במה שמביא תועלת לעצמו, מש"ה דוקא רבו קודם לאביו שהביאו לחיי עוה"ב משא"כ ת"ח אחר, אבל כשהת"ח לפניו ומקבל צדקה, אז מצוה דכבוד תורה עדיף לדחות אפילו פבוד אב, והנה במס' הוריות תנו להחיות ולכסות ולהוציא מבית השבי, דכהן קודם ללוי כו' אבל אם הנה ממזר ת"ח וכה"ג ע"ה ממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה, ומפרש בגמרא משום דכתיב יקרה היא מפנינים, יקרה היא מכה"ג שנקנס לפני ולפנים, ובירושלמי אית סברין מימר לפדות ולהחיות ולכסות הא לישבה לא, אמר ר' אבין אף לישבה, מה טעם יקרה היא מפנינים אפילו מזה שנקנס לפני ולפנים, משמע דלענין להחיות ולהוציא משבי ולכסות א"צ לדרשה זו אלא לישבה, ולא פתלמוד דילן, ויש להבין א"כ מ"ט דת"ח קודם, ונראה דהירושלמי מפרש כל הני דתנו הוא נוגע לפקו"ג, וא"כ הא דת"ח קודם הוא משום דרבים צריכים לו, משא"כ כה"ג אפילו אם אין בנו חי, דמסתמא אינו עובד ע"מ לקבל פרוס, ומפרשי עובד ע"מ לקבל פרוס, היינו בתולה מעשיו בזה הפרס שמבקש, ואם לא ימלא הקב"ה מבוקשו אינו עושה זהו מיקרי עובד ע"מ לקבל פרוס, אבל אם אפילו לא ימלא הקב"ה מבוקשו יעשה מיקרי שלא ע"מ לקבל פרוס, ולמד הרמ"א משם דאם לא פ"י ואם לא יחיה לא אתן ה"ז סיני, ואין לדחות דהברייתא מיירי באומר סלע זו לצדקה הרי כבר פירש הסלע לצדקה, מש"ה מחויב אפילו באין הבן חי, אבל אם אמר אתן סלע לצדקה ע"מ שיחיה בני ומת בנו אינו חייב לשלם נדרו, אאל"כ דהרי הגמ' מקשה שם במס' ר"ה בהא דקאמר דכורש החמיץ במה שאמר להוי מתיהב להם יום ביום די לא שלו די להנין מהקרבין לאלה שמאי ומצליין לחיי מלפא ובנוהי, וע"ז מקשה מהברייתא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני ומשני הא בעו"ג הא בישראל, ותיפוק לן בישראל ג"כ אם אמר להוי מתיהב יום ביום וגו' לחיי בנוהי, דמשמע הא אם ימותו לא יתן, מש"ה אינו צדיק, אלא נדאי סתם האומר אתן סלע לצדקה כדי שיחיה בני ה"ז ממש כמו שאומר סלע זו לצדקה, דאם נימא דאתן סלע לצדקה כדי שיחיה בני פטור, ה"ה סלע זו לצדקה כדי שיחיה בני ה"ז חוזר שהרי משמעות סלע זו לצדקה עדיין לא ניתן ליד גבאי ומכש"כ לעני, אלא הרי הוא בידו פלשון הברייתא דערכין (דף ו') (האומר סלע זו לצדקה עד שלא בא ליד גבאי כו', וא"כ אם משמעות בשביל שיחיה בני, דאם לא יחיה אינו רוצה בנדר, אפילו מפריש הסלע מאי הני הרי הפריש על תנאי, אלא נדאי משמעות בשביל שיחיה בני, אינו לתנאי, אלא בזכות זה אקנה שיחיה בני, אבל מ"מ אפילו אם ימות הרי נדרו קיים, ומש"ה ה"ז צדיק גמור, וממילא ה"ה באומר אתן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני, ומש"ה מקשה שפיר, ומשני דישראל נדאי הכי הוא דלעולם מקיים נדרו, וה"ז צדיק גמור, אבל עו"ג אינו פן הרי מבואר מסוגיא דר"ה דהנודר בשביל שיחיה הבן, מחויב לקיים תנאו אפילו מת הבן: ולכאורה קשה לפ"ז על שיטת הרמב"ד בתענית (דף י') דהא דתנאי מי שהנה מתענה על הצרה ועברה, על החולה ונתרפא ה"ז מתענה ומשלים, ושיטת הרמב"ד דדוקא בצתרפא שעדיין יש לו לחוש שלא יחלה, אבל במת שוב אינו מתענה, ונראה

דונאי מודה הרב"ד בנדרי צדקה דאפילו מת החולה צריף להקים נדרו, ונדקא בתענית
שעיקרו אינו אלא קבלת צער, כלשון הגמ' שם (דף יב:) לצעורי נפשיה קביל עליה,
ובאמת אסור לאדם לצער עצמו בחנם ונקרא חוטא ג"כ, אם לא שיהא לתכלית תשובה
או שיש לו צער מן השמים, ה"ז מקביל על עצמו צער אחר כדי להסיר צער שנגזר עליו,
מש"ה אם מת החולה הרי הגז"ד חל עליו בפשלימות ר"ל שוב לא קיבל עליו עוד צער
בחנם, והרא"ש לטעמיה במס' תענית שם (סי' ט"ז) שכ' דהנודר לשם צער ה"ז מקריב
קרפן סלבו ונדמו וגדול הוא מן הצדקה פדאיתא בברכות (דף ל"ב) גדול תענית יותר מן
הצדקה שזה בגופו וזה במקומו, וא"כ ה"ז בנדרי צדקה, אבל הרב"ד חולק שם וע'
מש"כ בחיבורי הע"ש (סי' קס"ז אות ח') ב'שוב דעת הרב"ד ז"ל, הא מיהא ברור הדין
בנודר לצדקה כדי שיחיה בנו, חייב להקים נדרו אפילו אם מת הבן, אם לא שפיל דאם
ימות לא יתן, כ"ז ביארנו לפי המבואר בלשון הרמ"א, דמפרש עובד ע"מ לקבל פ'רס
שחולה נדרו על תנאי שאם ימות הבן ה"ז לא יתן, אבל הרי התוס' במס' ר"ה שם ובמס'
ע"ז (דף י"ט: פ"א) ע"מ לקבל פ'רס היינו בתנה על הראשונות והכי משמע מפירש"י
בר"ה דמחלק בין ישראל לעו"ג, דישאל אינו קורא תגר, אם אין מתקיים מבוקשו
בשביל נדרו, ועו"ג קורא תגר, ולפ"ז י"ל דרש"י ותוס' ס"ל דונאי אם אמר כדי שיחיה
בני, ומת הבן א"צ ליתן, ולא מיקרי בזה עובד ע"מ לקבל פ'רס, אלא ישאל אינו חוזר
על נדרו, מה שאמר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני, דאע"ג שאינו צריף ליתן עוד,
מ"מ מבין שראוי לעשות פן ולנדר בעת צרה אולי יחון ה' וישמע תפלתו ואם לא נשמע
תפלתו עונו גורם לו, משא"כ עו"ג קורא תגר, וא"כ חוזר על שנודר כלל, אבל הא נדאי
אחר שאמר ופירש בשביל שיחיה בני ה"ז תלה נדרו בתנאי שיחיה בנו, ואם מת פטור
מנדרו, ואינו דומה להא שכ' הרא"ש בתענית הנה מתענה על החולה ומת ה"ז מתענה
ומשלים, דהתם לא פירש בשעת קבלת התענית, שאני מתענה בשביל שיחיה בני, אלא
סתם קיבל תענית בשעה שבנו חולה, בזה שפיר כ' הרא"ש דכיון שקיבל עליו תענית
סתם ולא התנה כו', אבל באומר בשביל שיחיה בני הרי תלה נדרו בתנאי וא"כ הנה
מקום לומר בנ"ד שנודר להפירש בכל שבוע ח"י שנים, דומה לאומר כדי שיחיה ועתה
שמת בטל נדרו, מ"מ אין הדבר מוכרח דרש"י ותוס' פליגי לענין דין, ויש לומר דגם הם
ז"ל מודו, דאפילו אמר בשביל שיחיה בני, אין מזה ראיה דכיון שאם ימות לא יתן,
דאע"ג דרש"י ותוס' ס"ל דאם נימא שפונן הכי לא מיקרי בזה עובד ע"מ לקבל פ'רס,
מ"מ אינו מוכרח לומר שפונן לתנאי כ"ז שלא פירש בפירוש שאם לא יחיה לא יתן, והא
שלא מפרשי רש"י ותוס' דכאן בעו"ג כאן בישאל, דישאל האומר פן מקיים נדרו
אפילו אם ימות הבן, ועו"ג אינו מקיים אם ימות, היינו משום דלשיטתיהו דאפילו פירש
התנאי לא מיקרי בזה עובד ע"מ לקבל פ'רס, א"כ בעו"ג דמסתמא מכיון שאם ימות לא
יתן, לא מיקרי החמיר בזה, שהרי לכוף הוא מכיון לנדרו, ובאמת פ"י הרמ"א צ"ע, דאיך
אפשר לומר דאם אומר אם ימות לא יתן ה"ז כעובד ע"מ לקבל פ'רס, והרי בתורה
מפירש אם יהיה אלהים עמדי וגו', אם נתן תתן את העם הזה בידי והחרימתי את עריהם,
ובזה הלשון משמע נדאי על תנאי כמבואר ברמ"א שם, ולא הנה יעקב אבינו ודור המדבר
עובדים ע"מ לקבל פ'רס, מיהו הא לא קשיא, דהתם עיקר הנדר לא הנה אפשר אלא
בתנאי אם יהיה כף, שהרי נדר יעקב הנה אם ישוב בשלום ושמתי את האבן הזאת לבית

אלהים, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, וזה א"א אלא באופן אם ישוב בשלום, וכן נדר ישראל והתרתמי את עריהם, א"א אלא באופן שאם תתן את העם הזה בידי, וכן קנה בנדר חנה אם ראה תראה בעני אמתה וגו', משא"כ נדרי צדקה שאפשר בכל אופן י"ל דאסור לידור בזה האופן, אלא מה שנודר יתן בכל אופן, מיהו מקור שיטת הרמ"א דזה התנאי מיקרי עובד ע"מ לקבל פָּרַס, מקורו ממש"כ הב"י יו"ד (סי' רנ"ט) בשם מ"כ בזה"ל מ"כ מי שנדר ע"מ שייחיה בני ופ"י אם לא יחיה לא יתן אין לכוף ליתן פיון שפפל תנאו, נהי שעבד ע"מ לקבל פָּרַס, ונהרי הוא עובד מיראת העונש ואינו בכלל צדיק אלא מז' פרושים עכ"ל, וזה פלא לכאורה שהרי בפ"י איתא בסוטה (דף כ"ב) א"ל אב"י ורבא לתנא לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה דאמר ר"י א"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה כו', והכי איתא עוד התם דל"א אתרונניהו צדיקי גמורי אתון מר מאהבה מר מיראה, ואיך כ' שמיראת עונש אינו בכלל צדיק, וצ"ל דהמ"כ ס"ל דנדאי העושה בשביל שְׂכָר ועונש לחלוטין מיקרי צדיק, אלא התולה מעשיו דאם לא יחיה שְׂכָרֵי כָּף וְכָף לא אעשה אינו צדיק ומיקרי עובד ע"מ לקבל פָּרַס, ובזה מייירי הברייתא דשבועה פרושים, פרוש מאהבת שְׂכָר, פרוש מיראת עונש, היינו דאם יחיה השְׂכָר שחפץ, אם לא יגיע לו עונש שירא ממנו, פגון בנו חולה וכדומה, זה אסור, והא דא"ל אב"י ורבא לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, היינו משום דמשמע סתם אפילו אינו תולה מעשיו בתנאי אלא שעושה בשביל קנוי שְׂכָר ויראת עונש, מש"ה לא תיתני, אבל ודאי מ"מ הברייתא על מקומה, וכגון שתולה מעשיו בתנאי, כָּף צריף לפרש דעת המ"כ, אבל רש"י ותוס' לא ס"ל הכי אלא אפילו תולה בתנאי אינו רשע, ולא מיקרי עובד ע"מ לקבל פָּרַס אם לא בתוהה על הראשונות: נחזור לענין דגם לרש"י ותוס' אין הכרח שחולק בדין אם אומר בשביל שייחיה בני שאם מת פטור מנדרו, ודאי אפשר לומר דכָּף פגנתו דבשביל הכי נודר לצדקה כדי שישמע הקב"ה תפלתו ויחיה בנו, אבל אפילו לא ישמע הקב"ה תפלתו, מכ"מ נדרו נדר, ואחר שפסק רמ"א ברור שפן הדין, ולפרש"י ותוס' אין הכרח להיפך, הכי נקטינו, דאפילו הזכיר כדי שייחיה ומת צריף להקים נדרו, מעתה בנ"ד מחויב הנודר להפריש בכל שבוע דבר הקצוב עד שיתקבץ הסף בשלימות לאחר ח"י שנים אי"ה ויקנה ס"ת בזה הסף, מיהו הוא רשאי בין פה ללוות ולפרוע פההיא דאי בערכין (ד"ו) האומר סלע זו לצדקה עד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותה וכו' וקי"ל שרשאי ללוות לעצמו, וה"נ עד שלא שלמו זה הסף לקנות ס"ת תנאם לא נתיר לה תנהוג כמו עד עתה, והנה מעכ"ת נ"י הרחיב בדברים ודמיונות נוטות לכל צד אם יש להקל באיזה דבר כדי שלא יבאו לידי חמורות, ואתי מרחוק לשאול דעתי הקלה, ולא אכחד ממע"כ פי מראש ראות הענין בחלה נפשי מלהשיב דבר, כי אף שמצינו באיזה מקומות שהתירו חז"ל כדי להשיב בנים שובבים, ולמדו מדעת תורה דאיתא במס' חולין (דף ה') מקבלין קרבנות מפושעי ישראל שייחזרו בתשובה, והוא טעם על הדבר דאע"ג דכתיב זבח רשעים תועבה, והעובר עבירה אחת בזדון ה"ז רשע ופסול לעדות דכתיב אל תשת רשע עד, מ"מ מקבלין מיניה קרבן כדי שייחזרו בתשובה, וכ"כ הרמב"ם הטעם בה' מעה"ק פ"ג, ואפילו חטאת מקבלין על עבירה שאינו עובר עליה במזיד, מ"מ על אותה עבירה שהוא מומר בה אין מקבלין חטאת אפי' בשעה שרוצה להביא פפרה על ששגג באותה שעה, ומבקש פפרה ע"ז הפעם שהרי בל"ז אין חטאת מכפר, כדאיתא

(דף ז') דאין חטאת מכפר אלא באומר יכפר עלי חטאתי, מ"מ אין מקבלין ממנו משום דבאותה עבירה שהיא דש ביה הוא בחזקתו שאע"ג דבאותה שעה רוצה פפרה ע"ז החטא שפא לידו בשוגג, מ"מ לא ישוב ממנה, וה"נ בבידון דידן שנעשו האיש והאשה מוברים לאיסור גדה, שוב אין גאמנות בדבריה שתשמור גדתה בהסיר הבושה ממנה, דבל"ס מחקר תאמר שלא תוכל לטבול מפני ד"א, וגם אם אפ"י היא תרצה לשמור גדתה, מי יבטיח לנו שהבעל יהא יושב ומשמר עד שתטהר והיא לא תתקוטט עמו מפני זה האיסור שפבר הורגלה בזה, ע"כ אין פדאי לדבר בפשרות עמה אם לא שיבואו הוא ובעלה ויקבלו תשובה על העבר ושמירה על להבא בלי שום תנאי והוא רחום יכפר עון: כל זאת חשבתי למשפט שלא לענות כלל על הקלקלה, אמנם המשולח הר"ר דובער נ"י הפציר בי להשיב מפני הכבוד, ונעניתי לו, והנני להשיב ולהודיע פי נהניתי מאד ממ"ש כ מע"כ נ"י דמש"ה פסק הרמב"ם כר"ע לענין הא דתנו בחלה (פ"ב) יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים משום דטעמא דרבנן דס"ל יעשנה קבים וכו' משום וכי אומרים לאדם חטוא בשביל שתזכה כדתניא בתוספתא דחלה ונהרי אנו קיי"ל במנחות (דף מ"ח) דאמרינן חטא בשביל שתזכה באותו דבר, ויפה פנון והנני להוסיף דעדיין לא נתבאר יפה מנלן שאין הלכה כר' יוחנן דתהי שם ובקידושין (דף נ"ה) וכי אומרים לאדם חטא בשביל שתזכה, אפילו באותו דבר, ונראה עפ"י מה שנתקשו רבותינו בעלי התוס' ביומא (דף כ"ט): בהא דאיתא בפסחים (דף פ"ח) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהם כו' ופריף ליתי פסח וליתני בשלמים ולמאי קושיא לישני דאפילו פ"ש זמנו אחר התמיד ושלמים לפני התמיד, ונראה דנדאי פ"י הסוגיא דלשחטו לפני התמיד בשלמים, ואע"ג דאסור לשחוט פסח לפני התמיד מ"מ אומרים חטא בשביל שתזכה בפסח, והא דמקשה מסוגיא דפסחים שם דא"א וליתני בשלמים משום דיהא שלא בהכשר שלמים, היינו משום דאין אומרים חטא בשלמים בשביל שתזכה בפסח, אבל בפסח עצמו נדאי אומרים חטא בשביל שתזכה, ודלא כר"י, וכי"ב אי במנחות (דף מ"ה) עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינן עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בעולה לא אמרינן, ומש"ה פסק הרמב"ם כר"ע וכמ"ש מע"כ נ"י, ולא אחדול להודיעו שגם בל"ז מצינו שפוסק הרמב"ם כר"ע אפילו מחבריו ע' בה' גדרים (דף פ"א) וכ"כ בשו"ת שמן רוקח ס"ד בדעת הרמב"ם וע"ע בט"ז או"ח (סי' תצ"ח סק"ה), ואשיבה עוד מעין שאלת מעכת"ה נ"י אם היתה באה האשה מראש לשאול דיצרה אנסה שלא לטבול בלילה מפני הבושה, ואם לא לטבול קרובה לבא לידי איסור גדה, אם ראוי להתיר לה לטבול ביום כדי שלא תבא לידי חמורות, והנה נראה דמתלוקת קמאי היא בפ"י הא דאיתא בתגיגה (דף ט') דאר"א הגזקן אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו ויעשה מה שלבו חפץ, ופרש"י ותוס' דיעשה עבירה בסתר כדי שלא יבא לידי חה"ש החמורה, ור"ח והכי פירש"י במו"ק בשם רה"ג דח"ו כו' אלא יעשה כף ולא יבא ליד"ע כלל, מבואר דס"ל דאם לא מצי לכניף ליצרו אין מתירים לו למעבד איסור קל כדי שלא יבא לידי עבירה חמורה, ומכש"כ הב"ש בשם ס"ח באוה"ע (סי' כ"ג) הוא כפרש"י ותוס', אמנם לא כל הקלות שוות, ואיסור טבילה ביום איסור קל הוא, כמ"ש מע"כ נ"י, אבל עדיין יש מקום לדחות דבשלמא אם הנה איסור קל שלא מצד חשש אחרים שפיר נימא דמוטב דתעבור על איסור קל ולא תבא לידי חמורה, אבל זה האיסור קל אינו אלא משום

חשש שאחרים יפשלו בה וקלקול הרבים אין לנו רשות להתיר בשביל תקנתה של אשה זו ולא דמי למה שהקילו חז"ל בשביל איזו סיבה ואינם דהתם הכל יודעים הסבה שבזה המקום וכולהו נשי דאותו מקום טבלי ביממא דתמניא ושוב אין פאן חשש, משא"כ בנ"ד דכולהו טבלי בליל ז וכי חניא שאשה זו טובלת ביום והתירו לה יאמרו דמותר לטבול ביום שביעי ג"כ שהרי לאו כ"ע ידעי דאשה זו משונה מחברותיה ובושה לטבול בלילה, ותו דאחר שהדבר תלוי בדעתה ורצונה יהיו שארי נשים ג"כ אומרות כן, ע"כ אין הדבר ברור אצלי, הפלל דלהתיר איסור בשביל איסור צריף להיות מתון הרבה, וכמו רפואת הגוף שאם רואה הרופא דידו של אדם כואב הרבה, פעם מחליט לחתוך אותה כדי שלא יתמשך הכאב הלאה בחלל הגוף ויסתפן, ופעם מחליט דמוטב לסבול הכאב ולא להפסיד היד, ודבר זה אינו נעשה כ"א בישוב דעת איזה רופאים יחד דשני הצדדים מסופנים, כף רפואת הנפש המקולקל בזה האופן צריף ישוב הרבה עם איזה דעות ב"א גדולי תורה ובקרבם אלהים ישפוט שלא לייתי לידי חרפה ח"ו וה' יעמידני על קרן אורה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן מה ודשאילנא קדמוי בא' שנולד לו בן, ונדר להפריש דבר קצוב בכל שבוע עד ח"י שנים, ואחר שיתקבץ כל המןפריש יקנה בזה הס"ד ס"ת, והנה פאשר עברו ב' שנים ומחצה ונתקבל בידו סף י"ז ר"כ מת היגד ובא בשאלה אם עדיין מחויב להקים נדרו, ואם רשאי לשנות על קניית ספרים אחרים, וה' יאיר עיני: ונ"ל הגהת הרמ"א יו"ד סר"כ אבל אם פירש דבריו כגון מי ששנדר ואמר אם יחיה פלוני החולה כו' אז אמתן כף וכף לצדקה אם מת אותו פלוני פטור מנדרו כו' וכש"כ האומר אמתן סלע לצדקה כדי שיחיה בני ואם לא יחיה לא אמתן אע"ג דעובד ע"מ לקבל פריס מ"מ פטור אם לא יחיה עכ"ל, ואם נפרש שלא בא הרמ"א במש"כ וכש"כ האומר כו' אלא למדנו שהוא כש"כ במה שפירש תנאי אם לא יחיה לא אמתן, הנה להרמ"א לכתוב בקצור וכש"כ אם אמר בפ"א אם לא יחיה לא אמתן, ויהא קאי על מש"כ תחלה אם יחיה פלוני כו' אלא שלא כפ"ל תנאו, וע"ז הלשון עצמו הנה לו לסיים וכש"כ כשכפל תנאו, אלא אגב מלמדנו באומר כדי שיחיה בני ולא בלשון יחיה בני הוא חייב באמת לשלם נדרו אפילו מת הבן, אם לא שפירש ואמר אם לא יחיה לא אמתן, אבל בלא פירש אע"ג שאמר כדי שיחיה בני מסתמא אינו עובד ע"מ לק"פ היינו אם לא יחיה ולא יקבל זה הפריס, ולא יחיה זה הבן, אלא שנותן בתקנתו שבזכות יחיה הבן, וכ"כ הרא"ש תענית (פ"א ס"ו) בזה"ל, ונראה דה"ה נמי אם מת החולה דכיון דקבל עליו תענית סתם ולא התנה דעתו הנה אקבלה זו מתוך שקבל עליו תענית הללו תהנה מקובלת תפלתו שיתפלל על החולה ועל הצרה עכ"ל, ור"ל מש"ה אפילו לא נתקבל תפלתו, מ"מ נדרו נדר מצוה, ואינו רוצה דומה לתולה נדרו בדבר פהא דתנו בנדרים (דף ס"ה) קונם שאני נכנס לבית זה שהפלב רע בתוכו א"ל מת הפלב כו' ה"ז מותר, וקיי"ל ביו"ד (סי' רל"ב) שהוא כתולה נדרו בדבר וא"צ התרה אע"ג שלא התנה מ"מ הוי כאלו פירש שנודר ע"ז התנאי דשאני התם שאין בנדרו שום מצוה ורק בשביל אותו טעם נדר, מש"ה בטל הטעם בטל הנדר, משא"כ בנדרי מצוה, הרי גם בל"ז הטעם איפא מצוה בנדרו, אלא שלא הגיע לעשות מצוה זו פי אם בשביל הצרה אבל אחר שהגיע למצוה זו בתקנתו שיהא לתועלת שוב אין לנו לחשוב שהוא עובד ע"מ לקבל פריס היינו שיהא לתועלת ואם לא אינו חפץ בנדרו, אלא מסתמא הוא עובד בכל אופן, אם לא שאמר בפ"א אם לא יחיה הבן לא אמתן או לא אתענה,

וילשון הרמ"א אתן סלע זו לצדקה פדי שיחיה בני, מלמדני זה הדין מלשון הברייתא הידוע במס' ר"ה (נ"ד ד') האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני ה"ז צדיק גמור, ומפרש בגמ' שם הא בישראל שאינו חוזר בוחלוק זה, ל"ד פלל, דנדוי מצנת ב"ד היא ונוגע לכלל ישראל, שבאם לא יענשו החוטאים יפתחו וינתקו רסן התורה גם אחרים ויתרבה התקמס והנאוף חלילה, ובכזה ב"ד מפין ועונשין לצורה שעה אף שלא עפ"י התורה (כמ"ש הרמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד ופ"ג ה"ז ובס' של"ד ס"ו ובש"ף סקי"ט) ובאמת הט"ז חולק גם שם, ואף הרדב"ז (בס' קפ"ז) כ' שצריך להיות מתון בדברים כאלה, ואין כל האנשים, ואין כל העבירות שונים כו' יעו"ש, ועוד כ' שם לספור, שבכזה שאומר שיצא לתרבות רעה אם יענשו, פינן שהוציא מפיו, סופו לעשות פן, אף אם לא ניסרהו יעו"ש היטב, משא"כ פאן ובענינים כאלה נדאי מצילין מן החמור ע"י הקל, ולבד מפל אלה יש להתבונן ולחלק דל"ד פלל לסי' של"ד וסי' ש"ו ושכ"ח וסי' י"ג דכאן שפיר יש לומר חטא חטא קל בשביל שתזכה ולא תחטא בעצמה חטא חמור לבד שלא יחטא ע"י חבריה פלל הוא בעלה] וזה בעצמה, ודאי מותר לכ"ע לחטוא חטא קל להמלט ולעמוד על נפשה שלא תפרת אם זה נפלה ברשות יצרה) וכמו שכ' באה"ע סי' כ"ג בשם ס"ח יענין ב"ש שם) ואף הבשב"א (שבסימן ש"ו) הנ"ל מודה בזה, יענין בהגהות הרי"ף פי"ד דשבת (מוכא במ"א שם ס"ק כ"ט) שכ' ואולי נחלק דשאני התם דגם הוא זוכה בעצמו במצנה ההיא של רבים וכמ"ש במנחות (דמ"ח א') וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה, עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינו, ובחטא מילתא, חטא בשבת כדי שתזכה בשבת אמרינו, הרי לפנינו דסתמא דגמ' שקלא וטריא וסברה דחטא בעצמה בשביל שתזכה בעצמה קאמרינו, שוב מצאתי דבר חדש בתוספתא דחלה פ"א מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטרה יעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה, ר"ע אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין שפנשם שקורא על הטורה כף קורא על הטמאה ע"ז קורא חלה לשם, וע"ז קורא חלה לשם אבל קבין אין בהם חלק לשם, אמרו לפני ר"ע אין אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה ונראה דעל פנא דין רגיל ר' יוחנן למותיב דין בש"ס בפשיטותא] והלכה זו במשנה (פ"ב דחלה מ"ג) ויעו"ש בפיה"מ שפסק דאין הלכה כר"ע, וכן הרע"ב פסק פן, אף הרמב"ם בספרו יד החזקה שכל ידיו וכתב בה' ביפורים (פ"ח הי"א) הנה בינו ובין המים יתר על ד' מילין יעשנה בטומאה ויפרוש חלה טמאה, והיא פדעת ר"ע וכן מצינו לו במפות (פ"ג מט"ו), דבפיה"מ כתב ואין הלכה כר' חנינא, ובפי"ז ה"ז ה' סנהדרין פסק כר"ח ע"י תוס' יו"ט שם] ויענין בב"י יו"ד (סי' רצ"ד) שכתב דעיקר והלכה כמ"ש בס' היד אתפלא מדוע לא שם בעה"מ עין משפט עין עיונו על הלכה זו ברמב"ם והשמיט על המשנה הזאת ציון משפטו, ואתפלא על הכ"מ שלא העיר מהמשנה פלל דפסק כר"ע נגד חכמים ודלא כמ"ש בפיה"מ, וגם לא הערה מקור הלכה זו, דמ"ש לעור והרוטב לא מוכח שם, רק שיעור דאינו יכול דיותר מזה א"צ להטריח אבל אם אז יעשנה קבין או בטומאה אינו מבואר שם פלל) ונראה דטעם פסק הלכתו, הוא כיון דחזינו בתוספתא דעת פלוגתתן דהיא אי אמרינו חטא בשביל שתזכה, דר"ע סובר דאמרינו פן וחכמים פליגי עליה, א"כ לפי מה שמצא במנחות שם לפום תירוץ עמוד וחטא בעצמה בשביל שתזכה בעצמה בדבר אחר, והרמב"ם פסק באמת פברייתא דהתם בה' תמידין ומוספין (פ"ח הי"ג) וכן בה' שבת

(פ"ט ה"ה) שִׁכַח וְהִדְבִיק פֶת בַּתְּנוּר וַנִּזְכַּר מִן הַתְּנוּרָה וְהַמִּמָּה שָׁם פָּתַח דַּבְּרָה
הַדְּבִיק בְּמִזֵּיד (יְעֹנִין בְּתוֹס' שֶׁבֶת (ד"ד ע"א) ד"ה וְכִי וְכֵן בְּעֵרוּבֵין ל"ב בְּחִילוּקֵם שָׁם
וּבמ"א ס' רנ"ד ס"ק כ"א) וְלִכְּנֹן גַּם בְּחִלָּה פָּסַק פְּדֻעָה זֹו דְאִמְרִינוּ חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׁתַּנְּפָה
וְהוּא כר"ע: פֶּלֶל הַדְּבָר שֶׁבְּכֹזָאֵת וְדָאֵי מִתִּירִין לָהּ לְעַבְרָר עַל חֲטָא קַל דְּרַבְּנָן פְּדִי שְׁלֵא
תְּפִשְׁעָה ע"י עֲצָתָהּ הַמְּאַנְסָה, בְּאִסּוּר פְּרַת הַחֲמוּר בְּעֲצָמָה (וּכְמַש"כ לְעִיל מַס' חֲסִידִים
לְבַד שְׁתַּנְּפָה אֶת בַּעֲלָהּ, שָׂאֵם תְּטַבֵּל בַּיּוֹם, אֲזִי יִהְיֶה נָקִי מִשּׁוּם חֲטָא, אֲדָּ אַחֲרֵי כ"ז אָף
אִם נֹאמַר דְּהָא דְחֲטָא בְּשִׁבִיל שְׁתַּנְּפָה הִיא רַק אִם נְסוּבְכָה סְבָה אֲשֶׁר ע"כ יִחֲטָא אִיזָה
חֲטָא) כְּמוֹ הָא דְשֶׁבֶת ד' אוֹ יַעֲשֶׂה דְבָר שְׁלֵא פְדַת הַנְּכֹון כְּמוֹ בְּמִנְחוֹת וְאִם יִחֲטָא יַעֲשֶׂה
אִיזָה מְצָנָה הַמְּנֻטְלָת עָלָיו, אֲבָל בְּנִידוֹן דִּידוֹן דָּאִין מִי שִׁיכְרִיחְנָה [עַל פִּי הַתּוֹרָה] שְׁתַּחֲטָא
שׁוּם חֲטָא בְּעוֹלָם דִּיכּוֹלָה לְקַנְיִים מְצָנָתָהּ ה' פְּהִלְכְתָּהּ וְכַתְּמִנְתָּהּ, רַק הִיא תַּחֲפֹן לְעַבְרָר עַל
אִסּוּר דְּרַבְּנָן, וְאִם תַּעֲבֹר וְתַחֲטָא לֹא תַנְּפָה בְּשׁוּם מְצָנָה, וְלֹא תַנְּצַל מִחֲטָא אֲשֶׁר בל"ז
תְּפִשְׁעָה בּוֹ בְּהַכְרַח, רַק הַפֶּל בְּרַצוֹנָה וְחַפְּץ עֲשׂוּתָהּ וּבְכֹזָאֵת לֹא מִתִּירִין לְעַבְרָר מִקְּדָם עַל
אִסּוּר דְּרַבְּנָן פְּדִי שְׁלֵא תַחֲטָא בְּרַצוֹנָה עַל אִסּוּר דְּאִוְרִייתָא (וְהָא דַּסִּי' כ"ג י"ל דְּהִתָּם
בְּשֶׁפְּכָר יִצְרוּ תַקְפוֹ בְּעֵרְנָה שִׁיִּצְרוּ שֶׁל אָדָם מִחֲמַדְתּוֹ וְא"א לְהַצִּיל א"ע בל"ז וְכֵן) (בַּסִּי'
י"ג) י"ל פֶּן בְּצַרוּף מ"ש הַנּוּ"ב שֶׁהַבְּאֵנוּ לְעִיל), מ"מ פֶּאֵן יֵשׁ לְהַקֵּל וּלְהַתִּיר לָהּ מִטְעָמָן
דְּלַעֲלֵל, דָּאִף אִם נִחְמִיר בְּשֶׁאֵר אִסּוּר וּגְזֵרָה דְּרַבְּנָן הוּא דְּוִנְקָא בְּגֵזֵרָה שְׁנִגְזֵרָה בַּב"ד
הַגְּדוֹל בְּמִנְיָן, וְאִסְמְכוּהוּ אֶלְאוּ דְלֹא תִסּוּר וּבְטַהֲרַת אִשָּׁה, כְּגוֹן בְּאִשָּׁה הַרוּצָה לְטַבֵּל
בְּחִיצָה בְּמַעוּט הַמְּקַפֵּיד עָלָיו, אוֹ בְּמִקְנֵה חֲסֵרָה מ' סָאָה, שְׁנַפְלוּ בְּתוֹכָהּ ג' לַגִּין מִים
שְׂאוּבִין, וְאִם לֹא לֹא תְטַבֵּיל כָּלֵל, בְּכֹזָה אֲפִשֶׁר בְּאַמַּת אִין מִתִּירִין דְּגֵזֵרָה מִן סְכָמַת הִיא,
וְאִיתָּ בְּהוּ לֹא דְלֹא תִסּוּר, לְבַד שִׁישׁ לְחַלֵּק דְּבְחִיצָה וּבְמִקְנֵה שֶׁהוּא בְּגוּף הַמְּצָנָה בְּכַגּוֹן
דִּין תְּמוּרָה לָן, וּבְזָה יֵשׁ לִזְמַר אִינוּ רְאוּי מְדַרְבְּנָן אִינוּ רְאוּי מִן הַתּוֹרָה (יְעֹנִין תוֹס' סוֹפָה
ט' וּבְמַשְׁל"מ ה' תְּרוּמוֹת פ"ז ה"א וְה' נַעֲרָה בְּתוֹלָה פ"א ה"ה וּבְהַקְדָּמָה פּוֹלְלָת לְהַפְּמ"ג
וּבְאַחֲרוֹנִים) מִשְׁא"כ פֶּאֵן, דְּאִינוּ בְּגוּף עֲשִׂייתָ הַמְּצָנָה הִיא רַק גְּזֵרָה בְּזִמְנָן (יְעֹנִין או"ח ס'י'
רס"ט בַּמ"א סק"א) וְכֵן מִשְׁמַע בַּכ"מ חִילּוּקִים בֵּין זְמַן לְגוּף הַדְּבָר) וְגַם גְּזֵרָה קִילָא הִיא
דְלֹא נְגִזְרָה בְּמִנְיָן (יְעֹנִין רש"י שֶׁבֶת ג' ב' רְדִית הַפֶּת שְׁבוּתָהּ הִיא וְנִגְזְרָה בְּמִנְיָן כו' לֹא
בְּטוֹלוֹ גְּזֵרָתָם), וְאִפְּלִגּוּ בְּהַ רַב וּר' יוֹחָנָן, וְאָף אַחַר פִּי הַזֶּר בִּיָּה רַב מְצָאֵנוּ דְּמֵאִיזָה סִיבָה
הַקִּילוּ בְּהַ כְּגוֹן אַתְּקִין רַב אִידִי בְּנִרְשׁ לְמַטְבֵּל בִּימָמָא דְּתַמְנִיא כו' רַבב"י כו' ר"י כו' רְבָא
כו' א"ל ר"פ לְרַבָּא וּלְאַבְיִי מְכַדִּי הָאִידְנָא כו' יַעו"ש בַּגְּמ' וְתוֹס', הַרִי דְלַכְתַּחְלָה הַסְּפִימוּ
לְהַתִּיר לְטַבֵּל בַּיּוֹם לְכָל נָשִׁי הָעִיר מְפַנִּי אִיזָה סִיבָה וּשְׁעַת הַדְּחַק וְתַקְנָה קְרוּ לָהּ, וְהוּא
שְׁלֵא יִבְטְלוּ מִמְּצוֹת פו"ר וְכְמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּרִישׁ נְדָה (דָּף ג' ע"ש) עֲשֶׂה סִיג לְדְבָרֵיךָ כו'
א"ל א"כ בְּטַלְתָּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מִפּו"ר, וְכֵן הַקִּילוּ הַפּוֹסְקִים בְּזָה דָּאֵם עֲבָרָה וְטַבְּלָה א"צ
כָּלֵל אָף טְבִילָה פַּעַם אַחֲרַת (יְעֹנִין יו"ד ס' קצ"ז), וְלִכְּנֹן בְּאִשָּׁה פְּזָאֵת דִּיצְרָה אֲלִבְשָׁה
וְאַנְסָה לְעַבְרָר בְּקוּם וַעֲשֶׂה עַל אִסּוּר פְּרַת הִיא וּבַעֲלָהּ, וְכַבֵּר זָה נְתַחֲזָקוּ לְהַתְּפֹתוֹת לוֹ,
אִין לָהּ שְׁעַת הַדְּחַק גְּדוֹל מְזָה וְלִכְּנֹן וְדָאֵי יֵשׁ לְהַתִּיר בְּזָה לְהַצִּיל אוֹתָהּ וְכ"ש בַּעֲלָהּ הָאֲנוּס
קִצַּת מֵאִסּוּר פְּרַת [וּמִשּׁוּם שְׁאֵר נָשִׁים שֶׁתַּעֲשִׂינָה כְּמוֹהָ וְדָאֵי אִין לְהַחֲמִיר כִּי זָהוּ גּוּפָא
גְּזֵרַת חַז"ל בְּשֶׁרְשָׁה מִשּׁוּם סְרַף שְׁאֵר נָשִׁים וְכַמְּ"ש הַרְמַב"ם ה' אִיסּוּרֵי בִיאָה (פ"ד ה"ז)
שָׂאֵם תְּטַבֵּל בַּיּוֹם יִטְעוּ וְתַבֵּא נְדָה אַחֲרַת לְטַבֵּל בְּשִׁבְעֵי, וּמְצִינוּ שֶׁהַקִּילוּ חֲכָמֵינוּ בְּזָה
מְפַנִּי אִיזָה דְחַק, וְלִכְּנֹן גַּם בְּזָה יֵשׁ לְהַקֵּל, וְכֹזָאֵת לֹא תֹאמַר שֶׁהִיא תַחֲטָא חֲטָא פְּרַת הַחֲמוּר

ותחטיא את בעלה, פדי שלא יבואו איזו נשים לטעות באיזה פעם ותבאנה לידי חטא, בפרט לפמ"ש הרמ"א (סי' קצ"ו סי"ח) גזרה רחוקה היא, ואף פי יונדע פי רק לזאת התשודה התיירו ולא לאחרת, ולכן לא תחפון אשה אחרת להתדמות לה] פה ישפוט רוח שפלי הקט ואת כל דברי הצגתי לפני רום פבוד תורתו ואבקש ואתחנן מלפני הוד תבונתו פי ישים עינו הבדלח עליהם אם פנים הם ובגודל ענותנותו יתן אמר השב במכתב יד קדשו פפי אשר יעלה פים שכלו הוד והטהור לטמא או לטהר לרחק או לקרב, מרחוק לקרוב לה' ולתורתו, אשתחנה מול תמונת קדשו ובעינים מיחלות ובדינים פרושות אחפה לתשובתו הרמה לשואל פענן המכבדו פערפו: משה טאראשטשאנקי ב"א הרב דקרעמענטשויג נכד הגר"ח פהן ראפאפארט סימן מד ב"ה, ג' א"ח העצרת תר"ם, וולאזין.

פבוד הרב מו"ה משה טאראשטשאנקי נ"י. הן זה ירחים עברו אשר הגיעני מכתבו בהצעה של שאלת חכם וגם חצי תשובה, בדבר אשה שלא טבלה לגדותה זמן הרבה, וגם לא פרשה עצמה מבעלה, ועתה באת לבקש להתיר לה לטבול ביום שמיני, פי בוששה לטבול בלילה בתוך טבילת הרבה נשים, סימן מג ב"ה יום ג' ח' טבת שנת זאת הברכה.

שדה לכן במחוז קיוב לכבוד הרב הגאון וכו' כקש"ת מו"ה נפתלי צבי יהודא אב"ד ור"מ דק"ק וולאזין באתי לפני הדרת פבוד תורתו לשואל מפיו המפיק תבונה שאלה בדבר ה' זו הלכה, והיא למעשה, ובעוז חקמתו יוציא דת נאמנה, וזאת היא.

אשה אחת תשודה על איסור נדה ופעמים רבות חטאה במעל ובעלה פמוה, אף פעת עבר עליו רוח טהרה ונתעורר חפץ בקרבה לטבול מגיעולה במים טהורים, אף לא ברגש קדש, פי ממעי אם חטאת יצאה בת בוששה לתרפה לה לטבול בלילה עת טבילת נשים רבות הפשרות, אף אם יותר לה לטבול ביום עת אשר אין נשים בבית המרחץ, אז תשמור דת הטבילה פאשר ינתן צו עליה, וספרה וטבלה יום ח' לספירתה, ואם לא נתיר לה אזי תוסיף לחטוא פמים עברו [ואולי גם בוששה חטאה עד הנה תכסה פניה פי ידוע פי עד פה עברה וחטאה בטומאתה ולא פסק מאתה אורח פנשים]: והנה כתב מפורש יוצא מפי כל הפוסקים ודברי הגמ' על לשונם פי אף ביום ח' או ט' לספירתה אסורה לטבול ביום גזרה משום סרף בתה, אף באשה הזאת יש לחקור אם מותר לב"ד להתיר לה לטבול ביום ותחטא חטא קל למען שלא תבוא לחטוא חטא פרת החמור, או אף חוב מוטל על הב"ד להתיר לה לטבול ביום, פיין שידוע מחזקת טומאתה שבאם לא תטבול ביום לא תטבול פלל ותתגאל באיסור, ואף את בעלה תטמא ותכרות ימיו, והוא הנה קצת פאנוס (ע' תוס' שבת ד"ד א') ואם תטבול ביום ותטהר מטומאתה אז בעלה יהיה נקי מפשע ולא תשא היא עליו ועליה חטא פרת החמור, אף עלה רביע איסור דרבנן שעברה על גזרתו והנה אנכי קט השכל בתחלה אשא מדברותי לאסור להסרה מדרף ה' לפרון גזר שגדרו חז"ל בעצת חקמתם הקדושה, וכה דברי.

ידוע שהעמידו חז"ל דבריהם וגזרתם אף במקום מ"ע דכתיבא בתורה (עייין ר"ה כ"ט ב' וסופה מ"ב ב' ויעיין תר"י רפ"ק דברכות) ואף במקום מ"ע דכרת כמ"ש ביבמות צ' ערל הזאה ואיזמל, ונהרי ארז"ל בסנהדרין (פ"ח ב') חומר בדברי סופרים מדברי תורה, וכן בירושלמי ברכות (פ"א ה"ד) [אף שם מייירי בד"ס המפרשים דברי תורה] ונהרי

מצינו דלא קששו חז"ל לתקנת הפושעים יעיין ב"ק (דס"ט א') אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות, וכל מי שעובר בשאט נפש על איזה דבר מצוה ה"ז בכלל ארור אשר לא יקים, יעיין ברמב"ן עה"ת שם, (ובככורות ל' ב' הבא לקבל דברי חכמות חוץ מד"א אין מקבלין אותו כו' אפילו דקדוק אחד מד"ס ופי' חומרא מדרבנן), וגם מצאנו בכזה מפורש ברמ"א יו"ד (סי' של"ד ס"א) בהגה ומנדין למי שהוא חייב גדוי ואפילו יש לחוש שע"ז יצא לתרבות רעה אין לחוש בכך, ונהרי ק"ו הוא מה לענוש העבר פבר, כ"ש שלא להתיר לכתחלה עבור על איסור דרבנן, וכמ"ש הרדב"ז (סי' קפ"ז) בפירושו, וביו"ד (סי' רל"ט ס"ו) אבל אם נשבע לעבור מל"ת אפילו היא דרבנן לא חלה עליו שבועה, ויעיין בתשובת ר"י אבן מיגאש (סי' קמ"ח) ויעיין במשל"מ הל' מלוה ולוה (פ"ד ה"ב) שהביא דאף לדעת האומרים שחלה השבועה מ"מ לא יעבור על איסור דרבנן אף שע"ז יקנים השבועה דמן התורה היא וכ"ש הכא שאפשר לקנים המ"ע דאורייתא ולא תעבור על שום איסור דרבנן, אף זדון לבה השיאה לעבור עליו, וגם שיש לחוש שנשים אחרות תדמינה לטבול ביום, אם נתיר לה, ובזה לא שייך לומר אחזקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן כמ"ש המ"מ הל' אישות (פ"א ה"ד) בפרט בדור הזה, וגם שאינך נשי יטעו לחשוב שבהיתר יצא הדבר, ובעקדה שער כ' פ' וירא האריף בכזה, וכתב וכבר נתחבטתי ה"פ ע"ז אודות נשים הקדשות שהיה איסורן רופף כו' אלא שפבר יאותו כו' פי אמרו פינן שמצילות הרונקים או הסכלים מחטא איסור א"א החמור או מסכנת הנכריות מוטב שיעברו על לאו זה משביאו לידי איסור סקילה כו' ואני דנתי כו' והסברתי להם שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים, וברשות ב"ד חטאת יחיד הוא כו' אמנם חטא הקטן פשיספיו עליו דעת הרבים והדעת נתנה בכתי דיניהם שלא למחות בו הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל פולו כו' שרפו או יסקלו חטאים האלה בנפשותם משתעקר אות אחת מהתורה בהסכמת הרבים כו' עיי"ש: אף עתה אנסה לדבר דבר דבור על אנפן אשר ע"י יסוב היתר לזה להציל ע"י איסור קל בדרבנן אשה ובעלה מאיסור פרת החמור, בכל פעם זקיקתם ונוציא אסירים בכשרות, וזהו דכל מה שהבאנו לא נאמר רק באיסור לאו, או שאר איסור דאורייתא במקום איסור תורה שבכרת ושבייתה וכמ"ש המשל"מ הל' תרומות (פ"ג ה"ז) מובא בנוב"ת חאה"ע סל"ז] או אף באיסור וגזרה דרבנן במקום מ"ע דאורייתא, ואף בשב ואל תעשה, משא"כ פאן שבאם לא יתירו לה לעשות רצונה, תעבור בקום ועשה על ל"ת שבכרת היא ובעלה, יעיין תוס' שבועות (ל' ב') תוס' ד"ה אבל שכ' ועי"ל דכשעושין איסור על ידו לא מיקרי שוא"ת ה"נ פאן שהיא רוצה לטבול רק ביום [מגאותה וכוונתה לטבול בין שאר נשים] ולא תעבור על שום איסור מה"ת ואף דרבנן בגופה של מצוה, רק תחטא באשר לא תשמע גזרת חז"ל שלא לטבול ביום, ואם הב"ד לא יתירו לה אזי תעבור היא והוא בכל עת זקיקתה לבעלה בקום ועשה על ל"ת שבכרת, א"כ הדבר דומה שע"י ב"ד תחטא באיסור החמור הזה, אף שבאמת יכולה לעשות פדת וכשר מ"מ בכזאת שיצרה גבר עליה וידעינו מחזקתה עד פה שבודאי תעבור על איסור פרת, י"ל שחוב על ב"ד לחוש לתקנתה להצילה מאיסור החמור שבכרת ע"י איסור קל [יעיין פיה"מ להרמב"ם מע"ש (פ"ה מ"א) בד"א בשני שביעית ואין לנו לעשות תקנה לגזלן שלא יבוא לידי מכשול לפי שעון הגזלנות יותר גדול וכל זה דבר אמת, הרי דוקא

שם לפי שעון הגזלנות יותר גדול אבל בשוין וכש"כ אם רוצה לעבור על איסור קטן חוששין אנו לתקנתו להצילו מגדול ממנו], וכמ"ש הרמ"א באה"ע סי"ג סי"א, ויש להקל במןפקרת לזנות פדי שיהא בעלה משמרה, ויענין בנוב"ת סל"ד באה"ע, ואף לפמ"ש הנוב"ת שם (סי' ל"ז) לפרש דעת הרמ"א מ"מ פאן יש טפי להקל, דלא דמי הא לגזרת מינקת ומעופרת חבירו דהתם אסמכוהו אקרא (ויענין יבמות מ"ב) משא"כ פאן ובזה"ז דסופרת זו נקיים אחר ה' ימים שראתה, ואף אם תטבול ביום ז אין בזה איסור דאורייתא, והוי גזרה לגזרה, ודאי יש להתיר [ועוד יש לחלק מהתם להכא ולוסיף טעמא דהיתרא כמ"ש להלן] ואף פאן ברוצה לשוב בדרך טובים, יש לתת יד לפושעים ולפשוט ימין לקבל שפכים, כמדת הבוי"ת, וכמו שאחז"ל (סוטה דמ"ז וסנהדרין ק"ז) לעולם תהא שומאל דוחה וימין מקרבת לא פאלישע, ומצאנו שתקנו חז"ל תקנה להקל לשוב כמו בב"ק צ"ד צ"ה, וה"נ פאן אפשר שבאם תטבול ביום ומרחיץ את גיעולה להטהר מטומאתה, יתעורר רוח טהרה נקי פי תטבול אחר זמן פעם אחרת בלילה פנכון, פיון שאין אנו יכולין עתה שיקונים הדבר כתקונו וכהלכתו, וכמ"ש בסוטה (מ"ח ע"א) א"ר יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא זמרי נשי ועני גברי פאש בנעורת למנ"מ לבטולי הא מקמי הא) ופרש"י אם אין שומעין לבטל שניהם כו' דשם אין לומר דפי' אם זמרי נשי ועני גברי יתקנו שיזמרו גברי ועניו נשי דכזאת לא יעשה פיון דחדא מין עבירה היא, רק זאת חמורה מאחרת והוי כמו איסור לאו ואיסור פרת] וכמ"ש לעיל) ובע"ז (דט"ז א') של בית ר' הוי מקריבין שור של פטם ביום אידם חסר ד' רבבן שאין מקריבין כו' ר' מיעקר בעי וסבר יעקר ואתי פורתא פורתא, ה"נ פורתא פורתא נבטל אותה ובעלה מאיסור פרת עכ"פ, ואולי אחר זמן תבוא לטבול בלילה פדת הישר, ולא דמי כלל למ"ש (בסי' של"ד) שהרמ"א (שפסק בסי' שכ"ח סי' פדעת הרשב"א) פסק ואפילו יש לחוש שע"ז יצא לתרבות רעה אין לחוש בכך, דשם לא איתחזק לזה וספק הוא אם יצא חלילה, או לא, דחשוד לדרבנן אינו חשוד לדאורייתא וכמ"ש יש לחוש, משא"כ פאן דנתחזקה לעבור על האיסור החמור הלז וכן בעלה, בזה י"ל דמודה דמצילין אותן באיסור קל דרבנן אפילו בעופרים בפשיעה (יענין בפמ"ג במ"ז סק"ה בשם א"ר) ואף בלאזוחליו וע"כ שפיר כתב הרמב"ם דדוקא רבו גשמים על הזוחליו פסולים, אבל מחצה על מחצה לא נפסל כנ"ל: וראיתי בב"י ליו"ד (סי' ר"א) שכתב שם בשם תה"ד והמהרי"ק דפסול נוספין רבו על הזוחליו הוי פסול מה"ת, והביא בשם המרדכי שכתב דאינו אלא דרבנן, והדרכי משה שם (ס"ק ז') כתב בשם המרדכי בשם ר"י דסובר דפסול זחילה אינו רק דרבנן ע"ש מש"כ שם, וי"ל לפי דברי הפני יהושע הנ"ל דמאן דס"ל פסול שאיבה רק דרבנן דה"ה פסול זוחליו כנ"ל א"כ י"ל דר"י אגזיל לטעמיה דס"ל דכולו שאוב אינו רק מדרבנן כמבואר בכמה מקומות בתוס' בש"ס והוא בטור יו"ד שם ובבית יוסף שם ע"כ כתב הר"י דפסול זוחליו ג"כ רק פסול דרבנן, ויש לפלפל הרבה במש"כ הדרכי משה שם דאף דפסול זוחליו הוי מה"ת עכ"ז החשש שפא ירבו הנוטפים אינו רק חששא דרבנן וגם יש לדון הרבה עפ"י מש"כ בקונטרסי כמה שכתבו התוס' דנימא קמא קמא בטל ואין הפנאי גורם להאריך ע"כ הוכרחתי לקצר בכ"ז: ומה שהקשה כת"ר על מש"כ להקשות על משכנ"י דכתב להחמיר כ"ז דאין בהם כשפה"נ, והקשיתי דהא השקה מהני להכשיר מים שאובין אף בנקב פחוט השערה, וע"ז הקשה

כת"ר דניחוש דילמא נסתם הנקב, תמיהני עליו בזה דהא ידוע משניות וסוגיות ושו"ע דספק מים שאובין פשר א"כ ה"ה הכא דהספק הוא שפא לא נסתם הנקב מעולם ודאי דאזלינו לקולא, וגם דה"א בנ"ד דעיקר התפשט הוא במקנה הסמוך להנהר שפא מן הנהר הוא פא ואין לו מקור בפ"ע וע"כ אין דינו כמעין, משום דעיקר משיכתו הוא מן הנהר דרך הנקבים וכמ"ש המשפנות יעקב שם וקא פיון דהוי ליה חזקה טובה שיורדים המים דרך הנקבים מן הנהר למקנה, בנודאי לא חיישינו שפא נפסק ונסתמו הנקבים פידוע בכולי ש"ס דאזלינו בתר חזקה, וכל הטוען דבר מחודש עליו להביא ראיה, ולא חיישינו בכל חזקה לשפא נשתנית לאח"ז, וגם קא מצינו לשיטת הראב"ה והובא ברמ"א (סעיף נ"ב) דמקנה הסמוכה לנהר אם יש בהם הרבה נקבים מצטרף לכשפה"נ משום דארעא כולא חלחולא מחלחלא כמבואר בחגיגה (דכ"ב) ובנודאי לא בעינו לראות בכל יום ויום שפא נסתמו לאח"ז אף דהוי חשש בדאורייתא וכש"כ בנדון השקה לנהר להכשיר מים השאובין דסגי בזה נקב פחות השערה וגם לא הוי רק חשש מדרבנן, ודאי לא חיישינו שפא נשתנית לאח"ז, כמבואר בכמה דוכתי בש"ס ומהם ספין לאחר שחיטה דלא נבדק, דכ"ז דלא חזינו ריעותא לא חיישינו פלל אם נאבד, וע"כ אף שפתב הרמב"ם בכ"ז מהל' אבות הטומאה דאף דספק שאובין פשר, עכ"ז אין מורין פן לטבול במקנה זה לכתחלה רק אם עבר ונעשה טהרותיו טהורות עכ"ל, בע"כ זה לא שייך רק דהיכא נולד לנו ספק אי נפלו בו ג' לוגין מים שאובין או לא אבל היכא דלא נולד לנו ספק בנודאי אין לנו להחזיק ספק פידוע: ומה שכתב על מש"כ להוכיח דדוקא בהרחק ד"א בזה חיישינו אבל ביותר מן הרחק ד"א לא חיישינו דילמא נמשכין מן הנהר ניחוש פאן וע"ז הקשה כת"ר דהא אמרו בחגיגה דארעא כולא חלחולא מחלחלא, וא"כ אף ברחוק מן הנהר ניחוש ג"כ עד פאן, הנה דבריו אין להם הבנה דלפ"ז הנה לנו לחוש אף במקומות הרחוקים מן הנהרות שפא נמשכים מי המקנה מן הנהרות ברחוק מקום, והאמת הא מבואר בתוספתא דדוקא חופר בצד הנהר חשו לזה, וכן כל תשובות האחרונים והמשפנות יעקב דהחמירו היינו דוקא במקומות שסמוכים לנהר, אבל במקום שאין שם נהרות לא חיישינו לכו"ע וע"כ מוכח דאף דארעא כולא חלחולא מחלחלא עכ"ז לא חיישינו ברחוק מקום דלמא נמשכין מן הנהר אלא תלינו דיש להם מקום בפ"ע, ואנכי הוכחתי דהרחוק יותר מד"א לא מיקרי בצד הנהר וכ"ז פשוט, וגם י"ל עוד דכוננת הש"ס דאמרו ארעא חלחולא הפונה במקנה הסמוכה לנהר לפירש"י או מקנה החסרה הסמוכה למקנה החסרה לשיטת ראב"ה דיש באותו המקום הסמוך הרבה נקבים פעין המבואר בשו"ע יו"ד (סי' ר"א סעיף נ"ב), וכעין מקנה שחלקן בסל וגרנותני בחגיגה שם דאע"פ דהמים מחופרין בין אויר הנצרים אין זה חיבור ולא עלתה לו טבילה פיון דליכא מ' סאה במקום אחד, ובעי כשפה"נ במקום א', אבל נקבים הדקים אינו מצטרפין לכשפה"נ כמבואר כ"ז ביו"ד שם, וזהו הפירוש ארעא כולא כו' היינו דכל אותו שטח המקנאות או השטח בין הנהר להמקנה יש בכל אותו שטח הרבה נקבים כמו סל וגרנותני פנ"ל, אבל היכא דהמקנה הוא רחוק מן הנהר לכ"ע לא חיישינו שפא מן הנהר הוא נמשך, ואף אם נימא דפי' הש"ס הוא דלא כמ"ש, עכ"ז מוכח פנ"ל דהיכא שהוא רחוק מן הנהר לא חיישינו שפא מן הנהר הוא נמשך אף דיש נקבים הרבה בהקרקע אף ברחוק מקום, וכ"ז פשוט מאד.

ובכל הנ"ל אף דיש לי מה להאריך עכ"ז מחמת שהם דברים פשוטים ורוב טרדותי סבבוני ע"כ הנקרחתי לקצר: סימן מב ב"ה ד' כ"ז למספר ב"י בברכת השנה. לכבוד הרב הגאון וכו' מקתבו הק' ע"י התלמידים שי הגיעני, והנה העירני להשיב תשובת כתר"ה שי אשר בא לחזק הוראתו בראשונה להכשיר צרוף נקבים דקים לשפה"ג, וליישוב הק' מהתוספתא, דבר זה הכריח אותי להודיע למר טעם שלא השבתי דבר על מקתבו בזה, כי לא משום דאודין מודינא, ולא משום דלא חנישינא חלילה, אלא משום דאשפחנא במכתבו דקפיד מר על השגות, וגם לא חש לעיין בדברי ולראות בעין יפה, וכסבור למידחי בגילא דחוטתא, איברא אנא בדידי קנימית, ואם כי אין שונין ומפרשין לחכם כ"ב, בכ"ז אכתוב בקיצור שנית טעמי ונימוקי בתשובתי הראשונה, וכי לא נגע מעכ"ת שי לעצם דברי.

מתחלה הוכחתי שאין עיקר ישוב הראב"ד לדעת הרמב"ם ו"ל נכון, כי לדבריו צ"ל דהמשנה ס"ל נהרא מפניה מיברי, ולא הקשיתי כלל על כתר"ה, רק הראיתי לדעת שישודותיו חלושים, עוד הקשיתי לדברי הראב"ד בדעת הרמב"ם דהטעם משום גשמים, ונהרי לא נזכר רבו גשמים כלל לענין פרה, ומעכ"ת שי סבור שדעתתי הנה להקשות דבעינו דוקא בידוע שרבו אבל היכא דמספקא לן אי רבו מי גשמים לא נפסל, ולא מצאתי בדברים האלה בהעתקת דברי, רק שהקשיתי שהרי לא נזכר כלל מי גשמים, ומבואר דאפילו לא הנה העת של גשמים פסולים לפרה, וע"כ פונת הרמב"ם משום דמיירי בסמוכים לים ויש לחוש שמקורו מהים, עוד פקפתי על יסוד מעכ"ת שי השני מדברי מרן הכ"מ ו"ל שנתן טעם על התוספתא, והוכחתי שטעמו תמוה, ואם שלא חש מרן ו"ל לדקדק בטעמא בעוד שלא נגע בדין, אבל לבנות ע"ז הוראה ופולולים יש לחוש הרבה, וכי בשביל שאנו מדמין טעם נעשה מעשה, אמנם בעיקר הקושיא ע"ז הפסק מהתוספתא שהקשה הגאון משפנות יעקב יישבתי גם אנכי א"נ אבל הראיתי דרש"י בתגיגה ודאי חולק ע"ז, וכי הכי משפעות הגמ' וכמש"כ הגאון ח"צ ולא עוד אלא דעיקר פסק הרמ"א ו"ל הוא דלא פהראב"ה עצמו ו"ל שהראב"ה ס"ל לחלק דבחסרים לא מהני צירוף שפה"ג כלל, אבל לפי דקיי"ל דלעולם מצטרף בשפה"ג לא מצינו מקום עוד לחלק בנקבים דקין בין מלא לחסרים, ובכ"ז לא נגע מעכ"ת שי כלל, ומש"כ עוד כתר"ה שי דלפסול ג' לוגין מהני השקה כ"ש הביא מעכ"ת שי קושיתתי בזה"ל דניחויש דילמא נסתם הנקב, ותמה ע"ז הרבה וכי פה אני בעיני כתר"ה להעביר עיני מדבר הידוע דספק מים שאובין פשר, אף אני פה כתבתי, דאין השקה כ"ש אלא ההולף ומתחבר ע"י נקב פמו גיד הארץ ולא שמתמצה ע"י נקבי הפארוס, שאינם נקבים ומשיקים כלל, והנחתי זה בצ"ע אם בספק פזה ג"כ פשר, ומכש"כ דזה אינו אלא חסרון ידיעה דמנחחים בענינים פאלה יודעים היטב אם יש בחפירה גיד המושף מים מנהר או לא, ומש"כ מר ניהו רבא דעמיה שנתקבל הוראה זו לכמה מו"צ ששאלו אותו, לא אבוש לומר דטבא חדא פלפלתא דמר ממאה וכו', אף בכ"ז בשום לב אין בהוראה זו יסוד נאמן, דברי ידידו מוקירו כערכו הרם: נפתלי צבי יהודא ברלין.

יודעים שהמים באין מהמעין הסמוך לו דהינו שאנו מפירין בטעם וכדומה, שהרי ידוע שאין כל מים שוין בטעם ובקלות אז אנו אומרים שהוא ג"כ מקור בפ"ע שידוע לחז"ל טבע מקום המקור שהוא רחב מתחת לארץ, אבל אם אפשר שאינו בא מחמת המעין,

וא"כ הוא מים אחרים, ומי יודע מאין הם באים, דלמא באו מהנהר ע"י חלחול פסוגיא דחגיגה אם לא שנתברר ע"י ידיעה ובחינה שהוא מעין אחר לגמרי: נפתלי צבי יהודא ברליו.

סימן מא תשובה מהגאון נידון מה שהקשה מעכ"ת על קונטרסי שפתבתי ע"ד המקנאות הסמוכין לנהר, וזהו מה שהקשה מש"כ דהתוספתא דס"ל הנהרות פסולין לקידוש ס"ל כמ"ד דלא אמרינן נהרא מפיה מיבריך משום דזהו ג"כ פלוגתא דתנאי, וע"ז תמה כת"ר דא"כ המשנה דמונה ד' נהרות לפסול לנהר אכל שארי נהרות פשר ס"ל דאמרינן נהרא מפיה מיבריך, א"כ תקשה מן סתם משנה הנ"ל על מ"ד דס"ל דלא אמרינן נהרא מפיה מיבריך עכ"ל, אינו קשה כלל ואיני יודע היכן ראה כת"ר שפתבתי דהמשנה מוכח דס"ל דאמרינן נהרא מפיה מיבריך, ובאמת לא פתבתי פן כלל, דהא י"ל דגם המשנה ס"ל דלא אמרינן נהרא מפיה מיבריך, והיכא דרבו מי גשמים פסולים, רק דנפ"מ להיכא דינדיעין העת והזמן דלא רבו מי גשמים, או פפי מה שפתבתי שם בקונטרסי בשם התוס' בכורות, דהני ד' נהרות המה מידלין ואין בהם חשש מי גשמים, ועכ"ז נפסלים למי חטאת תמיד משום מי ביצים וכה"ג, א"כ מן המשנה אין פאן הוכחה כלל דס"ל דנהרא מפיה מיבריך, וע"כ אינו קשה על שום אמורא מן הך סתם משנה כלל, רק דהתוספתא דפוסל נהרות לקידוש י"ל דזהו משום מי גשמים, או י"ל בזה טעם אחר כמו שפתבתי שם יתנה מאיזה טעם שיהיה דהתוספתא ס"ל דנהר אינו דינו כמעין, וכמו שפסק הראב"ד דנהרות פשרים לקידוש מי חטאת, וכמו שהוכיח מהמשנה דמונה דוקא הני ד' נהרות לפסול ולא סתם נהרות אחרים, ע"כ י"ל דדינו כחופר בצד המעין ואין הוכחה כלל מן התוספתא להחמיר במקנאות הסמוכין לנהר לדין דלא קיי"ל פהתוספתא וגם קיי"ל דנהרא מפיה מיבריך ואין להאריך בזה יותר פי הוא הפל פשוט לפמ"ש שם בעז"ה: ומה שהקשה עוד על מש"כ בשם הראב"ד דכתב בכוננת הרמב"ם דפסול נהרות לקידוש, דזהו חשש מי גשמים, ותמה מעכ"ת הלא מבואר ברמב"ם ה' מקנאות (פ"ט הי"ג) דדוקא ברבו מי גשמים על מי הנהר אין מטהרין בזוחליו אלא באשפורן, דמשמע דוקא היכא דידוע דרבו מי גשמים בזה נפסלים, אבל היכא דמספקא לן אי רבו מי גשמים לא נפסל עכ"ל, וזה הקושיא לא תסוב עלי, רק על הראב"ד דכתב פן בכוננת הרמב"ם, ובלא"ה יש להקשות פן על מש"כ הכ"מ במקנאות (פ"ט הי"ג) הנ"ל שכתב שם דהרמב"ם ס"ל דאף ביומי תשרי איכא למיחש שמא ירבו נוטפים על הזוחליו כו', והובא בזה"ל בבבאור הגר"א זצ"ל (סימן ר"א ס"ק י"ז), אלמא דמספיקא ג"כ חייש הרמב"ם, וע"כ לאו דוקא הוא בלשון הרמב"ם, אלא דאם רבו מי גשמים נפסלים בנדאי וממילא היכא דאינו ידוע ממילא מיפסל מספיקא כמו דפסל סתם נהרות ג"כ למי חטאת, וזהו מן טעם הראב"ד הנ"ל וכן מוכח דהא לשון הרמב"ם הנ"ל הובא בשו"ע יו"ד (סי' ר"א סעיף ב') שכתב שם המהר"ם דאם רבו מי גשמים על מי הנהר אינם מטהרין בזוחליו אלא באשפורן, משמע דמספיקא לא חייש שמא רבו מי גשמים, והרמ"א סיים שם וכן נכון להורות ולהחמיר כו' א"כ קשה דאיך סיים וכן נכון להחמיר אף מספק שמא ירבו וכו' כמש"כ הט"ז כ"ל במקום דהובא דברי הרמב"ם בלשון המחבר שם וע"כ מוכח בלשון הרמב"ם וה"ה לשון המחבר הוא לאו דוקא: והעיקר מה שנלע"ד בכ"ז והוא דבאמת בהר"ן ורש"י ותוס' נהרא"ש ושארי הראשונים משמע

להדיא דאף מספק שמא רבו הנוטפים ג"כ חיישינו, ונשפיר פתבו הט"ז וש"פ לדינא דאף מספק ג"כ חיישינו ועיין בבית יוסף (סי' ר"א) ובשיטת הרמב"ם דלא מחמיר מספיקא נלע"ד טעמו דס"ל פגירת הש"ס בשבת (דס"ה) דגרסי שם סבר שלא ירבו הנוטפים כו' ולא פגירת רש"י בכורות (דנ"ה) דגרס שם שמא ירבו הנוטפים כו' פאשר יבאר הטעם להלן דמספיקא לא חיישינו, והא דחיישי בש"ס י"ל בזה כמ"ש בס' בעלי הנפש להראב"ד בשער המים בשם הספרי דנהר פרת מתמעט, והולך בבבל, ועיקר הנהר הנמשך הוא מן מי גשמים הרבין עליו ע"ש בבעלי הנפש להראב"ד שכתב עפ"ז דדוקא בנהר פרת אמרו פן, א"כ י"ל לפ"ז דהא דחיישי בש"ס הוי פן דוקא בנהר פרת דהוי כמו בידוע דרבו מי גשמים שם, אבל מספיקא לענאם י"ל דלא חיישי לשמא רבו מי גשמים לפי מש"כ בקונטרסי שם בשם הפני יהושע לשבת (דס"ה ע"ב) דכתב דהך ברייתא דתורת פהגים דאירי בפסול שאובים, ודריש מן הקושא דמים למקוה ז"א אלא מדרבנן, להסוברים פן ואסמכתא בעלמא הוא, וא"כ ה"ה לענין פסול זוחלין ונוטפין דדריש שם ג"כ אינו אלא מדרבנן, אבל לפירוש ר"ת וסייעתו דהך ברייתא דת"כ פסולא דאורייתא נינהו, א"כ ה"ה פסול זוחלין ונוטפין ג"כ הוי מה"ת עכ"ל פ"י שם, וידוע שיטת הרמב"ם (פ"ז מהל' מקנאות ה"ב) דאף פולו שאוב אינו פוסל רק מדרבנן, והובא בבית יוסף ליו"ד (סי' ר"א) ובשו"ע שם ובש"ך (ס"ק קמ"ד) ובט"ז (שם ס"ק פ"ד), ולשיטת הרמב"ם וסייעתו אף בספק אי רבו שאוב כשר משום דבספק שאובין אזלין לקולא וכמ"ש הש"ך שם (ס"ק קמ"ד) לשיטתיהו, ולפ"ז ה"ה בספק נוטפין רבו על הזוחלין ג"כ מבעי להיות כשר דהפל הוא לשיטתם רק מדרבנן דאינו אלא אסמכתא בעלמא כו' וע"כ אתי שפיר מה דכתב הרמב"ם דדוקא ברבו נוטפין בנודאי אז פוסל, אבל לא מספיקא משום דג"ז הו"ל ספק דרבנן להקל כמו ספק מים שאובין, אבל לדין דקיי"ל ברובו שאוב נפסל מה"ת פמבואר (בסי' ר"א סעיף ג' ובכל הסי' שם) א"כ ה"ה פסול זוחלין ג"כ פסול מה"ת, וכמ"ש הרמ"א (סי' ר"א סעיף ב') בהגה"ה בשם התה"ד והמהרי"ק דפסול זוחלין הוא מה"ת, ולפ"ז י"ל דהמחבר דגריר בטר שיטת הרמב"ם דכולו שאוב אינו רק דרבנן כמ"ש הפנ"י פנ"ל, וע"כ כתב המחבר פלשון הרמב"ם דדוקא ברבו מי גשמים בנודאי אז נפסלין ולא מספיקא משום דהוי ככל ספק דרבנן לקולא אבל לשיטת הרמ"א בסעיף ג' ברובו שאוב פסול מה"ת, א"כ ה"ה פסול זוחלין פסול מה"ת שפיר פתבו הפוסקים והט"ז דאף מספק שמא ירבו מי גשמים נפסלים, ולפ"ז יתורץ דברי הראב"ד שכתב בכוננת הרמב"ם דלכן נהרות פסולים לקדש מי חטאת משום חשש מי גשמים אף מספק משום דבמי חטאת הוי ספק דאורייתא, ואי רבו מי גשמים אז נתבטל המעין מה"ת ע"כ אזלין לחומרא, אבל לקמן גבי פסול זוחלין, דאף אם רבו נוטפין על הזוחלין אינו רק פסול מדרבנן לשיטת הרמב"ם ע"כ כתב הרמב"ם דוקא ברבו מי גשמים אז נפסלין ולא מספיקא משום דהוי ספק דרבנן לקולא: וזה מוכרע בלא"ה דהא הראב"ד בהשגות (פ"ו מה' פרה) כתב שם דלכן לא פסלו שאר נהרות לפי שאין מתערבין בהם מי גשמים מחצה ע"ש ומשמע אלו היו מתערבין בהן מי גשמים מחצה היו נפסלים, ובאמת לקמן ה' מקנאות (פ"ט הי"ג) כתב שם הכ"מ בשם בעלי הנפש להראב"ד שכתב דלענין פסול זוחלין לא מיפסל במחצה על מחצה רק שיירבו מי גשמים, אלא למי חטאת מיפסל במחצה על מחצה ע"ש בתירוץ הב' וכן לשון הרמב"ם

שם דוקא ברבו מי גשמים נפסלין בזוחלין, ומשמע דמחצה על מחצה לא נפסלין וע"כ מוכח דשא"ה בהל' מקנאות דמייגרי בפסול זוחלין דהוי דרבנן, ע"כ לא מיפסל עד דיהיו רוב מי גשמים, משא"כ בהל' פרה דמייגרי בפסול דמייגרינן הוי מעינן ונהו פסול דאורייתא ע"כ מיפסל במחצה מי גשמים, ועינן ביו"ד (סי' ר"א סעיף ב') בפ"ה (סק"י) שכתב שם בשם הב"י בשם בעלי הנפש להראב"ד דלענן אשפון אפילו אין הזוחלין רובא, רק שהם שנה בשנה כל שאין הנוטפים רובא ה"ה כמעין כו' וסיים הש"ך וצ"ע לדינא דהא נוטפין מדאורייתא פסולים כו', ועינן בתולין (דף קח וק"ט) גבי מחצה על מחצה פ"ה, אבל לפמש"כ בשם הפנ"י דלהסוברין דרובו שאוב אינו פוסל רק מדרבנן דה"ה פסולת הראב"ד (הל' פרה פ"ו) על מ"ש הרמב"ם דכל הנהרות פסולין למי חטאת שהוא נגד המשנה דמי הי"דן והירמוף פסולים אבל שאר הנהרות פשרין שאין מתערבין בהם מי גשמים מחצה, ואולי מפני שראוהו אין המים מטהרין בזוחלין כו' הרי דתנא דתוספתא ס"ל פ"ב ואבנה דשמואל דהנהרות פסולין בזוחלין משום מי גשמים ודין דעת הרמב"ם ה' מקנאות (פ"ט הט"ז) שכתב ואם רבו מי גשמים על מי נהר אין מטהרין בזוחלין כו', והנה הכ"מ הל' מקנאות (שם ה"ג) טעם החילוק שבין החופר בצד הנהר והים לחופר בצד המעין, משום דנהר פסול במי גשמים, ואח"כ העלה טעם שניהם משום דגריעי לענין קדוש מי פרה, ומעתה העלה מעכ"ת שי' דהתוספתא והרמב"ם לטעמייהו קיימי, ונהו דעת רש"י ג"כ ואנן קיי"ל כשמואל דנהרא מכיפיה מיבריך, ואין מי הנהר נפסלין משום מי גשמים, מש"ה החופר בצד הנהר ה"ז כמעין זהו תמצית דברי הגאון שי' בתשובה כת"י, ואין ההקדמות נראין לי כלל, וממילא אזיל המסובב דמש"כ הראב"ד דמתניתין והתוספתא פליגי בדין תערובות גשמים הוא תמוה, וכי אפשר שלא הביא הש"ס משנה זו ראיה לשמואל, ולא מצינו בזה מחלוקת התנאים בפ"ה אלא ברייתא דיובל כ' ה"ר"ן בנדרים דאפשר לומר דת"ק פליג על ר"מ, אבל נדאי משנתנו אפשר לפרש בזמן שאין חשש גשמים וכמ"ש הר"ש או ישובים אחרים, והראב"ד ז"ל לא אמרה אלא לפי הבנתו בדברי הרמב"ם דס"ל דהתוספתא חולק עם המשנה, ותליא במחלוקת אמוראי, איך שהוא דעת הראב"ד, הרמב"ם בעצמו נדאי לא ס"ל הכי, ולא מטעם גשמים כתב דכל הנהרות פסולין לקדוש, שהרי בהל' מקנאות כ' בדיוק אם רבו הגשמים פסול בזוחלין, מבואר דס"ל דשמואל לא אמר אין המים מטהרין בזוחלין כו' אלא בבבל שהיה שם וידע שהנהרות ברוב השנה יש בהם רבוי גשמים משום שהגשמים רבין בבבל וכמ"ש התוס' תענית (דף י"א ב') דא' שמואל אין ת"צ בבבל משום שהיה להם רבוי גשמים, אבל נדאי דין זה פלל לכל הנהרות שבעולם ואין לנו ללמוד מזה המאמר וממעשה רב דאבנה דשמואל, אלא אם רבו גשמים לא אמרינן דמכיפין מיבריך אלא מי גשמים הם, ונראה עוד דהרמב"ם ס"ל שאין מחלוקת כלל בכל הנהרות אלא בפרת בלבד שרואין שמתברך בשעת הגשמים יותר מלפי ערך הגשם בשארי הנהרות, שהרי ע"כ נקרא פרת שמימיו פרוין ורבין, ובהא קאמר שמואל נהרא מכיפין מיבריך וסתם נהרא במקומו הוא פרת, ורב ואבנה דשמואל פליגי [נהא שפי' הרמב"ם מפצי ביומי תשרי ג"כ משום זוחלין, ולא פסוגיא דנדה פ' תינוקת והוא בעצמו פ"ה בפ"א מה"מ משום צניעות, נראה ברור דגריס בבכורות ופליגי אדשמואל והוא גי' שניה ברש"י, אבל לא מפירושו, אלא דפליגי בתשרי דשמואל ס"ל דאז מטהר בזוחלין ואבנה פליגי

ועביד מפציי ותסוגיות חלוקין ותרונוייהו אמת להלכה, אבל שארי הנהרות אין מקום לחוש שלא בשעת גשמים, ולהיפך אם רבו גשמים ודאי לכו"ע פסולין לזחלין, כ"ז למקנה, אבל למי קידוש לא הזכיר הרמב"ם מי גשמים, אלא משום שארי תערובות, והעיקר בשוב פסק הרמב"ם שלא יהיה סותר המשנה ודבריו ו"ל עצמו ריש פ"ו, דהא שפכת כל הנהרות פסולין למי קידוש, סמוך ענגן למש"כ באותה הלכה דהים פסול למי קידוש, וע"ז כ' דכל הנהרות פסולין, ור"ל דבנהרות הסמוכין לים ויש לחוש שמקורו מהים, או מתערב ע"י גידי ארץ פסולין, אבל הנהרות הרחוקות מן הים ואין לחוש לזה ודאי פשרין לקידוש שלא בשעת הגשמים, ועתה ניזיל להתוספתא דהחופר בצד הנהר כו' שטעם מרן הכ"מ ו"ל תמוה, שהרי סתמא תניא אפילו שלא בשעת הגשם, והוא כשר לקידוש, ותו דאפילו בשעת הגשם שפסול, אינו אלא משום שמים העליונים שהאדם שולט בהם מעורבין עם מי גשמים ומרובין על מי הנהר, אבל מים התחתונים שמשם הולכין בסילונות בעומק הארץ הפה מי מעינות שהנהר שוטף מהן, ואין לומר שמתערבין ממש כל הנהר, שהרי לאחר שמתבשר האדמה ועמד הנהר על טבעו כשר, ואנו אומרים שהשמש והרוח שאפו מי גשמים, ונשארו מי הנהר עצמם ואין אנו חוששים שמי גשמים נשארו בתחתית המים בתערובות, אלא ברור דמי הגשמים עומדים מלמעלה, והמה מתפשטים לגדות הנהר וכן בכל תערובות מים במים כפרש"י שבת (דף מ"ב לענגן חמין בצונן וצונן בחמין דהטעם משום תתאי גבר, אלמא דהנחתן מים על מים אינו מתערבין לגמרי אלא מעט והוא כדי קליפה מיהת ובה מתניישב קו' התוס' על רש"י שנימא כדי קליפה מבשל ולק"מ דבהא ודאי מהני העירוב, אבל כל המים אינו מתערבין אם לא שיהפכו בהם, ואחר שכן מאי איכפת לן שפסולים לקידוש משום ערוב מי גשמים, המים התחתונים פשרים לקידוש אם היה אפשר לקחת אותם מלמחת והמה הולכים דרך הסילונות שבארץ, וגם עיקר טעם שנתן מרן על הים אינו מסתבר דלא מצינו חלוק בין מעין לגשמים אלא לענגן זחלין ומ' סאה, והדינים המסתעפים משני עקרים אלו, אבל זה הדין אין לו שייכות בהם, ותדע עוד דהגר"א ו"ל הגיה בס' טהרת הקודש תוספתא דפרה וגריס כל הנהרות פשרים לקידוש ומכ"מ תוספתא דמקנאות במקומה, אלא עיקר החילוק נובע מחכמת הטבע שידעו חז"ל על בוריה, וכבר ביארנו לשיטת התוס' ורא"ש ולשיטת הראב"ה, אבל לפרש"י דאפילו רואין החלחול מהנהר לא מהני הצטרפות לשפה"נ, צ"ל דהא דהחופר בצד המעין וסמוך לו אנו תולין שהמים הנמצאים בחפירה ג"כ הוא מעין ובא מתהום כמו המעין עצמו, וכמו במקום שנקבץ ליחות באדם עד שממקום א' פרצו והעור ויצאו, וכיון שפרצו במק"א שוב אין פורצים עוד בסמוך לו, מכ"מ אם יעשו נקב אצל הנקב הנעשה מעצמו, ילך גם משם ליחה מגוף המכה ומקור הליחה, כך הוא במעין, ידוע לחז"ל דסמוך למעין שיצא מעצמו ע"י תגבורת המים על הארץ ונקבו האדמה מעצמם במק"א ואם יחפרו בסמוך לו ויצאו מים, ודאי גם זה ממעין בא, ואפילו פוסקין וחוזרין ומושכין, תולין דבשעה שפסק היה גוש עפר סותם נקב המקור עם שגברו המים והלך תמס, אבל סמוך לנהר וים ודאי יש לחוש שהולך מסילונות האדמה וממילא אם אין כשה"נ במק"א פסול.

נחזור לענגן דרש"י ודאי חולק על הראב"ה, וכי הכי משמעות הגמ' כמ"ש הגאון ח"צ מדקאמר דהטובל בסל וגרנותני כשר משום שאין בפיהן כשה"נ ליכא, משמע הו"א איכא

לא מהני צרוף הנקבים לשה"ג, והראב"ה מפרש האי שאין בפיהן ליכא היינו שלא בעינו שיהא כשה"ג שיהי הנקבים מצטרפין, פשק וקופה דמשנתנו, אבל אין משמעות לשון הגמ' הכי, ולכאורה היה נראה דהראב"ה מודה בפ' הגמ', אלא מוקי במקנה מצומצמת ונמצא דומה למקנה חסר, אבל אאל"כ שיהי ז"ל המרדכי וי"ל דהתם מייירי שאין באחד מהן מקנה שלם דאז אפילו כשה"ג לא מהני להיות חבור, אבל כשא' שלם וא' חסר דאז אפילו נקבים דקים מצטרפין לשפה"ג כו' הרי דלא שמחלק הראב"ה בין שניהם חסרים לשלם וחסר בצרוף נקבים דקים, אלא דס"ל דבשניהם חסרים לא מהני חבור לשפה"ג, ולא דמי להא דתנו בפ"ו דמקנאות שלשה מקנאות בזה כ' סאה ובה כ' סאה וירדו שלשה וטבלו בהו ונתערבו המקנאות פולם טהורים כו' דהתם הוי עירוב ממש, ומעתה ע"כ הא דאי בחגיגה דבטובל בסל ונגרנותני פשר משום שיש בפיו כשה"ג, היינו במקנה שיש בה יותר ממ"ס, ובאמת מזה גופא ק' לפסוק פהראב"ה שיהי לדין דקיי"ל דמהני צירוף כשה"ג לשניהם חסרין, מהיכא תיתי לחלק בין שניהם חסרין לא' מלא בדבר שלא נמצא בשום פוסק, ע"כ פסק השו"ע תמוה כמ"ש הגאון ח"צ, וכבר מצאתי בס' לחם ושלמה שעמד ע"ז, ומש"כ עוד הגאון מנאוההרדאק דלענן ג' לוגין מים שאובין מהני לכ"ע השקה כ"ש, פמבאר בסעיף נ"ג ולא בעינו צירוף כלל, עדיין יש לחלק דדוקא חבור ברור פהשקה, וה"ה אם המים הולכים בברור ע"י גיד הארץ, אבל אם אין שם גיד כלל אלא שמתמצה ע"י נקבי הפארוס ודאי אינו בכלל השקה, ומספק א"א להכשיר אפילו פסול ג' לוגין לאחר שפבר נפסל המקנה בנדאי פדאיא בעירובין פ"ג לענן ספק עירוב פשר, דאם עירב בפירות ספק ותקנו פסול, ויש מקום לחלק שיהי הוא ספק לא נפסלו כלל בשאובין כיון שאפשר שמושקין בנהר, ואין הפסול אלא משום חסר מ' סאה וצ"ע לע"ע ומש"כ הגאון הנ"ל דדוקא בחופר בצד הנהר שהוא ד"א חיישינן שהוא מנהר, אבל יותר מזה תולין שהוא מעין בפ"ע, ג"כ לא נראה לי מלשון הגמ' דהא ארעא חלחולי מחלחלא כו' הרי שמצוי יותר שיבא ע"י חלחול מע"י מקור בפ"ע מתהום, וגם לשון פולה משמע שהוא רחוק מהנהר, ואני אומר להיפך דהא דתניא בתוספתא החופר בצד המעין כ"ז שהם באים מחמת המעין אף ע"ג שפוסקין וחוזרין ומושקין ה"ז פמעין, ה"פ כמה הוא בצד המעין, כ"ז שאנוסימן לח שלום וברכה יתירא, לכבוד סגל חבורה, בעלי תורה ויראת ה' טהורה, בק"ק אלגיר ה' עליהם יחיו דגן בישראל ויפרחו פגפן בבתי אל, וזכרם פיין ההראל והאריאל: מכתבם הגיעני, אשריכם שנתעוררתם להיות למשמרת לעם ה' והזרתם את ב"י מטומאתם, ע"פ התורה והקבלה, ולענן מה שהנהיג הרב מטעם הממשלה שיטבלו נשים בבאניוס שהמה פלי אבן שהיה עליהם שם פלי והם מחוברים לקרקע ע"י בגין, ולא בטל תורת פלי מהם משום שהנקבים שיש תחיתם המה יש להם סתימה ע"י ברזות מתכות, שנית במה שהגיעו המים לשם ע"י צנורות מפלי מתכות שיש במרחצאות שאותם פלי מתכות ודאי הם פלים מצד שאין להם נקב בשוליהם, ומצד שאינם בנויים ואינם מחוברים לקרקע, וא"כ המה שאובים, ומעכ"ה הוסיפו לומר דאף אם היה הבאניוס פשרים לטבילה ועשויים פדין וכהלכה לא היה ראוי להתיר דבר חמור כזה שפמה תקלות ופצות יוצא ממנו, ומזה יבאו לטבול בבאניוס של מתכות הנמצאים בבתיהם דאומרים מ"ש זה מזה, כל אלה דברים יוצאים מעומק לב טהור, ובכל זאת לא אצתי להשיב פי לא ידעתי מהות הרב

מטעם הממשלה אם הוא כעין רבנים שלנו מטעם ממשלת רוסיה שאין להם יד בהוראה, ואין לנו לחוש להם.

לא כן בארץ צרפת פי לא יעשו לרב שאין עטרת הרבנות הולמתו, אלא אם כן גדול הוא בהוראה ג"כ פראוי לעיר גדולה אלגיר יע"א, וא"כ הוא יש לנו לדונו לכ"ז דהנה הבאניוס פתוח הנקב בשעה שנקבע בבנין בארץ בלי ברזא כלל, ואח"כ עשו הברזא לסתום ולפתוח, וא"כ הוי קבעו ולבסוף חקקו וכשר לטבול בו כמבואר בהגהת רמ"א (סי' ר"א ס"ז) ובלבד שלא יהא פלי שחקקו ולבסוף קבעו, מבואר דאם קבעו ולבסוף חקקו פשר אע"ג שיש ע"ז קו' מגמרא ב"ב מכ"מ הדין ברור, וא"כ יש לדון דהרב דקדק במילי דמתא דעלוי' רמ"א, ועשה כמש"כ, ולענין הפנים יש לחקור אם משגיח הרב שלא יהיה נפסק הקולות מן המעין שהולך לכלי מתכות, ומפלי מתכות להבאניוס וכ"ז שלא נפסק הקולות הרי הוא כמעין כמבואר (בסי' הנ"ל ס"י), ואשר פתבו מע"כ נ"י שיש לחוש לקולות, כפר אמרו בגמ' גדה (דף ס"ז) משום גזירת מרחצאות והוא (בסי' קצ"ח ס"א), אבל אין לנו להוסיף גזרות מדעתנו, ומכש"כ מה שפתבו שמקואות שלהם קרים, ובפרט בימי החורף, והנשים בזה"ז חלושות ואינן יכולות לסבול קרירות ויש לחוש שלא יטבלו כלל, וחובה עלינו לראות תקנה שיהיו יכולים לטבול בחמין, וה' יסיר תקנה ומכשול מישאל עמו: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן לט ב"ה ה' ב' דימי חנוכה תר"ן וולאזין.

כבוד הרב ס' ברוך מרדכי קויפמאן מ"ץ ושו"ב ב"ק בירטא: מכתבו מן ב' וישלח הגיעני, ואני לא הייתי בשלמות הבריאה וגם זקנה קפצה עלי ותחמוס ממני פח הזריות לעיני ולקשיב, ע"כ נתאחרו דברי, והנה אתא מרחוק לשאול בדבר המקנה שפטרנו אותה ובנו את הפתלים מחדש, ואח"כ קבעו הבע"מ רצפת המקנה מנסרים רחבים וקבעו הנסרים במסמרות של ברזל, ולא נזקרו בשעה ששאו בשמים כדי לבנות בה ולעשות הרצפה, לשאוב בכלי נקוב, וא"כ חוששים שמא יהיה שם ג' לוגין מ"ש, וגם עתה שרוצים לנקותה מחדש בכלים נקובים חוששים שמא יש ג' לוגין מ"ש תחת הנסרים הקבועים, והנה בא מו"צ מאיזה קהלה, והורה שצריך לסתור את הרצפה ולנקותה יפה, עוד הורה לעשות בהנסרים נקב כשפה"נ, וגם לעשות הנסרים דוקא פחות מד' טפחים כדי לצאת דעת הרב"ד: והנה הדברים האלו כמו שהם אין בהם כדי להבין טעמו של הרב ע"ד חשש של ג' לוגין מ"ש, לפי מש"כ מע"כ אשר תחת הנסרים נובע מים וא"כ הוא מעין, וכבר ידוע פסק הרמ"א (סי' ר"א ס"מ) שהעיקר דאין שאיבה פוסלת במעין, ותו שיש כאן הרבה ספיקות אי היו ג' לוגין כדי לפסול ע"פ המבואר שם סט"ו, שהרי בנדאי לא נשאר בכלי שאיבה ג' לוגין, אלא בהרבה פעמים יכול להיות שמתקבץ ג' לוגין, אבל הרי בעינינו שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון, ודוקא בג' פלים ולא יותר, וידוע דספק מים שאובין פשר אין כאן מקום לחוש.

וע"ד הנסרים, ידוע שאין עליהם תורת פלי ומכש"כ אחר שקבעו במסמרות לארץ, ואי משום דעת הרב"ד דכיון דראוי למדרסות יש גזרת מרחצאות א"כ מאי מהני נקב כשפה"נ, ובאמת אחר שקבעו במסמרות לארץ אין בהם משום טומאה, ואין בזה המקנה שום חשש וערעור אף פיון שהוא מו"ץ מסתמא לאו קטיל קניא הוא, אין אני יכול

להחליט מרחוק עיקר טעמו עד שיבא דבריו וכבדתיו להשיב איה"ש: סימן מ בס"ד תשובה בדין החופר סמוך לנהר ונמצא שם מים באין מנהר ופסקו (בסי' ר"א סנ"ב) דנקבים קטנים מצטרפין לשפה"נ, וכמש"כ המרדכי בשם הראב"ה לחלק בין שני מקנאות חסרים לא' מלא וא"ח, והגאון משפנות יעקב דחה מתוספתא מקנאות והובא בר"ש פ"א החופר בצד הנהר ובצד הים ה"ז כמי תמצית ובצד המעין אע"פ שפוסקין וחונרין ומושכין ה"ז כמעין, וכ' שנתעלקה תוספתא זו להראב"ה, וחסיליה לומר כן, ואדרבה התוספתא הנה למראה עיניו ודקדק ממנה התנאי דדוקא אם רואים את החלחול, ולקאורה מה לי ראיה או ידיעה שפא מן הנהר, ולא מהגשמים, אבל מתחלה נבא למש"כ התוס' פסחים פ"א והרא"ש דהא דאי' בתגיגה (דף כ"ג) דהא ארעא פולה חלחולי מחלחלא לא שייך אלא כמעין, ומזה הוציאו דמעין בעי מ"ס לאדם, וכי אפשר שרבותינו ז"ל לא ידעו שמים נמשכין מנהר, מה שכל ב"א יודעין, ותו הרי בתוספתא הנ"ל מבואר ה"י, אלא כף הענין דיש מים נמשכין דרך גידי הארץ שהם פסילונות ההולכות בעומק, וזה נקרא חלחולי מחלחלא, ויש נמשכין דרך נקבי הפארוס בעפר הרה כמו החותף בשור מתקבץ טיפות דם גם בלא גיד אלא דרך נקבים דקים מאד, שהם אינם מפולשין וזה לא נקרא חלחול, וגם אין זה החיבור דומה לנקבי סל וגרנותני, וס"ל להתוס' ורא"ש שאין גידין הולכים אלא כמעין ולא מנהר השוטף על הארץ שבתוכה אין מקור וחלחול, וכן הים שאינו אלא מקום קבוצ מים בלא מקור ותהום, ולמדו ג"כ מתוספתא הנ"ל דזהו ההבדל שבין ים ונהר למעין, משום דהנמשך מים מהנהר אינו ע"י חלחול אלא ע"י נקבי הפארוס, ומן המעין בא ע"י חלחול, ומכאן למדו דבעינן כמעין מ"ס שהרי תניא בתוספתא שהרי הוא כמעין, וא"כ למאי בעינן מ"ס, אלא שהמעין עצמו בעי מ"ס, מיהו להראב"ה דס"ל דמצטרף לשפה"נ צ"ל דמיירי שנמשך ממעין שאין בו מ"ס, או נימא דלא פהראב"ה דלא מהני צירוף לשפה"נ, וזהו דעת התוס' והרא"ש, ועתה נזיל לדעת הראב"ה ששפרש דיש חלחול גם מנהר וים וכמש"כ הגר"א סק"ו וא"כ צריך לפרש התוספתא דמכ"מ ודאי סמוך למעין מצוי גידין ותולין במצוי, משא"כ סמוך לנהר וים יש לחוש שלא בא אלא ע"י נקבי הפארוס, וה"ז מי תמצית מש"ה בעינן רואין את החלחול, ואז אין שום נ"מ בין נהר למעין, משא"כ אם שני המקנאות חסרין לא מהני אפילו רואין החלחול כסוגיא דתגיגה, וכמעט אפשר להביא ראיה להראב"ה מהתוספתא דברואין מצטרפין לשפה"נ כמו בחופר בצד המעין דמ"ש, אלא משום שאפשר לפרש הטעם בא"א פאשר יבואר, מש"ה הביא הראיה ממשנה דשק וקופה, נמצא אזיל כל דברי משכנ"י ז"ל, איברא יפה דחה שם מפרש"י דתגיגה שבפירושו לא כתב כן, אלא כמעין מהנהר ג"כ לא מהני חלחול משום שאינו מצטרף לשפה"נ וכבר קדמו הגאון שו"ת ח"צ ז"ל.

והנה הגאון מנאווארדאק בא ליישב הקו' מהתוספתא להראב"ה ע"פ מש"כונה רב אחד הראה לי פי' המשניות להרמב"ם פ"ט ממקנאות קלקי הלב שנסתבב בכונה והנראה דהיינו לרפואה ובה שנינו דקלקי הראש אינו חוצץ, וסתמא תנן בין פלו' בין מקצתו, גם לא חילק בין יש ספנה או לא, אלא לעולם א"ח, ובה מבואר הטעם אמאי אין מקפיד בראש יותר מבלב וזקן, והלא הראש מגולגל אלא משום דבראש יש רפואה משא"כ בלב וזקן, הרי מבואר במשנה דמקלעת הראש א"ח, אלא בטעמא דמלתא להרמב"ם הוא

משום דהרא"ש נידון אחר הגוף א"כ הני מיעוט שאינו מקפיד ולשיטת הגאונים דהשיעור נידון בפ"ע, צ"ל משום דהני רביתא.

והנה נראה שהראב"ה לא ברירא ליה הטעמים שכ' להתיר, שהרי פתב טעמים שונים זה מזה בדין, וא"כ קשה האיד התיר פלל, ואולי אין טעם אחד ג"כ אל נכון אלא זה ידע בפשיטות דיש נשים שנושאין מקלעות ואין יוצאות בג"פ פדין אשה שאינה יכולה להטהר לבעלה וחתר אחרי טעמים ומשנתנו לא פי' פהרמב"ם וגם לא ידע שהוא רפואה, והאמין שהוא מעשה שד, אבל אינו אלא מחלה המדבקת את השער.

סימן לז לכבוד הרב וכו' על מה שהעיר מעכ"ה בטבילת נשים הרבה פעמים, ולדעת הרמב"ם אסור לטבול שני פעמים אפילו במקנה גדולה יותר מפשיעור וכ' הריב"ש הטעם שיחשבו למה טובלת פעם שני אלא שלא טובל פי אם להקר ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורין דלא בעי פונה עכ"ל הריב"ש ומזה נתעורר מע"כ א"כ לפי דעת הרשב"א דפסק דטבילה לבעלה צריכה פונה ובהגהת הרמ"א סי' קצ"ח כ' ע"ז ויש להחמיר לכתחלה א"כ עלה על דעתו דיש למחות מלטבול הרבה פעמים כמו שנודע לו מנהג נשי עירו, והנה אפילו נימא דיש בזה חשש והיינו דתנא בתוספתא מקנאות הטובל פעמים ה"ז מגונה, אין למחות בזה הרבה פדאי' בברכות (דל"ג ב') לענין דתניא הקורא את שמע וכופלה ה"ז מגונה, מגונה הוא דהני שתוקי לא משתקינן ליה.

ולא עוד אלא במס' ד"א פ' המתחיל הנכנס למרחץ תניא הקורא ב' פעמים והטובל ב' פעמים ה"ז מגונה, ובל"ס דפי' הקורא ב"פ היינו הברייתא שהובא בברכות ומבואר שאין למחות בזה כמו בק"ש.

איברא בעיקר הדין נראה פי' הטובל ב' פעמים היינו שיצא ממקנה, וחזר ונכנס לטבול, אבל כ"ז שעומד במים אין בזה שום גנאי פלל ותדע שהרי לדעת השו"ע כסי' ר"א סס"ב פדעת הטור שמיירי במקנה מצומצמת, וע"ז אי' בשו"ע ולא יטבול בו ב' פעמים בזה אחר זה, טבולו בו שנים זה אחר זה אף ע"פ שרגליו של ראובן נוגעות במים השני בטומאתו כו', מבואר דפי' שנים זה אח"ז אין הפי' דשניהם עומדים במים וטובלים זאח"ז אלא דהראשון טבל ויצא ואח"כ בא השני לטבול, וע"ז מסיים אע"ג דעוד רגליו של הראשון במים, ומזה מוכן פי' הרישא ולא יטבול בו פעמים בזה אח"ז דמשמעו דכבר יצא וחזר ונכנס לטבול ומכש"כ לדעת הטור דפסק דאם רגלי הראשון נוגעת במים פשרה גם להשני, פשיטא דמשמעות טבילה פעמים הוא כמש"כ, ומזה נבין דגם לדעת הרמב"ם דמפרש התוספתא אפילו במקנה גדולה אין איסור ומגונה אלא באופן שפבר יצא והיה עוסק בטהרות או היה אפשר לעסוק בטהרות, משא"כ כ"ז שעומד במקנה, ויגיד עליו רעו במס' ד"א הקורא ב' פעמים דמפרש הג' לדעת הרמב"ם דקורא פסוקא פסוקא ולא מילי מילי ה"נ הטובל ב' פעמים היינו שפבר יצא מן הטבילה, ולא כ"ז שעומד במקנה שעדיין בטבילה הוא עוסק וכדאי' בחגיגה (די"ט א') טבל ועלה כ"ז שעוד רגלו במים אפילו הוחזק לדבר קל מחזיק עצמו לדבר חמור, וזיל בתר טעמא דהריב"ש לדעת הרמב"ם ז"ל דניחשבו שאינו טובל אלא להקר ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורין דלא בעי פונה אדרבה כשיראו שחזר וטובל למה חזר וטובל, אלא משום שלא פונו בראשונה מש"ה טובל בשנית ומכוין מזה ידעו דבעינן פונה, אלא ע"כ כמ"ש שפבר

יצא מן המקנה לגמרי והיה שהיה לעסוק בטקרות ואח"כ חוזר וטובל מזה ויחשבו דבפעם הראשון לא היה פונה, מש"ה חוזר וטובל למצנת פונה, אבל מכ"מ הטקרות טהורות, ובאמת בלי פונה הטקרות טמאות, וה"נ באשה לדעת הרשב"א דאם כבר באה לביתה וחוזרת וטובלת ה"ז מגונה, אבל כ"ז שלא באה לביתה אין בזה שום חשש, והרי המנהג פשוט והובא בהגהת רמ"א (ס"י קצ"ח) באשה הפוגעת בשעה שיצאה מן הטבילה בדבר טמא חוזרת וטובלת והיגו משום שכ"ז שלא הגיעה לביתה אין שום חשש.

ולא אכחד ממע"כ דעיקר הטעם שפי' הריב"ש בדעת הרמב"ם ז"ל אינו ברור, והוא ז"ל בעצמו סיים בזה"ל זה נוכל לומר בדעת הרמב"ם ז"ל הרי אין הטעם ברור גם בדעתו ז"ל ובאמת סמך הטעם משום שהסמך הר"מ במז"ל בה' מקנאות (פ"א ה"ט) לה"ח דמירי בענין פונה, אבל בפ"י המשניות מקנאות (ספ"ח) הביא רבינו ברייתא זו ולא מירי בכונה פלל ומשמע דקאי גם בטבילת חולין דלא בעי פונה, אלא עיקר טעם דהקופץ למקנה נראה מהלכה ט' הנ"ל דאין המים נכנסין היטב בכל חלקי הגוף ומש"ה סמך לה לדין הכופת ידיו ורגליו כו' והא דהטובל ב' פעמים ה"ז מגונה הוא משום שנוראה דטבילה הראשונה לא היה כדיו מאיזה טעם שהוא כגון שנמצא דבר חוצץ וכדומה ואם נשתמש בטקרות או ישרפו בחנם או יבוא לידי חשד שאוכלין בטומאה, וה"ה באשה לבעלה אם באה לביתה וחוזרת וטובלת יוכל לבוא לידי חשד ששמה בביתה ולא היה הטבילה כדיו מאיזה טעם: והנה השו"ע סתם בדעת הטור גם (בסי' קצ"ח סכ"ט) לענין כבוש ידך עלי, גם (בסי' ר"ח) לענין הקופץ למקנה והטובל פעמים, וכ' הב"י (בסי' קצ"ח) שהפי נראה מהברייתא דד"א זוטא והיא שכתבתי לעיל, ולענ"ד אדרבה משם מבואר בהרמב"ם ז"ל, והכי תניא התם אל יאמר אדם לחברו דרוס ידך עלי בבית המרחץ והאומר אינו יוצא משם פשהוא שלם, א"ר יהודה בד"א במים מועטין אבל במים מרובים ה"ז משתבח, הקורא פעמים והטובל פעמים ה"ז מגונה, הרי בטבילה ב"פ לא מירי במים מועטין אלא בתוס' דמקנאות נשנה ג' דברים אלו ביחד, ומזה למד הב"י דכמו לענין דרוס ידך עלי מירי במים מועטין ה"נ הגי תרתי, אבל לענ"ד גם בהא דדרוס ידך עלי ר' יהודה חולק על ת"ק כדאייתא בסנהדרין (דכ"ה) דר' יוחנן ס"ל דבמה לחלוק ואפילו ריב"ל דאמר אימתי ובמה לפרש כבר כתבו התוס' בכ"מ דרק במשנה הוא פו, אבל בברייתא הוא לחלוק, ובזה הענין נדאי פו הוא, דבתוספתא דמקנאות ספ"ה תניא כבוש ידך עלי במקנה ה"ז מגונה ר' יהודה אומר כבוש ידך עליו עד שתצא נפשו, ור"ל הוא איסור חמור עד שראוי לכה ולא מגונה בלבד, ואזלי לטעמייהו דת"ק ס"ל דאפילו במקנה גדולה מירי, והטעם הוא משום דנראה כחציצה וכהא דתנן במקנאות (פ"ח) האוחז באדם ובפלים והטבילן טמאים ואם הדיח את ידו במים טהורים, רש"א רפה כדי שיבואו בהם המים, ובאשר הוא אומר כבוש ידך עלי משום שאינו יכול לטבול עצמו יפה, נראה פאלו דחוק ידו עליו מש"ה הוא מגונה אבל מכ"מ אינו חוצץ, וע' מש"כ הש"ך (סי' קצ"ח סקל"ו), אבל ר' יהודה ס"ל דהמאמר אינו אלא במים מועטים, וא"כ אם יוציא ידו מן המים נדאי יש בזה איסור גמור, מש"ה קאמר כבוש ידך עליו, פ"י הוי נזהר שלא תוציא ידך מן המקנה, אפילו יש חשש שמסתכן בזה, דקרוב לבוא לידי איסור פרת.

היא מיהא דפֿשט הַבְּרִיָּתָא מִיַּרְי אֶפְיֵלוּ בְּמִקְנֵה גְדוּלָּה וּכְשִׁיטַת הַרְמָב"ם ז"ל, נחזור לענין
שָׂאִין למע"כ למחות בְּזָה פְּלָל וּכְלָל, וְאֶפְיֵלוּ בְּשִׁבְתָּ וּי"ו ט שֶׁהֵבִיא מע"כ בְּשֵׁם חוֹת יָאִיר
דְּאֶסוּרָה לְטַבְּנָל ב' פְּעָמִים חָנָם, אָנִי לֹא יִדְעָתִי מִדּוּעַ אֶסוּר, דָּאִי נִימָא דְעֵיקָר הָאִיסוּר הוּא
מִשׁוּם מִתְקָן, פְּשִׁיטָא דְאִידָּה טְבִילוֹת הִיתְרוֹת אִין בְּהֵם תְּקוּן לִכ"ע וְשָׂרִי, וּבְעֵיקָר הָעֲנִין
ע' מִש"כ בַּהֲע"ש (ס' צ"ו אוֹת ז), וְאִין לְהֶאֱרִיךְ בְּזָה פָּאן, וְהֵנַח לְנִשְׂי יִשְׂרָאֵל מִנְהַגָּן,
וְאִין לְגִזְרָה וּלְחֻדָּשׁ חֲדָשׁוֹת שְׁלֵא נִזְכְּרוּ בְּרֵאשׁוֹנִים ז"ל.

וְהַמְקוּם יָאִיר עֵינֵינוּ וְיַעֲמִידֵנוּ עַל קֶרֶן הָאֲמָת: ה' לְסִדָּר "וְלָתַת עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה",
תְּרַמ"ב: נִפְתְּלִי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין. עַל מְקוּמוֹ, וְאִם שְׂיֵשׁ מְקוּם לְחֻלְקָא בֵּין אֶפְשָׁר שְׁתַּתְּרַפָּא
מַעֲצָמוּ לְמְקוּם שֵׁא"א לְהֶתְרַפָּא אֱלָא ע"י מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' (בְּכוֹרוֹת דָּף לַח)
לְעֲנִין מוּם קְבוּעַ וּמוּם עוֹבֵר, וְע' מִש"כ בְּזָה בַב"ש (ס' קנ"ב אוֹת ח') בְּעֲנִין פ"ד, מ"מ
אִין נִרְאָה פָּאן לְחֻלְקָא בְּזָה, וְיֵשׁ מְקוּם לְהִתְיָרָה מְזָה הַטַּעַם, וְאֵע"ג דְּהִיא טְמָאָה מִכְּבָר
וְצָרִיכָה הֶפְסֵק טְהָרָה, וְכָאן אִין לְנוּ בְּדִיקָה, מ"מ אִין מְקוּם לְחוּשׁ לְזָה, כִּי מַה שְׁנִכְנַס פִּי
הַמְקוּר בְּכִיס, וּפְסֵק רְאִיָּה טְמָאָה, הִיא הֶפְסֵק אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּטְהָרָה, זְהוּ דְעָתִי נוֹטָה וּבַכ"ז
רְצוֹנִי שְׂיִשְׂאֵל עוֹד מִגְּאוּן אֶחָד: נִפְתְּלִי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין סִימָן לַה ב"ה א' טו"ב טַבַּת בְּרוּךְ
תְּהִיָּה לִפ"ק.

כְּבוֹד הַרְבַּ וְכו' אַבְד"ק מְעַזְרִיטֵשׁ גְּדוּל יַע"א. מִכְּתָבוּ מִיּוֹם א' וְיָצָא הַגִּיעֵנִי, וְלֹא נִפְגִּיתִי
לְהַשִּׁיב מִשְׁנֵי טַעֲמִים חֲדָא שְׁהַשְׂאֵלָה ע"ד הָאֲשָׁה שְׁנַפְּלָא מְקוּר שְׁלָה וְאִינָה יְכוּלָּה לְטַהַר
לְבַעֲלָהּ, כְּבָר אֲזַלִּי בְּהַ נְמוּשֵׁי גְּאוּנִי בְּתַרְאִי ז"ל וּמַעַכ"ה נ"י כָּל יְקָר רְאָה עֵינֵינוּ דַּעַת הַמְקוּל
וְדַעַת הַמְחַמִּיר, וְקָשָׁה עָלַי לְבֹא אַחֲרֵיהֶם וּלְהַכְרִיעַ, שְׁנִית פִּי בְּיָמִים הַלְלוּ הַנְּגִי בְּצַעַר
וְדַאגוֹת בְּהַלִּיכוֹת הַיְשִׁיבָה הַק' אֲשֶׁר הִיא חַיִּי רוּחִי וְלֹא צִילָא דַּעַתָּאִי, אֲכֹן תְּמוּל הַגִּיעֵנִי
מִכְּתָבוּ הַגְּלוּי מִפְּצִיר בִּי לְהַשִּׁיב דְּבָר אַחֲרֵי שְׁפֹתַי מַעַכ"ה כִּי בְּצִאֵת הָאֵם לְמַטָּה מִבֵּית
הַחִיצוֹן ג"כ, מוֹצֵאת הַפְּתוּנָת מְלֻנְכְּלַת הַרְבֵּה וְאִין לָהּ שׁוּם הַרְגָּשָׁה אֶפְיֵלוּ מִזִּיבַת דְּבָר
לַח, הָרִי יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁהֵדָם הוּא מִבְּשָׂר הָאֵם מִבְּחוּץ, וְאִינוּ יוֹצֵא מִפֶּה הַמְקוּר פְּלָל, וְא"כ
אִין לְחַקוּר בְּזָה שְׁהִיא טְהוּרָה בְּפִשְׁטוּת, וְיְכוּלָּה לְעַמּוֹד עַל הַבְּיָרוּר שְׁתַּנְיִחַ מוּךְ בְּמְקוּר
קוֹדֵם שְׁתַּפּוּל ע"י אֲשָׁה אַחֲרַת, וְאֵח"פ תְּשֻׁקָה וְתַפּוּל הָאֵם, וְאֵח"פ תְּבָדוּק אֵת הַמוּךְ אִם
הוּא נְקִי, ה"ז בְּבָרוּר שְׁהֵדָם הוּא מִן הַבְּשָׂר, אֲכֹן אִם הֵדָם בְּאֲמַת מִן הַמְקוּר, וּבְזָה נִחְלָקוּ
הַגְּאוּנִים ז"ל, וְרוּאָה אֲנִכִי מִש"כ מַע"כ נ"י שְׁהַמְחַלְקָת אִינוּ אֱלָא בְּבוּלְטָת לְבֵית הַחִיצוֹן,
אֲבָל בְּיוֹצֵא חוּץ לְבַה"ח ג"כ לִכ"ע טְהוּרָה, וְהֵנָּה מַע"כ נ"י תְּלָה עֲצָמוּ בַּמֶּש"כ הַס"ט
בְּשֵׁם שׁו"ת צ"צ שְׁאֵם בּוּלְטָת לְחוּץ אִין לָהּ מִכָּה גְּדוּלָּה מְזוּ, וְהוֹסִיף מַע"כ וְכַתְּבַּ בְּזָה"ל
וְאִף שְׁאִינָה יוֹדַעַת שְׁהַמְכָּה מוֹצִיאָה דָּם מִכ"מ אִיפָּא לְמִתְלִי כו', וְלֹא הִבִּינוּתִי דְּבָרֵי מַע"ל
שְׁהָרִי זְהוּ הַמְכָּה בְּמָה שְׁהִיא יוֹצֵאָה לְחוּץ, וְהָרִי הֵדָם יוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁהָאֵם יוֹצֵא
לְחוּץ, וְא"כ הֵדָם הַיּוֹצֵא הוּא דָּם הַמְכָּה, אֲבָל עֵיקָר דְּבָרֵי הַצ"צ וְהַס"ט, אִינוּ בְּרוּר אֲצִלִּי,
דְּפִי דָּם יוֹצֵא מִחֻמַּת מְכָה, הִינְנוּ שְׂיֵשׁ בְּמְקוּר נִגַּע בְּבְשָׂר הַמְקוּר, שְׁהִיא מוֹצִיאָה דָּם, אֲבָל
מִי יְבָרַר לְנוּ שְׁאֵם הַיּוֹצֵא וְנוֹפֵל לְמַטָּה יֵשׁ בְּפָנִים אִינָה נִגַּע, וְאִם אִין שְׁמֵ נִגַּע, א"כ דָּם
הַמְקוּר הוּא, אֱלָא שְׁהַמְקוּר הוּא מִבְּחוּץ וְחֻלְשׁ הַרְבֵּה וּמִש"ה יוֹצֵא דָּם וְהָרִי הִיא כְּרוּאָה
דָּם מִחֻמַּת קִפְצָה אוֹ סִיבָה אַחֲרַת, וְלִי נִרְאָה טַעַם הַהִיתָר שְׁהָרִי אֶפְיֵלוּ יֵשׁ דְּבָר מִפְּסִיק
בֵּין הֵדָם לְבֵית הַחִיצוֹן טְהוּרָה, וּמַכְּש"כ פְּשָׁאֵם יָצָא מִבֵּית הַחִיצוֹן לְגַמְרֵי וְאִין הֵדָם בְּאוּרִי

בה"ח, וה"ז פְּדֵאִיתָא בְּנִדְהָ דמ"א אר"י משום רשב"י מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדונה מדרה ערוּתָהּ שְׁנֵאֲמַר וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֵת אִשָּׁה דְּנָה וְגִלָּהָ אֵת עֲרוּתָהּ.

והיינו בית החיצון מקום שהשמש דש, משא"כ פְּשֵׁה־מְקוֹר מִבְּחוּץ ה"ז פְּיוֹצָא הַדָּם דְּרַף דוּפָן, ואע"ג דשם איתא עוד מקור שְׁנַעְעָקֵר וְנוֹפֵל לְאַרְצָה ה"ז טמאה שְׁנֵאֲמַר יַעַן הִשְׁפִּיף נְחוּשְׁתָּהּ וְתִגְלָה עֲרוּתָהּ, אֲלֵמָא דְהַמְקוֹר עֲצָמוּ נְקֵרָא עֲרוּהָ, וּמְשׁוּם שְׁהַשְׁמֵשׁ נוֹגַע בּוּ בְּסוּף תְּשֻׁמִישׁ כַּמ"ש הַרְמַב"ם ה' א"ב פ"ה, מ"מ בְּמִקְרָא שְׁהִבִּיא הַגַּמ' וְגִלָּהָ אֵת עֲרוּתָהּ אֵת מְקוֹרָהּ הַעֲרָה, מְבִנְיָר דְאַף בַּה"ח הוּא הַעֲרוּהָ שְׁהִדָּם הַיּוֹצֵא דְרַף שָׁם מְטַמָּא בְּרֵאִיָּה, אֲבָל הָאִם נְקֵרָא מְקוֹרָהּ וְלֹא עֲרוּתָהּ, וּמָה שְׁפִרְשׁ"י בַּד"ה נְחוּשְׁתָּהּ שׁוֹלִינְיָה כּו' קָרִי לִיהָ עֲרוּהָ כְּאֵלוּ הוּא בְּמִקוּמוֹ, הַיְיָנוּ לְפִי הַמְסַקְנָא דְמְטַמָּא טְנוּמָאָת עֲרַב מְשׁוּם נוֹגַע בְּעֲרוּהָ ע"ז קְאָמַר שְׁגַם בְּיֹצֵא לְחוּץ נְקֵרָאָת עֲרוּהָ, אֲבָל לְטְנוּמָאָת רוּאָה דָּם דְּרַף עֲרוּתָהּ דְנוֹקָא דְרַף בֵּית הַחִיצוֹן הִיא מְטַמָּאָה, וְהָא דֹאִי' בַּגַּמ' אֲלֵימָא לְטְנוּמָאָת שְׁבַעָה דָּם א"ר וְלֹא חֲתִיכָהּ, מְשַׁמַּע דֹאִי חֲתִיכָהּ זֹה הָוִי דָּם נִיחָא שְׁטַמָּאָה ט"ז, הַיְיָנוּ מְשׁוּם דֹאִי הָוִי דָּם, הָרִי נְפִילַת הַמְקוֹר הוּא דְרַף בֵּית הַחִיצוֹן אֲבָל אַחַר שְׁכַבְרָה נָפַל וְהָדָם יוֹצֵא מִבְּחוּץ, אִין זֶה דְרַף עֲרוּתָהּ דְהֵאִי קְרָא, זֶהוּ דַעֲמִי הַדְּלָה: וְע"ד הַפְּסָקָת טְהֵרָה אִין עֲצָה כִּי אִם כַּמ"ש מַע"כ נ"י וְתֵהִי מְנוּחַת בְּמִטְתָּהּ בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי אֲשֶׁר הִמְצִינָה לְבָדוּק אֹז, וּבִשְׁאָרֵי יָמִים לֹא תִבְדֹּק עֲצָמָה כָּלֵל, אֲכֵן כ"ז אִם הָדָם יוֹצֵא מִפִּי הַמְקוֹר, אֲבָל אִם תַּעֲשֶׂה בְּחִינָה ע"י הַמוּף וְתִרְאֶה כִּי אִין הָדָם וְהִלְכְלוּף כִּי אִם מְבַשֵּׁר הָאִם טְהוּרָה הִיא בְּפִשִּׁיטוּת, אִזִּי בְּהַפְסָק טְהוּרָה וּבְיוֹם הָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁבִיעִי תִנִּיחַ מוּף בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְתִבְדֹּק אֵת הַמוּף: ע"ד אֲשֶׁר הִתְחַפֵּם אָבִי הַכֵּלָה עַל אָבִי הַחֲתָן וּמָסַר מוֹדְעָה עַל הַמַּתְנָה לְהַחֲתוּן, וְאַחַר הַחֲנוּפָה גִילָהּ לְהַחֲתָן וּלְאָבִיו, הִנֵּה אִין סָפֵק שְׁג"פ הִיא צְרִיכָה אִם רוּצָה לְגַרְשָׁהּ, כִּי אֲפִילוּ הִיא תִנְאִי מִמֶּשׁ שְׁהַתְנָה אָבִי הַחֲתָן אִין שׁוּם הוֹכָחָה שְׁבָנוּ הַחֲתָן קִידֵשׁ ע"ד אָבִיו דְנוֹקָא וּמַכְש"כ שְׁלֵא הִיא תִנְאִי בְּזָה, אֲכֵן אִם בּוֹגֵד בָּהּ וְרוּצָה לְגַרְשָׁהּ מַחֲמַת זֶה, אִם הַפְּלִיג הַחֲתָן עֲצָמוּ מִמֶּנָּה מִיָּד אַחַר שְׁנוּדַע לוֹ, וְלֹא הִיָּה עֲמָה עוֹד, אַע"ג שֶׁהוּא דְבָר מְגוּנָה מְאֹד, מַכ"מ אִינוּ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה כַּמַּש"כ מַע"ל, וְהָרִי קִי"ל דְמוֹתֵר לְגַרְשׁ אֲפִילוּ מְצָא אַחֲרֵת נְאָה הִימְנָה, וְאִין לְהַאֲרִיף בְּזָה וּמַכְש"כ בְּזָה"ז שְׁהַאֲשָׁה מְעַגְנָת אֵת הָאִישׁ כְּמוֹ שְׁהָאִישׁ מְעַגֵּן אֵת הָאִשָּׁה וּבַע"כ יְבֹאוּ אֵל עַמְק הַשְּׁנוּהָ, וְה' יְבָרַךְ אֵת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם, וְלֹא יִהְיֶה פְּרִץ וְצוּחָה בְּבֵיתִי יִשְׂרָאֵל, הַנְּגִי הַעַמּוּס בַּעֲבוּדָה וְטִרְדָּא רַבָּה: נִפְתְּלִי צְבִי הַיּוֹדָא בְּרִלִין.

סימן לו להרב וכו' כש"ת מ' משה שלמה האבד"ק אלייא בדבר אשה שהיה לה פאב ראש, ועשתה לה מקלעות בשעררה ע"י בישול אינה עשב ידוע והאיה תעשה לטבילת מצוה והנה מעכ"ה נכנס להשבונות רבות בכללי ספקות ועוד, ולענ"ד אין שום צורך בזה, אחר שכבר היא יודעת בברור שהקלעות לרפואה לה, אין בזה שום חציצה כלל וכסברת המרדכי מהא דאי' בפ' הערל בענפך דאינו חוצץ אפילו בכנולו משום דהוי רביתא, והגר"א בבאור השו"ע הוסיף הראיה מהא דידות הכלים שהכניסן פדרפון, ובא בזה לאפוקי ממש"כ הגאון ס"ט סקצ"ח ס"ק י"ט דהכי רבית' לא שייך אלא מה שהוא פן בתולדה, וליתא אלא פינן דדרה אשה זו להתרפאות ע"י קליעות היינו רביתא דינדה שיהו שערוותיו גוש אחד, וגם הגאון פ"מ לא החמיר אלא במאמר הרופאים לעשות לה מקלעות וע"ז תתרפא בזה החמיר משום שאין אנו יודעים אם תתרפא בזה, וא"כ אין היתר אלא משום דאינה מקפדת משום ספק רפואה, מש"ה אנו נצרכים לראות שלא

יְהִי רַב שְׁעָרוֹת, אָבֵל בִּנְיָמִן שְׁפָר עֲשֵׂתָהּ מִקְלַעַת וַיִּוְדַעַת שְׁזָהוּ רְפוּאָתָהּ מֵאֵן סָפוּן לְחַלּוֹן עַל הַמְרָדְכִי, וּמִכַּשׁ כִּי דָאֵם לֹא נִימָא הִכִּי יְהִי הַכְרַח לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִבְּעֵלָהּ שְׁהָרִי לֹא תִטְהַר לְעוֹלָם, וְלֹא תִהְיֶה פְּזוּתָהּ בִּישְׂרָאֵל, וּמִשׁ כִּי בִּסְ"ט דְלֹא כִי הַמְרָדְכִי אֵלֹא פְּשִׁישׁ סִפְנָה לְהַסִּירָם מִשָּׂא"כ בְּאֵין סִפְנָה דוּמָה לְרִטְיָה שְׁעַל הַמֶּכֶה, אֵין נִרְאָה כְּלָל דְמָה לִי חוּלִי שְׁיִישׁ בּוֹ סִכְ"נ אִו אֵין בּוֹ סִכְ"נ כְּלָל מִחֲלָה וּכְאֵב קָשָׁה לְסַבּוֹל וְעוֹשִׁין רְפוּאָה בְּמָה שְׁאֵפְשֵׁר וְרִאָיָה לְזָה הוּא מִקְמִיעַ מְוַמְחָה שְׁמִוּתָר לְצִאת בְּשִׁבְתָּ מִשׁוּם דְנִעְשָׂה מִלְבוּשׁ שְׁלוֹ וְתַנְיָא בֵין חוּלִי שְׁיִישׁ בּוֹ סִפְנָה בֵין חוּלִי שְׁאֵין בּוֹ סִפְנָה וְלֹא דְמִיָּא כְּלָל לְרִטְיָה שְׁעַל הַמֶּכֶה שְׁאֵינוֹ אֵלֹא מֶכֶה חִיצוֹנָה שְׁהוּא לְשַׁעָה מִשָּׂא"כ מִחֲלָה פְּנִימִית שְׁאֵין דְרַכָּה לְסוּר אֵלֹא ע"י מִקְלַעוֹת שְׁעָרָה, וְאֵפִילוֹ אִם הֵינּוּ יוֹדְעִים שְׁבַעוּד אֵיזָה מְשִׁיף יְפוּל הַקְּאֵלְטוֹן וְזָהוּ אוֹת שְׁהוּסַר הַמֶּכֶה, מִכַּ"מ בְּעַת שְׁהַקְּאֵלְטוֹן עָלֶיהָ הִיא רְבִיתָא דִּינָה שְׁיִהִיו שְׁעָרוֹתֶיהָ גוּשׁ אֶחָד, וְדוּמָה לְקָרוּם שְׁעוֹלָה עַל הַמֶּכֶה בְּשַׁעָה שְׁהִיא לְחָה, דֹּא ע"ג דְאֶחָר שְׁתַּתִּיבֵשׁ הַמֶּכֶה נוֹפֵל הַקָּרוּם, וְאִזּוּ יֵשׁ לְתַלְוֹשׁ צְדִי הַקָּרוּם שְׁלֹא נִפְלוּ וְהוּוִין חֲצִיצָה מִכַּ"מ בְּשַׁעָה שְׁהַמֶּכֶה לְחָה נִחְשָׁב הַקָּרוּם לְבָשָׂרוֹ, ה"נ בְּשַׁעָה שְׁהִיא חוּלְגִית נִצְרָף שְׁעָרוֹתָיו לְהִיּוֹת דְבוּקִים פְּגוּשׁ אֶחָד וְלֹא שְׁיִיף בְּהוּ חֲצִיצָה כְּלָל, וְרַק בְּמָקוֹם שְׁאֵין הַשַּׁעַר מְקוֹלְעוֹת יֵשׁ לָהּ לִיזְהַר שְׁלֹא יְהִי שֵׁם דְבָר חוּצָץ, וְאֵע"ג שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְתַקֵּן בְּמִסְרַקַת מִכַּ"מ עָלֶיהָ לְהַפְרִיד ע"י אֲצִבְעוֹתֶיהָ בְּכָל הָאֲפָשָׁרִי.

וְה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ. הַגְּנִי הָעָמוּס בְּעִבּוּדָה.

סִימָן לֵג לְהַרְבֵּ דַק"ק לִינְקֵעוּעוּ: ע"ד אִשָּׁה שְׁיִשְׁבָּה עַל הַסִּפְסָל וְנִפְלָה וְנִלְקַתָּה בְּצְדִי הַמְקוֹר וַיִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁפַע דָּם מִן הַמֶּכֶה, וְגַם נִבְהָלָה מְאֹד, וְחָקַר מַעַכ"ה אוּלִי יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִצָּא דָם מִן הַמְקוֹר, וְכִדְאִיתָא בְּגַמ' בִּיעֲתוּתָא מְרַפְיָא, וְהוּוִי מַעַכ"ה לְתַמּוּהָ עַל מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁאִשָּׁה מִתְבַּעֲתָת וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזָה כְּלָל אַף לְבָדוּק א"ע, וְהָרִי בְּסוּטָה אִיתָא שְׁאוּמְרִים הוֹצִיאוּהָ שְׁלֹא תִטְמָא הָעֲזָרָה, וּמְפָרֵשׁ בְּגַמ' מִשׁוּם שְׁמָא תִרְאָה מִחֲמַת בִּיעֲתוּתָא, וְהוּוִי מַעַכ"ה לְהַקְשׁוֹת מְדֹאִיתָא שְׁלֵהִי מ' נִדָּה בִּשׁ"א כְּלָל הַנְּשִׂים מִתּוֹת נִדּוֹת וּס"ד דְּגַמ' מִשׁוּם בִּיעֲתוּתָא דְמִלֵּה"מ מְרַפְיָא, וְאֵע"ג דְּלִפִּי הַמְסַקְנָא נִדְחָה זֶה הַטַּעַם, מ"מ הַסְּבָרָא דְבִיעֲתוּתָא לֹא נִדְחָה, וְהַעֲלָה מַעַכ"ה דְּבִיעֲתוּתָא מְבִיא לִיְדֵי רִאָיָה בְּשַׁפְּעָה, וְלֹא טִיפַת דָּם, מִשׁ"ה חֲיִישִׁינָן בְּסוּטָה שְׁמָא תִרְאָה בְּשַׁפְּעָה, וּבְמִיתָה חֲיִישִׁינָן דִּילְמָא רִאָתָה בְּשַׁפְּעָה וּמִחֲמַת מִיתָה אֵינָה נִפְרַת, אָבֵל בְּכָל מִבְּעִתָּת שְׁאֵין יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ שְׁפַע דָּם אֵין לְחוּשׁ שְׁמָא רִאָתָה טִפַת דָּם, זֶהוּ תְּמַצִּית דְּבָרֵי מַעַכ"ה, וּמִשׁ"ה נְטָה דְעַתּוֹ לְחוּשׁ בְּאִשָּׁה זֹו שְׁיִצָּא מִמֶּנּוּ שְׁפַע דָּם מִחֲמַת מֶכֶה וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִצָּא מִן הַמְקוֹר ג"כ: וְהִנֵּה מִשׁ"כ מַעַכ"ה דְּבַנְדָּה מוּכַח דִּישׁ לְחוּשׁ לְבִיעֲתוּתָא, אֵינוֹ כֵּן בְּמַח"כ אֵלֹא בְּמִסְקָנָא קִי"ל טַעְמָא דְב"ש בִּא"א, אָבֵל מִשׁוּם בִּיעֲתוּתָא אֵין לְחוּשׁ, וְכֵן הִבִּינוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּעַלֵי הַתּוֹס' בְּסוּטָה שֵׁם, שְׁהַקְשׁוּ רּוּמְיָא דְשְׁנֵי הַסּוּגִיּוֹת וַיִּישְׁבוּ מִשׁוּם דְּבִשְׁעַת הוֹצֵאת הַנְּפִשׁ אֵין לְחוּשׁ, וְלֹא עוֹד אֵלֹא אֵפִילוֹ לְהַס"ד דְּטַעְמָא דְב"ש מִשׁוּם דְּחוֹשְׁשִׁין שְׁרָאָתָה מִחֲמַת בִּיעֲתוּתָא דְמִלֵּה"מ, אֵין כֵּן דְעַת ב"ה שְׁהַלְכָה פְּמוֹתָם, גַּם מָה שְׁיִישְׁב מַעַכ"ה לְפִי דְעַתּוֹ דְּבִמִיתָה חֲיִישִׁינָן שְׁמָא רִאָתָה שְׁפַע דָּם וּמִחֲמַת הַמִּיתָה אֵינָה נִפְרַת, אֵין הַבְּנָה לְדְבָרִים אֵלוֹ, מִדּוּעַ לֹא נִיפְרַ לְהַנְּשִׂים הַחַיּוֹת הַעוֹסְקוֹת בְּהַמְתָּה אִם יִצָּא מִמְקוֹרָהּ שְׁפַע דָּם: אֵיבְרָא לֹא הוֹצֵרָה מַעַכ"ה אֵלֹא לִיִּישְׁב רּוּמְיָא דְסוּגִיָּא דְנִדָּה אִסּוּטָה עַפ"י סְבָרָתוֹ דְּבַנְדָּה אֶחָרִי שְׁרָאֵין שְׁאֵין יוֹצֵא שְׁפַע דָּם מִמְקוֹרָהּ, מִשׁ"ה אֵין לָנוּ לְחוּשׁ שְׁמָא יִצָּאָה טִיפַת דָּם וְכֵן בְּשָׂרֵי מִבְּעִתָּת אֵין

לחוש לכה, ובסוטה החשש שמא תראה בשפע, ובה יצא מע"כ ידי הקושניא ונטית דעתו לחוש באשה זו שיצא באמת שפע דם: אבל עיקר סברת מעכ"ה, מן פרה מקושנית רבותינו בעלי התוס' הנ"ל ולא יישבו הכי רומיא דנדה אדסוטה, אלא יישבו דמחמת הוצאת הנפש אין לחוש, א"כ קשה אמאי אין חוששין בכל מבעות שמא ראתה, ולכה"פ נחייב אותם לבדוק, והנה לכאורה הנה מקום ליישב רומיא דנדה אדסוטה, דאינו דומה שמא ראתה לחשש שמא תראה שהרי אין לה דבר שראוי לחוש כמו שעת הנסת, מ"מ קי"ל בנדה (דף ט"ו) וסתות דרבנן, ומש"ה אפילו הגיע שעת וסתה מותרת לבעלה, ופירש"י אם לא ידעין אי בדה אי לא בדה לא מספקין לה בטמאה פ"י דאם ידענו שבדה היינו חוששין שמא ראתה דהבדיקה בשעת הנסת גורם גרוי במקור ורואה ומש"ה אסורה לשמש מה"ת משום והנרתם וגו' שהוא מה"ת כפירש"י בהוריות (דף ח:) בד"ה פרוש מן הנדה, זהו דעת רש"י ז"ל, וביארנו יותר בחיבורי העמק שאלה שאילתא פ"ט בס"ד, וה"נ אם נבעתה אין לחוש להוציא מן חזקתה שמא ראתה, אבל שמא תראה שפיר חיישין וכ"כ הגאון בנו"ב ק' והובא בפ"ת (סי' קפ"ד) לחלק בין שמא ראתה לשמא תראה פדאיתא בגיטין (דף פח) בין שמא מת לשמא ימות, כף הנה הדעת נותן אבל א"כ קשה על התוס' סוטה הנ"ל שלא יישבו רומיא דנדה ודסוטה הכי, ואם שאפשר ליישב בפשיטות שהתוס' לטעמיהו בנדה שם (דף ט"ו) דבאמת אפילו וסתות דרבנן יש לחוש שמא ראתה כמבואר שם בד"ה אפילו, מ"מ גם בלא זה אינו דומה חשש וסתות לחשש ביעתותא, דבוסתות ודאי יש מקום לחלק בין שמא ראתה לשמא תראה, דכמו דמחלקין בין שמא מת לשמא ימות משום שסוף אדם למות, ומש"ה חוששין לכל שעה שאחר כן שימות, וה"ה בוסתות דהא ודאי שתראה דם דאטו לעולם לא תראה, מש"ה חוששין שתראה בשעה העלולה לכה דהיינו בזמן הנסת, משא"כ חשש ביעתותא אין ברור שתראה מחמת זה, וכשם שאין לחוש להוציא מן חזקתה ולומר שמא ראתה ה"נ אין לחוש על להבא שמא תראה, מעתה שראין אנו דבסוטה חששו שמא תראה ה"נ יש לחוש שמא ראתה והדרא קושניא לזכותה אמאי אין חוששין לכל מבעות שמא ראתה, ונראה דהא ודאי בשעת יציאת הדם מן המקור אפילו בשעת ביעתותא מרגשת שנגער דם ממנה, וכמו באסתר פתיב ותתחלחל שהרגישה בפנים שנפתח חללה, מש"ה כ"ז שלא הרגישה אין לחוש כלל.

אבל על להבא יש לחוש שתרגיש ותראה, והא שאין מיישבין הא דוסתות כף לומר דמש"ה טהורה משום שאם ראתה ודאי הרגישה הא ל"ק שהרי בנדה קי"ל דהיא בחזקת טהורה אפילו לא שאל הבעל אם הרגישה, ואפילו היתה ישנה ואפשר שהרגישה ולא ידעה משא"כ כל מבעות הוא בהקין ואם הרגישה ודאי היתה בודקת עצמה מש"ה אין לחוש לה, והא שהקשו התוס' מסוגיא דנדה, היינו משום שבשעת מיתה אפילו הרגישה לא בכחה לבדוק ולא לומר שמרגשת, מש"ה שפיר הקשו אמאי אין חוששין שהרגישה והתחלחלה מחמת בעיית מלה"מ אבל בכל אשה שנבעתה אין לחוש כלל שמא הרגישה וראתה דם, זה פשוט ביישוב הענין: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן לד להגאון מו"ה יעקב נ"י רב הפולל בנויארק. ע"ד האשה אשר נקרע פיס השמן שלה בהקשותה בלדתה ועשה לה הרופא אפעראציאן ותפר הכיס, ועשה המצאה שלא תלד עוד ולא תסתכן, ע"כ הכנים פי הרחם שהוא המקור בתוך הכיס ותפרו, ועתה מטפת

דָּם תְּדִיר עִם הַהִשְׁתַּנָּה, וְאִינָה יְכוּלָה לְהִטְהַר מִפְּנֵי כִּי הֵמִי רִגְלִים שְׂבִכִים תְּמִיד אֵינָם מְנִיחִים לְרַפְאוֹת אֶת הַפְּצַע שֶׁל פִּי הַמְּקוֹר וְעֵלָה בְּדַעַת הַה"ג לְהַתִּירָה לְבַעֲלָהּ, וּבִיקָשׁ מִמֶּנִּי לְהַקְדִים בְּתוֹבוּבָה: וְהִנֵּה מֶר דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא עָלִיו לְהַשְׁפִּיל כִּי קָשָׁה לְמַהֵר בְּזֶה הוֹרָאָה לְהַתִּירָא, וְהוּא שְׂאֵלָה שְׂלֵא נִמְצָא בְּסִפְרֵי שׁו"ת, כְּאֲשֶׁר הוּא בְּאָמַת דְּבַר פְּלֵא שְׂיִשְׁחִית הָרוּפָא בְּיָדִים רַחֵם הָאִשָּׁה בְּאֶנְפֵּן זֶר כְּזֶה, וְאִם עָשָׂה עֲצָה שְׂלֵא תִלַּד הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַשְׁקוֹת לָהּ כּוֹס עֵיקָרִין, אוֹ שְׂתַשְׁמֵשׁ בְּמוֹד שְׂתַנְיַח בְּאוֹתוֹ מְקוֹם לְפָנֵי תַשְׁמִישׁ, וְאִם שָׁגַם זֶה אֵינוֹ בְּרוּר לְהַתִּיר לְשִׁמְשׁ עַל הַמוֹד.

אָבֵל גַּם עִתָּה כְּאֲשֶׁר פִּי הַמְּקוֹר כְּנוֹס בְּכִיס וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ עַל פְּנוֹתֵי הַמְּקוֹר מִבְּחוּץ ה"ז דוֹמָה לְמוֹד אֵיף שֶׁהוּא הָרוּפָא עָשָׂה דְּבַר זֶר מְאֹד, וְלַעֲנִין לְהַתִּירָה לְבַעֲלָהּ קָשָׁה עָלֵינוּ לְהַתִּירָה, וְהִנֵּה מַעַכ"ת נ"י הִחַל בְּהַתִּירָה מִצַּד שְׂפִינָן שְׂיִוְצָא דְרַף כִּיס הַשְׁתָּן ה"ז כִּינְצָא דְרַף דוֹפָן, וְלְכַאוּרָה הָרִי מְפִנְרֵשׁ בְּנִדְהָ (דָּרָף נֹט) מִי רִגְלִים הַדוּר לְמְקוֹר וְאֵינִי דָם, וּבְזֶה הִיא טְמֵאָה, אָבֵל יֵשׁ לְדַחוֹת דָּשָׁם מִיָּרִי דְמִי רִגְלִים מְשָׁכוּ אֶת הַדָּם מִן הַמְּקוֹר אֶל פִּי הַמְּקוֹר וְיָצָא כְּדָרְכּוֹ לְבֵית הַחִיצוֹן, מִשָּׂא"כ בַּנ"ד יוֹצָא מִפִּי הַמְּקוֹר אֶל הַכִּיס, אָבֵל מ"מ אֵינוֹ עֹנֵן לְיוֹצָא דְרַף דוֹפָן דִּהְתָּם לֹא יָצָא מִפִּי הַמְּקוֹר כָּלֵל, אֲלֵא מִפְּנוֹתֵי הַרְחָם יָצָא דָם דְרַף דוֹפָן, מִשָּׂא"כ בַּנ"ד יָצָא מִפִּי הַמְּקוֹר אֲלֵא שְׂנַכְנַס לְכִיס וּמִשָּׁם לְבֵית הַחִיצוֹן: אֲלֵא שְׂבָא מַעַכ"ה מְטַעַם אַחַר שֶׁהָרִי אֵין דְרַף לְרֵאוֹת בְּעֵנִין זֶה, וְהוּי כְּמוֹ דָם בְּחִתִּיקָה, וְדַחָה מַע"כ נ"י שְׂפִינָן שְׂנַשְׁתַּנָּה גּוּפָה וַא"ל לְצַאת הַדָּם כִּי אִם דְרַף הַכִּיס, הוּי דְרַפָּה שֶׁל אִשָּׁה זוֹ, וְלֹא דְמִי לְחִתִּיקָה שְׂאֵינוֹ אֲלֵא מְקַרָּה, וּבְזֶה רוּצָה לְיִישֵׁב קוֹנְשִׁיית הַס"ט עַל הָא דְאִתָּא בַּדַּמ"א שְׂאֵין אִשָּׁה טְמֵאָה אֲלֵא בִּינְצָא מְדוּנָה דְרַף עֲרוֹנָתָה לְאֶפּוֹקֵי דְרַף דוֹפָן, תִּיפּוֹק לִיָּה דְהוּי שְׂלֵא כְּדָרְכּוֹ וְיִישֵׁב מַע"כ נ"י דְבָא לְאֶפּוֹקֵי אִם הִיָּה בְּאֶנְפֵּן שְׂפֵן דְרַף אוֹתָהּ אִשָּׁה, וְכַדוּמָה לָנָה בִּיבְמוֹת דַּק"י יְשִׁיבָתָה זוֹ הִיא עֲמִידָתָה לְפִי ב' (וְזֶה הִישׁוּב אֵינוֹ אֲלֵא לְפִי הַתּוֹס', אָבֵל לְפַרש"י דְמִיעוּט שֶׁל הַחִתִּיקָה הוּא מְשׁוּם חֲצִיצָה) אֲלֵא שְׂמִבְנֹאָר בְּרֵאוֹשׁוֹנִים בְּאִשָּׁה שְׂנַפֵּל מְקוֹר שְׂלָה לְמַטָּה וְיוֹצָא דָם דְטַהוּרָה מְשׁוּם שְׂאֵין דְרַף לְרֵאוֹת כֵּן לְשִׁיטַת הַרָא"ש, וְהָרִי הִיא קְבוּעָה לְרֵאוֹת בְּזֶה הָאֶנְפֵּן, מ"מ מִיָּקָרִי אֵין דְרַף לְרֵאוֹת כֵּן, אַע"ג דָּשָׁם אֶפְשָׁר שְׂתַתְּרָפָא, גַּם כָּאֵן אֶפְשָׁר שְׂיִקְרַעוּ הַתְּפֵר וְלְהַשִּׁיב הַרְחָם עֲמָה שְׂאֵין מְחִזְקִין דִּי עוֹבְרֵי עֲבִירָה, וְכוּלָן לֹא אָמְרוּ אֲלֵא מִפְּנֵי דְרַכִּי שְׁלוֹם, וּמְפָרֵשׁ רַבָּא דְמִיָּרִי בַע"ה דַּר"מ וְטוֹמְאָה וְטַהוּרָה דְרַבְּנָן, וּמְקַשָּׁה הַגַּמ' וְהָא מְדַקְתָּנִי סִיפָא אָבֵל מְשַׁתְּטִיל אֶת הַמַּיִם לֹא תַגַּע עֲמָה מְפָלֵל דְרִישָׁא לָאו בְּטוֹמְאָה וְטַהוּרָה עֲסָקִין וּמְשַׁנֵּי רִישָׁא בְּטוֹמְאָת חוּלִין וְסִיפָא בְּטוֹמְאָת חֲלָה, וְקָשָׁה הָא אֶפְלוּ בְּעוֹד שְׂלֵא נְטָמָא יְדוּעַ הוּא שַׁע"ה יְטָמָא אַח"כ, וְיָהִי בְּכָלֵל עוֹבְרֵי עֲבִירָה, וַא"כ הִיָּה מִן הַדִּין רְאוּי לְאַסְוֹר לְבָרוּר עֲמָה אִם לֹא מִפְּנֵי דְרַכִּי שְׁלוֹם, וְתוּלִין בְּדָבָר רְחוּק שְׂתַלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת, כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי בְּפִי הַרִישָׁא דַּמַּש"ה מְשַׁאֲלַת נְפָה וְכַבְרָה כו' מְשׁוּם דְתוּלִין בְּדָבָר הַרְחוּק מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם, וְה"נ הָא דְבוֹרְרַת עֲמָה הִיָּינוּ מְשׁוּם דְתוּלִין שְׂתַלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת, וּמְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם, מִשָּׂא"כ מְשַׁתְּטִיל אֶת הַמַּיִם דְנְטָמָא וְדַאי אָסוּר אֶפְלוּ מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם, וּמָה מְקַשָּׁה הַגַּמ' לְרַבָּא, אֲלֵא ע"כ דְכִינָן שֶׁהוּא לְפָנֵי מַעֲשֵׂה עֲבִירָה שְׂרִי אֶפְלוּ בְּלֹא דְרַכִּי שְׁלוֹם, וַא"צ אֶפְלוּ לְתוֹת בְּדָבָר רְחוּק, מִשָּׂא"ה מְקַשָּׁה שְׂפִיר לְרַבָּא דַּע"כ מִיָּרִי בְּרִישָׁא ג"כ שְׂהִיָּה רְאוּי לְאַסְוֹר, וּמְשַׁנֵּי דְרִישָׁא ג"כ מִיָּרִי שְׂהִיָּה טְמָא אֲלֵא טוֹמְאָת חוּלִין, הָרִי מְבֹנָאָר דְלְפָנֵי מַעֲשֵׂה עֲבִירָה שְׂרִי, וְלֹא תִקְשָׁה א"כ אִמְאֵי הִיָּה רְאוּי לְאַסְוֹר לְהַשְׂאִיל נְפָה וְכַבְרָה

אם לא מפני דרכי שלום הרי הוא לפני מעשה עבירה, הא ל"ק, חדא דאפשר דמיירי אפילו באין לה להשיג נפה וכברה, וא"כ הוי כתרי עברי דנהרא דאסור בכל אופן לולי דרכי שלום, שנית דהשאלת פלים דומה לבשעת מעשה שהרי יכולה בכל שעה לחזור ולקח ממנה א"כ דומה בכל שעה כאלו היא משאלת, ואע"ג דהשואל פלי מתבירו א"א לחזור בו עד שיעשה מלאכתו, וא"כ שוב אינה יכולה לחזור ולקח ממנה, הא ליתא דבשלא אי הוי אמרה ששואלת הנפה והכברה לקמח לאפות, ודאי אינה יכולה לקח ממנה עד שתאפה, אבל שיטת התוס' דתלמוד דילן פהירו שלמי דתולין נפה לספון בה מעות, כברה לכפר בה חול, וא"כ יכולה מייד לעשות מעשה זה, והמשאלת תאמר שצריכה לעצמה לקמח, וכשמנחת בידה יותר מזה השיעור כדי שתבור קמחה, הרי היא משאלת בשעת מעשה, מש"ה בעינן היתר דדרכי שלום, ולתלות שאינה מניפה קמח קלל.

הינצא מזה דשיטת התוס' והרא"ש דבלא תרי עברי דנהרא ואינו בשעת מעשה שרי אפילו בלא דרכי שלום, והנה התוס' שם הקשו על ישוב הגמ' רישא בטומאת חולין, דמבואר דאפילו החולין טמאים שרי לברור עמה, מהא דתנן בע"ז (דנ"ו) דאין בוצרים עם ישראל בטומאה, ומהא דתנן נחתום העושה בטומאה לא לשין כו' ותני עלה בירושלמי דה"ה לא בוררין, ולרבא דמשני דהכא מיירי בלתייה קשה, ויישב דכאן אינו אלא בחשוד מש"ה שרי בטומאת חולין, ולכאורה קושיות התוס' מעיקרא לק"מ, שהרי כאן מותר מפני דרכי שלום, כפירש"י בד"ה רישא כו' טומאת חולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום, משא"כ התם דמיירי בבוצר עם פועלים וכן נחתום השוכר מסייעים לא שייך ד"ש מש"ה אסור לסייע אפילו בטומאת חולין, וצ"ל דפשיט להתוס' דגמ' דילן פהירו שלמי ס"ל דעיקר היתר משום דרכי שלום אינו אלא משום דתולין בדבר רחוק, אבל אם הוי דבר עבירה ודאי לא היה מותר מפני דרכי שלום, וא"כ מוכח דטומאת חולין שרי לגמרי, ושפיר מקשים, ויישב דכאן מיירי בחשוד בעלמא ותולים שלא נטמא, אבל בודאי נטמא אסור לסייע אפילו איכא דרכי שלום, ולהלן יתיישב בא"א: כ"ז ביאנו לשיטת התוס' והרא"ש, ולפ"ז רשאים לשדך אפילו יעברו בברור על אסור נדה, שהרי אינו כתרי עברי דנהרא, ולא בשעת מעשה עבירה ושרי.

אבל הר"ן כתב בע"ז (דף פ"א) דאפילו שלא בתרי עברי דנהרא אסור, אע"ג שאינו באזהרה דלפני עור מ"מ אסור להושיט אסור למומרים, והוא דעת רש"י בגיטין דמפרש הא דתנן משאלת אשה לחברתה, הוא משום שלא בשעת עבירה מש"ה לא שרי אלא מפני דרכי שלום, כמבואר בד"ה וכולן, שהתירו להשאילם פלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום, הא בל"ז אסור, ולכאורה ק' א"כ מאי מקשה הגמ' לרבא מכלל דרישא לאו בטו"ט עסקינן, הא אפילו בעוד לא נטמא, מ"מ בברור דסופה לטמא ולא שרי אלא מפני דרכי שלום, וצ"ל דא"כ דבשעת זו אין שום עבירה אלא לאח"כ תבא לידי עבירה א"כ הוא משנה שא"צ דכבר למדנו מרישא בשביעית דאורייתא דשרי משום ד"ש שלא בשעת מעשה עבירה, מכש"כ בטומאה וטהרה דרבנן, אלא ע"כ מיירי בסיפא דיש בשעת מעשה עבירה מ"מ שרי משום ד"ש, ומשני דמ"מ איכא עבירה דטומאת חולין ושרי משום דרכי שלום: ויש לנו לפרש התוספתא דמאי שהבאנו לעיל

בא"א דְהָא דְתַנְיָא בְּנִזִיר לֹא יוֹשִׁיט דְמוֹכַח מְזָה בְתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא דְנִקְא הָא בַל"ז שְׂרִי, הֵינְנוּ מְשׁוּם שְׂאִין הַדְבָר בְּרוּר שְׂיֹאכַל, שְׂהָרֵי אִינוּ מוּמָר, וּמִן הַדִּין לֹא הֵיָה לְנוּ לְחוּשׁ פְּלִל וְאֶפִּילוּ לְהוֹשִׁיט וְלֹא פְתוּס' שִׁכ' דְחִיָּשִׁינָן שְׂמָא שְׂכַח נְזִירוּתוֹ, אֲלֵא הָא דְאָסוּר לְהוֹשִׁיט מְשׁוּם דְבְּאֶמַת נְזִיר אָסוּר לְאַחֲזוּ יַיִן פְּלִל שְׂהָרֵי סְחוּר סְחוּר אֲמַרִינָן לְנִזִירָא לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב, מִש"ה אִיפָא חֲשָׁד שְׂמָא יֹאכַל ג"כ, אֲבָל אִין הַדְבָר בְּרוּר כ"כ שְׂיָבֵא לִידֵי אֲכִילָה ג"כ, מִש"ה דְנִקְא בְתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא אָסוּר, מִשָּׂא"כ בְּמוּמָר וְחֲשׂוּד עַל עֲבִירָה מְמַשׁ אֶפִּילוּ בְּלֹא תְרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא אָסוּר, מְעַתָּה מְיַנְשֵׁב הַתּוֹסְפָתָא הַנּוּ' בְּהֵיָה נְדוּר מִן הַכְּפָר וְאָמַר תָּן לִי וְאוֹכְלִנְזוּ אָסוּר אֶפִּילוּ בְּלֹא תְרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא, דְאִין שׁוּם חֲשָׁד וְחֲשָׁשׁ שְׂמָא יַעֲבֹר עַל גְּדוּרוֹ, דְדִנְקָא גְבִי נְזִיר יֵשׁ חֲשָׁשׁ כַּמִּש"כ מִשָּׂא"כ בְּנִדָר גְּמַצָּא לְדַעַת רִש"י אָסוּר לְשַׁדָּף לְאִישׁ מִיּוֹעֵד לְעֵבֹר עַל אִסוּר גְּדָה, אֲכֹן עוֹד עֲלִינוּ לְחַקֵּר עוֹמֵק דַּעַת רִש"י בְּזָה, וְהֵיָה לְפִי דְבַרִינוּ בְּדַעַת רִש"י כִּי לְסִייעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה אֶפִּילוּ שְׂלֹא בְּשַׁעַת עֲבִירָה ג"כ אָסוּר אִם לֹא מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוּם אֲזֵלָא קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' מִמְשַׁנָּה דַּע"ז דְתַנְן אִין בּוֹצְרִים עִם יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה פִירוּתוֹ בְּטוֹמָאָה, וְכֹן מְהָא דְאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי דְנַחְתוּם הָעוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה לֹא בּוֹרְרִין עִמּוֹ, לְפִרִש"י וְדָאִי אָסוּר מְשׁוּם דְסוּפָם לְבֵא לִידֵי עֲבִירָה, וְכָאֵן לֹא שְׂיִיף דְרַכִּי שְׁלוּם, שְׂהָרֵי הֵמָּה שְׂכוּרִים, וּבְאֶמַת הִבִּיא הַתּוֹס' בַּע"ז שְׁם בְּשֵׁם פִירִש"י דַּמִּש"ה אָסוּר מְשׁוּם דְסוּפּוֹ לְאַכְל בְּטוֹמָאָה, וְא"כ פְּשֵׁם דְתַנְן נַחְתוּם הָעוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה לֹא לְשִׁין וְלֹא עוֹרְכִין עִמּוֹ ה"נ לֹא בּוֹרְרִין עִמּוֹ וְכַדְאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי שְׂהִבִּיאוּ הַתּוֹס' כִּדְ הֵיָה נִרְאָה דַּעַת רִש"י, אֲבָל לֹא כֹן פִירִש"י לְפָנֵינוּ בַּע"ז שְׁם בַּד"ה וְאִין בּוֹצְרִים, אֲלֵא מִש"ה אִין בּוֹצְרִים מְשׁוּם טוֹמָאָת תְּרוּמָה וְזָה אִינוּ אֲלֵא בַּעֲבָדִים דְחַל שְׁם תְּרוּמָה קוֹדֵם גְּמַר מְלֹאכְתוֹ, מִשָּׂא"כ בְּנַחְתוּם דְלֹא חַל שְׁם חֲלָה עַד תְּטִיל מִים בְּעִסָּה וְכַמִּש"כ הַתּוֹס', וְא"כ דְנִקְא אִין לְשִׁין וְלֹא עוֹרְכִים, אֲבָל בּוֹרְרִים וְלֹא כְהִירוּשְׁלָמִי, וַע"כ ס"ל לְרִש"י דְכַמוֹ דְשְׂרֵי מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוּם לְסִייעַ לְפָנֵי עוֹשֶׂה עֲבִירָה שְׂלֹא בְתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא, ה"נ שְׂרֵי בְשִׁכְר וְרַק בְּחֻנָּם וְאִין בְּזָה דְרַכִּי שְׁלוּם אָסוּר, וּמִש"ה בְּנַחְתוּם שְׂאִין לְשִׁין הָא לְבָרוּר שְׂרֵי, וְהִירוּשְׁלָמִי לְטַעְמִי דַּס"ל דְהָא דְשְׂרֵי מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוּם הוּא מְשׁוּם שְׁתוּלִים אֶפִּילוּ בְּדָבָר רַחוּק נָפֵה לְסַפּוֹר מְעוֹת כּו' וְה"נ הָא דְתַנְן בְּאַשְׁת ע"ה בּוֹרְרַת עִמָּה הוּא מְשׁוּם קוֹדֵם לְתִיתָה וְתוּלִין שְׁתְלוּשׁ בְּמִי פִירוּת אֲבָל אִם כְּבָר הֵמָּה לְתוּתִין בְּאֶמַת אִין בּוֹרְרִים אֲבָל כ"ז לְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי מִשָּׂא"כ לְש"ס דִּילָן דְלֹא ס"ל טַעַם הַהִיתָר מְשׁוּם שְׁתוּלִין בְּדָבָר הַרְחוּק, כְּפִשְׁטָא דַּגְמ' דְמַקְשָׁה מ"ש רִישָׁא מ"ש סִיפָא וְכַקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' לְשִׁיטְתָם בַּסַּד"ה מְשַׁאֲלַת, אֲלֵא ס"ל לְתַלְמוּדָן דְאֶפִּילוּ בְּלִי שׁוּם תְּלִיָה בְּהִיתָר שְׂרֵי מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוּם לְסִייעַ לְפָנֵי מְעַשֶׂה הָעֲבִירָה, א"כ ה"נ דְשְׂרֵי בְשִׁכְר וּפְרָנְסָה וְרַק בְּחֻנָּם אָסוּר, וְהִיא הִיא דַּעַת הַרְמְב"ם שְׂכַתְבַּה' תְּרוּמוֹת (פ"ב ה"ו) יִשְׂרָאֵל שְׂעוֹשֶׂה פִירוּתוֹ בְּטוֹמָאָה אִין בּוֹצְרִים עִמּוֹ וְאֲצ"ל שְׂאִין דּוֹרְכִין עִמּוֹ מְפָנֵי הַתְּרוּמָה שְׂתַעֲשֶׂה בְּטוֹמָאָה, הָרִי דְיִיִק רַבִּינוּ דְאִסוּר הוּא מְפָנֵי הַתְּרוּמָה וְלֹא מְשׁוּם שְׂיֹאכַל בְּטוֹמָאָת חוּלִין, וְכַכָּה בַה' בְּיִכּוּרִים (פ"ח ה"ג) כְּתַב הַרְמְב"ם אֲשֶׁת חֲבֵר מְרַקְדַת וּבּוֹרְרַת עִם אֲשֶׁת ע"ה אֲבָל מְשַׁתְטִיל מִים בְּעִסָּה לֹא תְסִייעַ אוֹתָהּ מְפָנֵי שְׂהִיא עוֹשֶׂה עִסְתָּה בְּטוֹמָאָה וְכֹן הַנַּחְתוּם שְׂעוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה לֹא לְשִׁין וְלֹא עוֹרְכִין עִמּוֹ כּו', הָרִי עֵיבָרְב שְׁנֵי הַמְשַׁנְיּוֹת דְגִיטִין וַע"ז בְּהִלְכָה אַחַת, דְבִשְׁנֵיהֶם לְבָרוּר עִמָּה שְׂרֵי וְלָלוּשׁ אָסוּר, וְהֵינְנוּ מְשׁוּם דְכְּבָר יְכוּלָה לְפָרוּשׁ חֲלָה מִש"ה הָרִי עוֹשֶׂה עֲבִירָה דְמַטְמָא חֲלָה, אֲבָל לְבָרוּר עִמָּה שְׂרֵי בֵין מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוּם בֵין

לפועלים בשכר שרי, וכבר מצינו בגיטין (דף ס"ב) בענין אחר דמשום פדי חיינו של גבל וביד התירו, וה"נ מה דשרי משום דרכי שלום מותר משום פדי חיינו, היצא מזה דלדעת רש"י ורמב"ם אסור לזווג בעלי עבירה בחנם, אבל מי שפרנסתו בכף לזווג, שרי לכו"ע: נפילי צבי יהודא ברלילית להו דתלמודן חולק על הירושלמי, א"כ אי לפני שעת עבירה אסור קמ"ל דגם בזה תולין, אלא פשיטא דלפני שעת עבירה אפילו בלא ד"ש שרי, והא דקאמר בירושלמי אני אומר כו' ולא שרינו משום דהוי לפני שעת עבירה, י"ל דשאלת פלים הוי כשעת עבירה שרי אפשר לחזור ולטול ממנה בשעה שעוסקת בפירות שביעית דאפילו לשיטת ר"ת בשבת ר"פ שואל דשאלה ל' יום וא"א לחזור ולטול בתוך ל', מכ"מ ודאי נפה וכברה אין דרף להשאל אלא עד שעת צרכי עצמו, וא"כ הוא מצי לומר שהיא צריכה, הא מיהא שיטת התוס' דמתניתין כשעת עבירה דמי, או י"ל דמתניתין סתמא קתני אפילו א"א לה להשיג אחרת וא"כ הוי תרי עברי דנהרא ואסור משום ל"ע אפילו לפני שעת עבירה, וע"כ צריף לפרש הכי הא דתנן בשביעית שם והובא בתוס' בש"א לא ימכור פרה חורשת בשביעית, וב"ה מתירין מפני שיכול לשחטה, ולא התירו משום שהיא לפני שעת עבירה, אלא מייירי אפילו בתרי עברי דנהרא, הא מיהא שיטת התוס' דלפני שעת עבירה ליכא איסור משום סיוע במקום דליכא ל"ע, ומש"ה מקשה בפשיטות אמאי איצטריף למיתני ובוררת עמה פשיטא הרי בזה ודאי אינו כתרי עברי דנהרא, שהיא בעצמה ג"כ בוררת ולא מהני אשת חבר אלא להקדים, ואינו אלא סיוע מלפני שעת עבירה שרי אפילו בלא ד"ש, ויישב רבא דקמ"ל טומאת חולין שרי, והקשו התוס' לרבא ממשנה דע"ז דנתתום, דהתוס' לטעמייהו דש"ס דילן אינו חולק על הירושלמי, וכל היתר דד"ש אינו אלא דתלינו בהיתר, הא איזה איסור ברור לא מהני ד"ש, א"כ ע"כ טומאת חולין שרי לגמרי א"כ אמאי אסור בנתתום ויישב ר"ת דבאמת אסור טומאת חולין אפילו במקום ד"ש, והא דשרינו הכא משום ד"ש אינו אלא בחשוד בעלמא ותלינו שלא תטמא, והתם בע"ז מייירי שעושה בטומאה ודאי, והא דלא יישב ר"ת דרק מפני ד"ש תלינו בחשוד והתם לא מייירי בהכי, היינו משום דסברא דד"ש לא בעינו אלא לתלות בדבר הרחוק, אבל בספק ממש אפי' חשוד שרי אפילו בלי ד"ש כמ"ש התוס' מהא דב"ה מתירין למכור פרה חורשת בשביעית משום שיכול לשחטה, וכתבו התוס' דתל' זה מהני אפילו בלא ד"ש, וה"נ אפשר שאינו טמא באותה שעה: קיצור הדבר דהכל תליא בפי' הסוגיא דגיטין אי נימא דתלמודן אינו חולק על הירושלמי, וכל היתר דד"ש הוא בתליה רחוקה, מוכרח דלפני שעת עבירה אין שום איסור במקום דליכא לפני עור ממש, ואי נימא דש"ס דילן חולק ומפרש אפילו בפירוש פירות שביעית שרי וע"כ משום שהיא לפני שעת עבירה, ובלי ד"ש אסור, וא"כ במקרה דליכא ד"ש כמ"ש התוס' בגיטין שם דבמכר לא שייף ד"ש אסור, מעתה לשיטת התוס' בע"ז (ד"ו) דשרי להושיט למומר בלא תרי עברי דנהרא אזלי לשיטתיהו, ולשיטת רש"י אסור, א"כ בנ"ד במחלוקת שנויה, מיהו י"ל דאפילו לשיטת רש"י לא אסור במסייע לפני שעת עבירה, אלא באופן דהמסייע גורם הקדמה כ"ש כמו להושיט מאכל אסור להמומר, וזה מיקרי מסייע שאין בו ממש בשבת (דצ"ג) דיכול בעצמו אבל מכ"מ עוזרו וממהר לעשות בעזרו, משא"כ בנ"ד שהעבד או השפחה קונה בשור, ואי לא ימכור לה תשיג ממוכר עו"ג, ולא יהיה עיפוב כ"ש במומר האדון עצמו, דהשפחה בודאי תתאמץ להשיג בשעתו,

א"כ לא מיקרי סיוע פלל ושרי לכ"ע, זהו סברא פשוטה דלא מיקרי מסייע פלל: ומה שנתקשה מעכ"ת על הגאון נו"ב ו"ל ואמר דממשות מין בפשינו מינו שנה לממש מין במינו אלא שחמור יותר דאפילו טעמו איפא, לא צדק מעכ"ת שי' בזה דודאי ממשות מין במינו חמור שישנו בעולם בלא שנוי משא"כ בפשינו מינו הרי נשתנה צורתו וטעמו, ודומה לנבלה סרוחה, והינו טעמא דדבר שיל"מ חמור מין במינו משלא במינו, וכתבתי בזה בארובה בהע"ש (סי' מ"ז אות א'), וברור אצלי שגזפר סברא זו בשו"ת נו"ב אלא שאינו בידי להראות מקומו, ובעיקר קושניית המל"מ וסברת רבינו משולם הדברים עתיקים, אולם לא בא מע"כ שי' לחקור בזה, והשעה אינה פנויה, ואם מעכ"ת שפא לשאול, התיר לעצמו לכתוב שהוא טרוד ולא יכול להפנות מעותותיו, יבין שאני טרוד ממנו ועמותי אינם בידי יותר ומה גם עתה פאשר ימי הקג מממשמים ובאים: ע"ד הביצים שגראה בהם פעין עדשים בראש הקשר, הנני מורה להיתר בפשיטות, וברור אצלי שאינו דם פלל, וגם משמשי ביז עדשה זו ואינה אדומה כ"כ פמראה דם, וכך רביתיהו דהני תרגולים: סימן לב לכבוד הרב וכו' מו"ה משה ארי' באמבערגער נ"י.

שאלה אם מותר לזווג אשה לאיש אשר ידועים המה לעוברי עבירה ויעברו על איסור גדה, ואפילו אין זה בתרי עברי דנהרא דיש בזה משום ל"ע פדאימא במס' ע"ז (ד"ו), מכ"מ בישראל אסור לסייע לעוברי עבירה אפילו באופן שאין בזה משום ל"ע כמ"ש התוס' שם (דט"ו ב') בד"ה לעולם, דאפילו בלפני דלפני דלא מפקדינן מ"מ בישראל אסור שהרי אנו מונהרין שלא יבא לישראל תקלה ע"י, וה"נ שלא בתרי עברי דנהרא, וכ"כ הר"ן ע"ז שם, דהא דקתני לעגן נזיר שלא יושיט לו פוס יין, דדייק מזה בגמ' דדוקא בתרי עברי דנהרא, הני מילי לעגן איסורא דאורייתא אבל מדרבנן מיהא אסור שהרי מחויב הוא להפרישו מאיסור והיאך יסייע לידי עוברי עבירה וכ"כ בתוס' שבת (ד"ג) דאיסור דרבנן מיהא איפא, וא"כ אסור לזווג פאלה שהרי הוא מסייע ידי עוברי עבירה: איברא התוס' והרא"ש בע"ז שם פתבו בפ"י דאסור ליתן למומרים אפילו שלקהם אם הוא בתרי עברי דנהרא, מבואר דבלא תרי עברי דנהרא שרי, ובאמת יש לדקדק מדתניא בתוספתא דמאי (פ"ב) הנה נדור מן הפכר אומר תן לי ואוכלנו אבטיח לנקר וא"ל תן לי ואוכלנו יין ונתגלה וא"ל תן לי ואשתנו לא תן לו שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו, כ"כ לא יושיט ישראל אמה"ח לב"נ ולא פוס יין לנזיר שאין מאכילין את האדם דבר האסור, והרי לא נזפר פאן האזהרה של ולפני עור, אלא האיסור של הושה, ומכ"מ דוקא לא יושיט היינו בתרי עברי דנהרא, הא בל"ז שרי, אבל עלינו ליישב רומיא דשתי הוראות התוס' והרא"ש במס' שבת ובמס' ע"ז, וגם הדעת נוטן שלעולם אסור לסייע ידי עוברי עבירה, שאפילו חייב להפריש את חבירו ישראל מאיסור וכדאימא בב"ק (דצ"ח) שהפל מצוין עליו לבערו כדי שלא יעבור חבירו בב"י, מכש"כ שלא יעשה סיוע שיעשה עבירה, וכבר פתב הגאון המחבר שו"ת בגן ציון ליישב רומיא דפסקי התוס' והרא"ש דאם הוא מסייע בשעה שעושה עבירה נדאי אסור בכל עגון, ומחויב להפרישו אם יכול, משא"כ שלא בשעת עבירה, אלא שאח"כ חשוד שיעשה עבירה בזה אינו אסור אלא בתרי עברי דנהרא, וזה החילוק אמת וברור לדעת התוס' והרא"ש אלא מש"כ הגאון שם בשם הרא"ש דאפילו לפי של המומר לא מיקרי בשעת מעשה והביא לשון הרא"ש הלכה אסור להושיט למומרים דבר איסור לפיהן

שְׁלֵהוּ הִיכָא דְקָאֵי בְתַרֵי דְנִהָרָא בַמַּח"כ נֹוס' מְשֻׁנְבֶשֶׁת גְּזֻדְמָנָה לֹו וְהַגְּנוֹס' בְּרָא"ש דְּבַר אִיסוּר אֶפִּילוּ שְׁלֵהוּ וְהָכִי מְפֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַתּוֹס'] וְגַם הִנֵּה נִרְאֶה לְהַבִּיא רְאִיָּה לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש מְדַמְנֵיא בַתּוֹסְפֶתָא הַגְּז' לְבְרִישָׁא הִנֵּה גְדוּר מִן הַכֶּפֶר וְאָמַר לֹו תֵן לִי וְאִנְכְּלוּ כֹו' הָרִי בְרִישָׁא לֹא דִיִּיק בְּלִשׁוֹן לֹא יוֹשִׁיט, שְׁיִהָא מְשַׁמְעוּ דְּוָקָא בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא, מְבֹנָאָר אֶפִּילוּ בְּלֹא תַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אִיסוּר, וּבְסִיפָא דִיִּיק דְּוָנָקָא לֹא יוֹשִׁיט דְּמְשַׁמְעוּ בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא, וְתוּ קִשְׁעָא לְמֵאֵי תַנִּי שְׁאָמַר לֹו תֵן לִי וְאִנְכְּלוּ, הָרִי אֶפִּילוּ בַל"ז יֵשׁ לְחֹוֹשׁ שְׁמָא יֹאכְלֵנוּ, לְפִי מַש"כ הַתּוֹס' בְּהָא דְאִיסוּר לְהוֹשִׁיט פּוֹס יַיִן לְגִזְרֵי דַמַּש"ה חֵיִישִׁינָן שְׁמָא יִשְׁתָּה, מְשׁוּם דְּלִכּוּ"ע שְׁרִי וְשְׁמָא שְׁכַח גְּזִירוּתוֹ, ה"נ בְּכֶפֶר הַגְּדוּר וְא"כ אֶפִּילוּ לֹא אָמַר וְאִנְכְּלוּ אִיסוּר, אֲלֵא צ"ל דְּתַרְנוּיָהוּ קְוָשִׁיּוֹת מְתִישְׁבִין בְּהַדְדֵי, דְּפִי וְאִנְכְּלוּ הֵינּוּ מִיָּד, וְא"כ הָוִי בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה, מַש"ה אֶפִּילוּ שְׁלֹא בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אִיסוּר מַשָּׂא"כ בְּלֹא אָמַר וְאִנְכְּלוּ אַע"ג שְׁהוּא חֲשׁוּד שְׁיֹאכַל אֲבָל לֹא בְּשַׁעַת זֹו וְאִינוּ בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה מַש"ה אִינוּ אִיסוּר אֲלֵא בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא.

וְהָכִי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ עוּד פְּשִׁיטַת הַתּוֹס' וְרָא"ש מְדֹאִיטָא בְּגִיטִין (דָּף ס א א') בְּהָא דְתַנּוּן אֲשַׁת חֶבֶר מְשַׁאֲלַת לְאֲשַׁת ע"ה נָפֶה וּבְכֶרֶה וּבִוְרֶרֶת וְטוֹחֲנַת וּמְרַקְדַת עֲמָה אֲבָל מְשַׁתְּטִיל אֶת הַמַּיִם (לֹא תַגְעֵב) וּמְמִילָא מִיְּנֻשָׁב מַה שְׁהַקְשָׁה עַל הַש"ף (ס' ס"ו) שְׁפַתְב דָּאָף דְּבַדָּם הָאִיסוּר רַק מְפַנִּי מְרֵאִית הָעֵינ מ"מ אִם בְּיִטְל בְּמִזִּיד אִיסוּר מְשׁוּם קְנָסָא, וְהָק' מַע"כ מִירוּשְׁלֵמִי הַגְּז' לְדְמוּכַח דָּאִם הָאִיסוּר רַק מְפַנִּי מְרֵאִית הָעֵינ אִין בּוּ מְשׁוּם מְבַטֵּל אִיסוּר, וְאִין פָּאן קְוָשִׁיּוֹת דְּהִירוּשְׁלֵמִי מִיְּרִי דְּוָקָא שְׁלֹא בְּאִיסוּר אֲכִילָה, אֲבָל בְּאִיסוּר אֲכִילָה אִיסוּר לְבַטֵּל אֶפִּילוּ אִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׁהוּא מְשׁוּם מְרֵאִית עֵינ וּפְשׁוּט: ג) מַש"כ הַגְּאֹון חֲוֹת דַּעַת בִּיּו"ד בְּדִינֵי ס"ס דְּאִיסוּר לְקָרוֹת ק"ש מְסַפֵּק בְּתוֹרַת חוֹב, לְמַד מְסוּגָיָא דְּב"ב (פ"ב) לְעַנְיָן קְרִיאַת פְּרָשָׁה דְּבִיכּוּרִים מְשׁוּם דְּמִיחֲזִי כְּשִׁיקְרָא, וְה"נ כְּתַבְתִּי בְּסִפְרֵי הַע"ש (שְׁאִילְתָא ג' אֹות ב') לְעַנְיָן סְפֵק בְּרֶכָה דְּאִיסוּר לֹוּמַר בְּרִיךְ רַחֲמָנָא מְלַכָּא דְּעָלְמָא, אַע"ג שְׁרִישָׁאֵי לֹוּמַר בְּחֻמָּם, מ"מ בְּתוֹרַת בְּרֶכָה אִיסוּר, וְהַבְּאִתִּי דְּהָכִי דַּעַת כְּפָה גְּאֹוִי בְּתַרֵי, וּמַש"ה אִיסוּר לְעַנּוֹת אֲמֵן אַחַר בְּרֶכָה לְבַטְלָהּ, אַע"ג שְׁמֹנְתָר לֹוּמַר אֲמֵן בְּחֻמָּם, מַכ"מ אַחַר בְּרֶכָה הוּא בְּתוֹרַת חוֹב אִיסוּר מְשׁוּם דְּמִיחֲזִי כְּשִׁיקְרָא, וְכ"ז דְּלֹא כְּהַגְּאֹון בַּעַל פְּרִי תְבוּאָה (ס' ס"ו) שְׁהַבִּיא מַע"כ, אוּ יֵשׁ מְקוּם לְחַלְקָא, אִיךְ שְׁהוּא דְּבָרֵי הַחוּ"ד גִּיחָא: ד) בְּנִתִּיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט (סִימָן ר' סִקט"ו) כְּתַב וְכִינּוּן דְּבַעֲכוּ"ם לֹא מְהַנִּי שְׁלִיחוֹת מְמִילָא אִין חֲצָרוֹ הַמְּשַׁתְּמֶרֶת קוֹנָה וְכו' וְתַמָּה מַע"כ הָא בְּר"ן שְׁמַבִּיא שְׁם הַנָּה"מ מְבֹנָאָר דְּחֲצָר הוּא מְטַעַם יָד וְלֹא מְטַעַם שְׁלִיחוֹת פְּשׁוּט שְׁשָׁם בְּנֵה"מ טה"ד, וְהַפְּנוּנָה פְּשׁוּטָה שְׁהָרִי בְּפִתִּיחָה הַבִּיא מְחֻלְקַת הָרֵאשׁוּנִים ז"ל אִי חֲצָרוֹ הַמְּשַׁתְּמֶר לְדַעַת הָוִי מְשׁוּם יָד אוּ מְשׁוּם שְׁלִיחוֹת, וְדַעַת הַב"י שְׁהוּא מְטַעַם שְׁלִיחוֹת, וְה"נ בִּידוֹ מְמַשׁ בְּלִי פְּנוּנַת קְנִיָּה: ה) בְּהָא שְׁפַתְב בְּכַתְּוֹבוֹת (ס' רמ"א) דְּעַבְדָּא כְּמַקְרָקְעֵי אִינוּ נִקְנָה מְטַעַם חֲצָר, וּמַע"כ הַקְשָׁה מְלִשׁוֹן תּוֹס' ב"ק (ד"ב א') קְוָשִׁיּוֹת אֲלִימְתָא הִיא, אֲכֹן עֲדוֹן לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵי הַתּוֹס', שְׁהָרִי בְּגִיטִין (דכ"ב א') מְבֹנָאָר דָּאִם מְכַר הַבַּעַל זְרַעִים לְבַעַל עֲצִיץ לֹא קָנָה עַד שְׁיִחֲזִיק בְּזַרְעִים, וְאִמָּאֵי הָא הַפְּלִי הוּא חֲצָרוֹ, אֲלֵמָא דָּאִין קָרְקַע נִקְנָה בְּחֲצָר, וְכֹן בַּחוּ"מ (ס' ר"ב) בַּסִּמ"ע (ס"ק יג) בְּקָנָה הַמְּרַתֵּף לֹא קָנָה הַקְּרָקַע שְׁעָלָיו בְּאִגָּב, וְאִמָּאֵי לֹא קָנָה מְטַעַם חֲצָר אֲלֵא קָרְקַע לֹא נִקְנָה בְּחֲצָר וְא"כ הָאִיךְ עֲבָד נִקְנָה בְּחֲצָר הַמְּשַׁתְּמֶר: סִימָן לֹא תְּשׁוּבָה בַּעֲזוּ"ה לְהַרְבַּ מו"ה יְקוּתִיאֵל אֲלִי' שִׁי' מֵהָאֲרַדְקָא.

על דבר טבח אשר זה דרפכו למפור בשר טריפה שבידו לבתי השרים, והנה א' מהשרים הוא ישראל פושע, אם רשאי להביא לביתו ג"כ בשר טריפה, באופן שאם לא יביא הוא יביא טבח עו"ג, ואינו פתרי עברי דנהרא, אם יש לסמוך על מש"כ התוס' והרא"ש בע"ז (ד"ו ב') דבמומר אינו אסור להושיט לו דבר אסור אלא בדקאי במקום שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה, באשר שנהרא דבריהם פאן סותרים למש"כ ריש מסכת שבת דמ"מ אסור דרבנן מיהא איפא, שחייב להפרישו מאסור כש"כ שלא יסייע לו, וכ"כ הר"ן בע"ז (פ"א) בזה הלשון ממש, והנה הגאון טורי אבן באבני מלואים חגיגה (די"ג) הכריח פתוס' ורא"ש ע"ז מסונגיא דע"ז גופא דקאמר למאי נ"מ באית ליה בהמה לדידיה דליפא משום ל"ע, ואי איפא אסור דרבנן אפתי מאי הוי, והכי הכריח מסונגיא דחגיגה שם, ובמח"כ הגאון ז"ל לא דק, דאיזה דנגמא יש עו"ג לישראל, הרי התוס' והר"ן ז"ל דייקי שחייב להפרישו מאסור כש"כ שלא יסייעו לו, ובעו"ג לא מצינו שאנו חייבים להפרישו מאסור, ורק בקטן ישראל שקיל וטרי הגמ' ולא בעו"ג אפילו אנה"ח, והרי בפ"י פתבו התוס' ע"ז (דט"ו ב') ד"ה לע"ג לענן היתר לפני דלפני, דמש"ה אסור בישראל אפילו בלפני דלפני, משום שתי סברות חדא דאנו מונהרין שלא יבא ישראל לתקלה ע"י, ועוד דחד לפני הוא כו' הא עו"ג אין אנו מונהרין שלא יבא לתקלה ע"י.

ויש לי עוד ראיות לזה ואיני חפץ להאריך ולבאר פאן אבן בבאיורי הגר"א יו"ד (סי' קנ"א סק"ח) לא כ"כ, אלא גם בעו"ג אסור מדרבנן ורק באית ליה שאני, וה"נ לענן סיוע לעו"ג במקום דליפא לפני עור ממש ודאי שרי, משא"כ לישראל מכח קו' הג"ל, מיהו בהא שנהלקו שני דיבורי התוס' ורא"ש עלינו למצוא פשר דבר, ומעכ"ת שי' פתב מסברא לחלק בין מסייע בשעת העבודה למסייע לפני מעשה העבירה, וזהו אמת וברור בדעת התוס' ורא"ש ז"ל פאשר יבואר וכ"כ בשו"ת בגין ציון סימן ט"ו, אמנם בעיקר הדיו קאי ברברכתא, תנו בגיטין פ' הניזקין משאלת אשה לחברתה החשודה עה"ש נפה וכו' אבל לא תבור ולא תטחן עמה, ופרש"י מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה, אשת חבר כו' וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום ופרש"י שהתירו להשאילם פלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום עכ"ל, והנה מבואר דעת רש"י דרשאי להשאיל לחשודה על השביעית אפילו בברור שתעסוק בפירות שביעית, ולא כהירושלמי שהביאו התוס' דאיתא שם ר"ז בעא קומי ר' מנא מתניתין בסתם הא בפירושא לא, א"ל וסתמי לא כפירושא א"ל אני אומר נפה לספור בה מעות כו' כדאיתא בתוס', והא דנטה רש"י מדעת הירושלמי דעת לנבון נקל דס"ל דסונגיא דתלמודן דלא כהירושלמי, חדא כקושניית התוס' דאי בברור אסור מאי מקשי מ"ש רישא מ"ש סיפא, וישוב התוס' לא שמיע ליה, שנית הא דמקשה על רבא והא מדקתני סיפא משתטיל אה"מ לא תגע עמה מכלל דרישא לאו בטו"ט עסקינן ופרש"י דס"ד דרישא מייירי בלא הונקשו לק"ט וא"כ מאי רבותא דשרי משום דרכי שלום, ולכאורה הא חשודה שתטמא לאח"כ ואינו מותר לפני זה אלא משום ד"ש, וצ"ל דהיתר דלפני שעת עבירה כבר למדנו מרישא בשביעית דחמור אסורא מטומאת פירות א"י, וע"כ יש בסיפא עוד רבותא אחרת והיינו לאבני קמ"ל דסמכינן על רוב ע"ה מעשרין, ולרבא מקשה ומשני אע"ג שפבר נטמא טומאת חולין, כ"ז לשיטת רש"י באופן אי לא נימא כהירושלמי, אבל לשיטת הירושלמי דאם ברור אסור אפילו לפני מעשה עבירה,

והיתר דד"ש אינו אלא משום תלוא בְּדָבָר הַרְחֹק, א"כ טעם דְּשָׂרֵי בְּסִיפָא ג"כ מְשׁוּם דְּתוּלִין בְּדָבָר רְחֹק שְׁלֵא תִּטְמָא וְתִלּוּשׁ בְּשִׂאָרֵי מִשְׁקִין וְכַדּוּמָה, א"כ אין כָּל הַתְּלוּיֹת שְׁוֹת וְשִׁפִּיר אִיזְטָרִיף לְאִשְׁמוּעֵינּוּ בְּסִיפָא בִּפ"ע, וְתוּ דְּבִפְיָ אִוְקָמֵי בִּירוּשְׁלָמֵי דְלֵא פְּרָבָא אֵלָא בְּאִינוּ לֹוֹתתָּהּ הֵא בְּלוֹתתָּ אָסוּר כִּמ"ש הַתּוֹס' בַּד"ה רִישָׁא וּס"ל לְרַש"י דְלֵש"ס דִּילֵן לֹא קָשָׁה הֵא דְבַמְתַּנִּיתִין תַּנּוּ בּוֹרְרַת אֶפִּילוּ בְּלוֹתתָּ, וּבְמַס' ע"ז תַּנְיָא נְחֹתוּם שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוֹמְאָה לֹא בּוֹרְרִין, הֵינּוּ מְשׁוּם כָּאֵן הַתִּירוּ בְּטוֹמְאָת חוֹלִין מְשׁוּם ד"ש וְהֵתָם לֹא מֵינְרֵי בְּדַרְכֵי שְׁלוֹם, דְּהֵתָם מֵינְרֵי בְּנְחֹתוּם שְׁשׁוּכְר פּוֹעֲלִין, וְלֹא שְׁיִיף ד"ש, וְלֹא דְמֵי לְהֵא דְמִקְשָׁה הַגַּמ' בְּגִיטִין וּרְמִינָהוּ טוֹחֲנִין וּמִפְקִידִין אֶצֶל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית וְאֶצֶל אוֹכְלֵי פִירוֹתֵיהֶן בְּטוֹמְאָה אֶבֶל לֹא לֹא"ש וְלֹא לְאוֹכְלֵי פִירוֹתֵיהֶן בְּטוֹמְאָה, וְלֹא מְשֻׁנֵי בְּדִלְפָא דְרַכֵי שְׁלוֹם, הֵא ל"ק דְּאִין מִפְקִידִין אֵלָא אֶצֶל רִיעַ הַרְגִיל אֶצֶלוּ וְיֵשׁ דְּרַכֵי שְׁלוֹם, נְחֹזֵר לְעַנּוּן דְּלַתְמוּדֵן לֹא קָשָׁיָה הֵא דַע"ז, אֶבֶל הִירוּשְׁלָמֵי ס"ל דְּאִיסוּר בְּרוּר לֹא הַתִּירוּ מְשׁוּם ד"ש אֶפִּילוּ לְפָנֵי שְׁעַת עֲבִירָה, וְלֹא הַתִּירוּ מְשׁוּם ד"ש אֵלָא הֵא דְּתוּלִין בְּדָבָר הַרְחֹק, מִש"ה מִקְשָׁה שְׁפִיר אֵי טוֹמְאָת חוֹלִין אָסוּר אֶפִּילוּ בְּמִקּוּם ד"ש אָסוּר, וּמְשֻׁנֵי בְּאִינוּ לֹוֹתתָּ, וְהֵא דְּבַעֲיָנוּ הֵיִתֵר דַּד"ש הֵינּוּ אַע"ג דְּמִסְתַּמָּא דְּסוֹפּוֹ לְטַמָּא מ"מ שְׂרֵי מְשׁוּם ד"ש שְׁתוּלִין אוּלֵי לֹא תִּטְמָא אַח"כ, זְהוּ שִׁיטַת הִירוּשְׁלָמֵי וְלֹא כְּתַלְמוּדֵן, תַּדַּע דְּבִפְיָ הַמְשֻׁנִיֹּת לְהַרְמַב"ם אֲזִיל בְּשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמֵי בְּרִישָׁא וּמְפָרֵשׁ בְּסִיפָא דְלֵא נְטַמָּא עֲדִינּוּ דְלֵא פְּרָבָא, הֵא פִרְש"י בְּרוּר דְּלְפָנֵי שְׁעַת עֲבִירָה אָסוּר וּמְשׁוּם ד"ש מוֹתֵר, וּבְזָה יִתְיַשְׁבַּ שִׁיטַת רַש"י מְהֵא שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' רוּמְיָא דְּסוֹגְיָא בְּחֻלָּה עַל הֵא דְּבַע"ז אָסוּר גַּם לְפָנֵי מְרוּחַ דְּהֵתָם לֹא שְׁיִיף דְּרַכֵי שְׁלוֹם מִש"ה אָסוּר אֶפִּילוּ לְפָנֵי שְׁעַת עֲבִירָה וְלֹא כְּמוֹ שְׁהַבִּינוּ הַתּוֹס' טַעַם רַש"י דְּאָסוּר מְשׁוּם דְּאֶפִּילוּ לְפָנֵי מְרוּחַ הַנִּי עֲבִירָה, אֵלָא אֶפִּילוּ לְפָנֵי שְׁעַת עֲבִירָה אָסוּר, וְכֵן מְבוֹאֵר דַּעַת רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ הַשְּׁנִי שְׁהוּבָא בְּתוֹס' ע"ז (דנ"ו א') סַד"ה שְׁמוֹתֵר דְּטַעַם הָאָסוּר מְשׁוּם שְׁסוֹפּוֹ לְשִׁתּוֹת טַמָּא, הֵרִי דְּאָסוּר לְפָנֵי שְׁעַת עֲבִירָה מְשׁוּם דְּלִיפָא בְּזָה הֵיִתֵר בְּדַרְכֵי שְׁלוֹם, כ"ז שִׁיטַת רַש"י, אֶבֶל הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ רוּמְיָא דְּסוֹגְיָנּוּ עַל הֵא דַע"ז, ע"כ ס"ל לְהִיפּוֹף דְּלְפָנֵי שְׁעַת עֲבִירָה שְׂרֵי בְּפִשִׁיטוֹת אֶפִּילוּ בְּלֹא דְרַכֵי שְׁלוֹם, וְא"כ הֵא דְּאָסוּר לְקַצּוֹר ע"כ מְשׁוּם דְּהֵי שְׁעַת עֲבִירָה, וְלְמַדּוּ מִקְוִשְׁיִית הַגַּמ' לְרָבָא מְפָלֵל דְּרִישָׁא כו', וּמֵאֵי קוּשְׁיָא דִּילְמָא קמ"ל דְּלְפָנֵי הַזְּמַן שְׂרֵי מְשׁוּם ד"ש, וְלִית לְהוּ מִש"כ לְפִרְש"י שְׁהַרִיסִימֵן כֵּט לְהַה"ג אַבְד"ק רֵאמַעֵן ר' אֵלִיעֶזֶר אַרְלֵאזָאֵרֵאוּ ע"ד קוֹבֵץ א"י שְׁחוּלֵק עַל הַשּׁו"ע בְּתַרִי מִלֵּי וְהֵנָּה בְּדָבָר תּוֹלְעֵי פִירוֹת צְדָקוֹ מֵאֵד דְּבַרִי מַעַכ"ה נ"י אֲשֶׁר נִפְלָא הוּא שְׁיָבֵא מִי לְעַקּוֹר הַלְכָה פְּסוּקָה בְּכָל הָרֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר מִפִּיהֶם אָנוּ חַיִּים, וּמְבוֹאֵר בְּשִׂאָלְתוֹת פ' שְׁמִינֵי דְּפִירוּשׁוֹ אֵיִתְסַר מְשׁוּם דְּכַתִּיב כָּל הַשְּׂרָץ לְרִבּוֹת פִּי דְּעִיקַר הַמִּקְרָא מְשֻׁמְעוּ בְּאִתְלַע בְּמַחְזָבֵר אֶפִּילוּ לֹא פִירוּשׁוֹ אֶבֶל מְדַכְתִּיב כָּל מְרַבִּינּוּ אֶפִּילוּ גְּדִיל בְּתִלּוּשׁ וּכְשִׁפִירוּשׁוֹ, וְהֵאִיף אֶפְשֶׁר לְהַתִּיר מְפָלָא דְּכָל הַיּוֹצֵא מִן הַטְּהוֹר טְהוֹר, אַחַר דְּמְרַבִּינּוּ מְדַרְשָׁא דְּקֵרָא, וְעִיקַר כָּלֵל זֶה לֹא נִשְׁנָה אֵלָא בְּנוֹלָד מִן הַטְּהוֹר, וּכ"כ הַתּוֹס' גְּדָה (ד"ג) בַּד"ה תְּרַנְגוּלְתָּא, וְלֹא שְׂרֵי מְטַעַם כָּל הַיּוֹצֵא מִן הַטְּהוֹר טְהוֹר, שְׁהַרִי הֵאֵם לֹא יִלְגְּדָה הָאֶפְרוּחַ אֵלָא בִּיצִים הַטִּילָה, וְאֶפְרוּחַ מַעֲפָרָא קָא גְּדִיל פִּי מִן הַבִּיצָה שְׁנַעֲשֶׂה עַפְרָא וְכַדֵּאִיתָא בְּתַמּוּרָה (דל"א א') אֶבֶל גְּבִי בִיצָה אֵימַת גְּדִלָה כִּי מְסַרְחָאֵי וְכִי אֶסְרְחָא עַפְרָא בְּעֻלְמָא הוּא וְלֹא כְּמוֹ שְׁהַבִּין מַע"כ בְּפִי הַתּוֹס', הֵא מֵיָהָא מְבוֹאֵר דְּלִשׁוֹן זֶה הַפְּלֵל אִינוּ אֵלָא בְּנוֹלָד, וְמֵה שְׁהַבִּיא מַע"כ נ"י הַתּוֹסְפָתָא תּוֹלְעַת שְׁבַעֲיָקָרֵי אֵילָנוֹת וּקְפָא שְׁבִירָק

חייב אינו ענין לחקירה שאנו עומדים, דשם מייגרי שהתליעו במחנך, וחיוב אפילו לא פירשו.

ומה שראה מר בהע"ש פ' שמיני שהגהתי פטור היינו בלא נגמר ואינו ראוי לריחוש וכמבואר בלשון העיטור שהבאתי, ואין נ"מ לדינא דלפי העמ"ש הגוס' חייב מייגרי שנגמר והגיע לריחוש כ"ד, אלא שיש פוסקים שאסורים אפילו לא נגמר, והפל מבואר שם בהע"ש, וכ"ז מייגרי בגדלי במחנך ולא פירשו הא מיהא מש"כ בקונן בזה כפי שהביא מע"כ אינו אלא הוא וראוי לפוסמו, ואשר הביא מע"כ עוד שחולק על הרמ"א באו"ח (סוף סי' תקכ"ז) בשם מהרי"ו במי שמתענה ביו"ט אפילו הניח ע"ת, אסור לבשל לאחרים אפילו לצורך בו ביום דהוי כמו שלא הניח ע"ת שאינו מבשל לאחרים עכ"ל הגהות רמ"א, ובד"מ הביא בזה"ל כתב מהרי"ו מי שמתענה ביו"ט אסור לבשל לאחרים דכיון שאינו יכול לעצמו אסור לבשל לאחרים כמו שלא הניח ע"ת דאסור לבשל לאחרים, ולא נזכר שאסור לבשל לאחרים לצורך היום אלא שהרמ"א הוסיף לקח דע"כ היינו טעמא דמהרי"ו דאי נימא דהמתענה ביו"ט מותר לבשל לאחרים א"כ מותר לבשל לעצמו לצורך שבת, משום הואיל דאי מקלעי אורחים כדאיתא בפרק אלו עוברין, והשתא דמהני ע"ת לעצמו ממילא מותר לבשל לאחרים אלא זה פשוט למהרי"ו דהמתענה אסור לבשל לאחרים לצורך היום א"כ אין פאן הואיל ואי מקלעי אורחים, ולא מהני העירוב לעצמו וממילא אסור גם לאחרים דהוי כמו שלא הניח ע"ת זהו דעת רבינו הרמ"א לדעת מהרי"ו באמת הוא לכאורה תמוה מנלן דאסור לבשל לצורך נפש ישראל, אע"ג שהוא אינו יכול לאכול, ונהרי לכאורה מבואר להיפך דעיקר טעם הואיל ואי מקלעי ליה אורחים מייגרי ואחר שקבר אכל ושבע וא"צ לבשל לעצמו וכן לר"ע בנפש בהמה מותר לבשל טרפה דלא חזי ליה וכמו שהקשה מע"כ נ"י, ומש"כ מע"כ דאזיל במה שנמצא בשו"ת מהר"י ברונא (סי' פ"ב), שמי שמתענה אסור בשאר מלאכות ג"כ כו' והוסיף מע"כ דמסתבר טעמיה לשיטת הרמב"ם שכל הנאות בכלל אשר יאכל במח"כ מע"כ לדידי נראה להיפך לשיטת הרמב"ם אין לזה מקום, שהרי התורה התירה לעשות מלאכה ביו"ט בשביל כל הנאה השונה לכ"נ, והוא אינו מתענה אלא מאכילה ושתייה נעדיין יכול לבשל מים לרחיצת פניו יו"ר דשונה לכ"נ, ונדעה זו אינה אלא לשיטת התוס' דהא שמותר לרחיצת פניו יו"ר הוא משום מתוך שמותר לבשל לאכילה, מעתה המתענה ואין לו, היתר אכילה אסור בכ"ד, אף זה אמת דע"כ ס"ל דהמתענה אסור לבשל לאוכל נפש של חברו, דאלת"ה א"כ יש היתר דמתוך שמותר לבשל לאחרים ה"נ שרי לרחיצת פיו"ר, אלא פשיטא דאסור לבשל לאחרים.

בחזון לענין פסק הרמ"א דהמתענה אסור לבשל לאחרים לצורך בו ביום שנראה שהיה זה הדין פשוט בעיני מהרי"ו והרמ"א עד שלא הוצרכו אלא להוסיף דממילא לא מהני ע"ת לבשל לצורך שבת לאחרים לאפוקי מדעת התוס' ריש מס' ביצה (ד"ב ע"ב) בד"ה והיו כו' אפילו לדין כו' דכתבו דלא קיי"ל כרבה בהא דאמרינן הואיל דאי מקלעי אורחים ועיקר היתר ע"ת הוא משום דצרכי שבת נעשים ביו"ט משום מתוך ולצורך מצוה, וא"כ אפילו המתענה רשאי לבשל בע"ת לעצמו לצורך שבת משום מתוך שמותר לבשל לצורך רחיצת פניו יו"ר, וכשיטת הרמב"ם דשאר הנאות הנונן בכלל אף אשר יאכל לכ"נ, מש"ה כתב מהרי"ו דאינו פן אלא עיקר היתר הוא משום אי מקלעי אורחים,

וא"כ המתענה אסור, וגברי רב רבי אמרי מילתא לא דבר ריק הוא, ונראה דס"ל דכמו דאיתא (בדכ"א) אליבא דר"ע דהא דנפש בהמה בכלל משום דמזונותן עליה ואסור לאכול קודם שמאכילה, ה"נ היתר אורחים הוא ג"כ עיקרו משום דצורף דידיה הוא להאכיל את האורח עמו, ואע"ג דבאמת מותר לבשל לאחרים אפילו בשעה שאינו אוכל כלל, היינו משום הואיל דשרי לפני סעודה דידיה ה"נ שרי כל היום וכדאיתא שם (בדף יח ב') דהואיל דקודם טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי, אבל עיקר היתר הוא משום דאורחים מזונותן עליו מיקרי, תדע דלמאי קאמר בגמ' אי מקלעי ליה אורחים נימא אי מקלעי אחרים דלא אכלו היום, אלא עיקר ההיתר הוא משום אורחים, וממילא המתענה דלאו אורחיה להאכיל לאורחים באמת אסור לבשל לאחרים, זהו דעת רבותינו ז"ל: סימן ל א) אשר הקשה על הגרע"א שכתב ב"י"ד (סי' פז) דיש חילוק בדין אין מבטלין איסור לכתחלה בין אכילה והנאה לבישול, והק' דבירושלמי (ריש פ"ב דכלאים) אמתניתין כל סאה שיש בו רובע ממין אחר ימעט וכו' לא כן אמר ר"ח ר' אבהו בשם ר"י"ח כל האיסורין שרבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור, תמן את מרבה לבטל איסור תורה ברם הקא את מרבה לבטל מפני מראית עין, הרי דגם לענין זריעה שייך אין מבטלין איסור, הנה מקורו במרדכי ביצה (פ"א) בסוגיא דמיקלי קלי איסורא, ורשב"ם פי' דבמדי דאכילה אין מבטלין האיסור פגון תרומה וכו', פי' ויישב והא דאיתא שם ה"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין לא פישוב התוס' דעיקרו דרבנן, ולא פישוב הרא"ש ובמרדכי שם משום דמיקלי קלי איסורא שרי בדרבנן, אלא כל דרבנן שרי לבטל, והא שהקשו מהא דתרומות, שאני התם דהוי איסור אכילה משא"כ איסור טלטול, והיינו הירושלמי שהביא מע"כ שהק' מהא דר"א בשם ר"י"ח כל האיסורין שרבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור, פי' שלא באיסור אכילה, דבאיסור אכילה משנה מפורשת היא ספ"ה דתרומות, ומשני תמן איסור תורה, מש"ה אפילו שלא באיסור אכילה אסור ברם הקא כו' מפני מראית העין וא"כ הוא מדרבנן, מש"ה מותר לבטל שלא באיסור אכילה, וזהו שהעלה הגאון רע"א זצ"ל דאחר שיש בו ששים א"כ איסור בישול אינו אלא דרבנן, שהרי דוקא דרף בישול א"ת, ולא דמי לכל האיסורין אפילו יש ששים אסור לעשות כן שיהא האיסור בטל בששים, דהתם האיסור בפ"ע אסור, מש"ה אסור לבטלו אפילו אם לא היה איסור אכילה, משא"כ בב"ח כל אחד הוא היתר, ואין האיסור אלא בתערובות, מש"ה באכילה אסור בכה"ג אבל בבישול מותר דהוי בישול איסור דרבנן ושרי באיסור בישול, ואע"ג שעדיין אינו דומה להא דירושלמי דמירי שאפילו באופן שאסור ג"כ אינו אלא איסור דרבנן משא"כ כאן אלו לא היו ס' נגד הבשר והחלב היה אסור מה"ת, מכ"מ הרי יש מקום לחלק בין איסור אכילה לאיסור בישול, כמו שיש חילוק באיסור דרבנן, ונשאר הגרע"א בצ"ע שבאמת אין הדבר ברור כ"כ, ובאמת התמירו חז"ל באיסור אכילה יותר מבשאר איסורין, וכמ"ש הרמב"ם סוף ה' מאכלות אסורות וכן בשו"ע או"ח (סי' שמ"ג) דאסור להאכיל ביצים לקטן אפילו דברים שאסור מד"ס, וסיים וכן אסור להרגילו בח"ש וכו', מבואר דשלא להרגילו אלא במקרה אין איסור לקטן, ויש לזה הוכחה מהג"מ, ואכ"מ, אלא שבחז' רשב"א יבמות ושבת לא משמע הכי שיש חילוק בין אכילה להוצאת שבת, ולא חפצתי בזה לבאר שיטת הרמב"ם וש"ע: נכונים, הן אמת דמדברי הצ"צ (סי' פ') שהקשה ע"ע מדעת הרשב"א בקדירה שמשמש בשפע

לא משמע הכי, וכן קשה על ישוב מנח"ט כ"ל ס' סק"א עיי"ש מכ"מ הדין אמת, וא"כ לעשות שמן שרי, אבל לאכול הפסולת אסור שמתערב בו רסוקי תולעים, והא שהתירו חטים מתומצים כתב הגרע"א שם שהוא משום שעדיין היתר, אבל בל"ז אסור ולא כמ"א, מיהו נראה דא"צ לחדש סברא דהיתר אלא היינו הך דתרומה דבשלקמא ערלה או חטים מתולעים אי לא נתיר לא ילקטו כלל או לא יטחנו שהרי אפילו לעו"ג אסור למכור שמה ומפרם לישראל ואין עצה אלא להשליך לנהר כמ"ש הש"ך (סי' פ"ד) א"כ הטחינה מיקרי מבטל אסור לחכמים דר"ט, אבל דמוע דתרומה שאם נאסר לישראל ליתן לפנהיגים, והמה יטחנו ויהיו רשאים ממילא לאכול בתרומה ה"נ בורות, וכן החטים מתומצים שאם נאסר לישראל על פסח, יטחנו ישראל לאכול לפני פסח ממילא יהיו בטלים אפילו בפסח, וה"נ בנ"ד דרשאים לרסקן בשביל השמן ואפילו אם נאסר לאכול הפסולת וממילא מותר גם הפסולת: סימן כז ב"ה ג' דחומ"פ תר"מ זוויניקראדקע.

אל כבוד הרב הגאון הגדול האמתי צדיק יסו"ע כ"ש מו"ה נפתלי צבי יהודא ברלין נ"י אב"ד ור"מ ד"ק וולאזין. הן זה מקרוב אשר נתקבלתי לרב ומו"ץ פה עיר מגורתי ומצאתי אשר אינם מסתפקים ממי הנהר ההולך בעיר הזאת באמרם אשר זה רבות בשנים אשר מצאו רחוש במים קטנים הרבה יותר משומשמן עד שלא היה נראה לעינים בלתי ע"י נענועים בצנצנת המים עולים ויורדים ולא נמצאו בצנצנת פלי זכוכית אחת בלתי אחד או שנים ואולי שלשה, וברור הוא להם עפ"י הנסיון כי עוברים הם דרך המסוננת, ע"כ אסרו עד פה המים, ואנשי העיר צמאו מאד למים כי אין להם רק שני בארות טובים מחוץ לעיר השייכים לאיש אחד ולא ינתנו בלתי במחיר רב ככל אשר ישית עליהם בעל הבארות וצעקת העניים גדולה מאד כי לא תשיג ידם אל המים הנה ונלחצים לשתות מבארות נשפרים ועכורים ע"כ בקשו מאתי לעיין בדבר נחוץ הלזה ולשאול את פי גאוני הדור אוילי תשיג יד תבונתם להתיר להם מי הנהר, ואנכי בראיתי אשר לפי הנשמע לא באו המים במסה לנסותם עוד הפעם זה זמן רב ואשלח אני פעמים רבות בקיים אלה ובדקתי בשבע בדיקות ובעינים פקוחות ומצאתי אותם נקיים וטהורים ואין בהם עתה שום ריחוש וע"כ התרתי אותם להם על חג הפסח בלבד ואחרי כן אראה לבדוק אותם שנית מדאגה מדבר פן מהפשרת שלגים או מחום הקיץ יתראה הריחוש שנית פמקדם, ודבר זה נפתח בקטנים פמוני ונסתים בגדולים פמותו, הן מלבד כל זה אשר נקיים וטהורים הם עתה נלע"ד צד היתר בזה לפי שהם דקים כל כך עד שהם עוברים דרך המסוננת לפי דברי החק"י בה' פסח (סימן תמ"ז) נחשב הוא לח בלח ובטל מה"ת, והאסור משום בריה דלא בטיל אפילו באלה יש להתיר עפ"י דברי הרמ"א (בסי' ק"ב) משום שבא לעולם ע"י תערובות, ועוד כפי אשר עתה ראינו ובדקנו כי המים נקיים וטהורים הם, ע"כ יוכל היות אשר גם אם יתראו שנית נקל לתלות אשר אף מהפשרת שלגים הוא או מבורות נשפרים הנקוים ועומדים ומחמת רבוי המים פעת שופכים, ויש לסמוך על הכרו"פ בזה בעת הדחק, וגם ע"י שאר היתרים המבוארים שם מגדולי הראשונים ע"ד בריה שבטלה באלה, עוד אבקש להשיבני דבר בדבר הבועות בפוליא והמה בכרפומי פמראה הדבש ומגיע עד הלון, והלון שלם ונפה, והנה הגאון הרש"ק ז"ל בספרו אסור בזה ואינו מתיר עד שיהיה הפסק בשור בריא בין הבועה להלון מפח ס"ס שמה הלכה פהמחבר ורמ"א אשר גם במים עכורים אינו אסור עד

שִׁיגִיעַ עַד הַלִּוּן וְשָׂמָא פְּרַכְוָמִי הֵמָּה מִיָּם וְזָכִים, וְתַמְיָה בְּעֵינֵי הֵלֵא לְפִי דְבָרֵי הַשְּׁ"ף.
בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַמְּחַבֵּר עַד הַלִּוּן הוּא שִׁיגִיעַ לְתוֹף הַלִּוּן, אֲבָל בְּסִמּוּף לְלִוּן אֲפִילוּ בְּמִים
עֲכוּרִים פֶּשֶׁר א"כ יֵשׁ ס"ס אֲפִילוּ בְּסִמּוּף לְלִוּן ג"כ בְּכַרְכְּוָמִי הַנְּ"ל, הַגַּם שְׁנֵרְאָה דְלֵא
ס"ל לְהַגְאוֹן פְּפִירוּשׁ הַשְּׁ"ף בְּדְבָרֵי הַמְּחַבֵּר, אֲבָל עכ"פ יְכוּלִים אֲנַחְנוּ לַעֲשׂוֹת ס"ס עפ"י
דְּבָרֵי הַשְּׁ"ף, גַּם אֶסְתַּפֵּק אִם לְתַלֵּק בְּכַרְכְּוָמִי כְּמֵרְאָה הַדְּבִשׁ בֵּין מֵרְאָה טַהֲעַע גַּם שְׂמַעְתִּי
אוֹמְרִים בְּקַבְלָה מְקַדְמוֹנִים אֲשֶׁר לְפִי שִׁטַּת רַש"י שֶׁהֵבִיא הַשְּׁ"ף בְּפִירוּשׁ הַלִּוּן הוּא רַק
הַלִּוּן הַהוּלָף בְּאֲמֻצָּע הַכּוֹלֵלָא אֲבָל הַלִּוּן אֲשֶׁר תַּחַת הָעֲנֻבָּה לֹא מִקְרֵי חֲרִיץ, וּמְכַשִּׁירִים
בְּזָה, ע"כ אֲבַקֵּשׁ לְהוֹדִיעַנִי חוֹת דְּעִתּוֹ בְּזָה וּלְתַשׁוּבַת מַעֲכַת"ה אַחֲפָה, כִּי כָּל אֵלֶּה הַלְכוֹת
נְחוּצוֹת לְמַעֲשֵׂה, וּבִיחוד ע"ד מִי הַנְּהָר.

וּמִדֵּי דְבָרֵי זְכוּר אֲזַכּוֹר עוֹד אֵת אֲשֶׁר כָּבַר הַעִירוֹתִי לְתַמּוּה בְּדְבָרֵי הַב"ש (בְּסִי' קמ"א
סְעִיף נ"ה) שֶׁפְּתַב עַל דְּבָרֵי הַמְּחַבֵּר, וְאִם הָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת בְּפָנֵי קַבְלוּ הַשְּׁלִיחַ לְגִירוּשִׁין
נְאֻמָּנָת, וִי"א דְּנֻקָּא כְּשֶׁהֲגַט בְּיַד הָאִשָּׁה, ע"ז פְּתַב הַב"ש הַטַּעַם שֶׁהָאִשָּׁה שְׂאֵמְרָה לְבַעֲלָהּ
גִּירָשָׁתֵּנִי נְאֻמָּנָת, וְקִשָּׂה לִי הֵלֵא מְבוֹאֵר בְּתִי"פ כְּתוּבוֹת דְּדֻנְקָא כְּשֶׁאֵין הֲגַט בְּיַדָּהּ אִזּוּ נְאֻמָּנָת
שְׂאֵינָה יְכוּלָה לְהַעֲיִז, אֲבָל כְּשֶׁהֲגַט בְּיַדָּהּ וְאֵמְרָה לְבַעֲלָהּ גִּירָשָׁתֵּנִי אֵינָה נְאֻמָּנָת וְכֵאן אֵיירִי
שֶׁהֲגַט בְּיַדָּהּ, וְא"כ דְּבָרֵי הַב"ש מְוַפְּלָאִים הֵמָּה מִמְּנֵי, וּבְזָה הַנְּנִי מְשַׁתַּחֲוֶה מֵרְחוֹק מוֹל
הַדְּרַת כַּת"ה בְּתַקְוָה נְאֻמָּנָה לְתַשׁוּבָתוֹ: סִימָן כַּח תְּשׁוּבָה לְהַנְּ"ל.

ע"ד הַנְּהָר אַחֲרֵי שֶׁבְּדָקוּ יָפָה רַשְׁאִין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וּכְדַתְּנֵן ר"פ הָאִשָּׁה וַחכ"א בּוֹדֵק עַד
שְׂמַגִיעַ לְסַלַע וְכו', וְתוֹלִין בְּאֵיזָה סִיבָּה רְחוּקָה, אֲמַנְם הַבְּדִיקָה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּכַמְּהָ עֵתוֹת
קוֹר וְחוּם קִיץ וְחוֹרֶף דְּשָׂמָא הָאוֹיר גוֹרֵם, וְגַם יֵשׁ לְבַדֵּק דְּנֻקָּא בְּצֵאת הַנְּהָר מִן הָעִיר דְּאִי
יְבַדְּקוּ בְּמָקוֹם כְּפִיֶּסְתּוֹ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא עֲפֹרֵרִית שְׂבָאֲמֻצָּע הָעִיר אוֹ בְּצֵאתוֹ גוֹרֵם רִיחוּשׁ,
אֲבָל אִי נְבַדֵּק בְּצֵאתוֹ שׁוֹב אֵין לְחוּשׁ דְּאִי נוֹלַד הָרִיחוּשׁ בְּהַכְּנָסוֹ הֵיךְ נִרְאָה גַּם בְּצֵאתוֹ:
וּמ"ש בְּעֵנִין בְּיִטוּל לֹא שְׁיִיף בְּיִטוּל בְּדְבַר הַנְּרָאָה לְעִין, וְגַם מִש"כ לְדִין בְּרִיָּה כְּמוֹ בְּסִי'
ק"ב לְעֵנִין דְּבַר שִׁיל"מ, הוּא טְעוּת, וְשֵׁם הוּא מִין בְּמִינוֹ וְלֹא נִיכָר הָאִיסוּר בְּבוֹאוֹ לְעוֹלָם,
מִשָּׂא"כ בְּרִיָּה שֶׁהֵיטָה נִיכָר בְּצֵאתוֹ, גַּם מִש"כ שְׂאֵם הֵיךְ בָּא הָרִיחוּשׁ מְשֻׁלְּגִים אוֹ מְבוֹרוֹת
שְׁרִיץ בְּדֵלָא פִּירְשׁוֹ, נִכּוֹן הוּא אִם נוֹצְרוֹ שֵׁם וּבָאוּ לְנֶהָר, וְהֵינּוּ רְבִיתִיָּהּ, אֲבָל אִם מִמִּים
הִלְלוּ נוֹצְרוֹ בְּנֶהָר, הֵלֵא בְּרִיּוֹת שֶׁל נֶהָר הֵם, וּמִי יוֹדַע מְתֵי נוֹצְרוֹ: בְּדְבַר הַכְּלִיּוֹת הוֹרְאָת
הַגְּאוֹן רַש"י קֵינּוּ הַלְכָּה פְּסוּקָה, וְכָל מוֹרָה הוֹרְאָה רוֹאָה מִחֻלּוֹקֶת הָרָאוּשׁוֹנִים בְּזָה וּמוֹרָה
כְּשֶׁקוּל דְּעִתּוֹ, וְכַרְכְּוָמִי הוּא גְּעַל וְנוֹטָה לְאֲדְמוּמִית הוּא מֵרְאָה דָּם וְע"ד הַלִּוּן שֶׁתַּחַת
הָעֲנֻבָּה, בְּאֻמַּת מְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא חוֹלִין (דְּנ"ה), וְהוּא דְּמִטְּיָא לְקוּתָא בְּמָקוֹם חֲרִיץ, וְהֵיכָא
מָקוֹם חֲרִיץ חִינְרָא דְּתוּתִי מְתַנִּי וְלֹא קְאָמַר וְהוּא דְּמִטְּיָא לְקוּתָא לְחִינְרָא דְּתוּתִי מְתַנִּי מְבוֹאֵר
דְּדֻנְקָא לְמָקוֹם חֲרִיץ, וְלֹא בְּלִוּן שֶׁתַּחַת הַבְּשָׂר, אֲכַן לְשׁוֹן הַרְמְב"ם וְשׁו"ע לִוּן שֶׁבְּתוֹף
הַכְּלִיּוֹת הֵיךְ בְּמִשְׁמַע סְתָם לִוּן אֲבָל יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁבְּתוֹף כְּמוֹ שֶׁת"א בְּתוֹף הַגָּן בְּאֲמֻצָּעוֹת
גִּינְתָא, וְאֵע"ג שֶׁלֹּא בְּכ"מ ת"א הֵיכָא אֲבָל כָּאן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הֵיכָא מְדֵלָא כְּתִבּוּ הַלִּוּן שֶׁבְּכְלִיּוֹת:
וְעַל קוּשְׁיָתוֹ שֶׁפְּתַב בְּק"ש (סִי' קמ"א סנ"ה), לְשׁוֹנוֹ שֶׁל מַע"ל הוּא בְּשִׁבוּשׁ גְּדוּל, דְּשֵׁם
מִיירִי בְּשִׁאֵין הֲגַט בְּיַדָּהּ, וּכְשֶׁהֲגַט בְּיַדָּהּ פְּשִׁטָּא שְׂנַאֲמָנָת לּוֹמַר נִתְגַּרְשָׁתִי בּוֹ וְאֲמַנְם כְּדָ
יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הַב"ש דְּמִיירִי בְּאֵין הֲגַט בְּיַדָּהּ וְהִיא נְאֻמָּנָת מִשׁוּם דְּאֵינָה מְעִיזָה, ע"ז יֵשׁ
לְהַקְשׁוֹת מִמִּש"כ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (דְּכ"ז) ד"ה אִם, דְּהֵיכָא דְּהֲגַט מְסִייעַ לָהּ מְעִיזָה, אֵיבְרָא
לֹא עַל הַב"ש קִשְׂיָא כ"א עַל הָרָא"ש שֶׁפְּתַב כֵּן, וּבְפִשְׁטוֹת י"ל דְּלֵא ס"ל כְּמ"ש הַתּוֹס'

כמש"כ הגר"א באהע"ז (רס"י קכ"ג) עיי"ש, אבל גם בל"ז יש להקשות על הרא"ש דבגמרא איתא הטעם דנאמנת משום מיגו והוא ז"ל כתב משום דנאמנת מדר"ה דאינה מעיזה וצ"ל דנדאי אין המיגו יפה כ"כ כמ"ש הרא"ש, אבל אפילו מיגו גרוע מהני לסברא דחזקה אע"ג שאין החזקה יפה כ"כ דאיפא דמסייע לה וכיב"ז איתא בכתובות (די"ב) לענין פרי ושמא דהוי מיגו גרוע, ובזה מיושב גם קושיות הב"ש שם ובירוש סי' י"ז לענין אי מעיזה היכא דאיפא עד א' דמסייע לה עיי"ש: דעצם הביטול הוא איסור דאורייתא וא"כ הדרן קושנין למה מבטלין לכתחלה איסור דאורייתא, (ואולם מצאתי בתוס' נדה (מ"ז א') ד"ה את דמשמע שלא היה לפניהם הגירסא פן בגיטין שם ע"ש), אלא צ"ל דכינן דלא נקרא עדיין שם איסור עלה, רק דתפלוט אח"כ לא איכפת לן, פיון דבדיעבד מותר, ובזה הסברא נחא הא דר' יוסי בע"ז (מ"ג ב') שוחק וזורה לרוח, ופי' התוס' דמודי דלכתחלה אסור לעשות זו"ז גורם, וכאן מותר, אלא משום דעדיין אין פאן איסור אלא שמא יהיה זה וזה גורם, ואולם יש לתרץ הא דמבטלין באופן אחר, דידוע שיטת הרשב"א והראב"ד, דכ"ד דתשמישו בשפע מותר לכתחלה לבטל, ועיקר ראיתם מהא דתרומות (פי"א) מגורה שפנה ממנה חטי תרומה כו' וע' היטב בתשובת הרשב"א סרכ"ב, ובביאורי הגר"א יו"ד סקכ"ב סקט"ו, וצריף ביאור קצת לענ"ד, דבתרומות מייירי הפל במין במינו וע"ש, ומדאורייתא אין אסור אלא ברוב, וא"כ אמת אסור מדאורייתא, וגם פיון דביארנו דביטול ברוב לכתחלה אסור מה"ת, וא"כ מאי נפ"מ אם יוכל לבוא לכלל איסור, דזה הוא כמו גזירה דרבנן, וכמ"ש הראב"ד בעל שני הסברות הנ"ל, וצ"ל דמדאורייתא אינו אסור אלא ליטול האיסור כמו שהוא ראוי לאכילה ולנוקו בין היתר דהרי הוא כמו שאוכל איסור דראוי לאכילה, אבל איסור בלוע בקדירה או הנשאר דאין דרוף ללקט ולטפח פהיא דתרומות, אין בזה איסור דאורייתא, אפילו בעין כמו דאמרינן במנחות ד"ע נאי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל פל אדם, וה"נ פיון דאין דרוף ללקט ולטפח, אין בזה איסור דאורייתא, ולכן מותר לבטל לכתחלה מדאורייתא, רק מדרבנן כ"מ שאם יבשל בשא"מ יתן טעם ויבוא לאיסור, אסור אף במינו, אבל בשדרכו להשתמש בשפע דא"א לבוא לכלל איסור מותר לכתחלה.

הדרן לנ"ד דמים שאינן מקודשין א"א לבוא לכלל איסור, דהלא אין בו שום איסור, רק במים המקודשין לפרה ובמים יבטל ברוב, לכן מותר לבטל לכתחלה, וזה תירוץ נכון, ומכ"מ הסברא שאמרת, שאסור לכתחלה לעשות איסור דרבנן ולחלק מהא דפרה, סברא נכונה היא, ועוד יש לי לומר טעם נכון דאסור לבשל לכתחלה בכלים ש"ע אפילו בידוע שהם אינן ב"י, דהא דכתב הש"ף הספק שמא בישל בו דבר הפוגם מעיקר או דבר שאינו נו"ט, צריף להבין וכי דרפן של גוים לבשל מים לבד, ומה זו ספק, ואפילו חזקת היתר אין מועיל, כדאמרינן בפ"ב דע"ז דכ"ג דחיישינן לרביעה ולא מוקמינן אחזקת היתר, פיון דדרפן בקף, וה"נ פן הוא, אלא הפוננה, דנדאי לא חיישינן דשמא בישל בכל הקדירה טרפות אלא חתיכה או מעט, וכן ביאר הגר"א שם פסק הנ"ל, לענין חמץ בקדירה, וע"ז אמרינן שמא הטרפות לא היה דבר שנותרו טעם לשיבח וכדומה, אבל עיקר התבטיל א"א לתלות בקף, וא"כ לכתחלה אסור משום בישולי נכרים דאף דבדיעבד בטל ברוב מ"מ לכתחלה אסור בידוע, וכן הכרעת הגר"א בס"י קי"ג, אף פוננת הש"ף לא מטעם זה, רק טעם נכון על מעשים בכל יום דאנו אוסרים לבשל אפילו בנדאי

אינו ב"י כנלע"ד פעת: וכו' ניקח לי מה שקשה לי מאי הוצרכו הש"ס בע"ז שם לומר הטעם דלא תישינו למלאכה דלא מפסיד טובא משום ניקח פורתא כו', תיפוק ליה דתנינו בתוספתא והובא בר"ש פ"ב דפרה דמוקמינו אתחקה, וניחא לי דאי משום חזקה בלחוד לית פאן, דדרכו של בהמה לעשות בה מלאכה, וכיון דלא מפסיד לא בריר לן הטעם להוציא מס' דאורייתא, אי לא דמוקמינו אתחקה, ולכן הוצרכו הספרי להוציא מס' עול מטעם דיש בחינה, דאי לא לא מוקמינו אתחקה, משום דדרכו לעשות עול אף בעודן עגל כדתנו בפ"ה דשבת ולא העגל יוצא בגימון שלו, דעדיין אינה ראויה לפרה אדומה, והנה לנו לחשוש, אבל למלאכה לא הי' לחשוש שאין דרך לעשות מלאכה בעגל: סימן כה גידון חריף ביתר באור הא פשיטא דלא מיקרי חריף אלא שאינו נאכל מחמת חריפות כמו שהוא אם לא באיזה תקון או תערוכות כדאמרינו בפסחים ע"ו ובחולין בכ"מ לענין מילתא, וכן מש"כ בשו"ע יו"ד צ"ו פירות חמוצים מיירי בכה"ג, ומ"מ חולק האו"ה הובא בט"ז, פי לא כל מה שאינו נאכל נחליט דחריף הוא, ואף דמדברי המשפצות זקב (סק"ט) משמע דהטעם משום דנאכל, הנראה לי דכו' לא נחלקו מעולם, ומה שנהלקו הט"ז והבית הלל בבארש"ט תליא בפ"ה הש"ס פסחים ע"ד האי חלא דמתמקא כו' ופי' חריף בחולין פ' גה"ג, וכן משמע מרש"י ד"ה דמתמקא דחלש מעיקרו, אבל מדברי רש"י ד"ה לקי והא דפרי משמע דהנה חזק ונחלש ונשאר בו פחו, ונחלקו בזה הט"ז סבר דה"ה חומץ חלש מעיקרו, רק משום דיש בו פח להחמיץ אם יעמוד עוד, דאי לא לא גרע מחלא דחליט בי, וכן דייק לשון הט"ז שכ' אפילו אינו מחומץ הרבה עדיין, ע"כ משמע דאם יעמוד יחמיץ יותר, והב"ה סבר דדוקא מי שהיה חריף מעיקרו ונחלש כדלעיל, אבל דבר שהוא בטבעו חריף קצת עד שנאכל כמו שהוא, לכל הדיעות לא מיקרי חריף, ויש ליישב גם דברי הפרמ"ג בפ"ח בזה האופן, אבל אם בטבעו חזק שא"ג כ"ש רק ממילא נחלש מיקרי חריף והיינו חלא דמתמקא וה"ה אם נחלש עפ"י תערוכות, ומא אמינא לה דכתב בש"ע יו"ד (קכ"ב ס"ג) תבשיל שרובו חומץ כו' והנה ביומא (פ"א ב') הלכה פרבי דחומץ מזוג משיב את הנפש, וכן כתב הרא"ש בכיצד מברכין (סי' כ"ג) דבמזוג קצת משיב את הנפש, ומ"מ הוי חריף, אלמא דהתערוכות אין מוציא את פחו, וכן לנ"ד אם הדייתים בטבעם ראויים לאכילה כ"ש לא מיקרי חריף לכו"ע, אבל אם השמן מחלישו שפיר מיקרי חריף כתבשיל שרובו חומץ והא לא קשה על הט"ז מהא דיומא שם הא ברטיבתא כו' וברש"י ד"ה שריא, ולא משום גיעולי עו"ג דנט"ל ע"כ.

חזינו דכ"ז שאינו חריף כ"כ לא מיקרי חריף עד שיתייבש שאני התם דמיירי לענין מחליא ליה לשבח דלרוב הפוסקים בעי דוקא חלתית, אבל לענין קליפה בצונן, דאפילו בצונן נמי בעי קליפה אפילו בכה"ג מיקרי חריף ועדיין צ"ע: סימן כו נשאלתי בגרע קנבוס שעושין מהן שמן, ואח"כ יש שואלין שאוכלין הפסולת המרוסקין, והנה נמצא בהקנבוס הרבה תולעים ומתרסקים עם הז"ק וא"א לברר הרבה ז"ק, והנה לעשות השמן פשיטא דשרי כהוראת הצ"צ (סי' נ"א) לעשות יי"ש מפירות מתולעים שאין בזה משום מבטל איסור לכתחלה, אבל לאכול הפסולת הנה נראה לאסור.

ואבאר דכבר דברו הפוסקים האחרונים ביו"ד (סי' פ"ד) בהא דתה"ד שלא התיר טחינת החטים מתולעים אלא בצרוף סברות אחרות, אבל משום שאין מכנין לבטל לחוד אסור, וכן הספיק גדול האחרונים רע"א צ"ל בשו"ת (סי' ע"ז) מהא דהירוי' דהא דתנו בתרומה

שְׁנֵדְמָעָה דָאָם טַחְנָן מְוֹתֵר, מְשׁוּם שְׁהַפְהִינִים טוֹחְנִין אוֹתָם אִין הַפְּרִיּוֹשׁ מְשׁוּם שְׁדַרְדָּרָה לְטוֹחְנָן בְּלֹא תַעְרׁוּבוֹת שְׂרִי אֲלָא מְשׁוּם שְׁבַל"ז הֵיּוּ הַפְהִינִים טוֹחְנִים בְּהִיתֵר, הָא בַל"ז אָסוּר לְחַכְמִים דַּר"ט עֵי"שׁ וּמַכ"מ הוֹרָאוֹת הַצ"צ בְּסִי' נ"א נְכוּן, אַע"ג דְּכַבֵּר גִּרְאָה פְּסוּתֵר עֲצָמוּ בְּסִי' פ', וְגַם הַמַּג"א דְּחָה בְּסִי' תַמ"ז דַּעַת הַצ"צ (סִי' פ').

הַנִּרְאָה לִי לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר טַעַם בְּלֶבֶד שֶׁהוּא שְׂרִי כֹּל שְׂאִינוּ מְכוּנִין וּמְקוּרוּ מְגִיעוּלֵי מַדִּין כַּמֶּש"כ הַר"ן פ' אִין מַעֲמִידִין דְּהֵאָרָה הַתִּירָה הַתּוֹרָה לְהַגְעִיל ב"י עֵי"שׁ. מִיְהוּ לֹא כו"ע שְׁוִין בְּזָה וְעֵינֵן תּוֹס' זְבָחִים (דַּצ"ו) ד"ה וְאִם שֶׁהִקְשׁוּ מְהָא דְשְׂרִי לְבַשָּׁל שְׁלָמִים בְּשָׁל חֲטָאת הָא מְמַעַט לְזָרִים לְנָשִׁים כו' אֲלָא מְשׁוּם בְּטוּל בְּרוּב, וְק' הָא מְבַטֵּל אִיסוּר אֲלָא פְּהַר"ן אֲבָל רַש"י בַע"ז (דָּף ע"ו) פִּי' דְּמַבְשָׁל חו"שׁ דְּלַכְהִנִּים, וְלַכְאוּרָה קֶשֶׁה מֵאִי אַהֲנִי בְּזָה הָא מְמַעַט מְנָשִׁים וְעַבְדִּים וְעוֹד הַרְבֵּה אֲלָא מְשׁוּם דְּעִיקָר בִּישׁוּל לְפַהֲנִים, וְאִינְדָּה מְמִילָא שְׂרִי וּכַמֶּש"כ לְהַלְוֵן, אֲבָל שְׁלָמִים דְּלִישְׂרָאֵל א"א לֹמַר כֹּן שְׁהָרִי מְצֻנָה בְּאַכִּילַת בְּעָלִים אָסוּר לְבַטֵּל אֲפִילוּ אִינוּ מְכוּנִין דְּלֹא פְּהַר"ן, אֲבָל אִיסוּר בְּעֵין אָסוּר אֲפִילוּ אִינוּ מְכוּנִין לְבַטֵּל, כְּדַמוּכַח מְהָא דְזָרוּעַ בְּשָׁלָה דְחָדוּשׁ הוּא מְשׁוּם שְׁמַבְטְלִין לְכַתְחָלָה, וְאַע"ג שְׂאִינוּ מְכוּנִין אֲלָא לְמַצְנָה וְכַחֲכָמִים דַּר"ט לְעַנְנֵן עֲרָלָה, וְאַפִּילוּ ר' יוֹסִי לֹא הִתִּיר אֲלָא מְשׁוּם שְׁדַרְדָּרָה לְלַקְנוֹט כֹּל פְּיִרוֹת אוֹ לְטַחֲוֹן מִשְׁא"כ בִּישׁוּל בְּזָרוּעַ יַחַד אִין דְּרַכּוּ בְּכָף וְהָכִי אָסוּר לְכו"ע אַף שְׂאִינוּ מְכוּנִין לְבַטֵּל, וְא"כ שְׁנֵי הַהוֹרָאוֹת שֶׁל הַצ"צ מֵהַ שְׁתַּחַת הַקְּדוּרָה אִם הוּא חָלוּל תַּחַת הַקְּדוּרָה בְּאוֹפֶן שְׁמַתְפַּנֵּס תַּחַת הַקְּדוּרָה לְפִי דְבָרֵינוּ גִּרְאָה נְמִי דָאִין לְשַׁעַר רַק הַנּוֹגַע, וְהַדְּבָרִים מְפִלְאִים בְּעֵינֵי עַכ"ל מַע"כ נ"י, אֲבָל מְלִשׁוֹן הַת"ח מְשַׁמַּע בְּאַמַּת דָאִין טַעוּן נָשִׁים רַק מֵהַ שְׁנֵגַע בְּקְדוּרָה מְמַשׁ בֵּין אִם יֵשׁ מִתַּחַת הַקְּדוּרָה בֵּין אִם מִתְּפֹשֵׁט מִן הַצַּד א"צ ס' אֲלָא נֶגֶד מֵהַ שְׁנֵגַע וְלֹא יוֹתֵר וּמִטַּעַם הַנ"ל, קִיְצוּר הַדְּבָר טַעֲנַת מַעַכ"ת נ"י נֶגֶד הַחו"ד צוֹדְקַת, אֲבָל בְּדִין יֵשׁ מְקוּם לְהוֹרָאת הַחו"ד וְלֹא מִטַּעֲמִיהָ: עוֹד פֶּתַב מַעַכ"ת נ"י בַחוּ"מ סִי' ע"ט וְאַפִּילוּ בְּמְקוּם דְּאַיְקָא לְמִימַר מְשׁוּם שְׁרָאָה עֲדִים כו' לֹא הִנְחִיזוּ בְּפָרִין, וְרַצָּה מַע"כ נ"י לְפָרֵשׁ דַּעַת מ"כ שֶׁהִבִּיא הַרְמ"א דְּלֹא הִנְחִיזוּ בְּפָרִין אֲלָא בְּאוֹפֶן שְׁאַמַר פְּרַעֲתִיָּה קוֹדֵם לְכוּן, מִשְׁא"כ אִם אָמַר פְּרַעֲתִי אַח"כ נֶאֱמָן, וְה"ז דוּמָה לְהָא דְהִנְחִיזוּ בְּפָרִין בְּפָנֵי עֲדִים הַמְּבֹנָאָר בְּשׁו"ע, וּבְזָה יֵישֵׁב קוֹשְׁיֵית הַש"ך סִי' י"ד, בְּזָה לֹא צָדֵק מַעַכ"ת נ"י וְאִין שׁוּם דְּמִיּוֹן זֶה לְזֶה, דְּבַשְׁלָמָא אִם לֹא הִנְחִיזוּ בְּפָרִין אֲלָא בְּעֲדִים, בְּזָה אָנוּ אוֹמְרִים כִּי לֹא הִנְחִיזוּ שְׁיָהָא בְּפָרִין בְּב"ד, אֲבָל בְּכַפֵּר בְּב"ד אֲלָא שְׁהוּדָה מִתַּחַת שְׁרָאָה עֲדִים שְׁמַמְשָׁמְשִׁים וּבָאִים, בְּזָה מַמ"נ אִם אָנוּ אוֹמְרִים שְׁהוּדָתוֹ אִינוּ אֲלָא מִתַּחַת שְׁרָאָה עֲדִים א"כ הִנְחִיזוּ בְּפָרִין, וְאִם אָנוּ אוֹמְרִים שְׂאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְעֲדִים שְׁהוּלְכִים א"כ יֵשׁ לוֹ מִיָּגוּ ג"כ.

וְמֵהַ שְׁהִקְשָׁה מַע"כ עַל הַש"ך שְׁפָסַק כַּר"א בַּר"שׁ וְלֹא פְּחַכְמִים, גִּרְאָה בְּרוּר דַּס"ל דְּחַכְמִים מוֹדוּ לְסַבְרָא זוּ, אֲלָא לְעַנְנֵן קִנְס שְׂאִינוּ אֲלָא גְזַה"כ בְּזָה ס"ל דַּכ"ז שְׁלֹא בָּאוּ עֲדִים מְמַשׁ ה"ז זָרִיז וְנִשְׁפָּר, וּבְזָה פְּלִיגִי עִם ר"א בַּר"שׁ.

אֲבָל בְּמִידֵי דְתַלְמֵי בְּסַבְרָא כ"ע כַּר"א בַּר"שׁ ס"ל, וּמ"כ שֶׁהִבִּיא הַרְמ"א לֹא ס"ל הָכִי אֲלָא דְחַכְמִים פְּלִיגִי בְּעִיקָר סַבְרָא זוּ, וְלַכְאוּרָה הִנֵּה גִרְאָה דְתַלְמֵי בְּנוֹסְחַת הַמְּשַׁנָּה סְנֵהֲדָרִין פ"ג רָאָה שְׁמַתְחִיב בְּדִין וְאָמַר קָרְבוּ כו', הָרִי דְבַמָּה שְׁרוּאָה שְׁהוּלְדָה הַעֲנִין לְהַתְחִיב שׁוּב אִינוּ נֶאֱמָן, וְה"ז פְּשִׁיטַת הָרָא"שׁ, אֲבָל נוֹס' הַרְמ"ב"ם וְהַשׁו"ע רָאָה

שְׁנַת־חַיִּיב בְּדִין וְאָמַר קָרְבוֹ כּו', מִש"ה פָּתְבוּ דָנוּ אוֹתוֹ וְחַיִּיבוּהוּ וְכִינּוּ שְׂרָאָה שְׁנַת־חַיִּיב כּו', הָרִי דְקוֹדֵם לְכֵן מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ, אֲבָל לְאַחַר הָעֵינּוּן אַאל"כ, דְּבִאֲמַת כ"ז מִיְנֹתֵר, שְׁהָרִי טַעְמָא דְרִשְׁבִּי"ג הוּא מְשׁוּם שְׂאוּמְרִים שְׁלֵא הָיָה יוֹדֵעַ שְׂיֵישׁ לוֹ עֵדִים, אֲבָל בְּיוֹדֵעַ לֹא מֵהַנִּי אֲפִילוּ בְּלֹא רָאָה שְׁנַת־חַיִּיב, אֲלֵא צ"ל דִּמְש"ה תָּנּוּ הֵכִי לְדַקְדָּק דְּאַפ"ה דְּוָקָא בְּאוּמַר אֵין לִי עֵדִים, אֲבָל אִם לֹא אָמַר יָכוֹל לֹמַר קָרְבוֹ פְּלוּנִי וְכַמְבֹּאֵר בְּהִגָּהַת רַמ"א בְּשֵׁם שׁו"ת הָרַא"ש, וּא"כ אֲפִילוּ הַנֶּסֶס' שְׁנַת־חַיִּיב, אֵין זֶה אֲלֵא לְרַבּוּתָא אֲפִילוּ פְּכַר נְתַחֲחִיב דְּוָקָא בְּאִמַר אֵין לִי כּו', וְכ"ת אֲפִילוּ פְּכַר נַעֲשֶׂה הַדִּין נְמִי הֵכִי הוּא פְּדֵאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְּאַפִּילוּ אִיְתַעֲבִיד לִיהַ גִּז"ד סוֹתֵר אֶת הַדִּין, הָא ל"ק דְּהֵתֵם מִיְיָרִי בְּאַנְפֹן שְׂאַפְשֵׁר לֹמַר שְׁלֵא הִי יוֹדֵעַ שְׂיֵישׁ לוֹ, אֲבָל בְּאוּמַר קָרְבוֹ פְּלוּנִי וְכו' וְדֵאִי דְּוָקָא בְּלֹא נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, אֲבָל אִם פְּכַר נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה לֹא מֵהַנִּי, אֲבָל אִם לֹא נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה אֲפִילוּ פְּכַר נְתַחֲחִיב יָכוֹל לֹמַר קָרְבוֹ פְּלוּנִי, וְעַדִּין צְרִיךְ תְּלִמוּד לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה, וְהִי יוֹרְנִי דְּרַף הָאֲמַת: סִימָן כַּד לְהַר"ר נַח וְלָמָן, מִקְּאִפּוּלִי מַה שְׁהַקְשָׁה עַל הַש"ף בִּי"ד (ס"ו צ"ו ס"ק כ') בְּמַה שְׁהִבִּיא רֵאִי' מֵהָא דִּיהִיּוּ מְזוֹנוּתִי מְרוּרִים פְּזִית, מִתּוֹס' עִירוּבֵין דְּרַף י"ח דְּקֵאִי עַל הָאֵילָן, וְע"ע תּוֹס' פְּסָחִים (דל"ו א') ד"ה מַה מְרוּר, יֵאָמֵין יְדִידִי כִי גַם אֲנִכִי נִפְלַאתִי ע"ז, וּמֵהַנְּרָאָה פְּעַת שְׂבִאֲמַת גּוּף הַזִּית לֹא עִיקְרוּ שְׁל פְּרִי הוּא אֲלֵא הַשְּׁמֹן, וְל"מ לְשִׁיטַת ר"י דְּסוֹבֵר דְּזִיתִים אֵינָם חַיִּיבִים בְּתֵרוּמָה מִדְּאוּרֵיִתָא [אַח"כ מְצֵאִתִּי בְּטו"א ר"ה ט"ו ב' ד"ה מַעֲשֵׁר חֲרוּבֵין בְּשֵׁם הַרְמַב"ן יְעוּי"ש], וְאַפִּילוּ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' ב"מ (דפ"ח) ד"ה כִּי קֵאָמַר ר"י דְּסַבְרֵי דְּזִיתִים הַנִּכְבָּשִׁים חַיִּיב וְיֵישׁ לוֹ רָאָה מְוָכַרְחַת מִמֶּס' תְּרוּמוֹת (פ"א מ"ח) וְתוֹרְמִין שְׁמֹן עַל זִיתִים הַנִּכְבָּשִׁים כּו', וְאִי הָיִי דְּרַבְּנָן הָא אֵין תוֹרְמִין מִן הַפְּטוֹר עַל הַחַיּוֹב וּמִן הַחַיּוֹב עַל הַפְּטוֹר, מ"מ דְּוָקָא בְּזִית שְׁמֹן דְּאִגוּר בְּהֵן שְׁמֹן דְּרֵאוּיִין לְכַתּוּשׁ וְלִצְאָת מֵהֵן שְׁמֹן, וּרְאָיָה בְּרוּרָה מֵהִירוּשְׁלַמִי וְהִבִּיא הַר"ש שְׁם דְּרַבִּי סָבַר דְּתוֹרֵם לְפִי הַשְּׁמֹן שָׁבוּ, וְאַפִּילוּ רִשְׁבִּי"ג שְׁם לֹא אָמַר אֲלֵא אֲגַב הַשְּׁמֹן גַּם הַזִּית חַיִּיב, אֲבָל זִית שְׂאֵין בּוֹ שְׁמֹן פְּטוֹר מִתְּרוּמָה דְּאוּרֵיִתָא, וּמִקְרָא מְלֹא דְּבַר הַפְּתוּב אֲרַץ זִית שְׁמֹן, וְעֵינֵין פִּי' הַרְמַב"ם פ"ק דְּבִיכּוּרִים מ"ג וְגַם שְׁם לֹא תָנּוּ אֲלֵא זִית שְׁמֹן שְׂאֵינוֹ מִן הַמְּוָכַחַר, אֲבָל שְׂאֵר זִיתִים אֵינָן מְשַׁבְּעַת הַמֵּינִים, וּלְפִי הַהַקְדָּמָה הַזֹּאת אֲפִילוּ אִם נִימָא דְּבְזִיתִים יֵישׁ מְרִירוֹת, מ"מ אָתוּ שְׁפִיר דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּפְסָחִים דְּכַתְּבוּ דְּבִפְרִי אֵין בּוֹ מְרִירוֹת, וּבְמַה שְׂיֵישׁ מְרִירוֹת בְּאֲמַת פְּטוֹר מִבִּיכּוּרִים, דְּבִאֲמַת גַּם הַזִּית פְּטוֹר מִבִּיכּוּרִים דְּאֵינוֹ חַיִּיב אֲלֵא מְשׁוּם הַשְּׁמֹן שְׂאִגוּר בְּתוֹכוֹ, וּבוֹ אֵין פְּלֵל מְרִירוֹת, וְכֵן אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ דְּבְזִיתִים יֵישׁ מְרִירוֹת וְאַפִּי' הַשְּׁמֹן שְׁעוֹשִׂים בְּלֹא אֲנֻמְנוֹת מֵר הוּא, וְצְרִיךְ מַעֲשֶׂה אֲנֻמְן לְהוֹצִיא טַעַם מְרִירוֹת שְׁקֵלֵט מִן הַזִּית, וּבְתוֹסְפֵתָא דְּב"מ פ"ב תְּנִי שְׁלֵא יִבְקַע אֶת הַצָּנוֹן וְאֶת הַזִּית, וּפִי' בְּפִנֵּי מִלְּשָׁה בִּירוּשְׁלַמִי שְׁם דְּהַחֲרִיפוֹת קִשְׂה לְהַקְרִדוֹם, וְכֵן שְׁמַעְתִּי מִכְּמָה אֲנָשִׁים, וּא"כ לְמָה הִנְצַרְךָ הַש"ף לְהִבִּיא רָאָה מֵהַש"ס, וְכִי כָל הַדְּבָרִים הַחֲרִיפִים יֵישׁ לָהֶם רֵאִי', הֲלֹא הַחֲרִיף יֵטַעַם, אֲלֵא פְּנוּנְתוֹ דְּבִאֲמַת הַזִּית כְּמוֹ שְׁהוּא רֵאוּי לְאַכִּילָהּ, וְאֵין מֵר כ"כ כְּמוֹ הָעֵץ, רַק דְּאָנוּ מְסַתְּפָקִים לְכַאוּרָה אִם הַמְרִירוֹת בְּעֵצָם אֵינוֹ חֲזָק כ"כ, אוֹ מִחֲמַת הַשְּׁמֹן שְׁבֵתוֹכוֹ מְחַלֵּיא הַחֲרִיפוֹת כְּמוֹ שְׂאֵנוּ אוֹכְלִים צָנוֹן בְּדָבָר שְׁמֹן חֲמָאָה אוֹ שְׁוֹמֵן, וּמְחַלֵּישׁ פַּח הַחֲרִיפוֹת, וְכֵן הָיוּ מְסַתְּפָקִים בְּקִישׁוֹת מְרָה אִם הוּא אוֹכֵל אוֹ לֹא, כְּמוֹ שְׁהִבִּיא הַר"ש הִירוּשְׁלַמִי בַּפ"ג דְּתֵרוּמוֹת, וְע"ז הִבִּיא הַש"ף רָאָה דְּמַצִּינָן עֵץ הַזִּית מֵר מְאֹד, וּמִמִּילָא פִּינּוּן שְׂאֵנוּ רוֹאִים דְּהַזִּית יֵישׁ בּוֹ מְרִירוֹת, מְסַתְּמָא פַּח הָעֵץ בְּתוֹכוֹ, וְרַק הַשְּׁמֹן שָׁבוּ מְחַלֵּישׁ הַמְרִירוֹת אֲבָל הוּא בְּעֵצָם מֵר מְאֹד, אִם פְּנוּן הַש"ף לְזֹאת

או לא, אבל הדברים מראים פן דוֹת חריף הוא פֶּעַץ זית, וכן מבואר בְּרִשׁ"י שְׁבַת (פ"ד) מהו לפֶּצוּעַ אֶת הַזִּיתִים בְּשֶׁבֶת, דוֹתִים מְרִים הם, ומחמת הפיצוע נכנס השמן ונבלע בכל הזית וממתיק אותו: ומה שתמה עוד על הש"ך יו"ד (סי' קכ"ב סק"ו) דלמה אסור לבשל בכלי ש"ע לכתחלה פִּינּוּן דְּהוּא ס' דְּרַבָּנּוּ, ומותר לכתחלה, לכאורה לא מצאתי בעניי פפוסקים מפִּנְרֵשׁ יִצְאָא דס' דְּרַבָּנּוּ לכתחלה מותר לעשותו ועיין בתשובת הרשב"א תשס"א דכ"ד שפוסקים על העו"ג פגון בְּשֶׁר וְרוֹב טַבְּחֵי יִשְׂרָאֵל לכתחלה אסור לשלוח בלא סימן והוא כתב מצד הסבֵּרָא וְהַמְּנַהֵג] ובמג"א סי' קי"א מבואר דאסור, ויכולני לומר דאף דכל ס' דְּרַבָּנּוּ כְּמוֹ שְׁהוּא מותר לאכלו מ"מ להרבות ספיקי דְּרַבָּנּוּ עוד אסור לכתחלה, דאם יבשל יֵהָא גַם הַתְּבַשִּׁיל ס' דְּרַבָּנּוּ, וכמו דאסור לכתחלה לבטל אסור דְּרַבָּנּוּ פִּנּוּן אֲסוּר לַעֲשׂוֹת סִפְקֵי אֲסוּר וְלֹאֲכֹלוּ, ול"ד לכלי אסור שנתערב בכלים פְּשָׁרִים, דמותר לבשל, דהתם נְתִיבָהּ הָאֲסוּר לְהִתֵּר פִּידוּעַ דְּבָרֵי הָרָא"ש בַּפ' גִּיד הַנְּשֵׂה בְּאֲרִיכוֹת, נֶאֱפִילוּ לְשַׁאֲרֵי הַפּוֹסְקִים דְּסַבְּרֵי דְּאֲסוּר לְבַשֵּׁל מִשּׁוּם דְּחֻזְרָא וְנִיעוּר, משא"כ בס' דְּרַבָּנּוּ, דלא משום שְׁנַעֲשֶׂה פְּהִיתָר מותר, אלא דס' דְּרַבָּנּוּ מותר, ולכאורה הִיָּה לִי רְאִיָּה דְּמִתְרָא לכתחלה לעשות ס' אֲסוּר דְּרַבָּנּוּ מֵהָא דְּתַנּוּ בַּמַּס' פֶּרָה (פ"ה מ"ג) קרוי' שְׁהַטְּבִילָה בְּמֵים כּו' נְטִמַּת אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהּ, וְהַטַּעַם כְּכָר בִּיאָר הַגֵּר"א ו"ל בס' טְהַרְתָּ הַקֹּדֶשׁ אֲלֵי רַבָּא דס' מֵים טַמְאִים הוּא מְדַאֲרֵיָּתָא דְּהַטְּיָפָה יִטְמָא כָּל הַמֵּים, אָבֵל מֵים שְׂאִינּוּ מְקוֹדְשִׁין מְדַאֲרֵיָּתָא אֲפִי תַפְלוּט בְּטַל בְּרוּבָא, רַק מְדַרְבָּנּוּ פָּסוּל בְּדִיעֵבַד כְּדִתְנּוּ בְּרִישׁ פ"ט ש"ם, וְלִכְּנָן מַס' שְׁמָא תַפְלוּט לֹא חִיְיָשִׁינוּ, וְהָרִי חֻזִּינוּ דְּסַפְקֵי דְּרַבָּנּוּ לכתחלה מותר לעשותו, אולם יש לדחות דהתם עדיין אין האסור כָּלֵל בְּעוֹלָם, משא"כ פֶּאן דְּגַם הַפְּלִי שֵׁם אֲסוּר עֲלֵהּ רַק דְּהִיא מִתְרָא, (וְלֹא דְּמֵי כָּלֵל לְהָא דְּקַדוּשִׁין ל"ט סִפְקֵי לִי וְאֵנָּה אִיכוּל, דְּהַתָּם קִיל הִי לְחַכְמִים דְּאֲפִילוּ הַמְּלַקֵּט יוֹדַע דְּהוּא מִתְרָא, וְאֵין לְמַדִּין מֵהַתָּם) וְרִאֲוִי לְזֵה הַסְּבָרָא, דְּלְכַאוּרָה קָשָׁה אִיָּה מִתְרָא לְבַטַּל אֲסוּר דְּאֲוֲרֵיָּתָא לכתחלה דְּמֵים שְׂאִינּוּ מְקוֹדְשִׁין בְּמֵי חֲטָאֵת, כְּמַשְׁהוּ חֵלֵב בְּקֻדְרָה, וְאִי נִימָא דְּאֲסוּר בִּיטוּל לכתחלה הוּא מְדַרְבָּנּוּ, כַּמ"ש הַר"ן בְּשֵׁם הַתּוֹס' בַּפ' גִּיד הַנְּשֵׂה, בְּסוּגְיָא דְּזֵרוּעַ בְּשֵׁלָה נִיחָא וְכַמוֹ דְּאֲמָרוּ, דס' דְּרַבָּנּוּ מִתְרָא לַעֲשׂוֹת לכתחלה, וְא"כ פִּינּוּן דְּהַבִּיטוּל הוּא אֲסוּר דְּרַבָּנּוּ, מִתְרָא פֶּאן דְּסַפְקֵי שְׁמָא תַפְלוּט, אָבֵל לְשִׁיטַת רִשׁ"י וְתוֹס' בַּפ' גִּיד הַנְּשֵׂה ש"ם, וְכֵן הַרְּאֵב"ד הוּבָא בְּר"ן ש"ם דְּאֲסוּר מְדַאֲרֵיָּתָא, וְיֵשׁ לִי רְאִיָּה מֵהָא דְּאֲמָרִינוּ בְּגִיטִין (נ"ד ב') וְהָא הֵכָּא דְּמְדַאֲרֵיָּתָא חַד בְּתָרֵי בְּטִיל כּו', וְאִי אִיתָא אֲפִילוּ נִימָא דְּרַמּוּנֵי בְּדִין מְדַאֲרֵיָּתָא לֹא מִיבְטַל שְׁפִיר קָא מְקַשֵׁי הַש"ס פִּינּוּן דְּכָל הָאֲסוּר שֶׁל הַפִּיצוּעַ הוּא הַבִּיטוּל הוּא מְדַרְבָּנּוּ, וּמַכ"מ גְּזֵר שׁוּגַג אֲטוּ מְזִיד, אַע"כ מַע"כ נ"י דְּמָה שְׁהוּא גְּדוּל מְאֻנְזוֹת שְׁלָנוּ אִינוּ שְׁיָנוּי, פְּהָא דְּאִיתָא בַּב"ק בְּהָא דְּאֲרִיָּה קוּעִי, לֹא נִרְאָה לִי שְׂאִינוּ דוּמָה גְּדוּלוֹת אֲבָר אֶחָד לְשִׁינוּי גְּדוּלוֹת הָעוֹף כְּלוּל, שְׁהָרִי כָּל חֵלְקֵי הַגּוֹף גְּדוּלִים מְשֻׁלָּנוּ וְצוּרַת הַגְּדוּלוֹת בְּנֻדָּאֵי הוּא שְׁיָנוּי וְהוֹכְחָה כְּדִאִיתָא בְּחֻלּוּן (דף פט) רַבְּרָבּוֹ אֲוֹנְדִי' וְזוּטֵר גְּנוּבְתִי' כּו', וְהָא שְׁהִתִּירוּ גְּאוּנֵי בְּתָרֵי הַתְּרַגּוּלִים הַגְּדוּלִים מְשֻׁלָּנוּ, עֵיקַר הַהִיתָר הִיָּה מִשּׁוּם שְׂיֵשׁ לְהֵם שְׁלֵשָׁה סִמְנֵי טְהָרָה וְגַם סְמָכוּ עַל עֲדוּת זְמַן אֶחָד שְׂיֵשׁ מְדִינָה שְׂאוּכְלִים אוֹתָם בְּשֵׁם תְּרַגּוּלִים, מִשְׁא"כ הֵנִי אֲנֻזוֹת שְׂאִין לְהֵם זְפָק וְאֵין אֲנִי יוֹדְעִים מְקוֹם שְׁהִיְהוּדִים אוּכְלִים אוֹתָם, עוֹד זֹאת שְׁהֵמָה מְשׁוּנָּים בְּשֵׁלֶשָׁה דְּבָרִים, בְּגְדוּלוֹת וּבְהָא דְּצֻנְאָרוֹ אַרוּף יוֹתֵר וּבְחֻטּוּטוֹת עַל הַחֲרָטוּם, וְכִבְרָא לְמַדְנּוּ בַּה"ע (סי"ז סכ"ד) דְּהַצְּטָרְפוֹת סִמְנֵים עוֹשִׁין לְסִמְנֵי מוּבְהָקָא,

ואע"ג דאין דומין סימני אבדה או עדות אשה להתיר עפ"י שרואין הני סימנים במת, לסימני גידול בריה, והא דאיתא חולין שם ש"מ סימנים דאורייתא אין הכוונה סימני אבדה, אלא כפי ה"ר"ן שם והרשב"א בתה"ב דה"ק ש"מ דהני סימנים מובהקים המה, אבל מ"מ הרי רש"י פ"י ש"מ שסימני אבדה דאורייתא, הרי דמדמין סימני אבדה לסימני בריה, ומש"כ מע"כ נ"י עוד דשוכנים ונדמים לאנונות שלנו, וכונת מעכ"ה נ"י להא דאחרים בחולין (דף סה') אחרים אומרים שכן עם הטמאים טמאים, עם טהורים טהור, גם בזה יש להתעקש, ראשית דהטור ושול"ע לא הזכירו הא דאחרים, ש"מ דמדלא נזכר דעת אחרים במשנה לא קיי"ל הכי, ותו דגם הרמב"ם שפסק פאחרים לא הביא אלא הבבא ראשונה דשכן ונדמה לטמאים, ה"ז טמא, ש"מ דמפרש הא דאחרים כמו שפירש ה"ר"ן בר"א בר צדוק דמה שאמר שלש לכאן ואחת לכאן טהור אינו הוכחה לטהרה אלא שאפשר שהוא טהור, ולא שנסמוך על עוף הבא לפנינו לאכלו עי"ז הסימן אלא מיידי בעוף שמחזיקין אותו וכשר, ואח"כ נמצא שהוא דורס, או שמחלק שתי אצבעות לכאן ושתי אצבעות לכאן שהוא הוכחה על שהוא טמא ומבטל חזקתו, וה"נ פ"י הא דאחרים, דאם שכן ונדמה לטמאים מבטל חזקתו ויש להביא ראיה לזה הפ"י דעיקר הא דאחרים משום רישא, שהרי לפי הס"ד אתי דאחרים כר"א דאמר לא לחנם הליך הזרזיר לעורב אלא שהוא מינו, ובב"ק ממשיך הא דר"א להא דהולך אצל רשעים שגם הוא רשע, והוכחה זו מוחזקת שאין צדיק הולך להתחבר עם רשע אבל לא להיפך]: איברא הא שכ' מעכ"ה שהמה פרים ורבים זמ"ז, הנה ראיה חזקה להכשיר וכמש"כ הרמב"ם בה' מ"א פ"א דאין טמא מתעבר מטהור כלל, ולפי הפשט אין נ"מ בין בהמה וחייה לעוף בזה, אלא שבע"כ צריכים אנו להטיל ספק גם בזה, שהרי אנו מחזיקים בר אנון הבר לטמא והוא פו"ר מאנון שלנו, מ"מ אם יש לעמוד ע"ז שהמה ינדונוגו זע"ז אפילו בשעה שיש זכרים ונדבות משני מיני אנונות אלו יחד, יש להוכיח שהם מין אחד, וכדאיתא בב"מ (דף צא) דמין למינו ושאינו מינו, פינן דאיכא מיניה בתר מיניה גריר: איברא כ"ז אם הנה בא לפני מראש, אבל אחר שפבר נהגו לאכלם ומסתמא גם אז הנה עפ"י הוראת חכם שגראה לו שהוא מין אנון הטהור והחזקו בזה להיתרא, אין לנו לאסרם ולהוציא לעז על אבותינו שאכלו עוף טמא ח"ו, והרי תרגולתא דאטמא שאכלו מסתמא לא הנה אפילו מסורה שהוא כשר, אלא שהיו מדומים שהוא מין תרגול עד שראו טעותם, הא אי לא נודע שדורסים לא מיחו בהם אחר שפבר יצאו בהיתר, ומכש"כ באנון שפבר רגליהם רחב דאיכא קבלת בעל המאור שאין לחוש שמה הוא דורס, ותדע שהיתר העוף אינדיק שאנו אוכלין היו הרבה מערערים עליהם בשעה שהביאום מאינדיא ולא הנה מסורת על פשרותם, וגם עוד היום יש מחמירים ופורשים מהם, ומ"מ כפר נהגו להיתר ואין פוצה פה, והוא משום שפבר החזקו להיתרא ואין ראיה לאסרם, ה"נ בהני אנונות הגדלות כד דעתי הקלה נוטה, ומעכ"ה נ"י יוסיף לפרש דברים אלו לפני איזה מגדולי הדור יברכם ה', ואם יסכימו גם המה להיתר הנני מצטרף ובוטח בה' כי אין בהם טומאה ח"ו: סימן כג כבוד הרב וכו' כש"ת מ' שלמה מרדכי האבד"ק ראדושקוויץ.

מכתב מ"ע נ"י הגיעני, והנה ענותו תרפני לשאול דעתי הקלה ועכורה מרוב טרדא ועבודה, אכן האהבה דוחקת ומכרחת להפנות להשיב בעזרו ית"ש, והנה בא בשמים למעשה ושלא למעשה כדברי מעכ"ת נ"י, ונדקקין למעשה תחלה, כדמגיב בתוספתא

סנהדרין (דף סז): בדבר אשר העלה הגאון ח"ד (סי' צא אות ו) דדבר לח לא מיקרי חיבור, באמת הוא תמוה וטענת מעכ"ת צודקת דהיכן מצינו לחלק בין חיבור דמאכל לחיבור דמשקה, אמנם למעשה מש"כ הגאון ו"ל בראש דבריו ואם עירה דבר לח על איסור רותח אינו נאסר כל הקליות רק מה שנגע בהאיסור כמבואר (סימן קה), זה אינו אלא בנצוק מלמעלה, היינו שאם עירה מקלי חלב על חתיכה בשר רותח לא נאסר החלב שבכלי, ובזה כ' המהרא"י שאין נצוק בנ"ט, ועיקר הטעם הוא משום שאין הנגיעה ממשקה שלמטה למה שלמעלה ממנו כי אם רגע קלה, וקודם שמתפשט הטעם למעלה הרי הוא יורד למטה, ומה שהמשיל לכלי מתכות כו', אינו אלא דוגמא שהנגיעה אינו דומה לבליעה, ובאמת אין המשל דומה כ"כ, תדע שהרי דעת מהרא"י שמתכת דחם מקצתו חם פלו' אינו מוליך בליעתו ג"כ וכדעת הש"ך (בסי' צד סק"ג), ואנן לא קי"ל הכי כמו שדקדק הגר"א באו"ח (סי' תנא סק"מ) מלשון השו"ע ביו"ד (סי' קכא) דכבולעו פה פולטו, אלא כהמג"א שם (סקכ"ד), מ"מ בזה דקליות קי"ל כמהרא"י, אבל אם היה נשפך הרבה חלב בתנור והגיע עד חתיכה בשר, נאסר כל החלב אם אין בחלב ששים דהבליעה מן הבשר מתפשט מן הצד בכל המחנף ואין נ"מ בין לח ליבש: אבל מ"ש עוד הגאון ו"ל בזה"ל וכן איסור לח רותח שנגע בדבר רותח המונח אצלו א"צ ס' רק נגד מה שנגע [כצ"ל ונדפס בשבוע ע"כ הערה מע"כ נ"י שצריכים ביאור] וכ"כ הת"ח פ"ל נ"ו בשם הר"י מפאריש דקליות הנוגע בעיני ששים נגד מה שהיה תחת הקדירה, והיינו מש"כ הט"ז (סי' צ"ב ס"ק כ"ה), זה הדין הלכה ומורין פו, דאם נתפשט החלב, אבל מש"כ הגאון חו"ד וכן איסור לח רותח שנגע בדבר רותח המונח אצלו א"צ ס' רק נגד מה שנגע (כצ"ל ולא דבר לח רותח שנגע באיסור רותח) וכ"כ הת"ח פ"ל נ"ו [כצ"ל] דקליות חלב הנוגע בבשר דא"צ ס' רק נגד מה שנגע בקדירה, וכ"כ הט"ז (בסי' צ"ב ס"ק כ"ה) דא"צ ששים רק מה שאומדין שיש חלב בעין תחת הקדירה ומשמע דנגד חלב שבצדי הקדירה א"צ ס' עכ"ל החו"ד, הן זה לשון הת"ח פ"ל נ"ו אות ז ואם נשפך הרוטב מן הקדירה של בשר ונתנישב קדירה חולבת בתוכו כו' אבל אם הקדירה רותחת אסור וכדברי האו"ה שכ' בשם הר"י מפאריש דבעיני ששים נגד מה שהיה תחת הקדירה ואם הקדירה של בשר עומד אצל האש או שאר כל"ר רותח ונשפך ולא פסק הקליות אז הוי כערוי וכל מה שנגע בקדירה חולבת בעיני ששים נגדו עכ"ל, זה הלשון מוכיח שאינו טעון ששים אלא נגד מה שנגע ממש.

וכן הלשון מה שהיה תחת הקדירה, ולא כ' מה שתחת הקדירה, אלא מה שהיה, משמע דמירי שנשפך ונבלע בתנור מעט ומעט בקדירה, בזה הדין דטעון ששים בכל מה שהיה תחת הקדירה, שהרי לא ידעין כמה בלע הקדירה וכמה התנור, אבל אם היה גנומא תחת הקדירה ונתמלאה איסור לח, ועתה עוד יש מזה האיסור בגנומא א"צ ששים אלא מה שנוסר מן הגנומא, ולא נגד מה שנשאר, וממילא א"צ ששים נגד המתפשט מן צדדי הקדירה, ובזה משונה לח מיבש, ולא מטעם שכ' הגאון הנ"ל דדומה לדינו של מהרא"י, שהובא (בסי' ק"ה) אלא מצד הסברא יש מקום לחלק, דבאיסור יבש הפולט ציר שמטעין ששים נגדו ולא ידעין כמה ציר הוא פולט, בע"כ טעון ששים נגד כל החתיכה, משא"כ דבר לח, לא שייך אצלו לומר דפולט ציר ונבלע כמה שנוגע בו, אלא אותו דבר לח נבלע כמה שנוגע בו, מש"ה אינו טעון ששים אלא נגד מה שנבלע ולא נגד מה שרואים

שנשאר ולא נבלע, ואם אינו נראה כמה נשאר פגון שנבלע בתנור תחת הקדירה בזה טעון ששים נגד פל הנבלע, שהרי לא ידעינו כמה נבלע בקדירה, ונמצא לשון הת"ח שכתב נגד מה שהיה תחת הקדירה כו' מלמדנו יותר ממה שלמד חו"ד מלשון שכתב הט"ז שכתב באות כ"ה בשם הר"י מפאריש דצריף ס' נגד מה שיש בעין עתה ג"כ, וא"כ ה"ה מה שיש מן הצד, וכמש"כ מעכ"ת נ"י דאם נדקדק בלשון נוגע בקדירה, א"כ גם מבחוץ צריף בדיקה בפנים, מיהו הא ודאי ר'ושם הצפון בעינו דבל"ז לכו"ע פשיטה ור'ושם הצפון הוי פרושם הקוץ, מעתה אזיל קושית הש"ף על הר"א"ה ור"ן שכ' דבנדאי דרוסה לא מהני בדיקה, אפילו לא ניכר מקום הדריסה מבחוץ, דבאמת לא דיין הש"ף במח"כ בלשון הר"ן שכ' דבנדאי דרוסה אפילו לא האדים בשר אסורה, דוקא שלא האדים אכל מ"מ ניכר ר'ושם הצפון, דבל"ז לכ"ע פשר אם לא שפער איזה מש"ף דאפשר שפער נתרפא גרר הצפון: מה שהעיר בנקרע העור, אם יש תקנה לענין קרבן. הרי מבואר בזבחים שם (דף עד:): בפירש"י נקובת הקוץ כו' ומום נמי לא הוי דהדר פריא עכ"ל, ומ"מ ניכר הר'ושם אלא אינו מום, ומה שהעיר מע"ל לענין י"ב חודש ע' מה שכתבתי בהע"ש (סי' סח אות כג) בס"ד: סימן כא ראיתי בקונטרס נקרא לחם שפעים משו"ב ומנקר א' בק' קידאן מגבב דברים לאסור שומן שעל הצלעות אחורי חצר הפבד, ואומר שהוא חלב הפסלים וכל דבריו במח"כ אינו אלא שטות ודברי הבל, ובאמת עיקר חלב הפסלים הוא הסמוך לכליות כמפורש בתורה ואת החלב אשר עליהן (היינו הפליות) אשר על הפסלים, ותניא בת"כ ויקרא אשר על הפסלים זהו חלב שעל הפקולות והפ"י הוא חיבור שמחבר הירכים כמו מן הפקק ולמעלה, והכי פי' הרי"ף תרפא דאקליבוסתא היכי דלייפין אטמהתא, וכן פי' הרמב"ם ז"ל ונהביאו הטור (סי' סד) שהוא החלב שבעיקרי הירכים, ונהביא עוד הטור דרש"י חולק ומפרש תרפא דאקליבוסתא הוא עצם קטן המונח על עצם שנקרא הנקא כו', והכי פי' הר"ן וע"ז כ' הר"ן שלא זהו עיקר החלב שעל הפסלים, דנדאי עיקר החלב אינו אלא היכי דלייפין אטמהתא כפי' הרי"ף ורמב"ם שהוא הסמוך לכליות אלא דתרפא דאקליבוסתא לפירש"י ור"ן ג"כ בכלל חלב שעל הפסלים, וכ"כ באגור ונהביאו בס' אפי רב רבי דחלב דאקליבוסתא הוא במחלוקת, ובספק היינו שבין רש"י ורמב"ם, ובעל זה הקונטרס לא הבין דברי ר"ן, וכסבור דמש"כ הר"ן קאי על הרי"ף, ושעיקר חלב עה"כ הוא חלב הדפנות רחוק מן הפליות, מה שנגד הפסוק המפורש, ואין שום חיבור לזה החלב עם הפליות וחלב שעליהם, ורק הקרום הדק מתפשט הרבה ממטה למעלה, וע"ז כ' הרמ"א דקצת מן הקרום שעל חלב הפסלים [פי' שנמשך מחלב הפסלים שעל הירכים] הנשאר בראשי הדפנות וצריף להסיר כו' אבל השומן שמתחת אותו הקרום לא נזכר בשום פוסק שאסור, ותדע שפשוטאל הרשב"א על החלב שמתחת הקרום הדק אם הוא מיקרי שהבשר חופה אותו והרשב"א אוסר כמבואר בב"י, הביא בזה"ל אותו חלב שמתחת קרום דק הסמוך למתנים ודאי אסור כו' דקדק לפרש הסמוך למתנים, משום דבכל הפסלים אין שום חלב תחת הקרום הדק כמש"כ בעל אותו קונטרס בעצמו, מש"ה פי' דמ"מ נמצא תחת הקרום סמוך למתנים ואי איתא דעל הדפנות ג"כ בכלל הפסלים יותר הנה לו להביא זה החלב שהוא הרבה משעל מתנים, אלא פשיטא שאין בו שמץ פסלים כי אם דפנות, ונהנה בעל הקונטרס השיג על הגאון מעדני יו"ט בהבנת פי' הרמ"א, ופי'

לשון הרמ"א, כמו שמפרשין מקרא או משנה, וכ"ז אינו אלא עקשות ופ"י דברי הרמ"א הוא פהבנת מעיו"ט, ומ"מ מה שהקשה על הרמ"א מה שלא הביא ה"חלב שתחת הקרום אסור, לק"מ שהרי אין שום חלב תחת הקרום אלא סמוך למתנים, והוא בחלק האחרים ובו לא דבר הרמ"א, והגאון הג"ל לא ידע מזה וכסבור שאפשר שימצא בפסלים חלב תחת הקרום מש"ה יפה הקשה, אבל באמת לשון הרמ"א צדקו יחדו עם לשון הרשב"א הג"ל, הא מיהא ברור דשנמן שעל הצלעות אין בו זכר לאסור, ואינו ראוי להקרבה כדתניא בתו"כ למעט חלב דפנות ואין שום חלוק לפנים מזה"כ או לאחוריו, ומה שהביא בעל הקונטרס מדתניא בת"כ שלא ינתחו בהמה קודם הסרת חלבו דהיינו מן המחובר, ופ"י הוא הטעם בשביל שהיה צריך להסיר היומרת עם חלב אשר על ראשי דפנות עם הפליות והפסלים הפל ביחד, כ"ז אינו אלא הכל ורעות רוח, עיקר ברייתא זו הובא בפירוש"י חומש פ' ויקרא עה"פ ירים ממנו מן המחובר שלא ינתחנו קודם הסרת חלבו, ודרש פנה ממש הביא רש"י מהת"כ והובא במנחות (דף פד) גבי קומץ המנחה והרים ממנו בקמצו מן המחובר, והכא לא שייך הטעם פדי שנטול יותר שהרי הקומץ הוא מצומצם ונקא, אלא פה גזרה התורה שיהו מפרישין חלק גבוה להקטרה מן המחובר כשהקרוב בשלימות, אבל נדאי אינו נוגע כלל לחלב הדפנות, ונדע עוד מפרש"י חולין (דף ה) גבי לא ליסתף אינש כפלי ע"ג בשרא, כל הפסלים שחלב הפליות דבוק שם כו', הרי שאין חלב כפלי אלא מה שדבוק עם חלב פליות, ולא חלב דפנות שתחת הקרום הדק, ומה שהביא בשם הרוקח בזה"ל וכל החלב שעל העצמות של פסלים ועצמות החוליות שתחת הפסלים כו' והבין דעצמות של פסלים היינו ראשי דפנות ואינו אלא שטות שהרי עצמות השדרה ניגהו, ולא פנון הרוקח אלא לפירוש"י ור"ן בפ"י תרפא דאקליבוסתא, שהו עצם קטן מונח על עצם שקורין הנקא, היינו נדאי עצמות הפליות, ועצמות החוליות שתחת הפסלים הן המה עצמות האליה: ומה שהביא ראיה לאסור החלב שבראשי דפנות, מהא דחויטי העוקץ אסורין, ופרש"י דאסורין בראשי הצלעות והוא לפנים של בהמה, והבין דהא דאסורין הוא משום חלב שעליהן, וגרם לו שהעתיק פירוש"י בשקר דעוקץ הוא פלאנקעס, והעיז פנים נגד הפ"ח שכ' דראש חויטי העוקץ הוא באחוריים ונמשכין עד ראשי הצלעות לפנים במח"כ עורון עינים הוא, שמפורש בפרש"י והר"ן ומרדכי דעוקץ הוא הנקא, וכפלי הוא פלאנקעס וידוע דעצם שנקרא הנקא הוא סמוך להגב, ונקלל בכלל פסלים שהוא הפלאנקעס לפרש"י בתרפא דאקליבוסתא, ומשום שבעצם זה שנקרא הנקא לא נמצא חוטין כמש"כ היראים והביאו המרדכי, מש"ה פ"י דחוטין שבעוקץ היינו הך חמש חויטי דכפלי וזהו שיטת השו"ע, אבל היראים פ"י חויטי עוקץ היינו מה שבגב, ומש"ה פ"י דחמשה חויטי דכפלי הוא מילתא אחריתי, אבל לכ"ע ראש חויטי עוקץ המה באחוריים, ובשביל שמשם מתפשט למעלה אסורים גם שמה כמו הקרום הדק, אבל בחלב הדפנות אין שום שייכות לחלב הפליות, ועיקר הסמיכות על לשון ס' לחה"פ שכ' בשם הסמ"ע דמחה"כ ולמטה מתחיל חלב הפליות וחלב המעים ושאר מיני חלב ומשם צריך נקור ומחלב האחור יחשב עכ"ל, אבל גם פאן אין הפ"י אלא דמאחורי חה"כ מתחיל כל מיני חלבי אסור, ומשם מתחיל דיני הנקור מחלב האחור, משא"כ לפנים, איהו שהוא, לא דקדק יפה בלשונו, אבל ברור שלא בא לאסור חלב דפנות מה שלא נזכר בשום פוסק ואין עליו שום רמז בגמ', וגם הוא נגד

משמעות הפסוק: ובאמת ראוי היה אותו השוחט ומנקה לגעור בגזיפה שבא להוציא לעז על ישראל שאוכלים חלב ח"ו אלא שהוא פגון לש"ש, יהא מנוחתו פבוד אבל חלילה לנו לחוש לדבריו המרבים הכל בלי שום סמיכה ולקהות שיני אבותינו ח"ו, והמקום שמרנו ונעמידנו על קרן אורה, כנפש העמוס בעבודה רבה: נפתלי צבי יהודא ברליון סימן כב ב"ה ב' לסדר ניהי אלהים עמה תרמ"ד.

לקרב כש"ת מוהר"ר פנחס נ"י מ"ץ ב"ק יעליסאוועטגראד. מכתב מעכ"ה נ"י הגיע אשר אתי מרחוק לשאול דעתי הקלה בדבר אנוזות גדולים ומשונים מאנוזות המצויים בינינו בארץ צנארים ובגבשושית שעל החרטום, ומאז זה הרבה שנים שנתחדשו ובאו להם, נהגו בקהל ק' לאכלם בחזקת אנוז, ועתה יצאו עליהם עוררין אולי הם מין אחר, וא"כ צריכים למסורה בפ"ע שהמה עוף טהור, שהרי כבר ידענו שיש הרבה מיני אנוזות כמש"כ בשו"ת צ"צ הראשון: וטרם אענה הנני להגיד כי קשה הוא עלי להשיב בזה הענין שאין בה הלכה ברורה, וכבר שוניתיהו רבנו כגדי מסקנו, אף מפני פבוד מע"ל נ"י מוכרחני לחוות דעתי, וה' ישמר רגלי מלכד בהוראה שלא פשוה, ולא אכחז ממעכ"ה נ"י כי אם היה בא מראש התחדשות זה העוף לפני הייתי מגמגם בהיתרו, כי מש"כ בספרים דעגלים משעת הנקה עד בני שנה, לא ניתן לתפוס קלוקלא אפילו למי שבא בתחלת הוראה, בדינים פאלו שאינם חתוכים, המחמיר ימצא כי"ב והמיקל ג"כ ימצא די השיג ידו, ואף כי מר ניהו רבא דעמיה מובהק בהוראה ומחזק שלא להוציא דבר שא"מ מת"י ודאי טעמא חזי וקשרי, ולא אפחד כי אחרי שקבר הקדימוני שני גאוני הדור דפקיעי שמייהו טובא, להספיק בהוראת כתר"ה שי' איני רואה אותי כי אם פיהודה ועוד להני תנאי, וגם כי לא נתברר לי טעם האוסרים בהחלט ולהתחקות על דבריהם, ע"כ פה דברי מעטים ואיני בא כי אם למלאות מבוקשו של מעכ"ת שי', ולדבר על אנוז שומעת שיהא לכם ברור ודעתם נקבעת, לסמוך על פתח מעכ"ת שי' נושא עבודת הקודש ברוח דעת, חקמה ויראת ה' עליהם מופעת, כאשר עדות ה' נאמנה מברות ומודעת ושלום על ישראל ועל קהל ק' סימן יט עוד להרב הנ"ל כשאנו לעצמנו פליאה דעת ממני הוראה זו, האף מצא לב להקל בדבר שהחמירו והנהיגו רבני קהל ק', אשר היו מעולם אנשי השם, גדולי וקדושי ארץ, ובנדאי לא מטעות הוראה ח"ו, אלא מדעת חומרא וכתוב אל תטוש תורת אמה, ואפילו אפטר שאינם יכולים לעמוד בהוראה זו יותר מאשר היה לפני, מכ"מ הא איתא בפסחים (דף נ) בני ביישן וכו' אבהתן אפטר להו כו' א"ל ר"י כבר קבלו אבותיכם כו', וחסבתני אולי יש מקום לחלק דוקא התם שהיה טעם לחלק ולהחמיר בבני ביישן יותר משארי אנשים, באשר דבני ביישן היו סותרים הולכים ליריד צור ומשם נסעו צידון, והיה פנופיא מצויינת ויש בזה חילול פבוד שמים יותר מאשר יחיד הולך מצור לצידון, ומש"ה לא בטלה דעתם, משא"כ הכא בנ"ד שאין מקום להחמיר בקהל ק' יותר, מש"ה בטלה דעתיהו, וכיב"ז פתבו התוס' שבת (דף צב) גבי אנשי הוצל לענין אחר, ויש ראיה לזה מדאיתא בירושלמי פ' מקום שנהגו בני מישא קבלו עליהם שלא לפרש בים, אתון ושאלון לרבי א"ל אבותינו נהגו שלא לפרש ביה"ג אנו מה אנו, והשיב להם מפיון שנהגו אבותיכם כו' ואין אדם נשאל על גדרו, תמן משנדר נשאל ברם הכא אבותיכם קבלו, כש"כ שהן מותרות, אר"ח לא מן הדא, אלא מדרבי תלמידיה דר"י הוי, ותניא רי"א אסור לפרש ליה"ג, ופי' הק"ע ופני משה דמיירי ברביעי

וכב"ש, וקנשה וכי בלא ר"י לא ידע שזהו מנהג חסידות להזהר מלבוא לח"ש אפילו מיום א', ונהלא ר"י הפהן לא נמצא אגרות ש'לו ביד נכרי ואיכא משום אל תטנש ת"א, אלא צ"ל דאפילו הכי אינו אלא משום נדר, ומש"ה למנהג עצמו יש שאלה, ועל מנהג אבות אין לחוש פלל, שאין האבות מדירין אה"ב, ומשני דרבי תלמידיה דר"י וס"ל פותלי, ומש"ה אע"ג שבמקומות אין נוהגין חומרא זו, מ"מ אחר שנהגו פן לזה שומעין שאמר כהלקה, ואין מתירין את האסור וה"נ בנ"ד, אין בזה משום ואל תטנש ת"א, אלא משום דהוי כנדר מש"ה מהני שאלה, ואולי אף שאלה א"צ מחמת שמנהגם אינו מד"ע, והוי כנדר טעות: אבל באמת פ"י הק"ע תמוה מדאיתא בירושלמי (מו"ק פ"ג) תני ר"א הבא ממדה"י אסור לגלח ר"י פדעתיה דא' אסור לפרש ליה"ג, וא"א לומר דמייירי דוקא בינצא ברביעי, ותו דאפילו בינצא ברביעי לא מיקרי יצא שלא ברשות, דגוף היציאה ברשות הוא אלא שיצא שלא ביום הראוי לצאת ואפילו יוצא בשבת וחלל שבת, מ"מ מיקרי הבא ממדה"י, אלא כב"ר פ"י הרא"ש בשם הראב"ד דמייירי מארץ לח"ל, והגר"א או"ח (סי' תקלא) פ"י משום סכנה, וא"כ פ"י הירושלמי דס"ד שאין בזה שום חסידות ואינו אלא כנדר, ומש"ה אבות ג"כ מצו לשאול, ונרעם מותרים לגמרי, ואסיק דרבי ידע מדר"י, ואע"ג שאין הלקה פן מ"מ מדת חסידות איכא ומשום בל תטנש ת"א, ובל"ז הנה למעכ"ת שי' עכ"פ לשאול דעת כל העיר אולי רוצים להחזיק במנהגם, ושמעט בבשר או להוקיר השער, וכדאמר ר' יהושע לתלמידיו נדה (דף פב) מוטב שאאריף עליכם בעוה"ז כו', ובפ"י השאלות (סי' קל"ז) הוכחתי דכל חומרא כיב"ז נכלל במ"ע והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וכמ"ש הרמב"ן ר"פ קדושים דכל מיני פרישות נכלל במ"ע קדושים תהיו, ושפין אדם לחברו במ"ע ועשית הישר והטוב: גם מש"כ מוטב שיאכלו בשר שחוטות כו' לא שייך לכאן שהרי לא עקר מנהג המיעוץ בגסות אלא שאינו מצוי כ"כ מחמת רוב עגלים, ומ"מ לא פלטי מינה, עוד קשה לי מה שהורה מיעוץ קל כמעט שיסור בהגבהת אצבע, וכי מר אגבייהו קאי לפרש מהו קל מהו אינו קל, ולמאי התיר מיעוץ פלל, די הנה להעמיד על דברי המחבר להסיר הסרסא ע"י הגבהת אצבע, ואלו בדידי הנה הייתי יותר מתקן הבדיקה שיהא בדיקת פנים, ועדין לא אתחזק סירסא, וגם עיקר החומרא בזה לא ידעתי אם הי' בהוראה, או מטרסא דהקצב והשו"ב, ומה גם אם שוחטים כמה עגלים יחד, עתה אם יש דבר מה להשיב יוכל להשיב על אונן שומעת כו': ובדבר אם יש התרה למנהג אבות, כב"ר כ' הפ"ח או"ח (סי' תסו) שמהני התרה ופ"י כש"כ שהן מותרות היינו ע"י שאלה, ויפה השיג ע"ז (בסי' ק"נ) דנדאי לא שייך התרה למנהג אבות, ובאמת הכי מוכח מלשון הרא"ש פ' מש"נ שכ' בזה"ל וכל דבר שידוע בו שהוא מותר, והוא טועה ונוהג בו איסור נשאול ואין מתירין לו פלומר אם בא לחכם לשאול אם יכול לזלזל במנהג שנהגו בו אבותיו פההיא דבני ביישן לא יתיר לו החכם, וכן נמי אדם שנהג איסור כו' לא יתיר לו החכם המנהג שהוא ממילא דהוי כמו נדר עכ"ל, הרי דקדק בלשונו שבמנהג האבות כ' לא יתיר לו פלל ובמנהג עצמו כ' לא יתיר לו ממילא, היינו משום שבמנהג שלו מהני התרה, משא"כ במנהג אבות א"א להתיר בשום אופן, והא דאיתא בירושלמי כש"כ שהן מותרות, במקום שאין מצוה פלל ולית ביה משום א"ת ת"א, ליכא משום נדר פלל, וכ"כ בק"נ: סימן להרב ר' זאב ברוךנא ז"ל.

מע"כ נתקשה במ"ש הש"ך יו"ד (סי' נז) להוכיח מסוגיא דפ' התערוכות פשיטת רש"י לפי דעתו ז"ל דהפל תלוי אף באנדם מבחויז, דאלת"ה אלא תלוי באנדם מבפנים פשיטת הש"ע, מאי מקשה הגמ' בטריפה היכי מיירי, נוקמי בדרוסה ודאי או ספק ואינו ניפר מבחויז, והקשה מע"ל נ"י מה הועיל הש"ך הרי בדרוסה במקום הסימנים ודאי תלוי בהאדמת הסימנים עצמן ונוקמי שגדרסה במקום הסימנים, נראה פשוט דעת הש"ך שאין בין מקום הסימנים לכל הגוף, אלא בגיש אנדם מבחויז, הא באין אנדם, פשיטא שאין שם דריסה אפילו בצנאר ורק בגיש אנדם בכל הגוף ודאי טריפה, ובצנאר צריף בדיקה, זהו דעת הש"ך, מ"מ אפילו לפי דעתו ז"ל אין מכאן הוכחה אלא באין אנדם מבחויז ודאי פשר וא"צ בדיקה, אבל זה שכ' דגיש אנדם מבחויז ודאי טריפה אינו נראה כלל דהכי דעת רש"י ז"ל, דהנה התוס' בדע"א ב' נתקשו בטריפה למאי ירעו הא אין פודין אה"ק להאכילן לכלבים, ויישבו דלמ"ד בדרוסה הרי יש בדיקה לאחר שחיטה, וכן בנפילה, ונתקשה טובא למ"ד בנולד טריפה ע"ש, ופשוט דמש"ה פירש"י ז"ל במשנה דרק לקדשים פוסל ר"א ולא להדיוט, והתוס' תמהו מסוגיא מפורשת בחולין (דף נח) אבל שיטת רש"י דהסוגיות פליגי בגנוסח הברייתא ושון בביצת טריפה דאסורה מפני שגדלה באיסור ופירש"י בחולין דמיירי במחלוקת ר"א ונחמים, וא"כ מבואר דפליגי להדיוט ג"כ והיינו דמקשה בגמ' שם אי הכי אדמפלגי לגבוה כו' פי' לדידה דתנית הכי, וא"כ פליגי בהדיוט, אבל בתמורה הביא בגמ' ברייתא זו מודים חכמים לר"א באפרוח ביצת טריפה שאסור והיינו ביונה כפירש"י שם ולקרבן זהו שיטת רש"י והרע"ב, מעתה האי מ"ד דאוקי משנה דנבחים בנולד טריפה ס"ל הכי דלא פוסל ר"א אלא לקרבן, מעתה א"א לפרש דעת רש"י בגיש אנדם מבחויז לא מהני עוד בדיקה, אלא מתחלה יש לבדוק מבחויז ואם אין ניפר אנדם ודאי פשיטה, ובגיש אנדם צריף בדיקה בפנים, כ"ז פתבנו לדעת הש"ך דמפרש סוגיא דנבחים באיתערב דרוסת הזאב בנקובת הקוץ היינו באנדם ניפר מבחויז, אבל דעת הראשונים ז"ל דלא מיירי באנדם כלל, אלא אפילו אין שום אנדם ואמאי לא פי' דפליגי בהו"ה, וכמו שפי' הרמב"ם מחלוקת ר"ש ות"ק במס' תמורה שם וכמבואר בגמ', אבל כד דייקת גם בזה פי' הרמב"ם מחנור מפלן, שיהי למש"כ דמחלוקת ר"ש ות"ק ברישא בהו"ה א"כ מיירי במת אחר שחיטה כפירש"י תמורה, וסיפא מיירי בשחטו ועדיין היא מפרפסת, א"כ עיקר חסר, והכי מיבעי למיתני בסיפא ואם היא מפרפסת, אלא ודאי רישא מיירי במת אחר שנתנבלה ופליגי ר"ש ות"ק גם בפודין קדשי בה"ב להאכילן לכלבים, ולא תקשה א"כ תהדר דיוק הגמ' בבכורות (דט"ו) ליתני ואם גטרפו, הל"ק בשלמא בתמורה דתנן ואם מתו יקברו רש"א קדשי בה"ב אם מתו יפדו, שפיר מדייק טעמא דת"ק אפילו במתו אחר שחיטה ומשום הו"ה, דאי איתא משום נבלה ליתני אם גטרפו, וא"א לומר דמש"ה תנן אם מתו בשביל ר"ש דאפילו מתו יפדו, שיהי ר"ש קאמר עוד הפעם אם מתו יפדו, וא"כ הוי מצי למיתני בלשון ת"ק אם גטרפו יקברו רש"א אפילו מתו יפדו אלא ודאי טעמא דת"ק משום הו"ה ומיירי בנשחט ומת, ומכ"מ יקברו משום הו"ה, אבל ר"ש דאמר אם מתו יפדו מיירי אפילו נתנבלו, משום דס"ל פודין אה"ק להאכילן לכלבים, והיינו משנתנו דמע"ש דתנן אם מת רש"א יפדה, ולת"ק אפילו גטרף אין פודין, והא דתנן אם מת, משום ר"ש הוא, שיהי כאן לא אמר ר"ש עוד הפעם אם מת: היצא מכ"ז דר"ש ות"ק חולקים בקדשי בה"ב בתרתי,

גם בפודין אה"ק להאכילן לכלבים גם בהו"ה וזהו משנה דתמורה והא דתנן במע"ש ושקטו יפדה מיירי בסיקא ומפרסת ובזה חולק ר' יוסי והלכה כת"ק: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן טז ב"ה ג' לסדר וימלא פבוד ה' תר"ן.

לכבוד הרב וכו' מו"ה חיים נ"י אבד"ק באלבירישאק. מכתבו מן ט' סיון וגם ספרו היקר הגיעני והחילותי לראות בו אחת הגנה ואחת הגנה וראיתי בו מלא דבר חכמה ותבונה, אמנם לא עמדה לי השעה לעבור בו מהחל ועד פלה כי עבודתי רבה וזקנה קפצה עלי ומתמנס ממנו זריזותי בימי חרפי, הערותיו בספרו רנה ש"ת נכונים ומר דגברא רבה הוא ידע רמיזותי גם במקומות אשר ללא צדק קצרתי: ע"ד השגותיו נידון הוראת הגאון בעל עין יצחק שליט"א, וכמדומה למע"כ דמחתי ליה מאה עונלי, במח"כ כל השגותיו מוסרים ע"י הקדמה א', נידון הוראה זו שסרכה המוסרת ע"י מיעוד ונמצא שם נקב אין תולין במשמוש ידא דטבחא, משום שם תרתי לריעותא, אין זה השם תרתי לריעותא הולמתו בצדק פשארי תל"ר דאיתא (בסי' ל"ז) סרכה תלויה הינצא מן הבועה טריפה, דשם הפי דאע"ג דכל ריעותא בפ"ע אין הוכחה שיש פאן נקב, אבל פשנתתברו יחד חוששין שיש פאן נקב, משא"כ בנ"ד הנקב שנמצא במקום הסרכא, אינו ריעותא אלא טריפה ודאי, אלא שתולין הנקב ביד"ט, ובמקום ריעותא דסרכא אין תולין להיתרא, וכמו ביה דריאה הסמוכה לדופן תולין בדופן, ואם יש צמחים לחד מ"ד אין תולין משום ריעותא דצמחים מראה דהסרכא ממנה, מעתה בסרכא תלויה הינצא מן הבועה לא יעלה עה"ד לומר דאם יש עוד בועות בלי סרכא פשרה דמכ"מ בבועה זו שיצא עליו סרכא הוא תרתי לריעותא וטריפה, משא"כ בנ"ד, דהא דאין תולין ביד"ט, משום דיותר קרוב לומר דהנקב הוא מן הסרכא, ולא מחמת יד"ט, אבל אם רואין שהריאה מצויה לנקב מחמת יד"ט, שפיר יש מקום לומר דיותר יש לתלות גם פאן ביד"ט מלומר שהסרכא גרם הנקב, ולפי הוראת הגאון שליט"א יש לנו לומר ביה שהביא מת"י גדה (די"ד) שאין תולין מאכולת בשאר מקומות באשה זו, אפשר לתלות גם באותו מקום שנגעו בעד בפדיקה, ולא נראה לי כ"ז, ובאמת יש לתלות לפי ראות המורה, אם הסרכא עברה ע"י קפול ומעוד קשה אין לתלות הנקב ביד"ט, ואם עברה הסרכא ע"י הפשטה קלה, יש מקום לתלות, וה' ישמור מלכד בהוראה, הנני דיודו העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין, סימן יז ב"ה, ב' אדר"ח תמוז תרל"ח, וולאזין.

לכבוד הרב וכו' מו"ה יעקב ריינאוויץ נ"י מו"ץ ב"ק לונדון הבירה. מכתב מעכ"ת נ"י מן ה' בהעלותך הגיע, ואשר ענותו תרבני לבקש הספמתי על הוראתו להכשיר עופות שפאין לפנני למאות צנרף א' גבוה מתברתה, ונפל ספק בלבבו של מעכ"ת נ"י משום שראה מש"כ בעל ת"י על משניות בשם דמ"א שזהו סימן על שף מדונקתי, נפלאתי ע"ז שדבר ברור דלא פנון דמ"א וגם ת"י אלא באופן שנמצא גבוה ירף אחד ולא היה פן מתחלת ההולדה, אבל בנברא פן פשיטא שאין לחוש לשף מדונקתי ואיפסקו הנימין, כמ"ש התוס' בבכורות ולא נחלקו רש"י ותוס' בדין אלא בפ"י המשנה נשמטה ירכו דלרש"י משמע שנשמטה אח"כ, מש"ה פי' דמיירי בלא איעכול ניביה, ותוס' מפרש בגולד, וכ"כ בפשיטות הגאון ח"ס יו"ד (סי' נו) שאפילו בדיקה א"צ, ואחר שנמצא למאות פשיטא שפך הוא בהולדה, וכמ"ש מע"כ נ"י וא"כ אין פאן מקום לספק: איברא עדיין יש להרהר לשיטת המרדכי שהביא הגר"א ביו"ד (סי' נה) דבעוד שמוטת ירף

טְרִיפָה אֶפִּילוֹ לֹא אִיפְסְקוּ נִיבְיָהּ, וְלֹא אֶכְחַד מִמַּעַ"כ נ"י שְׁנֵרְאָה לִי דְכָף הוּא דַעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל בה' שְׁחִיטָה (פ"י ה"ג ד') שְׁחַלֵּק בֵּין בְּהֵמָה לְעוֹף בְּשֵׁנֵי בְבוֹת, וְכִבֵּר הֶרְגִישׁ בְּזֶה מְרֹן הַכ"מ וַיֵּיָשֶׁב בְּדִיחוּי, אֲבָל לִי נִרְאָה שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם פְּהַמְרֵדְכִי, וַיּוֹתֵר מִןכֶּרֶח לֹמֵר כֹּן לַמַּשׁ"כ בְּחִיבוּרֵי הַע"ש (ס' קכ"ה אוֹת א') שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּשִׁבְעִים טְרִיפוֹת שְׁהֵמָה הַל"מ יֵשׁ לָהֶם לְפָרְקִים רְפוּאָה אֲלֵא שְׁאִינָם חַיּוֹת מְעַצְמָן אֲבָל רְפוּאָה בִּיְדֵי אָדָם יֵשׁ לָהֶם, וּמ"מ הֵמָּה טְרִיפוֹת וְאִין לָהֶם תְּקֵנָה, וְהוּא מְדַרְשָׁא דְקָרָא בַת"כ שְׁמִינֵי פ"ג] אֲבָל יֵשׁ טְרִיפוֹת שְׁאִינָן הַל"מ, אֲלֵא מִשׁוּם שְׁפָרוּר שֶׁא"א לְחַיּוֹת כְּמוֹ נִטְלָה לְחַי הָעֲלִיוֹן וְכַדוּמָה הֶרְבָּה, וְזֶה אִינוֹ טְרִיפָה אֲלֵא בְּאֶפְסוֹן שְׁאִין לָהֶם רְפוּאָה, מִשֶּׁא"כ אֵי בְּדַרְי לָהּ סִמָּא חַיִּי, וְכַדְאִיתָא בְּחֻלְיוֹ (דָּף נד) גַּבֵּי מִכָּה בְּגִידָא דְנִשְׂיָא, מַעֲתָה הָרִי ע"כ הָאֵי דְרַב מִתְּנָה בּוֹקָא דְאַטְמָא כּו' הוּא בְּכָלֵל שְׁבָעִים טְרִיפוֹת, מְדַהֲקֶשָׁה בְּגַמ' וְהָא אֵיכָא בְּסַגְר וּש"ש וְקַחְשִׁיב דְרַב מִתְּנָה, וּבְמִשְׁנַתְנוּ אִינוֹ מוֹנֵה אֲלֵא הַל"מ, וְאֵי אִיתָא דְשְׁמוּטַת יֶרֶךְ בְּעוֹף טְרִיפָה מִיְיָרִי בְּשִׁפָּה מְדוֹקְתָא וְכֵהָא דְרַב מִתְּנָה, מֵאֵי קְאָמֵר בְּדַנ"ז ב' הִלְכָה רוֹנַחַת בְּיִשְׂרָאֵל שְׁמוּטַת יֶרֶךְ בְּעוֹף טְרִיפָה וְתִרְגְּוֹלַת הֵיטָה כּו' מֵאֵי קְשִׁיָּא אִין ה"נ דִּישׁ לָהּ תְּקֵנָה בְּפַעֲלוֹת הָאָדָם וּמ"מ הִיא טְרִיפָה, אֲלֵא פְּשִׁיטָא לְהַגְמ' דְשְׁמוּטַת יֶרֶךְ בְּעוֹף אִינוֹ הַל"מ, אֲלֵא הִיא טְרִיפָה מִשׁוּם שְׁאִינָה חַיָּה בְּשׁוּם אֶפְסוֹן, וְעוֹד הֶאֱרַכְתִּי בְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם בְּזֶה וְאִכ"מ, וְגַם עֲתוּמֵי אִינָם בְּיְדֵי פַעַת, הָא מִיָּהָא נִרְאָה דַעַת הֶרְמֵב"ם דְשְׁמוּטַת יֶרֶךְ בְּעוֹף טְרִיפָה אֶפִּילוֹ לֹא נִפְסְקוּ נִיבְיָהּ, וְא"כ יֵשׁ מְקוּם לֹמֵר דְאַפִּי נוֹלַד כְּף טְרִיפָה וְלֹא קָשָׁה מִמִּשְׁנָה דְכִכּוּרוֹת, דְשָׁם מִיְיָרִי בְּבִהֵמָה, מ"מ לְאַחַר שְׁהֶרְאָה מַעַכ"ת נ"י לְדַעַת דְכִמָּה מֵאוֹת יֵשׁ כְּף א"כ הִנֵּי רַבִּיתִיָּהּ, וְאִין זֶה בְּכָלֵל שְׁמוּטַת יֶרֶךְ כָּלֵל, וְכִמוֹ שְׁהִסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּאֶנוּזוֹת שְׁיֵשׁ לָהֶם נִקְבָּה בְּרֵאשׁ בְּתוֹלְדָה דְכִשְׁרוֹת, וְלַעֲגִין הוֹרְאָה דְנִקְטִינָן פְּהַמְחַבֵּר דְעוֹף ה"ה כְּפִבְהֵמָה, פְּשׁוּט דְכִשְׁרוֹת וְא"צ בְּדִיקָה, וְאִין ע"ז חוֹלֵק כָּלֵל.

הִנֵּי יְדִידוֹ מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ הָעֵמוּס בְּעִבּוּדָה: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין. סִימָן יח ב"ה ב' י"ב תְּשָׁרִי תִרְכ"ג לַפ"ק.

לְכַבּוֹד הֶרֶב וְכו' מו"ה יַעֲקֹב לִיב נ"י הַאֲבָד"ק טְשֶׁעֶפְעֶנְאָוִיָּצִי יַע"א מְכַתְּבוֹ מִן כ"ז אֱלוּל הַגִּיעֵנִי עָרֵב יוֹם הַכְּפוּרִים, וְהִנֵּי מְזַדְרָז לְהִשָּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, וְגַם כִּי עָשָׂה דְכַבּוֹד תּוֹרָה עֲדִיף לְדַחוֹת עֲנִינֵי דַחַג דְבַעֲי דְרִישָׁה דְבָר בְּעַתּוֹ, וּבְאַמְנָה בְּעִיקָר הָעֲנִינְסִימָן יד ב"ה א' ח"י שְׁכַבְט | תִּרְמ"ו.

לְכַבּוֹד הֶרֶב וְכו' בְּיַעֲלִיסְאָוִעֻט. מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי, וְאַשְׁרֵי שְׂאֵל בְּאֶנוּזָא שְׁנִשְׁחַט רוֹב סִימָנִין, וְנִחְתָּם הֶרְגֵּל, וְאַח"כ נִשְׁחַט אוֹתוֹ הַמִּיעוּט שֶׁל הַסִּימָנִין, דְקִי"ל דְטְרִיפָה, מַהוּ דִין הֶרְגֵּל, וְעָלָה ע"ד מַע"כ נ"י לְהוֹרוֹת דְהֶרְגֵּל כְּשֶׁרָה, כֵּהָא דְאִיתָא בְּחֻלְיוֹן (דל"ב) שְׁחַט אֵת הַקְּנָה וְנִקְבָּה הֶרְיָאָה כְּשֶׁרָה מִשׁוּם דְכִמְנַתָּא בְּדִיקוּלָא דְמֵיָא, וְכַש"כ הֵכָא דְמַנְחָא בְּדִיקוּלָא, וְהִנֵּה אִף אִם הִנֵּה עוֹנֵמָן הַהוֹרְאָה לְהַכְשִׁיר הֶרְגֵּל, ג"כ א"א לֹמֵר כְּף דְאֶנוּזָא כְּוָלָה טְרִיפָה וְהֶרְגֵּל כְּשֶׁרָה וְכַדְאִיתָא בְּחֻלְיוֹן (דָּף עו ב') מִתְקִיף לָהּ ר"נ לְשִׁמּוּאֵל יֵאמְרוּ אֲבָר שְׁחִיטוֹת תְּלוּי בּוֹ מוֹטֵל לְאַשְׁפָּה וְהִיא מוֹתֶרֶת, מַכַּש"כ הֵכָא דְכָל הָאֶנוּזָא נְבִלָה וּמוֹטֵלָת לְאַשְׁפָּה וְהֶרְגֵּל כְּשֶׁרָה: אֵיבְרָא בְּגוֹף הַהוֹרְאָה, אִינוֹ כְּמוֹ שְׁעָלָה בְּדַעַתּוֹ, בְּשִׁלְמָא גַבֵּי טְרִיפוֹת אֶמְרִינוּ דְכִינוּן דְהֶרְיָאָה כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא שׁוּב אִין טְרִיפוֹת פּוֹסֵל בָּהּ וּמִמִּילָא כְּשֶׁר כָּל הַבְּהֵמָה, וְה"ה אִם נִשְׁחַט רוֹב סִימָנִים וְנִקְבָּה הַמְנוּחַ וְכַדוּמָה, אַע"ג שְׁגוֹמֵר הַשְׁחִיטָה, מַכ"מ שׁוּב אִין טְרִיפוֹת

זְבָחִים (דנ"ט ב') אֵינוֹ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם קִנְס וְהוֹכִיחוּ מִזּוֹ הַסְּנִיגָא עֲצָמָה דְק' מִשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחֵי תְּמִימִים תְּקִנּוּ שְׂיָהָא לְמַזְבֵּחַ: אֵיבְרָא שְׂיִטַּת הֶרְמֵב"ם גַּם בְּאֶבֶר וּבְשֹׁר הַמְּזוּלְדָלִין שְׂאָסוּר מַה"ת גַּם בְּהָא דְטְהוּרִין אֵין נִפְדִּין שְׂהוּא מַה"ת, וְהַדְּבָרִים אֲרָנְפִים וּבְאַמַּת הַתּוֹס' בְּעֲצָמָם פְּתָבוּ בַב"ק (דע"ז ב') בַּד"ה אֹמֵר כּו' בּוּזָה"ל וְזֶה דְּחֻק לֹמַר דַּאֲע"ג דְּמַדְאֹרְיִיתָא בַּת פְּדִיָּה הִיא כִּינּוֹן דְּמַדְרַבְּנָן לֹא ב"פ הִיא לֹא חֲשִׁיב אֲנֹכֶל שְׂאִתָּה יְכוּל לְהַאֲכִילוֹ לְאַחֵרִים, הָרִי מְבֹאֵר זֶה הָעֲנָן יָפָה דְתִלְיָא בְּאַשְׁלֵי רַבְרַבִּי, וְזוֹ שְׂאִילַת הָרַאשׁוּנִים רַבּוּתֵינוּ בְּעֵלֵי הַתּוֹס' ו"ל: וְאֲשֶׁר הָעִיר מַע"כ נ"י בְּשֵׁם הָרַב מו"ה אָפְרַיִם הַפְּהֵן נ"י בְּהֶגְהֵת הַגְּר"א ו"ל בְּמִשְׁנֵה מַע"ש פ"ג שְׁלִפִי פִירוּשׁוֹ וְהֶגְהֵתוּ ו"ל גַּם ר"ש ס"ל אֵין פּוֹדִין אַה"ק לְהַאֲכִילָן לְכָלְבִּים, מִמִּשְׁנֵה דְתַמּוּרָה דְתַנּוּ א' קְדָשִׁי מְזַבֵּחַ וּא' קְדָשִׁי בַה"ב כּו' וְאִם מִתּוֹ יִקְבְּרוּ, רַש"א קְדָשִׁי בַה"ב אִם מִתּוֹ יִפְדּוּ, הִנֵּה תְּשׁוּבַת מַע"כ נ"י בְּרוּרָה כַפִּירִש"י דְּמִיָּרִי בְּנִשְׁחַט וּמַת, שְׁהָרִי בַגַּמ' מְפָרֵשׁ מַחְלֻקְתָּן בְּהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, וְזוֹ א"צ לְפָנִים, אֶלָּא בְּשִׁבְלִי דְזֶה הָעֲנָן הוּא דְבָר דְּלֹא בִיִּאֲרוּ עוֹד יָפָה הִנְנִי לְבָאֵר לְפָנֵי מַע"כ נ"י אֲשֶׁר אֶת לְבָבִי בְּזֶה: הִנֵּה הַר"ש פִּי מַחְלֻקְתָּ ת"ק וְר"ש בְּרִישָׁא דְאַזְלִי לְטַעֲמִיָּהּ בַּהו"ה, וְטַעֲמָא דַּת"ק בְּסִיפָא לְקַחוּ חֵי וְשְׁחִטּוּ יִפְדָּה, פִּי הַר"ש מִשׁוּם דְּהוֹנֵן כְּפִירוּת, וְזֶה פְּלֹא, מַה מְהִי דְהוּוּ עַתָּה כְּפִירוּת, אַחַר שְׂבִשְׁעַת קִנְיָה וְהַקְדָּשׁ הָרִי בַר הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, מַש"ה הַגִּיָּה הַגְּר"א דְבְרִישָׁא דְמַת לַכ"ע אֵין פּוֹדִין אַה"ק לְהַאֲכִיל לְכָלְבִּים, וּבְסִיפָא פְּלִיגִי בַּהו"ה וְלְטַעֲמִיָּהּ אֲזִלִּי וְר' יוֹסִי כַת"ק דַּמַּס' תַּמּוּרָה, אֲבָל א"כ מְוַקְשָׁה פְּסֻק הֶרְמֵב"ם ו"ל כְּמוֹ שְׂהִבִּיא מַע"כ נ"י בְּשֵׁם הַגָּאוֹן בַּעַל אֲבִי הַנְּחַל ו"ל, וְגַם הֶגְהֵת הַגְּר"א ו"ל נִפְלְאָה הִיא לְהַפֵּד גְּנוּסַת מִשְׁנֵה שְׁלֵמָה, אֲבָל עֶפֶר אֲנִי תַחַת כְּפֹת רַגְלֵי הַגְּר"א ו"ל וְכָאן הָעֵיקָר כְּנֻסָא יִשְׁנָה, וְהִיא בְּרוּרָה עַפ"י מְאֵר יָדוּעַ מְפָרְפֶסֶת ה"ה כְּחִיָּה לְהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, וְהַתּוֹס' בְּחֻלִּין (ד"ל ע"א) פְּתָבוּ שְׂאִין בְּמִשְׁנֵה בְּשׁוּם מְקוּם, וְנִדְחָקוּ לְהִבִּיא מִמִּשְׁנֵה דְטַנְמַת אוֹכְלִין, וְעַפ"י הָעֵלוּ בַכ"מ שְׂאִין זֶה הַפְּלֵל דְּמַפְרְפֶסֶת ה"ה כְּחִיָּה כּו' אֶלָּא בְּשִׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל בְּטַמְאָה וְעַפ"י בְּטְהוּרָה, וְאֵין כֹּן דַּעַת ר"ת וְהֶרְמֵב"ם וְש"ר כַּמַּש"כ בְּחִיבּוּרֵי הַע"ש (ס' ו' אוֹת ה') בַּס"ד יַעו"ש, אֲבָל הָעֵיקָר דְּזֶהוּ מִשְׁנֵה דַּמַּס' מַע"ש, וּמַש"ה בְּרִישָׁא דְמַת יִקְבְּרַ ע"י עוֹרוֹ, מִשׁוּם דְּבַעֲיָנָן הו"ה וְר"ש לְטַעֲמִיָּה דְלֹא בְּעֵי הו"ה וְסִיפָא בְּשִׁחַט, וּפִי וְעַדִּין הִיא מְפָרְפֶסֶת הָרִי הִיא בְּכָלֵל הו"ה וְר' יוֹסִי א' יִקְבְּרַ, אֵי בְּעִינָא אִימָא כַּהֲרַע"ב שְׂפִירֵשׁ מִשׁוּם דַּס"ל כּו' יְהוּדָה שְׂאִין פּוֹדִין פִּירוּת הַלְקוּחִים בְּכֻסְפָּא מַעֲשֵׂר, אֲבָל זֶה לֹא נִרְאָה לֹמַר דַּר' יוֹסִי ס"ל כּו' יְהוּדָה בְּזֶה הַפְּרָק, וְלֹא נִזְכָּר לְעִיל, אֶלָּא יוֹתֵר נִרְאָה דְבְּזֶה גּוּפָא דְמַפְרְפֶסֶת ה"ה כְּחִיָּה לְהו"ה פְּלִיגִי וְר' יוֹסִי לֹא ס"ל הָכִי, וְאֵל תַּתְמָה לֹמַר דְּפְלִיגִי בְּזֶה תַנְאִי, דְּכַמוֹ כֵּן אֵיתָא בְּתַמּוּרָה שָׁם (דל"ג ב') כֹּל הַקְדָּשִׁים שְׁנִפְל בְּהֵם מוּם וְשִׁחַטְנָן רַמ"א יִקְבְּרוּ וְחַכ"א יִפְדּוּ, וּפְרַש"י בְּזֶה תַמּוּהָ כְּמִבְּנָאֵר בְּתוֹס' שָׁם, אֶלָּא נִרְאָה דְּפְלִיגִי אֵי מְפָרְפֶסֶת ה"ה כְּחִיָּה לְעַנְיָן הו"ה, וְע' מַש"כ עוֹד בְּזֶה בְּהַשְׁמָטוֹת לַח"ג עַל ס' ו', וּבְזֶה נִתְבָּאֵר פְּסֻק הֶרְמֵב"ם לְעַנְיָן מַע"ש אֶל נְכוּן, וְעַדִּין יֵשׁ לְהַבִּין פִּירוּשׁ הַמִּשְׁנִיּוֹת לְהֶרְמֵב"ם שְׂפִי דְמַחְלֻקְתָּ דְמַת אֵי פּוֹדִין אַה"ק לְהַאֲכִילָן לְכָלְבִּים, (ס' קנ"ו ס"ה) וְאִם אֵין עֵדִים מְעִידִים שְׁחִיָּה ל"י וְגַם אֵין עֵדוֹת בְּרוּרָה כּו', מְבֹאֵר דְּלֹא הָיָה כָּאן עֵדוֹת שְׁחִי ל"י, וּמַכ"מ סְפֵק דְּלֹא אֶסְרִינוּ לָהּ, אֲבָל הַרְוָאָה בְּשׁוּ"ת הָרֵא"ש שְׂהוּבָא בַב"י יְבִין טַעֲמָא דְּמִילְתָא דְּכִינוּן שְׁנִשְׂאֵת הִיא בְּחֻזְקַת שְׁחִי ל"י, שְׁהָרִי לֹא הָיוּ מְנִיחִים לָהּ לְהַנְשֵׂא, אֶלָּא שִׂאח"כ יִצָּא קוֹל שְׁלֹא חֵי ל"י מַש"ה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מַחְזֻקְתָּהּ, אֲבָל וְדַאי אִם בְּאַתָּה

לשאול ואין ידוע מחיות הנלד פשיטא שהפל בכלל ספק נפל: ונראה להסביר פסק התשב"ץ להתיר נשחט ס' שקה ח' ימים, עפ"י שימת לב לפסק א"ח בשם קצת גאונים דאפילו נשחט בתוך שמונה מותר לאכול, וכבר הוי בזה טובא הגאון ת"ש, והנה מש"כ דר"פ ור"ה בדר"י לחומרא עבדי ודאי יש מקום לפרש הכי וכדיוק לשון הגמ' לא אכלי מינה משמע דלא אסרי לאחרים, אבל הא ודאי ק' הרי בפירושו איפסק הלכה פרש"ג שחוששין לנפל, ומש"כ הגאון דלא איפסק אלא לכתחלה אבל לא בדיעבד ודאי ק' להבין מאין נימא הכי, ואי מהא דיבמות (דף לו) שהתיר רבא בנשאת לכהן, משום דסמכינן על חכמים ודאי אין ראיה מהוצאת אשה מבעלה לשאר בדיעבד, תדע שהרי הרמב"ם כ' הטעם בהא דרבא משום דהוי ספק דבריהם ואין מוציאין אשה מבעלה מחמת ספק, ובשאר איסורין ודאי אין הדין כן, ומכש"כ לדעת הרמ"ה שכ' דאפילו בס' דאורייתא אין מוציאין אשה מבעלה, הרי שאין שום דמיון הוצאת אשה מבעלה לשאר איסורין שהוא להחמיר, וא"כ מה"ת דהא דהלכה פרש"ג אינו אלא לכתחלה ולא בדיעבד: אכן כבר העליתי בעז"ה בהע"ש דשיטת הגאונים דלפי המסקנא לא חיישינן לנפל אלא אחר שפבר מת הנלד באיזה אופן שיהיה אפילו אכלו ארי או נפל מן הגג, אבל כ"ז שהוא חי אין מקום לחוש פלל, ומש"ה מהלינן בשפת אפילו בלי ממנפ"ש דראב"א, וסברא זו כ' המג"א (סי' תקכ"ו סקי"ט), וא"כ יש מקום לומר דאע"ג דאכלו ארי או נפל מן הגג חיישינן לנפל מכ"מ בנשחט פדרה העולם דינו פחי, וכמו שהבאנו שם הוכחה מהא דראיה צפור מנקה בתאנה חוששין לנשיכת נחש ג"כ, אע"ג דפי תאנה אין חוששין משום נקור שהרי אין בזה ריעותא דפי תאנה אורחא הוא, משא"כ צפור המנקה בתאנה הוא סבה יוצא מדרה התאנה, ה"נ בנ"ד במת אפילו נהרג בתוך ל"י חיישינן לנפל, משא"כ בנשחט פדרכו אפילו עגלים דרפן ועומדין לשחיטה כמאמר רבי ליהוה עגלא זיל לכה נוצרת פדאיתא בב"מ (דפ"ה), מש"ה אין לחוש לנפל כמו בנלד אדם חי למולו בשפת ואפילו בלי סברא דממ"נ, זהו דעת הגאונים ז"ל, מכ"מ לכתחלה ודאי אסור להפנס לבית הספק, אחרי שלמדין שאין הולכין בזה אחר הרוב לגמרי, כ"ז בארנו דעת המתירין לגמרי, אבל הלכה פסוקה שאסור לאכול משום ספק נפל, וצ"ל דאחר דאסור לשחוט בתוך שמונה א"כ אינה עומדת לכה, מעתה אם עבר ונשחט שוב הוי כנפל מן הגג או אכלו ארי דחוששין עפ"י ד"ת לספק נפל, מעתה זה אינו אלא בנשחט בברור תוך שמונה אבל אם הוא ספק, שפיר כתב התשב"ץ שהוא ס"ס, ספק נשחט אחר שמונה, וא"כ לא יצא מדרכו ואין לנו לכנס בחקירה פלל שמא הוא נפל, דהוי כמו שהוא חי, אפי' נשחט בתוך ח' ימים וא"כ הוי ספק נפל כמו נפל מן הגג מכ"מ הוי ספק פלו חדשיו, זהו אשר ראיתי לבאר דעת התשב"ץ, אבל זה הדין אינו אלא אם כבר נשחט משא"כ לכתחלה לקנות ע"מ לשחוט ודאי אסור ליקנס לספק כמו שאין מבטלין איסור לכתחלה, פדאיתא ריש מס' ביצה לענין דבר שיל"מ דספק וביטול שוין משום אדאפלי' באיסורא ניקלי' בהיתרא.

ה"נ לענין לכתחלה ספק המתיר אסור לעשות כמו שאסור לבטלו גם זאת אפילו בדיעבד לא קיימו האחרונים ז"ל פסק התשב"ץ, והיינו משום שיטת התוס' וש"ר אינו כמש"כ לדעת הגאונים דכ"ז שהוא חי אין חוששין לנפל, אבל סוגיא דפוסקים אינו כן, וא"כ אינו ס"ס פלל כמ"ש: איברא עוד כ' התשב"ץ שם בזה"ל כש"כ שאמרת בזה הגדי שרבו

ב"א האומדים אותו שהוא בן שמונה ימים מאותם האומדים שאינו בן שמונה, ואע"ג דהרשב"א פתב בתשובה שאין סומכים על העו"ג בגדניים קטנים הנלקחים כשאומר שהן בני ח' ימים מפלל דהוא מצריף ראיה שיש לו ח' ימים, י"ל דלא אמר הרשב"א דברים אלו אלא בגדניים קטנים כ"כ דלית ליה הוכחה שהוא בן שמונה ימים אלא עפ"י העו"ג, אבל בנ"ד שקצת ב"א אומדים שהוא בן ח' ימים לפי אומדנא דידהו, אף על גב שקצת אומרים דעדיין אין לו ח' ימים לפי אומדנא דידהו הוי ליה ס"ס ומותר עכ"ל, למדנו מזה שא"צ ידיעה ברורה אלא אומדנא שהוא בן ח' ימים מותר לכתחלה, דאין לומר דלא הותר מזה הטעם אלא כשפכר נשחטה, דא"כ מאי מקשה משו"ת הרשב"א התם מיירי לכתחלה אין סומכין, אלא פשיטא דאין נ"מ בזה בין לכתחלה לדיעבד, והעלה דמה שאומדין ב"א שהוא ח' ימים ודאי שרי ולא כהתב"ש שקתב בס"ק י"ד דאע"ג שפרא גדול הא אמרינו ריש מנחות ובזבחים (דע"ה ב') דאיכא בן שנה דמחזי כבן שנים, דאין מזה ראיה לאסור, דאע"ג דאיכא הכי, מכ"מ אינו אלא מיעוטא.

ומהיכא תיתי נימא דגם בזה האופן חוששין למיעוטא, ונהרי בזה נתחזק הרוב שאינו נפל, ובאמת מה שהביא התב"ש הא דמנחות דאיכא בן שנה כו' מוכח בקידושין (דנ"ה ב') דבאשתכח בן שנה לא חיישינן דילמא הוא בן שנים וכן להיפך, והיינו משום דעפ"י רוב ניכר יפה, אלא שהתוס' בזבחים (דע"ה) הקשו מסוגיא דקידושין ויישב דל"ד אשתכח בת שתי שנים, אלא בת ג' וארבע, ולכאורה קשה מסוגיא דלקמיה דאשתכח בן שנה, וצ"ל כמו כן דל"ד בן שנה אלא מיד אחר שמונה ימים, או י"ל דלא קשה להו להתוס' אלא מהא דאשתכח בת שתי שנים, שמא היא חטאת ובעלים אטרחו ונהיאו יפה, עד שכן שנה דומה לכן שנים, אבל לעיל באשתכח בן שנה אין לחוש שמא היא בת שנים והבעלים הביאו פחוש כ"כ עד שהיא כבן שנה, איברא ברמב"ם הביא כמשמעו שאשתכח בת שתי שנים, והיינו כמש"כ שאין לחוש למיעוטא דבן שנה דומה לכן שנים, ורק בזבחים משני דמשפחת תערוכות פסח ואשם משום דיש בן שנה דומה לשנים אבל ודאי אינו אלא מיעוטא ואין לחוש לזה כלל, וכן אי איכא סימנים שאינם מצויים בנפלים או בתוך שמונה ימים, אע"ג שאינם סימנים מובהקים מ"מ נתחזק בזה הרוב, וכ"כ הגאון ח"ס סי' ט"ז: ונראה עוד דלא בחנם נקט הרשב"א והשו"ע הדין בגדניים קטנים משום שבהם א"א להפיר כ"כ בגדלות, מחמת שהרבה מולידים שנים פאחת והמה קטנים והרבה מולידים א' והוא גדול כמו התאומים אחר שמונה ימים, מש"ה א"א לסמוך על הנראה שהוא בן שמונה, אבל בעגלים ניכר מאד להבקיאים, ויכולין לסמוך על אומדן שלהם שהן בני שמונה ימים, ולא עוד אלא בשו"ת הרשב"א כ' בזה"ל עדות העו"ג אינו פלוג וכו' וכל מקום שאנו חוששין לו מפני קטנותו שאינו בן שמונה, לא יצאנו מדי ספק באמירת עו"ג כו' מבואר הא אם אין מקום לחוש מפני קטנות היינו שניכר שהוא בן שמונה ימים, יכולין לסמוך ע"ז, ונהלא בדברים החמורים מזה תנן בגיטין (פ"ב) שהכתב מוכיח על הדבר, אלא דשם צריף איזה עדות אע"ג שהוא גרוע כמו עדות חמש נשים שאין להם נאמנות אלא שפומכין על כתב המוכיח, ואבנהו דכולהו פ' סוטה דאפילו לאסור אשה על בעלה, אע"ג דנפ"ל דבר דבר ממזון דדוקא עפ"י עדים מכ"מ ע"י קנאי וסתירה שרגלים לדבר נאסרה ע"ב ע"י ע"א, מכש"כ דברים שע"א נאמן עפ"י ד"ת, פשיטא שאם יש רגלים לדבר ואומדנא דמוכח שפן הוא מהני כמו עד, וכ"כ בפ"ת

בְּשֵׁם בֵּית אֲפָרַיִם, אֲבָל בְּלִי שׁוּם אֲנֹמֵד הַדַּעַת חֲלִילָה לְהַקְל, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע בְּשָׂמִי, וְאִדְרָבָה הַנְּגִי מְזוּהָר לְהַשׁוֹ"ב ע"ז, וְכַמָּה פְּעָמִים מִשְׁהִינן הָעֶגְל אֵיזָה יָמִים לְהוֹצִיא מִיַּד סֶפֶק, וְאִם מִכ"מ אֵינְרַע שְׁלֹא פְּדִין, ה' הַטּוֹב יִכְפֹּר בְּעַד, וְיִכְבֵּר בְּאַרְנוֹ דַּעַת הַגְּאוּנִים שֶׁהוּבָא בְּב"י שְׁמִתִּירִין בְּחֻלְיִין לְגַמְרֵי וּע"כ אִם אֵינְרַע שְׁנֹשְׁחֵט שְׁלֹא פְּדִין אֵין לְהַחְמִיר בְּפָלִים אִם לֹא פְּדֵי לְגִדּוֹר, וְהַפֵּל לְפִי רְאוּת עֵין הַמְּוֹרָה, וְה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּהוֹרְאָה בְּרוּרָה, וְלֹא יִצָּא מִת"י הוֹרְאָה שְׁלֹא פְּשׁוּרָה, שׁוֹב אֵין דְּבָר: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין.

שְׁמוּנָה מ"מ בָּאִים בְּחֻשְׁבוֹן יָמִים הַרְאוּיִם לְאֲכִילָה אִם לֹא שְׁאֲסוּרִים מִה"ת, אֵיבְרָא לְשׁוֹן הַרְמַב"ם רִישׁ ה' יְבוּם שְׁכַתָּב וּמִד"ס עַד שְׁיִנְדַע שְׁפָלוֹ חֲדָשִׁיו, אַע"ג שְׁפַתְבְּתִי בַּהַע"ש שֶׁהוּא לְשִׁיטְתוֹ דְּסֶפֶק מִה"ת, אֵינוֹ אֶלָּא אִסּוּר מְדַרְבָּנָן, מִכ"מ הֵרִי רַבֵּינוּ הַגָּר"א לֹא פִירַשׁ כּוֹ, וְיִכְבֵּר נִרְשָׁם אֶצְלֵי בְּחֻיְבוּרֵי דְבָרֵי הַגָּר"א ז"ל, וְיוֹתֵר מְזִה מוֹכַח פְּהַגְר"א ז"ל מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם ספ"ב מִה' יְבוּם שְׁכַתָּב בִּיבְקָה שְׁיִלְדָה וְלָד שְׁלֹא פָּלוֹ לוֹ חֲדָשִׁיו, וּמִת בְּתוֹךְ ל"י שְׁדִינָה שְׁתַּחֲלוֹץ וְאִם נִתְקַדְּשָׁה לְכַהֵן שֶׁהוּא אֲסוּר בְּחֻלוּצָה אֵינוֹ חוֹלֵץ לָהּ שְׁאֵין אוֹסְרִין ע"ז אֲשֶׁתוֹ מִשׁוּם סֶפֶק דְּבִרְיָהּ, מִשְׁמַע דְּאַף לְרִשְׁבִּי"ג דְּקִי"ל כְּנוֹתִיָּה אֵינוֹ אֶלָּא סֶפֶק דְּרַבָּנָן, שְׁהֵרִי לֹא מְפָרֵשׁ רַבֵּינוּ הַטַּעַם מִשׁוּם דְּסִמְכִינָן עַל חֲכָמִים דְּרִשְׁבִּי"ג כְּפִשְׁטָא דְּגַמ' וְכִלְשׁוֹן הַרְא"ש פֶּרֶק ר"א דְּמִילָה וְהַטּוֹר אַה"ע (ס"י קס"ד), אֶלָּא מִשׁוּם שֶׁהוּא סֶפֶק דְּבִרְיָהּ, הֵרִי פְּהַגְר"א ז"ל, אֲבָל מְדַבְּרֵי מֶרֶן הַב"י שֶׁם מְבֹאֵר לְהִיפּוֹ, שֶׁכ' לִיִּישָׁב שִׁיטַת הַרמ"ה שְׁאִם יִיבָם אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ מִשׁוּם שְׁגָם הוּא מְפָרֵשׁ פְּהַרְמַב"ם שְׁאֵין הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁסוּמְכִין עַל חֲכָמִים אֶלָּא מִשׁוּם דְּסִפִּיקָא הוּא, וְכַתָּב עוֹד הַב"י וְיִמִּיהוּ יֵשׁ לְתַמְנוּהָ עָלָיו דְּכִינּוֹן דְּסִפִּיקָא דְּאוֹרֵייתָא הו"ל לְמִיזֵל הָכָא וְהָכָא לְחוּמְרָא וּצ"ע, וְיָבֵא בַּס' בַּדַּה"ב וְיִישָׁב דְּמִשְׁמַע לִיהָ שְׁזָהוּ סִפִּיקָא דְּרַבָּנָן וְכַמִּש"כ הַרְמַב"ם בְּסוּף פ"ב, וְאֵי פְּהַגְר"א ז"ל אֵין זֶה אֶלָּא תִימָא, דָּאִם לַעֲנִין נִשְׂאֵת לְכַהֵן הֵנִי סִפִּיקָא דְּרַבָּנָן הֵרִי לַעֲנִין יְבוּם הֵנִי אִסּוּר דְּאוֹרֵייתָא, אֶלָּא וְדָאִי מְפָרֵשׁ הַב"י כַּמִּש"כ דָּאֵע"ג דְּהֵנִי סֶפֶק דְּאוֹרֵייתָא לַעֲנִין נִשְׂאֵת לְשׁוּק, מִכ"מ אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ מִשׁוּם דְּזָהוּ מִיקָרִי סֶפֶק דְּבִרְיָהּ פִּינּוֹ דְּכָל סֶפֶק מִה"ת אֵינוֹ אֲסוּר אֶלָּא מְדַבְּרֵיהֶם, מִש"ה פִּינּוֹ שְׁפָכָר נִשְׂאֵת אֵין מוֹצִיאֵין אוֹתָהּ מִבְּעֻלָּה, וּצ"ל דְּמְפָרֵשׁ סֶפֶק דְּבִרְיָהּ, סֶפֶק מִה"ת שְׁאֵינוֹ אֲסוּר אֶלָּא מְדַבְּרֵיהֶם, וְכִיב"ז פִּי הַר"ן לְדַעַת הַרִי"ף וְרַמְבַּ"ם הָא דְּאִיתָא בְּשַׁבַּת (דף כג א') סֶפֶק דְּבִרְיָהּ לֹא בְּעֵי בְּרוּכֵי לֹא כַּפִּירַש"י כְּגוֹן דְּמָאֵי כו' אֶלָּא אֶפִּילוֹ סֶפֶק דְּאוֹרֵייתָא רַק שֶׁהַבְּרָכָה הוּא דְּרַבָּנָן מִש"ה לֹא בְּעֵי בְּרוּכֵי וְכַמִּש"ש הַר"ן שֶׁם, וְהָכִי מִשְׁמַע הַסּוּגָא שֶׁם וְהָא יו"ט שְׁנֵי דְּסֶפֶק דְּבִרְיָהּ הוּא וְכַעֲבֵי בְּרוּכֵי, וּע"כ לֹא מְקַשָּׁה מִהָא דְּאֵנָן מְבָרְכִין בִּיו"ט שְׁנֵי וְאֵנָן קִים לָן בְּקַדִּי"ר דְּזָה לִק"מ שְׁהֵרִי אֵנָן עֲבָדֵי כְּאִזְהַרְתָּ חו"ל הַזְּהָרֵי בְּמִנְהַג אַבּוּתִיכֶם וְהֵנִי וְדָאִי דְּרַבָּנָן, וְכַמִּש"כ הַר"ן סוּפָה (פ"ד) בְּסוּגָא דְּעַרְבָה יְסוּד נְבִיאִים, אֶלָּא עֵיקַר הַקְּוִשָּׁא הוּא דְּגַם בְּעוֹד לֹא יְדַעֵי בְּקַדִּי"ר אֲמָאֵי בְּרַכּוֹ אַקְב"ו שְׁהֵרִי אֵינוֹ אֶלָּא סֶפֶק.

הַן אֲמַת דְּפִירַש"י מִיִּנְשָׁב אֶצְלֵי שְׁפִיר אֶלָּא שֶׁאִכ"מ, מ"מ הַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ לְפִי פִי הַר"ן סֶפֶק דְּבִרְיָהּ אַף עַל גַּב שֶׁהוּא סֶפֶק מִה"ת מ"מ הַחֵיּוֹב וְהַבְּרָכָה הוּא מְדַבְּרֵיהֶם, אֲבָל אֵינוֹ מְוַכְרַח, וְיוֹתֵר נִרְאָה דְּגַם הַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ כְּאֵן סֶפֶק דְּבִרְיָהּ שֶׁהַתְּקִינּוֹ מִחֲמַת סֶפֶק דְּרַבָּנָן, וְיו"ט שְׁנֵי ג"כ אֵינוֹ אֶלָּא סֶפֶק דְּרַבָּנָן אֶפִּילוֹ בְּפִסְחָא, וּסְפָה"ע יוֹכִיחַ אֶלָּא הַפּוֹנוּנָה שְׁל סֶפֶק דְּבִרְיָהּ שֶׁהַתְּקִינּוֹ מִחֲמַת סֶפֶק דְּרַבָּנָן וְכַפִּירוּשׁ הַסּוּגָא בְּכַתּוּבוֹת (דף נו) בְּסֶפֶק דְּבִרְיָהּ לֹא עֲשׂוֹ חִיזוּק, וְה"נ מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַרְמַב"ם סֶפֶק דְּבִרְיָהּ לְדַעַת מֶרֶן הַב"י,

אע"ג שְׁהוּא סֶפֶק מֵה"ת מ"מ הָאִסּוּר הוּא מְדַבְּרֵיהֶם וּבֵין נְשֵׂאת לְשׁוּק וּבֵין נְתִיבָמָה
אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִבְּעֵלָה זֶהוּ דַעַת מְרֵן הַב"י, וְכִיב"ז כ' הָר"ן בְּשֵׁם הָרִשְׁב"א קִידוּשֵׁין
(פ"ג) גַּבֵּי אִשָּׁה שְׂאֵמְרָה נְתִיבָתִי וְא"י לְמִי וּבָא אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קִדְשְׁתִּיהָ אַע"ג שְׂאִינוּ
נֶאֱמָן לְכַנוּס מ"מ אִם עֵבֶר וּכְנֻסָּה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוּ שְׁמֵן הַסֶּפֶק אֶתָּה בָּא לְאִוְסְרָה
עָלֶיךָ וְלְהוֹצִיאָהּ מִתְחַתּוֹ כו', וְהוּבָא בַּאֲה"ע (ס' ל"ח), אֲבָל אֵינוּ דוֹמָה כ"כ לנ"ד, אֲבָל
מ"מ אֵין הַדְּבָרִים בְּרוּרִים אֲצֵלִי, וְהַמְקוֹם יָאִיר עֵינַי לְעִמּוּד ע"ד הָרַמְב"ם, וְיוֹתֵר מְזָה
לְהַבִּין דְּבָרֵי הַרְמ"ה ז"ל: הָא מִיָּהָא דַעַת הָרִאשׁוֹנִים שְׁלֵא פְּשִׁיטַת רַבּוּתֵינוּ הַתּוֹס', אֲלֵא
רִשְׁב"ג ס"ל דְּהוּי סֶפֶק דְּאוֹרֵייתָא וְכַפְשֵׁטָא דְּבַרְיֵיתָא, וְלֵא דְרִשְׁב"ג לְמַד שְׂאִין רוּב וְלָדוּת
שְׁלָמִים שְׁהָרֵי הַחוּשׁ מְכַחֵישׁ וְרוּב נְשִׁים וְלָד מְעַלְיָא יְלָדוּן, אֲלֵא כַּמְש"כ בְּשׁו"ת תִּשְׁב"ץ
ח"ג (ס' רנ"ז) דָּאָף ע"ג דְּרוּב נְשִׁים וְלָד מְעַלְיָא יְלָדוּן מ"מ הוֹצִיא הַפְּתוּב מִפְּלִלּוּ דְּפִירוּשׁ
וּפְדוּיָו מִפְּן חוֹדֵשׁ תַּפְּדָה, וְכֵן הוּא בְּבַהֲמָה לְמַדְנֵוּ מֵהָא דְּהַחְמִירָה תּוֹרָה בְּקַרְבָּן שְׁפָאן
חוֹשְׁשֵׁין לְמִיעוּט נְפָלִים, וְאַע"ג דַּמְכ"מ וְדָאֵי יֵשׁ בְּזָה גִזְה"כ ג"כ שְׁהָרֵי אֶפְיָלוּ בְּרוּר שְׁפָלוּ
חֻדְשֵׁי אֵין פּוֹדִין עַד לְאַחַר ל"י וְאֵין פֶּשֶׁר לְהַקְרִבָה עַד אַחַר שְׁמוֹנָה יָמִים, מ"מ שְׁפִיר
יֵשׁ לְלַמּוּד מִפְּאֵן טַעְמָא דְּקָרָא בְּרוּב וְלָדוּת, וְכִיב"ז אֵיתָא בַּכ"מ דְּמֵהָא דְּכַתִּיב בַּכ"ל ח
בַּחֲטָאת יִשְׁבֵּר לְמַדְנֵוּ שְׂאִין כַּל"ח יוֹצֵא מִיָּדֵי דְּוִפְיָו לְעוֹלָם, אַע"ג שַׁמְכ"מ יֵשׁ בְּזָה גִזְה"כ
שְׁהָרֵי אֶפְיָלוּ בְּשׁוּל בְּלֵא בְּלוּע טַעוֹן שְׁבִירָה, אֲלֵא מ"מ שְׁפִיר לְמַדִּין מְזָה דְּזָהוּ טַעַם
הַדְּבָר, וְע' תּוֹס' זְבָחִים (דצ"ו) בַּד"ה אֲלֵא, וְע"ע תּוֹס' מְנַחֹת (דל"ז) בַּד"ה שׁוֹמֵעַ אֲנִי,
וְכ"ז דָּלֵא כַּמ"ש הַגָּאוֹן ח"ס יו"ד (ס"י"ז) דְּרִשְׁב"ג לְמַד מִסְבָּרָא לְהַחְמִיר לְחוּשׁ לְסֶפֶק
נְפֵל, וְלֵא לְמַד מִמְקָרָא אֲלֵא שְׁשֵׁהָ וְדָאֵי יֵצֵא מִסֶּפֶק נְפֵל, [וְלִפִּי דְּבָרֵי אֵלוּ וְדָאֵי אֵינוּ
אֲלֵא סֶפֶק דְּרַבְּנָן אֶפְיָלוּ לְרִשְׁב"ג וְאִזְוִיל כָּל פְּלִפּוּלוּ שֶׁל הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל שֵׁם בַּד"ה וְהַגָּאוֹן
פַּרְמ"ג כו' שְׁהַקְשָׁה מֵאֵי רֵאָיָה מַפְדָּה"ב דִּיקְלָמָא הֶתֶם מְשׁוּם שְׂאִין הוֹלְכִים אַחַר הָרוּב
וּפְלִפְל בְּזָה וְיִישָׁב בְּזָה דְּבָרֵי הָרִי"ף, וְהוּא סְתִירַת דְּבָרֵי הַקּוּדְמִים בַּמַּח"כ] וְזָה אֵינוּ
לְדַעַת כָּל הָרִאשׁוֹנִים ז"ל, וְהָא שְׁהַקְשָׁה א"כ מַנ"ל דְּכִשְׁר מְלִיל ח', לַק"מ דְּשְׁפִיר לְמַדִּין
מְדַכְּשֵׁר לְהַקְדִּישׁ בְּלִיל ח' ש"מ שְׂיֵצֵא מִסֶּפֶק נְפֵל, דְּכַמוּ שְׂאִסּוּר לְהַקְרִיב נְפֵל ה"נ אִסּוּר
לְהַקְדִּישׁ, כְּמוּ בַּע"מ דִּישׁ אִזְוִיָּה מְפִירָשׁת עַל הַקְדָּשׁ כְּדָאֵיתָא בְּתַמּוּרָה (ד"ו ב'), וְלִשְׁיִטַת
הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת (דף לד א') דְּמְסוֹנְפַת שְׂאִין לוֹ רְפוּאָה הוּי כְּמוּ בַּע"מ וְא"כ נְפֵל הוּי כְּמוּ
בַּע"מ הֵן אֶמֶת שְׁבַעֲנֵי לֹא נִרְאִין הַדְּבָרִים כַּמ"ש בַּהַע"ש (ס' ו' אוֹת ה') בַּכ"ז וְדָאֵי אִסּוּר
לְהַקְדִּישׁ נְפֵל, וְהָרֵי מַש"ה אִסּוּר לְהַקְדִּישׁ כָּל שְׁבַעָה] וּמַש"ה לֹא הִבִּיא רִשְׁב"ג הַהוֹכְחָה
מִבְּכוֹר דְּכַתִּיב שְׁבַעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי תִתְּנוּ לִי דְּהֶתֶם קָאֵי לְעַגְנֵן הָא
דְּתַנּוּ ר"פ עַד כְּפָה שְׂאֵם הַפְּהֵן אָמַר תָּנוּ לִי שְׂאִקְרִיבְנוּ מוֹתֵר, וּמַצַּד הַסְבָּרָא אֵינוּ מוֹתֵר
אֲלֵא סְמוּךְ לְהַקְרִבָה דְּהֵינּוּ בְּלִיל שְׁמִינִי וְלֹא כָּל שְׁבַעָה, וְהֵינּוּ דְּכַתִּיב שְׁבַעַת יָמִים יִהְיֶה
עִם אִמּוֹ, וְלֹא יִתְּנוּ לִכְהֵן וּבְלִילָה רִשְׁאֵי לִיתְּנוּ לַפְּהֵן, וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִהְיֶה לְהַקְרִבָה לֵה',
אֲבָל מְזָה אֵין הוֹכְחָה לְהַתִּיר לִיל ז' לְאַכִּילָה וְיֵצֵא מִסֶּפֶק נְפֵל, מַש"ה הִבִּיא רִשְׁב"ג הַמְקָרָא
דַּפ' אָמֹר, דְּרִשְׁאִין לְהַקְדִּישׁ בְּלִיל שְׁמִינִי, ש"מ דְּבְלִילָה יֵצֵא מִסֶּפֶק נְפֵל: מַעֲתָה עָלֵינוּ
לְהַבִּין וְלְהַשְׁפִּיל בְּשׁו"ת תִּשְׁב"ץ שַׁכ' בְּחֻלְק רְבִיעִי שְׂאֵלָה ב' וְהוּבָא בַּפ"ת וּבַהֲגָהַת
הַגְרַע"א דִּישׁ מְקוֹם לְהַקְל ע"פ ס"ס, סֶפֶק שְׁהָה שְׁמוֹנָה יָמִים, אֶפְיָלוּ לֹא שְׁהָה סֶפֶק כְּלוּ
חֻדְשֵׁי, בְּזָה וְדָאֵי אֵין מְקוֹם לַס"ס, וְלֹא מִיִּבְעֵיָא אֵי נִימָא דְּבַהֲמָה בְּנִדְאֵי בְּן שְׁמוֹנָה לֹא
מְהַיְי שְׁהוּי ח' יָמִים כְּדַעַת הַת"ש (סִימָן יג) מְסוּגֵיָא דְּנִגְדָה (דף פד) דְּאִיבְעֵיָא לְהוּ אֵי

בבהמה אֶמְרִינָן דְיוֹלְדָת לְשַׁבְעָה, א"כ בְּוֹדָאֵי לֹא שְׁיִיף ס"ס זו וכמש"כ הַגָּאֹן רע"א דְשַׁנֵּי הַסְּפִיקוֹת אֵינוֹ אֵלָא אֵי פְלוֹ חֲדָשִׁיו, אֶפִּילוֹ אֵי לֹא נִימָא פְּהַגָּאֹן ת"ש אֵלָא גַם בְּבַהְמָה מְהַנֵּי שְׁהוּי ח' יָמִים לְבֵן שְׁמוֹנָה וְכַד מְשַׁמַּע מִתּוֹס' שַׁבַּת (דָּף קלו) בּוֹד"ה מִימְהָל, שְׁפַתְבּ וְכֹן מְשַׁמַּע לְקַמֵּן דֹּא' ת"ש עַגְל כו', וְאֵת"ל דְּלֹא אֵינְרֵי רִשְׁבָּ"ג אֵלָא בְּכֹן שְׁמוֹנָה כו', הָרֵי דְעָלָה ע"ד דְּגַם בְּבַהְמָה אֶפְשֵׁר לְפָרֵשׁ בְּוֹדָאֵי בֵּן שְׁמוֹנָה, מ"מ אֵין זֶה ס"ס, דְּאֶחָר שְׁאֵין הַשְׁהוּי אֵלָא בְּחִינָה שְׁהוּא אֵינוֹ נָפֵל, וְא"כ בֵּין פְּלוֹ חֲדָשִׁיו בֵּין לֹא פְלוֹ חֲדָשִׁיו וּמְוֹתָר מְשׁוּם דְּשָׁהָה סוּף סוּף אֵינוֹ אֵלָא סְפַק א' אֵי נָפֵל הוּא אוֹ לֹא, וּמָה לִי אִם הַבְּחִינָה שְׁאֵינוֹ נָפֵל מְשׁוּם דְּכָלוֹ חֲדָשִׁיו, אוֹ מְשׁוּם דְּשָׁהָה ח' יָמִים, וְה"ז כַּמְ"שׁ הַב"ש אַה"ע (ס"י קנ"ה ס"ק כ"ב) בְּהָא שְׁפַתְבּ הַרִשְׁבָּ"ג אֵי דְסְפַק אִם הַגִּיעָה לִי"ב שְׁנָה אֶזְלִינָן לְחַוְמָרָא, וְק' הָא הָוֵי ס"ס שְׁמָא לֹא הַגִּיעָה לְשָׁנִים, וְאֶפִּילוֹ אִם הַגִּיעָה שְׁמָא לֹא הָיוּ לָהּ ש"ש, וְכ' הַב"ש דְּזֶה אֵינוֹ ס"ס שְׁהָרֵי הַפֵּל הוּא סְפַק א' אִם הִיא גְדוּלָה אוֹ קְטַנָּה, וְה"נ הַפֵּל סְפַק א' אִם הוּא נָפֵל אוֹ לֹא, וּמְצַאֲתֵי בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה בְּהַגְהָת אֶמְרֵי בְּרוּךְ עַל יו"ד, וְא"כ דְּבָרֵי הַתְּשַׁב"ץ תְּמוּהֵין, וּמְכַש"כ עֹבְדָא דְתְּשַׁב"ץ הָיָה בְּגָדֵי, וּבְדָקָה פְּשִׁיטָא בְּנֻדָה (דָּף פֵּד) דְּכָל דְּלֹא הָוֵי בֵּת חֲמֻשָּׁה הָוֵי נָפֵל, וְא"כ אֵין לָנוּ אֵלָא סְפַק א' אֵי הָוֵי בֵּת חֲמֻשָּׁה אוֹ לֹא, וְאִם שְׁהָה ח' יָמִים ה"ז הוֹכְחָה דְּהָוֵי בֵּת חֲמֻשָּׁה וְהֵינְנוּ פְּלוֹ חֲדָשִׁיו וְכַקְנ' הַגְּרַע"א ז"ל: וְאֶפִּילוֹ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּגַם רִשְׁבָּ"ג אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ אֵלָא מְדַרְבְּנָן, וְהַעֲלָה מַעַכ"ת נ"י לְמַש"כ הַתּוֹס' חוֹלִין (דִּי"ב) דְּעֵיקָר הַגְּזִירָה וְהַחֲשֵׁשׁ בְּבַהְמָה הוּא מְשׁוּם אָדָם, וּבְאָדָם הָוֵי וְדָאֵי ס"ס, מְשׁוּם דְּבָאָדָם אִם סְפַק לָנוּ אִם חֵי ל"י אוֹ לֹא מְוֹתָר מְשׁוּם ס"ס שְׁמָא שְׁהָה ל"י, וְאֶפִּילוֹ לֹא שְׁהָה שְׁמָא פְּלוֹ חֲדָשִׁיו, וְא"כ אֵין לָנוּ לְהַחְמִיר בְּבַהְמָה יוֹתֵר מְאָדָם, וְלְדַבְּרֵינוּ אֵין מְקוּם לְדַבְּרֵים אֵלוֹ פְּלֵל וּפְשִׁיטָא דְּגַם בְּאָדָם אֵין לְהַתִּיר לְאִשָּׁה לִינְשָׂא אֵלָא בְּבִירוֹר שְׁחֵי הַוֹלֵד לְמ"ד יוֹם, וְלֹא שְׁיִיף לְהַתִּיר מְטַעַם ס"ס, שְׁהָרֵי הַפֵּל סְפַק א' הוּא אִם הוּא נָפֵל אוֹ לֹא, וְרֵאִיתִי שְׁרַמְז מַע"כ נ"י עַל מַש"כ בְּשׁו"ע עֹזְבָּחִים (דָּף צו) ד"ה אֵלָא וְתוֹס' מְנַחֹת (דָּף לד) ד"ה שׁוֹמַע אֲנִי, וְהִנֵּה רַבֵּינוּ הַגָּר"א בְּאו"ח הוֹכִיחַ דְּהַרְמַב"ם ס"ל שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן, מְדַכְּתַב לְעַנְיָן בְּרוּשָׁה דְּכֹן יוֹם א' יוֹרֵשׁ וְלְדַבְּרֵינוּ לְק"מ דְּאֶחָר שְׁפִיאַרְנוּ שְׁבָאָמַת וְדָאֵי נָפֵלִים הוּא מִיעוּט אֵלָא שְׁהַתּוֹרָה חֲשֵׁשָׁה לְהָאֵי מִיעוּט בְּאִיסוּר וּבְמַצְוָה, אֲבָל מְמוּנָא מְאִיסוּרָא לֹא יִלְפִינוּ, וְע' מַש"כ עוֹד בַּה"ע שְׁשׁ דְּלִפֵּי דְמַסְקִינָן בְּכַר"א דְּמִילָה דְּמַחְלוּקַת בְּאֶכְלוֹ אָרֵי אוֹ נָפֵל מִן הַגַּג, וְלֹא קְאָמַר כ"ז שְׁהוּא חֵי, אֵלָא ס"ל לְאַבְנֵי דְּעֵיקָר מַחְלוּקַת רִשְׁבָּ"ג וְחַכְמֵים אֵינוֹ אֵלָא בְּשַׁפְּכָר אֵינוֹ בְּעוֹלָם, אֲבָל כ"ז שְׁהוּא חֵי לֹא מְסַפְקִינָן פְּלֵל מַה"ת, וְסַבְרָא זֹו פְּתַב הַמַּג"א (סִימָן תַּקכ"ו סִק"ט), וְהָא שְׁלֹא חֲזִיבָה תּוֹרָה לְפָדוֹת לְפָנֵי ל"י אֶפִּילוֹ הוּא חֵי, הוּא מְשׁוּם שְׁאִם הָיָה חֲזִיב לְפָדוֹת לְפָנֵי ל"י יְהָא חֲזִיב אֶפִּילוֹ יְמוֹת לְפָנֵי ל"י, כְּמוֹ הַשְׁתָּא דְּחֲזִיב לְפָדוֹת לְאַחַר ל"י אֶפִּילוֹ מֵת לְאַחַר ל"י מַש"ה חֲשֵׁשָׁה הַתּוֹרָה שְׁלֹא לְחֲזִיב בַּפְּדוּה"ב עַד ל' יוֹם, וְהַדְּבָרִים אֶרְוֹכִים: נַחְזוֹר לְעַנְיָן, לְסַמּוֹךְ עַל מַסְל"ת שְׁל עו"ג הַמוֹכֵר וְדָאֵי א"א, אַךְ עַל שְׁאָר עו"ג תְּלִיא בְּמַחְלוּקַת הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל, אֲמָנָם ז"ל הַתְּשַׁב"ץ חֲלַק ד' (סִי' ב') כַּש"כ שְׁאֶמְרַת בְּזָה הַגָּדֵי שְׁרַבּוּ ב"א הָאוּמָדִים אוֹתוֹ שְׁהוּא בֵּן שְׁמוֹנָה יָמִים מְאוּתָם הָאוּמָדִים שְׁאֵינוֹ בֵּן שְׁמוֹנָה, וְאֵע"ג דְּהַרִשְׁבָּ"ג אֵלָא פְּתַב בְּתַשׁוּבָה שְׁאֵין סוּמְכִין עַל הַעו"ג בְּגָדִים קְטַנִּים הַנְּלַקְחִים כְּשִׁאוּמָר שְׁהֵן בְּנֵי ח' יָמִים מְכָלֵל דְּהוּא מְצָרִיף רְאִיָּה שְׁיֵשׁ לוֹ ח"י, י"ל דְּלֹא אֶמַר הַרִשְׁבָּ"ג דְּבָרִים אֵלוֹ אֵלָא בְּגָדִים קְטַנִּים כ"כ דְּלִית לִיהּ הוֹכְחָה שְׁהוּא בֵּן שְׁמוֹנָה אֵלָא עַפ"י הַעו"ג אֲבָל בְּנ"ד שְׁקָצַת ב"א אוּמָדִים שְׁהוּא בֵּן ח"י אַךְ ע"ג

שקצת אומדים שעדיין אין לו ח"י לפי אומדנא דידהו, הוי ליה ס"ס ומותר עכ"ל
התשב"ץ, למדנו מדבריו ו"ל שא"צ ידיעה ברוכה אלא אומדנא שהוא בן ח"י מותר
לכתחלה, שאין לומר דהתשב"ץ לא אמר אלא בדיעבד שפכר שחטו, דא"כ מאי מקשה
משו"ת הרשב"א, והרי הרשב"א מיירי לכתחלה אין סומכין, אלא פשיטא שאין נ"מ
בזה, והעלה דמה שאומדין לפי גדלו של הגדי שהוא בן ח"י שרי לשחוט, ולא פהגאון
ת"ש שפכת בס"ק י"ז דאע"ג שגרא גדול הא אמרינן בנבחים (דע"ה) ובריש מנחות
דאיכא בן שנה דמתחזי פכו שמים, אבל במח"כ אין משם ראיה דזה מצוי, אלא מתרמי
הכי, אבל מהיכא תיתי נימא דגם בזה חוששין למיעוטא, ואדרבא בזה שגרא פכו שמונה
נתחזק הרוב שאינו נפל, ובאמת הרי בקידושין (דנ"ה) איתא דבאשתכח בן שנה לא
חזישין שהוא בן שמים וכן להיפך, והיינו משום דעפ"י רוב ניפר יפה, אלא שהתוס'
בנבחים שם הקשו מהא דקידושין ויישבו דל"ד אשתכח בת שתי שנים, אלא בת ג'
וארבע, ולכאורה ק' מסוגיא דלקמיה דאשתכח בן שנה, וצ"ל דכמו כן דל"ד בן שנה
אלא מיד אחר ח' ימים, או י"ל דלא קשה להתוס' אלא מהא דאשתכח בן שתי שנים
דאמאי לא נחוש שמה היא חטאת ובעלים אטרחי להביא חטאת שמונה ויפה עד שכן
שנה דומה לבת שמים, אבל לעיל באשתכח בן שנה אין לחוש שמה היא בת שמים
והבעלים הביאו פחוש כ"כ עד שהיא כבת שנה: איברא ברמב"ם הביא פמשמעו,
שאשתכח בת שתי שנים, אלא כמש"כ דאין לחוש דכן שנה דומה לכן שמים, ורק לענין
הא דאיתא בנבחים דמשתכח תערוכות פסח ואשם שפיר קאמר דיש בן שנה דומה
לשמים אבל ודאי אינו אלא מיעוטא ואין לנו לחוש לזה פלל, ונראה עוד דלא בחנם נקט
גם הרשב"א והש"ע הדין בגדיים קטנים ולא סתם בהמות עגלים או טלאים, אלא משום
דבגדיים א"א להפיר כ"כ הגדלות, משום שהרבה מולידים תאומים והמה קטנים מאד
והרבה מולידים א', והוא גדול כמו התאומים אחר ח"י, מש"ה אי אפשר לסמוך על
האומדנא, משא"כ בעגלים דאין מצוי תאומים ניפר מאד לבקיאם ויכולין לסמוך על
אומדן הדעת וכ"כ בשו"ת הרשב"א בזה"ל עדות העו"ג אינה פלום כו' וכל מקום שאנו
חוששין מפני קטנותו שאינו בן שמונה לא יצאנו מידי ספק באמירת העו"ג כו' מבואר
הא אם אין מקום לחוש מפני קטנותו, היינו שניפר שהוא בן ח' יכולין לסמוך ע"ז, מזה
הטעם יש מקום לסמוך על סימנים אף ע"ג שאינם מובהקים כ"כ, אבל אם אין שום
אומדנא שהוא בן ח' אין להקל ולסמוך על עו"ג מסל"ת אפילו אינו הוא המוכר כמש"כ:
ומש"כ מע"כ שאם נתבטל בהיתר אין ביה איסור טעם פעיקר, חלילה כל פעיקר האיסור
מה"ת אע"ג שאין בו מלקות ה"ז טעם פעיקר כמו חצי שיעור: נפתלי צבי יהודא ברלין
סימן יג פבז הרב וכו' האב"ד הארדאק.

ע"ד אשר העיר מעכ"ת נ"י מחדש, שאלה אשר פכר רבו בה דברים מדור דור, ואזלי
גמושי בהליכות חלקי הסותר, ע"ד עגלים הנמכרים בלי ידיעה ברוכה אם המה בני
שמונה ימים: ראשית דברים עלינו לחקור הדרך אשר אנו עומדים בו על ספק דאורייתא
או דרבנן, ומעכ"ת נ"י התחזק בכל עז להחליט שאין מי מהפוסקים הראשונים
המפורסמים שיתנגד להתוס' דס"ל דגם לרשב"ג אינו אלא חשש דרבנן, דנדאי רוב
ולדות אין נפלים, והנה מבואר בטור אהע"ז (סי' קס"ד), הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת
כו' ואם ילדה ולא שקה הנולד שלשים יום ה"ז ספק כו' והרמ"ה כ' פינן דספק הוא אין

מוציאין אותה ממנו, ועוד שם יבמה שילדה ומת הולד בתוך ל"י כו', ואם נתיבמה כ'
הרמ"ה פ"ג דספיקא הוא אין מוציאין אותה ממנו, הרי מבואר דספיקא דאורייתא היא,
והטור לא השיג ע"ז אלא משום דס"ל דקיי"ל פרבנו לענן אם נשאת לכהן, ועוד יבואר
בזה, הא מיהא דדעת הראשונים דספק דאורייתא הוא לרשב"ג, והכי נדאי דעת רש"י
בגדה (דמ"ד ב') כמש"כ בהע"ש, ואשר דחה מע"כ נ"י דמשמע לרש"י דמשנתנו מירי
אפילו בן שמונה, אינו דיוחי דא"כ אמאי קאמר בגמ' הב"ע דקים ליה שפלו חדשו,
לימא הב"ע בסתם ולדות וככו"ע, והיא הוכחת התוס' שבת (דקל"ו א') דסוגיא דשם
מירי בסתם ולדות: וכן מה שהוכחתי שם מדעת בה"ג ורי"ף שכתב הא לא שקה ספיקא
הוי לגבי אשת אח אחמירו בה רבנו כו' ראיה מוחלטת היא שאינה אלא ספיקא
דאורייתא, ולא נדאי איסור מה"ת, ומה שדקדק מע"כ במה שכתב הרי"ף דהוי ספיקא
לענן איסור ליבם, ולא פירש להיפך דבעי חליצה ואסורה לעלמא, והוכיח מזה דהרי"ף
מירי לענן בן שמונה נדאי ולאפוקי מדעת חכמים דס"ל דלא מהני שהוי ימים, כ"ז
לימא, שהרי באתו ענן מסיק לענן אבילות אפילו בה רבנו, וע"ז מייחתי בסמוך עובדא
דרב דימי בריה דר"י ושכיב בגו תלתין יומין, וכ"ז בסתם ולד, ואי בנדאי בן שמונה
להיפך מיבעי לפרושי דאפילו מת לאחר ל"י לא מיבעי לאבולי, ובאמת אינו בן אלא
בזה קיי"ל בפשיטות פרשב"ג דלאחר ל"י נדאי בן שבועה הוא ואשתהי לדעת הגר"א
או"ח (סי' של"א) וטור יו"ד (סי' שע"ד), ואפילו לדעת הרמב"ם דבבן שמונה אפילו
שקה ל"י אין מתאבלים עליו וכ"כ בשו"ע יו"ד (סי' שע"ד ס"ח), מכ"מ בה"ג ורי"ף לא
מירי מזה אלא מסתם ולדות, ומשום דקיי"ל פרשב"ג, ולא בבן שמונה, ומשום דקיי"ל
הלכה בדברי המימל באבל וכחכמים, והא שדקדק מעכ"ת נ"י, באמת אין הפי' בדברי
ה"ג ורי"ף דבאו לפרש ענן ספיקא זו, אלא באו לפרש דלרשב"ג דקיי"ל פנותיה, מכ"מ
גבי אשת אח אסורה להתניבם כמו לחכמים, אע"ג דבאבילות אינו בן: איברא בדעת
הרמב"ם ז"ל הנני נבוח, דמש"כ להוכיח מסוגיא דר"ה דלפי דעת הרמב"ם דבכור בע"מ
מצנה לאכול בתוך שנה מה"ת, מוכח דספק בן שמונה ג"כ מה"ת הוכחה ברורה היא,
וכמש"כ הגאון נו"ב ז"ל ומה שדחה מע"כ נ"י, דאפילו איסור דרבנו דוחה מ"ע מה"ת
ואסור לאכול, וכ"ה נדאי האמת שהרי אסור לאכול שמנו של גיד הנשה בפסח פדאיתא
בפסחים (דפ"ג ב'), אבל אינו ענן לנ"ד, ונדאי אסור לאכול בכור בתוך ח"י, מכ"מ פ"ג
שהאסור אינו אלא מדרבנו, ומה"ת הנה מצנה לאכול הנה ראוי לחשוב ח' ימים אלו
למילוי השנה, וכמו באתה סוגיא דפסחים דמכ"מ אינו כאיסור ממש מה"ת דלא בעי
שריפה, אלא משום שהנה ראוי לאכילה מה"ת טעון שריפה כמו כל נותר, ה"נ בנ"ד
אע"ג שאין ראוי לעבור בנדים על איסור דרבנו ולאכול בתוך שמונה ואח"כ למצות הדם
בכלי שאין בן חוקת העו"ג, מכש"כ במה שראה מעכ"ה נ"י שהן ממצין לכלי של שופכין
פשיטא דשרי: איברא במה שחקר במצות פסוי, גם אנכי בראותי מנהג השוחט בעיוה"כ
בשחיטת פפרות בביתי אינו מטיף אלא איזה טפות ומשליף את העורף, הנה קשה בעיני,
אמנם כבר כתב בד"מ בשם שחיטת הראשונים דדי בטריפה אחת, אלא דגאוני בתראי
מחו לה אמוחא מתרי טעמי, היינו הגאון בעל משפנות יעקב ובעל ברפת ראש על מס'
נזיר בסוף הספר, האריכו לומר דאף ע"ג דקיי"ל כר"י דמו אפילו מקצת דמו, מכ"מ
מצנה לכתחלה לכפות פל הדם, וראיה מדאיתא במס' ביצה (ד"ח ב') גבי נתערבו דם

בהמה חיה ועוף ל"ש אלא שאינו יכול לכסות בדקירה אחת כו' מבואר הא דם חיה ועוף לחוד שרי אפילו כמה דקירות והכי איתא באו"ח (סי' תצ"ח סי"ד) בהגהת רמ"א, ואמאי הא במקצת דם יצא ידי פסוי, אלא מצוה לכסות כל הדם, ואני אומר דאף על גב שאין מצוה לכסות אלא מקצת דם, מ"מ אם רוצה לכסות כל הדם הכל בכלל מצוה, וכמו בחגיגה שקרב ביו"ט ונו"נ אסור, מכ"מ יכול להקריב עשר חגיגות ביו"ט כמבואר בחגיגה (ד"ח ב') אומר רבין אר"י הפריש עשר בהמות לחגיגתו כו' והתוס' שם הביא לשון הירושלמי אר"ש בן אבא אר"י לעולם הוא מוסיף והולך ודוחה יו"ט עד שיאמר אין עוד בדעתו, ומזה הטעם נהגו הגאונים לתקוע בר"ה מאה קולות אע"ג דשבות הוא לתקוע יותר מן הצורך כמש"כ הרא"ש בר"ה פ"ד (סי' א'), אלא כ"ז שבדעתנו לתקוע הוי מצוה ומיקרי הכל דאורייתא, וכלל זה עיקר גדול והארכנו בו בהע"ש (סי' כ"ג אות ג') בס"ד, ודוקא במקום אסור מה"ת דעשה דוחה ל"ת, אינו מותר אלא כפי ההכרח לצאת י"ח ולא יותר, אבל במקום אסור דרבנן, כל שבכלל מצוה ה"ז דוחה אסור דרבנן, וה"נ אף ע"ג שיוצאין י"ח פסוי בטופה א' מכ"מ כ"ז שמכסין יותר ה"ז בכלל מצות פסוי, עוד הביאו ראיה מהא דאיתא בחולין (דפ"ה ב') ר"ח נפיל ליה יאניבא בכיתנא, אתא לקמיה דרבי א"ל שקול עופא ושחוט על בוביתא דמאי דמורח דמא ושביק ליה, ופריה הכי עביד הכי והתניא השוחט וצריף לדם חייב לכסות כו', בשלמא מגוף הברייתא אין להקשות, ליכסי טיפה א', דנדאי י"ל דהאי תנא פתחמיים ס"ל דם פולו בעינו, ואדרבה בזה מבואר יותר הא דאיתא (בדף פח) רבנן סברי דמו כל דמו, וכבר נתקשו הראשונים מנ"ל להגמ' דאיכא מאן דס"ל הכי ופליגי על ר"י ע"ש בתוס', ולדברינו ניחא דפשיטא דאיכא תנא דס"ל הכי מהאי ברייתא, וכיב"ז איתא בפסחים (דף קטו), והשתא דלא איתמר הלכתא לא פהלל ולא פרבנן כו' והרי לרב אשי לא פליגי רבנן דהאי ברייתא על הלל, וס"ל ג"כ דבכריכה יצא י"ח, אלא צ"ל כפירוש רשב"ם ד"ה מתקיף לה כו' ומיהו חולקין עליו חביריו כר"י ומהכא לא שמעינן [ובמק"א מבואר אצלי מאין להש"ס דיש חולקין על הלל ואסרי בכריכה ואכ"מ], וה"נ קים להו לחז"ל דאיכא תנא דס"ל דמו כל דמו, והינינו ברייתא דא: אלא הא קשיא מאי מקשה אדרבי והכי עביד הכי, הא קיי"ל כר"י ורבי עביד פהלכה, ומזה יש להוכיח לכאורה דלכו"ע מצוה לכתחלה לכסות כל הדם, ונראה דאפילו נימא הכי ג"כ קשה אמאי אמר ליה רבי שחוט או טרוף, נימא ליה סיב דמא דעופא על בוביתא דמאי, וכי בלא דם שחיטה ליכא דם בעוף, הלא איכא דם הלב וכדומה, אלא נדאי דוקא דמא דמורח טובא בעינו, והינינו בשעת שחיטה ואז ריח חזק יוצא, וא"כ לק"מ שהרי נצרך לטיפה הראשונה דמרח טפי, ושפיר מקשי האיך שרי, ואע"ג שעדיין י"ל דיקיים מצות פסוי בדם הבא אחרי כו', מ"מ הא נתחייב טיפה הראשונה במצוה, וא"א לדחות על הדם הבא אח"כ, אם לא בדם הניתז ושעל הספין שנעשה ממילא, וגם צריף לגרור ממקומו פדי שיהיה עפר מלמטה, או לשיטת הרא"ה והכל בו בשם הראב"ן יהיה הפסוי בלא עפר למטה, מש"ה אי איכא דם אחר פטור מלכסות, אבל לכתחלה נדאי בעינו מתחלה לקיים מצות פסוי בטופה הראשונה ושפיר מקשי אהא דרבי הכי עביד הכי, אבל שיהא מצוה לכסות כל הדם לכו"ע לא שמענו, עוד ערערו ע"ז הדין עפ"י הגהת רמ"א (בסי' כ"ח סעיף ט"ו) דבעינו שייכסה מקצת דם הנפיש, ובזה החזיק הגאון תבואת שור, אבל כבר דחה בעל ברפת

ראש ע"ש, והגני להוסיף דלפי מה שבארתי בהע"ש (סי' ס"ח אות י"א) א"א לקיים זה הדיו, דלדעת הרמב"ם (פ"י מה' מ"א) רק בכהונה אינו חייב אלא על דם קילוח שהנפש יוצא בו, משא"כ שחיטה שמתחלה הוא שגפוש הבהמה תצא חייב מתחלה והכל מקרי דם שהנפש יוצא בו, אפילו על דם השוותת לפני הקילוח, ולשיטת רש"י הוכחנו שם דבשחיטה מקלח מיד והוא דם הנפש, ורק בכהונה יש חמש דמים יעו"ש וא"כ מיד הוא דה"נ ולא טיפה המשחרת, דזה אינו אלא בכהונה, וכבר כתבו האחרונים דפירש"י לא כוונן לזה דבעינן לר"י מקצת דם הנפש, והביאו פירש"י שעל האלפסי, איך שהוא מש"כ בד"מ בשם שחיטת הראשונים דסגי בכיסוי טיפה אחת לכתחלה הוא נכון וקיים.

המקום ית"ש יעמידנו על קרן האמת והוא התכלית והחוטמת: סימן יב ב"ה ב' ד' מנ"א תרמ"ז וולאזין. לכבוד הרב וכו' מו"ה אברהם נ"י אבד"ק קאנשטאנטינאווע: מכתב מע"כ נ"י הגיע, מה שנתקשה במש"כ הפמ"ג בשפתי דעת דהא דאין מסל"ת נאמן בספק נפל לדעת התוס' וש"פ שהוא ספק דרבנן משום דאמחזק מיקרי דעד עתה היתה מעופרת ואמרין השתא הוא דילדה, והקשה מע"ל הרי פאן הוא רובא ולד מעליא היינו פלו חדשיו, קושיא אלימתא היא, וכבר אזלי בה נימושי ע' בס' יד אברהם על יו"ד הנדפס בווילנא, וגם מש"כ הוא ז"ל ליישב משום דסמוך מיעוט דנופלים לחזקה שאינה זבויה, אינו נכון שהרי התוס' ביבמות (דף קיט א') ובכ"מ דלא אסרו בבהמה שגפשה לפני ח"י אלא משום גזירה אטו אדם או אטו חולה, ומש"כ מע"כ (דף כז) שהיא חי ואפשר לברר מודו התוס' שהוא ספק דאורייתא וחיובין לברר כמו גבי ריאה, כ"ז ליתא, ובדיקת הריאה אינו אלא מדרבנן כדאיתא בביצה (דף פה), וכ"ה בירושלמי ביצה (פ"ג ה"ד) ראית טריפה מדבריהם, ופי' בדיקת הריאה ע' מש"כ בהעמק שאלה סי' קל"ז אות א'), הן אמת דסברא דאפשר לברורי חייב לברורי הוא מה"ת לדעת הרמב"ם דספק השקול שרי מה"ת, ובזה במקום דאפשר לברר אסור ומקרא הוא להבדיל בין הטמא ובין הטהור ומניא בתו"כ בין סימני טריפה שאינו פשרה כו', אבל לשיטת התוס' והרשב"א דספק מה"ת אסור מה"ת, ורק ברוב פשרות הולכין אחר הרוב א"צ לברורי מה"ת, וגם אי איתא דאפשר לחלק משום דאיכא לברורי, מנ"ל לרשב"ג ללמוד מפדה"ב ומקרבנות דחוששין לאחר שמת דילמא התם משום דאפשר להמתין ולברר, אלא הא ליתא, ובאמת בשו"ע יו"ד לא נתברר דכותי מסל"ת וליכא משום להשבית מקחו אינו נאמן ואדרבא דייק השו"ע אין סומכין על הפותי בגדיים קטנים הנקחים ממנו, משמע הא אין נקחים ממנו נאמן, אלא שהש"ך הביא בשם שו"ת הרשב"א משום שאין כותי נאמן במסל"ת אלא בעדות אשה וכו', והיינו משום דאפשר לומר דרשב"ג מה"ת קאמר ולא פהתוס', וכבר הראיתי בהעמק שאלה (סי' קס"ז אות מ"ז) דהכי שיטת בה"ג והרי"ף ורש"י נדה (דף מח ב') (וכאן אוסיף דהכי מבואר בפ"ח במסכת שבת, וזהו דעת הרמ"ה שהביא הטור אה"ע (סימן קס"ד) במת הנולד בתוך ל"י וייבם אין מוציאין מידו, ודעת הרמב"ם שכתב בה' מ"א (פ"ד ה"ד) שאין לוקין עליו, אלמא דמכ"מ ספק מה"ת הוא ובדעת הרמב"ם יש לפלפל עוד ע"ש, ולא דבאמת אינו רוב, דזה נדאי אי אפשר לומר כן, אלא דרשב"ג למד מפדה"ב באדם ומקר בנות בבהמה, דכאן חששה התורה למיעוט, וסברא זו הובא בשו"ת תשב"ץ ח"ג (סי' רנ"ז) דאע"ג דרוב נשים ולד מעליא ילדן מכ"מ הוציא הפתוב מכללו בפירוש ופדוינו מן חודש תפדה, וכ"ה בבהמה למדנו מהא דהחמירה

תורה בקרבן שפאן חוששין לספק נפלים, ואע"ג דמכ"מ ודאי יש בזה גוה"כ ג"כ שְהרי אפי' ודאי פלו חדשיו דינא הכי, מכ"מ שפיר יש ללמוד מפאן טעמא דקרא ברוב ולדות, וכיב"ז למדו חז"ל מדכתיב וכלי חרש ישבר שאין כל"ח יוצא מידי דנפיו, אע"ג דהתם אפילו בישול בלא בלוע אסור וטעון שבירה, אלא מכ"מ למדין טעם הדבר, ועיין תוס' עליו אימת הרב, ומשו"ה מתחייב בכבוד החכם יותר מכל אדם, אכן בזה צדקו דבריו של הצעיר, שאם השו"ב השגי רוצה להראות ספינו לחכם ולנהוג בו כבוד הראוי, והחכם אינו רוצה לקבלו, אין על השו"ב חטא ואשם בזה, וגם לא פאתי בכל אריכות דברי להשיב על דברי הצעיר במה שאינו נוגע לענין פמו שכתבתי במאמר הקודם כי אין מקום לד"ת בעלי העתים, רק במה שהתרחם מביא להוציא הענין מבין למעשה, והנני חותם בברכה הראשונה, ה' ברחמי וסייענו לגדור פרצת ישראל ולא יבאו שועלים בפרצות להרחיבם, והנה זה שלום בקהלות ישראל כנפש העמוס בעבודה: הבא עה"ח היום עש"ק לסדר ניהי אור שנת תרח"ם פ"ק וולאזין הינצא מכ"ז ברור הדין עפ"י פסקי רבינו הרמ"א, שמשנה ת"ת לשאר אומניות כמבואר בחו"מ (סי' קנ"ו), וא"כ אם לא קבלו בעיר אותו אומן להיות אומן של להם או אותו ת"ח להיות להם למורה, ומזה מגיע פרנסתו ע"י סידור קידושין וגיטין וכדומה פמו שהיו נהוג לפנים, אזי אם בא אומן או ת"ח לדור בעיר אזי נחשב כהראשון ולא שייך בזה חזקה והשגת גבול, אבל אם קבלו אותו אומן או ת"ח, אין שום היתר להשיג גבול הקודמו, זילת מיקרי דרדקי או מלמד תורה לרבים אפילו קבלו איזה מלמד או איזה ת"ח שיהא מלמד תורה לרבים רשאי השגי ג"כ להיות שם מלמד או ללמוד תורה לרבים, אע"ג שע"ז יקנפח פרנסת הראשון והוא משום שיהא קנאת סופרים תרבה חקמה (כ"ז מבואר גם בחו"מ שם גם ביו"ד) אבל אם שָכרו הקהל לרב שיהא אצלם מנהיג משנה עבור שכירות, ה"ז דומה לשכרו מלמד לזמן, שאין רשאי למלמד אחר ליקח התלמידים מן המלמד עד בא זמן חדש, וברב ששכרוהו על כל ימי חייו, אסור לאחר לגרום להצבור לבטל השכירות, אם לא שהצבור יש להם טענות על הרב, ויהיה להם ד"ת וינצא הרב חייב בדינו ה"ז בטל השכירות: כ"ז באין בזה מחלוקת וצדדים, אבל כשיש מחלוקת, צריך ליזהר הרבה אפילו באופן שהרב אינו נוהג כשורה עפ"י ב"ד, ומצוה להעבירו, מ"מ יש לחוש שהמחלוקת יגרום רעה רבה יותר משהיו עפ"י הרב הראשון, ומי שהוא בעל נפש ישירה נוח לפשוט וכו' ולפרנס ביתו ובניו, משיכנס ליוזרה רותחת של אש המחלוקת, ומקום שהגיהנם פתוחה לפניו בכל רגע מאיזה מכשול שיגיע לעיר אפילו הוא אינו חייב בדבר, אף באשר על ידו הגיע קלקול הרבים, הוא נענש על ידם, וכמו שנענש אהרן הכהן על אשר ע"י נעשה הקלקול של העגל, אע"ג שהוא לא כגון ח"ו לע"ג וכמו שאמר בפ"י חג לה' מחר וגם עשה לטובת ישראל עד שאחר העונש שהגיעו קבל שָכר ע"ז שְמסר נפשו על ישראל כמבואר במ"ר פ' צו מ"מ נענש על שנתגלגל חובת הרבים ע"י, ומדה טובה מרובה להמזכה את הרבים: בפס"ד של המו"ץ דהלוקאו וקאנטאפ, וגם במקתב הרב המ"ץ דקאנטאפ להה"ג מוהר"י אבדק"ק סארקאו, הבינתי כי התעבו עליה על השו"ב לומר עליו שהוא אמר על הרבה דינים פשר ועפ"י הדין הנה טריפה לכן עפ"י הדין מעבירין אותו ואסור הוא להיות שו"ב ושחיטתו פסולה, ואלו הנה פן באמת לא הנה כותב המ"ץ דקאנטאפ להה"ג דסארקאו, שהעיקר שפסלו אותו הוא רק מחמת שהעידו עליו סוחר א' ור' יוסף ברוך

שְׁדִיבֵר נְבִלָה, וּמִשׁוּם זֶה אֵעָפ"י שֶׁעָפ"י הַדִּין הֵם פְּסוּלִים לְעֵדוּת עַכ"ז רְאוּיִים לְהִצְטָרֵף לְאַחַר שְׁמֻצָּאנוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ ה"ש לְגַמְרֵי, כ"ז אֵינוֹ אֵלָּא פְּלֵא, אַחֲרֵי שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ ה' שְׁחִיטָה לָמָּה לֵהוּ לְצַרֵּף דְּבָרֵי פְּסוּלֵי עֵדוּת, הֲלֹא פְּסוּל הוּא מִן הַדִּין, כְּמִבְּנֵי בַּגְמ' וְשׁו"ע, וְגַם כָּתֹב עוֹד הֶרֶב דְּקִאֲנֻטָּאָפּ וּמַע"כ שְׁפֹתֵיב כִּי יוֹדֵעַ שְׁהֵם רַק מִצַּד שְׁנֵאָה בְּדוֹ וְיוֹדֵעַ שְׁמַעוּלָם אֵינוֹ דוֹבֵר נְבִלָה וְגַם הוּא י"ש יַעֲשֶׂה כְּתוּרָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵיזָה אֵינוֹ יוֹדֵעַ ה"ש מֵהַ מְהַנִּי יְדִיעָה זֹו שֶׁהוּא י"ש, מִבְּנֵי הַדְּבָר שֶׁהוּמו"ץ דְּקִאֲנֻטָּאָפּ תְּבַרְל' לְגִזְיוֹן', וְהִרְאָה לְדַעֲתִי כִּי לֹא כְּמוֹ שְׁפֹתֵיב שְׁמֻצָּאוּ אוֹתוֹ שֶׁא"י ה"ש כֵּן הוּא, רַק סְמָךְ עַל הָעֵדִים, וּכְסֻבּוֹר לְנִקּוּת עֲצָמוֹ בַּמִּש"כ וְאוּלַי הֵם דְּבָרֵי כְּזָבִים אֵין אָנוּ נְבִיאִים וְהַקּוֹלֵר תְּלוּי בְּצִנְאוֹרָם, וּבְאַמַּת הַקּוֹלֵר תְּלוּי בְּצִנְאוֹרוֹ, אַחֲרַי שְׁעֵיקָר סְמִיכְתוֹ עַל הָעֵדִים, הֵיזָה לָהֶם לְדַעֲתָ שֶׁהֵמָּה כְּשָׂרִים לְהַעֲדִי, וְשִׁיגִידוּ בְּפִנְיוֹ כְּדִין עֵדוּת מְמוֹן, וּמַכְש"כ לְקַפֵּחַ פְּרִנְסָתוֹ וְטַפְלֵי דְתַלְי בֵּיהַ, וּמֵה נְמַרְצוּ מִכְתָּבֵי הַה"ג דְּקִאֲבּוּלָאָק וּרְאֵמַעוּ, דְּמַחֲזוּ לִיהַ מְאָה עֲנוּכְלֵי וְכִשְׁרוֹן חֻקָּמָה וּי"ש הוֹצֵק בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, וְגַם בְּחֵנוּ וְרֵאוּ שֶׁהוּשׁו"ב יוֹדֵעַ לְהַשִּׁיב, וְגַם מַע"כ נ"י דַּעֲתוֹ יָפָה לְהַעֲמִידוֹ עַל הַבְּחִינָה, וְאַחֲרַי שְׁרוּאָה וְיוֹדֵעַ בּוֹ שְׁיוֹדֵעַ ה"ש הוּא כְּשֵׁר בְּלֵי פִקְפוּק: וְהִנֵּה אֵינְנִי תַמָּה עַל הַמו"ץ הַפּוֹסְלִים אוֹתוֹ מִחֻמַּת שְׁשֻׁמְעוּ מְאַנְשִׁים עַל הַשׁו"ב שֶׁהוּא דוֹבֵר נְבִלָה, אִם מִצַּד דְּאוֹרֵייתָא דְּמַרְתָּחֵי בְּהוּ, אוֹ אֵיזָה פְּנִיָּה אַחֲרָת, ה' יוֹדֵעַ אִם לְעַקֵּל אוֹ לְעַקֵּלְקִלוֹת, וְהוּא ית"ש שׁוֹפֵט צָדֵק, אִף אֲנִי תַמָּה עַל הֶרֶב הַג' הַחֻקִּים מוֹהַר"י אַרְאֵלְאֲזָרְאוֹ וְנ"י שְׁשֻׁמְעֵתִי עָלָיו שֶׁהוּא גְדוֹל בְּתוֹרָה וּבְחֻקָּמָה וּבִירְאָתָה ה' טְהוֹרָה מִדּוּעַ לֹא מְצָא יְדִים לְהַכְשִׁיר אֶת הַשׁו"ב, אַחֲרַי שְׁרָאָה מִכְתָּבֵי הַמו"ץ דְּקִאֲנֻטָּאָפּ, וְגַם מִכְתָּבֵי הַרְבָּנִים הַג' דְּקִאֲבּוּלָאָק וּרְאֵמַעוּ נ"י וְגַם הוּא חֻקִּים וְיוֹדֵעַ וּמַכִּיר אֶת הַשׁו"ב דְּיוֹדֵעַ ה"ש, וְגַם יוֹדֵעַ בּוֹ שְׁאֵינוֹ בְּכָלֵל פֶּה דוֹבֵר נְבִלָה, וּמִדּוּעַ לֹא מְצָא לֵב לְהַכְשִׁירוֹ, וְהִנֵּרְאָה שְׁדִבְרֵי מִכְתָּב הַשְּׁנִי שֶׁל הַמו"ץ דְּקִאֲנֻטָּאָפּ שֶׁהִבִּיא הָא שֶׁכ' הָרִיטְבָ"א חֲנוּלִין דְּשְׁמַעִינוּ מִיְנִיָּה שְׁאִם רָאָה חֻקִּים לְהַחֲמִיר בְּדִינוֹ שֶׁל שׁו"ב הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ עַכ"ל, וְשְׁנֵי הַצְּדָדִים סְמָכוּ אֶז עַל הֶרֶב דְּהַלּוֹכָאוֹ וְעָלָיו, מַש"ה חֻשׁ הַה"ג הַנ"ל דְּאוּלַי אֵין בְּיַדְנוּ לְהַכְשִׁירוֹ בְּשׁוּם אֲנֶפֶן אַחֲרַי שְׁהַצְּדָדִים סְמָכוּ עָלֵיהֶם וְהֵם פְּסוּלוֹהוּ אִם עָפ"י דִּין אוֹ שְׁלֵא עָפ"י דִּין אַחֲרֵי שְׁהַרְשׁוּת בְּיָדָם, וְה"ז בְּכָלֵל אֲתֵם אֲפִילוֹ מְנוּטְעִים אֲפִילוֹ מְזִידִים: אֲבָל בְּאַמַּת לֹא כְּתֹב הָרִיטְבָ"א הַכִּי אֵלָּא בְּטַבַּח שְׁפּוֹסְלִים אוֹתוֹ מִשׁוּם דְּלֹא סָר סְפִינְיָ קָמִי חֻקִּים דְּהוּי מִשׁוּם אֲפִקִירוּתָא, וּמַש"ה שְׁמַתְל' רַב"פ, וּבְזָה הָאֲנֶפֶן הוֹלְכִין בְּתַר רְאוּת עֵין שֶׁל הַחֻקִּים, וּכְמַש"כ הַרְמַב"ן בְּדִינֵי נְדוּי בְּקוֹנְטָרַס מְשֻׁפֵּט הַחֲרָם, מַש"א כ"ב בַּנ"ד שְׁמַתְחֵלָה לֹא בָּאוּ אֲנָשֵׁי הַקְּהֵלָה לְסַמְּוֹךְ עַל הַמו"ץ דְּהַלּוֹכָאוֹ וְקִאֲנֻטָּאָפּ אֵלָּא אִם הוּא כְּשֵׁר עָפ"י ד"ת אוֹ לֹא, תַדַּע שְׁהַרִי לֹא הִזְכִּירוּ בְּכֹסֶף דִּין שְׁפּוֹסְלִים אוֹתוֹ מִשׁוּם אֲפִקִירוּתָא שֶׁהוּא דוֹבֵר נְבִלָה, אֵלָּא שְׁהַעֲדִידוּ שֶׁא"י ה"ש, וְהֵינְנוּ מִשׁוּם שְׁיַדְעוּ אֵלּוּ פִּירְשׁוּ דְּכִסּוּל מִשׁוּם שֶׁהוּא אֵינוֹ י"ש, לֹא קִבְּלוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים מֵהֶם, שְׁדִבְרָה זֶה נִיתַן לְדַעֲתָ הַבְּרִיּוֹת הַרְבֵּה, וּמִי לָנוּ גְדוֹל מִמְּשֶׁה רַבִּינוּ, וְאַמַּר לְעַנְיָן יְרֵאָתָה וְיַדוּעִים לְשִׁבְטֵיכֶם, הֵינְנוּ אִם הִגּוֹן הוּא לְכֹף, מַש"ה אָמְרוּ שֶׁא"י ה"ש, שְׁזָה דְּבָר שְׁאֵין לְבַעֲלֵי בְּתִים שׁוּם יְדִיעָה, וְא"כ אֵין בְּכֹחֶם לְפָנוֹסְלוֹ שְׁלֵא עָפ"י דִּין, וּמַכְש"כ דְּגַם לְפִי דַּעֲתָם אֵין זֶה הוֹרְאָה אֵלָּא טְעוּת שְׁסֻבְּרוּ הַמו"ץ שְׁהַעֲדִידוּ עָלָיו אַע"ג שְׁהֵם פְּסוּלִים מ"מ רְאוּי לְסַמְּוֹךְ עַל דְּבַרְיָהֶם, אֲבָל אֵלּוּ יָדְעוּ שֶׁהַה"ג דְּחִתְּרָקָאוֹ וְשְׁאֲרֵי אֲנָשִׁים יוֹדְעִים שֶׁהוּא אָדָם כְּשֵׁר, גַּם הֵמָּה לֹא הָיוּ סוּמְכִים עַל פְּסוּלֵי עֵדוּת הַלְלוֹ,

ונמצא שאין זו הוראה אלא טעות, ואין לחוש פלל לזה הפס"ד והשו"ב ר' יוסף בכשרותו: סימן יא פבד הרב וכו' אבד"ק זופראן.

אשר ראה מנהג השו"ב שוחט עופות ומטיפים טפה ראשונה ושניה על אפר וכל הקלות דם ממצה בעביט של שופכין, ומתחלה עלה בלבד איסור שוחט לתוך הכלי, ואח"כ הוסיף לחקור במצות פסוי שלא נעשה פדין, והנה ע"ד איסור שוחט לתוך הכלי, עיני מעכ"ה נ"י ראו יפה מה שיש להקל, ואני אוסר דבזה"ז שאין עובדין ע"ג בדם אין לנו חשדא זו, וכיב"ז נהגו להשהות בבית צורת אדם שלם הנמכרים בחנות אע"ג דבזמן התלמוד היה אסור להשהות משום חשדא דעבודה, וכבר השיג הגר"א ז"ל ביו"ד (סי' קמ"א סק"ח) על הגהת רמ"א שם, וע"ש עוד ס"ק כ"א ומש"כ בס"ד בחיבורי העמק שאלה (סי' נ"ז אות ג'), וה"נ היה לכאורה רשאין לכתחלה לשחוט בכלי פמו לעגנו כדיעבד מבואר בהגהת רמ"א (ס"י י"ב) דאין אוסרין מזה הטעם וכמש"כ האחרונים דקאי גם לעגנו פלי, והא דלכתחלה מכ"מ אסור לא נתבאר הטעם, ועי' בפ"ק (סי' כ"ח סק"י) דמפני דעפ"י דין שרי לשחוט בכלי בזה"ז אלא שאנו נוהרים, ולי נראה דמלבד חשדא אסור מדכתיב ובחקותיהם לא תלכו פדאיתא בגמ' (דמ"א ב') זה הטעם על איסור שחיטה בגומא, ולא בעינן טעמא דחשדא אלא לאסור כדיעבד שפא שחט לע"ז, מעתה פמו דשרי לנקר חצירו להיות שוחט חוץ לגומא ויהא הדם שותת כו', ה"נ בזה"ז נדאי שרי לשחוט חוץ לכליהפסד מצוה פנגד שכרה ושכר עבירה פנגד הפסדה, ואם נפרש דמייירי במצות ועבירות בין אדם לשמים, אינו מוכן פלל אחר שמושלים ביצרים, מהו צריף לחשבון, הלא גם בלי חשבון עונשים ראוי למשול ביצרו ולעשות פדבר ה', ותו מה זה חשבון הנאת עבירה נגד עונש הרוחני של עוה"ב, אלא לא דברו חז"ל פאן בענינים שפין אדם לשמים שהרי ע"ז לא נצרכו להביא המוסר ממה שפכתוב בתורה במלחמת סיחון עם מלך מואב הראשון, ונהרי עונשי התורה ידועים במקומם, אלא מייירי בעניני הליכות עולם, ויש עושה מחלוקת או רודף את האדם לשם מצוה, אע"ג שידע שהוא עבירה לעשות מחלוקת או לרדוף אדם מישראל, מכ"מ מחשב שהוא עבירה לשמה היינו לשם מצוה ויקבל שכרה, וכדאיתא פנזיר (דכ"ג) גדולה עבירה לשמה וכו', וע"ז יש שני תנאים תנאי הראשון שלא ינה מאותה עבירה פלל, וכדאיתא שם גבי יעל שנשפתחה במה שעשתה עבירה לשמה ומקשה והא קא מתהני מעבירה וכו', אלמא דאע"ג שהיתה רשאא לעשות עבירה משום פקו"נ דישראל, מכ"מ אם היתה נהנה מעבירה זו, לא נשפתחה פלל, דאסור ליהנות מעבירה לשמה.

תנאי השני שיש לחשוב אם פדאי עבירה זו דמחלוקת או רדיפה לגבי מצוה זו שפחשב שיעלה ע"י מזה, וזהו דברי חז"ל המושלים ביצרים, היינו שאין להם שום הנאה במה שעושה עבירה זו לשמה, ואח"כ פאו חשבונו ש"ע הפסד מצוה שיגיע עי"ז נגד שכרה שיקבל מזה המצוה, ויכול להיות שהפסד שיגיע עי"ז רבה על שכרה, ושכר עבירה לשמה שפכונין נגד הפסדה שיגיע אח"כ, וזה המוסר למדו מהא שהגיע ממלחמת סיחון עם מלך מואב הראשון, ודייק הפכתוב הראשון שהיה עד פה הנהגת מואב שלא ע"י מלך, ועלה בדעת רוב הפדינה לעשות להם מלך, והיה איזה צד שלא רצו בזה וכסבורים שטובת הפדינה שיהיו פמו שהיה עד פה, מה עשו הביאו את סיחון ללחום את המלך, וכסבורים שאם ינצח סיחון הלא יהרוג את המלך, ויעשו בזה טובה להפדינה לפי דעתם,

אָבֵל לֹא בָּאוּ חֲשָׁבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמָה יֵצֵא מִזֶּה, שְׁנִלְחַם בְּמִלְחָה מוֹאָב הִרְאִישׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרָצוֹ מִיָּדוֹ, הָרִי הִרְעוּ לְהַמְדִינָה הַרְבֵּה ע"י מַחְלֻקְתָּם וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּלִי חֲשָׁבוֹן.

וְהִנְנִי מְפָרֵשׁ עוֹד מָה שְׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בַּתְּהִלִּים קל"ט הֲלֹא מִשְׁנֵאֵיךָ ה' אֲשַׁנָּא, וּבִתְקוּמָמִיךָ אֶתְקוּטִט, תְּכַלִּית שְׁנֵאָה שְׁנֵאָתִים וּגו' חֲקַרְנִי אֵל וְדַע לִבִּי בְּחִנְנֵי וְדַע שְׂרַעֲפִי, וַיֵּרָא אִם דָּרָךְ עוֹנֵצֵב בִּי וַיִּנְחַנִּי בְּדָרָךְ עוֹלָם, הִיָּינוּ נוֹחַ לִפְנֵי לְמוֹת וְלִילֵךְ בְּדָרָךְ עוֹלָם כְּפִי הִרְאִישׁוֹנִים ו"ל וְהִנֵּה מִשְׁמַעוֹת מִשְׁנֵאֵיךָ הִמָּה הָאֶפִיקוֹרְסִין וְהַמְסוֹרוֹת כְּדַמְנֵיָא בְּאִדְרִין (פ"ט"ז), וְאָמַר דָּוִד שֶׁהוּא שׁוֹנֵאָם וְרוֹדְכָם, וּבִקְשׁ מָה שְׂיִתְחַקֵּר וְלִדְעַת לִבְבוֹ אִם אֵינוּ נִהְיָה מִזֶּה שְׂרוֹדְכָם, בְּחִנְנֵי וְדַע שְׂרַעֲפִי אִם חֲשָׁבוֹנִי יָפָה שְׁאֲנִי עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּזֶה יוֹתֵר מִהַעֲבִירָה שְׂמַתְקוּטִט וְעוֹשֶׂה מַחְלֻקָּת, וַיֵּרָא אִם דָּרָךְ עוֹנֵצֵב בִּי, שְׂבִאָמַת הִנְנִי נִהְיָה מִעֲבִירָה זֹאת אוֹ אֵין חֲשָׁבוֹנִי יָפָה, אֲזִי טוֹב לִפְנֵי שְׂתַנְחַנִּי בְּדָרָךְ עוֹלָם שְׂהָרִי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה ע"ז אַחַר שְׁאֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁהֲצַדֵּק עַמְדִי, וּבִאָמַת אֶפִילוֹ אֲנִי שׁוֹגֵג יִשָּׂא עוֹנֵשׁ כְּדִין אָדָם הָעוֹשֶׂה רָעָה לְחֻבְיָרוֹ, שְׂאָחַד שׁוֹגֵג וְאָחַד מִזִּיד חֲיִיב, וְגַם הָעוֹשֶׂה רָעָה לְחֻבְיָרוֹ לֹא מִהְיֵי תְשׁוּבָה כְּפִדּוּעַ: וְהִנְנִי לְהוֹסִיף דְּבָר, בְּמָה שְׂכַתוּב אֲזַנְהָרָה וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרְחַ וְכַעֲדָתוֹ וּלְפִי הָעֲנִינִי הִידוּעַ שְׂקִרְחַ וְעֲדָתוֹ הִיָּינוּ הָר"ן אִישׁ בְּעֲלֵי הַמַּחְתּוֹת שְׁנִשְׁרָפוּ הָיוּ בְּדַעָה אַחַת, וּא"כ הֵכִי מִיָּבֵעִי וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרְחַ וְעֲדָתוֹ, אֲלֵא בִאָמַת לֹא הִיָּה קִרְחַ וְהָר"ן אִישׁ בְּדַעָה אַחַת, וְכִמּוֹ דָּתָן וְאַבְיָרָם לֹא הָיוּ עִמָּהֶם בְּדַעָה אַחַת שְׂבִקְשׁוּ, הָר"ן אִישׁ לְהַקְטִיר קִטְרֵת לִפְנֵי ה' וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיעַ לְמִשְׁכַּן ה' לְבֹא לִידֵי כֹהֵן עַד שְׂיַעֲשׂוּ מַחְלֻקָּת עַל מִשְׁהָ וְאַהֲרֹן, וְהִיָּה כ"ז מִצַּד חֲסִידוֹת וְאַהֲבַת ה' שְׂהִיָּה עֲזָה כְּמוֹת, וּמְסָרוֹ נְפִשָׁם ע"ז, וּמִש"ה כְּתִיב אֵת מַחְתּוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשׁוֹתֵם, כִּי שְׂמְסָרוּ נְפִשָׁם ע"ז, וּבִשְׂבִיל שְׂכַוְנוֹ בְּמַחְלֻקְתָּם לִשְׁם מִצְוָה, מִש"ה אַע"ג שְׂנַעֲנִשׁוּ וְנִשְׂרָפוּ מִכ"מ חֶלֶק לָהֶם הַקִּב"ה כְּפִיּוֹד וְהָרִים אֵת מַחְתּוֹתֵם לַעֲשׂוֹת צְפוּי לְמִזְבֵּחַ, וְגַם עֲדַת יִשְׂרָאֵל נִצְטַעְרוּ הַרְבֵּה בְּמוֹתָם וּמִש"ה הַתְּלוּנְנוּ עַל מִשְׁהָ וְעַל אַהֲרֹן לֹא אָמַר אֲתָם הַמַּתֵּם אֵת עַם ה', מִש"ה כ' דָּתָן וְאַבְיָרָם לֹא בִקְשׁוּ לְהַקְטִיר קִטְרֵת, וְלֹא כַוְנוֹ לְמִצְוָה כָּלֵל, וְרַק מִשְׁנֵאָה שְׂהִיָּה לָהֶם עַל מִשְׁהָ שְׂקִרְא אֲוֹתָם בְּמִצְרִים רְשָׁעִים, עָשׂוּ מַחְלֻקָּת בְּשַׁעָה שְׂמִצָּאוּ יְדֵיהֶם, עַל כֵּן לֹא נִשְׂרָפוּ אֲלֵא נִבְלָעוּ כְּרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרֵדֵת לַמַּטֶּה לְאָרֶץ, וְעֲדַת יִשְׂרָאֵל שְׂמַחֲחוּ בְּמִיתָתָם כְּמִבְּנֵי בִס' דְּבָרִים י"א שְׂהַפְתוּב מוֹנֵה הַטּוֹבוֹת שְׂעֲשֶׂה הַקִּב"ה לְיִשְׂרָאֵל מִמִּצְרִים עַד עַרְבוֹת מוֹאָב, וְחוֹשֵׁב גַּם טוֹבָה זֹאת אֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלְאַבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב שְׂבִלְעַתֶּם הָאָרֶץ, וְנִפְטָרוּ מִרְשָׁעִים מְחַרְחָרֵי רִיב וּמְדוֹן, וְאֵין לָהֶם טוֹבָה יוֹתֵר מִזֶּה.

וְהִנֵּה קִרְחַ שְׂהִיָּה גְדוֹל הַדּוֹר כְּסָבוּרִים הָעָם שְׂתַחֲשֵׁב ג"כ לִשְׁם מִצְוָה לְהַקְטִיר קִטְרֵת וּמִש"ה נִטַל מַחְתָּה אָבֵל בִּאָמַת תְּאֵנַת הַכְּבוֹד הוֹצִיאָתוֹ מִן הָעוֹלָם כְּפִדּוּעַ מִפִּירְשֵׁי עַפ"י אֲגַדַּת חז"ל, וְלֹא עָשָׂה מַחְלֻקָּת לִשְׁם מִצְוָה אֲלֵא לְהַנְּאֹתוֹ, ע"ז הַזְּהִיר הַפְּתוּב וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרְחַ, לַעֲשׂוֹת מַחְלֻקָּת לְטוֹבַת עַצְמוֹ, וְכַעֲדָתוֹ אֶפִילוֹ לִשְׁם מִצְוָה, מִכ"מ אֵין לָנוּ מִשְׁוֹקֵץ וּמִתּוֹעֵב מַעֲנִינֵן מַחְלֻקָּת זֶהוּ מִצַּד הַתּוֹרָה, וְכֵן מִצַּד ד"א גְּרוּעַ הַרְבֵּה זֶה הָעֲנִינִי מִמָּה שְׂמַקְפִּיחַ וּמִסִּיג גְּבוּל הָרֵב הִרְאִישׁוֹן שְׂהָרִי אֶפִילוֹ בְּגִנְבָה פְּשׁוּטָה, אָמַר הַחֲכָם בְּרוּה"ק (מִשְׁלִי ו') לֹא יְבוּזוּ לְגִנְבֵי כִי יִגְנוּב לְמִלָּא נִפְשׁוּ כִי יִרְעֵב וְנִמְצָא מְשֻׁלָּם שְׂבַעֲתִים וּגו' הָרִי דַע"ג שְׂהוּא מְשֻׁלָּם הַרְבֵּה מִכ"מ אֵין לְבִזּוֹתוֹ אִם עָשָׂה לְמִלָּא נִפְשׁוּ כִי יִרְעֵב, וּמִכ"כ עוֹן הַשְּׂגָת גְּבוּל שְׂאִינוֹ בְּגִדְרָה גִּנְבָה אֵין לְבִזּוֹתוֹ כִי אֲכַף עָלָיו פִּיהוּ וְחֲסָרוֹן פְּרִנְסַת בֵּיתוֹ, אָבֵל אִם יִצִּית אָדָם, אִשׁ בְּעִיר לַעֲשׂוֹת דְּלִיקָה כְּדִי שְׂהִיָּה לוֹ יָדִים אֲזִי לְגִנְבוֹת וְלַחֲטוּף לְמִלָּא נִפְשׁוּ כִי

ירעב, הלא אין דְּבַר בְּזוּי מְזֵה, שְׁבִשְׁבִיל עֲצָמוּ יֹאבֵד עִיר וּמְלוֹאָה, וְהַמְחִטִּיא אֶת הַרְבִּים גְּרוּעַ מִהֶהוּרְגוֹ כְּדַתְנִיָּא בְּסִפְרֵי פְרָשֶׁת תִּצְאָ רש"א מְצַרִּים טְבָעוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִים, אָדוּם קָדְמוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶב וְלֹא אֶסְרָם הַכְּתוּב אֶלָּא שְׁלֵשָׁה דוֹרוֹת, עֲמוּנִים וּמוֹאֲבִים מְפִנִי שְׁנַטְלוּ עֲצָה לְהַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶסְרָם הַכְּתוּב אִיסוּר עוֹלָם לְלַמְדָּה שְׁהַמְחִטִּיא לְאָדָם קָשָׁה מִהֶהוּרְגוֹ, שְׁהֶהוּרְגוֹ אֵין מוֹצִיאֵו אֶלָּא מַעוּה"ז וּמְחִטִּיאֵו מוֹצִיאֵו מַעוּה"ז וּמַעוּה"ב, אַף אָנוּ נֹאמַר שְׁהַשׁוֹרֵף אֶת הָעִיר ח"ו אֵינוּ מְאַבֵּד אוֹתָם אֶלָּא לְשִׁנָּה אוֹ שְׁנִיתִים עַד שִׁישׁוּבוּ לְמַעֲמָדָם, וְהַעוֹשֶׂה מַחְלֻקָּת בְּעִיר אֵין דְּבַר עֲבִירָה שְׁעוֹמֵד בְּפָנָי אִשׁ הַנְּצוּחַ אֲשֶׁר תוֹקֵד עַד שְׂאוֹל תַּחֲתִית, כְּמָה מְלִשְׁינּוֹת יוֹצֵא מְזֵה, כְּמָה אֵלוֹפִים הוּא מְפָרִיד, כְּמָה בְּזִיוֹן חֲכָמִים יוֹצֵא מְזֵה, אֲשֶׁר מְאַבְּדִים אֶת עוּה"ב כְּדֹאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (דצ"ט ב'): וְהִנֵּה רְאִיתִי אֶת דְּבָרֵי הַצָּעִיר גַּם בְּזָה מְשַׁעֲשַׁע אֶת נַפְשׁוֹ לֹמַר שְׂאֵין לְמַדִּין הִלְכָה מִן הָאֲגָדָה, וְהָרִי כְּמָה מֵאֵרוֹ"ל יֵשׁ שְׂאֵין בָּאִים אֶלָּא לְאֵיִם, אֲבָל לֹא כְּנוֹן לְהֶאֱמֹת גַּם בְּזָה שְׁהָרִי דַעַת הָר"ן וְהוּבָא בְּש"ף יו"ד (ס"א קנ"ח ס"ב) דְּהַמְבַּזָּה ת"ח מוֹרִידִין וְלֹא מַעְלִין הָרִי לְמַד מְאַגְדָּה זֹו לְדִינָא, וְאֵע"ג שְׂאֵין דַעַת הַרְמַב"ם וְהַשׁוֹ"ע הֵכִי וְגַם אָנִי בְּעִנְיֵי הוֹכַחְתִּי מֵאֵדְר"ן פִּט"ז דְּאָסוּר אֲפִילוּ לְשִׁנּוֹא לַע"ה וְרַק לְאֵלוֹ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יוֹמְרוּ לְמִזְמָה מְוֹתֵר לְשִׁנּוֹא, מַכְש"כ שְׂאֵין מוֹרִידִין ח"ו אוֹתָם מַכ"מ לְמַדְנוּ מְזֵה שְׁאֲגָדָה זֹו הִיא כְּמִשְׁמַעְיָה לַעֲנִין עוֹנְשֵׁי עוּה"ב, וְהֵכִי מוֹכַח מִגּוֹף הַסּוּגְיָא דְּסִנְהֶדְרִין דְּפְלִיגֵי בְּזָה אֲמוֹרָאֵי וְשִׁקִּיל וְטָרִי בַגְמ' לְמַר וְלְמַר, אֵלְמָא דְּאֵינוּ רַק מְשׁוּם לְאֵיִם, אֶלָּא כְּמִשְׁמַעְיָה שְׁהוּא הוּא נִקְרָא בְּמִשְׁנָה אֲפִיקוֹרוֹס שְׂאֵין לוֹ חֵלֶק לַעוּה"ב, וְהַדַּעַת נוֹתֵן ע"ז שְׁהָרִי חֲכָמֵי הַתּוֹרָה הֵמָּה מְשַׁמְרֵי הַדַּת, וְאִם יִהְיֶה כְּבוֹדָם מִבּוֹזָה מִי יִגְדוֹר פְּרָצוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַש"ה אֵי בְּמִגְלָה (ד"ג ב') דְּכְבוֹד תּוֹרָה דִּיחִיד עֲדִיף מֵת"ת דִּיחִיד: הֵינָא מְכַל זֶה דְּמִי שְׁהוּא בַעַל נַפְשׁ וְדַעַת יִשְׂרָה, נוֹחַ לְפָנָיו לְפָשׁוּט נִבְלָתָא בְּשׁוּקָא וְכַדוּמָה לְפָרְנֵס אֶת בֵּיתוֹ, וְלֹא יִקְפֹּץ לִיּוֹרָה רוֹתַחַת מֵאִשׁ הַנְּצוּחַ שֶׁל שְׁנֵי צְדִידִים, וְעוֹד מַעַט אֲדַבֵּר לַעֲנִין שׁוֹחֲטִים, מַה שְׁהִבִּיא הַצָּעִיר בְּשִׁמִּי שְׁהַשׁוֹחֵט הַיּוֹרֵד לְאוֹמְנִיּוֹת הַשׁוֹחֲטִים בְּעִיר הָרִי הוּא גִזְלָן וְשִׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, הָרוּאָה בְּמֵאֲמָרֵי הָרֵאשׁוֹן יִרְאֶה שְׁלֹא כְּתַבְתִּי אֶלָּא שְׁלִדַעַת הַרְמַב"ם דְּמוֹמַר לַד"א בּוֹדְקִין לוֹ סִפִּין וְאֵין סוּמְכִין עֲלָיו, אֲכַן אָנוּ לֹא קִי"ל כְּהַרְמַב"ם בְּזָה, וְרַק שְׂאֵינוּ הִגּוֹן לַעֲשׂוֹת שׁוֹחֵט כְּזָה לְרַבִּים, זֶהוּ דַעַתִּי, אֲבָל כְּבָר הוֹרוּ כְּמָה גְּאוּנֵי בְּתַרְאֵי ז"ל בְּשׁוֹ"ת וְלִהְבְּדִיל לְחַיִּים גְּאוּנֵי הַדּוֹר יַצ"ו דְּשִׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה וְהַצָּעִיר הִבִּיא בְּשֵׁם מֵהַרצ"ח בְּתַשׁוּבוֹתָיו (ס"א כ"א) דְּשִׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה, לֹא אֲבוּשׁ לֹמַר כִּי לֹא יַדַעְתִּי מְנוּ מֵהַרצ"ח, וְאִם הוּא פְּדֹאֵי לְהַכְרִיעַ דַּעַת הַרְבֵּה גְּאוּנִים ז"ל.

וְהוֹסִיף הַצָּעִיר לְהַתְעַקֵּשׁ וְלֹמַר דְּלִשְׁיִטַּת הַרְמַב"ם א"צ לְהֵרָאוֹת סִפִּין לְחֻכָּם אֶלָּא טַבַּח שְׂאֵינוּ מְוַמְחָה הֵינּוּ שְׂאֵינוּ מְרַגִּישׁ בְּפִגְמָה, וְאֵינוּ מְוַמְחָה לְבָדוּק סִפִּין, דְּבָרֵינוּ אֵלָּה בְּדוּתָא כְּמוֹ אֵינוּ מְוַמְחָה בְּדִינֵי שְׁחִיטָה, דְּמִי שְׂאֵינוּ מְרַגִּישׁ בְּפִגְמָה מַה מְהַנִּי בְּמָה דְּסַר סִפִּינֵיהּ וְהָרִי צָרִיף בְּדִיקָה גַּם אַחַר שְׁחִיטָה, וְכִי יַעֲמוֹד הַחֲכָם עֲלָיו עַל כָּל שְׁחִיטָה, וּמַש"כ בְּשֵׁם הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל דְּעַכְשָׁיו אֵינוּ נוֹהֵג זֶה הַדִּין, הָרִי גַּם אָנִי כְּתַבְתִּי כְּזָה אֶלָּא שְׁהָרֵאִיתִי לַדַּעַת מְזֵה שְׁחִיטָתוֹ לְהִבְנוֹ שְׁחִיטָה עַל הַשׁוֹחֵט שְׁיִהְיֶה בְּאֲשֶׁר יַעֲמוֹד ע"ז גַּם כְּשִׁירָאָה שְׁטַעָה וּמְשַׁמְעוֹת יָדָה הוּא כְּתוּב, שְׁכַח דַּעַתָּה גְּדוּל לְחַזוֹר מִן הַטְּעוֹת וְלֹמַר טְעִיתִי, וּמְשׁוּם כְּדֵּ אַתָּה רְאוּי לְהוֹרָאָה, וְאַחַר שְׁהַדְבָר הַלְזוּ אֵינוּ דְּבַר נִקְל, הִנֵּה אֲפֶשֶׁר לְדוֹן בְּצִדְקָא אוֹתוֹ הַצָּעִיר, אֲשֶׁר בֵּין הוּא מוֹרָה בֵּין שְׂאֵינוּ מוֹרָה, זֶה בְּרוּר שְׁלֹא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה, וְע"כ לֹא מְצָא לֵב לֹמַר טְעִיתִי וְלִבְקַשׁ סְלִיחָה וְכִפְרָה: אֲבָל בְּאַמְתָּה זֶה הַנְּסִיוֹן אֵינוּ אֶלָּא לְמִי

שְׂיֹדְעִים בּוֹ שֶׁהוּא הוֹרָה כָּהֵן, מִשָּׂא"כ אוֹתוֹ הִצְעִיר שְׁלֵא נֹדַע מִי הוּא, פָּנָיו לֹא יִחְנְרוּ אִם יוֹדָה וְהֵלֵא פְּדָאֵי הִיָּה לְפָנָיו לְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה עַל עֲוֹנוֹ שֶׁהִתְרִיס נֶגֶד רַבּוֹתֵינוּ ז"ל וְלִהְבְּדִיל לְחַיִּים גְּאוּנֵי הַדּוֹר יצ"ו, אֵין זֶה אֱלֵא שְׁנִתְקַיַּים בְּאוֹתוֹ הִצְעִיר מְאֻמָּרָם ז"ל בְּיוֹמָא (דפ"ז) כָּל הַמְחֻטֵּיא אֶת הַרְבִּים כְּמַעֲט אֵין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵא יִהְיֵה הוּא בְּג"ע וְתִלְמִידָיו בְּגִיּהֵם שְׁנֻאָמַר אָדָם עֲשׂוֹק בְּדָם נֶפֶשׁ עַד בּוֹר יִנוּס אֶל יִתְמָכוּ בּוֹ, וְאֵין מְחֻטֵּיא אֶת הַרְבִּים וְעֲשׂוֹק בְּדָם נֶפֶשׁ רַב יוֹתֵר מִמֶּנּוּ שְׁמַתִּיר לְקַפְּחַ פְּרָנְסַת רַבָּנִים וְלִהְחֻטֵּיאָם בְּמַחְלֻקַת פְּאֻשֶׁר יָבֵא עוֹד: עֵתָה נִבּוֹא לְהִיתֵר שְׁהַמְצִיא הִצְעִיר עַפ"י לְשׁוֹן א"ז שֶׁהִבִּיא מֵהַרִּי"ו אִם הוּא ת"ח וְצָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ כּו', ע"ז כְּתַב הִצְעִיר בּוֹה"ל שְׁאֵין הַפִּי כְּמוֹ שֶׁכְּתַב דְּנוֹקָא אִם הַת"ח הַשְּׁנֵי גְדוֹל מִן הָרֵאשׁוֹן בְּחֻמְקָה בְּהַרְבַּצַת תּוֹרָה רַק אִז מוֹתֵר לוֹ לִיְרַד לְאֻמְנוֹת חִבְרוֹ בְּכָל אֹנְפֹן פִּי הַפֶּל צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ אֲבָל בְּזִמְנֵי שְׁשָׁנֵי הַת"ח שְׁנִים אִז לֹא הוֹתֵר לְהַת"ח הַשְּׁנֵי לְהַגְהִיג בְּרַבָּנוֹת בְּמִקּוֹם הָרֵאשׁוֹן רַק כְּשֶׁלֵּא קִבְּלוּ בְּנֵי הָעִיר אֶת הָרֵאשׁוֹן כּו'.

וּלְפִי פִירוּשׁוֹ זֶה הַתְּפִלָּא עַל הַרְמ"א וְכַתַּב וְהִנֵּה אַחַר שֶׁהַרְמ"א מִיְיָרֵי בְּקַבְּלוֹ הַקְּהֵל אֶת הָרֵאשׁוֹן הָרֵי לַכ"ע לֹא מְהַיָּי בְּמָה שְׁדָר הַשְּׁנֵי שָׁם כְּמִבְּנָאָר בְּתִשְׁבַּת מֵהַרִּי"ו שֶׁהוּא הַמִּיקַל בְּיוֹתֵר עַכ"ל.

אוּלָם כ"ז אֵינוֹ נִכּוֹן כָּלֵל, כִּי מַעוֹלָם לֹא חִילַק מֵהַרִּי"ו בֵּין אִם הַת"ח הַשְּׁנֵי גְדוֹל מִן הָרֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵה אֵלָיו כּו', אִף בְּאַמַּת כּוֹנֵת הָא"ז בְּאַמְרוֹ אִם ת"ח הוּא וּבְנֵי אָדָם צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ, אֵינוֹ לְבָאָר שְׁיַעוֹר חֻמְתַּי הַשְּׁנֵי וְטַה"ד פֶּאן בְּהַמְלִיץ] בְּאֹנְפֹן שְׁיִהְיֵה דְבּוֹר וּבְנֵי אָדָם צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ מִגְּבִיל מִדַּת ת"ח, וּר"ל אִם ת"ח גְּדוֹל הוּא כ"כ שֶׁב"א צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ, וְהֵינּוּ לְהוֹצִיא אֶת ת"ח סְתָם שְׁאֵין יָדוּעַ אִם ב"א צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ כ"כ, וְאִם הִיָּה הַכּוֹנֵה כָּהֵן הִיָּה צָרִיף לְהִיּוֹת אִם ת"ח הוּא שְׁצָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ שִׁי"ן תַּחַת וְא"ו וְכו' עַכ"ל אוֹתוֹ הִצְעִיר, וְהִנֵּה הָרֵאשׁוֹן בְּמִאמְרֵי הַקּוֹדֵם, יִרְאֵה שְׁמַעוֹלָם לֹא נִפְלְאֵתִי עַל הַרְמ"א רַק הָרֵאשׁוֹן שְׁמַאחַר שֶׁהַרְמ"א מִיְיָרֵי בְּקַבְּלוֹהוּ לְהָרֵאשׁוֹן, ע"כ אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁחֻשַׁב הִצְעִיר שְׁטַעְמֹו שֶׁל הַרְמ"א בִּי"ד הוּא מְשׁוּם שְׁבָא לְהַשׁוֹת דִּין הַרְבָּנִים לְאֻמְנוֹת דְּעֵלְמָא דְמוֹתֵר בְּבֵא לְדוֹר שָׁם, וְזֶה אֵינוֹ שֶׁהָרֵי גַם בְּאֻמְנוֹת לֹא הִתִּיר הַרְמ"א בְּבֵא לְדוֹר שָׁם אֱלֵא בְּלֹא קִבְּלוֹ אֶת הָרֵאשׁוֹן, וְגַם לֹא נִזְכַּר בְּדְבָרָיו אִם הַשְּׁנֵי גְדוֹל מֵהָרֵאשׁוֹן אוֹ לֹא, רַק הַבֵּאתִי לְשׁוֹן הַרְמ"א כְּמוֹ שֶׁהוּא, רַב הַיּוֹשֵׁב בְּעִיר וְלוֹמֵד תּוֹרָה לְרַבִּים, יְכוֹל חֻכָּם אַחַר לְבֹא וְלִלְמוֹד ג"כ לְרַבִּים כּו' וּפִי' הַגָּר"א שֶׁהוּא מְטַעַם שֶׁכְּתַב הָא"ז מְשׁוּם שְׁבָא לְלַמּוֹד תּוֹרָה לְרַבִּים וַיֵּשׁ בְּזֶה מְשׁוּם קִנְאָת סוֹפְרִים תְּרַבָּה חֻמְקָה, וְהֵינּוּ דִין דְּמַקְרִי זְרַדְקֵי דְאִיתָא בְּגַמְרָא, וְע"ז כְּתַבְתִּי דְרַבָּנִים בְּזִמְנֵינוּ שְׁאֵינָם לוֹמְדִים תּוֹרָה לְרַבִּים, וְרַק מוֹרֵי הוֹרָאָה וְאֵין בְּזֶה מְשׁוּם קִנְאָת סוֹפְרִים תְּרַבָּה חֻמְקָה, שְׁנִים לְשֶׁאֲרֵי אֻמְנִיּוֹת דְלֹא שְׂרִי לְהַשְׁיֵג גְּבוּל אֱלֵא כְּשֶׁבֵא לְדוֹר בְּעִיר וְגַם בְּלֹא קִבְּלוֹ לְהָרֵאשׁוֹן, וְהַכִּי מְפֻרָשׁ עוֹד בְּהַגְהַת רְמ"א בְּחוּ"מ שָׁם בּוֹה"ל וְאֵין חִילּוֹק בְּכ"ז בֵּין ת"ח לְאַחַר דְּאֵין חִילּוֹק אֱלֵא בְּרוֹכְלִין כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר בְּסֻמוּף וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דָּאָם בְּנֵי הָעִיר צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ אֵינָן יְכוֹלִין לְמַחּוֹת בְּיָדוֹ אַע"ג שְׁיֵשׁ ת"ח אֶחָד בְּעִיר דְקִנְאָת סוֹפְרִים תְּרַבָּה חֻמְקָה עַכ"ל, וְהוּא בְּשֵׁם הַגְהַת אֲשֶׁר"י הֵינּוּ הָא"ז, הָרֵי תְרַאָה כְּמָה עֵיקָם אוֹתוֹ הִצְעִיר כּוֹנֵת הָא"ז בְּשֶׁאֲט נֶפֶשׁ וּבְזִדּוֹן לְפָרֵשׁ כּוֹנֵת הָא"ז אוֹ שֶׁהוּא ת"ח סְתָם, אוֹ שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה לְרַבִּים וְצָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ, שְׁחוֹק עֲשָׂה לְנוֹ הִצְעִיר הַזֶּה, וְכִי מִי שְׂרַבִּים צָרִיכִים לְתוֹרָתוֹ אֵינוֹ ת"ח, וְא"כ לְמֵאי כְּתַב הָא"ז

ובני אדם צריכים לתורתו, אחר שאפילו ת"ח סתם מותר, אלא הפי' כמ"ש הרמ"א ב"ד ובחו"מ דדוקא אם צריכים רבים לתורתו מותר משום קנאת סופרים תרבה חכמה, משא"כ ת"ח שאינו לומד תורה ברבים, אע"ג שגם הראשון אינו לומד תורה ברבים, מכ"מ אינם אלא כשארי אומניות פלשון רמ"א בחו"מ ה"ל: הן אמת דעת הר"י ברונא בסי' רנ"ג אחר שהביא דעת מהרי"ו סימן ט ותה"ד הוסיף מדעת עצמו דלגבי ת"ח ליפא פלל דין השגת גבול, והביא ראיה מהא דאיתא בב"ב (דכ"ב) לענן חנות שבעיר דאם ת"ח הוא אפילו לאקבועי נמי פי הא דרבא שרי להו לרב יאשיה ורב עובדיה לאקבועי דלא פהלקתא מ"ט פיון דרבנו ניהו אתי לטרודי מגירסייהו, ואע"ג דקאמר בגמרא שהוא דלא פהלקתא יושב מהר"י ברונא לפי דרכו, אבל דעת רבינו הרמ"א מפורש דלא פמהר"י ברונא ורק ברוכלין יש נ"מ בין ת"ח לאחר, פי' דברוכלין דשרי לכל אדם לחזור בעיירות אלא לאקבועי אסור, בזה דוקא מותר לת"ח שהוא רוכל אפילו לאקבועי, אבל בכל דבר דאסור להשיג גבול אפילו אם השני ת"ח אסור.

והנה הוסיף הצעיר בנו' 208 וכתב פי על הרב הראשון עברתי בשתיקה וכהודאה דמיה שהוא מרביץ תורה ברבים, ועל הרב השני מתח ג"ד הקשה ואמר וזה ידוע שאין הרב השני שבוזה"ז לומד תורה ברבים.

אולם אנכי לא אבין מאיזה טעם דן את הרב השני לכ"ח אחרי אשר עצם המעשה שנוכנס לגבול הראשון אינו מרע חזקת פשרות שלו כי כבר הותרה הרצועה מפי רבותינו נוחי נפש פנ"ל אם כל הרבנים זולתו מרביצים תורה ברבים בנודאי גם הוא ברצותו להדמות לימור חבריו כו' עכ"ל, כ"ז לא מחכמה ודעת פתב, ומה לנו לחקור ברב הראשון אם הוא לומד תורה ברבים או לא, ממ"נ אם הרב השני לומד תורה ברבים שרי משום קנאת סופרים תרבה חכמה אפילו הראשון ג"כ לומד תורה ברבים וכמבואר ברמ"א יו"ד ה"ל, ואם השני אינו מרבה חכמה ה"ז פשארי אומניות ואפילו הראשון ג"כ אינו לומד תורה ברבים אסור להשיג גבולו, ומעולם לא הותרה הרצועה ח"ו, ובנודאי מרע השני חזקת פשרות שלו והרי הוא רשע דחמס, ופסול לעדות, והוסיף עוד וכתב ונראה לי שאף אם נאמר שהרבנים בזמנינו אין מרביצים תורה כ"כ כמו רבותינו הקדמונים כו' אולם תחת זה יש להם מקום אחר להתגדר בו, ולא המדרש עיקר אלא המעשה להורות לעם או"ה להוכיח אותם במילי דשמיה, ולפקח בפלל על צרכי הצבור וחסרונותיהם, הדברים האלה יכולים הם שיעמדו במקום הרבצת תורה ברבים, וגם בכגון זה יש משום קנאת סופרים כו', יפה כתב דיש בזה משום קנאה אבל לא קנאת סופרים, ולא מרבה חכמה, כמו בלימוד התורה, דאם יש בעיר אחת שני מרביצי תורה, אין תורתו של זה מנגד ומקפח תורתו ש"ח משא"כ הנהגת הצבור, במקום שיש שני רבנים היא ראשית חטאת השני שמרבה מחלוקת, ומה שזה רוצה לעשות בצרכי הקהלה בא השני והצד שלו ומקפחו: והנה כל מה שדברנו עד פה הוא באיסור השגת גבול וגזל היחיד שקדמו, ובזה לבד תקרו מהרי"ו ותה"ד ומהר"י ברונא, ולא הנה בעובדא דידהו מחלוקת בעיר, רק מיאן הראשון שמקפח פרנסתו, ובאשר באמת איסור השגת גבול אינו אלא מדברי קבלה פדאיתא במכות (דכ"ד) לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו מש"ה התירו במקום הרבצת תורה בישראל, ואפילו שפרו הקהל את הראשון, שיש בזה גזל

גמור כמ"ש במכתבי הקודם בשם הגאון ח"ס זצ"ל מכ"מ אינו גזל ממש כעין ניגזול את התנית מיד המצרי, אלא הוא עושק ועושה עול וחקם.

אבל הרבה גרוע מזה העון במה שהשני בא לעיר עפ"י מחלוקת, ועל ידו מתחזק הריב ושינוי דעות וגורם רעה רבה, הן מצד התורה הן מצד ד"א, מצד התורה שהוא לא מפונרש בתורה ולא יהא פקרח וכעדתו, וראיתי שהצעיר מטה עקלקלותם גם בזה וכתב אם סיבת הדבר שהרב הראשון השתמש ברבנות שלא פהוגן אזי אף מצנה רבתא עשה ושכרו הרבה מאת הגבורה, ובכלל דברים אלו מסורים רק לינדע מחשבות עכ"ד הצעיר, ואני אמלא אחריו שהיודע מחשבות ית' יודע את הרב השני עושה מחלוקת לשם מצנה שהרב הראשון אינו עושה פהוגן, או עושה לטובת עצמו, וא"כ נוגע הוא ופסול הוא לדון עפ"י דעת איזה צד של בע"ב שהרב אינו עושה פהוגן, עד שיתברר הדבר עפ"י ב"ד פשר שהרב אינו עושה פהוגן, ואז ג"כ שומר נפשו ירחק מאותו מקום ספנה לנפש במה שעלול הדבר שעפ"י שיעשה מחלוקת על הרב הראשון? הרי גורם עוד רעה רבה יותר משהיה הרעה ע"פ הרב הראשון.

ואני רגיל לכאר הא דאיתא בב"ב (דע"ח ב') מ"ד על פן יאמרו המושלים באו חשבון, המושלים אלו המושלים ביצרים, באו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם ואינו מזיק הרבה, פי נשקעת במהרה, ויש אש מזיק הרבה ולא אמרה הון, כף הוא אש המחלוקת, פעם נשקע האש, ופעם מגיע מזה השחתת העיר, ומבדילים עצמם זה מזה, ומי גורם כ"ז, מי שהעזיז לבא להשיג גבול הקודם לו, ומשתדל ע"י קרוביו וכדומה למנות אותו לרב או שוחט, והנה אותו האיש אינו מחזיק במחלוקת לחוד, אלא עושה המחלוקת כדי להתחמם באש שלה, ועובר על לאו שבתורה ולא יהיה כקרח וכעדתו וגו', והפל עושה בשביל הנאת פרנסה, ומיקרי רשע דחקם, וידוע בחו"מ (סי' לד) דרשע דחקם פסול לעדות אפי' באיסור דרבנן, וא"כ הרב המשיג גבול פסול לעדות, ואיך אפשר לסמוך על הוראותיו, או על חזקת פשרות בשחיטה: וכבר ידוע מש"כ הגאון ח"ס בחלק יו"ד דלפי מנהג מדינתנו שמקבלים רב או שוחט שוכרים אותו ושהוא עובד העיר ומשונעבד להם, ובעבור זה קוצבים לו שָׁכָר, והרי זה שכירות כמשמעו, ואסורים לחזור אם לא עפ"י ד"ת, והבא לקפח שָׁכָרו וליעשות רב או שוחט קודם שהיה ד"ת בין הרב והשו"ב עם בעלי הקהל אינו בגדר משיג גבול לחוד אשר אינו דין ומשפט הכתוב בתורה, אלא הוא גזלן ממש ומחטיא את הרבים להיות גזלנים, וא"כ הוא השוחט מומר לאיסור גזלה פיון שרגיל בכף שיושב וגזל בכל יום הכנסת השו"ב הקודם, ומומר לדבר אחד לשטת הרמב"ם צריף בדיקת ספין ואין סומכין עליו, ואע"ג דלא קי"ל הכי מדתנא בתוספתא והובא בתוס' חולין (די"ב א') נגנבה לו תרנגולת ומצאה כו', ובאמת יש מקום לומר דמזה למד הרמב"ם מדהובא ברייתא זו בגמרא בשינוי לשון התוספתא ולא תני כי אם אבדו לו, ולא הביא נגנבה, ש"מ דש"ס דילן חולק, וכיוב"ז פתב הרמב"ן בחי"ב (דס"ג) לענין תנו חלק לפלוני, דמדהביא הגמ' לשון התוספתא בשינוי מדתנא בתוספתא לפנינו, ש"מ דהגמ' דילן חולק והכי קי"ל בחו"מ סי' רנג ע"ש], מכ"מ ודאי א"א למנות שוחט לרבים אם אינו בחזקת פשרות, ומש"ה נוהגים כמה גדולי ישראל בשעה שנותנים קבלה על שחיטה מפרשים שאין מסכימים להכשירו אלא באופן שלא ישיג גבול אחר: והנה הוסיף אותו הצעיר להגיד חדשות בענין טבחה דלא סר ספיניה

קמי חכם, דלשיטת הרמב"ם ע"כ מייירי בטבח שאינו מןמחה דוקא, ונה פלא היאך עלה ע"ד איזה איש לומר כן, והלא כל שאינו מןמחה אסור לאכול משחיטתו אפילו מראה ספינו לחכם מאי מהני במה שיודע להעמיד הספין ומרגיש בפגימה כ"ש, והפוחת הזה טעה במה שראה בלחם משנה לחלק בין גמיר ללא גמיר, וקסבר דגמיר היינו מןמחה לשחיטות, ובאמת הפוננה של גמיר שהוא יכול להורות הלכה במקום שיפול ספק, וכ"כ הרדב"ז שגדפס בספרי הרמב"ם דפוס ווארשא, וז"ל דשני מיני טבחים יש, יש מי שלומד השחיטות והבדיקות על פה כמצנות אנשים מלמדנה ואינו יודע דבר מצד עיונו, ואם יפול לו ספק אינו יודע לקררו וכיוצא בזה צריף להראות ספינו לחכם מדינא שפא יסמוך על עצמו פעם אחרת, ויש טבחים שיודעין הדין מעיקרו מן הגמ' והפוסקים ומדרף עיונו, וטבח כיוב"ז אין צריף להראות ספינו לחכם אלא משום פבודו של חכם, ולזה מחלו על פבודם אבל לא לכל, ואגב אלו היודעים נהגו פנלם שלא להראות וטעות הוא עכ"ל הרדב"ז, ונהה לא פאתי בזה המקום לקרר הסוגיא לפירש"י ולהרמב"ם, ורק ההכרח הביאני לבא בזה להוציא מן הלב לסמוך ע"ד אותו הצעיר שפא לעקור גבול שגבלו ראשונים, ונהרי אנו רואים מדעת חז"ל להזהיר על השוחטים ביותר על פבודו של חכם, יותר מכל אדם, ומטעם שפכתב הה"מ בשם הראב"ד משום שצריף הרבה זהירות ועיון גדול, ועתה נהי שפטל עיקר הדין להראות הספין עפ"י דעת פוסקים ראשונים ז"ל, מכ"מ יש להתבונן מזה דשוחט המבזה את החכם שבעיר גדול עונו יותר משארי בני אדם, ונהי שאנו מןזהרים עפ"י הממשלה יר"ה שלא לנדות אפילו למי שחייב נדוי, וחלילה לעבור על חוקי הממשלה, בכ"ז הוא צריף לדעת שהוא בר נדוי אפילו אם הוא רק מקיל בפבוד הרב, ולא מבזה אותו שנקרא בפ"י חז"ל בסנהדרין (דצ"ט ב) אפיקורוס שאין לו חלק לעוה"ב, אכן יותר מכל אדם מישאל מןזהר השוחט שלא להקל בפבוד הרב, ונהי מוראו עליו ובזה נוכל לבטוח בו שלא ימעול במעשה השחיטה הנדרש לזהירות הרבה, וה' ברחמיו יסייענו לגדור פרצת ישראל ולא יבאו שועלים בפרצות להרחיבם, והנה זה שלום בקהלות ישראל, כנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן ט עוד מענגן הנ"ל הן הגיע עלה והביא שנית דברי הצעיר מתחזק להתיר מה שחסרו גאוני הדור יצ"ו. והרואה מבלי עיון בענומק הדברים, יכול לחשוב שאותו הצעיר מחזיק מעמד במלחמתה של תורה, ובדעתו הראשונה עומד כי גאוני הדור יצ"ו טעו בדבר משנה ושכחו דין הרמ"א בחו"מ (סי' קנ"ו), ולא ידעו כי מש"כ הרמ"א ב"י"ד (סי' רמ"ה) לענגן רבנים היינו מש"כ בחו"מ בשארי אומניות, והרמ"ה השוה דין הרבנות לאומנות דעלמא, [ועפ"י"ז מצא לעצמו היתר להתיר מה שאסרו גאוני הדור המובהקים בהוראה באשר טועי מדבר משנה הנה, והוסיף עוד טעם עפ"י דעת הראשונים ז"ל בטעם הדין חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר משום דשוניא חתיכה דאיסורא, והובא בש"ף יו"ד (סי' רמ"ב ס"ק נ"ח), וטעה אותו צעיר והבין דדוקא השואל לחכם ואסרו, ושוניא השואל על עצמו חד"א שיקרי הוא סומך עליו, משא"כ אם חכם אסר בלי שאלה אינו כן, וטעות גדול הוא, אלא הפ"י דשוניא החכם בהוראתו חד"א והראיה שהר"ן בע"ז פ"א מקשה אחר שהביא דברים אלו שהטעם, משום שנעשית חד"א, מהא דאיתא שם בד"מ נפק שפירי דרבא ואסר דרב הונא וש"י, ואי כמו שהבין

הצעיר לק"מ, דשם לא בא השואל תחלה לרְבא, אלא אתי ארְבא דצחנתא לסיכרא למפור, ויָצא הורָא מְרְבא לְאֶסְרָא אֶלָא טְעוּת גְדוּל הוּא], וְלֹא כְמוֹ שֶׁהֵבִינוּ גְדוּלֵי הַדּוֹר יצ"ו, וגם הש"ך והג"ר א"ו ל טעו בפ"י דברי הרמ"א, והרואה שהצעיר מתחזק על עמדו, מסתמא יש ממש בדבריו, ע"כ רואה אני חובה לשוב שנית ולהודיע שפכר אותו הצעיר נסוג אחר ממצמדו הראשון ויודע עתה שלא היה אלא מגיס לבו בהוראה, ודברי הרמ"א ביו"ד דמייני בקבלוהו להראשון, אינו הדין שבחו"מ דמייני בלא קבלוהו, ומש"ה שרי פשבא השני לדור באותה העיר אלא שפא עתה להתיר להשיג גבול הראשון ע"פ היתר שהביא מהרי"ו בשם א"ז שהבאתי במאמרי הקודם, ואשר לזה פנון באמת רבינו הג"ר א"ו ל בהבנת דברי הרמ"א, והצעיר חפץ בהתגלות לבו במשמעות לשון הא"ז נגד הבנת הרמ"א בדברי הא"ז כפאר עוד לפנינו: אחר שכן היה הדעת נותן שהצעיר יחוש לדבר שהוציא לעז ודברי בוז על רבותינו הש"ך והג"ר א"ו ל ולהבדיל לחיים גאוני הדור אשר קטנם עבה ממתניו, ולקרוך אותם טועי בדבר משנה, ולא נעלם ממנו מה שראוי היה לגזור עליו לולא דינא דמלכותא, אבל אם בעל נפש הוא עליו לבקש תחלה מחילה ברבים באותו מקום הוא "המליץ" ולומר נעניתי לכם עצמות רבותינו הש"ך והג"ר א"ו ל חטאתי לאלהי ישראל ולכם רבותי גאוני הדור יצ"ו שקראתי אתכם טועי בדבר משנה, ולא עינתי בשו"ת מהרי"ו שהביא הרמ"א.

הן אמת שלא דבר נקל הוא להודות על הטעות, ועל פן איתא בויק"ר פי"ג על המקרא וישמע משה נייטב בעיניו, שמשא הוציא פרוז לכל המחנה ואמר אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי בא ולימד לי, ולא בחנם עשה פן משה רבינו אלא שפא ללמד שלא נבהית להודות על הטעות, שהרי משה רבינו ג"כ טעה, וכך נהגו כמה אמוראים ולומר דברים שאמרת לפניכם טעות הן בידי, ואני רגיל לפרש הא דאיתא בגיטין (דמ"ג) ובכ"מ בפ"י הפתוב והמכשלה הזאת תחת ידך, אין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל בהו, שלפי אותו הפ"י אינו מוכן מליצת הפתוב פי יתפוש איש באחיו בית אביו שמלה לכה קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידך, והרי אומר לו שבחו בפניו שהוא ראוי להנהיג משנה על הצבור, ואיך אפשר שיגיד שבחו זה שהוא נכשל בד"ת וטועה בה פדרפה של תורה שנכשלים בה, אלא כך הפ"י אם אתה נכשל בתורה, הרי המכשלה הזאת תחת ידך לתזור בה, ואין פושט ההודיה רבה עליך שתהיה מוכרח להאחז בה ולעמוד על דעתך, ואם היה כך לא היית ראוי להוראה שכר הרב הדר שם כו', והוא משו"ת מהרי"ו ותה"ד, והעלה הצעיר הנ"ל שהוא הוא שכ' הרמ"א בחו"מ, שהרמ"א השנה דין הרבנות לאומנות דעלמא, ובזה יצא דבר הלכה מלפני אותו הצעיר שאם השני בא לדור הוא ובייתו שמה, אין בזה שום השגת גבול כמו אנמן, ומצא לב רחב לומר שאין בזה משום חכם שאסר אין חברו רשאי להתיר, שזה אינו אלא בטעה בשיקול הדעת אבל בטעה בדבר משנה רשאי, ולא די לו לעשות גאוני הדור יצ"ו לטועי בדבר משנה, אלא אף רבותינו הש"ך והג"ר א"ו טעו בדבר.

דהש"ך העתיק לשון תה"ד שמתיר לקפח מקצת פרנסת הראשון, משום שעל אותו הפרס אנו בושים ובטורח למצוא היתר לרובן, ואיך נחזיק אותו פולי האי להחשיבו פרנסה ומחיה לבלתי ישיג אחר עכ"ל תה"ד מקור זה הדין, וכתב ע"ז רבינו הש"ך ומשמע דפרס שהוא בהיתר גמור וברור אין לו לקפח כו', ותמה ע"ז שהרי השנה הרמ"א

דין הרבנות לאומנות דעלמא וא"כ יכול לקפח שְׂכָר בֶּן אומנתו אם בָּא גַם הוא לדור שְׁם בקביעות, ונדברי מהרא"י שְׁפָתַב על קבול פָּרַס זֶה אָנוּ בּוֹשִׁים הוּא רַק לְרוֹנָא דְמִילְתָּא, ולא פִּהֲשִׁיף וְהִגְרֵא שְׁנִמְשֵׁף אַחֲרָיו, וְגַם הִמָּה טְעוּ בְּדָבָר מְשֻׁנָּה זֶה שְׁמַצָּא אוֹתוֹ הַצְּעִיר בחו"מ, וּבְאַשְׁרֵי שֶׁהַצְּעִיר הִזָּה לֹא חָפֵץ לְבוֹ בְּתַבּוּנָה לְעֵינֵי בְּמִקּוֹר דִּין שֶׁל הֶרֶם"א בִּי"ד רַק בְּהַתְּגַלּוּת לְבוֹ בְּמִקּוֹם רוֹאִים שְׁגָאוֹנֵי הַדּוֹר יצ"ו וְהִשְׁפִּיף וְהִגְרֵא טְעוּ בְּדָבָר מְשֻׁנָּה וְשָׁחַח מִשְׁכּוֹחַ הֶרֶם"א בחו"מ, ע"כ חוֹבָה עָלֵינוּ לְהִרְאוֹת פְּמָה גַם לְבוֹ שֶׁל זֶה הַצְּעִיר בְּהוֹרָאָה, עַד שְׁאִינוּ מְשִׁים לֵב לְחוּשׁ וְלִרְאוֹת בִּס' שׁו"ת תה"ד וְשֵׁם הִיא רוֹאָה גַם דְּבָרֵי מַהֲרִי"ו גַם דְּבָרֵי תה"ד, וְהִנֵּה בִּס' תה"ד (ס' קכ"ו קכ"ז קכ"ח) הִבִּיא שְׁפָרַעֲגֻנְשׁבֹנְרֵג הִיא שְׁם רַב הָאֱלוֹף רַבִּי אֲנָשִׁיל, וְאַח"כּ פָּא לְדוֹר שְׁם מְהָר"י בְּרוֹנָא, וְרָצָה מְהָר"י בְּרוֹנָא ג"כ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל מֵינֵי רַבּוֹת בְּגִיטִין וְחִלְצָה בְּהוֹרָאוֹת וְכַה"ג, וְהִיא מַהֲר"א מִקְפִּיד ע"ז, וְבָא בְּרֵאשׁוֹנָה מַהֲרִי"ו וְהוּבָא בְּתה"ד (ס' קכ"ו), וְכַתֵּב בְּזוֹה"ל וּבְשִׁבִיל הָאֲמַת וְהִדִּין וְהַשְׁלוֹם שֶׁלֹּא יִרְבוּ הַמַּחְלֻקֹת אֲכַתּוּב דְּעֵתֵי פִּינּוֹ דְּהַקְהָל לֹא בְּרָרוּ לָהֶם מַהֲר"ב וְלֹא מַהֲר"א וְתַרְנוּנֵיהוּ צָרִיכִים לִיתֵן מְסִים וְעוֹלִים כְּמוֹ אֶחָד מִבְּעַל"ב אֵין לְאַחַד מֵהֶם שׁוֹם חֲזָקָה יוֹתֵר מִזֶּה וְאֵע"פ שֶׁמַּהֲר"א הִיא בְּרַעֲגֻנְשׁבֹנְרֵג קוֹדֵם דִּירְתוֹ שֶׁל מַהֲרִי"ב, בְּזֶה לֹא יָפָה פָּחוּ פִּינּוֹ שֶׁהַקְהָל לֹא מִינּוּ אוֹתוֹ עָלֵיהֶם לֹא לְרֵאשׁ וְלֹא לְקִצִּין, הִרִי הוּא פְּאָחַד מִבְּעַל"ב שְׁדָר בְּעִיר וְבָא בְּעַל"ב לְגוֹר שְׁם בְּאוֹתָהּ הָעִיר לֹא יוּכַל בְּעַל"ב הָרֵאשׁוֹן לֹמַר כְּבָר הַחֲזִיקֵי פִּינּוֹ דְּבִזוּה"ז אֵין חֶרֶם יִשׁוּב נוֹהֵג כְּדֵאִיתָא בְּפ' לֹא יִחַפּוּר דְּאֵי שְׁיִיף בְּכַרְגָּא דְּהִקָּא לֹא מְצִי מְעַכְבִּי בֵּיהּ, וְה"ה אִם רוֹצֵה לְהִיּוֹת שְׁיִיף בְּכַרְגָּא דְּהִקָּא כְּדֵאִיתָא בְּמַרְדְּכִי, וְגָדוּל מִזֶּה כ' בְּאוֹר זְרוּעַ וְז"ל אִם הוּא ת"ח וְצָרִיכִין ב"א לְתוֹרְתוֹ אֲפִילוּ אִם בָּא מִמְּשֻׁלָּה אַחֲרָת שְׁאִינוּ נוֹתֵן מַס לְמוֹשֵׁל הָעִיר הַזֹּאת לֹא מְצִי מְעַכְבִּי עָלֵיהֶם כו', וְאַפִּילוּ אִם יֵשׁ ת"ח אַחֵר בְּעִיר כִּי קִנְיַת סוֹפְרִים תְּרַבֵּה חֲכָמָה כו' עכ"ל, וְלֹא חִילֵק אִם בְּנֵי הָעִיר קִבְּלוּ עָלֵיהֶם ת"ח הָרֵאשׁוֹן לְרֵאשׁ וְלִקְצִין בֵּין אִם לֹא קִבְּלוּ עָלֵיהֶם אֲלֵא בְּכָל עֵינֵין לֹא מְצִי מְעַכְבִּי כו' עכ"ל מַהֲרִי"ו הַנּוֹגַע לְעֵינֵין לְמַדְנֵנוּ מִדְּבָרָיו שְׁגַם הוּא וְז"ל ס"ל כְּהַגְהַת הֶרֶם"א בחו"מ וְהוּא מְשׁו"ת הָרֵא"ש שֶׁהִבִּיא הַטּוֹר שְׁם שְׁאֵם רוֹצֵה לְדוֹר בְּעִיר ה"ה כְּכָל בְּעַל"ב, וְמַהֲרִי"ו ס"ל עוֹד יוֹתֵר דְּאַפִּילוּ רַק רוֹצֵה לְהִיּוֹת שְׁיִיף בְּכַרְגָּא דְּהִקָּא לֹא מְצִי מְעַכְבִּי וְכֵדֵאִיתָא בְּמַרְדְּכִי בְּשֵׁם ר"ת, אֲבָל הֶרֶם"א ס"ל כְּשִׁטַּת רש"י דְּבִמַס לְחוּד לֹא מְהַנִּי מַה שְׁרוֹצֵה לִיתֵן מַעֲתָה אִם לֹא שְׁמַכְבָּר הוּא בְּסִלּוּק מַס לְאוֹתוֹ שׁוֹר, אֲבָל מַכ"מ אִם בָּא לְדוֹר שְׁם בְּקִבְעוֹת אֲפִילוּ רש"י מוֹדָה, וְלִבְיָה דְּרַבִּינוּ הֶרֶם"א כְּשֶׁמַּעֲתִיָּה בְּד"מ שְׁם אוֹת ח' שְׁחֹלֵק עַל הַב"י שְׁפָתַב דְּזֶה תִּלְיָא בְּמַחְלֻקֹת רש"י ור"ת.

נְחִזּוֹר לְעֵינֵין דְּמַהֲרִי"ו ס"ל כר"ת דְּאַפִּילוּ אִם רוֹצֵה לִיתֵן מַס שְׁרִי וּמַכְש"כ אִם בָּא לְדוֹר שְׁם, אֲבָל מְחָא לֶה אֲמוּחָא דְכ"ז אִם לֹא קִבְּלוּ מִתְחִלָּה הַבְּע"ב אֵת הָרֵאשׁוֹן וְלֹא מִינּוּ אוֹתוֹ עָלֵיהֶם, אֲבָל אִם קִבְּלוּ עָלֵיהֶם א"א לֹמַר דְּבָמָה שֶׁהַשְּׁנִי בָּא לְדוֹר שְׁם הִרִי הוּא כְּכָל בְּעַל"ב, דְּמַכ"מ הָרֵאשׁוֹן שֶׁקִּבְּלוּ אוֹתוֹ מִתְחִלָּה עֲדִיף וְאַסוּר לְהַסִּיג גְּבוּלוֹ, אֲלֵא שְׁכ' בְּשֵׁם א"ז דָּאם הַשְּׁנִי צָרִיכִים לְתוֹרְתוֹ לְעוֹלָם לֹא מְצִי מְעַכְבִּי עָלֵיהֶם מְשׁוֹם קִנְיַת סוֹפְרִים תְּרַבֵּה חֲכָמָה, וְהוּא עַפ"י הַגַּמ' ב"ב (דכ"א), וּמוֹדִי ר"ה בְּמִיקָרֵי דְרַדְקֵי דְלֹא מְצִי מְעַכְבִּי מְשׁוֹם קִנְיַת סוֹפְרִים תְּרַבֵּה חֲכָמָה, וְהוּבָא בִּי"ד שְׁם סכ"ב, וּמַכְש"כ בְּגִדּוּלֵי תוֹרָה שְׁמַרְבִּיצִים תוֹרָה בְּרַבִּים, דְּאִיכָּא בְּהוּ מְשׁוֹם קִנְיַת סוֹפְרִים וְכו', כ"ז הוּא מִתְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ו, וְאַחֲרָיו בָּא רַבִּינוּ בְּעַל תה"ד (ס' קכ"ח) לְהַצְדִּיק אֵת מְהָר"י בְּרוֹנָא מִטַּעַם אַחֵר וְז"ל, דְּכָל מַה

שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים שְׁלֵא יָרַד לְאַנְמוֹנוֹת חֲבִירוֹ לְהַסִּיג גְּבוּלוֹ, וּלְהַרְחִיק מִהֲזִיקוֹ, ה"מ בְּמִידָה דְּאִית בֵּיהּ קַפּוּחַ פְּרִנְסָה וּמִיעוּט רְנוּחִין וְתוֹסֶפֶת מַחֲתוֹ, אֲבָל כה"ג דְּחַד עֵבִיד שְׁרָרוּתָא דְּמָתָא וְאִידָּה קְאָתִי לְמִיעֵבַד נְמִי שְׁרָרוּתָא דְּמָתָא פְּנוּתִיהּ, וְאִין בְּזַה חֶסְרוֹן פִּיס, מֵאֵן לִימָא לֵן דְּאָסוּר בַּכּה"ג, דְּכָל חַד וְחַד בְּעֵי לְמַזְפִּי בְּשִׁכְר פְּרִנְסִי יִשְׂרָאֵל שְׁהוּא שְׁכָר שְׁאִין לוֹ שְׁיַעוּר, וְלֹא דְמִי לְמִי שְׁהֶחֱזִיק בְּמַצְוָה פְּמָה שְׁנִים דְּמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן מְהַר"ם בְּמַרְדְּכִי דְּפָרְק חֻזְקַת הַבְּתִים דְּאִית לִיהּ בְּהַ חֻזְקָה שְׁלֵא יוּכַל אַחַר לְדַחֲתוֹ, דְּשִׁאֲנִי הָתָם דְּרַגְלִין לְקִנּוּת חֻזְקָה כה"ג מִן הַצְּבוּר וְלִיקְהָנוּת צְדָקוֹת וְהַקְדָּשׁוֹת עַל פְּכָה לְהַנִּיחַ לָהֶם וּלְיִוְרְשִׁיהֶם לְחֻזְקָה, אֲבָל פְּתַר תּוֹרָה וּשְׁרָרוּתָהּ דִּידָּה הָרִי הִיא מְנוּחַת וּמְנוּפְקֶרְת לְכָל מִי שְׁיַרְצָה לְזִכּוֹת בְּהַ, וְאִי מִשׁוּם דִּישׁ קַפּוּחַ פְּרִנְסָה בְּדָבָר מַחֲמַת הַפָּרַס שְׁתַּפּוּל לְכִיס הַמְּנַהֲיָגִים מְגִיטִין וְחֻלְיָצָה וְהַשְׁבַּעַת נְשִׁים וּשְׁכָר בְּרַכַּת אִירוּסִין וְנִשְׁוֹאִין וְכה"ג, פְּמָה טְצַדְקִי עַל קִיבּוּל פָּרַס זֶה אָנוּ בּוֹשִׁים כּו' עכ"ל, הָרִי הַתּה"ד לֹא בָּא מִצַּד שְׁמַהְר"י בְּרוּנָא בָּא לְדוֹר שָׁם, וְהַקְהָל לֹא קִבַּל עֲלֵיהֶם אֶת מַהר"א כּמ"ש מַהרִ"ו, וְהוּא מִשׁוּם שְׁפּוֹסֵק פְּרִש"י וּס"ל גַּם בְּזַה כּהב"י שְׁגַם בְּדִירָה תַּלְיָא בְּמַחְלֻקַּת רִש"י וּר"ת, וְאַנְן דְּקִי"ל פְּשִׁיטַת רִש"י לֹא מְהִנִּי אֲפִילוּ אִם בָּא לְדוֹר בְּעִיר שְׁיַקְפַּח פְּרִנְסַת הָרֵאשׁוֹן אֲפִילוּ לֹא קִבְלוּהוּ, מִש"ה בָּא הַתּה"ד מִטַּעַם אַחַר, דְּמַהְר"י בְּרוּנָא לֹא קִיפַח פְּלֵל פְּרִנְסַת מַהר"א וְלֹא בָּא אֲלָא לְעֲשׂוֹת צָרְכֵי צְבוּר אוֹ לְלַמּוֹד תּוֹרָה בְּרַבִּים מִשׁוּם מַצְוָה וְלֹא הָיָה בְּזַה קַפּוּחַ פְּרִנְסָה אֲלָא מַה שְׁהִיָּה שָׁם מְנַהֵג לִיתָן עֵבוּר טוֹרַח מַצְוָה שֶׁל סְדוּר גִּיטִין וְחֻלְיָצָה וּבְרַכַּת אִירוּסִין מְנַהֵג הַקְדוּם אִינוּ מַעִין מְנַהֵג שְׁבַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְיָנָה זֶה לְקַבּוּעַ פָּרַס הָרַב מְנַשְׁוֹאִין וְגִיטִין, אֲבָל זֶה אִינוּ בְּשִׁבִיל טוֹרַח הָרַב בְּמַצְוָה זֶה, שְׁהָרִי אֲפִילוּ יָבֵא אַחַר וַיְסַדֵּר קִידוּשֵׁין, עֲלִיו לְשֵׁלֵם הַפָּרַס הַקְצוּב הַמְּגִיעַ לְהָרַב, וְהַפָּרַס הוּא בְּעֵבוּר טוֹרַח מִשְׁא הַצְּבוּר בְּצָרְכֵי הַפְּלֵל וְהַסְפִּימוּ רֵאשֵׁי הַקְהָל לְשֵׁלֵם לְהָרַב אִיזָה סֶף מְקַנְפֵת הַקְהָל, וְגַם זֶה אֲשֶׁר מְכַל נִשְׁוֹאִין אוֹ גִירוּשֵׁין מְגִיעַ לְהָרַב פְּפִי הַמְּדוּבָר, וְא"כ אִינוּ שְׁכָר מַצְוָה פְּלֵל], וְע"ז בְּאַמַּת כְּבָר צְוֹנְחוּ קַמְאִי פְּמַבְנוֹרָר בְּרַע"ב מְסַכַּת בְּכוֹרוֹת (פ"ד), הָא קַפּוּחַ פְּרִנְסָה שְׁבַהֲתִיר וְדֵאִי אָסוּר, כ"ז בְּאַרְנוּ שִׁנּוּי דְּעוֹת מַהרִ"ו וּבַעַל תּה"ד, וּבְשׁו"ת מְהַר"י בְּרוּנָא (ס' רנ"ג) הִבִּיא טַעְמָא דֵּא"ז דְּמִן מִשׁוּם קְנָאֵת סוּפְרִים תְּרַבָּה חֲכָמָה, וְשֶׁל תּה"ד, וְהִבִּיא מִשְׁמַם מִש"כ הֵמָּה ז"ל: וּמַעֲתָה נְבֵא לְמִש"כ הַרְמ"א בִּיּוֹ"ד בְּזַה"ל רַב הַיּוֹשֵׁב בְּעִיר וְלוֹמֵד לְרַבִּים יְכוּל חֲכָם אַחַר לְבוֹא וְלַלְמּוֹד ג"כ לְרַבִּים אֲפִילוּ מְקַפַּח קֶצֶת פְּרִנְסַת הָרֵאשׁוֹן פְּגוֹן שְׁקַבְלוּ הַקְהָל אֶת הָרֵאשׁוֹן עֲלֵיהֶם לְרַב וְנוֹטֵל פָּרַס מֵהֶם ע"ז, אֲפ"ה יְכוּל הַשְּׁנִי לְדוֹר שָׁם וּלְהַחֲזִיק רַבְנוֹת כּו' וְאַחַר שְׁמִינִי הַרְמ"א בְּקַבְלוּ הַקְהָל אֶת הָרֵאשׁוֹן, הָרִי לְכ"ע לֹא מְהִנִּי בְּמָה שְׁדַר הַשְּׁנִי שָׁם פְּמַבְנוֹרָר בְּתַשׁוּבַת מַהרִ"ו שְׁהוּא הַמִּיקַל בְּיוֹתֵר, וְא"כ ע"כ טַעַם הַרְמ"א שְׁהַתִּיר מִכ"מ שְׁיָבֵא הַשְּׁנִי וַיִּשְׁיַג גְּבוּל הָרֵאשׁוֹן, אוֹ מִטַּעַם שְׁכַתֵּב הַתּה"ד דְּמִינִי שְׁאִין הַשְּׁנִי בָּא לְקַפַּח שׁוּם פְּרִנְסָה שְׁבַהֲתִיר, וְרַק פְּרִנְסָה שְׁצוֹנְחוּ עֲלֵהּ, וְכִף הַבִּין הַש"ף, אוֹ מִטַּעַם שְׁכַתֵּב מַהרִ"ו בְּשֵׁם א"ז מִשׁוּם שְׁבָא לְלַמַּד תּוֹרָה לְרַבִּים וַיִּשׁ בְּזַה מִשׁוּם קְנָאֵת סוּפְרִים, וְכִף הַבִּין הַגְּר"א שָׁם (בס"ק ל"ד) רַב כּו' פְּנ"ל בְּשׁו"ע, הִינּוּ דִין דְּמִיקְרִי דְּרַדְקִי דְּאִיתָא בַּגְמ', וְהָרִי בְּרוּר דִּין זֶה כְּשִׁמְלָה, דְּלְכוּ"ע אִם קִבְלוּ בְּעִיר רַב אוֹ שׁוֹחֵט אָסוּר לְקַפַּח פְּרִנְסַתָּם אֲפִילוּ רוֹצֵה לְדוֹר בְּעִיר, וְזֶה יְדוּעַ שְׁאִין הָרַב הַשְּׁנִי שְׁבַהֲתִיר לְלַמַּד תּוֹרָה לְרַבִּים, וְהַלּוֹאִי שְׁלֵא יַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים לְעֲשׂוֹת מַחְלֻקַּת וּלְהַתְגַּרּוֹת אִישׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרַעְיָהּ, וּבְזַה הַפָּרַט גְּרוּעַ עוֹד רַב שׁוֹחֵט מִשְׁאַרִי אֲנֻמְנִיּוֹת, שְׁאִין בָּהֶם הַסְּכַמַּת בְּעֲלֵי בְתִים פְּלֵל, וּמִי שְׁיַרְצָה לְבַחֲרוֹר זֶה

הַאֲנִי אֵין לוֹ שׁוֹם קַפִּידָא וְתַרְעוּמוֹת עַל רַעְהוּ שְׁרוּצָה בְּאֲנִי הַשְּׁנִי, מִשָּׂא"כ רַב וְשׁוֹחֵט דְּשִׁינָה בְּהֵם הַסְּכֵמַת בַּעַה"ב לְרֵאוֹת מִי הוּא הֶהָגוֹן לְפָנֵי קְהַל ק', לְהִיּוֹת נִסְמָכִים עָלָיו בְּאִיסוּר וְהִיתָר וְעוֹד הַרְבֵּה, מִשָּׂה"ה מִי שְׁרוּצָה בְּחֻקְתּוֹ אוֹ בְּרִצּוֹנוֹ לְהִיּוֹת סוּמָךְ עַל הוֹרְאָת זֶה הָרַב אוֹ עַל פְּשָׁרוֹת זֶה הַשׁוֹחֵט דְּנֻקָּא, ה"ז מְטִיל פְּגָם בְּהוֹרְאָת הַשְּׁנִי אוֹ בְּחֻקְתּוֹ פְּשָׁרוֹת שֶׁל שׁו"ב הַשְּׁנִי, וּמִקְפִּיד עַל רַעְהוּ שְׁאִין דַּעְתּוֹ נוֹטָה לְדַעְתּוֹ, וּמִזֶּה בְּאִין לִידֵי מַחְלֻקָּת, וְהַמַּחְלֻקָּת נִמְשָׁל לְאֵשׁ, אֲשֶׁר פַּעַם הָאֵשׁ מִתְּלַקַּח דְּאִיתָא בִּיּו"ד (ס' קו) דְּהַצְּבוּר יְכוּלִים לְקַנּוֹס וְלוֹמַר פֶּתוּ פֶתוּ כּוֹתֵי יֵינוּ יי"ג, דְּהֵתָם מִיָּרֵי בְּקוֹנְסִים לְאִיזָה רִשְׁעָה בְּקַהֲלָתָם, אֲבָל כָּאֵן אֶסְרוּ עַל עֲצָמָם שְׁחִיטָה זוֹ וְהָיָה בְּנִדְרִים, וְכֵן א"א לְאַסּוֹר הַבְּשָׂר מִחֻמַּת טַעַם דְּהַשׁוֹחֵט עֹבֵר עַל חֲרָם שְׁהָרֵי כָּאֵן לֹא הִי חֲרָם ע"ז, וְלֹא עֲבָרוּ עַל חֲרָם מִחֻמַּת שְׁחִיטָה, מִיְהוּ הַשׁוֹחֲטִים רְאוּיִם לְקַנּוֹס אוֹתָם, שְׁהָרֵי מְנַעוּ רַבִּים לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְהוּא מְדַבְּרִים הַמְעַפְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה כְּדֵאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם ה' תְּשׁוּבָה, וְכַש"כ מִהַ שְׁגוּזִלִים אֶת הַחוֹכֵר הַטְּקָסָא הַנִּיָּן חֲשׂוּדִים לְגַזְלָה מִחֻמַּת שְׁחִיטָה, וּמִיָּקָרֵי מוֹמֵר לְאוֹתוֹ דְּבָר לְדַעְתּוֹ הַנּו"ב, וְכֵן בְּמֵה שְׁנוּטִלִים אִקּוּ בְּשָׂר מִן הַפְּשָׁרוֹת מִהַ שְׁאִין זֶה מְכַלֵּל הַשְּׁכִירוֹת הַנִּיָּן גְּזֻלָּיִם, וְלְהַרְמַב"ם פְּסוּלִים מִמֶּשׁ, וְנָהִי דְלָא קִי"ל כְּהַרְמַב"ם, מ"מ מְכֻוֹעַר הַדְּבָר שְׁצַבוּר יְסַמְכוּ עַל שְׁחִיטַת מוֹמֵר לְד"א, וְזֶה גְרַע מְעוֹן חֲשׂוּד עַל שְׁבוּעָה דְּמַהֲנֵי תְּשׁוּבָה מִשָּׂא"כ בְּגֻזֵל הַרְבִּים, וּמְהָרְאוּי לִיקַח שׁו"ב אַחַר כְּשֶׁר וי"א, וְאִין לְחוּשׁ עַל חֻקְתּוֹ הַשׁו"ב, דְּלָא גְרַע מְהָא דֵא"י בַחו"מ (ס' קנ"ו) לְעַנְנֵן מִי שְׁיֵשׁ לוֹ חֻקָּה דְּאֵם הוּא טוֹבַת בְּנֵי הָעִיר בְּמֵה שְׁאֵחַר מוֹכֵר אֵין יְכוּלִין לְמַחֲוֹת, מַכַּש"כ כָּאֵן שְׁהַקְהֵלָה רוֹצִים לִיקַח שׁו"ב שְׁלֹא יִהְיֶה גְזֻלָּן, וְאֶפְּלוּ אֵם הַשְּׁפִירוּ אֶת הַשׁו"ב, יְכוּלִין לְהַעֲבִירָם כִּי לֹא ע"מ שְׁיִהְיוּ גְזֻלָּיִם שְׁכָרוּם, וְתוּ בְּמֵה שְׁעוֹבְרִים עַל דַּעְתּוֹ הָרַב, וְדוּמִין לְהָא דְלֹא סָר סְפִינָי לְחֻקְתּוֹ אוֹתוֹ, וְהַרְמַב"ם פֶּתַח הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁיִסְמֹךְ עַל שְׁחִיטָתוֹ פַּעַם אַחֲרַת וְתַהֲלֵי פְּגוּמָה וְיִשְׁחֹט בָּהּ, וְהוּבָא בְּש"ף (ס' י"ח) וְלִמַּד מִזֶּה דְלֹא מַהֲנֵי מַחֲלָה, וְלְכַאוּרָה תְּמוּהַ דְּבַפְלֵי אֶמְרוּ שְׁהוּא מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל חֻקְתּוֹ, אֲלֵא שִׁיטַת הַרְמַב"ם דֵּא"ג דְּמַתְּחֵלָה הִי הַתְּקַנָּה רַק מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ ש"ח מ"מ אַחַר שְׁלֹא גְזַהַר בַּתְּק"ח לְהַזְהֵר בְּזֶה בְּכַבוֹדוֹ שֶׁל חֻקְתּוֹ, הוּא גְרוּעַ מִשְׁאָרֵי ב"א שְׁמֻזְלֻלִין בְּכַבוֹדוֹ ש"ח, שְׁהָרֵי מַעֲתָה יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֹא יְקַלְקַל הַשְּׁחִיטָה עֲצָמָה בְּסוּר מַעֲלֵיו מוֹרָא הָרַב, הָרֵי הוּא נִחְשָׁב כְּמִי שְׁאִינוּ יָרָא מִלְּפָנֵי אֱלֹהִים, מִשָּׂה"ה לֹא מַהֲנֵי מַחֲלָה, וְה"נ בַּנ"ד שְׁהַשׁוֹחֲטִים עוֹבְרִים ע"ד הָרַב, וְגַם מְעִיזִים לְהוֹרוֹת שְׁלֹא בְּפָנֵי הָרַב וְאִינָם שׁוֹאֲלִים מִן הָרַב אֵין לָךְ חוֹצְפָא וְאֶפְּיָקוּרְתָא יוֹתֵר מִזֶּה, וּמִי יוֹדַע אֵם מְכוֹנְנִים הַהוֹרְאָה אֶפְּלוּ אֵם הַשׁו"ב יוֹדַעִים לְהוֹרוֹת, וְכְדֵאִיתָא בְּכַתּוּבוֹת (דף ס:) מֵאֵמֵר אַבְי ע"כ מְהָרְאוּי לְהַעֲבִיר הַשׁוֹחֲטִים עַד שְׁיִקְבְּלוּ עַל עֲצָמָם בְּאֵלָה וּשְׁבוּעָה, שְׁלֹא יַעֲבְרוּ עַל דְּבָרֵי הָרַב, וְלֹא יִגְזְלוּ מִן הַקְּצָבִים יוֹתֵר מִהַמְּגִיעַ לָהֶם, וְשְׁלֹא יַעֲבְרוּ עַל תְּקַנַּת הַקְּהֵלָה, וְאִזּוּ יוֹכְשָׁרוּ מִכָּאֵן וּלְהַבָּא, וְאֵם לֹא יִקְבְּלוּ ע"ע כ"ז מְהָרְאוּי לְאֵלוּפֵי הַקְּהֵלָה לְהַעֲבִירָם לְגַמְרֵי וְלֹא, יְחוּשׁוּ לְטַפְּלֵי דִידְהוּ דֵאִיגְהוּ דֵאֶפְסְדֵי אֶנְפְּשֵׁייהוּ: סִימָן ז תְּשׁוּבָה בְּדָבָר שׁו"ב שְׁיִצָא טְרִיפָה מִתַּח"י: בְּאִתִּי מְרַחֵק לְשִׁמּוּעַ חוֹת דַּעְתִּי הַקְּלָה בְּדָבָר הַשׁו"ב שְׁנִיבֵל אִיזָה פְּעָמִים בְּמֵה שְׁלֹא נִשְׁחַט רוֹב סִימָנִים, וְאַח"כ אֵיבַר עוֹד יוֹתֵר גְרוּעַ שְׁלֹא שְׁחַט רוֹב, וּמַכ"מ אֵמֵר לְהַקְצֵב שְׁהִיא פְּשָׁרָה, וְעוֹד הַשִּׂיא לְהַקְצֵב לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל הָרֵאשׁ וְהַרְגָּלִים וְלֹא לְנִכְרֵי, וּבַכ"ז מַעַכ"ה מְצַדֵּד בְּזַכּוּתוֹ כִּי טַפְּלֵי תְלוּ בָּהּ, וְגַם הוּא בָּא בְּשָׁנִים, ע"כ רוֹאֵה שְׁלֹא לְדַחּוֹת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי אֲלֵא יִקְבְּלוּ עוֹד שׁו"ב וְגַם הוּא יַעֲמוֹד בְּמַקּוּמוֹ, וּמִי שְׁרוּצָה לְשַׁחֲטֵי אֶצְלוּ יִשְׁחֹט, וְהִנֵּה בְּאַמַּת

כָּף יָפָה לָנוּ לְנִפְוֹת כָּל הָאֶפְשָׁר, בְּשִׁבִיל אֵשֶׁה וּבְנִים, וְהִ"ו קְפוּחַ פְּרִנְסָה שֶׁהוּא כְּמַעֲט דִּינֵי נְפִשׁוֹת: אֲבָל מָה אֲעֲשֶׂה שְׂאֵינִי מוֹצֵא בְּמָה לְהַחֲזִיקוֹ לְשׁו"ב, אוּ מִצַּד אִיסוּרָא אוּ מְמוּנָא, הִינְנוּ כִּי הוּא בְּנֻדָּאֵי טַבַּח שֶׁהוֹצִיא טְרִיפָה מִת"י, וְאִין שׁוּם אֲמַתְלָא דְמַפְנֵי הַבּוּשָׁה לֹא אָמַר לְהַקְצֹב, כִּי מָה זֶה אֲמַתְלָא דְמַפְנֵי הַבּוּשָׁה שְׁלוֹ יֵאָכִיל טְרִיפּוֹת לְרַבִּים, וְתוּ הָרִי הֵיךְ אֶפְשָׁר לֹו לֹוֹמֵר שְׂמַצָּא סְרְכָא הַמְטְרָפֶת בְּבִדִיקָה, וְתוּ לְמֵאֵי הַשִּׂיא לְהַקְצֹב לְמִכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִלְּהַע"ו"ג, מַעֲתָה לְבַד שַׁעֲפ"י הַשׁו"ע אִין לֹו הַתְּנַצְלוֹת לֹוֹמֵר שׁוּגַג הִיִּיתִי מִטַּעַם שְׂפַתְב הַרְשָׁב"א וְהִבִּיאֻ הַב"י שֶׁא"כ לְעוֹלָם יֹאמֵר כֵּן, וּבְאַמַּת הוּא בְּכָלל שְׂאָמְרוּ טַבַּחָא וְאַנְמָנָא כּו' כְּמִתְרִין וְעוֹמְדִין, וְלִשׁוֹן וְעוֹמְדִין, מְשַׁמְעוּ דְכְּמוֹתְרִין בְּכָל רַגַע דְּמֵי שְׂאֵינֻ יְכוּל לֹוֹמֵר אֲשַׁתְּלִין כְּדֵאִיתָא פְתוּבוֹת (דָּף לָג) בְּמִתְרָה תוֹף כ"ד, וּבִנ"ד א"צ לְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוּ שֶׁהָרִי אֶחָד אָמַר לֹו שְׂיִבְדוֹק אֶת הַסִּימָנִים, וְגַם הוּא הוֹדִיעַ שְׂיַדַע שֶׁהוּא גְבֻלָה וְרַק מַפְנֵי הַבּוּשָׁה לֹא הוֹדִיעַ לְהַקְצֹב, וְא"כ אִין מְקוֹם לְהַקְלַע עֲלֵיו לְהַכְשִׁירוֹ לְשַׁחֲט כָּלל, וְלֹא עוֹד אֲלֵא אֶפְיָלוּ לֹא הוֹצִיא טְרִיפָה מִת"י, אֲלֵא הוֹדִיעַ כִּי לֹא נִשְׁחַט רֹב, ג"כ מַעֲבִירִין אוֹתוֹ מִחֲמַת שְׂמִזִּיק מְמוֹן אַחֲרִים כְּמוֹ שֶׁהִבִּיא מִע"כ מִחוּ"מ (ס' ש"ו), וְאַפְיָלוּ לְדַעַת הַרְאָב"ד וְהַרְמ"א דְּבַעֲיָנוּ דְּוִקָא מְוִחְזָקִין לְקַלְקֵל, מִכ"מ פִּינֹן לְפִי הַמְסוֹפֵר מִמֵּע"כ כְּבָר קַלְקֵל אֵיזָה פְּעָמִים, וְתוּ לְעַנ"ד דְּהַרְאָב"ד לֹא אָמַר דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִהֵא מְוִחְזָק אֲלֵא בְּמִשְׁפָּר מֵאֵיזָה יַחֲזִיד וְלִטְעָמִיהּ בַּה"ש דַּה"ה אֶפְיָלוּ מְוִשְׁפָּר לְיַחֲזִיד לְשַׁתוּל וְכַדוּמָה שֶׁהִיַּחֲזִיד יְכוּל לְסַלְקוֹ וּבְזָה מִיַּרְי לְשׁוֹן הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם הַרְאָב"ד שֶׁהִבִּיא הַה"מ, וְהַרְאָה דְּהַרְאָב"ד הַקְּשָׁה מִמֵּנ"פ אִי הוּא ש"ש מֵאֵי אִיכְפַת לָן הָא יִשְׁלַם, וְקַוְשָׁיָא זֶה אֵינֻ אֲלֵא בְּיַחֲזִיד שְׂכָרָה שְׁכָרוּ לְשַׁתוּל כְּרָמוֹ וְכַדוּמָה, וְעַתָּה רוֹצֵה לְחַזֹּר בּוֹ בְּשִׁבִיל לְהַפְסִיד, ע"ז שְׁפִיר מְקַשָּׁה לְמֵאֵי יֵהָא יְכוּל הִיַּחֲזִיד לְהַעֲבִירוֹ, אֲבָל לְפִי הַרְמַב"ם דְּמִיַּרְי בְּאַנְפֵּי לְרַבִּים, פִּי' שֶׁהוּא מְוִחְזָק בְּעִיר לְרַבִּים לְאַנְפֵּי, וּמֵי שְׁנַצְרָה לְאוֹתוֹ דְּבָר שׁוֹכְרוֹ, וְע"ז אָמְרוּ דָּאֵם קַלְקֵלוּ מַעֲבִירִין אוֹתוֹ, פִּי' שְׂאִין מְנִיחִין אוֹתָם לְהַחֲזִיק בְּזָה הָאֲנְפִּנוּת, מִחֲמַת שְׁעָלוּל לְקַלְקֵל וְלַהֲזִיק, וְלֹאוּ כָּל אֲדָם רוֹצִים וְיְכוּלִים לִילַף לְבֵי דִינָא, וְנִמְצָא מִזִּיק בְּפִסִּידָא דְלֹא הִדָּר, מִש"ה ב"ד מְחֻנְיָב לְסַקֵּל הַמְסָלָה מְרַבִּים, וְכִמוֹ בְּאִיסוּרָא יֵשׁ נ"מ בֵּין יַחֲזִיד בְּפ"ע בֵּין הַמּוֹכֵר לְרַבִּים, דְּב"ד מְחֻנְיָבִים לְרֵאוֹת שֶׁהוּא מְוִחְזָק בְּכַשְׁרוֹת כְּמִש"כ הַתּוֹס' יוֹמָא (ד"ט) בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי דְּמֵאֵי, וּמִזָּה הַטַּעַם כָּתַב הַגֵּהֶת הַרְמ"א (ס' קי"ט ס"א) בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּאִין קוֹנִין יֵין וְכַדוּמָה מְמֵי שְׂאֵינֻ מְוִחְזָק בְּכַשְׁרוֹת, אָף ע"ג שְׂמִוֵּת לְאָכּוֹל בְּבֵיתוֹ מִכ"מ בְּרַבִּים בְּעִינֵי שְׂיִהֵא מְוִחְזָק בְּכַשְׁרוֹת, מִטַּעַם שְׂלֵא רַבִּים יַחְכְּמוּ לְדַקְדָּק אַחֲרֵי אֵם יֵהָא דְּבָר שְׂיִהֵא מְקוֹם לְחַשׁוֹד, וְכָף בְּד"מ מְחֻנְיָבִים ב"ד לְרֵאוֹת שְׂלֵא יֵהָא אֲנָפֵי לְרַבִּים מְוִחְזָק לְקַלְקֵל וְלַהֲזִיק, מִשׁוּם שְׂלֵא רַבִּים יַחְכְּמוּ לְעַמּוֹד בְּד"ת, כָּף נִרְאָה תַּחֲלַת דְּבָרֵי הַרְאָב"ד שְׂאֵינֻ מְקַשָּׁה אֲלֵא לְטַעָמִיהּ דְּמוֹקֵי גַם בְּיַחֲזִיד שְׂשָׁכַר אֶת הָאֲדָם לְאֵיזָה אֲנְפִּנוּת שְׂיִכּוֹל לְחַזֹּר אִם קַלְקֵל, וְע"ז כ' הַרְאָב"ד שְׂאֵינֻ יְכוּל לְחַזֹּר בּוֹ אֲלֵא אִם הַחֲזִיק לְקַלְקֵל, אֲבָל לְעַנְיָן רַבִּים מוֹדָה לְהַרְמַב"ם דָּאֵם קַלְקֵל פְּעַם א' מַעֲבִירִין אוֹתוֹ, דְּבְזָה אֲבַד חֲזַקָתָהּ שֶׁהוּא בְּקִי בְּאוֹמְנָתוֹ וְלֹא יִזִּיק לְרַבִּים, וְכֵן בְּנ"ד דְּשׁוֹחֲט שְׂקַלְקֵל וְלֹא שְׁחַט הָרֹב וְהַפְסִיד אֶת בְּעַל הַבְּהֵמָה מַעֲבִירִין אוֹתוֹ שְׂלֵא יַעֲסוֹק בְּזָה וְלֹא יִזִּיק לְרַבִּים, וְמָה שְׂאוֹמֵר הַשׁוֹחֲט שְׂיֵשׁ בַּע"ב שְׂאֵינֻם מְקַפִּידִים ע"ז, הִינְנוּ שְׂאֵינֻ מְקַפִּידִים אִם יִנְבֵּל, קֶשֶׁה לְהֵאֱמִין בְּזָה, דְּנֻדָּאֵי כָּל אֲדָם הַנּוֹתֵן לְשַׁחֲט רוֹצֵה שְׂמַצָּא כְּשָׂרָה וְלֹא יֵהָא צְרִיף לְמִכּוֹר לְנִכְרִי, אֲלֵא שְׂאִין דְּרַכּוֹ וְכַבּוּדוֹ לְתַבְּעוֹ בְּב"ד אִם יִנְבֵּל, אֲבָל עַל ב"ד לְרֵאוֹת שְׂאִין לְהַרְשׁוֹת לְשַׁחֲט וְלַהֲזִיק, וְתוּ דְּמִמִּילָא יִשְׁחַטוּ אֲצֵלוּ בְּנֵי אֲדָם

המקפידים, ובאמת אני תמה על אותו השו"ב שלא אימן ידו לשחוט רוב סימנים, היאך רוצה לשחוט ולהביא עצמו לידי נסיון ולידי בזיון, היינו אם נגיד לבעל הבהמה שניבל, אזי יתבזה הרבה, וגם לידי נסיון שיהא רוצה להודיע ולא יאכיל בנבלות, ואם לא יעמוד בנסיון ובבזיון, היינו שלא יודיע, יהא מאכיל טריפות ח"ו, ע"כ הטוב להשו"ב לסלק עצמו משחיטה לגמרי, ויעמיד אחר תחתיו, ושלום על ישראל: סימן ח תשובה ע"ד הרבנים והשוחטים: ב"ה הן בא בעלה שנת תרמ"ז מאמר מהצעיר אחד, ע"ד הרבנים והשוחטים המשגיגים גבול הקודמים, וגאוני הדור יצ"ו הנהירו ע"ז הרבה, ובא האיש וחקר ומצא היתר פשוט עפ"י הגהת רמ"א בחו"מ (סי' קנ"ו ס"ה) לענין אןמנות דאם השני שוכר לו בית ודר שם הרי הוא פאחד מבני העיר שיכול גם הוא להיות אןמן, ומזה העלה דמש"כ בהגהת רמ"א יו"ד (סי' רמ"ה סכ"ב) דרב היושב בעיר ולומד לרבים יכול חכם אחר לבא וללמוד ג"כ שם אפילו מקפח קצת פרנסת הראשון פגון שהקהל קבלו הראשון עליהם לרב ונוטל פרס מהם ע"ז אפילו הכי יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק רבנות בכ"ד כמו הראשון אם הוא גדול וראוי לכך, אבל אם בא חכם אכסנאי לעיר אין לו לקפח (יו"ד סי' רלו), מ"מ לא אוכל להחליט דבר זה, ואינו תלוי אלא בדעת הרב שי במקומו, ויודע להשפיל בענין יותר: שנית דלפי לשון הפתב קבלנו עלינו באו"ש כו', משמע שבתורת הודאה הוא שקבלו עליהם באו"ש זולת מעשה הפתב, וא"כ ידוע מש"כ בהגהת הרמ"א (סי' רל"ג סי"א) שאם נותן טעם ואמתלא למה אמר שגשבע ה"ז נאמן נהרי פאן האמתלא פשוטה שהוכרחו לכך.

אולם אפי' נימא דכתב זה הוא הקבלה, כפר ידוע מחלוקת האחרונים ז"ל והגאון ח"ס יו"ד (סי' רכ"ז) הרחיב לדבר להחזיק מעשה הפתב לשבועה לענין להפא ולא לשעבר, אלא שאין לוקין עליו משום שאינו אלא בק"ו מבטוי שפתיים ואין עונשין מה"ד, ולא אכחד פי מאז עמדתי על דברים אלו לא נתקבלו אצלי פלל, ואין בכח דורות אלו לדון ק"ו, ואם נבוא לידון ק"ו נגיע גם לפירכא מה לבטוי שפתיים שישנו בלעבר באיסור שבועת שוא, וגם קו' הגאון שם יעקב מהא דתנו הנה פותבה כו' חזקה, ומה שישב הגאון ח"ס משום דכתיב אמירה עפ"י תוס' גיטין (דף עא), אינו ישוב פלל, דאכתי נימא דנהי דבכתוב כתיב אמירה בפ"ה מכ"מ מק"ו נדון דבכתב יצא, כמו שאנו אומרים בשבועה דכתיב לבטא בשפתיים וכתובה מק"ו, ועיקר מה שהביאו משו"ת הר"י הלוי ז"ל שהוא הר"י מיגש לדעתם ז"ל אינו סובל פנונתם שהוא שבועה מה"ת אלא שאין עונשין מה"ד, דא"כ אמאי לא יענש ממון בב"ד לקיים שבועה, ובסי' ר"כ פתב הגאון הנ"ל דס"ל אין עונשין ממון ג"כ מן הדין, כ"ז רחוק ומוקצה מדעת רבינו בן מיגש ז"ל, אלא נראה דגם ר"י הלוי ס"ל שאינו שבועה פלל, ורק בכותב לחברו הני כמו מסמיה חברו ע"ד וכמו תקיעת פף למהרי"ו שהביא הגרע"א בסימן רל"ט דס"ל שאינו שבועה אלא כמו פרימת פריית, ה"נ שבועה בכתב לר"י הלוי, אבל הכותב שגשבע שלא יאכל היום, אין בו שום ממשות אלא פהרהור בלבד, ויותר נראה שאעפ"י שאינו שבועה מ"מ הני פיז לשבועה דמהני, ומשו"ה במשביע לחברו כמו במשביע לעד שיעיד פתיב ושמעה קול אלה, קול משמע ולא בכתב כדאיתא בגיטין פ' מי שאחזו קולו לאפוקי כו', אכן בארתי בהע"ד פ' ויקרא דכתב לא מהני אלא במקום שאומר הנני גשבע אבל על גוף הדבר שגשבע פתיב בפירוש לבטא בשפתיים להרע או להיטיב ולא מהני פתב וכדומה: פהא נחיתנא וסליקנא

שָׂאִין מְקוּם לְפָסוּל שְׁחִיטָתָם לְשַׁעֲבֵר, וְרַק בְּמָה דְעֵבְרוּ ע"ד הַרְב, דְּדִינָם כְּלָא סָר סְכִינָא קָמֵי חָכָם דַּעפ"י דִּין מְנַדִּין אוּ מַעֲבִירִין עַל ל' יוֹם לְפִי לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלְתוֹת (סי' צב), אִךְ כ"ז אִם לֹא הָיוּ רַבִּים צָרִיכִים לָהֶם, מִשָּׂא"כ כְּשֶׁרַבִּים צָרִיכִים לָהֶם עָלִינוּ לְנוֹתֵר נְדוּיָם, כְּדַאִיתָא בַּמו"ק (דף יז) הֵהוּא צְוֹרְבָא מְרַבְּנָן דְּהוּוּ סָנוּ שְׁוּמְעָנָא אַר"י הִיכִי לִיעֲבִיד לִישְׁמַתִּי צָרִיכִי לִיה רַבְּנָן כו', וּבַדט"ז א' אִיתָא הֵהוּא טַבְּחָא דְאַתְפַּקֵּר בְּרַב טוֹבִי בַר מִתְנָא אִימְנֵו עֲלֵיה אַבְיִי וְרַבָּא וְשִׁמְתוּהוּ כו' לֹא לִישְׁרִי לִיה קָא בְּעוּ רַבְּנָן לְמִיעַל, וּפִירִש"י שְׁצָרִיכִין לוֹ, אֲלַמָּא דְמִשׁוּם צְוֹרְבָא רַבִּים יֵשׁ לְמַחֲנֹל עַל הַנְּדוּי עַל אַפְיִקוּרְתָא, מִיְהוּ לְטַעַם הַרְמַב"ם שִׁמְש"ה מְנַדִּין כְּדִי שְׂלָא יִכְשִׁיל לְהַבָּא, וּבִאֲמַת יוֹתֵר נִרְאָה הִכִי דַעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת שְׂכ' דְמַעֲבָרִינָן לִי, וְאֵע"ג שְׁיִשְׁבְּתִי בַּהַע"ש שְׁהוּא בְּמִקּוּם נְדוּי יַעו"ש מ"מ נוֹחַ יוֹתֵר לוֹמֵר כְּטַעַם הַרְמַב"ם ז"ל וְא"כ לֹא מְהַיְי מְחִילָה וְצְוֹרְבָא הַרַבִּים, מ"מ בְּדַבְּרִים אֱלוֹ אַחַר שְׁעִיקָר זֶה מְדַרְבְּנָן שׁוּמְעִין לְמֵאן דְמִיקָל, מִכִּש"כ בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְצָרִיכִי רַבִּים, וְאִם אֶפְשָׁר לְהַעֲמִיד עֲלֵיהֶם עוֹמֵד ע"ג לְבַד הַשׁוּחֲטִים חֲדָשׁ יָמִים טוֹב לַעֲשׂוֹת פֶּן דְּהוּי כְּהַעֲבָרָה וּפְיִסוּל שְׁחִיטָה, שְׁהָרִי אֶפִּילוּ מוּמָר לְהַכְעִיס כְּשֶׁר לִישִׁיטַת רִש"י וְרַשְׁבָּ"א בְּאַחַר עוֹמֵד ע"ג, וְכַמְדֻנְמָה שְׁמַאֲז הַגִּיעוּ לְמַדָּה זוֹ עַד כֹּה קְרוּב לְשִׁלְשִׁים יוֹם וְסָגִי בְּכֹף, וְהַמְקוּם ית"ש יִסִּיר לֵב הָעֵקוּב מֵעַמּוֹ, וְיִשְׁיֵב דַּעַת עוֹבְדֵי עַמּוֹ לַדַּעַת עוֹבֵד ה' בְּתוֹמּוֹ, וְשְׁלוּם עַל יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מְקוּמוֹ, כְּנִפְשׁ הָעַמּוּס בְּעַבְדוּתָהּ, הַבָּא עַה"ח הַיּוֹם א' לְסִדֵּר וְהִזָּה אֱלֹהִים עִמָּךְ, שְׁנַת בְּרַכּוֹת פַּק"ק וּולאַזִּין: נִפְתְּלִי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין.

הַנְּגִי חוֹזֵר בְּדַבְּרֵי מַה שְׁהַעֲלָה הַגְּאוּן חו"ד לְפָסוּל מִחֲמַת כָּל מַה דַּא"ר לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לֹא מְהַיְי, וְא"כ הָיוּ כְּלָא נִשְׁחַט כָּלֵל וּמִטְמֵא טְנִמָּא נְבִלָה, א"כ קִשָּׁה טוֹבָא גִימָא בְּשׁוּחַט או"ב ג"כ הִכִי, וְכֵן שְׁחוּטֵי חוּץ גִימָא דְמִטְמֵא בְּנִבְלָה אֶלָּא הָא וְדַאי לִיתָא וְהַכֵּל לְמַדְנוּ מֵהָא דְשׁוּחַט אֵת הַפְּסַח עַל הַחֶמֶץ כְּשֶׁר, וְהִבִּיא הַתּוֹס' דַּנִּפ"ל בִּירוּשְׁלַמִי פְּסָחִים מְקַרְאִי, וְהִכִי מְבִנְיָא בִּירוּשְׁלַמִי פְּסָחִים, וְרַב שְׁמוּאֵל בְּרִיָּה מוֹכִיחַ שְׁהוּא כְּשֶׁר מִמָּה שְׁהוּא מִתְחַיֵּיב עַל הַזְּרִיקָה ג"כ וְדַחֵי לָהּ, וְתַנִּי חֲזַקִּיה מְדַקְרִי לָהּ הַתּוֹרָה זְבַחִי, וְאִי דְמִי לֹא נִשְׁחַטָּה הַיָּאֵר קָרִי לִיה זְבַחִי, וּמִזָּה לְמַדְנוּ דְבַכ"מ שְׁשׁוּחַט שְׂלָא בְּהִיתֵר מ"מ הוּא שְׁחוּט, וְהַתּוֹס' פְּסָחִים (דף סב) הַקְּשׁוּ דְלְפָסוּל מִשׁוּם פְּסוּל קְדָשִׁים, וּבְזָה לֹא מְהַיְי הַיִּשׁוּב מְדַקְרִי לָהּ זְבַחִי שְׁהָרִי מִכ"מ זְבַח פְּסוּל הוּא, וְע"ז יִישֵׁב הַרִיב"א שְׁפִיר דְלֹא שְׁנִי קָרָא לְפָסוּל, אֲבָל עַל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' תְּמוּרָה דְלִהוּי כְּשִׂאִינוּ זוֹבַח כָּלֵל לֹא שְׁיִיף זֶה הַיִּשׁוּב מִש"ה הַבִּיאוּ הַיִּירוּשְׁלַמִי, וְלֹא כְּמוֹ שְׁהַבִּינוּ אִיזָה אַחֲרוֹנִים שְׁדַבְּרִי הַתּוֹס' סוֹתֵרִים זַא"ז, הָא מִיְהָא גְּלִי לָן קָרָא דְבִשְׁחִיטָה בְּאִיסוּר לֹא שְׁיִיף לוֹמֵר דְּהוּי כְּלָא נִשְׁחַט כָּלֵל, וּמִזָּה לְמַדְנוּ בְּכָל שְׁחִיטָה בְּאִיסוּר מִן הַצַּד דַּמ"מ הוּא שְׁחוּט: וְכֵן לַעֲנֵן מְכִירָה בְּאִיסוּר שְׁבוּעָה וְכַדוּמָה אִין אָנוּ צָרִיכִים לוֹמֵר דַּמִּש"ה הָיוּ מְכִירָה מִשׁוּם אִיזָה סְבָרָא חִיצוֹנִית, אֶלָּא בְּפִירוּשׁ רִיבְתָה תּוֹרָה שְׁמְכִירָה בְּאִיסוּר הָיוּ מְכִירָה כְּדַאִיתָא בַּב"ק ד"ע אֲתַנֵּן אֶסְרָה תּוֹרָה אֶפִּילוּ בָּא עַל אִמּוֹ, וּכְבָר רַמְזָה עֲלֵיה רַבִּינוּ הַגָּר"א בַּחו"מ (סי' ר"ח סק"א), וּמַעוֹלָם לֹא הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' בְּתַמוּרָה גִימָא דְהַנְּשַׁבֵּעַ שְׂלָא לְמַכְנֹר לֹא לִיהַי הַמְכִירָה, וְלֹא הַקְּשׁוּ אֶלָּא בְּנִשְׁבַּע שְׂלָא לְגִרְשׁ, וְגַם בְּהָא אִין קוֹשְׁיַתָּם דְלֹא לְהוּי גַּט דְּזָה וְדַאי אִינוּ שְׁהָרִי גַּם בְּאוֹנָס הָיוּ גַּט, אֶלָּא הַקְּשׁוּ דְלֹא לִיהַי וְיִהְיֶה מְצָנָה לְהַחֲזִירָה, וְהִכִי פִי הַגְּאוּן קַצָּה"ח (סי' ר"ח) וְהַנוּב"ת בַּא"ע (סי' קכ"ט) אֲבָל וְדַאי הַגַּט כְּשֶׁר, וְלֹא מִטַּעַם שְׂכ' בַּקַּצָּה"ח מִשׁוּם שְׁדוּמָה לְמִיתָה, דְּזָה אִינוּ דוּמָה כָּלֵל, אֶלָּא מִשׁוּם דְּגַם בְּאוֹנָס הָיוּ גַּט, מִש"ה לֹא הַקְּשׁוּ אֶלָּא דִּיהָא מְצָנָה לְהַחֲזִירָה

ע"ז יפה יישובו, שאינו דומה איסור שהטילה התורה עליו לאיסור שפדה מלבו שלא יגרשנה, ע"ז לא שייך לומר מצנה להחזירה, שהרי האיסור שעבר כבר עבר: סימן ב"ה, ה' ב' אד"ר תרמ"ט, וולאזין.

לכבוד הרב וכו' אבד"ק טוטשין יע"א. יהי ה' עמו, לישר הדורים בעמו, ויבורך טעמו. מכתבו מן יום ב' תצנה הגיעני זה שבוע ימים, אף ידוע עוצם טרדתי, וגם בימי זמנה קשה הפתיכה, ע"כ נתאחר עד פה, והנה זה דבר השאלה, שבפלי קהלתו ראו טוב לעשות איזה הכנסה לבק"ח, עשו תקנה להוסיף על קצבת הטקסא איזה תשלומין מכל עוף ובשר בהמה, והכריזו אזהרה על השוחטים שלא ישחטו עד אשר יתן לידם ההוספה, גם אם יזיד אחד וישחוט בלי הוספה זו יהיה הבשר שלו אסור עליהם כבשר חזיר ונבלה, והנה השו"ב עוברים ע"ז ושומעים לזוכי הזבח יותר מאלופי הקהלה יצ"ו, ועתה יש לחקור על הבשר ועל השו"ב, והנה מעכ"ה כל יקר ראמה עינו בשו"ת גאוני בתראי, ואני בעניי לרגלי עיוני אהנה דעתי הקלה וה' יאיר עיני: הן ראש המדברים בזה הוא שו"ת הרא"ש אשר הובא ביו"ד (סי' א') בקהל שהטילו חרם שלא ישחוט אדם זולת הטבח שלהם והלך א' ונשחט, ופסק שאסור לאכול משחיתתו ונחלקו אחרונים ו"ל בהבנת טעם הרא"ש ו"ל, וכבר העתקתי דברי הרא"ש ו"ל בתשובה הקודמת והפירוש שהבין בו הש"ך ואחריו החזיק בשחיתתו הגר"א והבנת הנו"ב בנוב"ק (סי' יא) עיין שם: והנה בנ"ד אין מקום לומר דשניא הקהל חד"א במה שאסרו הבשר אם לא ישלמו כף דהרי אם ישלמו מאמינים להשוחטים שיפה שחטו, א"כ אינו דומה אלא למי שאומר יודע אני שהשחיטה כשרה, ומ"מ הרי היא עלי נבלה, שאין בזה פלוגא מתורת נדר שאינו חלה במתפיס בדבר האסור, ואע"ג דהנודר בדבר האסור צריך שאלה לחכם מדרבנן, הא רוב הפוסקים ס"ל כדעת י"א (בסי' ר"ה) דלא אמרו אלא באוסר את אשתו ולא בשאר נודרים ומכש"כ פאן שנתפוננו לשם מצנה ואינן ראוין לקנסא, כדאיתא בגיטין (דף נד) אי אינהו לתקוני קא מכווני אנו ניקום ונקנס', ולא דמי להאעלה ולא נאמר דבזה שנקרא מומר לשבועה כדי לשחוט נעשה מומר לשחיטה.

עוד נגע אחד הובא על השוחטים בנ"ד עפ"י דעת הגאון חיות דעת שכ' בהשקטות טעם המחבר בעובר איסור דשחיתתו אסורה משום דאי עביד לא מהני, ונעשה כמו שלא שחט כלל, והסביר דבשלקא השוחט בשבת שחיתתו כשרה משום דאפילו נימא דלא מהני מ"מ יהא נעשית העבירה דנטילת נשמה, אבל בשוחט הפסח על החמץ דשחיתתו כשרה באמת הקשו התוס' דנימא דלא מהני ויישובו, וה"נ נימא בנשבע שלא ישחוט דלא מהני שחיתתו כלל, וכדאיתא בח"מ (סי' רח) בהגהת רמ"א במי שנשבע שלא למכור אם עבר לא מהני זהו תנן דברי הגאון הנ"ל.

והנה אע"ג דבל"ס אין לבו פשמעתי לומר דלזה פנון המחבר והרא"ש, שהרי המחבר והרא"ש לא ס"ל עיקר דין זה בנשבע שלא למכור ועבר ומכר כמש"כ הש"ך יו"ד (סי' רל), אלא הגאון העלה דבר יפה לפי דעתו לפסוק פהגמ', ולפסול השחיטה מה"ת, ובאשר זה הענין נוגע לכמה אופנים במעשי האדם, רואה אנכי לבארו ולהוציאו מדעת הגאון הנ"ל, אי מגמרא אי מסברא דידיה: והנה מקור מקומו הוא בהגהת מרדכי שבועות (ספ"ג) ו"ל פסק הר"י בר פרץ מי שנשבע או קבל בחרם שלא יתן דבר או שלא ימכור

או ימחול חובו או שאר דברים ועבר שבועה או מכר או נתן אין במעשיו פלום כדאמר בכתובות (דף פא) פינו דאמור רבנו לא לזבון אי זבין לא הוי זביני, ומסתמא אין אמירה דרבנו גדולה משבועתו, וא"כ אין במעשיו פלום דע"י עצמו איבד פחו וזכותו בנדר, ובפ"ק דתמורה אמר אב"י פל מילתא דא"ר לא תעביד אי עביד מהני, ורבא אמר לא מהני, והתם מיתי פירכי טובא בין לאב"י בין לרבא ומשני פולהו ומ"מ הלכה פרבא לגבי אב"י בר מיע"ל קג"ם עכ"ל, והבין הסמ"ע סי' ר"ח דהג"מ חולק על מה שפיתבו התוס' בתמורה ד"ה דנה הפלל דאם עביד לא מהני לא שייך באיסור שפדה מלבו, ואם נשבע שלא לגרש וגיירש הוי גירושין, ולדעת הג"מ באמת אינו גירושין, וכ"כ הח"ד בס' תורת גיטין (סי' קלד), וכ"כ בש"ג ס"פ משילין שהביא בקיצור דברי הר"פ אלו וסיים ומשמע דאין חילוק בין איסורא לממונא, ודחה הש"ג דעת הר"פ: אבל בעניי תימה רבה לומר פן בדעת הר"פ, דאי בא להוציא מאי דעבד משום דרבא והוא.

פלל מה"ת דאי עביד לא מהני למאי הקדים הא דסוגיא דכתובות לכאן שאינו אלא תסקנתא דרבנו, ומזה הוציא דמסתמא אין אמירה דרבנו גדולה משבועתו כו' וגם אם פן אינו אלא בממונא שחכמים הפקיעו זכות אותו חפץ לענין מכירה שהרי בקידושין אם עבר אדרבנו ודאי הוי קידושין, ותדע דהג"מ שקיל וטרי בסוגיא דתמורה ונהרי אלמנה לכה"ג כו' ומשני, ונימא כמו כן ונהרי שניות לעריות כו', וא"כ יהא מוכח משניות דלא פרב יוסף, אלא ודאי ר"י לא אמר אלא דלא לזבון, דאם זבין לא הוי זביני ומשום שהפקיעו פחו בזה החפץ בתורת הפקר ב"ד, ולא שייך סוגיא דכתובות להא דתמורה פלל, גם לדעת הר"י בר"פ, שהרי הוצרך לומר דהלכה פרבא לגבי אב"י ככלל דהש"ס, ותפוק לן דבפי' איפסק בכתובות שם פרב יוסף והלכתא לא עשה ולא כלום, אלא ודאי אין מזה הפסק דמכירה ונתינה שייך לאיסורין, ודן הר"י בר"פ דמסתמא מכש"כ בנשבע דע"י עצמו איבד פחו וזכותו בנדר, פי' דכמו דאדם יכול להפקיע נכסיו בנדר שיהיו כהפקר וכדאיתא בנדרים (דף פה) דשוניא עפרא בעלמא, וע"ש בר"ן, ומהא שמעינן וכו' וה"ה בנדר או נשבע שלא למכור, הפקיע זכותו בזה הפרט, ולמד שפיר דכמו דחכמים מצו לאפקועי פח האדם בשלו בפרט א' לענין זבינא, כמו דמצי לאפקורי נכסיו לגמרי, ה"נ האדם על שלו בנדר ושבועה משא"כ באיסורין לא מצינו דחכמים הפקיעו קידושין באיסור וזלת באיזה פרטים דפי' הש"ס ואין למדין ד"ס מד"ס, וה"נ לא מצי האדם לבטל קידושיו וגירושיו במה שנשבע שלא לעשות פן, דאלת"ה למאי פתב לשון זה דע"י עצמו איבד פחו וזכותו, אלא ודאי רק במו"מ דינא הכי ולא זולת, [אח"כ ראייתי שהגאון ח"ס חלק ח"מ (סי' עט) כתב פן בפשיטות שאין זה אלא בד"מ, ואינו נוגע להא דאם עביד ל"מ, ותמה על הט"ז ח"מ, והפלא שלא חש להסמ"ע ולהג"מ ר ראש דבר זה וע"ע ח"ס יו"ד (סי' ו) והביא שפן כ' המג"א (סי' שלט סק"י)], אלא שיש להסביר מה שהביא בהג"מ ר סוגיא דתמורה לכאן שאינו ענין, ונראה משום דכלפי שיש להוכיח דבאיסור דאורייתא לא אמרינן דאפילו מדרבנו דלא יהני אפילו בזביני לאב"י כדמוכח מסו' א דתמורה דמקשה ונהרי חרמים דא"ר לא ימכר וכו' ותנן חרמי פהגים אין להם פדיון אלא נתנים לפהגים, ומאי קושיא לאב"י דילמא מה"ת מהני, ונחכמים הפקיעו דלא להוי זביני משום דעבר אדרחמנא, כמו שאמרו בסופה (ספ"ג) לענין מע"ש שאין מתחללין משום גזירה שמה גדלו עדרים, וה"נ הפקיעו המכירה והפדיון אלא ודאי רק בדרבנו אמרינן

הכי ולא באיסור דאורייתא, וא"כ אפ"ש דמי שנשבע שלא למפוך ועבר הוי פאיסור דאורייתא והוי זבינא, בזה סיים דהא ברור דקיי"ל פ"ב דבדאורייתא אם עביד ל"מ, ונהי דמשום הא דר"ב אין לדון בעבר על השבועה וכמש"כ התוס' דבאיסור שפ"ד האדם מלבו לא אמר ר"ב דאם עביד לא מהני, מ"מ לענין מכירה בפ"ט לא גרע איסור שבועה דידן' מאיסור דרבנן דכתובות, והו"פ פ"ה הר"י בר"פ בלא ספק, ומעולם לא עלה ע"ד לומר דמי שנשבע שלא לגרש שלא מהני הגירושין, וראיה ברורה לדבר מה שאין חוקרין מהמגרש שמה נשבע שלא לגרש כמו שחוקרין להיפך, ומש"כ בתו"ג הנ"ל משום שאין אדם חשוד לעבור על השבועה אינו מיושב שהרי חוקרין שמה נשבע לגרש ושכח, וא"כ ה"ה נחוש להיפך, אלא ודאי כיון שאינו נוגע לגוף הגט והכשרו למאי נחוש לאיסור שבועה כן יותר מכלל מעשי האדם: ואי מסב"א דהגאון ח"ד הנ"ל ג"כ ליתא במח"כ, שהרי הקדים וכתב דלהכי בשוחט בשפת שחיטתו כשרה משום דאפילו נימא דשחיטתו פסולה לא יגרע העבירה מאומה, והרי סב"א זו עצמה ישנו בנשבע שלא לעשות, שהרי זה פשוט בנשבע שלא לשחוט ועבר ושחט ה"ז לוקה, דתליא בלשון ב"א וכוונן על מעשה השחיטה שעבר ושחט ובינה על השחיטה כמנהג שחיטה כשרה וממילא מאי מועיל בזה שפסל השחיטה סוף סוף עבר על שבועתו, בשלמא באיסור מה"ת כגון שלא לגרש אנוסתו שפיר י"ל דלא להני הגירושין אע"ג דלקי, משום דעבר אמימרא דרחמנא שלא יגרש, מכ"מ הגירושין הוא איסור ומצד הסב"א אם עבד לא מהני ואינו גט, או דמחויב להחזיר, שלא ישאר העבירה, אבל בנשבע שלא לשחוט שאין שום עבירה בשחיטה אלא בזה שעבר על השבועה, והשבועה לא היה אלא במעשה השחיטה? הא פ"ש או פסול כבר עבר על השבועה, ואדרבא התוס' שכתבו וחקרו בנשבע שלא לגרש ע"כ לית להו ישוב הגאון ח"ד בשוחט בשפת, אלא ס"ל ישוב אחר משום דהיום גורם שאני כמש"כ סב"א זו בפסחים (דף פ) בד"ה אתה מדחהו כו' יעו"ש.

הא מצד סב"א הגאון ח"ד הנ"ל ודאי אין מקום לפסול השחיטה משום אם עבד לא מהני: נחזור לענין דאין לומר דשחיטת השוחטים שעברו על השבועה דהוי גבלה ח"ו, ורק שעברו על השבועה והוי מומרים לאיסור שבועה: איברא גם בעיקר השבועה יש לנו לחתור עצות להסיר מאחינו שום מומרות ושבו על זדונם ורפא להם, גם בלי חומר השנוי במשנה דסנהדרין: והנה הא ודאי שאין עצה להתיר שבועתם כמו שהעלה הגאון נו"ב שם באיסור הקהל, דמלבד שאין זה מועיל למה שנחשדו ועברו אז על השבועה כמבואר בדברי הגאון ז"ל דלענין השוחט לא הועיל אלא בזה הכריזו באיסור ולא היה אלא שעבר השוחט על צווי הקהל והרב, ולא הועיל בשאלה אלא לענין הבשר יע"ש, ואפילו נימא דנהי דמשם חשוד אינו מועיל התרה, מ"מ משם מומר יועיל כמו לענין מלקות מ"מ בנ"ד א"א להתיר שבועה פזו דגם בלא שבועה מוזהרים על הדבר, וכדאיתא ב"ד (סי' רכ"ח סט"ו) אלא יש לנו לעמוד על עיקר השבועה, חז"ל דאחר שנשבעו ארבעתם ביחד, יש לומר דתלו עצמם בהדדי, ואי לא היה אחד מקבל על עצמו שבועה זו לא היו הנותרין נשבעין, שהרי הוא היה מקפח פרנסתם, ועתה שמת אחד ועמד בנו על מקומו והוא אינו מושבע, אפ"ש שפ"א בטלה שבועתם ג"כ וכמש"כ הרמ"א וראוי להבין לזה הפ"י מש"כ הרא"ש עוד ואעפ"י שאינו חשוד לאכול דבר איסור

מ"מ מְכוּנָעַר הַדְּבָר כּו', וְאַמַּאי אִינוּ חָשׁוּד, הָרִי חָשׁוּד שְׁפִיר שְׁשִׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה וְהוּא אָכַל, אָבֵל בְּאַמַּת עֵינֵי דְבָרֵי הָרָא"ש מִש"כ שֶׁהִקְהֵל יְכוּלִין לְאַסֹּר הַמְּוֹתֵר, אִינוּ מְבֹאֵר כ"כ, דִּמְש"כ הַגֵּר"א מְשׁוּם דְּשׁוּנְיָ אַנְפְּשִׁיָּהּ חַד"א, לְכַאוּרָה אֵין מְקוּם לְכַאן, דְּזֵה אִינוּ אֵלָּא בְּמֵי שְׁאוּמֵר עַל חֲתִיקָה שְׁמוֹחֲזֵק, לָנוּ שֶׁהוּא פֶּשֶׁר, וְהוּא אוֹמֵר שְׂיֻדְעָ שֶׁהִיא נְבֵלָה, וְאָדָם נֶאֱמָן עַל עֲצָמוֹ יוֹתֵר מִמָּאָה אִישׁ פְּדָאִי בְּכָרִיתוֹת (דִּי"ב) מִשָּׂא"כ מִי שְׁאוּמֵר עַל חֲתִיקָה פֶּשֶׁרָה, שְׂאֵע"ג שֶׁהִיא פֶּשֶׁרָה הָרִי הִיא עַלִי נְבֵלָה לֹא אָמַר פְּלוּם אִם לֹא שְׂמַתְפִּיס בְּדְבָר הַנְּדוּר וְאַסוּרָה מִטַּעַם נֶדֶר פְּדִתְנָן רִישׁ (פ"ב) דְּנִדְרִים, מִעֲתָה זֶה פְּשׁוּט שְׁאֵין הַצְּבוּר יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת עַל הַקְּהֵלָה יוֹתֵר מִשְׁהִיחִיד יְכוּל לַעֲשׂוֹת עַל עֲצָמוֹ, וְא"כ הֵיאֵךְ פְּשִׁיט לְרַבֵּינוּ הָרָא"ש דְּהִקְהֵל יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת שְׁחִיטָה פֶּשֶׁרָה לְנְבֵלָה (עֵי' סִי' ר"ז ס"א בַּהֲג"ה), אֵלָּא פֶּד הַעֲנִין דְּבְאַמַּת בְּהֵמָה בְּחֻזְקַת אִיסוּר קִיָּמָא, וְהוֹתֵרָה בְּדְבָר הַשְּׁחוּט שְׁאוּמֵר שְׁנִשְׁחַטָּה פְּרָאוֹי וְעַד א' נֶאֱמָן בְּדְבָר שְׁפִידוֹ לְהַכְשִׁיר, אָבֵל אִם יָבֵא אָדָם וַיֹּאמֶר שְׁאֵין הַשְּׁחוּט נֶאֱמָן אֲצֵלוֹ לְכַשֵּׁר הָרִי הַבְּהֵמָה בְּחֻזְקַת אִיסוּר, וְאֶפְּלוֹ לְהַקְּלֵ מִהֵנִי דַעַת הָאָדָם עַל עֲצָמוֹ, פְּלוּמֵר בְּעַד א' מַעִיד שְׁנֶאֱסַר דְּבָר שֶׁל חֲבִירוֹ בְּאִנְפֵּן שַׁעֲפ"י הַדִּין אֵין מְחֻיָּב לְהֶאֱמִינוּ, וּמִכ"מ אֵי הִיָּה מֵאֲמִינוּ נֶאֱסַר מֵה"ת כִּמ"ש הַרְמַב"ם ה' ק"פ (פ"ד ה"א) הַשְּׁחוּט אֵת הַפֶּסַח עַל בְּנֵי חֲבוּרָה וְאָמַר לָהֶם לֹא ח"ז שְׁנֶפְסַל שׁוֹרֵת הַדִּין שְׁאִינוּ נֶאֱמָן, וְהַרוּצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ ה"ז מְשׁוּבָח וַיָּבִיא פֶּסַח שְׁנֵי, הָרִי דְמָה שְׁבִדְעַת הַבְּעֵלִים לְהֶאֱמִינוּ מוֹעִיל לְעֵינֵי ד"ת לְהִבִּיא פֶּסַח שְׁנֵי, וְכֵן לְהִפְּדֵ בְּמָה שְׁאִינוּ מֵאֲמִינוּ פְּדָאִיתָא בְּקִידוּשֵׁין (דס"ו א') לְאַבְיֵי דס"ל בְּעַד א' מַעִיד שְׁאֲשֵׁתוֹ זִינְתָהּ וְהוּא שׁוֹתֵק שֶׁהַעֲד נֶאֱמָן, וּמ"מ אָמַר שְׁמוּאֵל לְהֵי הוּא סְמִיָּא אֵי מְהִימָן לָךְ דְּלֹא גִזְלָנָא הוּא זִיל אֶפְקָה וְאֵי לֹא לֹא תִפְיֵק, וְהָרִי מְסַתְמָא לֹא הִיָּה הַעֲד גִּזְלוֹן יְדוּעַ, מִכ"מ הִיָּה מְהֵנִי לְהַכְשִׁיר אִם הִי אוֹמֵר הַבְּעַל שְׁבִירוֹר אֲצֵלוֹ דְּהַעֲד גִּזְלָנָא הוּא, מִכְש"כ לְאַסֹּר עַל עֲצָמוֹ בְּזֵה הָאִנְפֵּן שְׁאֵמֵר הָאִישׁ שְׁאֵין הַשְּׁחוּט נֶאֱמָן אֲצֵלוֹ הַבְּהֵמָה עַלִי נְבֵלָה, וּבְזֵה מִיקָרֵי שְׁוִיָּא אַנְפְּשִׁיָּהּ חַד"א, בְּמָה שֶׁלֹּא הֶאֱמִין לְהַשְּׁחוּט שֶׁהוּצִיא מִחֻזְקַת אִיסוּר, וְהַעֲלָה הָרָא"ש דַּה"ה הַקְּהֵל מְצוֹ לומר כֵּן דָּאִין מֵאֲמִינִים פִּי אִם שׁוּחַט קְבוּעַ שְׁלָהֶם, וּמִמִּילָא הַבְּהֵמָה בְּחֻזְקַת אִיסוּר קִיָּמָא.

וְה"ה נְבֵלָה לְכָל הַקְּהֵל, וְהַשְּׁחוּט שֶׁהֶאֱכִיל לְכָל הָעִיר, מִיקָרֵי חָשׁוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר שְׁהָרִי הֶאֱכִיל נְבֵלוֹת, מִיְהוּ לְהַשְּׁחוּט בְּעֲצָמוֹ אֵינָה נְבֵלָה שְׁהָרִי הוּא יוֹדֵעַ בְּעֲצָמוֹ שְׁשַׁחַט פְּרָאוֹי, וְאֵלוּ בָּאוּ עֲדִים שְׁרָאוּ דְּהַשְּׁחוּט שְׁחַט כְּדִין וְדָאִי פֶּשֶׁרָה לְכָל הָעִיר וְאֵין בְּכַח הַקְּהֵל לְאַסֹּר הַמְּוֹתֵר וְדָאִי, וְא"כ יֵשׁ מְקוּם לומר שְׁאֵין הַשְּׁחוּט חָשׁוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר, דַּע"ג שֶׁהֶאֱכִיל נְבֵלוֹת לְבְנֵי הָעִיר מִכ"מ הָרִי אִינוּ חָשׁוּד לְאַכְלוֹ נְבֵלוֹת, א"כ אֵין הַדְּבָר פְּשׁוּט דְּמִיקָרֵי בְּזֵה חָשׁוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר, מִכ"מ מְכוּנָעַר הַדְּבָר כּו', זֵהוּ דַעַת הָרָא"ש ז"ל לְהַסְתַּפֵּק בְּעֵינֵי הַדִּין, וְרַבֵּינוּ יְרוּחָם וְהַמְּחַבֵּר נִקְטִי פְתַחֲלַת דַּעַת הָרָא"ש דְּבְזֵה שֶׁהֶאֱכִיל נְבֵלוֹת לְרַבִּים מִיקָרֵי שְׁפִיר חָשׁוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר, זֵהוּ דַעַת הַשְּׁ"ף וְהַגֵּר"א ז"ל בְּהַבְּנַת הַעֲנִין, וּבְזֵה יִתְיַשְׁבַּ מֵה שְׁקִשָּׁה לְכַאוּרָה מִש"כ הָרָא"ש שֶׁהוּא מוֹמֵר לְאוֹתוֹ דְּבָר, וְהָרִי בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה לֹא הִיָּה אֵלָּא פַּעַם א' וְלֹא נִקְרָא אֵלָּא חָשׁוּד, וַיּוֹתֵר קִשָּׁה שְׁהָרִי הַשְּׁ"ף (בְּסִי' ב' סַק"כ) פִּקְפַק עַל מֵה שְׁפֶסֶל הַרְמ"א בְּמֵי שְׁאֵכֵל נְבֵלוֹת פַּעַם א' וְנִפְסַל לְעֲדוֹת מְחַמַּת זֶה, וַיּוֹתֵר מְמַנּוּ כ' הַגֵּר"א ע"ז (שָׁם ס"ק י"ט) שְׁדְּבָרֵי הַגְּהֵת רַמ"א אֵין לָהֶם שַׁחַר, דְּרַק מוֹמֵר אָמְרוּ וְלֹא חָשׁוּד אֶפְּלוֹ לְאוֹתוֹ דְּבָר, אָבֵל לְדְבָרֵינוּ גִיחָא דְמָה שְׁנֶפְסַל הַשְּׁחוּט לֹא מְשׁוּם שֶׁהוּא אָכַל נְבֵלָה, שְׁבְאַמַּת הוּא לֹא אָכַל נְבֵלָה כָּלֵל, אֵלָּא בְּמָה שֶׁהֶאֱכִיל לְרַבִּים נְבֵלָה, וּכְמ"ש הַגֵּר"א

(סוף סי' א' ס"ק מ"ה) דבנדאי שחט שלא פהוגן מעבירין אותו בפעם א' אע"ג דשחיטתו אינה נפסלת בפעם א', מכ"מ דין מומר יש לו לענין לרבים, דמעבירין אותו, ואע"ג דהג"ר א' בעצמו פתב (בסי' ב' סק"ח) דאפילו לא נמצא יפה דאין מעבירין אותו אלא משום שלא הראה ספינו לחכם כמו בנמצא יפה, אלא בסי' א' מייירי שהשוחט פבר האכיל לרבים וכו' מעבירין אותו בפעם א' וכ"כ בפאלתות (סי' צ"ב) את"ל פיון דאחטיא לרבים לאלתר מעבירין ליה, וע' מש"כ בהע"ש אות א' בס"ד, ממילא ה"נ בזה שהאכיל גבלות לרבים אע"ג שלעצמו פשר, דומה למומר לאותו דבר, או קוראין אותו חשוד לאו"ד, אבל חשדא זו להאכיל לרבים גרע דמפסל בפעם א' לכו"ע: ולפי זה הפי' בשו"ת הרא"ש לא נזכר סברא דמי שעובר על האיסור פדי לשחוט מיקרי חשוד לשחיטה, דשאני הא דשו"ע שהיה איסור הקהל בדבר ונעשה גבלה, והוא האכיל גבלות לרבים, ולא עון האיסור גורם לדבר, א"כ בנ"ד שהשוחטים נשבעו ועברו על שבועתם פדי לשחוט, לא מיקרי פלל חשודים לאותו דבר, אלא חשודים לשבועה בעלמא: אבל הגאון נו"ב קמא (סי' א') לא הבין פה באור תשובת הרא"ש ודעת המחבר אלא תרי מילי קאמר הרא"ש, דאותו הפשר נאסר בקבלת הקהל, אבל השוחט לא נפסל מחמת זה אלא משום שעבר על האיסור, ומשום שעבר על עון האיסור פדי לשחוט מיקרי חשוד לשחיטה, וכף הבין הפר"ח ותמה ע"ז, והגאון נו"ב ז"ל קבל סברא זו אעפ"י שכ' בזה"ל אנו מצטערים וסובלים פמה דחוקים פדי שלא לסתור דברי הרא"ש כו', אלא פמה שהבין הנו"ב שפך הבין הש"ף אינו במח"כ שהרי בפירוש הביא דברי הרא"ש דה"ה בלי איסור כו'] ולפי דברינו הגיה יפה מש"כ הרא"ש שהוא מומר לאותו דבר, שהרי לא עבר על השבועה אלא פעם א', אלא חשוד לאו"ד, וכדעתו שם להשיג על הש"ף בסי' ב' סק"כ הנ"ל, ולפי הבנתו ז"ל לא הביא המחבר דין הראשון פלל שזה אינו נוגע לה' שחיטה פניחוד, דה"ה בכל דבר איסור, פגון אם הקהל אסרו ליקח יין אלא פמי שהחזק אצלם בכלשרות ושאר אנשים חשודים אצלם ביי"נ, שוויא אנפשייהו חד"א יין של אחר, ולא הביא המחבר אלא מה שנוגע לשחיטה דמי שעובר על איסור פדי לשחוט נעשה חשוד לאותו דבר, מכ"מ מש"כ עוד הגאון הנ"ל דכל האיסור של השוחט שנעשה בזה חשוד לאותו דבר אינו אלא מטעם קנס ולא מעיקר הדין פמבואר שם בד"ה אמנם אמינא כו', לא נראה לשון רבינו ירוחם והמחבר, אלא פה צ"ל דהרא"ש עצמו נסתפק בדבר, ותחלה פתב שראוי לדמותו לחשוד לאו"ד מצד הדין, ואח"כ פתב ואעפ"י שאינו חשוד לאכול דבר איסור ולא תחזיקנו לחשוד לאו"ד, מכ"מ מכווער הדבר כו', ור"י והמחבר קלטו סברא ראשונה של הרא"ש ז"ל לעיקר, מעתה בנ"ד שנשבעו השוחטים ועברו על השבועה הרי אלו חשודים לאו"ד, וכאשר עברו כ"פ בנדון נימא שהם מומרים ושחיטתן גבלה: איברא אפילו לדעת הנו"ב, הגה מקום אתי להסיר מהם דין מומר, דבאמת קשה הא דהגהת רמ"א (סי' ב') דמי שנפסל לעדות מחמת גבלה פיון שהוא חשוד דינו פמומר ונהרי בגמ' אמרו מומר ולא חשוד, פאשר תמה הג"ר א' ז"ל, והעליתי בעניי בהע"ש שם שדינו של הרמ"א מקורו פרוף פרמ"ם ה' עדות, ובארתי בעזה"י דהיתר הפשר הוא בשני אופנים חדא בעדות השוחט שהוא פשר ובגידו, שנית אפילו באופן שהוא פסול וא"נ מ"מ אם רוב מעשיו מתקנים פשר מצד הדין, ומזה הטעם קיי"ל דמומר לאכול גבלות בודק ספינו וסגי מחמת דסמכינו דמסתמא לא הוזמן לפניו התעלפות ושהיה

וכדומה, שהרי רוב מעשיו מתקנים מיהו בדיקת ספין שהיא טורח, מומר א"נ לעולם, אבל חשוד יש נ"מ בין שוחט קבוע לרבים מפבר ורוב מעשיו מתקנים גם בזה לא בעינו בדיקת ספין, משא"כ במי שלא הוחזק עדיין לשוחט קבוע בעינו עדותו שהעמיד הספין פראוי וחסוד א"נ יעו"ש היטב, מעתה נהי שכ' הרא"ש דחשוד לשבועה כדי לשחוט דמי לחשוד לשחיטה עצמה, היינו באינו עדיין שוחט קבוע ולא נתחזק עדיין רוב בדיקותיו את הספין מתקן ובעינו נאמנות השוחט, בהא שפיר אמרינו שא"נ לשחיטה בשביל ששוחט שלא פדין משום שבועה, אבל שוחט קבוע דרוב מעשיו גם בזה מתקנים, ומה לי שנעשה מומר לשבועה מ"מ כמו שמומר לשחיטה עצמה מהני בדיקת ספין משום שלגוף מעשה השחיטה רוב מעשיו מתקנים ה"נ מומר לשבועה כדי לשחוט מהני אפילו לבדיקת הספין לעצמו, שהרי גם בזה לא איתרע רוב שלו, וזה סברא יפה מצד עצמו, ומכש"כ שגם המחזיקים בעיקר דין דמיקרי בזה חשוד לאותו דבר מזדו שאין בזה טעם בעיקר, ורק דומה לחשוד לאותו דבר, והרא"ש עצמו נסתפק בזה, והנו"ב כתב שאנו מצטערים להסבירה ושאנו אלא קנס, הבו דלא להוסיף כש"כ שאומר שלא ידע מה שכתוב ולא קרא, ואין לחוש למה שאומר הרב שיביא עדים פשרים שקרא בפיו, לע"ע לא הביא ואדם נאמן על עצמו בכאלה, ואפילו יביא עדים פשרים בפני ב"ד שקרא בפיו יידע כל מה שכתוב בה, לא יהיה נפסל בזה, שיהא יכול לומר שאינו זוכר מה שהיה לפני פמה שנים: כ"ז בארנו חוות דעותי הקלה, שאין השו"ב צריך התרה, ולא נכנסתי במותר הדברים שהאר"י מעכ"ה נ"ו בענין התרה, אם נחשב הענין שעשה הרב להשו"ב טובה, ואם הוא דבר מצנה, ועוד שאלות אשר טוב בהם מראה עינים מהלך נפש מרחוק, והשתיקה יפה, וגם מה שבניקש מעכ"ה נ"ו להגיד לו בדינו של הרב שי נפלאתי מאד, הא"י עלה ע"ד לדון אותו שלא בפניו, ועפ"י עדות מעכ"ה נ"י שהוא יחיד ובעל דינו, והרי ע"ז פתיב לא תשא שמע שוא, ואין לנו כ"א לברך את קהל ה' שיזכו להשפין שלום בקרבם, וישימו העקוב למישור, ולא יוסיפו לדאבה כברכת העמוס בעבודה רבה: סימן ה תשובה לבני הה"ג שיח' בעזה"י בדבר שוחטי דמתא שהם ארבעה שחתמו עצמם על כתב בזה"ל, כהיום דלמטה קבלנו עלינו אנחנו הח"מ באו"ש שלא נרים ידינו לשחוט שום בהמה גסה או דקה לשום איש בעולם בלי דעת הרב דפה, וחתמו ע"ז ארבעתם, וא' מן החבורה מת ועמד בנו תחתיו, ועפ"י איזה ענין שהתריסו נגד הרב והקהל, וגם נמצא בהם קשר בוגדים שנתקשרו עם הקצבים, אסר עליהם הרב השחיטה, והמה עשו שלהם ושחטו איזה עת, ועתה באו להתחרט ולקבל גזרות הרב ולהתכשר בד"ת, והנה שמים רעות עשו חוצפא כלפי שמיא שעברו על שבועתם, ואפיקרותא נגד הרב שגזר עליהם שלא ישחטו, והוי כלא סר ספינו קמי חכם, וכמש"כ שו"ת ברית אברהם והובא בפ"ת (סי' י"ח), וא"כ מעברינו לכל הפחות שלשים יום תחת האיסור: טרם אענה כפי עונם הדין כפי הנראה לענ"ד, הנני מגיד מישרים אשר מהראוי היה להחמיר עליהם גם יותר מעונם הדין הנוגע לפסול השחיטה, מכ"מ יש ויש דברים שפן הדין אינם ראויים לעבודה תמה זו לשרת עדה קדושה, יכרכם ה', חזא דנהי דאינם אומרים או חשודים לאותו דבר פאשר יבואר לפנינו מכ"מ הרי מומרים לעבון על השבועה, ולדעת הרמב"ם ז"ל מומר לד"א מן התורה בעי בדיקת ספין, ואע"ג דלא קי"ל הכי, מכ"מ לא יכשר לקהל ה' להעמיד מומר לד"א מה"ת על דבר שעומד ברומו

של עולם, ואפילו נימא דיש להקל בגוף השבועה פאָשר יבואר מכ"מ הרי הם יודו בעצמם שלא ידעו מקום הקולא והוויין פאָכלו בשר חזיר ונמצא טלה, דאע"ג דלא מיקרי בזה מומרים לאותו דבר מכ"מ הרי הקשיחו לכן מיראת ה' אִשֶּׁר הוא עיקר גדול לשוחט כמבואר בשו"ע (סי"ח) לענין הרגשת הספין: שנית דל שבועה מהקא, הרי הדבר מובן שלא הגיעו לשבועה זו אלא משום שע"מ פן דוקא נתרצו הקהל יצ"ו לקבלם בעבודתם ולשלם שכר יקוו לפעלם, ועתה פאָשר העבירו את הדרך הרי גזלת הרבים בבתיהם, וגנבת דעת הבריות שסומכים עליהם, ודבר זה עוד גרוע מהראשונה בפרט א', דלעון שבועה מהני תשובה, משא"כ לענין גזל רבים הרי מן הנמנע כמעט שיחזירו המותר ממה ששנה עבודתם אלו לא היו מושפרים, ואפ"ל ימחלו להם העומדים עתה בעיר ה' שמה, ועל אופן זה יכשירו אותם לעבודתם מכאן ואילך, מכ"מ הרי כמה אנשים שנסעו ואינם בעיר, וקופת הקהל הלה גם מהם, וכיב"ז אמרו בב"ב ס"פ המוכר את הספינה קשה עונשו של מדות מערייות, משום דלא אפשר בתשובה, ואמרו עוד שם (דע"ח ב') באו חשבון בחשבונו של עולם שאין אדם מחשב כמה גדולים מעשיו אם לטב אם למוטב: שלישיית הרי אמרו בב"מ (דק"ט) אמר רבא מיקרי דרדקי שתלא טבחא ואומנא כו' פמותרין ועומדין דמו, ופ"ל הרמב"ם בה' שכירות פ"ל הנוטע אילנות לבני המדינה שהפסיד, וכן טבח של בני העיר שנבל בהמות כו', שהן פמותרין ועומדין עד שישתדלו במלאכתן הואיל והעמידו אותן רוב הצבור עליהן עכ"ל, והראב"ד השיג וכו' דה"ה באופן ליחיד, ופירשנו בהע"ש סי' קמ"ב בס"ד מקורו של הרמב"ם ז"ל וברוה טעמו דמי שעושה לרבים, על הב"ד להשגיח שלא יזיק לאחרים, ומזה הטעם קי"ל דהשוחט לרבים בעי קבלה ועדות להחזיקו בכשרות אע"ג דעפ"י דין רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, משום דהשוחט לרבים, ולא רבים יחכמו לדקדק אחריו אם ימצא דבר שאינו הגון, וכמש"כ שם באריכות בס"ד, ומזה יש ללמוד דשוחט שנמצא אחריו דבר שאינו הגון בשחיטה אף ע"ג שלא האכיל נבילות, מכ"מ לא גרע מנבל הבהמות והפסיד לבפלים, ועל הב"ד להשגיח עליו שיהיה ע"צ היותר טוב בשום לב בלי שול ושחיתא, ובזה ה"ה פמותרה ועומד, ועתה שהשחיתו ועשו קשר עם הקצבים שלא פדין ואח"כ שחטו בלי רצון הרב הרי הן מותרין ועומדין ומעברין להו, ובזה יתיישב מש"כ הרמב"ם בה' שחיטה (ספ"א) על הא דאיתא בגמרא דטבחא שלא סר ספינא קמי חכם מנדין אותו, שהטעם הוא לפי שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת ותהיה פגומה וישחוט בה, והובא בש"ך (סי' י"ח) ולמד מזה דלא מהני מחילה, ולכאורה תמוה שהרי בפ"א אמרו בחולין (ד"י ודי"ז) לא אמרו להראות ספין לחכם אלא בשביל שיהו כבודו של חכם, אלא שיטת הרמב"ם דאף ע"ג דמריש לא התקינו אלא בשביל שיהו כבודו ש"ח, מכ"מ אחר שזלזל באזהרת חז"ל להזהר בזה בכבודו ש"ח, הוא גרוע משארי ב"א שמזלזלין בכבודו ש"ח, שהרי מעתה יש לחוש שלא יקלקל השחיטה עצמה בסור מעליו מורא הרב אשר הוא נחשב כמו שאיננו ירא מלפני אלהים, מש"ה לא מהני מחילה, ומכש"כ בנ"ד שעשו קשר עם הקצבים שיש בזה מקום לחוש לגוף השחיטה ובדיקה פאָשר ידעו הם עצמם על כיב"ז ודאי פמותרין ועומדין דמו, וכאשר התרה בהן הרב ואסרו ולא שמעו הוסיפו חטא על פשע זה, בנדאי מדינא דגמרא יש מקום להעבירם אף ע"ג שאינם נפסלים ושללא להשגיח על טפלי דתלי בהו פדין טבחי ואומני דרבים דמעברין להו, זהו

שְׁאֵנִי אֹמֵר מִצַּד עֲצָמָם, אֱלוֹ לֹא הָיָה נוֹגַע זֶה הָעֲנָן לְשִׁלּוֹם הַקְּהֵלָה יצ"ו, אֲבָל דַּעַת לְנִבּוֹן
נִקְל שֶׁאֵ"א לְהַעֲמִיד בְּשַׁעַה קְלָה שׁוֹחֲטִים מְבַהֲקִים שְׂיִסְפִּיקוּ לְכָל הָעֵדָה יצ"ו, וְגַם יְהֵא
גֹרֵם מַחְלֻקָּת וְשִׁנּוּי דַּעוֹת דְּקִשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל כְּחֻרְבוֹת לְגֹוף וְכַעֲבִירוֹת חֲמוּרוֹת לְנַפְשׁ, וְיָדוּעַ
דְּצָרְכֵי רַבִּים וְצִוְרָה מְצֻוֶה כְּדִיעֲבַד דְּמִי כְּמִבְּנֹאֵר בְּסוֹגְיָא דְּפִסְחִים (דִּי"א) וְעוֹד בְּכ"מ, ע"כ
יֵשׁ לָנוּ לְדוֹן עַל הַכָּשֶׁר הַשׁוֹחֲטִים מִפְּאֵן וְלִהְבֵּא, כְּאֵלּוֹ אֲנֹו דְּנִים עַל הַכָּשֶׁר שְׂשִׁחְטוּ כְּבָר,
שְׂבִאָמַת פֶּשֶׁר מִן הַדִּין לַעֲנִ"ד, וְשִׁאִין לָנוּ לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת שְׂהֶאֱכִילוּ נְבִילוֹת ח"ו,
וְהַמְּקוֹם ית"ש יוֹרְנוּ אֲמַתּוֹ, וְלֹא נִכְשַׁל בְּדָבָר הַלְּכָה ח"ו: רֵאשִׁית דְּבָר הוּא הַמְּבֹנָאֵר
בְּשׁו"ע (ס' א' ס' א) אִם הִטִּילוּ הַקְּהֵל אִיסוּר שְׂלֵא יִשְׁחֹט אֱלֵא טַבַּח יָדוּעַ וְשִׁחַט אַחֵר,
י"א שְׂשִׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה עַכ"ל, וְהוּא לְשׁוֹן רַבִּינוּ יְרוּחָם שְׂהֵבִיא הַב"י וּמְקוֹר מְקוּמוֹ לְמַעֲלָה
בְּקוֹדֶשׁ בְּשׁו"ת הָרֵא"ש ז"ל, וּבְאֲשֶׁר נִחְלָקוּ הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל בְּבִאֹר הַלְּכָה זֹו שְׂהוּא נוֹגַע
הַרְבֵּה לַעֲנִ"ד, ע"כ עֲלִינוּ לְהַעֲתִיק תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש וְחֻקֵּר דַּעַתוֹ ז"ל: שְׂשִׁאֲלַת צְבוּר שְׂהִטִּילוּ
אִיסוּר שְׂלֵא יִשְׁחֹט אָדָם זֹולַתִּי הַטַּבַּח שֶׁל הַקְּהֵל וְהַלְּכָה א' וְעֵבֶר עַה"ח וְשִׁחַט, יִרְאֶה
שְׂאֲסוּר לְאֲכֹל מִשְׂחִיטָתוֹ שְׂהֵרִי הַקְּהֵל פֶּסְלוֹ שְׂחִיטַת הַכֹּל חוּץ מִשְׂחִיטַת הַטַּבַּח כֹּו' וְרִשְׁאִין
הַצְּבוּר לְהַתְּנוֹת וְלִהְסִיעַ עַל קִיּוּצָתָן כֹּו' וְכֹן לְאֲסוּר הַמְּוֹתֵר מִשׁוּם מִיגְדָר מִקְּלֵתָא, וּמַה
שְׂאֲסוּרִין אֲסוּר לְכָל בְּנֵי הָעִיר וְכַש"כ זֶה שְׂעֵבֶר עַל הָאִיסוּר וְשִׁחַט רֵאשִׁית לְדַמּוֹתוֹ לְמוֹמֵר
לְאוֹתוֹ דְּבָר פִּינּוֹן שְׂעֵבֶר עַל הָאִיסוּר כְּדִי לְשִׁחֹט, וְאֵעִפ"י שְׂאִינוּ חֲשׁוֹד לְאֲכֹל דְּבָר אִיסוּר,
מְכ"מ מְכֻוֶּעַר הַדְּבָר וְרֵאשִׁית לְקוֹנְסוֹ שְׂלֵא יֵאֲכֹלוּ מִשְׂחִיטָתוֹ עַכ"ל, וְרַבִּינוּ יְרוּחָם וְאֲחֵרִיו
הַמְּחַבְּרֵי לֹא הֵבִיאוּ אֱלֵא רֵאשִׁית דְּבָרֵי הָרֵא"ש שְׂהוּא דְּמִי לְחֲשׁוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר, וְטַעֲמָא
דְּמִקְּלֵתָא כְּתִב הַגְּבֵר"א (סְקל"ו) פִּינּוֹן שְׂהֶקְהֵל אֲסֵרוּ זֹולַתּוֹ הָיִי כְּאֲכֹל בְּלֵא שְׂחִיטָה וְהָיִי
כְּמוֹמֵר לְאוֹתוֹ דְּבָר, הֵן הֵן דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיו, וְלִזְהָ פִּנּוֹן הַשְּׂ"ף שְׂכְּתִב וְעוֹד
מִשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם דְּאִפִּילוּ בְּלֵא אִיסוּר אֲסוּר פִּינּוֹן דְּהַקְּהֵל פֶּסְלוֹ שְׂחִיטַת הַכֹּל, וְאֲחֵרִיו כ'ו'
הַגְּבֵר"א עוֹד בְּלִיקוּטִיו דְּשׁוּיָנְהוּ אֲנַפְּשִׁיָּהוּ חַד"א וְעַש"ד, כְּפִינּוֹן רַבִּינוּ הַגְּבֵר"א דְּלִפִּי זֶה אִפִּילוּ
בְּלֵא אִיסוּר, וְא"כ מִש"כ ר"י וְהַמְּחַבְּרֵי חֲרָם הוּא לֵה', אֱלֵא מִשׁוּם שְׂהַמְעֵשָׂה כְּו'
הִיָּה מִשְׂחִיטַת אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְכַדּוּמָה, וּמִמִּילָא בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא יִשְׁחֹט וְשִׁחַט שְׂחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה:
וְהַנְּנִי לְהוֹסִיף עוֹד שְׂגַם בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְמַפְּוֹר דְּקִי"ל בְּחו"מ (ס' ר"ח) דְּאִם מְכָרוּ מְכוּר,
וְהֵבִינוּ בְּש"ג וּבְסַמ"ע, הַטַּעַם דְּלֵא אֲמַרִּינּוּ אִם עֲבִיד לֹא מְהֵנִי הוּא מִשׁוּם שְׂכְּתִבוּ הַתּוֹס'
בְּתַמּוּרָה (ד"ו) בְּד"ה וְהַשְׂתָּא, בְּאֲדָם שְׂנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ וְעֵבֶר וּגְיָרָשָׁה,
דְּמַש"ה מְהֵנִי הַגְּיָרוּשִׁין לְרַבָּא מִשׁוּם שְׂהוּא בְּדָה הָאִיסוּר מְלַבּוֹ, וְאֲנִי תַמְתָּה, מְכָדִי סְכָרָא
הוּא פִּינּוֹן דַּא"ר לֹא תַעֲבִיד, מַה לִּי זֶה הָאִיסוּר אוֹ זֶה, וְתוֹ אֲמַאי לֹא הִקְשׁוּ עַל מְכִירָה
הַמְּצוּיָה יוֹתֵר, אֱלֵא נִרְאָה דְּזֶה פְּשׁוּט בְּמִכְרָ בְּאִיסוּר דְּהָיִי מְכִירָה אִפִּילוּ לְרַבָּא, מִטַּעַם
דְּאֲמַר רַבָּא בְּב"ק (ד"ע) אֲתַנּוּ אֲסָרָה תּוֹרָה אִפִּילוּ כָּא עַל אֲמוֹ, הָרִי אִפִּילוּ נְתִינָה בְּאִיסוּר
מִיְקָרִי נְתִינָה, וְקִנְיָתָה בְּבִיאַת אִיסוּר, וּמִזְהָ הוֹכִיחַ רַבָּא עוֹד לַעֲנִין רַבִּית דַּאֲע"ג שְׂחִיב
לְהַחֲזִיר מְדַכְּתִיב וְחִי אַחִיף אֶהְדֵּר לִיהָ דְּנִיחִי, מְכ"מ אִם נָתַן בְּרִיבִית גְּלִימָא קְנִי, וְא"צ
לְהַחֲזִיר גְּלִימָא אֱלֵא מִשׁוּם דְּלֵא לִימְרוּ כֹו' כְּדַאֲתָא בְּב"מ (דף סה) אֱלֵמָא דְּאִפִּילוּ קִנְיָן
בְּאִיסוּר הָיִי קִנְיָן, וְכְּבָר רַמְזוּ עַל הוֹכְחָה זֹו דְּאֲתַנּוּ אֲסָרָה תּוֹרָה כֹו' הַגְּבֵר"א בְּחו"מ שָׁם,
וּמִזְהָ לְמַדְּנֹו בְּכָל קִנְיָנִי בְּאִיסוּר דְּאִי עֲבִיד מְהֵנִי, וְלֹא הִקְשׁוּ הַתּוֹס' אֱלֵא בְּגִט, וְגַם בְּזָה לֹא
הִקְשׁוּ דְּלֵא תְּהֵא מְגוֹרְשָׁת פְּלֵל דְּזֶה א"א שְׂהֵרִי גַם בְּאֲוֹנָס וּמוֹצִיא ש"ר דַּא"ר לֹא תְּגַרְשׁ
אִם גַּרְשׁ הָיִי מְגוֹרְשָׁת, וְלֹא הִקְשׁוּ אֱלֵא נִימָא דְּלֵא מְהֵנִי וִיָּהָ חִיב לְהַחֲזִירָה, וְהָכִי פִי'

הגאון קצוה"ח (סי' ר"ח), וע"ע בנוב"ת אהע"ז (סי' קכ"ט), וע"ז יישובו שפיר דדונקא באיסור תורה שלא תהא מגורשת גזרה תורה שחייב להחזירה, משא"כ איסור שפדה מלבו, ומה שעבר על שבועתו כבר עבר, מהיכא תיתי שחייב להחזירה, ונראה להוסיף עוד דגם הגמ' ידע שמכירה באיסור הוי מכירה ולא בא אלא מטעם הפקר ופקע פחו כמ"ש המג"א וח"ס שם, אלא דלכאורה נימא דזכה מן ההפקר ע"ז אמר דאי עביד לא מהני, וא"כ הוי פהפקר, איברא עיקר הדבר אם הנשבע שלא למפור הוי כמפקיר, תליא בעיקר הנודר הנאה מקפצו אם הוא הפקר ותליא בסוגיא דנדריים (דפ"ד א') שו"א להו אפרא, ומבואר בהע"ש פ' קרח: ב"ה סלקינא דפשיטא דלמדים בענין אהד בכל איסורי תורה מאיסור אהד שפירשה בו תורה דאם עביד מהני, ולא עלה עה"ד לומר בנשבע שלא לשחוט ושחט שיהא מטמא טומאת גבילה, וה"ה שפשיטא לאכול: איברא יש לחקור ב"ה שאמר אם אעבור אהיה נידון פחשוד לאותו דבר, והנה מצד הסברא א"א לומר שיהא זה הפשר כשר פאלו נשחט מחשוד והוי גבילה, וכדתנן ריש פ"ב דנדריים חולין שאוכל לך כבשר חזיר כו' כגבילות כו', אלא דבשו"ע יו"ד (סי' א' סי"א) אי' אם הטילו הקהל איסור כו' י"א ששחיטתו אסורה, והוא משו"ת הרא"ש, וכתב משום דדמי לחשוד לא"ד, והנה מש"כ הש"ך סקל"ח דה"ה בלאחרים אסור פינון דהקהל אסרו שחיטת הכל, מבואר שאין הטעם שכ' הרא"ש דדמי לחשוד לא"ד משום שעבר על איסור בשביל שחיטה ונלמוד מזה דה"פ בנשבע שלא ישחוט ועבר ושחט שהרי גם בלא איסור הדין כן, אלא עיקר הטעם דכיון דהבהמה בחזקת איסור קיימא, ורק נאמנות השוחט מתיר, והוא נאמן בדבר שבנידו, משו"ה ב"ה שאמר שאין השוחט נאמן אצלו הרי הבהמה בחזקת איסור, וכמו שדעת האדם בנאמנות על חבריו מועיל אפילו לעשות איסור מה"ת כמש"כ הרמב"ם בה' פסח (פ"ד ה"א) השוחט את הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאח"ז שפסל שורת הדין שאינו נאמן, והרוצה להחמיר על עצמו ה"ז משובח, ויביא פסח שני, הרי דבמה שמאמין אפילו אינו מחויב להאמין מהני אפילו לעשות פסח שני, ממילא ה"ה באינו מאמין לחבריו אפילו עפ"י דין הוא נאמן, מכ"מ אחר שאצלו אינו נאמן באיסורו קאי, ואפילו להקל מהני אם אמר שאינו נאמן לו פדאיתא במס' קידושין (דף סו א') (לאב"י דס"ל דאם עד א' מעיד שאשתו זינתה והוא שותק נאמן, מ"מ אמר שמואל להווא סמ"א אי מהימן לך דלא גזלנא הוא זיל אפקא ואי לא תפיק, ונהרי מסתמא לא ה"ה העד גזלן ידוע, מכ"מ אם ה"ה הבעל אומר שאין העד נאמן אצלו מהני להקל, מכש"כ באומר שאין השוחט נאמן אצלו, ה"ז בחזקת איסור, וה"ה אם אמרו הקהל שלא ישחוט אלא טבח ידוע, ה"ז פאומרים שאין מאמינים לאחר, מש"ה אע"ג דלהשוחט עצמו שידע ששחט פראוי כשר, מכ"מ אסור להאכילה לרבים שהרי להם היא בחזקת גבילה, והשוחט שהאכילה ה"ה פחשוד להאכיל גבילות, ואם שאינו דומה כ"כ, שהרי חשוד לאותו דבר הוא שאוכל בעצמו גבילה וכאן אינו חשוד לכה, ובאמת נסתפק הרא"ש בזה וסיים בזה"ל ואעפ"י שאינו חשוד לאכול דבר איסור מכ"מ מכווער הדבר וראוי לקונסו כו' עכ"ל, הא מיהא אין זה ענין לנשבע בעצמו שלא ישחוט ועבר על שבועתו, דדונקא באסרו רבים על עצמם שחיטתו משום שאינו נאמן בעיניהם, והוי מאכיל גבילה לרבים.

ובזה מִיְנֻשָּׁב מִשׁ"כ הָרָא"ש בְּתִשְׁבָּה בִּזְה"ל שְׁרָאוּי לְדַמּוּתוֹ לְמוֹמָר לְאוֹתוֹ דְּבָר, וְהוּא תְּמוּנָה לְכַאוּרָה, דְּבִאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שֶׁל הָרָא"ש מִיְיָרֵי שְׁהִלָּף אֶחָד וְשַׁחַט, מִשְׁמַע שֶׁלֹּא שַׁחַט בְּקִבְעוֹת אֶלָּא עֶבֶר פַּעַם א' וְשַׁחַט, וּא"כ אֵינּוּ אֶלָּא חֲשׂוֹד, אֶלָּא מִשׁוּם דְּהִקְטִיב לְרַבִּים שְׁאֵינִי כַּמֶּש"כ בְּשִׂאֲלֹתוֹת דִּר"א (ס' צ"ב) בַּמֶּש"כ פִּינּוֹן דְּהִקְטִיב לְרַבִּים לְאַלְתֵּר מְעַבְרִינּוּ לִיָּה, וְיֹוֹתֵר מִזֶּה בְּאַרְנוֹ בִּס"ד בְּהַעֲמֵק שְׂאֵלָה שָׁם, וּלְפִי כ"ז אֵינּוּ עֲנִיָּן לְשִׁבְעַת הַשְּׁוֹחֲטִים, אֶלָּא שְׁהַגָּאוֹן נוֹב"ק (ס' א') לֹא הִבִּין כִּי דַעַת הָרָא"ש, אֶלָּא מִשׁוּם שְׁהַשְּׁוֹחֲטִים עֶבֶר עַל הַח' כִּדֵּי לְשַׁחֲטֵי מִיְיָרֵי חֲשׂוֹד לְשַׁחֲטֵיָהּ, וְכִי הִבִּין הַפֶּר"ח, וְתַמָּה ע"ז, וְהַגָּאוֹן נו"ב זצ"ל קִבֵּל סְבָרָא זֹו בִּזְה"ל אֲנִי מַצְטַעְרִים וְסוֹבְלִים כַּמָּה דְּחֻקִּים כִּדֵּי שֶׁלֹּא לְסַתּוֹר דְּבָרֵי הָרָא"ש כּו', וְלְסַבְרָא זֹו ה"ה בְּשׁוֹחֲטִים שְׁנֻשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִשְׁחַט, וְעֶבֶר עַל שְׁבֻעָתוֹ כִּדֵּי לְשַׁחֲטֵי מִיְיָרֵי חֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר, וְאֵם הוּא רִגִּיל בְּכִי מִיְיָרֵי מוֹמָר לְאו"ד: מ"מ יֵשׁ לְדוֹן וּלְהַכְשִׁיר, שְׁהָרֵי אֶפִּילוֹ מוֹמָר לֹא"ד בּוֹדְקִים סְפִינּוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ, וְכִבֵּר הַקְּשָׁה בִּט"ז (ס' ב' סק"ז) אֲמַאי נְאָמְן, וְהַעֲלָה דְלֹא מִשׁוּם נְאָמְנוֹת כְּשֶׁר, אֶלָּא מִשׁוּם דְּסִמְכִינּוּ עַל רֹב מַעֲשָׂיו מְתַקְנִים וּמְסַתְּמָא לֹא הַזְדַּמֵּן לְפָנָיו הַתְּעַלְפּוֹת וְשִׁהֲיָהּ, מַעֲתָה נְהִי דְכַתֵּב הָרָא"ש דְּחֲשׂוֹד לְעַבּוֹר עַל שְׁבֻעָה כִּדֵּי לְשַׁחֲטֵי, ה"ז כְּחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁחִיטָה, וְאֵינּוּ נְאָמְן, מִיָּהוּ כ"ז אֵינּוּ אֶלָּא בְּלֹא אִתְחַזֵּק עֲדִינּוּ לְשַׁחֲטֵיָהּ, וְלֹא שִׁינְיָהּ לֹוֹמֵר עֲלֵיו רֹב מַעֲשָׂיו מְתַקְנִים, וְאֵינִי שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁר אֶלָּא עַפ"י נְאָמְנוֹתוֹ, בְּזֶה הָאֵנְפֵן יֵשׁ מְקוֹם לֹוֹמֵר דְּחֲשׂוֹד לֹא"ד וּא"נ, אֲבָל כָּאֵן בְּשׁוֹחֲטִים קְבוּעַ וְרֹב מַעֲשָׂיו מְתַקְנִים מִהִיכָא תִּיתִי יְהִיָּה גְרַע מִמוֹמָר שְׁבֻדִּיק סְפִינּוֹ, שְׁהָרֵי אֶפִּילוֹ לְבַדִּיקַת סְפִינּוֹ לֹא אִיתְרַע רַב שְׁלוֹ, שְׁהוּא בּוֹדֵק יָפָה.

אַחַר כְּתִבֵי רֵאִיתִי שִׁמְע"כ נִי"ו נִגַּע בְּזֶה בְּאוֹת ד' וְהוֹסִיף דְּבַנ"ד הוּא מְרָאָה סְפִינּוֹ לְהַשׁוֹ"ב הַשְּׁנִי, פְּשִׁיטָא דְאֵינִי בְּזֶה שׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּנוֹגַע לְאַסְוֵר הַבְּשָׂר שְׁשַׁחַט זֶה הַשְּׁוֹחֲטִים שְׁנֻשְׁבַּע לְעַבֵּר, וְאֵינִי הַחֲקִירָה אֶלָּא עַל הַשְּׁוֹחֲטִים אֵם כְּשֶׁר לְכַתְחִלָּה לְשַׁחֲטֵי: בְּזֶה כְּבָר בְּאַרְתִּי בְּמַכְתְּבֵי הַקּוֹדֵם דְאֵינִי לְחוּשׁ לְשִׁבְעָתוֹ כְּלָל, מְחַמַּת כַּמָּה טְעָמִים שְׁכַתֵּב כַּתְר"ה נִי"ו ג"כ.

חֲדָא דְנֻשְׁבַּע שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת עַל הַגָּזֵל וְהַעוֹל אֵינּוּ חַל כְּלָל, וּמַכְש"כ שֶׁלֹּא יִדַּע מִזֶּה, וְאִיסוּרָא לֹא נִיחָא לִיָּה דְלִשְׁבַּע, וְאֵינּוּ אֶלָּא שְׁבֻעַת שְׁגָגוֹת וְטְעוֹת, שְׁנִית בְּמָה שֶׁלֹּא רָצָה הָרַב לְרֹאוֹת סְפִינּוֹ בְּטַל שְׁבֻעָתוֹ, וּמִן־תֵּר לְשַׁחֲטֵי בְּלֹא רְשׁוּתוֹ, וְגַם בְּמָה שְׁיָרַד הָרַב מִשְׁרָרוֹתוֹ בְּטַל שְׁבֻעָתוֹ שְׁלִישִׁית מִשׁוּם שְׁהִיָּהּ בְּכַתֵּב, וְדַעַתִּי נוֹטָה שֶׁלֹּא כְּהַגָּאוֹן ח"ס זצ"ל (בְּסִי רַכ"ז) שֶׁכ' דְּלִבְטָא בְּשַׁפְתֵּי הוּא רְבוּתָא, וּמַכְש"כ בְּכּוֹתֵב דְּעַדִּיף מִק"ו אֶלָּא דְאֵינִי לֹוֹקִין מִן הַדִּין, וְלַעַב"ד אֵינִי מְקוֹם לְעֲשׂוֹת ק"ו מַעֲצָמוֹ, וְגַם כִּי יֵשׁ פִּירְכָא מַה שְׁבַשְׁפְּתֵי שְׁכּוֹן חֲיִיב עַל שְׁבֻעַת שְׁוֹא לְשַׁעֲבֵר ג"כ, מִשָּׂא"כ בְּכַתִּיבָה שְׁמוּדָה הַגָּאוֹן שְׂאֵינּוּ אֶסוּר, וְעִיקָר הַוִּכְחַת הַגָּאוֹן ז"ל הוּא מִשׁוֹ"ת הַר"י מִיְיָגֵשׁ שֶׁכ' אֵם כְּתִב בְּכַתֵּב יְדוֹ שְׁבֻעָה וְנָתַן לוֹ כַּת"י חֲיִיב הוּא לְקַיָּים מַה שְׁנֻשְׁבַּע כּו', וּבְזֶה בְּאַרְנוֹ דְּוַדָּאי עַל תִּיבַת נֻשְׁבַּע אֲנִי, מִהֲנִי מִטְעַם יְדוּת, אֲבָל מַה שְׁנֻשְׁבַּע דִּיִּיק הַפְּתוּב לְבִטָא בְּשַׁפְּתִים דְּוִקָא, וְהָא שְׂאֵמֵר שְׁמוּאֵל גָּמַר בְּלָבוֹ צָרִיף לְהוֹצִיא בְּשַׁפְּתֵי, ה"ה בְּכַתֵּב, אֶלָּא לְהוֹצִיא מִדְּכַתִּיב כָּל גְּדִיב לְבוֹ, דְּמִשְׁמַע דְּגָמַר בְּלָבוֹ צָרִיף לְקַיָּים, וְהָא דְּכַתִּיב לְבִטָא בְּשַׁפְּתִים דְּוִקָא לְעַנְיָן חֲיִיב קָרְבָן אֲבָל חֲיִיב לְקַיָּים אֶפִּילוֹ גָּמַר בְּלָבוֹ, וְכַה"ג אֶמֶר ר"ח בְּב"מ (דָּף מַח) דְּפָרְשָׁה אֲשֶׁם גְּזִילוֹת עַל נֻשְׁבַּע עַל עוֹשֵׂק אֵינּוּ אֶלָּא בִּיחַד לוֹ כְּלִי לְהִלְנָאוֹתוֹ, אַע"ג דְּוַדָּאי אִיסוּר יֵשׁ גַּם בְּל"ז מַכ"מ קָרְבָן אֵינּוּ חֲיִיב אֶלָּא בְּזֶה הָאֵנְפֵן, כִּי הִיִּיתִי אוֹמֵר דְּרַק לְעַנְיָן קָרְבָן כְּתִיב לְבִטָא בְּשַׁפְּתִים, אֲבָל מְחַוֵּיב הוּא לְקַיָּים אֶפִּילוֹ גָּמַר בְּלָבוֹ מִשׁוּם דְּכַתִּיב כָּל גְּדִיב לְבוֹ, קַמ"ל דְּהִיָּי שְׁנֵי כְּתוּבִים, וְלֹא

מצינו מצנה לקנים מה שגמר בלבן, וה"ה בכתב ידו, אף מכ"מ כתב לא גרע מידות שבוועה, דהוי כשבוועה דכתיב או השבע שבוועה, אבל כד"א במןשבע מפי עצמו, וזהו שבוועת בטוי, אבל במןשבע מפי אחרים כמו שבוועת העדות, דלא מהני ידות והינינו שכתבו התוס' ריש מסכת נדרים דלהכי לא תנן ריש מסכת שבוועות כל פנויי שבוועות כשבוועות כמו בנדרים ונזיר משום דלית בשבוועה ידות, ואין הפנונה דאין כלל ידות בשבוועה, שיהי בפירוש תנן בנדרים (פ"א) בנדרים רשעים נדר בנזיר ובקרפן ובשבוועה, והוא מטעם ידות, אלא פוננת התוס' משום דבמסכת שבוועות מייירי בכל אפני שבוועות אפילו שבוועת העדות, מש"ה לא מצי למיתני פנוי שבוועות, הא מיהא במןשבע מפי אחרים לא מהני ידות וא"כ לא מהני בפכתב, והינינו דכתיב ושבעה קול אלה, ודיוק קול הוא לאפוקי בכתב כדאימא בגיטין (נ"ד ע"ב) קולו למעוט, הא דרב פהנא א"ר וכו', עוד הנני להודיע שראיתי נוסח הפכתב ולא פתיב שהוא נשבע עתה, אלא מודה שנשבע מכבר, וא"כ אין זה שבוועה, וכמבאר בהגהת הרמ"א (סי' רל"ב סי"ב) וגם העדים לא העידו שהוא נשבע אלא קיימו כתב ידו, וא"כ אם באמת לא נשבע אין בשבוועה ממש: סימן ג ב"ה ה' ג' ניסן תרמ"ח וולאזין.

יענה ה' שלום קהל עדת ישראל המאשרים הולכי יושר דורשי טוב וחסד ב"ק ביאלעצערקאונקא יצ"ו ה' עליהם יחיו דגן ופרחו כגפן. הגיעני מכתב מע"כ ני"ו ע"ד השו"ב המנוחק בקהל ק' להיות לו ג"כ יד בהוראה, והרב של המחוז אשר הנה ג"כ מו"ץ וגם שכתב ממשלת המדינה בידו, העביר את השו"ב על חנדש ימים בעבור פבודו אשר הקיל לפי דברו, ועתה שבק הרב הנ"ל חיים לכ"ח, ובאו בשאלה אם השו"ב פשר לקום על חזקתו הראשונה, או כדברי שו"ב עובר אנוח אשר בודה דברים לאמר כי אחרי אשר בתוך זמן ל"י מת הרב שוב אין רפואת תעלה להשו"ב הישן, והנני להשיב בעזרו ית': אם כדבריהם שהרב העביר את השו"ב על חנדש ימים אין זו שאלה כלל אם הוא פשר לאחר ל"י, והגאון נוב"ת לא הנצרך לפסוק דאם מת החכם עבר איסורו, אלא נשאל על מה שנשחט בחיי הרב האוסר, אבל אח"כ נדאי חזר להיתרו, ומכש"כ לאחר שלשים יום שהרב ג"כ לא אסר יותר מזה הזמן, אחר כ"ז פשוט שהשו"ב הישן פשר להיות שו"ב כמקדם: אכן לא אכחד ממע"כ כי מסופקני אם יואילו דברי אלה למע"כ ני"ו להשיב את השו"ב למקומו, כי כמדתה לי אשר כפר הפה שורש אש המחלוקת בלב איזה בעה"ב דחזו בישות בהשו"ב הישן לפי דעתם, אם בצדק או שלא בצדק, הלא כל דרך איש ישר בעיניו ועפ"י מכתבי זה עוד יתעורר המחלוקת לאמר כי לא הנה לי להשיב עד אשר יגישו גם המה עצומותיהם, ומה גם במקום אשר השוחטים העומדים על דם רעיהם לקפח את חיהם ודמן דידהו סומק להו טפי המה מציתים את האש ומעלים נעורת על הניצוצים להלהיב ולהעלות האש השמימה, והלא ע"כ נמשל מחלוקת לאש, אשר אם לא יצליח להבא לכבות במים להעמם האש לגמרי, אזי מים תבעה אש יותר, והיו לאבוקה בכת הניצוצים להצית עיר ומלואה ר"ל, ע"כ רואה אני מרחוק, אשר הדבר תלוי ברב העיר המחוז ושבת הממשלה בידו, ואם הוא אדם גדול בתורה ובעל נפש יקרה כד"א, אז יגישו דבריהם בענות צדק לפניו, והוא לא יקפח את השו"ב הישן ויאחז מדת חכמי הג' ז"ל לחוס על שו"ב דטפלי תלויין בי' ולא יניח להעלות שבת הרשע של השו"ב הבא לקפחו על גורל קהל ק', וגם פי ישכיל הרב נ"י לחוס על שלום הקהלה הק' ויסיר

ממנה רוח המחלוקת אשר עד אבדון תאכל וישסה אוצר כל כלי חמדה בטבע הנהדות, ה' יצילנו, והוא ית"ש יסייע למע"כ ני"ו לשפון שלום וכבוד, פנפש מברך אתכם העמוס בעבודה נפולי צבי יהודא ברלין סימן ד ב"ה א' ט"ז מנ"א תרמ"ג וולאזין.

כבוד הרב וכו' אב"ד דק"ק גראביוויץ. מכתב מעכ"ה ני"ו הגיעני, והנה גוף הענין כבר נתבאר יפה ע"י מכתב הרב הגאון מו"ה משה נתן ני"ו אב"ד איזדיטשוב, ולא נוסף במכתבו, כי אם העתק הכתב שנתן השו"ב ר"א שי' להרב שעבר מגדולתו, ע"כ עלי לבוא בראשונה בדבר שנתחדש לחקור אלו היה בטוי שפתיים של השו"ב בזה הגנוסח של הכתב שנשבע על כמה דברים, ואם יעבור יהיה נידון כחשוד לשחיטה, והוא עבר על שבועתו, אם שחיטתו פסולה והוי כנבלה ח"ו או לא.

וראשית דבר מעכ"ה ני"ו במה שהעלה הגאון חו"ד לאסור השחיטה מטעם כל דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני, והיינו לפי הבנתו בדעת הגהת מרדכי בנשבע שלא למכור דאם מכר אינו מכור שהוא מטעם כל דא"ר לא תעביד, ואינו מחלק בין איסור של תורה לאיסור שפדה מלבו, וא"כ ה"ה בנשבע שלא לשחוט, וכבר ראה עין מע"כ בשו"ת ח"ס (סי' ו'), בעיקר פי' בהגהת מרדכי שהוא משום שביטל והפקיר זכותו למכור, אבל נדאי כ"ע מודים לסברת התוס' לחלק בין האיסורים, ויבואר עוד לפנינו בזה: ואני אומר אפילו אי נימא דאם נשבע שלא למכור אינו מכור מחמת אי עביד לא מהני, מכ"מ א"א לומר בנשבע שלא לשחוט שאינו פשוט, וא"כ מטמא בנבילה, וקשה טובא נימא בשוחט אותו ואת בנו ג"כ דהשני לא מהני שחיטתו והוי כנבילה, וכבר ראיתי מקשים בזה ומחלקים בסברות קלושות, ובחולין (דקט"ו) לא מקשה הגמ' אלא דלהוי בלאו דלא תאכל כל תועבה, אבל דלהוי כנבילה משום דלא מהני לא עלה עה"ד, והכי בשוחט חולין בעזרה דשקיל וטרי בקידושין (דף גז), ואמאי לא נימא דהוי נבילה מצד דלא מהני, וכן קשה בשחטי חוץ נימא דמטמא טומאת נבילות, וזה לא שמענו, אלא שהכל תלוי בשוב התוס' על קושיא בשוחט את הפסח על חמץ נימא דלא מהני, ויישבו דבריו שלמי פסחים יש קרא להכשיר, ומתחלה יש לבאר דברי רבותינו התוס' דבפסחים הקשו בזה, והביאו בשם ריב"א דמשום דלא שנה הכתוב לעכב פשר, ולכאורה חולקים שני בעלי התוס', ופלא על הריב"א שפועל ממנו הירושלמי במקומו, ומי שרגיל בתוס' יודע שהריב"א מביא הירושלמי יותר משארי רבותינו בעלי התוס', אלא הריב"א דייק טובא, דבאמת הירושלמי מקשה על הישובי דרב שמואל בר"י אומר ממה שהוא מתחייב על הזריקה, הדא אמרת שפסח עצמו פשר, ודחי ר' יוסא תפתר כו', ואח"כ הביא תני חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי, התורה קראת אותו זבחי, וקאמר ע"ז אמר ר' מני אלולי דתנייתא חזקי' מצינו דבר פסול וחיבין עליו, המחמץ כצ"ל] את הפסולה אית תנויי תני חייב, אית תנויי תני פטור, אמר ר"ח מ"ד חייב פשנפסל מחמת חימוצה כו' פ"א אם המנחה נפסלה מחמת חימוצה ואח"כ החמץ עוד יותר חייב, הרי אע"ג שפבר נפסלה מ"מ בקדושת מנחה קיימא, ואי מחמצה עוד חייב, ה"נ אין הכרח ממה דקראת אותו התורה זבחי שהוא פשר, דאפילו נפסל מכ"מ הוא בכלל זבח פסול, ונדחה בקושיא זה הוכחת רב שמואל בר"י, וגם הדיוק מזבחי אין הוכחה כ"כ אילולי דתני חזקי' מש"ה העלה הריב"א ישוב פשוט משום שלא שנה עליו הכתוב לעכב, אבל זה הישוב אינו אלא אם נימא שהשחיטה מיקרי שחיטה, אלא שהזבח נפסל כמו נשחט שלא לשמו

וכדומה, ע"ז בא הישוב שאין פסול בקודש אלא פששנה עליו לעכב, אבל בתמורה מקשים נימא דאי עביד לא מהני, והוי פלא נשחטה כלל ופשטא דפסול, ע"ז יישובו שפיר דלזה בא הוכחת הירושלמי מקראי דהוי נשחטה, מדקראת אותה התורה זבחי, ואי הוי פנבילה היא מיקרית זבחי והשתא דגלי לן קרא דנשחטה באיסור מצד אחר שלא במעשה הנשחטה מכ"מ נשחטה מיקרי, מזה למדנו בכל נשחטה דא"ר לא תעביד, מכ"מ הוי נשחטה, משו"ה לא הקשו עוד התוס' בנדאי הוא מלנה וחיוב ה"ז באם לא יגיד ואע"ג שהיה יכול הנתבע לפטור עצמו מתחלה ולומר אע"ג שיעידו שמנה לו מ"מ אינו חייב משום שהיה מתנה או פרעון תוב, מ"מ אחר שכתב הודה שאם יעידו ה"ז מלנה, חייבים העדים משום לא יגיד, דאחר שיעידו הוא מתחייב עפ"י ד"ת כמה שהודה שאם יעידו ה"ז מלנה, וה"נ אע"ג שאם לא קבלו על עצמם להאמין לו כפי תרי, אינם מחוייבים להאמין לו, וממילא אין עליו משום אם לא יגיד, אבל אחר שקבלוהו לרב ולהאמין לו כמה שיאמר אסור שהוא אסור שוב נתחייבו להאמין לו, וממילא יש עליו הלאו דאם לא יגיד, ואין לחלק בין שני עדים לעד אחד, שהרי היכי שחייבו חכמים להאמין לע"א ה"ז חייב קרפן שבועה כמבואר שם (דף לב'), וה"נ שחייבו על עצמם להאמין ונתחייבו בכך מה"ת, ה"ז עד חד כשנים, לענן הלאו דאם לא יגיד, ואע"ג דלענן להוציא ממון לא מהני האמנה כפי תריו כדאיתא במו"ק (סוף דף כו), והכא יכול להגיע הדין להשו"ב בדבר שבממון וקפוח פרנסה, מ"מ אינו ענין למנוע מדבר איסור, שהרי בהא דקידושין להוציא אשה מבעלה נוגע ג"כ לממון לפוטרו ממזונות ועוד הרבה, מ"מ נאמן ומחוייב להעיד להפרישו מאיסורא, וה"נ לענן השו"ב, וכש"כ הוא שהרי מצד הסברא היה לן למילף דבר דבר מממון שאין להוציא אשה מבעלה אלא עפ"י שנים עדים כמו להוציא ממון, אלא שמ"מ אינו דומה לגמרי וכפירש"י בגיטין (דף ב:) בד"ה ואין דבר ערוה, ראוי להתירו בפחות משנים כו' הרי דאינו דומה לגמרי אלא שחמור משארי עניני איסור והיתר, ונדע שהרי רגלים לדבר לא מהני להוציא ממון, ובקנוי וסתירה נאסרה משום רגלים לדבר, וה"נ יש נ"מ בכמה דברים בין עדות אשה לדבר שבממון ואכ"מ, וה"נ לענן עדות על מהימן כפי תרי, אינו דומה עדות אשה לדבר שבממון הא מיהו חמור עדות אשה להוציא מבעלה משארי איסורין, ומ"מ מהני מהימן כפי תרי שמחוייב להאמין, מכש"כ בשארי איסורין להוציא דבר היתר מחזקתו ולהעיד עליו שהוא אסור באכילה, וא"כ ממילא קאי באם לא יגיד, ואין עצה ותבונה להפקיע עצמו מחוב זה מחמת דאגת מזונות וכדומה, כף דעת הענין נוטה, ומ"מ לא יעשה מע"כ נ"י מעשה עד שיראה דברים אלו לפני אינה גדול הדור שראוי לחקרו ולהספיק או לחלוק עליהם, ואם יוצא גם ממנו שמחוייב מעכ"ת נ"י בדבר אזי הנני להגיד משרים לפני מעכ"ה נ"י איך להתנהג, אע"ג שידעתי במעכ"ה נ"י שיעשה מעצמו הדבר בהכרח וכאלו כפאו דבר ה' ולא זולת ח"ו, מ"מ כבר אהז"ל במס' מכות אין מזרזין אלא למזרזין, מש"ה הנני לפרש לפני המקרא שאמרו הזקנים לרחבעם, אם היום תהיה עבד לעם הנה ועבדתם ועניתם דברים טובים וגו', ואין תיבת ועבדתם מוכן כ"כ, אבל בזה עמדנו להבין פ"י הגמ' בהוריות (דף י) (כמדומין אתם ששררות אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם שרא' ונדברו אליו לאמר אם היום תהיה לעבד לעם הנה, ולכאורה קשה טובא מאי ראיה מזה המקרא הרי בפ"י אמרו אם היום תהיה עבד רק באותו היום ששאלו ממנו דבר לנגד רצונו וכבודו אבל

לאחר שימליכו אותו אין ראיה שהוא עבדות, ויותר הנה ליה להגמ' להביא מקרא דעוניהו וישב בבית החפשית שהובא שם, אלא הענגן שכל מה שחששו ר"א חסמא וריב"ג שהוא שררות, אינו אלא במי שיגיע שמחויבים לענשו וה"ז כמו שררות ע"ז השיב ר"ג שגם זה יהיה בתורת עבדות שמחויבים בדבר לעשות פן ויגלו דעת שאם לא היו מחויבים, נוח היה להם שלא לענשו ולכנוס בדאגתו, אבל מה יעשו וזהו עבדותו, וכך הוא פי' המקרא, ומלבד שתהיה היום עבד לעם הזה להספיק למבוקשם, עוד זאת, ועבדתם, בפעם שתעבדם לאחר שימליכו אותה גם אז תעבדם וענייתם דברים טובים, היינו בפעם שתענש אותם תפייס אותם ותראה להודיעם שאינה עושה אלא משום שאמה יחוייב לעבדם בכך, וכך אני אומר למעכ"ה נ"י וחקם כמותו סוף לקח להשתדל בטובת השו"ב כל האפשר כי באמת יש לחמול עליו ועל בני ביתו, ואחר כ"ז הנני תפלה תחנה ובקשה על פניו ית' שלא יאונה למעכ"ה נ"י צער ועג"נ מזה הענגן וככה בקש הוא מהקב"ה על זאת באשר הוא דבר דשכיחא הדיקא ונצרך לרחמי שמים מרובים וה' יהיה בעזרו להאיר דברו ויהיו רבים יושבים בצלו, ואור התורה יהי נר לרגלו, כנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן ב ב"ה ה' ער"ח סיון תרמ"ח וולאזנו.

לכבוד הרב וכו' כש"ת מו"ה ישראל נ"י מכתבו מיום ח"ו אייר הגיעני והנה ביקש מעכ"ה נ"י לחוות דעתי בדבר הוראה שהשו"ב ר' מענדיל בכתב שנתן להשו"ב ר' חיים יוסף נתפע שלא ישחוט אלא עמו או ברשותו, והנה נגזר עפ"י הממשלה שר"ח"י יצא מן העיר, ובאה השאלה אם עדיין יש הקשר שלא ישחוט ר' מענדיל בלי רשות רח"י, והודיע מע"כ נ"י שפבר הורה גאון הדור האב"ד מקאוונא נ"י שהותר הקשר מהא דאי' ביו"ד (סי' רל"ב סט"ז) בשנים שנשבעו זל"ז ואח"כ הוכרח א' לעקור דירתו שפטלה השבועה, ורב אחד השיב שעדיין חלה השבועה שלא ישחוט בלי רשות רח"י, ומע"כ נ"י אמר להתיר מתרי טעמי, חדא מטעם אומדנא וכדאי'תא שם (סי' רי"ח ס"א) בהגהת רמ"א ולמדנו זה ממתנה דקיי"ל כר"ש בן מנסיא בב"ב (דף קמו) דמי שהלה בנו למדה"י ושמע שמת בנו ונתן נכסיו לאחר ואח"כ נודע שבנו חי בטלה המתנה, משום אומדנא דמוכח, וה"נ ודאי אלו ידע שר"ח"י יעקור דירתו מפאן לא היה מתקשר עמו כלל, וצדקו דברי מע"כ נ"י בזה, וגם הגאונים שהתירו ודאי פונונו להלכה זו, אלא משום שהיה עולה עה"ד שזה אינו אלא בנודע שטענה בשעת נדרו, משא"כ אם אירע אח"כ ענגן שראוי לבטל הנדר מזה הטעם לא מהני פהא דמתנה, אם לא היה לו בן ונתן מתנה לא' ואח"כ נולד לו בן לא בטלה המתנה שאין מתנה נעקרה מעיקרה בשביל מה שנתחדש אח"כ, משא"כ בנדרים שאונס שאח"כ עוקר הנדר מעיקרו, ממילא אפילו נעשה ענגן אח"כ שיש אומדנא שאלו היה פן לא היה נודר, ה"ז בטל הנדר מעיקרו, וע"ז הביאו הא שכתב בהגהת הרמ"א בשנים שנתקשרו זב"ז ואח"כ יצא א' מהם וכו', הא מיהא מזה הטעם של האומדנא בטל הכתב והותר לר' מענדיל לשחוט בלי ידיעת רח"י: והנה מע"כ נ"י הוסיף עוד טעם לבטל השבועה משום שנדר שבטל מקצתו בטל כולו, ואע"ג דקיי"ל (סי' רכ"ט ס"א) בנדר או נשבע לחברו והתיר לו חברו מקצת לא בטל כולו [ולא כא"ח שהביא הב"י בבד"ה (סי' רכ"ח) דמי שנשבע לחברו לפרוע לו לאיזה זמן והאריך לו חברו הזמן בטלה כל השבועה], העלה מע"כ דזה אינו אלא באופן שהתיר לו חברו משא"כ באם בטל מקצתו מאליו, והנה גוף החידוש שהעלה מע"ל נ"י ראוי לשמוע.

דסברת רבינו ירוחם הוא דלא מחל חבירו מקצת אלא באופן שלא תהא בטל השבועה לגמרי, ואם נימא דבטלה השבועה ה"ז מבטלה המחילה דע"מ פן לא בטל, משא"כ אם בטל מקצתו מאליו אין נ"מ בין נדר לעצמו או לחבירו, ואם הותר מקצתו הותר כולו, מיהו כ"ז אינו נוגע לענין השאלה, דאין פאן נדר שבטל מקצתו כלל שהרי נשבע לו זה או זה, היינו אם אינו יכול לקיים זה יקיים בזה האופן, תדע שאם היה רח"י חולה אינה יום ואינו יכול לילך עמו, וכי נימא דמותר לו לשחוט גם בלי רשותו וידיעתו, וכן בדין השו"ע שנשבע לפרוע או לעבוד עמו, והנה אם נשבע לפרוע לו אינה סף או לעבוד עמו בשווי זה הסף ונעשה עני ואין לו לשלם במזמנים, וה"ז אונס, וכי נימא דה"ה שאין לו לעבוד עמו בשווי זה הסף ונדבר זה ברור שאין זה נדר שבטל מקצתו, אלא בנדר לפרוע מאה רו"כ והוא עני שאין יכול לשלם זה הסף אלא חמשים בזה האופן אמרינו נדר שהותר מקצתו כו': עוד מבקש מע"כ נ"י ממני להודיע לו דעתי בשבועה בכתב, ומסתמא כל יקר ראתה עינו בנוב"י ובתשובת ח"ס אכל דעתי הקלה הוא רוצה לדעת, והנני למלא חפצו, דודאי כי כתיב לבטא בשפתיים, לא מהני פתב שהרי אינו בטוי בשפתיים, אבל לא כתיב לבטא בשפתיים אלא בלהרע או להטיב, היינו על מה הוא נשבע, משא"כ על הדבור נשבע אני ע"ז לא כתיב לבטא בשפתיים, וכך מבואר במסכת שבועות (דף כו) שהשבועה קדמה לבטוי, הרי מבואר דהבטוי בשפתיים לא קאי על השבועה, ועוד אני אומר דמכ"מ לשון לא תשא את שם ה' וגו' משמעו על שפתינו ולא בכתבסימן א ב"ה ב' ז' שבט תרמ"ג: כבוד הרב וכו' ראיתי מקתבו, ומבוכת נפשו הטהורה בדבר השו"ב שבעירו אשר מעכ"ה נ"י מעיד וחספץ ביקרו באשר הוא מצוין בתורה יותר משארי שו"ב, אף יודע מעכ"ת כי בא לו חסרון הרגשה לעתים מפני סבות הרבה שלא יוכל לעמוד ע"ז, אם מפני חולשה או מהירות ובלבול הדעת, באשר כבדו אצונו משמוע, ואינו מרגיש אלא בעת שדעתו יפה עליו ומשים לב מקשיב ביותר ואחר שפן אין תקנה במה שיבא למבחן לפני אינה גדול או שו"ב, אחר שלא כל העתים שוות אליו, ואפשר שבאותה שעה ישם דעתו ולבו ביותר, באשר פרנסתו תלויה בזה, משא"כ בשעה שעוסק במלאכתו אפשר כי יקרה לו שעה שאינו מרגיש וכאשר כף מצא מעכ"ה סבינו פגום, והשו"ב השיב דברים שא"א לשמוע ולקבל, פעם השיב כי כזה יקרה לשו"ב היותר מומחים אשר לפעמים לא ירגישו יפה, ופעם השיב כי נכון לבו בטוח בתפלתו קודם שחיטה שלא יאונה לו כל און, ופעם מכחיש ואומר כי הוא מרגיש יפה ורק עלילות דברים מע"כ שם עליו ומקשה לב לשאול את פי מע"כ היאך חפץ לקפח את פרנסתו עפ"י דעתו לבד, מבלי שאלת אינה רב בלעדו, ומע"כ בתנומו ויושר לבו ראה בטענה זו שיש בה ממש, ע"כ הוא במבוכה רבה אחרי שאין רב אחר שיבוא לפניו, ובמקרה א"א לעמוד עליו כמו שבארנו, וא"כ אולי באמת אין למע"כ חובה לפרסם פסולו בעיר ולקפח את פרנסתו, גם כי יודע הוא מע"כ מרת נפשו שיביא א"ע לידי מחלוקת בקהלתו כי אין אדם שאין לו קרובים ואהובים, ובאמת על כ"כ יש לנו לומר המליצה, אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר, וזהו עבודה קשה שבעבודת ההוראה, וכמה רבנים נלכדו ונוקשו בדבר השו"ב שבעירם ומע"כ איש מנוחה ואינו חפץ בכשלונו של השו"ב המופ' ורק חובה עליו ואינו יכול להשטט עפ"י התורה אזי אין חכמה ואין עצה נגד דבר ה": והנראה לענ"ד דאם לא היה מע"כ מארי דאתרא ויודע בזה השו"ב כי כן הוא, אע"ג שמע"כ בעצמו היה אסור לאכול משחיתו,

דלא שׂייד פֿאן הסֶבֶרָא דְרוֹב מַעֲשֵׂיו מִתְנַקְנִים, כְּמוֹ שְׁאֵנוּ מִתִּירִין מְזֵה הַטַּעַם בְּמוֹמָר שְׁנִתְנוּ לוֹ סִכִּין בְּדוּק לְשַׁחֲט אַע"ג שְׁאִין נֶאֱמָן לְהַעֲיֵד שְׁהוֹצִיא מֵאִסּוּרוֹ, מ"מ סְמִכִּינָן דְּמִסְתַּמָּא עֲשֵׂה פֶהוֹגֵן פְּרוֹב מַעֲשֵׂיו, וּכְמַש"כ בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית ה"ש שְׁעַר א' בַּד"ה עוֹד שָׁם אִם קָטָן כּו' וְהַט"ז (ס"י ב' סק"ז) דְּכָאן אִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם רוֹב פְּעֻמִּים הִרְגָּשְׁתוּ חֲזָקָה פְּרָאוּי, וְא"כ הוּא הַיּוֹדֵעַ שְׁאִין לְסַמְּוֵה עָלָיו אֲסוּר לְאָכּוֹל, אָבֵל מ"מ אִין חוֹבָה עָלָיו לְהוֹדִיעַ לְרַבִּים שְׁהָרִי אִינוּ נֶאֱמָן עַפ"י ד"ת וְיֵהִי נִחְשָׁב עוֹד פְּלִיְשָׁנָא בִּישָׂא פְּדֵאִיתָא בְּמַס' פְּסָחִים (דף קיג:): דְּכִינּוֹן שְׁאִינוּ נֶאֱמָן, שָׁם רַע בְּעֵלְמָא הוּא דְקָא מְפִיק בִּי, וְאַע"ג שְׁיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁאִיזָה אֲנָשִׁים יִפְרָשׁוּ עַפ"י דְּבָרֵיו מְשַׁחֲטוּ שְׁיִהִיָּה נֶאֱמָן בְּעִינֵיהֶם בְּזֵה וְיֵהִיוּ אֲסוּרִים עַפ"י ד"ת לְאָכּוֹל, וּכְמַש"ש הֶרְמֵב"ם (ה'ל' פְּסַח פ"ד ה"א) אִם הָיָה נֶאֱמָן לְהֵם סוּמְכִים עַל דְּבָרֵיו, וְאִם לָאוּ שׁוֹרֵת הַדִּין שְׁאִינוּ נֶאֱמָן, וְהַרוּצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ ה"ז מְשׁוּבָח וְיִבֵּיא פְּסַח שְׁנִי, הָרִי דְמָה שְׁמַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ לְהַאֲמִין בְּזֵה אִינוּ חוֹמְרָא בְּעֵלְמָא, אֲלֵא נַעֲשֵׂה דִין גְּמוּר עַד שְׁחִיב לְהִבֵּיא פְּסַח שְׁנִי, וְגַם הֶרְאָב"ד אִינוּ חוֹלֵק עַל זֶה אֲלֵא שְׁמַשִּׁיג עַל מָה שְׁכַתְּבַת שֶׁהָר"ז מְשׁוּבָח, וְכַתְּבַת אִיזָה שְׁבַח יֵשׁ בְּזֵה אַחֲרֵי שְׁיִהִיָּה נֶצְרָף לְהִבֵּיא פְּסַח שְׁנִי, שְׁבִאָמַת אִם אִינוּ צָרִיף ה"ז מְבִיא חוֹלִין לְעִזְרָה אָבֵל זֶה מוֹדָה הֶרְאָב"ד שְׁאִם הָיָה מֵאֲמִינוּ בְּזֵה אֲסוּר עַפ"י ד"ת לְאָכּוֹל הַפְּסַח, וְא"כ אִין בְּזֵה מְשׁוּם לִישָׁנָא בִּישָׂא שְׁהָרִי אִין בְּזֵה שְׁמַע שְׁוֹא, וְחֻבְרִים בְּדִלִים מְאֻכִּילָתוֹ, וְלֹא דְמִי לְהָא דְפְּסָחִים בְּנִגְדִי ר"פ לְמֵאָן דְּאִסְהִיד יְחִידִי בְּחֻבְרוֹ דְּבַר עֲבִירָה דְּשִׁאנֵי הֵתָם שְׁלֵא הָיָה עֲנִין לְמִפְרָשׁ מֵאִסּוּרָא לְמִי שְׁיִאֲמִינוּ, וְרַב הַגִּיד עַל אַחַד שְׁעֲשֵׂה עֲבִירָה וְלִשְׁנֵאוֹתוֹ אוֹ לְפִנְסָלוֹ מַעֲדוֹת וְשְׁבוּעָה, וְתוֹ דְּאוֹתוֹ אִישׁ לֹא הָיָה נֶאֱמָן בְּעִינֵי ר"פ וְא"כ הָיָה כְּשִׁמְעַע שְׁוֹא לְפָנָיו, מִשָּׂא"כ לְהַגִּיד לְמִי שְׁיִהִיא נֶאֱמָן בְּעִינָיו לְמִפְרָשׁ מֵאִסּוּרָא, אִין בְּזֵה מְשׁוּם לְשֶׁה"ר.

וְדְמִי לְהָא דְּאִיתָא (ב"ק דף קיב) דְּשְׁלִיחָא דְּבִי דִּינָא נֶאֱמָן כְּבִי תְרִי וּמַש"ה אִיתָא (מו"ק ט"ז ב') דְּשְׁלִיחָא דְּב"ד לִית בֵּיהּ מְשׁוּם לִישָׁנָא בִּישָׂא וְהִינּוּ מְשׁוּם שְׁנֵאָמָן לְשְׁמוֹתֵי עַל פִּיו וּמַש"ה הִבֵּיא הָרִי"ף בְּמו"ק שָׁם מִמְרָא דְּב"ק הַג"ל לְלַמְדָּנוּ דְּהָא דְּאִין בּוֹ מְשׁוּם לִישָׁנָא בִּישָׂא הוּא מְשׁוּם דְּמַהִימָן, אָבֵל מ"מ אַע"ג שְׁאִם יֹאמֵר לְמִי שְׁיִבִין שְׁיִאֲמִינוּ וְיִפְרֹשׁ מֵאִסּוּרָא אִין בְּזֵה מְשׁוּם לְשֶׁה"ר, אָבֵל אִינוּ מְחֻיָּב בְּכָף לְהַגִּיד אִם רוּאָה שְׁיִצֵּא מְזֵה אִיזָה קְלִקוּל וּמְחֻלְוֹקָת, וּמְנָא אֲמִינָא לֵה, מִדְּתַנּוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דף לז) וְשְׁמָא תֹאמְרוּ מָה לָנוּ וְלִצְרָה הַזֹּאת, פִּי אֲפִילוּ שְׁהוּא אֲמַת מְפֵל מְקוּם אִין לָנוּ לְהַכְנִיס רֵאשֵׁנוּ בְּדֹאָה הַזֹּאת, וְהֵלֵא כְּבַר נֶאֱמַר אִם לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עוֹנוֹ, הָרִי דְּנוֹקָא מְשׁוּם דְּאִיכָא בְּלָאוּ דָּאִם לֹא יִגִּיד אֲסוּר לְפָרוֹשׁ עֲצָמוֹ מְזֵה הַעֲדוֹת, אִף אִם לֹא הָיָה לָאוּ דָּאִם לֹא יִגִּיד הָיָה רִשָּׁאי לְכַפּוֹשׁ עֲדוֹתוֹ, וְאַע"ג דִּישׁ פֿאן מ"ע שְׁל וּבַעֲרַת הָרַע מְקַרְבָּהּ וּבְמָה שְׁיִגִּידוּ יִתְקַיֵּים מ"ע זו, וּבְלֵא עֲדוֹתוֹ לֹא יִגִּיעוּ לְמ"ע זו, מ"מ אַחַר שְׁכ"ז שְׁלֵא הַעֲיָדוּ לֹא נִתְחַיֵּיבוּ בְּמ"ע שְׁל וּבַעֲרַת הָרַע אִינוּ מְחֻיָּב לְהַכְנִיס רֵאשׁוֹ בְּדֹאָת מְחֻלְוֹקָת וְשִׁנְאָת קְרוֹבִיו מְחַמַּת זֶה שְׁיֵהִיו גְּפָרְשִׁים מֵאִסּוּר אַחַר שְׁיּוֹדִיעַ וְיִאֲמִינוּ לוֹ.

הוּ אֲמַת שְׁאֲפִשֶׁר לְדַחוֹת הַדְּמִיוֹן דְּשָׁם כ"ז שְׁלֵא הַגִּידוּ עֲדוֹת אִין פֿאן מ"ע שְׁל וּבַעֲרַת הָרַע שְׁהָרִי אֲפִילוּ הַיּוֹדֵעַ בְּזֵה שְׁחִיב מִיָּתָה אֲסוּר לְהַרְגוֹ עַד שְׁיַעֲמֹד לְפָנֵי הַעֲדָה, כְּדִתְנִיא בְּמִפּוֹת (דף יב) מְנִיין בְּסִנְהֶדְרִין שְׁרֵאוֹנוּ בְּאֲחַד שְׁהַרְג כּו' מַש"ה אִינוּ מְחֻיָּב לְכַנּוֹס לְדֹאָה פְּדִי לְהִבֵּיא לְמ"ע זו, מִשָּׂא"כ פֿאן שְׁהוּא יוֹדֵעַ שְׁאֲסוּר לְאָכּוֹל מְשַׁחֲטוֹתוֹ, וְאֲפִשֶׁר שְׁהוּא מְחֻיָּב לִפְנֵס לְדֹאָה זו פְּדִי לְהַפְרִישׁ אֶת הַמֵּאֲמִינִים בְּדְבַר מֵאִסּוּרָא.

אָבֵל כַּד דִּינִיקְתָּ זֶה הַדִּיחֹי אֵינוֹ שְׁהָרִי מִפְּנֵי בְּחֻלְיִין (דָּף קל"ט) אֲלֵא דְלֵא גָמַר דִּינִיגָה וּבְעֵי לְאַתּוּנִיגָה לְבֵי דִינָא וְקִיּוּמֵי בִּיגָה וּבְעֵרְתָּ הָרַע מִקְרַבָּהּ, וּפִירֵשׁ"י מִצְּוָה עַל כָּל הַפּוֹגַע בְּחֵיבֵי מִיתָה לְהַבִּיאֵם לַב"ד כְּדֵי לְבַעַר רְשָׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל, מַכ"מ לֹא נִתְחַיְבוּ הָעֵדִים לִכְפֹּנס לְדֹאגָה שֶׁל מַחְלֻקַּת וְשִׁנְאָת קְרוֹבִים אֲלֵא מִשּׁוּם דְּקִיּוּמֵי בְּלֹא שֶׁל אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ, וְה"נ בְּנ"ד אֵינוֹ מְחַוֵּב לְהוֹדִיעַ לְאָדָם וְלִכְפֹּנס לְדֹאגָה זֶה, אָבֵל כ"ז בְּמֵי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן כְּבִי תְרִי וְאִין חוֹבָה מִן הַדִּין לְהֶאֱמִין לוֹ כָּל אֲלֵא מִשּׁוּם שְׂאֵם הֶאֱמִין לוֹ אֲסוּר לְאָכּוֹל עַפ"י ד"ת כַּמֶּש"כ לְעִיל מִשְׂא"כ בְּמֵי שְׂנֵאָמָן כְּבִי תְרִי פְּשְׁלוּחָא דְבֵי דִינָא עַל בֵּית דִּינִיגָה וְכַדְאִיתָא (בְּגִיטִין דָּף יט) וְדוֹקָא ר"נ וְסִפְרֵי דִינֵי דְאִית לְהוּ אִימְתָא וְה"ה כָּל רֹאשׁ ב"ד וְסוֹפֵר שֶׁלוֹ כַּדְאִיתָא בְּפוֹסְקִים, וְה"נ מֵי שְׂנֵאָמָן כְּבִי תְרִי עַל בְּנֵי עִירוֹ דְּמְחַוֵּיבִים לְהֶאֱמִין לוֹ כַּמֶּש"ש הָרַמְבַּ"ם הַג"ל, אִם הִיגָה נֶאֱמָן לְהֵם סוֹמְכִין עַל דְּבָרֵינוּ פִּי' שְׁהִיגָה נֶאֱמָן עַד פֹּה בְּכָל דְּבָר שִׂיאֵמֵר בְּמִילֵי דְאִיסוּרָא, מְחַוֵּיבִים מִן הַדִּין לְסַמְּרָה עַל דְּבָרֵינוּ.

וְעַל כִּיב"ז אִיתָא בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף סו) אִי מְהִימָן לָהּ כְּבִי תְרִי זִיל אֲפַקְהָ וְאִין הַפִּי' דְּמְהִימָן לִיגָה בְּזֶה הַדְּבָר שְׂמַעִיד עֵתָה דְּבַכָּה"ג אֲסוּר לְהֶאֱמִין עָלֵינוּ וְלְהוֹצִיא אֶשְׁתוֹ כְּמַבְנוֹאָר בַּאֲהַע"ז (ס'י קטו ס"ז) בְּהִגָּהַת הָרַמְ"א, אֲלֵא דְמְהִימָן אֵלָיו בְּכָל דְּבָר שִׂיאֵמֵר, ה"ז מְחַוֵּב לְהֶאֱמִין אַע"ג שְׂאִינוֹ רוֹצֵה לְהֶאֱמִין מִשּׁוֹ"ה מְחַוֵּב לְהוֹצִיא אֶשְׁתוֹ וְא"כ רַב עַל בְּנֵי עִירוֹ ה"ז מְהִימָן בְּכָל דְּבָר אִיסוּר שְׁהָרִי הֶאֱמִינְהוּ עָלָיו בְּכָל אֲשֶׁר יֵאמֵר פֶּשֶׁר אוֹ טְרַפָּה וְא"כ הָרִי זֶה ג"כ בְּלֹא דָאָם לֹא יִגִּיד, הִיגָנוּ שְׂמַחְוֵב לְהַעֲדִיד לְפָנָיו ב"ד מַה שִׂיּוֹדַע וְהִמָּה בְּנֵי עִירוֹ מְחַוֵּיבִים לְהֶאֱמִינוּ וּמִנָּא אֶמִינָא לְהַ דְּקָאֵי בָאָם לֹא יִגִּיד מְדֹאִיתָא (שְׁבוּעוֹת דָּף ל"ג): רֵאִיגָה בְּלֹא יְדִיעָה ה"ד מְנָה מְנִיתִי לָהּ בְּכַפְּנֵי פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי יְבוֹאוּ וְיַעֲדוּ וְזֶהוּ רֵאִיגָה בְּלֹא יְדִיעָה וּפִירֵשׁ"י שְׁהִמָּה לֹא יְדַעוּ אִם הִיגָה מְלֻנָּה אוֹ מְתָנָה וְכַדּוּמָה מ"מ פִּינּוֹן שְׁהוֹדָה וְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲדוּתָם שְׂאֵם יַעֲדוּ שְׂעָנָה לוֹ שְׂאֶסְרוּ אֵינוֹ אֲלֵא מִשּׁוּם בִּיעֲתוּתָא, דְאִי מִשּׁוּם מְקוּם גְּבוּהָ לִיכָא דְדָמֵי לְעֵלְיָה, וְנ"מ בְּזֶה דְאִי לִיכָא בִּיעֲתוּתָא שְׁרִי, אָבֵל דְּבָרֵי הַשּׁו"ע גְּבִי זֵית דְּשְׁרִי עֵיקָר הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם טְרַחָא, וְל"ל לְהַשּׁו"ע לֹמַר מִשּׁוּם דְּכִינּוֹן שְׂעֵלוֹ הָנִי כְּמוֹ שְׂעֵלוֹ לְעֵלְיָה וְצ"ע: סִימָן קַכֵּז סִי"א בַּמַּג"א (ס"ק יז) וְצ"ל וְכַוְלָם מְבָרְכִין וְאִין אֶחָד מְבָרַךְ וְהֶאֱחָרוּנֵים יַעֲנוּ אָמֵן מִפְּנֵי הַטְּיָרוּף עַכ"ל, וְנִרְאֶה דְמִן הַדִּין שְׁרִי דִיכּוֹל לְהוֹצִיא בְּבִרְכַּת חֲבִירוֹ כְּמוֹ בְּשִׂאֵרֵי בְּרֻכּוֹת, וְהִיגָנוּ דְאֵמֵר רַאבֵּר"ש בְּמַגְלָה (דָּף כז).

(דְּבִשְׁבִיל זֶה הָאָרִיף יָמִים מִשּׁוּם שְׂלֵא נִשְׂא פְּפִיו בְּלֹא בְּרָכָה, וְלְכַאוּרָה מֵאִי רְבוּתָא הִלֵּא צְרִיף לְבָרַךְ כְּמַבְנוֹאָר בְּסוּטָה (דָּף לט), אֲלֵא שְׂלֵא סְמָה אַבְרַכַּת חֲבִירוֹ מִשְׁמַע דְּהִי' עוֹשֶׂה לְמִצְוָה מִן הַמְּנוּבָחָר, אָבֵל מִן הַדִּין שְׁרִי לְסַמְּרָה עַל בְּרַכַּת חֲבִירוֹ וְלְצִאת בְּבִרְכַּתוֹ וּמִפְּנֵי רַאב"ש הַחֲמִירוֹ עֵתָה כָּל הָעוֹלָם, וּמִכָּאֵן רֵאִיגָה בְּרוּרָה שֶׂא"א לְהוֹצִיא בְּרַכַּת פְּהֵגִים עַצְמָה הִיגָנוּ יְבָרְכָהּ, דְאִי אִיתָא לָמָּה לֹא אֵמֵר דְּמִשּׁוֹ"ה הָאָרִיף יָמִים מִשּׁוּם שְׂבָרָה בְּרַכַּת פְּהֵגִים בְּעַצְמוֹ, אֲלֵא מְנוּכָרָח דְּזֶה אֲסוּר מְדִינָא, רַק הַבְּרָכָה דְּלִפְנֵי בְּרַכַּת פְּהֵגִים דְּמִן הַדִּין יְכוֹל לְסַמְּרָה עַל חֲבֵרוֹ, וְהוּא לֹא נִשְׂא פְּפִיו בְּלֹא בְּרָכָה, מִשְׂא"כ בְּב"כ, דְּלֵא כְּמוֹ שְׂשִׁמְעֵתִי מִחֲכָם א', דָּגַם ב"כ עַצְמָה יְכוֹל לְהוֹצִיא, אֲלֵא הֶאֱמַת דְּב"כ אֵינוֹ יְכוֹל לְהוֹצִיא, וְהַטַּעַם בְּזֶה שְׂמַעֲתִי מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנָן קוֹל רַם, וְסִבְרָא דְשׁוֹמַע כְּעוֹנָה לֹא מְצִינּוּ אֲלֵא בְּמַדְבַּר בְּלִבָּד, וְלִיתָא דְהָא בַּקָּה"ת מוֹצִיאִין אֶת הַמְּבָרַךְ וְאֶת הַצִּיּוּר אַע"ג דְּבַעֲיָנָן דוֹקָא שִׂיקְרָא מִתּוֹךְ הַפְּתָב, וְכֵן בַּפ' זְכוּר דְּמִן הַתּוֹרָה לְקִרוֹת בְּסִפְרָא כַּדְאִיתָא בְּמַגְלָה (פ"ב) מְהָא דְכְּתִיב כְּתוּב זֹאת זְכָרוֹן בְּסִפְרָא, וּמַכ"מ אֶחָד מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים וְגַם מְמַקְרָא בְּכוֹרִים יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְאִיתָא

(בסוטה דף לב:) דגנאי בקול רם ע"ש ואפ"ה אָחַד מוציא את חבירו, אלא נראה הטעם פשוט דב"כ היינו תפלה, ובתפלה מי שפקי אינו יוצא בשל חבירו, ונכלל ב"כ בג' דברים דחשיב בירושלמי ונהביאו הר"ן שלהי ר"ה דאין מוציאין בהמ"ז ק"ש ותפלה, ע"ש: שם בסעף מ"ג במג"א (ס"ק סד) פתב וכש"כ אונו שמתו מוטל לפניו, דהא אסור בעבודה ונשיאת פנים היא עבודה, ולכאורה תמוה וכי לזו אנו צריכין פשיטא דמתו מוטל לפניו פטור, הא פטור מכל המצות האמורות בתורה, ומיהו הש"ך דיבר לפי המנהג שאין נ"כ רק ביו"ט ואין אנינות ביו"ט למי שאינו רוצה לקבור בעממין, ואגב הנני לכתוב מה שנ"ל להשוות המנהגים של הב"י והר"מ דסעף זה בדין אבל כל י"ב חודש, דידוע דנ"כ דומה לתפלה בצבור ומי שאינו עובר לפני התיבה אינו נו"כ, פדתנן במגלה (דף פד), וא"כ לפי המנהג שאין אבל עובר לפני התיבה ביו"ט לכן אינו נו"כ, אבל במקומו של הב"י נו"כ בכל יום, לכן אבל ג"כ נ"כ, וכ"ת אפתי בשבת ויו"ט לא ישא בפיו דלפי המנהג אין אבל עובר לפה"ת, ונ"ל משום שיהי נכר אבילות בצבור בשבת ויו"ט, בשלמא הא דאינו עובר לפה"ת, אין בזה היכר, דמשונה נוסח תפלה של שבת ויו"ט מבכל יום, ואולי אינו יכול לעבור לפה"ת, אבל בנ"כ יהי הפירא ואסור, ואע"ג שדין אבילות של ל' יום וי"ב חודש נוהג בשבת ויום טוב וכדומה היינו משום שאין בזה שום היכר, דלאו כל אדם מלובשים בבגדים מגוהצים, אבל במה שאינו נו"כ כמו בכל יום יש היכר ודאי אסור, אבל לפי מנהגנו שאין נ"כ בכל יום, אין היכר כ"כ אם אינו נו"כ ביו"ט דלאו כו"ע ידעי דכהן הוא, פיון דלא נשא בפיו תמול שלשום, ועיין: לענין מש"כ המג"א שם בס"ק ע' שאין לומר הרבון של ב"כ בשבת, ולכאורה מ"ש שבת מיו"ט בזה, אמנם נראה ראיה מהרמב"ם שלהי ה' חגיגה שאין הקהל בשבת שחל בחוה"מ, מפני התקיעות והתחזנות שאין דוחה שבת, וכבר הביא הכ"מ דאתי כמ"ד בירושלמי דלהכי אין הקהל ביו"ט מפני התקיעה, ולכאורה קשה הא"י הוסיף הרמב"ם התחזנות, אלא ודאי דביו"ט לא חיישינן לתחזנות, כמו בשבת, ולהכי המ"ד בירושלמי קאמר טעמא גבי יו"ט, לקב קאמר הטעם משום התקיעות לבד, משא"כ הרמב"ם מייירי גבי שבת לקב הוסיף גם הטעם משום תחזנות, והטעם והנ"מ בין יו"ט לשבת יש בזה ב' טעמים, הא' משום דכבוד שבת חמיר מכבוד יו"ט, או משום שביו"ט יום הדין שהוא רה"ש פידוע, ונ"מ ביו"ט שחל בשבת דלהטעם משום דכבוד שבת חמיר א"כ יו"ט שחל בשבת אין לאומרו, אבל להטעם משום דיו"ט של ר"ה שהוא יום הדין יש לאומרו, א"כ אפילו חל יו"ט בשבת ג"כ צריף לאמרו, והרמב"ם שכתב דתחזנות ליתא בשבת חוה"מ, דוקא בשבת חוה"מ, אבל יו"ט שחל בשבת יש לאומרו, וכיון דשרי תחזנות אומרים נמי הרבון, ומעתה אנדי כל הראיות שהביא המ"א מתשובות הגאונים דא"א הרבון בשבת, דהמה מייירי בשבת לפי מנהגם שנ"כ בכל יום, וקאי על שבת שבכל השנה.

משא"כ במדינתנו שאין נו"כ אלא ביו"ט, ולא משפחת אלא בשבת שחל ביו"ט, ויוכל להיות שבכה"ג אומרין גם בשבת, וכן באמת המנהג פ"ק וולאזין לומר הרבון בשבת שחל ביו"ט, והב' הטעמים שאמרנו תליא בפלפול הגאון ט"א במס' ר"ה אם דין של יו"ט קאי על יום ראשון ואחרון לבד, או בכל ימי החג, ואי נימא בכל ימות החג, א"כ גם ימי חוה"מ הדין כמו יו"ט, והדק"ל מהרמב"ם דא"י הוסיף הרמב"ם הטעם דתחזנות פיון דביו"ט מותר לומר תחזנות, משום דיו"ט המה יומי דדינא, כמו שבארנו, וצ"ל דעיקר

הטעם משום פְּבוּד שְׁבֵת וא"כ ג"כ אין לומר הַרְבוּן בְּשֵׁבֶת שְׁחָל ביו"ט, אָבָל לְפִי מַה דְּמַסִּיק הַש"א, דְּאֵין הַדִּין דְּיו"ט אֵלָא בְּרֵאשׁוֹן וּשְׁמִינִי, אָבָל לֹא בַחֹה"מ, א"כ שְׁפִיר אֵינְפָא לְמִימַר, דְּבְשֵׁבֶת חוה"מ אָסוּר לומר תְּחִינּוֹת, מִשָּׂא"כ בְּיו"ט וְגַם שֵׁבֶת שְׁחָל בְּיו"ט מְוַתֵּר לומר תְּחִינּוֹת, אֵיבְרָא הֶרְאֵיהּ שֶׁהֵבִיא הַמ"א מֵאַבְיָנוּ מִלְּפָנָיו, שְׂאִין אוֹמְרִים בְּשֵׁבֶת שְׁחָל בְּר"ה, רְאֵיהּ חֲזָקָה הִיא, אָבָל לְפִי טַעַם הַלְבוּשׁ שֶׁהֵבִיא הַמַּג"א (ס' תרפ"ד) שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁנַתִּיטְסָד פְּנֵגֵד תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה נִיחָא הָא דְאֵין אוֹמְרִים אֲבִינוּ מִלְּפָנָיו, אָבָל תְּחִינּוֹת מְוַתֵּר לְאִמְרוֹ, וּבְאַמַּת הַלְבוּשׁ הֵבִיא טַעַם הַר"ן וְהַרִיב"ש מְשׁוּם שְׂאִין מְתַרְעִין בְּתְחִינּוֹת בְּשֵׁבֶת, וְדָחָה דְשִׂאנֵי ר"ה וְיוֹהֵכ"פ, וּמִמִּילָא ה"ה כָּל יו"ט שֶׁהוּא יוֹמָא דְדִינָא, וְהֶרְאֵיהּ שִׁג"כ מְרַבִּים בְּתַחֲנוּת גִּשְׁם וְטַל, מְוַתֵּר לֵאמֹר גַּם הַרְבוּן לְדַעֲתִי: סִימָן קנ"ט ס"א, בְּדִין כָּלִי שְׂיֵשׁ בּוֹ נֶקֶב, לְבָאָר מַחְלֻקָת הֶרְאֵשׁוֹנִים וְלִבְזָה הָעֲנָנִין אֵיתָא בְּחֻלְיִין פְּרָק כָּל הַבְּשָׂר (דף קז) אָמַר רַבָּא כָּלִי שְׁנִיקָב כְּכֹונֵס מְשָׁקָה אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לְיָדִים, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּמְשׁוּם דְּבָזָה הַשְּׂעִיאוֹר הָוִי שְׁבָר כָּלִי לְעֲנָן טוֹמְאָה וּמִינֵי רַבִּי בְּסַתָּם כָּלִי מְשָׁקָה, אָבָל לְעֲנָן שְׁתָּהָא כְּכֹלִי שְׂאִין בְּהַ רְבִיעִית אֲפִילוּ בְּמוֹצֵי מְשָׁקָה סָגִי, וְכ"ת א"כ לְמֵאֵי נ"מ בְּמַה שְׁנִיקָב בְּכֹונֵס מְשָׁקָה לְעֲנָן נט"י נִימָא דנ"מ לְעֲנָן אֵי נִיקָב בְּאַמְצַע הַדְּוֹפָן וְתַחַת הַנֶּקֶב יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי רְבִיעִית וא"כ יֵשׁ נ"מ דְּאֵי מְשׁוּם שְׂאִין מְחֻזֵּיק רְבִיעִית שְׂרִי לְיִטּוּל מִהַנֶּקֶב, אָבָל מְשׁוּם שְׂבִירָה הַמְּטַהֲרָתוֹ אָסוּר, וּבְזָה נִיחָא מַה שְׂיֵשׁ לְתַמּוּהָ דְמֵאֵי קמ"ל רַבָּא דְזָה הַשְּׂעִיאוֹר מְטַהֲרָתוֹ, הָא מְשָׁנָה שְׁלֵמָה הִיא בְּפָרָק ג' דְּכֹלִים, אָבָל הַשְּׁתָּא נִיחָא דְמִינֵי דְוִקָא בְּנִיקָב בְּאַמְצַע הַדְּוֹפָן וְתַחַת הַנֶּקֶב מְחֻזֵּיק רְבִיעִית לְהַכִּי קמ"ל דְּדִינָא בְּנִיקָב בְּכ"מ אָסוּר אָבָל בְּנִיקָב בְּמוֹצֵי מְשָׁקָה מְוַתֵּר: הָא נְמִי אָסוּר וְע"ע בְּסַמוּךְ] וְהַשְּׁתָּא לְעֲנָן טְלִית וּתְפִילִין אֵין אֵיִסוּר מְשׁוּם מְקוּדָשׁ קוֹדֵם כַּמֶּש"כ הַש"א שְׁם פִּינּוּ דְזָה רְשׁוּת וּתְפִילִין חוֹבָה וְאֵין בּוֹ רַק הָאִיִסוּר מְשׁוּם אֵין מְעַבְרִין עַה"מ, וּבְזָה הָאִיִסוּר לֹא מְצִינוּ סְבָרָא זו, דְכִינּוּ דְהִיכָא דְעַדְדִין לֹא נִתְחַיֵּיב בְּהַמְּקוּדָם, אֵין בְּהַ מְשׁוּם אֵין מְעַבְרִין עַה"מ, אֲדַרְבַּה בְּהָא דְקַרְנוֹת הַמְּזַבֵּחַ, מוֹכַח לְהִפְסָף, דְהָא קָרוּן מְעַרְבִית דְרוּמִית דְּפָגַע תְּחִלָּה עַדְדִין לֹא נִתְחַיֵּיב בְּהַ עַד שְׂיֵצֵא מִן הַמְּזַבֵּחַ וּמִכ"מ מִהַדְרִינּוּ לְהַקְדִימָן כָּל שְׂאֵפְשָׁר, שְׁהָרִי אָסוּר לְהַקְדִים לְפָגְעַע בְּתְפִילִין אֲפִילוּ עוֹדֵם בְּכִיס, דְלֹא פְּנִירָה לְהַמַּג"א [וְהַשְּׁתָּא נִיחָא ג"כ הָא דְקִאָמַר הַש"ס בְּיוֹמָא הַטַּעַם דְּעַבּוּרֵי דְרַעָא אֲטוּטְפָתָא אָסוּר לְפִי ר"ת דְהַפְּלִי הוּא שְׂאָסוּר לְהַנִּיחַ בְּתִיק הַתְּפִלָּה ש"י קוֹדֵם, מְשׁוּם שְׂלֵא יִפְגַּע בְּשָׁל רֵאשׁ תְּחִלָּה מְשׁוּם דְאֵין מְעַבְרִין עַה"מ, וְלֹא מְשׁוּם מְקוּדָשׁ, דְלֵהֲטַעַם דֹּא"מ עַה"מ אֲפִילוּ ש"י פְּתוּת בְּכִיס, וְש"ר מְקוּשָׁר דְהַחַיּוּב דְש"י קוֹדֵם וְלֵהֲטַעַם דְּמְקוּדָשׁ בְּכַה"ג לִיתָא דְנִתְחַיֵּיב בְּש"י קוֹדֵם פִּינּוּ דְפְתַחוּ תְּחִלָּה, אָבָל לְהַטַּעַם דֹּא"מ עַה"מ אַף בְּכַה"ג אָסוּר לְיִטּוּל תְּחִלָּה ש"ר וְעֵין]: שְׁם בַמַּג"א סק"ד, וְנ"ל דֹּאֲעַפ"י שְׂבָא טְלִית גְּדוּל לִידוֹ קוֹדֵם שְׁהַנִּיחַ תְּפִילִין א"צ לְהַתְעַטֵּף בּוֹ וְכו' פִּינּוּ שְׂאִין דְעַתוֹ לְלוֹבְשׁוֹ בְּבִיתוֹ וְכו' מְשָׁמַע דְּעִיקָר הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְאֵין דְעַתוֹ לְהַנִּיחַ, וְלִי גִרָאָה שְׂלֵא הַוָּצְרַךְ לְכַף אֵלָא אֲפִילוּ רוּצָה לְלַבּוֹשׁ הַטְּלִית גְּדוּל אַח"כ בְּבִיתוֹ שְׂרִי לְהַקְדִים הַתְּפִילִין פִּינּוּ דְלַבֵּשׁ טְלִית קָטָן תְּחִלָּה וְיֵצֵא מְשׁוּם מְעֵלִין בְּקוּדָשׁ שְׂרִי לְהַקְדִים הַתְּפִילִין קוֹדֵם הַט"ג, וְכֵן מוֹכַח מִבְּיאוּרֵי הַגָּר"א בְּס"ק ד' ע"ש: שְׁם בַמַּג"א (ס"ק כ"ב), וְאַפְשָׁר לומר כַּשְּׂבִיחָה"כ אֵינוּ כְּמוֹ בִיחָה"כ שְׁלֵהֶם אֵינוּ צְרִיף לְבָרַף, קָשָׁה דְהָא רַבָּא הָיָה מְבָרַף כְּשֶׁנֶּכְנַס לְבִיחָה"כ עֵינֵין סוֹפָה (דמ"ו א') דְבְּכָל עַת שֶׁהִי נִכְנַס לְבִיחָה"כ הָיָה מְבָרַף, וּבְפָרָק הַרוּאָה בְּבְרָכוֹת (דס"ב א') מְשָׁמַע דְהָיָה בַה"כ שְׁלוֹ סְמוּךְ לְבִיתוֹ ע"ש בְּפִירֵש"י ד"ה

כּוֹנֵמָא כּו' אַחֲרֵי הַבֵּית, אֲלֵמָא דְאַף בְּסֻמּוּף הָיָה מְבַרְךָ, וְהַמְקוֹר לְזֶה הַדִּין דְּהִיכָא דְחוּלְזִין לְכַנְס לְבַה"כ צְרִיף לְבַרְךָ הוּא מְרַבָּא עֵינֵין בַּט"ז (ס"א י"ד ס"ק י"ב) וּבְבִאוּרֵי הַגְּרָ"א שְׁם ס"ק כ"ח ע"ש, וּמוּכַח מְזֵה דְגַם בְּסֻמּוּף צְרִיף לְבַרְךָ, וְהָא דְלֹא הִזְפִּיר הַרְמ"א ו"ל הַדִּין דְּבַמְקוֹם דִּיחֻוּי צְרִיף לְבַרְךָ, י"ל דְּסֻמּוּף עַל הָא דְנִשְׁמָטוּ, דְּמִבְּנֵי אֲרָבָהּ בְּהַמְחַבֵּר, דְּבִאֲמַת הַטַּעַם דְּנִשְׁמָטוּ דְּצְרִיף לְבַרְךָ לֹא מְשׁוּם הַסֵּה"ד דְּנִדְאֵי מִיְיָרֵי הַשׁו"ע אֲפִילוּ לֹא הִסִּיחַ דְּעַתּוֹ מִהֶם אֲלֵמָא מְשׁוּם דְּבִשְׁעָה שְׁנִשְׁמָטוּ מִמְקוֹמָם מְעַצְמָם בְּלֹא דְעַתּוֹ הָיָה דִּיחֻוּי פִּינּוֹן דְּבִלֵּא רְצוֹנוֹ גְּסַתְלֵקוּ מְעַלְיוֹ וּמְכַש"כ כְּשִׁחְלוּצָן בַּע"כ בְּשְׁעָה שְׁנִכְנַס לְבַה"כ וְדִאֵי דְּצְרִיף לְבַרְךָ, וְטַעְמוֹ שֶׁל הַשְּׁל"ה שְׁכַתְבַּת הַמַּג"א (ס"ק א") דְּבִשְׁעַת תְּפִלָּה אַף אִם נִשְׁמָטוּ א"צ לְבַרְךָ נִרְאֶה דַּה"ק דְּבִשְׁעַת תְּפִלָּה זוֹכְרִין בְּכָל רִגְעַת הַתְּפִילִין, וּכְשִׁמְתַחִיל לְהַחֲלִישׁ הַקֶּשֶׁר וְהַהִידוּק הוּא מְרַגֵּישׁ תִּיקְפָּה וּבְדַעְתּוֹ לְהַדִּיק יָפָה, וְא"כ כְּשִׁנִּשְׁמָטוּ אַח"כ דְּמִי מְמַשׁ לְחוּלְזִין מִדְּעַתּוֹ, פִּינּוֹן שְׂיַדַע וְהַנִּיחַ לְהַשְׁמֵט מִדְּעַתּוֹ ע"מ לְהַדְקָם יָפָה, וּבְדַרְךָ פְּלִל הַקּוּלוּ בְּבִרְכוֹת מְשׁוּם שְׁקָרוּב לְהִיּוֹת שְׂיַאֲרַע פֶּן, וּמִמּוּצָא דְּבָר אָנוּ לְמַדִּים שִׁמְש"כ הַמַּג"א בַּס"ק כ"ג.

דְּלַדְעַת הַשְּׁל"ה ה"ה בְּנִפְסֵק הַקֶּשֶׁר א"צ לְבַרְךָ אֵינוֹ נִכּוֹן דְּבִנְפִסֵּק דְּמִי מְמַשׁ לְנִכְנַס לְבִיח"כ פִּינּוֹן שְׂאִין בְּיָדוֹ לְהַנִּיחָם. וְהַמַּג"א לְטַעְמֵיהָ אֵזֶל בְּנִכְנַס לְבִיח"כ שִׁא"צ לְבַרְךָ אֲבָל הַתְּחִיבִים לֹא הִסְפִּימוּ לְזֶה.

וְא"כ ה"ה בְּנִפְסֵק צְרִיף לְבַרְךָ: סִימָן כ"ט הִנֵּה הַטּוֹר הַבֵּיא בְּשֵׁם הַגָּאוֹן ו"ל שְׁמִי שְׁמִבְרָךְ עַל חֲלִיצַת תְּפִילִין אֵין בְּזֵה מְשׁוּם בְּרַכָּה לְבִטְלָה. וְתַמָּה הַטּוֹר ע"ז ע"ש, וְהַב"י גְּדַחֵק בְּזֵה.

וְנִרְאֶה דְּסוּבֵר הַגָּאוֹן ו"ל דְּכִינּוֹן דְּמִנְהַגָּא הוּא לְחַלּוּץ תְּפִילִין בְּעַרְבֵי מֵאן דְּמְבַרְךָ לֹא מְשַׁתְּבֵּשׁ, וְרִאֲיָה לְשִׁיטְתוֹ ו"ל מִמָּה שְׂאֲמָרוּ יַחִיד לֹא יִתְחִיל וְאִם יִתְחִיל גּוֹמֵר, וּפִי' ר"ח וְהִבִּיאוּ הָרֵא"ש בְּרִכוֹת (פ"ב) בְּשֵׁם בַּה"ג, יַחִיד לֹא יִתְחִיל כְּשִׁנְעַשְׂוֹה לְהוֹן גַּם שְׂלֵא בְּכַנּוּפִיָּא דְּכָל יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְחִיל בְּבִרְכָה, וְאִם יִתְחִיל לְבַרְךָ תְּחִלָּה חוֹתֵם ג"כ בְּבִרְכָה, וְאִי נִימָא כָּל מְקוֹם שְׂאֲמָרוּ שְׂלֵא לְבַרְךָ הָיָה בְּרַכָּה לְבִטְלָה אִיף יִגְמֹר בְּבִרְכָה וְכִי מִי שְׂאֲכַל שׁוּם כּו', אֲלֵמָא שְׂאִינָה בְּרַכָּה לְבִטְלָה פִּינּוֹן שְׂרוּצִים לְחִיבֵי עַצְמָם לוֹמַר הַלֵּל, וּבִאֲמַת פֶּן דְּעַתּוֹ ו"ל בְּכָל מְנַהֲגָא, וְרִאֲיָה לְסִבָּא זוֹ מִמָּה דְּבַפ' מְקוֹם שְׁנִהְגּוּ בְּעוֹבְדָא דְּמִפְּרָשֵׁי חֲלָה מְאָרוּזָא, וְקִשְׂתָּה מִמ"נ אִי מְבַרְכִי עַל חֲלָה הָיָה לִיָּה לְמַחֲוֹת מְשׁוּם זֶה דְּלֹא לְהָיִי בְּרַכָּה לְבִטְלָה, וְאִי לֹא הָיָה מְבַרְכִים א"כ ע"כ יוֹדְעִים הֵם שֶׁהוּא מְמַנְהֲגָא אֲלֵא צ"ל שְׂאִין בְּזֵה מְשׁוּם בְּרַכָּה לְבִטְלָה אַחֲרֵי דְּנִהְגּוּ פֶּן, וְע' בְּרֵא"ש יוֹמָא ס' כ"ד לְעַנְיָן בְּרַכָּה עַל טְבִילָה בְּעַרְבֵי יוֹה"כ: סִימָן ל"ב סְעִיף ל"ב בְּהִגָּה גַם צְרִיף לְהַנִּיחַ מְעַט חֲלֵק בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק, כְּבָר תְּמָהוּ ע"ז הַדִּין הַמַּג"א (בַּס"ק מַה), וְהַגְּרָ"א (בַּס"ק עו), אֲבָל בַּסְפָּר בְּרוּךְ שְׂאֲמָר (דָּף יב) כְּתַב פְּהַרְמ"א ע"ש, וְהוֹסִיף עוֹד שְׂצְרִיף לְהַנִּיחַ בֵּין פ' לִפ' כְּמֵלֵא ב' אוֹתִיּוֹת קְטַנוֹת: שְׁם מַג"א (ס"ק סו), וְל"נ טַעַם אַחַר דְּאָסוּר לְקַנּוֹת מֵאֵינוּ יְהוּדֵי גִידִים מְשׁוּם דְּבַעֲי טוּיָה לְשִׁמָּה וְא"י לֹא בְּנִי לְשִׁמָּה נִינְהוּ, וְלֹא יִדְעָתִי מִנ"ל לְהַמַּג"א דְּבַעֲינּוֹן מְדִינָא טוּיָה לְשִׁמָּה, וּבִאֲמַת עַפ"י דִּין כְּשֶׁר לְתַפְּוֹר עִם גִּיד דִּק כְּאֲשֶׁר הוּא, וְרַק הַמְּנַהֲגָא הוּא לְטוֹוֹת, וְא"כ לֹא בְּעִי לְשִׁמָּה, כְּמוֹ לְעַנְיָן שְׁחֵרוֹת הַבְּתִים דְּלִכְתַּחֲלָה טוֹב שְׂיַשְׁחִירֵם יִשְׂרָאֵל לְשִׁמּוֹן וּבְדִיעְבַד כְּשֶׁר אַף אִם הַשְּׁחִיר א"י מְשׁוּם דְּאֲפִילוּ אִם לֹא הַשְּׁחִירֵם כְּלָל ג"כ כְּשֶׁר, עֵינֵין ס' ל"ג ס"ד וּבַמַּג"א ס"ק ה' לְעַנְיָן טוּיָה הַגִּידִים,, פִּינּוֹן דְּבַדִּיעְבַד כְּשֶׁר אַף בְּלֵא טוּיָה, אַף אִם טוּיָה א"י ג"כ כְּשֶׁר וְצ"ע: שְׁם בַּמַּג"א בְּעַנְיָן כָּל הַפְּטוֹר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֵׂהוּ

נקרא הדיוט, ויגע המג"א ליישב הדין המבואר בהמחבר ס"ו דמי שאינו יודע ליישר השטה בלא שרטוט ושרטוט כל השורות אף דמן הדין אין לשרטט כי אם שיטה עליונה, ולא נקרא הדיוט אלא פשעושה בדרך חומרא, והכא אינו מכנין לכה ע"ש, וזה לשון השיטה מקובצת (ב"ק דף פז) שדבר זה אינו אלא בדבר שכל כיו"ז העושה פטור ממנו, ואינו דבר שיוצא ממנו שכל או מוסר או עלעול או הכנעת הלב וכי"ז ועושה ממנו על עצמו מצוה, בזה האופן לא נקרא הדיוט הרב המאירי ז"ל, ולפי"ז פיון דמשרטט בכדי שיכתוב ישר השיטין ויוצא מזה דבר טוב אין לחשוש משום הדיוט, וע' ירושלמי שלהי פ"ב דברכות ע"ש: סימן מ"ז ס"ג הפותב בד"ת אע"פ שאינו קורא צריף לברה, פבר הקשו הגאונים ז"ל דהוא סותר להא דס"ד דהמהרהר בדברי תורה אינו צריף לברה, וע' מג"א ס"ק א' ובט"ז ס"ק ב' ובהגר"א ז"ל, ונראה דנדאי בהרהור איכא ג"כ מצוה כמש"כ הגר"א ז"ל, וכי ליכא מצוה בהרהור, ונהלא נאמר בו והגית בו יומם וכו' ר"ל בלב כמש"כ והגיון לבי, אלא שאין מברכין על מצוה שבהרהור כמו שאין מברכין על ביטול חמץ כמש"כ הב"י (סי' תלב), אבל על פתיכה חייב לברה כמו על בדיקת חמץ שתכליתו ביטול בלב, ועיקר המצוה הוא הביטול שבלב אפ"ה פשבודק מברה, וה"נ בכתיבה פיון שעושה גם מעשה עם ההרהור מברה ועל הרהור בלבד הוא דאינו מברה, ומפל מקום י"ל שאסור להרהר בלא ברכה אלא חייב לברה ולדבר, אם לא, היכא שאסור לדבר פגון שהוא בע"ק קודם שביטלו לטבילותא, ואז אינו מברה על ההרהור, ובזה ניחא סוגיא דברכות (דף כא) ל"ד הרהור פדבור דמי לכ"ע חייב לברה על הרהור ד"ת וא"כ איך קורא ק"ש ואינו מברה לפניו ברפת התורה להפוסקים שהוא מה"ת, ומסתמא מייירי שראה קרי לאונסו בליקה, ולא ברה ברפת התורה והתנן ב"ק מהרהר בלב, היינו ק"ש ע"ש, אלא הטעם כמו שפתיבתי שאין מברכין על מצות הרהור, ומ"מ על פיסוק הדין נראה דנדאי יש לברה, ובעיקר פ"י והגית אם הפ"י הוא הרהור או דבור, ונ"מ אם מקיים מצות והגית אם בפיו או אף בהרהור תליא בהא דח' א' האומר אשפים ואשנה פרק זה גדר גדר וכו' והקשה הש"ס והא מושבע ועומד כו' ופי' הרא"ש דכתיב והגית מבואר דוהגית היינו בפה דאי נימא דוהגית היינו בהרהור מאי מקשה הגמ' והא מושבע ועומד, הא אינו מושבע רק על הרהור, והוא נשבע אקום ואשנה בפה, אלא נדאי והגית היינו בפה, ועיין בפ"י המפרש דמפרש דקושית הגמ' והא מושבע הוא מהא דושננתם, או מדכתיב לא ימוש ע"ש, ולא הביא מהו דוהגית נוכל לומר דהוא סובר דוהגית היינו הרהור וליתא לקושית הגמ' לכה הביא פסוקים אחרים נמצא דתליא בפירושים, ועיין: סימן צ' ס"ג האומנין שעלו לזית יכולין להתפלל שם, ואין בזה משום לא יעמוד וכו' דכיון שעלו לעשות מלאכתם הני כמו שעלה כו' לא זכיתי להבין מה נצרכנו לזה הטעם תיפוק לן משום טרחא וביטול מלאכה, וכמו שהקילו בזמן וחולה, ובאמת מקורן של הדברים הוא ברא"ש ז"ל, והוא ז"ל לא כתב אלא לשאר האילנותבאומן קונה (ויכבר נתקשה בהמג"א המחצה"ש שם וכתב דט"ס יש בהמג"א) דאטו אומן עצמו פשעושה פלי לתשמישו אינו מברה אלא בשעת עשייה הא הבונה תנו משמע אפי' בונה ביתו בעצמו ומברה בשע' גמר הבנין, והא דתנו הקונה כ"ח ולא קתני העושה משום דעושה אומן העושה לאחרים, ולא בעה"ב המצוה לאחרים לעשות, אבל בונה משמע גם בעה"ב המתעסק בבנינו משמע דעיקר הברכה בשעת גמר דראוי

להשתמש ודברי המג"א קשה להבין, אלא שהמג"א הוצרך לכה משום הא דסי' ת"ר גבי קידוש של ליל שני של רה"ש פתב הרמ"א דילבש בגד חדש, וקשה הא (בסי' רכ"ג) פסק דצריך לברך בשעת הקנייה, ולכה מחלק בין קונה מלבוש, ובין חתיכת בגד שצריך לתת לאומן, ובאמת דוחק גדול לפרש דמ"כ הרמ"א ילבש בגד חדש, דוקא פשקנה בגד ועשה ממנו מלבוש, דסתמא קתני: ולי נראה דבאמת צריך לברך שהחיינו בשעה שראוי ללבוש, דאז נגמר השמחה ונתחייב ברכה, והא דכתב הרמ"א (בסי' ת"ר) דילבש בגד חדש, אין משם שום ראיה דהתם טעמא אחריתא איתא דהנה איתא בשו"ע (סי' רכ"ה ס"ג) לענין פרי חדשה, דמן הדין צריך לברך בשעת ראיה אף נהגו שלא לברך עד שעת אכילה, והטעם הוא לא כמש"כ המג"א בשם סמ"ק, דדחוק הוא לומר דחלוקי דעות יש, דמי שנהנה בראיתו מברך, ומי שאינו נהנה בראיתו מברך בשעת אכילה, דהלשון נהגו משמע אכו"ע, אף עיקר הטעם משום דרב פהנא בסופה (דמ"ו א') לענין סופה דמן הדין הוא לברך בשעת עשייה וקאמר רב אשי דחזינא ליה לרב פהנא דקאמר להו לכולהו אכסא, וכן בפסחים (דנ"ד א') לענין מוצאי שבת דצריך לברך על האור, ועל הבשמים קאמר הגמ' בשם ר' חייא מכנסן פ"א על הפוס, וכן ציין הגר"א ז"ל בס"ק ז' ובכ"מ שיש לפניו עוד ברכה המנהג לסמוך, אע"ג דלא שיירו אהדדי כ"כ, ומפני זה פתב השו"ע דנהגו לברך בשעת אכילה, משום דנהגינן למסמך, ומשו"ה בטלית לפי המנהג גבי חדשה דמברך שהחיינו בשעת אכילה המנהג לברך בשעת לבישה, (ולא כמש"כ המג"א) משום דבשעה שלובש מברך ג"כ הברכה דמלביש ערומים, מברך ג"כ ברפת שהחיינו, ופוק חזי מאי עמא דבר ולהכי ברה"ש שפול ספק בברפת שהחיינו ראוי לסמוך ב"ש של הבגד לאידך ברכות, פיון שפבר נהגו לסמוך ולהרחיב זמן הברכה משעה שנתחייב בה עד שעת לבישה לכן משום ספק ב"ש ראוי למסמך לאידך ברכות, משא"כ בקונה בגד באמצע השנה אף על גב דיכול למצוא ברכות למסמך, מכ"מ אין בזה צורך, ושפיר פתב הרמ"א דבקידוש של ליל רה"ש ילבש בגד חדש, והשו"ע פתב לפי הדין שראוי לברך בשעה שנתחייב, והיינו בשעת עשי' שראוי ללבוש ונגמר השמחה, והיינו בקונה בגד שראוי ללבוש מיד, ואם קנה חתיכת בגד אז עפ"ד מיד שפנגמר הבגד צריך לברך אף מצד המנהג נהגו לברך בשעת לבישה, ואין צורך לדחוקא של המג"א כנלע"ד, ולענין אי להקדים ב"ש לברפת המצונה או להיפך, פבר הארכתי במ"א בס"ד להלן (סי' תרס"א): סימן כ"ג סק"א במג"א במה שהעתיק דברי הב"י בדבר המנהג שנוהגים כשנכנסים לבית הקברות לקשור שני ציציות שפשני פנפים זה עם זה, דלא הועילו דאע"פ שקושרים לא נתבטל מצנת ציצית, ועוד לפי דבריהם שפוכרים שנתבטלו הציצית בקשירתן א"כ כו', ולא העתיק מש"כ הב"י עוד דלפי דבריהם שפוכרים שנתבטלו הציצית א"כ הם לובשים הבגד בלא ציצית ואסור, אף המג"א לטעמיה אזיל (בסי' י"ג) דמי שאינו יכול להטיל ציצית בבגד שרי ללבוש בלא ציצית ע"ש סק"ח גבי מי שפנסלו ציציותיו בשבת דהיכא שאינו יכול להטיל בו ציצית כמו בשבת שרי ללבוש הבגד, דלא אמרה תורה לא תלבש בלא ציצית אלא מ"ע להטיל ציצית, והיכא דאינו יכול אינו עובר, אבל דעת השו"ע (בסי' י"ד), וה"נ גבי הנכנס לביה"ק דכיון דא"א אינו עובר, אבל דעת השו"ע (בסו' י"ד ס"ב) לא כן הוא שפתב הטיל ישראל ציצית בלא פונה אם אין לו ציצית אחרים יש לסמוך ארמב"ם שמכשיר

אָבֵל בְּלֹא זֶה אָסוּר לְלַבֵּן, וּכְבֹר פְּתִי בְהֵעֵמ"ש (ס"א קכ"ו אוֹת ז): שֵׁם ס"ד בְּמִקּוֹם שְׁנוֹהֲגִים לְהַסִּיר צִיצִית מְטִלִית הַמַּת בְּבֵית, אִם הַפְּתִימִים לּוֹבְשִׁים צִיצִית אֵיכָּא מְשׁוּם לּוֹעֵג לְרֵשׁ, וּכְבֹר תָּמָה ע"ז הַמַּג"א וְהַגָּר"א ז"ל שֶׁהָרִי בִּיּו"ד פִּסְקִינָן שְׁמִשְׁיָמִין צִיצִית בְּטִלִית שֶׁל מֵתִים וְאֵפִי"ה פִּסְקָא בְּאֵן בְּשׁו"ע דְּאָסוּר לְכַנֵּס לְבֵיה"ק אוֹ לְד"א שֶׁל מֵת בְּצִיצִית ע"ש, וְלֵעֲנַן דְּבִלֵּא זֶה צָרִיךְ בְּיָאוּר מֵאֵי רְבוּתָא דְּכַתְּפִים וְיָמָּה דְּקִדְקָא הַמְּחַבֵּר בְּלִשׁוֹנוֹ דְּבְמִקּוֹם שְׁנוֹהֲגִים וְכו', אִם הַפְּתִימִים לּוֹבְשִׁים צִיצִית כּו', הָא כֹּל הָעוֹמֵד בְּד' אַמּוֹת שֶׁל מֵת אָסוּר, דִּהְנֵה הָא דְּאָסוּר לִילָף בְּצִיצִית בְּבֵיה"ק אוֹ בְּד' אַמּוֹת שֶׁל מֵת מְשׁוּם לּוֹעֵג לְרֵשׁ, יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים חֲדָא מְשׁוּם דְּבְמֵתִים חֲפְשִׁי, וּפְטוּרִים מִמְּצוֹת, וְזֶה הַטַּעַם שֶׁיִּיךְ אַף לְפִי הַמְּנַהֵג שְׁמִשְׁיָמִין צִיצִית בְּטִלִית שֶׁל מֵתִים, אָבֵל לְפִי הַמְּנַהֵג שְׁאִין מְשִׁימִין יֵשׁ לּוֹעֵג לְרֵשׁ בְּהָא דְּהֵם הוֹלְכִין בְּצִיצִית וְהַמַּת הוּא בְּלֹא צִיצִית, וְעַיִן בְּהֵרָא"ש בְּמִנְחוֹת (דמ"א) שֵׁם, וְא"כ, לְפִי"ז יֵשׁ נ"מ בֵּין הַנִּי שְׁנֵי הַטַּעַמִּים לְעֲנִין פְּתִימִים דְּלִהַטַּעַם דְּלוֹעֵג לְרֵשׁ מְשׁוּם דְּבְמֵתִים חֲפְשִׁי, וְאֵף הֵיכָא דְּמְשִׁימִים צִיצִית בְּבִגְדֵיהֶם, א"כ גְּבִי פְּתִימִים דְּגַם הֵם פְּטוּרִים מִכָּל הַמְּצוֹת, מְשׁוּם דְּהֵם עוֹסְקִים בְּמְצוּהָ כְּדֹאֵיתָא בְּרַכּוֹת י"ח, וְלִהְיֵי בְּמִקּוֹם שֶׁהַמַּת מְלַבֵּשׁ צִיצִית לֵיכָּא גְּבִיָּהּ מְשׁוּם לּוֹעֵג לְרֵשׁ, דְּאֵי מְשׁוּם הַצִּיצִית הָא אֵיכָּא גַם בְּטִלִית שֶׁל מֵת, וְאֵי מְשׁוּם דְּבְמֵתִים חֲפְשִׁי, הָא גַם הַפְּתִימִים נוֹשְׂאִים הַצִּיצִית בְּפְטוּר אָבֵל בְּמִקּוֹם שְׁנוֹהֲגִים לְהַסִּיר הַצִּיצִית מְטִלִית שֶׁל מֵת אָסוּר אֲפִילוּ לְכַתְּפִים דְּמכ"מ יֵשׁ מְשׁוּם לּוֹעֵג לְרֵשׁ, כִּינּוֹן דְּהַמַּתִּים אֵינָם מְלַבֵּשִׁים כָּלֵל, וְלִהְיֵי שְׁפִיר מְדַקְדָּק הַשׁו"ע כְּתִפִּים דְּלֹאנֶשִׁים אַחֲרֵים אַף בְּמִקּוֹם שְׁנוֹהֲגִים לְהַטִּיל צִיצִית בְּשֶׁל מֵתִים אָסוּרִים לִילָף בְּצִיצִית מְשׁוּם לּוֹעֵג לְרֵשׁ דְּבְמֵתִים חֲפְשִׁי, רַק בְּפְתִימִים תְּלוּי בְּהַמְּנַהֵג, נִמְצָא דְּמִמִּילָא מְיוֹשֵׁב קוֹשֵׁיַת הַמַּג"א דִּהַשׁו"ע בְּסַעֲיָא א' מְיִירֵי בְּטִלִית שֶׁל מְצוּהָ הֵינּוּ שְׁנוֹשְׂאִים אֵת, הַטִּלִית לְשֵׁם מְצוֹת צִיצִית לְהַכִּי אַף לְפִי הַפִּסְקָא דְּבִיּו"ד (ס"א ש"נ"א) דְּמְשִׁימִין צִיצִית בְּטִלִית שֶׁל מֵתִים אָסוּר לִילָף בְּטִלִית (שֶׁל מֵתִים) שְׁנוֹשְׂאִים לְשֵׁם מְצוֹת צִיצִית בְּבֵיה"ק אוֹ בְּד"א שֶׁל מֵת, וְזֶה פְּשוּט: סִימָן כ"ה בְּשׁו"ע בְּסַעֲיָא א' שְׁמַעְלִים בְּקוֹדֶשׁ, הַשְּׂאֵגָת אֲרִיָּה (בס"א כ"ח) תָּמָה ע"ז וְיִישְׁבְּתִי בְּס"ד בְּבִיאוּרֵי עַל הַסְּפָרִי בְּפִרְשׁוֹת בְּהַעֲלוֹתָהּ (פ' א'): סִימָן כ"ה בְּמַג"א (ס"ק א') עַל הָא דְּכַתֵּב הַשׁו"ע דְּצָרִיכִין לִיְזַהֵר שְׁלֵא יִנְיָחוּ הַתְּפִילִין לְמַעְלָה שְׁלֵא יִפְגַּע בָּהֶם תְּחִלָּה כְּתֵב הַמַּג"א וְצָרִיךְ לְעַיִן דנ"ל דְּאֵין קְפִידָא כִּינּוֹן דְּהַתְּפִילִין מְוַנְחִים בְּתוֹף פִּסְוֹן וְכ"מ ס"א עכ"ל, פִּי' דָּשֵׁם אֵי דְּאָסוּר לְהוֹצִיא מֵהַתִּיק תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ כּו' מְשִׁמַּע הָא לְאַחֲזוֹן תְּפִלָּה ש"ר בְּעוֹדוֹ בְּתִיק שְׁרִי וְאֵין בּוֹ מְשׁוּם מַעְבִּיר עַה"מ, אָבֵל לֵעֲנַן דְּלְכֹאֲרָה צ"ע עֵיקַר הַדִּין שֶׁל סַעֲיָא י"א דְּהָא מְיִירֵי בְּהוֹצִיא מֵהַתִּיק תְּפִלָּה שֶׁל יָד תְּחִלָּה כְּדִין וְנִתְחַיְבוּ בּוֹ מְשׁוּם אֵין מַעְבִּירִין עַה"מ, מֵאֵי אֵיכְפַת לָן אִם יִטּוֹל אַח"כ תְּפִלָּה ש"ר, סוֹף סוֹף הֵרָאשׁוֹן קוֹדֵם מְשׁוּם אֵין מַעְבִּירִין עַה"מ, אֲפִילוּ הִנְיָחוּ מִן הַיָּד, וְרֹאֵיָה לְדְּבָרֵי מִמְש"כ הַלַּח"מ בַּה' מַעֲשֵׂה הַקְּרִבּוֹת (פ"ה) לְדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּמְשׁוּם דְּפִגַּע בְּמַעְרַבִית דְּרוֹמִית תְּחִלָּה אַף עַל גַּב דְּאַח"כ פִּגַּע אַחֲרָיו בְּמִזְרָחִית דְּרוֹמִית מַעְבִּירוּ וּמִתְחִיל מְצַפּוֹנִית מְזִרְחִית בְּכַדִּי שְׁיָקִידִים מַעְרַבִית דְּרוֹמִית לְמִזְרָחִית דְּרוֹמִית ע"ש בְּאַחֲרָהּ, וְתוֹ הָא מְשִׁמַּע דְּמְיִירֵי אֲפִילוּ תְּפִלָּה ש"י עַדִּין בְּיָדוֹ אֵלֵא שְׁלֵא קִשְׂרָה אָסוּר לְהוֹצִיא, וְא"כ מֵאֵי מַעְבִּיר עַה"מ יֵשׁ בְּזֶה: לְכֹן נִרְאֵה טַעְמוֹ שֶׁל הַשׁו"ע לֹא מְשׁוּם דְּאֵין מַעְבִּירִין עַה"מ, אֵלֵא מְשׁוּם מְקוֹדֶשׁ מְחַבְּרֵי קוֹדֵם כְּדַתְּנָן בַּפ' כֹּל הַתְּדִיר, וְיָדוּעַ דְּתְּפִלָּה ש"ר מְקוֹדֶשׁ מְשִׁל יָד וְלִהְיֵי אַע"ג דְּהַקְּדִים לְפִתּוֹחַ ש"י מְכ"מ כִּינּוֹן דְּאַח"כ פְּתַח ש"ר קוֹדֵם, כְּדִמְסִיק הַש"ס שֵׁם לְעֲנִין תְּדִיר וְשְׂאִינוֹ תְּדִיר,

דאי שאינו תדיר נתחייב ברישא ואח"כ נתחייב ג"כ התדיר, התדיר קודם, אבל אם לא נתחייבו עדיין התדיר שאינו תדיר קודם, ומסתמא ה"נ במקודש, ותו דממה שהוכיח הש"ס לענין תדיר מהא דפסח ותמיד דתנו עד שיזרוק דם התמיד ולא עד שישחוט ויזרוק דם התמיד, וידוע דתמיד מקודש מפסח משום שהוא עולה מקרבן צבור, וה"נ אי עדיין לא פתח ש"ר וא"כ לא נתחייב, וש"י פבר נתחייב, לית לו משום מקודש קודם, אבל אם יפתח ש"ר יהיה צריף עפ"י דין להקדים ש"ר משום מקודש פן נראה לי ליישב דברי השו"ע, [וביומא (דל"ג ב') פשאמרו ש"מ מדריש לקיש עבורי דרעא אטוטפתא אסור משום אין מעבירין עה"מ לפי ר"ת שם הנה יכול באמת הש"ס לומר ג"כ משום מקודש, אלא משום שמשנתנה הטעם מעט כשיטול בו יין, וקפילא אחר יכול לעמוד על זיפוף, וכן טלית מצונייצת כשאומר שלקח מישראל, ואם נחקור ממי לקח ונשא לנו, נאפילו לקח באמת מיהודי בגד א' לא יוכל לזייף ולומר שלקח ממנו גם זה הבגד, דהיהודי המוכר זכיר בט"ע וכדומה בסימנים מובהקים ועכ"פ יוכל להיות שיתברר ומירפת, אבל ציצית יוכל להיות שלקח מיהודי כמה חוטים, ויעשה בעצמו עוד כמה חוטים ויתלה על המקח, ואין בהם שום הפרה ולקח נקט דוקא טלית מצונייצת דעל הטלית מהימן אבל על החוטים אינו מהימן, ושפיר מיייתי ה"ר"ן מציצית לענין מורייס, דבתרנוייהו חז טעמא הוא, ולטעם זה מכש"כ בשר פשר אסור לקנות משום דאין בו הפרה, ועל עיקר טעמו של המ"א משום שאין דרף עו"ג לעשות ציצית בבגד, ולהכי גבי טלית מצונייצת מהימן, דנדאי קנה מישראל, קשה דהא ה"נ אין דרף ישראל למכור טלית מצונייצת לעו"ג כמ"כ המג"א סק"ב דאפילו לתגר אסור, אף לפי מש"כ גיחא: שם סק"ג, וזהו פי' המדרש לדורותם לדור תם, תם מגזל, תם מג"ע, תם מש"ד וכו', פתב ה"ר"א ש' בהל' ציצית (סי' ט'), דציצית הם עדות שקיים כל המצות ואמרו במדרש לדורותם לדור שפלו תם, אלמא לה"ר"א ש קאי ה' לדורותם לענין ישראל, וגם התוס' בכ"מ הביאו מקצת זה המדרש לענין ישראל דלא כהמג"א, ובאמת פי' המג"א דחוק מאד, והנ"ל דפי' המדרש תם לאפוקי בעל מום כפשוטו, ומהו בע"מ היינו מושחת, כמאמר הפתוב, מושחתם בהם מום בם, ויקרא פ' אמור, ומהו השחתה היינו ע"ז ג"ע ש"ד לתנא דבר"י בתמורה (דכ"ח) ובכמה דוכתי וכן גזל לדעת המ"ר בריש פ' נח ע"ש להכי דרשו לאפוקי דור מושחת בגזל וג"ע וש"ד, והא דלא קאמר ג"כ ע"ז משום דמי שעובד ע"ז אינו מניח ציצית וכו' פה, ועיקר פוננת המדרש דאין מגינה למי שיש בו או לדור שיש בו ג' עבירות הללו: בשו"ע (סי' כ"א ס"א) חוטי הציצית שנספקו יכול לזרוקן וכו' ופשיטא שמותר להשתמש בהן.

והנראה לי דבשבת ויו"ט יש על ציצית אסור מוקצה מחמת מצוה כמ"כ התוס' בשבת (דף כב) לענין סנפה דאפילו היכא שפלו וכו' ה"נ אפילו נתלש בשבת חוט אסור להשתמש בו, אפילו לדעת השו"ע (סי' ש"ח ס"ו) דגולד מותר בשבת, אבל בחול לא שייך אסור מוקצה, ולא תקשה מנ"ח (בסי' תרע"ז) דמותר השמן שבנ"ח ישרפו, שאני נ"ח דלכליון הנקצו להכי אפילו אחר זמן מצוה אסור, וע' תוס' שבת (דמ"ד) ד"ה שפבר, אע"ג שכתבו התוס' בשבת שם דבסנפה דאיכא משום ביזוי מצוה ג"כ, אסור אפילו בחוה"מ כשנפל, זה דוקא בחוה"מ אבל בחול שרי וע' ביאור הג"ר"א (סי' תרל"ח סק"ח), וכ"כ הט"ז בסי' זה ולא כרש"א, וכ"ת א"כ האף שרי ללפוש השואל טלית מצונייצת בשבת, הא אין עליו מצוה, והציצית הנה מוקצים, מ"מ לק"מ דהא אפילו ברה"ר מותר

לצאת בטלית שאולה, וצ"ל דהציצית בטלים להבגד, כ"ז שהן ראויין למצונתו, ומכש"כ להמג"א (לעיל) סי' י"ד סק"ח) לענין ברכה דיוכל לחייב א"ע ולברך וצוננו אם שאל טלית חבירו שלא מדעתו ע"ש, ובלא זה גם כן לא קשה מידי, דזה כלל גדול פל שדרך תשמישו במקום מצנה, שרי אפילו שלא במקום מצנה, כמו סנפה דרשאי לישב בה אפילו בעת גשמים, ונר שבת דרשאי להשתמש בה אפילו שאינו נוגע לכבוד שבת, ואפוקו דכולהו בגדי פהונה בקידושין (דנ"ד א') שאין מועלין בהן לפי שנתנו ליהנות בהן, משום שלא נתנה תורה למה"ש, אלמא דמותר להשהותן שלא בזמן מצנה, משום שהוא דרך תשמיש במקום מצנה, וא"א ליזהר בזה, ומכש"כ מוקצה דרבנן וכ"ת שאני התם דכבר היו מלנפשין אבל ללפוש לכתחלה אסור מה"ת, אלא שאין מועלין כמו בשאר הנאות, ליתא שהרי לר"ש ביומא (דכ"ד ב') היו מפייסין בבגדי פהונה, קודש ומי שלא זכה הנה מפשיטן, וא"כ הי' מלנפש עד פה באיסור שלא לצורך ולא עוד אלא אפילו אח"כ הולך במקנסי קודש שלא לצורך, אלא ודאי דשרי דרך לבישה כמו במקום מצנה, והא דהפשיטו הג' בגדים, היינו משום דלא ליחמסי ועבדי ע"ש, אבל איסורא באמת ליכא, ומשו"ה נמי גבי טלית חבורן אף דמוקצה הוא מחמת מצנה, מכ"מ דרך לבישה שרי: סימן כ"א במג"א (סק"ב) מה שדחה דברי האריז"ל שכתב דיש לשכב בלילה בט"ק, וראיה מדוד דאמרינן במנחות פיון שראה דוד ערום בביהמ"ר אמר אוי לי שאני ערום מן המצות, וקשה אמאי לא אמר כן בלילה, אלא ע"כ שהי' שוכב בט"ק, ודחה המג"א הא בלילה עכ"פ הנה לו מזונה בפתחו, ויש ליישב דעדיין בהיותו במלחמה, ובאכסנאות דפטור מן המזונה, דמזונה חובת הדר הוא מא"ל, אבל לפענ"ד קשה להאריז"ל לדעת הרמב"ם דלילה לאו זמן ציצית אפילו בכסות יום ותשאר הקנשיא למה לא אמר כן בלילה, וע"ז רמז המג"א כמש"כ (ועי' סי' י"ח ס"א), אלא צ"ל דבעת שהי' יושן הנה פטור מן המצות, ועל אותה שעה אין להצטער, ובשעה שהי' שוכב וער הנה לומד דידוע מדתו של דוד ע"ה שלא פסק פומיה מגירסא פדאימא בשבת (ד"ל ב') ולא הנה מצטער אלא בהיותו בבית המרחץ, דאז אסור להרהר בדברי תורה פדאימא בברכות (כ"ד) ובשו"ע (סי' פה ס"ב) ע"ש: שם במג"א סק"ג, וקשה דבסי' כ"ג כתב דאם נגררו הציצית על הקברות אסור משום לועג לרש, משמע בעלמא אין איסור בגרידה, ועוד מהא דבן ציצית הפסות בגיטין (דנ"ו ע"ש), והנלע"ד פשוט דהיכא דאי אפשר באופן אחר שרי פדאי בעירובין (דצ"ח א') בס"ת דמן הדין אסור להפך את היריעה על פניה וצריך לכסות הבגד עליה, והטעם הוא משום בזיון, ובכ"ז היכא דלא אפשר שרי, וה"נ בציצית הטעם דהטעם הוא משום שלא יהיו מצות בזויות עליו, אבל היכא דאי אפשר בע"א שרי, אבל בביה"ק דהאיסור הוא משום לועג לרש, אסור להלביש הטלית כלל, אף היכא דאי אפשר בענין אחר, וכן בן ציצית הפסות הי' אפשר לו להציע פרים וכסותו, ולכולי עלמא אי אפשר ושרי בלא"ה, וכי בשביל זה לא ילפוש הטלית כלל, פדרך לבישתו, אבל המספר מייירי היכא שאפשר לו להגביהו לכה אסור: סימן כ"ב במג"א סק"א דמקשה על המספר שם שכתב קנה טלית ועשה בו ציצית מברך שהחיינו דלא גרע מפלים חדשים, והקשה הא על פלים חדשים צריך לברך בשעת קניה כמבואר (בסי' רכ"ג ס"ד) ולמה כתב ועשה בו ציצית, (פ"י פיון דעיקר ברפת שהחיינו הוא משום בגד חדש, ולא משום המצנה, דאין לברך שהחיינו על המצות כמבואר במג"א שם, ועל הבגד

הלא מן הדין לברך בשעת קנייה) ומתריץ המג"א א"נ דוקא הקונה בגד שהוא ראוי ללפונש בשעת קנייה מברך בשעת קנייה, אבל אם קנה בגד ועשה ממנו מלבוש אז מברך בשעת לבישה וכו', ובאמת פן הוא נדאי פסברת המג"א, דעיקר ברפת שהחיינו הוא בא על שמחת הלב, שהוא שמח בקנייתו, ואין שמחה אלא כשראוי להשתמש בו, כמבואר בביצה (דט"ו א') זה הפלל כל שנאותין בו אפילו בחול משלחין אותו ביו"ט ופרש"י בד"ה כל שהוא מתקן כל צרכו, והיינו משום דאיכא שמחה, ומשמע דעיקר השמחה הוא בראוי להשתמש בו, תדע דהיכא דאין נאותין בו היינו שמחןסר עוד אינה מעשה אסור לשלוח דליכא שמחה כ"ז שאינו יכול ליהנות מזה, ועיין מג"א (בסי' תקי"ו סק"ה), ומיהו מש"כ המג"א שם אבל אם קנה בגד וכו' מברך בשעת לבישה ועפ"י זה נדחק עוד, דא"כ האידך מברך בשעת עשיית ציצית בו ולא בשעת לבישה, ומשו"ה מסיק והכא פינון שעושה בו ציצית מברך אגב בשעת עשיית המצוה, ור"ל לצאת ידי דעת הרמב"ם ו"ל דפסק דצריך לברך שהחיינו גם על המצות שהרי גם בתפילין פסק הרמב"ם דצריך לברך שהחיינו, ושם ליתא הטעם דכלים חדשים, ועיין ט"ז שם.

אבל זה דוחק דלסברתו יותר נכון לומר דמברך בשעה שנעשה ראוי ללבישה דמצד הדין צריך לברך בשעת קנייה רק היכא דאינו יכול ליהנות ממנו בשעת קנייה מברך אח"כ אבל מיד כשראוי ליהנות ממנו צריך לברך בשעת קנייה, וכן מוכח מביצה שם, כל שנאותין ממנו אף שאינו לובש, יש בו שמחה כמבואר והמג"א (בסי' רכ"ג סק"ו), מסביר סברתו, דהיכא דקנה פסר ונתן לאומן לעשות פלי, אינו מברך אלא כשישתמש בו, משום דקיי"ל אין אומן קונה בשבח פלי, דלמ"ד אומן קונה בשבח פלי, נמצא כשמקבל הפלי מן האומן הוי כאילו קונה ממנו, וצריך אז לברך, אבל למ"ד אין אומן קונה נמצא דכשמקבל הפלי מן האומן לא נתחדש לבעה"ב שום דבר, ואינו יכול לברך אז, ולכך צריך לברך בשעה שמשתמש בו, אבל באמת דחוק הוא, ואינו תלויידוע שב ואל תעשה עדיף, וכדתנן בנזבחים (פ"ח) אמר ר"י כשנתת עברת על כל תוסיף לעשות מעשה בידיו, ומכש"כ בנ"ד דהעבירה היא ברורה, והמצוה אפילו לפי דעתו, אינה מוכרחת ולא הנה נדנדוד עבירה אם לא יעשה מנין בפ"ע, אבל יפה אמרו חז"ל שלהי סוטה משרבין זוחי הלב רבה מחלוקת בישראל משרבין תלמידים שלא שמשו כל צרכם רבה מחלוקת בישראל ונעשה תורה כשתי תורות, חלקו חז"ל בין שני דברים הללו דתלמידים שלא שמשו כ"צ גרמו לעשות מחלוקת בין חכמי תורה כמו ב"ש וב"ה, וזהו דמסיים ונעשה תורה כו', אבל זוחי הלב גרמו לעשות מחלוקת בין בעה"ב בישראל, והא דאתי קמן דזוחיח ללב מע"כ נ"י לסמוך על בינתו גורם לעשות מחלוקת בקהל ה', וכ"ז הייתי אומר גם אם לא הענין נוגע לכבודו פלל, אבל עתה פאשר הוא נוגע באמת לכבודו כמו שהודנה מע"ל שהשו"ב אינו מחשיב את מע"כ נ"י ומבלבל את מוחו, נמצא ההוראה שלא לשמה, וע"ז אמרו חז"ל ביומא (דע"ב ב' מ"ד) וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סה"מ, והיינו דא"ר דאומן לה סמא דחיי ודלא אומן לה סמא דמותא, והקושיא ידוע הא אה"ל לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה והישוב הידוע דמייירי לקנתר הוא דחוק כאן דאיתא לעיל לא זכה ורה ממנו ופירש"י משתפחת הימנו, וזה העונש הוא אפילו לשלא לשמה כמשמעו דרק הלומד תורה לשמה תנן נעשית לו כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, וא"כ מסתמא האי לא

זכה מיירי ג"כ בזה האופן דלעיל, וא"כ אמאי הוא סם המנות, אלא עיקר הישוב דללמוד מה ששנו הקודמים בלי הוראה וחינוך מעצמו ודאי שרי ומצוה אפילו שלא לשמה דעכ"פ הוא לומד תורת אמת, אבל אשר שם משה והיגו פלפולה ש"ת פדאייתא בנדרים (דל"ח) שהיא חלק משה והוא נהג טובת עין ונתן לישראל והיגו לחדש בתורה בזה ודאי אם שלא לשמה פ"ל לכבודו ולהנאתו ה"ז סם המנות, שנוטה שקול דעת ההוראה לפי רצונו, והנה מע"ל מגבב דברים שאין ראוי למע"כ נ"י שמדמה זה הענין להא דר"א שעשה איסור ושחרר עבדו כדי להתפלל בצבור, ואין שטות גדול מזה, שהרי בלי מנין של מע"כ נ"י היו הכל מתפללין בצבור יותר גדול אבל הרצון ורדיפת הכבוד מעלהו הרים ומורידהו בקעות והכל נעשה לפניו כמישור, ועל כל.

זה נבדלתי לראות מה שמסיים מע"ל דקשה בעיניו לעסוק ולדבר עם האנשים המפריעים ומבטלים המנין שלו, ודבר זה יהיה גורם רעה רבה ובאיש ריח מע"ל בעיני כל בני עירו והוא אשר בורח מזה תרדוף אחריו למרר את חיו ולהסיר כל כבודו ממנו, ודבר זה לבד אלצני לצאת מגדר השתיקה היותר נאותה אבל חוששני לכבוד מע"ל נ"י שלא יתבזה ביותר מחמת דבר זה, ע"כ הנני מגיד ישרו וחובתו, חלילה למע"כ לסמוך על דעתו בעשיית מנין, ומחויב הוא לשאול איזה אדם גדול המעשה כאשר הוא בלי הסבר דעתו כלל, ורק אם אותו גדול יהי במקומו ויראה בעיניו ולבבו יבין אם המנין של מע"ל הרי הוא מצוה או עבירה, וכ"ז שלא השיג מע"כ נ"י היתר ע"ז אין לו טוב פי אם להיות בשב ור"ת ולנהוג מנהג ת"ח הבונה ומחבר את הנפרדים ולא סותר ומפריד את הקבוצין, ובה רבה כבודו של הקב"ה ולבסוף יגיע מזה כבוד למע"כ נ"י ומתוך אור השלום וברכת רבים עליו תבא לעד.

כנפש ידיו השומר שלומו וכבודו נפתלי צבי יהודא ברליון. סימן מז חידושים והערות בשו"ע או"ח בעז"ה, סימן י"ד במג"א סק"ג, ונ"ל דקטן דינו פאשה (פירוש פשם שאשה פסולה להטיל ציצית מפני שאינה מחויבת ה"נ קטן אינו רשאי להטיל ציצית) ע' (סימן ל"ט) לענין תפילין דמבואר שם (בסע"ף א') דאם כתב קטן אפילו הגיע לחינוך פסול ע"ש: וקשה לי ממש"כ התוס' גיטין (דף כב ב') ד"ה והא דקטן מיקרי בר פרייתות, משום שפשיגדיל יהי בר פרייתות, ובאמת מבואר הכי שם (דף פה) דקטנה מיקרי בת הנה משום דכשתתגדל תהיה בת הנה, וממילא מוכח מהתם כמש"כ התוס', תדע שהרי חרשת ושוטה היא בת מקבלת גיטה מה"ת והרי אינה בת הנה, אלא צ"ל כמש"כ התוס', ולכך נקראין חרש ושוטה בני פרייתות משום דכשישתפה יהיה בר פרייתות, ולא דמי לעו"ג ועבד, דלא שכיחי דמגיירי פדאייתא התם, אבל דכשיגדל יהי בר פרייתות מיקרי גמי בר פרייתות בעודנו קטן, ומתפילין ל"ק דהתם פתיב תחלה וקשרתם וכתבתם, כל שישנו בקשירה תחלה ישנו בכתיבה, אבל לענין כל המצות מיקרי בר הכי: ויש ליישב, הואיל דהיש מחמירין להצריך אנשים מתפילין גמירי כמבואר בתוס' מנחות (מ"ב) והג"מ, ממילא נילף דבעינן בני מצוה קודם שיעשוה, ושאני בגיטין דכתיב ויצאה והיתה, ובאמת הנה קודם ליציאה, אלא דיציאה יכול להיות קודם בת הנה, והיגו קטנה ושוטית, וגמירין יציאה מהנה דמיקרי בני פרייתות קודם שהגיעו לידי פה, ובה יהיה מיושב גמי מה שלא הביאו התוס' ראיה לדבריהם מזו הסוגיא, דבאמת יש לומר דוקא בת הנה סגי במה שתהיה בת הנה כשתגדל, דהכי דייקא קרא ויצאה ואח"כ והיתה,

אָבֵל לְעֵנָן שֶׁהִקְטֵן מִיִּקְרֵי בַר פְּרִיתוֹת לִית רְאִיָּה מֵהֶכָּא, לְכֵן פָּתְבוּ הַתּוֹס' מִסְכַּרְת עֲצָמָם, וְעִיקַר הַסְּבָרָא הוּא דְגַמְרִינָן יְצִיאָה מִהֲנִיָּה: שָׁם סק"י מְבִיא הַמַּג"א רְאִיָּה בְּשֵׁם הַש"ף דְּחוֹלֵק עַל הַסַּמ"ע לְעֵנָן הַפְּקִיד סְפָרִים אֶצֶל ת"ח אֲסוּר לְלַמּוֹד הַיָּמָנוּ, וּמְבִיא בְּשֵׁמוֹ דְּשָׂרִי, וּבְעֵנָי לֹא רְאִיתִי מִי שֶׁסּוֹבֵר פֶּן, וְהַש"ף שָׁם הֵכִי פָתַב דְּמִי שֶׁהַשְּׂאִיל לַת"ח לְלַמּוֹד בּוֹ אֶפְּיֵלוּ יִתְקַלְקַל, רִשְׁאֵי לְהַעֲתִיק ג"כ אֶפְּיֵלוּ אִם מִקְפִּיד ע"ז, שֶׁהָרִי אֵינוֹ גּוֹנֵב אֶלָּא הַדְּבָרִים דְּבִגּוּף הַסְּפָר אֵינוֹ מִקְפִּיד עַל קְלַקּוּלוֹ וְעַל ד"ת פְּתִיב לֹא יְבוּזוּ לְגַנֵּב וְכו' אָבֵל פֶּשֶׁמֶקְפִּיד עַל הַלְיָמוּד מִשּׁוּם קְלַקּוּל הַסְּפָר פֶּשֶׁטָא דְּאֲסוּר מַה לִּי ת"ח מַה לִּי ע"ה: סִימָן ט"ו סק"ג, בַּמַּג"א דְּהַגְוִי תַחֲלַת עֲשִׂיתוֹ וְכו', עִיקַר סְבָרָא זֶה מְקוֹנְרָה בְּסוּפָה (ע"י ס' תַּרְכ"ו וְסִי' כ"ג סק"א): שָׁם בַּמַּג"א סק"ד וּנ"ל דְּכָשֶׁר דְּהָא בְּהַדְיָא אֶמְרִינָן נִקְרַע חוּץ לַג' יִתְפָּרַךְ כּו' וּמַה לִּי נִקְרַע חֲתִיכָה מִמָּנוּ וְתוֹפֵר אוֹ חֲלוּק לְשָׁנִים כּו', וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְעֵינָן הָא שְׁנָא וּשְׁנָא דְנִקְרַע כ"ז שֶׁמְחַוְּבָר מְעַט אֵינוֹ עוֹמֵד לִיְחַתֵּךְ פְּדֵאִיתָא בְּחֻלְיִן (דַּע"ב ב') בְּגַד לֹא לַחֲתִיכָה קָאִי וְשָׁם מוֹכַח סְבָרָא זֶה אֶפְּיֵלוּ אֵינוֹ מְחַוְּבָר רַק כ"ש דָּאִי לֹא אֵין זֶה טוֹמְאָת בַּה"ס בְּשִׁעָה שְׁנִקְרַע רְוָפָה ע"ש, וְלִהְיֵי מִיִּקְרֵי בְּגַד א', מִשָּׂא"כ פֶּשֶׁתוֹפֵר מְעַט י"ל דְּמִיִּקְרֵי עֲדִינָן בְּגַד א', מִיְהוּ בַּמַּס' פָּרָה (פִּי"ב) תָּנִן שֶׁלְשַׁלַּת הַפּוֹבָסִין חִיבּוּר לְטוֹמְאָה וְאֵינוֹ חִיבּוּר לְהַזְיָה מִשְׁמַע דְּנִקְא חִיבּוּר פּוֹבָסִין דְּעוֹמֵד לְהַפְרֵד, אָבֵל חִיבּוּר דְּסוּפּוֹ לִיְגַמֵּר מִיַּד נִקְרָא חִיבּוּר אַף לְהַזְיָה, וּמִשָּׂא"כ הַמַּג"א שָׁם וְעוֹד הָא אֶמְרִינָן (סִי' י' ס"ג) אַע"פ שֶׁתְּפָר כְּנָפוֹת טְלִית לֹא נִפְטָרָה, מִשְׁמַע דְּהַתְּפִירָה אֵינוֹ מְבַטֵּל הַכְּנָף, לֹא דְּמִי פָּלַל, דְּהַתָּם מְדִלָּא קֶצְצוּ לְגַמְרֵי ש"מ דָּאֵינוֹ מְבַטֵּל הַכְּנָף, אָבֵל הֵיכָא דְתַפְרוּ בְּאַחֲרַת יוֹכַל לְהִיּוֹת דְּבַטֵּל הַכְּנָף, תַּדַּע אִם תִּפְר זֶה הַחֲצִי לַחֲצִי אַחַר שְׂאִין לָהּ כְּנָפוֹת תַּהִי חֲתִיבָת בְּצִיצִית בְּתַמִּיָּה, וְצ"ע, מִיְהוּ קוֹשְׁיַת הַמַּג"א עַל הַב"ח הִיא בַּמַּמְנ"פ אִי הֲוִי חִיבּוּר א"כ נַעֲשֶׂה א' וַיֵּשׁ לְזָה הַבְּגַד שֶׁשָּׂה כְּנָפוֹת וְאִי לֹא הֲוִי חִיבּוּר א"כ יֵשׁ לְכָל אֶחָד ד' כְּנָפוֹת דְּהַתְּפִירָה אֵינוֹ מְבַטֵּל הַכְּנָף: סִימָן י"ט בַּמַּג"א סק"א וְאֶפְשָׁר דַּה"ה בְּמִזוּנָה אִם קְבַע מִזוּנָה קוֹנְדָם שְׁדָר בְּתוֹכָהּ פֶּשֶׁנְכָנְס אַח"כ לְדוֹר מְבָרַךְ אַקְב"ו לְדוֹר בְּבִית שְׂיֵשׁ בּוֹ מִזוּנָה וְלֹא חֲזִינָן רַבָּנָן קְשִׁישֵׁי דְעֵבְדֵי הֵכִי, וְהַגְּאוּן רַע"א ז"ל בְּתַשׁוּבָה (סִי' ט') הוֹסִיף בְּזָה דְּבָר תְּמוּנָה דְּהִיוּצָא מִבֵּיתוֹ לְדָרְךָ פֶּשֶׁחֲזוֹר צָרִיף לְבָרַךְ עַה"מ, וְאֵנָן לֹא נִהְיִין הֵכִי אֶפְּיֵלוּ מִי שְׁנִכְנָס לְדוֹר בְּבִית שְׂיֵשׁ בּוֹ מִזוּנָה מְפָרַךְ אֵינוֹ מְבָרַךְ וְהַטַּעַם ע"ז פְּתַבְתִּי בַּס"ד בְּסַפְרֵי הָעֵמֶק שְׂאֵלָה (סִי' קכ"ו אוֹת ז) ע"ש: בְּסִימָן כ' סק"א בַּמַּג"א פָּתַב וְהָא דְּמִיְיִתִי הָר"ן רְאִיָּה מְצִיצִית לְעֵנָן מוֹרְיָיס, לֹא מִיְיִתִי אֶלָּא לְלַמּוֹד דְּסַמְכִינָן אַתְּגַר וְכו', וְלוּלִי דְּבָרֵי הַמַּג"א הִיִּיתִי אוֹמֵר דְּוֹדָאֵי לֹא סַמְכִינָן אַקְפִּילָא אֶלָּא בְּמִקּוֹם שְׂיָכוֹל לְהַתְּבַרֵּר כְּשֶׁנְּחַקוֹר אַחַר דְּבָרֵינוּ כְּמוֹ מוֹרְיָיס וַיִּין רַמּוֹנִים אֵין בְּכָף כְּלוּם כּו' וְכו' וְהַמְנַהֲיָגִים דְּמוּ מִמֶּשׁ לְרַב אֲשֵׁי כּו', גַּם הָרַב ב"י פָּתַב פֶּן בְּשֵׁם מְרַדְּכִי יֵשׁן עַכ"ל, וְלִפִּי זֶה מְסוּפָקָנִי אִם יֵשׁ פַּח לְגַבְּאֵי בַּה"ד שֶׁהֶמָּה כּוֹזט"ה בְּעִיר לְעֲשׂוֹת בַּע"כ שֶׁל כָּל הַחֲבוּרָה לְמַכְּוֹר אֶפְּיֵלוּ אִם יִהְיֶה מוֹחִין הָא חֲדָא, שְׁנִית דְּעִיקַר מִש"כ בְּשׁו"ת מ"ב אֵינוֹ אֶלָּא אִי נִימָא דְּהָא דְּבִיהַכ"נ שֶׁל כְּרָפִים אֵינוֹ נִמְכָּר אֶפְּיֵל בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר דְּנִקְא פֶּשֶׁאִינָם מְסַפְּיָמִים בְּפָה מְלָא אָבֵל אִי מְסַפְּיָמִים וְרוֹצִים לְמַכְּוֹר ג"כ כַּהֲזַט"ה אֲזִי יְכוֹלִים לְמַכְּוֹר אֶפְּיֵלוּ בְּכָרְפִים, וְכֵן הוּא דַּעַת רְאֲבִי"ה בְּמַרְדְּכִי יֵשׁן שֶׁהִבִּיא הַד"מ וְהֵכִי אֵיתָא בְּפִי בְּמַרְדְּכִי פ"א דב"ב (סִי' רפב) וְהִבִּיא ג"כ הַב"י בְּזַה"ל וְפִי בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר שְׁעוֹשִׂים בְּפִרְהֶסְיָא וְאֵין מוֹחָה שְׂאֵם תְּפָרֵשׁ שְׁצָרִיכִין לוֹמַר הֵן א"כ לֹא עֲשׂוּ טוֹבֵי הָעִיר אֶלָּא כְּוֹלָם וְאֶפְּיֵלוּ כְּרָפִים נְמִי עַכ"ל בְּשֵׁם אָבִי הָעֲזָרִי שֶׁהוּא רְאֲבִי"ה, וְלִדְעַתִּי שְׁפִיר כ' בַּמ"ב שְׂאֵם

זט"ה יכולין לעשות בע"כ ג"כ ה"ז דומה כמו שהם מספיקים בפה מלא אבל אנן לא קיי"ל הכי, כמש"כ הב"י שם דהראב"ה לטעמיה, ויש לו ביאור אחר בסוגיא, ואנן קיי"ל בטעם פרקים משום שעשוי על דעת רבים בכל העולם, וא"כ לא מהני אפילו אם פולקם רוצים בפ"י, וממילא לא עדיפי זט"ה מאותה העיר אפילו יש להם פתח על אנשי עירו לעשות בע"כ, מכ"מ אין להם פתח על אנשים בעיר אחרת ואזיל כל הדין של המ"ב והמג"א, והנני לפתוח פתחא להוראה זו בעז"ה, ומתחלה עלינו לבאר, דאע"ג שהב"י כ' דהרמב"ם והרא"ש אזלי בהדא שיטתא מכ"מ פד דייקנין יפה לא נשתוו אלא בהא דאין החילוק של פרקים משום המעות של אחרים מכל העולם אלא אפילו בנו משלהם אין רשאיין למפור, מיהו בטעמא דמילתא יש הרבה ביניהם ונ"מ לדינא ג"כ פאשר יבואר ש'הרא"ש כ' בזה"ל והא דאי בירושלמי ה'דא דתימא של יחיד אבל של רבים אסור שאני אומר ש'מא אחד בסוף העולם קנוי בה פ"י יש לו זכ"י בה ואפילו הספימו כל הרגילים לכנוס לזאת העיר למוכרה ש'מאיש א' בסוף העולם שהיה סמוך להעיר הזאת והיה רגיל לכנוס בה ולדעתו הוקדשה עכ"ל, מבואר דעתו דמסתמא זכו בני העיר בשעה שבונה לכל הרגילים לבוא לעיר ולהתפלל בה, ובזה נעשו גם המה שנותפים בה ומחמת זה אין בעלי העיר יכולין למכור בלי דעת השותפים, והכי דעת רש"י שכ' בזה"ל בד"ה אבל של פרפין כו' והפל בעליהו ואין בני העיר לבדם בעלים להם עכ"ל, נמצא דאם היינו יודעים בבירור שאין אחד בסוף העולם שהיה רגיל לכנוס בה, וכל הרגילים לבוא בעיר פולקם מספיקין למכור באמת רשאים למכור, אבל הרשב"א בחי"ז"ל בקושיא על שיטת הראב"ה ז"ל דתליא בנתינת מעות לבגנו, פתב וקשיא לי דלפי' זה הא דלא מצי מזבני דכרפים היינו משום דחד איפא בסוף העולם כו' וא"כ מאי מקשה מנגעים מדא' ר' יהודא אני לא שמעתי אלא מקום מקדש כו' ואפילו דכרפים אחרונתכם קתני בי' אלא משום שנותפין דליתנייהו הקא לא מזבני כו' אלא י"ל אבל של פרפין פיון דאתו מעלמא הוי לה דרבים פלומר שבני העיר פשהו בוגין אותה ע"ד כל הבאים פאן עשאיה וכאלו הקדישה לכל ואין לה בעלים וכעגנו מקדש וכן פ"י הרמב"ם השתא שפיר מותיב מנגעים כו' עכ"ל, נמצא דלדעת הרמב"ם ורשב"א לא משום דהוון פשותפין רבים אלא משום דאין לה בעלים פלל כהקדש דמקדש, והכי דייק לשון התוס' בד"ה פיון כו' מכ"מ פיון דלדעת אותן רבים נעשית חמורה קדושתו ואין יכולין למכור, הרי מבואר דלא משום דליתא לכל הבעלים לפנינו א"א למכור אלא אפילו ידענו דכל ישראל היו מספיקין למכור אין רשאיין משום חומר הקדושה שנתקדש לכל ישראל כמו ביהמ"ק וס"ל דהג"י דילן פליג על הירושלמי ולא פהרא"ש בזה שרצה לפרש הירושלמי כשיטת ש"ס דילן, והנני להוסיף ע"ד הרשב"א דמצינו סברא זו דביהכ"נ של פרפים חמורה קדושתו גם במזוזה דקיי"ל ביומא (דף יא) דביהכ"נ של פפרים חייב במזוזה ושל פרפים פטור, וכתב הרי"ף בה' מזוזה דבשל פפרים דיירי בהו אורחין משא"כ בשל פרפים, והי' במשמע הטעם דכיון דלא דיירי בהו אורחין לא מיקרי דירה, ומזוזה חובת הדר הוא אבל אאל"כ ש'הרי אפילו בה"כ היה חייב במזוזה אלמלי שאינו דירת פבוד, וא"כ אמאי לא חייב מקום תורה ותפילה לדירה, אלא עיקר הטעם מבואר בלשון הרמב"ם בה' מזוזה (פ"ו ה"ו) הר הבית הלשכות והעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהם בית דירה פטורין לפי שהן קדש, והכי איתא בשאלות דר"א פרשת עקב בתי כנסיות ובתי

מְדַרְשׁוֹת פְּטוּרִין מְזוּזָה דְאֶקְרִינִין מְקַדְּשׁ שְׁנַאֲמַר וְהַשְׁמוּתִי אֶת מְקַדְּשֵׁיכֶם, וְאִם כֹּן עֵיקַר הַנִּמְשָׁא מִבֵּין פְּרָפִים לְכַפְּרִים דְּבִכְפָּרִים דְּדִינִי בְּהוּ אֲוֹרְחִין לֹא דְמִי לְמְקַדְּשׁ, וְקַדְּוִשְׁתּוֹ קִלְהָ, מִשָּׂא"כ שֶׁל פְּרָפִים קַדְּוִשְׁתָּם חֲמוּרָה וְהוּיָן כְּמְקַדְּשׁ, וְהִנֵּה בְּלִשׁוֹן הַשׁו"ע אֵין שׁוּם מְשֻׁמְעוֹת אֵי פְּהַרְמָב"ם וְהַרְשָׁב"א, אוֹ כַפִּירֵשׁ"י וְהָרָא"ש, מְעַתָּה אֵי נִימָא פְּהָרָא"ש דְּמִשׁו"ה לֹא מְצִי מְזוּבְנֵי מְשׁוּם דְּלֹא תְלוּי בְּדַעְתָּם לְחוּד אֶלָּא גַם בְּדַעַת אַחֲרִים וְדֵאי בְּנ"ד דְּהוּי מְצָנָה לְמַפְנֵר פִּי הֵיכִי דְלִיתְחַבְּרוּ הֵנִי שְׁנֵי חֲבוּרוֹת חֲבוּר לְצַדִּיקִים, וְגַם יִבְנוּ מְרָאֵשׁ בְּנִין מְרֻנּוּחַ לְזָה אִיהַ"ש וְגַם תְּכִלִּית הַמְּקָנָה הִיא רַבָּה מְאֹד, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶפְיָלוּ אֲוֹרְחֵי הַבָּאִין לְפִאֲרִישׁ רוּצִים שְׁלֵא יְהִיָּה מְקָנָה לְבְנֵי פִאֲרִישׁ שְׁאִינָה עֲשׂוּיָה בְּהַכְּשֵׁר גְּמוּר, וְא"כ הֵנִי פְּהָא דְקִי"ל הַנּוֹדֵר ע"ד רַבִּים אֵין לוֹ הַתְּרָה מְכ"מ לְצוּרָה מְצָנָה יֵשׁ לוֹ הַתְּרָה דְּמִסְתְּמָא כ"ע מְסַפִּימִין לְדַבְּרָ, ה"נ בְּנ"ד הָא חֲדָא, שְׁנֵית יֵשׁ מְקוּם לְהַבְּדִיל בֵּין בִּיהַמ"נ לְבִיהַמ"ד, דְּבִיהַמ"נ הָעֲשׂוּי רַק לְתַפְיִלָּה בְּשַׁעַת זְמַן תְּפִיִלָּה הוּא פְּתוּחַ לְכָל, וְשְׁלֵא בְּשַׁעַת זְמַן תְּפִיִלָּה הוּא סְתוּם לְכָל אֲדָם נְמָצָא שְׁוִין בְּכַרְךָ כָּל אֲוֹרְחִין לְבְנֵי הָעִיר מִשָּׂא"כ בִּיהַמ"ד שְׁעֲשׂוּי גַם לְתוֹרָה, וּבְשַׁעַת שְׁאֲחָד מְבְנֵי הָעִיר רוּצָה לְלַמּוֹד בְּלִילָה יִפְתָּחוּ לְפָנָיו הַבִּיהַמ"ד, מִשָּׂא"כ אִם יָבֵא אֲוֹרְחַ וְיִרְצָה לְלַמּוֹד בְּלִילָה לֹא יִפְתָּחוּ לְפָנָיו נְמָצָא שְׁאִין שְׁוִין בְּזַכּוּתָו וְאֵין כָּל הָעוֹלָם שְׁוֹתְפִין בּוֹ, אֲכֹן לְדַעַת הַרְמָב"ם וְסִיעֵתוֹ דְּהוּי קַדְּוִשָּׁה חֲמוּרָה דֵּא"א לְמַפְנֵר כָּלֵל, י"ל דְּבְנ"ד דְּבִאוּתוֹ בְּנִין יֵשׁ מְכַשׁוּלִים רַבִּים עַפ"י מַה שְׁלֵא קִיָּמוּ מִהַמְּשֻׁלָּה הַקְּנִין ע"ש כְּמִש"כ אֵין בּוֹ קַדְּוִשָּׁה חֲמוּרָה כְּזוֹ, וְדוּמָה לְהָא דֵּאִיתָא (בְּסִי' קַנְד ס"א) דְּאָרוֹן שְׁהַסְפָּרִים מְתַקְלָקְלִין בּוֹ אֵין בּוֹ קַדְּוִשָּׁת אָרוֹן אַעפ"י שְׁאִין הַדְּמִיוֹן שְׁנָה כ"כ, שְׁנֵית דֵּינֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין בִּיהַמ"נ לְבִיהַמ"ד, כִּינּוֹן דֵּינֵשׁ נ"מ לְעַנְנֵן מְזוּזָה פְּיֹדוּעַ בְּשׁו"ע יו"ד (סִימָן רַפּוֹ), וְהִיָּנוּ מְשׁוּם דְּבִיהַמ"ד הוּי בִּיתָא דְּרַבְּנָן וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּזָה בְּחִיבּוּרֵי הָע"ש שְׁם אוֹת י"ג בְּס"ד, בְּהָא נְחִיתָנָא וּבְהָא סְלִיקָנָא דֵּיפָּה הוּרוּ מֵעַכ"ה נ"י דְּרִשְׁאִין לְמַפְנֵר בִּיהַמ"ד לְבְנֵי חֲבוּרָה זוֹ פְּדִי לְעֲשׂוֹת תְּקַנּוֹת לְעַנְיָנֵיהֶם, וְה' יְהִי אִתָּם וְיַעֲשׂוּ גְדוּלוֹת וְטוֹבוֹת.

כְּנֶפֶשׁ הָעָמוּס בְּעַבּוּדָה. נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין.

סִימָן מוֹ לְכַבוֹד הַרְבּ וְכו'. ב"ה ה' כ"א אֶלוּל תְּרַל"ח.

מְכַתְּבוֹ מִיּוֹם ד' בְּזָה הַחֹדֶשׁ הַגִּיעֵנִי הַיּוֹם, וְדַבְּרִיו כְּחֹנְמָן לְשָׁנִים וְכַעֲשׂוֹן לְעֵינֵים, הֵן אוֹמַר שְׁרוּצָה לְבַטֵּל דַּעַתוֹ אֶלָּא שְׁחַשׁ לְנִדּוּי שְׁל הַרִיב"ש, וְהֵלֵא הַרִיב"ש לֹא פְּתַב אֶלָּא שְׁמִפְרִיעִים אֶת הָרוּצָה לְעֲשׂוֹת בִּיהַמ"נ רֵאוּיָם לְנִזְיָפָה, וְהִיָּנוּ מְשׁוּם שֶׁהוּא אֲחָד מְכ"ד דְּבָרִים שְׁמַנְדִּין מִי שְׁמַעֲכַב אֶת חֲבִירוֹ הָרוּצָה לְעֲשׂוֹת מְצָנָה זוֹ, וּמִי מְבַקֵּשׁ וּמְכָרִים אֶת מַע"ל לִידֵי כְּהֵ, וְכִי מַע"ל נִצְרָךְ לְגַרְשׁ אֶת הַצְּבוּר מִן הָעֲלִיָּה שְׁלוֹ הֵלֵא הוּא מוֹשֵׁף אוֹתָם לְעַצְמוֹ וְא"כ אֶפְיָלוּ לְדַעַתוֹ שֶׁהוּא מְצָנָה אֵין לוֹ לְחֹשׁ לְנִדּוּי אִם לֹא יַעֲשֶׂה כֵן, וְאֲדַרְבָּה יֵשׁ לוֹ לְחֹשׁוֹב כְּשֵׁם שְׁאֲקַבֵּל שְׁכָר עַל הַדְּרִישָׁה כְּהֵ אֲקַבֵּל שְׁכָר עַל הַפְּרִישָׁה כִּי גְדוּל הַשְּׁלוֹם וְשָׁנְאוּי הַמְּחַלְקֵת, אוּלָם בְּגוּף מְצָנָה זוֹ, הֵלֵא יְדַע מַע"ל מִש"כ הַמַּג"א (בְּסִימָן קַנְד) בְּסוּף דָּאָם הַבִּיהַמ"נ מְכִילָה אֶת הַצְּבוּר אֵינוֹ כֵן, וְלֹא כְּתַב הַמַּג"א שְׁמִי שְׁמִפְרִיעַ בְּזָה הָאֲוֹפֵן אֵינוֹ בְּנִדּוּי אֶלָּא פְּתַב שְׁאֲסוּר לְהַפְּרֵד וְה"ז כְּכַמֵּת יַחֲדִיד דְּהִיא מְצָנָה בְּעַת הָיְתָר בְּמוֹת כְּמִש"כ הַר"ן (דְּכ"ב) וְאֲסוּר בְּעַת אִיסוּר בְּמוֹת כְּהֵ הַפְּרִיֹד בְּמְקוּם שְׁאִין הַכְּרַח עֲבִירָה גְדוּלָה, דְּכַתִּיב בְּזַעֲמָךְ יִצִּילוּךְ קִיבּוּצֵיךְ וְכָל שְׁהַקְּבוּץ רַב הַתְּפִלָּה נְשַׁמְעַת יוֹתֵר, וְאֵינוֹ דוּמָה עֲשָׂרָה מְתַפְלִין יַחַד לְמֵאָה הָעוֹשִׁין מְצָנָה אַחַת וּמְהַדְרִין מְלָכוֹ שְׁל עוֹלָם, וּבְב"ר פ"ד

איתא דלא נאמר כי טוב בשני משום הכדל המים, וא"ר טביומי אם מחלוקת שהיא לקיומו של עולם אין בו כי טוב, מחלוקת שהיא לערבובו של עולם על אחת כו"כ, ואין הפי' מחלוקת פאן אלא פירווד בין הדבקים כמו חלוק המים אפילו לא יהיו נציים ורבים זב"ז, ידעתי כי ימצא מע"ל דברים להתעקש ולעמוד ע"ד אבל הא מהא הדבר מוכרע בין מצנה לעבירה, ובאופן שהדבר שקול, הכלליהא בהשגחה מהרב וראשי ישראל שיהא המורה י"א, ונה אי אפשר אם יהי כל אחד דואג לבניו, ואין בידו לברור אינה מורה הגון ומחזיק הדת, ע"כ הוא מברית את בנו מלמודי חול בע"כ ונה גורם שהבן בועט בהוריו והולך בדרך עקלקלות כדי להשיג למודי חול, אבל אם יהי הדבר מוטל על הציבור וראשי הקהל לא יהיו מבריתים את בניהם לגמרי מלמודי חול, אבל יהא ההשגחה עפ"י המורה אשר יבחרו שלא יסורו מדרך התורה וגם יהיו מפנים שעות מרונחים לעסק התורה ונה ונה יתקיים בידם האף שאין לקוות שיצאו מלימודם בשעות פאלה להוראה, באשר זה דרפה של תורה שאין עמלה ומכליתה מתקיים אלא בימי שפפנה כל ראשו בה, ונפש עמל בה עמלה לו לסייעהו לנכות בה, וא"א להיות גדול בתורה בשעה שעוסק בדברים אחרים.

וכל גדולי תורה שהמה גם חכמים בלימודי חול, אינו אלא שנתעסקו בלימודי חול קודם ששקעו ראשם בתורה או אחרי שפבר נתגדלו בתורה אבל ביחד א"א להגיע לתכלית הלמוד, מ"מ אפילו לא יגיעו לתכלית ההוראה הוא יקר מאד עסק התורה באיזה שעות ומביא לידי יראת ה' ועסק התורה בקבוצ בעלי בתים? הא גורם למעט מחלוקת בישראל ולהרבות מחזיקי הדת דבלא ספק יש הרבה שלא הגיעו לבעוט בתלמוד ורבותינו הראשונים והמבואר בשו"ע, אלא שמ"מ הוא מרוחק מלמוד התורה, ע"פ שמיקל בחומרות ומנהגים ואזהרות שהוא ע"פ ספרי מוסר, אבל אם יתעסקו בתורה, ישפילו גם המה שאין לחשוב את אנשים פאלה למין ואפיקורוס ח"ו, ויהיו באגודה אחת להתנישב איך להתחזק הדת ולהתגבר על הכופרים בתלמוד, וכל מה שהתבורה גדולה ורבה מתחזקת ביותר ומוצאים עצות ויהיו נדברים איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויעזור להם לשמור את בניהם ממינות לגמרי: עוד יהי עסק התורה ברבים לתועלת לנו מחזיקי הדת בעצמנו שידע להתנהג דוקא עפ"י דעת חז"ל היינו התלמוד והשו"ע ולא ישנו עפ"י איזה אדם.

שפמדה פי כן ראוי יותר להיות עבודת ה', וכבר הנה פן בבית ראשון שהיו מחזיקי הדת היינו שאינם עובדים ע"ז, מקריבים בבמות חוץ לשמים אע"ג שהוא באיסור פרת, מ"מ עשו עפ"י דברי פהני במות שהיו אנשים גדולים ואמרו כי בזה האופן? הא נוח להשיג אהבה ודביקות להקב"ה ולא נהנה נצרך לבא דוקא לירושלים להקריב, ומשום שחשבו עבירה זו למצנה לא היו מלכי יהודה הצדיקים כמו אסא ויהושפט יכולים להעבירם מזה החטא פדכתיב עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות וכ"כ היו מחזיקים למצנה עד שפאשר בא יחזקיהו המלך ובטל הבמות אמר רבשקה וכי תאמרו אל ה' אלהינו בטחנו הלא הוא יחזקיהו אשר הסיר את במותיו ואת מזבחותיו ויאמר ליהודה לפני המזבח אחד תשתחוו ועליו תקטירו, הרי חשב רבשקה לעון גדול ליחזקיהו ויהינו משום שהיה פופר ובקטנותו שמע מבית אביו שהוא עון למנוע את העם מדביקות ואהבת ה', ובאמת ה' בזה איסור פרת, ואם נחקור באיזה פח התגבר יחזקיהו על דעת העם יותר מאסא ויהושפט, אין

זאת אלא במה שהרביץ תורה בריבים אע"ג שהיה שלא לשמה אלא מפני פחד הקרב, מ"מ הועיל בזה למנוע מן העוין ולעשות פדעת תורה, ולא פדעת אנושי, וכזה יש בדורות הקלו הרבה מחזיקי הדת יראי ה' מתנהגים פדעת עצמם להשיג אהבת ה' אע"ג שאינו לפי דעת התלמוד ושו"ע וסומכים על מאמר חז"ל (בסנהדרין דף קו:): רחמנא לבא בעי ובאים מחמת זה להרבה עבירות והכל לש"ש כדי להשיג אהבת ה' השגורה בפיהם אבל אם ירגילו ללמוד התורה ע"מ לעשות כפי התורה אז יהיו נשמרים מדעות שונות ושיהיה תורת כל אחד בינו ח"ו אלא הפל יהיה ע"ד התלמוד: הפלל אם באמת ובתמים אנו באים להחזיק הדת אין עצה כי אם לעסוק בלימוד תורה, בלי שום נפקא מינה אם הוא לשמה או שלא לשמה וזה אינו אלא מסור ללב וידוע להקב"ה איך להצליח את הלומד, אבל לנו אין לדעת ולחשוב בזה מאומה, ובזה האופן ירבו לומדי התורה פהנה וכהנה, וגם המתחכמים יפירו כי קיום התלמוד הוא לנו לחומה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן מה לכבוד הרב וכו' מו"ה משה וויסקאפף רב דח"ק ש"ס בקהל פורטוגיזין ולכבוד הרב וכו' מו"ה יהודה לובעצקי רב לדעת רו"פ בק"ק פאריש.

מכתב מעכ"ה נ"י הגיעני ודאמי מרחוק לדעת חות דעתי הקלה, הנני להשיב בעזרת ית' בדבר חברה ק' שקנו משל עצמם בית לביהמ"ד לתורה ותפלה זה כמה שנים, ובאשר כי הממשלה דשם לא קימה את הקניה של הבית על שמם, והיו בזה הרבה מכשולים, וגם כי חפצים להתאחד עם החברה השניה אשר ליראים וחבור לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם, כי ימצא ידם לעשות ביהמ"ד גדול מכיל שתי החברות יחדו, עוד הזמין ה' לפניהם ענין נחוץ, באשר עד פה היה המקנה בעיר ה' שמה בק' קדשם נעשית ע"י הכשר השקה והיו בזה כמה מכשולים, עתה הסכימו הקהל עדת הצרפתים להרשות להיראים יצ"ו ליסד מקנה ביתרון הכשר דעת תורה, ויש בינדם לעשות המקנה ע"י צינורות ממעין הנובע מחוץ לעיר, אך א"א להיות פן אם לא שימכרו להקהל את המקום הקנוי להם מכבר לביהמ"ד, ע"כ הגיע למעכ"ה נ"י השאלה אם יש פח ורשות למכור ביהמ"ד של כרף ולעשות ממנו מרחץ ובית הטבילה, והנה מעכ"ה נ"י להתירא, ראו ראשית דבר לסמוך בשעת הדחק וצורך מצנה רבה, ע"ד הגהת אשר"י ופי' השני בתוס', והוא דעת ראב"ה שהובא ביה יוסף דחילק מה שביהכ"נ של כרף אינו נמכר הוא משום שריבים מתנדבים להבנין, ושמה אחד בסוף העולם נדב ע"ז, ואין בינדם למכרו בלא דעתו, וכפשוט הירושלמי במקומו שמה אחד מסוף העולם קנוי בה דמשמעו נתן בה משלו, והכי מסיק הירושלמי אלקסנדרים עשו אותה משל עצמן, אלמא דאי בונים מש"ע רשאים למכור כמו של כפר, והא דאיתא בש"ס דילן בביהכ"נ של טרסיים ההוא בי כנישתא זוטא הני ואינהו עבדוה דמשמע דנקא משום דזוטא היא דאפשר למכור, כפר כתב בחי' הרשב"א לזה השיטה דה"פ דבשביל שהיא זוטא במקום שיש בכ"נ גדולים מוכיח ע"ז דאינהו עבדוה, דריבים דאתו לכרף לבי כנישתא רבירי יתבי.

הא מיהא אם ברור דאינהו עבדוה משלקהם אפילו ביהכ"נ גדול שרי ואפשר למכור, זהו ראשית טעם ההוראה, אך חזרו וראו כי לא נכון לעשות הוראה נגד השו"ע דכפ"ל פסק דלא פשיטה זו אלא אפילו בנו משל עצמן אין רשאי למכור [והא דאיתא בגמ' ואינהו עבדוה כתב רבינו הגר"א שהוא ל"ד אלא הפי' עשו לצורך עצמם, ולענ"ד דנדאי יש חילוק בין כפר לביהכ"נ זוטא שפכרף, דבכפר שאין רבים נוסעים לשם אפילו אירע

שִׁבְשֵׁעַת הַבְּנִין הָיָה שָׁם עוֹבֵר אֹרַח נוֹתֵן לַהַבְּנִין, מִכֹּחַ רַק אֲדַעְתָּא דִּידְהוּ יְהִיב, כַּמֶּשֶׁ"כ
הַבִּי בְּשֵׁם רֵאָבֶנְיָה מִשָּׂא"כ בִּי כְּנִישְׁתָּא זּוּטָא שְׁבַפְרָה נְהִי דְאִי בְּנוּ מִשְׁלַ עֲצָמֵן רִשְׁאִי
לְמַפְּוֹר דְּלֵא בְּנוּ בְּשִׁבִיל רַבִּים וְכָל בְּאִי עוֹלָם, מִכֹּחַ אִי יְהִיב עוֹבֵר אֹרַח לְבָנֵינוּ, יְכוּל
לְהִיּוֹת שְׁדַעְתּוֹ לְהַתְּפַלֵּל שָׁם בְּשַׁעַה שְׁיִהְיֶה בְּכַרְךָ מִשָּׁ"ה בְּעֵינֵינוּ דְּוִקָּא תְּרוּנְוִיָּהוּ בִּי כְּנִישְׁתָּא
זּוּטָא וְאִינְהוּ עֲבָדוּקָה], וּבְאַמַּת פֶּה רֵאִוִי לְבַר הוֹרָאָה שְׁלֵא לְצִאת מִפְּסָקִי בְּעֲלִי הַש"ע בְּשׁוּם
אֹנְפוֹ, וּכְמוֹ שְׁהָאֲרִיךְ בְּזַה רַבִּינוּ הַגָּאוֹן בְּתוּמִים, בְּקִיצוֹר ת"כ ס"ס קכ"ג קכ"ד יעו"ש,
וְהִנֵּה מֵעַכְ"ה חֲתַר לְמִצּוֹא פְּתַח לְהַתִּירָא גַם לְדַעַת הַשׁו"ע, עַפ"י מִשָּׁ"כ הַט"ז סק"ו דָּאָם
עֲשׂוֹי לְמַעַט עִם יְכוּלִין לְמַפְּוֹר, וְהִנֵּה לֹא חִידֵשׁ הַט"ז בְּזַה מְאוּמָה, אֲבָל כְּבָר פִּי הָרֵא"ש
בְּהָא דְבִיהַכ"נ שְׁל טְרַסִּיִּים שְׁלֵא הִיוּ נְכַסִּין אֱלָא בְּעֲלִי אֲנֻמְנִיּוֹת זֹו, מִשָּׂא"כ בַּהַכ"נ שְׁל
הִירָאִים בְּפִאֲרִישׁ מִי שְׁבָא לְכַרְךָ וְהוּא י"א נְכַסְס בּוֹ לְהַתְּפַלֵּל, וְע"ז נְעֲשֶׂה כְּבִיהַכ"נ שְׁל
כְּרָה.

עוֹד פְּתַבּוּ לְהַתִּיר עַפ"י מִשָּׁ"כ הַמַּג"א בַּס"ק ל"ז בְּשֵׁם שׁו"ת מ"ב דְּהָאִידְנָא זַט"ה יְכוּלִין
לְמַפְּוֹר אֲפִילוּ בְּפִרְפִּים וְכ"כ הַבִּי בְּשֵׁם מְרַדְכִי יִשְׁן וְדוֹקָא בְּבִנְאוּהוּ מִשְׁלָהֶם, וְהוֹסִיפוּ
מֵעַ"כ בְּזַה"ל דְּזַט"ה בְּזַה"ז יֵשׁ לָהֶם דִּין יְחִיד בְּדוֹר כְּמוֹ רַב אֲשִׁי בְּדוֹרוֹ, וְהִנֵּה אָמַת שְׁכ"כ
בְּשׁו"ת מ"ב אֲבָל פִּי טַעְמִיָּה דְּבִזַּה"ז בְּאַרְצוֹת הַלְלוּ שְׁמִנְהַג הַקְּהֵלוֹת לְהַעֲמִיד עֲלֵיהֶם
פְּרַנְסִים וְנוֹתְנִים בְּיָדָם מִקַּל וּרְצוּעָה עַל כָּל אֲנָשִׁי הַקְּהֵלָה לְעֲשׂוֹת פְּרִצוֹנָם בְּכָל עֶסְקִי
הַקְּהֵלָה מֵעַכְשָׁיו אִין חִילוּק בֵּין פְּפָרִים לְכַרְפִּים כּו' אֲפִילוּ כְּשֶׁאֲנָשִׁי הָעִיר מוֹחִין בְּיָדָם
עוֹנֶשֶׂה הַקַּב"ה, מִסָּב לֵב אוֹה"ע לְהַרְחִיקָם וְלְעֲשׂוֹת אוֹתָם בְּדָד, וְהִינֵנוּ שְׁאָנוּ אוֹמְרִים
בְּהַגְדָּה אַחַר שְׁאָנוּ אוֹמְרִים זֶה הַמַּקְרָא וַיֵּאמֶר לְאַבְרָם יְדוּעַ תַּדַּע כִּי גַר יִהְיֶה וְרַעַף בְּאַרְץ
לֹא לָהֶם וְגו' וְהִיא שְׁעֵמְדָה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ שְׁלֵא אֶחָד בְּלַבַּד עֵמֵד עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ אֱלָא
שְׁבָכָל דוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ וְהַקַּב"ה מְצִילָנוּ מִיָּדָם, וַא"ל לְפָרֵשׁ וְהִיא הִינֵנוּ
הַבְּטָחָה שְׁהִיָּה וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרַכּוּשׁ גָּדוֹל וְגו' שְׁהֵרִי זֶה לֹא הִי אֱלָא בְּמַצְרַיִם וַא"ל אִין
בְּזַה שׁוּם רְמִז עַל כָּל דוֹר אֱלָא ה"פ, וְהִיא, הִינֵנוּ דְּבַר ה' כִּי גַר יִהְיֶה וְרַעַף הִיא שְׁעֵמְדָה
לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ שְׁבָכָל דוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ, וְהוּא מִשׁוּם שְׁאִין רוֹצִים לְהַקִּים
דְּבַר ה' כִּי גַר יִהְיֶה וְרַעַף כְּדִי לְהִיּוֹת גּוֹי מְצוּיִן בַּפ"ע, וְאָנוּ מְשַׁתְּדִלִּים לְהַתְּקַרֵּב וְלְהַתְּאַחַד
עִמָּהֶם ע"כ עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ אֱלָא שְׁהַקַּב"ה מְצִילָנוּ מִיָּדָם, וְע"ז אָנוּ אוֹמְרִים צֹא
וּלְמַד מַה בְּקִשׁ לְבֵן הָאֲרָמִי וְכו' שְׁלֵא יְבֵא מִתְּחַפֵּם וַיֵּאמֶר לְהִיפֶה אֱלָא אִם הִינֵנוּ מְעוֹרְבִים
לְגַמְרֵי עִם הַגּוֹיִם לֹא הִינֵנוּ שְׁנוּאִים לָהֶם וְלֹא בְּקִשׁוֹ לְכַלּוֹתָנוּ ע"ז אָנוּ אוֹמְרִים צֹא וּלְמַד
מִלְּבֵן הָאֲרָמִי שְׁהֵרִי אָנוּ הִינֵנוּ מְקוֹרְבִים עִמּוֹ הַרְבֵּה שְׁהֵרִי כּוֹלְנוּ בְּנִיּוֹ, וּבַכ"ז בְּקִשׁ לְעַקּוֹר
אֶת הַפֶּל, מִשְׁמַעוֹת הַפֶּל אִינוּ מִתְּפָרֵשׁ עַל יַעֲקֹב לְבַדּוֹ דַּא"כ הָיָה לָנוּ לֹא מִרְבֵּה בְּקִשׁ לְהַרְגוֹ
אֶת אַבְיָנוּ, אֱלָא מִשְׁמַעוֹת אֶת הַפֶּל כָּל הַיְהוּדוֹת, וְזֶה אָנוּ לְמַדִּים מִדְּכַתִּיב אֲרָמִי אֲנִיכָד אָבִי
בְּהוֹוֶה אֱלָא הַכּוֹנֵה שְׁלֵא רַק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁפָגַע וְחִשְׁדּוֹ בְּגִנְבָה בְּקִשׁ לְהַרְגוֹ אֱלָא גַם אַחַר
שְׁנוּכַח עַל צְדָקוֹ וְאִין לוֹ עֲלִיו מְאוּמָה מ"מ אִילוּ הָיָה בְּיָדוֹ לְהַרְגוֹ הָיָה הוֹרְגוֹ, וּבְאַמַּת
מְבוֹנָאָר הֵכִי בְּלִשׁוֹן לְבֵן שְׁאָמֵר לְיַעֲקֹב יֵשׁ לֵאל יְדֵי לְעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאַלְהֵי אֲבִיכֶם וְגו'
וְלְכַאוּרָה אִינוּ מוֹכֵן לְמִי דְּבַר בְּלִשׁוֹן רַבִּים הֵלֵא עִם יַעֲקֹב לְבַדּוֹ דְּבַר עַד פַּה וְכִי אֲפָשֶׁר
שְׁרַצָּה לְהַרְגוֹ גַם בְּנוֹתָיו וּבְנֵיהֶם, אֱלָא שְׁפָאָן דְּבַר עִם הַהוֹלְכִים אַחַר יַעֲקֹב הִינֵנוּ שְׁנוֹתְגִיּוֹרֵי
וְהִלְכוּ עִם יַעֲקֹב כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בֵּין אַחִי וּבֵין אַחִי, וְלְכַוֵּלָם הָיָה בְּרִצּוֹנוֹ לְהַרְגוֹ אַע"ג שְׁאִין
לוֹ עֲלֵיהֶם מְאוּמָה אֲבָל בְּקִשׁ לְעַקּוֹר אֶת הַיְהוּדוֹת, וַאֲע"ג שְׁלֵא הַתְּרַחְקוּ מֵעוֹלָם מִלְּבֵן וְנִרְעוּ

אלא מ"מ בקש לעקור את הנהדות, וכ"ז הנה בשביל שהיו קרובים ומעורבים עם לכו ולא היו פגרים בעירם, ומזה יש ללמוד דכל מה שהיינו מתקרבים עם העו"ג, יותר היו מרחקים אותנו ומבקשים לאבדנו ואחר כ"ז הנה קשה עלינו להתרחק מהעו"ג משום שהוא נגד טבע בני אדם להתחבר עם רעים בין טובים בין רעים ואיך אמרנו לבנינו להיות נפרדים איש מאת רעהו בכל הליכות עולם לנו: אלא אם באנו לחזק את הדת בקרבנו ושללא ירף בלבנו ובלב בנינו עלינו להתבונן מדורות הראשונים פדכתיב מזקנים אתבוננו, והנה בשעה שראה יחזקיהו המלך הצדיק שנתרופפו עמודי ויסודי הדת בימי אחר, מה עשה נעץ חרב בביהמ"ד ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב, ואע"ג דא"כ הנה הלמוד שלא לשמה ממש, היינו שלא לשם מצנות ת"ת ומכש"כ שלא באהבת ה' אלא כדי שלא יתרוגו, מ"מ זה הפרט החזיק את הדת ע"צ היותר טוב ומועיל פידוע: ויאשיהו המלך החסיד פשראה את החרפן וישראל יגלה מעל אדמתו והנה מקום לחוש שתאבד תורה ונהדות ח"ו מישראל מה עשה פתיב (בדה"י ב') ויאמר יאשיהו ללויים המבינים לכל ישראל תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל והנה אמרו חז"ל (במ' יומא דף נב.

(תנו את ארון הקודש וגו' היינו שגנו את הארון, אבל לא נתבאר מה אמרו עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל, במה הגיע היום לעבוד באופן אחר ממה שהיה עד פה, וגם קשה להבין דברו אין לכם משא בכתף וכו' וכי עד פה היו נושאים את הארון, וכבר עמדו בזה בירושלמי שקלים ואכ"מ, אבל הענין בשביל שהיו עד פה הפהנים גדולים משוקעים בהתבודדות ואהבה ודביקות לה', וכוף היו הלויים קדושי עליון, וא"כ לא היו יכולין להרביץ תורה ברבים ולהרבות תלמידים שמפריעים הדביקות כמש"כ לעיל, והנה מכונה עבודה קדושה זו בשם מרפבה לשכינה ובלשון המקרא נקרא בשם משא בכתף מקום משפן הדעת וכמו שבארנו בהע"ד לשון המקרא פי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו, ועתה הנהיר המלך החסיד, שאין לכם משא בכתף כלומר אין לכם להתבודד ולהיות שקועים באהבת ה' ולהיות ספונים בפ"ע אלא עתה עבדו את ה' ואת עמו ישראל ירד, היינו במה שילמדו תורה ברבים ועפ"י דבר המלך קמו אז החרש והמסגר אלה פולם עושי מלחמה ותנאי בספרי פ' האזינו שהיו עושים מלחמתה של תורה ואחריהם באו אנשי כנה"ג והנהירו עוד והעמידו תלמידים הרבה ובזה נתקיימה תורה ונהדות בישראל: כך עלינו לעשות להחזיק הדת להרבות תורה בבתי מדרשים ולעשות כל תחבולות שאפשר שיתעסקו בתורה ברבים ולא לדקדק אם חבירו לומד לשמה או שלא לשמה וכדאימתא (בברכות דף פח) בעובדא דר"ג וראב"ע דמסקי דלא כר"ג שאמר כל תלמיד שאין תוכו פברו לא יכנס לבהמ"ד, ואימא שם דר"ג גם פן חלשא דעתיה דלמא ח"ו מנעתי תורה מישראל ומסיק דאע"ג דחזי בקלמא דהוי חצבי חינורי דמליין קיטמא ההוא ליתובי דעמ' הוא דאחזילי, ובאמת אין לנו לחשוב ולחשוך דלמא לומד שלא לשמה, סתם מי שלומד תורה אפילו שלא באהבה ובדביקות מ"מ לומד כדי לקיים מצוות ת"ת וירא מעונש ביטול ת"ת דחמיר טובא, והרי הוא פכל המצוות דאם מניח תפלין וכדומה אם עושה באהבה ודביקות אשריו, אבל לא פל אדם זוכה לכך ומ"מ עושה המצוה משום דכך הוא המצוה וכל לומד ברבים עדיף משהוא לומד בחדרו בפ"ע פדתנו

באבות פ"ג עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם כו' ומנין אפילו חמשה כו' ומנין אפילו אחד כו' אבל כל מה שמרובה פשוט דמעלי טפי, ואפילו בדרך איתא (בתענית) דף י' שני ת"ח שהולכין בדרך ואין ביניהם ד"ת ראויין להשרף אמנם כן אפי' אם הוא באמת לומד פדי להתיהר, אין בזה עבירה ח"ו אלא דאין מקבל שכר רוחני, וכמ"ש בפירוש"י ברכות (דף יז) דאם לומד לקיים המצות פדי שיכבדוהו מקרי פי גדול עד שמים חסדך וה"ז ככל המצוה אפי' יש בהם מעשה שלא לשמה מכ"מ אין בזה עונש ח"ו וכדאיתא בגזיר (דכ"ג) באוכל פסח לשום אכילה גסה נהי דלא עביד מצוה מן המןבחר פסח מיהא קעביד, וביומא (ד"ע) איתא שהיה מנהג בירושלים ביום הפפורים היה כל אחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו פדי להראות חזותו לרבים ופרש"י להראות נוי של ס"ת ותפארת בעליה שטרך להתנאות במצוה, וה"נ תלמוד תורה אע"ג שלומד פדי להתנאות נהי דלא עביד תורה מן המןבחר מ"מ מצנת ת"ת הוא מקיים ולא עוד אלא ת"ת שלא לשמה ומילי דחסידות לשמה עדיף ת"ת ממילי דחסידותא וכדמוכח בערכין (דף יז) בעי מיני ר"י ברי' דר"ש תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה הי מנייהו עדיפא א"ל ולא מודית דענוה לשמה עדיפא מתוכחה לשמה דאמר מר ענוה גדולה מכולם שלא לשמה נמי עדיפא דאר"י א"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה כו', ומזה יש ללמוד דתורה שלא לשמה עדיפא ממילי דחסידותא דאי לא מודית דתורה לשמה עדיפא ממילי דחסידותא ה"נ תורה שלא לשמה עדיפא והינינו דאיתא בירושלמי ר"ה פ"ג ופתיהתא רבתא דאיכה עה"פ בהושע ח' (זנח ישראל טוב אויב ירדפו, אין טוב אלא תורה, ובארנו דהמשך הפתוב שם לי יזעקו אלהי ידענוה ישראל זנח ישראל טוב אויב ירדפו פ"י בשעה שנקבצים לתפלה יזעקו לי אלהי ידענוה ישראל אהבנו אותך ומדוע אפה עומד מרחוק מישועתנו, ע"ז אמר הנביא זנח ישראל טוב היינו תורה אינו מועיל ידיעתם ואהבתם, אלא אויב ירדפו, פי רק זכות התורה ועמלה מועיל להגין מכל אויב ומתנגם וברכה שם איתא רב הונא ור"י בשם רחבה פתיב אותי עזבו ואת תורתי לא שפרו הלואי אותי עזבו ותורתי שפרו מתוך שהיו מתעסקין בה מחזירן למוטב וידוע המאמר בכ"מ לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ורגיל העולם לפרש שבסוף ילמוד לשמה ולפי זה הפירוש אם כל למודו יהי שלא לשמה אינו עולה לרצון, אבל בסנהדרין (דף קה:) למדנו ביאור אחר דהכי איתא שם א"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר ארבעים ושתים קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות הרי למדנו פ"י בא לשמה שהוא זוכה שיצא ממנו דור שיעשה לשמה: מכ"ז למדנו לפנינו מחזיקי הדת שעלינו להתחזק לעסוק בתורה ויתעסקו בזה הרב וראשי הקהלה שיהיו המלמדים גדולי תורה, וגם אם יצטרכו עפ"י המלכות ללמוד למודי חול גם כן, בעלי התלמוד ותנא דמכילתא בפירוש המקרא בעשרת הדברות, ושנויה בס' דברים ס"פ ואתחנן שומר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור, ובינוני נקרא מי שאינו פורק עול וגם אינו נוהר כ"כ, והדבר מוכן דבגדר בינוני נמצאים הרבה אופנים בין צדיק לרשע: הארכנו והרחבנו הדבר, וקוינו שלא יהא למשא לא על מעריכי העלים ולא על בעלי נפש מחזיקי הדת, פי אף זה מטרת עליה זה לתרופה, ומעתה נבוא ליתר החקירה של

מעריף העלה, וה' יהי עמנו: הן המעריף כותב מה שענינו רואות באשר הוא שם, כי לא כדורות הקודמים הדור החי עמנו.

כדורות הקודמים לא היו הבינונים בספנה כ"כ שיפרוק עלול תורה ומצות כמו האנשים הזרים ופורקי עלול שמצויים בכל דור, ולא כן העת החיה, האדם מישראל אשר מראש אין בדעתו ורצונו לסור מאחרי תורת ה' ולא למוט מימינו, מ"מ אם לא ישנה ה' לנגדו תמיד להזהר שלא ימוטו רגליו מני אנוח חיים, הרי הוא בחזקת ספנה ומבלי משים יאבד נצחו ותוחלתו מה' ותורתו הק', ואין להכחיש מה שהחוש רואה, אלא שנדרש לחקירה מדוע קראנו כל אלה: ומראש יש לדעת שלא כדברי המעריף אשר מאז היתה יהודה לקדשו ישראל לגוי לא הנה דור פרוץ כעת הנה ח"ו, לא כן האמת, כי גם בעת בואנו לאה"ק והרבה דורות אחרי כן אחרי שהנה יצא דע"ג שולט ובווער פתנור וכדאיתא (בסנהדרין דף קב:) ממילא לא הנה איש בטוח בעצמו שלא יגיע לידי ע"ז אם לא שהתנהג בדרך חסידות להטות מחשבותיו תמיד שיהא נוכח ה' דרכו.

נדבר זה למדנו מדברי יהושע לישראל (בס' יהושע כד), אחרי אשר הציע לפניהם עבודת ה' ועבודת אלהי האמורי וגם הזהיר את העם ואמר לא תוכלו לעבוד את ה' כי אלהים קדושים הוא וגו' והמה ענו כשורה לא פי את ה' לעבוד, והוסיף יהושע לאמר עדים אתם בכם פי אתם בחרתם לכם את ה' לעבוד אותו ויאמרו עדים, הוסיף עוד ועתה הסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם והטו את לבבכם אל ה' אלהי ישראל ויאמרו העם אל יהושע את ה' אלהינו נעבוד ונקולו נשמע, ולא נתבאר מה זה הוסיף יהושע באחרונה להזהיר ומה ענו אותו העם, אלא הענין שידע יהושע יצא דע"ז ישלחט באה"ק וכדאיתא במדרש שה"ש עה"פ רחצתי את רגלי איככה אטנפם, שאמרו ישראל בדורו של עזרא שאינם רוצים לשוב לאה"ק משום שרחצתי את רגלי מיצא דע"ז איככה אטנפם, שאותו מקום משאינו לע"ז, ע"כ הזהיר יהושע אותם שלא תהיו בטוחים על רצונכם היום לעבוד את ה', ע"כ אם באמת אתם מקבלים עליכם שלא לעבוד ע"ז, בע"כ תסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם, היינו אפי' מה שהכנענים עובדים ע"ז בקרבכם, תסירו בע"כ, כדי שלא תהיו נמשכים אחריהם, וגם הטו את לבבכם אל ה', פי' שלא תסמכו אשר גם מבלי משים לב אל ה' לא תגיעו לידי ע"ז, אלא תטו את לבבכם אל ה', לשוות את ה' נגד לבבכם תמיד, זאת הנה אזהרת יהושע אשר ידע בנבואה יצא דע"ז באה"ק, אבל ישראל לא ידע עם ה' לא התבונן באזהרת יהושע, ויענו גם בפעם הנה את ה' אלהינו נעבוד ונקולו נשמע, פי' אין לנו לירא כ"כ, אלא גם בלי הטיית הלב תמיד שהוא דרך חסידות, לא נעבוד ע"ז אלא את ה' אלהינו, והנה מה עלה בדורות הללו עברו על אזהרת יהושע ונכשלו כמה דורות עד שבא שמואל הנביא וחסר להזהיר ע"ז כמבואר (בס' שמואל א' ז), ויאמר שמואל אל כל בית ישראל אם בכל לבבכם אתם שבים אל ה' תסירו את אלהי הנכר וגו' והכינו לבבכם אל ה' ועבדוהו לבדו וכתוב שם דאז עשו כן ויסירו ב"י את הבפלים ואת העשתרות ויעבדו את ה' לבדו, ומשמעות לבדו, לא את עצמו וביתו כי אם את ה' והיינו אזהרת והכינו לבבכם וגו', שהוא מדה גבוהה למעלה מטבע האנושית והוא דרך החסידות ומש"ה נתקיים בידם הרבה דורות עד שהגיעו למלכי ישראל ויהודה החוטאים ומחטיאים ועוד סיבה אשר בכואר לפנינו וחסרו ליצא דע"ז עד שגלו, ובבאיורנו על התורה הנקרא העמק דבר בארנו שגם התורה הזהירה ע"ז ע"י משה רבינו

ומוסרו בס"פ נצבים ראה נתתי לפניך היום וגו' ואין פאן מקום להאריך ולבאר יותר, אבל כ"ז היה בדור שהיה יצרא דע"ז בוער בישראל, ולא היה בכח האדם לעמוד בנסיון אם לא בדרך הקסידות משא"כ מאז שהתפללו אנשי כנה"ג על יצרא דע"ז כדאימא ביומא (דף סט:), שוב אע"ג שהי' בכל דור הרבה פורצי דרך התורה מ"מ לא הי' אלא בהתגברות התאוה או שארי מדות רעות ומי שאין בו טבע אותם המדות לא היה נמשך אחרי בעלי עבירה הללו, ולא היו הבינונים מסופנים שלא יפשו בראשית בעלי עבירה, אבל בדור החי שרבו אפיקורסות ושבושי דעות באמונת התלמוד וכדומה, וכבר אמרו חז"ל (במ' ע"ג דף כז:) לא ישא ויתן אדם עם המינין כו' ומפרש בגמ' מינות דמשכא דאתי לממשך בתרייהו, מש"ה מי שאינו משים אל לבו להזהר הרבה הרי הוא בחזקת ספנה שהיה נגרר גם הוא במשך איזה זמן: והנה המעריף הורו והגו עצה להיות נשמר מדור זה להפרד זה מזה לגמרי כמו שנפרד אברהם מלוט, במטותא מן המעריף עצה זו קשה פתירות לגוף האומה וקיומה, הן בשעה שהיינו באה"ק ובכרשותנו כמעט בבית שני נעמם ארץ וחרב הבית וגלה ישראל בסבת מחלוקת הפרושים עם הצדוקים וגם הסב מחמת שנאת חנם הרבה ש"ד מה שאינו מן הדין היינו בשעה שראה פרוש שאחד מיקל באיזה דבר אע"ג שלא היה צדוקי כלל אלא עשה עבירה, מ"מ מחמת ש"ח היה שופטו לצדוקי שמורידין אותו, ומזה נתרבה ש"ד בהיתר ולשם מצנה בטעות וכבר רמז ע"ז בתורה (ס' במדבר סי' לו מקרא ל"ד) כמבואר בהע"ד והר"ד, וכ"ז אינו רחוק מן הדעת להגיע ח"ו בעת פזאת ג"כ אשר עפ"י ראות עיני א' ממחזיקי הדת ידמה שפלוגי אינו מתנהג עפ"י דרכו בעבודת ה' וישפטנו למינות ויתרחק ממנו ויהיו רודפים זא"ז בהיתר בדמיון כוזב ח"ו, ושחת כל עם ה' חלילה זהו אפילו אם היינו בארצנו ובכרשותנו: ומכש"כ בשעה שאנו כבושים בגולה ושה פזורה ישראל בין אוה"ע, ואנו נמשלים בגולה כעפר הארץ וכמו שאמר הקב"ה ליצקב אבינו והיה זרעה כעפר הארץ ואוה"ע נמשלו למים רבים שוטפים פדכתיב בס' ישעיה הוי המון עמים רבים פהמות ימים יהמיון ואין תקנה לגוש עפר בשטף מים רבים אם לא שנעשה מן העפר אבן מוצק אז אפי' נהר שוטף עליו אינו מגלגלו אלא ממקום למקום אבל אינו מאבדו לגמרי כה ישראל בעמים אין להם תקנה אלא להיות אבן ישראל, היינו שהיו מחוקרים באגודה אחת אז אין אומה ולשון יכולים לאבדם, והאיה נאמר להפרד איש מרעהו ויבאו אוה"ע וישפטנו מעט מעט ח"ו: שנית הלא אפי' עם אוה"ע שרצון ה' שנהיה נפרדים מהם ולהיות ביד פדכתיב ה' ביד נחשו, ובלעם אמר הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, וביאורו בשעה שהוא לבדד ואינו מתערב עמם ישכון במנוחה, ובגוים, בשעה שהוא מתערב עם הגוים עו"ג לא יתחשב אינו נחשב לגוי כפ"ע, וישכון ישראל בטח ביד עין יצקב, פירושו דעין יצקב היינו תשווקתו ושימת עינו היה שישכון ישראל בטח עם אוה"ע היינו שלא יתחרו עמם וגם להיות ביד היינו להפרד מאוה"ע בלי התערבות, וכ"ז לא הועיל לנו להפרד מן העו"ג ע"ד דאימא (בסנהדרין דף קד) איכה ישבה ביד אמר רבה אר"י אני אמרתי וישכון ישראל בטח ביד עכשיו איכה ישבה ביד, שאוה"ע מתרחקים ממנו, ובפסחים (דף קיח) איתא מ"ד בנר עמים קרבות יחפצון מי גרם לישראל שיתפזרו כ"כ בעמים קרבות יחפצון, עבור מה שחפצים להתקרב עם העו"ג ביותר ומראש הנהיר הקב"ה את א"א פי גר יהיה זרעה בארץ לא להם, ואין זה דבר נבואי לבד אלא צווי ואזהרה שיהי'

בן ומשום זה פתיב ביעקב אבינו ויגר שם, ונדרשו חז"ל מלמד שלא ירד להשתקע אלא לגור שם כמו שנאמר לגור בארץ באנו, ואין הפי' שלא ירד להשתקע כל ימי חייו אלא לגור איזה שנים עד פלות הרעב בארץ, דנדאי אאל"כ שהרי יעקב כבר שמע מפי ה' כי לגוי גדול אשימה שם, וידע בזה כי הרבה שנים יהיו שמה וכי זה הוא דבר ה' לא"א כי גר יהיה ורעה בארץ לא להם ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה אלא משמעות שלא ירד להשתקע היינו להיות פאזרח הארץ כמו שיהי' לרצון לפרעה אשר הוקיר את יעקב ונרעו אבל יעקב אמר שאינו חפץ בזה אלא לגור בארץ באנו, להיות גרים בארץ לא לנו, והיינו משום דשמר דבר ה' לאברהם כי גר יהיה ורעה וגו', ודבר ה' יקום לעולם, ע"כ כל מה שאנחנו משתדלים בגלות להשתוות ולהתאחד עמהם מהזה אינו בדת והוא חוץ ממנהלך אמונתנו, וגם אינו מוכן לשון אולי נמצאו בישראל שלש פתות פאלה מה זו שאלה, על שלש פתות, צדיקים גמורים, ורשעים גמורים ובינונים, אלא כף יש לחקור, אם נמצאו בשומרי אמונה נדת ואינם פורצי גדר ימין ושמאל ואמצע, זהו שאלה שנדרש לברר יפה: אמנם גם בזה יש ויש שלש פתות בישראל, ולפי ביאורנו בעניות דעתנו הנה הם מכוונים במקרא בשם מיימינים ומשמאילים כאשר יבואר: ראשית דבר, יש לדעת דבמ"ע ואהבת את ה' אלהיך וגו' שאנו קוראים בכל יום, נכלל שני משמעות ושניהם מכוונים בפסקי הרמב"ם ז"ל, פ"א אחד שימסור גופו ונפשו וכל רצונו לרצון ה', כמו מי שאוהב את בנו יחידו ונוח לפניו להפקיר כל אשר לו בשביל חיי בנו יחידו כי זה כל האדם, כף מ"ע למסור עצמו על קידוש ה' במקום ספנה וכמ"כ הרמב"ם (בה' יסה"ת פ"ה ה"ז) ומנין שאפי' במקום ספנה אין עוברים על אחת מג' עבירות הללו שנאמר ואהבת את ה' וגו' וזה הפי' אפשר ומחויב כל איש מישראל, כי זה כל האדם מישראל, פ"א השני שיהא דבק במחשבתו ותשוקה להשיג רוח"ק בזמן שהי' אפשר או עכ"פ הערה גבוהה למעלה למשפיל ובלשון לועז מכוונה אהבה זו [ד"א ליבע] וכ"כ (הרמב"ם שם פ"ב ה"א) האל הנכבד והנורא מצוה לאהבו וכו' שנאמר ואהבת את ה' אלהיך וגו' והאיך הוא הדרך לאהבתו כו', וע"ז הפונה איתא בירו' ברכות פ' הרואה שאמר ר"ע בפ"א מקרא זה רחמתיך בכל לבי רחמתיך בכל נפשי, ומשמעות רחמיך הוא מלשון המקרא ארחמך ה' חזקי, וכתוב התשפח אשה עולה מרחם בן בטנה דפירושו דביקות הרעיון באהבה עזה, וזה הפי' אינו אפשר לכל איש מישראל, וכמ"כ ג"כ הרמב"ם בזה"ל והאיך הוא הדרך לאהבתו כו' ומפרש והולך ומוכן שלא כל אדם זוכה ומגיע לכף, והכי תניא בספרי ע"ז המקרא ואהבת וגו' והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה וגו' וכי מה ענין זל"ז, אלא האיך אדם אוהב להקב"ה והיו הדברים האלה וגו' שמתוך כף אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם: והנה המשקיע דעתו תמיד באהבת ה' ודביקות, זהו באמת דרך החסידות שהרי א"א בכף אלא במי שפורש עצמו מהליכות עולם, והוא המכוונה מיימין, היינו שמתקרב עצמו לשכינה ביותר, ומי שעומד בזה הדרך הגבוהה, א"א להתחבר הרבה עם אנשים אפי' ללמדם תורה ודרכי המוסר דכל שיח נשיג עם בני אדם מפסיקים הרעיון להדביקות שא"א אלא בהתבודדות, ורק משה רבינו הנה במעלה זו גם בתוך דיבורו עם ישראל ותומ"י אחר דיבורו עמהם השיב המסנה על פניו ועלה במחשבתו למקומו הראוי לו, משא"כ שארי נביאים ואנשי מעלה אפי' אברהם אבינו, בשעה שהורה לרבים דרך ה' ותורתו לא עמד במקומו ובדביקותו כמו שהי'

בְּשִׁעָה שֶׁהַתְּבוּדָה בַּפ"ע, וּכְבֹד הָאֲרִיף בְּזֶה רַבִּינוּ הַגָּאון חָתָם סוֹפֵר בְּהַקְדַּמְתוֹ דְּבָרִים מְאִירִים וְרֵאוּם אֵלָיו זי"ע, אֲבָל מ"מ אַחַר שֶׁחֲשָׁקָה נִפְשׁוֹ לִהְיוֹת תְּמִיד דְּבַק בֵּה' אֲזִי מְכוּנָה בְּשֵׁם מִיָּמִין פֶּאֶשֶׁר יְבוֹאֵר עוֹד: וַיֵּשׁ עוֹבֵד אֶת ה' וְשׁוֹמֵר תּוֹרָה בְּכָל דְּקְדוּקָיָהּ, אֲבָל אִינוּ יוֹדְעֵי טַעַם אֶהְבָּה וּדְבִיקוּת, וְאִינוּ מִתְּבוּדָד כְּלָל לְהַשִּׁיג אֶהְבָּה זוֹ, וְנִהּ הִנֵּה דְרָכֵי הַפְּלוֹסוֹפִים הַקְּדֻמוֹנִים אֲשֶׁר לֹא סָרוּ מֵעוֹלָם מִדְּרָךְ ה' וְתוֹרַתוֹ הַק' ח"ו וְגַם הוֹרִי לְאַחֲרֵים גְּדוֹלָת ה' וְתוֹרַתוֹ אִף לֹא יָדְעוּ הָאִיף אוֹהֲבִים אֶת ה' בְּדְבִיקוּת, וְהִמָּה מְכוּנִים מִשְׁמְאֵילִים, הֵינּוּ רְחוּקִים מִקְרֶבֶת הַשְּׂכִינָה וְרוּחַ"ק בְּיוֹמָהּ: וַיֵּשׁ הוֹלְכִים בְּדְרָךְ מְמוֹצֵעַ הֵינּוּ בְּשַׁעַת ק"ש וְתַפְלָה מְקָרֵב דַּעְתוֹ לְאַהֲבַת ה' וּדְבִיקוּת אֲבָל שָׂאֵר הַיּוֹם הַלֵּיכוֹת עוֹלָם לוֹ, וַיֵּשׁ גַּם בְּזֶה הַדְּרָךְ הַמְּמוֹצֵעַ מְכוּנִים בְּשֵׁם חֲסִידִים אֲבָל בְּאֵן אַחַר מָמָה שֶׁלְּמַעַלָּה אֵלָּא חֲסִידִים בְּמַעֲשֵׂיָהֶם, וְגַם בְּזֶה יֵשׁ שְׁנֵי דְרָכִים הַנִּקְרָאִים חֲסִידִים, אֶחָד הַמְּזַכֵּה רַבִּים וְכַמְּבֹאֵר בְּיוֹמָא (דף פז) שֶׁעַל אֵלֶּה פְתִיב לֹא תִתֵּן חֲסִידָךְ לְרֵאוֹת שַׁחַת, וְהַשְּׁנִי שֶׁעוֹשִׂים הַמְּצוֹת בְּדְרָךְ הַפְּלָגָה וְלִמְעַלָּה מִטְּבַע אֲנוּשֵׁי כִּידוּעַ בְּפִרְקֵי דְחֲסִידֵי בִּמְס' תַּעֲנִית וְנִמְצָא שֶׁלְּשֵׁה דְרָכֵי חֲסִידוֹת בְּיִשְׂרָאֵל הֵינּוּ הַמִּיָּמִינִים הַדְּבִיקִים בְּאַהֲבַת ה', וְשְׁנֵי אֲנוּפְנֵי חֲסִידוֹת בְּמַעֲשֵׂהָ, וְשֶׁלְּשֵׁתָם מְבוֹנָא בְּמִקְרָא אֶחָד בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת וְעוֹשֵׂה חֶסֶד לְאֻלְפִים לְאוֹהֲבָיו וְלִשְׁוֹמְרֵי מְצוֹתָיו, וְתַנְיָא בְּמִכִּילְתָּא לְאוֹהֲבָיו זֶה א"א וְכִי"ב וְלִשְׁוֹמְרֵי מְצוֹתָיו אֵלּוּ הַנְּבִיאִים וְהַזְּקֵנִים, וְכִי"א אוֹהֲבָיו הֵינּוּ כְמוֹ א"א שֶׁהִנֵּה מְשׁוֹנְקֵעַ הַרְבֵּה בְּדְבִיקוּת וְאַהֲבַת ה', וְלִשְׁוֹמְרֵי מְצוֹתָיו הֵינּוּ נְבִיאִים שֶׁהִיוּ מְזַכֵּי רַבִּים בְּתוֹכָהּ, וְהַזְּקֵנִים שֶׁהִיוּ זְהִירִים בְּמְצוֹת בְּהַפְּלָגָה יִתִּירָה: וְהִנֵּה הַנּוֹהֵג חֲסִידוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַמְּצוֹת פְּשִׁטָּא שֶׁמְוַכְרַח לִהְיוֹת ת"ח וְלוֹמֵד וְשׁוֹנֵה אִיף לִהְיוֹת נִזְהָר בְּמְצוֹה עַפ"י דַּעַת תּוֹרָה וְלֹא יֵהָא בָּא לַעֲשׂוֹת זָר מַעֲשֵׂהוּ שְׁלֵא עַפ"י דַּעַת תּוֹרָה ח"ו וְהָרִי לוֹי וּפְנִחָס וְשִׁנְיָהֶם קְנָאוּ עַל הַזְּנוּת וּמְסָרוּ נַפְשָׁם ע"ז, וְהִנֵּה פְנִחָס עָלָה בְּשִׁבִיל זֶה לְגַרְם הַמַּעֲלוֹת וְלוֹי גָּעַר בּוֹ אָבִיו וְכִיב"ז הַרְבֵּה וְהוּא מְשׁוּם שֶׁנְּדָרַשׁ לְזֶה דִּיּוֹק רַב לְשִׁקוּל הַפְּעוּלָה לְפִי הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם וְגַם בְּכַמָּה דְּבָרִים נְדָרַשׁ לְדַעַת כְּלָלֵי הַתּוֹרָה שְׂאִינָם מְבוֹנָאִים כ"כ, ע"כ א"א לִהְיוֹת חֲסִיד בְּזֶה הָאֵן אֵלָּא אַחַר הַגִּיּוֹן תּוֹרָה, אֲכַן אֶפִּילוּ דְרָךְ הַחֲסִידוֹת שֶׁל אֶהְבַּת ה' וּדְבִיקוּת, שְׁנִרְאָה לְפִי הַדְּמִיוֹן שֶׁא"צ לְזֶה הַגִּיּוֹן תּוֹרָה אֵלָּא תְּמִימוֹת וְהַתְּבוּדוֹת וּמִחְשַׁבְתּוֹ לְאַהֲבַת ה', אֲבָל בְּאַמַּת אִינוּ כּוֹ, אֵלָּא אֶפִּילוּ מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ וְדַבֵּק לְאַהֲבָה אֶת ה', הוּא מְוַכְרַח עַכ"פ לִהְיוֹת נִזְהָר מְאֹד שְׁלֵא יִטָּה אֲשׁוּרוֹ מִנֵּי דְרָךְ הַתּוֹרָה, וְלֹא תִהְיֶה תְּשׁוּקָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְאַהֲבָה עֲזָה כְּמוֹת מִתְּעַהוּ מִדְּרָךְ הַשְּׁכָל, וְע"ז הַזְּהִירָה תּוֹרָה בְּמְצוֹת צִיצִית שֶׁמְרַוְּמָז בָּהּ אוֹת עַל תְּרִי"ג מְצוֹת וְצוּנָה הַקַּב"ה לַעֲשׂוֹת חוּטֵי לְבָן וְתַכְלַת לְשְׁנֵי אֲנוּפְנֵי הַנְּהַגַּת הָאֵדָם מִיִּשְׂרָאֵל, הָאֶחָד מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדְרָךְ הַכְּבוּשָׁה לְרַבִּים בְּהַלֵּיכוֹת עוֹלָם לוֹ וְעַל אִישׁ כְּזֶה בָּא חוּטֵי לְבָן מִן כְּנָף לְהַזְכִּירָהוּ עַל מַעֲשֵׂה הַמְּצוֹת, הַשְּׁנִי מִי שֶׁמְוַכְרַח לַעֲבוֹדָת ה' וּמִתְּבוּדָד וּמִשְׁקִיעַ דַּעְתוֹ לְאַהֲבַת ה' וְעַל אִישׁ כְּזֶה בָּא חוּטֵי תַכְלַת שֶׁהוּא דוּמָה לְכֶסֶף הַכְּבוֹד וּמִדְּבַק מִחְשַׁבְתּוֹ בָּהּ, וּמ"מ הוּא מְוַזְהָר לְהַפְּסִיק דְּבִיקוּתוֹ וְלִהְיוֹת לְמַצְוָה שְׁבָאָה בְּזִמְנָהּ, וְעַל שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁל הַיְהוּדוֹת כְּתִיב שְׁנֵי מִקְרָאוֹת שֶׁל זְכִירַת הַמְּצוֹת הֵינּוּ מִקְרָא וְרֵאוּתָם אֲנוֹתוֹ וְזְכִרְתָּם אֶת כָּל מְצוֹת ה' וְעַשִׂיתֶם אֲנוֹתָם וְלֹא תִתְּנוּ וְגו' בָּא אֲזַהֲרָה עַל הַמּוֹן עִם ה' הַהוֹלְכִים בְּאַמְצָע אוֹ מִשְׁמְאֵילִים, וּמִקְרָא לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעַשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתֵי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לְאַלְהֵיכֶם, בָּא אֲזַהֲרָה לְחֲסִידִים בְּקְדוּשָׁה וְאַהֲבַת ה' הִמָּה הַמִּיָּמִינִים שְׁגַם הִמָּה יְהִיוּ נִזְהָרִים בְּמַעֲשֵׂה הַמְּצוֹת לְפִי דַּעַת תּוֹרָה, אֲזִי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לְאַלְהֵיכֶם, שֶׁתִּהְיוּ מְרוֹצִים לָהּ לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַּע קְדוּשָׁה וְרוּחַ"ק וּבְכָל

אָנפֿני חֲסִידוֹת שְׁנִינוּ בְּאַבוֹת (פֶּרֶק ב' מ"ה) וְלֹא עִם הָאֲרִיז חֲסִיד: וְעַתָּה הִנְנִי מְפָרֵשׁ דְּבַר
יְשׁעְיָה הַגְּבִיא (בס' ל') וְנִתֵּן לָכֶם ה' לְחֵם צָר וּמִים לְחֵץ וְלֹא יִפְנֶה עוֹד מוֹרִיךְ וְהָיוּ עֵינֵיךְ
רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיךְ וְאַזְנֵיךְ תִּשְׁמַעְנָה דְּבַר מֵאֲחֵרֶיךָ לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ לָכֹּה בּוֹ פִּי תֵּאֱמִינוּ וְכִי
תִּשְׁמָאִילוּ, הַפְּנֵה בְּזֶה שְׂפִימִי הָיוּ אוֹתָם הַשְּׁלִשָׁה פְּתוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ פֶת הַמִּתְנַהֲגִת
בְּקִדּוּשָׁה וְדַבְּרוֹת וְהָמָּה מְרַפְּבָה לְשִׁכְיָנָה, וְגִדּוּלֵי אוֹתָהּ הִפְתָּ הָיוּ גִּכְנָפִים וְגִסְתָּרִים בְּחִדְרֵים
שְׁלֵא יִהְיוּ אֲנָשִׁים מְפָרִיעִים אוֹתָם מְדַבְּרוֹתָם בֵּה', וְהָמָּה מִיִּמֵינִים וְהָיָה פֶת הַמִּתְנַהֲגִים
בְּחֻמַּת הַטֵּבַע וּרְחוֹקִים מִמְחַשְׁבָּה רִוְחָנִית וְגִדּוּלֵיהֶם אֵינָם גִּכְנָפִים כָּלֵל, אֲבָל הַתְּלִמִּידִים
אֵינָם מִתְחַזְּקִים לְרֹאוֹת פְּנֵי רַבָּם שֶׁהָרִי יְכוּלִים לְעֲמוֹד ע"ד רַבָּם ע"י פֶּתַב יוֹתֵר מֵאַשֶׁר
יִשְׁמְעוּ מִפִּיהֶם, מִשֵּׁא"כ לְמוֹד תּוֹרַת ה' זֶהוּ סִגְלוֹתָהּ שִׁירָאוּ הַתְּלִמִּידִים אֶת פְּנֵי הָרַב,
וּמִשֵּׁא"ה הִסִּיר מִלִּפְנֵי רַבֵּינוּ אֶת הַמַּסָּנָה מֵעַל פְּנֵינוּ בְּשַׁעַר שְׁדַבֵּר עִם יִשְׂרָאֵל דְּבַרֵי תּוֹרָה, כְּדִי
שִׁירָאוּ אֶת פְּנֵינוּ, וְזֶהוּ דְּבַר הַגְּבִיא בְּזִמְנוֹ שֶׁהָיָה לְמוֹד הַתּוֹרָה נְחוּץ בְּשִׁבִיל מְלַחֲמַת סִנְחָרִיב
וְכַדְאִיתָא בְּפֶרֶק חֶלֶק ע"פ וְחֻבֵּל עוֹל מִפְּנֵי שְׁמוֹ, חוֹבֵּל עוֹל סִנְחָרִיב מִפְּנֵי שְׁמוֹ שֶׁל
חִזְקִיָּהוּ הַמְּלִיךְ שֶׁנֶּעַץ חֶרֶב בְּבֵהמ"ד וְאָמַר מִי שְׂאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה יִדְקַר בְּחֶרֶב, וְע"ז אָמַר
הַגְּבִיא וְנִתֵּן לָכֶם ה' לְחֵם צָר וּמִים לְחֵץ, הֵינּוּ דְרָפָה שֶׁל תּוֹרָה פֶת בְּמִלַּח וּמִים בְּמִשׁוּרָה,
וְלֹא יִפְנֶה עוֹד מוֹרִיךְ הֵינּוּ שְׁלֵא יִהְיֶה כְּדֶרֶךְ פֶת הֶרְאִשׁוּנָה לְהַכְּנִיף בְּחִדְרֵים וְהָיוּ עֵינֵיךְ
רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיךְ שְׁלֵא יִהְיֶה כְּדֶרֶךְ הַשְּׁנֵינָה שְׁלֵא הָיוּ הַתְּלִמִּידִים גְּדֻרְשִׁים לְרֹאוֹת פְּנֵי רַבָּם,
וְאַזְנֵיךְ תִּשְׁמַעְנָה דְּבַר מֵאֲחֵרֶיךָ לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ לָכֹּה בּוֹ, שֶׁתִּשְׁכַּחֲלוּ וְתִבְיִנוּ פִּי אִי זֶה הַדֶּרֶךְ
שֶׁל שְׂקִידַת הַתּוֹרָה אֲנִי וּמְצַלִּי בְּעַת מְלַחְמָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְאִי הוּא הַדֶּרֶךְ לְקִיּוּם הָאֲנָפָה,
פִּי תֵּאֱמִינוּ, בֵּין הַפֶּת הַמִּיִּמֵינִים, וְכִי תִשְׁמָאִילוּ, בֵּין הַפֶּת הַמְּשִׁמָּאִילִים הַכֹּל יְבִינּוּ פִּי אִי
עֲמֻלָּה שֶׁל תּוֹרָה הוּא הָעֵינִיקָר לְשִׁמִּירַת הַיְהוּדִים, וְהָרִי בְּיֶאֱרָנוּ מֵהוּ יָמִין וּשְׂמָאל בְּמַהֲלָךְ
אֲמוּנָתָנוּ: וּמִמּוֹצֵא דְּבַרֵינוּ, שְׂאִין כָּל הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַמְּמוֹצֵעַ בְּעִבּוּדַת ה' מְכוּנָה בְּשֵׁם בֵּינוּנִי
דִּישׁ מִן הַמְּמוֹצֵעִים רְאוּיָם לְהַקְרָא בְּשֵׁם חֲסִידִים אֲלֵא שְׂאִינָם חֲסִידִים מְשׁוֹקְעִים
בְּהַתְּבוּדוֹת בְּאַהֲבָה וְדַבְּרוֹת, אֲלֵא חֲסִידִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם כְּמוֹ שֶׁבְּיֶאֱרָנוּ לְעִיל עַפ"י
רַבּוֹתִינוּ דְּיִיק בְּלִשׁוֹן הַשׁו"ע, אֲלֵא מִנִּיחַ חֶלֶק בֵּין פֶּתַב לְכַתָּב וְלֹא פִי כְּמָה יִהְיֶה הַחֶלֶק,
הַמּוֹבֵן שֶׁיִּהְיֶה הַחֶלֶק יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת בֵּינָתִים לְאַפּוֹקִי אִם אֵין חֶלֶק כָּלֵל, שֵׁא"כ אֵין זֶה
צוּרַת הַשׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׂפֶתַב כְּשֵׁאֵר הַפֶּתַב הוּא מֵעַכְבַּ בַּס"ת, וְה"נ מְגִילָה שֵׁישׁ בָּהּ כָּל
הַלְכוֹת ס"ת שְׂפֶתַב בָּהּ סֶפֶר, וּבָהּ נְמִי אִם פֶּתַב הַשׁוּרָה כְּשֵׁאֵר הַפֶּתַב פְּסוּל, אֲבָל שִׁיָּהּ
הַחֶלֶק כְּפֻלִים מִן הַפֶּתַב אֵין מֵעַכְבַּ.

זֹאת הַנִּלְעַנ"ד הָעֲמוּס בְּעִבּוּדָה: סִימָן מִג לְבָנֵי הַגָּאוֹן שִׁיחֵי' מִש"כ לְהַקְשׁוֹת לְמָה לֹא הִבִּיא
הַסְּוִגְיָא דְּגִמְרָא בְּשִׁבְת (דף כג) דְּחִיִּישֵׁינוּ לְחִשְׁדָּא מְהָא דְּתַנּוּ בְּגִיטִין (דף נט א') מְעַרְבִין
בְּבִית יִשָּׁן מִפְּנֵי ד"ש, וּמְפָרֵשׁ הַש"ס שָׁם (בְּדָף ס א ב') דְּהַטְעַם מִשׁוּם חִשְׁדָּא, וּפְרַש"י
מִשׁוּם שִׁיחְשָׁד שְׁמִטְלִטְלִין בְּלֹא עֵירוּב, וְהַקְשָׁה עוֹד עַל הַסְּוִגְיָא בְּגִיטִין שָׁם, הָאִיךְ מְפָרֵשׁ
הַגַּמ' הַטְעַם מִשׁוּם חִשְׁדָּא הָא בְּהִדְיָא תַנּוּ בְּמַתְנִיתִין מִפְּנֵי ד"ש, דַּעַת לְנִבּוֹן נִקְל דְּחִדָּא
מִתְנַרְצָת בְּאִידָךְ דְּוֹדָאֵי אֵי רַצָּה בַּע"ב עֲצָמוּ שִׁינִיחוּ הָעֵירוּב בְּתוֹךְ בֵּית שֶׁל חֲבִירוֹ הִלֵּא
לְשׁוֹנוֹת דְּרַק מִפְּנֵי הַמְּחֻלְקַת אֲסוּר, וְאֵי יֵשׁ כָּאֵן חִשְׁדָּא כְּפִשׁוּטוֹ הִלֵּא כּוֹפִין אוֹתוֹ, אֲלֵא
ע"כ אֵין כָּאֵן חִשְׁדָּא מִמֶּשׁ רַק הַבַּע"ב יֵאמֵר שִׁירָא שִׁיחְשָׁדוּהוּ, שְׂמִפְּנֵי שְׁחוֹשְׁדִים אוֹתוֹ
לְגַנּוּב פֶת שֶׁל עֵירוּב אֵין מְנִיחִים אוֹתוֹ שָׁם וּמִתְקוּטט ע"ז, וְזֶה פְּשׁוּט, וְעֵינֵין תּוֹס' שָׁם ד"ה
אֲלֵא וְאֵין לָנוּ אֲלֵא לְדַמּוֹת סְבָרוֹת מְלַבְּנוּ לְחֶלֶק בֵּין הָעֵנְיָנִים וּלְפָרֵשׁ מִפְּנֵי מַה יֵשׁ כָּאֵן

חָשַׁד יוֹתֵר מִכֵּן וְזֶה נִיֵּתָן רְשׁוֹת לְכָל אֶחָד לְהִסְבִּיר לְפִי דַעְתּוֹ רַק שְׂיִזְהַר מִקְוֹשֵׁי אֶת
הַצַּד, וְאוֹמֵר אֲנִי דִּוְדָאֵי עַל עֲשִׂית מִצְוֵה שְׁדַרְךָ פֶּל יִשְׂרָאֵל לְעֲשׂוֹתָהּ אֵין מְקוֹם לְחֲשׂוֹד לְמִי
שְׂאִין רוֹאִים אוֹתוֹ עוֹשֶׂה, דָּאֵי אֵיתָא הָעוֹמֵד בְּבִיהַכּ"נ בְּלֹא טְלִית וּתְפִילִין וְאִינוּ מִתְפַּלְל,
יִחְשְׁדוּהוּ שְׂלֹא יִתְפַּלֵּל הַיּוֹם וְכִיב"ז הַרְבֵּה, וְרַק הַמְשַׁנָּה מִהַמְנַהֵג וְהַכֵּל נוֹשֵׂאִין עֵין עַל
מַעֲשָׂיו יֵשׁ לְחוֹשׁ שְׂיִחְשְׁדוּהוּ לְעוֹבֵר עֲבִירָה כְּמוֹ הָעוֹשֶׂה בְּשִׁבְתָּ ע"י עו"ג בְּמַחְנֹכֵר, וְכֵן
לְעֵנֵן שְׂבִיעִית עֵינֵן מִג"א (ס' רמז סק"ו), וּמִזֶּה הַטַּעַם אֲסוּר לִיְכַנֵּס לְחֹרְבָה מִפְּנֵי הַחֲשָׁד,
וְכֵן בְּנֵר חֲנוּכָה בְּאֵמֶת לֹא נִיֵּתָן לְחֲשׂוֹד דִּוְדָאֵי נִיֵּחָא לְאִינְשׁ לְמַעַבְד מִצְוֵה אֲלֵא מְשׁוּם
דְּעִיקָר הַמְצָנָה מְשׁוּם פְּרִסוּמֵי נִיֵּסָא וְהַכֵּל יִסְתַּפְּלוּ בְּפִתְחוֹ שְׁל זֶה, נְשִׁים וְקַטְנִים וּע"ה,
וְיִתְקַבְּצוּ לְפִתְחוֹ שְׁל זֶה ע"כ יִסִּיחוּ בּוֹ וְיִדְוִינּוּהוּ לְמָה שְׂיִרְצוּ וּע"ז הֵבִיא הַש"ס רֵאָזָה
מִפִּיָּאָה דְּוָקָא שְׂלֹא נִיֵּתָן לְחֲשׂוֹד אֲלֵא מְשׁוּם שְׂעֵנִים נוֹשֵׂאִין עֵין עַל קִצְרוֹ וּמִתְקַבְּצִים
לְשִׁדְהוּ וְיֵשׁ בְּהֵם נְשִׁים וְקַטְנִים וּע"ה, וְרֵאָזֵי לְחוֹשׁ יוֹתֵר לְחֲשָׁד, וְהָא דִּיוּמָא (ד"ל)
וְכִשְׁהוּא נוֹטֵל כּו' מִפְּנֵי הַחֲשָׁד מְשׁוּם שְׁדַרְךָ בְּנֵי אָדָם לְהַקֵּל בְּנִט"י לְשִׁתְּיָה וְלִכּוֹ בְּאִכְלִיָּה
דְּאִינְיָא דַּעְתָּא שְׂרִי וְכֵן הָא דְתַנּוּן בְּמַסְכַּת שְׁקָלִים (פ"ג) אֵין הַתּוֹרָם כּו' מְשׁוּם שְׁהַכֵּל
חֲשׂוֹדִים בְּדַבָּר שְׂבִמְמוֹן וְתוֹ דְתַמְהוּ עֲלֵיו שְׁהַעֲנִי אוֹ הַעֲשִׂיר, וְדַרְךָ פֶּלֵל אֵין לְדַמּוֹת מִיֵּלְתָא
לְמִיֵּלְתָא: וְמָה שְׁהַקְשָׁה עַל פִּי הַמְשַׁנִּיּוֹת לְהַרְמֵב"ם שֶׁם בְּהַמְשַׁנָּה דְהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם שְׂיֵשׁ
לְהֵם בְּזֶה הַנְּאָה שְׁהַבִּית שְׂמַנִּיחִים בּוֹ הָעִירוּב אֵין צְרִיף לִיֵּתָן אֶת הַפֶּת, וְהַקְשָׁה הָא זֶה הוּא
נִגְדַּד הַגַּמ' דְּבַגְמ' מְסִיק בְּהַדְיָא מְשׁוּם חֲשָׁדָא, הַנְּרָאָה שְׂגִירְסַת הַרְמֵב"ם הֵיֵתָה בְּגַמְרָא אֲלֵא
מְשׁוּם פְּסִידָא, וְכִבֵּר עֲמַד ע"ז בְּעַל תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים בְּמַשְׁנִיּוֹת וְיִיֵּשֵׁב בְּדוֹחַק ע"ש: גַּם מָה
שְׂכ' (בב"ב דף ח) טַעַם עַל רַבִּי שְׂלֹא רָצָה לִיֵּתָן מִפְּתוֹ לְעַם הָאָרֶץ מְשׁוּם שְׂאֲסוּר לִיֵּתָן
לְאֲכוֹל לְאָדָם שְׂאִינוּ מְבַרְךָ וְכַהֲר"י ס"פ אֵלוֹ דְּבָרִים, לֹא נִרְאָה, דְּאֲטוּ מִי שֵׁא"י לְבַרְךָ אֵין
מְצוּוִים לְהַחֲיִיתוֹ וּמַכְש"כ בְּדַרְךָ צְדָקָה, וְכַמְבֹּאֵר בְּהַרְמ"א (בס' קסט ס"ב) וְהַמְחַבֵּר שֶׁם
לֹא מִיֵּירִי אֲלֵא בְּמַקְרָה וּלְתַעֲנוּג שְׂיֵאֲכַל בְּשַׁעָה שְׂאוּכַל בַּע"ב אֲבָל פְּרִנְסָה תְּמִידִית וְדָאֵי
שְׂרִי לְכוּ"ע, וְתוֹ אִם נוֹתֵן לְעֵנֵי וְהוֹלֵךְ לוֹ שְׂרִי כִּינּוּ דִּיכּוֹל לְתַלּוֹת שְׂיֵלְךָ אֲצֵל חֲכָם וּלְמַדְנּוּ
אוֹ שְׂיִסְוֵב בְּסַעֲוִדַת ת"ח וְהַת"ח יְבַרְךָ לוֹ כְּמַבְּאֵר (בַּע"ג דף טו) דְּכָל הֵיכִי דְאִיפָא לְמַתְלִי
תְּלִינּוּ ע"ז, וְאִפְּיֵלוּ בְּמִיֵּלְתָא דְלֹא שְׂכִיחֵי הֵיכֵא דְאִיפָא דְרַכִּי שְׁלוּם עֵינֵן תּוֹס' גִּיטִין (דף
סא) ד"ה מְשַׁאֲלָת, וְהֵרִי אִפְּיֵלוּ עַפּו"ם מְפִרְנְסִין מְשׁוּם ד"ש עִם עֵנִי יִשְׂרָאֵל, וְנוֹכַל לֹמֵר
דְּהַשׁוּ"ע מִיֵּירִי בְּנוֹתָן לְעֵנֵי פְּרוּסָה וְאוּכַל לְפָנָיו בְּלֹא בְּרַכָּה אֲבָל בְּהוֹלֵךְ מִלְּפָנָיו וְאוּכַל
בְּמַקּוֹם אַחַר וְדָאֵי שְׂרִי: וּבְאוֹתוֹ עֵנֵן אֲמַרְתִּי זֶה מְקַרּוֹב.

דְּבַר נְאָה וּמִתְקַבֵּל, רֵאָזֵי לְהוֹדִיעַ שְׂאֲמַר רִיב"ע לְרַבִּי פְּרִנְסֵי כְּכֹלֵב וְכַעֲזוֹרֵב, עֵינֵן
פִּרְש"י וְתוֹס' שֶׁם, וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דָּאֵם רְמַז לוֹ שְׂיֵאֲחַז צְדִיק דְּרַכּוֹ שְׁל הַקַּב"ה לְזוֹן אֶת
בְּרִיּוֹתָיו הַשְּׂפִלִים, הֵרִי הַקַּב"ה זָן וּמְפִרְנֵס מְקַרְנֵי רֵאָמִים עַד בִּיעֵי כְּנִים וְלֹא נִתְיַחֲדוּ כְּלָב
וְעוֹרֵב אֲלֵא בְּמָה שְׂמִתְפִּרְנְסִים שְׂלֹא כְּדַרְךָ הַטַּבַּע, וְזֶה לֹא בִּיקְשׁ מְרַבִּי, גַּם אֵין מְדַתּוֹ שְׁל
ע"ה שְׁהַתְּנַכֵּר בְּהַ לְדַבֵּר דְּבָרִים כְּאֵלוֹ: וְהַנְּרָאָה מְשׁוּם דִּידוּעַ בְּשִׁלְהֵי מַסְכַּת שִׁבְתָּ דְּכָלֵב
מְזוֹנוֹתָן עֲלֵיךָ וְאִף דְּהַנְּאָתוֹ מְעוֹטָה וְהַזִּיקוֹ מְרֻנְבָה מְכָל מְקוֹם כִּינּוּ שְׂמִתְגַּדֵּל בְּבֵית וְעֵינָיו
עַל הַבַּע"ב חֲיִיב לְזוֹנוֹ וְעוֹד תַּנּוּן שֶׁם בְּפִרְק מְפָנִין רְשָׁב"ג מְתִיר בְּלוּף מְפָנֵי שְׁהוּא מְאָכַל
עוֹרְבִין וְעֵינֵן בְּרַש"י שְׁדַרְךָ שְׂרִים לְגַדְלָן מְפָנֵי הַכְּבוֹד אַע"ג שְׂאִין שׁוּם הַנְּאָה מְפָנֵי, וְלֹא
שְׁהַרְאָה רִיב"ע חֲקָמָתוֹ, אֲלֵא מְשׁוּם שְׂרַבִּי הִי' נְשִׂיא וְשָׂר גְּדוֹל וְדָאֵי נְמַצָּאוּ בְּבֵיתוֹ כְּלָבִים
וְעוֹרְבִים שְׁהִיָּה מְפִרְנְסוֹן כְּדִין וְע"ז רְמַז לוֹ רִיב"ע דְּאֵע"ג שְׂאִין נְהַנִּין מְפָנֵי תּוֹשִׁיָה לֹא

אגַרַע מִפְּלֵב וְעוֹרֵב דְּהִנָּאֲתָם מוֹעֲטָת רַק מִשׁוּם שְׁעִינִיָּהֶם עַל הַבַּעַה"ב חֲיִיבִין לְזוּנְן וְאַנְכִי ג"כ עֵינֵי תְּלוּיּוֹת עֲלֵיָּהּ וּמִשׁ"ה גִּצְטֵעַר רַבִּי אַח"כ שְׁגָרַם הַשְּׁעָה שְׁלֵא יְהֵא לַע"ה הִזָּה לְסַמּוֹךְ רַק עֲלֵיו וַיְהִי מְחֻיָּב לְפַרְנָסוֹ: אוּ י"ל שְׁאָמַר לוֹ שְׁיִשְׁמְשֵׁהוּ בְּצַרְכֵי בֵּיתוֹ וְחֻצְרוֹ שֶׁל רַבִּי וּבִתְרָה דְּנִפְקָה הִצְטֵעַר רַבִּי ע"ז, וּבִבְאֻמַּת אֵינְנִי מִבֵּין דַּעַת הַשׁו"ע שְׁנוֹתֵן טַעַם נְכוֹן עַל דַּעַת רַבִּי שְׁחֵשׁ שְׁיִחְסֹר לְחַמוֹ שֶׁל ת"ח א"כ הָאִיָּה נִתֵּן לְרִיב"ע וְהָרִי לֹא אָמַר אַח"כ בַּעַת שְׁהִצְטֵעַר שְׁמָא טְעִיתִי וְתוּ הָא בַּפִּי פִּי הַש"ס טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי ע"ז וְתוּ הָאִיָּה אָמַר אַח"כ יִכְנָסוּ הַכֹּל, כִּינֵן שְׁהִצְטֵעַר עַל ע"ה אֶחָד הָאִיָּה פִּתַּח אֶת פִּתְחוֹ לְפָנָי הַכֹּל דְּפִשְׁטָא אִם יִכְנָסוּ כָּל עַמֵּי הָאָרְצִים יִחְסֹר לְחַמָּם שֶׁל ת"ח, וְאִין מוֹצִיאִין וְדַאי ת"ח מְפָנֵי סְפָק: וְלַעֲנִיד לֹא מִשׁוּם אִיסוּר רַק מִשׁוּם שְׁשׁוֹנָא הָיָה רַבִּי לְעַם הָאָרְצָן כְּטַעַם הַש"ס, וּכְבָר הָיָה יְכוּלִין לְהַתְּפָרְנֵס מִסְבָּה אַחֲרֵת, וְכִי כָּל הָעוֹלָם הָיָה תְּלוּיָן עַל רַבִּי כְּמוֹ עַל יוֹסֵף בְּשַׁעֲתוֹ אֲלֵא שְׁהָיָה יוֹקֵר וְהַתְּפָרְנֵס דְּחֻוּקָה וּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי הָיָה פִּתּוּחַ לְרִנְחָה, וְכִינֵן שְׁאָמַר לוֹ רִיב"ע שְׁאִין לוֹ מְרָאָה מְקוּם רַק עַל רַבִּי פִּרְנָסָהוּ כְּדִין מִשׁוּם פְּקוּחַ נֶפֶשׁ, אֲלֵא שְׁהִצְטֵעַר שְׁבָא לִידוֹ לְפַרְנָס אֶת שְׁנוֹאֵי נֶפֶשׁוֹ וְכִינֵן שְׁנוֹדַע לוֹ שְׁיִישׁ בָּם ת"ח בְּיִטַּל דַּעַתוֹ וּפַרְנָס אֶת הַכֹּל וְלֹא חֵשׁ מַעוֹלָם שְׁיִחְסֹרוּ אוֹצְרוֹתָיו לְפַרְנָס ת"ח: אַבִּיָּה נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרַלִּין סִימָן מִד עַל יָמִין וּשְׂמָאל בַּעֲז"ה וְלִשְׁמוֹ ית'.

רֵאִיתִי בַּעֲלָה מְחֻזְקֵי הַדַּת גְּלִיוֹן ג' מֵאָמַר נַעֲרָה מִמַּעֲרִיכֵי הָעֵלִים, הַנִּקְרָא הַמֵּאָמַר בְּשֵׁם יָמִין וּשְׂמָאל וּבָאוּ בְּזָה לְדְרוֹשׁ בְּתוֹרַת שְׁאֵלָה הַנִּדְרָשׁ לְתַשׁוּבָה, וּבִבְאֻשֶׁר עֲלִינוּ לְהַשְׁתַּתַּף בְּהַחֲזוּקַת הַדַּת בְּיִשְׂרָאֵל לֹא יְכוּלְתִי מַלְט נֶפְשִׁי וְלְהַצִּיעַ לְפָנָי עֲדַת ה' בַּעֲלֵי מְחֻזְקֵי הַדַּת יְבָרְכֶם ה' אֶת אֲשֶׁר בְּלִבִּי בְּחֻקֶּיךָ זו, וּמִי שְׁיִישׁ בְּיָדוֹ לְהַשִּׁיב וּלְבָרֵר הַדְּבָרִים בְּאִנְפֹּן אַחַר יְבָאוּ דְּבָרָיו וַיֵּאִירוּ דְרָף חַיִּים כִּי אִיָּה שְׁהַנְּנוּ רְחוּקִים זמ"ז בְּמְקוּם דִּירָה הַנְּנוּ קְרוּבִים זָה לְזָה בְּרִצּוֹן וְחֻשְׁק לְבָא אֶל הַמַּטְרָה, בַּעֲזָר הָאֵל דַּעַה מוֹרָה: הֵן הָעֲרִיכוּ לְשׁוֹן הַחֻקֶּיךָ, א) הַיּוֹכֵל דַּת יִשְׂרָאֵל לְהַחֲלֵק לְשִׁלְשָׁה גְזָרִים, ב) הַנְּמַצָּא יָמִין וּשְׂמָאל וְאִמְצַע בְּמַהֲלָף אֲמוּנַתְנוּ, וְהוֹסִיפוּ כִּי לְדַעְתָּם עֲנִין יָמִין וּשְׂמָאל וְאִמְצַע בְּדַת הָיָה לְפָנָי שְׁנוֹת קָדָם, אוּלַי נִמְצָאוּ בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ כְּתוּבֵי פְּאֵלָה, הֵינְנוּ הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר הִתְרַחְקוּ מִכָּל הַנִּיּוֹת הָעוֹלָם עַל אֲשֶׁר לֹא יִהְיוּ מַעוֹלָם הִזָּה אֶפְּלוּ בְּאִצְבַּע קַטְנָה, וְלַעֲנוּמָתָם נִמְצָאוּ רְשָׁעִים פּוֹרְקֵי עוֹל תוֹרָה וַיִּרְאָה אִם מְחֻסְרוֹן יְדִיעָה אִם בְּשֵׁאֵט נֶפֶשׁ וּבִזְדוּן, וְאִמְצַעִים תְּמִימִים בְּדַרְכֵיהֶם הוֹלְכֵי בְּדְרָף הָעוֹלָם וְלֹא בַּעֲטוּ בְּתוֹרָה: וְהַנְּנִי אוֹמֵר בַּמַּח"כ הַמַּעֲרִיף, לֹא בְּמָה שְׁחַחַל לְחַקוֹר סִיִּים, הוּא הַחַל לְחַקוֹר אִם יֵשׁ יָמִין וּשְׂמָאל וְאִמְצַע בְּדַת וּבְמַהֲלָף אֲמוּנַתְנוּ וְסִיִּים כִּי הַשְּׂמָאל הוּא פְּרִיקַת עוֹל תוֹרָה וַיִּרְאֵת ה' וְהָרִיטַעַם מִשׁוּם שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן הָא מְבוֹאֵר בְּסִמָּ"ג דְּלֹא אִיכְפַת לָן אִי קָטָן מְבָרַף לְבַטְלָה אֵינּוּ עֲנִין לְכָאן דְּבִבְאֻמַּת אִיסוּר לְלַמֵּד לְקָטָן לְבָרַף בְּרָכָה לְבַטְלָה אִם לֹא בְּשַׁעֲת לִימּוּדוֹ מִשֵּׁא"כ בְּחֻזְנוֹף מוֹתֵר לְחַנְכוֹ לְבָרַף אִף לֹא לְבַטְלָה: אֲמַנָּם בַּעֲיָקֵר הַדִּין שֶׁל הַבֵּר"י אֵינִי מוֹדָה שְׁאִין מְחַנְכִין לְקָטָן אֲלֵא בְּמָה שְׁהָיָה עוֹשֶׂה כֵּן בְּהִיּוֹתוֹ גְּדוֹל וְאַחַר דְּשִׂאוֹל בְּהִיּוֹתוֹ גְּדוֹל אֵינּוּ מְבָרַף אִיָּה לְחַנְכוֹ בְּהִיּוֹתוֹ קָטָן כְּדִי שְׁלֵא יְהֵא עוֹשֶׂה כֵּן בְּהִיּוֹתוֹ גְּדוֹל, וְלֹא דְמִי לְמִשׁ"כ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים (דפ"ח א') לַעֲנִין אֲכִילַת פֶּסַח שְׁלֵא לְמַנּוּיָיו דְּהֵתָם הֵלֵא מְמַנִּין אֶת הַקָּטָן כְּמוֹ בְּהִיּוֹתוֹ גְּדוֹל, אֲלֵא דְלִמָּ"ד שֶׁהָא לְבֵית לָאו דְּאוֹרְיִיתָא לֹא מְהַנִּי מְנוּיָיו וְלָזָה שְׁפִיר כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמִשׁוּם חֻזְנוֹף מוֹתֵר כְּדִי שְׁיַעֲשֶׂה כֵּן בְּהִיּוֹתוֹ גְּדוֹל אֲבָל אִי לֹא אֵינְנוּ אֶת הַקָּטָן אִיסוּר לְהַאֲכִילוֹ מִשׁוּם זָה הַטַּעַם גּוֹפָא שְׁלֵא יִתְרַגַּל לְאֲכוֹל גַּם בְּהִיּוֹתוֹ גְּדוֹל בְּלֹא מְנוּי וְכַדְאִיתָא בַּדפ"ט א', אֲלֵא אִי אֲמַרְתָּ

דלא אימנוהו מעיקרא כו' ולא אוקים בבניו קטנים אלא אפילו קטנים א"א להאכיל אלא באותו אופן שהיה אוכל בהיותו גדול: והנני רגיל לפרש הא דאיתא בסופה (ספ"ג) קטן היודע להתעטף חייב בציצית יודע לשמור תפיליו אביו חייב ליקח לו תפילין והתוס' ריש מסכת ערכין נדחקו בישוב שינוי הלשון גבי ציצית מגבי תפילין, ולי נראה ליישב משום דבציצית אביו מתנכו להטיל ציצית בבגדו משא"כ תפילין א"א לחנכו לכתוב תפילין דכמו שהתפילין פסולין לגדול כף א"א לחנכו בם את הקטן, וזה פוננת הגמ' בהשינוי לשון דגבי ציצית נקט הגמ' היודע להתעטף חייב בציצית משום דהוא בעצמו יכול להטיל הציצית בבגדו אבל גבי תפילין דוקא אביו חייב ליקח לו תפילין אבל הוא בעצמו אסור לכתוב תפילין, והתוס' שנדחקו בזה קיימו בשיטת ר"ת בגיטין (דף מה) דנשים פסולות להטיל ציצית, וכ"כ המג"א (סי' יד סק"ג) אבל לשיטת כל הראשונים ז"ל דס"ל דגם אשה פשרה להטיל ציצית ממילא ה"ה קטן ומתבאר יפה כמש"כ דגבי ציצית שפיר נקט הגמ' חייב בציצית דהוא בעצמו יכול להטיל ציצית בבגדו: ומדי איירי בזה הענין הנני להוסיף בזה דבר בהא דקיי"ל דלולב השאול ביו"ט שני דנוטלין ולא מברכין מספק נראה דתליא באשלי רברבי במילה שלא בזמנה אי דוחה יו"ט שני דשיטת הרא"ש והשו"ע ביו"ד דאינו דוחה דגם זה בכלל הנהגה אבותיכם שהיה ספק ממש ולא דחי ה"נ גם היום נהא דתנן בפ' ר"א דמילה בשני יו"ט של רה"ש נמול בעשרה היינו משום דתנא בא"י קאי אבל לשיטת הרמב"ם מילה שלא בזמנה דוחה יו"ט שני של גליות ובחבבורי הע"ש (סימן ט' אות ד') היראייתו לדעת שכן הוא שיטת השאלות ובה"ג ובארתי שם הטעם שלא העמידו המנהג של אבותינו אלא במקום רשות ולא במקום מצוה וע"ש עוד: ויותר נוח לי לומר דאפ"ל לפני קביעא דירחי שהיה בימי אבני ורבא והלל הנשיא האחרון ג"כ לא היו נוהגין יו"ט שני מספק ממש אלא מצד החומר, אבל מה"ת היו סומכין על רוב שנים דאדר הסמוך לניסן ואלול חסר תדע שהרי אין סופרין את העומר מספק, ובשלמא לשיטת התוס' דספה"ע בזה"ז מדרבנן ניחא שלא חשו מספק למצוה דרבנן כמו שלא חשו לעשות חנוכה ופורים שני ימים מספק אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם דספה"ע בזה"ז מה"ת קשה, אלא נדאי משום זילותא דעצרת דאי ספרי מספק הנה הספירה ביום אחד דעצרת מש"ה דחו זה הספק וקיימי על דין תורה שאין חוששין למיעוט דמעברי וכן בתשרי א"א לומר שהי' ספק דא"כ היו מחוייבין להתענות ביוה"כ שני ימים ובע"כ היו סומכין על דברי תורה ורק מצד החומר היו נוהגין יו"ט שני ש"ג, ומזה הטעם גם אז לפני קביעא דירחי היו נוהגין למול מילה שלא בזמנה ביו"ט שני ש"ג, וכן אבילות יום ראשון למ"ד שהוא מה"ת נוהגין גם ביו"ט שני של גליות, ובחבבורי הע"ש (סי' צו אות ז) הבאתי ראיה לשיטה זו מדאיתא בגדה (דס"ו ב') אר"ה אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת במוצאי יו"ט שני של ר"ה שחל להיות אחר השבת והרי רב הונא היה בבבל ולפני זמן קביעא דירחי ולמאי נקט יו"ט שני של ר"ה דוקא אלא ע"כ משום דאי היה אסור להשהות כ"כ היה שרי למיחף ביו"ט שני של גליות משום טבילה בזמנה מצוה, ומשום המצוה לא חשו לספיקא דיומא: נחזור לענין דשיטת הרמב"ם ברורה מאד, אולם בירושלמי מגלה (פ"ד) איתא מימרא דר"ה ואמרו באמת מיו"ט שני של גליות, מבואר לשיטת הרא"ש דאף במקום מצוה חיישינן לספיקא ואסור לחוף ביו"ט שני ש"ג, והכי

מבואר פשיטת הרא"ש בירושלמי יבמות (פי"א) דלעגנן התראת ספק על מלקות נקט נמי שני יו"ט ש"ג, אלקמא דיו"ט שני ש"ג נחשב באמת לספק ולא רק מפני חומרא פשיטת הרא"ש, וא"כ מחלוקת התלמודיים הוא, מעתה ה"נ בלולב השאול דפסול ביום הראשון וכשר בשארי ימים ומן הדין הנה ביו"ט שני ראשון דחיה"מ לחייב ליטלו ולברך עליו משום דביום שני פשר נמי שאול ורק משום ספק יו"ט שני ש"ג תישינו לחומרא דיו"ט ראשון ואין מברכין עליו ועיין בשו"ע (סי' תרמט ס"ה ובט"ז שם סק"י ובביאור הגר"א ס"ק ל"ב) נמצא דתל' בזה המחלוקת אי נהגו בספק גם במקום מצוה, והש"ע קאי בשיתטייהו דפסק בה' מילה פהרא"ש ביו"ד (סי' רסו ס"ח) אבל הש"ך שם בסק"ח פסק פהרמב"ם דדוחה יו"ט שני ש"ג, ונראין דבריו כמש"כ דיש הוכחה מש"ס בבלי פשיטת הרמב"ם, א"כ גם בלולב שרי ומחויב ליטול ולברך על השאול ביו"ט שני של גליות: גם מה שהעיר מע"כ בעגנן בני פפרים דמותרין לקרות המגילה ביום הפניסה אם יכולין לאחר קריאת המגילה על יום י"ד ולדעתו שאסור שיש לחוש שמה ימות, אין להאריך בזה, ורק לדינא כבר כתבתי בפשיטות שיכול לאחר, והוא מן המוכרח לקרות בצייבור כל היותר ולא שייך בזה משום מצוה שבאה לידי כו', משום דביום י"ד עושה המצוה יותר פתיקונה, ולא מצינו חשש שמה ימות, אלא באופן שמה ימות פלוני ונמצא חסי מקולקל, אבל שמה ימות הוא עצמו אין חשש כלל שהרי עשה כדן שמן הדין הוא להמתין על יום י"ד ואם מת בתוך כך הרי עתה נעשה חפשי מה"מ ופטור, ולא מצינו חשש שמה ימות אלא בשבת דקנ"ג לעגנן תשובה על מה שחטא כבר, וישוב היום שמה ימות למחר ואם ימות הרי עוות ולא יכול לתקן עוד, משא"כ במצות שעליו לעשות ואם מת נפטור ואין עליו פלוג, זאת הנלפע"ד, וה' יאיר עינינו ויעמידנו על קרן האמת כנפש העמוס בעבודה: סימן מב הערה בעגנן פתיבת המגלה.

שיטת ר"ת באריח ולבנה דעשרת בני המן שהובא בר"ן מגילה ובסמ"ג ובאו"ז הגדול, שאריח היינו ואת ואת שורה הקצר, ולבנה היינו השמות עצמם, לא נתבאר שיהיו צדדי השמות שנים, היינו שימשוה הסופר אותיות ארדי אריסי הקצרים, שייסימו בקו השנה לפרשנדתא, ואפילו הר"ן שכתב בהספר הא דקאמרי בגמ' שלא תהא תקומה למפלתן של רשעים כשהחומה שנה בשני ראשיה ואין בה בליטות כו' גם הוא ז"ל סיים משא"כ זו שהעמוד הצר שלה כל אחד שנה משני צדדיו ופי' העמוד הצר היינו האריח שהוא ואת, אבל הלבנה שהן הנה השמות אין להשוות פתיבת השמות ומעולם לא ראינו מגילה שיהיו השמות מסיימים בקו השנה כמו צורת שורת האזינו, ואין לפקפק בזה, וגם כי בשו"ע סתמו פשיטת רש"י דלבנה היינו החלק שפינתים.

אמנם אם אין החלק שבין השמות והאתין כפלים מן הפתב בזה יש לעיין דרש"י פתב שהלבנה כפלים מן הפתב שהאריח חצי לבנה, ועיקר הדבר הוא בריש מסכת ב"ב (ד"ג א') מאי פסיסין ארחי לבינין ופרש"י ארחי טפח ומחצה ולבנן שלשה טפחים והוא דוגמא לכאן שהחלק כפלים מן הפתב, שהרי בכתב הוא עשר אותיות וכל השורה הוא שלשים אותיות שלש למשפחותיכם, כמש"כ המג"א (סי' תרצ"א סק"ב) שיהא כמו בס"ת, אמנם בס"ת ג"כ אין זה לעיכובא כמבואר ברמב"ם ה' ס"ת (פ"ג) דגם זה נכלל בהפלת דמש"כ שם (ה"ט) כל הדברים האלו לא נאמרו אלא למצוה מן המוכרח, ומכש"כ במגילה, נמצא דאינו מעכב אלא שיהי' פתב השמות זה על זה, וכן ואת ואת,

והחלק שבינתיים זה על זה, והכי דייקד"ה ולקח, בשם תורת פהנים במש"כ שם והך לקיחה קבלה דגמר בג"ש פ"י קבלה בכלי ואי לאו ג"ש הייתי מפרש ולקח באצבעו היינו שיטפול אצבעו בדם הצואר מש"ה מהני הג"ש דלקיחה הוא בכלי וממילא המצוה שיקבל הדם בכלי, אבל משמעות ולקח אינו על זה שהדם בא לכלי אלא על מה שלוקח הכלי שבו הדם, ואדרבה משם ראיה לדבר דלא כדברי הגאון הנ"ל, דלכאורה פ"י המקרא ויקח משה חצי הדם וישם באגנות שקבל הדם בידו והניח בכלי, וא"כ מנ"ל דמצות קבלת הדם בכלי מן הצואר דוקא כדאי' בנבחים (דכ"ה) השוחט צריך שיטן הנרידיו לתוך הכלי, אלא פשיטא לחז"ל דפ"י ויקח משה חצי הדם שבאגנות, והאי באגנות קאי גם על ויקח גם על וישם פ"י ויקח חצי הדם שבאגנות וישם פ"י הניח באגנות ולא זרקו עד אחרי קריאת הספר, וא"כ מבואר שקיבל משה הדם בכלי, ועדיין קשה מנ"ל שהפ"י כף הוא דילמא הפ"י לקח הדם לידו ויתן לכלי אלא משום דא"כ אין זה ויקח שהרי הדם יורד ממילא לידו וע"כ פירוש ויקח הוא לקיחת הכלי שבו הדם.

הינצא מזה שאם בא ממילא לידו והוא אינו עושה מאומה פי אם מעשה כלי בעלמא אין זה לקיחה אלא באופן שפח ידו או חזות בדבר הוא מיקרי לקיחה אף על גב שאחר נתן לידו, או הגביה קודם שנתחייב בדבר כמו הגביה הלולב קודם עמה"ש וכדומה לו והראיה לזה דע"כ מה שאוחז בידו מיקרי לקיחה דאלת"ה אלא תחלת הגביה דוקא מיקרי לקיחה א"כ אין שום מצוה לאחוז את הלולב יותר מדאגבהה, וידוע שאינו כן אלא ודאי האחיזה בכח היד הוא לקיחה וכמו שבארנו, ומדי עברי בהך סוגיא איני מבין דיוק לשון הגמרא דנבחים (דף ד) הנ"ל, דאי אתי קוף כו' מאי איריא הא אפ"י אדם אחר אנח על אצבעו אינו ולקח הוא בעצמו וצריך למשקל זמנא אחריתא.

ואחר העיון נראה דמש"ה נקיט הגמ' דאי יהיב קוף משום בעינא דמסכת יומא הנ"ל (בדף מט א') שהבאנו לעיל חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו, מלא חפניו בעיניו והא איכא או דלמא ולקח והביא בעיניו והא ליכא, וה"נ בהך ולקח הפהן מדם החטאת תליא בהך איבעיא, אי בעינן שיהיה אותו הפהן טובל באצבעו, או מי שהוא ויהיב באצבעו נמי סגי לכה לא מצי הגמ' למתני אי אדם אחר אנח על אצבעו דזה אינו פשיטא משום הך איבעיא דחפניו משא"כ קוף לכ"ע פסול וכמש"כ התוס' שם דזה פשיטא דבעינן לקיחה מפח גברא, ולכן נקיט הגמרא מילתא דפשיטא, אלא מפל מקום אין הדמיון שנה לגמרי, דהתם ע"כ אינו מסופק אלא אי חפן חבירו הפהן שהרי חפינה עבודה היא פדמסיק הגמ' (בדף מח א') וא"כ בעי פהונה ואין ספק אלא אי בעינן דוקא בהכה"ג או סגי אפילו בכהן הדיוט נמי דדילמא מדלא פתיב והביא הפהן מלא המחטה גחלי אש מעל המזבח ומלא חפניו וכו' ש"מ דולקח מי שהוא אפילו אינו כה"ג או ולקח והביא פתיב דוקא בכה"ג, ובדם החטאת אין הטבילה באצבע עבודה, א"כ אפשר ולקח מי שהוא אפילו זר או דוקא מאן דיהיב באצבעו על המזבח הוא יקח באצבעו אולם עכ"פ תליא הא בהא ומספקא ליה להגמ' בהך דינא אי אנח על אצבעו איש אחר ולא מצי הגמרא למתני בהך לשנא לכה נקט הגמ' קוף דזה לכו"ע פסול: אולם בעיקר הראיה מסוגיות הללו דמה שבא ממילא לאו לקיחה היא אינו פלוג, דשאני הני דבעינן שיקח מפלי שרת ואי יהיב אחר הלא לא לקח מפלי שרת, אולם מכ"מ יש לנו ללמוד דממילא אינה לקיחה מהא דמבואר

בְּיוֹמָא (דמ"ז ב') לַעֲנִין בֵּין הַבֵּינִים שֶׁל מְלֵא חֲפְנֵי וְלִקְחָ וְהִבִּיא בְּעֵינֵי וְהָא לִּכְפָּא אֶלְמָא דְמָה שְׂמַאֲלִי נִכְנַס אֵינּוּ מִיְקָרִי לְקִיחָה אֲבָל מַה שְׂאוּחֻז בְּכַח הַיָּד הוּא לְקִיחָה.

וַיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ עוֹד מְהֵא דְאִיתָא בְּהוֹרִיּוֹת (ד"ב) דְתַנְיָא פְּלִיגֵי אִי מְשִׁיחָה קוֹדֵם לְיַצִּיקָה אוּ יַצִּיקָה קוֹדֵם לְמְשִׁיחָה, וְקִשָּׁה הָא כְּתִיב בִּפ' תְּצַנֶּה וְלִקְחָתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמְּשִׁחָה וְיַצִּיקָתָּ עַל רֵאשֵׁי וּמְשַׁחָתָּ אֹתוֹ, הָרִי דְהִלְקִיחָה סְמוּךְ לְהַיַּצִּיקָה, וְאִי נִימָא דְמְשִׁיחָה קוֹדֵם הָרִי הִנֵּה הַפְּסֵק בֵּין הִלְקִיחָה וּבֵין הַיַּצִּיקָה, אֲלֵא ע"כ דְגַם הָאֲחִיזָה בְּכַח הוּא לְקִיחָה, וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף דְבִזְזָה יִתְיַשֵּׁב הָא דְמִקְשָׁה הַגַּמ' בְּהוֹרִיּוֹת שֶׁם מְמַקְרָא דִּפ' צוּ דְכְתִיב וְיַצֵּק עַל רֵאשֵׁי אֲהָרִן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקִדְשׁוֹ, וּמְשַׁחֵי מ"ט קְאָמַר, מ"ט וְיַצֵּק מְשׁוּם דְמְשַׁח לְקִדְשׁוֹ, וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ אֲמַאי לֹא מִקְשָׁה הַגַּמ' מְמַקְרָא הַקּוֹדֵם בִּפ' תְּצַנֶּה דְכְתִיב וְלִקְחָתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמְּשִׁחָה וְיַצִּיקָתָּ עַל רֵאשֵׁי, וְלִמְשַׁח אֶתִּי שְׁפִיר דִּי"ל דְמַש"ה הַקְּדִים יַצִּיקָה לְלַמְדֵּנוּ דְגַם זֶה מִיְקָרִי לְקִיחָה נִמְצָא מוֹכַח דְהָאֲחִיזָה בְּכַח הוּא לְקִיחָה, הַנִּלְע"ד הָעֲמוּס בְּעִבּוּדָה: נִפְתְּלֵי צְבִי יִחְוֶדָא בְּרִלְיוֹ.

סִימָן מֵא כְּבוֹד הָרַב וְכו' לַעֲנִין קוֹשְׁיַת הַמַּג"א (בְּסִי' תְּרַנ"א ס"ק ו') (עַל הָא דְרַבָּא בְּסוּפָה דְרַב ל'ו') דְיִהִיב טַעְמָא דְלוּלָב בְּיָמִין מְשׁוּם דְהִנֵּי תִלְתָּא וְהָאֲתָרוּג חֲדָא מְצַנָּה, וְלֹא מְשׁוּם דְמְבַרְרָה עַל נְטִילַת לוּלָב וְכָל דְבָר שְׂמַבְרָרָה עָלָיו צָרִיף לִיטְלוּ בְּיָמֵינוּ כְּמוֹ שְׂמַבְנוֹאָר בְּשׁו"ע (סִי' ר'ו ס"ד), וְהַנִּבְחָ לְמַעַכ"ת נ"י עַפ"י דַּעַת הַרְדְּב"ז דְגַם אֵלֶם מְחַוֵּב בְּמַצּוֹת וּגְבִי' לֹא שְׁיִיף הַטַּעַם דְבְּרַכָּה לְכַף קְאָמַר רַבָּא הַטַּעַם מְשׁוּם דְהִלּוּלָב תִּלְתָּא מְצַנָּה וְקִשָּׁה לִיָּה לְדַעַת הַש"א שְׂאֵלֶם מְחַוֵּב לְשִׁמּוֹעַ מִפִּי אַחַר וְהִדְרָא הַקּוֹשְׁיָא לְמִקּוּרָה, אוּלָּם אִי מְשׁוּם הָא לֹא אִירָא שְׁהָרִי עֲדִיין אֲפָשֶׁר לִיִּישֵׁב דְמִיִּירִי בְּאִין לוֹ מִמִּי לְשִׁמּוֹעַ, וּבְהָא גִּוּוֹנָא מִיִּירִי בְּמַשְׁנָה דְתַרּוּמוֹת (פ"א מ"ה) חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרַוּמוּ הָאֵלֶם וְלַדַּעַת הַשׁו"ע יו"ד (בְּסִי' א' סְעִיף ח'). אֲבָל עֵיקַר הַיִּשׁוּב אֵינּוּ נוֹחַ לִי כ"כ דְאַף ע"ג דְבְּאֵלֶם לֹא שְׁיִיף הַטַּעַם, אֲבָל כָּל תְּקִנַּת חֲכָמִים כְּפִי הוּא כִּיּוֹן דְבְּכָל הָאֲנָשִׁים שְׁיִיף הָאִי טַעְמָא לֹא אִיְכַפֵּת לָן מַה דְבְּאֵלֶם לִיתָא, וְגַם תִּלְיָא בְּאֲשֵׁלִי רַבְרָבִי אִי מְנִיחִין גַּר חֲנּוּפָה בְּחִלוֹן בְּיָמִין אוּ בְּשַׁמְאֵל, מְשׁוּם דְעֵיקַר הַטַּעַם דְמְנִיחִין גַּר חֲנּוּפָה בְּיָמִין הוּא בְּפִתַח מְשׁוּם דְמִזְזָה בְּשַׁמְאֵל לְכַף צָרִיף לְהַנִּיחַ גַּר חֲנּוּפָה בְּיָמִין וְהַפְּנוּנָה שְׁיָהָא מְסוּבָב בְּמַצּוֹת לְקִיָּים מַה שְׂנַאֲמַר חוֹנָה מְלֵאָה ה' סְבִיב לִירָאִיו וַא"כ בְּחִלוֹן דְלִיכָא הָךְ טַעְמָא צָרִיף לְהִיּוֹת יוֹתֵר בְּשַׁמְאֵל וְלַדַּעַת הַש"ע (סִי' תְּרַעָא) צָרִיף לְהַנִּיחַ בְּשַׁמְאֵל וְלַדַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת גַּם בְּחִלוֹן צָרִיף בְּיָמִין מְשׁוּם דְחֲכָמִים עָשׂוּ סִיג לְדַבְרֵיהֶם שְׁלַעוּלָם לֹא יַעֲבְרוּ עַל תְּקִנָּתָם אִף הִיכָא דְלִיכָא טַעַם הַתְּקִנָּה, וְעֵינֵי מַש"כ בְּהַעַמ"ש (סִי' כו אוֹת כ"ב) וְעֵיקַר הַיִּשׁוּב הוּא הַתִּירוּץ שֶׁכ' הַמַּג"א דְהֵינּוּ מְשׁוּם שְׂלֵא בְּעַת הַבְּרַכָּה כְּמוֹ בְּשַׁעַת אַמִּירַת הַהֵלֵל אוּ בְּשַׁעַת הוֹשַׁעְנוֹת דְשֵׁם לֹא שְׁיִיף הַטַּעַם מְשׁוּם הַבְּרַכָּה דְכָבֵר יָצָא וּבְרַב אִפ"ה צָרִיף לְאַחֲזוֹ הַלוּלָב בְּיָמִין: וְמַה שְׁהַקְשָׁה מַע"כ נ"י עוֹד בְּאִידָהּ מִיְמָרָא דְרַבָּה נִימָא דְמַשׁו"ה מְבַרְרָה עַל נְטִילַת לוּלָב מְשׁוּם שְׁהוּא בְּיָמִין, לִק"מ דְאַפְתִּי הָא הִדַּס וְעַרְבָה גְּמִי בְּיָמִין, וְנִרְאָה דַּעַת מַע"כ נ"י שְׂרַבָּה לֹא אִיְצַטְרִיף טַעַם אֲלֵא עַל הָא דְמְבַרְכִין עַל הַלוּלָב וְלֹא עַל הָאֲתָרוּג שְׁהוּא קוֹדֵם בְּמִקְרָא, מַשְׂא"כ עַל הִדַּס וְעַרְבָּה נִיחָא בְּלֵא זֶה, מְשׁוּם דְכַפּוֹת תְּמָרִים קָדִים בְּמִקְרָא אֲבָל אִין זֶה מְוַכְרַח דְאַפְשֶׁר לוֹמַר דְאַיְצַטְרִיף טַעַם עַל שְׂאִין מְבַרְכִין עַל הִדַּס דְמְרַבָּה מְכַוֵּן שְׁכָל הַפִּינִין יוֹצֵאִין בְּפָחוֹת וְהִדַּס צָרִיף שְׁלֵשָׁה דוֹקָא: מַה שְׁהַעִיר עַל הַרְדְּב"ז שְׁהוֹכִיחַ דְכֶסֶף עֲנוּשִׁים שְׁלַ עֲדִים זוֹמְמִין מְגִיעַ לְמִי שְׁהָיוּ רוֹצִים לְחִיבּוֹ וְלֹא לְצַדִּיקָה מְהֵא דְכְתִיב כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחָיו וְהָךְ לְאֲחָיו יִתִּירָא

הוא לאשמועינו דכסוף פאָשר זמם מגיע לאַחיו, והקשה מע"כ נ"י הא בפירש"י בחומש
מבואר דהוּ לאַחיו איצטריף לאשמועינו לאַחיו ולא לאַחותו וזוממי בת פהו שאינו
בשריפה כמיתתה רק כמיתת הבועל שהוא, ובאמת הוא משנה שלהי מסכת סנהדרין:
אולם באמת לא שנועלם ממאור עינינו הרדב"ז דרשה זו, אלא פסבור שהוא פשט המקרא
ואין משיבין מן הדרש, ואפשר להסביר יותר דהוּ נעשיתם לו וגו' קאי בין בד"נ בין
בד"מ, והדיוק דלאַחיו קאי נמי בין אד"נ בין אד"מ ודרשת הספרי והגמ' אינו אלא בד"נ
ופי' הרדב"ז אינו אלא בד"מ: אָשר העיר מעכ"ת במש"כ בבר"י דביו"ט שני יכול לחנף
הקטן בלולב שאול משום שהוּ מדרבנן ולספיקא לא חיישינן ברור שפנונתו שיכול
לחנכו בברכה, ולא כמו בגדול דנוטלין ולא מברכין מטעם ספק משא"כ בקטן, ומה
שהקשה מע"כ נ"י ד"ל לומרלמדנו הוּ דאיתא (בדכ"ג) גבי העושה סנפה בראש הספנה
היכא שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה לאו פלום הוּ, וב"ש דד"ט ור"א דדכ"ז לא ס"ל
דרשה זו בע"כ היינו משום דלטעמייהו אזלי (בד"ז ע"ב) דס"ל דסנפה דירת קבע בעינו
ע"ש, ואם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה איננה דירת קבע מש"ה מפרשי שבעת הימים
עשה סנפה לכל שבעה ואם עשאה בחוה"מ פסול, אבל ר"מ ור"י דס"ל ג"כ (בד"ז ע"ב)
דסנפה דירת קבע בעינו ובהא נדאי ס"ל כב"ה דסנפה ישנה פשרה דלא בעינו לשמה
ועושוין סנפה בחוה"מ וא"כ לדידהו, איף דרשי הוּ קרא דחג הסנופות תעשה לה שבעת
ימים דנה נדאי דרשא דקרא חג הסנופות תעשה דרשי עשה סנפה בחג כב"ה וחכמים
וא"כ האף ידרשו הדרשה דתעשה לה שבעת ימים דאין לומר ידרשו דתעשה סנפה
לכל שבעה היינו שיכולה לעמוד כל שבעה דע"ז אינו צריף קרא פיון דהם סברי דדירת
קבע בעינו והיכא שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה איננה דירת קבע, וא"כ ע"כ מפרשי
האי דרשה דשבעת הימים הראויה לשבעה היינו שאינה ראויה משום איסור והיתר כמו
העושה סנפה ע"ג גמל או העושה סנפה ע"ג האילן (עיין בתוס' כ"ג ד"ה סנפה) דאינה
אלא משום האיסור דאין עולין לה ביו"ט, אבל אגן קיימ"ל דסנפה ד"ע ונפיר מפרשינן
הוּ קרא דתעשה לה שבעת הימים היינו הראויה לשבעה לאפוקי שאינה יכולה לעמוד
ברוח מצויה כמו העושה סנפה בראש הספנה אבל היכא דאינה ראויה מפני איסור
והיתר שרי, ונפיר פסקינן פרבא דסיפא על גבי מבוּי שיש לו לחי פשרה ואף דאינה
ראויה לשבעה לא איכפת לן, ועיין כי דברים ברורים הם: ב) בקושית מעכ"ת שייחנה
במשנה שבת (דף ט ב') לא ישב אדם וכו' ולא לאכול וכו' סמוך למנחה והקשה הוּ
בפסחים (דצ"ט) תנן לא יאכל אדם סמוך למנחה עד שתחשף ומבעי' להגמרא שם (ק"ז
א) אי סמוך למנחה גדולה או סמוך למנחה קטנה משמע שם דונקא בע"פ או משום
פסח וסמוך למנחה גדולה או משום מצה וסמוך למנחה קטנה אבל משום החשש שמא
לא תפלה מנחה לא חיישינן, והישוב פשוט, דהוּ דאיבעיא לן התם אי מנחה גדולה או
מנחה קטנה תליא באוקימתא דסוגיין בשבת, רצוני אי נימא דהתם הפנונה מנחה גדולה
ובלא תפלה ע"כ ינהי פ' משנתנו מנחה קטנה והתם החשש משום פיסחא והכא החשש
משום תפלה ודונקא סמוך למנחה קטנה אבל סמוך למנחה גדולה מותר לאכול, ואי נימא
דהתם במנחה קטנה ע"כ הפי' כמש"כ התוס' דהתם אפילו כבר התפלל מנחה אפ"ה אסור
משום הטעם דמצה ובשאר ימים אסור דונקא אם לא התפלל עוד ואריכות דברים בזה
אף למותר: ג) במה שהעיר בתוס' סנפה (דף נא א') ד"ה מבלאי על מה שהקשו התוס'

דלא חשיב נמי פתונת שגם היא היתה של שש והעיר מע"כ הא בשל צמר נמי מותר
דקא האבנט הוא של צמר ושרי ועיין שבת (כ"א א') ובפרש"י שם ד"ה והימיניהם, איני
רואה לקושיא דכמו כן אי הוי מעורב עם צמר הוי מקשי התוס' רק אם הנה צמר לחוד
כמו המעיל של כה"ג לא הוי קשה והפנונה שגם היא היתה של שש ולא של צמר לחוד,
אכן לכבודו של הה"ג הנ"ל אמינא לרשום מה שישבתי קושית רבותינו ו"ל וכן אחריהם
תמה התוס' יו"ט על מה שלא נשנה בלאי מצנפת והובא במסורת הש"ס ע"ש: ונראה
ליישוב דזה כלל גדול דכמו שמשפטים בקדושה כד ייש להשמש בבלאתן וכיב"ז איתא
בפסחים (דכ"ד) לענין בשר קודש דבמקום שצאכל בטרה נשרף בטומאה ועיין בפרש"י
(דמ"ט) ה"נ במקום שמשפטים בשלימותן נשרף בבלאתן ע"כ בלאי מצנפת וכתונת
שמשפטים בם בפנים ולא בעזרת נשים ע"כ בבלואתן עושין מהם פתילות למנורה
משא"כ במקנסים שהפניהם לובשין בחוץ ונכנסים בהם וכדאיתא ביומא (דכ"ה א') שלא
היו בקודש ערומים, והכי מבואר במקרא דמקנסים הנה לכסות בשר ערוה מש"ה נשרפין
בבלאתן בהר הבית, ואבנט אי לא הנה בו פלאים הוי משפטים בבלאתן למנורה אכן
משום שהנה בו פלאים ואינו ראוי למנורה משום דפתילות שאין מדליקין בשבת אין
מדליקין בהם במקדש כדאיתא שבת (כ"א א') מש"ה משפטים לשמחת בית השואבה
ומזה למדנו מסתמא דמשנתנו דאבנט של פלאים ומשו"ה הכי קי"ל, דברי העמוס
בעבודה: סימן מ לכבוד הרב וכו' ע"ד קושיתו שהקשה לפי מה דאמרינן ביומא (דמ"ט
א') בעי רב פפא חפן חבירו ונתן לתוף חפניו מהו מלא חפניו בעיניו והא איפא או דילמא
ולקח והביא בעיניו והא ליפא, ועיין בתוס' שהאבעיא הוא או נימא דולקח והביא בעיניו
בחד או די שהאחד יקח והאחר יביא ומוכח מהכא דלקיחה לא מקרי רק שיעשה מעשה
הגבהה דאס"ד דמה שהוא בידו מקרי לקיחה מאי מפעיא פשיטא, דאף היכא שאחר חופן
בחפניו יצא דהרי בהא שהכה"ג נושא בחפניו מקרי ג"כ לקיחה, ולפי"ז יהנה קשה אהא
דאמרינן בסוכה (דמ"א) הנותן לולב לחבירו במתנה ע"מ להחזיר נוטלו ויוצא בו והאיך
יוצא הא קודם שהגביהו עדיין אינו שלו עד לאחר שקנאו בהגבהה ואז אינו מגביהו עוד
רק שהיא בידו וזה הא לא מקרי לקיחה ולקיחה אחרת אינו עושה והאיך יוצא, ויש עוד
הוכחה לזה דלוקח משמע דצריך בעצמו לקח מהא דאמרינן בזבחים (די"ד א') גבי
ולקח הפהו מדם החטאת הואיל וכתוב ולקחו (דמשמע הוא בעצמו יקח רש"י שם) ואי
אתי קור רמזא ליה על ידו בעי למשקל זמני אחריתא, אלמא דצריך בעצמו לקח, וא"כ
האיך יוצא בהא דנוטלן במתנה, ובאמת שאלת ראשונים הוא היינו בדור הקודם בס'
בפורי יעקב בתוס' בפורים, והיטיב אשר יישב בזה בני הג' שיחנה, דבשעה שהאחד נותן
לידו הוא מסייע בפתיחת ידו ואח"כ סותמו לכך בנותן מתנה לחבירו יצא משום דעשה
מעשה בפתיחת ידו, והקנין וזה שיוצא בו באין כאחד, וכן יישב גם בס' בפורי יעקב,
ומזה הוציא דין חדש דאם הנה ידו פתוחה קצת ותחב לו חבירו הלולב באמת לא יצא,
אולם אין דעתי נוחה בזה דקשה לי מהא שמבואר בתוס' סוכה (ל"ט ד"ה) עובר והובא
בשו"ע (סי' תרנא ס"ה ובמג"א ס"ק י"ב) דבכדי לברך עובר לעשייתו יכוין בשעת
הגבהת הלולב שלא לשם מצנה ויברך, ולדבריהם הלא אינו מקיים שום מצות לקיחה
כמה שאחזו בידו, והאיך יוצא בו אח"כ פשמכנין לצאת אחר שאחזו מכבר, אלא כד
צ"ל דבמה שאחזו בכת ידו הוא מקרי לקיחה משא"כ במה שנותן לחפניו אינו עושה

אָלָא מַעֲשֵׂה כְּלֵי בַעַלְמָא, וְזֶה אֵינָה לְקִיחָה: וְהִנֵּה בְּשׁוֹ"ת דְּבָרֵי מְרַדְכֵי הַנְּדָפְס מְחַדָּשׁ לַהֲגָאב"ד דְּק' מַאלְסֶטְוֹנְקָא וְ"ל הַעֲמִיק הֶרְחִיב בְּעֵינָן זֶה, וּמְרַאֲשׁ הֵבִיא הַק' מְהָא דְּזִבְחִים (דִּי"ד) אֵי אֲתֵי קוּף וְרָמִי לִיה אֵינְדָא בְּעֵי לְמִשְׁקַל זִמְנָא אַחְרִיתָא וּמְפִרְשׁ"י דְּוִלְקַח מִשְׁמַע הוּא בְּעַצְמוֹ יִקַּח כְּמוֹ שֶׁהִבְאֵנוּ לְעֵיל, אוּלַם לְדְבָרֵינוּ מִיּוֹשֵׁב שְׁפִיר דְּהִנְחָה עַל הָאֲצַבַע אֵינוּ אָלָא מַעֲשֵׂה אֵינְצֵטָבָא וְאֵי רָמִי לִיה קוּף אֵינְדָה הִכְהֵן אֵינוּ עוֹשֶׂה כָּלָל, מִשָּׂא"כ אִם יִנְיָחוּ לוּלֵב וְאֲתֵרוּג לִידוֹ אִם לֹא יֵאחְזֶנּוּ בְּכַח יָדוֹ יִפּוּל מִשָּׁ"ה מִיְקָרֵי לְקִיחָה בְּמָה שְׂאוּחְזוֹ, וְהִנֵּה הָאֲרַכְתָּ דְּבָרֵי מְרַדְכֵי הַנְּ"ל לִיְיָשֵׁב דַּעַת הַתּוֹס' לְשִׁטְמִינְהוּ דְּבַמָּה שְׂאוּחְזוֹ בְּיָדִים חָשִׁיב לְקִיחָה הֵיכָא שְׂתַחֲלָתוּ הִנֵּה ע"י מַעֲשֵׂה שְׂלוּקְחוּ בְּיָדִים, וְלֹא דְמֵי לְהָא דְּזִבְחִים דְּרָמִי לִיה קוּף אֵינְדָה דְּלֹא עָשִׂה בְּעַצְמוֹ הִלְקִיחָה כָּלָל, וְהָאֲרִיף שֶׁם הִרְבֵּה בְּדַעַת הַתּוֹס' שְׁפָף דַּעַתָּם, כָּל דְּבָרֵינוּ אֵינוּ אָלָא לְחִדּוּדֵי דְּאוּרִינְתָא, וְכַמְדַּנְמָה לִי שְׁבַמַּח"כ גַּעַלְמִי מִמְּנֵוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּשִׁבּוּעוֹת (דִּי"ז) ד"ה אֵין שְׁהַעֲלוּ הַתּוֹס' דְּפִלְיָגִי בְּזֶה דְּהַעֲלָה רַב אֲשֵׁי בְּמַכּוֹת (דָּף כ"א) עֵי"ש: וְהִגָּאוֹן אב"ד דְּפִינְסֶק רַא"מ וְ"ל הַתְּאֲמִין לְהוֹכִיחַ דְּהַאֲחִיזָה מִמִּילָא מִיְקָרֵי ג"כ לְקִיחָה מְהָא דְּזִבְחִים (דִּי"ג ב') קָאָמַר הַגַּמ' מִי דְּמֵי הֶתֶם מִמִּילָא וּפִירְשׁ"י שְׁהֵדֵם נוֹפֵל מֵאֲלִיו בְּכֵלִי וְאֵע"ג דְּכֵתִיב וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּר וְהִפִּי' דָּם מִהַפֶּר יִקְבְּלוּ מ"מ לֹא צָרִיף מַעֲשֵׂה רַק שְׂאוּחְזוּ בְּכֵלִי אֲלֵמָא דְּזֶה מִיְקָרֵי וְלִקַּח שְׁהָרִי קִבְּלַת הַדָּם גְּלַמְד מְדַכְתִּיב וְלִקַּח, וְהִנֵּה גַם בְּלֹא לְשׁוֹן הַגַּמ' יִדְעִינוּ דְּקִבְּלַת הַדָּם מִן הַצָּנֵאֵר לְכֵלִי, אֵינוּ אָלָא מִמִּילָא, וְאֵין הִכְהֵן מוֹשֵׁף בְּיָדוֹ לְכֵלִי, אָבָל בַּמַּח"כ אֵין מְזַה שׁוּם רְאָיָה דְּמִשְׁמַעוֹת וְלִקַּח הַדָּם הוּא הַכֵּלִי שְׁבוּ הַדָּם, וְהִינְנוּ דְּנִלְמַד מִגְּזֵרָה שְׁנֵה מְדַכְתִּיב וְיִקַּח מִלְּשָׁה חֲצִי הַדָּם וְיִשֶׁם בְּאַגְנוֹת דְּלִקַּח הוּא בְּכֵלִי וְלִזֶּה פְּנוֹן בְּפִרְשׁ"י זְבָחִים (דַּמ"ח א') וְיִמָּה שְׁנַתְקַשָּׁה לְהִבִּין דְּבָרֵי הַגָּר"א (בַּס"י תְּקוּ ס"ק ט"ז) בְּמָה שְׁכַתֵּב לְעֵינָן אֵי מְוֹתָר כְּבוּי לְצוּרָף או"נ דְּלַדַּעַת הָרִי"ף אָסוּר, וְהַקְּשָׁה הָא הָרִי"ף קְמִיָּרִי לְעֵינָן מִמְתְּקִין אֵת הַסְּרָדֵל, וּמִתְּוֹק הַסְּרָדֵל אֵינוּ שְׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ, לְכָף אוּסֵר שֶׁם כְּבוּי, אָבָל הֵיכָא דְּנִצְרָף לְכָל נֶפֶשׁ בְּאַמַּת שָׂרֵי כְּבוּי, וְלִהִבִּין דַּעַת הַגָּר"א, הִנֵּה הַרְמַב"ן וְ"ל בְּעַצְמוֹ כְּתִב דְּמִתְּוֹק הַסְּרָדֵל הוּא שְׁנֵה לְכ"נ אָלָא שְׁכַתֵּב טַעַם דְּאָסוּר מִשׁוּם דְּדַמִּי לְטַחֲנִינָה ע"ש בְּפִיצָה, וְהַגָּר"א וְ"ל לֹא סְבִירָא לִיה הֵכִי דִּיהָא דוּמָה לְטַחֲנִינָה וְאִפ"ה פְּסֻקִין דְּאָסוּר לְפִי גִירְסַת הָרִי"ף דְּגֵרְס שֶׁם בְּשַׁבַּת (דָּף קַלֵּד א') הֶתֶם לִיכָא כְּבוּי וְשָׂרִי הֵכָא אֵיכָא כְּבוּי וְאָסוּר לְהַמְתִּיק אֵע"ג דְּמִתְּוֹק הוּא שְׁנֵה לְכ"נ וְאִפ"ה אָסוּר, אֲלֵמָא דְּגַם בְּאו"נ וּבְדָבָר הַשְּׁנֵה לְכ"נ אָסוּר כְּבוּי, וְהַש"ס פְּרִיף שֶׁם בְּשַׁבַּת מ"ש מִבְּשָׂרָא אֲגוּמָרִי דְּשָׂרִי, וּמִשְׁנֵי הֶתֶם לִיכָא כְּבוּי וְהֵכָא מִשׁוּם כְּבוּי אָסוּר לְעוֹלָם, וְעֵינָן ב"י שְׁהוֹצְרָף לְרֵאָיָה מְדַבְּרֵי רִשְׁבִּי"א וְרֵא"ש דְּכְבוּי שָׂרִי, אָבָל לַדַּעַת הָרִי"ף כְּבוּי אָסוּר, וְטַעַמוֹ שֶׁל הָרִי"ף וְ"ל כַּמִּש"כ הַה"מ רִישׁ הַלְכוֹת יוֹם טוֹב בְּבִגְנִין וְאֲרִיגָה פִּינוֹן דְּעֵיקְרָה לָאוּ לְצוּרָף או"נ אָסוּר אָף בְּמִקּוֹם דִּישׁ בַּהּ או"נ, וְכַמִּש"כ הַתּוֹס' בִּיצָה (כ"ג) ד"ה ע"ג וּבְאַמַּת אֵין הַמְנַהֵג לְאַפּוֹת בִּיו"ט כ"כ, וּבְאַמַּת טַעַמוֹ שֶׁל הַרְמַב"ן וְ"ל קֶשֶׁה לְהִבִּין דְּמֵאֵי דְּמִיּוֹן הוּא לְטַחֲנִינָת חֲטָיִים, וְכִי כָּל דְּבָר מֵר אָסוּר לְהַמְתִּיק בְּכָל עֵינָן וְצ"ל דְּכּוֹנֵנַת הָרִי"ף הוּא דְּדָרָף לְהַמְתִּיק הַרְבֵּה בְּיַחַד, וְלִהִכֵּי אָסוּר כְּמוֹ בְּכָל טַחֲנִינָה לְחַד טַעַמָא מִהַמְּפָרְשִׁים וְ"ל עֵינָן בְּשׁו"ע (בְּסִימָן תַּצ"ה ס"ב וּבַט"ז וּמַג"א סַק"ד): אָבָל טַעַמוֹ שֶׁל הַגָּר"א וְ"ל פְּשׁוּט דְּכְבוּי הוּא מְלֵאכָה שְׁעֵיקְרָה אֵינוּ אָלָא לְמַכְשִׁירֵי או"נ וְלִהִכֵּי אָסוּר אָף לְאו"נ, וּבְזֶה תְּבִין פְּשָׁטָא דְּשְׂמַעְתָּתָא (דַּכ"ב א') מַהוּ לְכַבּוֹת מְפִנֵי הָעֵינָיו, וּמִסִּיק הַש"ס דְּתֵלִיא בְּדַר"י וְרַבְּנָן וְנִדְחָקוּ רַבּוּתֵינוּ וְ"ל בְּזֶה חֲדָא הָרִי הִלְכָה כַּר"י דְּלִקְמָן (בְּדַכ"ח) פְּסֻקִין פְּנוּתָהּ דְּדְרָשִׁינוּ לְכֶם לְכָל

צָרְכֵיכֶם וְכֵן פְּסָקֵינוּ דְאָסוּר (וְעֵינֵינוּ תוֹס' ד"ה הֵיחָא) וְתוּ הָא עֵישׁוֹן הַקְדוּרָה אֵין לָהּ או"נ
גְדוּל מְזָה, וְעֵינֵינוּ בְּאִשְׁרֵי מִש"כ בְּזָה, אֲבָל לְפִי דַעַת הָרִי"ף ו"ל בְּפִי אָף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל
נֶפֶשׁ הֵינּוּ מְלֹאכָה שְׁדָרְךָ לַעֲשׂוֹתָהּ לְאו"נ הוּא יַעֲשֶׂה לְכֶם וְכֵן מְדוּנֵיק לְשׁוֹן יֵאָכֵל וְלֹא
פְתִיב אָף לְמֵאֲכָל לְכָל נֶפֶשׁ וְלֵהֲכִי אָסוּר בְּנִין וְאֲרִיגָה וְכְדוּמָה אֲפִילוּ לְאו"נ כְּמִש"כ
הָרַמְב"ם פ"א לְפִי הַה"מ, וְלֹא כְּדִמְשָׁמַע מִתּוֹס' פ' הַמְצַנִיעַ (דנ"ה א') ד"ה וְהָרוּדָה ע"ש
וְנִחְלְקוּ רַבְּנֵינוּ וְר"י בְּתַרְתֵי דְרַבְּנֵינוּ סְבָרֵי דְלֹא שְׂרִי אֲלֵא מְלֹאכָה שְׁדָרְכָה לְאו"נ וְלְצוּרְךָ
או"נ עֲצָמָה וְזֶהוּ דְיוּק לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה מְגִילָה (דף ז) וְהַבְרִייתָא אֵין בֵּין יו"ט לְשַׁבַּת אֲלֵא
או"נ בְּלֶכֶד וְהֵא בְּלֶכֶד מִיְנוּתָר הוּא לְלַמֵּד הֵנִי תַרְתֵי, וְר"י חוֹלֵק דְסַתְמָא דְלְכֶם מִשְׁמַע
לְכָל צָרְכֵיכֶם אֲפִי מְכַשִּירֵי או"נ כְּאֲנֹכֵל נֶפֶשׁ דְּמִי, וְא"כ פְּשֵׁם שְׁמוּתָר מְלֹאכָה דְעֵיקְרָה
לְאו"נ אָף לְצוּרְךָ מְכַשִּירֵי או"נ ה"נ שְׂרִי מְלֹאכָה דְעֵיקְרָה לְמְכַשִּירֵי או"נ וְכִיב"ז פְּתַבוּ
הַתּוֹס' בְּב"ק בְּהַגְזוּל קַמָּא (דף קב) ד"ה ה"ג לר' יוֹסִי דְמַפְרָשׁ בְּקַדְנוּשַׁת שְׁבִיעִית לְכֶם
לְכָל צָרְכֵיכֶם לְמַשְׁרָה וְלִכְבִּיסָה מְמִילָא דְבָר שְׁעוּמָד לְמַשְׁרָה וְלִכְבִּיסָה קְדוּשׁ בְּקַדְנוּשַׁת
שְׁבִיעִית וְאֵין לָא קִי"ל כְּר"י אֲלֵא לְהָא דְמְלֹאכָה שְׁעֵיקְרָה לְאו"נ עֲצָמָה שְׂרִי אָף לְכָל
צָרְכֵיכֶם הֵינּוּ לְמְכַשִּירֵי או"נ מִשְׁא"כ מְלֹאכָה שְׁעֵיקְרָה לְמְכַשִּירֵי או"נ אָסוּר אָף לְצוּרְךָ
או"נ עֲצָמָה כְּמוֹ בְּנִין וְכְדוּמָה, וּמְפִרְשׁ הַקְרָא כְּמִשְׁמַעוּ אָף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכ"נ יַעֲשֶׂה לְכֶם
לְכָל צָרְכֵיכֶם: וְכֵן נִמִי גִיחָא מַה שְׁפָסְקוּ הָרִי"ף וְהָרַמְב"ם ו"ל בְּעַנְיֵן הַשְּׁחִזוֹת וְתַרְצָם
דְלֹא כְּר"י עֵינֵינוּ בְּב"י (סִימָן תַק"ט) שְׁנַדְחַק לִיִּישׁב דַעַת הָרִי"ף ו"ל דְהִלְכָה כְּר"י וְאֵין
מִזְרִין כֵּן, אֲלֵא שְׁדַעַת הַגְּר"א (בְּסִימָן תַקט סק"ד) לֹא מִשְׁמַע כֵּן, דְהָרִי"ף וְהָרַמְב"ם לֹא
פְתַבוּ הָא דְאֵין מִזְרִין אֲלֵא פְסָקוּ דְמִזְרִין הִלְכָה כְּר"י וְנִשְׁאַר הַקְּנוּשִׁיא, אָף לְדַבְרֵינוּ גִיחָא,
וְגַם תְּבִין בְּזָה מַה שְׁפָסְקוּ הָרִי"ף וְהָרַמְב"ם דְאָסוּר לְכַבּוֹת אֲפִי כְּדִי שְׁלֵא תִתְעַשֵׁן הַקְדוּרָה
עֵינֵינוּ בְּב"י (סִי תַקִיד וְכַט"ז סק"א) שְׁנַדְחַקוּ בְּזָה שְׁזָה וְדֵאֵי או"נ וְאֲפ"ה אָסוּר, אֲבָל
לְדַבְרֵינוּ גִיחָא דְלֹא פְסָקֵינוּ כְּר"י אֲלֵא בְּדָבָר שְׁעֵיקְרוּ לְאו"נ אֲזַ מִתָּר אָף לְמְכַשִּירֵי או"נ
אֲבָל מְלֹאכָה שְׁעֵיקְרָה אֵינָה לְאו"נ אֲזַ אָסוּר אָף לְצוּרְךָ או"נ, וְאֵלוּ לֹא אֲמָרָה הַגְּר"א ו"ל
הוּא דְבָר נְאָה וּמִתְקַבֵּל בְּפִשׁוּטוֹ שְׁל פְסָקֵי הָרַמְב"ם ו"ל שְׁפָסַק בַּפ"ד כָּל מִינֵי כַפּוּי דְאָסוּר
ע"ש וְהִשְׁתָּא שְׁאָמַר כֵּן גַּם רַבִּינוּ הַגְּר"א ו"ל בְּדַעַת הָרִי"ף ו"ל וְדֵאֵי יֵאֵי וְיֵאֵי וְכַאֲמַת
רוֹאֵין אֲנוּ שְׁנַזְהָרִין בְּכַפּוּי לְצוּרְךָ או"נ יוֹתַר מִהַבְּעָרָה וּשְׁאַרֵי מְלֹאכּוֹת, וְאוּלָם בְּאֲפּוּי יֵשׁ
לְהִתִיר בְּזַמְנֵינוּ בְּיו"ט מִתְחַמַת שְׁפָבָר אֲנוּ נוֹהֲגִים דְעֵיקְרָה הָאֲפִיָה ע"י הַכַפּוּי וְא"כ הוּא
מִאו"נ עֲצָמָה, וְלֹא עַפ"י מְקַרָה כְּמוֹ בְּזַמֵן הַגְּמ' שְׁהִיָה עַפ"י מְקַרָה הִיכָא שְׁנַצְרָךָ שְׁלֵא
לַעֲשׂוֹן וְכְדוּמָה, הַנְּגִי אֲבִיךָ הָעֵמוּס בְּעַבּוּדָה וּמְצַפָּה לִישׁוּעָה: סִימָן לַט כְּבוֹד הָרַב וְכו' מִש"כ
הָרַב הַגְדוּל ר' שְׁמֵרִיָה צוּקְעֵרְמָאן ו"ל בְּיִשׁוּב קו' הַגְּאוֹן ר' יַחִיאֵל הָעֵלִיר ו"ל בַּס' עַמּוּדֵי
אוֹר בְּהָא דְרַבָּא (סוֹפָה דף ז) סִיפָךָ עַל גְּבִי מְבוּי שְׁיֵשׁ לוֹ לְחֵי כְּשָׂרָה דְמִיגוּ דְהוּי דוֹפֵן
לְשַׁבַּת הוּי דוֹפֵן לְסוֹפָה, וְלִשְׁיִטַת הַמְחַבֵּר (בַּסִ' תַר"ל ס"ז) דְלֹא הוּי סוֹפָה רַק לְאוֹתוֹ
שַׁבַּת אֲבָל לְאַחַר שַׁבַּת פְּסוּלָה א"כ הָא הוּי סוֹפָה שְׁאֵינָה רְאוּיָה לְשַׁבְעָה וְעֵינֵינוּ סוֹפָה (דכ"ג
וכ"ז) וְיִישַׁב דְרַק ר"מ וְר"י דַס"ל סוֹפָה בְּעֵינֵינוּ דִירַת קְבַע גְּבִי הַעוֹשֶׂה סוֹפָה ע"ג הַגְּמֵל
דְרִשׁוּ (בְּדַכ"ג) דְבְעֵינוּ סוֹפָה הָרְאוּיָה לְשַׁבְעָה אֲבָל אֲנוּ דְקִיִּימ"ל סוֹפָה דִירַת עֲרֵאֵי לֹא
דְרִשִׁינוּ הֵכִי וְשְׁפִיר לְדִידוֹן כְּשָׂרָה בְּעֵשֶׂה סוֹפָה ע"ג מְבוּי שְׁיֵשׁ לוֹ לְחֵי דְלֹא בְעֵינֵינוּ רְאוּיָה
לְשַׁבְעָה, דְבָרִים בְּרוּרִים הֵמָּה, אֲלֵא שְׁלֵא בְיָאָר יָפָה הָאִיךָ תְלוּי זֶה בְּזָה וְגַם מִש"כ הָרַב
ו"ל דְרַבְּנֵינוּ דַס"ל עוֹשִׁין סוֹפָה בְּחוּש"מ דְרִשִׁי לְהֵאֵי קְרָא חַג הַסּוֹפּוֹת תַעֲשֶׂה לָהּ שַׁבְעַת

ימים שעושים סנפה בחוה"מ לא ביאר הרב ז"ל דבריו דא"כ ר"מ ור"י דפליגי (בד' כ"ג) גבי העושה סנפה על גבי גמל דר"מ מכשיר ור"י פוסל, וקאמר הגמ' מ"ט דר"י משום דכתיב חג הסוכות וכו' סנפה הראויה לשבעה שמה סנפה אינה ראויה לשבעה לא שמה סנפה ור"מ דמכשיר משום דהא נמי מדאורייתא מחזי חזיא ורק רבנן הוא דגזרו ומקרי סנפה הראויה לשבעה אלמא תרנוניהו דרשי מהו קרא דבעינן סנפה הראויה לשבעה וסנפה דירת קבע בעינן מנ"ל הו דרשה דב"ה דסובר סנפה ישנה פשרה ודרש הו קרא דחג הסוכות להו דינא דעושים סנפה בחוש"מ ולסברתו דרק רבנן דלא בעי סנפה דירת קבע ס"ל הו דרשא ואתיא ר"י ור"מ דוקא כב"ש וזה דוחק לומר פן, ותו יש לתמוה בפסגיא (ד"ט) מסיק הגמ' וב"ש ס"ל אין עושים סנפה בחוש"מ כר"א ולכך דרשי מהו קרא דחג הסוכות דבעינן סנפה העשויה לשם חג, ותמוה הא ר"א גופא דסובר אין עושים סנפה בחוש"מ יליף נמי מהו קרא פמבואר בפסגיא (דכ"ז) עשה סנפה הראויה לשבעה וא"כ האיך דרשו מזה שבעינן עשויה לשם סנפה: אלא כהו הוא הענין דמהאי קרא שתי דרשות שמענו חזא מדכתיב חג הסוכות תעשה וחדא מדכתיב תעשה לה שבעת ימים ובד"ז פליגי ב"ש וב"ה בהו דרשא בחג הסוכות תעשה וס"ל לב"ש העשויה לשם חג, ועיין פרש"י בד"ה חג דדקדק בלשונו הזהב סוכות תעשה לחג סרס המקרא ודרשהו, משמע בהדיא דעיקר הדרשא מתחילת המקרא דחג הסוכות תעשה וב"ה דרשי עשה סנפה בחג (וג"כ מסרס הקרא ודרשי) והיינו בחוה"מ כמו דאי התם, ובדכ"ז פליגי ר"א ונחמים בדרשה שניה תעשה לה שבעת ימים ור"א ס"ל לכל שבעה [והא דאיתא בגמ' עשה סנפה הראויה לשבעה טעות הדפוס הוא, וצ"ל עשה סנפה לכל שבעה וכ"ה בפרש"י עשה סנפה לשם חג של שבעת הימים ודילג רש"י בלשונו תיבת הראויה לשבעה, והא דכנייל רש"י בלשונו פאן בדרשת ר"א לשם חג היינו משום דממילא מוכן, דס"ל לר"א דרשא ראשונה דתחלת הקרא דחג הסוכות תעשה כב"ש דבעינן לשם חג ור"א שמותי הוא פידוע והא בהא תליא פמבואר (בד"ט) דב"ש כר"א ס"ל אבל עיקר דרשת ר"א פאן שאין עושים סנפה בחוש"מ הוא מדכתיב תעשה לה שבעת הימים דבעינן סנפה לכל שבעת הימים ורבנן ה"ק רחמנא עשה סנפה בחג פ"ה הרי כתיב חג הסוכות תעשה והפ"י עשה סנפה בחג ושמעינן מזה דגם מותר לעשות סנפה אף בחוש"מ, וא"כ א"א לדרוש סיפא דקרא כר"א וא"כ ע"כ צ"ל משמעות דרשא תעשה לה שבעת ימים סנפה הראויה לשבעה, והוא דרשה הרגילה לכו"ע, אבל אין הפוננה הראויה לשבעה לענין היתר ואיסור, היינו שהיא אסורה לכל שבעה אלא שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה ואינה ראויה לעמוד כל שבעה אינה סנפה, ומכאן האי קרא דאל יצא ביום השביעי ומ"מ ביוה"כ ממילא אסור, פיון דלא הותרה ביוה"כ אןכל נפש עצמו: ומה שהקשה על קושיתי בפ"י כלאח"י עיקר קושיתי הוא לפי הרמב"ן ז"ל דוק בדברי מה שהקשה לשיטת התוס' ז"ל אמאי אסור מכשירי או"נ נימא מתוה, לק"מ דכמו דלא אמרינן מתוה אלא בשנה לכל נפש ורק בצורה אדם ה"נ לא אמרינן מתוה אלא בהצורה גופא, לאפוקי מכשירין, ועי' ברא"ש (ביצה פ"ב ס"י יט) שכ' או"נ פיבוי זה חשיב פמכשירי או"נ ולהכי אסור, וממילא מה שהקשה בפסחים (דף מו) נימא דשרי לאפות כדי שלא יבא לידי בל יראה, דזה אינו אלא מכשירי מצוה דלא הותרנו אלא כשכבר יש חמץ: מה שהקשה עוד פיון דמצוה מיקרי צורה יו"ט לישרי מילה שלא בזמנה וכן שריפת קדשים, וליקשי יותר

בדברי תוס' בביצה דף יב) ד"ה ה"ג שפכתבו השוחט עולה מה צורך יש לו בה, ותמוה וכי עולה אינו מצונה, וע"כ צריכין לומר דלא שרי מצונה אלא מה שהיום גורם כמו מילה בזמנה ולולב וס"ת לקרות בה דאי עבר יומו בטלה המצונה, משא"כ עולה, ולהכי תרצו משום דלא יהא שלחנה מלא כו' וזה נוגע לעצם היום של יו"ט: הקשה עוד במסופנת דכ"ז לישרי משום פסידא, וכן יש לו להקשות מהא דדכ"ב בכיבוי דליקה, אבל זה נדאי לתוס' אסור ולא מקרי צורך, ומש"כ הרמ"א (בסי' תקיח ס"א) דמותר להוציא דברים הצריכים לו קצת, היכא דמתניירא שלא יגבבו, או שאר פסידא, אלמא דמשום פסידא מותר, אף עיין מ"א שם (ס"ק ב') שפי' מפתח של תיבתו דשיניף לצורך או"נ, ובלא זה קיל הנה לרמ"א ו"ל איסור הוצאה מטעם הרמב"ם ו"ל דגבי הוצאה לא בעינן צורך פלל כמו שבארנו דעת הרמב"ם: עוד הקשה לדעת הרמב"ם ו"ל דלא אמרינן מתוך בכל המלאכות לבד הוצאה והבערה, א"כ מ"ט דבית הלל דמתירין לבשל לצורך רחיצה, במתניתין (ביצה דף כא:), וע"כ פלוגתניהו רק במתוך אלמא דגם בשארי מלאכות אמרינן מתוך לב"ה זה אינו לדעתי דאפי' לדעת התוס' דאמרינן מתוך גם בשארי מלאכות אאל"כ שהרי נסתפק הש"ס שם הו' סיפא דמדורה דמותר לעשות ולהתחמם כנגדה אי שרי גם לב"ש או לא ואי איתא דאו"נ דוקא כפשוטו והא דמתיר ב"ה לבשל חמין לרגליו רק מטעם מתוך וב"ש לית לי' מתוך ולכך אסור, מאי נ"מ בין הנאת פל הגוף להנאת אבר אחר, ואיך רצה הגמרא לומר דבמדורה גם לב"ש שרי, אלא נדאי עיקר פלוגתניהו כמש"כ הרמב"ם בפ' המשינות אי רחיצה הוא בכלל או"נ או לא ומש"ה נסתפק הש"ס דאף לב"ש דסובר דרחיצת אבר א' לא מיקחשב או"נ אבל היכא דנהגה פל גופו אפשר דגם לב"ש מיקחשב לאו"נ וזה ממילא מוכח דב"ש לית להו מתוך נאדרבה לדעתי לשיטת התוס' קשה אי נימא דטעם דב"ה הוא מטעם מתוך לוכח הש"ס דבית הלל אית להו מתוך מהו דחמין, ולדברי הרמב"ם ו"ל ניחא קושית התוס' (שבת דף לט:): ד"ה וב"ה דמאי שנא הבערה דרחיצה אסור מדאורייתא והבערה דזיעה דשרי מדאורייתא ע"ש, אבל להרמב"ם ניחא דלזיעה ליכא רק איסור ההבערה ובהבערה אמרינן מתוך, משא"כ היכא דמבעיר לרחיצה יש מלבד איסור הבערה איסור בישול, ובבישול לא אמרינן מתוך לדידן' לכך אסור, ודע דבזה אגיל מחלוקת תוס' עם הרי"ף והרמב"ם, אי שרי מה"ת להחם חמין לצורך פל הגוף כמש"כ הר"ן בפ' פירה שם דלהרי"ף שרי מה"ת והיינו משום דכינן דהנאת פל הגוף דומה לאכילה: מה שהקשה עוד להרמב"ם דבהבערה אמרינן מתוך אף בלא צורך פלל, מ"ט דשריפת קדשים אסור ביו"ט מיןשכב בפרש"י ו"ל שפכתבת דרחמנא אחשבי' (בביצה דף כז:): בפרש"י ד"ה חלה דרחמנא אחשבי' להבערתן דכתיב באש ישורף הלכך מלאכה הוא, ור"ל דאינו כשאר הבערה שמיעט רחמנא מביום השבת דהבערה ביו"ט מותר ושריפת קדשים חמור יותר ולא נתמעט שהרי אפי' להאכיל לכלבים אסור מטעם זה, אולם עדיין אין הדבר מובן, וכי בשביל שיש בשריפה זו מצונה נחשבת למלאכה, אבל העיקר נוכח לומר להיפך דשריפת קדשים אסור לכ"ע מגזרת הפתוב, פאינא אמוראי (בשבת דף כד:): ורב אנשי דלמד מסברא לא קאי אלא על מילה שלא בזמנה כמו שפכתבו התוס' לרבא שם אבל שריפת קדשים בעינן קרא דלא לשרי מטעם מתוך וכדעת רש"י בביצה דבהנהו תרי שריא אפי' שלא לצורך פלל, לכך ילפינן מקרא דגזרת הפתוב הוא שאין שורפין קדשים

ביו"ט (ובזה מְיֻשָּׁב קִוְשֵׁי תו' (דף פד:) ד"ה לפי האיף ילפינו תרומה מקדשים, דקדשים דין הוא וכו' אלא שריפת תרומה טמאה שמוֹתָר ליהנות וכו' למה יאסר ע"ש, אולם לפי דברינו ניקח דעיקר הטעם דגזה"כ הוא, וממילא דמי תרומה לקדשים ואין הטעם משום דאסור ליהנות) והא שהוצרך רש"י שם בביצה לומר דלהכי אסור, דמקרי מלאכה, פא בזה לנישב קושית הירושלמי פ"ב דשבת א"כ אין שורפין תרומה בלילה, דכמו דמדמין תרומה לקדשים לענין יו"ט ה"נ לענין לילה, ומשני משום דדמי לשלא בזמנה אבל הש"ס דילן סובר דגם שלב"ז ביום דוקא והדק"ל ובשלמא לשיטת התוס' דמקרי מלאכה ומשום דלא אמרינן מתוך ניקח, דבלילה הוא חידוש ואין לה בו אלא חידוש, בנותר אבל לא בתרומה, משא"כ ביו"ט דאסור מטעם מלאכה ובזה פל הקדשים שוין, ושפיר ילפינו תרומה מקדשים, אבל לרש"י והרמב"ם ז"ל דמתוך שרי בלא צורך פלל, ולכאורה הא דאין שורפין ביו"ט ג"כ חידוש הוא ומ"מ ילפינו תרומה מקדשים א"כ גילף ג"כ לענין לילה ולהכי פרש"י ז"ל דשאני יו"ט דאמרינן רחמנא אחשבי ואסרה למלאכה זו ביו"ט משא"כ לילה, אבל מ"מ בלא קרא מפנרש לא אמרינן סברא זו דרחמנא אחשבי וממילא מנישב מה שהקשה מהא דחמץ מצותו בשריפה ואסור לשרוף ביו"ט, ולהרמב"ם הא אמרינן מתוך בהבערה אף בלא צורך פלל אבל השתא ניקח דחמץ ילפינו מנותר ובנותר גזרת הפתוב הוא, או משום דרחמנא אחשבה למלאכה וכמו שפארנו לענין נותר, ואע"ג דברמב"ם (פ"ג) אי' לענין שריפת קדשים הא דר"א, מ"מ מודה ר"א דבעינן ג"כ קרא לאסור שריפת קדשים: מה שהקשה עוד להרמב"ם מ"ט דחלבי חול אין קרבין ביו"ט נימא מתוך, ויישב בעצמו דבפי' מיעוט הפתוב ולא עולת חול ביו"ט, אלא שבתוך דבריו הקשה מ"ט לא קאמר הש"ס ביבמות (דף לג) גבי זר ששימש מקשה הגמ' במאי כו' ואי בהקטרה האמר ר"י הבערה ללאו יצאת (פי' וליפא חטאת) והקשה הא יש בזה גם איסור בישול, ולק"מ דאינו צריך אלא לשריפתו, ולא לבישולו ולא מקרי בישול פינו שניעשה פחם: הקשה במש"כ רש"י ביצה (דף כג) ד"ה רבא כו' דאנכל נפש הוא עישון פירות זה ושוה לכל נפש וכו', והקשה דצורך כ"נ לא בעינן או"נ, אמת הוא, אבל א"כ קשה מונגמר דמתניתין מ"ט אסור נימא ג"כ דהוא שנה לכל נפש מידי דהוי בשרא אגומרי, וצ"ל דזה או"נ וכ"ע בעי למיכל בתפנוק יתירא אלא דלית להו אבל מגמר מי שאינו מפונק לא בעי פלל ולכ"ע לא שנה לכל נפש: הקשה עוד במש"כ התוס' ד"ה על גבי דנר של בטלה אי מותר להדליק ביו"ט תלוי אי הבערה לחלק יצאת אי ללאו יצאת א"כ אמאי הביא הירושלמי דרשה מדכתיב גבי הבערה לא תבערו אש ביום השבת משמע דביו"ט שרי פשוט הוא דתרי טעמי נינהו, ומ"מ יש הרבה להקשות על דבור זה ואכמ"ל: ומה שהק' הגאון ש"א ז"ל לריב"א בפסחים (דף ה:): בד"ה לחלק דלמ"ד הבערה ללאו יצאת אין איסור ביו"ט משום דאין שם מלאכה עלי' דא"כ לשתרי ביוה"כ י"ל דביום השבת משמע גם יוה"כ, וכמו דניחא להירושלמי, ה"נ ניקח לריב"א, ואע"ג שיש לבע"ד לחלוק בין הירושלמי דבא הפתוב להתיר מפלל איסור, דלהירושלמי מקרי מלאכה רק הפתוב אשמועינן דדוקא ביום השבת אסור אבל ביו"ט מותר וכיון דיוה"כ נמי נכלל בכלל יום השבת אסור גם ביוה"כ, אבל לטעם הריב"א דבא הפתוב לאסור מפלל מותר ולאשמועינן אף דאינו מלאכה, מ"מ ביום השבת אסור ויוכל להיות פינו דאינה מלאכה ביוה"כ שרי, מ"מ יש לומר דאף לטעם הריב"א

כִּינּוּן דְחֻזִינוּ דְאֵף דְאִינְהּ מְלָאכָה מ"מ אָסוּר בְּשִׁבְתָּ וְיוֹה"כ נְמִי מְקָרִי שְׁבֵת וּמְשׁו"ה אָסוּר:
וּמָה שְׁהַקְשָׁה מְמַחְמַר אֵף דְאִינְהּ מְלָאכָה מ"מ אָסוּר גַּם בְּיו"ט זֶה אֵינּוּ דְהֶתֶם הָרִי הַבְּהֵמָה
עוֹשֶׂה מְלָאכָה גְמוּרָה רַק אָנּוּ לֹא הִנְזַהְרֵנוּ עָלָיו אֲלֵא בְלָאוּ, לְכֹף גַּם בְּיו"ט אָסוּר, וּכְמוֹ
כָּל מְלָאכָה בְּיו"ט, מִשָּׂא"כ אֵי אֲמָרִינוּ הַבְּעָרָה לְלָאוּ יִצְאָת ע"כ יִצְאָת מְפָלֵל מְלָאכָה וְכִינּוּן
דְלָאוּ שֵׁם מְלָאכָה עָלָיו לְכֹף בְּיו"ט שְׁרִי: דס"ל הוֹאִיל לֹא בְעֵינּוּ זֶה הַתְּנָאִי וְלֹא פְהָר"ן ו"ל
שְׁהַבְּאֵנוּ, וְעֵינּוּ בַלח"מ שְׁנֹדַחַק בְּיִשׁוּב קוֹשֵׁית הָר"ן ו"ל.

וְהַנְרָאָה פְּשׁוּט מִשׁוּם שְׂיִשׁ מְצוּה בְּצוּרָה פְּלָבִים שְׁמֻזְנוּתוֹן עָלֶיהָ, לְהִכִּי שְׁרִי לְמ"ד דַּא"ל
הוֹאִיל, וְלֹא דְמִי לְעֵיסָה שֶׁל עו"ג שְׂאִין בְּהַ מְצוּה וְאָסוּר מְדַרְבְּנָן וְכֵן הוּא דַעַת הָרִי"ף ו"ל
שְׁהַבִּיא סֶתֶם הָא דַתְּנֵן דַעִיסָת פְּלָבִים וְגַם כֵּן לֹא הַתְּנָה דְבְעֵינּוּ שְׂיִשׁ לֹו גְבֻלָה אוֹ ד"א,
מִשׁוּם דְיִשׁ בְּזֵה מְצוּה: וּבְזֵה הִנֵּה נִרְאָה עוֹד לְיִישָׁב דַעַת הָרַמְב"ם ו"ל דְפָסַק (בְּפִי"ו
מְהֻלְכוֹת שְׁבִיתַת יו"ט ה' י"ד) כְּרַב הוּנָא דְבְנֵי הַחִיל שְׁנַתְּנוּ קִמַח שְׁלֵהֶם לְיִשְׂרָאֵל לְאַפּוֹת
לְהֶם אִם אֵינָם מְקַפִּידִים כְּשִׁנּוּתָנִים מֵהַפֶּת לְתִינּוּק מוֹתֵר לְאַפּוֹת לְהֶם, וְהוֹדָה לֹו הָרַאָב"ד
בְּפָה מְלֵא, וּבַהֲל' י"ג פָּסַק כְּרִיב"ל דְמוֹמְנִין לְעו"ג בְּשִׁבְתָּ וְאִין מוֹמְנִין בְּיו"ט דְחִיִּישֵׁינּוּ
שְׂמָא יִרְבֵּה בְּשִׁבִילוֹ וּבְאַמֶּת הֵנִי תְרִי פָּסְקִי סְתְרִי אֶהְדְּדִי כְּמַבְּנָאָר בַּגְמ' שֵׁם דְקָאָמַר הַגַּמ'
בְּהִדְיָא וּפְלִיגָא דְרִיב"ל, אוּלָם לְפִי סְבָרְתָנוּ נוּכַל לְיִישָׁב מִשׁוּם דְבְנֵי הַחִיל שְׁהַטִּילוּ עָלֵיהֶם
לְאַפּוֹת יֵשׁ בְּזֵה צַעַר אִם לֹא יִקְיָמוּ וְכֵן בְּהָא דְבוֹלְשֵׁת בְּהַמְעַשָּׂה דְשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי דְבִקְשׁוּ
לְחַטּוֹף מַה שְׁבָכַל הָעִיר, הֲלֹא יֵשׁ בְּזֵה צַעַר וְלֹא יְכָלוּ לְשַׁמּוֹחַ בְּשִׁמְחַת הַחַג, וְיֵשׁ בְּאַפְיִתָתָם
קִצְתַּת מְצוּה לְכֹן פָּסַק הָרַמְב"ם דְשְׁרִי, אֲבָל עֵיסָת שְׁנוֹתְפוֹת עִם נְכָרִי וְדֵאִי אָסוּר כְּפָסַק
הַלְכָה כְּרִיב"ל.

וּכְמוֹ כֵּן יֵשׁ בְּאִנְפֵּן זֶה בַּט"ז (בְּסִי תְקִי"ב סַק"ו), וְזֶה יוֹתֵר נוֹחַ בְּעֵינֵי מְסַבְרַת הַתּוֹס' ד"ה
חֻזִינוּ וְכֵן כָּתַב הַה"מ שֵׁם וְהָר"ן ו"ל דְלֵהֲכִי גְבִי בְנֵי הַחִיל מוֹתֵר לְאַפּוֹת לְהֶם מִשׁוּם שְׂאִם
לֹא הָיוּ אוֹפִים לְהֶם לֹא הָיוּ נוֹתְנִים מְאוּמָה וְלֹא דְמִי לְעֵיסָה חֻצְיָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחֻצְיָה שֶׁל
נְכָרִי דְמַצִּי לְמִיפְלַג ע"ש, מִשְׁמַע שְׁעֵיקַר הַהִתְרַם הוּא מִשׁוּם שְׂיִהְיָה בְיָדָם לְקַחַת מֵהַפֶּת
לְאַחַר אֲפִיָה, וּקְצָרָה דַעַתִּי לְהַבִּין דְבְרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים, וְכִי שְׁרִי לְאַפּוֹת וּלְבִשָּׁל לְצוּרָה עו"ג
לְמַעַן יִשְׁלַם שְׁכָרוֹ מִשְׁלָם, וְיִהְיָ לְצוּרָה יו"ט, אֲדַרְבֵּה כַה"ג אֲפִילוֹ לְצוּרָה יִשְׂרָאֵל אָסוּר,
שְׁהָרִי נִשְׁכָּר הוּא בְּיו"ט, וְה' יֵאִיר עֵינֵי הַטְּרוּטוֹת: וְהַנְרָאָה לִי בְּדַעַת הָרַמְב"ם ו"ל דַעִיקַר
הַטַעַם מִשׁוּם שְׂיִשׁ בְּזֵה קִצְתַּת מְצוּה, הוּא נְכוּן, וְעַפִּי"ז י"ל קִצְתַּת דְלֹא פְלִיגִי הָרִי"ף
וְהָרַמְב"ם בְּזֵה, דְהָרִי"ף ו"ל הָאָרִיף בְּלִשׁוֹנוֹ וְכָתַב בְּזֵה"ל, אֵהָד דִּינָא דְרַב (דְגִירְסַת הָרִי"ף
הוּא בְּמִקּוּם רַב הוּנָא) דְהֵנִי בְנֵי בְּאִגִּי אִם יִהְיֵי רִיפְתָא לְיִנּוּקָא שְׁרִי לְאַפּוֹת לְהֶם וּמְסִיק
הָרִי"ף ו"ל וְלִיתָא לְהָא דְרַב אֲלֵא בֵין כֹּף וּבֵין כֹּף אָסוּר, דְאָמַר רִיב"ל מוֹמְנִין כו', וְהִכִּי
מְבַעֲיָא לִיה לְרַבִּינוּ ו"ל לְכַתּוּב וְלִיתָא לְהָא דְרַב, אֲלֵא כְרִיב"ל כו', אֲלֵא פּוֹנוֹת הָרִי"ף
ו"ל דְמִלְשׁוֹן שְׂאָמַר רַב כָּל רִיפְתָא וְרִיפְתָא חֻזְיָא לְיִשְׂרָאֵל וְשְׁרִי מִשְׁמַע דְהִתְרַם גְמוּרָה הוּא,
דַאֵע"ג דְבַהוֹאִיל אִי מְקַלְעִי אוֹרְחִים פְּשִׁטָא דְאָסוּר מְדַרְבְּנָן מְכ"מ בְּהוֹאִיל דְכָל חֻזְיָא
רִיפְתָא חֻזְיָא לִיה שְׁרִי גַם מְדַרְבְּנָן וְע"ז כָּתַב וְלִיתָא דְבֵין כֹּף וּבֵין כֹּף דְאֲפִילוֹ בְּהוֹאִיל כְּזֵה
אָסוּר כְּדִרִיב"ל וּמְכ"מ לְצוּרָה בְנֵי הַחִיל יֵשׁ לְהַתִּיר מְפִנֵי הַדּוֹחַק, כְּמוֹ שְׁהַתִּירוּ בְּאִינְדָּה
הוֹאִיל בְּמִסּוֹפְנַת וְכַדוּמָה, וְכֵן בְּעֵיקַר הַעוֹבְדָא יֵשׁ שְׁיִנוּי לְשׁוֹן בֵּין הָרִי"ף לְהָרַמְב"ם,
דְהָרִי"ף ו"ל מְבִיא הָד עוֹבְדָא בְּזֵה"ל הֵנִי בְנֵי בְּאִגִּי דְרַמִּי עֲלֵיָהוּ קִימְחָא דְבְנֵי חִילָא מַהוּ
לְאַפּוֹתָה בְּיוֹם טוֹב וְלֹא תְנִי עוֹבְדָא דְרַמִּי עֲלֵיָהוּ לְמִיפְיָנְהוּ בְּיו"ט, וּמְכ"מ שְׁרִי רַב, אַע"ג

שְׁהִיּוּ יְכוּלִים לְאַפּוֹת אַחַר יו"ט וְלֹא יִצְעָרֵם וּבְזֶה שְׁפִיר פָּסַק הָרִי"ף דְּלֹא פְּנוּתִיהָ אֲבָל
הֶרְמַב"ם ז"ל שָׁנָה לְשׁוֹנוֹ בְּגִי הַחֵיל שְׁנַתְנוּ קָמַח לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם פֶּת בַּיּוֹם טוֹב
מִשְׁמַע לְאַפּוֹת דְּנֻקָּא בְּיו"ט וּבְאִנְפֵי זֶה שְׁרִי וְגַם הָרִי"ף מוֹדָה דְּהִיכָא דִּיִּצְעָרֵם מְוַתֵּר,
וְאִדְרַבְּהָ לֹא לְחַנּוּם הִבִּיא הָרִי"ף פֶּל הַעֲוֹבָדָא, אֲלֵא פִי הִיכִי לְמִיגְמַר מִינְיָהּ בְּמִקּוּם צְוֹרָף
וּבְהֶרְמַב"ם ז"ל: נַחְזוֹר לַעֲנִינְנוּ בְּשִׁיטַת הָרִי"ף וְהֶרְמַב"ם ז"ל דְּלְצְוֹרָף פְּלָבִים דְּאִיכָא קָצַת
מְצָנָה שְׁמִזְוֹנוֹתָן עָלֶיהָ שְׁרִי בְּמִקּוּם הוֹאִיל וְלַע"ג אֲסוּר מְדַרְבְּנָן וְה"נ לְדַעַת הַב"י דְּהוֹצְאָה
וְהַבְעָרָה שְׁהוֹתֵר מֵה"ת מִשׁוּם מִתּוֹף בְּלֹא צְוֹרָף וּמְדַרְבְּנָן מִיְהָא אֲסוּר וְדַאי יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין
פְּלָבִים לַעו"ג: וְרַש"י בְּבִיצָה שָׁם (דכ"א) ד"ה פֶּל חֲדָא פְּתַב דַּר"ה פְּלִיג עַל ר"ח דְּאָמַר
חֲצִיָּה שֶׁל עו"ג וְכו' ע"ש, וְהַדִּין עִמּוֹ, אַע"ג דְּלִפִּי מַה שְׁפָתְבָנוּ נוֹכַל לֹאמַר דְּלֹא פְּלִיגִי,
דְּהָא גַבִּי בְּגִי בְּאִגִּי הַטַּעַם מִשׁוּם דִּישׁ צְוֹרָף מְצָנָה, וּבכ"ז שְׁפִיר פְּתַב רַש"י דְּפְלִיגִי, דְּהָא
רַב הוֹנָא לִית לִיהָ הוֹאִיל שְׁהָרִי בְּעֵי לְהַבְעָרָה ע"ת, וְע"כ הִיתֵר אֲפִיָּה וּבִישׁוּל מִשׁוּם צְרָכִי
שְׁבַת נַעֲשִׂין בְּיו"ט הִיכָא דַּא"א בְּאִנְפֵי אַחַר וַא"כ אֵין רְאָיָה לְסִבְרַת הוֹאִיל כְּמוֹ שְׁהֶאֱרַכְנוּ
לַעֲלִיל, וּמ"מ אִית לִיהָ סְבָרָא דְּכָל חֲדָא וְחֲדָא חֲזִי לִיהָ וּמִפְּנֵי זֶה שְׁרִי, וּכְדַחֲחִית הַש"ס
בְּפִסְחִים (מ"ח א') בְּהָא דַּר"א וְר"י וּבְהָא פְּלִיגִי ר"ה וְר"ח אֵי אֲמָרִינָן בַּכַּה"ג הוֹאִיל
וְלַר"ה אֲפֹשֶׁר דְּשְׁרִי אֲפִילוּ שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק, אֲבָל לְרַבָּה דְּאִית לִיהָ הוֹאִיל, וְכָל הַגִּי
סְבָרוֹת בֵּין הוֹאִיל וְאֵי מְקַלְעֵי לִיהָ אֲוֹרְחִים וּבֵין הוֹאִיל דְּכָל חֲדָא חֲזִי לִיהָ שְׁוִין הֵם דַּמַּה"ת
שְׁרִי וּמְדַרְבְּנָן אֲסוּר (לְדַעַת הַב"י) וּמַש"ה דְּנֻקָּא בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְכַר"ח וְלֹא מִטַּעֲמִיָּה וְכֵן
הוּא ג"כ לְדַעַת הֶרְמַב"ם דְּפָסַק ג"כ כְּרַבָּה דַּא"ל הוֹאִיל: וְנִרְאָה לְהוֹסִיף דְּרַבָּה וְר"ח
לְשִׁיטְתִּיהוּ אֲזִילִי דִּידוּעַ בְּעִירוּבֵין (דָּף לַח ב') דְּרַבָּה אִית לִיהָ אִיסוּר הַכְּנָה מִיּו"ט לְשַׁבַּת
וְר"ח לִית לִיהָ וְרַבָּה יְלִיף לִיהָ מְדַרְשָׁא דוֹהֵיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינוּ וְע"כ הָאֵי וְהַכִּינוּ הִינּוּ
הַזְמָנָה בְּפָה, דַּאי הַכְּנָה בְּיַדִּים בְּהִדְיָא פְּתִיב אֵת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ כו' וְאֵת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ כו' אֲלֵא
הַזְמָנָה בְּפָה וְסִתָּם יוֹם שְׁשִׁי חוֹל הוּא וְכַמְבָּאָר בְּרַש"י בִּיצָה (דָּף ב ב'), וּמְדַכְּתַב רַש"י
וְסִתָּם שְׁשִׁי חוֹל הוּא ע"כ צ"ל דְּלֹא יֵרַד מִן בְּיו"ט, כַּמַּש"כ הַתּוֹס' שָׁם ד"ה וְהִיָּה, וְכַתְּבוּ
הַתּוֹס' שָׁם דִּישׁ מְדַרְשׁוֹת חֲלוּקִים, וְנִרְאָה דְּהִינּוּ פְּלוּגְמָא דְּרַבָּה וְר"ח לַעֲנִין הוֹאִיל דְּלְרַבָּה
דְּהִיתֵר אֲפִיָּה וּבִישׁוּל מִיּו"ט לְשַׁבַּת מִשׁוּם הוֹאִיל א"כ גַּבִּי הַעֲנֹמֵר מִן שְׁלֹא יָכֹלוּ לְתַתּוּ
לְאוֹרְחִים בַּיּוֹם הַהוּא שְׁהָרִי בְּפִי צְוָה מְשָׁה הַנִּיחוּ לְמִשְׁמַרְתָּ עַד הַבְּנֻקָּר וְגַם אֵיזָה אוֹרְחֵי
הַזְדַּמְּן לְפִנְיָהֶם בְּיו"ט שְׁלֹא הָיָה לוֹ עֲנֹמֵר מִן וַא"כ הָאֵיךְ אָפוּ וּבְשָׁלוּ לְשַׁבַּת הָאֵ עֵיקַר
הַטַּעַם הוּא מִשׁוּם הוֹאִיל וְגַבִּי מִן לִיכָא טַעַם דְּהוֹאִיל וְע"כ צ"ל דְּלְרַבָּה לֹא יֵרַד פְּלַל בְּיו"ט
וּמִמִּילָא פִּי בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי שֶׁל חוֹל וְלֹא מִיּו"ט לְשַׁבַּת וְשְׁפִיר יְלִיף אִיסוּר הַכְּנָה אֲבָל לַר"ח
דְּטַעַם הִיתֵר אֲפִיָּה וּבִישׁוּל מִשׁוּם דְּצָרְכִי שַׁבַּת נַעֲשִׂין בְּיו"ט, אוֹקִים פְּשָׁטָא דְּקָרָא, דְּכָל
יוֹם שְׁשִׁי יֵרַד מִן לְחַם מְשָׁנָה אֲפִילוּ חַל בְּיו"ט וְלִיכָא יְלִפּוּתָא לְדִידֵיהָ דְּצָרִיף הַכְּנָה וּמִמִּילָא
שְׁרִי הַכְּנָה מִיּו"ט לְשַׁבַּת: סִימָן לַח עוֹד בְּעֲנִין הַנ"ל לְבִנְיָהּ הַגָּאוֹן שְׁיַחֲלִי מַה שְׁהַקְשָׁה לְדַעַתִּי
דְּמַחְלֻקָּתָ רַב הוֹנָא וְרַב יְהוּדָה בְּבִיצָה (דָּף כג:) תְּלִי בְּמַחְלֻקָּתָ הֶרְמַב"ם וְהַתּוֹס' ז"ל
דַּא"כ רַבָּה סוֹבֵר כַּר"י וְסוֹבֵר דְּאֲמָרִינָן מִתּוֹף בְּהוֹצְאָה וְהַבְעָרָה בְּלֹא שׁוּם צְוֹרָף וְהָרִי רַבָּה
לִית לִי מִתּוֹף פְּלַל בְּבִיצָה (דָּף יב) וְע"כ צ"ל דְּהַבְעָרָה דְּחָרָס דְּשְׁרִי כַּפְרָש"י ז"ל דְּהוּי
כַּלְאֲח"י, וְעִדְיָן קָשָׁה הָאֵיךְ מְדַלִּיקִין מִיּו"ט לְשַׁבַּת, וְיִישָׁב דְּבִאֲמַת אֵין רַשָּׁאי לְהַדְלִיק
אֲלֵא בַּה"ש וּמִטַּעַם מַמ"נ, זֶה אֵינוֹ, דַּמַּמ"נ לֹא שְׁיָיָה אֲלֵא מִיּו"ט לְחוֹל אֲבָל בַּה"ש דְּשַׁבַּת
חֲלִילָה לְהַדְלִיק, וְאֵי מִטַּעַם הַתּוֹס' מִטַּעַם דְּהַבְעָרָה לְלֹא יִצְאָת ג"כ אֵינוֹ נִיחָא, דְּזֶה

פְּלוּגָתָא דְתַנְאֵי פִידוּעַ, וְקוּשָׁה לְרַבָּה לְמַ"ד דְלַחֲלֵק יִצְאָתָא, אֲלֵא פְּשׁוּט דְטַעֲמָא שְׁל רַבָּה
כְּדַאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי שְׁהֵבִיא הָרָא"ש (כפ' ב' ס' כב) דְבִיּוֹם הַשְּׁבִיט מְמַעַט יו"ט, וְא"צ
לְרֵאָז' מִירוּשְׁלָמִי שְׁהֵרִי רַבָּה פִירֵשׁ דְבָרָיו בְּהוֹצָאָה דְבִיּוֹם הַשְּׁבִיט דְכְתִיב בִּירוּמִי מְמַעַט
יו"ט מְכַש"כ הַבְּעֵרָה דְכְתִיב בְּאוּרֵייתָא דְמִשָּׁה, וְהִשְׁתָּא הוֹצָאָה וְהַבְּעֵרָה דוֹמִים זל"ז בִּין
לס"ד דְרַבָּה דל"ב ה' שְׁרִי לְגַמְרִי, בִּין לְדַחוּי דר"י דְרַק מְטַעַם מְתוּדָה, וּמֵהֵא קָרָא גּוּפָא
כְּמַש"כ ה"מ לְעַנְנֵי הַבְּעֵרָה וְכַמַּש"כ לְעַנְנֵי הוֹצָאָה, וּמֵהֵא דְכְתִיב אֵל יִצְאֵי אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ
בִּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְלֹא בִיו"ט, וְכַאֲן יֵשׁ מְקוֹם לְהַקְשׁוֹת לְמָה לֹא הֵבִיא רַבָּה בְּבִיחָה (דָּף יב)
שְׁם הַקָּרָא דָּאֵל יִצְאֵי אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ וְגו' דְעָדִיף טוּבָא דְכְתִיבָא בְּאוּרֵייתָא, אֲבָל יֵשׁ בְּזָה
כְּוֹנָה עֲמוּקָה, דְאִי נִימָא דְנִתְמַעַט מִבִּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יו"ט ה"נ גְּתַמַּעַט יוה"כ, דְלֹאֵו יוֹם
הַשְּׁבִיעִי הוּא, וּבְאֲמַת וְדֹאֵי יֵשׁ הוֹצָאָה בִיוה"כ כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הַגָּאוֹן ש"א ז"ל, לְהַכִּי קָאָמַר
הַקָּרָא דִירוּמִי לֹא תוֹצִיא וְגו' בִּיּוֹם הַשְּׁבִיט וְיוה"כ נְמִי אֲקָרִי שְׁבִיט בַּפ' אֲמוֹר, מִשָּׂא"כ
יו"ט פְּתִיב שְׁבִיטוֹן לְבַד (וְהָא דְאִיתָא בְּשְׁבִיט (דָּף פד): רָא"א שְׁבִיט שְׁבִיטוֹן עֲשֵׂה טְעוּת
הַדְּפוּס וְצ"ל שְׁבִיטוֹן עֲשֵׂה וְכ"ה בַּפ' ר"א דְמִילָה, וְכ"כ הַרְמַב"ם ז"ל רִישׁ הַל' יו"ט וְה"נ
הַבְּעֵרָה לֹא נִתְמַעַט אֲלֵא יו"ט דְגַבִּי הַבְּעֵרָה נְמִי פְּתִיב בִּיּוֹם הַשְּׁבִיט, וְכָל זֶה לְרַבָּה דִיו"ט
שְׁרִי לְגַמְרִי הוֹצָאָה מֵהֵא מִיעוּטָא לְכֹן הֵבִיא הַקָּרָא דִירוּמִי וְלֹא הַקָּרָא דָּאֵל יִצְאֵי, אֲבָל
לְדִידוֹן דס"ל דָּלָא מֵהֵנִי הֵא מִיעוּטָא אֲלֵא לוֹמַר מְתוּדָה כו' יוֹתֵר נוֹחַ לְנוֹ לוֹמַר בְּהוֹצָאָה
ג"כ דְטוּה"נ אֵינָה מְמוֹן וְאֵע"ג דְלְעַנְנֵי נְדָרִים הוּא מְמוֹן מְכ"מ ע"כ יֵשׁ לְנוֹ לְחֲלֵק בִּין
הַעֲנִינִים שְׁהֵרִי הֵכָא מוֹכַח דר' יְהוֹשֻׁעַ סוֹבֵר בְּפִשְׁטוּת טה"נ א"מ וּבְסוּגָיָא דב"מ (דָּף יא)
מְבֹאָר דְסוֹבֵר דְטוּה"נ מְמוֹן, וְכֹן עוֹלָא בְּקִידוּשֵׁין סוֹבֵר טה"נ אֵינָה מְמוֹן, וּבב"מ שְׁם
סוֹבֵר טוּה"נ מְמוֹן וְכָבֵר הַקָּשָׁה הַגָּאוֹן ש"א (בְּסִי' ע"ז) עַל זֶה ע"ש.

אֲבָל וְדֹאֵי יֵשׁ חִילּוּק בִּין כְּשִׁמְקָה הַטְה"נ בְּיַחַד עִם הַגּוֹף כְּמוֹ תְרוּמָה לְכַהֵן וְכֹן כְּשִׁמְדִיר
הַנָּאָה מְפָהֵן, בְּהָא מְסַקְנַת הַגַּמ' טה"נ מְמוֹן דְכִיּוֹן דְנוֹתָן לְפָהֵן גּוֹף הַתְרוּמָה מְיַחֲשֵׁב גַּם
הַנָּאָה בְּעֵלִים לְמְמוֹן.

אֲבָל כְּשִׁתְרוּמָה הִיא בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְרוּחָה לְקַדֵּשׁ בְּזָה אִשָּׁה שְׁגַם הָאִשָּׁה אֲסוּרָה בְּתְרוּמָה,
וְנִמְצָא דְבִין לְהַמְקָנָה בִּין לְהַקוּנָה אֵין בְּהַתְרוּמָה רַק הַטּוֹבַת הַנָּאָה, בְּהָא טוּה"נ אֵינָה מְמוֹן,
וְכֹן בְּתְרוּמָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל, לְעַנְנֵי ב"י וּב"י בְּהָא לֹא נִחְשָׁב טוּה"נ לְמְמוֹן וְא"כ יִהְיֶה קוּשָׁה
מ"ט דר"א דְסוֹבֵר דְעוֹבֵר עַל ב"י וּב"י וְע"כ צְרִיכִינֵן לוֹמַר פְּהֵרִיף דְעֵיקַר הַטַּעַם הוּא
מְשׁוּם הוֹאִיל, וְכָבֵר דְקַדְקַר רַש"י ז"ל בְּקִידוּשֵׁין בְּלִשׁוֹנוֹ הַזֶּהָב בְּמִימְרָא דְעוֹלָא טה"נ א"מ
וּפִירֵשׁ"י לְקִדוּשֵׁי אִשָּׁה, כְּוֹן בְּזָה, וְלֹא לְכָל דְבָר, וְכִיב"ז יֵשׁ הַרְבֵּה סוּגָיּוֹת וְאֲנָקוּס לְמִשְׁלַל
חָדָא.

בְּגִיטִין (דָּף נה) יֵאוּשׁ כְּדִי לֹא קָנִי, וּפִירֵשׁוּ הַתּוֹס' בַּד"ה מ"ט דְרַק לְעַנְנֵי קָרְבָן, וְכֹן פִירֵשׁ"י
שְׁם (ע"ב ד"ה) פְּרַת מֵאֵי עֲבִידְתֵיהָ וְהָא שְׁהֵבִיא הַש"ס בְּנְדָרִים (דָּף פד) לְעַנְנֵי טוּה"נ
מְמוֹן אוֹ א"מ מֵהֵהִיא דְגוֹנֵב טְבֵלוֹ שְׁל חֲבִירוֹ דְרַבִּי סוֹבֵר מְשַׁלֵּם לוֹ דְמִי טְבֵלוֹ רִיבִי"א אֵינּוּ
מְשַׁלֵּם אֲלֵא דְמִי חוֹלִין וְקַס"ד דְפְּלִיגִי בְּטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן וְלְדַבְרֵינוּ הָא הַתָּם הַתְרוּמָה בְּיַד
יִשְׂרָאֵל וְהַתָּם לַכ"ע טוּה"נ א"מ, אוֹלָם שְׁם הֵבִיא הַש"ס בְּתוֹרַת מְכַש"כ דְאָף בְּכַה"ג יֵשׁ
תְּנָא דְסוֹבֵר טוּה"נ מ, וְדַחֵי הַש"ס דְבְּאֲמַת בְּאֹפְן פְּנֵה כ"ע מוֹדוֹ דְטוּה"נ א"מ רַק דְפְּלִיגִי
בְּמַתְנוֹת שְׁלֹא הוֹרְמוּ וְכו' ע"ש וּבְעַנְנֵי נְדָרִים דְשִׁינִיף לְפָהֵן וּמְקָנָה לִיה גַּם גּוֹף הַתְרוּמָה

בְּאֵמֶת סוֹבֵר רָבָא דכ"ע טוהנ"מ ותרומה שאני ע"ש, עכ"פ איך שְהוּא פְּנוּנַת הָרִי"ף ו"ל ברור דַּיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין הָעֵנִינִים וְלֹא פְהָרְן ו"ל וְשִׁפִּיר קְאָמֵר הָרִי"ף דְּהִטְעַם הוּא מְשׁוּם הוֹאִיל וְקוֹנְשִׁית הַש"א ו"ל מְכָרִיעַ לְזֶה: וּמָה שְׁנִתְקַשָּׁה בְּנֵי הַגְּנ"י בְּהִבְנַת דְּבָרֵי הַמַּג"א רִישׁ (ס"א תְּקִיח) בְּמָה שְׁהִקְשָׁה עַל הַמ"מ הַמוּבָא בְּב"י (ס"א תְּצַה) דְּסוֹבֵר דְּרַק בְּהוֹצָאָה וְהִבְעָרָה אֲמַרִּינֵן מִתּוֹף אֲבָל לֹא בְּשִׂאָר מְלָאכּוֹת, וְהִטְעַם דְּאֲמַרִּינֵן בְּהִבְעָרָה מִתּוֹף מְשׁוּם דְּגַבֵּי הִבְעָרָה פְּתִיב לֹא תִבְעָרוּ אִשׁ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מְכַלְל דְּבִיו"ט שְׁרִי, וְע"ז הִקְשָׁה הַמַּג"א ו"ל מָהָא דְּפְסָחִים (ד"ה א') קְאָמֵר ר"ע אֵינּוּ צָרִיף, הַה"א אִף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ וְכו' וְרַחֲמָנָא אָמַר לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה וּמְצִינּוּ לְהִבְעָרָה שְׁהוּא אַב מְלָאכָה, א"כ ש"מ דְּגַם בִּיו"ט אָסוּר הִבְעָרָה מְשׁוּם הִלָּאוּ דְּלֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה וְכו' ע"ש.

בְּאֵמֶת אֵינָם מוּבָנִים דְּבָרֵי הַמַּג"א, מֵאֵי רְאִיָּה מֵיִתִּי מֵר"ע הָא רַבְּנָן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ, וּבְאֵמֶת לֵר"ע לֹא אֲמַרִּינֵן מִתּוֹף פְּדָקְאָמֵר הַגַּמ' בְּהִדְיָא ש"מ לֹא אֲמַרִּינֵן מִתּוֹף, אֲבָל הַרְמַב"ם דְּסוֹבֵר דְּאֲמַרִּינֵן מִתּוֹף בְּהִבְעָרָה יְסַבּוֹר כְּרַבְּנָן דְּפְלִיגֵי: וְהַנְּרָאָה שֶׁהַמ"א ו"ל הִבִּין מָה שְׂאָמֵר ר"ע וְכִתִּיב לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה, וְהוּא מֵיִתְרָה דְּהַל"ל רַק וּמְצִינּוּ לְהִבְעָרָה שְׁהוּא אַב מְלָאכָה וְכִיּוֹן שְׁהוּא א"מ וְדָאֵי אָסוּר, וּמָה גַם פִּי לֹא פְתִיב זֶה הִלְשׁוֹן בִּיו"ט (עֵינֵן בְּהִגְהוֹת הַש"ס) וּבְלֹא סְפֵק ע"כ צ"ל דְּקָאֵי אֲקָרָא דְּלֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה דַּפ' רְאָה בְּשַׁבְּעֵי ש"פ [וְכֵן בְּפְסָחִים (דף מח א')] דְּמַבִּיא הַגַּמ' הָא דְּקָאָמֵר לִיה ר' יְהוֹשֻׁעַ לֵר"א ה"ה עוֹבֵר מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה ע"ש, וּבְאֵמֶת לֹא מְצִינּוּ בְּכַה"ת לְשׁוֹן זֶה גַבֵּי יו"ט וְע"כ צ"ל גַּמִּי דְּהַפְּנוּנָה אוֹ עַל פְּסוּק זֶה דַּפ' רְאָה אוֹ עַל הַפְּסוּק דַּפְר' בָּא דְּכָל, מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בְהֵם, וְכֵן מִשְׁמַע בְּתוֹסְפֹתָא דְּאִיתָא שֵׁם בְּזֶה"ל א"ל ר"י הָרִי הוּא אוֹמֵר אִף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ, וּבְלֹא סְפֵק דְּהַפְּנוּנָה עַל הַפְּסוּק דַּפְר' בָּא וְחֹסֵר פָּאן רִישָׁא דַּקְרָא וְהַפְּנוּנָה דָּאֵי מְלִשׁוֹן הַפְּתוּב בְּכ"מ פֶּל מְלָאכָת עַבְדוּדָה לֹא תַעֲשׂוּ יֵשׁ לוֹמֵר דְּאִף ע"ג דְּלֹא אֲמַרִּינֵן הוֹאִיל בְּכַה"ת מְכ"מ אֵין זֶה מְלָאכָת עַבְדוּדָה דְּדָרְךָ לְטָרוּחַ שְׂמָא יְהֵא רְאוּי לְפָנָיו אֲבָל מִהִקְרָא דְּכִתִּיב בַּפְר' רְאָה דְּכִתִּיב סְתָם לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה, וְלִמְדָנוּ מִזֶּה פִּירוּשׁ מְלָאכָת עַבְדוּדָה בְּכ"מ שְׂאֵינּוּ אֲנֹכֵל נֶפֶשׁ וְשִׁפִּיר הִקְשָׁה ר"י ה"ה עוֹבֵר וְכו', וּמִשְׁנֵי לִיה דְּלִכְךָ שְׁרִי וְאֵינּוּ עוֹבֵר מְשׁוּם הוֹאִיל וְזֶה הַפְּלֵל שְׁיִיף בְּכ"מ וְאֶפִּילוּ גַבֵּי שַׁבָּת הִקְשׁוּ הַתּוֹס' שֵׁם (דף מו ב') ד"ה רַבָּה דְּמְשׁוּם הוֹאִיל לֹא לִילְקֵי ע"ש [וְעִיקָר הוֹכַחַת ר"ע הוּא מִדְּמִשְׁנָה הִקְרָא וְכַתֵּב בַּפ' רְאָה סְתָם לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְלֹא פְתִיב פֶּל מְלָאכָת עַבְדוּדָה כְּפִי הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל יו"ט, אֲלֵא בָּא לְלַמֵּד אֶפִּילוּ אֵינָה מְלָאכָת עַבְדוּדָה אָסוּר, וְהֵינּוּ הִבְעָרָה דְּכִתִּיב בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְסד"א דוֹקָא שַׁבָּת מְשׁוּם דְּלֹא צָרִיכִינֵן מְלָאכָת עַבְדוּדָה, אֲבָל גַּבֵּי יוֹם טוֹב הו"א דְּשְׁרִי קמ"ל דְּמְכַל מְקוּם אָסוּר וְכַמְדוּנְמֵי שְׁכַמ"כ רְאִיתִי בַח"י הַרְשֵׁב"א עַל מְסַכַּת רֵאשׁ הַשְּׁנָה (בְּדָף ל) גַּבֵּי יְצָא תַק"ש וְרַדְיִית הַפֶּת שְׁהוּא חֲכָמָה וְאֵינָה מְלָאכָה, וְהַשְּׁתָא שִׁפִּיר מִקְשָׁה הַמ"א עַל שִׁיטַת הַכ"מ ו"ל דְּבִשְׁלֵמָא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּבַכ"ד אֲמַרִּינֵן מִתּוֹף גִּיחָא דְּרַבְּנָן וְדָאֵי מוֹדוּ דַּקְרָא דְּלֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה אֲשִׁמוּעֵינֵן דְּאֶפִּי הִבְעָרָה אָסוּר, וּמְכַל מְקוּם אֲמַרִּינֵן מִתּוֹף כְּמוֹ בְּשִׂאָרֵי מְלָאכּוֹת וְהִקְרָא מִהֵנִי לֵן לְאַסְנוֹר הִיכָא דְּלֹא אֲמַרִּינֵן מִתּוֹף כְּמוֹ לַע"ג וּלְגַבִּיָּה דְּמִמְעֻטִּינֵן מְלָפֵם עֵינֵן בִּיצָה (דף כ כ"א) וְשֵׁם גַּם הִבְעָרָה אָסוּר, אֲבָל לְהַרְמַב"ם ו"ל דְּבַכָּל מְלָאכּוֹת לֹא אֲמַרִּינֵן פְּלֵל מִתּוֹף וְרַק בְּהִבְעָרָה דְּכִתִּיב בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹרָה עַל הָא דְּאֲמַרִּינֵן בְּהִבְעָרָה מִתּוֹף קִשָּׁה מ"ט פְּלִיג עַל ר"ע הָא הִקְרָא דַּפ' רְאָה דְּכִתִּיב סְתָמָא לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה מְדִיִּיק לְאִפּוֹקִי מִמְשַׁמְעוֹת דְּבִיוֹם הַשַּׁבָּת, דְּגַם בְּהִבְעָרָה אִף שְׂאֵינָה מְלָאכָת

עבודה מכ"מ אסור ונשפיר מקשה, אולם בכל זה אינו מוכרח וכתבנו רק ליישב דברי המ"א, ובפשיטות נוכל לומר, עפ"י דרך הפשט, דלכך שינה הפתוב בפ' ראה וכתב סתמא, משום דבפסח ביאר פבר הפתוב בפ' בא אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ע"כ לא חש לפרש פאן מלאכת עבודה משא"כ בשאר יו"ט: מה שהקשה בני הגנ"י בטעמיה של השו"ע דבסימן תקי"ח פסק דאסור להוציא לצורך עו"ג משמע דס"ל דאף ע"ג דס"ל מתוך בלא צורך מכ"מ הקא מייעט הפתוב לכם ולא לנכרים כמ"ש התוס' ביצה (י"ב) לענין גבוה וא"כ ה"ה אסור להוציא לבהמה לפי הפסק כריה"ג ביצה (דף כא) ולא כן משמע בשו"ע (סי' תקי"ב) שרמ"א ז"ל הוסיף בס"ג עפ"י דעתו דבעינן צורך קצת, ומדלא הביא המחבר משמע דלדעת המחבר דלא בעינן צורך קצת שרי, ועיין בהג"ר"א שם, באמת הצדק אתה, ובעיקר הענין אי אתי הדרשה דלכם ולא לגבוה ולא לעו"ג ולכלבים ומפיק מידי מתוך תליא בשיטת התוס' והרמב"ם ז"ל דלהתוס' דבכ"ד אמרינן מתוך וא"כ האף מייעט התורה פל הגי ש"מ דגזרת הפתוב הוא דבכל הגי לא מהני צורך קצת וכמו דבעינן שיהא צורך כל נפש ה"נ בעינן שיהא צורך נפש ישראל דוקא, אבל להרמב"ם ז"ל דבהוצאה והבערה לא בעינן צורך כלל ומאי גרע גבוה ועו"ג ובהמה, וע"כ המיעוט אתי לשאר מלאכות דלא יוכלל עו"ג ובהמה בכל נפש וגבוה בק"ו שלא יהא שלחנה מלא ושלחן רב ריקן (ביצה דף כ ב') וא"כ להש"ע שרי עפ"י דין, וכבר רמז ע"ז הג"ר"א שם (בס"ק ז') מה שכתב שם דלהרמב"ם שרי, אבל לדעת הב"י נראה דדעתו ז"ל נוטה, דאע"ג דלא בעינן צורך קצת מה"ת, מכ"מ מדרבנן בעינן כמש"כ בב"י (רס"י תקי"ח) אלא שכתב בשם הר"ן ז"ל דלא משמע הכי, והנ"מ בין התוס' דמה"ת בעינן צורך קצת, ובין להרמב"ם לדעת הב"י, לכד הנפקותא בין מה"ת לדרבנן, עוד יש נ"מ למעשה, דלהתו' בעינן צורך קצת השנה לכ"נ כדאימתא בכחופות ולהב"י ל"ש, ולהתוס' ז"ל פא לכם ולא לעו"ג ולכלבים ומיעט דלא מהני צורך מצוה שיש בו, ולהב"י שרי והשתא לצורך בהמה דמזונותן עליה ויש בו מצוה שרי להב"י ובשביל עו"ג אסור, וזה הנ"מ בין בהמה לעו"ג מבואר בר"י וברמב"ם ז"ל לענין הואיל דבעינן צורך מצוה מדרבנן דאימתא בביצה (דף כא) אמר ר"ח בהמה חציה ש"נ מותר לשחטה ביו"ט כו' ופריה הש"ס ומי אית ליה לר"ח הואיל כו' ומשני אלא פגון דא"ל נבלה דאפשר לפייסן וכו' וכתב הר"ן ז"ל דה"ה שהיה יכול להקשות דאפילו למ"ד דאמרינן הואיל לכתחלה אסור ע"ש, וא"כ אפילו לדין דאמרינן הואיל בעינן נמי שיהיה לו ודאי נבלה ועפ"י שפיר פתב הרמ"א (בסי' תקיב ס"ג) דשרי להרבות לכלבים באותה קדירה כו' וכמש"כ הג"ר"א שם, וקרוב להגיה שם בהגהת המ"א ז"ל בזה"ל באותה קדירה שמבשל בה לעצמו או אם יש לו ד"א ליתן כו' והיינו כמש"כ הג"ר"א ז"ל דבא' משני האופנים שרי: אבל הרמב"ם ז"ל (בפ"א מה' יו"ט) כתב סתם דעיסת פלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה מותר לאפותה ביום טוב, ולא התנה דיש לו נבלה וכבר כתבו הה"מ והרשב"א ז"ל דרבינוהכריע פרבה שהרי הקשה רבה לר"ח האף אופין מיו"ט לשבת וא"ל מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביו"ט ופרש"י דקדושה אחת היא וא"כ אגן דאית לן דשני קדושות הן וכהנה דרבה ע"כ אית לן הואיל.

והנה התוס' ביצה (דף ב ב') בד"ה והא הקשו דלרבה הואיל ונהנה דאורייתא האף אופין ומבשלין מיו"ט לשבת ואי ע"י ע"ת וכי אתא תקנתא דרבנן ולעקר הנה

דאָרײַטא וע"כ צרײַף לומר כתי התוס' משום דרבה אָזיל לטעמיה דאית ליה הואיל
ע"ש, נמצא דיש ראיה פשוטה להרמב"ן דהלכתא כרבה והאיך נעלם זה ממאור הגדול
ו"ל: וליישוב שיטת בעה"מ נקדים דברי התוס' בביצה שם ד"ה והיה בזה"ל ונאפילו לדין
ניחא דכל דבר אפוי ומבנשל לא שיניף בו הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא כו',
ודברים אלו לכאורה תמוהים וסותר סנגיא דפסחים הנ"ל דמבנאר בהדיא דאי לא אמרינן
הואיל אסור לאפות, וכבר תמה ע"ז המג"א בריש סי' תקכ"ז ד"ה פתב, וגם הגר"א ו"ל
(בסי' תק"א ס"ק י"ד) מביא דברי התוס' דביצה, וכתב ע"ז אכל אינו מוכרח דרבה ור"ח
אָזיל לטעמייהו דר"ח ל"ל הואיל ול"ל הכנה נרבה דאית ליה הכנה אית ליה הואיל ע"ש,
ולכאורה אינו אלא תימא כמש"כ המג"א ו"ל: אכל האמת הברור דתוס' והבעה"מ
מפרשי הא דר"ח דאמר מדאורייתא צרכי שבת נעשים ביו"ט כמש"כ התוס' פסחים (דף
מז א') ד"ה ואי, דלאו משום קדושה אחת היא אלא משום שהוא מצות שבת כו' ונחשיב
כמו אכל נפש כו', ור"ל מטעם מתוך וצורך מצנה, ונפקותא גדולה יש בין פרש"י לפי
התוס', דלרש"י ו"ל ניחא מה שרשאין לאכול בשבת מה שנתבשל והוכן ביו"ט, ולא
אסור משום הכנה פביצה, וכעצם שנשרו מן הדקל בשבת דאסור ביו"ט, דלרבה ניחא
משום שהוכן ליו"ט עצמו דחזי לאורחים ולר"ח קדושה אחת היא וכמו יו"ט מכין
לעצמו, אכל לפי התוס' לא תירץ ר"ח אלא במה שהותר לבשל ולאפות ביו"ט ואין פאן
משום איסור יו"ט ע"ז שפיר תירץ משום מתוך, אכל עדיין קשה האיה רשאין לאכול
בשבת הא הוכן מיו"ט לשבת, ובשלקמא על רב חסדא עצמו ל"ק דלית ליה איסור הכנה
בביצה ג"כ, אכל לדין דבהכנה הלכה כרבה ובטעם היתר אפיה ובישול, אם נפסוק
כר"ח דלא אמרינן הואיל קשה האיה מותר לאכול בשבת ממה שהוכן ביו"ט וע"ז יישבו
התוס' שפיר דבכה"ג לא מקרי הכנה נמצא דלפני התוס' ליתא להך קושיא פלל מה
שהקשה רבה לר"ח דאפילו אם לא אמרינן הואיל, ניחא מה שאופין מיו"ט לשבת משום
מתוך ומשום מצוה נקרא צורך קצת ואיסור הכנה ליכא דבאפיה ובישול לא שיניף הכנה,
ושפיר פתב הגר"א ו"ל דדבריהם אינם מוכרחים ולא בלשון קושיא דבאמת אין
בדבריהם שום תימא כמו שפירנו שיטתם רק דאינו מוכרח לומר כן, דבפשיטות י"ל
פרש"י ו"ל דטעמיה דר"ח משום קדושה א', וממילא אין פאן איסור הכנה, ורבה לטעמיה
דאית ליה הואיל ושרי אף לדידיה דא"ל הכנה [אח"כ ראיתי בס' תפארת ישראל על
הל' יו"ט פתב ג"כ כף, וראיתי עוד בקונטרס קהלת יעקב להגאון ר"י מליסא זצ"ל
הסביר ג"כ כ"ז בכוננת המג"א ע"ש] וגם הר"ן ו"ל הביא דברי התוס' בקיצור בפרק
אלו עוברין, ולא תמה עליהם רק שלא נראה לו, והשתא דברי בעה"מ ו"ל מאירין ג"כ,
דנדאי י"ל דהלכה כר"ח דלא אמרינן הואיל והא דאופין מיו"ט לשבת משום מתוך וצורך
מצוה: ונשאר לפנינו רק לבאר לפי התוס' במאי פליגי רבה ור"ח הרי כבר כתבנו דלפי
דבריהם ו"ל בביצה (דף יב) בתוס' ד"ה ה"ג ע"כ צ"ל דרבה ג"כ סובר דטעם הדלקת
הנרות מיו"ט לשבת משום מתוך וצורך מצוה ורק באפיה ובישול, שיכול לבשל לפני
סעודת יו"ט הנצרך להואיל וא"כ במאי פליגי, וצ"ל דפליגי בסברא בעלמא דרבה סובר,
שאין מצוה באפיה ובישול, כיון שיכול להכין ביחד עם סעודת יו"ט.

ור"ח סובר דמכ"מ יש בבישול זה מצנה, כיון שהוא לא הכין קודם הסעודה, ולהכי צרכי
שבת נעשים ביו"ט וכדמשמע לשון התוס' בפסחים שם בד"ה ואי ו"ל אלא פלומר הואיל

שְׁהוּא מְצַנֵּת שַׁבָּת, אִם לֹא יַעֲשֶׂנָה בְּיוֹ"ט שׁוֹב לֹא יַעֲשֶׂנָה, חָשִׁיב כְּמוֹ אֹכֵל נֶפֶשׁ דְּיוֹ"ט
עכ"ל, מוֹכַח מִלְּשׁוֹן הַתּוֹסֵ' דְּלִר"ח אֲף שֶׁהוּא יְכוֹל לַעֲשׂוֹת מִקְּוָדִם מִכ"מ אִם לֹא עָשָׂה, אִי
נִימָא דְשׁוֹב לֹא יַעֲשֶׂנָה חָשִׁיב כְּמוֹ אֹכֵל נֶפֶשׁ דְּיוֹ"ט, וְעֵינֵינוּ: כ"ז בְּיִצְרָתִי לְשִׁיטַת הַתּוֹסֵ',
אָבֵל לְהֶרְמַב"ם ז"ל יֵשׁ לָנוּ לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁיטוֹת דְּפְלִיגֵי רַבָּה וּר"ח בְּמַחְלָקַת הַתּוֹסֵ'
וְהֶרְמַב"ם וְכַפְלָנוּגְתֵינָהוּ דְאִמּוֹרָאֵי דְבִיּצָה הַנִּזְ"ל, דְּרַבָּה סוֹבֵר דְּבִאֲפִינָהּ וּבִישׁוּל לִיפָא כָּל
מִתּוּךְ וּע"כ אוֹפִין מִטַּעַם הוֹאִיל, וּר"ח הִשִּׁיב צָרְכֵי שַׁבָּת נַעֲשִׂין בְּיוֹ"ט מִטַּעַם מִתּוּךְ בְּכָל
מְלָאכּוֹת וְדוֹקָא צָרְכֵי שַׁבָּת דְאִיפָא מְצָנָה וּמְמִילָא מְבִנָּא ר"ג כִּי דְהִלְכָה פְּרָבָה שְׁהֵרִי כְּבָר
אִיפְסֵס דְלַעֲשׂוֹן שְׁרִי פְּרָבָא וּכְשִׁיטַת הֶרְמַב"ם וּע"כ הָא דְמוֹגְמָר אָסוּר מִטַּעַם כְּבוֹי, וְלִיפָא
בֵּיהּ מִתּוּךְ, וּמוֹכַח דְּבְכָל הַמְּלָאכּוֹת לֹא אֲמַרִּינוּ מִתּוּךְ וְהָא דְאוֹפִין מִיו"ט לְשַׁבָּת ע"כ מִטַּעַם
הוֹאִיל: שְׁלִישִׁית הֵינָנוּ מְסוּנְגֵי דְכְתוּבוֹת הַנִּזְ"ל, דְּכָבֵר הִקְשׁוּ הַתּוֹסֵ' בְּד"ה אֵלָא מַעֲתָה הָא
דְּמִקְשָׁה רַב פְּפִי לְרַב פְּפִי מֵאֵי דְעִתְיָךְ דְּבִיו"ט שְׁרִי מְשׁוּם דְאֲמַרִּינוּ מִתּוּךְ אֵלָא מַעֲתָה
מְוָגְמָר מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בְּיוֹ"ט וְכו', וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵ' לְדִידֵיהּ נְמִי תִקְשִׁי וְכִי לֹא סָבַר דְאֲמַרִּינוּ
מִתּוּךְ הָא טַעֲמָא בְּד"ה (בְּבִיּצָה י"ד) הִכִּי ע"ש אָבֵל לְדְבָרֵינוּ מִיִּנְשֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹסֵ' כְּמִין
חוֹמֵר, דְּבָהָא פְּלִיגֵי, רַב פְּפִי סוֹבֵר פְּהֶרְמַב"ם ז"ל דְּבַחְבוּרָה לִיפָא מִתּוּךְ דְּדוֹקָא בְּהוֹצָאָה
אֲמַרִּינוּ וְאֲגַמְרָא אָסוּר מְשׁוּם כְּבוֹי אָבֵל לְרַב פְּפִי דְסוֹבֵר דְשְׁרִי בְּעִילָה רֵאשׁוּנָה גַם בְּשַׁבָּת
מוֹכַח דְּס"ל דְּגַם בְּחַבּוּרָה אֲמַרִּינוּ מִתּוּךְ וּע"כ ס"ל דְּגַם בְּשְׁאָרֵי מְלָאכּוֹת אֲמַרִּינוּ, וְא"כ
מְוָגְמָר נְמִי לְשְׁרִי וְלֹא קִשָּׁה קוֹשְׁיַת הַתּוֹסֵ' לְרַב פְּפִי מֵהוֹצָאָה דְאֲמַרִּינוּ מִתּוּךְ לְב"ה
דְּבַהוֹצָאָה גַם רַב פְּפִי מוֹדָה, וְהָא דְמִקְשָׁה מִהַבְּעָרָה וְלֹא מִקְשָׁה מִכְּבוֹי הֵינָנוּ לֹא מִכְּבוֹי
כְּבוֹי דְאִין פָּאן אִסוּר דְאוֹרֵייתָא, מ"ד מְבַשְׂרָא אֲגוּמְרֵי דְלִיפָא כְּבוֹי וּבְסִבְרַת הֶרְמַב"ם
שֶׁהִבְאֵנוּ לְעִיל, אֵלָא אֲפִילוּ הַבְּעָרָה ג"כ לִימָא מִתּוּךְ, וּמִשְׁנֵי דְדְבָר שְׁאִינוּ שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ
לֹא מִקְרִי צוֹרֵךְ קִצָּת וְלְרַב פְּפִי דְסוֹבֵר דְאֲמַרִּינוּ מִתּוּךְ בְּכָל הַמְּלָאכּוֹת וְזֵהוּ שִׁיטַת הַתּוֹסֵ'
הַצָּרֵךְ אֲפִילוּ בְּהַבְּעָרָה צוֹרֵךְ קִצָּת וְלִכְּ מְוָגְמָר אָסוּר, וּכְבָר אִיפְסֵס כְּרַב פְּפִי הֵן בְּסוּגֵי
דְכְתוּבוֹת דְאֲפִילוּ בְּשַׁבָּת שְׁרִי בְּעִילָה רֵאשׁוּנָה, הֵן בְּסוּגֵי דְבִיּצָה דְלַעֲשׂוֹן שְׁרִי, וְשִׁפִּיר
פְּסֵס הֶרְמַב"ם פְּנוּתֵיהּ: וְאֵל תִּתְמָה לְרַב פְּפִי מְשִׁמָּה דְרָבָא דְסוֹבֵר בְּיוֹ"ט שְׁרִי וּמְסִיק
הַגַּמ' לְדִידֵיהּ דְּבַעֲיָנוּ דְבָר הַשְּׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ וְהֵינָנוּ צוֹרֵךְ קִצָּת הָא רָבָא אֵית לֵיהּ לַעֲשׂוֹן שְׁרִי
וְהוֹכַחְנוּ לְעִיל לְדִידֵיהּ דְלֹא בְּעִינָן צוֹרֵךְ כָּלָל, וְכ"ת הָא רַב פְּפִי מְשִׁמָּה דְרָבָא הִיא, לִיתָא
דְכָבֵר פְּתִיבוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל שְׁלֵהִי פ"ק דְכְתוּבוֹת דְכִינּוּן דְרַב אֲמַר סְתָמָא מְשִׁמַּע דְכ"ע מוֹדוּ
דְרַב אֲמַר הִכִּי וְהִכָּא נְמִי הָא רָבָא סְתָמָא אֲמַר דְלַעֲשׂוֹן שְׁרִי וּמְשִׁמַּע דְכו"ע ס"ל דְרָבָא אֲמַר
פְּ, אוּלָם יֵשׁ לוֹמֵר שְׁאֵנִי רַב פְּפִי אֵלִיפָא דְרָבָא דִּיּוֹתֵר מְזָה אֵיתָא בְּשַׁבָּת (דָּף כז א')
בְּרוּמֵי דְרָבָא אֲדָרְבָא וּמִשְׁנֵי הָא רַב פְּפִי אֲמַרָה, וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' שֶׁם דְלֵהִי נִקְט רַב פְּפִי
וְלֹא רַב"י מְשׁוּם דְר"פ מְלָךְ אֲחֵרִיו וְכָל הַשְּׁמוּעוֹת שְׁאֲמַר סְבָרוּ תְלַמִּידֵי שְׁאֲמַר מְשִׁמָּה
דְרָבָא וְלַפְעָמִים אֲמַרְוּהָ מְשִׁמָּה דְרָבָא לְחוּד וְשִׁפִּיר נוֹכַח לוֹמֵר לְפִי"ז דְאֲף דְרָבָא אֲמַר
סְתָמָא מִכ"מ רַב פְּפִי מְשִׁמָּה דְרָבָא אֲמַרָה: וּבְאַמַּת יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְטַעֲמָא דְצָרְכֵי שַׁבָּת
נַעֲשִׂין בְּיוֹ"ט לָאו מְשׁוּם קְדוּשָׁה אַחַת הִיא כְּפִירִש"י שְׁהֵרִי דְחֵי הַש"ס (בְּדַמ"ח א') דִּי"ל
דְר"א ס"ל כְּר"ח דְלֹא אֲמַרִּינוּ הוֹאִיל וְאִיךְ אֲפִשֵׁר לוֹמֵר כֵּן הָא ר"א ס"ל בְּעִירוּבִין (דָּף
לח) דְשַׁבָּת וּי"ט שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן אֵלָא שְׁאֲפִשֵׁר לוֹמֵר דֵּה"ק אִי מְהָא לֹא אִירָבָא, דְפְלִיגֵי
ר"א וְר"י בְּהָא, וְכִיב"ז פְּתִיבוּ הַתּוֹסֵ' בְּגִיטִין סוּף פ' הַשּׁוֹלֵחַ, מֵיְהוּ לְפִי הַתּוֹסֵ' דְהָא דְצָרְכֵי
שַׁבָּת נַעֲשִׂין בְּיוֹ"ט לֹא מְשׁוּם קְדוּשָׁה א' נִיחָא יוֹתֵר, וְגַם הֵרִי"ף ז"ל לֹא הִבִּיא הֶרְאָהּ

דְּהִלְכָה פְּרָבָה מְהָא דְּאוּקְיָם הַש"ס דר"א פְּנוּתִיָּה בְּאַפְיָה דְּחִלָּה כְּמוֹ שְׁפוּבְר הִבְעָה"מ
וּמְקֻשָּׁה עָלְיוּ שְׁהָרִי דְּחֵי הַש"ס, וְהָר"ן ו"ל תַּמָּה ג"כ עַל לְשׁוֹן הָרִי"ף ו"ל שְׁכַתְבָּהּ הָא
דר"א שְׁאוּמֵר דְּעוּבְרָה עַל ב"י וּב"י אֲתִי פְּרָבָה, וְכַתְבֵּי הָר"ן ו"ל דְּלֹא נִהִירָא דְּהָא מְסַקִּינָן
בְּקִידוּשֵׁינָן טוֹבַת הַנְּאָה מְמוֹן, וְכִינּוּן שְׁפָן אֶפְשָׁר לֹמֵר דְּר"א דְּאָמַר שְׁמוֹנְהָרִין עַל חֲמִיץ שֶׁל
חִלָּה טְמֵאָה טַעֲמִיָּה מְשׁוּם דְּטוֹבַת הַנְּאָה מְמוֹן וְלֹאוּ מְשׁוּם הוֹאִיל אֵלֵּא כֶּף רָאוּי לֹמֵר כּו',
אֲבָל כָּל עֵין רוֹאֶה דְּלֹא שְׁגִיאת הַקּוּלְמוֹס הוּא וּמְכַש"כ שְׁגִיאת הַדְּעַת חִלְיָה, אֵלֵּא וְדָא
דְּמוּדָה הָרִי"ף ו"ל דְּמִדְּהִתְּרָא אֶפְיָה אֵין רָאָה דַּס"ל פְּרָבָה דְּאֶמְרִינָן הוֹאִיל, כְּדַחֲחִית
הַש"ס, אֵלֵּא מְהָא דְּעוּבְרָה עַל בַּל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא כְּמוֹ שְׁיִבְנוֹרָא, וּמָה שְׁתַּמָּה הָר"ן עָלְיוּ,
דְּנוּכַל לֹמֵר מְטַעֵם טוֹה"נ מְמוֹן, הֵן אֲמַת שְׁהָרָא"ש וְהָר"ן ו"ל פְּסָקוּ בְּקִידוּשֵׁינָן (ספ"ב)
דְּטוֹבַת הַנְּאָה מְמוֹן אֲבָל הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם ו"ל פְּסָקוּתְבָשִׁילִין וּלְאִדְלוּקֵי שְׁרָגָא, וְכֵן הָרִי"ף
ו"ל, וּמִזָּה הוֹכִיחַ הַב"י (בַּסִּי' תַּק"ז) דְּלִהְדַּלְקַת גְּרוּת לֹא בְּעֵינָן עִירוּב תְּבָשִׁילִין וּפְסָק
הָכִי בְּדַעַת רֵאשׁוּנָה בְּשׁו"ע (בְּסִימָן הַנ"ל בְּסַעְיָה י"ט) דְּמִי שְׁלֹא עִירָב עִירוּב תְּבָשִׁילִין
מִןתְּרָה לְהַדְּלִיק גַּר שֶׁל שַׁבַּת וְהַמ"א שָׁם (בַּס"ק י"ח) דְּחָה זֶה בְּקֻשׁ בְּלֹא שׁוּם סְבָרָא,
וְנִרְאֶה בְּעֵלִיל דְּרַבּוּתֵינוּ ו"ל לְשִׁטְתֵּיהוּ אֲזוּלֵי דַּס"ל מִתּוֹךְ דְּהַדְּלָקָה וְאֶפְיָלוּ בְּלֹא צְנוּרָה
כָּלל כְּדַעַת רַש"י ו"ל בְּבִיזָה (דָּף יב) וּכְמַש"כ הַגָּר"א (בַּסִּי' תַּק"ח סק"ב) דְּכֵן דַּעַת
הָרַמְבַּ"ם וְהָרִי"ף ו"ל דְּאֵף בְּלֹא צְנוּרָה כָּלל אֶמְרִינָן מִתּוֹךְ וּמִןתְּרָה ע"ש וּלְהָכִי שְׁפִיר פְּסָק
הָרַמְבַּ"ם דְּאֵף בְּלֹא עִירוּב תְּבָשִׁילִין מִןתְּרָה לְהַדְּלִיק מִיּו"ט לְשַׁבַּת, אֲבָל א"כ יוֹתֵר קֻשָּׁה
מְהָא דְּרַב הוֹנָא בְּבִיזָה (דָּף כ"א ב') דְּמִי שְׁלֹא הֵינִיחַ עִירוּב תְּבָשִׁילִין לוֹ גַּר
אֲחַד דְּנֻקָא דְּמִבְּנוֹרָה דְּבְעֵינָן עִירוּב תְּבָשִׁילִין גַּם לְהַדְּלָקָה וְע"ש בְּתוֹס' ד"ה וּמְדַלִּיקִין:
אֵיבְרָא תַּמָּה אֲנִכִי לְכַאוּרָה הָאֵיךְ מְדַלִּיקִין גְּרוּת מִיּו"ט לְשַׁבַּת ע"י ע"ת הָרִי הַכְּרִיחַ הַמַּג"א
(בְּרִישׁ סִי' הַנ"ל) דְּלֹאפּוּיִי וּלְבִשׁוּלֵי מִיּו"ט לְשַׁבַּת אֲסוּר מְדַאוּרֵייתָא וְלֹא הִתְּרָא אֵלֵּא
מְטַעֵם הוֹאִיל אֵי מְקַלְעֵי אוֹרְחִים וּבְדַחֲחִי לְאוֹרְחִים מְבַע"י וּבְגִירוּת אַאל"כ, וְא"כ אֲמַאי
שְׁרִי וּכ"ת מְשׁוּם שְׁיִהְיֶה רָאוּי לִיּו"ט עֲצָמוּ כְּשִׁינְטָה הַיּוֹם וּכְמַש"כ הַתּוֹס' (דַּכ"ב א') ד"ה
אֵין מְכַבִּין דַּמְש"ה מִןתְּרָה לְהַדְּלִיק מִיּו"ט לְחַבְּרוֹ ע"ש וְכֵן פְּסָק הַמ"א (בַּסִּי' תַּק"ד
סִק"ד) וְז"ל וְאֵם הוּא סְמוּךְ לְחַשְׁיָכָה אֶפְיָלוּ בְּבֵיתוֹ שְׁרִי לְהַדְּלִיק דְּצָרִיךְ הוּא לוֹ בְּאוֹתָהּ
שְׁעָה עַכ"ל, הָא לִיתָא דַּא"כ אֶפְיָלוּ אֵם לֹא עִירָב נְמִי, וְקֻשָּׁה מְדַרְבַּב הוֹנָא וְצ"ל דְּלֹא הִתְּרִירו
הַתּוֹס' אֵלֵּא גַּר אֲחַד אוֹ שְׁתֵּים כְּפִי צְנוּרָה תְּשַׁמִּישׁ, אֲבָל לֹא הִרְבָּה גְּרוּת לְפִי כְּבוֹד שַׁבַּת,
וְע"ז צָרִיךְ ע"ת, וּמִזָּה לְכַאוּרָה רָאָה גְּדוּלָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּלִהְדַּלְקָה אֵינוּ צָרִיךְ עִירוּב
תְּבָשִׁילִין דְּלִגְבֵי הַדְּלָקָה אֶמְרִינָן מִתּוֹךְ, וְלֹא הוֹצֵרְכֵנוּ לְסַבְּרָא דְּהוֹאִיל אֵלֵּא לְאֶפּוּיִי
וּלְבִשׁוּלֵי, אֲבָל א"כ הִדְרָא קוֹנְשִׁיתָנוּ לְדוֹנְפָתָה לְיִישָׁב הָא דְּרַב הוֹנָא, וְגַם לְיִישָׁב שִׁיטַת
הַתּוֹס' דְּכָל מְלֹאכּוֹת שְׁוֹת לְסַבְּרָא דְּמִתּוֹךְ: וּלְיִישָׁב זֶה נִבְּאָר תְּחִלָּה מִש"כ הַתּוֹס' (דִּי"ב)
ד"ה ה"ג דְּלִשִׁיטַת רַש"י דְּמִתּוֹךְ אֶמְרִינָן בְּלֹא צְנוּרָה כָּלל, מַאי אֵינְצָרִיךְ רַבָּה בְּפְסָחִים
לְטַעֲמָא דְּהוֹאִיל, בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל ע"ש, וְלְכַאוּרָה לְטַעֲמֵיהוּ דַּס"ל דְּמַצְרִכֵּנוּ צְנוּרָה
יּו"ט קֻצַּת, מִי נִיחָא, הָא מְבִנוֹרָר שָׁם דְּהָא דְּאוּפִין מִיּו"ט לְשַׁבַּת הֵינִי נְמִי מְטַעֵם הוֹאִיל
דְּמִקְשָׁה שָׁם רַבָּה לְרַב חֲסָדָא לְדִידָךְ דְּאֶמְרַתָּ לֹא אֶמְרִינָן הוֹאִיל הָאֵיךְ אוּפִין מִיּו"ט לְשַׁבַּת
כו' וּמַאי אֵינְצָרִיךְ לְטַעֲמֵיהוּ דְּהוֹאִיל הָא צְנוּרָה מְצוּהָ מְקַרִי צְנוּרָה כְּמַש"כ שָׁם הַתּוֹס' בַּסִּי' ד
בְּבִיזָה, וְנ"ל דְּאֵין זֶה מְצוּהָ שְׁיִכּוּלִין לְאֶפּוֹת וּלְבִשָּׁל לְפָנֵי אֲכִילַת יו"ט וּלְהוֹתִיר לְשַׁבַּת,
וְא"כ מְמִילָא נִיחָא דְּהַדְּלָקַת גְּרוּת דַּא"א בַּכָּה"ג שְׁרִי מְשׁוּם מִתּוֹךְ, וְצְנוּרָה מְצוּהָ, וּמ"מ

בְּעֵינֵינוּ עִירוּב פִּינּוֹן דְּלַחּוּל אָסוּר מְשׁוּם דְּלִיכָא מְצוּה וּכְמוֹ דְּלַרְב חֲסֵדָא דְּלִית לֵיהּ הוּאִיל
דְּהִטְעַם דְּאוּפִין מִיּו"ט לְשַׁבַּת מְשׁוּם דְּצָרְכֵי שַׁבַּת נְעֻשִׁין בִּיּו"ט מְטַעַם קְדוּשָׁה א' כְּפִירֵשׁ"י
בד"ה מְדַאוּרֵינִיָּתָא, וּמכ"מ הַנְּצָרְכוּ ע"ת פְּדֵי שְׁלָא יֵאמְרוּ דְּמִןתָּר כּמ"כ מִיּו"ט לַחּוּל ה"נ
לְרַבָּה לְעֵנִין הַדְּלָקַת גְּרוּת, דְּאָף דְּלֹא שְׁיִיף הוּאִיל מ"מ מִןתָּר מְטַעַם מִתּוּף וְהַנְּצָרְכוּ ע"ת
מְשׁוּם דְּלֹא יֵאמְרוּ דְּמִןתָּר גַּם מִיּו"ט לַחּוּל וּמְזַה הִטְעַם נ"ל שְׁנֵהֲגוּ הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְהִטְמִין
מִיּו"ט לְשַׁבַּת סְמוּךְ לְעָרְב בְּאַנְפֵּן שֶׁא"א שְׁיִהְיֶה רְאוּי לְאַכּוֹל בְּעוֹד יוֹם לְאוּרְחִים.

וְזֶה פְּלֵא הָא טַעְמָא דְּהוּאִיל לֹא שְׁיִיף אִז אַבְּל הִטְעַם פְּשוּט דְּכִינּוֹן דְּמִנְהֲגוּ לְעַנְג שַׁבַּת
בְּחִמִּין בִּיּוֹם וּא"א בְּעֵנִין אַחַר מִןתָּר לְבַשְׁל מְטַעַם מִתּוּף ע"י עִירוּב וְלֹא הַנְּצָרְכְנוּ לְסַבְּרָא
דְּהוּאִיל אֲלֵא לְסַעוּדַת לַיִל ש"ק, אוּ בִימֵי הַגֹּמ' שְׁלֹא הָיוּ מְטַמִּינִים וְהָיוּ אוֹכְלִין צוּנּוֹן לְמַחַר
וְזֹאת בְּאַפְשָׁר לְהַכִּין מִבְּעוֹד יוֹם כְּמוֹ שְׁבַּאֲרֵנוּ דְּלִיכָא בְּזֶה מְצוּהָ] וּכ"ז לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּלֹא
אַמְרִינוּ מִתּוּף אֲלֵא בְּצוּרָה קֶצֶת אַבְּל לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם ו"ל דְּלֹא בְּעֵינֵינוּ צוּרָה קֶצֶת, ע"כ
אִי נִימָא מִתּוּף בְּאַפּוּיֵי וּבִישׁוּל קֶשֶׁה קוֹשִׁיַת הַתּוֹס' מֵאִי אִינְצִטְרִיף הוּאִיל, וְאִי אִינְצִטְרִיף
סַבְּרָא דְּהוּאִיל הָאִיף מְדַלִּיקִין גְּרוּת אֲלֵא כּמִש"כ לְעִיל דְּבַאֲפִיָּה וּבִישׁוּל ל"א מִתּוּף כָּלֵל,
וְאִינְצִטְרִיף לְטַעְמָא דְּהוּאִיל וְלְהַדְּלָקָה אִיתָא טַעְמָא דְּמִתּוּף וְלֹא בְּעֵינֵינוּ ע"ת כָּלֵל דְּאַפִּילוּ
לַחּוּל שְׁרִי בְּלֹא צוּרָה מְצוּהָ [וּא"כ לְהִטְמִין סְמוּךְ לְעָרְב אָסוּר] וְעַתָּה מְבִנְיָא הַדְּבָר דְּרַב
הוּנָא סוֹבֵר כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' מְדַאוּרֵינִיָּתָא ע"ת לְהַדְּלָקָה דְּכָל מְלֵאכּוֹת שְׁווֹת לְסַבְּרָא דְּמִתּוּף
וּבְעֵינֵינוּ צוּרָה קֶצֶת וְהִכָּא דֵּא"א שְׁרִי מְשׁוּם מִתּוּף כְּמוֹ שְׁבַּאֲרֵנוּ, אַבְּל הַדְּרָא קוּשִׁיָּא
לְדוֹקְתָּה עַל הַרְמַב"ם ו"ל בְּשְׁנֵי דְּבָרִים חֲדָא עַל הַפְּסֵק דֵּל"א מִתּוּף בְּכָל הַמְּלֵאכּוֹת, וְשִׁנִּית
בְּמָה שְׁלֹא הַצְּרִיף צוּרָה קֶצֶת בְּהַדְּלָקָה וְהוּצָאָה, וְעוֹד נוֹסֵף קו' אַחַת עַל רַבִּינוּ ו"ל מְהָא
דְּכַתּוּבּוֹת שֵׁם (דָּף ז א') דְּלֹא אַמְרִינוּ מִתּוּף אֲלֵא בְּדָבָר הַשְּׁנֵיהּ לְכָל נֶפֶשׁ, וְלְכַאוּרָה בְּהַדְּרָא
מְבִנְיָא כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּבְעֵינֵינוּ צוּרָה קֶצֶת מִיָּהּ וְזוֹ הַרְאִיָּה הִבִּיא הַגְּרָ"א ו"ל (בְּסִי' תְּקִי"ח
סִק"ב) ע"ש: וְלִינִישׁב כ"ז גְּרָאָה בְּרוּר דְּהִנֵּי תְּרִי מִיָּלִי פְּלוּגְתָּא דְּאַמְוֵרָאִי בְּשִׁלְשָׁה סוּגְיּוֹת
הַש"ס וְתִלְיִין הָא בְּהָא, הָא' בְּבִינָה (דָּף כב ב') מְהוּ לְעֻשָׁן רַב הוּנָא אָמַר אָסוּר מְפִנֵי
שְׁמִכְכָּה (וְזֶה אַב מְלֵאכָה הוּא וְאִינוּ שְׁנֵיהּ לְכָל נֶפֶשׁ לְפִיכָה אָסוּר לְעֻשׂוֹת מְלֵאכָה בְּשִׁבְלֵיהּ)
א"ל ר"נ וְלִימָא מַר מְפִנֵי שְׁמִכְכָּה (שְׁגַם זֶה אַב מְלֵאכָה) א"ל תַּחֲלָתוּ מְכַבָּה וְסוּפּוֹ מְבַעִיר
(וְאַנָּא קַמָּא קַמָּא נְקֻטִי) אָמַר רַב יְהוּדָה ע"ג גְּחֵלַת אָסוּר, מְשׁוּם כְּפִבּוּי לַחּוּד, וְע"ג חֲרַס
(דְּלִיכָא כְּפִבּוּי) שְׁרִי וּפְרַש"י דְּהַבְּעָרָה לִיכָא מְשׁוּם דְּכַלְאַחַר יָד הוּא וְלִיכָא אִיְסוּרָא
דְּאוּרֵינִיָּתָא, רַבָּא אָמַר ע"ג גְּחֵלַת נְמִי שְׁרִי מִיָּדֵי דְּהוּי אַבְּשָׂרָא אַגְּוֵרִי, וּפְרַש"י דְּבִשְׂרָא
אַגְּוֵרִי נְמִי אִיכָא כְּפִבּוּי וְהַבְּעָרָה כּו' וְשְׁרִי מְשׁוּם דְּאוּכַל נֶפֶשׁ הוּי וְעִישׁוֹן פִּירוּת נְמִי אִנְכַל
נֶפֶשׁ הוּא וְשְׁנֵיהּ לְכָל נֶפֶשׁ וּמִש"ה שְׁרִי, וְהִרִיף ו"ל גּוֹרֵס בְּשַׁבַּת פְּרָק ר"א דְּמִילָה דְּטַעְמָא
דְּבִשְׂרָא אַגְּוֵרִי דְּשְׁרִי מְשׁוּם דְּלִיכָא כְּפִבּוּי כְּפִיבּוּי פְּמִבְּנָאָר בְּהַלְכוֹת בְּסוּגְיָנוּ, וְהַקְּשָׁה הִבְעָה"מ
דִּמ"מ לְהוּי אָסוּר מְשׁוּם הַבְּעָרָה וְתִי הַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת דְּכִינּוֹן דְּכִיבּוּי לִיכָא הַבְּעָרָה ג"כ
לִיכָא, וְזֶה אִינוּ מוּבָן לְעַנ"ד דִּמ"ט הוּי הַבְּעָרָה פְּלֵאחַר יָד דִּיהָא שְׁרִי, וּמֵאִי שְׁיִיכָא הַבְּעָרָה
בְּכִיבּוּי בְּשִׁלְמָא בְּשָׂרָא אַגְּוֵרִי דְּכִבּוּי הוּא בְּגַחְלִים וְהַבְּעָרָה ג"כ בְּגַחְלִים לַחּוּד נִיחָא
דְּכִיבּוּי לִיכָא שְׁסוּפֵן מְבַעִיר וְכִינּוֹן דְּכִבּוּי אִין פֵּאן הַבְּעָרָה נְמִי אִין פֵּאן, אַבְּל בְּקַטּוּר הָא
הַקְּטוּרֶת גּוּפִיָּהּ מִתְּלַהֵב וּמִתְּבַעֵר וּמ"ט שְׁרִי נְהִי דְּבַגְּחֵלַת לִיכָא כְּפִבּוּי וְכִינּוֹן דְּלֹא חֲשִׁיב
כְּפִבּוּי לֹא חֲשִׁיב הַבְּעָרָה שֶׁא"כ אַבְּל בְּהַקְּטוּרֶת הָא אִיכָא הַבְּעָרָה: וְנִלְעַנ"ד לִינִישׁב שִׁיטַת

הרי"ף והרמב"ם ז"ל דחזא הוא פידוע, דמפרשי הכי דהני אמוראי פליגי בטעם משנתנו דחקמים אוסרים מוגמר.

ולכאורה קשה נימא מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי כו', וזה מתנישב בשני אופנים או משום דבעינן צורך קצת וכשיטת התוס', וממילא בעינן דבר השונה לכל נפש כדמוכח בסוגיא דכתובות שהבאנו לעיל או משום כפוי אסור דליכא מתוך כולל וכשיטת הרמב"ם דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה ובהבערה דאמרינן מתוך לא בעינן צורך קצת, ובה דפליגי ר"ה ור"נ סברי דעישון אסור משום מכבה ומבעיר אפילו ע"ג חרס וכשיטת התוס' דבעינן צורך קצת וממילא בעינן דבר השונה לכל נפש ורב יהודה דמחלק דע"ג גחלת אסור וע"ג חרס שרי סובר דמשום הבערה שרי דלא בעינן צורך קצת ושרי משום מתוך ורק משום כפוי אסור וע"ג גחלת אסור מפני שמכבה וע"ג חרס שרי, אף דאיכא הבערה בכ"ז שרי משום מתוך וכשיטת הרמב"ם ז"ל, וכן מבואר ברי"ף שפתיב בטעמא דרב יהודה ע"ג גחלת אסור משום שמכבה, ולא פתב טעם מבעיר כפירש"י, והתימא על הרמב"ן ז"ל שלא הרגיש כ"ז וכבר פתבו התוס' דלר"י נר של אבוקה שרי דהבערה שלא לצורך שרי ביו"ט, ור"נ שפיר מקשה לרב הונא ולימא מר, מפני שמבעיר, ולא נוכל לומר כמו דאמרינן לר"י דהבערה שאני מפני דלר"ה לדידיה דסובר דלהדלקה בעינן ע"ת, ע"כ בעינן צורך קצת וליכא שום חילוק בין כפוי להבערה ושפיר מקשה ליה ר"נ ולימא מר משום מבעיר, ורבא סובר דלעשן שרי דכפוי ליכא, מ"ד אבשרא אגומרי, וכג"ה הרי"ף ז"ל, ואי משום הבערת הקטורת ס"ל בהא כר"י וכהרמב"ם ז"ל כמו שבארנו, וכ"ת א"כ מגמר נמי לשרי, הא ל"ק, דבע"כ צ"ל דאיכא כפוי כלאח"י וקרוב לכפוי ואסור משום כפוי, ונדוקא באכילה התירו והיינו לעשן את הפירות וכמבואר ברש"י שם ד"ה רבא אמר ע"ג וליהי הוצרך רבא להביא ראיה מבשרא אגומרי שהתירו דשם הוא אנוכל נפש ודומה לבשרא אגומרי ושרי אכל במוגמר דלאו אנוכל נפש הוא אסור, והנה הש"ס פסק וגם הרי"ף ז"ל דלעשן שרי כרבא, נמצא מבואר פסק הרמב"ם בהני תרי מילי דהבערה שרי דאמרינן מתוך ולא בעינן צורך קצת ודלא כרב הונא, הא חזא: שנית בפסחים (דף מו) בסוגיא דהואיל פסק הרי"ף ז"ל כרבה דאמרינן הואיל והבעה מ"פסק כר"ח ע"ש והרמב"ן ז"ל לדמסיק הגמרא הואיל וקודם הטיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי וטעמא דל"ג על מקצת שבת, אלא הואיל ומוותר למקצתו הותר לגמרי וכמו שפרש"י שם שאין חילוק בשיעור של שבת, והעיר מע"כ נ"י דאין ראיה מהיתר דרשות להיתר דמצנה דבא מצד דחיה, צדקו בה דברי מעכ"ה, ואני אוסיף דפשיטא לי דאסור לתקוע בחנם, ואין בה חולק כלל כאשר יבואר, וראיה ברורה לזה שהרי אפילו בנטילת לולב איתא בירושלמי סופה (פ"ג) הניחו בארץ אסור לטלטלו, ולא מיבעיא לדעת הד"מ ומ"א (בסי' תרנ"א) דאפילו ביו"ט שחל בחול אפ"ה אסור מכש"כ תקיעת שופר שהתקיעה בחנם אסור משום שבות אחר שפבר יצא, ואפילו לדעת הגר"א (סי' תרנח) דהירושלמי מייירי דוקא בחל בשבת הא בחול מותר לטלטלו כל היום מכ"מ שפיר יש ללמוד דכמו בלולב בשבת לא הותר לאחר שעשה מצותו, משום הואיל דמותר קודם שיצא י"ח הותר נמי אח"כ הכי נמי תק"ש אפילו בחול, ולא דמי ללולב ביו"ט שחל בחול, דרשאין לטלטלו כל היום דהתם אין אסור בטלטול הלולב אלא משום מוקצה ונדוקא בשבת הוא דאסור משום מוקצה למצותו כפרש"י ותוס' ריש

פָּרָק לְוֹלֵב וְעֶרְבָה, דְּבִשְׁבֶּת מְוֻקָּצָה הוּא אֵלָא שְׁמֻצָּה שֶׁל נְטִילַת לְוֹלֵב דּוּחָה אִיסוּר מְוֻקָּצָה מִשׁ"ה כְּשֶׁנִּגְמַר מְצֻנְתּוֹ שׁוֹב אִסוּר מְשׁוּם מְוֻקָּצָה וְכ"ז דְּוֻקָּא פְּשֵׁהֲנִיחַ בְּאַרְצֵי אֶבֶל כ"ז שֶׁהוּא אוֹחְזוֹ בְּיָדוֹ מְוֹתֵר לְאַחְזוֹ אַע"ג שְׁפָכֵר יֵצֵא בּוֹ, וְכַדִּין כָּל מְוֻקָּצָה כְּמִבְּנֹאֵר בְּאו"ח (ס' רסו סְעִיף י"ב וּבִמְג"א סְקִי"ט וּבְסִי' ש"ח בִּמְג"א סְק"ז), וְאַע"ג שְׁהַגְרָ"א (בְּסִי' רסו סְקִי"ז) חוֹלֵק ע"ז, וְס"ל שֶׁאֵין זֶה הַדִּין אֵלָא בְּכָלִי שְׁמֻלְאֲכְתּוֹ לְאִיסוּר וְלֹא בְּמְוֻקָּצָה הַחֲמוּר, מְכ"מ אֲנִי בְּעִנְיֵי הוֹכַחְתִּי כְּדַעַת הֶרֶם"א מְדַתְנֵן בְּסוּפָה (פ"ג) מְקַבְּלַת אִשָּׁה מִיַּד בְּנָה וּמִיַּד בַּעֲלָה וּמְחַזְרֵתוֹ לְמִים בְּשִׁבְתָּ, הֵרִי אַע"ג דְּגַמֵּר הַמְצָנָה מְכ"מ כ"ז שֶׁאוֹחְזוֹ אֵין בּוֹ אִיסוּר מְוֻקָּצָה וְאִפְּלוּ אַחֵר יָכוֹל לְקַבֵּל מִיָּדוֹ וּמִשׁ"ה תָּנִן מִיַּד בְּנָה וּמִיַּד בַּעֲלָה, וְקוֹנְשֵׁית רַבִּינוּ הַגְרָ"א ע"ז מִתּוֹסְפָתָא סוּף סוּפָה שְׁמוֹשְׁכַת הַפְּתִילָה מִיָּדָה מִיַּד בְּקַבְּלַת שִׁבְתָּ יִישָׁבְנוּ דְשֶׁאֲנִי הֵתֵם שֶׁהַתְּחִיל מִבְּעוֹד יוֹם וְלֹא בְּשִׁבְתָּ עֲצָמוֹ] הָא הִנִּיחוּ בְּאַרְצֵי שׁוֹב אִסוּר לִיטְלוּ מְשׁוּם מְוֻקָּצָה, הָא מִיָּהָא דְּבִשְׁבֶּת אִסוּר מְשׁוּם מְוֻקָּצָה דְּמְצָנָה מִשֶּׁא"כ בִּי"ט שְׁחַל בְּחוּל אֵין עַל הַלְוֹלֵב אִיסוּר טְלִטּוּל כָּלֵל, כִּינֵן דְּבִי"ט שֶׁל סוּפּוֹת מְצֻנְתּוֹ בְּלוּלֵב, וְהוּי כְּשֶׁאֵר צָרְכֵי יו"ט מִשׁ"ה מְוֹתֵר לְטְלִטְלוּ אִפְּלוּ אַחֵר שְׁהִנִּיחַ, אֶבֶל כ"ז בְּלוּלֵב, דְּאֵין בְּטְלִטּוּל שׁוֹם אִיסוּר אֵלָא מְוֻקָּצָה, אֶבֶל שׁוֹפֵר דְּהַתְּקִיעָה אִיסוּר מְדַרְבָּנָן א"כ אִפְּלוּ בִי"ט שְׁחַל בְּחוּל ג"כ יֵשׁ בּוֹ אִיסוּר תְּקִיעָה, אֵלָא שְׁמֻצָּת עֲשֵׂה שֶׁל תְּק"ש דּוּחָה אִיסוּר תְּקִיעָה וְא"כ לְאַחֵר שְׁיֵצֵא יָדֵי מְצֻנְתּוֹ שׁוֹב אִסוּר לְתַקְנוּעַ.

אִיבְרָא כ"ז הוּא אַחֵר שְׁהִסִּיחַ דַּעַתּוֹ מִתְּקִיעָה דְּמְצָנָה אֶבֶל אִם חֲפִץ הוּא לְתַקְנוּעַ לְשׁוֹם מְצָנָה מְוֹתֵר לְתַקְנוּעַ כָּל הַיּוֹם דְּכָל זְמַן שְׁעוֹסֵק בְּמְצָנָה נִחְשָׁב לְמְצָנָה וְכַדְאִיתָא בְּחִגִּיגָה (דף ח ב') שֶׁאִם הַפְּרִישׁ עֲשֵׂר בְּהַמּוֹת לְחִגִּיגָתּוֹ כְּפֻלְן דּוּחִין יו"ט, וְאֵינֵן נִחְשָׁבִין לְנִדְרִים וְנִדְבוֹת שֶׁאֵין קֶרְבִּין בִּי"ט וְאִפְּלוּ לֹא הַפְּרִישׁ כְּפֻלָּם בְּיַחַד, אֵלָא אַחֵר שְׁהַקְרִיב בְּהֵמָה אַחַת, מְבִיא עוֹד בְּהֵמָה וּג"כ קֶרֶב בִּי"ט כְּמִבְּנֹאֵר בִּירוּשְׁלַמִי וְהוּבָא בְּתוֹס' שֶׁם סְד"ה חוֹזֵר שְׁלַעוֹלָם הוּא מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ וְדוּחָה יוֹם טוֹב עַד שֶׁיֵּאמַר אֵין בְּדַעַתּוֹ עוֹד וְה"נ בְּתַק"ש כ"ז שְׁרוּצָה לְהוֹסִיף עַל הַתְּקִיעוֹת שְׁרִי, וּמִזֵּה הַטַּעַם הִנְהִיגוּ הַגְּאוּנִים ז"ל לְתַקְנוּעַ מֵאָה קוֹלוֹת וְלֹא חֲשׂוּ מְשׁוּם אִיסוּר תְּק"ש בְּחֻצָּם אֵלָא כִּינֵן שְׁהַתְּקִינוּ הֵרִי דַּעַתּוֹ לְתַקְנוּעַ עוֹד שׁוֹב אֵין בְּנָה אִיסוּר.

וְלֹא דְּמִי לְהָא שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל, דְּבִהִנִּיחוּ אִיסוּר לְטְלִטְלוּ דְּמִשְׁמַע אִפְּלוּ בְּדַעַתּוֹ לִיטְלוּ עוֹד הַפַּעַם, דְּאִיסוּר דְּשֶׁאֲנִי חוֹמֵר שִׁבְתָּ מְחוּמֵר יו"ט דְּבִשְׁבֶּת אֵין הָאִיסוּר נִדְחָה אַע"כ הוּי חוֹבָה עָלָיו, וְאַתִּי עֲשֵׂה דְּאוֹרֵייתָא וְדַחֵי דְּרַבָּנָן מִשׁו"ה לְאַחֵר שְׁיֵצֵא יָדֵי מ"ע, וְאֵין דּוּחָה עוֹד ל"ת דְּאוֹרֵייתָא ה"נ לֹא דַחֵי אִיסוּר דְּרַבָּנָן, אֶבֶל יו"ט דְּקִיל כ"ז שֶׁהוּא מְצָנָה מְוֹתֵר בִּי"ט, וְעֵינֵן בְּכ"ז מִשׁ"כ בְּחִיבּוּרֵי הָעַמֵּק שְׁאֵלָה (שְׁאֵילָה נ"ג אוֹת ד') בְּס"ד, אֵלָא שְׁחוֹזְרֵי בִּי בְּהָא דְּהִנִּיחוּ שְׁאִיסוּר לְטְלִטְלוּ, וְכַתְּבִיתִי שֶׁם דְּהָא דְּרִשְׁאֵי לְאַחְזוֹ כ"ז שְׁלֹא הִנִּיחוּ, הוּא מְשׁוּם דְּהוּי מְצָנָה עַד שְׁמִנִּיחוּ, וְכַשֶּׁהֲנִיחַ הוּי סִילּוּק דַּעַת מִהַמְצָנָה, וְעַתָּה חוֹזְרֵי בִּי אֵלָא אִפְּלוּ הִנִּיחוּ לְאַרְצֵי מְכ"מ אִפְּשֵׁר שְׁבַדְעָתּוֹ לִיטְלוּ עוֹד הַלְוֹלֵב וְאַפ"ה בְּשִׁבְתָּ אִיסוּר וְהָא דְּכ"ז שֶׁהוּא אוֹחְזוֹ שְׁרִי הֵינֵנוּ דְּכָף הוּא דִּין מְוֻקָּצָה דְּכָל זְמַן שֶׁאוֹחְזוֹ בְּהִיתֵר רִשְׁאֵי לְאַחְזוֹ עַד שְׁמִנִּיחוּ וְכַדַּעַת הֶרֶם"א (בְּסִי' רסו) שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל: נִחְזוֹר לְעַנְיֵן דְּגַם הָאו"ז שְׁפָתַב שְׁאִם רוּצָה לְתַקְנוּעַ כָּל הַיּוֹם שְׁרִי הֵינֵנוּ שְׁרוּצָה לְתַקְנוּעַ לְשׁוֹם מְצָנָה אֶבֶל בְּחֻצָּם וְדַאי אִיסוּר, וְהִנֵּה הַבְּאִיתִי בְּחִיבּוּרֵי שֶׁם מִשׁ"כ הַתּוֹס' בְּרַה"ש (דף טז) ד"ה וְתוֹקְעִין, דְּהַקְשָׁה הָאִיף וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין הָא קָא עָבַר עַל בַּל תּוֹסִיף וּמְתַרְץ הַתּוֹס' דְּהִיכָא דַּעוֹשָׂה הַמְצָנָה שְׁנִי

פְּעָמִים אֵין שְׁיָרָה בְּזֶה בַּל תּוֹסִיף ע"ש וְכַתְּבֵתִי שֵׁם שְׁלֹא נִצְרָכִים לְסַבְּרָא זו, אֲלֵא בְּאִפְּסוֹן שְׁלֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה עוֹד וְאֵחָ"כ עֲשֵׂה עוֹד הַפְּעַם מִכ"מ אֵין בּוֹ מִשׁוֹם ב"ת, וְהוּא ג"כ מְזַה הַטַּעַם מִשׁוֹם הוֹאִיל דָּאֵם לֹא גָמַר הַמְצָנָה וְנִמְשָׁךְ הַמְצָנָה כְּמוֹ שְׁיָרָצָה מִש"ה אֲפִילוֹ גָמַר אֵין בּוֹ מִשׁוֹם ב"ת וְע"ש עוֹד: וּמְזַה הַסַּבְּרָא נְבֵא לִינְשֵׁב ג"כ קִנְיַת הַש"א בְּחֻלּוֹ (דָּף פד ב') דָּאֵי גֵימָא דְאָסוּר לְתַקְנֵעַ בְּחֻנָּם לִימָא הַגְמ' תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּגְבוּלִים תּוֹכִיחַ שְׁאֵין נְדָאָה דּוֹחָה שְׁבַת וְסְפִיקָה דּוֹחָה יו"ט בְּסַפְקָא תְּקַע אוֹ לֹא תְּקַע אֲלֵא נְדָאֵי אֲפִילוֹ תְּקַע כְּדִין ג"כ רִשְׁאֵי לְתַקְנֵעַ, וְכֵן נֹכַח לְהַקְשׁוֹת לְפִי שֵׁיטַת הַרְמ"א וּמַג"א דְּהָא דְתַנִּי בְּלוּלָב הַנִּיחָן אָסוּר לִיטְלוֹ מִיָּרֵי אֲפִילוֹ בִּיּו"ט שְׁחָל בַּחוּל, וְא"כ גֵּימָא נְטִילַת לּוּלָב בְּגְבוּלִים יוֹכִיחַ שְׁוֹדָאָה אֵין דּוֹחָה שְׁבַת וְסְפִיקָה דּוֹחָה יו"ט וְהִינּוּ סַפְקָא נְטִיל אוֹ לֹא נְטִיל, אֲלֵא נְדָאֵי זֶה אֵינוֹ יוֹכִיחַ דְּשִׁאֲנֵי הֵנִי דְאֲפִילוֹ תְּקַע נְדָאֵי רִשְׁאֵי לְתַקְנֵעַ עוֹד לְשֵׁם מְצָנָה כֹּל זְמַן שְׁלֹא הָסִיחַ דַּעְתּוֹ מִלְתַּקְנֵעַ מִשׁו"ה שְׁרֵי לְתַקְנֵעַ מְסַפְקָא, מִשְׁא"כ כְּפִי שֵׁיטַת הַרְמ"א לְכַסּוֹת מַה שְׁפָכַר פְּסָה, לְהַכִּי בְּסַפְקָא נְמִי אָסוּר: הָא מִיָּהָא הַדִּין בְּרוּר שְׁאָסוּר לְתַקְנֵעַ בְּחֻנָּם כְּמַבְנֵאָר בְּרֵא"ש (פ"ד ס' י"א), וְאֵע"ג דְּהֵתָם מִיָּרֵי בְּדַעְתּוֹ עוֹד לְתַקְנֵעַ וּבְאִפְּסוֹן זֶה הָרִי בְּיִאֲרֵנוּ דָּאֵז אֵין אִסוּר כֹּלֵל שְׁאֲנֵי הֵתָם שְׁאֵין בְּדַעְתּוֹ לְתַקְנֵעַ אֲלֵא כְּפִי מַה שְׁמַחְוִיב עַפ"י דְּבָרֵי חֻכְמִים אוֹ הַגְּאוּנִים וְלֹא יוֹתֵר וְא"כ חֲזָרָה שְׁהַחֲזִירוּהוּ לְהַתּוֹקַע הָיָה בְּחֻנָּם, וְשִׁפִּיר רַעַשׁ עֲלֵיהֶם ר' אֱלִיקוּם ב"ר יוֹסֵף וְר' אֱלִיעֶזֶר ב"ר נְתַן הַסְּפִים לְדְבָרֵינוּ שְׁגַם הַתּוֹקַע עֲבַר עַל שְׁבוֹת דְּרַבְּנָן עַל כָּל פְּנִים.

זֶהוּ מוֹכַח, שְׁאֵם תּוֹקַע בְּחֻנָּם אָסוּר וְאִיכָּא שְׁבוֹת, כ"ד יְדִידוֹ וְדוּדוֹ הַעֲמוּס בְּעִבּוּדָה: סִימָן לְזוֹ לְבָנֵי הַיָּקָר הָרַב וְכו' רֵאב"ד בְּעִיר מְאֻסְקוּוּא: . מַה שְׁפָתַב בְּדַעַת הַרְמַב"ם בַּה' שְׁבִיתַת יו"ט (פ"א ה"ד) דַּס"ל דְּלֹא אֲמַרִינָן מִתּוֹךְ אֲלֵא בְּהוֹצָאָה וְהַבְּעָרָה וְכַדַּעַת הַפְּר"ח, וְלֹא כְּשִׁאֲרַת הַפּוֹסְקִים דְּרוֹצִים לִוְרָא דְּהוֹצָאָה וְהַבְּעָרָה דְּנִקְט הַרְמַב"ם רַק לְדוּגְמָא נִקְט עֵינָן ק"נ עַל הָרֵא"ש בִּיצָה (פ"א ס' קפ"ט) ע"ש, כֵּן דַּעְתִּי מִפְּכָר וְכַמִּש"כ שְׁגַם דַּעַת הַה"מ כֵּן הוּא וְלֹא כַּהַפְּר"ח בְּדַעַת הַה"מ וְרַק מִשׁוֹם הוֹאִיל פְּטוּר בְּשִׁאֲרֵי מְלֵאכּוֹת [אָף שְׁלֹא מִשְׁמַע כֵּן מִדְּבָרֵי בְּאוּרֵי הַגְּר"א בַּה' יו"ט בַּס' תְּקִי"ח סק"ב.

וּמ"ש לִינְשֵׁב הָא דְאִיתָא בְּבִיצָה (דָּף יב) הַבְּעָרָה וּבִישׁוּל אֵינָה מְשַׁנָּה דְּלִינְשֵׁב וּבִישׁוּל מִיּוֹתֵר הוּא דְּבִאֲמַת הַגְּמָרָא מְסִיק רַק הַבְּעָרָה, הַמְצָאָה נְכוּנָה הִיא, אֲבָל לֹא הוֹצָרְכָנוּ לְכָל הַפְּלוּל הַזֶּה, אֲלֵא ה"פ הַבְּעָרָה וּבִישׁוּל אֵינָה מְשַׁנָּה ר"ל תְּרַנּוּיָהּ וְדָאֵי א"א לְשַׁנּוֹת מִשׁוֹם אֵין חִילּוּק מְלֵאכּוֹת לִיּו"ט, כְּדָאִיתָא בְּמַפּוֹת (דָּף כ"א ע"ב) וְאֵת"ל מְשַׁנָּה וְיֵשׁ חִילּוּק וְשִׁפִּיר תְּנִי תְּרַנּוּיָהּ, מִכ"מ ע"כ ב"ש הִיא מְטַעַם אַחַר דְּלִב"ה דַּס"ל מִתּוֹךְ לִית כְּאֵן הַבְּעָרָה וְאֵדְרָבָה מְדָלָא סִינִים כְּמוֹ כֵּן מִתּוֹךְ שְׁהוֹתְרָה הַבְּעָרָה וּבִישׁוּל לְצוּרָה כּו' מִשְׁמַע דְּכַבְּשׁוּל לִית לִיָּה מִתּוֹךְ, וְיֵשׁ הוֹכְחָה לְדְבָרֵינוּ דְּבִשְׁאֲרֵי מְלֵאכּוֹת לֹא אֲמַרִינָן מִתּוֹךְ: אִיבְרָא קִשְׁיָה מְשַׁחִיטָה בְּרִישׁ הַסּוּגְיָא בִּיצָה (דָּף יב) דְּמִיָּתִי הַגְמ' הָא דְתַנִּי תַנָּא קַמִּיהָ דְּרִיב"א הַשּׁוֹחֵט עוֹלֵת נְדָבָה בִּיּו"ט לּוֹקָה, א"ל דַּא"ל מְנִי ב"ש הִיא כּו' דָּאֵי ב"ה הָא אֲמַרִי מִתּוֹךְ כּו' הָכָא נְמִי מִתּוֹךְ שְׁהוֹתְרָה שְׁחִיטָה וְכו' אֲלֵמָא דְּגַם גְּבִי שְׁחִיטָה אֲמַרִינָן מִתּוֹךְ לִב"ה, וּמְפַתְּחוּבּוֹת) דָּף ז' א' (רַב פְּפָא מְשַׁמִּיָּה דְּרַבָּא בִּיּו"ט שְׁרֵי וּבְשִׁבְתָּ אָסוּר, א"ל רַב פְּפִי מֵאֵי דַּעְתִּיָּךְ מִתּוֹךְ שְׁהוֹתְרָה חֲבוּרָה לְצוּרָה, כְּגוֹן שְׁחִיטָה, הוֹתְרָה נְמִי שְׁלֹא לְצוּרָה.

אלמא דגם לענגן חבור אמרינו מתוך: וליישוב דעת הרמב"ם נקדים מתחלה דיש לנו לומר בפשיטות דהרמב"ם ז"ל לשיטתו (בפ"ו הל"ח) דגניזו בנזכר עירובסימן לה תקירה בענגן אם מותר לשחוט גסות ביו"ט.

הן המנהג פשוט שאין שוחטין בהמות ביו"ט וכ"כ בח"א, ונראה הטעם, משום שלפי מנהג מדינה זו ששוחטין גסות ונמכרין מיד הקצב לכל בני העיר וא"א להיות נמכר באופן שמבואר בגמ' ובש"ע, שלא יהא נזכר סכום מעות ומכש"כ שלא יביאו מעות ורק משכונות, וזה א"א אלא במעט קונים ע"כ נהגו שלא לשחוט כלל מ"מ פתב בח"א דבשעת הדחק וצורך גדול שוחטים.

והנה בשנת תרמ"ז חל ערב שבועות בש"ק וזהו החום הנה גדול וא"א הנה לשחוט בע"ש ויהנה מתקנים הפשר על הקג וזהו ביטול מצות שמחת יו"ט שאין שמחה אלא בבשר כמש"כ הרמב"ם הלכות יו"ט (פ"ו) והובא במג"א (סי' תקכט) וא"כ הנה ההכרח לשחוט באיזה מקומות ביו"ט ובאה השאלה איך לעשות בהיתר הפקירה והקנין: ונראה דשרי למכור ע"י עו"ג ולקנות ע"י עו"ג היינו שהעו"ג ישקול והעו"ג הקונה יקבל מעות ממקום שמונחים בבית ישראל ויקנה בשביל ישראל, וטעם ההיתר לכתחלה לעשות ע"י עו"ג, הוא משום שבות דשבות דמותר לכ"ע במקום מצוה כדקיי"ל (בסי' שז) ואין לדחות דלא דמי איסור דרבנן שלא נזכר בדברי קבלה למו"מ שאסור מדברי קבלה בס' נחמיה (יג) ונחמור מאיסור דרבנן, אבל נראה דאיסור מו"מ באוכלין לצורך היום של שבת וי"ט אינו בכלל הפתוב בנחמ"א אלא דברי חז"ל כמבואר בפרש"י ותוס' ביצה (דף לז) על הא דתנן אין מקדישין כו' גזירה משום מו"מ, ופירש"י ז"ל ומו"מ אסור משום נדבר דבר א"נ גזירה שמה יכתוב.

ולכאורה קשה הא מפורש בנחמיה דאסור, ובאמת ודאי איסור קנין חמור מגזירה שמה יכתוב, תדע דבירושלמי יומא איתא על הא דתנן ומתקינין לו אשה אחרת ונהרי קונין לו קנין בשבת, ומשני אין שבות במקדש א"ר מנא הוה אמת הלן דכנסין ארמלין צריף לכוונסן מבע"י שלא יהא פקונה קנין בשבת והובא בתוס' שם, ולכאורה קשה מאי הוה אמת וכי בלא זה לא ידענו הא דתנן אין מקדשין כו' (ביצה דף לו:) אלא ס"ד הא דאין מקדשין הוא משום שמה יכתוב כדאיתא בגמ' דילן וא"כ במילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן אבל משום קנין ליכא בקידושי אשה שאין גוף אשה נקנית כשפחה כדאי בקידושי (דף ו) אשה דלא קני לה גופא ואי משום דשייף בה איזה קנין בנכסיה מן האירוסין כמש"כ הר"ן ר"פ הפותב לענגן פירות נכסיו וזה ודאי מקרי קנין וכדאי בירושלמי פתובות (פ"א) לענגן הא דאין נושאין בשבת משום דזוכה במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ע"ז ס"ל לש"ס דילן דליכא איסור קנין אלא במכונן לקנות זה החפץ משא"כ נשיאת אשה עיקר העסק הוא האשה ונכסים ממילא מקניי ולא איכפת לן משום קנין, ועוד הוספתי בזה בחיבורי הע"ש (סי' נ"א אות ח' בס"ד): הא מיהא מתפרש שפיר הירושלמי דס"ד דאין איסור בקידושי אשה אלא משום גזירה שמה יכתוב מש"ה לא גזרו במילתא דלא שכיחא אבל אחר שמקשה ולא נמצא פקונה קנין בשבת א"כ אפי' במילתא דלא שכיחא אסור מדברי קבלה וע"ז משני שאין איסור שבות במקדש שפיר אמר הוה אמת הלן דכנסין ארמלין וכו' דלפי הטעם גזירה שמה יכתוב מותר כאן

שְׁהָרֵי פְּנִסִין מִבַּע"י וְיִכְבֵּר נִכְתָּב הַפְּתוּחָה וְאִין מְקוּם לְגִזּוֹר אֲבָל מְשׁוּם קִנְיָן וְדַאי אָסוּר, הָרֵי חֲזִינָן דְּאִיסוּר קִנְיָן בְּשַׁבַּת חֲמוּר מְגִזְרָה שְׁמָא יִכְתּוּב וּא"כ אֲמַאי פְּתַב רַש"י הַטַּעַם דְּגִזְרָה וְלֹא פְּתַב דְּאִיסוּר קִנְיָן הוּא מְפִרְשׁ בְּנִחְמָה אַע"כ דְּאִיסוּר שְׁמָא יִכְתּוּב אִינוּ אִיסוּר קִנְיָן הַפְּתוּב בְּנִחְמָה דְּבִדְבָרֵי נִחְמָה לֹא פְּתִיב אֲלֵא בְּקִנְיָן שְׁאִינוּ לְצִוְרָה שַׁבַּת אֲלֵא סְחוּרָה כְּמִפְרָשׁ בְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב (שָׁם יג) בְּיָמִים הֵהֵם רְאִיתִי בִּיהוּדָה וְגו' וְאַף יֵין וְעֵנְבִים וְתַאֲנִים וְכָל מִשְׂא וְגו' וְנֶאֱעִיד בְּיוֹם מְכָרָם צִיד, וּמִשְׁמַעוֹת צִיד הוּא צִידָה לְיָמִים רַבִּים, וְזֶה וְדַאי אָסוּר אִפִּי בְּלִשׁוֹן תַּן לִי הַרְבֵּה פּוּרִים תַּאֲנִים וְכַדוּמָה מִשְׂא"כ הַנְּצָרָה לְשַׁבַּת אִין בְּזֶה אִיסוּר קִנְיָן וּמִכַּש"כ בִּיו"ט דְּשָׂרֵי לְצִוְרָה אֲנִיכָל נֶפֶשׁ וּמ"מ אָסוּר בְּלִשׁוֹן מו"מ מְדַרְבְּנָן וַע"ז פִּירַשׁ"י מְשׁוּם וְדַבָּר דְּבָר שְׁלֵא יְהֵא דְּבוּרָה בְּשַׁבַּת כְּמוֹ בַּחוּל.

וּבְזֶה מִינְשׁוּב פִּירַשׁ"י שַׁבַּת (דָּף קיג) עַל שְׁלֵא יְהֵא דְּבוּרָה שֶׁל שַׁבַּת וְכו' כְּגוֹן מו"מ, וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' דְּזֶה אָסוּר מְשׁוּם מְמַצּוֹא חֲפָצָה וְלְדַבְרֵינוּ מִינְשׁוּב שְׁפִיר דְּמִמְצּוֹא חֲפָצָה אִינוּ אָסוּר אֲלֵא עֲנִינֵי מְסַחֵר אֲבָל צִוְרָה שַׁבַּת וְדַאי שָׂרֵי וּמְשׁוּם וְדַבָּר דְּבָר צָרִיף שְׁלֵא יֵאמֵר בְּלִשׁוֹן קִנְיָן אֲלֵא בְּלִשׁוֹן מִתְּנָה אוּ הֵא דְּאִיסוּר בְּלִשׁוֹן קִנְיָן מְשׁוּם גִּזְרָה שְׁמָא יִכְתּוּב וּא"כ אִינוּ אֲלֵא שַׁבּוֹת דְּרַבְּנָן וְשָׂרֵי לְעִשׂוֹת בְּמְקוּם מְצֻנָה שֶׁל שְׁמַחַת יו"ט ע"י עו"ג: וְעוֹד נִרְאֶה דְּמִתְּרַע עו"ג עפ"י שִׁיטַת ר"ת וְהוּבָא בְּהַגְהָת רמ"א (סי' שְׁכַה ס"י וּבִמְג"א סי' רַעו ס"ק יא) דְּכָל דְּבָר אִי בְּעֵי יִשְׂרָאֵל עֶבֶיד בְּהִיתָר רִשְׁאִין לְעִשׂוֹת ע"י עו"ג בְּאִיסוּר, וְכַתְּבֵי הַרמ"א שָׁם שְׁכָן נוֹהֲגִין, וְהַסְפִּים לְנִהְיֵי הַכִּי בְּשַׁעַת הַדְּחָק, וְכֵן הוּא בְּנ"ד שְׁאֲפָשֵׁר לְקַנּוֹת בְּשָׂר בְּלִשׁוֹן הִיתָר, מִש"ה שָׂרֵי לְעִשׂוֹת ע"י עו"ג בְּכָל לִשׁוֹן קִנְיָן: עוֹד יֵשׁ לְחַקֵּר אִי נִקְנִית בְּלִשׁוֹן אִיסוּר עפ"י ד"ת אִי כָּשֵׁר לְאֲכֹל בִּיו"ט אוּ לֹא, מִצַּד הַסְּבָרָא הִי אָסוּר כְּמוֹ כָּל דְּבָר הָאִיסוּר מְדַרְבְּנָן וְנֶאֱפִי ע"י עו"ג אִם נַעֲשֶׂה בְּאִיסוּר כְּמוֹ אִם הוּבָא מִחוּץ לְתַחֲוּם דְּאִיסוּר לְמִי שֶׁהוּבָא בְּשַׁבִּילוֹ, אֲבָל מְפִרְשׁ (בְּסִי תְקִיז ס"ב) דִּישְׂרָאֵל שְׁאֲמַר לְעו"ג לְקַנּוֹת בִּיו"ט אַע"כ דְּאִיסוּר לְעִשׂוֹת כֵּן, מ"מ אִם עֲשֶׂה כְּבָר מִתְּרַע לְאֲכֹל מֵהֵם בִּיו"ט, וְהַגְרָא פְּתַב מְקוּר הַטַּעַם מֵהֵא דְּתַנְיָא בְּתוֹסְפָתָא בִּיצָה, וְכֹלָן שְׁעִשׂוּ בֵּין שׁוֹגְגִין בֵּין מְזִידִין מֵה שְׁעִשׂוֹת עֲשׂוּי וּא"כ אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל שְׁקִנְיָה בְּאִיסוּר רִשְׁאִי לְאֲכֹל: הֵן אֲמַת שֶׁהַגְּאוֹן רַע"א ז"ל תַּמָּה ע"ז דְּהֵתֵם קִתְּנֵי בְּעִשׂוֹ שֶׁהִדִּין קִיָּם, אֲבָל מ"מ אָסוּר לְהִקְנוֹת מִמֶּנּוּ בּוֹ בְּיוֹם וְכ"ה בְּאֲמַת לִשׁוֹן הַרמב"ם (ה' שַׁבַּת פכ"ג הט"ו) הַמְּגַבִּיהַ תו"מ בְּשַׁבַּת אוּ בִּיו"ט כו' בְּמִזִּיד לֹא יֵאכַל עַד מוּצְאֵי שַׁבַּת וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף תִּיקֵן אֶת הַפִּירוֹת וְכֵן הַמְּקַדִּישׁ וְכו' מֵה שְׁעִשׂוֹת עֲשׂוּי, מ"מ הָרֵי כְּבָר פְּתַב הָר"ן עַל בְּרִייתָא זוֹ וְכֹלָן שְׁעִשׂוּ כו' מִיְהֵא בְּתַרּוּמוֹת תַּנּוּן שְׁאִם הַפְּרִישׁ תַּרּוּמָה וּמַעֲשֵׂר בְּשַׁבַּת דִּינוּ כְּמַבְטֵל בְּשַׁבַּת דְּבִשׁוּגָג יֵאכַל בְּמִזִּיד לֹא יֵאכַל, הָרֵי דְּגַם הָר"ן הִבִּין פִּי דְּעִשׂוֹת עֲשׂוּי דְּשָׂרֵי לְהִקְנוֹת מִמַּעֲשֵׂיו בְּאוֹתוֹ יוֹם, מִיְהוּ עֲלִינוּ לְיִישׁוּב קוֹנְשֵׁי תַרּוּם הָר"ן מִמְּשַׁנָּה מְפִרְשֵׁת מֵהֵא דְּאִם הַפְּרִישׁ תַּרּוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּשַׁבַּת דְּבְּמִזִּיד לֹא יֵאכַל וְצ"ל כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' שַׁבַּת (דָּף מג) בְּד"ה טָבֵל מוֹכֵן הוּא אֲצֵל שַׁבַּת דְּאִם עֶבֶר וְתִקְנוּ מִתְּקוֹן, וְהִקְשׁוּ דְּלִשׁוֹן דְּעֶבֶר מִשְׁמַע אִפִּי בְּמִזִּיד וְהִתְנַן הַמַּעֲשֵׂר בְּשַׁבַּת וְכו' בְּמִזִּיד לֹא יֵאכַל וְיִישׁוּבוּ כְּגוֹן דְּלִית לִי פִּירֵי אַחֲרֵינָא כְּדִיתָא בִּיצָה (דָּף יז), וְלִמְדֵנוּ דְּעַת רַבּוּתֵינוּ דְּהִכִּי קִי"ל כְּזֶה הֵי שׁוּב דְּבְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אִפִּי עֶבֶר הוּא עֲצָמוּ בְּמִזִּיד רִשְׁאִי לְאֲכֹל אִם אִין לּוֹ פִּירֵי אַחֲרֵינָא, וַע"ז תַּנּוּ דְּאִם עֲשֶׂה עֲשׂוּי, אֲבָל הַרמב"ם לֹא ס"ל הִכִּי אֲלֵא לְפִי הַמְּסַקְנָא בְּבִיצָה שָׁם (דָּף יז): דְּאִיסוּרָא דְּשַׁבַּת שְׁאִנֵּי, אֲזִיל יֵשׁוּב הַקּוֹדֵם דְּמִתְּרַע הִכִּי דְּלִית לִי פִּירֵי אַחֲרֵינָא וְאִינוּ מְפִרְשׁ כְּרַש"י דְּהַנ"מ בֵּין הַמְּבַשֵּׁל בְּשַׁבַּת דְּהוּא אִיסוּרָא דְּאִוְרֵייתָא

להמבשל ביו"ט בלי עירוב תבשילין שאינו אלא מדרבנן, מש"ה יש נ"מ בין אית לי פירי ללית לי פירי, נמצא דאף לתרויז האחרון נשאר גם תרויז הקודם דנ"מ בין יש לו לאין לו גבי איסור דרבנן.

ולפ"ז ה"נ בכל איסורי דרבנן דהיכא דלית לי מותר, אבל הרמב"ם מפרש הך תירוץ דאיסורי דשבת שאני, איסורא דישנו גם בשבת, כמו המעשר וכדומה, דשייך גם בשבת גזרו על העושה במזיד אפי' עבר ביו"ט, משא"כ הך איסורא דהמבשל ביו"ט על שבת דלא שייך בשבת כלל, בזה לא גזרו.

ולפ"ז המעשר בשבת או ביו"ט אפי' לית ליה פירי אחרניא אסור לאכול ומפרש הך דאיתא בשבת הג"ל ט"ל ט"ל מוכן הוא כו' דאם עבר ותקנו מתקן היינו עבר בשוגג אבל במזיד ודאי אסור, נמצא אי קנה בשבת או ביו"ט באיסור להרמב"ם אסור לאכול, ואפי' קנה ע"י ע"ג באיסור, היינו שלא במקום מצוה אסור למי שנקנה בשבילו, ודעת התוס' והרא"ש הג"ל, דאי לית ליה פירי אחרניא שרי אפי' קנה הוא בעצמו וסתים בש"ע (סי' תקיז) פדעת התוס' ורא"ש ואין לזוז מפסק השו"ע דברבנן שומעין להקל כנלענ"ד העמוס בעבודה: סימן לו לכבוד נ"א הרב וכו' מו"ה יוסף דוד נ"י.

ע"ד הוכחת הגאון ש"א (בסי' קג) דמותר לתקוע בחנם בר"ה כמו דאיתא בגמרא לענין החושש בשינוי, בביצה (דף יח: דל"ת כלל, ועיקרו הוא בדיינים וממילא הוא כן גם במ"ע דהיינו במ"ע דמצוה שנתערבה ברוב פשרות תולין בכל מצוה שהוא מן הרוב שנתאפית לשמה ויוצאין בה י"ח, משא"כ באזכרה שנתכתב שלא בהכשר, לא נעשית הס"ת בהכשר מעולם, ולא שייך בזה ביטול, ול"מ לשיטת הרשב"א שהובא ביו"ד (סי' צט) דאם נתבטלו כל החתיכות אסורין, שהרי מ"מ יש פאן חתיכה נבילה ונותנת טעם, א"כ ה"נ הרי יש בס"ת זו אזכרה שלא נתקדשה, ואין הס"ת בשלימות, אפי' לדעת הרא"ש דס"ל שנתהפך האיסור להיות היתר, מ"מ זה אינו אלא בתערובות שכל אחד פשר בפ"ע שותולין שהוא מן הרוב, ממילא אפי' ביחד ג"כ פשר, משא"כ בס"ת שיש בו אזכרה שלא נתקדשה לא שייך סבא זו, וה"ז גרוע מטומאת משא בנבילה שנתערבה שמודה הרא"ש דלא שייך בזה ביטול כמבואר ברא"ש פ' גה"ג, וזה פשוט: אחר שפן אגיל מש"כ מע"כ נ"י בשוב הוא דתנן המפריש מעות לנזירותו לא נהגין ול"מ שהוא משום דהמתבטל אינו בא בקדושת פה, והוי כמו חצר לדעת הרמב"ן ז"ל, ולפי מש"כ ליתא דתולין בכל אחד שהוא מן הרוב שנתקדש בפה, וגם בל"ז דברי מע"כ תמוהין שהרי תנן לא נהגין ולא מועלין אפי' הוציא כולו, וע"כ או כפי' התוס' שיכול להביא בכלן שלמים מכל המעות יביא שלמים לחוד וחסטת ועולה יביא ממעות אחרות, או כפי' המפרש בגזיר (דף פד:): משום דבכל מעה ומעה שלהן יכול להביא שלמים פי' וא"צ חילול כמו בהיו מפורשין ונתערבו, אלא יכול להביא מאיזה מעה שרוצה שלמים, נמצא שלא אחד מהם נתקדש בקדושת עולה וחסטת, עד שיפריש את חלק השלמים ויהי' הנשאר חטאת ועולה, ותדע דתניא שם בגזיר (דף כו:): אמר אלו לחטאת, והשאר לשאר נזירות כו' והשאר יביא מהם חציו לעולה וחסטת ומועלין בכלן ואין מועלין במקצתו, ולפי' התוס' מתפרש כמשמעו שאינו יכול להביא מכל המעות שלמים דהוי להו כמפורשין ולפי' המפרש מחויב להבדיל חציו לעולה וחסטת וחסטת ומועלין ואז יקנה שלמים דהוי להו כחילול,

אָבֵל כ"ז שְׁלֹא הִפְרִישׁ אֶת הָעוֹלָה א"א לַקְּנוֹת שְׁלָמִים, וּמִשׁ"ה מוֹעֲלִין בְּכֹנֶן, וּבְנֵה מְבֹנָר דְּבַפְּנֵי רִשׁ"י מְעִילָה (דָּף יא) יֵשׁ טה"ד, תַּחֲלָה צ"ל פְּלוֹמֵר דְּבָכָל מְעָה וּמְעָה כּו' פְּלִשׁוֹן הַמְּפָרֵשׁ בְּנִזְר, וּמֵהָא דְאִיתָא וּמֵאֵי טַעְמָא אֲזִיל לְקוּלָא כּו' עַד סוּף הַדִּיבּוּר, אֵינּוּ מִפְּרִשׁ"י אֲלָא הַגְּה"ה בְּטַעוֹת, וְדַבְּרֵי הַר"י אֲלֶפְנִדְרֵי וְהַמַּל"מ שֶׁהֵבִיא מֵע"כ נ"י בַּמַּח"כ לִיתָא: הָא מִיָּהָא מִזּוּ הַמְּשַׁנָּה דְּמְעִילָה אֵין עֲנִין לְתַעְרוּבוֹת, שְׁהָרֵי אִפִּי לְכַתְּחִילָה מְוֹתֵר לִיקָח מְעַט מְעוֹת וְלַקְּנוֹת שְׁלָמִים אָבֵל בְּאִנְפֵּן שְׁלַכְתְּחִילָה אֲסוּר הַתַּעְרוּבוֹת ע"ז תֵּנּוּ שְׁלֵהֵי מְעִילָה נִפְלָה פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּתוֹךְ פִּיסוֹ אוֹ שְׁאָמַר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקֹּדֶשׁ כִּינּוּן שֶׁהוֹצִיא אֶת הָרֵאשׁוֹנָה מֵעַל דְּבָרֵי ר"ע וְחַכ"א עַד שִׁיּוּצִיא אֶת כָּל הַפִּיס, וְהִנֵּה הַתּוֹסֵ' שָׁם בַּד"ה פְּרוּטָה הִקְשׁוּ עַל ר"ע תִּימָא וְלִיבְטַל הָאֵי פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ כּו' אָבֵל עַל חֲכָמִים לְשִׁיטַת הַרְשֵׁב"א לִק"מ שְׁהָרֵי דוֹמָה לְנִתְבַּשְׁלוֹ יַחַד עִם הַטְּרִיפָה, וְשִׁיטַת הַתּוֹסֵ' נִרְאֶה כֶּהֱרִשְׁב"א עֵינּוּ בְּכוֹרוֹת (דָּף כב) ד"ה גְּבִילָה כּו' וִי"ל דְּלַעֲנִין אֲכִילָה כָּל מְשֻׁהוּ וּמְשֻׁהוּ פְּשָׁנְכָנְס לְבֵית הַבְּלִיעָה קָמָא קָמָא בְּטִיל כּו', מְבֹנָר הָא אִם אֲכָלְמַּם פְּאַחַת אוֹ שְׁבַשְׁלָמַם בְּיַחַד אֲסִירֵי, אָבֵל לְשִׁיטַת הָרֵא"שׁ קִשָּׁה קִנְשִׁית הַתּוֹסֵ' גַּם עַל חֲכָמִים, דְּאַחַר שִׁמְה"ת רִשָּׁאֵי לְהוֹצִיא כָּל פְּרוּטָה בַּפ"ע, אֲמַאי מֵעַל פְּשֻׁהוֹצִיא כָּל הַפִּיס, וְהָכִי הֵבִיא מְרֵן הַכ"מ הַקו' עַל הַפֶּסֶק שֶׁהוּא כְּחֲכָמִים, וּבְאַמַּת גַּם הַתּוֹסֵ' כְּתָבוּ שָׁם בְּבְכוֹרוֹת דְּטוֹמָאֵת מִשָּׂא אֵינּוּ אֲלָא מְדַרְבְּנּוּ, הָרֵי כֶּהֱרֵא"שׁ, וְהָכִי מִשְׁמַע מְקַנְשִׁית הַתּוֹסֵ' ב"מ (דָּף ו:) ד"ה קַפִּץ ע"ש: אֵיבְרָא בִּישׁוּב דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' נִסְתַּבֵּךְ הַמַּל"מ שָׁם הַרְבֵּה, בַּמִּש"כ דֵּא"א לּוֹמֵר מִשׁוּם דְּבָר שִׁיל"מ דְּרַבְּנָן הוּא, וְאַח"כ כְּתָבוּ אֵי נְמִי מִטְּבַע חֲשִׁיב וְלֹא בְּטִיל, מִשְׁמַע דְּהָא דְּחֲשִׁיב לֹא בְּטִיל הוּא מְדֹאֹרְיִיתָא וּבְאַמַּת מְפֹרֵשׁ בְּגִיטִין (דָּף נד:) וְהָא הִכָּא דְּמְדֹאֹרְיִיתָא חַד בְּתָרֵי בְּטִיל וְרַבְּנָן הוּא דְּגִזּוּר, וְע"ע בְּזִבְחִים (דָּף עג) וּבְתוֹסֵ' שָׁם וּבַכ"מ, וְיוֹתֵר מְזָה קִשָּׁה מִש"כ הַכ"מ הִישׁוּב מִשׁוּם דְּהוּא דְּבָר שִׁיל"מ וְהֵלֵא מְפֹרֵשׁ בְּרִישׁ מ' בִּיצָה דְּאֵינּוּ אֲלָא מְדַרְבְּנּוּ: אָבֵל מִתַּחֲלָה יֵשׁ לְדַעַת דְּאִפִּי אֵי מְדַרְבְּנּוּ לֹא בְּטִיל וְאֲסוּר לְהוֹצִיא, אֲפֹשֶׁר שְׁחִיב מְעִילָה מַה"ת דְּמַמְיִילָא הוּא הַקֹּדֶשׁ, וְיוֹתֵר מְזָה תֵּנּוּ בְּמַסְכַּת שְׁקָלִים (פ"ב) בְּנֵי הָעִיר שׁוֹקְלִין אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶם, וְאֵי בִּירוּשְׁלָמֵי שָׁם שֶׁהוּא מִשׁוּם תַּקְנָה, וּמ"מ פְּלִיגֵי שָׁם בִּירוּשְׁלָמֵי אֵי נִפְלָה לְתַקְלִין חֲדָתִין אוֹ לְעַתִּיקִין וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה הָאֵיךְ אֲפֹשֶׁר שִׁפּוּל לְתַקְלִין חֲדָתִין וְיִהְיוּ מְקַרִּיבִין ק"צ מֵהֶם וְהָרֵי הוּא חֲוָלִין מַה"ת, אֲלָא כְּשֵׁם שַׁב"ד יְכוּלִין לְהַפְקִיר וְלַפְטוֹר ע"ז מִמְעַשֶׁר כְּדֵאֵי בִּירוּשְׁלָמֵי שָׁם (פ"א) וּמִנִּין שְׁפִטוֹר מִמְעַשְׁרוֹת ה"נ יְכוּלִין לְהַקְדִּישׁ בַּע"כ וְכַש"כ הוּא דְּלֵאחַר דְּמְדַרְבְּנּוּ אֲסוּר לִיקְנוֹת מִהַתַּעְרוּבוֹת מִמִּילָא הַבְּעָלִים מְקַדִּישִׁים לְגַמְרֵי, אֲלָא שִׁמ"מ לֹא עָבְדוּ חֲכָמִים כֶּהֱקֹדֶשׁ גָּמוּר שְׁהָרֵי אֲפֹשֶׁר לְחַלֵּל אוֹתָהּ פְּרוּטָה בְּמָקוֹם שֶׁהִיא וְיִהְיוּ הַכָּל מְוֹתֵרִין, אֲלָא הָרֵי מְדַרְבְּנּוּ כְּסַפְקַ הַקֹּדֶשׁ, מִש"ה לר"ע דְּמַחֲיִיב עַל סַפְקַ מְעִילוֹת אֲשֶׁם תְּלוּי מִש"ה חֲיִיב הַמּוֹצִיא פְּרוּטָה רֵאשׁוֹנָה דְּהָרֵי כְּסַפְקַ מַה"ת, וְחֲכָמִים לֹא מְחִיבֵי אֲשֶׁם עַד שֶׁהוֹצִיא אֶת הַפְּרוּטָה שֶׁל קוּדֶשׁ בְּדֹאֵי: וּמַעֲתָה דְּבָרֵי הַכ"מ מְאִירִין שְׁאֲסוּר מִשׁוּם דְּבָר שִׁיל"מ אוֹ מִשׁוּם שְׁחֲשׁוּב וְאֵע"ג שֶׁהוּא דְּרַבְּנָן מ"מ אוֹתָהּ פְּרוּטָה נַעֲשֶׂה קוּדֶשׁ מַה"ת ע"פ הוֹרָאֵת חֲכָמִים כַּמִּש"כ, אֲלָא שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ' עוֹד צְרִיךְ בִּיאוֹר אֲמַאי לֹא נִתְיַשְׁבַּ לְהוֹ הַטַּעַם מִשׁוּם דְּהָרֵי דְּבָר שִׁיל"מ.

וְנִרְאֶה מִשׁוּם דְּהַתּוֹסֵ' מְפָרֵשׁ בַּד"ה הָיוּ דְּמַשְׁנֵתְנוּ אֵיירֵי בְּמִטְבְּעוֹת שְׁאֵינָם שְׁוֹת, וּכְבָר כְּתָבוּ בְּשִׁבְעוֹת (דָּף מו) ד"ה בְּטוּעֵנוּ דְּמִטְבְּעוֹת שְׁאֵינָן שְׁוִין הַנּוּיִן שְׁאֵינּוּ מִינּוּ וְא"כ לִיכָּא חוֹמֵר דְּבָר שִׁיל"מ מִיָּהוּ עֵיקַר הַהֲבָדֵל בְּדַבְּרֵי שִׁיל"מ בֵּין מַב"מ בֵּין שִׁיל"מ לֹא שְׁיִיךְ אֲלָא

במאכל שנתערב ונשתנה וכמש"כ בהע"ש (סי' מז אות א') בס"ד, משא"כ במטבעות אין סבא לחלק בין במינו לשאינו מינו מש"ה פתבו אחר דדבר שיל"מ לא בטל הוא מדרבנן והם לא אמרו אלא במינו, משא"כ במטבעות שאינו מינו, וע' מש"כ בהע"ש שם בהבנת דברי התוס' פסחים (דף כז:): בד"ה הקדש אבל הכ"מ מפרש משנתנו במטבעות שוות מש"ה יישוב משום דהוי דבר שיל"מ, או לדעת ר"א בביצה (דף לח) דאפילו מים ומלח בעיסה אסור משום דשיל"מ: ממוצא דברינו יתיישוב התוספתא שהביא מע"כ נ"י ופסקה הרמב"ם באומר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו מועלין בכולן ומועלין במקצתן והטעם ברור דדמי שלמים בטל ברוב מה"ת ולא אפקיעו רבנן הקדושה שמה"ת הפל קדשי קדשים הם: ובזה מיושב הא שהקשו התוס' נזיר (דף כד:): בד"ה יפלו וה"ה דהוי מצוי לאותובי והלא דמי שלמים מעורבין בהם שאינו פליל ואיך יפלו לנדבה, ולענ"ד לק"מ דעל שלמים לא קשה, אחר דמה"ת בטל ברוב, משא"כ דמי חטאת דלמיתה אזלי ומאיסי מש"ה לא בטלי וכדאיתא במ' תמורה ר"פ כל האסורין, דמשום דמאיסי לא בטלי הני דחשיבי, ולפי דברינו נתיישוב תמיתה הכ"מ בשם הרי"ק בפשיטות, מ"מ יש מקום לקושא, דבשלמא באין עצה לברר השלמים הרי נתבטלו ברוב ונעשו פולין עולות אבל פאן שיש עצה לחלק כמש"כ הרמב"ם שם וכיצד יעשה יקח ג' בהמות כו' א"כ עוד לא נתבטלו מעות שלמים, ושפיר יש מקום להקשות, אבל יותר מזה יש להקשות במש"כ הרמב"ם בה' מעילה (פ"ז ה"ו) אומר פיס מפסי הקדש ושור משונרי הקדש מועלין בכולן ומועלין במקצתן, והרי ההקדש הוא מיעוט ונהי דלא בטיל ברוב חולין מחמת חשיבות או דבר שיל"מ, מ"מ אמאי מועלין במקצתן, ותו הא פיס בכיסי היינו פרוטה בכיס זה הקדש שהביא הרמב"ם שם דלא מעל עד שיוציא את כל הכיס ואמאי פאן מעל במקצת, להכי נראה דפי' במקצתן מקצת מכל פיס וכיס או שנהנה משער של כל שור ושור וא"כ נהנה מן ההקדש בברור, ולא נימא דלא מעל עד שימעול בכל ההקדש כמו בפרוטה שנתערב בפרוטות דתנן עד שיוציא את כל הכיס, קמ"ל דה"ה במקצתן, ונראה עוד פי' שור משונרי הקדש, לא שאמר יהא הקדש דא"כ הגדול שבהם הקדש כמש"כ בה' מעה"ק (פי"ו) אלא שנתערב שור ידוע שהקדישו בין שונריו, ומיושב הפל בס"ד, ושלום.

פנפש ידיו העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברליודובב שפתי ישנים פלומר אפי' מתים שאינם מרגישים בשום הנאה גשמית או כבוד מ"מ שפתותיהם דוכבות בהנאה פשאומרים בשמו דבר הלכה מכש"כ אדם חי שפמרגיש בכל הנאה.

ע"כ הנני מחזיק טובה למעכ"ה וכן לכל מי שהוא רואה ומביט בספרי העמק שאלה העמק דבר, ובזכות זה המקום יהיה בעזרם, ויאירו דבריהם על פני דורם, כברכת ידדם העמוס בעבודה: סימן לג כבוד הרב וכו' אבד"ק זעמבראווע.

א) הביא מה שחקר הגרע"א זצ"ל בכתביו (סי' קיז) באה"נ אי תליא בשנה פרוטה או בכזית ע"ש וכסבור מע"כ נ"י דעת הג' ז"ל דבפחות מש"פ או כזית אינו אסור בהנאה פלל, מש"ה הקשה מה שהקשה, וחלילה לומר פן דפשיטא דכ"ש אסור בהנאה כמו פל חצי שיעור.

אָלָא חָקֵר הַגָּאוֹן לְשִׁיטַת הַתּוֹסֵ' דְלוֹקִין עַל אַה"נ וְע"כ בְּעֵינַן אֵינָה שְׁיַעוּר כְּמוֹ אֲכִילָה וּבְזֵה חָקֵר אֵינָה שְׁיַעוּר לּוֹקָה, אָבָל לְעֵנִן אִיסוּרָא פְּשִׁיטָא דְאַף בְּפָחוֹת מִש"פ אָסוּר. אִיבְרָא לֹא אֲחַדְל מִלְחָוּוֹת דְעֵתִי בְחֻקֵּי רֵת הַגֵּרָע"א ו"ל דְשִׁנָּה פְּרוּטָה לֹא נִזְכָּר כָּלֵל אָלָא בְמַעֲיָלָה דִּישׁ בְּהַ תְּשְׁלוּמִין עֵינִן פְּסָחִים (דָּף לֵג), אָבָל בְּכָל אַה"נ אִי נִימָא דְגַם בַּאֲה"נ שְׁיַיָּה פְּזִיַת וְזֵהוּ שְׁיַטַּת הַתּוֹסֵ' אוֹ כְּדַעַת הַרְמַב"ם שְׁאִין מְלָקוֹת בַּאֲה"נ כָּלֵל, וּמ"מ גַּם הַרְמַב"ם מוֹדָה דְמַחְלֻקָּתָהּ הוּא כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵתִי בִּס"ד בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה (סִי עַה אוֹת א'), וְלִמ"ד דְלוֹקִין עַל אַה"נ ס"ל דְלוֹקִין עַל הַיִּתֵּר אֲכִילָה וְלֹא עַל אֲכִילָה עֲצָמוֹ דְנִקָּא כְּמוֹ לְחֻזְקֵיהּ דְאַמֵּר מִנִּין לְחֻמֵּי בְּפִסַּח דְאַסוּר בְּהַנָּאָה שְׁנַאָמֵר לֹא יֵאָכֵל חֻמֵּי לֹא יִהְיֶה בּוֹ הַיִּתֵּר אֲכִילָה וּכְפִרְש"י דְסֵתָם הַנָּאָה לִידֵי אֲכִילָה הֵם בָּאוֹת שְׁלוּקֻחִין בְּדָמִים דְבַר מְאָכֵל עַכ"ל לּוֹקִין גַּם עַל הַנָּאָה דְגַם הַנָּאָה מִיְקָרֵי הַיִּתֵּר אֲכִילָה וְהַשְׁיַעוּר בְּכַזִּיַת, הֵינְנוּ דְאַפְשָׁר לְקַנּוֹת בְּהַנָּאָה זֹו דְבַר מְאָכֵל כַּזִּיַת וַא"כ לִפ"ז לּוֹקִין גַּם עַל ח"ש שְׁהוּא ג"כ בְּכָלֵל לֹא יֵאָכֵל חֻמֵּי, הַמְּבִיא לִידֵי הַיִּתֵּר אֲכִילָה, וּכְמַש"כ הַרְמַב"ם (בַּהֲל' חו"מ פ"א) הָאוֹכֵל חֻמֵּי עֲצָמוֹ בְּפִסַּח כ"ש אָסוּר מַה"ת שְׁנַאָמֵר לֹא יֵאָכֵל חֻמֵּי וּמְבֹאָר בְּשׁו"ת מַהֲרַלְב"ח וּבִס' מַעֲשֵׂה רוֹקַח שְׁהוּא דְרָשָׁה דְחֻזְקֵיהּ לֹא יֵאָכֵל חֻמֵּי לֹא יִהְיֶה בְּהוֹ הַיִּתֵּר אֲכִילָה וּכְשֵׁם דְאַנֵּן קִי"ל דְאַיִן לּוֹקִין עַל הַיִּתֵּר אֲכִילָה דַּח"ש ה"נ אִין לּוֹקִין עַל הַנָּאָה וְזֵהוּ שְׁיַטַּת הַרְמַב"ם דְאַיִן לּוֹקִין עַל אַה"נ, וְלִמ"ד דְלוֹקִין עַל הַנָּאָה וְהֵינְנוּ הַיִּתֵּר אֲכִילָה א"כ לּוֹקִין ג"כ עַל ח"ש זֵהוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם וְכְמוֹ שְׁהַאֲרַכְנוּ בַּהַע"ש שָׁם, אָבָל דַּעַת הַתּוֹסֵ' אִינוּ כּוֹן, אָלָא עַל ח"ש אִינוּ לּוֹקָה וְעַל הַנָּאָה לּוֹקִין וְהֵינְנוּ בְּכַזִּיַת כְּמוֹ אֲכִילָה וְלֹא נִזְכָּר כָּלֵל ש"פ בְּכָל אִיסוּרֵי תוֹרָה רַק לְעֵנִן מַעֲיָלָה, וּמַה דְפְּשִׁיטָא לִי לְהַגֵּרָע"א ו"ל דְאַיִסוּרֵי הַנָּאָה הוּא בְּפְרוּטָה נְעֵלָם מִמֵּינִי, מִנִּין לִי, וּמַה שְׁהִבִּיא וְהוֹכִיחַ הַג' רָאָה לְדַבְּרֵי מְסוּנָא דַּב"ק (דָּף מַא) א"כ לְכַתּוּב רַחֲמָנָא לֹא יִהְיֶה, וְאִי נִימָא דְשְׁיַעוּרוֹ בְּכַזִּיַת דִּילְמָא מִש"ה אִפִּיק בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה לְהוֹרוֹת דְשְׁיַעוּרוֹ בְּכַזִּיַת, אַע"כ דְשְׁיַעוּרוֹ בְּפְרוּטָה, אֲמִינָא דְגַם לְדַעַת הַגָּאוֹן ו"ל קֶשְׁהּ שְׁהֵרִי מוֹדָה הַגָּאוֹן ו"ל דַּמ"מ אִם אוֹכֵל חֻמֵּי בְּכַזִּיַת אַע"ג שְׁאִין בּוֹ ש"פ וְהֵינְנוּ מְדַכְּתִיב לֹא יֵאָכֵל וַא"כ קֶשְׁהּ אִי כְּתִיב לֹא יִהְיֶה ס"ד שְׁאִין בְּאוֹכֵל ג"כ מְלָקוֹת אָלָא בִּש"פ, אָלָא וְדַאי דַּעַת הַתּוֹסֵ' דְכְמוֹ דַּהֲלִמ"מ דְאַכִּילָה בְּכַזִּיַת, כִּד אִי כְּתִיב לֹא יִהְיֶה אִינוּ חֻמֵּי אָלָא בְּכַזִּיַת, תַּדַּע שְׁהֵרִי בַּכֵּלָה"כ וּבְשָׂר בְּחֻלָּב דְלֹא כְּתִיב אֲכִילָה כָּלֵל מ"מ אִין לּוֹקִין אָלָא בְּכַזִּיַת ה"נ אִי כְּתִיב לֹא יִהְיֶה לֹא מְחַיִּיב מְלָקוֹת בְּאַכִּילָה וְהַנָּאָה אָלָא בְּכַזִּיַת זֵהוּ שְׁיַטַּת הַתּוֹסֵ' (ב) מַה שְׁחַקֵּר מֵר בְּמוֹתָא שְׁמוֹנָח בְּמִקְנָה אִי הַמְּקַנָּה מְצִיל מִטְּוִמָאָתָהּ גו"ז, אִין בְּזֵה סְפֵק כָּלֵל, כְּמִבְּאוּרָא בְּנִדְרִים (דָּף עַה:) אָמְרוּ לִי לִר"א וּמַה מְקַנָּה וְכו' אִין מְצִיל עַל הַטְּהוֹרִין מְלִיטָמָא: ג) הִבִּיא קוֹשְׁפִין לֹא הַגֵּרָע"א ו"ל בְּכַתְּבִים (בִּסִי קַפַּח) עַל פִּרְש"י שְׁלֵהִי תְמוֹרָה דְהָא דַּתְנֵן כָּל הַנְּשָׁרְפִין לֹא יִקְבְּרוּ מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ תְּקֵלָה, וְהַקֶּשֶׁה הַג' ו"ל תִּיפּוּק לָן דְכְּתִיב בְּקִרְא מְצֻנָת שְׁרִיפָה וְסִיִּים הַג' הַנְּ"ל בּוּזָה"ל, וְהֵרִי אִפִּי לְזֵרוֹת לְרוּחַ וּלְהַטִּיל לַיָּם הַגְּדוֹל דְלִיכָא חֲשֵׁשׁ תְּקֵלָה ג"כ אָסוּר דְמְצֻנָתוֹ דְנִקָּא בְּשְׁרִיפָה, וְעַל דְבָרִים אֵלוֹ נִתְחַבֵּט מַע"כ דִּילְמָא הֵתָם אָסוּר מִשׁוּם דְגַם לְבַהֲמַת הַפְּקָר ג"כ אָסוּר כְּדַאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי, מִש"ה אָסוּר לְזֵרוֹת לְרוּחַ, וְנִכְנַס מַע"כ בְּחֻקֵּי הַבְּזָה הַעֲנִין שֶׁל הִירוּשְׁלַמִי, וּבְמַח"כ אִין בְּזֵה תְּפִיסָה עַל הַגָּאוֹן הַנְּ"ל וְהֵרִי אִפִּי לְהַטִּיל לַיָּם הַמְּלַח שְׁשָׁם אִין שׁוּם בְּרִיָּה ג"כ אָסוּר מִפְּנֵי שְׁהַתוֹרָה צְנוּתָה לְשׁוֹרֵף, וְכָל מַה שְׁכַתֵּב מַע"כ הַבְּזָה דְלֵהֲכִי צְנוּתָה הַתוֹרָה לְשׁוֹרֵף הוּא דְאַחֲשָׁבָה אֲכִילַת כְּלָבִים, לֹא נִימָן לְהַאָמֵר וְאַף לֹא לְחֻשׁוֹב, וּבְאַמַּת קוֹשְׁפִיא זֹו שֶׁל הַגָּאוֹן ו"ל הוּבָא גַם בְּגִלְיוֹן הַש"ס גַּם

בתוס' רע"א על משניות שלהי מס' תמורה ולא נזכר דברים אלו אלא בקצור, הרי מצוה מה"ת לשרוף ולא צריך טעם כלל, והוא באמת קושיא תמורה מאד: וליישוב פירש"י נ"ל דגם בלא זה קשה, אי הטעם דילמא אתי אינש ואשפח ואכיל א"כ כל הנקברין אמאי שרי ליקבר, וצ"ל כמש"כ התוס' בע"ג (דף סב:) ד"ה וליקברינהו דבבשר ושער דאין דרף לקבור מוכחא מילתא וליכא למיחש וא"כ כל הנשרפין דמשנתנו אינו מזה הטעם דשם לא מוכחא מילתא כמו גבי תרומה טמאה וערלה וכלה"כ דאימור אינש גנב ואייתי קברי ה"כ כמו דאמרין שם בע"ג וא"כ אף בלא טעמא דכל הנשרפין לא יקברו, אסור לקבור אלא גזה"כ דבשריפה, וע"כ צ"ל דרש"י רצה לכלול בכלל כל הנשרפין לא יקברו לבד המפורש במשנה מגזה"כ דבאלו לא הוצרך למתני כלל, אחריו דזיל קרי בי רב הוא, דמצוה בשריפה א"א לבטל מצנת התורה, אלא משום חמץ בפסח לרבנן דאע"ג דמפרש הגמ' הא דתנו במתני חמץ בפסח ישורף סתם לן תנא כר"י דישורף מה"ת היינו משום דתיבת ישורף מיותר שיהי קתני אלו הן הנשרפין אלא סתמא כר"י דישורף מה"ת, אבל הא נדאי גם לרבנן אינו מן הנקברין שיהי בכל המשניות סתם דחמץ ישורף כמש"כ הגר"א באו"ח (ריש סי' תמח) דע"כ גם לחכמים עיקר בשריפה והיינו ג"כ משום דאסור לקבור דילמא אתי אינש משפח ואכיל וכדאיתא בע"ג שם גבי חיטי דאסורין בהנאה ובזה תנו כל הנשרפין לא יקברו, ומה שהקשו האחרונים האיך שרי לשרוף חמץ לרבנן הא יש לחוש דילמא יהנה מאפרן וכהא דתנו כל הנקברין לא ישרפו, לק"מ דדוקא הני שיהתירו לקברם משום דלא חייש, דילמא אתי אינש משפח ואכיל אסור לשרוף משום היתר אפרן, אבל חמץ לרבנן שאסרו לקבור משום דילמא משפח אינש ואכיל מותר לשרוף ולא גזרו משום אפרן דזה החשש דאכילת בעין חמיר להו, וכיב"ז תנו התם דרש"א חולין שנשחטו בעזרה ישרפו והוא מדרבנן משום דמיחלפא בקדשים וכו' ותיקשי הא אסור לשרוף משום דלא ליתיהי באפרן אלא נדאי גזרה דמחלפא חמור מגזרה וחסש דאפרן, ה"נ בחמץ לרבנן אסור לקבור משום דילמא משפח, והתירו לשרוף, דהחשש דילמא אתי למיכלי חמיר להו, והוא בכלל כל הנשרפין לא יקברו, זהו הנלע"ד ביישוב פירש"י, וה' יאיר עינינו לעמוד על דברי רבותינו הראשונים שמפיהם אנו חיים ונאור באור שבועתים.

פנפ"ש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן לד ב"ה, א' לסדר אשר ברכה ה' אלהיה, תרמ"ב, וולאזין. כבוד הרב וכו' מ' זאב ואלף ברוךנא נ"י מכתב מע"כ נ"י מפ' דברים הגיעני, ובאשר אין הדבר נחויז דחיתי תשובה ע"ז מפני שארי ענינים ואחר עד עתה.

ואשר דרש מעכ"ת נ"י אם המתבטל ברוב יש לו דין המבטל במקוסר מעשה או פוננה כמו לענין אסור שיש להמתבטל דין המבטל להיות פשר, וצייר מע"כ נ"י השאלה במצה שלא נאפה לשמה שנתערב במצות האפויזות לשמה אם יוצאים י"ח בהם, או באזכרה שלא נתקדשה אם נתבטלה בשארי אזכרות להכשיר הס"ת: והנה שני הציונים הללו אינן דומות כלל דזה פשוט דביטול במ"ע דומה לביטול באזכרה דל"ת, וכמו בכל פללי התורה פגון לענין מתעסק פירש"י בר"ה (דף פח) בד"ה מ"ד כו' שיהי אף לענין חטאת כו', וכן יש עוד ענינים שאיני חפץ להאריך בזה מכש"כ לענין ביטול ברוב דעיקרו הוא מדכתיב אחרי רבים להטות כפרש"י חולין (דף צח) בד"ה דמדאורייתא ברובא בטיל

ובגדה (דף מז) בד"ה חייבת פחלה וברא"ש פ' גה"נ, והאי קרא לא פתיב
באזרההדבהעלתה ולא הקרא דפ' בא דקדים, אלא עיקר ההוכחה מדכתיב על מצות
ומרורים משמע שהם טפלים לו, לכך הנה פורח ביחד אבל גפי פסח מצרים ודאי דמצות
אכילת מצה שנה לאכילת פסח והוכיח מעלתו מדעת הגאון ח"ס זצ"ל בתשובה (סי' קמ)
דלמד מיאכלהו דקאי על שני אלו היינו על מרורים יאכלו שני אלו של פסח ומצה, ולא
מעל, כפי שפתיבתי, לא הבנתי דברי מע"כ נ"י, הלא להיפוך מבואר דאי נימא דהגאון
הנה מפרש ככת"ר נ"י אין מוכן הישוב דלכך שינה הפתוב משום דכאן הוא שני טפלים
מבטלים, ומש"ה הביא הלל הקרא דפ' בהעלתה לאשמועינן רבותא דאפי' ב' טפלים
היינו מצה ומרור, אינם מבטלים פזית א' של פסח שהוא עיקר טפי, דמצות אינם מבטלים
זא"ז ובפסח מצרים ליכא רק טפל אחד, דהיינו מרור, אבל מצה ופסח שניהם עיקרים
הם ואי נימא דכונתו ללמד מיאכלהו והלא בשני הכתובים פתיב יאכלהו אלא כמש"כ
דעיקר הלימוד הוא מעל ובפ"מ לא הנה פריכה אלא פסח ומרור ומצה נאכל בפ"ע, וגם
הרמב"ם (בה' חו"מ פ"ח) דכתב דכריכה הוא מצה ומרור ולא פסח ע"כ הבין כמש"כ
דעיקר הלימוד הוא מעל דמדכתיב על מצות ומרורים ומפרש דהלשון על שיהא במעלה
על שניהם ובפ"מ ה' ניכר הטפלות של המרור באופן אחר וכמשמעו דפסח ומצה אכלו
פל הסעודה כמש"כ בבבאור שני פעמים ואכלו יאכלהו, שהרי לא הנה חגיגה ומרור לא
הנה אלא מעט, אבל בפסח דורות דכתיב על מצות ומרורים הטפלות הנה ניכר כמה
שהנה המצנה לאכול פסח בפ"ע ומצה ומרור יחד דאע"ג דמנה אנו למדין דמצות אינן
מבטלין זא"ז, מ"מ יותר טוב שלא לבטל, וימלא פיננו פל המצנה בפ"ע לולי שהמצנה
לעשות הפסח לעיקר המצנה ומצה ומרור לטפלים: ולדין הפי' כמשמעו על בסמוך
מקום ולא בכל מקום מתפרש באופן אחד והרבה ענינים בתורה מתפרשים בשנוי
משמעות, וכמו לפני ה' דפעם הוא לפני ה' ממש בהיכל ופעם הוא בשער ניקנור כמו
לפני ה' דסוטה ועוד הרבה ואין מפרשין לחכם כמי"ב והפל לפי הקבלה ודעת חז"ל: מה
שדחה מע"כ נ"י את דברי במש"כ שם בהעמ"ד דבמצרים הנה הספיקור גם על פסח גם
על מצה ודחה מע"כ נ"י פי באמת לא נזכר שם סיפור והגדה כלל, אע"ג דיש הוכחה
לדברי דגם בפ"מ היו מספרים מענין הנס, דאל"כ אמאי לא נזכר במשנה דמה פסח
מצרים לפסח דורות, מ"מ נראין דברי כתר"ה נ"י, והגהתי אצלי בחוקמש שלי בזה"ל
מש"ה היתה המצנה שיהא נדבר לדורות בשני הענינים, היינו בזמן הפסח והנה המצנה
של הגדה עליו ובזמן שאין פסח יהיו עונין על המצה דברים הרבה של בחפזון שע"ז
מרומו המצה והקב"ה מגיד מראשית אחרית ית' שמו ויתעלה ומש"ה פתיב בתורה פל
אחד בפני עצמו ואכלו את הבשר צלי אש ומצות משום דשון הם לענין הגדה, דבזמן
שאין פסח מצות הגדה על המצות: וזה רמזה התורה לדעת, וכל ענין הספיקור אע"ג
שאין לה שיעור ויוצאין במקרא אחד שהביא ר"ג במשנה מ"מ פל המרבה לספר ה"ז
משונבח, וה"ז כמו מצנה של שמחה בחג לדעת הרמב"ם דאפי' בלא חגיגה הוא מה"ת,
ויוצאין בשעה אחת ומ"מ פל המקיים יותר ה"ז בכלל מ"ע של ושמחת וכן בחגיגה
שיוצאין בשיעור של המשנה ומ"מ אם מביא יותר ה"ז בכלל מצות חגיגה ודחה יו"ט
כמש"כ התוס' חגיגה (דף ח) בד"ה חזר וניעור בשם הירושלמי וייטיב נא לראות
במש"כ בהעמ"ש (סי' נג אות ד) לענין ק"ש: ובמש"כ דהמקרא לא תאכל עליו חמץ

שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון כו' מייגרי בזה"ז והעיר מע"כ דהא לא תאכל עליו קאי על הפסח ידעתי ידידי דעליו בזמן דאיכא פסח מייגרי אבל לחם עוני בזה"ז הוא דוקא, וכך הוא משנה תורה דמתפרש מקרא אחד בשני אופנים, ועי' מש"כ דברים (י"ח מקרא ה' ובכ"מ), וכך מתפרש מקרא זה שבעת ימים תאכל עליו היינו עם הפסח לחם עוני בלי פסח וע"ז קאי בחפזון וגו', ודברי אחיו הגאון זצ"ל קרובים לדברי, אלא כמו שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד כן אין שני חכמים מכוונים לגמרי, אבל הפנונה העיקרית אחד דבזמן לחם עוני, היינו שאין עמו כתיב כי בחפזון, והיודע לדרוש יבין הטעם ויפרש יותר למצוה של הגדה שאין לה שיעור בזה הלילה כמו שבארנו לעיל, וגם בחומש שמות בפרשת בא (סי' יב מקרא י"ח) בראשון בארבעה עשר וגו' תאכלו מצות וגו' דהך תאכלו מצות הי' צריף לכתוב בסוף הפסוק עד יום האחד ועשרים לחדש בערב תאכלו מצות משמעו דזה יום הראשון מיוחד לאכילת מצה יותר מהימים שאחריו, ומכאן למדו חז"ל דלמצוה לדורות לילה הראשון חובה וענן המקרא דמזהיר באכילת מצה ולא חמץ, קמ"ל דאכילת מצה רשות, נמצא דראש המקרא מתפרש על שני אופנים היינו על תאכלו מצות למצוה דלילה הראשון חובה ועל סיפא דקרא עד יום האחד ועשרים לרשות ושלילת החמץ של כל שבעה, אלא דבמשנה תורה מצוי יותר מקראות פאלה, וכמש"כ בפתיחה לס' דברים במשמעות משנה תורה: מה שכתב כתר"ה לפרש לשון המשנה של רג"א כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא, שלא בדוקא, ולדברי כתר"ה יוצאין בספור של המכות, ג"כ איני יודע מנלי' לכתר"ה נ"י הך מילתא, ולדעתי הדלה אינו כן אלא משמעות והגדת לבנה בעבור זה דכתיב בפסח דורות הוא בדוקא שנהיה אומרים סבת מצוה זו של פסח משום ופסח ה' על הפתח, וכן במצוה לפי דברינו בזה"ז המצוה בדוקא לומר הטעם של מצות המצוה היינו שלא הספיק וכו' ובל"ז לא יצא ידי חובת ספור והגדת לבנה, והיינו דאי' (דף קטז): דמצות אכילת מצוה בזה"ז אי דאורייתא או דרבנן, והגדה בזה"ז מתלי בהדדי.

וראוי לדעת דכל מש"כ בפ' לחם עוני דקאי על זה"ז אינו אלא למאי דקיי"ל מצוה בזה"ז דאורייתא וכן הגדה דדרשינן לחם עוני שעונים עליו דברים הרבה. אבל לראב"י דס"ל שהוא דרבנן ע"כ מפרש לחם עוני בע"א ושארי דרשות שבגמ' (דף לו) לחם עוני שמצוה בפרוסה, או שנאכל באנינות ועוד, והתורה מתפרשת בכמה פנים: במה שכתבתי דעיקר הדבר הוא כסדר עולם דלא ניתן השבת במרה לקנים אלא הלימוד שיידעו איך לשמור את השבת בעת שיהיו מצוונים, בנדאי הוא מוכרח מצד עצמו שהרי הלכתא רבתא לשבת, ואיך אפשר שיהיו מצוונים לשמור שבת ולא ידעו מל"ט מלאכות ותולדותיהן, ויעברו על איסור פרת בשוגג בכל רגע, אלא ודאי לא איפקוד במרה אלא על להבא והיינו שנעלם מהם טעם דשני עמרים, ואלו כבר נצטוו לשמור את השבת בכל הלכותיה הי' להם לשאול את משה איך נעשה בשבת מיד כאשר הגיד להם פ' הפן, אלא כסבורים היו שלא יהיו מצוונים אלא במתן תורה, וגם משה היה סבור הכי כמש"כ בבבאור הפ' בס"ד ופליגי בגמ' אי איפקודו על תחומין במרה וא"כ נצטוו לשמור תחומין באלוש או שלא למדו דין תחומין עד בואם להר סיני, והענין של אלוש הוא ע"פ ב"ר פ' רשעה מ"ח) עה"פ לוישי ועשי עגות ע"ש, זה הנראה לענ"ד: בשולי המכתב מה שמתנצל מע"כ

שְׁבִיעֵרוֹתָיו לֹא בָּא לְקַנְטָרְנוֹ, חֲלִילָה חֲלִילָה לִי לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתִּי מִחֻשְׁבָּה פְּסוּלָה כְּזֹאת
עַל מַעַ"כ נ"י וְאֲדַרְבֵּה יֵשׁ לִי שְׁנֹבַע רְצוֹן מִכָּל מִי שֶׁבָּא לְבָרַר דְּבָרֵי וּלְנַקּוֹת מִשְׁגִּיאָה
הַמְצוּי גַם בְּגְדוּלִים וְטוֹבִים מְמִנִי, וְגַם אֲנִי הִנְנִי מִמְּלִיץ ע"ז הָעֵנֶן פִּי בְּמִקְרָא קֹהֶלֶת זְבוּבֵי
מְנוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שְׁמֵן רוֹקַח יִקָּר מִחֻשְׁבָּה מִכְּבוֹד סְכָלוֹת מְעַט שְׁאִין בִּיאֹר פְּשׁוּט
לְהַתְחַבְּרוֹת הָעֵנֶנִים וְגַם פִּי יִבְיַע נֶעְלָם מֵעֵנֶן, וְאֲנִי מְפָרֵשׁ יִבְיַע מְלִשׁוֹן מְדַבֵּר וּמְפָרֵס
כְּמוֹ יוֹם לְיוֹם יִבְיַע אֲמָר, וּפִי דְזְבוּבֵי מְנוֹת בְּאֵמַת מְבֹאִישִׁים הַשְּׁמֵן מ"מ הֵמָּה עוֹשִׂים ג"כ
טוֹבָה לְהַשְׁמֵן בְּמָה שֶׁהֵמָּה מְפָרֵסִים שֶׁהוּא שְׁמֵן רוֹקַח בְּמָה שְׁרוּאִים דְּזְבוּבִים מִתְקַבְּצִים
לָהּ, וְכֵן סְכָלוֹת מְעַט וְהוּא אֵיזָה שְׁגִיאָה אַע"ג שֶׁמְבֹאִישׁ אֵת הַסֵּפֶר מ"מ בְּזֶה הוּא מְפָרֵס
אֵת טוֹבוֹ כִּי בְּמָה שֶׁמְבַקְרִים אוֹתוֹ וּמוֹצְאִים אֵת הַשְּׁגִיאָה מְפָרֵס אֵת הַחִיבּוּר כִּי טוֹב הוּא
יוֹתֵר וּמִשׁוּם זֶה הוּא יִקָּר מִחֻשְׁבָּה וּמְכָבוֹד, פִּי דִישׁ אֵיזָה סֵפֶר, מִתְפָּרֵס מִצַּד שֶׁמְדַבֵּר
בְּאֵיזָה חֻשְׁבָּה יְדוּעָה וַיֵּשׁ מִתְפָּרֵס מְכָבוֹד הִינְנוּ מִחֻשְׁבָּה שְׁנוֹתָנִים כְּבוֹד לְהַמְחַבֵּר שֶׁגְדוּל
הוּא בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, אֲבָל יוֹתֵר מִשְׁנֵיהֶם מִתְפָּרֵס הַסֵּפֶר ע"י סְכָלוֹת מְעַט שְׁמוֹצְאִים בּוֹ
וְזֶה אוֹת שְׁמַעֲיָנִים בּוֹ וּמְפָרֵסִים אֵת טוֹבוֹ, וַיְדוּעַ שֶׁשְׁמַחָה לְאִישׁ בְּמָה שֶׁיְדוּעַ שֶׁגְדוּלִים
מְעֵינִים בְּדַבְּרָיו עַד שֶׁהוּא דֹלָא לִיתָן קוֹנְפֵי אֵלָיו עַל אֵלָיו דְּלֹא לְרַתְחָא וַיִּחְמַעֲזֵן וְהִינְנוּ
בְּשַׁעַה שְׁמוֹבִיל שְׁנֵי שְׁקִים אֶחָד שֶׁל שְׁמוּרָה וְאֶחָד שֶׁל חוֹל, אֲבָל בְּשַׁעַה דְּשְׁנֵי הַשְּׁקִים
שְׁמוּרָה אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִתֵּן עַל זֶה וְכָשֶׁר, שִׁמ"מ הוּא מְשׁוֹמֵר כ"צ לְפִי מַעֲשֵׂה זֶה וְהִינְנוּ
דְּאִיתָא בְּשׁו"ע (ס' תנ"ג ס"ז) בַּהֲג"ה וְכֵן יִזְהַר לְכַתְּחִלָּה שְׁלֹא לְהַנִּיחַ הַרְבֵּה שְׁקִים זֶה עַל
זֶה בְּמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר עַכ"ל, ר"ל לְאֶפְשָׁרֵי בְּמָקוֹם שֶׁמוֹלִיכִין הַרְבֵּה שְׁקִים שֶׁל קִמַח פְּסַח
וּא"א שְׁלֹא יִנְיָחוּ זַע"ז אֵין לְחֹוֶשׁ בְּזֶה, וְאֵין אוֹמְרִים לְהוֹבִיל כָּל שֶׁק בַּפ"ע: וְה"נ בַּנ"ד מִי
שְׁרוּצָה לְאֶכּוֹל מִצָּה מְקַמַח יָפָה מִרְחִים גְּדוּלִים שֶׁל דַּמְכַף א"צ אֶלָּא לְהִיּוֹת גְּזָהר כ"צ
בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁל הַטְּחִינָה, וְעַל רַב שֶׁבְּעִיר דְּכָל מִקְלֵי דְמִתָּא עֲלִיהָ רַמְיָא לְהַעֲמִיד אִישׁ
מִןכָּשֶׁר לְהַשְׁגִּיחַ יָפָה כְּאֶשֶׁר יוֹרֵהוּ הָרַב: כ"ז הוּא לְעַנ"ד וּלְפִי מִיְעוּט יְדִיעַתִּי כְּאֶשֶׁר,
הַקְּדַמְתִּי בְּתַחֲלָה שְׁאִינִי יוֹדַע בְּטִיב הַלִּיכּוֹת בְּתֵי טוֹחֲנוֹת שֶׁל אֵשׁ, אֲבָל מַעַ"כ יִתְיַשְׁבּ
הַרְבֵּה אִם כְּדָאֵי לְהַחְמִיר עַל הַרְבִּים בְּזֶה וְגַם אוֹלֵי יֵשׁ מִתִּירִין, חֲלִילָה לַעֲשׂוֹת מִחְלֻקָּת
בְּשִׁבִיל זֶה וְלְהוֹצִיא לְעַז שְׁמַאֲכִילִין חוּץ ח"ו וְעַל פִּיּוּצָא בְּזֶה אִיתָא בַּב"ב (דַּע"ח א') בְּאוֹ
חֻשְׁבוֹן בְּאוֹ וְנִחְשָׁב וְכו' הַפְּסָד מִצְנָה כְּנֶגֶד שְׁכָרָה וְכו': וְה' יִשְׁמֹר רְגְלֵינוּ מִלְּכַד בְּהוֹרָאָה
וּלְכַבְּנוּ וְרַאשֵׁנוּ מִלְּהַכְּשֵׁל בְּהַלִּיכּוֹת עוֹלָם עַפ"י הוֹרָאָה לְחוּמְרָא וּד"ת דְּרַכֵּיהּ דְּרַכֵּי נְוַעַם
כְּתִיב בָּהּ, הַנְּנִי הָעֵמוּס בַּעֲבוּדָה רַבָּה: סִימָן לֹא עוֹד בְּעֵנֶן הַנְּ"ל.

כְּבוֹד הָרַב וְכו' מ' בְּרוּךְ נ"י. מַה דְּבָדַק לָן מִר בְּדַבְּרֵי הַרְחִים שֶׁל קִיטוֹר אֶשֶׁר מְכַח מְרוּצוֹת
הַמְּכּוֹנוֹת נְמַצָּא עֵיפָה דְּבוּקָה בְּכָל הַלִּיכּוֹת הַקְּמַח, וְנִסְתַּפֵּק מַעַ"כ נ"י אִם הַזִּיעָה הוּא
מִהַקְּמַח עֲצָמוֹ, וּא"כ הוּא מִי פִירוֹת וּא"כ יֵשׁ לְהַזְהֵר מִלְּלוֹשׁ עִם מִים מִשׁוּם דְּבָזָה מְמַהֵר
לְהַחְמִיץ, אוֹ שֶׁהַזִּיעָה בָּא מִחֻשְׁבָּה הַפְּגָשַׁת אוֹרֵי הַחֵם מִן הַקְּמַח עִם אוֹרֵי הַקָּר וְהִנְנִי תוֹלְדָה
לְעַצְמָהּ: הַנָּה בְּרַחֲמֵי שְׁלָנוּ אֵינָם שֶׁל קִיטוֹר, וְנִמְצָא ג"כ בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ הִינְנוּ הַנְּקָרָא
אֶצְלָנוּ פִּיטְעַל הַרְבֵּה לְחִלּוּחִית מִזִּיעָה, וְהַקְּמַח סְבִיב דְּפָנוֹת הַפְּלִי נַעֲשִׂית עֵיפָה, וּמַעוֹלָם
לֹא חֻשְׁשָׁנוּ לָזֶה, שְׁאוּלֵי מִתְיַבֵּשׁ וְנִשְׁאָר אֵיזָה פִּירוֹר בְּקִמַח, שְׁזָה אֵינּוּ אֶלָּא בְּנִפְלוּ מִים
שֶׁמְחַמֵּץ, מִשָּׂא"כ בְּמִי פִירוֹת אֵין לְחֹוֶשׁ בְּפִירוֹר כָּל שֶׁהוּא שְׁיִמְהַר לְהַחְמִיץ הָעֵיפָה בְּשַׁעַת
לִישָׁה, וּמִשָּׂא"כ בְּחֻק יַעֲקֹב, (ס' תס"ו סק"ז) גַּבִּי זִיעַת הַחוֹמָה, מְסִיק לְבַסּוֹף דְּכָל הַנְּי אַף
שְׁאִינּוּ מִי פִירוֹת מְשָׂא"מ מִמְהָרִין לְהַחְמִיץ וְכו', וְאִם נִתְיַבֵּשׁ וְנִתְעַרַב אֵין לְלוֹשׁ בָּהֶם

כו' היינו שנתערב הרבה ולא במעט כ"כ שנימא דלא מהני ריקוד תדע שהרי בל"ז יש בחיטים שמנונית שהן הן מי פירות ובפסחים (דף מח א') פליגי בשעור עיסה דחטי וישערי דר"י בנו של ריב"ב א' בחיטי קבים ובשעורין ג' קבים רנ"א משום ר"א חלוף הדברים וכו', ומפרש בירושלמי פ' אלו עוברין בזה"ל אית תנויי תני בחיטין ג' קבין ובשעורין ד' קבין אית תנויי תני בחיטין ד"ק ובשעורין ג' קבין מ"ד בחיטין ג' קבין משום שיש בהם שמנונית, בשעורין ד' קבין שאין בהם שמנונית [כצ"ל ופירש משום שהחיטין יש בהם מי פירות וממהרין להחמיץ יותר מן השעורין] ומ"ד בחיטין ד' קבין דאינון קשין ובשעורין ג' קבין דאינון רטישין הא מיהא דמי פירות של החיטין ממהרין להחמיץ, מכ"מ בשעור קב אין לחוש משום שגילוש מהר, ואין כ"ש מי פירות שבהם ממהר להחמיץ וה"נ במתערב איזה פרוור אין חשש פלל: ולא ידעתי מה ראה מעכ"ת נ"י החסרון ברחיים של קטור בזה יותר מברחיים של מים, ואם הוא חושש לזה העיסה אין עצה אם לא בלי פיטעל, אלא יאה הקמח יוצא ממקום הטחינה מיד לחוץ עם הסובין, ומתקור תומ"י אבל כפר המנהג שיהא הנפה היינו הפיטעל אצל הרחיים, אכן הא נדאי שצריך לעשות פיטעל חדש, בשביל שא"א לקנח ולנקות אותו מקמח לתוהה אבל הכלי של עץ והילקוטין של ברזל וכדומה אפשר לנקות היטב, ומה שהביא מע"כ בשם המג"א (בסי' תסו סק"ה) דלחלוחית מים שקבל העץ בעודו מחובר מיקרי מים ומחמיץ נדאי תמוה ממשנה דמכשירין (פ"ד משנה י') דשם מבואר דמים היוצא מן העץ הם מי פירות וכמש"כ הח"י בשם הר"ש בסק"ח.

ומש"ש מעכ"ת דכעין זה איתא בכלים (פ"ט מ"ו) בגפת חדשה שהוסק בהם התנור בתוך י"ב חודש טמא, ע"ש אינו ענין לכאן דשם השמן שבגפת הוא המכשיר (אע"ג שאינו מחמיץ) משא"כ הדומה למים פל שאינו מכשיר אינו מחמיץ, ולא שייך לומר בזה איסור מטומאה לא ילפינו ובפ"י פתב הר"ש שם בזה"ל מים היוצאין מן העץ לחין פמי פירות חשיבי לכל דבר ע"ש ואין לפקפק בזה: ומ"מ להרחיב דעת כת"ר נ"י יש לי להביא ראיה מה"ת שאין לה דבר שמחמיץ ואינו מכשיר, דקשה לי בדיוקא דקרא בפ' צו שבלחמי תודה דכתיב חלות מצות ורקיקי מצות וסלת מרבכת, ולא פ"י הפתוב שיהא מצות והישוב ע"ז פשוט דאחר שהיא רבוכה היינו חלוטה כ"צ שא"א לבוא לידי חימוץ ומש"ה לא פתיב גבי מנחת חביתין שיהא מצה, אבל קשה עדיין הרי בפ' תצוה גבי מילואים פתיב בשלשתן מצות אע"ג שהיה א' מהן רבוכה פדתנן בפ' התודה, וצ"ל דמכ"מ נצרך הפתוב להזהיר שיהיה מצות, ולא יאה הקמח מחומץ לפני הלישה, וא"כ הדרא קושיא לדנפתה אמאי לא פתיב בתודה ברבוכה מצות, אלא צ"ל דבמנחות היו מוזהרין שלא להכשיר החיטים והקמח לפני לישה, משום שמירה מטומאה כמו באתרוג של תרומה שאין נוטלין משום שמכשירה וה"ה קדשים, ומזה הטעם איתא בפסחים (דף לו) דחיטים של מנחות אין לותתים אותם, ולא משום חשש חימוץ דא"כ קשה דהרי אפי' חיטי דפסחא איפא מ"ד דשרי לתתן וכבר הקשה המהר"ש"א, אלא שאני מנחות שאין לותתין משום מצות שמורה מטומאה, ומ"מ מקשה הגמרא מהא דלשין בפושרין דמה לי שמירה דחימוץ משמירה דטומאה: ואחר שכן מיושב שפיר דבמילואים שהיה לפני ר"ח ניסן שבו נאמרו פ' טומאה כדאיתא בגיטין (דף ס) כפי' התוס' בפ' טמאים, וא"כ לא הוזהרו עדיין על הטומאה והיה אפשר שיהא החיטין לתותין מש"ה פתיב גם

ברבוכה מצות, דאף משום חשש טומאה הנה מותר לתנות, אבל משום דצריף להיות מצה אסור לתנות, אבל בס' ויקרא שנגמרה אחר שהוקם המשכן, והנהירו על הטומאה ולא הנה אפשר להביא מנחות מחיטין לתותות מחשש שהוכשרו לטומאה ומשום זה א"צ התורה לכתוב מצות דלא יביא מחיטין לתותות דזה ידעינן בלא מצות ואי משום דינהירו מחימוץ בשעת לישה זה ג"כ א"א דרבוכה היינו חלוטה אינו נעשה חמץ, מש"ה א"צ לכתוב מצות: אחר כ"ז הרי מוכח דא"א לבוא לידי חמוץ באינה משקה שאינו מכשיר דאלת"ה עדיין הנה נצרך להזהיר שיהא הרבוכה מצות לאשמועינן שיזהר מחימוץ קודם לישה אף מאיזה משקין שאינן מכשירין ואפ"ה נצרך להזהר מפני חשש חימוץ אע"כ דהא בהא תליא דכל משקה שאינו מכשיר אינו מחמיץ, הנני העמוס בעבודה: סימן לב לכבוד הרב וכו' אהד"ש כתר"ה באהבה הנני בא ע"ד מעכ"ה מה שהעיר על דברי בהעמ"ד (בס' שמות י"ב מקרא ח') מה שפתייתי לתרץ השינוי דבפסח מצרים פתיב צלי אש ומצות על מרורים יאכלהו ובפ' בהעלתך פתיב באכילת פסח שני על מצות ומרורים יאכלהו וכתבתי ליישב דבפסח מצרים מצות אכילת פסח ומצות אכילת מצה שניהו שוין במצוה ורק המרור טפל להם ומפאן למדנו דאף בפסח דורות ג"כ פשר בדיעבד בלי פריקה כדאיתא שם בערבי פסחים יכול יהא פורכן בב"א ואוכלן פדך שהלל אוכלן ת"ל ואכלו את הבשר בלילה הנה צלי אש ומצות משמע דשניהם שוין, ובפסח שני הפסח הוא עיקר המצוה, ומצות ומרורים טפלים לו, ועיקר הלימוד הוא מדכתיב על מצות ומרורים, ומשמעות על, הוא שגבוה מהם במעלה, ומש"ה בהא דהלל הנה פורף מצה ומרור, מייתי הקראלהשתמש בנפה ישנה והמג"א (בס"ק ל"ד) הוסיף שאם אין נפה חדשה, מוטב שלא ירקדו הקמח פלל, מעתה אפילו אם נאחז בדעת הח"י (בס"ק נ"א) שחולק ע"ז מטעם דהא עינינו רואות דכל שלא ירקדו הקמח יש בו פמה חטים שבורים ונאסרה המצה או העיסה כמבואר (בסי' תס"ז) ונפה ישנה בדיעבד מהני בה שפשוף היטב והגעלה ע"ש, ולכן פסק דבשעת הדחק נכון לעשות כן לרקד ע"י נפה כזו ע"י שפשוף והגעלה אף זה דנאק בשעת הדחק דליכא רחיים אחר אבל בנ"ד אם נתיר בתחבולות מלחמתה של תורה הלא איכא פמה רחיים ונחבל מעשה ידיו של בעל אותו הרחיים פי כל עדת ישראל ילכו אחר הרחיים שיש בהם בייטיל חדש, פי בעניני פסח דכתיב ושמתם את המצות ופי' הרמב"ם (הל' חו"מ פ"ה הל"ט) פלומר הנהירו ושמרו אותה מכל צד חמוץ, ע"כ ישראל שומעים בעניני מצה להחמיר ולא להקל: ומש"כ בשו"ת נחלת שבועה שמוטר לטחון שלשים יום קודם הפסח בלי נקור הרחיים והובא בבאר היטב (בסי' תנג ס"ק יז) ומזה רצה מע"כ לדון שמוטר לטחון בנפה ישנה קודם שלשים יום, הנה זה הספר אינו אצלי כעת, אכן יש לחקור הטעם מאין לנו להקל ולבטל לכתחלה קודם ל' יום, ונראה שהוא עפ"י הברייתא דתנ"י במס' תרומות (דף פה) והובא בר"ש שם מ"ט תניי אף טוחן לכתחלה ומותר, אעפ"י שהוא מבטל תרומה בידים, והביא הר"ש שתי דעות בירושלמי מתניתין ר"י דאמר אף מתכוין ללקוט ויעלה באחד ומאתים [פי' ר' יוסי היא במשנה במס' ערלה (פ"א מ"ו) ר' יוסי אומר גבי נטיעה של ערלה שנתערבה בנטיעות אף יתכוין ללקוט ויעלה באחד ומאתים אע"ג דאסור לבטל במזיד מ"מ פנין שאינו מכוין לבטל אלא ללקוט וממילא הוא בטל מותר ה"נ הוא מכוין לטחון וממילא הוא מיבטל] א"ר זירא [חולק וס"ל דגם חכמים דר"י מודו] שפן דרף הכהנים

שטוחנין מדומע [פ"י שְהרי הכהנים טוחנים בהיתר לעצמן ממילא מיבטל וכשר אף לישראל] והנה זה ההיתר יש בטחינה שלפני הפסח שְהרי אֶפְשֶׁר להשתמש בטחינה זו על ימי החול, ממילא מיבטל גם על פסח, אָבֵל לתלמוד דידן ראוי לדעת שא"א לומר שְהַבְרִייתָא אתי' כר"י שְהרי בגיטין (דף נד:): איתא מ"ט דר' יוסי חזקה אין אדם אוסר את פרמו בגטיעה אחת ופרש"י שם דכיון דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן וא"כ אין זה ההיתר בטחינת חטים שְמִדְוּמַע, וע"כ הטעם דהבְרִייתָא דתני טוחן לכתחלה ומותר הוא כדר"ז משום שְפֵן דְרַף כהנים לטחון כו' וא"כ ה"ה בטחינה של חטים לפני הפסח, צריף להיות מותר, משום דראוי הוא בטחינה זו לימי החול, אָבֵל זה אינו אלא לפני ל"י, שְעִיקֵר הטחינה אינו על פסח, נמצא טוחן בשביל חול, וממילא בטל ומותר גם לפסח, אָבֵל בתוף ל"י סתמא לשם חג כדמוכח במשנה דסוכה (דף ט) לענין סוכה ישנה, וה"ה במצה כמש"כ התוס' שם בד"ה סוכה בשם הירושלמי מש"ה אסור לטחון ולבטל משהו חמץ: מעתה נראה דזה אינו אלא בסתם טחינה דאֶפְשֶׁר שטוחן לחול, אָבֵל פְּשִׁמְנֵקְרִין הרחיים וטוחנין ביחוד לשם מצה על החג אסור לבטל משהו חמץ אפ"י לפני ל"י, דְהָרִי חזינו דטוחן לשם מצה ולא לימי החול, אִיף שְהוּא אִינִי מסכים לצאת מהמנהג שלא להשתמש בנפה ישנה בשום אופן אכן מה שחושש לקמח פאראווע הנקרא וואלצעס, מחמת שְהַקְמַח יוצאים מהבייטיל חם מאד אין בנה פלום, דבְכָל טחינה הקמח חם וכמבואר במחבר (בסי', תנג ס"ט) ונ"ל לפי שְהַקְמַח בשעת טחינה רותח, ומפני זה צריף לטחון יום או יומים קודם האפיה, וגם יש הרבה קמח נגבלים מחמת הזיעה והוֹיֵן כְעִיסָה, ומ"מ אין בנה חשש חימוץ, דהזיעה הוא מי פירות ואין מחמיצין: וע"ד אֶשֶׁר שָׂאל אִם רשאים לעשות ציגארין ופאפיראסין בי"ד ביו"ט ולדבוק הנגיר הדק ברוק, ועלה על דעתו שְמִוּתָר בי"ד כמו בענין נִיפּוּץ הַפֶּחֶם שְעַל הַפְּתִילָה בשו"ע (סי' תקיד ס"י), במח"כ אין זה דמיון לניפּוּץ הַפֶּחֶם, שְׂאִין בְּזֵה עֲשִׂית פְּלִי חֲדָשָׁה, רק להסיר הפֶּחֶם שְעוֹמֵם הָאוֹר ומש"ה אם נעשה בכלי הוי תיקוני מנא, ורק בי"ד שְרִי וְעִיֵן בט"ז שם דגם בניפּוּץ חולק הרש"ל ובניפּוּץ דוּקָא לְהַנִּיחַ הִיד עָלָיו וְלֹא לְקַחַת בֵּין אֲצַבְעוֹתָיו ע"ש] אָבֵל לעשות מהנגיר ציגארין הוי תיקוני מנא ממש וכמש"כ המג"א (סי' תק"ח סק"ב) בשם פירש"י אין פוצעין הקנה לתת קרום שלו תחת הדג של האסקלא, דְכָל מִיָּדִי דְעֵבִיד להשתמש בו הוי תיקוני מנא, וְזֵה בְרוּר: אחר כתבי הגיע לידי שו"ת נ"ש וראיתי שלא ביאר כ"כ טעם ההפרש בין קודם ל"י לתוף ל"י והנראה לי כתבתי, הנני העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן ל לכבוד הרב וכו' מו"ץ בק"ק פרילוקא. אֶשֶׁר דָּרַשׁ מִמֶּנִּי ע"ד בית הטוחנות של דאמכף אם כָּשֶׁר לטחון בהם חטי דפִּסְחָא, האמת אגיד כי מעולם לא ראיתי בתי טוחנות כאלו וע"כ אף כי שְמַעְתִּי בעלי תריסין מנגחין זא"ז בהלכה זו, אָבֵל אִנִּי תמונה של החשש לא ראיתי זולת קול, וגם הספרים שְמִדְוּמַע בְּזֵה הַעֲנִין אין עמדי ע"כ לא אוכל לחיות דעתי הדלה בְּזֵה בְּאִנְפֵּן שְׂיָהָא אֶצְלֵי בְרוּר כְּאַחֹתִי וְכִדְאִיתָא בַּמַּס' סְנֵהֲדִין דָּף ז:): אף ראיתי מה שכ' מע"כ נ"י בזה"ל וקשה מאד להתיר הרצועה בכל מקום ובכל אדם, מבואר שגם מע"כ אינו רואה חשש חימוץ בְּזֵה, אלא נדרש בְּזֵה הרחיים שְמִירָה מְעוֹלָה יותר משארי בתי טוחנות וע"כ מצא מקום לחלק בין מקום למקום ובין אדם לאדם, ואם כי אִנִּי לֹא דַעְתִּי מדוע משונה זו מפל בתי טוחנות, הנני תולה החסרון בי מפני העדר

ידיעתי בהליכות בתי טוחנות הללו ומע"כ יודע יותר ממני, בכ"ז אין דעתי נוחה לחלק בין מקום למקום, וכדאיתא בפסחים (דף לז) יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי ביתוס מותרין ודברים פאלו גורם למחלוקת כי אין דעות בני אדם שוות וברוך חכם הרזים ית' ונמצא ש"ש מתחלל, ובאמת בכל בתי רחיים לרבים אין לסמוך על הפעלים שינקו פראוי וישמרו כהלכה ועל דברים הנעשים לרבים אין סומכין אלא על מי שמחזק עפ"י ב"ד בכשרון דעת וכדאיתא בירושלמי דמאי והובא בתוספות יומא (דף ט), אבל ברבים אינו נאמן עד שיקבל עליו ברבים, וכן המנהג במדינה זו שב"ד או רב שבעיר שולחן איש אחד לבתי רחיים להכשיר ולסלק פל מכשול ולא לסמוך על בעל הרחיים ומשרתנו ומאחר שפן אם אפי' רחים של קיטור נדרש לשמירה מעולה ותירה מפל בתי טוחנות לא יפלא להושיב אדם מיוחד עפ"י ב"ד להשגיח ע"ז ושוב אין לחלק בין מקום למקום ובין אדם לאדם: גם מש"כ מע"כ נ"י שיש במקומם הרבה בתי רחיים של סוסים כפי הצורך לפסח, כמנהג לי שהקמח היצא מבתי רחיים פאראווע טובים הרבה מבתי רחיים של סוסים וכבר אשתנו דרי ורוצים לשמון ביו"ט על לחם עוני כמצנת של שלמה היינו סלת נקיה, וזכרני בימי חרפי מי שגזקה בשמורה הנה קוצר החטים לפני זמנם והיו המצות שחורות ועכשיו נשתנה הדבר וקוצרים בזמנם נרק בשמור יפה שלא יפלו גשמים עליהם מקצירה ואילך כדאיתא בפסחים (דף מ) כי מהפכינו כו' ע"ש בפרש"י: וכלל גדול הוא בעסק שמורה שא"צ להזהר אלא כפי האפשר בשעת מעשה זו ואין אומרים שהיה לו לעשות בא"א ויהיה משומר ביותר וכדתנן במסכת פרה (פ"ד מ"ה) הממלא לו ולחטאת ממלא שלו תחלה כו' נותן שלו לאחוריו ושל חטאת לפניו, ואם נתן של חטאת לאחוריו פסול היו שניהם של חטאת נותן א' לפניו ואחד לאחוריו וכשר משום שאי אפשר באופן אחר הרי דנתינה מאחוריו אינו משומר יפה מטומאה כמו משלפניו ובחטאת הא כתיב למשמרת למי נדה בעיני שיהא משומר ע"צ היותר מטומאה מ"אם רוצה למלאות שני הדלים לחטאת וא"א שיהיו שניהם לפניו מיקרי גם הא שלאחוריו משומר כל צרכו, משום שאי אפשר באופן אחר ואין אומרים הרי הוא יכול למלאות דלי א' לעצמו והוא יהיה לאחוריו והדלי עם מי חטאת יהיה לפניו אלא פינן שהוא רוצה למלאות שני דלים לחטאת מיקרי בזה האופן משומר יפה, והכי נמי גבי שמורה מן חשש חימוץ כל שאפשר לשמור יותר מחויב לשמור, ומזה הטעם איתא בירושלמי פסחים (פ"ג ה"א) ר' אבא מפקד לטחוניא חטה וחטה בפ"ע וזהו דבר שא"א כמעט והיינו לשון תשובת הרשב"א שהביא הב"י שאלה בשנה זו שעברה רבו גשמים ונפלו על הערימות שבשדות כו', תשובה, מסתברא שאין לחוש לחטים של אותה שנה שאם אי אתה אומר פן לחם לא נאכל בפסח כי אין שנה שלא ירדו גשמים על הערימות אלא שד"ת הולכין אחר הרוב ואין הרוב מחמיצים כו' והפונגה דל"מ באותה שנה שרבו גשמים אין תקנה לאכול לחם, אפילו בכל שנה נמי א"א שלא ירבו כלל גשמים על הערימות ונמצא יש חטה אחת בתוך הפרי וא"כ א"א לבטל ולטחון ומכש"כ אי חוזר וניעור, אלא צריך לסמוך על ד"ת והוי כהא דתנן בפ"א דפסחים (ד"ט) אין חוששין שפא גיררה חולדה מבית לבית מחדר לחדר דא"כ מחצר לחצר אין לדבר סוף דפירושו אפילו מצד הדין היה לנו לחוש מבית לבית והיה אפשר להעמיד הרבה אנשים על כל חדר וחדר בפ"ע ולא יהא חשש שפא גיררה חולדה מבית שאינו בדיק לבדוק אבל א"כ

תיחוש אפילו מעיר לעיר מחצר לחצר והוא שא"א לתקן מש"ה סומכין על ד"ת ואוקמי על התזקה וה"נ אם נחוש למעוט המצוי לא נאכל לחם בפסח לעולם אלא שיש לסמך על הרוב ותזקה א"כ בשנה שרבו גשמים יש לנו לסמך על ד"ת ובלא בדיקה פשר לטחון, והוי כמו שפתב רמ"א יו"ד) בס"ל ל"ג) לענין הלעטות דטוב יותר שלא לבדוק, אלא דשם יש איסור בהלעטה עצמה משא"כ פאן ודאי טוב יותר שלא לבדוק משלבדוק ולבטל בידים: מיהו כ"ז לדעת הרשב"א דס"ל אסור לטחון ולבטל וא"כ אין לדבר סוף, מש"ה סמכין ע"כ על רוב חטים ותזקת פשרות אבל לשיטת הטור (בס"ל תמ"ז) דקסבר אינו חוזר ונייעור ונה דעת המחבר (בס"ל תמ"ז ס"ד) בדיעה הראשונה וגם כ' דשרי לטחון ולבטל אם הוא פחות מששים וא"כ יש עצה לבדוק בכל השנים, וא"כ בשנה שרבו גשמים לכאורה אסור לסמך על תזקה וצריך לבדוק אם יש ששים או לא: אבל מתחלה צריך להבין דברי הטור דלהכי שרי לטחון משום שאינו מכנין לבטל ובאחרונים הביאו פמשמעו משום דאורחיה לטחון גם בלי ביטול איסורא דחטים צריך לטחון וא"א בלאו הכי מש"ה שרי אף אם ביטל בהם במזיד עיין ט"ז (ס"ל תנג סק"ב) ובמג"א (ס"ל תמ"ז ס"ק מ"ה) והכי הבינו הש"ך והט"ז יו"ד (ס"ל פ"ד) הא דשרי לסגן דבש ע"י שיבטל אע"ג שיתנו היבחושים טעם אלא משום שאינו מכנין כי אם לסגן, ולא לבטל, וכן איתא שם בחטים מתולעים שהתיר בתה"ד לטחון באפרקסת משום שדרי התולע לצאת לקול הטחנה ואע"ג שאפשר שלא יצא התולע מכ"מ הוא אינו מכנין לקח, ומזה הלשון למד הש"ך (בס"ק מ') דאפילו ברחים של יד שרי משום שאינו מכנין לבטל, ועיין ט"ז (בס"ל קל"ז) שחלק בין אפשר ללא אפשר ובאמת משמע הכי לשון רש"י גיטין (דף נד ב') ובלבד שלא יתפנין ללקט בכוננת ביטול משמע דכל היכא דאינו מכנין לבטל האיסור לא מיקרי מבטל איסורו, ובירושלמי מפרש הכי טעמא דר' יוסי דאמר אף מתפנין ללקוט משום שהרואה אומר לטחון הוא צריך ואינו לוקט כדי לבטל ומש"ה שרי, אבל כבר תמה ע"ז הגרע"א בשו"ת (ס"ל ע"ז) שהרי בע"ח שאין בטלים אסור ליקח א' ולשחוט אע"ג שגם בלא ביטול צריך לשחוט וכן בפצוע הרמונים דמודו כו"ע דבמזיד לא יעלו ולא אמרינן דאף בלא ביטול צריך לפצועם ובאמת הא בתרומה תנן במסכת תרומות (משנה ט') סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה, ואח"כ נפלו שם עוד חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור מבואר דוקא שוגג ולא דתלוי במתפנין לבטל, או אינו מכנין ורש"י בעצמו פי' בגיטין שם (בדף ה) יעלו הא דשוגג דלא נתפנין ללקט ע"מ לבטל דסבור שא"צ לבטל שפבר בטלו במחנה ע"כ, הרי דרק בכה"ג שאינו יודע כלל שיש בו שום איסור ולא במזיד אלא שאינו מכנין לבטל ומה שפרש"י בד"ה ובלבד בכוננת ביטול צריך לומר דר"ל שיודע שצריך לבטל וכל יודע שביטל מיקרי בזה כוננת ביטול והכי יש לפרש לשון הרמב"ם (המ"א פט"ז) יע"ש, והא דבבש שפינן ביו"ד (סימן פד) הסביר הגאון רע"א ז"ל יפה שהרי עוסק להפריד ולא לערב ולבטל מש"ה אפילו בטל הטעם שרי והא דחטים המתולעים שם ודאי עיקר הישוב הוא משום דדרי התולע לצאת והוסיף דאפילו לא יספיק לצאת מכ"מ הוי הביטול דבר שאינו מתפנין ושרי, והנני מפרש בזה סוגיא דע"ז (דף סז) בנפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמו שהשבית ולבסוף פגם ואסור, והקשו התוס' שם פמה קושיות ויישבתי הפל בס"ד בהעמ"ש (סימן קכ"ח) אות ה' בס"ד: וא"כ יש להבין דעת הטור שכ' משום שאינו מכנין מותר לבטל, ונראה

דמקורו משו"ת הרא"ש שהביא הרשב"א (סי' תפג) שהביא הירושלמי תרומות (פ"ה) תני טוחן לכתחלה ומותר, הא מני ר' יוסי היא דאמר אף ילקט וייעלה בא' ומאתים אר"ז שפן דרף פהגים כו' פי' דר"ז חולק וסובר דת"ק מודה ג"כ בכהא שהרי אם לא תתיר לישראל לטחון מכ"מ הרי הפהו יטחון ויהיה שרי גם לישראל, וממילא שרי גם לישראל לטחון, ופסק הרא"ש כר' זירא ובאמת לפי דאיתא בגיטין (נ"ד) טעמא דר' יוסי שחזקה אין אדם אוסר את פרמו בשביל אילן א' וכיון דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן, נמצא דר' יוסי מודה בחטים דכלה"כ דנפילת איסור בהיתר שכיחא] דאסור לטחון וע"כ הא דבתרומה שרי הוא מטעמא דר' זירא ודברי הפל דהרי הפהו יטחון ומשום זה שרי גם לישראל, ומזה הורה הטור דה"ה בחטים שפשרין לחול, ואע"ג שלא תתיר לטחון לפסח, ממילא יהא מותר.

משום שיטחון לחול מש"ה שרי לטחון גם לפסח, ומכ"מ דוקא באופן שאינו מכוון לבטל איסור דבתרומה ג"כ אפילו פהגים לא שרי לטחון כדי לבטל ולהאכיל תרומה לישראל אלא אם נתערב רשאים לטחון לעצמן וממילא שרי גם לישראל זהו פוננת הטור ועיין שו"ת הג' רע"א (סימן ע"ז) שנשאר בקושא שהבין במפרשי הירושלמי שפן דרף פהגים כו' ר"ל דבל"ז צריך לטחון חטים והקשה יפה דא"כ לימא שפן דרף לטחון, אלא הפי' שפן יהיו טוחנים, לאחר שנתערב לעצמן מש"ה שרי גם לישראל, זהו פי' הגרע"א זצ"ל, וברור הוא, אלא שנתקשה לפי זה הפי' בטעמא דחטים מצומחים, ואני אומר דהוא הטעם שבתרומה משום דדרף לטחון לחול: ואחר שפן נראה דמזה הטעם שרי לטחון בלא בדיקה, דהא תלמוד, דלעשות ספק דרבנן אסור כמו דאסור לבטל ומטעם א' שהרי יש היתר ברור לפנינו ואיך נוכל לעשותו ספק איסור והראיה דטעם א' לשניהם הוא מסוגיא דריש מסכת ביצה (נ"ד ב') (בדבר שיש לו מתירין דכשם שאינו בטל ה"נ ספק בדשיל"מ אסור ופירש"י משום דאדאקליה באיסוריה גיכליה בהיתרא, ומזה הטעם כש"כ לערב לכתחלה ולבטל דאסור וה"נ לעשות ספק שיהא פשר בדיעבד משום ספק דרבנן, ומעתה פשם דהטעם שפן דרף פהגים וכו' מועיל לבטל ולטחון ה"נ שרי מפני הטעם הזה לעשות ספק היינו לטחון ולא לבדוק שיהא פשר בדיעבד משום דעפ"י ד"ת יש להעמיד על חזקה, נמצא דלהטור והרא"ש א"צ לבדוק מן הדין אבל הרשב"א דס"ל דאסור לטחון כמש"כ בתשובתו להרא"ש (בסי' תפג) דזה הטעם שפן דרף פהגים כו' מקולי תרומה הוא, משום שהחמירו במאה וא' יע"ש, ומש"ה בחמץ אסור לטחון היכא דצריך להוסיף עליהם עד ס', וממילא הוא מן הדין אסור בשנה שרבו גשמים לעשות ספק ולטחון בלי בדיקה, אבל להרשב"א שרי מטעם שאין לדבר סוף כמו שבארנו לעיל: נמצא דבין להרשב"א ובין להרא"ש שרי לטחון בלי בדיקה ויותר טוב משנבדוק ולבטל בידיים, ומכ"מ לצאת מחשש דנותן טעם כמש"כ הסמ"ק דחטים צמוחים וחומוצים נותן טעם, מהראוי אם אפשר להוסיף בהוראת הח"א, אבל לא מן הדין, ויש לדעת דאחר הטחינה נשאר קמח מן המצומחין פחות משאין מצומחין ורחוק שיהיה כ"כ מצומחין שלא יהיה בקמח ששים, וא"כ נדאי מן הדין שרי לטחון בלי בדיקה ואף פי' להוסיף נדאי אין מן הצורך, הגני העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברלין סימן כט פבוד הרב וכו' בק"ק סלאדקאוואדנע.

ע"ד אֲשֶׁר עָלָה בְּדַעַתְנוּ, לְהַתִּיר לַעֲשׂוֹת קָמַח פָּסַח עַל הַבִּיטָלְעֵן שֶׁל מְשִׁי הַיָּשׁוֹן, בְּאֲשֶׁר הַחֲדָשׁ עוֹלָה לְכַמָּה מֵאוֹת רוּבֵל, לֹא נִרְאָה בְּעֵינֵי לְפָרוֹץ הַמְנַהֵג שֶׁפֶתַב הַרְמ"א (בְּסִי' תנ"א ס"ח) שֶׁלֹּא בְּשַׁבַּת כְּמוֹ שֶׁמִּזְמִינִין לַעֲוֹ"ג בְּשַׁבַּת, וּבְאִנְשׁוֹן זֶה שֶׁפִּיר כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּלֶהֱכִי שׁוֹכְרִין דְּלֹא הָיָה אֱלֵא כְּמִתְנָה וְשָׂרִי לְזָפוֹת דְּדָמֵי לְזוֹכָה מִן הַהֶפְקֵר וְשָׂרִי, תַּדַּע דְּהָא לִב"ה קָאָמַר הַגַּמ' שֶׁם ע"א דְּהַטְעַם הוּא מְשׁוּם דְּאֶסְתְּלוּקֵי רְשׁוּתָא בְּעֵלְמָא הוּא, וְאֶסְתְּלוּקֵי רְשׁוּתָא בְּשַׁבַּת שֶׁפִּיר דְּמֵי וְקָשָׁה בְּשֵׁלְמָא הוּא יְכוּל לְהַסְתַּלַּק אֲבָל הֵם הָאִיךְ יְכוּלִים לְזָפוֹת אַע"כ דְּדָמֵי לְזוֹכִין מִן הַהֶפְקֵר וְשֶׁפִּיר דְּמֵי.

ד) מַה שֶׁעָמַד עַל לְשׁוֹן הַגְּר"א ו"ל בְּאו"ח (ס'י שפ"ב סק"י) שֶׁא"צ כְּתִיבַת שֶׁטֶר מְדַשׁוֹכְרִין בְּשַׁבַּת וְהַקְּשָׁה מֵע"כ דְּהָא ר"ח ס"ל שֶׁצָּרִיךְ שֶׁטֶר, וְס"ל שֶׁשׁוֹכְרִין בְּשַׁבַּת, בְּאִמַּת זֶה לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הַגְּר"א וְכֵן הוֹכִיחוּ מְדַשׁוֹכְרִין בְּשַׁבַּת וְהַפְּנִיגָה דְּעֵינֵי הַרְאָיָה דְּר"ח ס"ל שֶׁצָּרִיךְ שֶׁטֶר מֵהָא דְּצָרִיךְ שֶׁכִּירוֹת בְּרִיאָה (עִירוּבִין דָּף סב) וְפִי' הַגַּמ' דְּהֵינּוּ בְּמוֹהָרְקֵי וְאַבְרָגוּנֵי וְכְתָבוּ הַתּוֹס' בְּד"ה מוֹהָרְקֵי פִּירוּשׁ מוֹהָרְקֵי כְּתִיבָה וְחֻתְמוֹת וְזֶה כְּוֹנֵת הַגְּר"א מֵהָא דְּשׁוֹכְרִין בְּשַׁבַּת ש"מ שֶׁאֵין זֶה פִּירוּשׁוֹ שֶׁל מוֹהָרְקֵי אֱלֵא כְּפִי' הַשְּׂנִי שֶׁל הַתּוֹס' שֶׁמוֹהָרְקֵי וְאַבְרָגוּנֵי כְּמוֹ בְּנִין וּמְמִילָא לִיכָא קְוָשִׁיא מֵר"ח אר"ח: ה) מַה שֶׁהוֹכִיחַ בְּמֶרְדְּכֵי פ' גה"ג דְּאֶפְיִית חֲמִץ בְּתַנּוּר אֲחָד עִם מִצָּה אֵין אִיסוּר מִלְחָמֵי תוֹדָה שֶׁנֶּאֱפִין חֲמִץ וּמִצָּה כְּאֲחָד וְכ' מֵעַכ"ה שֶׁיִּחְזִי' שֶׁלֹּא הֵבִין כָּלֵל וְכָלֵל רְאִיתוֹ, וְכְוֹנֵת מֵע"כ שֶׁיִּחְזִי' דְּשֶׁאֵין לְחָמֵי תוֹדָה דְּהַחֲמִץ הֵיטָה בְּפ"ע וּמִצָּה בְּפ"ע אֲבָל בְּפֶסַח הָרִי חֲמִץ אִיסוּר, מֵיְהוּ יֵשׁ לִיִּישׁב, דֹּא ע"ג דְּהַחֲמִץ בְּפ"ע הוּא הֵיטָה וּמִצָּה כְּמוֹ מִצָּה מְכ"מ שֶׁיִּהְיֶה בְּלוּעַ חֲמִץ בְּמִצָּה הָרִי אֵינוֹ מִצָּה אַע"כ דְּבְלוּעַ לֹא חֲשִׁיב וּמִש"ה נְמִי גַבִּי פֶסַח מְוָתֵר דְּלֹא חֲיִישִׁינוּ לְבָלוּעַ.

אֲמַנָּם עוֹד יֵשׁ לְדַחֹת הוֹכַחַת הַמְּרָדְכֵי דְּבִאִיסוּר בְּלוּעַ לֹא דְּמֵי הֵיכָא דְּהֵיטִירָא בְּלוּעַ לְהֵיכָא דְּאִיסוּרָא בְּלוּעַ כְּדֹאִיתָא בְּע"ג (דָּף עו) הֵכָא הֵיטִירָא בְּלוּעַ הֵכָא אִיסוּרָא בְּלוּעַ וְעֵינֵין שֶׁם בְּפֶרֶש"י ד"ה לְעוֹלָם וְנ"ל לֹא חֲמִיר אִיסוּרָא שֶׁכְּשֶׁנַּעֲשֶׂה נוֹתֵר לֹא הָיָה אִיסוּר בְּעֵינֵינָה שֶׁבְּתוֹךְ דְּוָפְנֵי הַפְּלִי הֵיךְ בְּלוּעַ וּמֵעוֹלָם לֹא הוֹפֵר אִיסוּרָא אֱלֵמָא בְּהִדְיָא דִּישׁ חִילּוּק בֵּין הֵיטָה בְּלוּעַ לְאִיסוּר בְּלוּעַ, מֵיְהוּ כְּפָר חֲקָרוּ הֵרָאשׁוּנִים ו"ל אֵי חֲמִץ מְקָרֵי אִיסוּרָא מְשׁוּם דְּשֶׁם חֲמִץ עָלָה, וְעֵינֵין מִש"כ בְּהַע"ש (שֶׁאֵילָה קל"ז אוֹת ה') (וְאִכְמ"ל, הַנְּנִי הַעֲמוּס בְּעִבּוּדָה.

נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין. סִימָן כַּח חֲקִירָה בְּעֵנֵין חֲטִים בְּשַׁנַּת תַּרְכ"ד רַבּוֹ גְּשָׁמִים בְּעַת הַקְּצִיר ע"כ בְּהַגִּיעַ פֶּסַח תַּרְכ"ה הָיוּ כְּפָמָה מְקוּמוֹת וְעֵינֵירוֹת קִטְנוֹת אֲשֶׁר רְוִבֵי חֲטִים שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶן הָיָה מְצוּי חֲטִים מְצוּמְחִים וְהַרְבֵּה הָיָה פְּחוֹת מְשֻׁשִׁים, וְנִשְׁאֲלָתִי מֵרַב א' מַה לַעֲשׂוֹת בְּעִיר אֲשֶׁר יוֹכֵל לְהִיֹּת שֶׁיִּשְׁאָרוּ בְּלֵי מִצָּה.

וְהֵיךְ חֲטִים מְצוּמְחִים חֲמִץ גָּמוּר הוּא כְּמִש"כ הַב"י (ס'י תס"ז) בְּשֶׁם סְמ"ק שֶׁפֶתַב בְּשֶׁם רַבִּינוֹ יְחִיאֵל וְגָרַע מִחֲטִים מְבֻקְעִים שֶׁפֶקְפֵק הֵרָא"ש בְּפ' כָּל שְׁעָה (ס'י כ"ה) בְּנִמְצָא בְּעֵיסָה לּוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ חֲמִץ גָּמוּר וְהֵבִיא רְאִיָּה מִדְּר"י דְּאָמַר שׁוֹרָה בְּחֻמְצָא וְחֻמְצָא צוּמְתָן אֱלֵמָא דְּלֹא חֲמִץ גָּמוּר הוּא אֲבָל מְצוּמְחִים אֵין חוֹלֵק שְׁזָה חֲמִץ גָּמוּר.

וְהַנְּרָאָה שֶׁלְמָדוּ הֵרָאשׁוּנִים ו"ל מְדֹאִיתָא בְּפֶסַחִים (דָּף לַב א') אֲבָל הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמַת חֲמִץ אֵינָה קְדוּשָׁה וּמְפָרֵשׁ הַגַּמ' (דָּף לַג) בְּאֶחָמִיץ בְּמַחְנֹבֵר וּמְדַתְּנֵי אֵינָה קְדוּשָׁה מְבֹאָר

שְׁבָבָרוּר לֹא חָל עָלָיו שֵׁם תְּרוּמָה וּע"כ מִיָּיִרִי שְׂיָדוּעַ שֶׁהוּא חֲמֵץ וּא"א לַעֲמוֹד עַל הַבְּרוּר בְּנִתְבָּקְעוֹ אֶלָּא א"כ גִּימָא בְּצִמְחוֹ וְקִים לְהוּ דַּא"א לַצְמִיחָא אֶלָּא א"כ נִתְרַכְכוּ וְנִחְמְצוּ, אִיף שֶׁהוּא חֲמֵץ גָּמוּר הוּא: וְרֵאִיתִי הוֹרָאָה לְהִתְרַבְּחֵי אָדָם (פְּלָל קכ"ה) לְהוֹסִיף חֲטִיִּים אוֹ שְׂעוּרִים וְאִין בְּזָה מְשׁוּם בְּטוּל אִיסוּר וְכ' דָּאָף עַל גַּב דְּהַרְשָׁבָא פְּתַב דְּאָסוּר לְהוֹסִיף וְהִבִּיאֻ הַמַּג"א (סוּף סִימָן תמ"ז) אוּלָם הַרְשָׁבָא לְטַעֲמִיָּה אֲזִיל דַּס"ל דְּחֲמֵץ לְפָנֵי זְמַנּוֹ מְקַרִי ג"כ אִיסוּרָא לְעַנְנֵן הַגְּעָלָה וְלִיבּוֹן, וְיִכְבֵּר יֵשׁ מִחֲלֻקַּת הָרֵאשׁוּנִים ז"ל בְּזָה וְשִׁאָרֵי פּוֹסְקִים דַּס"ל דְּגַם חֲמֵץ לְפָנֵי זְמַנּוֹ מְקַרִי ג"כ הִתִּירָא כְּמוֹ שִׁאָרֵי הַתִּירִים עֵינֵן מַג"א (סִימָן תמ"ז ס"ק כ"ד וְכִסִּימָן תנ"א סק"א) דְּהַמְקִילִין בְּלִיבּוֹן קַל וְאִינָם צָרִיכִין שְׂיָהָא נִיצוּצוֹת נִיחְזִין ס"ל דְּגַם חֲמֵץ מְקַרִי הִתִּירָא בְּלַע וּא"כ לְדִידְהוּ מְוֹתֵרִים לְהוֹסִיף וּלְבַטֵּל וְהַמְצָאָה זֹו פְּתַב ג"כ הַחֹק יַעֲקֹב (בְּסִי' תמ"ז ס"ק ט"ז), וְכַתְּבֵי בּוּזָה"ל וְכַתְּבוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּאֶפְּלוּ לְכַתְּחִילָה מְוֹתֵר לְהַרְבּוֹת עָלָיו וּלְבַטְלוֹ כּו' וְעֵינֵן לְעִיל (סִי' תנ"א) אִי אֲמַרִינֵן גַּבֵּי חֲמֵץ כִּינּוּן דְּשָׁמִי' עָלָיו כְּשַׁעַת אִיסוּרָא דְּמִי אוֹ לֹא עַכ"ל מוֹכַח מְדַבְּרִיו ג"כ דְּתַלְיָא הֵף דִּינָא אִם מְוֹתֵר לְהוֹסִיף וּלְבַטֵּל בְּהַאי פְּלוּגְתָּא אִם חֲמֵץ קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרָא מְקַרִי שְׂמוֹ עָלָיו אוֹ לֹא: אִיף בְּעַנְיֵי לֹא נִרְאָה לִי כְּלָל הַמְצָאָה זֹו לְעַקְוֹר דַּעַת כָּל הָרֵאשׁוּנִים שְׂפִשׁוּט בְּעֵינֵיהֶם דְּאָסוּר לְבַטֵּל, הֵן הִמָּה מְהֵר"ם מְרוּטְנִבּוּרְגַּ שֶׁהוּא בְּתִשׁוּבַת רְשָׁבָא (סִי' תתל"א), וְהַטּוֹר שֶׁהִקְלָה (בְּסִי' תנ"ג) לְטַחֲוֹן וּלְבַטֵּל סִיִּים הַטַּעַם מְשׁוּם שְׂאִינּוֹ מְכּוּוֹן לְבַטֵּל וַיְבַאֵר לְהֵלֵן וּבְזָה הוּא שְׁחֹלֵק עַל הַרְשָׁבָא וּמַהֲר"מ הַנֶּ"ל אֶבֶל לְהוֹסִיף לֹא עָלָה עַל הַדַּעַת וּבְפָנֵי פְּתַב (בְּסִי' תמ"ב וְכִסִּימָן תמ"ז) שִׁאָפְשֵׁר לְבַטֵּל כְּדִי לְשִׁהוֹת וְהוּא מְדַבְּרִי הָרֵא"ש רִישׁ פ' כ"ש לְעַנְנֵן אֶלְמַד"י שְׁנִקְרָא מוֹרִיָּסִים שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׂאִוְמֵרִים חֲדָא שֶׁהַחֲמֵץ ע"י תַּעְרוּבוֹת וְכו' ע"ש, אִיף גַּם בְּזָה פְּתַב הָרֵא"ש בְּשֵׁם רַבּוֹנוֹתָא דְּאָסוּר לְבַטּוּלֵי וּלְשִׁהוּי, אֶבֶל לְבַטּוּלֵי כְּדִי לְאַכּוֹל לֹא עָלָה עַל דַּעַת אֶחָד מִן הָרֵאשׁוּנִים ז"ל דְּשָׂרֵי תַדַּע שְׂאִינּוֹ דוּמָה אִיסוּר בְּיִטּוּל לְהַגְעָלָה שְׂהָרֵי אִין לָף קִיל בְּהַגְעָלָה כְּתֵרוּמָה דְּמַהֲנֵי הַגְעָלָה ג"פ לְכִלֵי חֲרָס וּלְשִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל הַל' תְּרוּמוֹת (פֶּט"ו הִי"ט) אִינּוֹ צָרִיף אֶלָּא שְׂיִטּוּף וְטַעֲמוֹ וְנִמְוָקוּ מְבּוֹאֵר בַּהַע"ש (סִי' קל"ז אוֹת י"ז) (ע"ש שְׂיִשְׁבְּתֵי שִׁיטַת הַרְמַב"ם מִהַשְׁגַּת הָרֵאָב"ד שֶׁהַשִּׁיג שְׂטַעוֹת הוּא וְהֵרֵאִיתִי בַּעַז"ה הוֹכְחָה לְדִינוֹ מְסוּגִית הַש"ס זְבָחִים (דָּף צו) ע"ש) וּמ"מ תַּנּוּן בְּסוּף פ"ה מַמְס' תְּרוּמוֹת דְּהַמוֹסִיף כְּדִי לְבַטֵּל בְּשׁוּגַג מְוֹתֵר וּבְמִזִּיד אָסוּר.

וּבִאֲמַת אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי שֵׁם דַּר' יוֹחָנָן אָמַר כָּל הָאִיסוּרִים שְׂפַתּוֹרָה רַבָּה עָלֵיהֶם שׁוּגַג מְוֹתֵר מִזִּיד אָסוּר. וּמְקַשָּׁה בִּירוּשְׁלָמִי הָא מַתְּנִיתִין הִיא וּמְשַׁנֵּי דְּמַתְּנִיתִין בְּתֵרוּמָה וּקַמ"ל דַּה"ה כָּל הָאִיסוּרִין, מְבּוֹאֵר דְּתֵרוּמָה קִיל מְכָל הָאִיסוּרִין גַּם לְעַנְנֵן בְּיִטּוּל, וּמַכ"מ בְּמִזִּיד אָסוּר מַכַּש"כ בְּחֲמֵץ דְּלֹא הִקְלוּ בְּהַגְעָלָה זוּלַת בְּלִיבּוֹן פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר לְבַטֵּל בְּמִזִּיד וְאִם בְּיִטֵּל אָסוּר בְּדִיעַבְד: וְהִנֵּה הַט"ז שֵׁם (בְּסִי' תמ"ז סק"ה) פֶּסֶק ג"כ דְּמְוֹתֵר לְהוֹסִיף וּלְבַטֵּל קוֹדֵם פֶּסַח וְרִמְזוּ לְהֵרֵאָה שֶׁהִבִּיא לָזָה (בְּסִי' תרכ"ו סק"ב) מְהָא דְּשָׂרֵי לְבַטֵּל סְכָף פֶּסוּל קוֹדֵם הַחֹג כְּדִי לְתַמּוֹן הַסּוּפָה כִּינּוּן שְׂאִז אִינּוֹ אָסוּר עֲדִינֵן ע"ש, וְאִנִּי אוֹמֵר דְּאֶפְּלוּ לְדַעַת הַמְרַדְכֵי הָאָרוּף וְאֶגְוֹדָה שְׂכַתְּבוּ הֵכִי א"א לְלַמּוֹד אֶלָּא לְעַנְנֵן שְׂמוּרָה בְּאִם צָרִיף לְבַטֵּל אִינּוֹ מְשׁוּמֵר בְּמְשׁוּמֵר אֶבֶל לְבַטֵּל אִיסוּר בְּהִתְרַבְּחֵי זֶה לֹא שְׂמַעְנוּ.

וְאִי כִי כָּל הָרֵאשׁוּנִים ז"ל תַּכּוּ בְּחַד רֻקָּא לְאָסוּר לְבַטֵּל וְחֲלִילָה לְהַקְלָה (מְלִיצַת הַג' שַׁבַּת צ"ט: נְדָה דַּמ"ב): אֶבֶל זֶה לְשׁוֹן הַשׁוּ"ע (סִי' תס"ז ס"ב) שְׁנָה שְׂרַבּוּ גְּשָׁמִים וְיָרְדוּ עַל עֲרִימוֹת שְׂבָשְׁדָה עַד שֶׁהָיוּ קָצַת מִהַשְׂבָּלִים שְׂעַל הָעֲרִימוֹת מַעֲלִים צְמַחִים אִין חוֹשְׁשִׁין

לסֵתֶם חֲטִים שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה עַכ"ל, וּמִשְׁמָעוֹת לְשׁוֹן הַשׁו"ע אֵין חוֹשֵׁשִׁין הֵינּוּ שֶׁא"צ לְבַדּוֹק כָּלֵל כְּמוֹ הֵא דְאִיתָא בְּחֻלְיֵין (דָּף ד) לְעֵלוּפֵי לֹא חֵיזִישִׁינּוּ (וּבְדָף נא) כְּפֹה אֵין חוֹשֵׁשִׁין גַּבֵי הַנִּיחַ בְּהֵמָה לְמַעַלָּה וּמַצָּאָה לְמַטָּה וְכוּ גַבֵי זַכָּרִים הַמְנַגְּחִים זא"ז דְּפִי אֵין חוֹשֵׁשִׁין וּא"צ בְּדִיקָה כָּלֵל, וְהֵא דְאִיתָא בְּרַמ"א (סִי' תנ"ג סְעִיף ג') שֶׁצָּרִיךְ לְבַדּוֹק מִיָּרֵי בְּרוּאָה וְשִׁישׁ שֵׁם מְצַנְמָחִים אֲבָל בְּסִתְמָא אֵין צָרִיךְ לְבַדּוֹק, אֲבָל בַּח"א וְשֵׁם כ' בְּפִשְׁטוֹת דִּישׁ לְבַדּוֹק אִם הוּא פְּחוֹת מִשְׁשִׁים.

וְהֵא דְכָתֵב הַמְחַבֵּר אֵין חוֹשֵׁשִׁין פִּי הַח"א אֵין חוֹשֵׁשִׁין הֵינּוּ הַחֲטִים שֶׁבְּנֻדָּי אֵינָם מְצַנְמָחִים, אֵין לְחוּשׁ שְׁמָא נִתְחַמְצוּ אֲלֵא שִׁמְכ"מ לֹא הִגִּיעוּ לִידֵי צְמִיחָה זֶה פִּי הַח"א, וְלִכְאוּרָה הַדִּין עִמּוֹ דֹּאע"ג דְּרֹב הַחֲטִים אֵינָם מְצַנְמָחִים וְגַם יֵשׁ לְהֵם חֲזָקַת פְּשׁוּת מִכ"מ הַרִי הֵנִי מִיעוּט הַמְצוּי וְיֵישׁ לְחוּשׁ מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ בְּדִיקַת הַרוּאָה: אֲבָל כִּד דְּיִיקְתָּ א"א לְפָרֵשׁ הַכִּי לְשׁוֹן הַשׁו"ע שֶׁמְקוּרוֹ מִשׁו"ת הַרְשֵׁב"א שֶׁהֵבִיא הַב"י, שֵׁם וְהַרִי הַרְשֵׁב"א ס"ל (בְּסִי' תפ"ה) דְּנוֹהֲגִין כְּדַעַת הַרְאִשׁוֹנִים דַּס"ל דְּחוּזָר וְנִיעוּר וּא"כ אִפִּי הוּא פְּחוֹת מִשְׁשִׁים לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל וּטְחִינָה וְגַם עֵיקַר הֵיקָר הַטְחִינָה שֶׁכָּתֵב הַטוּר יְכוּאָר לְהֵלֵן בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א (סִי' תס"ג) דְּלִית לֵיהּ כָּלֵל אֲפִילוּ בְּאִנּוֹן דְּאֵינּוּ אֲסוּר בְּמַשְׁהוּ כְּמוֹ לְאַכִּילַת שֵׁשׁ שְׁעוֹת מִכ"מ אֲסוּר לְכַתְחִילָה לְבַטֵּל וּלְפִי"ז פִּינּוּ דְּבִיטוּל לֹא מְהַנִּי וּא"כ אֵי נִימָא דְּצָרִיךְ בְּדִיקָה לֹא מְהַנִּי כִּי אִם לְבַדּוֹק כְּלֵאִיבְרָא מִש"כ עוֹד דְּעוֹשִׁין עֵירוּב וְשִׁיתוּפֵי מְבוֹאוֹת אַע"ג וְשִׁישׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׁאֵין מוֹדִים בְּעֵירוּב וּמִשׁוּם שֶׁסּוּמְכִין עַל מַה שֶׁלְּפָנֵי חֲמִשִׁים שָׁנָה קִנּוּ רְשׁוּת מִן הַמַּאֲגִּיסְטְרָאט דְּנֻקָּא לְהַמְאָמִינִים בְּעֵירוּב וְהוּא עַפ"י הַמְבַּנְאָר (בְּסִי' שצא) בְּשֵׁם הַרִיב"ש דְּאִם הַשָּׂר יִכּוֹל לְהוֹשִׁיב אֲנָשִׁין וְכִלִּי מְלַחְמָתוֹ בְּשַׁעַת מְלַחְמָה שְׁלֵא מְדַעְתָּם יְכוּלִין לְשַׁפּוֹר רְשׁוּת מִמֶּנּוּ, אֲבָל כְּבָר עֵרְעַר ע"ז הַגָּאוֹן ח"צ (סִי' ו) גַם עַל הֵא דְּשׁוֹכְרִין מִן הַשָּׂר כְּזֶה שְׁאֵין לוֹ רְשׁוּת אֲלֵא בְּשַׁעַת מְלַחְמָה וְשִׁנִּית עַל הֵא שֶׁסּוּמְכִין עַל שְׁכִירוֹת מִזְמַן כְּבִיר יוֹתֵר מִחֲמִשִׁים שָׁנָה ע"ש.

וְעַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן ז"ל יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּנ"ד דְּהַרִיב"ש עֲצָמוֹ כָּתֵב שֶׁאֲפָשָׁר לְסַמּוֹךְ ע"ז בְּמִקּוֹם נְכָרִים דַּעפ"י דִּין אֵינּוּ אוֹסֵר דְּקִי"ל דִּירַת נְכָרֵי כְּדִירַת בְּהֵמָה עֵירוּבִין (דָּף סב) אֲלֵא גְזֵרַת חֲכָמִים הוּא כְּדִי שְׁלֵא יְדוּרוּ בְּמִקּוֹם עו"ג כְּדִי שְׁלֵא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשָׂיו ע"ש מִש"ה אֲפָשָׁר לְהַקֵּל מִשָּׂא"כ בְּדִירוֹתֵי שְׁרָאִלִים שְׁאֵינָם מוֹדִים בְּעֵירוּב שְׁאוּסְרִים עַפ"י ד"ת לֹא מְהַנִּי שְׁכִירוֹת מִשָּׂר כְּזֶה ע"כ לֹא מְהַנִּי הַעֵירוּב וְשִׁיתוּפֵי שְׁמָה וּמ"מ מִןתָּר לִישָׂא בְּרַחוּב וּבְחֻצָר רַק שְׁלֵא יְהֵא הַפְּלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּבֵית, וְעַתָּה אִם בְּעַל נֶפֶשׁ הוּא, לֹא יִשָּׂא אֶת הַמְּפָתַח שֶׁל הַחֻצָר לְבֵית, אֲלֵא יִצְנִיעֵהוּ בְּאֵיזָה מְקוֹם בְּחֻצָר וּבְזֶה יְהֵא שְׁרֵי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא מִן הַמְּבוּי לְחֻצָר.

הַעֲמוּס בְּעֵבּוּדָה וּמַצָּפָה לְתַשׁוּעָה: סִימָן כּוֹ כּוֹ בְּבוּד הַרְבֵּה הַג' וְכו' אב"ד דְּק"ק לֵאמֹזא. א) בְּמִש"כ הַרְמַב"ם בַּה' עֵירוּבִין (דָּף פב) טַעַם שֶׁהַשְׁכִּירוֹת מִעו"ג הוּא רַק לְהִיבָר לְפִיכָר שׁוֹכְרִין אַף בְּפָחוֹת מִש"פ, וְהַקְּשָׁה מִעַכ"ה הֵא דְּעֵירוּבִין (דָּף סב) מְפָרֵשׁ הַטַּעַם דֹּאר"י שׁוֹכְרִין מִן הַעו"ג בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה הוּא מִשׁוּם שֶׁהַעו"ג הִזָּה נִהְרָג עַל פְּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה וּמִשְׁמַע שֶׁהוּא שְׁכִירוֹת מִן הַדִּין, חֲלִילָה לְחַשׁוֹב כֵּן וְהַרִי כְּסָף כְּתִיב בְּתוֹרָה וְאֵין כְּסָף פְּחוֹת מִש"פ וְכַמִּש"כ הַתּוֹס' קִידוּשִׁין (דָּף ג) ד"ה וְאִשָּׁה דְּלֵא בְּקַפְיָא תְּלִיא מִקְלָתָא אֲלֵא בְּהֵא דְּכְתִיב כְּסָף בְּתוֹרָה וְאֵין כְּסָף פְּחוֹת מִש"פ וְשֵׁם (דָּף ח) אֲבָל תְּבוּאָה וְכִלִּים

סְלָקִי דַעְתָּם מִדְמַקְרָבָא הִנְאָתִיָּהּ גָּמַר וּמִקְנֵי נַפְשִׁיָּהּ קַמ"ל וּר' יוֹחָנָן דְּיִיק וְאָמַר הֵנִי יוֹדֵעַ שְׂשׂוֹכְרִין מִן הַעו"ג כּו' מִבְּנֵי דְמִיָּרִי רַק לְעֵנִין מְצוֹת עֵירוּב בְּשִׁבְתָּ דְאִי בְּשִׁכְרוֹת בְּעֵלְמָא הֵכִי מִיָּבְעֵי לִי לְמִיָּמַר הֵנִי יוֹדֵעַ שְׂשׂוֹכְרוֹת מִן הַעו"ג אִפִּי בְּפָחוֹת מִש"פ וְתוּ מֵאִי אִינְיָא שְׂכִירוֹת קוֹנִין מִבְּעֵי לִי אֲלָא לֹא עֵלָה עַה"ד דְּלִיָּהּ בְּפָחוֹת מִש"פ אֲלָא בְּשִׁבְתָּ וּמִשׁוּם שְׂדִיָּיק ר"י שׂוֹכְרִין מִן הַעו"ג מִשְׁמַע דְּמִיָּשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם דְּבַעֲיָנָן דְּנֻקָּא שְׂכִירוֹת לֹא מְהַנִּי, מִש"ה מְפָרֵשׁ הַגַּמ' טַעַם הַחִילּוּק מִשׁוּם דְּלַעו"ג חֲשִׁיב פָּחוֹת מִש"פ מִש"א כּו' לְיִשְׂרָאֵל לֹא מְהַנִּי וּכ"כ הַט"ז (ס' שִׁפְב) אֲבָל זֶה פְּרוּר דְּהָא דְמְהַנִּי בַּעו"ג אִינוּ מְדִין שְׂכִירוֹת גָּמוּר אֲלָא מִשׁוּם שְׂאִינוּ אֲלָא לְהִיָּכַר וְאִפִּי לְמ"ד שְׂכִירוֹת בְּרִיאָה בְּעֵינָן אִינוּ אֲלָא לְעֵנִין מוֹהֲרָקִי וְאֲבַרְגוּנִי אֲבָל וְדִאי אִינוּ חוֹלֵק עַל ר"י כַּמּוּבָן מִפְּשִׁטָּא דְגַמְרָא דְמִקְשָׁה מֵאִי בְּרִיאָה אִילְיָמָא בְּפְרוּטָה מִי אִינְיָא לְמ"ד כּו': ב) רְצָה מַע"כ לְהַקְשׁוֹת עַל טַעַם הַרְמַב"ם מְהָא שְׂכִתְבוּ הַתּוֹס' (דָּף סו) ד"ה יָפָה דְלִהֲכִי הַקִּילוּ בְּשִׁכְרוֹת לְשִׁכּוֹר בְּשִׁבְתָּ מִשׁוּם דְּדָמִי לְמַתְנָה, לַענ"ד אִינוּ נִגְד טַעַם הַרְמַב"ם גְּבִי פָּחוֹת מִש"פ מִשׁוּם דְּהוּא רַק לְהִיָּכַר דְּלֹא מְהַנִּי טַעַם הַרְמַב"ם לְעֵנִין שְׂבִתָּ עַצְמוֹ אִם הַשְּׁפִיר בִּש"פ וְהָרִי סוּף סוּף הֵנִי שְׂכִירוֹת מְעֵלְיָא אַע"ג דְּלֹא בְּעֵינָן מִן הַדִּין אֲלָא לְהִיָּכַר וְע"כ צ"ל הַטַּעַם כַּמִּש"כ הַתּוֹס' מִשׁוּם שְׂאִינוּ אֲלָא כַּמַּתְנָה לְכַף מוֹתָר אִפִּי בְּשִׁבְתָּ וּמ"מ בְּעֵינָן נְמִי טַעַם הַרְמַב"ם לְעֵנִין פָּחוֹת מִש"פ שְׂהָרִי גַם מַתְנָה בְּעֵי קִנְיָן חֲשׁוּב בְּפְרוּטָה מִש"ה צ"ל דְּסָגִי כָּאֵן בְּפָחוֹת מִש"פ מִשׁוּם שְׂאִינוּ אֲלָא לְהִיָּכַר [וּמִדְבְּרֵי הַתּוֹס' אֵלּוּ יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּמַתְנָה נִקְנָה בְּכֶסֶף דְּהָרִי הֵכָא שְׂכָרוֹ וְנִתְּנוּ כֶּסֶף וְכַשִּׁיטַת הַסַּמ"ע רַס"י ק"ץ, וְאֵנִי בְּעֵנִי בַּהַע"ש (ס' לַג אוֹת א') הוֹכַחְתִּי מִדְבְּרֵי הַתּוֹס' קִדוּשִׁין (דָּף כו) שְׂהַקְשׁוּ מֵאִי בְּעֵי הַגַּמ' לְהַקְרָא דְשְׂדוֹת בְּכֶסֶף יִקְנוּ גִימָא מִהַקְרָא דְשְׂדָה עֶפְרוֹן, וְלֹא יִישְׁבוּ דְלִהֲכִי הִבִּיא הַגַּמ' הַקְרָא דְשְׂדוֹת בְּכֶסֶף יִקְנוּ מִשׁוּם מַתְנָה דְּגַם מַתְנָה נִקְנָה בְּכֶסֶף וּבְהָדָּ דְשְׂדָה עֶפְרוֹן הוּא מְכִירָה אֲלָא ס"ל לְהַתּוֹס' דְּלֹא מְהַנִּי כֶּסֶף בְּמַתְנָה וְכַהֲט"ז, אִף יֵשׁ לְדַחוֹת דְּרַק כָּאֵן שְׂאִינוּ אֲלָא לְהִיָּכַר סָגִי גַם בְּמַתְנָה קִנְיָן כֶּסֶף אֲבָל בְּעֵלְמָא מַתְנָה אִינוּ נִקְנָה בְּכֶסֶף: וּבְכוּאִי בְּזֵה הָעֵנִין הֵנִי לְהוֹדִיעַ שְׂמִלְבַּד שְׂיִישְׁבְּתִי שֵׁם קוֹשִׁית הַתּוֹס' דְּלִהֲכִי לֹא הִבִּיא הַגַּמ' הַקְרָא דְשְׂדָה עֶפְרוֹן דְּמַשְׂדָּה עֶפְרוֹן ס"ד דְּכֶסֶף הַשְׂדָּה כָּל שְׂיוּיֵי הַשְׂדָּה כְּמוֹ שְׂהִיתָה שֵׁם מִש"א כּו' מְהָדָּ דְשְׂדוֹת בְּכֶסֶף יִקְנוּ מוֹכַח דְּגַם בְּכֶסֶף כָּל דְּהוּ הִיָּינוּ בְּפְרוּטָה ג"כ מִקְנָה.

מִלְבַּד זֶה נִרְאָה לִי לְיִישָׁב לְפִי דַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם דְּבַמְלֻנָּה אַע"ג דְּבִאֲשָׁה לֹא מְהַנִּי מ"מ בְּשִׂאֵרֵי קִנְיָנִים מְהַנִּי כַּפְּשִׁטָּא דְּסוּגְיָא רִישׁ פְּרָק הַזֶּהָב (דָּף מו): יֵשׁ דְּמִים שְׂהוּ כַּחֲלִיפִין דְּהִיָּינוּ מְלֻנָּה וְלֹא כַּחֲחִית הַתּוֹס' קִדוּשִׁין (דָּף פַּח) וְדַקְדָּקְתִּי הֵכִי מִפְּרַש"י קִדוּשִׁין (דָּף ו): ד"ה הַמְקַדָּשׁ בְּמְלֻנָּה אִינְיָה מְקוֹדָשֶׁת דְּקִיחָה מִשְׂדָּה עֶפְרוֹן גְּמָרִינוּ דִּיָּהִיב מִיָּדִי כּו' וְאִרִּיכוֹת לְשׁוֹן רַש"י לֹלֹא צוּרָה הוּא וְהֵכִי מִבְּעֵי לְרַש"י לְמִיָּמַר מִשׁוּם דְּבַעֲיָנָן כֶּסֶף וְלִהֲכִי א"מ בְּמְלֻנָּה אֲלָא ס"ל לְרַש"י דְּמִש"ה לֹא שְׂקִיל וְטָרִי הַסּוּגְיָא הֵכָא לְאַבְיִי, כְּמוֹ לְהֵלֵן (דָּף מ"ז) לְרַב דְּשְׂקִיל וְטָרִי הַגְּמָרָא טוּבָא וְגַם מַה הָעֵלָה אַבְיִי הָרִי כְּבָר הַקְדִּימוּ בְּזֵה הַדִּין רַב אֲלָא דְּנֻקָּא רַב דַּס"ל שְׂלֵהִי ב"ב שְׂעַבּוּדָא לָאוּ דְּאוּרִיָּיתָא מִש"ה פְּשִׁיט לִי דְּמְלֻנָּה אִינְיָה כֶּסֶף וְלֹא שְׂוָה כֶּסֶף וְלֹא הַנְּצָרָה רַב לְהַעֲלוֹתוֹ בְּזֵה הַדִּין דְּהַמְקַדָּשׁ בְּמְלֻנָּה אֲלָא אִפִּי הִיכָא דְּהַמְעוֹת בְּעֵין אַפ"ה אִינְיָה מְקוֹדָשֶׁת מִשׁוּם דְּמְלֻנָּה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה וְהֵנִי כְּאֵלּוּ כְּבָר הוֹצִיא אֲבָל אִם כְּבָר הוֹצִיא בְּאַמַּת פְּשִׁיטָא דְּלֹא מְהַנִּי גַם בְּכָל קִנְיָן שְׂבַעְעוּלָם וְכַמְבּוֹנָר שֵׁם בְּסוּגְיָא אִימָא סִפָּא וְשׁוֹיִן בְּמִכָּר שְׂוָה קִנְיָה וְאִי מְלֻנָּה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה בְּמֵאִי קִנְיָה אֲבָל

כ"ז לרב דס"ל שיעבודא ל"ד אבל אנו קיימ"ל ונהכי ס"ל לאבניי דש"ד דלא פהש"ף חו"מ (סי' לט) אלא ודאי ס"ל לאבניי ש"ד ומש"ה אפילו פבר הוציא קונה בכל קנינים דנלמד משדות בפספ יקנו וגם מלנה הוא פספ זולת בקידושיי אשה ומטעמא דרש"י דבעינו קיחה פשדה עפרון דשם יתיב פספ ובאמת מחלוקת תנאי הוא בר"פ אינהו נשף פסונגיא דנושה בחבירו מנה דמסיק רבא פרי אושעיא דאפי' בקונה בנשי, אם בא לחזור קאי במי שפרע כפרש"י (דף ס"ג) ד"ה יש לו מותר הרי דמלנה הוא פספ ונהכי קיימ"ל ולפי"ז ממילא מיושב קושית התוס' בקידושיין דלהכי מביא הגמרא הקרא דשדות בפספ יקנו ולא מביא הקרא דשדה עפרון דמהך קרא ילפינו דקונין גם במלנה דגם מלנה מיקרי פספ ואי מהך דשדה עפרון הוי אמינא דדוקא פספ כמו בקדושיי אשה, ועיין בהע"ש שם שהבאתי עוד ראיות לזה: ג) אשר העיר מעכ"ה במש"כ התוס' עירובין (דף סו) בטעם ששוכרין בשבת אע"ג דמו"מ בשבת אסור משום דהנה מתנה ונהרי גם מתנה אסור בשבת כמבואר שם בטעמא דב"ש דאסור לבטל בשבת משום דהוי מקני רשותא בשבתא ואסור עירובין (דף עא) נראה דבזה נ"מ בין מוכר למתנה דבמכר האיסור על שניהם בין על המוכר בין על הקונה שהרי שניהם נותנין זה נותן מעות וזה מקחו משא"כ מתנה אין איסור כי אם על הנותן ולא על המקבל שהרי דומה לזוכה מן ההפקר דשרי בפשיטות בפ' מי שהחשיף (דף קנג) במוציא מציאה דשרי לזכות רק דלא התירו למיתב לעפונ"ם ועיין שבת (דף קכא) חשבון מאי עבידת' מהפקירא קזכו גבי מצילין מן הדליקה ע"ש אלמא דמהפקירא מותר לזכות מש"ה במבטל רשות שהיא יהודי אסור לב"ש דהאיסור הוא על הנותן אבל שוכרין מן הנכרי משום דהנה כמתנה ורשאיין לקבל מתנה מן הנכרי משום דהנותן הוא נכרי והמקבל הרי הוא זוכה מן ההפקר ואע"ג שנותנין לו מחיר השכירות מ"מ באמת, אין נותנין לו מעות וכדומה מה שאין דרוך ליתן להנכרי בחנם אלא איזה דבר מאכל מה שדרוך ליתן בחנם והוא גם הוא נותן חצירו בתורת מתנה.

ונדר זה למדתי מהירושלמי דפרק הדר דקאמר מילתיה דר' יעקב בר אחא אמר אפי' אגוז ואפי' תמרה ר"י בר אחא פד הוי נפיק לאכסניא אין הוי משפח מיעבד תקנה הוי עביד ואי לא הוי מבדר מנוי יתיב חוטרקא הךא כו'.

כל עין רואה מבין כי עובדא דר"י בר אחא הוכחה לדינא דאמר אפי' אגוז ואפי' תמרה אלא שאינו מוכן הרא' ע"כ הכחידו המפרשים שהבינו פו, ולנו יש להשפיל על הראיה דהא דמשפח עביד תקנה היינו בשבת וזה ברור דא"א לשפוך בשבת במעות כמו קנין ממש, אלא הוי נותן דבר מה להעו"ג מה שמנהג הנה ליתן גם בל"ז ומזה מוכח דאפי' אגוז ואפי' תמרה שאין בהם ש"פ שאין דרוך להקפיד ולשום: אמת שלא נתבאר דין זה בהראשונים ז"ל מ"מ נראה זה לדין אמת שאסור לשפוך במעות כ"א בדבר שמנהג ליתן לעו"גאם אינו חושש לדבר אין כופין אותו שהרי לשון השו"ע מותר להתענות ת"ח בשבת כו' ובאמת הפל תלוי בדעת האדם אם הוא מפחד מן המראה שראה בחלום שמקובל שהוא אות לא טוב ר"ל אזי אין להקל לעצמו וע"ז כתיב ומקשה לבו פול ברעה חלילה אבל אם לבו חזק ואין מרגיש פחד ודאגה אין לנו להפחידו וכמבואר במג"א (סק"ז) וה"ה מי שהודיעו חבירו שחלם לו חלום רע אם אינו חושש לדבר אין לנו לחוש לו משא"כ החולם מחוייב לחוש לחבירו בכל האפשר אפילו להתענות והוא בכלל לא תעמוד על דם רעהו או בכלל והשבתו לו אחר שהראו לו מן השמים מסתמא הדבר תלוי

בו וילהכי לא חש הס"ח לכתוב אודות הנחלם ועיקר הרבותא אשמועינן דהחולם לחבירו דאף לא לו הדבר מכ"מ צריף להתענות: וע"ד שהאריף מע"כ נ"י בענין נאמנות דחבירו אינו מחוייב להאמין לו ומש"ה אין לו להתענות בשבת, הנני להעתיק לו לשון הרמב"ם בה' ק"פ (פרק ד' הל' א) השוחט את הפסח לשם בני חבורה ואח"כ אמר להם הפסח ששחטתי שלא לשמו שחטתיו אם הנה נאמן להם סומכין על דבריו, ואם לאו שורת הדין שאינו נאמן והרוצה להחמיר ע"ע הרי זה משנפח ויעשה פ"ש, הרי דאע"ג שאינו מחוייב להאמין שבח הוא להאמין אפילו בדבר שיש איסור היינו להביא פסח שני לבטלה, והראב"ד שהשיג ע"ז לא כתב אלא שאינו יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים היינו משום שא"א לעשות מעשה לדעתו ו"ל להביא פסח שני בנדאי עפ"י אמונה שאינו מחוייב, וא"כ ע"כ שיהיה מתנה על שלמים וזה נדאי אי אפשר כמבואר בגמ' לענין חמשה שנתערבו פסחיהם כו' אבל הך דינא שעפ"י אמונתו לא יאכל פ"ר ויבטל מ"ע בשב ואל תעשה לא קשה להראב"ד ו"ל דנדאי א"א לאכול את הפסח מאחר שבלבו הוא מאמין שאסור לאכלו, ודעת הרמב"ם שעפ"י אמונה יכול להביא גם פסח שני בבירור וכמו שפד"ק לשון הברייתא שורת הדין שא"נ מוכח שאם רצה שלא להעמיד עצמו על הדין ה"ז משנפח וכמש"כ מרן הכ"מ ו"ל וגם הראב"ד מודה שאם באמת הוא מאמין לו יכול להביא פ"ש אלא שאין שבח בדבר להאמין: והנני להעיר במש"כ הכ"מ שם ומשמע לרבינו דהיינו דוקא בסתם בני אדם אבל אם הוא מוחזק לנאמן סומכים עליו פדאמרין בקידושין (דף סו) גבי אמר ליה אשתך זינתה וכו', ובעיקר הדין נדאי הכי הוא דאם מהימן ליה כפי תרי היינו שנאמין לו בכל דבריו כמש"כ בהגהות רמ"א אה"ע (סי' קטו ס"ז) אסור ליה לאכול הפסח מד"ת ואע"ג דמלשון הרי"ף במס' קידושין פרק האומר בעובדא דהווא סמיא, אבל בבא לצאת ידי שמים אי מהימן ליה כפי תרי מחייב לאפוקה כו' משמע שאינו מחוייב עפ"י דין אלא לצאת י"ש מכ"מ ע"כ הפ"י כמש"כ הט"ז (בסי' הנ"ל בס"ק י"א) דאם מהימן ליה כפי תרי מחוייב בדין שמים אלא שאין ב"ד יכולין לכופו, שהרי יכול לומר שאינו מאמין לחבירו: נחזור לענין שאם באמת אינו מאמין שחלם לו חלום רע, אין דבר בזה פלל, ואם הוא באמת מאמין אע"ג דלא מהימן ליה כפי תרי בכל דבריו, נדאי ראוי להתענות אפילו בשבת ולבטל מ"ע דעונג שבת כמו בנטול מ"ע דאכילת פסח כמש"כ, ומכש"כ פאן די"א דאין בזה בנטול עונג שבת פלל כמבואר בחידושי ריטב"א תענית (דף יב) דבת"ח א"צ למיתב תענית לתעניתו דזה גופי' עונג לו, ואין מקום ללמדו לומר שאינו מאמין לו, ומש"כ בהגהת רמ"א יו"ד (סי' קכ"ז) ומלמדו אותו לומר שאינו מאמין לאותו לומר שאינו מאמין לו והיין מותר פבר ערערו האחרונים על זה, וגם הרמ"א לא כתב אלא בסתם יין שאין לדקדק בו כ"כ כמבואר ברמ"א שם משא"כ בענין שחוששין לס"נ ושהתירו חז"ל מחמת זה לבטל עונג שבת האיה אפשר ללמד אותו שאינו מאמין: ומש"כ מע"כ בהא דאיתא בשאלתות שאילה כ"ט דאמר מר זוטרא והוא דגמירי אבות ומדות הבין מע"כ דקאי על עבד וקטן שחלמו לאחרים דאין לחוש לחלום שחלמו על אחרים אלא דוקא דגמירי, ובמח"כ לא עיין פה בענין, ולא קאי אלא על הני בי עשרה דשרי ליה חלמא כמבואר בלשון רבינו בהד"א, והא דאיתא דאמר מר זוטרא הוא טה"ד וצ"ל אמר כמו שהגהתי שם באות ג', ובפ"י מדות הייתי מפרש ג"כ כמש"כ מעכ"ה נ"י דהיינו המדות שאדם צריף להתנהג בהם אבל פאן א"א לפרש הכי דהיינו אבות דהפ"י

מילי דאבות דהאי מאן דבעי למקוהי חסידיא בב"ק ד"ל וכמש"כ שם וע"כ מדות הפי' היינו הפללים שהתורה נדרשת בהם, וכן מוכח בהשאלות גופי' ד"ל והוא דגמירי אבות ומדות אבל מתנן ולא תנן לא משמע דגמירי אבות ומדות היינו תנן וזהו הוא דמבואר בגמרא נדרים ח' והוא דתני הילכתא, וע' ב"ר"ן שם וז"ל ואיכא דגרסי דתני הילכתא היינו גמרא וזה ג"כ פוננת השאלות דגמירי אבות ומדות היינו מדות שהתורה נדרשת בהן וזהו הוא פללי הש"ס: ומש"כ מע"כ בענין ג' חלומות פגון שנשערו שינוי או קורות ביתו שנפלו המוכא בשו"ע (סי' רפח) דמותר להתענות אפילו בשבת וכתב מע"ל דאלו החלומות אפשר לפנותן לטוב כדאימתא במדרש איכה ובבבא פ' מקץ, ע"ז אני אומר אשרי איש שחלם לו פנה ופגע בר' יוחנן ב"ז, אבל בלי זה הוא מקובל לרע ח"ו ואין להקשות על דברי קבלה ואין לזוז מהשו"ע, המקום ית' יחוס עלינו ולא יבהלנו ע"י חלומות רעים, כנפש מעכ"ה נ"י ונפש ידידו העמוס בעבודה: סימן כו פבז הרב וכו' בק"ק פירטא: אשר חקר מע"כ נ"י בחוצות העיר פירטא, נתקנו המבואות בצוה"פ שיש בליטה מן הבתים שבצדדי הרחוב מפסיק בין הקנים ובין החבל שלמעלה, והט"ז (בסי' שסג) פתב דאם יש בליטה ביניהם לא הוי צה"פ שאין עושין צה"פ בענין זה, והא"ר והח"א הביאו הוראה זו להלכה בלי חולק, ובאמת הוראה זו תמוה מסוגיא דגמ' עירובין (דף יא), כיפה ר"מ מחייב במזוזה ונחמים פוטרם ושנין שאם יש ברגלים עשרה שהיא חייבת, ומביא הגמרא ראיה מכאן שאין צריך שיגע המשקוף במזוזה, והיינו משום דאפילו גבוה עשרה אין העיגול נחשב למשקוף אלא רואין כאלו חסר כל העיגול ונחשב התקרה העליונה למשקוף וא"כ הקא נמי אפי' נימא דהבליטה מפסיק מכ"מ נימא רואין כאלו הבליטה חסר ולמה זה יגרע הבליטה מהעיגול: ובחפשי בספרים מצאתי שבתוספת שבת דחה הוראת הט"ז ומקושיא זו, איברא הט"ז לטעמיה ב"ד הל' מזוזה (סי' רפז) שפסדים למש"כ הכ"מ בדעת הרמב"ם דבייש עשרה העיגול עצמו הוא המשקוף מש"ה פשר ונחשב לצוה"פ וכבר ביארנו בהע"ש (סי' קמה אות י') דדעת השאלות ג"כ הכי, וא"כ יש מקום לומר דבליטה מפסקת בין המשקוף להקנים פוסל את צה"פ משום שאין צה"פ בהכי, אבל עדיין קשה שיטת השאלות והרמב"ם ז"ל דהעיגול עצמו הוא המשקוף דלפי זה מאי ראיה מברייתא זו להא דרב נחמן דאמר דאין צריך ליגע הקנה העליון על גבי הקנים שבצדדים מהא דכיפה ונהרי פאן בכיפה המשקוף (שהוא העיגול לדידהו) נוגע במזוזות, אלא צ"ל דמתלוקת רב נחמן ורב ששת דפליגי אם צריך ליגע אם לא פליגי בהך סברא אם יש להקפיד על שאין פן דרף צה"פ או אין להקפיד, וזה נדאי כשאין המשקוף נוגע במזוזות אין דרף צה"פ הכי ומ"מ ס"ל לרב נחמן דגם בכה"ג פשרה ודוקא בצה"פ מן הצד פסול משום דקים להו דלא מקרי משקוף אלא כשמנוח על המזוזות, אבל כשמנוח המשקוף עליהן רק שאינו נוגע בהמזוזות מקרי משקוף וכשר אע"ג שאין דרף צה"פ כף, והביא ראיה ע"ז מכיפה דכשרה לר' מאיר אע"ג דאין דרף צה"פ לעשות הכי ומאי מהני הא דחוקקין להשלים אלא נדאי דאין חוששין לזה, והא דפסלי רבנן בכיפה אינו אלא משום דס"ל אין חוקקין להשלים והוי כפתח שאין ברחבה ד' אבל הא נדאי לכ"ע אין להקפיד במה שאין פן דרף צה"פ, וממילא בנ"ד אפילו יש בליטה בינתיים פשר לכו"ע, איך שהוא לפרש"י נדאי פשר משום דבזה חוקקין להשלים וכדאי הוא פרש"י לסמוך עליו בשעת הדחק, דא"א שלא לישא ברחוב בשבת וגם עפ"י

רוב הוא איסורא דרבנן שאינו רה"ר מה"ת:באנרף ב' שעורות ברנח וסגי בשני צענטימעטער ומה שהחמירו לחשוב כל אגודל ברוחב 2.

5 צענטימעטער, הנראה שחששו לחשוב באדם שאצבעותיו מרווחות ביותר מבאדם בינוני, ולא פהרמב"ם שכתב בפ"י שהוא הבינוני פ"י של אדם הבינוני. והנראה שהרמב"ם למד זה מדתניא בתוס' מקנאות, והובא בר"ש (פ"ו מ"ז) פשתי אצבעות שאמרו בבינונית של כל אדם ולא מארבע בטפח ופ"י הרמב"ם דשני אצבעות המה שני אצבעות הראשונות שבפס היד היינו מה שנקרא בגמרא פתובות ד"ה אצבע ואמה ולא מארבע בטפח, היינו אגודל ומזה למד הרמב"ם בהל' ס"ת (פ"ט) ובהל' שפת (פ"ז הל"ו) דסתם אצבע שמשערין בה בכ"מ הוא אגודל ולא כדמשמע בבכורות (דף לט ב') אצבע שאמרו אחד מארבעה בטפח כו' למאי הלכתא אמר רבה לענן תכלת כו' רב הונא ברדר"י אמר לענן שתי אמות כו' משמע דבכ"מ אין משמעות סתם אצבע הכי אבל מדתניא בתוספתא זו ולא באחד בארבע כו' מבואר דבכ"מ משמעו אגודל, וצריך לפרש הא דבכורות מפרש אצבע שאמרו הוא בכ"מ אלא דנקטו הגי וה"ה בכ"מ] הא מיהא מפורש דמשערין באצבעו של אדם בינוני וה"ה בכ"מ, אבל הר"ש מפרש שני אצבעות שאמרו בבינונית של כל אדם ולא מארבע בטפח פ"י משום דאמרינן דטפח ארבע בגודל שית בזוטרת חמש באצבע והשתא למדנו דאצבע היא הבינונית רצוני שלא ידענו פ"י באצבע אם היא אצבע הסמוך לגודל פהא דכתובות הנ"ל או האמה שהיא הבינונית שבאצבעות והשתא למדנו דבאצבע היא הבינוני ובאמת איתא לפנינו בגמרא חמש בתילתא והוא האמה, וכ"כ רבינו גסים גאון בס' המפתח במ' עירובין פ"א חמש ותילתא בגדולה [אלא שהיה לפנינו גוססא אחרת חמש ותילתא באצבע והיא הגדולה וע' מש"כ בחיבורי העמק ושאלה (סי' קכ"ז אות ד') שפך גוססת רי"ץ גיאות בריש הל' סנכה, ובעיטור ה' ציצית חלק שני הביא גוססתא זו, והקשה ע"ז ובהשקפות לחיבורי יישבתי ואכ"מ, וכבוד אביו הגאון בספר יצחק רבנן במח"כ לא הגיה יפה] הא מיהא מפרש הר"ש בבינונית של כל אדם באצבע הבינוני שהוא האמה ולא נתבאר שמוזדין באדם בינוני מש"ה מחמירין במקנה דמוזדין בגודליו היותר רחבין והוא 2.

5 צענטימעטער אבל אגודל כ"מ בכ"מ פהרמב"ם בין להקל בין להחמיר, וא"כ שיעור אגודל הוא שני צענטימעטער וסגי בלחי של שמונים צענטימעטער, אולם אח"ז ואחר העיון היטב חזרתי מדעתי והעיקר שתופסין שיעור השני שכ' הרמב"ם שהוא זו שעורות בעובי והוא יותר משני שעורות באנרף וא"כ הוא יותר משני צענטימעטער, וכ' הגאב"ד דק' שוואבא, דהמנהג בפ"פ והמדינה דעשרה טפחים הוא צ"ה צענטימעטער ומש"כ שהר"ש חולק עם הרמב"ם אינו מוכרח כלל: וע"ד אשר הציע מע"כ נ"י דעת אביו הגאון זצ"ל שלא להדפיס תשובותיו אשר השיב הלכה למעשה מטעם שאין לסמוך כ"כ על התשובה כמו על מש"כ בדרף לימוד אותו ענין, והקיר הסוגיא על בורה יותר ממה שמקיר הענין בעת שבא לשואלו דבר וסמוך דבריו על מה שהסכימו הפוסקים לסמוך על פסקי הרא"ש יותר מעל תשובותיו, וסיים עוד מה שאמרו חז"ל אין למדין הלכה מפי מעשה זה תורה דברי מע"כ נ"י בשם אביו זצ"ל: אולם לדעתי הדלה אין הדברים נכונים כלל בטעמם ואדרבה בשעה שמשגיבים הלכה למעשה באים לעומק הענין יותר ממה שבא הענין בדרף לימוד וגם סייעתא דשמיא עדיף בשעת מעשה וכבר אמרו חז"ל

במס' פתובות (דף ס ע"ב) דסייעתא דשמיא מהניא טובא להוציא הוראה פהלקה, והכי אי' בב"ב (דף קל ע"ב) אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמר לו הלכה למעשה ועי' בפ"י רשב"ם, וכן בסנהדרין (דף פו ב') לענין זקן ממרא שנה ולמד פדרף שהיה לומד פטור ואם הורה לעשות חייב אלמא היכא דהורה לעשות עדיף.

והא דהסכימו הפוסקים דסומכין על פסקי הרא"ש ז"ל יותר מעל תשובותיו במקום שמחולקין אין זה מסבא אלא מגמרא מפי בנו רבינו יהודה ז"ל ומסתמא ידע בנו זצ"ל דהפוסקים היו מאותרים לתשובותיו וחסר בו רבינו הרא"ש ז"ל תדע שהראנ"ח בתשובה ח"א (סי' מ"ו) כתב שאם יודעים שחזר מפסקיו לתשובה התשובה עיקר אלמא דעיקר הטעם דמסתמא הענין להיפך דחזר מתשובה לפסקים הא מיהא דתורה היצא בשעת תשובה למעשה עדיף ומכונן יותר לאמת ממה שיוצא בדעת האדם בשעת הלימוד, וכמה גאונים שלא רצו להדפיס תשובותיהם שהשיבו, הוא מטעם אחר דבשביל שיש לסמוך על התשובות ביותר והם לא רצו שישמכו על דעתם, משא"כ ח"י הלכות ידעו שלא יסמכו עליו לכה לא חששו מלהדפיסם.

ואחר שכן יש לנו לחקור אם יש בכח המצנה להזהיר שלא ללמד לאחרים תורתו והוראותיו או לא, ובה תליא הנהרת אביהם ז"ל לענין ההדפסה, ולכאורה היה נראה שישכח האדם לעשות בהוראותיו כאדם העושה בתוך שלו, וכדאיתא בע"ז (דף יט א') שלכסוף נקראת על שמו שצאמר ובתורתו יתנהגו ויהיננו דאיתא בעירובין (דף נד א') וכינון דניתן לו במתנה נחלו אל שצאמר וממתנה נחליאל פי' מתחלה ניתנה לו התורה במתנה שלא ישכח מה שלמד תורת ה' וזה נקרא מתנה פדאיתא בנדרים (דף לח א') מתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה כו' ואח"כ נחלו אל היינו שפסייעים אותו לחדש בתורה שהוא נחלה שלו, שאין לו הפסק פדאיתא במס' ר"ה (דף יב ב') מה נחלה אין לה הפסק, וא"כ יכול להוריש וליתן זכות חידושי למי שירצה, וה"נ יכול לאבד לגמרי כאדם העושה בתוך שלו: אבל לאחר העיון אינו כן, ואינה נקראת שלו אלא ליתנם למי שירצה, אבל מ"מ אין בכחו ורשותו לאבד אותם לגמרי שהרי מצנה הוא ללמוד וללמד לאחרים, ולא לכבשם לעצמו, וה"ז דומה לתרומה של בעלים שהן שלו ליתן לכל כהן שירצה ומ"מ לאבד לגמרי אין לו רשות, ורבינו השאלות פ' קרח (סי' קל"ב) מפרש הא דאיתא בנדרים (דף פד א') וכינון דקא אתי למיסרא עליהו שוין כעפרא בעלמא, לא כפי' הרשב"א והר"ן שעליו הם כעפרא בעלמא אלא שוין על הפהנים עפרא, ולישוין עפרא לא קני ליה, פי' התורה לא נתנה לבעלים התרומה אלא ליתן לכל כהן שירצה, אבל לא לאסור על כל הפהנים דלזה אין התרומה של בעלים (ע"ש בהע"ש אות י') וה"נ קדושת התורה דאע"ג דנקראת על שמו של המחזיק והיא נחלתו להנחיל לכל מי שירצה, אבל דוקא שלא ילכו לאיבוד ולא יהיה בטל חלק הקדושה שבהם ואם רוצה שיאבדו לגמרי אין לו רשות, שהוא נגד דעת התורה ללמד לאחרים ואף שהרבה חידושי תורה מגאונים הדור נאבדים מן העולם הוא משום שלא זכו שילמדו מהם הלכה לדורות, נהרי אפילו נביאים איתא במגלה (דף יד א') דהרבה נביאים לא זכו שיאמרו מנבואתם ענין לדורות, וה"נ כמה תנאים ואמוראים שלא זכו שיהא נקבע משמם הלכה לדורות, אבל שיהא האדם רשאי לצוות לאבד את הוראותיו וחידושי אין לנו: זאת הנלענ"ד, ודעתי שיהיה מע"כ ואחיו יעמיסו על עצמם

עסק ההדפסה של שו"ת אביהם, והמקום ית' יהיה בעצורם דברי העמוס בעבודה: סימן
כה פבוד הרב וכו' ע"ד אשר רצה ליישב דברי המג"א (בסי' רפ"ח) שפתיב חבירו חלם
לו חלום אין להתענות בשבת והוא נגד השאלות דחלום אחר הוא ענין שיש לחוש וכו'
מע"כ דאפשר לומר דאע"ג שיש לחוש ולהתפלל מכ"מ לא אלים כ"כ להתענות בשבת
ודקדק מע"כ נ"י מלשון ס"ח (סי' תמ"ד), לענ"ד אין מקום לחלק ולעשות גבול בדברי
רצוי לפני הקב"ה שהוא רחום יכפר עון ויסיר מגורתו אשר הראו לו מן השמים ולא
נצרכנו להביא ראיה אלא שיש לחוש לחלום אחר כמו חלום של עצמו ולא נחשב שהוא
דברים בטלים אבל אחר שיש לחוש אין גבול לחששא: ואשר דקדק מר מלשון ס"ח
שפתיב דהחולם צריך להתענות ולא כתב פן אצל הנחלם נראה פנונת הס"ח דחייב החולם
לחוש לחבירו אפילו גם להתענות בשבילו, אבל על הנחלם לא הנצרך הס"ח, אלא לומר
שיודיענו, והוא יחוש לעצמו לעשות כל טענדקאות ואם אינו רוצה ואינו חושש מי יחוש
לדבר, ואפילו החולם לעצמו הוא לאו גמור אלא שאין לוקין עלה משום שניתן לאזהרת
מיתת ב"ד אבל מ"מ הוא חמור הרבה מלאו הבא מפלל עשה, ומדלא חילק ביה דינא
דשביתת בהמתו דוקא בשלו ומחמר אף בשל אחרים ע"כ דחד דינא גבי תרנוייהו, ואף
במחמר דוקא בשלו אלא ס"ל להרמב"ם ביישוב קושית הראשונים ביה דנקט והלא
מחמר תיפוק לן משום שביתת בהמתו דלדידה לק"מ דנוכל לומר דמייירי באופן דלא
עביד עקירה והנחה וכגון דמניח ע"ג במהלכת וכה"ג בבמתו מותר לגמרי לפי מה
דביארנו שיטת הרמב"ם אבל משום מחמר אף בכה"ג אסור מזה ודאי קשה להגמ' והא
מחמר כו' ובסוגיא דמי שהחשיף עד דלא ידע הגמ' מהא דר"פ הוי מצי להקשות משביתת
בהמתו אלא כף דרף סוגית הש"ס דמקשה בחד לישנא דמקום אחר ומשום סוגיא
דפסחים נקיט גם בשבת הכי, ובפשיטות נוכל לומר דלכף הקשה הגמ' מהא דמחמר ולא
משום שביתת בהמתו דמחמר חמיר, דלחד מ"ד בשבת שם איפא גם סקילה משא"כ
שביתת בהמתו אינו אלא לאו הבא מפלל עשה ובאמת בחמור שמהלך בדרף אין הכרח
לחמר דגם מעצמו לילך ולא יטה מני אורח ובשלמא בטלה שפיר קאמר הגמ' והלא
מחמר דא"א להיות בלי מחמר אבל בשבת גבי חמור קשה ובפ' המשניות להרמב"ם
בפ' מי שהחשיף משמע דמפרש והלא מחמר אתי לידי מחמר וזה אסור וממילא מיושב
דלהכי לא מקשה הגמרא תיפוק לן משום שביתת בהמתו דאלו משום שביתת בהמתו
הוי אפשר לתלות על החמור באופן שיהא פלאחר יד אבל כדי שלא יחמר אסרו) ומשני
הגמ' דלא עביד עקירה והנחה ובזה יזהר דלא יחמר, אבל לחמר דהיינו להנהיגה בקול
ודאי אסור, כפי שיטת הרמב"ם: ונוסיף עוד דבר דהתוס' והרמב"ם פליגי ביה דמניא
בשבת (דף יח) אבל אין נותנין חטים לתוך הרתיים כו' דהר"מ פסק דקיי"ל דשרי וכרב
יוסף דאוקי דאתי כב"ש דס"ל שביתת פלים, ואנן פסקינן דלא כב"ש ומש"ה שרי ולא
כרבה דמוקי אפי' לב"ה ומשום השמעת קול, ואע"ג דרבה ורב יוסף הלכה כרבה מכ"מ
כאן פסק כר"י משום דרב אושעיא קאי פנומיה, והתוס' שם ד"ה והשתא פסקו כרבה
ופירשו שם משום שאין הכרח לומר דר"א קאי פנומיה, והובאו שתי הדעות בשו"ע (סי'
רנ"ב): ונחזי אנן לשיטת הרמב"ם דשביתת בהמתו ליפא באיסור דרבנן פלל וה"ה
בשביתת פלים לב"ש כמש"כ לעיל א"כ הא דתנן ושויין שטוענין קורת בית הבד כו'
מתנישב הטעם כדריב"ח דר' ישמעאל היא דהיא שרסקו מבע"י מותר לגמרן

משפחה שד' דהיכא שניצאו מעצמן מותר לכתחילה ע"ש או כדר"א דחלות דבש כו', ואין
הכרח דריב"ח ור"א ס"ל פרה וקא כר"י שפיר יושבו אף לרב יוסף וא"כ קשה אמאי קאמר
מכ"מ בכה"ג דמדרבנן הוא מותר ונשפיר יושבו אף לרב יוסף וא"כ קשה אמאי קאמר
הגמרא בקושיא די"ט מ"ש דבכילהו דגזרי בהו ב"ש ונהיכן מציינו דטעמא דב"ש משום
גזירה ולא משום שביתת פלים וע"כ מוכח דהגמ' ס"ל דרה לא ס"ל פרה יוסף בעיקר
טעמא דב"ש וכמש"כ התוס' בד"ה ולימא ואע"ג דרה לא דבר פלל בטעמא דב"ש דרה
סתמא קאמר טעם על הברייתא ובברייתא לא נזכר ב"ש מכ"מ הוכיח הגמ' ה"כ, דאי
איתא דס"ל ג"כ טעמא דב"ש משום שביתת פלים הוי מוקים הברייתא כב"ש ולא אמר
טעם משום השמעת קול פלל, אלא נדאי ס"ל דב"ש משום גזירה, וא"א א"כ לאוקמי
הברייתא כב"ש דא"כ אמאי פותקין מים כו' דגם שם איפא גזירה מש"ה מוקי כב"ה
וסיפא הוא משום השמעת קול, ואחר שכן מוכרח דרב אושעיא דקאמר מאן תנא שביתת
פלים ב"ש ע"כ מפרש הברייתא פרה יוסף וא"א לומר כמש"כ דמכ"מ מוקי להברייתא
כב"ה ומשום השמעת קול פרה דאי איתא דאפשר לומר ה"כ דאף מאן דיספור שביתת
פלים לב"ש יכול לאוקמי הברייתא כב"ה ומשום השמעת קול, ישאר הקושיא מנ"ל
דרה לית ליה טעמא דב"ש משום שביתת פלים דלמא רבה ג"כ ס"ל ה"כ בטעמא דב"ש
ומ"מ מפרש הברייתא גם לב"ה ואי נימא ה"כ מאי מקשה הגמ' מאי שנא פולהו דגזרי
רבנן וכמו שהוכחנו אלא אאל"כ וא"כ מוכרח דר"א פרה יוסף ס"ל ומש"ה פסק
הרמב"ם פרה יוסף אבל התוס' ס"ל דלב"ש גם איסור דרבנן אסור בכלים ורק טענית
קורה שרי משום דהוי ממילא טפי מפל הנה דמתניתין א"כ דריב"ח ור"א דמוקמי כר'
ישמעאל ור' אלעזר דחלות דבש ע"כ לית להו הא דרה יוסף דרה יוסף דהטעם משום
שביתת פלים צריף להיות אסור אלא מוקמי טעמא דב"ש משום גזירה ולפ"ז אין הכרח
דרה לית ליה ג"כ פרה יוסף בטעמא דב"ש, ומכ"מ מפרש הברייתא אפילו לב"ה משום
השמעת קול דנוכל לומר דרה אית ליה נמי לב"ש משום שביתת פלים והא דקאמר
הגמרא מאי שנא בכילהו דגזרי בהו ב"ש כו' היינו משום דישוב דריב"ח ור"א אזיל לפי
שיטת הגזירה ולא אי נימא טעמא דב"ש משום שביתת פלים אבל באמת אף לרה נוכל
לומר טעמא דב"ש משום שביתת פלים והכי אפשר לומר דרה אושעיא ס"ל ה"כ וכמש"כ
התוס' בד"ה והשתא וא"כ אין הכרח לומר דר"א קאי פרה יוסף מש"ה הדרין לכללא
דרה ורב יוסף הלכה פרה וקיי"ל פרה דאית ליה השמעת קול אסור אפילו לב"ה,
וגם פי ריב"ח ור"א נדאי ס"ל פרה שפיר לית להו שביתת פלים וע"כ הברייתא כב"ה
ומשום השמעת קול אסור ונמצא מחלוקת התוס' והרמב"ם לטעמייהו אזלי, והמקום
אייר עינינו ויעמידנו על טעמי רבותינו הראשונים ז"ל, כנפש העמוס בעבודה.

בשולי המכתב וכשתמצא לומר הא דפליגי ר"א ור"י ר"פ מי שהחשיף אי מחקו סאה אי
גדשו סאה (וע"ש בתוס' ד"ה בו ביום) הוא מחלוקת רש"י ורמב"ם דר"א דס"ל גדשו
סאה ס"ל פרה דהגזירה הי' שלא יטלטלנו פחות מד"א דאסור בכ"מ וכאן התירו
בדוחק.

או דס"ל פתוס' דחמור אסור לכתחילה אפי' באיסור דרבנן ובלא אבדת פיסו אסור וכאן
התירו בדוחק. וזה ג"כ דוקא היכא דליפא נכרי אבל היכא דאיפא נכרי טוב יותר ליתן
לנכרי אבל ר"י דס"ל מחקו סאה ס"ל פרהמב"ם דבחמורו מותר לכתחילה בכ"מ וכאן

משום דבהויל על ממונו חזישינו דלא יהיה נזק אסור היכא דיש נכרי נמצא דמתקו סאה, שלא התירו לתת לנכרי אלא אסרו ליתן ע"ג החמור: סימן כד פבוד הרב וכו' אבד"ק קיסינגען.

בדבר אשר בעיר אחת היה לחי גבוה י' טפחים מרונחים כמו מאה צענטימעטער היינוכל אצבע אגודל 2. 5 צענטימעטער ועפ"י סיבה שהוגבהה רצפת המבוי ונשאר הלחי רק 93 צענטימעטער ונחלקו בעלי הוראה דשם, ובניאור מעכ"ה טעם של המיקל עפ"י מש"כ התוס' במנחות (דף מא) ע"ב ד"ה ארבעה בזה"ל והכא דלא מפרשי מידי צ"ע אם משערין במקום הרחב של אגודל או בראשו, ולענין לחי שהוא דרבנן יש להקל ובפרט בלחי שפבר הנקבע ויש למדוד הראש אצבע אגודל, וכמו שהקילו האחרונים ו"ל לענין שופר למדוד במקום הקצר ולדעת הקלה אם מטעם זה של ספיקם הראשונים דרבותינו בעלי התוס' אין מקום כלל להקל ומעולם לא עלה עה"ד להסתפק במקום דבעינן מחיצות שהוא עשרה טפחים איך למדוד אצבעות של אגודל שהרי זה נלמד מאמה ונחצי של הארון וכפונת טפח או הלמ"מ כדאיתא בריש מס' סוכה ונוגע להרבה ענינים שבתורה, ולא נפל ספק בזה, ורק במקום שמדברים בגמרא בטפח לחוד או באצבע אגודל לחוד שם נפל ספק וגם זה נדחה במרדכי פידוע ותו אפי' יצויר שיש בזה ג"כ ספק א"כ אם פול פרצה באותו מבוי הסתום עשרה אמות, יאמרו להיפוך שיש למדוד האמות במדה מרונחת ויהיה תרי קולי דסתרי אהדדי, ויש לנו להחמיר בתרנוניהו אפי' בדרבנן כמש"כ התוס' ביצה (דף יד) בד"ה א"ב, אלא אין לנו מקום ספק בזה, ופשיטא דמודדין אצבע אגודל במקום הרחב ואין להקל מחמת שפבר הנקבע, שהרי אין אומרים במחיצות הואיל והותרה הותרה נאפי' במקום שאומרים אינו אלא באותו שבת ולא משבת לשבת איברא בעיקר המדידה שנהגו למדוד כל רוחב אגודל 2.

5 צענטימעטער לענין מקנה, זה אינו לכאורה כפי המבואר ברמב"ם הס"ת פ"ט ה"ט והובא במג"א (סי' יא) שהואבין קבלת שבת סתמא יהיה מיושב גמי הא דבסי' רפ"א פסק המחבר פחד דעה ולא הביא ה"ש שאומר שמותר ובסי' שצ"ג מביא שתי הדעות.

ומיושב הפל על נכון: דודו מוקירו נפתלי צבי יהודא ברלין. סימן כג להמפולג וכו' מוהר"ר יצחק פינקעלשטיין נ"י.

אשר העיר מע"ל במש"כ הר"ן (במס' ע"ז פא) בשם הרשב"א ליישב הא דאיתא התם דלכך אסור למפור בהמה גסה לעו"ג משום נסיוני דאיכא משום מחמר דהולכת מחמת' ולא קאמר משום שביתת בהמתו היינו משום דלא מנסי לה אלא בחצר ולא מיקרי מלאכה לענין שביתת בהמתו אבל לענין מחמר איכא בכל דהו, והקשה הר"ן ע"ז מסוגיא דשבת בפ' מי שהחשיף דהרי התם קאמר הגמ' בפירוש דאסור מחמר אינו אלא היכא דעבדה בהמה עקירה והנחה וכדאמרינן התם אמר ראב"א מניחו עלי כשהיא מהלכת והא א"א דלא קיימי פורתא להטיל מים ולהטיל גללים כו' אלמא דלא מחייב אלאו דמחמר אלא בכה"ג דומיא דידיה ממש וכיון שכן מאי ענין עקירה והנחה ברשות היחיד ומתריץ שם הר"ן דכיון דמנסה אותה אחר קציצת מעות ולא מקרי בהמתו ע"ש, והקשה מע"כ הא הרשב"א בעצמו הקשה על הרמב"ם (בה' שבת פ"ב ה"ז) שפסק דמי שהחשיף בדרף ובידו מעות ולא היה עמו נכרי והיתה עמו בהמה מניחו עליה כשהיא מהלכת

ובאופן שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה וסיים הרמב"ם ואסור ליה להנהיגה בקול כ"ז שהפיס עליו פדי שלא יהיה מחמר בשבת וע"ז הק' הרשב"א הא פינו שאינו מניחו עליה עד שתהא מהלכת אינו מחמר עוד פדאמרין שם בשבת כל שפעצמו חייב בתבירו פטור אבל אסור ובחמור מותר אף לכתחלה וא"כ ליקשי הרשב"א לעצמו הא לדידה נמי קשה הך קושיא דהוא בעצמו קאמר דאף בתצור דליכא עקירה והנחה ואפ"ה מחמר אסור וקשה גם לדידי' מהגמ' דכל בתבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר ואם נדחוק וננישב פמו שמתרץ הרב המגיד שם במ"מ דאף דהיכא דאין הבהמה עושה עקירה והנחה מ"מ פשהא מנהיגה ממש אסור, והגמ' דמתיר שם זהו רק להטעין עלי' דבכה"ג דהיא מהלכת מותר אבל להנהיגה אסור אף בכה"ג א"כ מאי הקשה על הרמב"ם וממנ"פ קשה לדידי' זהו תורף דברי מע"כ נ"י: והנה תשובת הה"מ על הרמב"ם דמחמר מיקרי מעשה בעצמו, שהרי הוא מחמר ומש"ה אף היכא דליכא עקירה והנחה אסור אם הוא מחמר, בזה הישוב אינו מתנישב פסק הרשב"א שהרי הרשב"א ס"ל דמחמר חייב אף ברה"י היינו דאיכא אסור מה"ת עד שגזרו משום זה גם מכירת בהמה לעו"ג וע"ז נדאי קשה האיהו חמור מחמר יותר מנושא בעצמו דהוא בעצמו אם נושא חפצים במקום למקום אפי' כל היום פולו פטור פדאיתא שבת (דף ה), תו קשה על הרשב"א שכ' דמחמר חייב בכ"ד אף היכא דלא נקרא מלאכה דניחוש לה ואפ"ה מחמר חייב הא בפירוש איתא בפסחים (דף סו) דמחמר פלאחר יד דלא מיקרי מלאכה פטור אלא נדאי טעמא דהרשב"א דחילוק רשויות ליתא במחמר, דהא דבעינו באיסור הוצאה דנקא ברה"ר הוא די"ל מדגלי מדבר פדאיתא בר"פ הזורק וכן ד"א שאינו חייב אלא ברה"ר משא"כ לאו דמחמר אחר בהמתו לא נ"ל מדגלי מדבר וכל היכא דאורח' למחמר אחרי בהמתו מוזהרין עליה בשבת אבל כ"ז במחמר פדרכו משא"כ בדלא עבידא עקירה והנחה הוי כמו פלאחר יד דלאו אורח' דהוצאת משא על הבהמה בכך ופטור מה"ת ובזה פליג הרשב"א על הרמב"ם וס"ל דבכה"ג דדמי פלאחר יד מותר אף לכתחלה אפי' היכא דמנהיגה בקול פמשמעות הסוגיא דריש פ' מי שהחשיף דמקשה והלא מחמר כו' וע"ז משני במהלכת דלא עבידא עקירה והנחה וכדר"פ כו' זהו עיקר דעת הרשב"א, נמצא מש"כ הרשב"א דלענן מחמר איכא בכ"ד פ' באיזה רשות שהיא, ולולא דמסתפינא הייתי אומר דטעות סופר נזדמן לפני הר"ן בדברי הרשב"א וצ"ל דלא מנסי לה אלא בחורפה פ' במקום שאין בני אדם מצויין, והוא פכרמלית שמקרי כל דהו רה"ר כמ"ש התוס' בשבת (דף ו') בשם הירושלמי וזהו אורחא דמחמר אחר בהמתו בשדה וכדומה אבל ברה"י אין בו משום מחמר כ"ז דברנו ביישוב דעת הרשב"א: אבל מע"כ נ"י רחש לבבו פי ע"י שאלתו יישוב עוד דברים רבי הערה ע"כ הגני להוסיף בזה הענין: הנה פסק הרמב"ם דאף היכא דלא עבידא הבהמה עקירה והנחה אפ"ה אם הולכת מחמתו אסור צריף ישוב דבאמת קושית הרשב"א חזקה ומש"כ הה"מ ליישב אינו מספיק לעקר שיטת הסוגיא דמשמע בהדיא דגם למחמר בבהמתו מותר אבל באמת פסק הרמב"ם מוכרח מסוגית הגמרא דפסחים הנ"ל דקאמר הגמ' מחמר פלאחר יד איסורא מדרבנן איכא ולא אמרינן דכל דבתבירו פטור בבהמתו מותר כדר"פ, איברא דעת רבותינו בעה"ת וש"פ דמה שאמרו בבהמתו מותר אינו אלא משום אבידת פיסו, אבל בל"ז נדאי אסור שהרי מש"ה תנן אם אין עמו נכרי מניחו על החמור הא אם יש נכרי אסור אפי' בכה"ג דלא עבידא הבהמה

עקירה והנחה, ויותר מזה דעת התוס' דאפילו שביתת פלים לב"ש בשבת (דף יח) דאסור מה"ת אפי' איסור דרבנן אסור והכי מבואר שם בתוס' בד"ה ולימא מר ולרב יוסף לא תקשה אמאי לא אסרי ב"ש טענית קורה משום שביתת פלים דהתם אתי ממילא ולא יישובו בפשוטו משום דטענית קורה אינו אלא איסור דרבנן כדאי' (דף יט) אלא פשיטא להו דאפי' איסור דרבנן אסור, וא"כ לדידהו נוכל לומר דמש"ה לא קאמר הגמ' בפסחים שם הטעם משום דבבהמתו מותר דלדידהו דוקא באבידת פיסו אבל בלא זה אסור, אבל דעת הרמב"ם דכל שבבהמתו אפי' שלא בשעת הדחק והכי משמעו מיקרא דר"פ דכללא פניל ולא מיירי בכיסו פלל, והא דאסור להניח פיסו על חמורו היכא דיש עו"ג היא גזרה בפני עצמה כמבואר בלשון הרמב"ם בה"ש (פ"כ ה"ג) וגזירת חכמים היא שלא יניח פיסו ע"ג חמורו אלא אם אין עמו עו"ג, ומפרש רבינו הכי הא דאיתא שם (דף יז) אף מי שהחשיף לו בדרך נותן פיסו לנכרי בו ביום גזרו ורש"י פי' דלא מטלטל פחות פחות מד"א, ולא פי' ואינו מניחו על החמור כמשמעו, היינו משום זה פשיטא דאסור וכמש"כ אבל הרמב"ם מפרש כמשמעו המשנה דמיירי בחמורו ועו"ג, וע"ז אמרו דהוא גזרה מי"ח דבר דבלא איבוד פיסו הי' מותר ליתן על החמור היכא דלא עביד עקירה והנחה אבל משום דאדם בהיל על ממונו חיישינן שפא לא יהא גזרה פראוי משו"ה גזרו היכא דיש עמו נכרי לא יתן על החמור, הא בל"ז שרי, והכי מוכח מהא דאיתא בביצה (דף פה) טעם על איסור רכיבה על הבהמה משום שפא יחתוך זמורה ולא קאמרי כמשמעו משום שביתת בהמתו, וכמו שאמרו באמת בירוש' והובא ברא"ש אלא משום דש"ס דילן ס"ל דכיון דהחי נושא א"ע שרי בבהמתו וליכא שבות פלל, ועיין מש"כ המג"א (סי' רמו ס"ק יג) ביישוב הירושל' והדברים כמשמעו דאע"ג דהחי נושא א"ע מ"מ שבות מיהא איכא, וש"ס דילן ס"ל כדר"פ דהיכא דפטור, בבהמתו מותר לגמרי מש"ה אמרו שפא יחתוך זמורה.

ואחר שכן שיטת הרמב"ם דקאמר נמי משום שפא יחתוך זמורה ולא משום שביתת בהמתו ע"כ משום דסובר פש"ס דילן דבבהמתו מותר לגמרי וא"כ קשה מהגמרא דפסחים דלמה לא משני התם דלהכי מותר משום דר"פ אע"כ דבמחמר אינו פן ולא מקרי בבהמתו ואפי' אם נפרש כפירש"י דעיקר הגזרה דלא יטלטלנו פחות פחות מד"א ג"כ לפי דעת הרמב"ם דאפילו מציאה שרי פחות פחות מד"א ומ"מ בכיסו אסור נמצא דבכיסו החמירו בזה יותר משלא בכה"ג, ונראה דזהו פי' דברי ר' יהושע בו ביום מחקו סאה היינו שאסרו את המותר והתירו את האסור: והנה הרשב"א והר"ן הקשו בסוגיא דשבת שם (דף קיג): אמאי הקשה הגמרא והרי מחמר תפוק לן משום שביתת בהמתו ויישובו דשביתת בהמתו אינו אלא בבהמתו ממש ואפשר דמשנתנו מיירי בבהמת עו"ג אבל במחמר חייב אף בבהמת עו"ג, ולכאורה קשה, האידו יפרנסו הגמ' בפסחים (דף סו) שם דמקשה והרי מחמר, ולא מקשה משביתת בהמתו והרי התם ודאי הטלה שלו ומוכן להקדישו לפסח, וצ"ל דכך דרך סוגיית הגמרא דמקשה בחד לישנא דמק"א ומשום סוגיא דשבת נקט גם בפסחים הכי, וע' ר"ן ע"ז (דף פא) אבל הרמב"ם ס"ל דמחמר אינו אלא בבהמתו [וכן משמע לישנא דהש"ס המחמר אחר בהמתו בשבת (דף קנד), ולא קאמר המחמר אחר בהמה] שהרי פניל שני איסורים שביתת בהמתו ומחמר כאחד, אלא דשביתת בהמתו אינו אלא לאו הבא מכלל עשה ומחמר דס"ל דהדלקת גרות הוא ק"ש

למדו מה דעולא מדקאמר בשבת (דף כ) דהמדליק צריף שינדליק ברוב היוצא ולא מהברייתא דתדבר"י שבת (לה) כמ"ש הר"ן ואדרבא לפי מה שפכתתי שם מבואר דתנא דבר"י ס"ל שאין הדלקת הנר קבלת שבת ומש"ה תני דלאחר תקיעה שלישית שוהה פדי לצלות דג קטן, וכמ"ש הרמב"ן ולא פהר"ן שישב בדוחק דפשוטות הדבר משמע מדמותר לצלות דג קטן נמצא שאין הדלקת הנר אוסר במלאכה ועיקר הילפותא הוא מדעולא דאמר המדליק צריף שינדליק ברוב היוצא והטעם מבואר בסוף פ"א שמה יכבה ונדליק אח"כ ואי נימא דלא הנה בזה קבלת שבת מאי איכפת לן, אע"כ דבהדלקה הוי מקבל שבת.

ומשנתנו דפתילת הבגד שקיפלה (שם כח): מתנישבת אליבא דעולא, והדלקת הנר היא קבלת שבת והא דתנו ספק חשכה ספק אינה חשכה אין מדליקין את הנרות דמזה מוכיח התוס' דבזמן תוספת מותר להדליק, וכבר בארתי בארנפה בשאלתות (סי' קיב אות ח בס"ד) והוכחתי ע"פ דיוקא דקראי דכל היכא דכתיב שבתון להקטין ולמעט אתי כמו שביארתי בשאלתות בס"ד (סי' נד) וגבי שבת כתיב נמי שבתון במעשה המלשון ע"כ למעוטי תוספת, ואף דיש גם ריבוי דמרבין אפי' תוספת שבת מתשבתו שבתכם, ומפח הך רומיא יש לנו לומר דבא למעט מחומר התוספת במקום מצוה דשם ליכא תוספת, וכן מוכח נמי מהגמרא דר"ה (דף ד) דרשינן לר' ישמעאל מתשבתו שבתכם לרבות תוספת ובמו"ק (דף ד) קאמר הגמרא מה שבת בראשית לפניו ולאחריו מותרין כו' אלמא דליכא תוספת, ומזה יש ג"כ הוכחה לדברי דעיקר המיעוט הוא מחומר התוספת דבמקום מצוה מותר.

ולפ"ז אנדא הוכחת התוס' ממתניתין מדמדליקין דלית ליה להאי תנא תוספת שבת דהא הדלקה הוא מצוה כמבואר בשבת (דף פה:). ואני אומר מצוה היא וכינן דמצוה היא א"כ אף למאן דאית ליה תוספת מ"מ מותר, ובאמת דתנא דמשנתנו סובר דיש תוספת כמו שהוכחנו לעיל ומה דמדליקין לא מוכח מידי.

ויותר מזה הוספתי מדיוקא דמשניות בהיבורי העמק דבר והרח"ד בספר ניקרא (כג מקרא ג) דאפי' שבותין אסור בזמן תוספת ורק מצוה שרי, ובזה הנני מיישב הא דאיתא בכתובות (דף מז) דבזמן תוספת שבת דאסור במלאכה ומותר לישא אשה והינו משום שיהא מצוה דוק בכ"ז ותעמוד על חדשות ונצורות בס"ד, וא"כ לפ"ז ממילא נסתר תירוץ של מע"כ דהתנא דמשנתנו באמת ס"ל דיש תוספת לשבת וממילא נוכל לומר ג"כ דס"ל דמהני קבלה דהא בהא תליא וחוזרת הקושיא למקומה: אולם אחר העיון נוכל ליישב הקושיא בפשיטות וגם יתיישוב שיטת הראשונים.

דלכאורה יש להוכיח ממתניתין דשבת (דף לד) דלא כבה"ג והשאלתות דהדלקת נרות היא קבלת שבת דאי נימא דהתנא יסבור כבה"ג א"כ האיה תני בסיפא דספק חשיכה כו' אין מדליקין את הנרות אבל מערבין כו' הא זה הדין פשוט, דאם רוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט נמשכים אחריהם בע"כ כמבואר במרדכי ספ"ב מדנתנו חקמים שיעור לחזן ביהכ"נ להצניע שופרו אבל אדם אחר אסור ואף דהמרדכי בעצמו סותר ההוכחה וכתב דיש לדחות אף נוכל להוכיח מהא דבתקיעה ראשונה לא יפנסו הקרובים עד שיפנסו הרחוקים מפני החשד ע"כ דצריכים הרחוקים לקבל עליהם שבת בשעה

שְׁמִקְבָּלִים עֲלֵיהֶם הַקְּרוּבִים דַּא"ל כִּי מַאי תְּשַׁד אֵיפָא אֶפְיֵלוּ אִם עָשׂוּ מְלָאכָה אַחַר הַתְּקִיעָה שְׁמָא לֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם עוֹד שְׁבִיתָה מִמְּלָאכָה אֲלֵא ע"כ דְּלֵא נֹכַח לְתַת שְׁעִיּוּרֵי דְרַבְּנָן לְשְׁעִיּוּרֵין וְכֹן מְבֹאֵר הַדִּין בְּש"ע (ס' רסג סְעִיף יב) בְּלֵא פְּלֹגְתָא, וְזֶה פְּשׁוּט, א"כ לִפ"ז בְּסִפְק תְּשִׁיבָה סְפַק א"ח פִּינֹן דְּאָסוּר לְהַדְּלִיק וְדַאי כָּל הַצְּיָבוּר הַדְּלִיקוּ מִקְּוֹדֵם וְקִבְּלוּ שְׁבִת בְּהַדְּלָקָה, א"כ הַאִיף מְוֹתֵר לְעֵרֵב, וְאִי מְשׁוּם דְּהוּא לֹא הַדְּלִיק עֲדִינֵן מַאי מְהַנִּי פִּינֹן דְּבַע"כ הוּא נִמְשָׁף אַחַר הַצְּיָבוּר אַע"כ דְּאִין קִבְּלַת שְׁבִת תְּלוּי בְּהַדְּלָקַת גְּרוּת, וְעִיקָר הַאִסוּר הוּא זְמַנָּה גְּרַם וְשִׁפִּיר תְּנִי אִף דְּאָסוּר לְהַדְּלִיק וְהַצְּיָבוּר כְּבָר הַדְּלִיקוּ אַפ"ה בְּסִפְק תְּשַׁכָּה סְפַק אֵינָה תְּשַׁכָּה מְוֹתֵר לְעֵרֵב.

וּא"כ הָרִי מְבֹאֵר לְכַאוּרָה מִמְּתַנִּיתִין דְּלֵא כְּשִׁיטַת בַּה"ג, וּבְכַדִּי שְׁלֵא יְהִי קָשָׁה לְבַה"ג מִמְּתַנִּיתִין ע"כ צְרִיכִינֵן לֹמַר דְּלֵא ס"ל לְבַה"ג הָיָה דִּינָא מִש"כ בְּש"ע דְּאַחַר קִבְּלַת שְׁבִת אָסוּר לְעֵרֵב. וּבְאֲמַת בְּמַקּוֹר הַדִּין שְׁהוּא הַמְרָדְכֵי שְׁבִת (פ"ב ס' רצו) לִיתָא הָא דְּאִין מְעָרְבִין אֲלֵא דְּאָסוּר לְהַטְמִין וְהַבִּיא תּוֹסְפָתָא סְנָפָה דְּלֵאחַר תְּקִיעָה אַחְרוּנָה אִפְּי' מִיחָם שְׁבִידוּ אֵינוּ מְטַמְּינֵו אֲלֵא מְנִיחוּ לְאַרְצֵן וְגַם זֶה הַדִּין ג"כ תְּמוּהָ שְׁיֵהִי' קִבְּלַת שְׁבִת חֲמוּר מִבִּיה"ש, וּכְבָר תְּמָה ע"ז הַגְּאוֹן חָכָם צָבִי בְּשׁו"ת (ס' יא): וְלוּלֵא דְּמִסְתַּפְּינָא הֵייתִי מְפָרֵשׁ הַתּוֹסְפָתָא דְּדוֹקָא מִיחָם שְׁהוּא גְּדוּל מְלַצְנֵרָה שְׁבִת אֲבָל הַטְּמָנָה דְּלַצְנֵרָה שְׁבִת וְדַאי שְׁרִי הָא מִיָּהָא דְּאִין מְעָרְבִין תְּמוּהָ הַרְבֵּה מְסוּגִית הַגַּמ', וְנִרְאָה דְּהָא דְּאִין מְעָרְבִין הֵינֵנו עִירוּבֵי תְּחוּמֵין דְּאָסוּר בִּיה"ש וְה"ה אַחַר קִבְּלַת שְׁבִת, וְהָכִי מְשַׁמַּע לְשׁוֹן הַמַּג"א שְׁכ' מְשַׁמַּע אִפְּי' בְּמַקּוֹם מְצָנָה וְאִי עִירוּבֵי חֲצֵרוֹת הֵינֵנו מְצָנָה וְכַמ"ש (בְּס' שְׁסו סְעִיף יג) דְּמְצָנָה לְחֹזֵר אַחַר ע"ח וְלֹא גְּזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמִשׁוֹת אֲלֵא בְּעִירוּבֵי תְּחוּמֵין וְיֵשׁ עִירוּב בְּרַגְלֵי שְׁמִעְרָבִין לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת כַּמ"ש הַמַּג"א (ס' תטו סק"א) בְּשֵׁם הַב"י וְעַי' מִש"כ בְּזֵה בְּס"ד בְּחִיבּוּרֵי הַע"ש (ס' עה סק"י) אֲבָל עִירוּבֵי חֲצֵרוֹת פְּשִׁיטָא דְּשְׁרִי אַחַר הַדְּלָקַת הַגֵּר לְבַה"ג, וְלִפִּי"ז שְׁפִיר מִינְשָׁב מִתְּנִיתִין דְּאִף שְׁאָסוּר לְהַדְּלִיק וְהַצְּיָבוּר כְּבָר הַדְּלִיקוּ וְקִבְּלוּ שְׁבִת מ"מ מְוֹתֵר לְעֵרֵב וְשִׁפִּיר הַקָּשָׁה הַגַּמ' מְרִישָׁא לְסִיפָא דְּלֵא נֹכַח לֹמַר הַטְּעַם מְשׁוּם דְּרִישָׁא מְפָנִי הַהַדְּלָקָה מְוֹתֵר לְעֵרֵב קוֹדֵם וְסִיפָא מִיָּיִרֵי בְּדֵלֵא הַדְּלִיק דְּאִי נִימָא דְּבַהַדְּלִיק אָסוּר לְעֵרֵב לֹא מְהַנִּי מִיָּדִי מַה שְׁהוּא לֹא הַדְּלִיק כְּמִבְּנֵי אֵר, וּמִמִּילָא מִינְשָׁב קוֹשִׁיַת מַע"כ בְּפִשְׁטוּת, וְכֹד נְדִיִּיק בְּלִישְׁנָא דְּהַשׁו"ע דְּדִיִּיק בְּלִישְׁנָא אַחַר עֲנִיית בְּרָכוּ וְלֹא כְּתַב סְתָמָא דְּאַחַר קִבְּלַת שְׁבִת אַע"פ שְׁעֲדִינֵן יוֹם הוּא אִין מְעָרְבִין וְכו' אַע"כ דְּבַמְכּוֹנֵן דִּיִּיק הַשׁו"ע בְּלִישְׁנָא אַחַר עֲנִיית בְּרָכוּ, דְּדוֹקָא אַחַר עֲנִיית בְּרָכוּ דְּהַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּה שְׁל שְׁבִת וּמְקַבֵּל עָלָיו קְדוּשַׁת שְׁבִת, לְכָף אִין מְעָרְבִין, וְנֹכַח לֹמַר דְּהַמְקוֹר לְדִין זֶה הוּא מְהָא דְּרַב דְּצַלִּי שְׁל שְׁבִת בְּעֵרֵב שְׁבִת וַא"ל ר' יְרֵמְיָה מִי בְּדִלְתָּ וְאָמַר לִי אִין בְּדִילְנָא וְכִינֹן דְּרוּצָה לְצִאת בְּתַפְּלָתוֹ עֲבוּר תְּפִלַּת עֵרְבִית שְׁל שְׁבִת ע"כ צְרִיף לְבַדּוֹל מִמְּלָאכָה וְחֲמוּר מִבִּיה"ש בְּלֵא קִבְּלָה, וְגַם דְּקָדוּק עֲנִיית בְּרָכוּ מְשַׁמַּע שְׁגַם הַצְּיָבוּר הַתְּפִלָּל וּבַכַּה"ג וְדַאי אָסוּר לְעֵרֵב אִפְּי' עִירוּבֵי חֲצֵרוֹת, אֲבָל בְּקִבְּלַת שְׁבִת עַל יְדֵי הַדְּלָקַת גְּרוּת מוֹזְנָה גַם הַש"ע דְּאִף אַחַר הַדְּלָקָה מְוֹתֵר לְעֵרֵב וְכַדְמוּכַח מִמְּתַנִּיתִין וְכֹן מְבֹאֵר בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים (שְׁבִת ספ"ב) דְּמַחְלֵק בְּהַדְּיָא בִּין קִבְּלַת שְׁבִת ע"י עֲנִיית בְּרָכוּ וּבִין קִבְּלַת שְׁבִת ע"י הַדְּלָקַת הַגֵּר.

וּבְאֲמַת רוּצָה לֹמַר דְּבַהַדְּלָקַת הַגֵּר אִין הַמְּיַעוּט הוֹלֵךְ אַחַר הָרוּב מִשְׁא"כ בְּקִבְּלַת שְׁבִת ע"י עֲנִיית בְּרָכוּ הַיְחִיד נִמְשָׁף אַחְרֵיהֶם וְלִיפָא שׁוּם סְתִירָה לְשִׁיטַת הַשׁו"ע מִהַמְּתַנִּיתִין דְּמִתְּנִיתִין מִיָּיִרֵי בְּמַקּוֹם שְׁאִין שָׁם צְיָבוּר אוֹ בְּמַקּוֹם שְׁאִין מְקַדִּימִין לְהַתְּפַלֵּל בַּע"ש וְשָׁם

הדין פּמבּוֹאָר בּמַתְנִיתִין וּכְדַמְחֵלֵק הַגַּמ' בֵּין עִירוּבֵי חֲצָרוֹת וּבֵין עִירוּבֵי תַחֲוּמֵי דַע"ת דּוֹקָא עִם חֲשִׁיקָה וְע"ח אַף בְּסִפְקֵי חֲשִׁיקָה וּמִיּוֹשֵׁב בְּזָה פְּמָה קוֹשְׁיֹת הָאֲחֵרוֹנִים: וּבְכוּאֵי בְּזָה הָעֵינָן הַנְּגִי לְהוֹסִיף בַּמֶּש"כ הֶר"ן לִיְיָשֵׁב הָא דְדְבִיתָהּוּ דְרַב יוֹסֵף הַגִּי מְאַחֲרָא וּמְדַלְקָא וְהַקְשָׁה הֶר"ן הָא הַגִּי לְהוֹסִיף מֵחֹל עַל הַקְּוָדֵשׁ, וְיִיָּשֵׁב דְכִינּוּ דְהַדְלָקַת הַגֵּר הוּא תַחֲלַת שְׁבִיתָהּ, מִש"ה הֵיטָה סְבוּרָה דַּא"צ לְתוֹסֶפֶת וְזָה אֵינּוּ נִכּוֹן כ"כ לֹאמֵר דְּהַאֲשָׁה הֵיטָה מְחַדְּשֵׁת מִן הַסְּבָרָא בְּלֹא שְׂאֵלְתָּ בְּעֵלְהּ.

אַבְל לְדְבָרֵינוּ מְבוֹאָר שְׂרָאָתָה אֵת בְּעֵלְהּ רַב יוֹסֵף דְּהַגִּי מִנַּח תְּפִילִין בְּזִמְנֵי תוֹסֶפֶת דְּבַמְקוֹם מְצוּהָ הוֹכְחֵנוּ דְלִיכָא תוֹסֶפֶת וּשְׂאָרֵי מְלֻאכְתָּ מְצוּהָ הֵיךָ עוֹשֶׂה בְּזִמְנֵי תוֹסֶפֶת וְכַסְבוּרָה דְּהַדְלָקַת גֵּר ג"כ שֶׁהוּא מְצוּהָ א"צ לְהוֹסִיף וּלְכוּף הֵיטָה מְאַחֲרָת.

וּבְאַמַּת הַכִּי הוּא הַדִּין פּמבּוֹאָר בּמַתְנִיתִין דְּדוֹקָא בִּיה"ש אָסוּר אוּ לְדַעַת הַשּׁו"ע דְּהִיכָא דְהַקְהֵל הַתְּפִלָּל מְעַרִיב שְׁל שַׁבָּת אִז אָסוּר וּבְלֹא"ה מוֹתֵר, וְהֵיטָה סְבוּרָה דְגַם הַדְלָקַת הַגֵּר הוּא כְּשָׂאָר מְצוּת שְׁבִיתוּרָה שְׂאִין בְּהֵם תוֹסֶפֶת שַׁבָּת וְאָמַר לְהַ רַב יוֹסֵף דְּנָהִי דְמַצַּד תוֹסֶפֶת שְׂרִי אַבְל מִטַּעַם אַחַר יֵשׁ לְהַקְדִּים מְהֵא דְלֹא יִמִּישׁ עַמּוּד הָעֵנָן עֵינָן שַׁבָּת (דָּף כג:), וְד' יָאִיר עֵינָינוּ בְּתוֹרָתוֹ וְיַעֲמִידֵנוּ עַל דַּעַת הָרַאשׁוֹנִים: אַחַר כְּתָבֵי רֵאִיתִי (בְּסִי' שַׁצַּג) שְׂתִי דַעוֹת בְּזָה אִם אַחַר קְבֵלַת שַׁבָּת מוֹתֵר לְעַרְב ע"ח וְדוֹקָא ע"ת אָסוּר אוּ אַף ע"ח אָסוּר וְלֹא כַּמֶּש"כ לְחַד שְׁיַנּוּיָא, גַּם הַט"ז הַקְשָׁה כְּקוֹשְׁיַת מַע"כ וְהַפְּלֵא לְמָה לֹא הַקְדִּים הַט"ז לְהַקְשׁוֹת בְּזָה הַסִּימָן וְאוּלַי הַבֵּין ג"כ דְּנוֹכַל לְפָרֵשׁ בַּע"ת וּלְפִי דְבָרֵינוּ מִיּוֹשֵׁב שָׁם קוֹשְׁיַת הַט"ז דָּאִי גִימָא דְקְבֵלַת שַׁבָּת מִשׁוּם הַדְלָקַת הַגֵּר, צָרִיף לְהִיּוֹת גַּם אִם לֹא הַדְלִיק בְּסִיפָא ג"כ אָסוּר וּכְמוֹ שְׁהוֹכְחֵנוּ לְעֵיל וְאִי נוֹקְמֵי דְרִישָׁא מִיְיָרֵי בְּקְבֵלַת שַׁבָּת בְּסִתָּם לֹא שְׁיִיף ע"ז לִישְׁנָא דְצָרִיף אָדָם לֹאמֵר כִּינּוּ דְתַלְיָא בְּקְבֵלַת שַׁבָּת וְכַמוּכּוֹן.

וּלְפִי דְבָרֵינוּ דִּישׁ חִילּוּק בֵּין קְבֵלַת שַׁבָּת בְּעַנְיַת בְּרַכוּוּדְחָה אוֹתָם עַל נִכּוֹן דְּהַא דְהַצָּרִיף הָרַא"ש שְׁלָמִים אֵינּוּ אֵלָא מְצוּהָ מִן הַמּוֹבָחָר לְבָרוּךְ עַל הַשְּׁלָם כְּמוֹ בְּחוּל בֹּא', וּמְהֵא לֹא אִירָא אַף מַה שְׂשָׂאֵל עוֹד דַּא"כ מִי שְׁיֵשׁ לוֹ א' שְׁלָם רֵאוּי יוֹתֵר לְבָצַע עַל שְׁנֵי פְרוּסוֹת לְקַיָּים לְחֵם מְשֻׁנָּה וְלֹא כֵן מְתַבָּאָר דַּעַת רַמ"א (סִי' רַצ"א) דַּו"ל וּלְפָחוֹת לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּסַעֲוֵדָה שְׁלִישִׁית פָּחוֹת מִכְּפָר אֶחָד שְׁלָם, וְתוֹ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִתּוֹס' בְּרַכּוֹת (ל"ט) ד"ה וְהַלְכָתָא דַּו"ל הַתּוֹס' וּמִיָּהוּ בַּשַּׁבָּת נִכּוֹן לְהַחֲמִיר וּלְבָרוּךְ קוֹדֵם שְׁיַחֲתוּף שְׁלֹא לְבָצוּעַ קוֹדֵם שְׁתַּכְלָה הַבְּרָכָה שְׂאֵז לֹא יִהְיֶה לוֹ לְחֵם מְשֻׁנָּה.

הַרִי מְבוֹאָר בְּהַגְהֵת רַמ"א בְּשׁו"ע (סִי' קס"ד ס"א) דְּבַשַׁבָּת לֹא יַחֲתוּף עַד אַחַר הַבְּרָכָה כְּדִי שְׁיִהְיוּ הַכְּפָרוֹת שְׁלָמוֹת. וְהִנֵּה בְּאַמַּת יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִיָּה מְדַעַת הַרִי"ף ו"ל לְהַקְפּוּף דָּאִי אִיתָא דְּבָצוּעוֹת לֹא מְקַרִי לְחֵם מְשֻׁנָּה, הִיאָף יוֹצֵא בְּפִסַּח יְדֵי לְחֵם מְשֻׁנָּה לְדַעַתוֹ דְּלֹא מְצָרִיף אֵלָא שְׂתִי מְצוּת וְחֻדָּא הִלֵּא הִיא פְרוּסָה.

וְאֵע"ג דְּמִלְשׁוֹן הַרִי"ף ו"ל שְׁכַתְב דַּאֲתָא לְחֵם עוֹנֵי וּגְרַעָא לְפַלְגָא דְּחֻדָּא הַלְכּוּף בְּצַעֲיִין עַל חֻדָּא וּפְלַגָא מְשַׁמַּע דְּהַטַּעַם דְּהֵאִי קָרָא מִפִּיק מְהֵאִי קָרָא. וְדָמִי לְהֵא דַּאֲתָא בְּסוּפָה (דָּף ו ב') אֲתִי הַלְכָתָא וְגוֹרַעַת לְחֻדָּא מְשַׁמַּע דָּאִי לֹאֵו הֵאִי קָרָא דְלְחֵם עוֹנֵי צָרִיף שְׁלָמִים דּוֹקָא, אַבְל וְדָאִי לֹא דָמִי דָּאִי לְחֵם מְשַׁמַּע שְׁלָם דּוֹקָא, וְרַק בְּפִסַּח אֲתִי קָרָא לְאַפּוּקֵי דְלֹא בְּעֵינָן בִּי לְחֵם מְשֻׁנָּה מִנ"ל דְּבַעֲיִנָן בִּי לְחֵם מְשֻׁנָּה כְּלָל גִּימָא דְסָגִי בְּפְרוּסָה חֻדָּא כִּינּוּ דַּאֲף בְּחֻדָּא שְׁלָמָה וּבְחֻדָּא פְרוּסָה נְמִי לֹא מְתַקַּיָּים לְחֵם מְשֻׁנָּה, וְא"כ חֻדָּא שְׁלִימָתָא מַה"ת לְמִיתִי, וְתוֹ

הא לחם עוני אינו אלא בחדא פרוסה, אלא ע"כ דלא לאפוקי ממש אחי אלא ללמדנו דבפסח בעינו דלקהוי חדא פרוסה דוקא וכוונת הרי"ף שפכת וגרע כו' שגרע ממה שראוי להיות שלמים משום מצוה דבפסח בעינו דוקא חדא פרוסה אבל באמת גם בפסח בעינו נמי לחם משנה ואדרבה מפסח יש להוכיח על כל השנה דפרושה מיקרי לחם בדיעבד וכדאיתא במנחות ז'): (פשיטא לי קנמן מכלי שע"ג קרקע שכן מצינו בסילוק בזיכין כו' ואע"ג דהתם א"א בע"א מכ"מ מדלא מצינו מפרש להיפך דלא מקרי קמיצה בכה"ג יש ללמוד שפיר מהכא ה"נ כיון דלא מצינו בפירוש דלא מיקרי לחם משנה בפרושה יש לנו ללמוד מפסח דבעינו ג"כ לחם משנה ומ"מ סגי בפרושה.

וממילא מהרא"ש ז"ל נמי יש להוכיח ג"כ דבפרושה נמי בדיעבד יוצאים משום לחם משנה דהא ודאי מודה הרא"ש ז"ל דאי ליכא אלא שתי מצות, דיבצנע האחת ויברך על חדא ופלגא, ואי איתא הא סוף סוף לא הוי לחם משנה, ולמה לי תרתי פלל ליסגי בחדא, אלא ודאי מודה הרא"ש ז"ל דבדיעבד מיקרי ל"מ נרק דסובר דיש לקיים המצוה ל"מ פראוי על שתי שלמות לכתחלה אבל אי ליכא אלא שתי מצות מחויב לבצוע על שתיים משום ל"מ.

ותו יש להביא ראיה מחלה דכתיב בה לחם, ופרוסות ג"כ מתחייב בחלה, ואין פונתו שאם אפה שיעור חלה, וכבר נתחייב דלא מיפטר אחר שנתפרס כיון שפבר נתחייב, אבל בהא דקיי"ל דהסל מצרף לחלה ודאי אפילו אין בסל אלא פרוסות מכ"מ מתחייב והחייב מתנהג בעת הצירוף ונימא מלחם הארץ דוקא כתיב אלא ודאי פרוסה ג"כ בכלל לחם ושפיר מתחייב וזה פשוט.

אבל קשה מהא דאיתא במנחות (דף יב ב') בלחם הפנים שאם נפרסה א' מהן פסולות משום חסר עיי"ש ואיך מיקרי חסר במה שנתפרסה הלא לא נאבד מהלחם פלל רק שנתפרסה ולדידן מ"מ לחם מיקרי.

אך מלחה"פ לק"מ דהתם י"ב חלות בעינו בצמצום וכל חלה משני עשורונים ואם נפרס א' מהם פסול ממ"נ אם נצרף שתי הפרוסות והחלות דליחשב פרוסה כשלמה הנוין שלשה עשר ואי לא נצרף הנוין חסר משיעור חלה ולחשוב השתים פחדא זה אי אפשר ולכך פסולות.

אבל הא קשיא לי בלחמי תודה דתניא שם (דף מו) דאם נפרס אחד מהן פסול מזה הטעם, והתם אין שיעור חלות מעכב כדאיתא בגדה (דף ו.) (חלות אינו אלא למצוה וא"כ יצרף שתי הפרוסות ולחם מקרי מ"מ אלא מוכח מהכא דפרושה לא נקרא לחם: לכן נלע"ד לחלק בכה"ג דהעיקר תלוי איך בא הלחם לפנינו, אם בא הלחם לפנינו שלם או אפילו פרוס אם נפרס ונקטן מפמותה מיקרי חסר אע"ג דאם מתחלה הי' בא לפנינו לחם קטן כזה הנה קרוי לחם שפיר אבל כיון שנתפרס לא מקרי לחם אבל אם בא פרוס לפנינו ולא נשתנה מפמות שהיה מיקרי לחם שפיר.

ובהכי מתנישב הפל, דלהכי בלחמי תודה כיון שבשעה שנתאפה לשם תודה הי' שלם מיקרי אח"כ חסר בפריסתו ולא זה הלחם שבא לפנינו וה"נ אם בא לפנינו בשעה שרוצה לאכול לחם שלם והוא יפרסנו לשנים אינו לחם משנה דבכה"ג אינו מיקרי לחם דכבר

חסר לחמו, ולהכי שפיר פתב הרמ"א דלכתחלה יראה שיהא לו על סעודה שלישית לחם אֶחָד וְשֵׁלֶם וְלֹא מִהֲנִי אִם יִפְרוֹס לְשָׁנִים כִּי יוֹן שָׁבָא לְפָנֵינוּ שְׁלֵם אִם יִפְרוֹס לֹא מִהֲנִי מִיָּד דְחָסֵר מִיִּקְרִי אֲבָל אִם בָּא לְפָנָיו פְּרוֹס מִיִּקְרִי שְׁפִיר לְחֵם וְלִמָּה זֶה הַדְּבָר דּוֹמֵה לְהָא דְאִתָּא בַב"ק (ע"ח) מִי שְׁגָב וּמְכַר חוּץ מֵא' מִמָּאָה שָׁבוּ לֹא מִיִּקְרִי וּמְכָרוּ כָּלוּ וְתַנְיָא הֵתָם דְהַגְוִיב אֶת הַמְקוֹטְעוֹת כּו' חֲזִיב דַּמ"מ שׁוֹר מִיִּקְרִי אֲלָא שְׁאִם גָּבַב כָּלוּ וְחָסֵר אֲבָר אֶחָד מִמְכִירָתוֹ לֹא מִיִּקְרִי וּמְכָרוּ כָּלוּ אֲלָמָּה דְשָׁם שׁוֹר קָאִי נְמִי אֲחָסֵר רַק אִם הִחְסִיר מִמְנוּ אִז לֹא נִקְרָא כָּלוּ, ה"נ שֵׁם לְחֵם מִיִּקְרִי גַם פְּרוֹסָה, אִף אִם נִפְתַּח מִכְמוֹת שְׁהִיָּה אִז לֹא נִקְרָא שֵׁם לְחֵם וְלֹא עוֹד אֲלָא אֲפִילוּ בָּא לְפָנָיו פְּרוֹסָה גְדוּלָּה א"א לְבַצְעוּ לְשָׁנִים, דְכָבֵר נְחָסֵר לְחָמוֹ וְדָמִי לְגוֹנֵב קִטְעַת בְּרִגְלָא' וּמְכָרוּ חוּץ מִרְגְּלֵי הַשָּׁנִי דג"כ פְּטוֹר וּמִש"ה שְׁפִיר פְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּבִרְכוֹת שֵׁם דְבִשְׁבַת נִכּוֹן לְהַחְמִיר וּלְכַבֵּר קוֹדֵם שְׁיַחְתּוּף שְׁלֵא יִבְצַע קוֹדֵם שְׁתַּכְלֵה הַבְּרָכָה כִּי יוֹן דְהִלְחָם בָּא לְפָנֵינוּ שְׁלֵם וְאִם יִבְצַע קוֹדֵם תּוֹ לֹא מִיִּקְרִי לְחֵם וְכִמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ אֲבָל מִי שְׁאִין לוֹ לְחֵם שְׁלֵם שְׁפִיר מְצִי לְבַצְעָה עַל ב' פְּרוֹסוֹת לְקַיִים לְחֵם מְשֻׁנָּה וְזֶה נִדְאִי הַמְבִיא לְפָנָיו יֵשׁ לְדַקְדָּק לְהִבִּיא שְׁתֵּי פְרוֹסוֹת וְלֹא שְׁיִפְרוֹס הַמְכָרָה לְעַצְמוֹ.

וכן פד דייקת בסעודת ח"ז זצ"ל לא פרס הרב לפניו אלא מאשר מצא שתי פרוסות נתן לו ובכה"ג שפיר מיקרי לחם לקיים בהם לחם משנה, ועפי"ז ניחא מה שמחצים המצה לפני ההגדה ונקא פדי שלא יהא בא לפניו לאכול בשלמות וכשיפרוס לא יקיים לחם משנה לקח מחצים לפני ההגדה ואח"כ פשבא לאכול נמצא שהיא פרוסה ואפילו להרא"ש ז"ל דמצריף ג' מצות עכ"פ הלא יש נ"מ למי שאין לו אלא שתיים.

ומפני זה תיקנו לחצות המצה תמיד קודם ההגדה: הנני אביה נפתלי צבי יהודא ברלין סימן כב לנ"א הרב וכו' אב"ד דאנטטיפאלי. ע"ד אשר העיר מע"כ חביבי בדעת השו"ע או"ח (סי' רס"א ס"ד) דאחר קבלת שבת אין מערבין ואין טומנין וא"כ תמור יותר מביה"ש כמו שכתב המג"א (ס"ק יב), וא"כ לבה"ג דס"ל דהדלקת גרות הוא קבלת שבת (הובא בשו"ע סי' רסג ס"י) מוכרח לפרש הא דתנן ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין כו' ומערבין וטומנין את החמין היינו אם לא הדליק את הגרות דלאחר הדלקה דהוא קבלת שבת אסור, וא"כ אלא קושית הגמ' שם בשבת (דל"ד) אמתייתין מרישא אסיפא קתני שג"ד צריף אדם לומר ע"ש עם חשיכה ונקא ע"ח הא ס"ח ס"א ח אין מערבין והא דקתני ס"ח ס"א ח מערב ע"ש ולהף דינא דשו"ע נדאי ההכרח לערב מבע"י קודם הדלקה ומש"ה ברישא כיון דהמדליק צריף לערב מקודם אבל בסיפא מייירי קודם שהדליק להכי מותר לערב אף בספק חשיכה, באמת לכאורה קושיא תמורה היא, ומע"כ יישוב לפי דברי בשאילתות (סי' קיב אות ה' ובסי' קסז) ובכ"מ בס"ד דדין קבלת שבת תליא בתוספת ולמ"ד שאין תוספת לשבת לא מהני קבלה והתוס' בר"ה (דף ד) הוכיחו ממשנה זו שאין תוספת לשבת וא"כ שרי לערב גם אחר הדלקה, ושפיר הקשה הגמרא מרישא לסיפא דמדתני ברישא צריף לומר עם חשיכה שיערב ע"כ משום דאח"כ אסור משום חשיכה, ולא משום הדלקה פאמור והדר תני דאף בס"ח ג"כ מותר לערב, וכסבור מע"כ להיות מסייעני לסברא זו דקבלה תליא בדין תוספת, אבל באמת זו הסברא לאו מדידי הוא, אלא מתורת הרמב"ן, ובהע"ש (סי' קסז אות ב) הארכתי בזה והראיתי שיתד הוא שלא תמוט אע"ג שהרמב"ן בעצמו מחא לה אמוחא, והכי נראה מהתוס' בעירובין (דף מא) בד"ה אי אתם דקבלת תענית מבע"י מהני אפילו אי נימא

שָׂאִין תּוֹסֶפֶת לְתַעֲנִית ע"ש מ"מ הַסְּכָמוֹת גְּאוּנֵי קַדְמָאֵי דְהָא בְּהָא תְּלֵיא: אוּלָם בְּעֵינָךְ הַיְשׁוּב שְׁהַעֲלָה מַע"כ אֵינוֹ עוֹלָה לְפִי דְבָרֵי בַּהֲע"ש (פ' בְּהַעֲלִתָּהּ) דְּהוֹכַחְתִּי שֶׁם דְּהָא דִּינָא דְבַה"ג וְהַשְּׂאֵלְתוֹת לַכ"ד וְלֹא דְמִי לְעו"ג דְּלֹא מִיקָרִי אֲתִי לְכָלֵל קִנְיָן אוֹ הִנִּיחַ לְכַשְׁיִתְגִּייר ע"כ לֹא נִרְאָה לִי עֲצָה זוֹ, וְהַמְקוֹם יָאִיר עֵינֵינוּ וְיַעֲמִידֵנוּ עַל קֶרֶן הָאֲמֶת, הַעֲמוּס בְּעִבּוּדָה: סִימָן כ ב"ה א' ט"ז מ"ח תרמ"ז, וּלְאִזִּין פְּבוֹד הָרַב וְכו' הַאב"ד דק"ק גְּרִינְקִישְׁאָק מְכַתְּבוֹ מִן א' פ' נח הַגִּיעֵנִי בְּמוֹעֵדוֹ, וְהִנֵּה רְאִיתִי מַעַכ"ה נ"י תְּמַה בְּצִדְקָה עַל גְּאוּנֵי בְּתָרְאֵי שְׁתָּלוּ דִּינֵי שְׁבֵת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּבְּנִים בְּדִין פֶּל אִיסוּר תּוֹרָה, וְהִלֵּא בְּשֵׁבֶת מְקָרָא מְפֻנְרֵשׁ הוּא בְּנָהּ וּבִתָּהּ וַע"כ בְּקִטְנִים מְדַבֵּר, וּמְפֻנְרֵשׁ הֵכִי בַּפְרָש"י עַל הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ מְקָרָא דְהִינֵנוּ דְתַנּוּ קָטָן שְׂבָא לְכַבּוֹת אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ כו' וּבְזֶה עָלָה ע"ד מַעַכ"ה נ"י לִישָׁב דַּעַת הָרִי"ף וְרֵא"ש שְׁלֹא הִבִּיאוּ אוֹקִימְתָא דַּגְמ' דְּמִיָּרִי שְׁעוֹשָׂה ע"ד אָבִיו וְלֹא בִיָּרֵא מַע"כ נ"י אִיךָ יִישָׁב הַסְּנִיָּא דְהַש"ס דְּבִפְנֵי תוֹלָה הַגְמ' בַּמַּס' שְׁבֵת וּבִיבְמוֹת פ' חֲרֵשׁ דִּינֵי שְׁבֵת בְּכָל הָאִיסוּרִין: הֵן אֲמַת דְּבִירוֹשְׁלָמִי שְׁבֵת מְפֻנְרֵשׁ דַּמְש"ה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ מִשׁוּם דְּלַצְנוֹרְפִין הוּא מַש"ה אִיסוּר לְהַנִּיחַ בְּכָהּ, וּמִשְׁמַע אֲפִילוֹ אֵינוֹ עוֹשָׂה לְדַעַת אָבִיו וְכ"כ הַרְשָׁב"א בַּח'י, וְדַאי י"ל מִשׁוּם דְּכַתִּיב בְּנָהּ וּבִתָּהּ.

אָבֵל הִלֵּא הַגְמ' דִּילָן לֹא ס"ל הֵכִי וְהִיאָה אֲפִשָׁר לִישָׁב דַּעַתְנוּ נֶגֶד סְנִיָּת ש"ס דִּילָן וּבַע"כ פְּשִׁיטָא לְש"ס דִּילָן דְּפִי אֲזַנְהֵרַת בְּנָהּ וּבִתָּהּ הַקְּטַנִּים אֵינוֹ אֵלָא כְּשִׁהָאָב מְצֻנָה אוֹתָם לַעֲשׂוֹת אוֹ כְּשִׁעוֹשִׁים עַל דַּעַת הָאָב וְהָרִי דוֹמָה לְמְצֻנוּיִם וְעוֹשִׁים אָבֵל כְּשִׁעוֹשִׁים מְדַעַת עֲצָמָם דוֹמָה אִיסוּר מְלֹאכֶת שְׁבֵת לְכָל אֲזַנְהֵרוֹת שְׁבִיתוֹרָה, וְאַחֲרֵי שֶׁפִּיר הַקְּשָׁה מִן הַב"י עַל הָרִי"ף וְהָרֵא"ש שְׁלֹא הִבִּיאוּ אוֹקִימְתָא דַּר"י.

וּבַתּוֹרַת הַמְּצָאָה חֲשַׁבְתִּי לִישָׁב דַּעַת מַעַכ"ה נ"י דְּתֵלֵיא בְּמַחְלֻקַּת הָרֵאשׁוּנִים אִם מוֹתֵר לוֹמֵר לְעו"ג לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה מַה"ת בְּמַקוֹם מְצֻנָה, דְּהָרִי"ף וְרֵא"ש אוֹסְרִים כְּמִבְּנָאָר בַּפ' ר"א דְּמִילָה עַפ"י נִסְחָה בְּגִמְרָא דְּעִירוּבֵין דְּהָא מֵר לֹא אָמַר זֵיל אַחִים לִי, וְלֹא פְּדַעַת בַּה"ג וּכְבָר בְּאַרְנוּ בַּהֲע"ש (שְׂאִילְתָא ט' אוֹת ו') דְּפִלְגִי בְּטַעַם הָאִיסוּר לוֹמֵר לְעו"ג דְּשִׁיטַת הָרִי"ף ע"פ הַמְּכַלְתָּא שֶׁהוּא מְרַנְמֵז בַּתּוֹרָה, וְא"כ אִיסוּר אֲפִילוֹ בְּמַקוֹם מְצֻנָה וְשִׁיטַת בַּה"ג שְׂאִינוֹ אֵלָא מִשׁוּם וְדָבָר דְּבָר וְא"כ דוֹקָא בְּמַקוֹם רְשׁוּת וְלֹא בְּמַקוֹם מְצֻנָה, מַעֲתָה לְשִׁיטַת הָרִי"ף דְּאִמְרִיהָ לְעו"ג אִיסוּר מְדַרְשָׁא דְּקָרָא ע"כ אֲזַנְהֵרָה דַּעֲבָדָהּ וְאַמְתָּהּ וּבְנָהּ וּבִתָּהּ מִיָּרִי אֲפִילוֹ לֹא לְדַעַת הָאָב וְהָאֲדוֹן וְרַק שֶׁהוּא צְרָכִיו אִיסוּר, דַּעַפ"י דַּעַת הָאָב אַפִּי עו"ג אִיסוּר, מַשָּׂא"כ לְשִׁיטַת בַּה"ג וְדַאי י"ל דְּלֹא אִסְרָה תּוֹרָה בְּבֵן וּבַת אֵלָא שְׁלֹא יַעֲשׂוּ ע"ד אָבִיהֶם, מַש"ה פְּסַק הָרִי"ף וְרֵא"ש דְּלֹא כַר' יוֹחֲנָן ע"פ גְּנוּסְחַת הַגְּמָרָא בְּעִירוּבֵין דְּאִיסוּר דְּאוֹרְיִתָּא אֲפִילוֹ בַּעו"ג אִיסוּר כְּשִׁעוֹשָׂה לְדַעַת יִשְׂרָאֵל זֶה חֲשַׁבְתִּי לִישָׁב דַּעַת מַע"כ נ"י, אָהּ לְפִי הַפְּשׁוּט נִרְאִין דְּבָרֵי הַב"י דְּהָרִי"ף וְהָרֵא"ש ס"ל דְּבַכַּה"ת כָּהּ הוּא דְּתִינּוּק אוֹכֵל גְּבֻלוֹת מְצֻנוּין לְהַפְּרִישׁוֹ פְּלִשׁוֹן הָרֵא"ש (שְׁבֵת פ"א) כ"ז דְּבַרְנוּ בְּאִיסוּר דְּאוֹרְיִתָּא, וְהִנֵּה מַע"כ חוֹקֵר בְּעֵנֵין דְּכָבָר אֲזִלִּי בְּהַ נְמוּשֵׁי הַגְּאוּנִים ז"ל אֵי מוֹתֵר לְצוּוֹת לְבָנִים קְטַנִּים לְהִבִּיא סֶפֶר מִן הַבֵּית לְבַהֲכ"נ דְּרַף פְּרָמְלִית בְּדִין בּוּזָה"ז, וְהִנֵּה רַבִּינוּ הַגְּרַע"א אוֹסֵר בְּפְשִׁיטוֹת עַפ"י דְּבָרֵי הָר"ן שְׁבֵת פָּרַק כ"כ לְדַעַתוֹ דְּקִי"ל מְלֹאכָה שֶׁא"צ לְגוֹפָה פְּטוּר, וּמ"מ כְּשִׁהַתִּינּוּק עוֹשָׂה לְדַעַת אָבִיו מְחִינֵן בִּידְיָהּ וְכ"כ בַּח'י רְשָׁב"א שְׁבֵת שֶׁם דְּקוֹשְׁיִית הַגְּמָרָא שְׁמַעֲיַת מִינָה קָטָן אוֹכֵל גְּבֻלוֹת כו' הִינֵנוּ אֲפִילוֹ דְּרַבְּנָן וַע"ז מְשַׁנֵּי ר' יוֹחֲנָן בְּעוֹשָׂה ע"ד אָבִיו וְאַנֵּי תְּמַה מֵאֵד עַל הַרְשָׁב"א וְהָר"ן הִיאָה מְפֻרְשֵׁי הַסְּנִיָּא דִּיבְמוֹת (דָּף קִיד) דְּמַקְשָׁה

על ר' יוחנן דמוקי בעושה ע"ד אביו וקא אמר בדמאי הקילו, קא ודאי בעי לעשורי, ומשני ר"י ספוקי מספקא לי, ולשיטת הרשב"א ונה"ר"ן דכבוי הוא איסור דרבנן שפיר משני בעושה ע"ד אביו דוקא, ונצטערנו בזה הרבה להבין דעת רבותינו, עד שראיתי שכתב ה"ר"ן (פ' כ"ב) בזה"ל ותקשי לר' יוחנן דאמר בפ' חרש דאין ב"ד מצווין להפרישו.

נהרי לפנינו איתא דר' פדת ס"ל הכי ור' יוחנן ספוקי מספקא ליה, אלא צ"ל שיהיה לפני ה"ר"ן הגי' ר' יוחנן במקום ר' פדת וכמו דאיתא בטור או"ח (סי' שמ"ג), כמ"ש הב"י שם. וע"כ לא היה הנוסקא לפני הרשב"א בפעם שכתב על מס' שבת הא דר' יוחנן ספוקי מספקא ליה מש"ה יישוב קושיות הגמ' שמעית מינה כו' דלא פרבותינו בעלי התוס' שיישבו דפשיטא דמשנתנו מיירי באיסור דאורייתא ובפעם שהיה הרשב"א פותב חי' יבמות פ"ג כ' פהתוס' ע"ש בד"ה קטן, והיינו משום שהביא שם ה"ר"ן ר' יוחנן ספוקי מספקא ליה, הא לפי ה"ר"ן דילן ביבמות מוכרח דר' יוחנן מיירי רק באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן פשיטא דאפילו לדעת אביו שרי, והכי הוא דעת הרמב"ם בהל' שבת (פכ"ד הי"א) שכתב קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות כגון תלש מעציץ שאינו נקוב כו', וכבר תמה ע"ז הה"מ שם ומרן בכ"מ סוף הל' מאכלות אסורות, אבל בשה"ג שבת (פ' כ"ב) יישוב ע"ג, דמיירי בעושה ע"ד אביו ומ"מ אין מצווין להפרישו, וכפי שיטתו דמשאצל"ג חייבין, וכבוי הוא איסור דאורייתא ובזה אסור בעושה ע"ד אביו אבל באיסור דרבנן שרי ואוקמי הברייתא דיבמות שם אלא מניחו תולש ומניחו זורק כשעושה ע"ד אביו, דומיא דרישא לא יאמר אדם לתינוק כו' ובזה תני' אבל מניחו תולש וכאוקימתא דאביי בעציץ שאינו נקוב כו' ולא פה"ר"ן נעדיין לא למדנו אלא דלא מחינן בתינוק שעושה ע"ד אביו, ובאיסור דרבנן, מ"מ לצוות לתינוק לעשות איסור שבות דרבנן אסור וכדעת הרמב"ם ז"ל שהביא הרשב"א ז"ל בחי' יבמות דאסור למספי לי' איסורא דרבנן ומשמע מלשון הרשב"א והנמ"י פ' חרש דה"ה שבות דשבות, אבל לענ"ד לא כן דעת הרמב"ם ואחריו בשו"ע או"ח שם שהרי כתב בזה"ל אבל להאכילו בידיים אסור אפילו דברים שאיסורן מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת אפילו בדברים שהן משום שבות עכ"ל משמע דאיסור אכילה חמיר בזה מאיסורי שבת שרק להרגילו אסור למספי ליה בידיים, ואע"ג שה"ר"ן בנדרים (ל"ז) בד"ה בקטן פתב דמנדר הנאה אסור למספי לקטן, אבל ה"ר"ן לטעמיה (שם ט"ו) דמנדר, הנאה מחבירו האיסור חל על המקבל הנאה אבל דעת הרמב"ם אינו כן אלא האיסור הוא חל על המדיר הנאה, ואל תתמה ע"ז שחלקנו בין איסור מאכלות לשארי איסורים שהרי ידוע הוראות הרשב"א דמחללין שבת בחולה שיש בו סכנה ולא להאכילו גבלות וכבר נתקשו בזה ההוראה הרא"ש ונה"ר"ן ביומא (פ"א), ואני בעניי בחיבורי הע"ד (ס' דברים ו' מקרא י') הראיתי מקור ההוראה במשנה דיומא, ובארנו טעמו ש"ד דמאכלות אסורות מטמטם את הלב ומזיק יותר משארי איסורים וה"נ יש לחוש לקטן להאכילו מאכל איסור יותר מחילול שבת, ורק מה שאסור מה"ת אין נ"מ בין חילול שבת למאכל גבלה, אבל באיסור מדרבנן חמיר מאכל איסור יותר.

ובזה מצינו ראיה בשבת (נ"ח צ) דאסור למספי בידיים כמו שהביא הג"ר א באו"ח שם משא"כ באיסור חילול שבת לא מצינו למספי בידיים איסור דרבנן, ואפתי יש לדקדק

מגוף הברייתא דיבמות שם לא יאמר אדם לתינוק הבא לי חותם הבא לי מפתח אבל מניחו תולש כו' ולפי האוקימתא דסיפא מיירי באיסור דרבנן משמע דה"ה רישא מיירי בהכי אלא דאסור לומר לתינוק לחלל שבת בהוצאה דרבנן, ונראה דמש"ה תניא הבא לי חותם ללמדנו דמיירי בשבת בהבאה שאין בו מצוה פחותם בשבת, והוא הדין במפתח מיירי בהכי אבל במקום מצוה שרי ובזה דלא שרי אלא במקום מצוה לא ירגיל את התינוק בכך, ומזה למדנו דאם במקרה אסור להביא הספר לבהכ"נ רשאין ליתן לקטן, אבל להרגיל בכך שכת, וטוב להזהיר את הקטן שלא יעמוד בהילוכו ויהיה מרה"י לרה"י דרף פרמלית ובכה"ג פטור ברה"ר כמ"ש בחיבורי הע"ד (ס' ויקרא כ"ה מקרא ט') ובזה ידע הקטן להזהר ונתן לחכם ויחכם עוד.

הגני העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברליון. סימן כא לבני יקירי יחיה.

מה ששאלת אודות המנהג בבית חותני זקנך הגאון מוהר"י זצ"ל בהתאחר אחר מהמסובין בש"ק או ביו"ט נותנים לו שתי חתיכות לקחם משנה, והקשו החברים דזה לא חשיב לקחם משנה והביאו ראיה מהרא"ש שהצריך כליל פסח שלמים לבד הבצועה למנוייו וגם לתרוץ הר"ן שם בגדרים (דף לו') דמשום הכי כל קטן אוכל אף דהוי שלא למנוייו משום דלאו בני הכי הם מותרים ואין איסור שלא למנוייו אלא בראיין להמנות.

וא"כ אפ"ל פנין דבשעת המנאה לאו בר המנאה הוא לא הוי נאכל שלא למנוייו אפי' עתה בגדלותו אבל אחר העיון קשה פנין דעיקר מניווי הוא על האכילה ועתה הוא גדול הוי בר המנאה מעיקרא והמנוי שלו הנה בקטנותו והו"ל שלא למנוייו, ואסור לאכול, ובאמת לא מציינו בשום מקום שיהא אסור, אע"כ צריך לומר דמנוי שלו מבע"י אף דהוי בקטנותו מהני לאכול פסח ועיין מש"כ בהע"ש (סי' קלז אות א) ונדוק להוציא אחרים י"ח אינו יכול שהוא מטעם זכיה ושלחות כמש"כ בהע"ש (סי' יג אות ח וסי' קנד אות ב) מש"ה לא מצי למעבד שליח למי שאינו בר חיובא אבל לעצמו יוצא י"ח: והנה במרדכי מגילה (פ"ב) הביא בשם ר"ש מווינא והובא ג"כ במג"א דהמחנ"יב מדרבנן מוציא המחנ"יב מה"ת מהא דמקדש מבעו"י אע"ג שאין תוספת שבת אלא מדרבנן ויוצא י"ח קידוש מה"ת ונאני אוסיף עוד דשיטת הר"ף והרמב"ם דאין דין תוספת כלל ואפ"ה יוצא, אבל באמת ראיה קלישטא היא דהתם אין הטעם משום דמחנ"יב מדרבנן אלא שאני התם דלמדין מדכת"יב בחג השבועות וקראתם בעצם היום הזה למעוטי מבע"י ש"מ דבכל שבת ויו"ט אפ"ש לקדש מבע"י גמי ומתחיל החיוב מבע"י.

ותדע דע"כ התם משום טעמא אחרניא דהרי בהבדלה ג"כ יוצאין מבע"י פמבואר בשו"ע (סי' רצג סעיף ג'). והנה בירושלמי פסחים פרק האשה איתא א"ר יוחנן הפריש פסחו עד שלא נתגזיר ונתגזיר, עד שלא נשתחרר ונשתחרר, עד שלא הביא ב' שערות והביא ב"ש צריך להמנות על פסח אחר.

ומוכח מזה לכאורה להיפך ממה שכתב דמש"ה צריך להפריש פסח אחר משום שהפריש בשעת פטורו. אולם באמת הרמב"ם בה"פ (פ"ד ה"ט) פסק בשלשון ה"ז מקריבו לשם פסח שאין בע"ח נדחין ולכאורה מהרמב"ם יש ראיה לדברינו, אף אחר העיון אין זה

מענין שאנו עומדין, ולא שייד לזה כלל דהתם מיירי שנתגיייר או נשתחרר או הביא ב"ש בעוד יום וה"ז מפריש פסח כדין אלא שזה הפסח שהפריש עד שלא נתחייב נדחה.

ועיקר החסרון בזה לא מפני שנפרש בעת שהיה פטור אלא משום שנדחה, ותלוי אם בע"ח נדחין אם לא, אבל לענין אם נתגיייר או נשתחרר והביא שתי שערות בליקלה לא דברו פאן.

ולענין זה יהיה חלוק בין כותי שנשתחרר לקטן שהביא ב"ש דהתמנות כותי אינו פלוס ואם נתגיייר בליקלה אסור לאכול את הפסח משום שלא למנוייו והתמנות הקטן מהני לענין שיאכל הפסח בליקלה פשנתגדל.

ואפ"י לר"ט דאמר בע"ח נדחין זה אינו אלא פשהקטן הפריש אבל אם נתמנה על פסחו עד שלא הגדיל לא נדחה כלל או למ"ד דב"ח נדחין ודאי אוכל משנתגדל ע"פ שנתמנה בקטנותו. זאת הנלע"ד: סימן יט להה"ג אב"ד דק"ק קריסלאווע ע"ד אשר נדרשתי ממעכ"ת שי' בעסק הפאנטין מה לעשות בשבת וא"א למפור לנכרי כמו בשארי דברים משום שקונים כמה סוסים לאחר פן והני דבר שלא בא לעולם לא אוכל לבא במערכת על כל פרט ופרט שהאריה מע"כ שי' כ"א להגיד דעתי הדלה להלכה למעשה וכבר הצעתי הדבר לפני מחו' הה"ג האב"ד דרעזיצא שי' והוא שהני מספים לקנות באופן שלא יזכה הישראל והרי הוא הפקר, והא דחייש מע"כ שי' בשביל אחריות אונסין וכסבור דבכה"ג כ"ע מודו דהני שלו, במח"כ אינו, שהרי עיקר מחלוקת רבנו ור"ש בקדשים קלים אם דבר הגורם לממון כממון דמי הני באחריות אונסין ולא מצינו שיהא אחריות עושה פשוט אלא באחריות אונסיה בכחשה ובנפחת דמיה ג"כ כדאייתא ביבמות (דף סו) והכי ביארו הרי"ף והרמ"א והרא"ש שם בזה"ל מפלל דלגבי צ"ב מחייב אף בפחישא וביתרות דמיה ולהכי אכלי בתרומה.

ובזה האופן מבואר באו"ח (סי' רמ"ו ס"ד) לענין שביתת בהמתו שהוא פשוט המקבל היינו במקבל אחריות יוקרא וזולא ג"כ דתרומה ושביתת בהמתו תלי' בהדדי כדאייתא בע"ג (דף טו א') אבל באחריות אונסין לחודיה לא מהני וכדאייתא שם לפי המסקנא גזרה משום שכירות ומשום שאלה דלכך אין מוכרין בהמה לנכרים דחיישינן משום שפא ישאיל לעו"ג והעו"ג עביד בה מלאכה וקא עבר בלאו דלא תעשה כל מלאכה דהבהמה חשיבא של ישראל אף דהעו"ג חייב באונסין, אף אחריות אונסין לא נחשב פשוט העו"ג והיינו משום דלא דמי שאלה לשם פרה מכהן דלא יאכילנה פרשיני תרומה דנחשב פשוט דשאלה אינו חייב אלא באחריות אונסין ולא ביוקרא וזולא משא"כ השם פרה דחייב גם בזה, ומה שהראה מעכ"ת שי' במג"א (סי' תקפ"ו סק"ה) לענין עבודת אלילים של עו"ג ביד ישראל דמהני אחריות כ"ד, במחכ"ת לא עיין שפיר והרי המג"א סיים שם וכן מצינו גבי חמץ הרי דדעת מג"א דלענין שיהא ע"ג של ישראל סגי באחריות גנבה ואבדה ג"כ ומכש"כ אחריות אונסין לחוד כמו גבי חמץ, ואע"ג שיש לו בעלים והטעם או משום דעיקר הדין דע"ג של עו"ג שזכה בהו ישראל אין בה בטול מדרבנן כמש"כ הגר"א ב"ד (סי' קמ"ו) ועיין ש"ף שם (סי' קמ"ו), או כמש"כ בחיבורי העמק שאלה (סי' פ"ח אות י"ח) דנפקא לן מדכתיב אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש דמשמעו שישראל עושה במתכות העו"ג ג"כ והישראל האופן קונה לענין אחריות, ובזה

מיקרי ע"ג של ישראל: איך שהוא משם אין ראיה ומעיקר הדין אחריות אונסין לחוד אינו אלא גורם לממון לחוד ותלוי בפלוגתא אבל אינו מחשב להיות שלו ומה שהראה מהא דב"מ (דף ע) לענין בכורה, מבואר שם ג"כ דעיקר אחריות למנהיג שלו דוקא בקיבל אחריות של אונסא וזולא, וגבי בכורות תלוי ביד עו"ג באמצע, ומשו"ה פטור אף בלא קבל עליו אונסא וזולא: ומה שהראה למ"ש הרא"ש בב"מ פ' א"נ (סי' נ"ו) דאם אחריות המשפון על השליח אסור משום דהוי כמלנה ישראל לישראל אלמא דאף באחריות בעלמא נחשב כשלו אף בלא אונסא וזולא, אינו ענין לכאן, דהתם תלוי אם השליח אינו אלא בתורת שליחות מישראל לעו"ג ואינו רשאי להוציא המעות שלקח מהמלנה וליתן אחרים נמצא שהמעות של לנה מש"ה רשאי, משא"כ אם מקבל אחריות המשפון, הדבר מובן שאינו כשליח על עיקר המלנה, אלא הוא לנה מישראל ומלנה לעו"ג, ורשאי להוציא המעות וליתן אחרים מש"ה אסור, אבל החפץ היינו המשפון עצמו אינו קונה כלל במה שמתחייב באחריות אלא אחריות המשפון מגלה דעת שהמעות ניתנו לו להוצאה ולהחזיר אחרים אבל אינו ענין כלל לדינא דילן דזה פשיטא לן דאחריות אונסין לחוד אינו עושה שיהא שלו, לכן מהני לענין דשאילנא שיקנה באופן שלא יזכה בו ואע"ג שפאן הרשות ביד ישראל למוכרו מכ"מ בע"כ אינו קונה ובשעה שהוא רוצה למוכרו זוכה הוא מהפקר ומוכר: ומש"כ מעכ"ת נ"י להמציא היתר לעשות שותפות עם עו"ג, ואע"ג שאין שליחות לעו"ג והאיה זוכה מ"מ מיגו דזכי לנפשיה זכי גם לעו"ג כמו דאיתא בב"מ (דף ח) לענין חרש ואף ע"ג דחרש לא אתי לכלל זכיה מ"מ אמרינו מיגו ה"נ בעו"ג, והביא מעכ"ת שהקצה"ח ס"ל הכי דחרש מיקרי לא אתי לכלל זכיה ואינו דומה לקטן, אבל לא נראה לדעת פלל מהא דאי בגיטין (ד' פה), דהא דקטנה מתגרשת בקידושי אביה, והיא נמי משום האי טעמא משום דאתי לכלל הנייה נהרי כמו כן חרשת מתגרשת בקידושי אביה, וע"כ נמי משום האי טעמא משום דאתי לכלל הנייה כשתתפקח וכן שוטה כשתתפקח ומקור דעת מע"כ שי' ידעתי שהוא מהא דאיתא בשבת (דף קג): דקטן אתי לכלל דעת וחרש לא מקרי אתי לכלל דעת לענין מי שהחשיף לו בדרה ויש לפניו חרש וקטן מבעי ליה להגמ' למי יתן לקטן או לחרש משום דה סברא דלא אתי לכלל דעת ע"ש וכן ביבמות (דף קיב): לענין חרש תקינו רבנן נשואין ולקטן לא תקינו רבנן נשואין משום דחרשת לא אתי לכלל נשואין (דאורייתא) מכ"מ אינו סתירה לדין דהתם לענין תקנת רבנן ודאי יש חילוק בין קטן דנדאי אתי לכלל דעת משא"כ חרש שפא אתי לכך עדיפא ליתן לחרש שיחלל שבת מליתן לקטן.

ומה"ט נמי גבי תקנת נשואין משום דקטן ודאי אתי לכלל נשואין לכן לא תקינו ליה רבנן ובחרשת תקינו משום ספק אבל לענין שהוא מה"ת שוין חרש שוטה וקטן זה הל"ז) דלשבות שבת הרושות היינו ההולך לקבל פני רבו, ובירושלמי מפרש עוד הא דלאכול ס"א בבית חמיו להכי אינו צריך לחזור משום דגדול השלום ואיתא בירושלמי התם אר"י ב"ב בא וראה כמה גדול כח השלום שהוקש לשני דברים שחייבים עליהם פרת, ויש לדקדק מנ"ל להירושלמי דהוא משום דגדול השלום דילמא להיפוך וקמ"ל דאפי' בדבר מצוה קלה כזו מהני ביטול בלב ומותר לעבור על מצוה דרבנן לשון דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי, וקמ"ל המתניתין בהך דתני ג' דברים שתי רבותות ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו קמ"ל הדיוק דהיכא דאינו יכול לבטל בלבו היינו לאחר זמן

איסורו מחויב לבטל מצנת חמורות פאלו ג"כ ולחזור ולבער, והיכא דיכול לבטל, אף במצנה קלה פסעודת אירוסין די לבטלו בלבד, ותו קשה לכאורה אמאי פסק הרמב"ם והשו"ע דלא פהירושלמי, אף לפי מה שבארנו בהעמק שאלה (סימן עד אות יא) דלפי דעת הירושלמי דלכ"ע אין חמץ מעפב שחיטת הפסח עד שיהא בירושלים וסתם ההולך לשחוט משמע דביתו חוץ לירושלים וא"כ איכא עליו חיוב לעשות הפסח אם אי אפשר לבטל, פגון לאחז"א יחזור ויבער ולא יעשה הפסח ונדחה שחיטת הפסח משום ביעור חמץ אף דשחה"פ היא מ"ע שיש בה פרת מ"מ נדחית והטעם כמש"כ המג"א (סי' תנד ס"ק יא) משום דעשה דהשפחה עוברים עליו כל שעה, משו"ה דוחה כל מ"ע, וממילא ידעינן במכש"כ דמילה דאינו אלא מ"ע למול בזמנו דנדחית מפני מ"ע דב"ח.

וא"כ לפי"ז לא נוכל לומר דהא דתני למול את בנו קמ"ל הרבותא דאם אינו יכול לבטל חוזר ומבער, דהרי זה ידעינן מכ"ש מהא דהולך לשחוט את פסחו אלא ע"כ הא דתני למול את בנו משום הדין דהיכא דיכול לבטל בלבד מבטל ואינו חוזר אף דמבטל מצנה דרפנן מ"מ אינו חוזר ויהא נכלל הך דלמול את בנו בהך דלאכול ס"א וא"כ קשה לתני הך דההולך לאכול ס"א דאינו אלא מצנה קלה ואפ"ה אם יכול לבטל מבטל ואינו חוזר, והני ידעינן מכ"ש דלמול את בנו דמ"ע מדאורייתא דאינו חוזר, לכה מוכרח הירושלמי לומר הטעם דגדול השלום וצריך הספא לאשמעינן תרנוייהו למול את בנו משום דאורייתא וס"א משום דגדול השלום ולא הנה ילפינן דא מן דא ושפיר קאמר הירושלמי כמה גדול פח השלום שהוקש לשני דברים שחייבין עליהם פרת אבל לתלמודא דילן אינו פו, אלא דשחה"פ א"א כ"ז שיש לו חמץ וא"כ לא הנה ידעינן הך דלמול את בנו מהא דהולך לשחוט א"פ אם אי אפשר לבטל דחוזר לביתו דהני אמיינא דוקא ההולך לשחוט א"פ חוזר משום דכ"ז שיש לו חמץ פטור מלעשות את הפסח ואשמעינן הך גופא דאע"ג שאין עמו בעזרה מ"מ מעכב מלעשות אה"פ אבל מילה דהוא מדאורייתא למול בזמנו הו"א דאינו חוזר וצריך הספא לאשמעינן הך דלמול את בנו דאם אי אפשר לבטל בלבד נדחית מ"ע דמילה מפני מ"ע דביעור חמץ והך דההולך לאכול ס"א אשמעינן משום הך דינא דאם יכול לבטל בלבד אינו חוזר ואף דמצנה קלה היא בכ"ז אינו חוזר מפני מצנת בדיקה דהוא מדרפנן דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי, וממילא לא ידעינן הך רבותא דגדול השלום דנוכל לומר להיפך דקמ"ל דאף דקלה היא מ"מ אינו צריך לחזור, פקושין, ולפ"ז אזלי התלמודים לטעמייהו דלתלמודא דילן לית ליה הך דגדול השלום ולכה מפרש הרמב"ם ושו"ע הך דשבייתת הרשות היא צרכי האדם פמשמעו ובכלל לאכול סעודת אירוסין נכלל כל הליכות מצנה, והרא"ש הולך בשיטת הירושלמי דהולך לאכול סעודת אירוסין דוקא אינו חוזר משום דגדול השלום ושבייתת הרשות היינו הולך לקבל את פני רבו, אף דזו נמי מצנה בכ"ז חוזר, ולפי"ז נמי גבי הא דאל ישנה אדם מפני המנהג אזלי לטעמייהו, הרמב"ם דאזיל בשיטת התלמוד דילן דלית ליה הך דגדול השלום לדידיה אינו דוחה נמי ל"ת דד"ק דאל תטוש תורת אמה, והא דרבא דסובר דההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין ואי אפשר בלא מחלוקת עושה עמהם משום דהיכא דיש מחלוקת איכא אזהרה דלא תתגודדו והירושלמי לטעמיה משום דגדול השלום, והרא"ש נמי מפרש הטעם משום דגדול השלום דהוא אזיל בשיטת הירושלמי ומשו"ה מפרש נמי המשנה דההולך לאכול ס"א נמי משום דגדול השלום

נמצא דמחלוקת הראשונים הוא גבי הא דל"ת: ולהך דינא שישאלנו הדין פה הוא לפענ"ד, דבתפלה בלחש אסור לשנות מהנפסח שנהגו מכבר ולכו"ע לית פאן משום ל"ת להרמב"ם משום שאין פאן מחלוקת ולהרא"ש משום דאינו אלא מנהג וכ"ע ס"ל שישוואים בשני הגוססאות ולא כמש"כ בספר פאת השלחן (סי' ג) דיחידים המתפללים בביהכ"נ של הספרדים מחוייבים לנהוג פמותם משום ל"ת רק כמ"ש בהגמ"י (הל' תפלה אות ה') בשם הירושלמי והוא בפ"ג דעירובין אע"ג שישלחנו לך סדרי מעמדות אל תשנו ממנהג אבותיכם ומפרשי דקאי בתפלה של מועדות ע"ש, אבל בקדושות שבוכל רם וכדומה ודאי אסור לשנות ממנהג שהוא שם מפני המחלוקת ולהרמב"ם יש בזה משום ל"ת.

והמקום יאיר עינינו ויברכנו בשלום: סימן יח יבואר בספיקו של הגרע"א בדין קטן שנתגדל. הן הגרע"א באו"ח (סי' קפו) נסתפק אם קטן לפני גדלותו עשה מצוה ונתגדל מיז אם הוא יוצא יד"ח או צריך לעשות המצוה מחדש.

לדעת הגאון טורי אכן בר"ה (דף כז) משמע דס"ל דלא יצא והביא ראיה מחצי עבד וחצי בן חורין שלא הוציא א"ע ואם אח"כ נשתחרר חייב עוד הפעם, ועוד הביא ראיה מהא דאמרנו גבי פפאו שד עתים חלים עתים שוטה פשהוא חלים ה"ה פפיקח כו' פשהוא שוטה ה"ה פשוטה וכו' ופירש דהיינו פיון דהוא שוטה ושוטה פטור מן המצוות אין המצוה שעשה בזמן שהוא פטור פוטרו אח"כ בזמן החיוב: ולפענ"ד יש לעיין בזה הדין טובא דיש הוכחה להיפך, דהנה מבואר ברמ"א שו"ע או"ח (סי' נג ס' י) שקטן לפני גדלותו אין לעבור לפני התיבה להתפלל להוציא אחרים י"ח אפילו יגיע לכלל גדלות בערב מ"מ אסור ואפי' בתפלת ערבית במקומות שלא נהגו אסור ומוכח דלעצמו יצא, ואם נימא דלא יצא הנה אסור להתפלל לפני גדלותו אפילו בפ"ע דהרי מיז פשתחשף ותייב להתפלל שנית נמצא דתפלה ראשונה לבטלה ומדלא חשו רק לעבור לפני התיבה מוכח דבפ"ע יצא, ועוד הרי בפירוש פסק הרמב"ם (ה"פ פ"ה ה"ז) דקטן שנתגדל בין שני הפסחים אם שחטו עליו בראשון פטור מלעשות פסח שני, וכבר הקשה עליו הכ"מ אטו קטן ב"ח ופטורא הוא ולמה פטור בשחטו עליו בראשון ומתריץ בשם הר"י קורקוס פיון דרחמנא רבי לקטן שישחטו עליו וממנים עליו נפטר הוא בכך מן השני ובאמת זה התירוי נסתר מפמה מקומות ונהרי מפורש ברמב"ם דיתום ששחטו עליו אפטרופסים יאכל מאיזה שירצה, ובש"ס פסחים (דף פח) מקשה ע"ז ש"מ דיש ברייה לומר דהנברר הדבר שהי' רוצה בפסח זה, ומשני ר"ז שיה לבית אבות מ"מ, ופי' התוס' שם משום דשה לבית אבות לאו דאורייתא ומה"ת אין הקטנים צריכין להמנות עם בני חבורה, וכן מפורש בר"ן גדרים (דף לז) ד"ה אר"ז וז"ל ושה לבית אבות לאו דאורייתא דמה"ת אין הקטנים צריכים להמנות עם בני חבורה אלא אוכלין ממנו אע"פ שלא נמנה עליו, אלמא בהדיא דמה"ת אין הקטנים נמנים, ונשאר הקושיא על הרמב"ם האיה פטור קטן שהגדיל בין שני פסחים מלעשות פסח שני אע"כ דקטן שאני משארי בני פטורי, דבשלמא עבד שעשה מצות עשה שהז"ג ונשתחרר, ונדאי מחוייב לעשות בחיובו, דעבד אין שום מצוה עליו במ"ע שהז"ג וכיון דעשה בעת שהוא פטור הוי כמו שלא עבד כלל, אבל קטן אף דפטור הוא מ"מ יש עליו מצוה מחמת חינוך להכי פיון דיש עליו מצוה בשעת עשייה פטור אף לאחר שנתגדל.

וְנָהוּ סִבְרַת הַרְמֵב"ם נְמִי דְפִטוֹר מְלַעְשׁוֹת פֶּסַח שְׁנֵי דְגַם גְּבִי פֶסַח כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּפִירוּשׁ
בְּפִסְחִים שֵׁם ד"ה שְׁה דְאִיפָא חִינּוּף מְצוּה דאל"כ האִיף אוֹכַל בְּפֶסַח שְׁלֵא לְמַנּוּיּוּ עִי"ש.
תַּדְע דַּע"כ צְרִיכִין לֹאמַר כֵּן דאל"כ האִיף מְוֹתֵר לְאַכּוֹל בְּפֶסַח קִטְן שְׁנַתְגַּדֵּל בִּיּו"ט רֵאשׁוֹן
שֶׁל פֶּסַח לְמ"ד שְׁה לְבֵית אֲבוֹת לָאו דְאוּרֵייתָא.

וּכְבַר הַקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים שֵׁם אֲבָל קִטְן הָאִיף סְפִינָן לִיה אִיסוּר שְׁלֵא לְמַנּוּיּוּ, וְתִנְרָצוּ
הַתּוֹס' מְשׁוּם מְצוֹת חִינּוּף אֲבָל הֵיכָא דְבִשְׁעַת אֲכִילָה הוּא גְדוֹל וְלֹא שְׁיִיף גְּבִיָּה מְצוֹת
חִינּוּף, וְלָרֹב הַפּוֹסְקִים כִּינּוּן דְנַעֲשֶׂה גְדוֹל בִּיּו"ט הָיִי בְתַחֲלַת הַלְלִילָה כֵּן י"ג וִי"א עֵינָן
או"ח וּבַמַּג"א (ס' נג ס"ק יג) וּבַחו"מ (ס' לה) וְכִינּוּן דְנִחְשָׁב לְגְדוֹל לֹא שְׁיִיף גְּבִיָּה חִינּוּף,
וּבִשְׁעַת הַמַּנְאָה הִיָּה קִטְן דְשְׁה לַב"א לָאו דְאוּרֵייתָא, וְהָאִיף מְצִי אֲכִיל שְׁלֵאמֹרָה הוֹרָאָה,
אֲבָל רְבָא לְטַעֲמִיה דְעִיקַר הָאֲזַהְרָה דְל"ת הוּא בְּמַנְהֶגָא וּמְחַשֵּׁשׁ מַחְלֻקְתָּא וַא"כ יֵשׁ עָלָיו
מְפָנֵי הַחֲשִׁישׁ מַחְלֻקְתָּא הָאֲזַהְרָה דְלֹא תַתְּגַדְדוּ וְאִתִּי אֲזַהְרָה זֹו דְמְדְאוּרֵייתָא וְדַחֵי הָאֲזַהְרָה
דד"ק דְאֵל תִּטְוֵשׁ וְכו' לְכָף דְנוֹקָא הֵיכָא דְלִיפָא שְׁיִנּוּי מַחְלֻקְתָּא כְּגוֹן בְּמַלְאָכָה אֲסוּר לַעֲשׂוֹת,
אֲבָל הֵיכָא דַּא"א בְּלֹא מַחְלֻקְתָּא מְחֻנָּב לְנֶהֱוֹג כְּמָקוֹם שְׁהֵלֵף לְשָׁם: אֲבָל הָרֵא"ש בְּפִסְחִים
שֵׁם (בְּסִי ד') כְּתִב דְטַעֲמָא דְרְבָא מְשׁוּם דְגְדוֹל הַשְּׁלוֹם וְלֹא הִבִּיא אֲזַהְרָה דְל"ת, מְבֹנָאָר
דְמַפְרֵשׁ הָא דְרְבָא שְׁלֵא כַּמֶּש"כ אֲלֵא רְבָא קִטְן ג"כ בְּסוּגְיָא דְרַשְׁב"ל דְהָאֲזַהְרָה דְלֹא
תַתְּגַדְדוּ בְּהוֹרָאָה דְנוֹקָא מִיָּרִי וּמְשׁוּם שְׁתֵּי תוֹרוֹת.

וְתַדְע דְהָרֵא"ש ס"ל הֵכִי שְׁהָרִי בִּיבְמוֹת שֵׁם (בְּסִי ט') מְקַשָּׁה לְרְבָא אֲמַאי בְּנֵי כְּפָרִים
קוֹרִין בִּי"א בִי"ב וְהָא הָיִי כַב"ד בְּעִיר אַחַת פְּלֶגָא מוֹרִין כֵּן וּפְלֶגָא מוֹרִין כֵּן וְיִישָׁב שֵׁם
בְּשְׁנֵי תִירוּצִים ע"ש וְלַדְעַת הַרְמֵב"ם וְהַחִינּוּף מְעִיקְרָא לֹא קִשָּׁה דְבָנָה לֹא שְׁיִיף הַחֲשִׁישׁ
דְשְׁיִנּוּי מַחְלֻקְתָּא, דְעִיקַר תְּקֻנַּת חֲכָמִים הֵכִי הָיִי וְכַמוֹ שְׁנַתְּבָאָר, אֲלֵא ע"כ הָרֵא"ש לֹא ס"ל
כַּמ"ש וּמֶש"ה כְּתִב נְמִי בְּפִסְחִים דְעִיקַר הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם גְדוֹל הַשְּׁלוֹם.

נְמַצָּא לְדְבָרֵינוּ דְפֶסַח הַרְמֵב"א (ס' תצ"ג) אֲזַיִל בְּדַעַת הַרְמֵב"ם וְהַחִינּוּף דְגַם בְּמַנְהֶגָא
הֵיכָא שְׁיֵשׁ חֲשִׁישׁ שְׁיִנּוּי מַחְלֻקְתָּא יֵשׁ מְשׁוּם ל"ת וְלֹא כְּדַעַת הָרֵא"ש: (ו) וְאִין לֹאמַר
דְהָרֵא"ש בְּפִסְחִים שְׁכַתְּב מְשׁוּם דְגְדוֹל הַשְּׁלוֹם וְלֹא מְשׁוּם ל"ת הֵינּוּ מְשׁוּם דְכִינּוּן דִּישׁ
מְקוֹם שְׁנוּהֶגִים לְהַחְמִיר הָרִי הוּא ב"ד וְיַחֲזִיד הֵבָא מְשָׁם לְמָקוֹם שְׁמַקְוִילִין ה"ז כְּשֵׁנִי ב"ד
בְּעִיר א' וְלְרְבָא בַכַּה"ג אִין בְּזָה מְשׁוּם ל"ת, וְלְסַבְרָא זֹו הִסְפִּימוּ שְׁנֵי גְבָרֵי רַבְרָבִי.

הָא' בְּשׁו"ת מְעִיל צְדָקָה שֵׁם שְׁבָא לְפָרֵשׁ הָא דְאָמַר רְבָא וְהָא ב"ש וּב"ה כְּשֵׁנִי ב"ד בְּעִיר
אַחַת דְמִי, וְלֹא שְׁנֵי ב"ד מְשָׁם וְתַמּוּה דַב"ש וּב"ה הָיִי שְׁנֵי ב"ד מְשָׁם, אֲלֵא מְשׁוּם דְאַבְיִי
ס"ל דְלֹא עָשׂוּ ב"ש כְּדְבָרֵיהֶם אֲלֵא בְּעִיר דְכוּלָּה מְדַב"ש, וְהֵתֵם לִיפָא מְשׁוּם לֹא תַתְּגַדְדוּ,
אֲבָל יַחֲזִיד שְׁהֵלֵף מְעִיר שֶׁל ב"ש לְעִיר שֶׁל ב"ה אֲסוּר לַעֲשׂוֹת כְּדְבָרֵינוּ מְשׁוּם ל"ת, וְרְבָא
ס"ל דְאַפִּי בַכַּה"ג מְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כְּדְבָרֵינוּ, וּמְשׁוּם דְהָיִי כְּשֵׁנִי ב"ד.

וְהֵב' הַגָּאוֹן בְּעַל טוֹרֵי אֲבָן בְּמַגִּילָה שֵׁם שְׁבָא לִיִּישָׁב הָא דַתְּנָן כֵּן עִיר שְׁהֵלֵף לְכַרְף וְכֵן
כְּרָף שְׁהֵלֵף לְעִיר אִם דַּעַתוֹ לְחַזוֹר לְמָקוֹמוֹ יִקְרָא כְּאֲנָשִׁי מְקוֹמוֹ וְהָרִי יֵשׁ בְּזָה מְשׁוּם ל"ת,
וּמִיִּישָׁב לְרְבָא מְשׁוּם דְהָיִי כְּשֵׁנִי ב"ד בְּעִיר אַחַת שְׁהָרִי בָּא מְמָקוֹם שְׁקוֹרִין הֵכִי, וְלְרְבָא
בַכַּה"ג לִיפָא מְשׁוּם ל"ת, וְנִשְׁאָר בְּקוֹנְשִׁיא לְאַבְיִי, דְלִדְיָדִיָּה הָא אָף שְׁנֵי ב"ד בְּעִיר אַחַת
אִיפָא מְשׁוּם ל"ת: אֲבָל אִין דְבָרֵי הַגָּאוֹנִים נִרְאִין לִי כְּלָל שְׁהָרִי רְבָא דְאָמַר כְּגוֹן ב"ד
בְּעִיר אַחַת פְּלַג מוֹרִין כַּב"ש וּפְלַג מוֹרִין כַּב"ה אֲסוּר מְשׁוּם ל"ת, וְאַמַּאי הָא מַכ"מ וְנִדְאִי

יש ב"ד שלמה באיזה עיר שיהו מורין כב"ש ויש שמורין כב"ה אלא ודאי ר"ל שפאותה העיר הם ב"ד א' אסור לא פדברי הגאונים הנ"ל וקושית הטו"א לא קשה מידי לפי מה שהקשו התוס' לאפ"י ד"ה כ"א וקרא"ש לר"בא מהא דבני פפרים מבואר דמפרשי דעיקר הקושית הוא מבני הפפרים דלא כפרש"י שם דהקושית היא מי"ד וט"ו והיינו משום דפשוט להם שהכל יודעים מדרשא דבזמניהם זמנו של זה לא פזמנו של זה וכיון שפמכו לקרא שוב לא קשה פלל פדאיתא בירושלמי שהבאנו פאות ב' ממילא אזלא קושית הטו"א מפן עיר שהלך לכרף וכו' שהרי גם זה למד רבא מהקרא (מגילה י"ט) פרוז פון יומו נקרא פרוז ע"ש ומוכן הא אם עתיד לחזור קורא פמקומו ולא קשה אלא מבני פפרים דקרא דבזמניהם זמנים הרבה תקנו להם אינו מוכח דקאי על בני פפרים, ואפשר על יוצא בשפירא המובא בתוספתא שהבאנו לעיל, אבל קושית הטו"א ליתא, ואפילו לפרש"י וקרא"ש דמפרשי הקושית מהא די"ד וט"ו גם פן ליתא לקושית הגאון בטו"א פינון דהיקא דאין דעתו לחזור קורא פמקום שהוא שם, נמצא דלא עביד משום פלוגתא, רק מפני מקומו שדעתו שם לחזור ליפא משום ל"ת, ועיין קרא"ש יבמות שם וע"ש דהיקא דהמקום גורם ליפא משום ל"ת, ומה שמוכח בשו"ת מעיל צדקה מהא דאמר רבא וקא ב"ש וב"ה פשני פתי דינין בעיר אחת דמי, נראה לכאור דהא ודאי עיקר טעם החילוק בין שתי עפירות לעיר אחת לאפ"י, היינו משום דבשתי עפירות לא ניפר ואינו ידוע שינוי המנהג כמו בעיר אחת, ולא שפירא ל"ת, והוכחה לסברא זו מהא דאיתא שם ביבמות (דף יד) להלן דמקשה הגמ' על רבא מהא דתניא פמקומו של ר"א וכו' מפלל דבמקומו של ר"ע לא כו', ודקארי לה מאי קארי לה, הא בפירוש אמרינו דבשני מקומות ליתא משום ל"ת, ומשני הגמרא דהמקשן הקשה, משום דס"ד אמינא משום חומרא דשבת פמקום אחד דמי.

ולכאורה אינו מוכן מאי שפירא חומר דשבת לכאן, אע"כ דעיקר הסברא הוא משום דשתי עפירות אינו ידוע שינוי המנהג, ומשום חומר שבת ידיע ופקיע טובא והוי אמינא דאף בשני מקומות אסור דמפורסם הדבר ושפירא דהחשש דל"ת וזה גופא קושית רבא הא ב"ש וב"ה גמי מפורסם כ"כ, דאף בשתי עפירות הוון פשני פתי דינין בעיר אחת, והיה לנו לחשוש משום ל"ת, לכך משני באופן אחר, אבל זאת הסברא אשר פנו מזו הקושית דאחד הבא מעיר שיש שם ב"ד הוי פשני פתי דינין בעיר אחת, ליפא שום הוכחה, ומסוגלת הש"ס נראה להיפך ולא נוכל לומר דסברת קרא"ש דקאמר הטעם דרבא משום גדול השלום ולא קאמר משום ל"ת מפני זו הסברא, אלא עיקר טעמא דקרא"ש משום דסובר דהחשש דלא תתגודדו בהוראה דוקא, ומשום שתי תורות כמו שבארנו לעיל ואינו אלא באיסורא: וממוצא דברינו אזיל גמי הוכחת שו"ת אהלי תם (סי' ק"ע) דלהתוס' וקרא"ש שהקשו מהא דמגילה מבני פפרים אע"ג שאינו אלא מנהג שהרי אי פעו בני פפרים קרו בי"ד ע"כ ס"ל דלהמסקנא חורנו מהו סברא דרשב"ל דדוקא באיסורא, ואפ"י במנהג יש אזהרה דל"ת וכו' ליתא במח"כ דנדאי דהתוס' וקרא"ש לא מפרשי כפרש"י רק מפרשי הסוגיא דעיקר הקושית הוא מבני פפרים וכדמוכח מהא שהביא רשב"ל הא דאמר רשב"א אר"י בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם ומזה המקרא למדנו לעשות חלוקים פמקומות ולא אזלי פשיטת הירושלמי דמפורש בהדיא דהקושית

הוא מבני י"ד וט"ו, דהירושלמי לטעמיה שמינישב הקושיא מהא דיהודה וגליל דנהגי כר"ע וכריב"נ לענין מלכיות משום דאם עשה פמר או פמר יצא.

ממילא לא מצוי להקשות מבני פפרים דגם בזה אם הבני פפרים קראו פבני עיר נמי יצאו, ולק"מ, לכן מפרש דעיקר הקושיא מבן עיר ומבן פרה. אבל לתלמוד דילן לא קשה כלל מיהודה וגליל וכמ"ש לעיל, דבשתי מדינות מודה גם המקשן שלא שינה אזהרה דאגודות וממילא ליכא הוכחה לחלוק החילוק דהיכא דיצא בדיעבד לא שינה ל"ת ונפיר מקשה מבני פפרים דלדידהו לשיטת התלמוד דילן פינו דחכמים תקנו להם לכתחלה זמן מיוחד מקרי איסורא וכלישנא דגמ' אמינא לה אנא איסורא, אבל במנהגא ליכא הוכחה להתוס' והרא"ש דליכא ל"ת: נחזור לענין דהרא"ש שפכת בפסחים שם בטעמא דרבא משום גדול השלום ס"ל דלרבא ג"כ עיקר האזהרה דל"ת אינו אלא באיסורא כמו לרשב"ל לש"ס דילן וסוגית הירוש' לר"י כמו שבארנו, דהשתא דאינו אלא לכתחילה דמי נמי למנהגא שאין בזה משום ל"ת: ז) והנה בירושלמי פרק מקום שנהגו איתא על הא דתנו ואל ישנה אדם מבני המחלוקת קאמר הירושלמי ניחא מקום שעושין למקום שאין עושין הא מקום שאין עושין למקום שעושין ויבטל שהרי כמה בטילי כו'.

פי' אמאי לא ישנה ויעשה הא אפשר לבטל ולא יהא מחלוקת משום שפמה בטלין יש, ומשני אר"ס בשם ר"י במתמיה פי' דאסור לתמוה על העושין משום מחלוקת מבואר דמפרש המשנה כרבא דגם בסיפא יש לחוש משום מחלוקת יותר מאזהרה דד"ק אל תטוש תורת אמה וכבר הראנו דעת הירושלמי דס"ל דל"ת לא קאי על מנהג, וקשה האיה מותר לעשות פינו דל"ת ליכא ויש עליו האזהרה דד"ק, אלא ע"כ דטעמא דהירושלמי הוא משום גדול השלום פטעמא דהרא"ש וואוסיף דבר דגם בזה הבבלי והירושלמי לטעמייהו והרמב"ם והשו"ע והרא"ש נמי לטעמייהו: דהנה בפ' א"ע תנו ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת ארוסין בבית חמיו אם יכול לילך למצותו ולחזור ולבער יחזור ויבער וא"ל מבטלו בלבד כו' ולשבנות שבימת הרשות יחזור מיד.

ופי' הרמב"ם והשו"ע (סי' תמד) דשביתת הרשות הוא צרכי האדם עצמו וכוונתו להחשיך על התחום, ובכלל לאכול ס"א נכלל כל הליכות מצוה, אולם הרא"ש הביא פי' הירושלמי (פ' ואפשר לפרש דקאי על המפרש בים והיוצא בשנייא שרשאין לקרוא בי"א וכו' פדתניא בתוספתא והובא בשו"ע (סי' תרפ"ח) מש"ה קאמר דמהאי קרא משפחה ומשפחה כו' סמכו חכמים לעשות חלוקין במקומות הא מיהא עכ"פ מוכח דקאי דרשא זו על בני פפרים, אבל מ"מ אחר העיון העיקר כמש"כ דבזה המקרא לא משמע חילוק פפרים דתחלת הקרא הוא והימים האלה נזכרים וגו' משמע דקאי אמיים דכתיב מקודם ושם לא נזכר רק י"ד וט"ו אלא ה"ק דמזה המקרא למדנו לעשות חלוקים במקומות ועשו ג"כ חלוק זה לצורה, זהו סוגית הירושלמי והיוצא מזה דהאי תלמודא סברה ג"כ דבמנהגא לא שינה אזהרת ל"ת אלא באיסורא והוסיף דאפי' באיסורא לא הוי שתי תורות אלא היכא דהוי לעיפובא משא"כ אם החלוק אינו אלא לכתחלה דמי למנהגא שאין בזה משום ל"ת: ג) מעתה מש"כ הרמ"א באו"ח (סי' תצ"א) דלא יונהגו בעיר אחת מקצת מנהג זה ומקצת מנהג זה משום לא תתגודדו וקשה הרי במנהג לא קאי

לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות עכ"ל, והנה כבר הווי טובא על מה שפסק דשני ב"ד ג"כ אסור ואתי לכאורה פאביי ולא פרבא ועיין כ"מ ולח"מ ושוי"ת אהלי תם (סי' קס"ח וק"ע) וס' פאת השולחן (סי' ג') אבל אין אחד שמקשה על הא שהרמב"ם מפרש האזהרה על מנהג ומשום מחלוקת וכ"ז נגד סוגיית בבלי וירושלמי.

אלא נראה שבאמת הרמב"ם פסק פרבא ורק מפרש הא פרבא באופן אחר, דלפי הפי' הפשוט אינו מוכן מהו ב"ד אחד ושני פתי דינין הרי אחר שפולג ב"ד מורין כב"ש והפולג השני מורין כב"ה ממילא הרי הם שני פתי דינין, ותו, היאך לא מיקרי אגודות אגודות בעיר אחת בשביל שהם שני ב"ד והא הם שתי אגודות, להכי מפרש הרמב"ם דכוננת הגמ' פה אם המה ב"ד אחד פי' ששניהם מורין הלכה כב"ה אלא שזה רוצה להנהיג חומרא כב"ש וזה רוצה להנהיג כב"ה לפי הדין, נמצא דפליגי רק במנהג, איך להנהיג ואסור משום לא תעשון אגודות, אבל אם זה פוסק כב"ש וזה כב"ה והויין שני ב"ד לא שייך למחלוקת ואין בזה משום ל"ת, ומוכן דה"ה אם שני ב"ד נחלקו במנהג היינו דשניהם מודים דהלכה פסד רק ב"ד אחד רוצה לנהוג לחומרא שלא עפ"י דין אסור ולישנא דהגמ' מורין ל"ד מורין אלא רוצים להורות להנהיג לחומרא כב"ש אבל בעיקר הדין מודים שהלכה כב"ה והו דעת הרמב"ם דהיכא דנחלקו במנהג איך להנהיג רק לחומרא ובעיקר הדין לא פליגי אז אף בשני ב"ד אסור ונתנישב הפל: והנה החינוך באזהרה דל"ת אחר שהביא לשון הרמב"ם פתב בזה"ל, וממורי ר"א למדתי שאין איסור זה אלא בחבורה א' שחולקים קצתם על קצתם והם שוים בחכמה שאסור פל כת מהם לעשות כדבריו שזה גורם מחלוקת ביניהם אלא ישאו ויתנו בדבר הרבה עד שייסכימו כולם לדעת אחת, ואם א"א בכך יעשו הפל כדברי המחמיר אם הוא בשל תורה, אבל בשני ב"ד חלוקין ואין שוין בחכמה לא נאמר ע"ז ל"ת והביאו ראיה מהא דחולין שאמרו שם נפקי שפורי דרב ואסרי שפורי דשמואל ושרי ע"כ.

הנה מפרש פמשעו הא פרבא דבהוראה יש אזהרה זו, אבל מכ"מ גם לפי זה נוכל ליישב קושיותנו דמדבריו נראה דפי' ב"ד אחד היינו שוים בחכמה ושני ב"ד דאין שוים בחכמה וטעם בזה לא משום דשני ב"ד לא נראין באגודות אלא משום דבב"ד אחד יש יותר חשש מחלוקת יותר משני ב"ד וממילא מוכן דעיקר האזהרה לא משום שתי תורות, אלא משום חשש מחלוקת.

ולפ"ז ה"ה בחלוק מנהג ג"כ יש אזהרה זו ושפיר פתב הרמב"ם דגם בשני ב"ד יש ל"ת היכא דשוין בחכמה, ולפי"ז נוכל לומר דפולגת אביי ורבא ג"כ בעיקר אזהרה זו דאביי יסבור דעיקר אזהרה הוא משום שתי תורות לכה אפי' בשני ב"ד בעיר אחת אסור משום דמיקחי כשתי תורות רק בשתי עיירות לא שייך דמאן דחזי הא לא חזי הא ולא שייך אגודות אגודות אבל רבא ס"ל דאין עיקר אזהרה זו תליא בזה וטעם הוא מפני המחלוקת ואפי' בעיר אחת היכא דיש שני ב"ד ולא שייך בזה מחלוקת ליכא משום ל"ת ולרבא אזדא קושית רשב"ל מהא דמגילה מעיקרה דגבי קריאת מגילה לא שייך מחלוקת (ה) ולפי מה שפרשנו טעמא פרבא לפי דברי הרמב"ם מבורא ג"כ הפולגת דבין אביי ורבא בפסחים (דף נא:): בהא דתנו ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ומפרש אביי דארישא קאי אהולך ממקום שעושין למקום שאין עושין רבא אמר לעולם אסיפא קאי אהולך

ממקום שאין עושים למקום שעושים, וה"ק אין בזה שינוי מחלוקת, מאי קאמרת, הרוצה אומר מלאכה אסורה מימר אמרי כמה בטלני איפא בשוקא, הדבר מבואר דלרבא היכא דלא אפשר בלא מחלוקת מחויב לעשות עמהם ולאבני אסור משום שנותנין עליו חומרי המקום שיוצא משם, ולפי מה שבארנו אזלי לטעמייהו דלאבני דעיקר האזהרה דל"ת הוא משום שתי תורות וזה דוקא באיסורא אבל במנהגא ליכא אזהרה ואין חוששים בזה מפני שינוי המחלוקת ובשתי עיירות ג"כ לא חיישינן לזה, לכה גבי אדם אחד שהולך ממקום שאין עושים למקום שעושים, ויש עליו אזהרה דדברי קבלה דאל תטוש תורת אמה דמשום זה נותנין עליו החומרי מקום שיצא משם אסור לעשות עמהן דהאזהרה דלא תתגודדו לא שייך גבי דהא דאין עושה הוא משום המנהג שיצא משם ולא שייך שתי תורות דאינוהאישי המתחרה לעשות מעשה כזה שלא נודע מקורו, ואם אינו קטיל קניא מהנכון שיבאר איזה מקור ואם אין לו מקור נכון אינו אלא שטות וגסות רוח להתהלך בגדולות המפליאות לב העמו.

דך פלל לע"ע שלא ידעתי איזה מקור לדברים אלו, צדק מע"כ נ"י שמיקח בזה, ולא יחוש למאן דמצער ליה, חרפתו אל חיקו תשוב, וכבוד לאיש שבת מריב כו'. וה' יזכנו שיהיו כל בניו למודי ה' רב שלום בניו.

דברי העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברליו. סימן יז לאנשי עדת יעליסאוןעטגראד יע"א בענין תפלות שפני אשכנז מתגוררים בארצות האלו שע"פ רובם מתפללים בנסח ספרד ואף שבבתי כנסיות מתפללים קרוב לאשכנז, מ"מ אנו שמתפללים בביהמ"ד של ספרדים אף להתנהג עם נוסח התפלה, וגם על דבר הקדושות אם מותרים לענות כמנהג ספרד או שנגרף גם הקדושות לענות כמנהג אשכנז: א) גרסינן ביבמות (דף נג) תנו התם מגילה נקראת בי"א ובי"ב וכו' א"ל ר"ל לר' יוחנן איקרי כן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות [פירש"י דנראה כוונהגין שתי תורות כשקורין בני כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומקפחות חומה בט"ו] א"ל עד כן לא שנית מקום שנהגו לעשות מלאכה כו' א"ל אמין לך אלא איסורא [פירש"י דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למקרי בחמיסר לא מצו וכן בני חמשה עשר בארבעה עשר ודמי לשתי תורות עכ"ל, ולא זכר רבינו רש"י הקושניא מבני כפרים כבתחלה דכיון דאמר דלא מקשה אלא מאיסורא שוב לא קשה מכפרים שהרי אי בעי מצי למקרי בי"ד ואינו אלא כמנהגא, וכ"כ בחי הרשב"א בסוף סוגיא זו, וכ"ה בירושלמי פסחים כאשר יבואר, אבל התוס' והרא"ש לא מפרשי הכי כאשר יבואר באות ו'] ואת אמרת מנהגא, (דהתם לכ"ע שרי מיהא באתרא דאחמור לא ישנה את דרכו מפני המחלוקת זהו פירש"י, ואין פונת רש"י דמי שהוא ממקום שמחמירין אסור לשנות מפני המחלוקת, שהרי אסור לשנות דרכו משום דכתיב אל תטוש תורת אמה, אלא ר"ל לא ישנה אדם הבא לשם מקום שמקילין וכ"ה בפסחים דף נא] ופריף והתם איסורא ליכא והתנו בלילה ב"ש אוסרין וב"ה מתירין, ופרש"י ואיכא דעבדי כב"ש, ואיכא דעבדי כב"ה, ואיכא אגודות ולכאורה שפת יתר היא ברש"י דהרי קושית הגמ' כמשמעו שפא לחזק קושניא הראשונה שהרי להאי תנא איסורא נמי איכא ומכ"מ איכא חילוק מקומות ולמה לא מקשה ר"ל אהאי מתניתין, אבל באמת כוון רש"י לזה, דלהאי תנא דתנא איסורא זהו דברי חכמים דפליגי אר"מ דתני מנהגא בפסחים (דף נ"ה) והם תנו במתניתין שם ביהודה עושין

ובגליל אין עושין, ובשתי מדינות פשיטא גם לרשב"ל לא שייך אזהרה דאגודות אגודות ורשב"ל לא מקשה אלא משינוי דענירות במדינה א', מש"ה הוסיף רש"י בלשונו ואיפא דעבדי כו' דהפונה דגם במדינה א' נחלקו הענירות בליקה אם הדין כמו ביום אם לא, ואף בגליל דשם אסור לעשות בע"פ ושם גופא איפא חילוק ענירות לענין לילה] א"ל התם הרוואה אומר מלאכה הוא דלית ליה, ולא דמי לשתי תורות דהרוואה זה שאינו עושה מלאכה אומר שאין לו מה לעשות.

רש"י] וקא ב"ש מתירין הצרות לאחין וב"ה אוסרין מי סברת עשו ב"ש פדבריהם לא עשו ב"ש פדבריהם כו', ומ"ד עשו איקרי פאן ל"ת אמר אבני כי אמרינן ל"ת פגון שני ב"ד בעיר א' הללו מורין פדברי ב"ש והללו מורין פדברי ב"ה, אבל שני ב"ד בשתי ענירות לית לן בה א"ל רבא וקא ב"ש וב"ה פשני ב"ד בעיר א' דמי, אלא אמר רבא כי אמרינן ל"ת פגון ב"ד א' בעיר אחת פלג מורין פדברי ב"ש ופלג מורין פדברי ב"ה, אבל שני ב"ד בעיר א' לית לן בה.

הינצא מסוגיא זו דאזהרה דל"ת לא שייך לחפש מחלוקת, אלא רחמנא בעי דלא להוי בשתי תורות, שהרי רשב"ל מקשה ממגילה והתם ליפא מחלוקת דלא שייך פלל דהכי הוא הדין דכפרים מקדימין בכ"מ וכן ענירות ומקפות חומה, ותו דאי מטעם מחלוקת מה לי איסורא מה לי מנהגא, ותו מאי משני ר"ל התם הרוואה אומר מלאכה הוא דלית ליה הא מכ"מ יהיה מחלוקת מהנוהגים איסור שיראו אחרים עושין אלא סוגיא דשמעתין דלא שייך אזהרה זו לטעם מחלוקת, אלא דחיישינן לשתי תורות, ולכאורה גם להמסקנא בדעת רבא דקיי"ל פנותיה, הנה עיקר אזהרה זו אינו אלא במקום איסורא אפי' באופן דלא הוי חשש מחלוקת, ולהיפך במנהגא אפי' איפא חשש מחלוקת ליפא אזהרה דלא תתגודדו: ב) ובירושלמי פ' מש"נ בפסחים איתא שאל רשב"ל את ר' יוחנן ואינו אסור משום לא תתגודדו פירוש הא דתנן מקום שנהגו כו' הא איפא ל"ת אלא בשעה שאלו עושין כב"ש ואלו עושין כב"ה פי' דוקא, הא בהוראת של ד"ת יש אזהרה דל"ת דהוי בשתי תורות משא"כ במנהגא והירושלמי לטעמיה ביבמות (פ"א) דאיתא שם ר' היילא בשם ר' יוחנן אלו ואלו פהלקה עשו פי' לא עשו ב"ש פדבריהם אלא הספימו למעשה פהלקה ושם אי' עוד רב ושמואל חד אמר אלו ואלו עשו פהלקה, וחד אמר אלו ואלו עשו פהלקתן פי' כל כת עשו פדעת עצמן [הרי דלהירושלמי ס"ל לר"י לא עשו בית שמאי פדבריהם.

וה"נ ס"ל דבאיסורא כה"ג יש מקום לא תתגודדו אפילו בשתי ענירות ורשב"ל בש"ס דילן] אמר לי' הרי ראש השנה ניום הפורים ביהודה נהגו כו' עקיבא ובגליל נהגו כריב"נ (פי' שנתלקו ר' עקיבא וריב"נ בסדר מלכות וקדושת השם בר"ה ויוה"כ ונהגו ביהודה כו"ע ובגליל כריב"נ הרי הוי שתי תורות בישראל וס"ל דאפילו בשתי מדינות אסור) א"ל שניא היא שאם עבר ועשה ביהודה בגליל ובגליל ביהודה יצא פי' וא"כ לא הוי בשתי תורות, ומקשה עוד ונהרי פורים אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו כו' וא"כ הרי שתי תורות לעיפובא, ומש"ה לא מקשה מבני פורים דקורין בי"א ובי"ב כו' דהתם אינו לעיפובא דאי בעי הוי קרי בי"ד אבל משינוי דענירות וכרבים שפיר מקשה, א"ל מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה נעיר ונעיר פי' דכל

הַקְּנוּשָׁיָא אִינוּ אֱלָא אִי גִימָא דְחַכְמִים תִּיקְנוּ אַבְל אִי כְּף רְמִזָּה בְּמַקְרָא הָוִי גְזִירַת הַפְּתוּב וְהָא דְלָא מְשַׁנֵּי דְבַפְּנֵי כְּתִיב עַל פְּנֵי הַיְהוּדִים הַפְּרָזִים וְגו' הֵינּוּ מְשׁוּם דְלָא מוּכַח דְכָרְפִים אֲסוּרִים לְמִיקְרֵי בִי"ד וְכַקְנוּשֵׁית הַגְּמָרָא בְּמַגְלָה (דָּף ב) אִימָא אִי בְּעֵי בְּאַרְבִּיסָר אִי בְּעֵי בְּחַמִּיסָר וְאִי הָוִי כְּף לָא הָוִי שְׁתֵּי תוֹרוֹת כְּמוֹ יְהוּדָה וְגַלִּיל לְעֵינֵן מַלְכוּת פְּלַעֲיִל, וְהַשְׁתָּא דְתִקְנוּ חַכְמִים דְכָרְפִים אִי בְּעֵי בְּאַרְבִּיסָר לָא יִצְאוּ י"ח הַנּוּיִן שְׁתֵּי תוֹרוֹת, מִיָּהָא גְמָרָא דִּילָן ס"ל בְּמַגְלָה שְׁם מְדַכְתִּיב בְּזַמְנֵיהֶם דְרָשִׁינָן זְמַנּוּ שְׁל זָה לָא כְּזַמְנּוּ שְׁל זָה וְכֵן הִבִּיא הַגְּמָרָא בִּיבְמוֹת ג"כ הֵךְ קָרָא שְׁם (דָּף יד) אַבְל הִירוּשְׁלָמִי לָא ס"ל דְרָשָׂא דְבְּזַמְנֵיהֶם אֱלָא לְזַמְנִים הַרְבֵּה תִקְנוּ לָהֶם כְּדַמְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלָמִי מַגְלָה שְׁם מִש"ה יְלִיף הֵךְ דְרָשָׂא מְקָרָא דְמִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְגו' וְרָאִיתִי בְּפָנֵי מְשֵׁה שְׁפִי קְנוּשֵׁית הִירוּשְׁלָמִי בְּאַמַּת מְבַנֵּי כְּפָרִים וּדְחִיקָא לִיהָ לְפָרֵשׁ כֵּן מְבַנֵּי הֵךְ קוּשְׁיָא דְלָמָּה לָא הִבִּיא הִירוּשְׁלָמִי הַקָּרָא דְעַל כֵּן הַיְהוּדִים הַפְּרָזִים וְגו' לְכָף מְפָרֵשׁ הַקְּנוּשָׁיָא מְבַנֵּי כְּפָרִים דְכָפְרִים לִיכָא בְּקָרָא דְעַל כֵּן וְכו' דְשְׁם לָא כְּתִיבֵי רַק י"ד וט"ו, וּבְאַמַּת בַּמַּח"כ שְׁגָה חֲדָא דְבִירוּשְׁלָמִי מְפֹרֵשׁ דְעֵיקָר הַקְּנוּשָׁיָא הוּא מְהָא דְקוֹרִין בִּי"ד וט"ו וְ"ל הִירוּשְׁלָמִי וְהָרִי פוּרִים אֱלוֹ קוֹרִין בִּי"ד וְכו' וְתוּ הָא בְּנֵי כְּפָרִים לָא מְשַׁמַּע מְהָךְ מְעִיר וְעִיר ג"כ וְמָה הוּעִיל בְּדַחְוִקִים, אֱלָא הַעֵיקָר כְּמִשְׁמַעוּ דְמְבַנֵּי כְּפָרִים לָא מְקַשָּׁה כָּלִל מְטַעַם שְׁפַתְבְּתִי וְלָא מְקַשָּׁה אֱלָא מְעִירוֹת וְכָרְפִים: הֵן אַמַּת דְבִירוּשְׁלָמִי מַגְלָה פ"א מְשַׁמַּע דְרָרְשָׁה דְמִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה וְכו' קָאִי גַם עַל בְּנֵי כְּפָרִים דְאִיתָא שְׁם ר' יוֹסֵטָא בַר שׁוֹנָם בְּעֵי קוּמִי ר' מְנָא וְלָא עֲזָרָא תִקְנוּ שְׁיִהִיו קוֹרִין בְּשַׁנֵּי וּבְחַמִּישֵׁי, וּמְרַדְכֵי וְאַסְתֵּר מְתַקִּינִים מַה שְׁעֲזָרָא עֲתִיד לְתַקְנוּ פִי' הִיאָךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁמו"א תִיקְנוּ שְׁבַנֵּי כְּפָרִים מְקַדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה דְאִז הָוִי קוֹה"ת, וְהָרִי עֲזָרָא שְׁהִיָּה אַחֲרֵיהֶם תִיקְנוּ קוֹה"ת בְּשַׁנֵּי וּבְחַמִּישֵׁי א"ל מִי שְׁפִידֵר אֶת הַמְּשַׁנָּה סְמָכָה לְמַקְרָא מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה וְגו' פִי' לָא שְׁמַרְדְּכֵי וְאַסְתֵּר תִיקְנוּ הָא דְבַנֵּי כְּפָרִים אֱלָא חַכְמִים שְׁאַחֲרֵיהֶם סְמָכוּ מְהָאִי קָרָא דְאֶפְשָׁר לְחַלֵּק זְמַנִּים בֵּין מִשְׁפָּחוֹת וּמְדִינוֹת וְעִירוֹת, וְהָא דְלָא יִישַׁב מְשׁוּם דְכְּתִיב בְּזַמְנֵיהֶם הַרְבֵּה תִקְנוּ לָהֶם כְּדִאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי רִישׁ מַגְלָה הָא לָא קְשִׁיָּא דְהֵתָם אִינוּ מוּכַח חִילוּק מְקוֹמוֹת, הַזְקֵנִים, וְהוּא תְמוּהָ לְמֵאִי חָשׂוּ הַיּוֹם בְּהַמְנַהֵג לְכַבּוּד הַזְקֵנִים יוֹתֵר מֵאַשְׁרַח חָשׂוּ מְלַפְנִים אֱלָא וְדֹאִי אִין בְּזָה שְׁיִנּוּי כָּלִל וּמִתְחַלָּה לָא הִיָּה הַמְנַהֵג אֱלָא לְכוּנֵן בְּאַמְצַע רֹחֵב הַבֵּימָה הֵינּוּ בֵּין צְפוֹן לְדָרוֹם, וּבְאֹרְךָ הֵינּוּ לְמִזְרַח וְלַמְעַרְב אִין מְנַהֵג כָּלִל] וְגַם יֵשׁ לְדַעַת דְעֵיקָר הַטַּעַם כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ לְכָל בְּנֵי הַכְּנֵסֶת לָא שְׁיִיף כ"כ לְקוֹה"ת שְׁהִרִי לָא עָשׂוּ בֵימָה לְכ"ג בְּעֲזָרָה בִיוה"כ כְּמוֹ שְׁעָשׂוּ בֵימָה לְמַלְךָ שְׁקוֹרָא כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ לְכָל בְּנֵי הַעֲזָרָה וְכֵן לָא גִזְפֵּר בְּשׁוּם מְקוֹם שְׁלָא לְהִיּוֹת עוֹלָה לְתוֹרָה אֱלָא מִי שְׁקוֹלוּ רַם שְׁיִשְׁמַעוּ כָּל בְּנֵי בַהֲכ"נ אִפִּי' בְּזַמֵּן שְׁקָרָא בְּתוֹרָה מִי שְׁהִיָּה עוֹלָה וְעֵיקָר הַבֵּימָה שְׁבָא כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ לְכָל הָעָם אִינוּ אֱלָא בְּשַׁבִּיל הָאוּמֵר לְעַם דְבָרֵי כְּבוֹשִׁין, וּמִמִּילָא קוֹרִין גַּם כֵּן שְׁם, שְׁטוּב הוּא לְהַשְׁמִיעַ, מַעֲתָה ע"כ הַפִּירוּשׁ בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּאַשְׁרַח מְעַמִּידִין הַבֵּימָה בְּאַמְצַע בִּיהַכ"נ בְּשַׁבִּיל אוֹתוֹ הַטַּעַם, כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ לְכוּלָם מִמִּילָא מְעַמִּידִין הַתִּיבָה עַל הַבֵּימָה, וְצָרִיף שְׁיִהָא בְּאַמְצַע עַפ"י דִּין, וּמְשׁוּם טַעַם אַחַר כְּאַשְׁרַח יְבוּאָר, וְאַלְמָלָא הַבֵּימָה שְׁנַדְרָשׁת לְהִיּוֹת לְמִי שְׁהוּא אוֹמֵר דְבָרֵי כְּבוֹשִׁין הָיוּ מְבִיאִין הַתִּיבָה שְׁיֵשׁ בָּהּ ס"ת בְּשַׁעַת קוֹרָה"ת לְאַמְצַע בִּיהַכ"נ נֶגֶד הַהִיכָל וְאַח"כ הָיוּ מְסַלְקִין הַתִּיבָה שְׁהִרִי סְתָם הַתִּיבָה נִיטְלָת וּמִטּוֹלְטְלָת, אִף עַכְשָׁיו שְׁעוֹשִׁין בֵּימָה וְהוּא בְּנֵן מְעַמִּידִין הַתִּיבָה עָלָיו וְשׁוּב אִין מְסִירִין אוֹתָהּ שְׁהִרִי אִינָה מְקַצֶּרֶת עוֹד רֹחֵב בִּיהַכ"נ.

ולפי דברינו עתה שהתיבה צריף להיות באמצע עפ"י דין בלא טעמא כמבואר בהרמב"ם ולפי מנהגנו לקרות בתורה על הבימה דוקא ממילא יש לעשות הבימה באמצע ביהכ"נ נגד ההיכל, ועיקר הטעם שקריאת התורה צריף להיות באמצע ביהכ"נ, נראה משום דהשולחן שקורין עליו הוא במקום מזבח שבצורה כמש"כ הגר"א ז"ל בסי' תר"ס דמש"ה אנו מקיפים בלולב את הבימה, וס"ת שעליו כמו שהיו מקיפין את המזבח בצורה, וכן אנו נוהגין לאחוז ס"ת בשעת תקיעת שופר על הבימה, כדי שיהיה פעין תקיעת חצוצרות על הקרבת הקרבנות על המזבח, ומיום שחרב ביהמ"ק אין לנו מגין ומעלה זכרונות לטובה כמו התורה והיא עמידתנו והיקום אשר לנפשנו ואנמתנו בקרב פזורינו ואנו מצטיינים בה כמו בביהמ"ק לפנינו, ועל כיוב"ז נאמר "אל תבוז פי זקנה אמה" הפונה לפי הפשט שאם אין אתה מוצא בהדרכת האם הזקנה טעם נכון וכמליצת חז"ל (שפת פ"ט) לא בסבי טעמא מ"מ אל תבוז, פי בלא ספק ידעה טעם ונמוקה עמה: ומשנתנו שיליה ברכות (דף נ"ד) הביא מקרא זה על כלל מנהגי ישראל, וכמש"כ בפי המשניות להרמב"ם פי' מתוק מדבש, והפונה אפילו אין אתה מבין טעם הדבר ונראה כאלו אותו מנהג נזדקן אל תבוז לו דודאי יש לו טעם נכון ונעלה מדעתה ואל בינתה אל תשען אורח חיים פן תפלוס בשכלה, נעו מעגלותיה וגו'.

מעשה כמו שהמזבח היה עומד הרחק מקה"ק ומכונן נגד הארון שהוא באמצע ההיכל לר' יהודה בפ"ק דיומא (ט"ז:) כף עלינו להעמיד את השולחן רחוק מן הארון ומכונן נגדו, זהו הנראה לכונן בדעת מאור עינינו הרמב"ם ז"ל, ואח"כ מצאתי גם בכתם סופר או"ח (סי' כ"ח) שכתב כן: ואיך שהוא יש טעם נאה ומתקבל על הלב למנהגנו ותו אם ישתנה הבימה יבטל הקפת הלולב אשר זה מבואר בש"ע שנוצרה להקיר בהלולב את הבימה, ושינוי זה יגרום לכמה שינויים לפוגת לב, ואני תפלה לנורא עלילה שינצור סגולה, מלנטות מן המחלה, כנפש העמוס בעבודה: נפתלי צבי יהודא ברליון.

סימן טז לכבוד הרב וכו' בעיר סינסינאטא באמריקא: אשר דרש מע"כ נ"י על דבר אשר קרה בקהלה אחת בעירו כי חברה אחת ביום טובה שללהם שזכו לחגוג ארון הקודש ועשו הקפות עם הס"ת בשמחת לבבם ורצה אחד שיקרא בתורה בצבור ביום א' ומע"כ מיחה בדבר, וביאר טעמו ונמוקו, פי הקורא בתורה שלא בזמן שקבעו חז"ל הרי זה עובר משום ב"ת וכסברת המרדכי במגילה (פ"א) לענין מקרא מגילה בט"ו אם מכניין לקריאה: והנה אם משום הא לא אירא, ידע כ' פי אין בקה"ת משום בל תוסיף אפי' בברכה מדאיתא בעירובין (דף צו) ועוד הישן בשמיני ילקה ופירש"י ואנן מיתב יתבינן בשמיני ספק שביעי לכתחילה אלא שלא בזמנו בלא פונה לאו תוספת היא ולהכי שרינן דאי שמיני הוא לא מכניין למצנת סופה עכ"ל, ומש"ה ליכא משום בל תוסיף, וא"כ קשה מהא דיו"ט שני של גליות דקרינן בתורה ומברכין דלא שייך בזה סברת רש"י דאי שמיני לא מכניין למצנת סופה, דהרי מברכין: הו אמת דבחז' הרשב"א ר"ה (דף ט"ז) כתב דמיו"ט שני של גליות לא קשה כלל דתק"ח היא, ונראה מדבריו דמפרש דלא כפרש"י, אלא הישן בא"י בשמיני בסופה ילקה, מ"מ הרי רש"י פי' בהדיא ביו"ט שני של גליות ובחיבורי הע"ש (סי' מו אות ה) בארתי דגם הרשב"א אינו חולק על פירש"י.

איה שְׁהוּא הֵלֵא יִקְשֶׁה לִפְרִישׁ"י מְהֵא דְקָרִינֵן בְּתוֹרָה וּמְבַרְכִינֵן בְּיו"ט שְׁנֵי שָׁל גְּלִיּוֹת, אֵלֵא מוֹכַח מְהֵא דְלֵא שְׁיִיף אִיסוּרָא דב"ת אֵלֵא בְּמַצְוֵה דְאִוְרֵיִתָּא מִשֵּׁא"כ בְּקַה"ת שְׁעִיִּקְרוּ מְדַרְבְּנֵן, וּמִשׁוּם זֶה נָמִי לֹא קִשְׁה מְהֵא דְמְקַדְּשִׁין בְּיו"ט שְׁנֵי שָׁל גְּלִיּוֹת, דְּקִידוּשׁ יו"ט ג"כ מְדַרְבְּנֵן כַּמֶּש"כ הַמַּג"א (ס' תַּקְצוֹז), וְכֵן פְּתַב הַגָּאוֹן בְּעַל טוּרֵי אַבְן סַפ"ג דר"ה בְּדַעַת רִשׁ"י אַע"ג דְּשָׁם אֵין דְּבָרֵי צוּדְקִים לַעֲנ"ד כַּמֶּש"כ שָׁם בְּחִיבּוּרֵי (סִימֵן נד אֹת ד) מ"מ הָאָמַת פֶּה הוּא דס"ל לְרִשׁ"י דְּקִידוּשׁ יו"ט מְדַרְבְּנֵן וּמִשׁ"ה אֵין בְּזֵה מִשׁוּם ב"ת, וְאַע"ג דְּעַדִּין יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִתְּפִלַּת יו"ט דְּמִסְיָמִינוּ מְקַדְּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים, וּלְפִרְשׁ"י שְׁבוּעוֹת (יג) בד"ה לֹא קָרְאוּ מְקַרְא קוֹדֶשׁ, דְּלֵא קָבְלוּ עָלֵיוּ בְּבִרְכוּתָיו לֹמַר מְקַדְּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוּה"כ, דְּמִשְׁמַע דס"ל לְרִשׁ"י דְּתַפְלַת יו"ט דְּכַתִּיב מְקַרְא קוֹדֶשׁ מַה"ת מ"מ יֵשׁ לֹמַר שְׁאֵין פְּנִינַת רִשׁ"י דְּעֵיקַר תְּפִלַּת יו"ט מ"ע מַה"ת אֵלֵא אֵי מִתְּפִלַּל וּמְבַרֵךְ מַצְוֵה לְהַזְפִּיר קְדוּשַׁת יו"ט, וְגַם אֵינוּ בְּלִשׁוֹן מ"ע דִּיהֵא מִשׁוּם זֶה הַמוֹסִיף בְּיוֹם אַחַר לֹא דב"ת, וְהֵא מִיְהֵא מְוֹכַח מְסוּנְיָא דְעִירוּבֵין הַנ"ל שְׁאֵין בְּקַה"ת אִפִּי בְּבִרְכָה אִיסוּרָא דב"ת, וְהֵא שְׁפַתְבַּהּ הַמְּרַדְּכֵי דְבִקְרִיאַת הַמַּגִּילָה יֵשׁ מִשׁוּם ב"ת, ע"כ צ"ל דְּקִרְיאַת הַמַּגִּילָה דְּמַצְנַת נְבִיאִים הוּא הָנִי כַּמ"ע דְּאִוְרֵיִתָּא וְהָכִי דַעַת הַגָּאוֹן בְּטוּרֵי אַבְן מַגִּילָה (נַף ד) בד"ה חֲזַקִּיָּה דְּדַבְרֵי קְבִלָה פְּדַבְרֵי תוֹרָה דְּמִי: נְחֻזֹר לַעֲנִין דְּמִשׁוּם אִיסוּרָא דְּבַל תּוֹסִיף לִיפֵא, אַבְל הָא פְּשִׁיטָא דְּלִקְרָא בְּבִרְכָה בְּיוֹם שְׁלֵא תִקְנוּ חו"ל הוּא בְּרַכָּה לְבַטְלָה, אִיבְרָא בְּלֵא בְּרַכָּה לְכַאוּרָה אֵין בְּזֵה אִיסוּר וְהָנִי פְּקוּרָא בְּתוֹרָה, מ"מ שְׁפִיר הוֹכִיחַ מַע"כ נ"י דְּבִיּוֹם שְׁאֵין קַה"ת פְּלֵל יֵשׁ אִיסוּרָא בְּדַבָּר מְהֵא שְׁהִבִּיא הַמַּג"א (סִימֵן קַמַּד) מְהֵא שְׁנַהֲגוּ לְהוֹצִיא לְחַתָּן ס"ת לְקוּרָא וְאַבְרָהָם זָקֵן וְכו', וְזֵה לֹא נִהְגוּ אֵלֵא בְּיוֹם קַה"ת ש"מ דִּישׁ אֵינָה אִיסוּר בְּדַבָּר לְהוֹצִיא ס"ת בְּיוֹם שְׁאֵין בּו קַה"ת, אֵלֵא דְּלֵא נְתַבְּאָר הַנְּפַקוּתָא בֵּין יוֹם שְׁאֵין קוּרָאִין מִתַּק"ח ז"ל פְּלֵל בֵּין יוֹם שְׁקוּרָאִין בְּתוֹרָה וּמוֹצִיאִין ס"ת אַחֲרַת.

וְנִרְאֵה מִשׁוּם דְּשִׁיטַת הִירוּשְׁלַמִי בְּרַכּוֹת פ' שְׁלִשָּׁה שְׁאֲכֵלוּ דְּהֵא דְּבַרְה"ת מַה"ת הִינְנוּ בְּעַת שְׁקוּרָאִין בְּתוֹרָה בְּרַבִּים, וְהוּא דַעַת ר' יוֹחָנָן בְּתַלְמוּדֵין בְּרַכּוֹת (נַף כֵּא) דְּיַלִּיף בַרְה"ת לְאַחֲרֵי מְבַרְהֵי מ"ז וְזֵה אֵינוּ אֵלֵא בְּצִיבּוּר, וְכ"ז אֵינוּ פְּתַלְמוּדֵין דְּעֵיקַר בַּה"ת מַה"ת הִינְנוּ בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ בְּשַׁעֲה שְׁעוּמָד וְשׁוֹנָה בְּכָל יוֹם, אַבְל קַרְה"ת בְּרַבִּים הָא שְׁמְבַרְכִין אֵינוּ אֵלֵא תַק"ח מִשׁוּם פְּכוּד תּוֹרָה, וְכַבֵּר בְּאַרְנוֹ זֵה בְּבַאוּרְנוּ בַּהֲרַח"ד (פ' מְשַׁפְּטִים כַּד יב) בַּס"ד א"כ נְהִי דְקִי"ל פְּתַלְמוּדֵין, מ"מ יֵשׁ לְחוּשׁ לְדַעַת הִירוּשְׁלַמִי שְׁלֵא לְקַרוֹת בְּתוֹרָה בְּצִיבּוּר בְּלֵא בְּרַכָּה, וְאַחַר שְׁהַבְּרָכָה מַה"ת שׁוֹב אֵין נ"מ אִם קוּרָאִין בְּזָמַן שְׁהַתְּקִינוּ חו"ל אִם לֹא אַחַר שְׁמַה"ת אֵין שׁוֹם יוֹם שְׁמַחֲוִיבֵין לְקַרוֹת בְּתוֹרָה בְּצִיבּוּר, וְא"כ ע"כ דְּהִדִּין פֶּה לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלַמִי דְּאִימַת שְׁיֵהֵא אִם קוּרִין בְּתוֹרָה בְּצִבּוּר מְחֻנְיָבֵין לְבַרֵךְ מַה"ת וּלְפִי"ז נּוֹכַל לֹמַר דְּזֵהוּ הַנ"מ דְּבִיּוֹם קַרְה"ת שְׁמְבַרְכִין בַּס"ת רַאשׁוֹנָה עַל פִּי דִין וְיוֹצְאִין בְּבִרְכָה זֹו אִף עַל הַס"ת הַשְּׁנִי וּמִשׁו"ה מְוֹתֵר לְהוֹצִיא וּלְקַרוֹת בַּס"ת לְקַרְאֵת חַתָּן לְפִי הַמְּנַהֵג הַמוּבָא בַּמַּג"א אַבְל לְהוֹצִיא וּלְקַרוֹת בַּס"ת בְּיוֹם שְׁאֵין בּו קַרְה"ת וְנֵדָאִי אִיסוּר דְּהֵאִיף נַעֲבִיד אִם לְקַרוֹת בְּלֵא בְּרַכָּה יֵשׁ לָנוּ לְחוּשׁ לְדַעַת הִירוּשְׁלַמִי דְּקִרְיאַת בְּצִיבּוּר צְרִיף לְבַרֵךְ מַה"ת וּלְקַרוֹת בְּבִרְכָה בְּיוֹם שְׁלֵא תִקְנוּ חו"ל הָרִי הִיא בְּרַכָּה לְבַטְלָה, וְהֵ"ה לְהוֹצִיא ס"ת וּלְקַרוֹת אִף בְּיוֹם קִרְיאַת תּוֹרָה אִף לֹא בְּעַת הַקִּרְיאַת כְּמוֹ לְאַחַר הַתְּפִלָּה אוּ בְּעַרְבֵי יֵשׁ גַּם כֵּן אִיסוּר בְּדַבָּר, מְפִנֵי הַטַּעַם שְׁהַסְּבַרְנוּ לְעִיל, וּבְאַמַּת לֹא יִדְעַתִּי מַה רְאֵה וְהוֹכִיחוּ מְזֵה הַתּוֹס' שָׁם וּבְמַרְדְּכֵי פ' אֵין עוֹמְדִין דְּאִיסוּר לְהַאֲרִיף בְּתוֹרָה הַתְּפִלָּה וְהוּבָא

בשו"ע סי' קי"ט ס"ב מיהו עמדו על המנהג לומר סליחות בתוך התפלה ובאמת הוא ע"פ גמרא תענית (די"ג ב') דבסדר ת"צ תניא ומאריה בגאולה וה"נ פן מותר להאריה בבכרפת סלח לנו דמ"ש.

מיהו התוס' והמרדכי נחלקו בישובו של דבר דהמרדכי פתב לחלק בין צרכי רבים לצרכי יחיד וקיי סתם בשו"ע שם וממילא יישובו שם ג"כ בתירוץ זה על הקושיא השניה שהתעוררו מהא דאמר רב יהודה ברכות (ד' לד) לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות ויישובו בזה בשם רה"ג ור"ח לחלק בין צרכי ציבור לצרכי יחיד ולקב' אומרים זכרנו וקרובין ויעלה ויבוא וכן הוא בתוס' שם בד"ה אל ישאל וכ"כ הרא"ש בפ' א"ע (והטור הביא בסי' קי"ב בשם בעל ה"ג וטעות הדפוס וצ"ל רב האי גאון אבל בה"ג לא ס"ל הקי כמש"כ הטור בשמו בסי' תקפ"ב) והרא"ש הוסיף להביא ראיה מהא דאנו אומרים עה"נ ומכאן נוהגים לומר גם יוצרות דמ"ש ברפת יוצר מג"ר שפנרש שאין להוסיף בהם ומכ"מ לצרכי רבים שרי, אבל התוס' בע"ג שם לא פתבו כף אלא דציבור שאני ר"ל דש"ץ הבא בשביל ציבור שרי להפסיק אבל יחיד בתפלתו אסור ומש"ה לא הביאו ראיה אלא ממה שנהגו לומר קרובין בג"ר ולא הנפירו הא דזכרנו ויעו"י ועה"נ וס"ל דמזכרנו אין ראיה שהרי באמת תניא במס' סופרים (פי"ט הל"ח) דבקנשי התירו לומר זכרנו וזה דוקא בב' ימים של ר"ה וביוה"כ ור"ל שאינו עפ"י דין משום דקיי"ל אין אדם שואל צרכיו אלא בשם שמתריעים בשבת בעת צרה ומתענים תענית חלום בשבת ה"נ עושים לאפוש רחמי שלא עפ"י דין ואין ללמוד משם לכל השנה וכמו הא דאיתא בשבת (דף י"ב) בקנשי התירו לנחם אבלים בשבת ולבקר חולים, וכשהתירו באלו אין ללמוד למקום אחר לילך למק"א הגורם צער בש"ק או לשיטת הרמב"ן דפסק כר"י דשרי לומר תפלה ג"כ בבית החולה בכ"ז אין ללמוד למ"א להתפלל, ה"נ אם התירו בקנשי בר"ה וביוה"כ להפסיק בג' ראשונות אין ללמוד לכל ימות השנה, וכן מצינו בכמה מקומות שתיקנו חז"ל לפעמים שלא ע"פ דין, וכן הוא לתקוע ברה"ש ביישיבה כדי לערוב השטן ואע"ג שאינו ע"פ עומק הדין להקדים תקיעה לתפלת מוסף וכמו דאסור להקדים אכילת מרור לאכילת מצה, ומש"ה המנהג שלא לומר הלל בליל פסח כדי שלא להקדים לפני מצה, דזמנו העיקרי אחר אכילת פסח והדברים עתיקים ומפורשים במ"א, ומכ"מ התירו לצורך שעה כדי לערוב השטן, וה"נ בקנשי התירו שלא עפ"י הדין ואין ראיה מזה, והא שלא הביא התוס' ראיה מיעו"י הוא דס"ל שהוא עיקר מטבע התפלה, שהרי אם שכת חוזר, וקרא כתיב בר"ח ונזכרתם לפני ה' כו'.

ומהא דעל הנסים אין ראיה דלפרסומי ניסא שאני זהו דעת התוס' שאינו רשאי רק לומר קרובין בג"ר דש"ץ הבא בשביל הציבור רשאי להפסיק כמו שרש"אין לציבור להאריה בתוך התפלה כדמוכח מהא דמאריכין בגאולה בתענית ה"נ רש"אין להוסיף בג' ראשונות אבל יחיד אסור אפילו צרכי רבים א"כ אסור לומר יוצרות שכל יחיד מפסיק ברכתו ורק בר"ה ויוה"כ כמו דשרי לומר זכרנו ומי פמוה, ולא כמש"כ הב"י סי' קי"ב דהתוס' ע"ג פתבו פהרא"ש ותוס' ברכות, אלא לדעת העיקר כמו שכתבתי, דהני תוס' דע"ג וברכות מחולקים הם והמנהג הב' הוא לדעת התוס' (דף ע"ז) דייחיד אסור להפסיק ביוצרות ורק בר"ה ויו"כ התירו לחזור תפלות ותחנונים אפילו ביוצר אבל עוד יש מקום

לומר דאפילו לציבור אסור בג' ראשונות, ומקא דסליחות אין ראיה שיהי הגמרא דניק בע"ז דאחר תפלתו שרי להאריף כסדר של יוה"כ ור"ל וידוינן שאחר התפלה, וה"נ לפינן כמו דש"ץ אומר וידוינן בתוך התפלה ביוה"כ עפ"י דינא דגמרא (ביומא פ"ז) כי מטא שליחא דציבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם כו' ובס' העבודה איתא שם (נ"ו ב') דש"ץ אומר בתוך התפלה, וה"נ רשאי ש"ץ בכל השנה להאריף בתוך התפלה אבל בג' ראשונות ואחרונות לא מצינו נרק בקושית התירו לומר זכרנו ואין למדין כמש"כ לעיל וא"כ בר"ה ויוה"כ וכדומה להו שהוא תפלת טל וגשם ביומא דדינא דידהו שרי, אבל קרובץ בכל ימי השנה בג' ראשונות לא, זולת בפורים יכול להיות דשרי כמו שאומרים עה"נ משום פרסומי גיסא.

ה"נ יש סברא להתיר לומר בתוך התפלה וע"ז יסדו המנהג גם במתיבתא דוולאזין נפתלי צבי יהודא ברלין סימן יד למנפולג אחד מה שחקר מע"כ על השינוי בברכת יוצר דבימי החול אומרים תתברך ה' אלהינו על שבח מעשה ידיו ובש"ק אומרים תתברך מושיענו על שבח מע"י, נראה משום השינוי השני דבחול אומרים מה רבו מעשיהו ה' כולם בחכמה עשית ושבחת אין אומרים משום שלא נעשה בו מאומה, אלא כל מעשה ידיו משבחים ואומרים אין קדוש כה'.

והנה משמעות תתברך על שבח מע"י הוא על שני פנים. הא' תתברך על השבח שיש למעשה ידיו שמרוב מעשי ידיו אשר כולם עשויים בחכמה ותתברך שמהו.

והב' תתברך יותר מאשר מעשי ידיו משבחין אותה וכמו לשה"כ בנחמיה ט' ומרומם על כל ברכה ותפלה, ופ"ה הראשון הוא בחול שאנו משבחים על חכמת וגדולת הטבע שברא ה' אלהינו וכדכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים ותכלית ברכה הוא תוספת השפעה כדאיתא בב"מ (ק"ד) דהקדש טעון ברכה מדכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' וגו' ושם הפ"ה תוספת השפעה במין הנאכל, וכאן במעשה בראשית הפ"ה בהברכה שיתוסף פח והשפעה במעשה ידיו ית' אבל בשבת הפ"ה פהפן הב' שיתברך יותר מאשר מעשי ידיו מברכים אותו ומשתבח מהם וברכה שהיא תוספת השפעה הוא בהנהגת העולם בהשגחה פרטית על ישראל ואומרים שיותר מאשר ישתבח שמו ית' ממעשה ידיו מבריא את העולם בכללו, ותתברך עוד יותר, מהשגחתו עלינו בכרטות למעלה מן הטבע וההשגחתו הנפלאה עלינו ותתברך וישתבח ויתנשא שמו, ויודע שמו בגוים, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם זה הברכה ותוספת ההשפעה אשר אנו מברכים שמו ית' וכדי שגבין שינויי הפונה בזה המאמר קבעו הלשון תתברך מושיענו שבה הפרט מיוחד השגחתו הנפלאה עלינו להושיע את שיה פזורה ישראל, והקב"ה ברחמיו ובהשגחתו עלינו מושיענו: סימן טו לכבוד הרב וכו' מו"ץ במיטאוי.

ע"ד אשר עלה על רצון אנשים אחדים מעדתו להעתיק הבימה שבבהכ"נ הגדולה הפנויה באמצע ולהעמידה סמוך לאה"ק, הנה מלבד אשר כל חדש אסור ומה גם בבהכ"נ מקום אסיפת המון רבה אין זה אלא לרועץ וגם לחורבה, דיש פמה אנשים אשר לא ניתן לדעתם להבחין בין קלה לחמורה ובהתפעלות על שינוי קל יגמרו אומר ששנתנה חלילה התורה, הוסר משוכתה והיתה ח"ו לבערה.

מלבד כ"ז נראה לי גם לפי הדין אסור לשנות בכמו אלה. הן אמת שמרן הכ"מ (פי"א מהל' תפלה) כתב דבמקומות שפתי פגסיות קטנים וכל העם שומעין יותר נוי הוא להיות הבימה מצד א' מלהיות באמצע, וכן הוא מקום לומר במ"ש הרמ"א או"ח (סי' ק"ל) בזה"ל ומעמידין בימה באמצע ביהכ"נ שיעמדו עליו הקורא בתורה, וישמעו פולם עכ"ל.

ולפי"ז הטעם אפשר לומר דבסור הטעם יכולין לשנות המנהג, אבל כשנדקדק לשון הרמב"ם ז"ל בזה אינו פן וז"ל ומעמידין בימה באמצע הבית כדי שיעלה עליו הקורא בתורה או מי אשר אומר עליו לעם דברי פבושין, כדי שישמעו פולם, וכשמעמידין התיבה שיש בה ס"ת מעמידין אותה באמצע כו' ופ"ה התיבה פבר פתב מרן הכ"מ שהיא השלחן שהס"ת מונח עליו ופ"ה באמצע היינו באמצע הבימה וע"ז לא נתן הרמב"ם טעם כלל וכי בשביל שהיא סמוכה מצד אחד יותר מעט כפי רוחב הבימה אינה נשמעת לצד השני אלא נדאי טעם אחר יש בזה, שקרה"ת יהיה מכוון נגד ההיכל וכאשר יבואר [ופ"ה באמצע הבימה היינו בקו השנה מצפון ודרום ולא באמצע לענין מזרח ומערב וכן המנהג פשוט, ולא כמו שנדחק בזה מרן הכ"מ וכתב בזה"ל ואעפ"י שאין מעמידין עכשיו הס"ת באמצע הבימה אפשר שנהגו פן לכבוד רשות וכיון דאם אינו רוצה אינו מחויב להתפלל משו"ה תקנו הפוסקים ללמדנו שאם הוא אינו רוצה אינו מחויב אבל אם רוצה להתפלל צריך לסמוך ותהר"י הוסיפו לתת טעם להמנהג שנהגו לאמר הני פוסקים דמתחלה קבעו לאמרם משום דהיה להם תפלת ערבית רשות היו אומרים אלו הפוסקים שיש בהם י"ח אנפרות פנגד י"ח ברכות וחותרין עליהם ואומרים קדיש ויוצאין, ואח"כ אע"פ שקבעוהו חובה מכ"מ צריך לאמרם וכ"ז דלא פשיטת רע"ג שפתבו בשמו בזה"ל מה שאנו אומרים כו' לאשמועינן דלא בעינן למסמך גאולה לתפלה משום דת"ע רשות ומבואר מדבריו דאפילו אם רוצה להתפלל אין בו משום דין סמיכה כלל, וזה נדאי ליתא: ובאמת לולא דמסתפינא הייתי אומר דחסר בדבריו תיבת או משום דתפלת ערבית רשות, ויתרי טעמי גינהו, חדא לאשמועינן דלא בעינן מסמך גאולה לתפלה של ערבית פ"ה אפי' אי גימא תפ"ע חובה מכ"מ קיי"ל דלא בעינן כו' פריפ"ל דקיי"ל פנותי' נגד ר"י ונהי דבזה דפליגי אי תפלות באמצע תיקנום או להיפך קיי"ל כר"י דתניא פנותיא בפרייתא וקורא ק"ש ומתפלל, מכ"מ בהא דפליגי בסברא אי שייך גאולה באורתא אפשר דקיי"ל פריפ"ל דע"ז ליכא הוכחה מהברייתא דלא תני רק וקורא ק"ש ומתפלל היינו דלא פריפ"ל דאית ליה תפלות באמצע תיקנום אבל להפסיק יכול להיות דמותר ומשום הכי תיקנו לאמרם הני פוסקים והכי נראה באמת דעת רש"י בריש ברכות במתניתין שהרי כתב הטעם שקורין ק"ש של ערבית מבע"י לפני תפלה כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה וקשה גימא כמשמעו שהוא כדי לסמוך גאולה לתפלה שהרי הברכות קורין מבע"י עיין בתהר"י ד"ה אלא בריש פרקין וכן משמע מתוס' ד"ה מאימתי ועוד קשה דצריך לברך כו' אלא פשיטא ליה לרש"י דקיי"ל שאין חיוב בתפלה ש"ע לסמוך גאולה לתפלה ומפני זה לא היו מקדימין לקרות זהו טעם ראשון של רע"ג וכתבו עוד טעם אי משום דתפ"ע רשות פ"ה להכי תקנו לומר הני פוסקי ללמדנו שאין חיוב להתפלל ערבית ונ"מ בין הני שני הטעמים, דלטעם הראשון רשאי להפסיק אף בד"א דקיי"ל פריפ"ל משא"כ לטעם השני דעיקר תקנו לאשמועינן דרשות, ואם אינו רוצה אינו מחויב לכן אינו רשאי רק להפסיק באלו הפוסקים דתקנו ותו לא: נחזור לעניננו דפשיטא דאפי' למ"ד דתפ"ע רשות מ"מ

אם רוֹצֵה לְהַתְּפִלֵּל צָרִיף לְסַמֵּן גְּאוּלָּה לְתַפְלָה כְּפִשִּׁיטַת הַתּוֹס' ד"ד שֶׁהַבְּאֵנו לְעֵיל וּלְפִי טַעַם הַיְרוּשָׁלַּיִם שֶׁהֵבִיא רַש"י ד"ב ד"ה זֶה הַסּוּמָה מְשַׁל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מְלֶךְ לִיכָא חִילּוּק בֵּין שְׁחָרִית לְעַרְבִית וּבְנֻדָּאֵי אֶפְיָלוֹ לְמ"ד תַּפ"ע רְשׁוֹת אִם הַתְּפִלָּל עַרְבִית וְרִיזָהּוּ לְהַקְב"ה בְּתַשְׁבְּחוֹת וּקְלוּסִין שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם וְהַתְּקַרְב אֵלָיו יֵשׁ לוֹ לְתַבְּנֵעַ צָרְכָיו מִיָּד בַּק אִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְהַתְּפִלֵּל כָּלֵל אוֹ אֶפְיָלוֹ אִם תְּפִלַּת נְעִילָה פֶּטֶר לְתַפְלָה ש"ע וְשׁוֹב אֵינוֹ צָרִיף לְהַתְּפִלֵּל אֲזִי אֵינוֹ שֵׁינָה סְמִיכָה זֹו וּלְפ"ז שֶׁפִּיר הֵבִיא רַה"ג רָאָה לְדִינוֹ דְּמִשׁוּם תְּפִלָּה בְּצִיבּוֹר אֵינוֹ צָרִיף לְסַמֵּן גְּאוּלָּה לְתַפְלָה מְרַב מְהָא דְצַלִּי שֶׁל שַׁבַּת בַּע"ש וּבְנֻדָּאֵי לֹא הִיָּה קוּרָא ק"ש בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִמְצָא שֶׁלֹּא הִיָּה סוּמָה גְּאוּלָּה לְתַפְלָה וּבְאַמַּת אַף לְרַב דְּסוּבְרַת"ע רְשׁוֹת צָרִיף לְסַמֵּן כְּמוֹ שֶׁפִּירְשְׁנוּ אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה כֵּן לְמַצְנָה לְקַבֵּל שַׁבַּת מִבַּע"י לֹא הִיָּה חוֹשֵׁשׁ לְסַמֵּן גְּאוּלָּה לְתַפְלָה וְכֵן נִמְי לְעַנְנֵי תְּפִלָּה בְּצִיבּוֹר, וְדַבְּרֵי רַה"ג בְּרוּר: עוֹד הִקְשָׁה מַע"ל עַל תּוֹס' שֶׁיִּלְהִי יוֹמָא דְּמַקְשָׁה לְרַב דְּאָמַר תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוֹת מְהָא דַּאֲר"י בְּרַכּוֹת (דָּף כו) מִי שֶׁלֹּא הַתְּפִלֵּל עַרְבִית מִתְּפִלֵּל שְׁחָרִית שְׁתִּים וְאִמָּאֵי ת"ל דְּתַפְלַת עַרְבִית רְשׁוֹת ע"ש וְאִמָּאֵי לֹא הִקְשׁוּ הַתּוֹס' מְרַב אֲדַרְב מְדַרְב צַלִּי שֶׁל שַׁבַּת בַּע"ש אֲלֵמָא שֶׁמַּצְנָה לְהַתְּפִלֵּל אֶפְיָלוֹ לְדִידָהּ וְשׁוּבֵר תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוֹת ע"ז נִימָא דְּאֶפְשָׁר דְּתַפְלָה בְּשַׁבַּת חוֹבָה מִשׁוּם קִידוּשָׁא בְּצִלּוֹתָא וְכַמֶּש"כ בַּה"ג הֵבִיאֵנִי בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה סִי' נ"ד אוֹת א' בַּס"ד וְנִהִי דְּלִפִּי הָאֲמַת אֵין ת"ע חוֹבָה אֶפְיָלוֹ בַּש"ק וְכַמֶּש"כ שָׁם מַכ"מ מַצְנָה וְנָדָאֵי אֵיכָּא מִשׁוּם זֶה וְאֵין רָאָה דְּמַצְנָה לְהַתְּפִלֵּל בְּחוּל וְע"ע פִּירְש"י שְׁבוּעוֹת דִּי"ג בַּד"ה לֹא קָרָאוּ מְקָרָא קִדְּשׁ: וְאֶשְׁר הִכְרִיחַ מַע"ל דְּרַב קָרִי ק"ש ג"כ מְדַקִּי"ל אוֹמַר קִידוּשׁ עַל הַפּוֹס מִבַּע"י וְאֵין קִידוּשׁ אֲלֵא בְּמָקוֹם סְעוּדָה וְהִרִי אֲסוּר לְאַכּוֹל קוּדֶם ק"ש, כ"ז לֹא קִשָּׁה מִיָּדִי שֶׁהִרִי מְפִלֵּג הַמִּנְחָה עַד ק"ש וְשָׂא זַה"כ הִיא יוֹתֵר מְחַצֵּי שְׁעָה וְאֶפְשָׁר לְאַכּוֹל עַדִּין: וְגַם מַה שֶׁכָּתַב מַע"ל דְּטַעֲמָה שְׁרִי הוּא הָאֲמַת, וּמַע"ל הִכְרִיעַ לְאִסוּר מִן הַדִּיּוּק בְּלִשׁוֹן הַגַּמ' בְּרַכּוֹת (דָּף ד) שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֲדָם בָּא מִן הַשְּׂדֵה בְּעַרְב וְאוֹמַר אוֹכֵל קִמְעָה וְאֶשְׁתָּה קִמְעָה כו' וְכַתֵּב לֹא יִדְעָתִי אֲנָה מְצָאוּ הַפּוֹסְקִים לְחַלֵּק בֵּין אֲכִילָה לְטַעֲמָה, אַף בְּאַמַּת בְּדַבָּר זֶה חִקְרוּ גְּאוּנֵי עוֹלָם זִי"ע, וּבְדַבָּר שֶׁהִלְכָה רוֹפְכַת בִּינְדָה זֵיל בְּתַר מְנַהֲגָא.

בְּשׁוּלֵי הַמְּכַתֵּב אֶשְׁר הוֹסִיף כְּבוֹד גִּיסִי לְחַקוֹר בְּהוֹרָאָה לְמַעֲשָׂה בְּדִין בְּכוֹר, שֶׁהַמְּשַׁרְת ע"ג עֲשָׂה מוֹם וַיֵּשׁ רַגְלִים לְדַבָּר דְּלְטוֹבָתוֹ עֲשָׂה שֶׁהִיָּה צָרִיף לְהַאֲכִילוֹ וְלְהַשְׁקוֹתוֹ וְהִיָּה בּוֹעֵט בּוֹ, וְאֲנִי לֹא יִדְעָתִי מְקוֹם הַחִקְרָה בְּזַה אִם לְטוֹבָתוֹ שֶׁהִיָּה בּוֹעֵט בּוֹ מַה הוֹעִיל בְּזַה שֶׁעֲשָׂה מוֹם אִם לֹא שָׁבוּ יִהְיֶה מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטוֹ וְאַחֲרֵי אֶשְׁר כְּנֻנְתוֹ לְהַתִּירוֹ, מִשׁוּם שֶׁיִּדְעַת דְּבְּזַה יִהְיֶה מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטוֹ הִרִי כְּנֻנְן לְהַתִּיר וְאֲסוּר דְּהִרִי אֶפְיָלוֹ מְכֻנְן בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן אֲדַעֲתָא דְּנִפְשָׁיָהּ קָא עֲבִיד שִׁישְׁלָם לוֹ שְׁכָרוֹ וְלֹא לְטוֹבָת יִשְׂרָאֵל כְּדֵאִיתָא בַּפ' כָּל כְּתָבֵי נְכָרֵי אֲדַעֲתָא דְּנִפְשָׁיָהּ קָא עֲבִיד אֲלֵא כָּל שְׁכֻנְן לְהַתִּיר אֲסוּר, וּמַה שֶׁהִעֲלָה בְּדַעֲתוֹ שֶׁבְּעִיקָר דִּין עֲשִׂיַת ע"ג מוֹם בְּכּוֹר דְּנִימָר בְּדִיעֲבַד כו' אֲתַפְלָא, וְכִי דַעֲתוֹ לְבָנוֹת דִּין חֲדָשׁ נִגְדַת הַשׁוֹ"ע דָּאֵין נ"מ בֵּין בְּזַה"ז שֶׁאֵינוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן לְבֻזָה"ב אֲלֵא בְּסַפֵּק אִם כְּנֻנְן לְהַתִּיר אֲבָל וְדָאֵי אִם רַגְלִים לְדַבָּר שְׁכֻנְן לְהַתִּיר אֲסוּר בְּלִי שׁוּם סַפֵּק אַף בְּזַה"ז: וְהִנֵּה בְּמַה שֶׁעֲמַד הַט"ז עַל הוֹרָאוֹת הָרָא"ש הַמוֹבָא בְּמַחְבֵּר (סִי' שִׁי"ג ס"ג) שָׁאֵם אָמַר לְהַמְּשַׁרְתַּת עַל הַכּוֹר שֶׁאֵין לְאוֹכְלוֹ בְּלֹא מוֹם וְהִלְכָה וְחַתְּכָה אֲזִינוּ חֲשׁוֹב לְדַעֲת וְאֲסוּר וְהִקְשָׁה הַט"ז בַּסֵּק"ב מְהַמְּחֵר בַּס"ב שָׁם עֵי"ש וְהַסְּבִיר מַעֲלָתוֹ לְתַרְץ רְאִיתִי גַם דְּבָרֵי הַט"ז גַּם סְבַרְת מַע"ל וְהִנֵּה לְהוֹדִיעוֹ דַּעֲתִי בְּזַה שֶׁהוּא מַעֲיֵן מַש"כ הַט"ז בְּתַחֲלָה שֶׁהִיָּתָה

הע"ג מְשַׁרְתָּת, אָבֵל לֹא מִטַּעַם שְׁפָתַי הוּא וּבִדְאִי נִתְפָּנֵה לְטוֹבַת אֲדוֹנֶיהָ, וְשִׁפִּיר דָּחָה הַט"ז, אֲלֵא כִּי הָעֵנִין לְדַעְתִּי, דְּהָא דְסָעִיף ב' דְּמִקּוֹר הַדִּין הוּא מִהִמְשִׁנָּה בְּמַעֲשֵׂה דְקִסְדוֹר (בְּדָף לָה) דְשֵׁם הוֹדִיעַ בְּעַל הַבְּכוֹר לְהַקְסְדוֹר מִצַּד הַהִכְרַח שְׁגָעַר בּוֹ אִמְאִי מִנִּיחוֹ זָקֵן וּמְשִׁנָּה כ"כ שְׁמַתְמָה דַּעַת ב"א וּבַע"כ הַשִּׁיב לוֹ מָה אַעֲשֶׂה שְׁאִינִי רִשְׁאִי לְשׁוֹחֲטוֹ עַד שְׁיִהְיֶה בּוֹ מוּם וּא"כ אֵין שׁוּם הוֹכְחָה שְׁהַבְּעָלִים כְּוִנְנוּ לְהַתִּירוֹ וְגַם לֹא הָיָה מְקוֹם לְהַקְסְדוֹר לְהִבִּין שְׁגַם אִם יַעֲשֶׂה בּוֹ מוּם יִהְיֶה מוֹתֵר וְהוֹסִיף הַש"ס בְּבִכּוֹרוֹת (דָּף לָה) דְאִפִּילוּ יִשְׂרָאֵל מְסִיחַ לַפ"ת מְוֹתֵר פִּי דְבָזָה רָגִיל דְיִשְׂרָאֵל מְסַפֵּר לַע"ג הַמְכִירוּ דְזָה הַזָּכָר אֵין אָנוּ רִשְׁאִים לְשִׁחֲטוֹ עַד שְׁיִהְיֶה בּוֹ מוּם וּא"כ אִפְתִּי אֵין הוֹכְחָה שְׁכּוֹנֵן בְּסִיפּוֹרוֹ כְּדִי שְׁיַעֲשֶׂה בּוֹ מוּם, וְגַם הַע"ג אֵין לוֹ לְהִבִּין דְכִנְנַת הַיִּשְׂרָאֵל בְּסִיפּוֹרוֹ שְׁיַעֲשֶׂה בּוֹ מוּם לְכֹן אִם עָשָׂה בּוֹ מוּם מְוֹתֵר מִשָּׂא"כ בְּמִסְפָּר לְהַמְשַׁרְתָּת וְלֹא דוֹקָא מְשַׁרְתָּת אֲלֵא ה"ה לַע"ג פְּשׁוּטָה שְׁאִין דְרַכּוֹ עָמָה בְּסִיפּוֹרִים וְלָמָּה מְסַפֵּר לָה ע"כ כְּדִי שְׁתַּבִּין לַעֲשׂוֹת מוּם וּלְהַתִּיר וְגַם הִיא מְבִינָה דְמִשׁוּם זָה מְסַפֵּר לָה וְאִת"כ עָשְׂתָּה בּוֹ מוּם אֲסוּר דְהַמוּם נַעֲשֶׂה בְכּוֹנָה, וְזָה בְרוּר: גִּיסוֹ נִפְתְּלִי צְבִי יְהוּדָא בְרַלִּין, סִימָן יג תְּשׁוּבָה לְהַרְבֵּה הַאב"ד ד"ק יַעֲדוּנָא בְּנָא: בְּמִנְהֵגֵי הַפִּיּוּטִים יֵשׁ ג' מְנַהֲגִים שׁוֹנִים בְּכָלֵל קַהְלוֹת יִשְׂרָאֵל יצ"ו.

יֵשׁ נִהְגוּ לִזְמַר גַּם יוֹצְרוֹת גַּם קְרוֹבֵץ בְּמִקּוּמָם, וְיֵשׁ שְׁנֵינְהוּ שְׁלֵא לִזְמַר יוֹצְרוֹת שְׁלִפְנֵי ש"ע רַק קְרוֹבֵץ שְׁבַתוֹף הַתְּפִלָּה וּמכ"מ בר"ה וּיוכ"פ אוֹמְרִים הַכֵּל וְהַגְּר"א הִנְהִיג שְׁלֵא לִזְמַר אַף קְרוֹבֵץ שְׁבַתוֹף הַתְּפִלָּה זוּלַת בר"ה וּיו"כ אוֹמְרִים גַּם יוֹצְרוֹת וְכֵן טַל וְגִשְׁם וְכֵן הַמְנַהֵג בְּיִשְׁבָּה דפ"ק וּולאזִין, וְגַם בְּכוֹרִים אוֹמְרִים הַקְרוֹבֵץ.

הַתְּעוֹרְרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים ע"ז הוּא מְתָרִי טַעְמֵי חֲדָא דַּתְנֵן בְּרִכּוֹת (דָּף י"א) מְקוֹם שְׁאֲמְרוּ לְהִאָרִיף אֵינוּ רִשְׁאִי לְקַצֵּר וּמְקוֹם שְׁאֲמְרוּ לְקַצֵּר אֵינוּ רִשְׁאִי לְהִאָרִיף וְהוּבָא בְטוֹר (ס"י ס"ח) וְיֵשׁ ע"ז יִישׁוּב הַרְשָׁב"א הוּבָא בַת"ר יִי דְמְפָרְשֵׁי לְמַתְנִיתִין פִּי אַחַר דְאַחַת אֲרוֹנָה וְאַחַת קֶצֶרָה הַפִּירוּשׁ דְּמִוֹתֵר לְהִאָרִיף וְלְקַצֵּר וְהָא דַּתְנֵן מְקוֹם שְׁאֲמְרוּ לְהִאָרִיף כו' הִיָּינוּ לְפַתּוֹחַ בְּבָרוּךְ וְלַחֲתוּם בְּבָרוּךְ וּמְקוֹם שְׁאֲמְרוּ לְקַצֵּר הִיָּינוּ לַחֲתוּם בְּבָרוּךְ וְלֹא לְפַתּוֹחַ וְעֵינֵן בַּהֲג"א שְׁם בְּשֵׁם ר"ת.

אָבֵל קִשָּׁה מְהָא דַּע"ג (דָּף צח) אַע"פ שְׁאֲמְרוּ שׁוֹאֵל אֲדָם צָרְכִי בְשׁוֹמַע תְּפִלָּה אָבֵל אִם בָּא לִזְמַר אַחַר תְּפִלְתּוֹ אִפִּילוּ פְסֻדָּר יו"כ אוֹמְרֵי מִש"כ הַמַּג"א לְפִי הַנְּרָאָה הוּא מְמָה שְׁהַהֲמוֹן מְוֹרְגָלִים לְהַתְּפַלֵּל לְצַד הַהִיכָל וְאֵינָם יוֹדְעִים לְכַוֵּן אֶת הַרוּחוֹת וְלַחֲשׁוֹב כִּי שְׁאִנִּי בִיהַכ"נ זָה מְשַׁאֲרֵי בְתִי כְּנִסְיוֹת שְׁהַהִיכָל בָּהֶם נִקְבַּע כְּדִין בְּצַד הַמְזַרְחַ מִשָּׂא"כ כָּאֵן שְׁהַהִיכָל קְבוּעַ בְּצַד אַחַר וְהַמּוֹן רַבָּה עוֹשִׂים כְּפִי הַהֲרָגַל לְהִיּוֹת פְּנִיָּהֶם כְּלָפִי הַהִיכָל, וּבְדִיעְבַד יְכוּלִים לְהַתְּפַלֵּל אַף לֹא לְצַד מְזַרְחַ כְּמוֹ סוּמָא וּמִי שְׁאִינוּ יוֹדְעַ לְכַוֵּן אֶת הַרוּחוֹת צָרִיף לְכַוֵּן לְבוֹ כְּנֶגֶד אָבִיו שְׁבַשְׁמִים וְכִינּוּ דְהֵם מְתַפְּלִין לְצַד הַהִיכָל הַנִּי כְּאִילוּ כְּוִנְנוּ לְבָם לְאֲבִיָּהֶם שְׁבַשְׁמִים וְסָגִי וּבְאַמַּת יֵשׁ מְקוֹם לְחַשׁוֹד בְּזָה אֶת הַגְּבָאִים וּמְנַהֲגֵי בִיהַכ"נ שְׁהֵם הִנְהִיגוּ בְכּוֹנָה שְׁלֵא עפ"ד דִּין זָה פְּשׁוּט דְאִם הַהִיכָל בְּדָרוּם חֲשִׁיבוֹת הַמְקוֹמוֹת ג"כ בְּדָרוּם כֵּל הַקְרוֹב הַקְרוֹב לְמִשְׁכַּן הַתּוֹרָה ה"ז חָשׁוּב כְּמוֹ בְּשַׁעַה שְׁהַהִיכָל עוֹמֵד בְּמְזַרְחַ דְּכָל הַחֲשׁוּב יוֹתֵר הוּא קְרוֹב אֶל הָאָרוֹן, וּמְקוֹמוֹ בִּיּוֹקֵר, כִּי הוּא בְּשַׁעַה שְׁהָאָרוֹן עוֹמֵד בְּדָרוּם מִש"ה הִנְהִיגוּ הַגְּבָאִים לְהַתְּפַלֵּל לְצַד דָּרוּם כְּדִי שְׁיִהְיוּ הַחֲשׁוּבִים שְׁבַבִּיהַכ"נ פְּנִיָּהֶם כְּלָפִי הַפּוֹתֵל וְלֹא הַעוֹמְדִים בְּמְזַרְחַ שְׁהֵם פְּשׁוּטֵי הַהֲמוֹן וְהַמְנַהֵג בְּאַמַּת הִי בְּטַעוֹת שְׁלֵא

עפ"י מורה וד"ת, אולם בדיעבד אחרי שפבר נהגו אין למחות בידם כמו שפיארנו: אבל כ"ז אם פבר הנקבע ההיכל בדרום משא"כ לכתחלה ודאי החובה לקבוע הארון לצד מזרח פדי שיתפללו העדה לצד מזרח וכלפי ההיכל ומכש"כ שאסור להעביר את הארון הקודש ממקומו הראוי לו לצד דרום ויהיו גורמים להחטיא את הרבים להתפלל לצד הארון שלא עפ"י ד"ת כמש"כ המג"א וגם אלו בעלי מקומות שבמזרח יכולין למחות עפ"י דין שהרי יונלו מקומות שלהם שהחזקו לעמוד בצד שהארון שם, וע"ד התואנה שנגבנה בית ע"א למזרחה של ביהכ"נ ומש"ה עלה בדעתם להתפלל בצד דרום אין בזה טעם פלל, פיון שביהכ"נ הוא בית בפ"ע, אין מה שבחזוץ לכותלי ביהכ"נ חשש פלל דהיכא דרשות אחרת מותר במבואר גבי אשפה וגבי צואה מקום גבוה י' טפחים או נמוך י' טפחים מותר דמיקרי מקום מיוחד לעצמו יענין רא"ש ברכות (סי' פ"ג סי' מ"ו), תדע שכתוב במכת פד שומר משה לפרעה כצאתי את העיר ופרש"י בשם מ"ר שלא התפלל בעיר משום שהיתה מלאה גלולים ותקשה מ"ש מכת פד ממכת צפרדעים וערוב שלא אמר משה פד אלא משום שהי' ביהכ"נ שמה מקום מיוחד לתפלה במבואר שלא פסקה ישיבה אף בהיותם במצרים והיה מתפלל שם ולא חשש לגלולים שבמבואר פיון שהתפלל במקום אחר במחיצות אבל במכת פד רצה משה להתפלל תחת שמי הרקיע פדי להעציר את המטר שיחדלו מליגד לארץ מש"ה היה חושש לגלולים שבמבואר, וה' יורנו דרף האמת, והיא התכלית והחוקמת, העמוס בעבודה: סימן יא ב"ה ב' ח' טבת תרמ"ג, וואלאזין להרב וכו' האב"ד דק"ק לאהוסק יע"א.

מכתב מעכ"ה נ"י וכל אשר סביביו נשערה מאד דבריו, והילוכו בקודש הגיעני תמול, אשר באו לפני בקובלנא על עיר מצער היינע הטפלה וסמוכה לקה"ק בקבלת ושכירות הרב האב"ד נ"י ועמה נתברו ונהיו לעדה של עשרה ויותר בנו להם ביהמ"ד בפ"ע ועמה נתפרדו גם בקבלת אברך אחד שהוא דרשן ומורה ומנוהו לרב, ונגרע לפיהן הכנסת הה"ג האב"ד נ"י, ומעכ"ה נאשר עמו נתנו עיניהם בי לתבוע דקיון של מעכ"ה נ"י: ואני טרם אענה עלי להתברר על הענין אשר מראש עשו טוב בקרבם לעשות ביהמ"ד לתורה ולתפלה בפ"ע, ואפ"י בעיר אחת אם נדרש לעשות ביהכ"נ אחר כ' המג"א בסי' קנ"ד בשם הריב"ש דאסור למנוע והמונע ומעכב מלבנות ה"ז בכלל מונע רבים מלעשות מצוה כש"כ באנשים הדרים הרחק עשרה וויארסט מן העיר ודאי מצוה רבה לקבוע בקרבם מקום מיוחד לתפלה וכן במה שפנו להם דרשן להגיד לפניהם דברי תורה ומוסר מדי שבת בשבתו יפה עשו, ומה יעשו המון עם ה' בימי קודש אם לא שילכו לבהמ"ד ולשמנע דבר ה', ובירושלמי עירובין (פ"ה) אי' ר"ת בשם ר"ש מקשה היאך היו יוצאין לבית מדרשו של משה פי' דמשה היה לפני המשכן וישראל היו רחוקים מיל מן המשכן, ומשני משה עשה להם ג' בורגנין וג' צריפין והכי נמי בשביל איזה הוראת שדחק את השעה מוכרחין ג"כ לראות שיהי' מו"ץ בקרבם, אף מהראוי היה להם לקבל רשות מהה"ג האב"ד נ"י נאשר הוא יראה שיהא ראוי להוראה וי"א, וכמו כן היו נדרשים אלופי הקהלה הק' להשתתף לצרכי התורה הק' הטפלה להם, ולראות מקום הכנסה ועזר מעט גם מקופת הקהל יצ"ו אחר שהם משתתפים בקאראפקי של בשר עמהם או אז היה כבוד הקהלה הק' ומורה הרב ומשא פרנסתו מוטל גם עליהם אבל אם לא נזדקקו מעכ"ה נ"י להם ע"כ היו מוכרחים להאציל את חובתם להרב דמתא, להמורה שישא

משא עבודת הקודש להם, ואם כי עדיין לא נודעה הדין שרשות הנה להם להסיר מעליהם משא הרב דמתא, אבל אין לנו לעשות מאומה וגם המה לא ישמעו אלינו, כאשר באמת אינם מוכרחים להיות נשמעים לי, ולמה זה אתפרד בלבבי על שקר פי יהיו נחתים משמי לכל מה שיצא ממני ולא יחקרו אם הצדק עמדי ע"כ אין עצה פי אם שיתרו אותם שילכו לב"ד חשוב הסמוך לקהל ק', וכאשר יצא מב"ד יעשו, ויותר נוח מזה שיצטרפו דעות מפלם ולקרא לקהל ק' רב גדול ומשפיל בהליכות עולם בענינים פאלו, שיהא מקרב לב הנטפלים לאלופי הקהלה הק', ומכלכל בסדר נכון מה יש רשות למו"ץ של אותה העיר להורות מבלי רשות הה"ג האב"ד נ"י ומה מוכרח לשאול את מי שגדול ממנו מרא דאתרא ואגפיה, וגם יהא אותו גדול הדור מתוון בדבר השכירות של המו"ץ: ומעכ"ה נ"י ישים אל לבו לשום שלום בקה"ק ואגפיה, ולא יעזוב את הדבר למקרה עד שיהנה בזה פרוץ רחב ח"ו, והמשים שלום בישראל ישפין שלום במגורם בקרבם, וישמח לבי גם אני: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן יב לגיסי וב"א הרב וכו' מו"ה ברוך הלוי נ"י תהר"י הביאו בשם בה"ג שמשום מצוה להתפלל ערבית בצייבור ראוי להעביר סמיכת גאולה לתפלה, וראי' מהא דברכות (דכ"ז) דרב צלי של שבת בערב שבת, ומסתמא לא קרי ק"ש שלא בזמנה דלית ליה לרה"ג פלפולי רבותינו בעלי התוס' ד"ה מאימתי שיוצאין ידי ק"ש מפלג המנחה: ובאמת יש מקום להקשות על בעהתו"ס דנהי שנימא דרב יספור שמותר לקרא ק"ש מפלג המנחה מכ"מ מאי קאמר בגמ' שם (דף כ"ז) אדרבא מדרב הונא ורבנן לא הוה מצלי עד אורתא ש"מ אין הלכה כר"י, ומאי ראיה דילמא ס"ל כר"י וטעמיהו דלא הוה מצלי משום ק"ש וס"ל הלכה פסתם משנה דק"ש משעת צה"כ, אלא ודאי אפשר להתפלל בלא ק"ש, ויש לפלפל בזה, אמנם שיטת רה"ג ברוךה], והקשה מע"כ מאי ראי' מרב דלמא רב לטעמיה דס"ל תפלת ערבית רשות להכי אין צריף לסמוך וכדעת רע"ג בתוס' ברכות (דף ד:) ד"ה דאמר והוסיף מעל' להביא ראיה לזה דרב ס"ל שאין חיוב לסמוך גאולה לתפלה בערבית מהא דשלהי יומא (פ"ז ע"ב) דרב ס"ל דתפלת נעילה פוטרת של ערבית ונהרי אינו סומך גאולה לתפלה אאע"כ דרב לטעמיה דס"ל תפלת ערבית רשות ואין צריף לסמוך גאולה לתפלת ערבית: והנה כ"ז היא מערכה נגד מש"כ התוס' בפשיטות דאפילו אי סובר ר"י כרב דתפלת ערבית רשות מ"מ צריף לסמוך, עיין תוס' שם בסופו, ומש"כ התוס' (דף כ"ז) ד"ה והלכתא דלקה תקנו פסוקים בין גאולה לתפלה דרשות היא לא שהספימו למש"כ התוס' בד"ד בשם רע"ג דתליא סמיכת גאולה לתפלה בהא דתפלת ערבית רשות אלא ה"ק התוס' לאשמועינו דרשות היא, ונדברי התוס' הסתומים פה מפורש במגלה (דף כג) ד"ה פיון שפכתו התוס' בהדיא בזה"ל והכי נמי תקנו לומר ברוך ה' לעולם וכו' ויראו עינינו אחר השכיבנו וכו' שלא היו אומרים בימי התנאים, והם תקנוהו להודיע שתפלת ערבית רשות היא וכננת התוס' פה הוא דתפלת ערבית סימן ט למאהבי תורתנו ושוחרי דבר ה' ובראשם איש גלבב הרב וכו' בעיר טשארויסטאן.

אשר שאלו ממני לדעת הכרעה בצירוף קטן לדברים שפקדושה נפלאתי האף אפשר להכריע בדבר שפבר נחלקו הראשונים והאחרונים ז"ל, מאן דעביד הכי לא משתבש ומאן דעביד הכי לא משתבש, אמנם יותר טוב שלא להנהיג צירוף קטן עד שיגדל ויהנה

לאיש פי אם ינהגו כף כעת שהיא שעת הדחק יהיה נשאר כן אף כשיגדל ואז לא יהיה שעת הדחק, ואין למע"כ להצטרע מהעדר אמירת דברים שפקדושה, וכשם שמקבלי ש"כר על הדרישה במקום שאפשר כף יקבלו על הפרישה במקום שא"א, ועיין מ"ש בספר ניקרא (כ"ב ל"ב) בהע"ד שם וע"ש: אף ע"ד להצטרע עם המכונים בשם בית יעקב והמה מחללים את השבת בפרהסיא חלילה להתחבר עמם בשום דבר השייך לעבודת ה' ואע"ג דמבואר בשו"ע (סי' נ"ה סי"א) עברין כו' או שעבר עבירה כו' נמנה למנו עשרה אבל זה אינו אלא מומר לדבר אחד שאע"ג דכתיב זבח רשעים תועבה מכ"מ הרי מקבלין קרבנות מפושעי ישראל פדאיתא בחולין (ד"ה) וכדי שיחזרו בתשובה ומכ"ש בתפלה הקלה אבל המודה באלילים והמחלל שבת בפרהסיא שאין מקבלין ממנו קרבן משום שמחזק הוא שלא ישוב עוד וא"כ גם תפלתו תועבה וא"כ האיה אפשר להצטרע עמו, והרי במקום שתפלתו תועבה אפילו בדיעבד לא יצא ידי תפלה פדאיתא בפרכות (דף כב:): והנה פתיב במשלי א' לענין אורכי לדם אדם בני אל תלה בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם.

פי' דרך הוא הפבושה לרבים, נתיבה הוא דרך היחיד. והזהיר הכתוב אשר בדרך הרבים אע"ג שא"א למנוע רגל מאותו דרך הרבים מכ"מ אל תלה בדרך אתם אחוזה יד משא"כ בנתיבה שלהם שהוא דרך המינוחד להם מנע רגלך ממש, וכף יש לנהוג עם אותם האנשים אורכי לנפש הישראלי להשחיתה ולהסירה מדרך חיי העוה"ב אשר בדרך הרבים היינו במסחר וכדומה אי אפשר למנוע ממסחרם, מ"מ אל תלה בדרך אתם היינו שלא להתחבר בשותפות ומרעות עמם, כדתנו באבות ואל תתחבר כו' ובד"ה ב' פתיב בהתחבר כו' פרץ ה' את מעשיה ואשרי ה'ושפט הצדיק שפרץ הקב"ה את מעשיו ושוב לא התחבר עמו עוד ומי יזכה לזה, כ"ז בדרך המסחר שהוא דרך הרבים, אבל בנתיבה המיוחדת שלהם היינו בית תפלה שלהם וכדומה מנע רגלך ממש פי אפקירותא ממשיך הלב.

ואם פי אין להתקוטט עמם וכמו דכתיב אל תתחר במרעים אבל יש להזהר הרבה שלא להפשל בחברתם פי זה פורה ראש ולענה וכמש"כ בס' דברים כ"ט מקרא י"ז וע"ש בחיבורי העמק דבר בס"ד: סימן י חקירה בענין תפלה לצד מזרח. בק' .

יש הרבה בכנ"ס שלהם שהיכל קבוע בדרום ויש ביהכנ"ס שהיכל קבוע במזרח כדין ועלה בדעת הגבאים לעקרו ממקומו ולקבוע בדרום להרחיב בזה הכנסות בהכ"נ וגם מצאו תואנה פי עתה נבנה בית תפלה לעבודת אלילים במזרח בהכ"נ זו נגד החלונות שבמזרח ושאלו אם רשאים לעשות כף או לא וזה החלי בס"ד: הנה להתפלל לצד מזרח שהוא לא"י וירושלים תוב"ב הוא הלכה פסוקה עפ"י ברייתא ברכות (דף ל:) הנה עומד בחו"ל יכוין לבו כנגד א"י שנאמר והתפללו אליה דרך ארצם וכו' וכתבו התוס' דלא גרסינו לבו דאפניו קאי כדקתני סיפא הנה עומד במזרח מחזיר פניו למערב כו' הנה עומד בא"י יכוין נגד ירושלים וכו' הנה עומד בירושלים יכוין נגד ביהמ"ק וכו' נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב וכו' מאי קראה כמגדל דויד כו' לתלפיות תל שפל פיות

פונים בו, מוכח מסתמא דבריינתא דצרייה להתפלל לצד מזרח ואע"ג דבב"ב (כ"ה) יש
עלה מחלוקת תנאי ואמוראי דר"ע ס"ל שכינה במערב ומש"ה ס"ל לריב"ל להתפלל
דוקא לצד מערב ור"ט ס"ל שכינה בכ"מ מש"ה ס"ל לר"ש דמותר להתפלל לכל צד
לבד לצד מזרח דמורי בה וכו' ופליגי אסתמא דבריינתא דברכות כמש"כ התוס' שם ד"ה
לכל, והנראה דהני תנאי דפליגי אבריינתא וסברי דקראי דשלמה דמביא הבריינתא אינו
אלא לכוון בלב נגד ירושלים כלשון תחלת הבריינתא שם סומא ומי שאינו יכול לכוון
את הרוחות יכוון לבו נגד אביו שבשמים וסבירא לי' להני תנאי ואמוראי דהוא הדין
אפילו לכל אדם תליא רק בלב אבל בפניו יכול לעמוד באיזה צד שימצא אבל אנו קיי"ל
פסוף ברייתא זו נמצא עומד במזרח מחזיר פניו דוקא למערב כו' ובב"ב שם איתא א"ל
ר"ח לרב אשי פגון אתון דיתבין לצפונא דארעא דישראל אדרימו וכ"כ הטור בסי' צ"ד
והכי איתא בשו"ע שם עוד תניא בתוספתא דמגילה פ"ג חזן הפנסת וכל העם פניהם
כלפי הקודש שפאמר ותקהל העדה פתח אוה"מ למדנו מזה דמצוה לקבוע ההיכל במזרח
כדי שיהיו פני העם בשעה שמתפללין למזרח כלפי ארון הקודש וכ"כ הרמב"ם (פי"א)
מהל' תפלה ה"ד ובזמן היכל זה ברוח שמתפללין נגדו באותה העיר כדי שיהיו פניהם
מול ההיכל פשיעמדו לתפלה וכ"ה באו"ח (סי' ק"נ ס"ה) אין כו' כדי שישתחוו מן הפתח
נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין נגדו מבואר מכ"ז דבביהכ"נ חובה להעמיד ההיכל
הוא ארון הקודש דוקא במזרח כדי שיהיו פני העם בשעה שמתפללין למזרח כלפי
הקודש: והנה בב"ב שם איתא דריב"ל אמר דלעולם ידרים כו' ומקשה הגמ' והא אמר
ריב"ל שכינה במערב ומשני דמצד אצדודי ופרש"י דעיקר פניו למערב כלפי שכינה
רק מעט יצד לצד דרום וממילא לדין דקיי"ל בזה דלא פריב"ל נקטינו שיהא פניו
למזרח ויצד לדרום.

והסמ"ג פי' להיפך דמי שרוצה להדרים ידרים רק שיצד פניו לצד שכינה לריב"ל
למערב ולדין למזרח והמחבר בשו"ע (סי' צ"ד) חולק בזה עם הגהות רמ"א שם
דבהגהת רמ"א פתב ומי שרוצה לקיים כו' והוא שיטת הסמ"ג וכ"כ הב"י בשם מהר"י
אבוהב אבל הב"י השיג על מהר"י אבוהב והביא פירש"י להיפך וסיים הב"י ועכ"ז פיון
דאשכחן דמצד אצדודי מהני יש ללמוד משם דמי שמתפלל כלפי צפון או דרום דסגי
בצדוד פניו כלפי א"י וירושלים והוסיף דכ"כ הסמ"ג, שגרי להסמ"ג ודאי דהדין כן
דכך ראוי לעשות מש"ה אפילו לשיטת רש"י דאין ראוי לעשות כן אלא דוקא שיהא
פניו למזרח ויצד לצפון או לדרום מכ"מ אם אינו יכול לעשות כן מאיזה טעם שיהיה,
אם מחמת שנהגו כן שלא עפ"י ד"ת או שהוא יושב על החמור מהני מיהא במה שצייד
פניו כלפי ארץ ישראל והוה הוה לשון המחבר אם מתפלל לשאר רוחות יצד וכו' ופי'
המג"א במקום שמהגם כן או שיושב על החמור, אבל מי שרוצה לקיים מאמר הרוצה
להעשיר כו' או להחפים כו' יעשה כפרש"י שיהא עיקר פניו למזרח ויצד לצפון או
לדרום: מעתה אם נקבע עפ"י איזה סיבה ההיכל הוא ארון הקודש בצד דרום שלא כפי
הדין המבואר בסי' ק"ן הנה הדעת נותן דתליא במחלוקת רש"י והסמ"ג שהוא מחלוקת
המחבר והרמ"א אם יותר טוב שיהיו פניו כלפי היכל ויצד למזרח וכדעת הרמ"א או
להיפך כפרש"י והמחבר שיהא פניו למזרח ויצד להיכל, אבל המג"א (סי' צ"ד סק"ג)
כתב בפשיטות אפי' קבעו ההיכל לצד דרום יתפלל למזרח ומסופקני בכונת המג"א אם

משום שדעתו נוטה לדעת המחבר והכי משמע בסק"ה שהביא פירש"י ולא פהרמ"א או אפ"ש שס"ל להמג"א דבזה האופן גם הרמ"א מודה דיותר טוב שיהא פניו לא"י פקראי דשלמה ודקשה דתלפיות שצריך לפנות לזה הצד שא"י שם והא דתניא בתוספתא דמגילה דבעינו שיהא פני הצבור פלפי ההיכל משום שנאמר ותקהל העדה וגו' אינו אלא דמפאן למדנו דבשעה שמעמידו ההיכל צריך להעמידו באופן שיהא פני המתפלל פלפי ההיכל, אבל אם כבר נקבע בדרום א"א להטות הפנים מצד המזרח לצד ההיכל אלא להיפוך, יהא הפנים למזרח ויצדד פלפי הארון מכ"ז למדנו שבביהכ"נ שפבר נקבע הארון בדרום הנה ראוי שיהו עכ"פ מתפללין לצד מזרח אלא שלא נהגו כן, והטעם שנהגו להיפך אפ"ש ממומר לערלות ממילא לדידהו יכולים לפרש המשנה דנדרים דמותר בערלי ישראל אפילו במומר אבל התוס' חגיגה (דף ד:) כתבו בשם רבינו תם דמתו אחיו מחמת מילה פשר לפסח ותרומה משום דאונס הוא למילה וכמאן דמהילי דמי, ע"כ הא דתנו בנדרים מותר בערלי ישראל דכמאן דמהילי דמי, מסתבר יותר לאוקמי במתו אחיו מחמת מילה דכשר אף לפסח ותרומה אבל מומר דפסול להני לא מיקשב כמאן דמהילי וזהו דעת המפרש בנדרים שהראיתי לעיל ואע"ג דהב"י ביו"ד (סי' ריז) הביא זה בשם פירש"י מ"מ ידוע שאינו אלא מכונה בשם רש"י אבל אינו פירש"י וזהו דעת השאלות דר"א (בסי' ט) דערל אינו פשר למול אלא במתו אחיו מחמת מילה וזהו דעת בעל העטור והינינו פסק הרמ"א וכבר בארנו דבזה תליא אם נקרא בן ברית אם לא, ונוסיף עוד כמה שבארנו בס"ד בהע"ש (סי' עו אות ד) דמתלוקת בין השאלות ורב פהו צדק, אם חשו"ק כשרים ללישת המצות דבעינו ושמתם מי שהוא בן שמירה ודעת השאלות דפסולין משום דהשתא לאו בני שמירה גינהו ורב פהו צדק מכשיר משום שיהיו בני שמירה ובארנו דפליגי אי מדמינן לתפילין דמפורש שיהיה תחלה בן קשירה ואח"כ יהא פשר אי מדמינן לשחיטה וגט דמה שיהיה אח"כ בר הכי מיקרי עתה בר הכי והשאלות לטעמיה דפוסל ערל שהוא מומר למול וא"כ מוכרח דלא מהני מה שאפשר שיהיה נקרא אח"כ בן ברית, וה"נ חשו"ק לאו בני שמירת המצות מיקרינן דאזלינן בתר השתא ולא מה שיהיו נקראים אח"כ בני שמירה ורב פהו צדק ס"ל פשיטת רש"י ותוס' דמומר פשר למול וא"כ נקרא בן ברית משום שאפשר שיימולו עוד ובזו להיות בן ברית לכך הוא פשר למול וה"נ חשו"ק מיקרינן בני שמירה משום דאתיין להכי אח"כ.

נחזור לענינו דבתפילין דלכ"ע בעינו שיהיו בני קשירה לפני הפתיכה מש"ה מומר להכעיס לתפילין פסול אבל מומר לתפילין לא להכעיס אבל גם לא לתיאבון, הוכיח המג"א בשם תוס' ע"ז (דף כז) דפסול דלא מקרי בר קשירה, והכי יש לכאורה להוכיח דכמו לענין מילה מי שהוא מומר לערלות משום צער לאו בר ברית הוא כמבואר ברמ"א שהבאנו לעיל, ה"נ בתפילין לכ"ע אבל כד דייקנן אין בזה הכרח דדוקא ערל משום צער ויסורין שאינו נוח להתפייס ולסבול הצער מש"ה אינו נקרא בן ברית וכמש"כ התוספות בפסחים (דף סב) ד"ה האי מחוסר מעשה דמעשה דמילה חשיב טפי משא"כ תפילין אפילו הוא מומר ורגיל שלא להניח תפילין מכ"מ בקל מותר על טירחא זו ויניח תפילין ולכ"ע מקרי בר קשירה וכבר פסק הכי הגאון רע"א זצ"ל דהאחרונים דחו דברי המג"א וכן נתת התוס' ג"כ אינו במומר לתיאבון ע"ש ובאמת במומר לתיאבון לתפילין גם

המג"א מודה דמקרי בר קשירה עי"ש, וכ"ז בארנו במי שהיא מומר לתפילין ממש היינו שאינו מניח תפילין כל ימיו משא"כ באותו הסופר שראוה עד אהד שלא הניח תפילין אינה ימים לכו"ע אינו בכלל אינו בר קשירה, לא מיבעיא לדעת הרמב"ם (מעה"ק פ"ז) שפכת בזה"ל הנה מומר לעבירה והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה כו' הרי דלא מיקרי מומר אלא בזה האופן שהוא מפורסם בה ולא כמומר לאילים ומחלל שבת דכפעם אהד נעשה מומר, אלא אפי' לדעת הפוסקים דרק מומר לעבירה ב' ג' פעמים נקרא מומר מכ"מ אינו דומה מומר לאיסור לומר למצנת מעשה דבשלא מומר לאכול גבלות שאכל שנים או שלשה פעמים הר"ז מומר אע"ג שאינו אוכל גבלות בתמידות מכ"מ בהקרתו הוא עומד, אלא היכא דמשפח היתרא לא אכיל איסורא, אבל במצות תפילין דלא עביד איסורא בידיים רק עבד עבירה בשב ואל תעשה אע"ג שעברו ימים אהדים ולא הניח תפילין מ"מ פינו דמניח תפילין כמה פעמים ודאי מיקרי בר קשירה ולא נוכל לפוסלו מכתובת תפילין: והא מיהא ברור שהס"ת ותו"מ שפכת זה הסופר אם ברור שנקתבו פראוי אין לפוסלו משום שאינו בר קשירה וכשרים הם, אלא שעדיין יש להסתפק אם כתב בהקשר שהרי חשוד הוא מיהא שלא לחוש כ"כ למצוה זו לעצמו ממילא יש לחוש שאינו חושש לאחרים ג"כ, מיהו כמה שיש לחוש בעצם הפתיכה אם קידש פדין בזה כבר כתב הגאון רע"א שם דמי להא דתניא מומר לגבלות לתיאבון בודק ספין ונותנין לו דעל דבר שאין בו טירחא לא שביק היתרא ואכל איסורא והרי אין בזה טורח לקדש את השמות פראוי, אלא שאני מסתפק בקדושת עיבוד הקלפין פדין, והגאון הנ"ל לא חקר בזה משום שהביא דעת כ"מ בשם שו"ת הרמב"ם דעבוד לשמה אינו אלא מדרבנן, ומש"ה לא בעי מזוזה עיבוד לשמה, אבל באמת שו"ת זו מרפסין איגרי, והא דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה מבואר בירושלמי יומא (פ"ג ה"ו) עור שעבדו לשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה, רשב"ג אסר ואזדי לטעמייהו בבתים של תפילין, והא דבס"ת ותפילין לכו"ע בעינן שיהא עיבוד לשמה הוא מדרשא דקרא שהביא (השאלות) סוף פ' ויקהל) מדכתיב ספר התורה מכאן שס"ת אסור לכתוב אותו אלא בעורות מעובדין שעובדין אותו לשם ס"ת ותפילין איתקש לס"ת פדכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ומזוזה דמיא לבתים של תפילין דתליא בהזמנה מילתא ולא בעי עיבוד לשמה יותר מזה כתבתי בס"ד שם בהע"ש (אות כ"ט), הא מיהא עיבוד לשם ס"ת הוא מה"ת ושו"ת הרמב"ם אם אמת הוא שהרמב"ם חתם עלה צ"ל כמש"כ הגר"א באו"ח (סי' ש"א ס"ק ק"ד): מעתה הנה מקום לחוש שפא לא עשה הקלפין לשם ס"ת ותפילין והנה לנו לחקור בזה הסופר היאף הוא נוהג אם הוא קונה קלף מסופר אחר ודאי פשר ואם הוא מעבד בעצמו העורות ג"כ אין חשש כמו שבארנו לענין קידוש השמות אבל אם הוא נותן העורות לעו"ג לעבדן והסופר צריף לילף לא"י בשעת תחלת העבוד ולקדשם בפה אז יש חשש שפא התעצל בזה, אולם בזה יש לדון אם הוא חשוד בקדושת התפילין הקל אינו חשוד בקדושת ס"ת החמור ומאחר שמעבד העורות לשם ס"ת ממילא פשרים לתפילין פי זאת היו צריכין לעיין אם העדות הנה עדות כשרה פדין אבל בנ"ד דעיקר פסולו של אותו סופר אינו ברור דמה שהעידה האשה מה שעשה זה שנתים בזה לא די שאין עדות אשה פלום ולא תועיל אלא במקום שא"א לאנשים להעיד כמו בבהכ"נ של נשים כמבואר בחו"מ סי' צ"ו והיא תקנה, לבד מזה כמה שהעידה שעשה מעשה

רשע במקרה לא נפסל וגם אינו שייך למצות תפילין כמ"ש בראש התשובה וברור הוא דלא נוכל לפנסלו מפני עדותה, אף גם עדות העד הכשר שהעיד עליו שאינו מניח תפילין כמה ימים, אינו נאמן משורת הדין, ולא שייך בזה מהימן כפי תרי אלא כמי שהוא מהימן לכל דבר פמבואר בהגהת רמ"א אהע"ז (סי' קט"ז ס"ז) שאם אינו מאמין לו בשאר דברים רק בדבר זה משום שניכרים דברי אמת לא מיקרי מהימן כפי תרי.

ואע"ג שמבואר בהרמב"ם בהל' פסח פ"ד שאם א' אמר שהפסח נפסל שורת הדין שא"נ והרוצה להחמיר ע"ע ה"ז משנבחר, מכ"מ זה אינו שייך אלא האדם לעצמו אבל לא להורות הלכה לרבים, ותו דזה אינו לפסול הפסח וכדומה משא"כ לפסול האדם מחזקת כשרות אין ערעור פחות משנים פידוע, ואע"ג שבקש בעצמו תשובה וניכר שהודה אפטר שלא הודה על שלא הניח תפילין אלא על שארי דברי קלות ראש, וגם הוא בעצמו אינו נאמן לפסול מה שיצא מת"י כדאי' פ' הניזקין (דנ"ד ב) נאמן אתה להפסיד כו' ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת: היצא מכ"ז דאותו הסופר בחזקת בר קשירה הוא עומד אלא מה שכתב בפ"ע אע"ג שאין לפנסלם מכ"מ יש להכריז דכל התפילין שלו צריכה בדיקה אם המה מוגהים יפה דכל שאפטר לבדוק ולברר חובה לעשות, כדאי' בקידושין (ד' ס"ו ב') גבי בע"מ שהעיד עליו ע"א שהוא בע"מ שמהימן וקאמר אביי לעולם דקא מכחיש ואמאי מהימן דאמר ליה שלח אחוי דעדות העד מועיל דצריף לברר היכי דנוכל לברר ע"ש ולהבא ראוי לב"ד לדקדק אחריו ולהתרות בו שאם ימצא עליו איזה קלות בדבר מצוה יפסלו אותו מלהיות עוסק בדברים שבקדושה, ואולי ראוי לפנסלו גם היום על איזה משף זמן והכל לפי ראות עיני הב"ד פמבואר בשו"ע יו"ד (סי"א) לענן שוחט שראוי לקבל עליו דברי חבירות ומכ"ש בדברים שמקדשים את הדבר ואת האדם שמשמשים בהמה חובה על האדם, להתנהג בקדושה במה שאפטר כדי שיחול קדושה פראוי על הדבר וכמש"כ בפ"י החומש ר"פ תצוה עה"פ ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה, ובס' דברים פ' שופטים בפ' המלך עה"פ וכתב לו על ספר מלפני הפהנים הלויים ע"ש וסופר לרבים ודאי ראוי להיות נזהר הרבה כדי שיהא ראוי לכ"ד שבקדושה להיות קובע עתים ללמוד ולעסוק בהם ולא יהא עליו עוד הרהורי קלות ראש ח"ו ושלום על ישראל: אינו גרוע מאינו מתווייג כלל, ואנן קי"ל דאם לא תייג אפי' שעטנ"ז ג"ץ לא פסול, ובאמת אם נימא דנוגעות אחת בחברתה פסול הס"ת, לא נמצא ס"ת פטר ח"ו.

ועיקר דינים הללו מה שהעלה רמ"ע מפאנו ז"ל אינם מוכרחים כל כך וגם אם שלשתן המה מדובקים יחד באות ויכולין לקרא בצורת שי"ן, מ"מ אין בזה בית מיוחד, שהרי הפל רואים שאינם אלא כתרי אותיות ואינם אות בפ"ע.

ע"כ יקנה מע"כ נ"י מבטל דעתו לדעת המכשירין בשביל כבוד התורה שנכתב בקדושה, אף מקום המטושטש במקום התגין ומשתנה ומתקלקל גוף האות ודאי צריף לתקן, והכל לפי עין ישראל.

זאת הנראה לי לפע"ד: סימן ח לפונלג אחד בק"ק קרעמענצוג יע"א: ע"ד סופר סת"ם שהעידה עליו אשה זה שנתים שמחק במכונן התפילין של חברו כדי לפנסלם ובנימים אלו העיד איש אחד שהסופר מיקל בנט"י, ובבהמ"ז בתפילין ובתפלה, וגם ראוהו שמחק

את השם הקדוש בכתבו ובבא העד לפני ב"ד להעידו לא הכחישו הסופר אלא בקש תשובה פדי להכשירו.

ועתה יש לחקור על סת"מ שפבר כתב עד פה, וגם איך להתנהג עם הסופר להבא. וה' יורנו דרך האמת: והנה מה שהעידו עליו שמחק את השם בכתבו וגם בתפילין של אחר פדי לפוסלו, כ"ז הנה לתאבון היינו להנאתו פדי להכשיר את היריעה שהוא פותב ולא יהא נצרה גניזה והא דמחק בתפילין של חבירו פדי להשבית מלאכתו יותר ממלאכת הסופר השני, וא"כ אפי' היו עדים פשרים בדבר פדי להעידו שהוא רגיל באותו דבר ה"ז מומר לתאבון ואזקרה דלא תעשון פן לה' אלהיכם, וזה אינו שייך למ"ע דהנחת תפילין שיהא נקרא בזה מי שאינו בר קשירה וכן מה שאינו נזהר בבהמ"ז ותפילה ג"כ אינו ענין לתפילין לפוסלו משום זה, רק מה שהעידו עליו הע"א שאינו נזהר במצוות תפילין בכל יום אע"ג שזה ברור שאין זה אלא לתאבון היינו שהוא תאב להיות עצל מלהשמר בנקיות הגוף ומהרהורי עבירה, עד שיהא פשר להניח תפילין, או הוא עצל בהטירחא להניח תפילין מכ"מ אף אם נקרא אותו מומר בזה למ"ע דהנחת תפילין יש לחקור בזה אם הוא פסול פדין מומר משום שאינו בר קשירה פדאיתא בפ' השולח (גיטין מה ב') כי לא פורש בגמרא באיזה מומר פונו חז"ל: והנה המג"א (בסי' לט) ואחריו הגרע"א פשו"ת (סי' סט) הוכיחו דכשר לתפילין מדכשר מומר לתאבון לאותו דבר לשחיטה דבודקין ספין ונותנין לו, ה"נ מומר לתפילין מקרי בר קשירה ופלא בעיני הרי חשו"ק יוכיחו דמקריין בר זביחה ולא מקריין בר קשירה.

ובאמת פבר נתקשו הגאונים בת"ש (סי' יא) ובנוב"ק חלק יו"ד (סי' יא) האיה נקראו בני זביחה, והעלו משום שאנו מונהרים עליהם להאכילם גבלות, וזה אינו שפרי מ"מ הם בעצמם אינם מצוים ע"ז ועוד יש להקשות ע"ז ואכ"מ.

ותו א"כ מ"ט דהרא"ש שפכת דמומר להכעיס לאכול גבלות אינו בר זביחה הרי אנו מונהרים שלא להאכילו גבלות וע"כ טעם אחר יש בדבר פאשר יבואר ולפי הטעם אשר אבאר משונה שחיטה מתפילין, ותו אם נימא דמדמינן שחיטה לתפילין הרי מומר להכעיס דודאי אינו מקרי בר קשירה, ולענין שחיטה דעת רש"י פחולין (דף ג:) בד"ה חוץ פכת וז"ל, אבל להכעיס לא אפי' נמצא ספינו יפה דמועד לנבל פכונה פנדים עכ"ל מבואר דאי שחט שפיר פשר והכי דעת הרשב"א והרא"ה, אלא מתחלה נבא לבאר הא דאיתא פגיטין (דף פה) דקטן נקרא בר הנה דאע"ג שעמה אינו בר קידושין מ"מ אתיא לכלל הנה, והתוס' פגיטין (דף כב) בד"ה והא העלו דקטן נקרא בר פרייתות משום דאם יגדיל הקטן הנה בר פרייתות, ולכאורה קשה הא גמרא מפרישת היא לענין הנה ולמה לא הביא התוס' הגמ' ה"ל וכתבו מסבא דנפשייהו אלא הענין דהא דגבי קידושין נקרא קטן בר הנה מדיוקא הוא דכתיב ויצאה והיתה וזה אינו פסדר דהנה קודם ליציאה אלא הפי' דאפילו אתי לכלל הנה מקרי בר הנה, וזה פוננת רש"י בד"ה אלא וז"ל דלא דק קרא למימר דתהוי השתא בת הנה כו', והוכחת רש"י דלא דק קרא הוא משניו הקרא פמו שבארנו, וא"כ לא מוכח רק לענין הנה אבל עדיין לא ידענו לענין פרייתות, דקטן מקרי בר פרייתות מפני שיהיה אח"כ בר פרייתות פשיגדיל, בזה העלו התוס' מעצמם,

ועיקר הטעם משום דמקשינו יציאה להנהיג וכדאי' לקמן (דף פב), ויצאה והיתה מקשינו להקדי וקמו דמקרי חשו"ק בר הנהיג ה"נ מקרי בר יציאה.

ולפי טעם זה יש לנו לומר גבי תפילין דכתיב וקשרתם וכתבתם הרי מפורש בקרא דמתחלה יהי בר קשירה ואח"כ יהי פשר לכתובה ומש"ה חשו"ק פסולין, וה"ה מומר דאע"ג דאפשר שישוב ורפא לו מ"מ עתה הא אינו בר קשירה: והנה בשחיטה פתיב ונבחה ואכלת וילפינו מזה דמי שאינו בר נביחה פסול לזבח עי' תוס' (דף ג:) ד"ה קסבר ועי' רא"ש חולין (סי' ה) דמביא זה הטעם בשם ר"י, מה שאתה זובח אתה אוכל פלומר אותו שהוא בר נביחה לאפוקי עובד אלילים והתוס' הביא לשון התנא דמתניתין חולין (דף לא), ולכאורה מהך ונבחה סגי (ת"ש סי' ב) דדוקא מי שגזטוה על הנביחה ול"ל להתנא לסיים בלשונו הך ואכלת ולומר מה שאתה זובח אתה אוכל אלא ללמדנו דשחיטת חשו"ק פשר דמי שישחוט קודם אכילתו נקרא בר נביחה וחשו"ק אף דעתה אינם מצוים מ"מ פשיגדילו לא יאכלו קודם שחיטה ומש"ה מומר לתאבון נדאי מקרי בר נביחה ובדקין סכין ונותנין לו משום היכא דלא יהיה לו טירחא בטח ישחוט קודם אכילתו ושייך מה שאתה זובח אתה אוכל ומומר להכעיס דעת הרא"ש דלא עבידא שישוב וכל באיה לא ישובו ולעולם לא ישחוט קודם אכילה מש"ה פסול ואע"ג דלענין גיטין וקידושין מקריין בני הנהיג וכריתות היינו משום דאם קידש קדושיו קידושין כדאיתא ביבמות דף מז) אבל לענין נביחה לאו בר נביחה הוא ודעת רש"י והרשב"א והרא"ה דאינו רחוק כ"כ שישוב כמו שאינו רחוק בשוטה שישתפה ומקרי בר נביחה משא"כ מומר לאלילים שהוא פכופר בכה"ת כולה מוחזק שלא ישוב לעולם.

ויש ראיה לזו הסברא מדתנא בחולין (דף ה) מקבלין קרבנות וכו' כדי שייחזרו בתשובה לבד מומר לאלילים ואפי' יהיו ומוכח מסוגיא דאפילו מומר לד"א להכעיס מקבלין ממנו קרבנות והכי נראה לשון הרמב"ם (בה' מעה"ק פ"ג) הרי דלמומר לד"א יש תקנה שישוב משא"כ מומר לאלילים.

ונוסיף דברים לברר וללבן זה הענין, דהנה בה' מילה (בסי' רסד) פתב בהגהות רמ"א דמומר לערלות אינו פשר למול והגאון רע"א הביא בשם הפר"ח דמומר לתאבון פשר והביא ראיה מנביחה ונדברינו מנביחה ונדאי אינו ראיה דמומר לערלות נקרא בר פרייתות: איברא התוס' בע"ג (דף כז) הוכיחו מגוף הסוגיא דמומר מקרי ב"ב מדלא קאמר דנ"מ בין רב ור"י מומר לערלות דלמ"ד המול? מול מומר פשר דאע"ג דלא מהיל כמאן דמהילי דמי ולמ"ד ואתה את בריתי תשמור דדוקא שיהיה בר ברית מומר פסול והוכיחו מזה דמומר לערלות נקרא בן ברית שיהי מחויב הוא אלא שאינו חפץ ונדבר התוס' אפי' מומר להכעיס מקרי בן ברית דאומה הראיה שהביא התוס' על מומר לערלות לתאבון הרי היא ראי' גם על להכעיס דזה פשיטא דלמ"ד המול? מול בנדאי פשר דכמו לענין נדרים הנודר מן הערלים מותר בערלי ישראל אף במומר להכעיס דאע"ג דלא מהילי כמאן דמהילי דמי ה"נ לענין המול? מול פשר למול כדאיתא בסוגיא דתליא הא ביה ואי נימא דלא נקרא בן ברית למה לא קאמר הגמרא מומר להכעיס א"ב אלא נדאי דאף למ"ד ואתה את בריתי תשמור מותר למול דנקרא בן ברית.

אָבֵל הַמִּפְרָשׁ בְּנִדְרִים בְּמִשְׁנֵה דְהַנּוֹדֵר מְעַרְלִים מוֹתֵר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל מִפְרָשׁ דּוֹקָא שְׁמַתוּ אֲחִיו מִחֲמַת מִילָה מְבֹאָר דְּאָף אִם הוּא מוֹמֵר לְעַרְלוֹת אִפִּי מִשׁוּם צַעַר לָאוּ כְּמֵאן דְּמַהֲלִי דְּמִי, וְה"פ שְׁאִינוּ בְּכֻלָּל הַמּוֹל יְמוּל וְה"ה שְׁאִינוּ בְּכֻלָּל בֶּן בְּרִית מְדֻלָּא קְאָמֵר מוֹמֵר לְעַרְלוֹת א"ב דְּלָמ"ד הַמּוֹל יְמוּל פְּסוּל וְלָמ"ד אֵת בְּרִיתֵי תַשְׁמוּר כְּשֶׁר אֵלָא וְדַאי בְּאַמַּת לֹא נִקְרָא בֶּן בְּרִית מִשׁוּם שְׁאִינוּ שׁוֹמֵר הַבְּרִית.

וּמְקוֹר הַמַּחְלֻקָּת תְּלִיא בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנֵה יְבָמוֹת ר"פ הָעֶרֶל (דָּף ע"א) דְּרַשׁ"י וְתוֹס' פִּינְרָשׁוּ הָעֶרֶל שְׁמַתוּ אֲחִיו מִחֲמַת מִילָה וְאֵע"ג דְּכְמֵאן דְּמַהֲלִי דְּמִי אֲפִילוּ שְׂיֵהָא כְּשֶׁר לְמוּל מ"מ לְעַנְנֵן פְּסַח וְתִירוּמָה שְׁאֵנִי כְּמִש"כ הַתּוֹס' שֶׁם (דָּף ע"א) ד"ה וְהִנֵּי וְאִין לְהַקְשׁוֹת מִפְּסַח דְּכַתִּיב וְכָל עֶרֶל לֹא יֵאָכֵל בּוֹ וְתִירְצוּ הַתּוֹס' דְּהֵיָא לֹא אִיִּצְטְרִיף אֵלָא לְיִשְׂרָאֵל ע"כ"ל, וּמֵאַחַר שְׁכֵן דְּפְסַח וְתִירוּמָה שְׁאֵנִי נִמְצָא דְּאָף בְּעַרְלֵי שְׁמַתוּ אֲחִיו מִחֲמַת מִילָה מְבַטֵּל מִצְוַת תְּפִילִין מִשׁא"כ עוֹסֵק בְּדָבָר מִצְוָה אוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאִימַת שְׁמַיִם עָלָיו אִין זֶה הִיָּסַח הַדַּעַת כְּלָל, וְא"כ אִין צְרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרֵף וְרַבְּנָן דְּבִי רַב אֲשִׁי לֹא ס"ל הִכִּי אֵלָא אֵע"ג דְּהוּ עֵסְקִי בַּתּוֹרָה מ"מ הִיוּ חוֹשְׁבִין זֶה לְהִיָּסַח הַדַּעַת, דֹּאֵע"ג דְּשָׂרִי מ"מ צְרִיף לְבָרֵף כְּשֶׁמְזַפְרִין בַּתְּפִילִין וְלֹא קו"ל כְּרַבְּנָן דְּבִי ר"א: הָא מִיָּהֵת ע"כ"פ בְּהִיָּסַח הַדַּעַת אִין שׁוּם אִיסוּר אֵלָא בִּיטוּל מִצְוַת תְּפִילִין וְהִכִּי דִּיִּיק ג"כ לְשׁוֹן הַשׁו"ע (בְּסִי' ל'ח בְּס"ה) אֲבָל אִיסוּר בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן לְהַנִּיחַ תְּפִילִין וְבְּסִי' (ע"ט) מְצַטְעֵר פְּטוּר מִן הַתְּפִילִין, וְכ"כ (בְּסִי' י') הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה פְּטוּר מִהַנְּחִיחַ תְּפִילִין, וְהָרִי וְדַאי דֹּאִין אִיסוּר מִי שְׁלוּמֵד לְהַנִּיחַ תְּפִילִין אֵלָא שְׁפְטוּר וְה"נ מְצַטְעֵר שְׁהוּא הִיָּסַח הַדַּעַת ג"כ הִדִּין כֵּן דְּרַק פְּטוּר אֲבָל אִיסוּר לִיכָּא וְלַעֲנִין קוֹרָא בַּתּוֹרָה יֵשׁ מְקוֹם לְעִיִּין שְׁהַשׁו"ע כְּתִב שְׁהוּא פְּטוּר מִהַנְּחִיחַ תְּפִילִין, וְכַדְתַּנְיָא בְּמַכִּילְתָּא לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה, מְכָאן אָמְרוּ הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה פְּטוּר מִן הַתְּפִילִין, וְאֵע"ג שְׁהַב"י כְּתִב בְּשֵׁם הַרְוִקְתָּ דֹּאִין הִפִּי פְּטוּר מִמֶּשׁ אֵלָא מְעַלִּין עָלָיו כְּאֵלוּ קִיָּים הַמִּצְוָה וְכ"ש שְׁאֵם שׁוֹנָה בַּתְּפִילִין שְׁשִׁיכְרוּ כְּפוּל ע"כ"ל, מ"מ לֹא הִסְפִּימוּ לְזֵה הַפִּירוּשׁ לְהוֹצִיא לְשׁוֹן הַמַּכִּילְתָּא מִמִּשְׁמַעָה, אֵלָא שְׁקִשָּׁה אִמְאִי לֹא הִבִּיא הַרְמַב"ם הַלְכָה זֹו כְּלָל: וְנִרְאָה לִי דְּתִלִּיא בְּהַלְכָה אִם לִילָה זְמַן תְּפִילִין אוֹ לֹא, וּמִתְחַלָּה נִבְאָר הַמַּקְרָא וְשְׁמַרְתָּ אֵת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ וְגו' וְהִיָּינוּ דֹּאִיתָא בְּהַגְדַת פְּסַח וְאֲפִילוּ כְּוָלְנוּ חֻקִּים כְּוָלְנוּ גְבוּנִים כו' מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּמִשׁוּם שְׁהִיָּה עוֹלָה עַה"ד דְּמִצְוַת הַסִּיפּוּר אִינוּ אֵלָא לְמִי שְׁעָלוּל לְשִׁכּוֹחַ י"מ וְאִמּוּנָה בְּה' כְּמְבֹאָר בְּפ' זֹו וְהִיָּה פִי יְבִיאָה ה' אֵל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְגו' אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְעֵלּוּל וְדָבָשׁ וְעֵבֶדְתָּ אֵת הָעֵבֶדְתָּ הַזֹּאת בְּחֻדְשׁ הַזֶּה, הִפִּי בְּאֲשֶׁר יְהִיָּה אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְעֵלּוּל מִזֶּה לְשִׁכּוֹחַ בְּה' כְּמוֹ שְׁכָתוּב וְאָכֵל וְשָׂבַע וְדָשֵׁן וּפְנָה כו' וְצוּר יִלְדָה תִּשִׁי ע"כ הַנְּזִהִיר הַכְּתוּב לְעֵבֶדְתָּ אֵת עֲבֹדַת הַפְּסַח וְגַם לְאָכֹל מִצָּה שְׂבַעַת יָמִים וְגַם וְהַגְדַת לְבָנָהּ בִּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעָבוּר זֶה וְגו' וְכ"ז לְהַזְכִּיר אַחַר שְׁהַדָּבָר עָלוּל לְשִׁכּוֹחַ, וְגַם הַנְּזִהִיר הַתּוֹרָה לְהַנִּיחַ תְּפִילִין לְהִיּוֹת לְאוֹת וּלְזַכְרוֹן כְּכֹל יוֹם וּמְסִיָּים בְּפִרְשָׁה וְשְׁמַרְתָּ אֵת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ וְגו' פִּירוּשׁ אֵע"ג שְׁלֻכָל אָדָם שְׁעָלוּלִים לְשִׁכּוֹחַ הָרִי מִצְוָה זֹו אִינוּ חֻקָּה אֵלָא מִצְוָה שְׁכֻלִית הַמְתַּקְפֶּלֶת עַל דַּעַת הָאֲנוּשִׁי כְּדִי לְזַכּוֹר מ"מ קְאָמֵר הַכְּתוּב שְׁהִיא חֻקָּה ג"כ דְּהָא אֲפִילוּ כְּוָלְנוּ חֻקִּים כְּוָלְנוּ גְבוּנִים וְכו' וְאִינוּ זוֹכְרִים יְצִי"מ וּמֵאֲמִינִים בְּה' וְהַזְכִּירָה וְהַאֲמוּנָה עַל לְבַבְנוּ תְּמִיד וְא"כ מִצַּד הַשְּׁכָל לֹא עָלֵינוּ כְּוָנָה הַתּוֹרָה בְּהַחִיּוּב לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם מ"מ הָרִי הִיא חֻקָּה וְכְוָלְנוּ מְחַוְיָבִים לְסַפֵּר בִּיצִי"מ זֶהוּ פִּירוּשׁ הַפִּרְשָׁה בְּפִשׁוּטָה וְאַחַר שְׁכֵן נְחִזּוֹר לְתְּפִילִין, הֵן כְּתִיב בַּתְּפִילִין לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה מְבֹאָר שְׁכָל

תכלית של תפילין הוא כדי שנהיה שוקדים בתורה וא"כ העוסק בתורה פטור מן התפילין אבל אח"כ כתוב ושמרת את החקה הזאת וכו' ג"כ הפי' אע"ג דמצד הטעם פטור מן התפילין מ"מ הרי היא חקה ואפילו עוסק בתורה חייב בתפילין וכמו בחקת הפסח ומצות ספור יצי"מ.

אולם כ"ז יהיה ניחא אם נימא דהכתוב ושמרת את החקה קאי על תפילין שפיר מוכח מדנקראת חקה דחייב מ"מ, אבל אי נימא דהחקה לא קאי על תפילין ונשאר הטעם דתפילין משום למען תהיה תורת ה' בפיה וא"כ היכא דעוסק בתורה וליתא הטעם פטור מן התפילין נמצא דתליא במחלוקת אי לילה זמן תפילין או לא דהרמב"ם סובר בהלכות תפילין (פ"ד ה"י) דלילה לאו זמן תפילין ויליף מן הכתוב שנאמר מימם ימימה דדוקא ביום חייב בתפילין וקאי הכתוב ושמרת את החקה על תפילין ונקראת לדידיה מצות תפילין חקה ומשום הכי אף העוסק בתורה חייב בתפילין אבל השו"ע (בסי' ל) פוסק לילה זמן תפילין וא"כ האי מימם ימימה לא קאי על תפילין רק על פסח בלבד, וממילא לא קאי גם הך ושמרת את החקה על תפילין ותפילין איננה נקראת חקה וצריכה לו למיזל בטר טעמא דקרא, ולפי הטעם דלמען תהיה תורת ה' בפיה העוסק בתורה פטור מן התפילין: כ"ז בארתי דעת הרמב"ם דסובר דהיסח הדעת אסור בתפילין ולא דוקא שחוק וקלות ראש כמו שבארנו, אבל הרא"ש כתב שאין היסח הדעת אלא שחוק וקלות ראש והא דרבנן דבי רב אשי מברכי כ"ז שממשמשי הוא ע"פ שכ' הרא"ש בהל' תפילין בשם מורו הר' שמואל בר"ש שרק בנשמתו ממקומם הווי מברכי ולא כפירש"י הטעם משום דחייב אדם למשמש ובכל משמוש הווי מברכי: ונראה דלדעת הרא"ש דכמו דשחוק וקלות ראש מיקרי היסח הדעת ואסור ה"נ עצבות אסור, אע"ג דעצבות אין בזה שחוק וקלות ראש מ"מ אסור פדכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב וגו' וה"ז כמו קלות ראש, ולא הוציא הרא"ש אלא שינה ועסק מסחר דלהרמב"ם ה"ז בכלל היסח הדעת, ואינו יוצא בשעה זו במצות תפילין ואסור אין בזה רק ביטול המצוה לפי מה שביארנו ולהרא"ש הרי זה מקיים מצות תפילין אבל שחוק או עצבות אפילו לדעת הרא"ש אם הניח אז תפילין ביטל את המצוה בידיים, זה הנראה לבאר שיטת הראשונים ז"ל, אף דברי הטור קשה, שהביא לשון הרא"ש (בסי' מד) בלי חולק דהיסח הדעת הוא שחוק וקלות ראש וא"כ מצטער או אין דעתו מיושבת עליו אין בזה משום היסח הדעת ובסי' ל"ח הביא הטור לשון הרמב"ם דהני פטורי מתפילין כמו מצטער וכדומה משום היסח הדעת, וכן קשה על המג"א שהביא (בסי' מ"ד) לשון הרא"ש ונהרי בשו"ע (סי' לח) מבואר להקפד, וה' יאיר את עיני: נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן לכבוד הרב וכו' בק"ק באלטימאר: בדבר אשר התגין לא נכתבו פהלקתן כמ"ש המג"א (בסי' לו סק"ג) צריף שיהא התגין נוגעין בגוף האות, וכל אחד נפרד מחבירו, ואם אינו נוגע בגוף האותיות או שנוגעין זה בזה פסולין כו': והנה נחלקו האחרונים בכוננת המג"א, המחצית הנשקל הבין דהמג"א לא כתב דפסולין אלא למ"ד דאם לא תייג פסול, אבל למ"ד אם לא תייג פשר מכ"ש אם לא תייג פהלקתן דכשרה, וכן הביא הגאון הר"ז מלאדי ז"ל וכתב בזה"ל אבל בדיעבד אפילו לא עשה כלל תגין כשרה ור"ל מכ"ש אם לא תייג פהלקתן.

אָבֶל בְּסֶפֶר יַד אֶפְרַיִם פֶּתַח אֶפְרַיִם לְמַד דָּאָם לֹא תִיַיֵג פֶּשֶׁר מ"מ בְּאִינּוּ נוֹגְעוֹת בַּגּוֹף הָאוֹתוֹת פֶּסוּל מִשׁוּם דְּנִרְאִין פְּאוֹת יִתְרָה בֵּין הַשִּׁיטִין, וְאִם נוֹגְעַת זֶה בְּזוֹ נִרְאִין פְּעִי"ן וְכִשִּׁי"ן, וְכֹן רְאִיתִי שְׁאָרֵי מַחְבְּרִים בְּזַמְנֵינוּ עַל סֵת"מ שְׁפִירְשׁוּ פֶן.

וְאִנִּי רְאִיתִי בַּגּוֹף תְּשׁוּבַת רַמ"ע מִפְּאָנּוּ ו"ל מְקוֹר דִּינִים אֱלוֹ. וְהִנֵּה יֵשׁ חִילּוּק בֵּין שְׁנֵי הַדִּינִים אֱלוֹ דְּבְאִינּוּ נוֹגְעַת בַּגּוֹף הָאוֹתוֹת פֶּתַח בְּפִי דְאֶפְרַיִם לְדַעַת הַרְמַב"ם שְׁאִין הַתְּגִין מְעַפְּבִין הֵינּוּ בֵּין אִינּוּ לִיִּשְׁנֵנוּ פְּהוּגָן, אָבֶל הַתֵּג שְׁאִינּוּ נוֹגְעַת נִרְאֵה בְּעֵינֵי יִתְרוֹן אוֹת קִטְנָה בֵּין הַשִּׁיטִין וּפּוֹסֵל כּו' וְכַתֵּב עוֹד הַזְהָרִתִּים שְׁיֵהוּ הַתְּגִין מַגִּיעַ כָּל אֶחָד מֵהֶן לַגּוֹף הָאוֹת נִפְרָד כָּל תַּג מַחְבְּרֵי בְּמִקּוֹם דְּבוּק בְּאוֹתוֹת שְׁלֵא יֵהִי אֱלֵא זִינִי"ן וְלֹא עֵינִי"ן אוֹ שִׁינִי"ן כְּמוֹ שְׁרְאִיתִי רַבִּים מֵהֶם כּו' וְדַקְדָּק לְכַתּוֹב בְּלִשׁוֹנוֹ הַזְהָרִתִּים שְׁיֵהִי הַתְּגִין כּו' אָבֶל מְעוֹלָם לֹא פֶתַח דְּבָזָה הָאֵן שְׁהַתְּגִין נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה דִּיֵּהִי פֶסוּל בְּדִיעֵבַד אִפִּי לְדַעַת הַרְמַב"ם, וְהַדַּעַת נוֹתֵן דְּאִינּוּ דוֹמָה דִּין הָרֵאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי לְהַדְדִי, דְּבָדִין הָרֵאשׁוֹן דְּפֶסוּל הוּא מִשׁוּם אוֹת יִתְרָה וְלֹא מִשׁוּם רִיעוּתָא בְּתְּגִין, שְׁהָרִי אִם אִינּוּ דְבוּק לַגּוֹף הָאוֹת, ה"ז אוֹת בִּפְ"ע וְאִין כָּאֵן תְּגִין כָּלֵל, מִשָּׂא"כ אִם נַעֲשׂוּ הַתְּגִין כְּעֵין עִי"ן וְשִׁי"ן, אָבֶל הֵמָּה דְבוּקִים לְאוֹת שׁוֹב אִינֵם אוֹתוֹת יִתְרוֹת שְׁהָרִי דְבוּקִים הֵמָּה לְהָאוֹת אֱלֵא הַתְּגִין אִינֵן כְּדִינֵן דְּבַגְמָרָא קָרִי לְהוּ זִינִין מְנַחֵת (דָּף כ"ט) הֵינּוּ שְׁיֵהִי בְּזִינִין קִטְנִים וְלֹא כְּעֵין עִי"ן וְשִׁי"ן, אָבֶל לֹא גִרַע בְּזֶה מְאֵלוֹ לֹא הָיָה תְּגִין כָּלֵל, וְאִין לֹא מְרַבֵּי דְאֶפְרַיִם הֵן דְּבוּקִין בְּאוֹת ג"כ יֵשׁ לְהֵם דִּין אוֹת יִתְרָה וְרַק אִם הֵמָּה זִינִין כְּדִין לֹא שְׁיֵהִי אוֹת יִתְרָה אַחַר שְׁהָדִין הָכִי הוּא אָבֶל הִיכָא שְׁעֵשָׂה שְׁלֵא כְּדִינֵן מְקָרִי אוֹת יִתְרָה אִפִּי אִם הֵמָּה דְבוּקִין לְהָאוֹת, א"א לֹא מְרַבֵּי שְׁהָרִי הִלְכָה פֶּסוּקָה דְאֶפְרַיִם לְתִיַיֵג אוֹתוֹת אַחֲרוֹת מֵה שְׁאִין מְפֹרָשׁ בַּגְמָרָא וּלְשִׁיטַת הַרְמַב"ם וְהָרֵא"ש אִין תְּגִין כְּעֵין זִינִי"ן כָּלֵל בְּכָל שַׁעֲטָנֵי ג"ז, וְא"כ אִי נִימָא דְאֶפִּי הֵן דְּבוּקִין בְּאוֹת מְקָרִי אוֹת יִתְרָה הֵלֵא כָּל ס"ת וּתְפִילִין וּמְזוֹזוֹת שְׁלֵנוּ פֶּסוּלִים לְדַעַתָּם ו"ל ח"ו אֱלֵא וְדֵאִי כִינֵן שְׁהֵם דְּבוּקִין בְּאוֹת אִין לְחוּשׁ לְאוֹת יִתְרָה אֶפְרַיִם אִם אִינּוּ צָרִיף וְא"כ ה"ה בְּעוֹשָׂה צוֹרֵת שִׁי"ן וְעִי"ן וְהִיא דְבוּקָה בְּאוֹת, אִין פֶּיֶסוּל בְּזֶה מִשׁוּם אוֹת אַחַר אֱלֵא מִשׁוּם שְׁאִינּוּ מְתוּיַיֵג כְּהִלְכָתוֹ, וְזֶה הַשִּׁי"ן מֵמָה שְׁכַפִּיף יֵשׁ לָנוּ לֹא מְרַבֵּי פֶּסוּל אֱלֵא דְבָר שְׁאֶפְרַיִם לְעֵשׂוֹת מִמֶּנּוּ הָאוֹת בְּפִנֵי עֲצָמוּ כְּמוֹ צִיפֵן זֶהָב וְכַדוּמָה שְׁאֶפְרַיִם שְׁיַעֲמוּד הַשִּׁי"ן שֶׁל זֶהָב בְּפִנֵי עֲצָמוּ וְא"כ אִינֵנוּ בְּפִיף מִשָּׂא"כ שְׁחָרוֹת שָׂא"א לְעֵשׂוֹת מִמֶּנּוּ אוֹת בִּפְ"ע שְׁאִינּוּ עוֹשָׂה אוֹתוֹ עֵבֶה שְׁכַפִּיף לְרֹף הַשִּׁיטָה יַעֲמוּד בִּפְ"ע וְכָל הַקְרִיָּה אִינּוּ אֱלֵא מִן הָעוֹר שְׁהַשְׁחָרוֹת מְנַחַח עָלָיו וְה"ז כְּמוֹ דִּין הַמְצָהִיר וְאִגוֹר וּמְתִיבֵשׁ עַל הַקְלָף שְׁנִקְרָא מִן הַמְנוֹתָר בְּפִיף: זֶהוּ הַנִּרְאֵה לְלַמֵּד הַיִּתֵר עַל הַשְׁחָרוֹת אֲשֶׁר הָעָרְעוֹר עָלָיו מְבֹאָר בַּמְשָׁנָה וְש"ע.

אָמְנָם בְּנ"ד לֹא רְאִיתִי בּוֹ שׁוּם עָרְעוֹר וּמְקוֹם לְקָרָא עָלָיו שׁוּם פֶּיֶסוּל, וְכִשְׁרוֹת הֵן בְּפִשִּׁיטוֹת. וְהַמְקוֹם יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ: סִימָן הַ שְׂאֵלָה ס"ת שְׁנַמְצָא כְּמָה שִׁינִי"ן וְשִׁי"ד הָאֶמְצָעֵי עֵבֶה מִמְטָה לְמַעְלָה כְּזֶה \$ צִיּוֹר בְּסֶפֶר \$ מֵהוּ.

הִנֵּה הַפּמ"ג בְּאֶשֶׁל (אוֹת ל"א בְּסִי ל"ב) פֶּתַח דְּפֶסוּל וְכֹן נִמְצָא בְּסֶפֶר שְׁיַצָּא לְאוֹר בְּדִינֵי סֵת"ם, וְלִי נִרְאֵה שְׁכַפִּיף. הִנֵּה הַרְמַב"ם בְּהַל' ס"ת מְנָה בְּפֶסוּלִין נִפְסָדָה צוֹרֵת אוֹת עַד שְׁלֵא תִקְרָא כָּל עִיקָר אוֹ תְּדָמָה לְאוֹת אַחֲרֵת כּו' וְדִין הָרֵאשׁוֹן לְמַדְנֵנוּ מֵהָא דְאִיתָא בְּמְנַחֵת (דָּף כ"ט) דְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד מְעַכֵּב הַטַּעַם דְּלֹא נַעֲשִׂית הָאוֹת, רִש"י שֵׁם וְתוֹאֵר נִקְוָדָה

בְּעֵלְמָא עֲלֵיהָ וְאִם תִּרְאֶה צוּרָה זֹו בְּלֹא הַמְשָׁךְ אוֹתִיּוֹת, לֹא יֵאמֵר הַרוּאָה שְׁפִנוֹן הַפּוֹתֵב לְאוֹת אֱלֹא בְּנִקְוָדָה, וְכָל שְׂאִינוֹ נִיפְרָה הָאוֹת מִצַּד עֲצָמוֹ אֵינוֹ פְּתִיבָה תְּמָה, וְכֵן דִּין הַשְּׁנִי לְלַמַּד מִהָא דְּפִרְקָה הַבּוּנָה (שְׁבַת ד' קג) שְׁלֹא יַעֲשֶׂה טִיתִי"ן פִּיפִי"ן וְהָרִי נִיפְרָה שְׁפִיר בְּעוֹמַד בְּשׁוּרָה אֱלֹא בְּעֵינוֹ שְׁיָהָא נִיפְרָה הָאוֹת מִצַּד עֲצָמוֹ, ה"נ בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת בְּעֵינוֹ שְׁיָהָא נִיפְרָה שְׁהוּא אוֹתוֹ הָאוֹת בְּעוֹמַד בַּפ"ע וְאִם נִדְמָה לְאוֹת אַחֲרַת פְּסוּל אֲבָל בְּשִׁי"ן שְׁצוּרְתוֹ נִיפְרַת שְׁפִיר שְׁהִיא שִׁי"ן וְלֹא אוֹת אַחֲרַת פְּשָׁר, וְהָא דְּבְעֵינוֹ שְׁלִשָׁה יוֹדִי"ן אֵינוֹ אֱלֹא מִתְאַרִי הָאוֹתִיּוֹת וְדִקְדוּקָן וְלֹא לְעִיפּוּבָא כַּמֶּש"כ בַּאו"ח (ס' לו') וְהָא דְּבִסִּי ל"ב סְעִיף כ"ה פְּתַב הַמְחַבֵּר כָּל אוֹת שְׁהִיא פְּתוּבָה שְׁלֹא פְּתוּבָה וְאֵין צוּרְתָה עֲלֵיו פְּגוֹן נֶגַע רִגְלֵ הָאֱל"ף בְּגַג הָאֱל"ף אוֹ פְּנֵי הָא' בְּפָנִים כו' הֵינּוּ שְׁנַשְׁתַּנָּה עִי"ז וְאֵינוֹ נִיפְרָה שְׁהוּא אֱל"ף כְּמוֹ כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה אוֹ \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה, וְהִכִּי דִקְדַק בְּשׁו"ע יו"ד (ס' רַעַד ס"ה) צָרִיף כו' עַד שְׁלֹא יְהִי נִקְרָאת, וְדִקְדַק הַשׁו"ע אִימְתִי פְּסוּל שְׁהָאוֹת נִשְׁתַּנָּה שְׁלֹא תִהְיֶה נִקְרָאת, וְכֵן דִקְדַק רַש"י בְּלִשׁוֹנוֹ שְׁבַת (ד' קג) שֶׁם סְתוּמִין פְּתוּחִין מ"ם סְתוּמָה מ"ם פְּתוּחָה וְלֹא פִי בְּשִׁאֲרֵי אוֹתִיּוֹת לְמַשָּׁל סְמ"ךְ דְּסְתוּמָה הוּא מְכַל צַד אִם עֲשֵׂאָה פְּתוּחָה אֱלֹא מִשׁוּם דְּכָל שְׁלֹא נִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחֲרַת פְּשָׁר בְּנִקְרָאת לְאוֹתוֹ אוֹת וְדוּקָא בְּמ"ם פְּסוּל מִשׁוּם דִּישׁ שְׁנֵי מִמִּי"ן, וְאִם עֲשֵׂה מְמ"ם פְּתוּחָה סְתוּמָה אִז פְּסוּל, וְהִכִּי דִקְדַק הַרְלַב"ח (ס"א) ע"ש, וּמַעֲתָה הָא דְּהִגִּיָּה הַרְמ"א בַּאו"ח (ס' לב ס"ח) וְכֵן הִדִּין בִּיּוֹד"י הַשִּׁי"ן וְהַצְּדִי וְהַעִי"ן כו' ר"ל שְׁעֲשֵׂה שְׁנֵי בָּאוֹת כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה וְגַם זֶה הוֹסֵפֶת הַר"י אֱלִפְסֵנְדְּרוֹנִי דַס"ל דְּנִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת בְּמִקְצָתָה ג"כ פְּסוּל וְעִי' כַּר"ח בְּלִיקוּטִים שְׁחוּלְקָ ע"ז אֲבָל לֹא כְּפִי הַרְמ"א בְּעֲשֵׂה הַמְקַל הָאֲמָצְעֵי עֵבֶה וּבְלֹא צוּרַת יו"ד בְּרֵאשִׁיָּה דְּזֶה אֵין הַפְּסוּל מִצַּד הַדִּיבּוּק אֱלֹא אִפִּי הִיָּה דַק בִּיּוֹתֵר רַק שְׁחִסֵּר צוּרַת יו"ד בְּרֵאשִׁיָּה יְהִי פְּסוּל וְזֶה לֹא שְׁמַעְנוּ וּמָה לִי עֵבֶה וּמָה לִי דְקָה, וְהִנֵּה הַמַּג"א שֶׁם (ס"ק לא) הִבִּיא בְּשֵׁם הַלְבוּשׁ דַּה"ה רִגְלֵי הַתּוּי"ן וּבְזֶה נִדְאִי א"א לְפָרֵשׁ כְּמוֹ בְּשִׁי"ן וְהוֹצִיא מִזֶּה הַפַּמ"ג שְׁפִינוֹן דְּעֲשֵׂה רִגְלֵ הַתּוּי"ן שְׁנֵה בְּלֹא צוּרַת יו"ד לְמַטָּה בְּנִדְאִי פְּסוּל שְׁהָרִי צוּרַת חִי"ת עֲלֵיו, וְא"כ ע"כ פִּי הַשִּׁי"ן וְהַצְּדִי כִּף הִיא דְאִם עֲשֵׂה בְּלֹא צוּרַת יוֹדִי"ן פְּסוּל אֲבָל לֹא כְּפִי הַלְבוּשׁ לְזֶה אֱלֹא מִשׁוּם דְּבְעֵינוֹ שְׁיָהָא הַתּוּי"ן וְעֲשֵׂה כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה וְלֹא כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה שְׁהוּא כְּחִי"ת בְּרֵאשִׁיָּה וּלְדַעַת הַר"י אֱלִפְסֵנְדְּרוֹנִי פְּסוּל וְע"ז כ' הַלְבוּשׁ דְּתִי"ן שְׁנַדְבֵק יוֹתֵר מִהַצְּוֹרָה וְנִדְבֵק בִּיּוֹתֵר לְמַעְלָה עַד שְׁנַעֲשֵׂה כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה פְּסוּל אֲבָל בְּלֹא צוּרַת יו"ד לְמַטָּה פְּסוּל בְּלֹא זֶה וְלֹא מִצַּד דִּיבּוּק וְזֶה דוּקָא בְּתִי"ן מִשׁוּם דְּנִרְאֶה כְּמוֹ חִי"ת אֲבָל בְּשִׁי"ן אִם עֲשֵׂה כְּזֶה, \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה אוֹ צְדִי כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה אוֹ עִי"ן כְּזֶה \$ צִיּוּר בְּסִפְרָה וְכַדוּמָה דַּמְכ"מ צוּרַת אוֹתוֹ אוֹת עֲלֵיו נִרְאֶה דְּכָשֵׁר.

וּמַכ"מ נִרְאֶה דְּתַלְיָא בְּמַחְלֻקַת הַרְא"ש בַּה"ל סַת"ם דְּכָל שְׁנַשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת פְּסוּל וְלֹא כֵן דַּעַת הַרְמַב"ם וְשׁו"ע כַּמֶּש"כ: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין סִימָן (יְבִנְאָר מַהוּ הִסְפַּח הַדַּעַת דְּאָסוּר בַּתְּפִילִין).

הַרְא"ש בַּמַּס' בְּרִכּוֹת וּבַה"ת ה"ק (ס' כא) הִקְשָׁה הֵיאָךְ מוֹתֵר לִישׁוֹן שְׁנִית עֲרָאִי בַּתְּפִילִין, הָא אָסוּר לְהִסִּיחַ דַּעַתוֹ מֵהֶם וּבְשִׁעָה שְׁמַתְנַמְנָם נִמְצָא שְׁהִסִּיחַ דַּעַתוֹ מֵהֶם, וּמַש"ה הַעֲלָה הַרְא"ש דְּהִסִּיחַ הַדַּעַת אֵינוֹ אֱלֹא שְׁחוּקָ וְקִלּוֹת רֵאשׁ, אֲבָל כְּשִׁעוּמַד בִּירְאָה וּמִתְעַסֵּק בְּצָרְכֵיו אַע"פ שְׁעוֹסֵק בְּמִלְאָכְתּוֹ וּבְאוּמָנְתּוֹ וְאֵין דַּעַתוֹ עֲלֵיהֶם מִמֶּשׁ אֵין זֶה נִקְרָא הִסִּיחַ הַדַּעַת, וְכֵן גַּמִּי כְּשִׁמְתַנְמַנְם אֵין כְּאֵן הִסִּיחַ הַדַּעַת.

וידוע הקושניא שהקשה הגאון בעל שאגת אריה (סי' ל"ט) דא"כ היאך קא אמרינו בשבת (דף יב) תדבר"י יוצא אדם בתפילין ע"ש עם תשיכה מ"ט פינו דאמר רבר"ה חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה כו' הילכך מדפך דכיר להו, ואי נימא פשיטת הרא"ש דדוקא שחוק וקלות ראש אסור אבל עוסק במלאכתו ובאומנתו מותר, א"כ אמאי מותר לצאת בתפילין ע"ש עם תשיכה הא ישפח מפני מלאכתו שעוסק בהם ומותר אבל דעת הרמב"ם אינו פן שהרי כתב בהל' תפילין (הל' יד) חייב אדם למשמש בתפילין כ"ז שהם עליו, שלא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד, ועל שחוק וקלות ראש לא שייך בזמן רגע אחד והכי יש להוכיח דעת רש"י שפי' בסופה (דף מו) דרבנן דבי רב אשי הווי מברכי פל אימת דהוי ממשמשי פירש"י דקיי"ל חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה עכ"ל, ונהרי לא היו רבנן דבי רב אשי בשחוק וקלות ראש ח"ו אלא ע"כ הה"ד פמשמעו, וא"כ קשה קושניא הרא"ש, והגאון מלבי"ם בארצה"ח מנישב שהה"ד אינו אסור אלא בזמן שהתפילין בגלוי מש"ה פוסק הרמב"ם דשינת עראי אינו מותר בתפילין אלא א"כ הניח עליהם סודר, ולא נראה כלל שהרי לפי זה אין איסור היסח הדעת אלא בתפילין של ראש.

ובאמת מפורש ברמב"ם שם וכמותן בשל יד וש"י מן הדין צריכים להיות מקנסי כדמוכח במנחות (דף לז:) ר"א אומר אינו צריך הרי הוא אומר ונהיה לה לאות ולא לאחרים לאות ופירש"י שלא יראו החוצה, ועיין מג"א (בסי' כז ס"ק כא), ואפ"ה כתב הרמב"ם וכמותן בשל יד אלא דאפילו מקנסי אסור: ונראה דהיסח הדעת בתפילין אינו אסור משום בזיון כמו שחוק וקלות ראש וכדומה אלא שאינו מקניס באותה שעה מצות תפילין ונהרי הם פמונחים על הראש שלא לשם מצוה ומש"ה כתב הרמב"ם שם בהל' י"ג מצטער ומי שאין דעתו מיושבת עליו פטור מן התפילין שהמניח תפילין אסור לו להסיח דעתו מהם ולא כתב שהמצטער וכדומה אסור להניח תפילין אלא פטור משום שאינו מקניס המצוה אבל איסור אין בזה, אלא שמבטל המצוה בשעה שיכול לקיימה, וזהו דוקא בשעה שאינו מצטער ודעתו מיושבת עליו אסור להסיח דעתו ולבטל המצוה, אבל מצטער פטור שאין עליו החיוב במצות תפילין פינו דאף אם ניחם לא יקניס המצוה משום היסח הדעת (ויהיה בכלל ברכה לבטלה) אבל אם מנח להו ליכא איסורא.

ולפי זה דבעת שמסיח דעתו מהתפילין מבטל את המצוה א"כ אחר שמזכיר את התפילין היה מן הדין לחזור ולברך וזה באמת הטעם דרבנן דבי רב אשי דהוי מברכי פל אימת דהוי ממשמשי כפירש"י, מיהו אגון לא קיי"ל הכי שהרי הרמב"ם לא הביא הכי (בפ' ד' הל"ז) וע"ש בכ"מ, ונראה דעתו ז"ל משום דעיקר המשמוש שחייב אדם למשמש כל שעה אינו אלא זהירות אבל הוא הדין במחשבה וזכרון תפילין ה"ז מקניס ג"כ המצוה פתקנה, וא"כ אינו אלא מחשבה ומצוה פושא במחשבה אין מברכין כמ"ש הטור או"ח (סי' תלב) דמש"ה אין מברכין על ביטול חמץ רק על הבדיקה תקנו הברכה מפני שהוא מצוה, אבל ביטול אינו רק במחשבה.

אולם רבנן דבי ר"א ס"ל דמ"מ יש לברך בשעה שממשמשי, ועיין מנחות (דף לו) ת"ר מאימתי תפילין מברך עליהן כו' היה משכים לדרך כו' וכשיגיע זמן ממשמש ביה ומברך

עליהן, וע"ש בתוס' ד"ה וכשיגיע דכתבו התוס' דיש לחלק בין תפילין לציצית שהמשמוש מצנה ע"ש.

וי"ל עוד לפי מ"ש הרמב"ם (פ"ד הל' כ"ה) בזה"ל קנושת תפילין כו' ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטלה ואינו מהרהר מחשבות רעות, אלא מפנה לבו בדברי אמת וצדק, הרי לא הוציא אלא שיחה בטלה, דאע"ג שאין זה קלות ראש שזהו ביזיון לתפילין, מ"מ אסור שהרי משום זה הטעם נמי פסול הך דציפון זקב וכ"ז הוא לפירש"י במנחות דהכי סתם הרא"ש, וגבי ציפון זקב מפרש גם הרא"ש דהפ"ל הוא דציפון הבתים בזקב, וכן הוא מבואר בטור דאזיל תמיד בשיטת הרא"ש אביו פידוע, שנה משנתו וכתב, בזקב ציפה הבתים ובעור טמאה שעשה מהם הבתים, וזאת היא ג"כ פונת המרדכי בהא שפכת בשם ר"ש בענין פריכת הקלף על הפרשיות בזה"ל, והא דתניא בפרק נגמר הדין ובהנזקין ציפון זקב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות לאו משום ראיית אור אלא כדפ"ל בקונ' דהלמ"מ עור בהמה טהורה ובעור של גוף הבתים איירי, אין הפונה דגם הך דציפון זקב מיירי דגוף הבתים של זקב, אלא הפ"ל דסיפא דטלה עור בהמה טמאה מיירי בגוף הבתים וא"כ אינו משום שאין בית החיצון רואה את האור, וא"כ ה"ל רישא דציפון זקב לא מהאי טעמא אלא משום דהוא פסול מחמת עצמו כמו כל הבית של זקב, וזהו לפי פירש"י במנחות והמרדכי סיים בלשונו שם וז"ל, ומיהו קצת נראה הלשון שר"ל עור אחד טולה כדקא טולה עליהם וכו' היינו הברייתא דמי שיש לו שני תפילין ש"ר טולה על אחד מהם, שהבאנו לעיל), דבעי למימר עור על גבי עור הבתים, וכונתו דבאמת נראה לי הפ"ל גם בסיפא בחיפוי על גבי עור הבתים וא"כ שפיר הנה מקום לומר טעמא דתרווייהו גבי משום אינו רואה את האור ומסיק להלכה לענין פריכת הפרשיות בקלף דהלכה רופפת בי"ד ע"ש, הרי חזינו בהדיא דלהמרדכי נראה ליה יותר לפרש הך דטולה ג"כ חיפה על הבתים והביא ראיה לזה מהא דת"ח אל יצא במנעלים המטולאים ומוקי לה בטלאי ע"ג טלאי (בברכות מג:): ובאמת זהו פירש"י בסנהדרין (נ"ח מח) (ופליאה מדוע אינו מביא בשם הקונ' כמו שמביא הפ"ל הראשון), ולהך פירושא ודאי הפ"ל של ציפון זקב היינו שציפה ע"ג הבתים ואף לפי פירוש הראשון ברור הוא דכונת המרדכי כמו שפירשנו, ולא כהגאון נוב"י ז"ל.

הן אמת שהב"י לא הבין פן בדעת המרדכי והטור מ"מ לענין פסק הלכה גם הוא מודה דלכ"ע פסול בציפון זקב כמו בעושה בשלמות, ועיין בבבאור הגאון מ' מרדכי בנעט זצ"ל שגם הוא פ"ל כדברינו, ומעולם לא עלה עה"ד של המרדכי להכשיר בציפון זקב על גבי עור הבתים.

ותו יש לתמוה לדעת הגאון נוב"ב דרואה לפרש ציפון זקב היינו שעשה הבתים מזקב כמו בטלה עליהם עור א"כ מדוע אינו שונה התנא בלשון הזה, טלה עליהן זקב או עור של בה"ט פסולות, אע"כ הך ציפון זקב ודאי הפ"ל דפסול אף בציפון על הבתים ובעור לא שייך הלשון ציפה כתב התנא לשון טלה ונקלל בלשונו תרווייהו בין עשה מהן או טלה עור ע"ג עור, ומאחר שפ"ל כל ציפוי שאינו עור בהמה טהורה פסול דמה לי ציפה זקב או ד"א.

ומה שעלה בדעת הגאון נוב"י שם לומר טעם בציופי זקב משום דבעינן שחורות ותלה עצמו בירושלמי דאי' שם ע"ז המשנה תניא ריב"ב תפילין מרובעת שחורין הלמ"מ, אבל גם זה אינו אלא תימא דא"כ מאי איירא ציפן זקב, הא גם עור בהמה טהורה אם לא השחיר ג"כ פסול.

תו היאך פסיקא לן, דזקב אינו שחור הרי אפשר להשחיר באיזה אומנות כמו שמשחירין את הפסוק וגם קשה לומר דדעת הירושלמי דקציצה שחורות הלכה למ"מ, הרי הרמב"ם והש"ע וש"פ ס"ל שאין השחורות בקציצה אלא למצוה (שו"ע סי' לב ס"מ) ועיין (סי' לג) דמש"ה פסק הרמ"א דאם השחירן עו"ג כשר, עיין במג"א דשחורות הבתים אינו אלא תיקון בעלמא ע"כ, וגם התוס' מנחות (דף לה) ד"ה רצועות וז"ל יש שעושין בתים של תפילין מקלף לכן דלא בעינן שחורות אלא רצועות, ואף דמלשון התוס' שבת (דף פח) ד"ה תפילין משמע דקציצה ג"כ צריף להיות שחורות (דלא כהתוס' במנחות) מ"מ לא פסיקא לן, ואיך לא הזכירו כל הפוסקים דברי הירושלמי אע"כ דהירושלמי אינו הולך על ציפן זקב, רק על העושה תפלתו עגולה, נמצא כל הטעמים שהעלה הגאון נוב"י זצ"ל להכשיר את השחורות הנתפס ביד, ומכסה צורת העור על הבתים אין בהם טעם פעיקר וכן אנו נוהרים מתפילין כאלה.

אכן כבר נהגו במדינה זו לעשות שחורות כזה, ועלינו למשפוני נפשין לעמוד על מקום ההיתר: הנה הטעם דזקב פסול לעשות בתים לא נתבאר הטעם בגמרא ורש"י במגילה (כד:) ד"ה ציפן וקר"ן שם כתבו משום דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה שיהיה הכל מבהמה טהורה.

והגאון בעל נוב"י וכן הגרע"א זצ"ל בספר דרוש וחי' דיוש הקשו ע"ז היאך נתמעט מזה זקב דלאו מין טמא הוא וכ' הגרע"א ז"ל שהוא הלמ"מ דבעינן עור וקציצה בעצת (דף קח) דאיתא התם דמש"ה כותבין על גבי עור של עוף משום דעור של עוף עור מיקרי משמע אם לא נקרא עור לא היו כותבין עכ"ל, וכונת הגאון הוא דמשום השי"ן שעל הבתים דומה לכתיבת הפרשיות דנימן הלמ"מ שיהא דוקא עור, ושל יד דומה לשל ראש כדמוכח בשבת (דף פח).

אבל לענ"ד א"א לומר פן דמשום הכי פסולות בשל זקב, משום דדומין לפרשיות שנימן הלכה דבעינן עור דהרי ערבך ערבך צריף דע"כ גם בפרשיות גופא לא היה ההלכה שיהיו נכתבין דוקא על עור בהמה טהורה, שהרי בשבת (דף קח) איתא ת"ר כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה כו' ונכרכות בשערן ונתפרות בגידן, והלכה למשה מסיני שהתפילין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין על עור בהמה טמאה כו' וזו שאלה שאל ביתוסי אחד את ר"י הגרסי מנין שאין כותבין על עור בהמה טמאה דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה כו' ואי איתא שהיא הלכה למ"מ בכתיבת הפרשיות שיהי' מעור בהמה טהורה דוקא למה לן דרשה של למען תהיה תורת ה' בפיה ויהאך שאל מנין שאין כותבין כו' והלא זו הלמ"מ ותו אי איתא שהיא הלכה דוקא מעור בהמה טהורה האין כותבין על גבי עור של עוף טהור, אלא ודאי לא היה הלכה אלא בגידן ושערן, ובזה באמת של עוף פסולות ודוקא של בהמה טהורה אבל בפרשיות לא נימן ההלכה אלא שיהיה תפילין בקלף ומזונה דוכסוסטוס (ש"ע סי' לב ס"ז), וממילא הוא

עור אָבֵל לֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּהֵמָה טְהוֹרָה כָּלֵל, וּמִשׁ"ה בְּעֵינָיו קָרָא לְפֶסֶק לְעוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה מִשּׁוּם לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה' בְּפִיָּה כו' וְעוֹר שֶׁל עוֹף טְהוֹר כְּשֶׁר, וְהֵינּוּ דִּינֵי וְתִנּוּי וְהִלְמ"מ שֶׁהַתְּפִלִּין נִכְרְכוֹת בְּשַׁעֲרוֹ, וְלֹא מְסִיק וְנִכְתָּבוֹת בְּעוֹרָן מִשּׁוּם דַּע"ז לִיפָּא הֵל' לִמ"מ, וּמַעֲתָה דְלֹא נִתְּנָן הַהֲלָכָה עַל הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁיִּהְיֶה שֶׁל עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה אֲלֵא שֶׁיִּהְיֶה קִלְפֵי א"א לֹא מֵרֵעֵם דְּהַבְּתִים פְּסוּלוֹת בְּשֶׁל זָהָב מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁי"ן דּוֹמָה לְהַפְּרָשִׁיּוֹת דַּא"כ הִי נִצְרָף דִּנְקָא לְעִשׂוֹת הַבְּתִים שֶׁל קִלְפֵי אֲלֵא נִדְאֵי אֵין דְּמִיּוֹן הַבְּתִים מִשּׁוּם הִשְׁי"ן לְהַפְּרָשִׁיּוֹת בְּזֵה אֲלֵא עֵיקַר הַטַּעַם מִשּׁוּם לְמַעַן תִּהְיֶה כְּמִפְּוֹרֵשׁ בְּשַׁבַּת ד' כח) תְּפִלִּין בְּהִדְאָא פְּתִיב בְּהַ לְמַעַן תִּהְיֶה כו'.

וּמִשׁ"כ רִש"י בְּסִנְהֶדְרִין (דף מח) בְּטַעַם דְּפֶסוּל צִיפָּן זָהָב הִלְמ"מ אֵין הַפְּנֹנָה כְּמוֹ שֶׁהֵבִין הַגְּרַע"א מִשּׁוּם שֶׁדוֹמִין לְהַפְּרָשִׁיּוֹת אֲלֵא ע"כ כְּפִירִש"י בְּמִנְחוֹת (דף מב) וְנ"ל דְּתִיק שֶׁל עוֹר בְּעֵינָיו דְּאָפִי קִשְׁרֵתָן אֵינָן אֲלֵא רְצוּעוֹת בְּמִינָן עַכ"ל, וְא"כ בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יִסְתַּר פִּירִש"י בְּסִנְהֶדְרִין מִבְּמִנְחוֹת ע"כ צְרִיכִין לֹא מֵרֵעֵם דְּהַפְּנֹנָה דֵּהִלְמ"מ הוּא עַל הַרְצוּעוֹת שֶׁיִּהְיוּ שֶׁל עוֹר וְהַבְּתִים לֹא גָרַע מִהַרְצוּעוֹת, אֲבָל גַּם זֶה הַטַּעַם אֵינוֹ בְּרוּר כ"כ, שֶׁהִרִי בְּמִנְחוֹת (דף לה) אֵיתָא דְאִיפָּא תְּנַאי דַּס"ל דְּרְצוּעוֹת שֶׁל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן כְּשֵׁרוֹת, וְנִהִי שֶׁהוּא מְגוֹנָה כְּדֵאִיתָא הַתָּם מִכ"מ זֶה אֵינוֹ אֲלֵא בְּמַרְאֵה אֲבָל עֵיקַר הַרְצוּעוֹת הִי גַם מִבְּחוּץ שֶׁל צָמַר, וְנִהִי דְאִפְשָׁר לְדַחֵק וְלֹא מֵרֵעֵם דְּגַם עֵיקַר הַרְצוּעוֹת הִי שֶׁל עוֹר מִבְּחוּץ וְרַק מִבְּפְּנִים הִי צָמַר תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, אֲבָל הַלְשׁוֹן שֶׁהִי קוֹשֵׁר בְּלִשׁוֹנוֹת שֶׁל תְּכֵלֶת מִשְׁמַע שֶׁהִי עוֹשֶׂה רְצוּעוֹת תְּכֵלֶת וְעֵינָיו כְּרִש"י שֶׁם דְּמִפְּרִשׁ שֶׁל תְּכֵלֶת דְּלֹא מִינָן הוּא, אִף גַּם נִיכָל לִינְשֵׁב בְּדוֹחֵק דְּבִאֲמַת מְסִיק הַגַּמ' דְּאֵלוֹ רֵאָה ר"ע אֵת תְּלִמִּידוֹ אוֹ ר"א אֵת בְּנוֹ לֹא הִי מְנִיחָם אִף כֹּל הַדּוֹחֵק הִנֵּה צְרִיכִין לְסַבּוֹל לִינְשֵׁב דַּעַת רִש"י בְּסִנְהֶדְרִין וּבְמִנְחוֹת אֲבָל כְּרִש"י וְהַר"ן בְּמַגִּילָה בְּרוּר הוּא דִּילְפִינָן מִן לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה' בְּפִיָּה, וְכִנּוּחָם דְּכְמוֹ שֶׁנִּתְּמַעַט מִדְּכִתִּיב לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה' בְּפִיָּה שֶׁיִּהְיֶה הַדְּבָר בָּא מִמִּין הַפְּשָׁר לְאֲכִילָה בְּפִיָּה וְלֹא טְמֵאָה.

ה"נ נִתְּמַעַט שֶׁיִּהְיֶה מִמִּין שֶׁאִפְשָׁר לְאֲכֹלוֹ וְלֹא זָהָב וְכִדּוּמָה, וְכֵן נִרְאֶה ג"כ מִפְּרִש"י דְּעֵיקַר הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם לְמַעַן תִּהְיֶה, דְּבִשְׁבַּת (דף פח), עַל הָא דְּרַצָּה הַגְּמָרָא לֹא דְּהָא דְּתַנּוּי רַב יוֹסֵף לֹא הִנְכָּשְׁרוּ בְּמִלְאֲכַת שְׁמִים כו' אֲלֵא לְעוֹרָן וְקָא פְּרִיָּה הַגַּמ' וְהָאֵמַר אַבְיִי שִׁי"ן שֶׁל תְּפִלִּין הֲלָכָה לִמ"מ וּפְרִש"י וְנ"ל וְכִינּוּן דְּאוֹת הַשֵּׁם נִכְתָּב בְּקַמְטִין שֶׁלֹּא מוֹתֵר בְּפִיָּה בְּעֵינָיו וּמְקָרָא נְפִיק עַכ"ל, אֲלֵמָא דְּכַתֵּב רִש"י בְּפִיָּה דְּהַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם לְמַעַן תִּהְיֶה כו' וְזֵהוּ ג"כ פְּנִיַת רִש"י בְּסִנְהֶדְרִין דְּכַתֵּב רִש"י צִיפָּן זָהָב, לְתְּפִלִּין, פְּסוּלוֹת הִלְמ"מ, הַפְּנֹנָה עַל הִשְׁי"ן שֶׁל תְּפִלִּין וְכִינּוּן דְּאוֹת הִשְׁי"ן נִכְתָּב עַל הַבְּתִים מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה בְּעֵינָיו וְשִׁיָּהֲנָה מִן הָאִפְשָׁר לְאֲכֹלוֹ בְּפִיָּה: וְכִינּוּן שֶׁבִּיאָרְנוּ דְּעֵיקַר הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם דְּבְּעֵינָיו שֶׁיִּהְיֶה נִקְרָא בְּזִבְחִים (דף ג') דְּאִפִּילוּ יֵשׁ מְחִיצָה מְפֹסֶקֶת בֵּין אוֹכְלִין לְכִלִּי מִיְקָרִי מוֹנַח בְּתוֹכוֹ: אִף מַעַכ"ה נ"י דִּינִיק וְכַתֵּב דְּהוּי הַפֶּסֶק בֵּין בֵּית שֶׁהַפְּרָשִׁיּוֹת בּוֹ וּבֵין הִשְׁי"ן כו' וְרַצּוֹנוֹ לְפָרֵשׁ עֲרֵעוֹר ר"ש עַל הַפְּרִיָּה שֶׁכַּתֵּב בְּש"ר מִשּׁוּם שֶׁהַפְּרִיָּה שֶׁתָּהָא מְשַׁתְּמַרְתִּי יָפָה הֵינּוּ מְפֹל צַד וְהוּי כְּמוֹ בֵּית, וְא"כ עוֹר הַחִיצוֹן שֶׁהוּא הַבֵּית הַפְּנִימִי אֵין רוֹאֶה אֵת הָאוֹרִיר וְזֵהוּ פִי הַשְּׁנִי שֶׁל חִידוּשֵׁי אֲנָשִׁי שֶׁם וּמִשׁ"ה עֲרֵעַר אַח"כ עוֹד מִטַּעַם שֶׁאֵין הִשְׁי"ן עַל עוֹר הַחִיצוֹן פִי שֶׁהוּא הַפְּנִימִי רוֹאֶה הָאוֹרִיר (וְהָא דְּלֹא פֶּסֶל ר"ש מִשּׁוּם שֶׁהַקִּלְפֵי הַפְּרוּף אֵינוֹ מְרוּבָע י"ל דַּס"ל כְּמִש"כ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת (דף לה) דְּתְּפִלִּין מְרוּבָעוֹת אֵינוֹ אֲלֵא בְּתַפְּרוֹן וְאֲלִכְסוֹנוֹ וְלֹא לְמַעֲלָה) וּמַעֲתָה שֶׁפִּיר דְּקָדַק מַעַכ"ת נ"י בַּנ"ד שֶׁהִי רְאוּי לְהִיּוֹת עַל עוֹר

הדק שבפנים, ועור החיצון אינו אלא פתיק בעלמא, ואע"ג שר"ש הודה שצבר נהגו כש"ר ואין למחות בינם, אפשר לומר דדוקא הפריכה שאינו אלא מחנפה על הפרשיות ואינו בית גמור בהא לא חיישינו, משא"כ בנ"ד דעור הפנימי עשוי כעין בית זהו דעת מעכ"ת נ"י אבל גם לדעתו ישאר הקנשיא מהא דתניא מי שיש לו שני של ראש טולה עור על אחד מהם ועושה אותו של יד.

ונהי דאין לפסול בפל יד משום שאין בית החיצון רואה את האויר, אפתי קשה הא הוי כמו הניח ד' בתים ש"ר בתיק אחד דפשיטא שאינו נעשה בזה ש"י, ואין לומר דכיון דש"י הכשרו בבית אחד ולא בד' בתים חלוקין משו"ה מבטל מה שבפנים לגמרי והוי כמו שאינו ועיקר הבית הוא החיצון, אבל בנ"ד שפיר חייש מכת"ר דהיכי דנעשה בתפילין אחד ש"י או ש"ר מלבד עור החיצון עוד עור בפנים והוי בבית בתוך בית וכענין שיהיה הש"י על הבית בפנים והבית שבחוץ אינו אלא פתיק, אבל כד דייקת גם זה אינו דא"כ היאך רצה ר"ש לדחות זה הפסול שעלה על הדעת משום שאין הבית החיצון רואה את האויר, מהא דטלה עליו עור, הרי ההפך ברור דדוקא בבית של יד שאין ד' בתים כהכשרו משו"ה לא מיקרי בית כלל ולא אכפת לן אם רואים את האויר אם לא, משא"כ בהך דכריכה דשמושא רבא לשיטת ר"ש דהך עור נחשב כמו בית, והם נעשין כדין וכהכשרו שפיר כתב ר"ש דפסול משום שאינו רואה את האויר, אלא ע"כ שאין לחלק בזה ואחת היא לנו אם העור בפנים נעשה חלוק או לא ועיקר הסברא בזה רק משום דעיקר הוא החיצון והיכי דטולה עור אחד על ד' בתים ש"ר ומבטל את העור שיהי' תמיד על הד' בתים כדי שיהי' של יד נתבטלו הד' בתים לגמרי, וא"כ דכמו לענין בית רואה את האויר חזינו דלא ניחא להו להראשונים לחלק בזה כמו כן לענין סברת מעכ"ה אין לחלק בין ש"י לש"ר בדבר שלא נזכר בפוסקים הראשונים וממילא מוכח מהא דתניא מי שיש לו שני בתים ש"ר טולה על אחד מהם עור ועושה ש"י דלא ניחוש להך חששא דעור הפנימי דאין עור הפנימי נחשב לבית כלל.

קיצור הדבר שאע"ג שלא עמדנו על דבר ברור בכונת ר"ש ז"ל וכבר נדחקו בהבנתו רבנו קשישי מין בכ"ז למדנו לנידון דידן מהא דשני בתים של ראש שטולה עליהם עור למה שבפנים: אולם כל זה לא הוצרכנו אלא אם היה עור הפנימי בפני עצמו ואינו מדובק וטפל לעור החיצון, אבל בנ"ד שהוא מדובק להטיח, והטיח לעור העליון פשיטא דכשר שטפל הולך אחר הצפוי אפי' הוא דק מעיקר הדבוק לו, וכמו בהא דתנו ציפון זהב דפסול בצפיפה את הבתים כמבואר בטור ושו"ע ומבואר לפנינו דעת הראשונים הטעם דהוי כמו כולו זהב משום שהולכין אחר הצפוי וכדאיתא שילחי חגיגה ה"נ להקל ג"כ צריכין לומר שהולכין אחר עור העליון שהוא העיקר, תדע שהרי תפילין מעור אחד אינו אלא עור הדק העליון ותחתיו מדובקים, מטליות של קלף עבה וא"א לעשות באופן אחר וא"כ אינו מעור א' כלל אלא פשוט כיון שהוא טפל ומדובק להעור העליון בטל אליו ה"נ במין אחר כף הוא הדין.

הכלל דכמו בציפון זהב פ"י על הבתים של עור פשיטא דפסול כמפורש בטור ושו"ע ה"נ להיפך פשיטא דכשר, אלא משום שראיתי בשו"ת נו"ב קמ"א (סי' א') לענין שושאל במה שנהגו לצפות את הבתים בשחרות שיש בו ממש ואפשר לקלפו וה"ז ציפוי של

העור ובאמת שאלה פהגן היא זו דאפילו לדעת הרמב"ם דמכשיר הבתים בקל מראה ומכ"מ נהגו להשחיר דהתם השחרות אינו משנה צורת העור וניכר שהוא עור שחור ונמצא רואה את האויר וגם אינו מיקרי ציפוי כלל, משא"כ בשחרות שיש בו ממש הי לנו לפסול כמו בעושה עיקר הבתים מזה השחרות וכמו בציפון זהב (והפלא על הגאון נודע ביהודה שמדמה שם חציצה לטבילה מה שאינו ענין לזה כלל).

והנה הגאון הנ"ל ז"ל השיב המבואר בטור ושו"ע ונדחק בפירוש דברי הרא"ש והמרדכי. והחליט דפי' ציפון זהב היינו הפרשיות, והפונה שעשה כל הבתים של זהב, אבל ציפה הבתים בזהב פשר והוכיח זה הפי' ממה שפי' רש"י במנחות (דף מב) ציפון זהב לתפילין כו' או שטלה עליהם עור שעשה בתים של עור בהמה טמאה.

והבין הגאון הנ"ל דכמו שפי' רש"י בטלה עור שבה"ט מיירי בבתים של בהמה טמאה ה"נ בזהב מיירי בהכי ובמח"כ ליתא ונהרי רש"י דייק וכתב גבי עור שעשה בתים וכו' ולא פתב הכי גבי זהב, ולפי פירושו הנה ליה לרש"י לפרש על זהב שפתוב ברש"י קודם ולשתוק גבי טלה עליהם עור, והוי ידעינן מנפשייהו, ומדלא פירש"י רק על טלה עליהם עור ולא על ציפון זהב מוכח בהדיא דלא כפירושו, אלא פשיטא דציפון אינו במשמע כלל אלא במעלה זהב על דבר שמצפהו והיינו על הבתים של עור וכ"כ בפשיטות בבבאור המרדכי הלכות תפילין בד"ה והא דתניא וגם לשון רש"י ציפון זהב לתפילין משמע הכי דאין הפרשיות נקראים תפילין עד שנייחם בבתים והכי סוגית הלשון במרדכי ה"ת בענין סידור הפרשיות וכו' בזה"ל, ועוד תדע דהתם נקט יגנוזו לשון רבים במשמע שלא נעשו עדיין תפילין אלא הפרשיות נכתבו בפסול וכו' וזה ברור, והא דנקט התנא בזהב הדין אם צפה על הבתים, ובעור בהמה טמאה שעשה מהם הבתים לא בחד גוונא, הא לא מידי, דאורחא דמילתא נקט דבזהב מצפין את הבתים משום לנאותן ובעור בהמה טמאה שאין באין בשביל נוי, אלא הדרך לעשות מהם בשלימות, ובאמת אין נ"מ בדין בין זהב לעור טמאה.

והנה בסנהדרין (דף מח ע"ב) פירש"י טלה לשון טלאי פלומר חזקן בעור בהמה טמאה ור"ל משמעות רש"י חזקן כמו ציפון כמבואר שלהי מס' חגיגה (דף כו ע"ב) דפריו הגמ' ותפוק ליה משום ציפוי דהא תנו השלחו והדולפקי שנפחתו או שחזקן בשיש וכו' אלמא דלשון חזקן הוא כמו ציפון, מוכח מפירש"י דמפרש גבי עור טמאה כמו בזהב אלא בזהב תני צפוי דמשמעו מצופה כל הבתים משום נוי.

ובעור טמאה שאינו בא לנוי אלא דרך לעשותו טלאי על קרע שנעשה בבית של עור טהורה הרי חזינו מפי' רש"י דגם גבי טלה עליהן עור לאו דוקא שעשה הבתים מעור בהמה טמאה אלא אף בחזקן עליהם בעור בהמה טמאה ג"כ פסול, ולפי פי' זה הא מוכח בהדיא דגם גבי ציפון זהב היינו דמעלה עליהם זהב דלא כהנוב"י, וממילא מוכח דהא דפרש"י במנחות שם דטלה עליהם עור היינו שעשה הבתים של עור בהמה טמאה הוא לאו דוקא, אלא דגבי טלה נוכל לפרש בכל גוונא, בין שעשה הבתים פולו בין שחזקן רק עליהם, אבל גבי ציפון זהב נדאי הפי' רק ציפון על הבתים אבל הדין הוא בנדאי דאף בחזקן ג"כ פסול דזאת לא נוכל לומר דיהיה נ"מ לדינא בין שני הפירושים של רש"י: והרא"ש בה"ת (סי' ז) מביא הי"מ דמעברתא היא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על

התפילין ש"י כ' ה'רא"ש ו"ל אפי' אם פי' של המעברתא רצועה קטנה מכ"מ אין התפילין נפסלין משום בית החיצון שאינו רואה את האויר ודלא מיקרי אינו רואה את האויר בכה"ג אא"כ חיבר להן בית אחר, וטעמא דציפון עליהם זקב פסולין, היינו משום דבעינו שיהיו מצופין בעור בהמה טהורה דומיא דטלה עליהן עור בהמה טמאה עכ"ל, פונתו ו"ל דלא נימא דפסול של ציפון זקב משום שיהי' הבית חיצון רואה את האויר, וא"כ הדין נותן לאסור לכרוך עליו רצועה דהרי אין בית החיצון רואה את האויר, אלא עיקר הטעם דפסול משום דגוף הבית נעשה בפסול וכמו דטלה עליהן עור בהמה טמאה, היינו דנעשה גוף הבית מעור בהמה טמאה דהרא"ש מפרש הך דטלה כפרש"י במנחות שם שנעשה בתים מעור בהמה טמאה ונהפסול הוא בגוף הבית, וה"נ טעמא דרישא בציפון זקב הוא משום דנעשה כמו פולו זקב ונהפסול גופיה פסול ולא משום שאין הבית רואה את האויר, ואין פונת ה'רא"ש בהא דכתב דציפון זקב דומיא דטלה עליהן עור, דגם בציפון זקב מייירי שנעשה הבית של זקב אלא עיקר פונתו לענין טעמו של דבר, דאותו הטעם דפסול גבי טלה עליהן עור, (פ"ג ה"א) ומשום הכי פסק הרמב"ם דבמזוזה א"צ עיבוד לשמה ואע"ג דהזמנה לאו מילתא ונשאי לכתוב עליו דברי חול, אלא שפך גזרה התורה והא מיהא עכ"פ עיבוד קלף לשמה אינו דומה לקדושת קרבן שאסור לשנות ולהוציא לחול, ורק משום גזה"כ דבעינו לשמה וזה דוקא במחשבה, אבל שיצטרף להוציא בפיו מנ"ל ורק בעל סה"ת פעי גם בזה שיאמר בפיו ונוכל לומר דס"ל דגם בזה הוא מטעם קדושה שדומה לקרבן.

אבל רבינו הטור לא פסיקא ליה הך סברא, לכן כתב שטוב שיאמר בפיו לחוש לסכרת סה"ת אבל לא לעיכובא ומבואר החילוק שמחלק הטור בין פתיכה לעיבוד: ולפי דברינו אלה לא שייך כ"ז לציצית כלל ואפילו בטויה א"צ שיאמר בפיו דהתם לא שייך הטעם דדומה לקדושת קרבן רק דבעינו לשמה וסגי במחשבה לבד וזהו דעת הטור אבל המרדכי ס"ל דהא דבעינו בזבחים שם שיאמר בפיו לשם קרבן, אין הטעם משום דילפינן מלא יחשב דגבי פגול אלא משום הכי דהמעשה סתמא שלא לשמה בעינו עקירת פיו להוציא מסתמא כמ"ש לעיל, ולפי דעתו כל היכא דבעינו לשמה ונהמעשה סתמא שלא לשמה בעינו להוציא בפיו, וא"כ ה"ה בטויה בציצית נמי הדין פן וזהו דעת המחבר שמצריך גם גבי טויה שיוציא בפיו, והא לא תיקשי על המחבר מ"ש גבי טויה כתב שצריך שיאמר בפיו, ובעיבוד עור לתפילין כתב טוב שיאמר, דגם זה ניחא דבשלמא טויה סתמא שלא לשמה שגרי אינו משונה טויה דציצית משארי טויות ומש"ה פיו דבעינו לשמה בעינו עקימת שפתיו להוציא מסתמא, משא"כ עבוד הקלף משונה משארי עיבוד עורות, וא"כ אע"ג דאינו סתמא לשמה, מ"מ אינו סתמא שלא לשמה ג"כ שגרי רוב קלף הוא לסת"מ ודי בזה במחשבה לבד, וא"צ עקימת שפתיו להוציא מסתמא כמובן, וזהו הטעם נמי גבי הטלת ציצית שדי במחשבה לבד כמו שבארנו, כ"ז בארתי דעת הטור והמחבר בלשון סה"ת דהא דבעי בכתובה לשמו שיאמר בפיו הוא משום דדומה לקדושת קרבן אבל מביאור הגר"א ו"ל לא נראה הכי דכתב לענין טויה בציצית הטעם של סה"ת דילפינן מלא יחשב, וע"כ הבין דמלא יחשב דהוא דבור דענין דהכי שעוקר את הסתם דלשמו בעינו דבור ה"נ הכי דבעינו שישחוט לשמו ולעקור את סתם שחיתו צריך ג"כ דבור

וּכְדַעַת הַמְרָדְכִי שֶׁהִבְאֵנוּ לְעִיל, וְהָא גּוּפָא לְמַדְנוּ מִפְּאֵן דְּכָל דְּבַעֵי לְשִׁמְהָ צְרִיף שְׂיֵאֲמַר בְּפִיו וְה"ה טְוִיָּה בְּצִיצִית אֲבָל בְּאַמַּת לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דְּבָרֵיו הַקְדוּשִׁים וּכְמוּ שְׂבִאֲרַתִּי.

אַף זֹאת רְאוּי לְדַעַת דְּעֵיקָר מַה שֶׁהוֹכִיחוּ סֵה"ת וְהַמְרָדְכִי דְּצְרִיף שְׂיֵאֲמַר בְּפִיו בְּלִשְׁמוֹ אֵינוֹ פֶּן דַּעַת רַבּוּתֵינוּ בְּעֵלֵי הַתּוֹס' ז"ל בְּזִבְחִים (דָּף ב:) בְּד"ה קִינִימִי דְּכְתָבוּ הַתּוֹס' שֶׁם דְּאֲפֹשֶׁר דְּהָא דְּקָאֲמַר ר' יוֹסִי א"צ שְׂיֵאֲמַר בְּלָבוּ הֵינּוּ א"צ שְׂיֵאֲמַר בְּפִיו אֲבָל מִחֻשְׁבָּה בְּעֵי וְסָגִי גַם בְּקָרְבָן, וְהָא דְּתַנּוּ שְׂיֵאֲמַר לְשִׁמּוֹ אֵינוֹ אֱלָא דְּחִינִישִׁינּוּ שְׂמָא אֲתִי לִידֵי פְסוּל וְלֹא יִחְשׁוּב כְּלָל וְיִשְׁחַטְּ סַתְּמָא וְיִפְסוּל, וְזֶה תְּלוּי בְּפִי הַסְּוִגְיָא שֶׁם וְאִכ"מ לְבָאֵר.

וְלִי נִרְאָה לְהוֹסִיף דִּי"ל דְּהָא דְּבַעֵינוּ בְּקִדְשִׁים לְכַתְּחֵלָה שְׂיֵאֲמַר בְּפִיו הוּא מִשׁוּם דְּמִקְלֵי דְּקַדְוִשָׁה חִיילֵי יוֹתֵר כְּשִׂאֲמַר בְּפִיו אַע"ג שֶׁא"צ מִן הַדִּין וּכְמוֹ דְּמַצְנָה לְכַתְּחֵלָה לְקֵרוֹת שֶׁם הָרִי זֶה תְּרוּמָה אוֹ הָרִי זֶה חֵלָה אַע"ג שְׂיֵצֵא מִיַּדִּי טָבֵל בְּמִחֻשְׁבָּה כַּמ"ש בְּקִידוּשִׁין (דָּף מֵא:) אֱלָא כְּדֵי שְׂיִחְוֵל הַקְּדוּשָׁה יוֹתֵר טוֹב שְׂיֵאֲמַר בְּפִיו כַּמ"ש בְּשִׂאֲלֹתוֹת (סִי עֵג) וְהִרְאָב"ד בַּהֲל' בַּפּוּרִים (פ"ה) וּמִש"ה בּוֹזֵה"ז שְׂשׁוּרְפִין אֶת הַחֵלָה וְאֵין מְפָרִישִׁין אֱלָא לְהוֹצִיא מִטְבְּלוֹ אֵין הַמְּנַהֵג לּוֹמֵר תְּהֵי חֵלָה.

וּבְבִאוּרֵי הַע"ש שֶׁם אוֹת ג' הִרְאִיתִי לְדַעַת כ"ז בְּמִשְׁנֵה דְּפִסְחִים (פ"ד) וְה"נ מִש"ה מַצְנָה שְׂיֵאֲמַר בְּשִׁפְתָיו לְשִׁמּוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרָבָן וְכֵן בְּעֵיבוֹד הַקֶּלֶף וְהַפְתִּיבָה כָּל זֶה נִרְאָה לַע"ד לְבָאֵר: מַה שֶׁהֶעֱרָה מַעַכ"ה נ"י עַל לְשׁוֹן הָרִי"ף דְּמִשְׁנֵה מְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא דְּגִירְסַת הָרִי"ף הוּא מַנְיִן לְלוֹקַח צִיצִית מִן הַנְּכָרִי שֶׁהִיא פְסוּלָה שְׂנֵאֲמַר דְּבַר אֵל בְּנ"י וְעָשׂוּ, וּבְגַמ' דִּילָן הַגִּירְסָא מַנְיִן לְצִיצִית שְׁעֵשֶׂה נְכָרִי, עֵינִין מְנַחֲוֹת (דָּף מֵב) וְדָאִי הַדְּבַר צְרִיף תְּלַמּוּד לְמָה שְׂיִנָּה מְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא, וְנִרְאָה דְּבָא לְלַמְדְנוּ שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּפִסְק דְּהַטְלַת צִיצִית בְּטִלִית א"צ כְּוִנָּה וְהוֹכַחַת הַרְמַב"ם מִהַגְּמָרָא דְּמְנַחֲוֹת דִּילִיף הַגְּמָרָא בְּצִיצִית שְׁעֵשֶׂה עו"ג פְסוּל מִשׁוּם גְּזֵה"כ בְּנ"י וְעָשׂוּ, מִשְׁמַע בְּיִשְׂרָאֵל בְּכַה"ג כְּשֶׁר וּמוֹכַח דְּלֹא צְרִיכִין כְּוִנָּה דָּאִי נִימָא דְּצְרִיכָה כְּוִנָּה מִמִּילָא יְדַעֵינוּ דַּעו"ג שְׁעֵשֶׂה פְסוּל, וְהִרְא"ש דְּחָה זֶה דְּבִאֲמַת צְרִיכָה כְּוִנָּה וְאִיצְטְרִיף הִילְפוּתָא גְבִי עו"ג הִיכִי שְׂיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבוּ וְאִפ"ה פְסוּל, וְאַע"ג דְּאֲמָרִינוּ בְּגִיטִין (דָּף כ"ג) עו"ג אֲדַעַתָּא דְּנִפְשֵׁיהָ קַעֲבִיד, כְּבָר מִיִּישָׁב הִרְא"ש בַּהֲל' ס"ת (סִי ג') דְּבִגְט דְּבַעֵינוּ שְׂיִכְתוּב כָּל תּוֹרָף הַגֵּט לְשִׁמְהָ, וְזֶה לֹא יַעֲשֶׂה הַעו"ג אֲבָל בְּעֵיבוֹד לֹא בְּעֵינוּ אֱלָא תַחֲלַת הַעֵיבוֹד וְאִז יַעֲשֶׂה גַם הַעו"ג לְשִׁמְהָ, וְכַמ"כ מִמִּילָא יְדַעֵינוּ דְּגַם גְבִי הַטְלַת צִיצִית דְּסָגִי רַק בְּהַתְּחֵלָה אִם יֵאֲמַר בְּכָל הַצִּיצִית שְׂיִתְּלָה יִהְיֶה לְשֶׁם צִיצִית סָגִי, מְהֵנִי גַם בַּעו"ג, וְע' זְבָחִים (דָּף ב:) בְּתוֹס' ד"ה הָא ע"ש, וּבִאֲמַת לְפִי פִירִש"י בְּגִיטִין שֶׁם שְׂכ' בּוֹזֵה"ל שְׂמָא גָמַר בְּלָבוּ לְשֶׁם אַחַר מִשְׁמַע שְׂאֵינוּ אֱלָא חֲשַׁשׁ בְּגַט הַחֲמוֹר מִשֶׁא"כ בְּצִיצִית הַקֵּל, וְע' פִירִש"י חוֹלִין (דָּף קִלְד) בְּד"ה חֵלָה וְכו' שְׂיֵשׁ בָּהּ עוֹן מִיתָה וְכו' וְכ"ז לְפִי גִירְסַת הַגַּמ' דִּילָן שְׂפִיר כְּתַב הִרְא"ש דִּי"ל דְּהִילְפוּתָא הוּא בַּעו"ג עוֹשֶׂה וְיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבוּ.

אֲבָל אִם נִגְרָוִס כְּגִי הָרִי"ף מַנְיִן לְלוֹקַח צִיצִית מִן הַנְּכָרִי א"כ לֹא הִנָּה הִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַ"ג, וּמ"מ יְלַפִּינוּ דְּדוֹקָא עו"ג בְּכַה"ג פְסוּל אֲבָל הִיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁר, אִף דְּלִיכָא כְּוִנָּה, וּמוֹכַח מִזֶּה דְּלֹא בְּעֵינוּ כְּוִנָּה, וּמִפְּנֵי זֶה גּוּפָא נְטָה הָרִי"ף מְגִירְסַת הַגַּמ' דִּילָן לְאַשְׁמוּעֵינוּ הָךְ דִּינָא דָּאִף הִיכִי דְּלִיכָא כְּוִנָּה דְּוִקָא עו"ג פְסוּל מִפְּנֵי גְזֵה"כ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר וְהַרְמַב"ם

דאָזיל בְּשִׁטַּת הָרִי"ף רבו וְקָיִים הַגִּינָסָא פֿגִּינְרֶסֶת הָרִי"ף לְכַף פֿסֶק דְּבִהְטֵלַת צִיצִית א"צ פֿונָנָה וז"ב, יְדִידוֹ: נִפְתְּלֵי צְבִי יְהוּדָא בְּרִלִין סִימָן לַהֲרַה"ג דַּק"ק קראלעוויץ.

ע"ד שְׁנֵהֲגוּ הַסּוֹפְרִים לַעֲשׂוֹת בְּתִים שֶׁל תְּפִלִּין טִיחַ שֶׁל סִיד תַּחַת הָעוֹר הַדֶּק הַעֲלִיּוֹן וְעַל הַטִּיחַ עוֹד עוֹר דֶּק מִבְּפָנִים, וְהַעִיר הַה"ג נ"י לְפֶסֶל מִשׁוּם דְּהוּי הַפֶּסֶק בֵּין בֵּית שְׁהַפְרָשִׁיּוֹת מִן חוֹת בּוֹ וּבֵין הַשִּׁי"ן וְהוּי כְּמוֹ שְׁמֵשִׁים תְּפִלִּין שְׁאִין עֲלֵיהֶם שִׁי"ן בְּתִיק וְהַשִּׁי"ן פְּתוּב עַל הַתִּיק עכ"ל.

הִנֵּה הַפֶּסֶק בְּעֶלְמָא בֵּין הַפְּרָשִׁיּוֹת לַעוֹר הַבְּתִים בְּלִי הוֹסְפַת חֶסְרוֹן הַשִּׁי"ן אַע"ג שְׁבִבִיאֹר הַגָּאוֹן ר"מ בְּנַעֲט עַל הַמְרָדְכֵי הַלְכוֹת תְּפִלִּין הַסְּבִיר פֿונָת רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן שְׁעָרָעַר עַל שְׁמוּשָׁא רַבָּא שְׁכַתָּב לְכַרְוֵךְ עַל כָּל פְּרָשָׁה וּפְרָשָׁה קִלְף שְׁתַּהֲא מִשְׁתַּמְרַת יָפָה (הָכִי אִיתָא בְּמְרָדְכֵי דְפּוּס יִשָּׁן וְעַתָּה גְדַפְס הָכִי בְּאַלְפָסִי דְפּוּס זִיטְאֵמִיר) מִשׁוּם דְּאִין בֵּית הַחִיצוֹן רוֹאֵה אֶת הָאֹיֹר וּפְלַפֵּל ר"ש בְּזַה כְּמִבְּנֹאֵר בְּמְרָדְכֵי וְהִבִּין הַגָּאוֹן הַנֶּ"ל דְּכְמוֹ שִׁישׁ פֶּסוּל כְּשִׁאִין הַבְּתִים רוֹאִים אֶת הָאֹיֹר, ה"נ גִּימָא דְצָרִיף שְׁלֵא יִהְיֶה הַפֶּסֶק בֵּין הַבְּתִים לַהַפְרָשִׁיּוֹת שְׁבִפָּנִים אֲלָא שְׁהַבְּתִים רוֹאִים אֹיֹר הַפְּרָשִׁיּוֹת וכו', וּבִמְח"כ זֶה לֹא גִזְרָה בְּשׁוּם פּוּסֶק, וְאֶדְרַבָּה מְפֹנְרֵשׁ יוֹצֵא בְּלִשׁוֹן הַרַמְבַּ"ם שְׁפּוֹרְכִין הַפְּרָשִׁיּוֹת בְּמַטְלִית, וְהִבִּין הָרֵא"ש הַפֿונָנָה בְּמַטְלִית שֶׁל בְּגָד וְלֹא שֶׁל קִלְף וְלֹא עֲלָה עַל הַדַּעַת לְפֶסֶל מִשׁוּם הַפֶּסֶק בֵּין הַפְּרָשִׁיּוֹת לְבֵין הַבְּתִים, וְחַדַּע דָּאֵם הִנֵּה הַפֶּסֶק פּוּסֶל לֹא הִנֵּה נ"מ בֵּין תְּפִלִּין שִׁי"ן לְשֶׁל רֵאשׁ, דְּבִשְׁלֵמָא בְּדִין פֶּסוּל שְׁאִין הַבֵּית רוֹאֵה אֶת הָאֹיֹר, דְּמִקּוּם הַמְקוֹר בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף פט) כָּל בֵּית חִיצוֹן שְׁאִינוֹ רוֹאֵה אֶת הָאֹיֹר פֶּסוּל שְׁפִיר דְקִדְקוּ הָרֵאשׁוֹנִים דְּנֹקָא ש"ר דְּשִׁינָה בּוֹ לִשׁוֹן בֵּית חִיצוֹן כַּמ"ש הָרֵא"ש בַּד"ה מְעַבְרַתָּא בְּזַה"ל וְעוֹד דְּאִינוֹ רוֹאֵה אֶת הָאֹיֹר לֹא שְׁיָיֵף אֲלָא בַתש"ר שְׁהוֹן ד' בְּתִים, וְשִׁינָה א' מִהֶם מְמַקּוּמוֹ, אֲבָל לֹא בַתש"י שְׁהוּא בֵּית אֶחָד לֹא עכ"ל.

וכ"כ הַמְרָדְכֵי שֶׁם בְּזַה"ל וּמִיָּהוּ מְצֵאֵתִי שֶׁכ' ר"י טוֹב עֲלֵם שְׁלֵא מִיפְסֶל מִשׁוּם רֵאִיתָ אֹיֹר אֲלָא דְנֹקָא דְרֵאשׁ אֲבָל דִּיד לֹא שְׁלֵא שְׁיָיֵף בְּשִׁי"ן בֵּית חִיצוֹן כו', או טַעַם הַחִילּוּק כַּמ"ש הַמְרָדְכֵי לְהֵלֵן שֶׁם גַּבִּי סִידוֹר הַפְּרָשִׁיּוֹת דְּלֵהֲכִי בֵּית חִיצוֹן שֵׁא"ר הָאֹיֹר פֶּסוּל מִשׁוּם דְּקִדְשׁ וְשִׁמְעַת הֵמָּה חִיצוֹנִים וְצָרִיכִים שְׁיָיֵהוּ רוֹאִים אֹיֹר שְׁיָיֵהוּ אַחֲרֵיהֶם שִׁי"ן ש"ת שְׁהוֹן הַלַּמ"מ ע"ש, אֲבָל לַעֲנִין הַפֶּסֶק פְּנִימִי בֵּין הַפְּרָשִׁיּוֹת לַעוֹר הַבְּתִים אִין שׁוּם טַעַם לְחַלְקָא, וְא"כ אַחַר שְׁדַחָה הַמְרָדְכֵי זֶה הַפֶּסֶק מֵהָא דְתַנְיָא מִי שְׁיָיֵשׁ לוֹ ב' ש"ר טוֹלָה עַל אֶחָד מֵהֶם עוֹר וְנַעֲשֶׂה שֶׁל יָד, וְהַשְׁתָּא אִין עוֹר הַבְּתִים רוֹאִים אֶת הָאֹיֹר וְדַחָה לְחַלְקָא בֵּין ש"ר לְשִׁי"ן, וְאִי גִימָא כְּדַעַת הַגָּאוֹן מִהַרמ"ב דְּהַפֶּסֶק מִשׁוּם הַפֶּסֶק בֵּין הַפ' לְבֵין הַבְּתִים כְּנ"ל וְנִהוּ הַפֶּסֶק הָא שְׁיָיֵף גַּם בְּשִׁי"ן וְא"כ לֹא הוֹעִיל הַמְרָדְכֵי כְּלוּם, א"ו לֹא כְּנֹון ר"ש מְעוֹלָם לְזַה הַפֶּסֶק וְהַדַּעַת נוֹתֵן דְּלֹא בְּעִינָן אֲלָא שְׁיָיֵהוּ הַפְּרָשִׁיּוֹת מִן חוּצִים בְּתוֹךְ בֵּית שֶׁל עוֹר וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁיָיֵשׁ אִיזָה הַפֶּסֶק לֹא מִיָּקָרִי מִן חוּצָא בְּבֵית, וְהֵלֵא לַעֲנִין טוֹמָאֵת כַּל"ח דְּכַתִּיב אֵל תּוֹכוֹ וְאִיתָא סִימָן א לְהַמְנוֹפֶלֶג וְשִׁנּוֹן מו"ה אֶהְרֹן נ"י אֲשֶׁר הִתְחַר מַעַל אֶת דְּבָרֵי הַמַּגִּ"א (בְּסִי' ט' סַק"ח) אֲשֶׁר כָּתַב בְּפִשְׁטוֹת דְּרִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת צִיצִית שֶׁל צֶמֶר בְּטִלִית שֶׁל פִּשְׁתָּן ע"י הַפֶּסֶק כְּנָף עוֹר, וּמַעַל' כ' מְסַבְרָא כִּינּוֹן שְׁאִין הַצִּיצִית רָאוּי לְהִתְחַבֵּר עִם הַטִּלִית אִינוֹ פּוֹטֵר ע"י הַפֶּסֶק ג"כ וְהִבִּיא רֵאִיָּה לְדְבָרֵיו מִיָּבְמוֹת (ד' ד) שְׁהַקְשָׁה הַגַּמ' טַעְמָא דְכַתְּב רַחֲמָנָא צֶמֶר וּפְשִׁתִים הָא לֹא הָכִי לֹא.

הא תני דבר"י פל מקום שנגמר בגדים צמר ופשתים וכו' ואי איתא לדברי המג"א מאי ראיה דלמא מיירי ע"י הפסק עור, ואומר אני דשערי תירווצים לא ננעלו, חדא נוכל לאמר לפי מה שכתב הס' יראים דהא דהפסק עור בין פשתן לצמר מותר מחלוקת תנאים היא במס' פלאים (פ"י מז"ט) ור' יוסי אוסר וא"כ נוכל לנישב דהגמ' ביבמות מקשה אליבא דר' יוסי.

ותו יש לנישב דבאמת עיקר הדין אם הכנה של עור מחויב בציצית מדינא פלוגתא היא בגמ' מנחות (ד' מ:): ורבא דדריש הכנה מין פנה סבר דאזלינן בתר עיקר בגד, והיכא דהטלית של בגד וכנפיה של עור חייב בציצית ורב אחאי אזיל בתר פנה ולדידנן הדין איפכא עי' פ"י רש"י שם והיכא דהכנה של עור פטור כמבואר שם, והגמ' ביבמות שם לא ידע עוד מהא דרבא דדריש הכנה מין פנה.

וע"כ דריש הכנה פרב אחאי דאזלינן בתר פנה. וממילא היכא דהכנה של עור פטור לגמרי מן ציצית, ושפיר הקשה מהא דתני דבר"י דלסברת המקשן ליתא פלל הו דנינא דהמג"א ולדידנן דפסקינן פרבא דדריש הכנה מין פנה ואזלינן בתר עיקר בגד, כמבואר בשו"ע (סי' י' ס"ד) דחייבת ושפיר פסק המג"א דלענן פלאים מותר ע"י הפסק פנה עור: אולם אחרי העיון ראיתי להפוך דיש להביא ראי' מהסוגיא דיבמות להמג"א דלפי המסקנא דגמ' דכתב רחמנא צו"פ ללמד דפשתן פוטר בשל צמר, ועשה דוחה ל"ת.

ולכאורה קשיא נימא דאין עשה דוחה ל"ת משום דחמיר מיני' כדאיתא שם (ד' ז) וקרא קאתי היכא דיש הפסק עור, וצריכא קרא דפוטר באופן זה, אלא ע"כ דפשיטא להגמ' דלהא לא מצרכינן קרא יתירא דפשוט הוא דמותר, וכי תימא אפתי מ"מ קשיא נימא דהפתוב מיירי בהפסק עור, וקמ"ל דאע"ג שאינו מינו דהכנה, ועיין במנחות שם (ד' לח) וברש"י (לט ע"ב) בד"ה חוטי הא ל"ק דכיון דהכנה של עור והחויב הוא משום עיקר הבגד ובזה לא משפחת מינו דהכנה פלל, ומצד הסברא פוטר כל חוטין שיהיו את הבגד, ובטלית של צמר או של פלך וכנפיה של משי עושה ציצית של משי, ורבא דס"ל פל המינין חייבין בציצית דהכנה מין פנה פתיב דבזה שיהו מין דהכנה אבל בכנפיה של עור דלא משפחת מינו דהכנה עושה איזה חוטין שיהיו ומשו"ה קאמר רבא במנחות דהיכא דכנפיו של עור אזלינן בתר עיקר הבגד וחיבת ומשום הא לא איריא, עכ"פ מיהא קשיא נימא דקמ"ל דאע"ג דכלאים אסור מ"מ פוטר בהפסק עור אלא ודאי דלא צריך קרא להא: ומה שהקשה מע"כ עוד מפי' רש"י במנחות (ד' לט): דהא דאמר שמואל משמין דלוי דחוטי צמר פוטר בשל פשתן, ופירש"י שם דקמ"ל דאע"ג דליכא השתא מין פנה דהוי של צמר פינון דתכלת פטרי לבן נמי פטרי כו' ולא קא מפרש דקמ"ל הרבותא דאע"ג דאיכא איסור פלאים וע"כ מיירי בהפסק עור דליכא פלאים ומ"מ פוטר דוקא במקום דאיכא תכלת, ומוכח דלא כהמג"א.

ולדעתי אין מפירש"י שום קושיא להמג"א דרש"י לא מיירי בהפסק עור פלל דאי נימא כפי' כת"ר דלהכי לא קמפרש רש"י הרבותא משום פלאים משום דמיירי בהפסק עור הלא מ"מ קשיא גם לטעמין אמאי לא פירש"י באמת בלא הפסק עור, והרבותא הוא משום פלאים כפי' התוס' בד"ה לבן, אע"כ דרש"י לא רצה לפרש הרבותא משום פלאים מפני כמה טעמים חדא דנוכל לומר דרש"י יסבור דכלאים הותרה אף במקום דליכא

תכלת דלא כפי' התוס' דעיקר הוכחת התוס' הוא משום דקשה להו מהא דריש לקיש במנחות (ד' מ ע"א) דכינן דאפשר במינן לא דחי פיון דאתה יכול לקיים שניהם עינן תוס' שם ד"ה פיון, וגם להתוס' גופניהו לא פשיטא להו הך חילוקא פמבואר שם באותו הדיבור א"נ מדאורייתא שריא ורבנן הוא דגזרי.

אבל רש"י יסבור דמותר אפילו במקום דליכא תכלת והו מימרא דשמואל (ד' לט) דחויטי צמר פוטר בשל פשתן, ע"כ מייירי במקום דאיכא תכלת פדמוכח שם בגמרא מהא דאיבעיא להו חויטי פשתן מהו שיפטרו בשל צמר, לכה מפרש רש"י דעיקר הרבנותא משום דליכא מין פנה פמבואר הוכחה לזה דרש"י מפרש בהדיא המתניתין דתכלת אינו מעפב את הלבו דאי עביד ארבעתן לכו יצא ע"ש כפי' רש"י.

ואף אם נרצה לדחות דבאמת שמואל מפרש המתניתין דהא דאינו מעפב רק לאקדומי ע"ש (בדף לח ע"ב) וא"כ נוכל לומר דלדידן' רק במקום דאיכא תכלת, בכ"ז מיושב פירש"י מהו טעמא גופי', דלא רצה לפרש הרבנותא בהו מימרא דשמואל משום פלאים דהא זה דעינן מהא דמפרש שמואל לעיל המתניתין דלכו אינו מעפב את התכלת לא נצרכה אלא לסדין בציצית (וסתם סדין הוא פשתן עינן רש"י (ד' מ) ד"ה סדין דמצנה לאקדומי לכו ברישא וכו' וממילא מוכח מזה לשמואל דמשום פלאים מותר ומיושב בזה קושית התוס' בד"ה לא) וא"כ ל"ל לשמואל למימר הו מימרא דחויטי צמר פוטר בשל פשתן לכה קמפרש רש"י דעיקר הרבנותא משום דליכא מין פנה ובאמת מייירי היכא דאיכא פלאים ולא צריכנן לדחוק דרש"י מייירי בהפסק עור דבאמת בהפסק עור לא שייך פירש"י דהרבנותא משום מין פנה דבזה האופן לא שייך הפנה מין פנה כלל כמש"כ לעיל.

ולוא מייירי בזה האופן רק בלא הפסק עור ושייך בזה הרבנותא דמין פנה, והיינו מימרא דרבא (ד' ד) ובכ"מ רבא רמי הפנה מ"כ וכתוב צו"פ הא פיצד צו"פ פוטרין בין במינן וכו' ועיקר הרבנותא דצמר ופשתים אף באינו ממין פנה: ועפ"י דרף החידוד נוכל לומר דלהכי לא מפרש רש"י הרבנותא משום פלאים דלישנא דפוטר קשה לרש"י דלימא מותר פקושית רש"י (דף מ) בהא דסדין בציצית ב"ש פוטרין, ואלכא דב"ש שפיר קמפרש רש"י דלהכי תני ב"ש פוטרין משום דס"ל ציצית חובת טלית ואף דלא פהלקתא היא מפל מקום נוכל לומר דבית שמאי יסברו זה.

אבל על שמואל תשאאר הקושיא דל"ל למימר פוטר ועדיפא הוי ליה למימר חויטי צמר מותר. ולומר דשמואל יאמר דלא פהלקתא דחוק ליה לרש"י לומר כה במימרא דאמוראי ומפני זה לא רצה לפרש דהרבנותא משום איסור פלאים, רק אף היכא דליכא איסור פלאים קא משמע לן הדיון דפוטר אף היכא דליכא מין הפנה דשם ליכא איסורא.

אבל התוספות שפיר קא מפרש דהרבנותא משום פלאים, ולא קשיא לדידהו דהול"ל לישנא דמותר משום דהתוס' לטעמייהו אזלי בסופה (דף ל) ד"ה מתוך, דשמואל מודה דבדאורייתא חייש משום מצנה הבאה בעבירה.

ולדידהו היכא דאיכא איסורא אף בדיעבד לא יצא וישפיר קאמר הך לישנא דפוטרי ואשמעינן דהיכא דאסור כגון לפי האיבעיא בחוטי פשתן בשל צמר דאסור אז אף בדיעבד לא יצא ואינו פוטרי.

ושפיר נקיט האי לישנא דפוטרי ואינו פוטרי כמשמעו לאשמעינן הדין דהיכא דיש עבירה אינו פוטרי כלל, ואינו דומה להא דסדין בציצית ב"ש פוטרי, דהתם נדאי אין הלשון מדויק לפירש"י דב"ש מחיבי סדין בציצית אלא דס"ל דתכלת לא פטרי משום דהוי כלאים דלא דריש סמוכין, ועיקר הדין דקמ"ל דכלאים בציצית אסור שפיר נשאר התוס' בקושיא דהכי מיבעי ליה למימר ב"ש אוסרי, ולא נוכל לומר דקמ"ל הך דינא דמצנה הבאה בעבירה הוי ליה למיתני ב"ש אומרים אינו פוטרי והוי ידעינן דאף בדיעבד אינו פוטרי והיכא דקמ"ל הדין דאסור לא שינה למיתני הלשון דפוטרי דלפירש"י הוא ההיפך מהוראת הלשון פמוכן אבל בהך דשמואל דהלשון פוטרי הוא כמשמעו ועיקר הקושיא דהל"ל מותר נוכל לומר בפשיטות דקמ"ל דהיכא דאסור אינו פוטרי אפי' בדיעבד, ולא דמי ג"כ להא דאיתא בריש יבמות (דף ג) ומאי איריא דתני פוטרי ליתני אוסרות דהתם אי תני אוסרות אין טעות דמ"מ פוטרי כיון שאין כאן יבום כלל, משא"כ אי תני פוטרי

עדיין יש